DE IVDICIIS

De Foro competenti, & Legitima Iudicum poteſtate,

AC ETIAM

DE IVDICIIS

In Genere Iudicio executiuo, & Concurſu Creditorum.

TOMI DVO.

DISPVTATIONVM IVRIS VARIARVM,

Ad Interpretationem Regiarum Legum Regni Castellæ, & illis similium, tam ex iure Neapolitano, quam ex vtroque Communi Ciuili, & Canonico.

LIBRI PRIMI.

DE IVDICIIS.

TOMVS PRIOR.

Continens Titulum Primum de Iudicibus, & eorum legitima potestate, cum integro Tractatu de foro competenti, & alijs spectantibus ad Iudicum potestatem.

AVCTORE

D.D. THOMA CARLEVALIO HISPANO

Patritio Baecensi, Philosopho, Theologo, & Iurisconsulto, olim in Baecensi Academia ingenuarum Artium Professore. Post in Sacro Supremo Iustitiæ Consilio Regni Neapolitani Regio Consiliario,

Opus omnibus, tum Theoricis, tum Practicis vtilissimum.

Cum summis in cuiusque Disputationis Capite, & suis locis insertis multis Decisionibus eiusdem. Sacri Regij Consilij Neapolitani.

Adiecto duplici Indice, altero Argumentorum Disputationum hoc Opere contentarum, altero Sententiarum insignium copiosissimo.

Prima editio Venetijs cum additionibus suis locis insertis.

Reuerendissimo Patri Magistro

FRATRI VINCENTIO PRÆTO

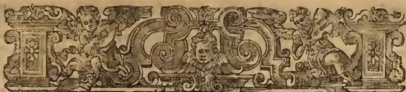
Sanctissimæ Inquisitionis Commissario Generali.

VENETIIS, Apud Bertanos, M. DC. LX.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

Reuerendiss. Patri Magistro Fratri

VINCENTIO PRÆTO

Sanctissimæ Inquisitionis Commissario Generali.

IOANNES ANTONIVS BERTANVS.

S. P. D.

Vo Ingenij accumine, quaue profunditate Doctissimus Hieronimus Carleual suum nuperrime tractatum de Iudicijs illustrauerit Reuerendissime Pater, Immortalitatis fama, quam ob id assequutus est, facilè comprobat. Et cum mihi denuo fortuna aridente illum litteratorum commodo permissum sit, diu dubitaui, cuius potissimum Patrocinium huic operi adoptare debuerim; occurrebant quippe multi, & sua, & honorum quos gerunt dignatione præstantes Viri, tandem perlustratis singulis, commodissimum visum est te adire. Certè timendum mihi non est, ne laudis inde plurimum non feram; cum Eminentissimi Cardinalis Sfortiæ Pallauicini exemplum sequar, qui Te suarum Assartionum, Theologicarum patronum elegit. Non est meum Reuerendissime Pater causas huius mei consilij commemorare; satis habeo si dicam Te ex omni sapientum Dominicanæ familiæ copia Theologo purpura decorato ad hoc ipsum placuisse. Liceat tamen mihi vnum, aut alterum præterea in medium adducere; nam nostrorum temporum Iuris prudentiæ corona ille Antonius Merenda, qui cum Tijpis mandare voluit suum de Consilio tractatum, tibi illum direxit, vt tua virtute tueretur: Sapientissimus verò Carena in suo de Inquisitione tractatu, atque Quæstionis Decimæ.

Dominici Guidonis Tuliodij Cardinalis Te defensorem, atque tutorem constituit, imò & in præfatione eiusdemmet Libri egregium tuæ sapientiæ Testimonium perhibuit. Quid ergo mihi dicendum superest, cum à tam præstantibus viris præuentus sim? Fortasse parum erit si Te tui ordinis in omnium facultatum studijs facilè principem appellem. Iure quidem appellato cum Te vnum inter omnes Dominicanæ Religionis Filios sedes Apostolica Christianæ pietatis custodem, atque exultorem imposuerit. Parum fortasse erit si Te socium Patris Generalis Seraphini Sechi, cuius virtutis fama vsque ad remotissimas Regiones peruolauit, prædicem, atque Definitorem in Capitulo Generali acutissimum recorderer? Vnde vt tantarum virtutum

cu-

cumulum assequeteris, diuturna annorum seriè in reuoluendis monumentis consumpsisti. Qua propter insignes Cathedras in testimonium tantæ virtutis assequutus es; nam Romæ eruditissimę Sacræ Theologiæ dificultates explanasti Bononiæ, atque Neapoli in conuentu Sancti Dominici subtilissimus Regens fuisti, atque nunc celebri cum fama per tot annorum circuitus incomparabili Religionis, & fidei Christianæ augumento in Sacræ Inquisitionis præpositura desudas, quod munus iam elapsis temporibus Genuæ, Cremonæ, atque Bononiæ cum animi integritate, morum honestate, sapientiæ singulari ita copulasti, vt ijs Innocentius X. Sanctissimus Pontifex edoctus, ad Romanam Inquisitionem regendam inter tot doctissimos integerrimosque viros Te solum omni genere virtutum ornatum sublimauit; quod autem admirandum est non Principum, ac Magnatuum potentia, vt id assequereris, sed vna Tua virtute vsus es, vltro contempto omni, quod Te commendandum susceperat patrocinium. Parua hæc esse, & meritorum tuorum magnitudini respondentia, satis intelligo Reuerendissime Pater; cum ab exili ingenij mei censu profecta esse considero, sed fortasse exilia videri non poterunt, si mei erga Te animi beneuolentię argumenta, Credas; quod vt facias, humillimè etiam Te, atque etiam Rogo. Vale.

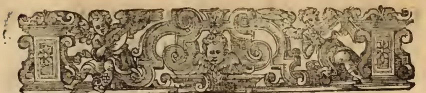
DON

D. THOMAS CARLEVALIVS REGIVS CONSILIARIVS,

Studioso Lectori.

Ixi, studiose Lector, quibus ex causis impulsus hæc scripserim in Operis prooemio, dicam tibi quibus motus ediderim. Prima fuit nè post tàm prolixum laborem meum vtilitati tuæ deessem. Deindè postquam omnibus notum erat, me his edendis attendere, tot fuerunt orta impedimenta, partim fortuita incredibilia, quæ editionem ita distulerant, vt ferè mihi persuaserim, diuinam voluntatem esse nè ederentur, ac de non edendis cogitarem, partim obiecta obtrectatorum improbissimorum opera, quos plurimos hisce postremis temporibus odiosos sum expertus, sine vlla tamen mea culpa, quàm agnoscam, qui omnibus prodesse omnibus morem gerere, & inseruire desideraui, studui, curaui quantum fuit in me situm, sed vel odium gratuitum, vel inuidia immeritissima erga me, qui nulla ex causa inuidiosus esse possum, nisi quia non sum ambitiosus, vel improbitas nimia, cuius omnibus numeris absolutos quosdam ex aduersarijs agnoui, vel ipsum officium iudicandi ex se odiosissimum, iustitiaque, & veritas, quas semper ex corde amaui, & colui, tametsi plurimis inuisas occultam mihi multorum æmu lationem pepererunt. Aduersus hos conatus enitendum fuit, curandumque vt his editis obturarentur, quorumdam ora, qui prima illa fortuita impedimenta causare possent, non esse, vt significabantur vera, sed illis tegi operis indignitatem communis locis indigni. Quis enim crederet, & bella, & pestes Italiæ effecisse, vt hoc opus quatuor ante annis missum Venetias excudendum supprimeretur, cum eo temporis articulo, quo missum est commercium cessare incœpisset. Sic effectum est, vt iam vocaretur in discrimen fama, quam despicere, & aspernari non licebat. Non me mouit doctrinæ ostentatio, non inanis gloriæ affectus, qui scio, doctrinam viri per patientiam nosci, gloriamq; eius esse, iniqua prætergredi, cœteras meras vanitates esse. Illud admoneo de opere ipso, me vidisse omnia loca, quæ allego originalia nullo omisso, summo meo labore: si libris tuis loca non respondeant, non negligentiæ meæ imputabis, sed diuersitati impressionum. Ego nactus sum nouiores, & meliores, & nihilominus errores Typographi aliquando me errare fecerunt in allegandis quibusdam locis. Fruere igitur laboribus meis, & vale.

INDEX ARGVMENTORVM

Diſputationum hoc Opere contentarum.

FINIS.

DON

D. THOMÆ CARLEVALII REGII CONSILIARII

Disputationum Iuris Variarum.

LIBER PRIMVS DE IVDICIIS.

Dominus illuminatio mea.

PROEMIVM.

DECREVERAM ex ijs ipsis studijs, quæ molestiam aliquando attulerunt, solatium quærens, veluti ex labore requiem, quæ inde oriri solet (Platone teste) magis, vt calamitatum priuatarum, & domesticarum perturbationum (quibus iamdiù circumuentus vexatus fueram, vt solent ferè homines) ægritudini medicinam adhiberem, quam vt iuuarem, quam alios; studensque mihi metipsi potius consulere à proprijs diuertens curis, & solicitudinibus, atque ad malorum, aut communi naturæ, aut conditioni propriæ annexorum dolorem mitigandum, & leniendum, opem a musis gratioribus petens, quam inanem gloriam, ostentatione copiosæ supellectilis nouarum rerum, sententiarum, & subtilitatum, cæteris intentus docendis, (à quibus certè doceri possum, & malim) aucupari, selectas quasdam disputationes texere, & difficultates declarare, quæ vel in priuata lectione, cui bonam ætatis partem dedi, vel in causis, quas defendi, aut iudicaui, in quo exercitationis genere diù sum versatus, mihi occurrerunt, possuntque alijs frequentissimè occurrere; easque in certos quosdam locos, ac titulos distribuere, certisque concludere finibus. Non ita quidem, vt censeri, velim sub vnoquoque titulo integrum edere tractatum, in quo quasi in perfecto, & suis numeris absoluto opere nihil desiderari, & quidquid quæratur inueniri possit; irritus enim esset labor, cuius nullus esset futurus exitus, frustraque cæptum esset opus, cuius non posset expectari finis: verùm ità tamen, ne rem actam agerem repetens vulgaria, transcribensque aliorum scripta; sed ad aliorum doctrinam aliquid adderem, vbi decere visum est, vel minus ingenio meo satisfactum; aut afferrem in medium occultiora quædam notatione digna, & passim non obuia; aut cum minimum redigerem in ordinem, ac methodum aliqua, quæ apud Doctores inueniuntur ipsa diffusione confusa, & indigesta, ruditateque obscura, & difficilia, quibus vel series, & dispositio ipsa sola lucem afferre possit. Quò in genere apud Iuris ciuilis interpretes, & professores, inueniès plurima, quæ dispositionis auxilio planè indigent. Hæc autem ideo dixerim, ne incusare me possit, qui in hoc opusculum inciderit, quasi parum fidelem promissis, quod amplissimis propositis disputationum titulis, attigerim pauca ad eos attinentia, velut amphora institui cæpta currente rota in vrceum desierit; nisi timendum sit de primo titulo, ne videatur vrceus in amphoram desijsse. Operepretium me facturum existimaui, si cum possem, vt multi faciunt, varias scribere quæstiones nullo connexas ordine, sed collectas in rudem, indigestumque aceruum vt se menti, calamoque offerunt, commodioris doctrinæ & ordinis gratia, in certos quosdam locos, ac titulos conijcerem, vt non tàm integros tractatus componam, quàm ijs, quæ tractaturus sum methodum præfiniam, indicans ad quam materiam pertineat, vnaquæque ex propositis à me disputationibus. Erat verò institutum meum hoc primo disputationum libro complecti materiam iudiciariam, & difficultates ad eam pertinentes tribus titulis distributas includere. Primò, de Iudicibus, & eorum legitima potestate, vbi tota de foro competenti doctrina difficillima, diffusissima, & vtilissima continetur. Secundò, de iudicijs in genere. Tertiò, de iudicijs executiuis, & concursu creditorum. Quoniam verò, dum primum titulum prosequerer, excreuit in iustum volumen, opus fuit præcidere filum, & ex primo libro duos diuidere tomos; quorum isto primo, primus dumtaxat titulus continebitur. Quem si placere videam, Deo dante vitam, & vires, annectam secundum cum duobus prædictis titulis. Deinde librum secundum de contractibus. Tertium de vltimis voluntatibus. Quartum, de delictis. Quintum denique de iuribus anomalis, quæ tum ex contractibus, tum ex vltimis voluntatibus originem ducunt; & tàm ex istis, quam ex illis, ab alijs in alios transferuntur; vt sunt dominia rerum, possessiones, seruitutes, & eiusmodi alia.

TITVLVS PRIMVS.

De Iudicibus, & eorum legitima Potestate.

SVMMA DISPVTATIONIS Prima.

1 *QVanti momenti sit in Republica Magistratum creatio.*
2 *Referuntur leges, & Doctores de ea agentes.*
3 *Dignitas Magistratuum non est simplex qualitas.*
4 *Veritas, quæ contraria habeat.*
5 *Timor Dei, & odium auaritiæ, necessaria in Magistratu, & Iudice.*
6 *Iudex quibus virtutibus muniatur ab ijs, quæ prauertunt humanum iudicium.*
7 *Diuitiæ, & nobilitas, non sunt necessario requisita in Magistratu.*
8 *Sententia eorum, qui crediderunt Magistratum debere esse diuitem, reijcitur.*
9 *Diuitiæ, & paupertas, sunt qualitates indifferentes.*
10 *In Republica benè instituta non arceantur inopes ab honoribus.*
11 *In Republica Hebræorum inopes euecti sunt ad summas dignitates.*
12 *Item in Romana.*
13 *Item in Atheniensi.*
14 *Inopes si quando sunt exclusi, non tamen ob paupertatem.*
15 *Inopes etiam in Sancta Ecclesia admittuntur ad summos gradus.*
16 *Inops non est censendus, cui de publico assignatur salarium, quo se, & familiam alat.*
17 *Sapientia valdè necessaria est gubernatori, num. 18.*
19 *Qui alijs est præficiendus, debet cæteris præstare.*
20 *Digni compellendi sunt, vt suscipiant Magistratus, quibus indigni sunt vltro petentes.*
21 *In omni Republica mulcta est indicta bonis Viris, qui Magistratus non petierint ex Platone.*
22 *In quo consistat personarum acceptio, ex Diuo Thoma, & quantum debeat vitari.*
23 *Exclusio etiam personarum opponitur iustitiæ, quemadmodum admissio.*
24 *Dignus an possit admitti ad officia prætermisso digniori remissiuè.*
25 *Nostrum sæculum hominibus, qui se dignos existimant abundantissimum, cum vix in præteritis vnus, vel alter dignus inueniretur.*

DISPVTATIO I.

Quibus morum, & naturæ dotibus Iudicem quem vis præditum esse oporteat?

Ad l.1.tit.2. lib.1. Recopilationis.

1 RArum est Ius esse in Ciuitate, nisi in ea sint Magistratus, qui iura reddere valeant, & velint, vt rectè animaduertit Plato *dialogo 6. de leg. in princ. & lib. 36 suorum operũ epist. 11.* Arist. *l. 6. politic. seu de Rep. c. 8.* Cicer. *l. 3. de leg. n. 9.* & Pomponius *in l. 2 § post originem ff. de orig. iur.* Tantique ponderis, ac momenti est, quales in quauis Republica creentur Magistratus, vt in hac vna re omnia sint sita, & in ea sola tota eius fælicitas, & beatitudo, aut pernicies, & miseria sit collocanda. Non opes, non diuitiæ, non auri, argentique copia, nõ numerosi exercitus, terra, marique diffusi, non militum pedestrium copiosæ phalanges, non cataphractorum equitum turmæ salutẽ Reipublicæ tuentur, ac seruant; desistant à sententia sua decepti politici: sed sola iustitia. Non hostes, non arma, non insidiæ, non facultatum inopia euertunt ciuitates, & à gente in gentem transferunt Regna, sed sola iustitiæ penuria: siquidem catholicè credendum est, curare Deum res mortalium, & regi omnia diuina prouidentia. Igitur in Magistratibus, qui iustitiam administrant, vel salus, vel pernicies Regnorum sita est. Ergo admonendi sunt ij, penès quos huius rei cura est, quo magis, ac magis inuigilent, totis viribus, ac neruis in hanc rem incumbant, in qua vna insunt omnia, & in qua si erratur, perniciosè erratur. Testor Deum Optimum Maximum scrutatorem cordium, zelo salutis publicæ permotum me, vt hæc scriberem, colligens ex sacris literis, ex Sanctis Patribus, ex grauissimis Philosophis, ex iure ipso, quę ad hanc rem faciunt, quo magis sint in promptu, quæ expedit Reipublicæ animaduerti in Magistratuum creatione. Quæ si contemnantur, vt sæpius contemni vidimus, vtinã non videamus, de Republica actum esse credẽdum est: sin verò obseruentur, quod hucusque rarò est factum, non salua solum futura sit, sed etiam fælicissima.

2 Hinc ortum est, vt frequentissima, & celeberrima fuerit apud politicos disputatio ista, vtque nihil magis, quã curam eligendi bonos ministros legum latores commendatum velint ijs, ad quos pertinent Reipublicæ gubernacula. Agunt apud nos de hac re multæ patriæ leges, tam veteres, quàm nouæ *l. 5. § 8. lex 22 tit. 9. p. 2. l. 3. tit. 4. p. 3. l. 1. tit. 2. lib. 1. nouæ recopilationis.* Sanctissimè latæ, Reipublicæque ruenti iam ferè collapsæ vtilissimæ, si seruarentur. Notæ quidem illæ sunt, sed nescio, quo malo fato, minus vsitatæ, quam notæ. Verum nouum non est, bona instituta à multis scribi, à paucis seruari, & à dictis facta distare, vt mores à legibus. De hac quæstione multa scribunt sancti Patres, & Sacri Interpretes super cap. 18. Exodi ad num. 21. vbi continetur celebrè illud consilium datum Moysi, à socero suo Iethro, circa electionem Iudicum Populi Hebræi. Plato passim in multis locis suorum operum, in eo dialogo, quem inscripsit Menexenum, vel Epitaphium, *& dialog. 1. 3. 6. & 7. de Repub. vel de iusto, & dialog. 3. 4. & 6. de legib.* Aristoteles *politicorum, seu de Republica lib. 2. cap. 9. & 11 ferè per totum, & lib. 4. cap. 15. & lib. 5. cap. 8. & 9.* Diuus Gregorius *in Pastorali par. 1. per totam,* tametsi enim ibi præsertim agat de electione Principis Ecclesiastici, proportione sua, quæ docet, accommodari possunt ad Præfectum sæcularem, & Rectorem politicum. Diuus Thomas Aquinas *opusculo 20. de Regimine Principum lib. 2. cap. 8. & 10. & lib. 4. c. 14. & sequentibus, & cap. 20. & opusculo 21. de Regimine Iudæorum ad Ducissam Brabantiæ § quinto quærebatis. & opusculo de Eruditione Principum lib. 1. capit. 1. 2. & 3. & lib. 4. per totum,* Ægidius Romanus *de Regimine Principum libro 3. parte 2. cap. 18. & 19.* Cassenæus *in Cathalogo gloriæ mundi 10. par. consideratione 8. & 11. par. consideras. 8.* Matthęus de Afflictis *in Constitut. vt vniuersis ex nu. 48 rubr. 45 lib. 1. Constitut. Neapol.* Petrus Gregorius *de Republica lib. 4. cap. 5. & 6.* Mattienzus *in dialogo relatoris 3. p. per totam,* Simancas *de catholicis institution. tit. 41. ex num. 1.* Thesaurus *in Præfatione ad decisiones Pedemontanas ex num. 24.* Mastrillus *de Magistrat. integro lib. 2. præsertim cap. 2.* Card. Bellarmin. *de officio Principis lib. 1. cap. 10. & 19.* Adamus Contzen *lib. 7. politicorum cap. 7. & 13* Iustus Lipsius *ciuilis doctrinæ lib. 3. c. 4. cum sequent.* Ioannes Kocher *in Thesauro aphorismorum politicorum lib. 3. per totum,* Boterus *in Hispana ver-*

sione

sione libelli de ratione status lib. 1. titul. de los Ministros de Iusticia. Hispani quoque politici, Bouadilla *lib. 1. politicæ ex cap. 3. ad 11.* Ioannes Marquez *lib. 1. del Governador Christiano c. 3. & 20.* Ioannes de Sancta Maria *in sua Republica Christiana cap. 8. & seqq. & iterum c. 22. & seqq.* insignis vir Ioannes de Auilla *in suo epistolario spirituali tract. 4. Epistol. 1. §. 1. 2. & 4.* Ex quibus locis ille, ad quem expectabit electio, nominatio, aut propositio publici ministri, petere poterit, quis sit iudicandus idoneus ad Officia, & Magistratus, eorumque dignus, vt ad eos admittatur, quis idem dignior, vt præferatur.

3 In summa dignitas, & aptitudo ad officia publica, non est simplex aliqua qualitas, sed consistit in cumulo quodam, ac permixtione diuersarum virtutũ intellectualium, & appetitiuarum, & variorum animi ornamentorũ. *Dicto c. 18. Exodi n. 21.* textus sacer ita habet: *Prouide autẽ de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, &c. qui iudicent populum omni tempore.* Quo loco quatuor virtutes requiruntur in eis, qui iudices futuri sunt. Duæ pertinent ad intellectum: duæ ad voluntatem. Ex iis, quæ ad intellectum expectant, prima est, vt sint *viri potentes*, idest, *sapientes*, iuxta aliam lecturam, & glossam interlinearem, Nicolaus de Lyra explicat, *potentes*, scilicet iudicare per suam sapientiam, & experientiam. Sapientes inquam, sapientia practica, quæ versatur circa operationes, videlicet prudentia; hæc enim in eo, qui iudex futurus sit, maximè requiritur: & quoniam prudentia practica est, & in operibus elucet, nomine potentiæ eo loco significatur, hispanè diceremus, *escoged hombres sufficientes y bastantes*, id significat *potentes*.

4 Secunda est, vt in eis sit *Veritas*. Veritas autem duo habet contraria, quæ impedimenta sunt, quominus in aliquo veritas sit. Primum contrarium veritatis est falsitas, qui enim fallitur non attingit veritatẽ, sed eam ignorat. Ignorantiam autem, & falsitatem, aufert ab intellectu scientia, seu sapientia speculatiua, quæ veritates inquirit, & verum a falso discernit. Secundum contrarium veritatis est mendacium. Non secus. n. abest veritas ab eo, qui alios fallit, quam ab eo qui ab alijs fallitur. Mendacium verò, & dolus, cum veritate pugnantia, quã maximè abesse debent à iudicibus, quidquid Plato *dialogo 3. de Republica* mendacium suis Magistratibus permiserit. Similis itaque debet esse iudex Deo, quantum fieri possit, qui nec fallit, nec fallitur, *c. à nobis 28. §. nos igitur. de sent. excommu.* cùm sit minister Regni illius, & à Deo data sit illi potestas, vt diuinam repræsentet in terris, Sapientiæ 6. & ad Roman. 13. Vt eã qualitate sit ornatus, quam in infimo ministro ponderatore auri exegit Imperator Iulianus *in l. vlt. C. de ponderatoribus auri lib. 10. qui pro sua (ait) fide, atque industria, neque fallat, neque fallatur*, quod animaduertit Baldus *in l. rem non nouam 12. num. 2. C. de iudicijs*. Quasi diceret, iudices eligendos esse prudentes, sapientes, ac veraces. Veritas enim virtus est comes iustitiæ, eique valdè affinis, vt docet D. Thom. 2. 2. *q. 109. art. 3.* imò vero, & prudentiæ, vt obseruat idem D. Tho. *d. q. 109. art. 4. in corpore*, post Aristot. *lib. 4. ethicorum ad Nicomachum cap. 7.* vt ferè veritas sit lydius lapis, quo probandus sit idoneus ad Magistratum, vtpote quæ sit indicium animi prudentis, & ad iustitiam proni.

5 Ex virtutibus ad voluntatem attinentibus prima est, *timor Dei*, sacris literis maximè commendatus, sapientiæ, & omnium virtutum initium, & parens, cum omnibusque virtutibus connexus. Secunda, *odium auaritiæ*, quæ radix est omnium malorum, vt docet D. Paulus *1. ad Thimot. 6.* & declarat D. Thom. 1. 2. *q. 84. art. 1.*

6 Istis virtutibus si iudex ornatus sit, munitus est aduersus ea, quæ præuertunt humanum iudicium, quæ docente Isidoro quatuor sunt, vt refertur *in cap. quatuor 78. vndecima q. 3.* videlicet, *timor, seu metus hominum, cupiditas, odium, amor*. Ego quintum addo, *ignorantiam*, quam omisit, quæ non minora solet iudicijs afferre detrimenta. Nam timor Domini pellit humanum timorem, qui enim Deũ timet, non homines, non humanos casus, neque aliquid aliud veretur, iuxta Christi Domini nostri testimonium Lucæ 12. *Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & post hæc non habent amplius quid faciant: ostendam autem vobis, quem timeatis: timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in Gehennam.* Et Ecclesiastici 34. *numer. 16.* dicitur, *qui timet Dominum nihil trepidabit, & non pauebit, quoniam ipse est spes eius.* Quod animaduertit D. August. *in Psal. 22.* & eo relato Salazar *in Prouerb. cap. 10. versic. 19. nu. 318.* Quod idem D. August. insinuat relatus *in cap. quisquis metu. 11. q. 3.* Item timor Dei facilè frenat impetum amoris, & odij humani, ne quis illis incitatus iustitiã præuertat, & conculcet. Odium autem auaritiæ, cupiditati aduersatur: ignorantiam mentis prudentia, & veritas fugat. Ita fit, vt iudex prudentia, veritate, auaritiæ odio, & Dei timore præditus, tutus sit vndique, & securus ab illis omnibus, quæ iudicij rectitudini sunt impedimento.

7 Hæ sunt internæ dotes, & animi ornamenta, quibus iudicem præditum esse oportet, vt in eo, quo functus fuerit munere præclare se tractet, quorum quodlibet si desit, impar plane erit muneri subeundo. Cæterum externa bona fortunæ, diuitiæ, & vulgaris nobilitas, iuuant quidem, & cæteris paribus poterunt expectari; verum nec apud sacras literas, nec apud politicæ, & publicæ gubernationis peritos necessariò requisita sunt, nec insigniorum rerũ publicarum vsus obtinuit, vt necessaria fuerint administrationem Reipublicæ sustinendam, itaut ob earum defectum præcisè excludantur ab honoribus ciues. Dũ tamen existimes, nolle admittere me viles quousque, & mendicos ad publica munera, & honores Magistratus, aut in tam summa paupertate, & vilitate cõstitutos, vt credita sibi officia dehonestent, & auctoritatem dignitatis non minuant solùm, sed deleant, dum ab omnibus etiam mendicantibus contemnantur. Assentior quidem Vlpiano *in l. rescripto 6. in principio ff. de muner. & honor.* dicenti, *Cæterum, si ita quidam tenues, & exhausti sunt, vt non modo publicis honoribus pares non sint, sed etiam vix de suo victum sustinere possint, & minus vtile, & nequaquam honestum est talibus mandari Magistratum, præsertim cùm sint, qui conuenienter rei, & suæ fortunæ, & splendori publico possint crea ri.* Hac enim ratione apud Thebanos lege cautum erat, referẽte Aristotele *lib. 3. de Republica c. 5. & lib. 6. c. 7.* ne, qui non decem annos perpetuos sine vlla intermissione mercaturam in foro, & taberna facere desisset, Magistratum capere posset. Meminerunt Petrus Gregorius *de Republica l. 4. c. 7. num. 6.* Iustus Lipsius *ciuilis doctrinæ lib. 3. c. 6. in fin.* & Mastrillus *de Magistrat. lib. 2. c. 12. nu. 20.* Imò & Ecclesiastici 38. cum textus sacer enumerasset multos mechanicos artifices, & de eorum exercitatione egisset, subiungit *num. 38. super sellam iudicis non sedebunt.*

8 Scio quidem esse quosdam, qui maiore in pretio habẽtes diuitias, quam haberi debent, crediderint Magistratus diuites esse oportere. Et sunt, quibus placeat, vt quod dicitur Exodi 18. *viros potentes* referatur ad diuites, quasi diuitiæ necessariæ sint, vt possit Magistratus, & iudex rectè munus suum obire, atque quod consequens est, diuitias esse ex qualitatibus, quæ ad Magistratum capessendum reddunt idoneos.

9 Verius est tamen diuitias, & paupertatem esse qualitates indifferentes, quæ neque ad admittendos, neque ad excludendos ab honoribus ciues faciant. Quod rectè animaduertit Petrus Gregorius *lib.4. de Republica cap.5.nu. 18. vers. sed putarem.* & colligitur ex doctè congestis a Ioanne Mattienzo *in dialogo relatoris p.4. c.8.*

10 Deinde non arridet interpretatio loci Exodi 18. vt nomine *potentum* significarentur *diuites*, quasi Iethro crediderit diuites esse eligendos iudices, idque ob duas potissimum rationes. Prima, quoniam in benè instituta Republica neminem excludendum censesm à Magistratu, quia non sit diues; nàm Respublica, in qua diuites præferuntur pauperibus in obtinendis honoribus, est Oligarchia, species iniustæ gubernationis, & Aristocratiæ opposita, in qua virtus viget, & ciues virtute præstantes in honore habentur, vt planè docet Aristoteles *libro 8. de moribus cap.12.& lib.3. de Republica cap.7. & lib.4.cap. 4. 5. & 6.* D. Thomas *opuscul. de regimine Principum lib. 1.cap.1.* obseruat Iacobus Faber *in introductione in Politicam Aristotelis*, & ad eum locum Iodocus Clictoueus, Petrus Gregorius *de Republica lib.5.c.1.n.2.& 25.* Adamus Contzen *lib.1. politicorum c.18.* & rectè notauit Salazar *in prouerbia Salomonis c.28.vers.2.n.16.* Oligarchiam esse speciem deteriorem imperij, quæ communis est Politicorum doctrina. Item video *Arist.lib.2. de Republ. c.11.* reprehendere Rempublicam Cartaginensium, quod in ea Magistratus ex diuitijs eligi oportere existimarent, credentes fieri non posse, vt is, cui desunt rei familiaris facultates, rectè fungatur Magistratu, aitq; ex hoc Magistratus venales fieri. Audiamus ipsum si placet. *Efficit enim* (ait) *hæc lex, vt maiore in pretio, atque honore sint diuitiæ, quam virtus, & vt tota ciuitas immoderatæ pecuniæ studio sit dedita. Quidquid autem honoratum Principes ciuitatis, & in Republica dominatum obtinentes existimarint, idem & reliquis ciuibus tale videatur necesse est. Qua autem in Republica non maximo in honore pretioque virtus est, hæc Respublica ad stabilem optimatum Principatum nullo modo pertinere potest. Probabile est porrò eos, qui Magistratus emerunt, cùm impensam fecerint in Magistratum, assuescere quæstum facere; absurdum enim fuerit cum, qui pauper quidem sit, sed tamen vir bonus, quæstus faciendi voluntatem habiturum, eum qui sit improbus, & qui sumptum fecerit, non habiturum. Quapropter oportet, qui optime Republicæ præesse possunt, hos præesse.* Hactenus Aristot. Plato autem *lib.36. Epist. 8.* paulò post medium ait. *Principio leges tales sint, quæ non ad opes, pecuniasque comparandas, neque ad libidines mentes conuertant, sed cùm tria sint anima, corpus, pecunia, virtutem animi maxime anteponant.* Item D. Thom. *opuscul. de regim. Princip. libr.4.cap.15.& 20.* tametsi primo aspectu sentire videatur, anteponendos diuites pauperibus in Magistratibus assequendis, tamen re vera concludit paupertatem virtuti, & honestati conuenientam aptissimam esse, cui quiuis Magistratus deferatur, subdens, *dicta cap.20. Siue ergo pauper sit, siue diues, dummodo viuat secundum virtutem, assumendus est in vera Politia. Et opusc.21. de regim. Iudæorum.* maximum oriri incommodum ex venalitate officiorum animaduertit, dicens. *Contingit frequenter, quod illi, qui essent magis idonei ad eiusmodi officia exercenda, sint pauperes, vt emere non possint,* & paulò post. *Sequitur igitur, quod vt plurimum illi officia in terra vestra suscipiant, qui sunt peiores, ambitiosi, & pecuniæ amatores.* Quod præsenserat Iustinianus *in auth. vt iudices sine quoquo suffragio §. an certè.* Adijcio Platonem *dialog.5. de legibus circa finem.* & sensisse, & optima ratione probasse, non posse fieri, vt valdè diuites simul sint probi. Magis autem ineptum Magistratui reddit improbitas, quam paupertas. Atque in omni euentu, diuites, & potentiores, multò maioribus vitijs sunt obnoxij, quam pauperes. Nam quamuis egestas quandam præbeat occasionem furtis, ac rapinis, *Prouerb. 30.n.8.& 9.* & ad eum locum Salazar *n.83.* longè tamen maiora sunt diuitiorum, & potentiorum latrocinia, vt non minus vere quam eleganter respondit Pirata Alexandro apud D. Augu. *de ciuitate Dei lib.4.c.4.* multóque grauius furto malum est Dei contemptus, & superbia, damnosiusque Reipublicæ, & administrationi iustitiæ in quæ vitia diuitiæ prouocant, & alliciunt, *dicto c.30. Prouerbior. Ne fortè satiatus illiciar ad negandum, & dicam quis est Dominus?* Salazar *vbi supra ex n.71.* adnotauit Lorinus *in c.2. Sapientiæ vers.10. verb. pauperem iustum.*

11 Si autem cósulamus exempla rerum publicarum, quæ in toto terrarum Orbe maximè floruerunt, idipsum vsu receptum inueniemus. Notum est in republica Hæbreorum ab ipso Deo instituta, aditum ad summa loca inopibus patuisse. Moyses ex ouium pastore factus est populi Gubernator. Erat autem proculdubio pauper, alioquin non dixisset de eo Paulus ad Hæbreos 11. *Negauit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporatis peccati habere iucunditatem, maiores diuitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi.* Sauli agricolæ pauperi, quod licet colligere ex narratione *lib.1. Reg.cap.9.* Regnum est delatum, *c.10.* Dauid fratrum minimus, & abiectissimus, ouium etiam Pastor, in Regem vnctus est, *1. Reg.16.* Ieroboam quoq; Salomonis seruus, filius viduæ, transfuga, & quod ex ijs infertur, pauper, autore Deo factus est Rex decem Tribuum Israel. 3. Reg. 11. Imò verò ordinaria, & consuetissima Dei prouidentia exaltantur pauperes, & humiles, idque quasi Deo proprium tribuitur Psalm. 112. *Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in Cælo, & in terra. Suscitans de terra inopem, & de stercore erigens pauperem. Vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui,* & Lucæ 1. in Cantico Sanctissimæ Dei Genitricis. *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes,* notauit Marquez *de Gubernatore christiano lib.1.c.3.§.4.* referens hæc, & alia exempla. Quo fit, vt manifesti detractores sint diuinæ prouidentiæ, qui inopes ab honoribus excludunt, in quos rectè cadit illud Prouerbior. 17. num.5. *Qui despicit pauperem, exprobrat factori eius,* & contra eos exclamat Iacobus Apostolus *in sua epist.c.2.n.5.& 6.*

12 In Romana autem Republica, quam potest quæuis rectè instituta imitari, sibiq; imitandam proponere, cum eius mores commendent sacræ literæ 1. Machab. *cap.8.* & D. August. *lib.5. de Ciuitate Dei c.12,* quibus meruisse aïs, vt Deus eius augeret imperium, & eum sequutus D. Tho. *de regim. Princip. lib.3.c.4. cum seqq.* paupertas numquam fuit viris probis impedimento, quo minus supremos Magistratus assequerentur. Multa videri possunt exempla apud Titum Liuium ab Vrbe condita *decade lib.1.cap.2.* Publius Valerius Publicola quater Consul creatus, item Menenius Agrippa Consul Romanus, legatus patrum ad plebem de componenda pace, reductorque plebis Romanæ in Vrbem, cuius fuit celebris ille apologus de ventre, & cæteris membris dissentientibus, decessere copijs familiaribus adeo exiguis, vt funeri sumptus deessent, & de publico fuerint elati: angusta res fuit in vita, quibus tàm tenuis fuit in morte. Hæc, & alia exempla congessit Valerius Maximus *lib.4.c.4.* retulit quædam D. August. *lib.5. de Ciuitate Dei c.18.* quorum etiam meminit ad hanc rem confirmandā Petrus Gregorius *de*

Repu-

Republica lib. 4. c. 5. num. 18. vers. sed putarem.

13 In Athenienfium Republica Grecarum sapientissima, & florentissima, à qua Romana planè deriuata est, cùm ab ea leges primas acceperit, *leg. 2. §. ex actis deinde Regibus ff. de orig. iuris §. & non ineleganter, institut. de iure natural. gent. & ciuil.* idem factum fuisse testis est Plato, eam vel ob hoc summopere laudans in Menexeno, vel Epitapeio. *Vbi* (inquit) *neque parentum debilitate, nec paupertate, vel ignobilitate, quisquam reijcitur, neque contrarijs de causis honoratur, vt in alijs ciuitatibus fieri solet, sed hæc est summa, quicumq; sapiens, & bonus habetur, dominatur, & imperat.*

14 Quod si vnquam vel apud Romanos, vel Athenienses exclusi sunt pauperes à Magistratu, non ob paupertatem exclusi sunt; sed quod virtus eorum, & fides non esset probata, & prudenter timeri potuerit de moribus eorum, vt de ijs, qui cupiditatis, & auaritiæ nomine malè audirent, & suspecti essent, rapinis vastaturos esse Prouincias.

15 Tandem, quod est maius omnibus, autor salutis nostræ Iesus Christus Dominus noster, cuius omnis actio est nostra instructio, *capit. Deus omnipotens 20. Secunda quæst. 1. cap. cum pastoris 58. eadem causa q. 7. capit. legitur 25. distin. 81. glos. in c. 1. de concess. præb. in extrauag. Ioan. 22. verbo. in suis actibus.* cùm instituit Ecclesiæ suæ ministros, elegit pauperes, & ex hominibus opinione vulgi abiectis, & humilibus, creauit supremos Ecclesiæ Gubernatores, quos fecit Pastores, & Iudices: eo ipso manifestè ostendens, non esse Deum personarum acceptatorem. Atque ex eo tempore in Ecclesia Catholica ad summas eius dignitates, & supremum Pontificatum, aditus patefactus est, & expedita fuit via pauperibus viris bonis, morum tamen nobilitate præstantibus, & animi dotibus præclaris excellentibus. Facit tex. *in c. venerabilis 37. de præben.*

16 Illud, quod ad hoc attinet monuerim, censeri non posse inopem Magistratum, cui constitutum est salarium publicum, & designata emolumenta, quibus se, & familiam alere possit. Quod animaduertit D. Thomas *de regim. Principum lib. 4. c. 20.* tunc libenter admittens pauperem ad Magistratum, quando potest se stipendio publico alere: quod tamen in nostra Republica plerumque contingit. Ei enim, qui plus desiderat, quam satis est, nihil satis est. Quoniam diuitiarum appetitus infinitus est, quippe cum fine careat, vt subtilissimè docuit Arist. *lib. 1. politicorum, seù de Republica cap. 8. & 9. & lib. 2. c. 7.* in quo non est impedimento paupertas publicis muneribus, & honoribus, sed cupiditas nimia, & immoderata, cui non magis est obnoxia inopia, quam copia, vt ipsa experientia ostendit, & nos superius notauimus.

17 Altera ratio est, quoniam si amplectamur expositionem eorum, qui nomine *potentium in d. c. 18.* Exodi, diuites intelligunt, fieret vt in illo consilio Iethro, tā prudenti, quam comprobauit sapientissimi Moysis approbatio, & obsequium, cùm mentio facta fuerit de qualitate diuitiarum, parum aut nihil attinenti ad subeundum Iudicis munus, vt ex antedictis constat, omissa fuerit qualitas prudentiæ, & sapientiæ præcisè necessaria, & in qua præsertim consistit habilitas ad suscipiendum Magistratum. Quod ex eo colligitur, quoniam Salomon initio Regni sui sola sapientia egere se iudicauit, vt tàm numerosi populi Iudex esse posset, *lib. 3.* Regum *c. 3.* quam cùm solam supplex à Deo postulasset, grata fuit, & exaudita oratio eius, vt sacer textus notat, & ad eum glossa, & interpretes. Quid quod ipse Moyses, qui consilium ipsum sequutus est, narrans, quid à socero hortatus fecerit, quidque eius suasu faciendum iudicauerit Deuteronomij *1. ex n. 9*

sic ait. *Dixique vobis illo tempore, &c. non valeo solus negotia vestra sustinere, & pondus ac iurgia. Date ex vobis viros sapientes, & gnaros, & quorum conuersatio sit probata in Tribubus vestris, vt ponam eos vobis Principes. Tunc respondistis mihi, bona res est, quam vis facere. Tulique de Tribubus vestris viros sapientes, & nobiles, & constitui eos Principes, &c.* Quo in loco glossa interlinearis, & ordinaria, & Nicolai Lyrani id animaduerterunt. Et Philo Iudæus *libro de creatione Principis.* cum dixisset, esse officium summæ potestatis, eligere aliquot administrationis, reddendique iuris socios, quia vnus solus non sufficit tantam negotiorum molem, ac multitudinem sustinere, subdit. *Proinde assumendi sunt optimates, selecti, spectata prudentia, fortitudinis, iustitia, pietatisque incorrupti, & ante omnia infensi superbiæ. Nam huiusmodi viri maximè idonei sunt ad subleuandum ope sua bonum, honestumque Principem.*

18 Certè ij omnes, quos superius num. 2. retulimus, existimant prudentiam, & sapientiam esse Gubernatoribus, & Iudicibus maximè necessariam, vt officio suo satisfaciant. Ea in Principe, & Gubernatore commendatur in sacris literis sæpissimè, præsertim in libris Prouerbiorum, Sapientiæ, & Ecclesiastici, & ostenditur quam perniciosa sit Reipublicæ, Principis, & Gubernatoris ignorantia, & imprudentia. Aristoteles *lib. 3. de Republica cap. 4. Virum* (inquit) *facultate præditum ciuitatis regendæ necesse est, esse prudentem.* Et ex doctrina eius *lib. 1. de Republica c. 5. & 6.* planè colligitur, sapientiores, natura dominos esse ignorantium, istosque esse natura seruos, quasi ad seruiendum natos, illos ad imperandum. Cuius doctrinæ meminit Tiraquellus multis additis eam confirmans *in l. connub. glos. 1. p. num. 50.* D. Thom. *de eruditione Princip. lib. 1. cap. 2.* multis probat, habenti potestatem terrenam, necessariam esse sapientiam, vbi congerit multa Sacræ Scripturæ loca, quæ id docent. Huc pertinet Platonis sæpè repetita sententia *dialogo 5. & 6. de Republica, & Epist. 7. libro 36.* infelicem esse Rempublicam, in qua, vel Philosophi non regnant, vel Reges non philosophantur, quam non improbandam sentit Philo Iudæus *libro 2. de vita Moysis in princip.* Aristot. item *lib. 2. Rethoricorum ad Theodecten cap. 23.* autor est, simulatque Thebis Præsides Philosophi electi sunt, fœlicem fuisse ciuitatem. Cui consonat D. August. *lib. 5. de Ciuitate Dei capit. 19.* cùm ait. *Illi autem qui vera pietate præditi benè viuunt; si hanc scientiam regendi populos consectati sunt, nihil est fœlicius rebus humanis, quam si Deo miserante habeant potestatem.* Et Aurelius Cassiodorus *libro 6. variarum Epist. 10. Sapientia est* (ait) *quæ honores meretur, totum aliud extrinsecus venit. Sola est prudentia, quæ rebus omnibus præponitur, quando in homine saliciter inuenitur.* Qui nam verò fuerint Philosophi celebres, qui rebus publicis optimè, & laudatissimè præfuerint, refert Ælianus *de varia hist. lib. 3. c. 17.* Non est igitur verisimile, omissam fuisse rem tàm patentem, tam notam, & quæ ante omnium oculos obseruetur.

19 Tandem vt finem faciam, par esse omnes existimant, vt is, qui cæteris est præficiendus, & mentis, & morum dotibus cæteris antecellat. Plato *dialogo 4. de legibus,* ait. *Quemadmodum in gregibus, non boues bobus, nec capris capras præficimus, sed nos melius genus ipsis dominamur, sic nec hominibus homines, sed aliquod præstantius genus dæmonum esse præficiendum: alioquin si ciuitati mortalis aliquis dominetur, nullam vmquam malorum, laborumque fore requiem.* Et D. Gregor. *p. 2. pastoralis c. 1. Tantum* (ait) *debet actionem populi actio transcendere præsulis, quantum distare solet à grege vita pastoris.* In eamdem rem hæc habet Seneca *Epistola 90. Naturæ est potioribus deteriora submittere.*

Mutis quidem gregibus, aut maxima corpora præsunt, aut vehementissima. Non præcedit armenta degener taurus, sed qui magnitudine ac toris cæteros mares vincit. Elephantorum gregem excelsissimus ducit. Inter homines pro summo est optimus. Animo itaque rector eligebatur, ideoque summa fælicitas erat gentium, in quibus non poterat potentior esse, nisi melior. Et paulò post. *Illo ergo sæculo, quod aureum perhibetur, penès sapientes fuisse Regnum Posidonius iudicat.* Et Cassiodorus *lib. 4. variarum c. 3. Tales enim (ait) promouere Principem decet, vt quoties procerem suum fuerit dignatus aspicere, toties se cognoscat recta iudicia habuisse. Moribus enim debet esse conspicuus, qui datur imitandus.* Et Paulus Iurisconsultus *in l. honores 7. in princip. ff. de Decurion. & eorum filijs.* Honores potioribus quibusque, non spectato ordine temporis, ac iisdem munera esse iniungenda præcepit. Cum quo conuenit Rubrica *Cod. de potioribus ad munera nominandis lib. 10.* & apud nos notatu digna, *l. 17. tit. 3. lib. 7. recopilat.* In eamque rem multa eruditè congessit Cassenæus *in Catalogo gloriæ mundi p. 10. considerat. 8. & p. 11. considerat. item. 8.* Plato autem *dialogo 3. de legib.* Hominibus incontinentibus, qui cùm sciant, quæ recta sint, perturbationibus se vinci permittunt, & affectibus præcipites aguntur, aduersus ea, quæ honesta sentiunt, quasi essent ignorantissimi, etiam si acutissimi, & disertissimi sint, nihil ad Principatum pertinens committendum esse, arbitratus est.

20 Quoniam verò ij, ad quos Reipublicæ administratio pertinet, postposita propria vtilitate aliorum commodis semper inuigilare debent, iuxta text. *in l. pupillus 239. §. munus ff. de verbor. signif.* Et quæ ad eum locum notat Rebuffus, quod arti gubernatoriæ cum alijs commune est, nam qui ex qualibet arte rectè acturus est, nunquam in suum proprium commodum agit secundum ipsius artis imperium, sed in aliorum, quibus ars deseruit, vtilitatem, vt in Medicina, vel nauis gubernatoria contingit: & tales homines, quales sunt necessarij, & qui hoc agant, non facilè, nec frequenter inueniuntur, (tantum abest, vt eiuscemodi sint, tàm numerosi greges ambientium palacia, & domos Consiliariorum frequentantium, & intercursantium) non enim pecunia, aut honore ducti boni viri imperare volunt, quippe cum, nec mercenarij sint, nec cupidi, aut ambitiosi videri patiantur: illi enim nisi ambitiosi spontè Magistratum petunt, qui eò se ostendunt indigniores, quò magis ambiunt, cùm non sit alienum à turpitudine, vt quis spontè ad imperandū accedat, neque expectet necessitatem. *cap. vltimo 1. quæst. 6. cap. in scripturis cum seqq 8. quæst. 1. cap. vos autem 16. quæst. 1.* inde fit, vt statuant peritiores Politici, Magistratus non esse deferendos petentibus, sed inuitos trahēdos eos, qui idonei sunt, vt velint, nolint, Magistratum gerant. Hæc omnia ita docuit Plato *dialogo 1. de Republica paulò ante finem.* Aristoteles *lib. 2. de Republica cap. 9.* reprehendens in Republica Lacedemoniorum, quod solùm deferret Magistratus petentibus, quoniam hoc sit facere ciues ambitiosos. D. Thomas *opusculo 21. de regimine Iudæorum §. quinto quærebatis.* Petrus Gregorius *lib. 4. de Republica cap. 5. num. 4.* Magister Ioannes de Auila *Tract. 4. epistolary spiritualis Epist. 1. §. 1.* idque quod attinet ad Episcopos, statuerant Imperatores Leo, & Anthemius *in l. si quemquam 31. Cod. de Episcopis, & Clericis.* Iusta quidem ratione, nam teste D. Augustino. *libro 19. de Ciuitate Dei cap. 19.* relato *in c. qui Episcopatum 8. qu. 1.* cui consonat D. Thom. *quodlibeto 2. art. 11. & 2. 2. quæst. 185. art. 1.* *locus superior, sine quo regi populus non potest, & si ita teneatur, atque administretur, vt decet, tamen indecenter appetitur.* Bernardus quoque *lib. 4. de consideratione ad Eugenium cap. 4.* inter multa, quæ in electione coadiutorum scrutari Episcopum oportet, hæc monet. *Sanè huic negotio non se ingerat rogans, consilio, non prece agendum est.* Et paulò post. *Pro quo rogaris sit suspectus, qui ipse rogat pro se, iam iudicatus est. Nec interest, an per se, an per alium quis roget. Clericum curiam frequentantem, qui non sit de curia, ad idem nosti pertinere ambientium genus.* Et paulò post. *Verbosulum adolescentem, & studentem eloquentiæ, cùm sapientia sit inanis, non aliud, quàm iustitiæ hostem repute.* Et paulò post. *Et hoc tibi persuade, qui admittendi sint, difficilè in curia posse probari, & ideo si fieri potest, viros probatos oportere deligi, non probandos. Nos in Monasterijs omnes recipimus spe meliorandi: at curia bonos faciliùs recipere, quàm facere consueuit. Quod si plures in ea defecisse bonos, quàm malos profecisse probauimus quærendi sane, quibus nec defectus timeatur, nec profectus optetur vtpotè iam perfectis. Itaque non volentes, neque currentes assumito, sed cunctantes, sed renuentes: etiam coge illos, & compelle intrare.* Hæc Bernardus. Quem credamus præcepta dare sæcularibus, de eligendis, & assumendis ad Magistratus. Eò quoque pertinent, quæ scribit Cassiodorus *lib. 6. variarum capit. 10.* Verùm clament leges licet, fremant Patres, Doctores, & Politici, rarissime hæc antiquitus obseruata sunt; in posterum autem sæculis nostris in deterius ruentibus, qua ratione obseruanda sperabimus?

21 Neque tamen prætermittenda est hac de re rememoratu digna Platonis adnotatio, ab acerrimo eius ingenio profecta, excusantis bonos viros, qui quoslibet Magistratus ambiant, & vt more nostro loquar, imitantis prædictam doctrinam. Cum enim præmisisset, turpe esse, spontè sua ad imperandum accedere, neque expectare necessitatem, quam cùm mulcta bonis viris imponi oportere, quo compellantur accipere Magistratum, *dicto dialogo 1. de Republica*, concludit in omni ferè Republica (vtinam non in nostra) illis mulctam esse indictam, nisi Magistratus quærant, & procurent. Quænam verò sit mulcta ista, his verbis declarat. *Maxima verò mulctarum est, administrationi malorum subijci, nisi ipse acceperit Reipublicæ gubernaculum. Hanc vtique pœnam timentes Magistratus capere boni homines mihi videntur, si quando capiunt: & tunc ad eos accedunt, non tamquam ad bonum aliquod, neque tamquam ex ijs voluptatem aliquam capientes, sed tamquam ad rem necessariam, cum neque melioribus, neque similibus se committere valeant.* Hæc Plato satis argutè. Addo ego, mulctam istam multò auctiorem, grauioremque ac penè intolerabilem grauibus viris, & doctis hominibus impositam quoque esse, nisi quærant Magistratus, quibus eueniet, non vt iam malis solùm, sed vt ignorantibus, & stultis subijciantur, quod nonnumquam euenit, euenietque sæpissimè, nisi præcaueant, quibus id curæ est. Nam stulti instant oportunè, importunè, exquisitasque adhibent diligentias ad consequēdas dignitates, quibus sunt indigni, vt merita, diligentia, & importunitate, vtinam non auro, suppleantur. Quo fiet, vt malum illud, quod vidit, & doluit Sapiens *Ecclesiast. 10. n. 5.* dicens. *Est malum, quod vidi sub sole, quasi per errorem egrediens à facie Principis, positum stultum in dignitate sublimi,* nō quasi per errorem accidere, sed quasi consultò procurari videatur, tàm erit frequens, cùm *stultorum infinitus sit numerus,* Ecclesiastes 1. *& pecuniæ obediant omnia.* Ibidem *cap. 10.* Verum dicamus cum Origene *homilia 4. in libr. Iudicum*, cuius verba referuntur *in cap. audacter 18. octaua q. 1.* Et apud glossam ordinariam in *c. 4. Iudicum in princip.* *Audacter fortassis aliquid dicimus: tamen quod*

scri-

scriptum est dicimus. Non semper Princeps populi, & Ecclesiæ Iudex per Dei arbitrium datur: sed prout merita nostra deposcunt. Nimirùm aliquando Deus *regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi* Iob 34. *nu.* 30. Notat ad eum locum D. Greg. *lib.* 25. *moral. c.* 14. 15. & 16. omninò videndus. Et D. August. *lib.* 5. *de ciuitate Dei cap.* 19. Et D. Thom. *opusc.* 20. *de regim. Principum lib.* 3. *c.* 7.

22 Vnum non tacebo, cuius esse memores velim eos ad quos ea res pertinet, si Sacra Scriptura, si Sancti Patres, si Politici, si doctores, has dumtaxat qualitates agnoscunt, quibus redditur quis idoneus publicis muneribus: item si D. Thomas. 2. 2. *q.* 65. *art.* 1. quem cæteri Theologi vnanimes sequuntur, docet, in eo consistere personarum acceptionem, vitium, iustitiæ oppositum, quod in distributione munerum spectetor in persona qualitas, ex qua non oritur dignitas eius, ob quam debitum sit ei munus: si itaque hæc vera sunt, excusari non posse à graui culpa in re grauissima eos, qui hasce qualitates non inueniunt, nisi in suis, vel suorum amicorum consanguineis, & qui ad dignitates, & officia non promouent, nisi suos amicos, & consanguineos, & socios, vel consanguineos, & amicos suorum amicorum, sociorũ, & consanguineorum, vel promouendos proponunt. Quasi officia ista, & dignitates iure maioratus deferentur, primum lineæ descendentium, post transuersalium, tandem amicorum, vt rarò videantur emergere, nisi qui aliquo horum graduum contingant promotores. Caueant superiores, ne ista in Republica permittantur, quæ nisi extirpentur, & erradicentur funditus, maxima illi imminet calamitas. Viuius *decis.* 455. *ex nu.* 1. multa in hanc rem congessit, quo comendaret modum in electionibus seruandum adducens, *cap. Moises, & sequẽtia* 8. *q.* 1. quæ tota *cum quæst.* 2. mirè facit ad id, de quo agimus, & ad detestationem huius vitij acceptionis personarum aduersarij iustitiæ distributiuæ ex vno extremo, quod nostra ætate vidimus frequentissimum: Sed referamus cumulatissimam gratiam eorum zelo, qui nobis sunt præpositi quorum diligentiæ, egregijsq; conatibus debemus, quod melius cule valemus, quod aliqua videtur esse morbi remissio. Nonne post tot discrimina vidimus publica munera rectè collocata, subleuatos viros bonos, graues, & doctos viros prouectos, leuataque præterita mala, imò correcta, ablatis lupanaribus, & vestium luxuria, & immoderato sumptu?

23 Cæterum non ommittam, longè peius esse alterum extremum vitium eidem iustitiæ distributiuę ex aduerso oppositum, quod nostra quoque ætas vidit, vt nulla non fuit referta malis, quo se adstringunt difficiles quidam, & acerbi, sibi solis nati, qui consanguineos suos, amicos, & clientes, ob eam ipsam rationem, etiam si dignissimi sint, excludunt à muneribus, & honoribus, vt appareant hominibus iustiores & à carnis affectibus alieni, cùm intus pleni sint inani gloria, & hypocrisi. Quos iure reprehendit glossa penult... & additio ibi. & in casu positione, *in c.* 1. *de concess. prabend. in* 6. Et Rebuffus *in tract. de priuilg. scholasticorum priuileg.* 69. *num.* 163. *vers. aduertendum est*, meminit collega noster Cons. Scipio Rouitus, post hæc scipta visus *in pragmat. Regni Rubrica de sale vendendo. num.* 16. Certè primum illud vitium frequentiùs est, sed humanum; hoc frequens minus, sed ferinum, & diabolicum.

24 Non erat ab hoc loco aliena illa quæstio frequentissima, Vtrum electio, nominatio, vel præsentatio ad officium, vel beneficium, sęculare, vel ecclesiasticum, ita fieri debeat, vt assumatur dignior, digno prætermisso sub pœna peccati mortalis, vel licitè possit assumi dignus, prætermisso digniori? In qua tametsi duæ sint extremæ sententiæ, altera affirmans licitè posse assumi dignum prætermisso digniori: altera negans: tertia item distinguens electionem à præsentatione, & quoad illam, asserens esse veriorem secundam sententiam, quoad hanc verò; primam: frequentior tamen, & tutior mei, & veritati conformior, vtiliorque Reipublicæ opinio est, tàm in præsentatione, quàm nominatione, vel electione, secundam sententiam esse veram; tenerique sub præcepto iustitiæ eos, quibus ius est præsentandi, nominandi, vel eligendi, assumere digniores prætermissis dignis. Res est à moltis tractata, vide de illa si placet *cap. licet ergo* 8. *quæst.* 1. & *cap. illud, ibidem cap. quoniam, de iure patronatus*, glos. ibi *verbo maioribus*. Panormitan. *in cap. constituti* 46. *numero* 1. & 7. *de appellation.* & ibi Philip. Franc. *nume* 4. & *sequentibus*. Philip. Decium *numero* 12. & 13. Federicum de Senis *cons.* 95. *numer.* 1. Tridentinum Concilium *sess.* 24. *decret. de reformat. cap.* 1. & 18. Diuum Thomam 2. 2. *quæst.* 63. *art.* 2. *ad* 3. Sotum *de iustit. & iur. lib.* 3. *quæst.* 6. *art.* 2. & 4. Lessium *de iustitia, & iure lib.* 2. *cap.* 34. *dubitat.* 54. & *capit.* 32. *dubitat.* 3. Salon *de iustitia, & iure. d. quæst.* 63. *artic.* 2. *controuersia* 3. & *sequentibus*. Gabrielem Vazquez *in opuscolo de beneficijs cap.* 2. §. 3. *per totum*. & vide ibi *dubi.* 13. & *sequentibus*, latè, & benè, nisi quod displicet singularis quędã eius opinio, censura, & reprehensione digna, qua conatur assignare discrimen inter beneficia, & officia sæcularia, quoad obligationem iustitiæ distributiuæ, sed sine fundamento, quod eius pace dictum sit. Lambertinum *de iure patronatus lib.* 2. *part.* 1. *q.* 10. *artic.* 3. Couarruui *in regula peccatum* 2. *part.* §. 7. *num.* 3. *cum sequentibus*. Nauarrum *in manuali cap.* 17. *ex num.* 72. Garciam *de beneficijs* 7. *par. capit.* 16. Guttierez *libr.* 2. *canonicarum quæstionum. cap.* 11. Molinam *de primogen. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 46. & *sequentibus*, & *nu.* 50. & *numero* 69. Gratianum *decis.* 97. *num.* 21. & *disceptat. forensi. tomo* 2. *capit.* 311. *ex num.* 8. Raudensem *decis.* 34. 35. & 36. Mastrillum *de Magistratibus lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 63. & *sequentibus*. Cæuallos *in speculo pract. quæst.* 659. *num.* 1. & 2. *lib.* 2. Marquez *in lib. del Gouernador christiano lib.* 1. *c.* 20. §. 4.

25 Concludam ex tollendo summis laudibus nostrum mirabile sæculum, quod cùm antiqua fuerint tàm sterilia, & infecunda, vt vnus, vel alter dumtaxat, vir strenuus reperiretur, qui posset ad publica munera dignè assumi, & cui tuto committeretur Respublica administranda, vtque Diogenes referente Plutarco *in apophtegmatibus Diogenis lib.* 3. *num.* 63. Obambulans in medio Athenarum foro accensa lucerna vnum hominem quæreret, non inueniret, percunctatusque (vt refertur ibidem *nu.* 13.) in qua parte Grecię vidisset viros bonos, responderet viros nusqua se vidisse: tamen hoc nostrum tàm abundans est viris, an candidis aliorum esto iudicium, candidatis dico, Magistratus petentibus, qui se non impares existimant oneribus, dum annexi sint honores pecuniæ, commoditates, quamuis inde incommoditates, & iniuriæ aliorum oriantur immo verò, & superiores moltis multorum officiorum oneribus; vt nihil sit hodie in nostra Republica magis superuacaneum, quam homines nullius rei tanta copia, tamque immodica abundantia, quam istorum candidatorum Magistratus ambientium. Testes sunt domus, & familiares officia conferentium. Fœlix verè sęculum, in quo abundant, quæ tot anterioribus sęculis sunt desiderata. Faxit Deus? sed de istis satis. Madriti Ianuarij 25. anni 1622.

SVMMA

SVMMA DISPVTATIONIS
Secunda.

1 *LEx 20. tit. 21. libr. 4. recopil. in iudicijs frequentissima, praesertim, executiuis, occasionem praebuit huic disputationi, & tractat. de foro competenti.*
Doctrina de foro competenti diffusa, est ac difficilis.
2 *Plurimi modi sortiendi forum traduntur remissiue.*
Reliqua inuenies post num. secundum.

DISPVTATIO II.

De Iudice legitimo, & competenti in quauis causa ciuili, & criminali.

Ad l. 32. tit. 2. p. 3. & l. 20. tit. 21. lib. 4. recopilationis, & multas alias Regni Castellae, & iuris communis.

1 NVlla lex in iudicijs, praesertim executiuis, frequentius occurrit, quam *l. 20. tit. 21. libr. 4. recopil.* ad cujus explicationem, cum quarundam obseruationum occasione accingi, esset in animo, praesupponendam duxi integram doctrinam de foro competenti, sine qua recte intelligi non potest. Ea autem vt est in negotijs frequentissima, ita in iure difficilima, si quae alia, valdèq; ampla, diffusa, ac sinuosa, tùm rerum copia, tùm ambiguitate quaestionum, & varietate sententiarum. Hac de causa opere pretium existimaui, (quod futurum, sit vtilissimum) eam in ordinem redigere. Nam & si nihil noui afferam (afferam autem quàm plura non contemnenda) praeter methodum, & dispositionem materiae, quam indigestio ipsa reddit difficilem, & ferè insuperabilem, oleũ, & operam non perdidero, neque perdidisse videbor. Doctrina igitur, quae se ipsam commendat, lubenti, & quod consequens est, patienti animo, & grato auditu suscipienda est, neque tractatio eius prolixa censenda, cui quidquid adimatur, sit planè defuturum.

2 Satis autem indicant istius disputationis latitudinem, leges, & Doctores tractantes de foro competenti, siquidem plurimos enumerãt modos sortiendi forum, ex quorum vnoquoque Iudex, apud quem reus conuenitur, legitimus, & vt vulgò dicitur, competens existimandus est. In primis *l. 32. tit. 2. par. 3.* enumerauit quatuordecim modos sortiendi forum. Speculator *lib. 2. tit. de competentis Iudicis aditione §. generaliter*, retulit quinquaginta, duos. Marianus Soccinus, qui omnium copiosissimè, & elegantissimè hanc materiam prosequutus est, in suis commentarijs tituli de foro competenti in rubrica *ex n. 1* cẽtum, & nouem congessit alphabetico ordine, quo nullũ se dixit inuenisse aptiorem, vt in eum tantam multitudinem redigeret. Reassumpsit Scaccia aeditus post hoc opus scriptum *de sententia, & re iudicata glos. 7. q. 1 num. 28.* Non sum ego dicturus omnia; nam quis posset? Sat erit egisse de frequentioribus, & magis praecipuis. Atque, ne prolixitas tam diffusae disputationis tedium pariat, in varia membra secanda est, diuidendaque in tot quaestiones, quot sunt modi sortiendi forum, de quibus sum acturus. Erunt autem octo. Primus forus domicilij. Secundus originis. Tertius rei sitae. Quartus contractus. Quintus haeredis, & successoris. Sextus priuilegij. Septimus delicti. Octauus prorogationis.

SVMMA QVAESTIONIS
Prima.

3 *In loco domicilij quiuis sortitur forum in ciuilibus, & criminalibus.*
4 *Forus domicilij quibusdam qualitatibus praestat caeteris foris.*
5 *Forus domicilij est vniuersalior caeteris.*
6 *In foro domicilij quis conuenitur omnibus actionibus, & de contractibus, & delictis intus, & extra gestis.*
7 *Forus domicilij concurrit cum caeteris foris.*
8 *Ratione domicilij quis dicitur propriè subditus, non ratione contractus, vel delicti.*
9 *Forus domicilij in ciuilibus est caeteris foris potentior.*
10 *Forus domicilij praefertur caeteris foris.*
11 *Domicilium quando, & ex quibus iudicijs praesumatur acquisitum, in quo differat ab habitatoine, quando amittatur, & transferatur remissiuè.*
12 *Domicilium differt ab habitatione, & habitatio tribuit ius parochiae non fori.*
13 *In foro domicilij conueniri potest reus praesens, & absens, in caeteris tamen foris solùm praesens regulariter.*
14 *In foro domicilij aduersus absentem proceditur ad diffinitiuam, & executionem eius; in caeteris foris ad solam possessionem ex primo decreto.*
15 *Ad missionem in possessionem est necessaria legitima citatio.*
16 *Iudex an possit citare reum in territorio alieno existentem verbaliter, & quid quidam senserint.*
17 *Literarum hortatoriallium rara mentio apud Iurisconsultos in ciuilibus, aliqua tamen in criminalibus.*
18 *Cùm duo territoria subsunt vni Principi, cur Iudex vnius possit verbaliter citare in territorio alterius, & adducitur l. 7. tit. 3. lib. 4. recop.*
19 *Citatio in territorio alieno etiam verbalis sine requisitorijs literis non valet, si territoria subsint diuersis Principibus.*
20 *Referuntur, Doctores pro ea sententia.*
21 *Sententia eorum, qui in omni casu existimant requiri literas hortatorias ad citationem in alieno territorio.*
22 *Expenduntur textus in l. 1. §. Praesides ff. de requir. reis. & in §. si quis verò comprehensorum, in Auth. vt nulli iudicum, & num: 23.*
24 *Distinguuntur quatuor casus, & in primo statuitur, non posse extra territorium Iudicis expediri decretum de citatione facienda.*
25 *Iudex in alieno territorio non potest citare realiter, & non iure captus debet in pristinam libertatem restitui, etiam si duceretur ad Iudicem, qui eum iure carcerare potuisset.*
26 *Iudex potest in alieno territorio citare inuocato auxilio per literas requisitorias: & quae solemnitas requiratur in eis in ciuilibus.*
27 *Verius est de iure, Iudicem posse citare reum in alieno territorio subdito suo Principi verbaliter propria auctoritate: sed vsus in contrarium praeualuit, cui tutius est acquiescere.*
28 *Iudex qui habet generalem iurisdictionem in tota Prouincia, potest citare in quolibet territorio propria auctoritate.*
29 *Iudex, cuius iurisdictio nulli territorio cohaeret, citat in quolibet territorio propria auctoritate.*
30 *Explicantur verba textus in cap. Romana §. contrahentes de foro competenti in 6.*
31 *Expenditur contra praedictam resolutionem textus in l. 7. tit. 3. lib. 4.*

3.lib.4.recopilat.

32 Explicatio Azeuedi refertur.

33 Reijcitur, & impugnatur, & notatur discrimen inter causam impulsiuam, & finalem, & num. 34.

35 Refertur alia explicatio Gratiani, & impugnatur, & numero 36.

37 Citatio, si fieret in alieno territorio sine hortatorijs, deberet sustineri.

38 Quibus remedijs sit vtendum, si Iudex nolit obsequi literis hortatorialibus.

39 Recurri debet ad superiorem requisiti, qui eum compellat.

40 Notatur discrimen inter Iudicem ecclesiasticum, & secularem, requirentes, & eosdem requisitos.

41 Recusante Iudice obsequi hortatori alibus, Iudex requirens poterit propria auctoritate citare in eius territorio verbaliter.

42 Requirens iure poterit non obedire hortatorialibus eius Iudicis, qui suis non obedierit.

Denegata administratione iustitiæ in executione hortatorialium deuenitur ad represalias; & ad bellum; sed pedetentim ijs remedijs vtendum, & in causis grauissimis.

43 Reus vbi habet domicilium generale etiam conuenitur, scilicet in Patria communi.

44 Fallit in casibus, in quibus habet locum priuilegium reuocandi domum: & qui sint remissiuè.

45 Proponitur quæstio vbi conueniatur vagabundus.

Terminos quæstionis prius exponendos, quàm quæstio dissoluatur.

46 Vagabundus quis dicatur?

47 Vagabundus vbicumque conuenitur.

Cætera inuenies post numerum 47.

QVÆSTIO PRIMA

De foro domicilij.

3 Statuenda est conclusio, & regula generalis; in loco domicilij quemuis sortiri forum vt apud eius loci Iudicem ordinarium conueniri possit; & ille sit Iudex competens, & legitimus, in omnibus causis eorum, qui domicilia habent in territorio, subdito ipsius iurisdictioni, tam ciuilibus, quàm criminalibus. Eam probat textus *in leg. hæres absens 19. §. si quis tutelam, & §. proinde, & §. illud sciendum est, l. si fideicommissum 50. §. sed & rescriptum est, ff. de iudicijs*. Glossa magistra in verbo *debebis, in d. §. proinde*. & ibi Legistæ omnes, & textus *in cap. licet ratione, vltimo de foro compet.* vbi Bernardus *verbo, aut domicilij, l. 32. tit. 2. p. 3.* & ibi Gregorius *glossa 12*. Speculator *dicto lib. 2. tit. de compet. Iudicis adition. §. 1. nu. 29. in fin. vers. quadragesimus, & §. sequitur nu. 1.* Abbas Panormitan *in c. 1. nu. 6. & in cap. vltimo, ex num. 37. de foro compet.* vbi Marianus Soccinus *ex nu. 6. vers. glos. 3.* omnino videndus quia eleganter, & copiosè omnia huc attinentia prosequitur. Ias. *in vers. plus autem, num. 19. & 20. institut. de action.* Antonio Gomez *tomo 3. variar. cap. 1. num. 87.* Farinac. *in praxi crim. quæst. 7. ex num. 1.* D. Riccius *collectan. 615.*

4 Habet autem forus domicilij speciales quasdam qualitates, & attributa, quæ Doctores referunt, quibus cæteris foris præstat.

5 In primis est generalior, & vniuersalior cæteris foris, secundum Abbatem Panormitanum *in d. cap. 1. numero 6.* Marianum Soccinum *in d. cap. vltimo num. 45.* Felynum *ibi numer. 23. de foro competenti.* Bernardum Diaz *in practica crimin. canon. cap. 9. in principio*, Decianum *tractat. crimin. lib. 4. cap. 16. num 9.*

6 Ex quo prouenit, vt in foro domicilij quis conueniri possit, & agi aduersus eum, omnibus actionibus, realibus, & personalibus, ac de rebus sitis, intra, vel extra locum domicilij, de contractibus ibi, & alibi gestis, & de quibusque delictis ibi, & vbicunque commissis. Notat Abbas *in d. c. vltimo nu. 38. de foro comp.* Gandinus *de maleficijs, Rubrica vltima.* Farinac. *in praxi crim. d. quæst. 7. ex nu. 19.* Sesse *decis. 100. num. 8. libr. 1.* Bernardus Diaz vbi supra.

7 Secundo item, concurrit forus domicilij cum alijs foris. Iuxta textum *in d. l. hæres absens, §. vltimo ff. de iudic.* & ibi Doctores. Barbosa. *num. 3. & 20.* Marianus Soccin. *in c. dilecti, 17. nu. 7. in princip. & in d. c. licet ratione, vlt. nu. 8. de foro compet.* Felyn. *ibi num. 23.* Ripa *in c. 1. nu. 63. de iudicijs*. Gregorius Lopez *in d. l. 32. tit. 2. par. 3. glos. 10. vers. tertio limita.* Sesse *d. decis. 100. nu. 5. & 0.*

8 Tertio item, ratione domicilij, quis dicitur propriè subditus Iudici loci domicilij, non verò ex vlla alia subiectione, ratione contractus, vel delicti. Glossa celebris *in clem. 1. verbo subditos, de foro comp.* Abbas Panormitanus *in d. c. 1. nu. 6.* Morianus Soccinus *n. 4. & in c. licet ratione, vlt. n. 8. de foro comp.* vbi Felyn. *nu. 23. & 24.* Idem Felyn. *in cap. dilectus filius, el 2. num. 13. de rescript.* Decius *in cap. ad nostram, el 1. num. 9. & 10. de appellat.* Baldus *in l. vltima, nu. 2. C. si à non competente Iudice.* Alexand. *in additione ad Bart. in l. assumptio, §. 1. num. 2. verb. item in eo, ff. ad municip. & de incol.* Rolandus à Valle *tract. de lucro dotis, q. 22. nu. 21.* Tiraqu. *de retract. lignag. §. 9. glossa 2. num. 22.* Gail, *obseruat. pract. lib. 1. obseruat. 56. nu. 8. in fin. lib. 2. obseruat. 36. nu. 15. & lib. de pighorationib. obseruat. 15. num. 7.* Decian. *tract. crim. lib. 4. d. c. 16. num. 9.* Bossius *tit. de crimine læsæ Maiestatis, num. 95.* Barbosa *in d. l. hæres absens, §. vltimo, num. 39. ff. de iudicijs.* Sesse *dicta decis. 100. num. 6.* Parisius *consil. 12. nu. 14. par. 3.* Natta *consil. 4. nu. 1. lib. 1.* Laurentius Siluanus *consil. 25. nu. 14. & 15.*

9 Quarto item, forus domicilij in ciuilibus est cæteris foris potentior, & principalior. Glossa *in cap. statutum 11. verb. vnam dietam, in §. 1. de rescrip. in 6.* Baldus *in l. de quibus nu. 74. ff. de legibus.* Paulus Castrens. *in l. 1. num. 2. C. vbi de crim. agi oport.* Decius *cons. 352. num. 2.* Rolandus à Valle *tract. de lucro dotis q. 22. num. 16.* Decianus *tractat. crim. lib. 4. c. 16. n. 9. vers. sed notandum.* Barbosa *in d. l. hæres absens, 19. §. fin. nu. 34. ff. de iudicijs*:

10 Quinto tandè, forus domicilij ob istas rationes, & quia est fortior, & magis naturalis, præfertur cæteris foris. Barbosa *in d. §. fin. num. 40. & seqq.* Sed distinguendi sunt duo effectus fori domicilij, vt hæc doctrina penitus declaretur. Primus est, vt quis possit in eo conueniri, & ad iudicium prouocari apud eius Iudicem: secundus vt possint domiciliario decerni honores, & munera. Quoad primum effectum, præfertur forus domicilij cæteris foris, etiam foro originis in ciuilibus, nam in criminalibus cedit foro delicti, vt suo loco dicemus. Quoad secundum verò effectum, forus originis præfertur foro domicilij, vt probat textus *in l. libertus. 17. §. præscriptio in fin. ff. ad municip. & de incol.* Et notat glossa *in l. ciues, verbo, allectio C. de incolis lib. 10.* Et iterum glossa vltima *in l. 1. Cod. de municipib. & originar. eod. lib.* Ratio autem est, quia obligatio ad munera personalia subeunda, prius fuit contracta apud locum originis, quàm in loco domicilij. Quā distinctionem, & doctrinam commendat, & non obliuiscendam dicit Ias. *in l. si arrogator. nu. 48. ff. de adoption.* Sequitur Rolandus *de lucro dotis dicta quæst. 22. num. 27.* Et Barbosa vbi supra.

11 Domi-

11 Domicilium verò, quando, & ex quibus iudicijs præsumatur, aut censeatur contractum in aliquo loco, & in quo differat domicilium, ab incolatu, & habitatione, & possit ne quis habere duo domicilia, & quando, & ex quibus domicilium ammittatur, & transferatur in alium locum, & de alijs quæstionibus pertinentibus ad istã materiam, vide textum in l. assumptio, §. iuris prudentibus, l. non vtique, l. domicilium ff. ad municip. & de incol. l. ciues Cod. de incol. li. 10. l. 32. tit. 2. par. 3. & ibi glos. 12. & 13. & glossas iuris communis in prædictis locis, & ad ea Doctores, Marianum Soccinum latissimè omnia tractantem in d. c. licet ratione, vltimo, ex nu. 27. de foro competenti. Rebuffum tomo 3. in Constit. Reg. tract. de domicilij electione, Decianum tract. crim. libr. 4. c. 16. num. 8. Menochium de præsumption. lib. 6. præsump. 42. & de arbitrarijs iudicum libro 2. centuria 1. casu 86. Gratianum disceptationum forensium tomo 1. c. 181. ex num. 1. Farinacium in fragmentis criminalibus litera D. verbo domicilium ex num. 193. Cardinalem Tuscum litera D. conclusione 599. tomo 2. Rotam diuersorum decis. 150. par. 2. Triuisanum decis. 23. libro 1. Gail obseruat. practic. lib. 2. obseruat. 35. num. 7. & seqq. & obseruat. 36. D. Riccium collectanea 615. post medium. Barbosam in d. l. heres absens §. finali ex numero 70. ff. de iudicijs.

12 Illud tamen hic admonendum occurrit, cùm domicilium, & habitatio longè inter se differant, nam domicilium habet, qui in aliquo loco animo permanendi cum suis fortunis consistit, l. ciues C. de incolis. lib. 10. habitationem verò habere potest quis, etiam sine animo permanendi, dummodo non habitet tanquam hospes; quæ distinctio colligitur ex l. 1. §. habitare ff. de ijs, qui deiecerunt, vel effuder. vbi notat Albericus nu. 10. Federicus de Senis cons. 254. nu. 6. Bart. in l. 4. §. prætor ait, num. 24. ff. de damn. infect. Felyn. in cap. quoniam, nu. 2. de offic. ordinarij. Rebuffus in repetition. cap. extirpandæ, §. qui verò, nu. 134. vers. pro intelligentia, & num. 135. de præbendis. Menoch. de præsumpt. libr. 6. præsumpt. 42. num. 2. Carauic ad Ritum 301. ex nu. 30. non requiri, vt aliquis sit Parochianus alicuius Parochiæ vt in ea habeat domicilium presse, & propriè sumptum, sed sat est, si habeat habitationem. Quare si pupillus, relicto paterno domicilio, & nullo nouo expresse constituto, adhibita tutoris auctoritate, (quæ in eo constituendo requiritur, vt docuit Bart. in l. 1. num. 7. ff. de tutor. & curat. datis ab his. Salicetus in l. 1. C. vbi petantur tutor. Gregorius Lop. in l. 12. tit. 16. par. 6. glos. 2. quod ideo contingit, quia minores ex constitutione domicilij haberent obligari ad soluẽda onera incolis imposita, qui tamen sine auctoritate tutoris, vel curatoris obligari non possunt, §. neque instit. de auctoritate tutorum) si inquã, relicto paterno domicilio minor traducatur, educationis causa, ad domum tutoris, vel curatoris, in qua cum eo habitet, efficietur Parochianus illius Ecclesiæ, ad quam domicilium tutoris, vel curatoris pertinet: itaut eidem quarta Parochialis debeatur omissa Ecclesia Parochiali sui domicilij, iuxta textum in c. 1. & 2. de sepultur. & in c. vltimo, de testamentis. Tradit Federicus de Senis cons. 253. & 254. Reboffus vbi supra nu. 136. Mascardus de probation. conclus. 535. domicilium præsum, ex nu. 30. Thomas Sanchez de matrimonio libro 3. disputat. 23. num. 12. & seqq. Idem etiam procedit, in obligatione soluendi decimas personales, persoluendæ enim sunt Ecclesiæ Parochiali habitationis pupilli, vel minoris, non paterni domicilij, argumento textus in cap. quæsit. sunt. 16. q. 1. & in cap. ad apostolica, de decimis Notat Rebuffus d. n. 136. Idem prorsus dicendũ est de scholasticis, qui causa studiorum in loco aliquo, & de Aduocatis, & alijs Officialibus, qui negotij, vel officij causa, in curia commorantur. Qui non censentur ibi domicilium contrahere, l. 2. C. de incolis lib. 10. Notat Franciscus Suarez in tertiam partem D. Thomæ, tomo 4. disput. 25. sectione 2. nu. 6. Quo fit, vt non possit argui de habitatione ad domicilium, neque de iure Parochiæ, ad ius fori, quod qui sortitur alicubi, non ex habitatione, quemadmodum ius Parochiæ, sed ex domicilio sortitur, iuxta superius tradita. Est verò magni effectus ista doctrina, ad discernendum, quis Parochus interesse possit, & debeat, in matrimonio contrahendo, iuxta Concil. Tridentin. sess. 24. decreto de reformat. matrim. c. 1. de qua in causa quadam ardua matrimoniali, vidi conuerti.

13 Amplia primo, prædictam conclusionem, & regulam principalem, vt in loco domicilij conueniri possit quiuis reus, non solùm præsens, sed etiam absens. Nam non est necessaria eius præsentia in eo loco, vt possit ibi conueniri, cùm tamen regulariter sit necessaria in loco cuiuslibet alterius fori ad facultatem conueniendi. Ita probat textus in l. dies cautioni, 4. §. prætor ait, ff. de damno infecto, & in §. si verò etiam quidam, in Auth. de exiben. reis, collat. 5. & in cap. causam, de dolo, & contumac. Adnotauit Paul. Castrens. in d. l. hæres absens, in princip. numero 1. & in §. 1. nu. 8. ff. de iudicijs. & in l. 2. §. legatis, num. 3. ff. eod. & in l. 1. num. 3. ff. de eo, quod cert. loco, & in l. 2. nu. 4. & 6. C. de iurisd. omn. Iud. Alex. in l. cum quædam puella, 19. nu. 5. Otoscius ibi num. 5. ff. de iurisd. omn. Iud. Idem Castrens. consil. 413. viso dicto casu, nu. 4. circa medium 2. p. Panormitan. in c. licet ratione, vltimo, nu. 41. Marian. Soccin. num. 46. & 50. de foro comp. Barbosa in d. l. hæres absens, §. fin. nu. 37. & seqq. Gail obseru. practic. lib. 2. obseruat. 36. num. 12. Decian. tract. crim. lib. 4. c. 16. num. 12. Sesse decis. 100. num. 8. & 9.

14 Ex quo infertur, quod licet aduersus absentem a locis, in quibus sortitur forum, alio modo, quam ratione domicilij, solùm procedi possit ad possessionem ex primo decreto, bonorum, quæ possidet in territorio Iudicis, eius fori, nisi compareat se defensurus, vt in d. l. hæres absens, §. 1. vbi notant Scribentes, præsertim Paulus Castrens. & in cap. Romana, §. contrahentes, de foro comp. in 6. vbi Canonistæ. Couarr. in pract. c. 10. num. 4. & nos dicemus inferius hac eadem disputatione, vbi agemus de foro contractus quæst. 4. item procedi possit ad possessionem ex secundo decreto, & ad diffinitiuam sententiam, in illis casibus, in quibus lite non contestata ad illam procedi potest, quos enumerat glossa prima in c. quoniam frequenter, vt lite non contestata. Et ibi Marianus Soccinus, vltra eam, qui congessit ex num. 8. octuaginta duos casos, quibus conuenit, l. 2. & sequentes vsque ad 7 tit. 16. par. 3. tamen in foro domicilij proceditur aduersus absentem ad condemnationem omnimodam, & executionem eius. Quam doctrinam tradit multum commendans, & sibi arrogans Paul. Castrens. in d. l. hæres absens, §. 1. nu. 2. 5. & 8. ff. de iudicijs, & in l. 1. num. 3. ff. de eo, quod certo loco, & in l. 2. num. 4. 5. & 6. Cod. de iurisd. omn. Iud. Quem sequitur Barbosa in d. l. hæres absens, §. fin. num. 37. & 38.

15 Sed hic occurrit difficultas, cùm ad missionem in possessionem bonorum, quæ quis habet, & procedendum in causa quouis modo, necessaria sit præuia legitima citatio, l. nam & ita diuus, 39. ff. de adoption. l. de vnoquoque, 47. ff. de re iud. cap. Romana. §. contrahentes. ibi, si eorum auctoritate citati de foro compet. in 6. Quonam modo procedere debeat Iudex domicilij aduersus absentem à suo

tetri-

territorio, & quomodo possit ipsum legitimè citare, & ad iudicium vocare, cùm extra territorium ius dicenti impunè non pareatur, *l. vltima. ff. de iurisd. omn. Iud.* Quæ eadem quæstio generalis est, & communis de quocũque Iudice competenti, procedente aduersus absentem à suo territorio, sibi tamen subiectum, alia ratione, quam domicilij, videlicet contractus, rei sitæ, delicti, vel quauis altera.

16 In qua difficultate duæ fuerunt principales opiniones: Prima, distinguit, an territoria duorum Iudicum (scilicet eius, qui de causa cognoscit, & eius, qui præest loco, in quo reus adest) quæ sunt distincta ratione iurisdictionis, subsint eidem superiori: an verò ista duorum Iudicum territoria sint subdita diuersis superioribus. (superiores verò vocamus supremos Dominos, vel Republicas liberas.) Primo casu ait, posse vnum Iudicem citare verbaliter in territorio alterius: in secundo casu non posse, sed debere mittere literas deprecatorias, vel requisitorias, quas vocant, ad Iudicem alterius territorij, quibus deprecetur, & requirat, vt per suos apparitores, & ministros reum citet, & ad iudicium Iudicis requirentis vocet.

17 Harum literarum, tametsi apud Iuris consultos nulla aut rarissima mentio in ciuilibus fiat, & solùm inueniatur in criminalibus causis, vt *in l. 1. § si autem grauius, aliàs §. præsides ff. de requirendis reis, & in §. si verò quis, in Auth. vt nulli Iudicum collat. 9.* apud Imperatores tamen earum mentio reperitur in causis ciuilibus, *in l. properandum §. sin autem reus, Cod. de iudicijs.* ibi *Siue ipse Iudex ex sua iurisdictione hoc facere potest, siue per relationem ad maiorem.* iuxta secundam interpretationem glossæ *ibi, verbo, ad maiorem.* quam approbant Cynus *nu. 9. & 10.* Angelus *num. 1.* Salicetus *nu. 19.* Paulus *nu. 4. & 5.* qui dicit esse textum meliorem de iure. Ias. *num. 2.* & obseruant communiter Scribentes *in leg. à diuo Pio 15. §. sententiam Romæ ff. de re iud.* & Hippolytus de Marsilijs *singul. 138.* apud Pontificem autem fit etiam in ciuilibus harum literarum commemoratio *in d. cap. Romana, §. contrahentes, de foro compet. in 6.* ibi. *Loci diæcesanus ad denunciationem ipsorum faciat eiusmodi missionem.* Vbi notant Pontificij, & Franciscus Molinus *de brachio sæculari lib. 2. c. 22.*

18 Hanc igitur sententiam, & distinctionem tradit Bart. *in l. 1. §. 1. num. 3. ff. de requirendis reis, & in extrauaganti ad reprimendam, verb. per edictum num. 9.* & quoad primam partem probat. Quoniam cùm duo territoria subsunt vni Principi, Princeps superior videtur permittere, vt vnus Iudex verbaliter citet in territorio alterius, *l. omnes 31. §. executoribus, vers. verum si apparitor, C. de Episcopis, & Clericis.* Cæterum citatio realis, id est captura personæ, non est permissa in alieno territorio, sed fieri debet à Iudice in suo proprio territorio commonito literis requisitorijs alterius Iudicis, iuxta *Auth. si verò criminis, C. ad leg. Iul. de adulter.* Certè quoad istam primam partem, de iure Regni Castellæ videtur apertè probari hæc sententia, ex textu expresso *in l. 7. tit. 3. lib. 4. recopil.*

19 Quoad secundam verò partem probatur ex textu *in clem. pastoralis, §. ista igitur, vers. vt illud tanquam notissimum, & §. nos quoque de re iudic.* vbi requisitoriæ ad citationem verbalem requiruntur, & sine illis citatio in territorio alieno supremi Principis, & alteri non subiecti non valet.

20 Eidem senteṫiæ subscribunt Cyn. *in l. vlt. nu. 4. ff. de iurisd. omn. Iud. & in d. l. omnes, nu. 2. C. de Episcopis, & Cleric.* Baldus *in d. l. vlt. num. 13. & seqq. ff. de iurisd. omn. Iud. & in d. l. omnes, §. verum si apparitor num. 1. & 2.* Albericus *in l. vlt. nu. 2. ff. de officio Præfect. verb.* Ioannes de Imola *in leg. in tempus, 62. nu. 4. ff. de hæred. instit.* Paulus Castrensis *in d. l. vlt. nu. 4. ff. de iurisd. omn. Iud.* & ibi. Angel. *nu. 6.* Alex. *num. 13.* Ias. *numero 24.* Barth. Socc. *nu. 10.* Oroscius *numero 11.* Angelus *de maleficijs, verb. Iudex commisit. nu. 11.* Oldradus *cons. 88.* Franciscus Marcus *decis. 179. num. 3. & seqq. 2. par.* Ioannes Andræas *in d. cap. Romana, §. contrahentes, nu. 2. cum seqq. de foro comp. in 6.* Gemminianus *ibi, num. 12. & seqq.* Ancharanus *nu. 3.* Philippus Francus *num. 10. cum seqq.* eandem sequitur Panormitanus *in cap. licet ratione, vltimo, num. 41. de foro compet.* qui subdit, posse Iudicem in suo territorio decernere citationem, licet nuncius exequatur extra territorium, cum enim illa nuncij executio non sit actus iudicialis, potest extra territorium exerceri. Eidem videtur adhærere Marianus Soccinus, post longam disputationem, & multas distinctiones factas *in cap. dilecti, ex nu. 23. ad 25.* satis prolixè, & confusè, *de foro compet.* clarius eidem adhæret, *in cap. sane si Episcopi, num. 13. eod. titul.* eam tenet Bossius *tract. crim. tit. de custodibus, num. 20. & seqq. & nu. 26.* Montaluus *in l. 4. tit. 3. lib. 2. fori glossa penult. magna in verbo, fagan del Iusticia col. 4. vers. quid ergo dicendum.* Didacus Perez *in l. 1. tit. 2. lib. 3. ordinem gl. 1. quæst. 3. col. 816.*

21 Secunda opinio est, si territoria sint distinsta ratione iurisdictionis, etiam si vni superiori sint subdita, nihilominus non posse Iudicem vnius territorij citare in territorio alterius, misso ad eam citationem faciendam suo nuncio, vel tabellione, & citationem itam factam non valere, nec arctare citatum ad cõparendum; sed debere mittere literas ad Iudicem alterius territorij, quibus ab eo petat; & eum requirat, vt citet suum subditum ibi existentem, & hoc dumtaxat modo factam citationẽ valere. Ita sentit Speculator *lib. 2. tit. de competen. Iud. aditione. §. generaliter 1. num. 5. & lib. 3. tit. de accusatione, §. qualiter num. 12.* Felin. *in cap. licet ratione, vlt. num. 1. cum seqq. de foro comp.* in eandem videtur inclinare Marianus Soccinus *in capit. postulasti, num. 13. eod. tit.* Hippolytus de Marsil. *in l. extra territorium, nu. 34. & 35. ff. de iurisd. omn. Iud. & singul. 138. & 203.* Ioannes Faber *in §. fin. num. 20. in finem. inst. de pœna temer. litigant.* Salicetus *in l. omnes, §. executoribus num. 1. C. de Episcop. & Cleric.* Iacobus de Belloniso *in repet. d. §. contrahentes, num. 139.* cùm *ex nu. 131.* latè tractasset *in cap. Romana, de foro comp. li. 6.* & vide ibi vsque ad *numer. 144.* Rebuffus *tomo 2. in Constit. Regi tract. de literis requisitorijs. art. vnico, glos. 3. num. 11. 12. & seqq.* Couarr. *in pract. c. 10. nu. 7.* qui testatur de praxi, & vsu huius Regni Petrus Follerius *in pract. crimin. 1. par. secundæ partis. Rubrica vel eos verbaliter citari faciat. num. 27.* Iulius Clarus *libr. 5. sententiarum §. fin. q. 31. num. 20.* qui ait, in Ducatu Mediolanensi non seruari opinionem Bartoli, sed citationes fieri per literas subsidiales. Marãta *in praxi 6. p. tit. de citatione nu. 40. & 41.* Gratianus *regula 491.* Azeuedus *in l. 3. nu. 32. tit. 3. lib. 4. recopil.* Et Barbosa *in d. l. hæres absens §. fin. num. 84. & seqq. ff. de iudicijs* Paz *in praxi, 1. tomo, 4. p. c. 2. nu. 9.* Molinus *de brachio sæculari lib. 2. c. 23. ex nu. 1. ad 9.*

22 Pro hac sententia in primis adducitur textus. *in d. leg. 1. §. præsides, ff. de requirendis reis.* vbi statuitur, vt Iudices loci delicti, mittant litteras ad Magistratus locorum, vbi rei consistunt, ad coscitandos, cùm tamen eo tempore Imperio Romano subiectæ essent omnes Prouinciæ Orbis, in quibus illud ius ciuile vigebat.

23 Pro eadem sententia, & eodem modo expendit Barbosam, vbi supra, *num. 86.* textum *in §. si quis verò comprehensorum, in Auth. vt nulli Iudicum collat. 9.* ex quo desumpta est

pta est

pta est *Auth. si verò criminis, C. ad l. Iul. de adulter.* in quo requiritur epistola publica, missa ad Iudicem loci, vbi reus degit, idest, literæ deprecatoriæ, seù requisitoriæ, vt reus citetur, cùm tamen vt dictum est, eo tempore Prouinciæ vni superiori, videlicet Imperatori Romano, subditæ essent.

24 Quid dicendum in tanta varietate? Et cum quadruplex casus hic occurrat, vtriusque sententiæ Doctores in trium decisione conueniunt, in resolutionem verò alterius tota dubitatio versatur. Primò, certum est, iuxta primæ, & secundæ sententiæ sectatores, decretum Iudicis de citatione facienda, non posse extra territorium Iudicis decernentis expediri, quod hic fit actus iurisdictionis, quæ extra territorium exerceri non potest, *l. vltima, ff. de iurisdict. omn. Iud.* Marian Socc. *in Rubr. de dilation. art. 4. num. 1. & 3.* Guido Papæ *dec. 275. nu. 2.*

25 Secundo, certum est, Iudicem in alieno territorio nō posse citare realiter subditum suum auctoritate propria, idest capere, vt in carcerem ducat. Quod adeo verum est, vt si de facto ad capturam procederet, & eum caperet, ante omnia esset relaxandus, & tanquam non iure libertate sua naturali spoliatus in pristinam libertatē restituendus. In quo articulo adde ad præcitatos Authores Anton. Gomez *tomo 3. variar. cap. 9. nu. 4. & 5.* & Caballum *resolut. crim. cas. 291. per totum*. Qui id ampliat etiam si eo modo captus, ductus esset ex loco, vbi non iure captus est, ad Iudicem loci delicti, vbi iure capi potuisset, quem refert, sequiq; videtur Regens Rouitus *in prag. 3. nu. 11. vbi de delicto quis debet conueniri*, tametsi in facti contingentia vlterius cogitandum moneat Verùm pro ampliatione Caballi facit decisio Vincent. de Frāch. 415. Peguer. *dec. 133.* quos sequitur Regens Tapia *in Ritum 285. num. 12. sub Rubr. 19. libr. 4. Iuris Regni Neap.* Caualos *de cognitione per viam violentiæ, 1. par. quæst. 5. num. 31.* tametsi inferius *quæst. 64. num. 14.* referat contrariam decisionem Consilij Regij Patrimonij Castellæ. In qua tamen cùm petebatur relaxatio, res non erat integra, nec manebat in eodem statu. Eandem superiorem resolutionem sequitur Rolandus *consil. 60. ex nu. 9. volum. 2.* & Farinac. *in praxi quæst. 7. num. 40. & 41.* pro qua videndus est Bartolus latè tractans *quæst. 6. lapus*.

26 Tertio certum est, Iudicem posse subditum suum in alieno territorio existentem citare verbaliter, seù realiter, videlicet capere, inuocato per literas requisitorias auxilio Iudicis extranei præfecti ei territorio, in quo subditus degit, & eo requisito, vt per proprios ministros, & apparitores, vel nuncios, & tabelliones citet, & citari faciat, seù capi, & ad se remitti in ijs casibus, in quibus remisio de iure locum habet. Quæ tamen literæ requisitoriæ, vt solennes sint, & obligent Iudicem eas recipientem ad eis obsequendum in ciuilibus, debent continere insertum libellum partis aduersæ, vel testimonium illud referens, quod fidem faciat Iudici vt citatio arctet citatum ad comparendum per se, vel procuratorem ad se defendendum, & satisfaciendum, aduersarij petitionibus. Quod si petatur aduersus reū executio, continere debet insertum instrumentum obligationis publicæ, vel chirographi recogniti, vel sententiæ, & rei iudicatæ, vel alterius cuiuslibet habentis executionem paratam, quo constet, non solùm reum posse cogi executiuè ad satisfactionem creditoris, sed etiam Iudicem eas literas mittentem esse legitimum, & competentem, vt de causa cognoscat. Quod si, libellus sit oblatus, vel executio sit petita ab aliquo procuratore nomine actoris principalis, inseri debet literis copia authentica mandati, vel eius testimonium, seù fides authentica, quibus constet actorem esse legitimum; Notat Couarr. *practic. d. cap. 10. num. 7. in fin.* Parlador *libr. 2. rerum quotid. cap. fin. 2. par. §. 1. nu. 7. & §. 2. n. 4. & 5.* Rodriguez *de executione capit. 3. numero 10.* Molinus *de brachio sæculari lib. 2. capit. 24.* In criminalibus verò, requisitoriæ literæ continere debent probationem corporis delicti, (quod dicitur) & probationem, qua constet reum contra quem petitur citatio realis, seù captura, esse verè delinquentem, & Iudicem requirentem esse legitimum eius causæ Iudicē, vt obseruat idem Couarr. vbi supra, *c. 11. nu. 8.* & nos fusiùs dicemus infra agētes de literis requisitorijs, *quæ. 7. ex nu. 757.* Hactenus omnia vera sunt, & indubitata.

27. Quarto tota difficultas, & dubitatio in eo versatur, an possit Iudex in suo territorio existens, qui decreuit citationem aduersus subditum in alieno territorio existentem, mittere nuncium, & ministrum suum, apparitorem, vel tabellionem in territorium alienum, vt ibi nulla petita Iudicis eius venia, citet verbaliter tātum subditum suū ibi commorantem. In qua, vt meum interponam iudicium, censeo primam opinionem Bartoli esse de iure veriorem, & maiori, frequentiorique auctoritate fulcitam: Secundam verò Speculatoris, tutiorem, & ab omnibus incommodis liberam, quæ ideo iure in vsu, & practica præualuit, à qua, vt magis tuta, in consulendo, & practicando recedendum non est.

28 Quæ tamen, secunda sententia limitanda est primò, cùm Iudex aliquis habet generalem iurisdictionem in tota Prouincia, nam poterit per suos officiales citare in tota Prouincia, quamuis sit diuisa in diuersa territoria ratione iurisdictionis. Id probat textus ita intelligendus, *in d. l. omnes, 33. §. executoribus, vers. verum si apparitor, Cod. de Episcopis, & Clericis*, vbi notat Salicetus *numero 1.* Bart. *in extrauaganti ad reprimendum §. per edictum, nu. 10. quomodo in crim. læsæ Maiest. procedatur.* Felyn. *in d. c. fin. nu. 1. vers. fallit. 2. de foro comp.* Rebuffus *tomo 2. in Constit. Regi. tract. de literis requisitorijs, artic. vnico, glossa 3. num. 20.* Barbosa, vbi supra, *num. 87.* eo quoque videtur pertinere textus *in l. 2. C. de officio præfect. Vrb.* qui adducunt pro prima sententia. Et ob hanc rationem, iure Castellæ, Consilium Regij Patrimonij citat in toto Regno, & eius Prouincijs, quia habet generalem iurisdictionem in omnes. Et ob eandem, Consilium Sanctæ Cruciatæ citat in toto Regno, imò in omnibus Regnis Regiæ Coronæ, ad quæ se extendit gratia Cruciatæ.

29 Secundò limita, vbi iurisdictio citantis nulli territorio cohæret, vt contingit in Iudice delegato à Papa, vel Rege, qui existens in vno loco citat existentes in alijs territorijs, quoniam eius iurisdictio se extendit ad omnia loca, ad quæ se extendit iurisdictio delegantis. Ita Felyn. *in d. capit. fin. num. 1. vers. fallit. 3.* Rebuffus *tomo 2. in Const. Regi. tract. de litteris requisit. art. vnico. glos. 3. nu. 19.* Atque ita praxi receptum est, & id ego sæpissime sum expertus, qui dum munere delegati fungebar, quo multis annis functus sum, extra, & intra Curiā Regiam, expediui mādata citatoria in omnia loca Regiæ Coronæ Castellæ sine vlla Iudicum ordinariorum repugnantia. Cùm verò se obtulit occasio expediendi mandata in Regna Nauarræ, & vtriusque Siciliæ, impetrata sunt regia rescripta, quibus iubebantur seruari ea mandata, expedita per supræma Consilia Castellæ, & Italiæ: quemadmodum nunc obseruat praxis, in mandatis expeditis per Iudices Castellæ exequendis in Regnis Indiarum, quæ non mandantur executioni nisi impetrato regio rescripto in supremo Indiarum Consilio, quo seruari iubentur, quatenus de

iure

iure locum habent, cuius stili sæpius fui testis. Tertiam limitationem istius sententiæ addemus inferius num. 41.

30 Ex quibus intelligitur, quomodo sint explicanda verba textus *in d. cap. Romana, §. contrahentes, de foro compet. in 6. ibi. Si eorum auctoritate citati*: Quibus multi credunt significari, Iudicem loci contractus posse sibi subditum ratione contractus à suo territorio absentem citare in alieno territorio auctoritate propria, & sine interuentu Iudicis eius territorij alieni. Quæ expositio pugnat cum prædicta secunda sententia. Sed verius est citationem factam in alieno territorio per Iudicem eius, requisitũ per literas Iudicis loci contractus factam videri auctoritate Iudicis requirentis, quoniam videtur eius iussu facta, *l. à diuo Pio, §. sententiam Romæ, ff. de re iudic.* iuxta lecturam Florentinam. Et in hoc iuris articulo iudex requirens censetur iubere, & esse maior, requisitus autem minor, & merus executor Iudicis requirentis vt obseruat Bart. *in l. interdum, 16. §. idem autem, nu. 1. ff. de publican. & vectigal. & in d. l. à diuo Pio, in princip. ex num. 6.* & Doctores ibi, *& in §. sententiam Romæ.* Orofcius *in l. cùm quadam puella, 19. in princip. nu. 18. ff. de iurisd. omn. Iud.* Rebuffus *tomo 2. in Constit. Regi tract. de literis requisit. art. vnico, glos. 2. numer. 13. & 14.* Mandelus Albensis *cons. 208. num. 16.* Bouadilla *lib. 2. polit. c. 18. n. 82.* Quam expositionem *d. §. contrahentes*, amplexus est Barbosa *in d. l. hæres absens, §. 1. nu. 91.*

35 Solum videtur negotium facessere, *d. l. 7. tit. 3. lib. 4. recop.* quæ est textus expressus pro prima Bartoli sententia. Nam si imperturbato animo inspiciatur, cùm superuenerit post prædictam Doctorum controuersiam, cuius etiã lex ipsa expressè meminit, & late fuerit super quæstione dubia iuris, quam Angelus *in l. vltima, num. 6. ff. de iurisd. omn. Iud.* dixerat, egere decisione Cæsarea, cui plurimi assentiunt, credendum est, & ego id persuasum habeo, emanasse ad hanc controuersiam decidendam, cùm, & ipsa lex dicat, *y nos por quitar esta duda, &c.* & se conformasse cum opinione magis communi Bartoli, & sequacium. Verum cùm eã praxis, & vsus fori non admiserit Doctores nostri, qui frequenter leges sibi subijciunt, non se legibus, varias eius interpretationes comminiscuntur.

32 Azeuedus in *d. l. 7.* ait legem illam, eo solo casu practicandam esse, quo reus fraudulenter iudicium subterfugit, & eo fine in alienum territorium se confert, idque constat iudicialiter Iudici de causa cognoscenti: aliàs nõ posse Iudicem vnius territorij citare in alio subditum suũ Mouetur ex initio illius legis, quod ita habet *Acaece muchas vezes, que algunos por su voluntad, y por no cumplir de derecho alos querellosos ante el alcalde de cuya iurisdicion son, se van a otros lugares de otras iurisdiciones.* In qua eadem sententia videtur esse Follerius *in pract. crim. 5. part. secunda partis, Rubr. notatos capiat, num. 3.* loquens in fortiori casu citationis realis, cuius in eo facultatem iudici concedit extra territorium: & multi quos refert Caballus *resolut. crim. casu. 191. nu. 5. & 6.* à quibus tamen ipse discedit, cum plurimis, quos congerit.

33 Mihi non satisfacit, primò, quia ista verba, non tàm significant rationem, & causam legis finalem, quàm impulsiuam, & motiuam, eam autem non est necessariũ tàm latè patere, quàm legis decisionem, quippè cum ea cessante, nihilominus obseruanda sit legis, & cuiuscunque dispositionis decisio, iuxta latè tradita à Tiraquello *in tract. de cessante causa limitat. 1. ex numer. 1.* Didaco Couarr. *libr. 1. variar. cap. 10. numer. 1. vers. contrariam sententiam, & numer. 2.* Sebastiano Medices *tract. de legibus, & statutis, par. 4. quæst. 1. num. 2. 3. & 5.* Card. Mantica *de tacit. & ambig. conuent. lib. 3. c. 12.* Francisco Suarez *de legibus lib. 3. cap. 20. num. 11. & 12. & lib. 6. cap. 5. ex numer. 5. ad 8.* fuisse verò istam causam impulsiuam, & non finalem, ex contextu constat. Cum enim initium legis declarauerit, ex qua occasione motus legislator legem tulerit, in corpore ipso legis indicatur finis legis latæ, ibi. *Nos por quitar esta duda, y alongamiento de pleito, que por esta razon podia suceder, mandamos, &c.* Quæ plane ratio est vniuersalior, & amplior, pluraque comprehendens, quam contenta in legis initio, exponitque, & declarat, quod nam bonum publicum fuerit intentum à legislatore per legis constitutionem. Cùm autem finis sit, cuius gratia aliquid fit, vt docet Aristoteles *lib. 2. physicorum, textu. 29. & 31. & lib. 5. metaphisica, textu. 2. & 3.* & omnes peripatetici post ipsum, requiratque ad sui naturam duas conditiones, quas idem Aristoteles exegit *lib. 2. phisicorum, c. 2. textu. 23. & lib. 1. moralium ad Nicomachum. c. 1.* & in ijsdem libris de moribus sæpissimè, videlicet vt sit vltimum, in quod tendit appetitus agentis, & sit optimum, quod appetitur (quod nos latè explicuimus, *1. par. naturalis philosophiæ, tract. 2. disput. 4. quæst. 2. membro. 1.*) & duo sint in hac lege, quæ videntur de ratione finis contendere, alterum videlicet, ne fiat fraus iurisdictioni Iudicis de causa cognoscentis, aut damnum inferatur litiganti, alterum, vt tollatur antiqui iuris dubitatio, & lites breuientur, quod ad bonum publicum pertinet, *l. properandum, in principio, C. de iudic.* notat Bart. *in l. 1. nu. 3. & 12.* per text. ibi, *C. de nouo Codice fac.* Baldus in *eadem l. in principio, num. 4. & 5. & §. fin. num. 31.* hoc secundum præponderat primo, illudque vincit. Quoniam hoc habet rationem boni, quod procuratur: illud, verò primum rationem incommodi, quod fugitur. Malum autem fugitur propter bonum, vt notat D. Thomas *1. 2. q. 23. art. 3. in corpore.* Quare fuga mali finis rationem habere non potest, sed boni adeptio. Ita fit, vt prima ratio pertineat ad causam impulsiuam, secunda ad finalẽ. Confirmatur etiam ex eo quoniam illa lex fauorabilis est, vtpotè lata ob tollendas litium dilationes, & decidendam antiqui iuris dubitationem, quæ indigebat decisione regia. Si verò ratio legis esset, quam reddit Azeued. illa lex esset potius odiosa, facta in odium fraudis subterfugientis iudicium.

34 Secundò, quoniam lex ista 7. erat in veteri ordinamento, *l. 5. tit. 3. lib. 3.* & initium eius paulò aliter legebatur per disiunctionem. *Acaece muchas vezes, que algunos por su voluntad, o por no cumplir de derecho alos querellosos, &c. se van a otros lugares.* cum qua litera non conuenit interpretatio Azeuedi. Legis enim decisio non solùm cõprehendit causam iudicium dolo subterfugientis, sed etiã eius, qui sponte sua à loco iudicij abest sine fraude. Atque tamesti in noua recopilatione legatur per copulatiuam. *Acaece muchas vezes, que algunos por su voluntad, y por no cumplir de derecho.* tamen copulatiua non ita est accipienda, vt significet duas eiusdem casus qualitates, & vt intelligatur lex loqui de vno, & eodem casu, quo quis ob voluntatem suam, & simul vt ledat ius aduersarij, abest à loco iudicij. Alioqui superflua essent, & nullum haberent effectum illa propria verba, *por su voluntad*, quod credi non debet, *l. 3. §. 1. ibi. nec frustra adijcitur, ff. de tutela, in cap. in his, de priuilegijs, cap. si Papa, ibi, cùm verba aliquid operari debeant, eod. tit. in 6. cum simulib.* Felynus *in capit. Rodulphus, 35. num. 5. de rescript.* Mieres *de maiorat. 1. p. q. 60. num. 5. & sequentib.* Simon de Pretis *de interpret. vltim. volunt. libr. 2. interpret. 3. dubitat. 2. solut. 5. ex num. 1. fol. mihi 273.* Mantica *de tacit. & ambig. con-*

Thomæ Carleualij de Indicijs. B nent.

uent. lib.2 tit. 12. *ex num.*1. Sed accipienda est copula continuatiuè, vt coniungat duos casus, vnum quo aliquis reus sponte abest, alterum quo abest fraudolenter à loco iudicij, eosque æquiparet, sunt enim quoad id re vera pares, quod litiganti æqoale damnum infert collitigatoris absentia, siue ex vna, siue ex altera causa, & significet de illis tanquam de similibus, & æquiparatus ob damnum illatum actori, idem ius esse statuendum. Qua ratione accepta copula, *&c.* non differt adisiunctiua contéta in litera legis ordinaméti, & vna lex cum alia ex omni parte conuenit, quod potius existimandum est, quam correctam esse legem ordinamenti à lege recopilationis, *c. cum expediat*, 29. *de elect. in* 6. Et ea ratione accipiendã esse copulam, *&c.* cùm inseritur inter duas orationes, quarum quælibet habere potest sensum separatum ab alia, quemadmodum in hac lege fit, docet *Bart. in l.* 1. *num.* 2. *ff. de iustitia, & iure, & in l. si is, qui ducenta*, 13. *§. vtrum, num.* 5 *ff. de rebus dubijs* Alciatus *in l. sæpe* 53. *num.* 4. *ff. de verborum significat.* Felynus *in cap.* 2. *num.* 38. *colum.* 4. *vers. fallit* 6. *de rescript.* Ludouicus Roman. *consil.* 104. *num.* 4. Plotus *de in litem iurando*, §. 6. *numero* 34. Decius *in dicto cap.* 2. *num.* 55. Ripa *nu.* 56. *de rescript.* indicat Tiraquel. *de retractu lignag.* §. 1. *glossa.* 20. *nu.* 3. *in fine*, & refert Tuscus *litera Cod. conclus.* 1035. *ex numero* 93 *tomo* 2. Verba verò illa, *por su voluntad*, posita in ista *leg.* 7. excludere videntur casum, quo quis necessitate compulsus abest, nam generaliter quotiescumque quis ex necessitate, non ex voluntate abfuit oportet ei subueniri, vt ait Iurisconsl. *in l. sed & si per Prætorem*, §. *fin. in fine, ff. ex quibus caus. maior.*

35 Gratianus *regula* 491. aliter interpretatur, *d. l.* 7. videlicet, vt cùm lex dicit, *pueda ir porsi, ænbiar por su certa*, permittat Iudici mittere literas requisitorias extra territorium ad vocandum in iudicium suum subditum ibi commorantem. Sed hæc interpretatio iure displicet Azeuedo. Quam ego duabus potissimum rationibus reijciendam existimo; Primò, quoniam lex de re indubitata disponeret, & eius decisio caderet super certo, contra textum *in leg. Domitius labeo*, 27 *ff. de testamen. l. quod labeo, ff. de de Carbonian. edict.* & notata à Ioanne Lupo *in repetit. cap. per vestras, notab.* 3. §. 19. *num.* 1. *&* 2. *de donat. inter.* Præsertim cum legislator dicat, decidere se antiquam de hac re controuersiam, & inde ortam dubitationem. Quæ tamen non versabatur in eo, an posset Iudex citare subditum suum extra territorium missis literis requisitorijs ad Iudicem loci vbi reus inuenitur, vt dixi supertus nu. 26. Quare potius existimo, legem loqui de mandato citatorio misso à Iudice decernente per propriu nuncium, vel tabellionem, vt fiat notum reo à territorio absenti, vt rectè interpretatur Azeuedus.

36 Secundò, quia cùm lex concedat Iudici facultatem per se ipsum citandi in alieno territorio, aut per literas missas, etiam si daremus verba illa, *por su carta*, referenda esse ad literas requisitorias, negari non potest, licere Iudici, qui per se ipsum potest citare, per suũ etiam nuncium, vel tabellionem citare, Cùm regulare sit posse quẽque per alium facere, quod potest facere per se ipsum, *cap. potest quis*, 68. *de reg. iur in* 6. quod planè in eandem difficultatem recidit.

37 Ea, quæ hactenus dicta sunt, ex consequenti confirmãt id, quod asserui videlicet hanc sententiam esse veriorem, non solùm attento iure communi, verum etiam regio. Nihilominus tutiorem partem, quæ vsu, & praxi Tribunalium approbata est, amplecti solemus. Si tamen citationem in alieno territorio fieri contingeret, mandato Iudicis superioris, in ius vocati, & post quæstio incideret de eius validitate, eam pronunciare iure firmam, & validam, non dubitarem.

38 Huc pertinet illa quæstio, quibus remedijs vtendum sit, si Iudex nolit mittere literas requisitorias ad Iudicem alieni territorij, vt in eo citatio rei ibi degentis fiat; vel sententia ab ipso lata executioni mandetur: aut Iudex requisitus circa expeditionem citationis, vel exequutionem decreti immissionis in possessionem bonorum, quæ reus habet in territorio Iudicis requisiti, aut sententię latæ à requirente, cuiusuis alterius actus ad iudicium pertinentis ab eodem prouisi, nolit, aut negligat assentiri requirentis precibus, officiumque suum, & auxilium, aut brachium (nam ita vocant) impartiri, quo literę requisitoriæ, hortatorię aut subsidiales ad ipsum missę, effectum sortiantur?

39 Bartolus *in l. à diuo Pio*, 15 §. *sententiam Romæ, num.* 5. *ff. de re iudicijs*, cui nullus contradicit, vt testatur Alexan. *ibi, nu.* 14. docet, hoc casu adeundum esse superiorem requirentis, à quo petendum esse, vt eum cogat, & compellat literas requisitorias mittere: item superio requisiti, vt eum compellat exequi literas requisitorias ad eum missas. Et rursus addit, Iudicem negligentem exequi decretum requirentis, vel repugnantem, teneri parti ad interesse, quemadmodum teneri solet, cum facit litem suã, *l. vltima, ff. de var. & extraor. cognit. & instit. de oblig. quæ ex quasi delicto, in princip.* sequitur Couarr. *pract. c.* 10. *num.* 1. 2. *&* 7. *circa medium*, qui testatur de vsu Tribunalium superiorum, Rebuffus *tomo* 2. *in Constit. Regi. tract. de literis requisitorijs, art. vnico, glossa* 3. *nu*, 6. Paz *in praxi* 1. *tomo*, 4. *par*, *c.* 2. *nu*, 10. *&* 11. Gratianus *discept. forens. tomo* 2. *c.* 389. *nu.* 1.

40 Illud notandum est, quod si Iudex sæcularis requisitus ab Ecclesiastico, precibus requirentis non consentiat, & brachium suum impartiri recuset, poterit per censuras Ecclesiasticas compelli, opem ferre, auxiliumque præstare, vt probat textus *in c.* 2. *de maledicis, & in cap. licet*, vbi notat *glos. verbo compellendos, de iureiuran. lib.* 6. *& in cap. cum quidam, &* ibi glossa, *verbo compellantur, & verbo, per superiores, de exceptionibus, eodem lib.* 6. Molinus *de brachio seculari lib.* 1. *c.* 14. cum multis, quos refert: dum tamen Ecclesiasticus, cum primum ad sæcularem literas dirigit, vtatur debita vrbanitate precibus agens cum Iudice sæculari, non præceptis, vt tradit Salicetus *in Auth. si verò criminis, nu.* 3. *circa finem, C. ad. l. Iul. de adul.* Alioqui si literæ sint præceptorię, non deprecatoriæ, iuxta multorum sententiam poterit sæcularis renuere exequutionem earum & in Hispania interposita appellatione ad Ecclesiasticum superiorem, inuocari solet regium auxilium violentiæ, eoque modo causa ad Regiam Curiam, seu Cancellariam trahi, & in ea Ecclesiasticus moneri, vt vrbanus sit, & præceptis desistat; æquum enim est, vt debitus honos Iudicibus deferatur, *cap. vt debitus honos, de appellation.* tractat. Gratianus *disceptat. forens. tomo* 1. *c.* 184. *nu.* 55. ita obseruat Ceuallos *in speculo practic. lib.* 4. *quæst.* 897. *nu.* 1004. & Marta *tract. de iurisdict. part.* 2. *c.* 52. *ex numer.* 1. *& numer.* 12. vbi ait, literas præceptorias non esse in vsu in Curia Romana, consonat Farinac. *in praxi crim. quæst.* 97. *num.* 82. *vers. & quamuis.* Salcedo *ad practic. Bernard c.* 151. *num.* 9. *vers. in hac tamẽ, additio Ghiacheri ad Iul. Clar. lib.* 5. *sent.* §. *fin. q.* 37. *num.* 10. Carolus de Grassis *de effectibus clericatus*, 1. *effectu, num.* 1017. & omnium optime Franciscus Marcus *decis.* 147. 1. *part.* tametsi vt verum fatear, melius esset istis venijs non immorari, ex traditis ab Erasmo Cochier *de iurisdict.*

tomo 2.p.1.q.46.ex num.4. & ad iustitiam properantem scrupulos istos insuper habere. Dixi, *cùm primum ad sæcularem literas dirigit.* quoniam si post primas literas Ecclesiastici vrbaniter missas, sæcularis eis obsequi distulerit, aut repugnauerit, poterit Ecclesiasticus mittere secundas præceptiuas sub pœna excommunicationis,& nō poterit censeri inurbanus. Cùm autem Iudex sæcularis possit item inuocare auxilium Ecclesiastici in multis casibus, iuxta textum *in Auth.sed hodie,Cod.ad l.Iul. de adulter.* & egregium textum *in capit.dilecto, 6. in fin. de sent.excomm.lib.6.* & ea, quæ notant Marian.Soccin. *in c. cùm sit generale, nu.24.de foro compet.* Panormitan. *in cap. 1.num.10.& 14.de offic.ordinar.* Alciat.*ibi,nu.25.& 123.* Nauarrus *in cap.cùm contingat, remedio 1.nu.6. de rescript. tomo 2.* Salcedo *ad pract.Bernard.d.c.151. numer. 10.* Paz *in praxi, tomo 2.in præmio, num.4.* Mart.*de iurisd..2.par. d. c.52.num.12.vers.multoties.* Auiles *in c.20.prætor.verbo, vsurpau.ex nu.17.* Bouadilla *lib.2.politica, c.17.nu.130.* Franciscus Molinus *de brachio sæculari, libr. 1. capit.19.* Graffis *d.1.effectu,num.1032.* Michael Agia *de exibendis auxilijs, conclus.7.* Farinac.*d.q.97.nu.84.* si Iudex Ecclesiasticus requisitus à sæculari auxilium suum denegauerit, non poterit ab alio sæculari ad illud impartiendum compelli, sed recurrendum est ad Ecclesiasticum superiorem denegantis, videlicet Metropolitanum,aut alterū, à quo petendum est, vt cogat inferiorē suum ad impartiendum brachium,& auxiliū sæculari, vt eius decretum exequutioni mandetur, vt probat textus *in d.c.cùm quidam,* & ibi glos.*verbo,per superiores,de exception.lib.6.* Cuius discriminis ratio est, quia sæcularis Iudex obsequendo, Ecclesiasticus verò solum patrocinando huiusmodi auxilium impartitur. Ita Ias.*in l.à diuo Pio, 15.§. sententiam Romæ,n.15.& 16.ff. de re iud.*Panormit. *in d.c. 1.nu.11.* Alciatus *nu.26.& 123.de offic.ordinar.*Rebuffus *tomo 2. in Constitut.Regi.tract. de literis requisitorijs, artic. vnico, glossa 3.num.8.*Couarr.*practic.d.c.10.nu.1.vers. eadem ratione.*Salcedo *ad Bernardum,d.c.151.n.10.*Pariadorius *lib.2.rerum quotid.cap.fin.2.p.§.2.nu.3.*Segura Daualos *in directorio Iudicum Ecclesiasticorum. 2.par.cap.14.ex num.32.* latè vsque ad finem capitis Bouadilla *libr.2.politicæ.17.nu.80.* Marta *de iurisdictione,2.p.d.c.52.num.13.* Pereira *de manu regia,2.p.c.52.num.33.vers.quartus casus.* An verò possit Iudex secularis, cuius auxilium inuocatur ab Ecclesiastico, examinare processum Ecclesiastici, & iustitiam decreti, vel sententiæ, cuius exequutio petitur, vel teneatur potius sine vllo examine exequi, tractant Doctores in *l.Magistratibus, ff.de iurisd.omn. Iud.* & nos fusè differemus infra *q.7.sect.1.ex nu.772.*

41 Secundò idem Bartolus *in extrauagan.ad reprimendum, verbo, per edictum, nu. 12.* quem sequuntur Ias. *in leg. cùm quædam puella, 19.in princip. numer. 19.& in l.extra territorium.20.n.13.ff.de iurisdict. omn. Iud.* vbi Hippolyt. de Marsil. *num.21.& 153.* & Oroscius *num.19.* qui dicit crebriorem sententiam, idem Ias. *in l. à diuo Pio, 15.§. sententiam Romæ,nu.19.ff. de re iudic.* & idem Hippolytus *singul.203.* Rebuff. *tomo 2.in constit. Regi. tit. de literis requisitorijs, artic.vnico,glossa 3.ex num.6.* eo casu quo Iudex requisitus denegaret exequutionem literarum requisitoriarum, credit posse Iudicem requirentem propria auctoritate citare in territorio requisiti, & mittere proprium nuncium in locum alienæ iurisdictionis ad vocandum in iudicium suum subditum, sic limitata traditione communi vsu recepta, quod Iudex extra proprium territorium citare non possit. Quæ est tertia limitatio addēda duabus alijs,de quibus supra *n.28.& 29.*

Tertio, Bartolus in eodem loco *d.n.12.* quem sequuntur Ias.nuper relatus, & Hippolyt.de Marsiliis *d.sig.203.* Rebuffus *d.glos.3.nu. 2.* ait, Iudicem requirentem, cuius literas deprecatorias requisitus exequi recusat, posse citare reum absentem per edictum,iuxta textum *in clem. 1.de iudic.* Verum quoniam glossa,ibi, *verbo Papa,* & Zabarella ibidem in principio, Imola, Ancharanus. *nu. 5.* & Felynus *in c.quoniam frequenter, 5.numer.13.vt lite non contestata,* dicunt, textum *in d.clem. 1.* procedere in solo Papa; declarant Baldus *in l.consentaneum,num.2.C. quomodo, & quando iud.& in l.si accusatoribus,4.num.15.C.de accusation.*Alexan.*in additione ad Bartol.in l.1. §.præsides, verbo,canonistarum.ff. de requiren.reis,* & Maranta *in praxi,par.6.tit.de citatione, num.83. & 84.* edictum huius citationis debere constitui in locis publicis eius ciuitatis, vel oppidi,vbi reus habitat,vel moratur: nec sat esse apponi edictum in loco, vbi moratur Iudex requirens: speciale que esse in edicto, Papæ, vt appositum Romæ arctet citatos degentes in locis extraneis, iuxta textum *in d.clem.1.de iudic.* Et citationem eo loci affigendam, vbi verisimiliter ad notitiam citati peruenire possit, rectè tradit Gail *pract.lib.1.obseruat.55.nu.3.& 4.* & vbi tutus non est accessus, edictum in locis vicinis est affigendum, vt notat idem Gail *d.lib.1.obseruat.57.ex numer.1. ad 3.* & recolegit D. Riccius *collect. 1212.* Quare Barbosa *in d.l.hæres absens, 19.§.1.num.95.& 96.ff.de iudic.* Post Oldradum *cons.43.nu.7.* & Felinum *in cap.cognoscentes,2.n. 8.de constit.* vniuersim negauit locum esse citationi per edictum,quoties est certus locus,in quo moratur absens citandus.

42 Quarto, addit Rebuffus *d.tit.de literis requisitorijs, art. vnico,glos.2.num.10.* Iudicem requirentem, cuius literas requisitus exequi distulit, aut noluit, non teneri postea in simili casu, exequi requisitorias illius Iudicis, qui ad eum missis obsequi,& consentire noluit. Quod enim iuris in alium statuit, eodem iure vti debet. *Rubr.ff.quod quisque iuris, cap.cùm omnes, de constit.* Et ideo credit in literis requisitorijs opponi solere clausulam, *nos offerentes in similibus vobis complacere.* Quam sententiam sequitur Iacobus de Bellouiso *in repet.§.contrahentes,nu.147.in fin.in c. Romana,de foro compet.in 6.* Folletius *in pract.crim.1.p. secundæ partis.Rubr.notatos capiat, num.26.* licet dubitet Pereira *de manu regia 2.p.c.52.num.34.vers.quarto denegari.* Quod remedium est conforme doctrinæ Bart. notatu dignæ, *in d.§.sententiam Romæ numer.4.* cui nullus contradicit, vt ibidem notant Alexand. *nu.13.* & Iaso *num.14.* videlicet, posse Iudicem,qui sententiam tulit, eam exequi denegando iurisdictionem suam subdito, donec sententiæ pareat. Est enim quidam modus compulsionis,denegatio audientiæ, & pœna contumaciæ priuatio beneficiorum iuris, quorum qui capax est, quæ inferri solet inobedientibus, donec resipiscant, & Iudicis mandatis obediant, valdè similis excommunicationi Ecclesiasticæ. Probat vbi supra Alexander optimis textibus. Primò *in leg.sed, & si per Prætorem,26.§.sed & si dum decreto.* ubi notat Baldus *num.2.5.& 6.* Albericus *num.9.ff. ex quibus caus.maior.* idem Albericus *in l.iusiurandum,& ad pecuniam 35.§.ait Prætor,nu.6.* post glos.ibi *verbo, non dabit. ff.de iureiurand.* vbi enumerat plurimos casus, in quibus denegari potest iurisdictio. Secundo ex textu *in cap. ex literis, 11.de constit.* Eandem sententiam amplectuntur Folletius *in practic.crim. 1.par.secundæ partis, in d.Rubr.notatos capiat,d.nu.26.& in Rubr. banniantur,nu.55.* Asinius *in tract.de executionibus,§.3.capit.326.* Vincent.de Franchis *decis.193,nu.15.& 16.& 281.*Carol.de Graffis *tract. de*

effectibus clericatus, 1. effectu, nu. 794. Iuxta quam doctrinam post hæc scripta, me referente decisum est in S. C. iunctis duabus Aulis, die 1. Iunij anni 1627. in causa Ioannis Baptistæ Ambrosini, cum illis de Massa, denegandam esse audientiam illis de Massa super alimentis petitis, donec obedirent decreto lato ab eodem S. C. coram Cioffo Actuario, & allegata sunt ista eadem, quibus S.C. acquieuit,

Quinto denegata iustitiæ administratione in exequendis requisitorijs literis iustè, & solenniter expeditis, deueniri posse credunt Doctores ad represalias aduersus Dominum, vel Iudicem requisitum, tanquam ad remedium subsidiarium, & vltimum. Sic notat Doctores in Auth. sed omnino, C. ne vxor pro marito, agentes de casibus, in quibus esse solet locus represalijs, vbi Baldus nu. 38. & 39. Bart. in tract. de represalijs, q. 1. nu. 4. & 7. & q. 2. in princ. Io. Iacob. à Canibus tract. de represalijs, 1. par. in Rubr. de iniurijs, & damno dato, num. 15. tomo 12. tract. Martinus Laudensis tract. de represal. nu. 57. eod. tomo Guido Papæ decis. 32. nu. 2. Franciscus Marcus dec. 767. nu. 5. 1. p. & decis. 359. nu. 1. 2. p. Peguer. dec. 11. n. 7. 8. & 9. Bellug. in speculo Principum, Rubr. 11. §. iam supra, nu. 3. 4. & 5. & ad eum locum Borrellus, verbo, Represalijs, ex vers. secundo limita. Lancellottus Conradus in templo omnium Iudicum lib. 1. c. 1. §. 3. vers. vigesimoquinto, num. 3. Ancharanus cons. 140. primum dubium, nu. 3. Angelus Clauasius in summa, verbo, represalia, n. 1. Siluest. in summa, verbo, Represaliæ, nu. 3. Caietanus in summa, eodem verbo. Molina de iustitia, & iure tract. 2. disput. 121. §. confirmari. Caballus resolut. crimin. casu 91. nu. 24.

Sextò, videtur etiam aduersus Rempublicam, aut superiorem loci, vbi denegatur iniustè exequutio literarum requisitoriarum, deueniri posse ad bellum, & esse hæc iusta belli causa, iuxta text. in capit. Dominus noster, 23. q. 2. & tradita ab Innocentio in cap. olim causam, 12. ex nu. 8. de restit. spoliat. D. Thom. 2. 2. q. 40. art. 1. Anchar. vbi supra. Victoria relect. 6. de iure belli, nu. 13. Molina de iustitia tract. 2. disput. 102. & 104. vers. septima, & vers. quinta. Castro de iusta hæreticorum punitione, lib. 2. c. 14. §. tertia iusta belli causa, cum sequentibus, 4. 5. & 9. Couarr. in cap. peccatum, de regul. iur. in 6. 2. p. relectionis, §. 9. num. 4. & colligitur ex præcedentibus: nam represaliæ species belli sunt, & ex ijsdem causis iustæ redduntur, & se habent velut belli appendix. Rectè autē monet Caballus d. cas. 291. n. 25. in adhibendis illis remedijs requiri altiorem indaginem, & cum sint grauissimi ponderis, & maximum damnum Reipublicæ afferre soleant, non nisi in rebus maximi momenti sunt adhibenda, cunctātèrq; & pedetentim amplectenda. Quæ omnia memoria digna sunt, & pertinent ad primam ampliationem traditam supra nu. 13.

43 Amplia secundò, propositam conclusionem, & regulam principalem, vt non solùm quis possit conueniri, vbi habet domicilium particulare; sed etiam vbi censetur habere domicilium generale, & cōmune: videlicet in Regia Curia, quæ censetur communis patria omniū subditorum. l. Roma, ff. ad municip. & de incol. elegans text. in leg. sed & reprobari, §. Romæ, ff. de excus. tut. & in l. vlt. de interdi. ff releg. l. 4. tit. 3. p. 3. c. vlt. de foro comp. vbi Marian. nu. 12. 15. & 63. Speculat. lib. 2. tit. de cōpet. iudic. adit. §. sequitur n. 2. Couarr. practic. c. 5. in princip. Farinac. in praxi crim. q. 7. n. 12. qui plurimos refert, Barbosa in l. 2. §. legatis, ex nu. 10. ff. de iudicijs.

44 Limita istam secundam ampliationem, in omnibus personis, & casibus, in quibus habet locum priuilegium reuocandi domum, vt probat textus in l. 2. §. legatis, cum sequentibus, ff. de iudicijs, & ibi notant Doctores, & Barbosa, qui rem ex professo tractat, ex numer. 48. & in cap. vlt. de foro compet. vbi glossa vlt. Panormitanus ex nu. 45. Felinus numer. 25. Marianus ex numer. 60. ad 90. qui de hoc priuilegio, & iure reuocandi domum fusissime agit, apud quem vsque ad satietatem inuenies, quando existens in Curia excusetur, vel non excusetur à sustinendo iudicio. De iure nostri Regni est textus in leg. 4. tit. 3. par. 3. vbi Gregorius notat. Couarr. practic. d. cap. 5. Antonius de Mattheis tractat. de prorogatione iurisdictionis, est numer. 48. tomo 3. tract. 1. par. nouissimè Anastasius Germon. tract. de legatis, lib. 3. ex c. 4.

45 Quæstio tamen hoc loco se se offert, vbi sit conueniēdus vagabundus, seu vagus? sed cum prius exponi oporteat quæstionis terminos, quam quæstionem dissolui, ex l. Domitius Labeo, ff. de testamen. l. vt responsum, C. de transaction. prius declarandum erit, quis dicatur vagus, seu vagabundus,

46 Dicitur autem vagabundus, qui nullibi habet certum domicilium, vbi moretur, & nullibi fixam habitationem incolit, Ita sentit glossa in leg. dies cautioni 4. §. Prætor ait, verbo, habitationem habeat, ff. de damno infecto, quam sequitur ibi, Bartolus numero 24. Panormitanus in dicto capit. vlt. numero 13. Marianus numero 57. de foro competenti, Duenas regula 378. limitat. 4. in fine, versic. porro quis propria. Mascardus de probationibus, conclus. 1403. vagabundum numero 2. volum. 3. Decianus tractat. crimin. libr. 4. capit. 13. ex numero 1. Peguera decis. 3. numero 9. Iulius Clarus libr. 5. sentent. §. fin. quæst. 39. numero 8. Farinacius in praxi crimin. quæstion. 7. numero 15. Thomas Sanchez de matrimonio, libr. 3. disputat. 25. numero primo & sequent. Borrellus ad Bellugam in speculo Principum, Rubr. 11. §. ex quo prædiximus, additione 5. colum. 3. versic. vagabundus. Barbosa in d. leg. hæres absens, §. proinde, in articulo de foro delicti, ex numero 14. ff. de iudicijs. Capiblancus in pragmat. 8. part. 2. numero 223. de Baronibus. Dixi, domicilium vbi moretur; nam cum domicilium duplex sit, alterum originis, alterum habitationis, vt quis dicatur vagabundus, non inspicitur, an habeat domicilium originis, quamuis enim illud habeat, erit vagabundus, si non habet domicilium habitationis, & fixam sedem, in qua permaneat, & vagetur per mundum iuxta sententiam communiorem, & veriorem. Quod reprobata contraria expenderunt Marianus, Clarus, & Farinacius, vbi supra, Caballus resolut. crimin. centuria 2. casu 178. numero 4. Tuscus litera V. conclus. 10. numer. 2. Azeuedus in l. 1. numer. 3. tit. 16. libr. 8. recopilat. Bouadilla lib. 2. polit. cap. 13. numer. 33. In qua re oportet aduertere, carentiam domicilij propriè dicti, vt distinguitur ab habitatione, iuxta notata à me supra, numer. 12. non sat esse, vt quis censeatur, & sit vagabundus, nam qui habitationem fixam habet alicubi, tametsi propriè domicilium non contraxerit, non potest dici vagabundus. Alioquin officiales Curiæ, Aduocati, & Scholastici, qui in alijs locis Regni domicilium non habent, censerentur vagabundi quod est absurdum. Itaque hoc loco domicilium habitationis pro fixa habitatione accipimus. Quo fit, vt Doctores communiter dicant, vagabundum esse, qui per mundum vagatur, & nullibi habet fixam habitationem. Et Bossius tit. de foro competenti, numero 70. in definitione vagabundi nullam domicilij mentionem fecit sed vagabundum à vagando dictum eum esse ait, qui per mundum vagatur, & Calepinus in lexico, vagabundum ait esse eum, qui crebro vagatur, & cui nec certum domicilium, nec constans

est

est habitatio, quod Ioannis Spiegelij, & Padulphi Prateij auctoritate confirmat.

47 Igitur, cùm de hoc dubitatur, vbi sit conueniendus, dicendum est vagabundum vbicumque reperitur, ibi posse conueniri ciuiliter, & criminaliter, & in eo habere locum, vulgare dictum, *vbi te inuenero, ibi te iudicabo*. Probat apud nos textus *in d.leg. 32. tit. 2. par.3.versic. ela oncena, & in l. 15.tit.1 par.7.* de iure communi textus cũ glossa, & doctoribus ibi *in l.1. Cod.vbi de criminibus agi oport.* docuit glossa magistra *in verbo, debebis, in l.heres absens, §.proinde, ff.de iudicijs.* Marianus Soccinus *in d.cap. vltimo, num.58. de foro compet.* Couarr. *practic.capit.11. num.7.& num.10.circa medium, vers. attamen est animaduertendum.* Farinacius *in praxi crim. d.quæst.7.ex nu.13.* qui plurimos refert, Tuscus *litera V. d.conclus.10. numero 4.* Bouadilla *lib.2.polit.cap.13.numer. 34.* Barbosa *in d. l.heres absens, §.proinde, in articulo de foro delicti, numer. 11.* & nos iterum dicemus infra *quæst.7. numero 746. & numer.816.cum sequentibus.* & vide limitationem huius doctrinę eximiam ibidem *numero 847.* Hæc dicta sint de foro domicilij. Madriti vltima die Decembris anni 1623.

SVMMA QVÆSTIONIS
Secundæ.

48 R*Atione originis propria sortitur quisque forum.*
49 *Originarius dicitur aliquis multis modis.*
50 *Forum sortitur quiuis, etiam in origine paterna.*
51 *Item in auita: sed non in origine atauí, aut superiorum ascẽdentium.*
52 *Quo argumento probauerit glosa non sequi descendentes originem vltra auitam.*
53 *Nepos sequitur aui originem, si eo viuo sit conceptus.*
54 *Nepos sequitur aui originem si nascatur in potestate aui.*
Ex matrimonio cum benedictionibus Ecclesiæ liberatur filius à patris potestate de iure Castella.
55 *Verius est nepotem sequi originem auitam, etiam si nascatur extra potestatem aui.*
56 *In loco originis propriæ, paternæ, vel auitæ, ciuis originarius sortitur forum in ciuilibus, & criminalibus.*
57 *In loco originis sortitur forum ciuis originarius, vt possit vocari ibidem ad honores, & munera, & numer. 58. & 59.*
58 *Qui adeptus est senatoriam dignitatem non vocatur in loco originis ad honores, & munera.*
60 *Qui senserint non posse ciuem originarium cõueniri ciuiliter, & criminaliter in foro originis, saltem ex consuetudine recepta.*
61 *Reijcitur prædicta sententia, & eius fundamentis satisfit.*
Doctori attestanti de consuetudine non est credendum, & numero 62.
63 *Originarius non potest conueniri in loco originis, nisi ibi inueniatur.*
64 *Originarius absens promouetur ad honores in loco originis, & remittendus est ad eum, vt munere fungatur.*
65 *Mulieri nuptæ in propria origine munera non iniunguntur, neque ibi potest conueniri.*
66 *Origo per matrimonium non amittitur, sed eius effectus suspẽduntur.*
67 *Quæstio celebris, & difficilis proponitur quis censendus sit ciuis originarius.*
68 *Vtilitas eius multis exemplis commendatur.*
69 *In Episcopatu Giennensi virtute indulti apostolici impetrati à Thoma Carleualij de Iudicijs, à Cardinali D.Gabriele Merino Episcopo Giennensi beneficia curata non conferuntur, nisi orginarijs.*
70 *Laudatur Bæça Authoris patria.*
71 *Baetia dicta à Betica soluto diphtongo, & laudatur Illustrissimus D. Sanctius de Auila, & Toledo Episcopus Giennensis.*
72 *Laudato Academia Baecensis.*
73 *Laudatur Bernardinus Carnenarius patruus, Authoris Collega imperialis Collegij Granatensis insignis Theologus, & in Baecensi Academia primus Magister, Doctor, & Professor, celeberrimus Sacræ Scripturæ Interpres, & sanctitate vitæ conspicuus.*
Ad Administratores Baecensis Academiæ pertinet nominatio Cancellarij, qui gradus conferat iuxta decisionem Rotæ.
74 *In Baecensi Academia Author bis publice professus est ingenuas artes, & studiorum eius discursus refertur.*
Laudatur celeberrimus D. Franciscus Sarmiento Episcopus Giennensis.
75 *Commendatio sui quandoque licita, & quando.*
76 *Proponitur quæstio quis censendus sit ciuis, & in quo consistat ciuilitas.*
77 *Platonis, Aristotelis, & Vlpiani sententia ciuis est, qui participat in Ciuitate honores, & munera.*
78 *Ciuilitas differt à subiectione Magistratus quoad iudicia.*
79 *Ciuis diffinitio examinatur, & tradita reijcitur.*
80 *Ciuis est, qui in ciuitate, vel municipio domicilium contraxit.*
81 *Ciuis apud Iurisconsultos distinguitur ab incola, & in quo, & aliquando indistinctè accipitur ciuis pro incola.*
Ex quo intelligatur quis domicilium contraxisse.
82 *Nomen ciuis duobus modis accipitur, pro incola, & pro ciue originario.*
83 *Clerici censendi sunt ciues, quamuis sint exempti à sæculari iurisdictione.*
84 *Ratio originis aliquid superaddit ad ciuilitatem.*
85 *Quis potest esse ciuis in duabus ciuitatibus, quemadmodum apud eas duo domicilia habere.*
86 *Si ex propria origine, & paterna resultant contrariæ qualitates vincit qualitas paterna, & inter qualitates paternam, & auitam vincit etiam paterna regulariter.*
87 *Sententia antiquorum de principali quæstione Gorgie Leontini, & Vlpiani. & Athenienfium lex à Pericle lata.*
88 *Propria cuiusque origo natiuitate contrahitur.*
89 *Distinguuntur duæ natiuitates.*
90 *Quatuor difficultates proponuntur, ad quas reducitur controuersia propositæ quæstionis.*
91 *Sententia eorum, qui credunt quocumque modo contingat natiuitas facere ciuem originarium.*
92 *Verius est ex natiuitate casuali non effici, quem ciuem originarium, sed ex natiuitate in loco paterni domicilij.*
93 *Expenditur textus in l. filios. C. de municipib. & originar. lib.10.*
94 *Refertur, & impugnatur solutio glosæ.*
95 *Reijcitur inepta subtilitas Petri Barbosæ.*
96 *Soluitur primum argumentum contrariæ sententiæ ex textu in l.ciues, Cod.de incolis, lib.10. & in l. 1.ff.ad municipal.*
97 *Non efficitur quis ciuis originarius ex sola destinatione patris.*
98 *Ostenditur quid seruandum sit de iure Castellæ, & explicatur, l.19.tit.3.lib.1.recop.*
99 *Indigenæ Regni Nauarræ Censendi sunt naturales Castellæ quoad capacitatem beneficiorum, & officiorum sæcularium, vt est praxi receptum.*

110 Decisio

100 Decisio dicta legis extendenda est ad originarios dicecesum, nisi aliter statutum sit in constitutionibus synodalibus.

101 Filius non sequitur originem matris, aut auorum maternorum de iure communi, & de iure Castella, sed aliter seruatur in Regno Franciæ.

Filius vulgo quæsitus matris originem sequitur.

Filij bastardi legitimati sequuntur originem patris.

102 Vt filius acquirat originem in ciuitate, vel Regno, in quibus pater habet domicilium, non requiritur vera, & realis natiuitas in eo loco, sed satis est natiuitas ibi contingens iuris fictione, & confirmatur exemplis adductis à Paulo Felino, & Menochio.

103 Pecorum fugatorum, quæ in aliena Parochia parturiunt, decima solui debet Parochiæ, ex qua sunt fugata.

104 Castellano transferente se in aliud Regnum, & post domicilium ibi quæsitũ procreatis filijs, an filij censendi sint exteri, vel Castellani, & quid si procreentur ante domicilium quæsitum.

Occurrente quæstione an aliquis sit originarius, cui incumbat probatio qualitatum ad originem requisitarum, an ei, qui se dicit regnicolam, an ei, qui dicit illum exterum.

105 Subtilis obiectio contra propositam doctrinam, & illi satisfit, tradita notabili limitatione, & nu. 106.

107 Quando filius nascitur translato patris domicilio in alium locum non dicitur originarius loci domicilij deserti.

108 Cùm agitur de legibus, aut statutis admittentibus, aut excludentibus aliquos ad officia, aut honores ex hac qualitate originis, agitur de materia in qua nullius detrimentum versatur, & per consequens istæ leges, & statuta benignè, & non rigidè sunt interpretanda.

109 Ciues originarij ciuitatis censentur nati in suburbijs, aut vico, vel comitatu ciuitatis.

110 Origo non solùm contrahitur natiuitate naturali, sed etiam ciuili vt emancipatione, adoptione, & manumissione.

111 Origo etiam contrahitur natiuitate spirituali, vt baptismo.

112 An natiuitas, quæ facit originarium, communicet omnes effectus originis, & referuntur diuersa sententia, & earũ fundamentum. & nu. 113. 114. & 115.

116 Reijciuntur, & ostenditur originarium semel factum participare omnes effectus originis.

117 Ciues absentes à loco originis, an gaudeant priuilegijs, & immunitatibus originis, res fuit controuersa inter quatuor egregios consulentes modernos, Cefalum, & Decianum ex vna parte Rolandum, & Surdum ex altera.

118 Satisfit fundamento priorum sententiarum.

119 In Regno Castella est quadam alia origo anomala, & irregularis, vt possit quis exercere commercia in Regnis Indiarum.

120 An origo possit amitti, & qui senserint posse, varijque dicendi modi, & num. 121. 122. & 123.

124 Originem amitti non posse verior sententia.

Si quis reperiatur mortuus in aliquo loco, & non constet esse aliunde præsumitur inde esse originarium, & ibi habere domicilium vnde originem ducit, & habere originem vbi habitat.

125 Doctores eam sententiam sequentes referuntur.

126 Reijcitur, & impugnatur solutio Afflicti ad text. asserentes originem mutari non posse.

127 Originem mutari non posse habendum pro regula. Et an originarij gaudeant priuilegijs loci originis, pendet ex duobus principijs, voluntate, inquam, & potentia disponentis.

128 Ad percipiendam voluntatem concedentis priuilegia, vel immunitates inspicienda sunt verba statuti, vel priuilegij.

Statutũ vel priuilegium ciuitatis extra territorium vires non habet.

129 Ostenditur ad quem effectum sit vtile examinare, an origo ex translatione domicilij amittatur.

130 Originarius cuiusque Regni, & prouinciæ etiam si mutet domicilium in aliud Regnum, ratione originis manet subditus Regi Domino suæ patriæ. & si eum offendat incurret crimen lęsę Maiestatis.

In originarijs Hispanis erga Regem speciale ius est, alijs non commune. ex l. 26. tit. 13. par. 2.

131 Origo amittitur ipso facto ex proditione patriæ vel Regis, cui patria est subdita.

132 Ex minoribus delictis in pœnam amittit quis originem, ne possit in eius loco ad dignitates, & honores promoueri, vt si quis à Senatu propter turpitudinem remoueatur.

133 Propter inobbedientiam, & contumaciam regiorum præceptorum imponitur pęna amissionis originis, & naturalitatis.

134 Origo ammittitur si originarius ex iusta causa renunciauerit origini & ab ea se exemerit, quod hispane dicitur desnatnralicarse, quod facere potest quis in casibus relatis in l. 5. tit. 24. par. 4. Primo, si Rex iniustè insidiaretur vitæ vasalli. Secundo, si Rex cum vxore vassalli cõmittat adulterium. Tertio, si Rex vassalli bona iniustè auferat, & nolit administrare ei iustitiam.

Rex negligens facere iustitiam potest administratione Regni priuari.

135 Origo amittitur si quis patriam periclitantem deseruerit.

136 Origo amittitur si Ciuitas originis perierit.

137 Origo amittitur quoad fauorabilia si quis ei expressè renunciat, non verò quoad munera, & onera, & in præiudicium patriæ, & nu. 138.

139 Origo amittitur per matrimonium, & quatenus.

140 Origo amittitur quoad onera per adoptionem senatoriæ dignitatis, non quoad honores.

141 An origo semel amissa possit recuperari, & quid in Regnis Portugalliæ, & Aragoniæ.

142 In Regno Castella origo semel amissa non recuperatur, nisi per priuilegium. Cætera inuenies post num. 142.

QVÆSTIO SECVNDA

De foro originis.

Ad l. 19. tit. 3. lib. 1. Recopilationis.

48 STatuenda est in primis, regula, & conclusio generalis. Ratione originis propriæ sortitur quis forum, leg. 1. in principio, leg. assumptio. 6. §. filius, & §§. sequentibus, l. Libertus, 17. §. patris, leg. incola, 29. ff. ad municipalem, & de incolis, l. 1. l. origine, l. vltima C. de municipibus, & originarijs, lib. 10. l. 32. vers. la primera, & ibi Gregorius Lopez gloss. 4. tit. 2. partita 3. Speculator lib. 2. tit. de competentis Iudicis aditione §. generaliter, 1. nu. 33. vers. quadragesimus secundus. Marianus Soccinus in Rubr. de foro competenti, n. 15. vers. octuagesimo secundo. Hippolytus de Marsilijs singul. 404. Bernardus Diaz in pract. crim. canon. cap. 8. num. 1. Farinacius in praxi crim. q. 7. nu. 1. & 19. cum sequem. Antonius Thesaurus dec. 90. Gaspar Antonius Thesaurus li. 4. quæst. forensium q. 55. Iosephus Ludouicus dec. Lucens. 16. Bellonus decis. 104. n. 7. & ordinarij Scribentes in prædictis locis. Cardinalis Tuscus litera F. conclus. 436.

49 Dici-

49 Dicitur autem quis originarius multis modis, quorum decem enumerat, l. 1. titul. 20. p. 2. & l. 2. tit. 24. partit. 4. ad quas videndus est Gregorius Lopez, & notanda simul, quæ nos inferius afferemus.

50 Amplia primò, prædictam conclusionem, & regulam, vt non solum sortiatur quis forum in origine propria, sed etiam in paterna. Ita probat text. in d. l. assumptio, §. filius, ff. ad municip. & de incol. & in l. filios, C. de municip. & origin. lib. 10. sentit glossa 1. in l. 1. ff. ad municip. & de incol. Speculator lib. 2. tit. de compet. Iud. adition. §. 1. num. 33. Bartolus in d. §. filius, num. 2. ad finem. Baldus in l. 2. num. 4. Salicetus num. 5. in fin. Paulus num. 5. C. de iurisdict. omn. Iud. glossa in c. 1. verbo, alienigenas, de vsur. in 6. Panormitanus in cap. significauit, num. 7. de Parochijs. Marian. Socc. in Rub. de foro comp. nu. 15. vers. octuagesimo secundo, in princ. Barbosa in d. l. hæres absens, §. proinde, in artic. de foro originis, nu. 24. cum seqq. ff. de iudicijs. Boerius decis. 13. nu. 5. Afflict. dec. 384. num. 4. Rota Romana diuersorum decis. 414. 1. p. Antonius Faber lib. 9. Cod. tit. 30. definit. 24. nu. 4. Salcedo ad practicam Bernardi Diaz, c. 54. nouè aditio, nu. 25. D. Riccius collect. 925. prope finem, vers. limita tamen.

51 Amplia secundò, vt non solùm in paterna origine sortiatur quis forum, sed etiam in auita. Nam aui originem sequitur nepos: non autem originem vlteriorum atauorũ, & parentum. Primam partem affirmatiuam istius ampliationis probat textus in d. l. assumptio, 6. §. Libertini, ibi, item qui ex his nascuntur, & in l. Libertus, 17. §. in adoptiua, ff. ad municip. & amplectitur Bart. in d. §. filius, nu. 1. & ibi Albericus nu. 1. & 2. & in d. §. in adoptiua. Marian. Soccin. in Rubr. de foro comp. num. 15. vers. quid autem. Laurentius Siluanus cons. 1. num. 91. Boerius decis. 13. nu. 6. & 7. Barbosa in d. art. de foro originis, num. 27. & 28. discedentes à glossa in d. §. filius.

52 Secundam verò partem negatiuam probat glossa in d. l. assumptio, §. filius, verbo, non domicilium sequitur, ff. ad municipal. & orig. lib. 10. quam sequuntur communiter Doctores, eo argumento. Quoniam alioqui si nepos, aut descendens sequeretur originem atauorum, & superiorũ ascendentium oporteret nos quærere agrum Damascenum vbi à multis existimatur creatus Adam primus humanæ naturæ parens, vt refert Augustinus Tornielus in annalibus sacris, prima mundi ætate, dic 6. num. 12. & tractat Archidiaconus in cap. illud, num. 4. distinct. 40.

53 Limita primò, dictam secundam ampliationem, vt nepos ita demum sortiatur forum in origine aui, si viuo eo sit conceptus: secus si conceptus sit eo mortuo. Ratio est, quia conceptus auo mortuo nullo iure cognationis auo iungitur. Ex quo consequens est, vt cùm ex persona sua non admittatur ad bona, & hæreditatem aui non sequatur quoque eius originem: vtpote radice coniunctionis dissoluta dissoluantur quoque cæteræ colligationes appendices, §. cum autem quæritur, inst. de hæred. quæ ab intest. defe. Istam limitationem tradit Cynus in l. 2. num. 2. Cod. de iurisd. omn. Iud. vbi Albericus num. 3. in fin. & inclinant Baldus, & Salicet. tametsi de hac limitatione minùs expressè loquantur ibi. docet Bart. in d. §. filius, num. 1. in fin. Ioannes de Platea in l. filios, num. 2. C. de municip. & origin. lib. 10. Lucas de Penna ibi num. 1. Marian. Socein. vbi sup. in d. vers. quid autem. Surdus cons. 343. nu. 28. lib. 3. Barbosa in d. art. de foro originis, num. 28. & 31.

54 Limita secundò, dictam secundam ampliationem, vt nepos sortiatur forum in origine aui, eamque tunc sequatur, cùm nascitur in potestate aui: secus si in eius potestate non nascatur. Ita sentit Bart. in d. l. assumptio, §. filius num. 1. in fin. ff. ad municip. Ioannes de Platea in d. l. filios, nu. 2. Lucas de Penna, ibi num. 1. in fi. C. de municip. & orig. lib. 10. quam sententiam, vt indubitatam videtur præsupponere Gregor. Lopez in d. l. 32. tit. 2. p. 3. glossa 4. qui ex eo ait hodie apud nos Castellanos fere locum non habere prædictam secundam ampliationem, quia nepotes legitimi plerumque non nascuntur in potestate auorũ. Quippe cum ex contractu matrimonij cum benedictionibus Ecclesiæ filius liberetur à patria potestate, iuxta l. 47. Tauri, quæ est l. 8. tit. 1. lib. 5. recopil. & consequenter filios suos in potestate habeat. Quo fit, vt nepos ex legitimis procreatus nuptijs non cadat in potestatem aui ad similitudinem nepotis concepti ex filio emancipato, §. illud autem, versic. quod si post emancipationem, Institut. quibus modis, ius patriæ potest. solui. quam eandem sententiam ex eodem fundamento, iuxta iura Castellæ sequuta est Rota Romana diuersorum dec. 359. num. 2. 1. p. Cæsar de Grassis dec. 5. qui filij sint legitimi, aliàs decis. 180. & Hieronymus Gonzalez in regulam 8. Cancellariæ, glossa 9. §. 1. numer. 98. & 99.

55 Sed ab hac limitatione recedit Barbosa in d. art. de foro originis, num. 30. expendens aduersus eam tex. in d. l. Libertus, §. in adoptiua, ff. ad municip. vbi nepos sequitur originem aui naturalis quantumcumque sit natus in adoptiua familia; quo casu certum est non nasci in potestate aui naturalis, d. §. illud autem scire, Inst. quib. mod. ius patriæ potest solui. Ergo ea tantum ratione nepos sequitur originem auitam, quia est conceptus viuo auo, etiam si extra eius potestatem, & quia adoptio non mutat originem naturalem, l. ordine, §. ius originis, ff. ad municip. & de incol. Cuius sententiæ ego quoque ea ratione ductus subscribo.

56 Amplia tertiò, prædictam regulam, & conclusionem principalem, vt ratione originis propriæ, paternæ, vel auitæ, non solùm sortiatur forum ciuis originarius in loco originis, quoad ciuilia, sed etiam quoad criminalia; vt ibi quoad omnia possit conueniri, & Iudex loci originis sit competens, & legitimus, vt in omnibus causis ciuis originarij sui territorij, & iurisdictionis, possit procedere, de illisque cognoscere. Ita sentiunt Doctores, quos retulimus supra num. 48. & nos plenius examinabimus, quod attinet ad cognitionem criminalẽ inferius agentes de foro delicti ex num. 735.

57 Sub amplia, & declara, prædictam tertiam ampliationem, vt cùm duplex effectus possit considerari huius fori originis; alter vt in eo possit ciuis originarius vocari ad honores, & munera; alter vt in eo possit in ius vocari, & conueniri de quauis actione cõtra ipsum in iudicium deducta, vt planè desumitur ex glossa in d. l. assumptio, §. 1. verbo, non domicilium sequitur, ff. ad municipal. & de incol. & communiter Doctoribus: quicumque forum originis sortitur in aliquo loco, quoad ambos istos effectus forum sortiatur: videlicet vt possit in eo loco vocari ad honores, & munera, item ad iudicium super quauis actione ciuiliter, vel accusatione criminaliter intentata.

58 Quoad primam partem istam sub ampliationem probat textus in l. municeps, 23. l. ordines, 15. §. ius originis, ff. ad municip. l. 1. C. vbi petantur tutor. vel curat. l. 1. C. de municip. & orig. lib. 10. l. priuilegio, 6. C. de incol. eod. lib. eamque vt certam præsupponit Siluanus cons. 1. num. 101. & 102.

Sed limitanda est prima hæc sub ampliationis pars, vt quod dicitur in loco originis posse quem vocari ad honores, & muneras locum non habeat in eo, qui adeptus est senatoriam dignitatèm. Nam ille retinet quidem ius honorum in loco originis; onerum autem redditur immunis. Quod notauit Oldradus cons. 169. nu. 1. vers. fallit tamen. Rebuffus tract. de Consiliarijs Regum, nu. 18. Tuscus

litera

litera D.concl.595.num.4.quod probat textus in d.l.municeps, in princip.

59 Quoad ſecundam partem probatur, ex l.incola, 29.ff.ad municipal iuncta gloſſa penult.ibi.& in l.1. verbo muneribus, C.de municip.& orig.lib.10.& in d.l.hæres abſens, verbo, debebit, in §.proinde.ff.de iudic.vbi notant communiter Scribentes, apud nos eſt textus in l.32.tit.2.p.3.verſ. la primera. vbi expendit Gregorius gloſſa 4. tradit Bartolus in d.l. aſſumptio, §.filius, nu.2.ff.ad municip.omnino videndus, quia doctiſſima diſtinctione, vt ſolet complectitur omnes caſus. Albericus ibid.num.6. Baldus in l.vlt. num.2.C.ſi à non compet.Iud. Alex. in l.cum quadam puella, 19.in princ.num.5 Decius num.5.ff.de iuriſd.omn.Iud. Marianus in Rub.de foro compet.num.15.verſ.octuageſimo ſecundo. Quæ eadem fuit ſententia Cyni in l.iuris ordinem, 2.num.3. Alberic.num.4. Baldi num.4.Saliceti num.6.Pauli num.5.C.de iuriſdict.om.iud.quam ſequitur Lucas de Penna in d.l.filios, num.1. C.de municip.& orig.lib.10. vbi per omnia aſſentitur diſtinctioni Bartoli. Boerius. deciſ.13. num.13. Antonius Faber lib. 9.Cod.tit.30.definitione, 24.ante nu.12.Crauetta conſ.441 num.4.vol.3.Caldas in conſilio pro D.Ioanne de Taſſis, nu.9. poſt repet.l.ſi curatorem. Barboſa in d.l.hæres abſens, §.proinde, in art.de foro originis, ex num. 24.ff.de iudicijs. Bellonus deciſ.104.num.7.

60 Sed contrariam ſententiam, imò in foro originis non poſſe originarium conueniri ciuiliter, vel criminaliter; ſed dumtaxat vocari ad honores, & munera, aſſerui: gloſſa in d.l.aſſumptio, 6. §. filius, verbo, non domicilium ſequitur. Azo, in ſumma, C.de iuriſdict.omn.Iud. num.28. Hoſtienſis in ſumma de foro compet.num.6.Speculator lib.2.tit.de competentis Iudicis aditione, §.1.num.34.Iacobus Rebuffus in l. 1.num.3.C.de municip. & orig.lib.10.

Barboſa autem vbi ſupra, num.35. quamuis agnoſcat, de iure communi receptiſſimum eſſe, quod originarius ita ſortiatur forum in loco originis, vt ibi conueniri poſſit ciuiliter, & criminaliter, tamen credit conſuetudine obtentum eſſe, vt in foro originis propriæ, vel paternæ non ſortiatur quis forum, vt poſſit ibi conueniri. Adducit pro confirmatione ſuæ ſententiæ. l. 15. tit.1. partita 7.& ibi Gregorium gloſſa vlt. & eius conſuetudinis teſtem Theſaurum dec. 90. ad fin.

61 Nihilominus non eſt recedendum à priori ſententia, quæ verior eſt, & communior. Nam gloſſa, & alij, qui ab ea receſſerunt nihil adducunt, quo ſuam ſententiam confirment, & vt ingenuè dicam loquuntur ex capite. Tantum autem valere debet auctoritas humana, quantum valet ratio: vt deſumitur ex textu in cap.ego ſolis, cum alijs, diſtinct. 9.notant Maſcardus de probation.concluſ.843.gloſſæ auctoritas num.15.vol.2. Simon de Pretis de interpretatione vltimar.volunt. in prœmio nu. 15.Tuſcus litera A.concluſ.490.num.2.Salon de Paz in l.1. Tauri, num.628. cum ſeqq.

62 Neque obſtant, quæ adducit Barboſa, cuius ſententia, quod attinet ad conſuetudinem illam iudicio meo, vt doctiſſimi viri pace dicam, fide caret. Nam illa, l.15 tit.1.p. 7.de conſuetudine nullum habet verbum. Cùm verò ſignificat nullum Iudicem poſſe cognoſcere de delicto, niſi Iudicem loci delicti commiſſi, vel domicilij, vel loci, vbi reus habet maiorem partem fortunarum ſuarũ, vel prorogatæ iuriſdictionis, præter quam ſi reus ſit vagabundus qui in quocumque loco, in quo inuentus fuerit, poteſt accuſari; debet ita explicari, vt conueniat cum l.32.tit.2.p.3. verſ.la primera, & cum iure communi. Nam leges partitarum, numquam cenſeri debent ius commune corrigere, niſi cùm id exprimunt, vt obſeruat Gregorius Lop. inſignis earumdem commentator, in l.9.tit.13.p.6.gloſſa 3. per textum ibi, qui eſt notatu dignus, & in l.10. tit.5.ead. par.6.gloſſa 10.Couarr.lib.1.variar.c.14.num. 5.& de matrimonio, 2.p.c.7.§.7.num.4. Peralta in l. ſi quis, in princip. teſtamenti, num.38.ff.de leg.3. Pelaez de maioritatib.1.p.q.1 num.74.in noua impreſſione, num.277.& ſequent. Salon de Paz in l.1.Tauri, n.571.cum ſequent. Guttierez lib.3.pract. q.29.num.6. Ameſqua de poteſtate in ſe ipſum, lib.1.c.23.n. 39.Carraſco ad nouam recopilationem, c.8. num.91. Igitur vel interpretemur, cum lex agit de loco, in quo reus habet domicilium, ſub domicilio comprehendiſſe domiciliũ originis, & habitationis, vel non meminiſſe loci originis (quod ſatis eſt veriſimile) quia in eo rebus abſens conueniri, aut accuſari non poteſt, vt inferius dicemus. Gregorius autem in illa gloſſa vltima locum originis omiſit, quoniam paulò ante in gloſſa 5.de illo egerat referens opiniones Doctorum circa poteſtatem Iudicis loci originis, quo ad delicti punitionem. Tandem, quod attinet ad deciſ.90. Antonij Theſauri, non inuenio, quid in ea dicatur de ſimili conſuetudine, imò verò ibi agit de comparatione fori originis cum foro delicti, & in criminalibus forum delicti foro originis præfert, relatis opinionibus Doctorum de hac re, & concludit, cùm territoria ſunt ſub vno Principe, Iudicem originis, cogendum a ſuperiore, vt reum remittat ad locum delicti, quæ omnia nihil faciunt pro Barboſa. Sed tametſi teſtaretur de ea conſuetudine fidem non faceret apud nos. Nam Doctori atteſtanti de conſuetudine ſolùm creditur quoad ſuam patriam, aut Curiam, & locum, in quibus verſatus eſt, non quoad alios, vt obſeruarunt Rodericus Suarez in prœmio legum fori, num.17.in fin. Ioannes Lupus in Rub.§.21.nu.1.de donat.inter. Anton. Gabriel lib.1.communium, tit.de probation.concluſ.4.num. 3. Maſcardus de probation.concluſ.426.nu.19.& concluſ.529 num.6.vol.1.Tuſcus litera D.concluſ.558.num.15.& ſeqq. tomo 2.cum plurimis omiſſis. Vt omittamus, item communem eſſe opinionem, Doctori atteſtanti de conſuetudine fidem habendam non eſſe. An verò poſſit Iudex originis punire originarium, & aduerſus ipſum procedere ob delicta extra locum originis commiſſa, quod ad hunc locum pertinere videbatur, tractabimus inferius in quæſtione de foro delicti 7.num.735.cum ſeqq.

63 Limita nunc primam regulam, & concluſionem principalem propoſitam, vt non poſſit originarius conueniri in loco originis, niſi ibi inueniatur, nam neceſſaria eſt in loco originis præſentia rei, vt aduerſus ipſum procedi poſſit: & quod conſequens eſt, Iudex originis non eſt legitimus, & competens ad procedendum aduerſus abſentẽ. Ita ſentit gloſſa vltima, in verbo muneribus, in l.1.C. de munic.& orig.lib.10. Bartolus in l.aſſumptio §.filius, num.2. in fin.ff.ad munic.& de incol. Baldus in Rubrica, num.1.in fin.C. ſi à non compet.Iudice. Angelus in d.l.hæres abſens, §.ſi quis tutelam, num.4.& 14.ff.de iudicijs. Paulus Caſtrenſ. ibi nu. 8.& in l.2.nu.6.C.de iuriſd.omn.Iud. Alexan. in l.cum quadam puella, 19.in princ.num.5.ff.de iuriſd.omn.Iud. vbi Decius num.5.dicit communem. Panormitan. in c.ſignificauit, num.6.de Parochijs. Felynus in c.vlt.num.24.in princ.de foro compet. idem Decius in c.1.1.lectura, num.158.& 159. de iudicijs. Ripa ibi, num.64.verſ.quarto amplia. Alciatus n. 33.Barboſa in l.2.§.legatis, nu. 7.ff. de iudicijs, & in d.l.hæres abſens, §.proinde, in art.de foro originis, num.37.Lucas de Penna in l.filios num.1.C.de municip.& orig.lib.10. Franciſcus Aretin. in l.cum ſpecialis, penult.nu.1.C. de iudicijs. Afflict.dec.384.num.6.Gail obſeruat.pract.lib.2.obſeruat.36. num.11. Tuſcus littera D.concluſ.592.num.15.& litera F. concluſ.537.num.12.tomo 4.Bellonus dicta deciſ.104.nu.7.

Ber-

Bernardus Diaz *in pract. crim. canon. c. 8. num. 1. in fin.* apud nos probat textus expressus *in l. 3. 2. tit. 2. p. 3.* & ibi notat Gregorius Lopez *glossa 5.* Ex quo credendum est falli Marianum Socinum cum *in Rubr. de foro compet. num. 15. vers. conclude igitur*, existimauit quemlibet posse in origine propria conueniri, etiam si ibi non reperiatur, nam præterquam quod eius opinio est singularis, eam nullo fundamento confirmat.

64 Sublimita præcedentem limitationem, vt in loco originis possit originarius, quamuis absens, & ibi non inueniatur, promoueri ad honores, & vocari ad munera, quæ absentibus etiam conferuntur, & indicuntur, *cap. si tibi absenti, 17. de præbend. in 6.* Tuscus *litera A. conclus. 39. lit. B. conclus. 85. & litera C. conclus. 433.* quibus nihilominus fungi compellendus erit. Notat Franciscus Aretin. *in d. l. cum specialis, penult. num. 1. C. de iudicijs.* & Petrus Barbosa *in d. art. de foro originis, num. 38.* Atque si in eum sensum accipiatur sententia Mariani Socini proximè relati, vera erit. Aretinus pro hac sublimitatione refert Speculatorem, apud quem tamen eam non inueni. Verùm eam planè probat textus *in l. 1. C. de municip. & orig. lib. 10.* vbi glossa vltima. Item glossa *in l. ciues, verbo, allectio, C. de incolis, eod. lib.* item glossa vltima *in l. in adoptionem, 10. 2. C. de adoptionib.* quatenus præsupponunt posse, quem in duabus ciuitatibus simul vocari ad munera, cùm tamen simul non possit in duabus ciuitatibus præsens esse. Appositissimi exempli absentis promoti meminit Cassenæus *in cathalogo gloriæ mundi, 10. p. consideratione 4. §. non erant inter alios omittendi.* vbi refert Adrianum de Traiecto ob eius eminentem scientiam, & virtutem, licet numquam fuisset Romæ visus, nec cognitus à Cardinalibus, fuisse electum Romanum Pontificem, quo tempore erat in Hispania, quod eodem modo retulit in eius vita Onuphrius Panuinus *in additionibus ad Platinam de vitis Pontificum.* Cùm verò Iudex originis compulsurus fuerit absentem ad subeundos honores, vel munera, iuxta *l. si quis Magistratus, 9. ff. de muner. & honor.* & notata à Ioanne de Platea *in l. ex omnibus, 31. per textum ibi. C. de Decurionibus, & filijs eorum, lib. 10.* Alexand. *in l. libertas. 36. ex num. 4. ff. solut. matrim. & in additione ad Bart. in l. munerum, §. iudicandi, verb. tabellio compellitur, ff. de muner. & honor.* Auendano *de exequend. mandat. 1. p. cap. 9. num. 24.* Bouadilla *lib. 1. politica, cap. 15. num. 42. cum seqq.* Farinac. *in praxi crim. q. 78. num. 5. vol. 2.* id faciet missis requisitorijs literis ad Iudicem loci domicilij, vbi inhabitat is, qui ad honores, vel munera in sua origine vocatur, quibus petat, vt eum ad se remittat iniuncto munere functurum. Iste est enim vnus ex casibus, in quibus in ciuilibus remissio locum habet, cùm regula sit in contrarium, argum. *l. 1. & 2. C. vbi quis de curiali, vel cohortali.* & eorum, quæ notant Marianus Socin. *in cap. dilecti filij. n. 43. de foro compet.* Bartholom. Socin. *litera R. regula 9. septima fallent. aliàs est regula 416.* Bernardus Diaz *regula 642. fallentia 6. &* ante omnes Angelus *in d. l. hæres absens. §. si quis tutelam, num. 4. ff. de iudicijs.* Alioquin non poterit extra territorium vti remedijs iuris, quibus quis est compellendus, *l. vlt. ff. de iurisd. omn. Iud.* iuxta dicta superius hac eadẽ disputatione ex num. 25. & 26.

65 Limita secundò, principalem conclusionem, & regulã, vt mulieri nuptæ in propria origine, & patria munera iniungi non possint, neque ibi possit conueniri, *l. vlt. §. item rescripserunt mulierem, ff. ad municip. & de incol. l. vnica, C. de mulier. & in quo loco, lib. 10. l. vlt. C. de incol. eod. lib.* Rationem huius limitationis reddunt multi, nec inferioris notæ Doctores, quoniam ita vxor transit in domicilium mariti, vt videatur ciuilitatem, & originem in effectu amisisse, & ex consequenti mutasse forum originis: estque iste casus specialis, in quo amittitur origo, cũ regulariter amitti nequeat, vt inferius dicendum est. Ita Bart. *in d. § item rescripserunt mulierem, num. 4. & in l. cùm quedam in princ. nu. 2. ff. de iurisd. omn. Iud.* & ibi Decius *num. 6.* Iaso. *nu. 1. cum seqq.* Soc. *num. 2. & 3.* Baldus *in l. 2. num. 4. in fin. C. de iurisd. omn. Iud.* Marianus Socin. *in Rubr. num. 13. & in c. vlt. num. 52. vers. aduerte etiam, de foro comp.* Paul. Castren. *cons. 89. num. 2. 2. p.* Tiraquel. *in leges connubial. glossa 1. p. 1. nu. 30.* Bossius *tit. de foro comp. num. 34. in fin.* Thesaur. *decis. 123. ex num. 9. & num. 12.* Duenas *regula 377.* cum alijs, quos refert Surd. *dec. 330. num. 16.*

66 Verum hæc ratio sano modo intelligenda est, verius est enim, mulierem nubendo propriam originem non amittere, quæ amitti non potest, *l. assumptio, 6. in princ. ff. ad municip. l. origine, &* ibi Bart. *Cod. de municip. & orig. lib. 10.* Sed effectus fori originis per matrimonium suspendi, & eatenus liberari mulierem ab honoribus, & muneribus, & foro propriæ originis, quatenus auocaretur propter illa à seruitio, & cohabitatione viri, alijs autem effectibus, & oneribus procedentibus ab origine remanere obnoxiã, vt se ipsum explicans notat ipse Bart. *in d. §. item rescripserunt mulierem, num. 5. & in l. vnica, num. 1. C. de mulier. & in quo loco, lib. 10.* sequitur Alex. *cons. 100. num. 1. lib. 3.* Iaso *in l. si arrogator, num. 44. in fin. ff. de adoption.* & relati à Thesauro *d. dec. 123. num. 1.* Marianus, & Decius vbi supra. idem Decius *in l. 1. num. 17. C. vnde vir. & vxor.* Ioann. de Platea *in l. origine, num. 3. C. de municip. & orig. lib. 10.* Maudelus Albensis *cons. 23. num. 10. & 11.* Franchis *dec. 416. num. 2. 4. & sequent. & dec. 546. num. 19. & 20. & nu. 29. 30. & 31.* Tiraquell. vbi supra *num. 30. & 37.* Beccius *con. 149. num. 26. & 27. lib. 2.* Greg. Lop. *in d. l. 3. 2. tit. 2. p. 3. gl. 7.* Barbosa *in d. l. hæres absens, §. proinde, in art. de for. orig. n. 41. & 42. ff. de iudic.*

67 Huc pertinet enodatio celebris illius dubitationis quis sit censendus ciuis originarius alicuius Ciuitatis, aut etiã Prouinciæ vel Regni. Quæ neque apud veteres: neque apud recentiores facilem habuit expeditionem, cum sit difficile explicatu, ex quo contrahatur ratio ista originis, à qua quis originarius dicitur.

68 Est autem eius examen cum primis vtile, & necessariũ propter frequentiam legum, statutorum, & priuilegiorum, quæ originarios admittunt ad officia, vel beneficia; aut immunitates, à quibus excludunt exteros, & alienigenas a Ciuitate, Diœcesi, vel Regno, quædam item prohibentur originarijs, quæ exteris, & alienigenis permittuntur. Apponamus exempla, quo magis quæstionis vtilitatem commendemus. Iure communi prohibitum est iis, qui officium in aliqua Prouincia administrant, inde oriundam vxorem ducere, *l. si quis officium, 38. in princ. ff. de ritu nuptiarum, l. 2. tit. 14. p. 4.* Item & matrimonia filiorũ consentire, *l. qui in Prouincia 57. in princ. ff. eod. tit.* & iuxta ea iura in regijs rescriptis, & ordinationibus Indiarum interdictum est Præsidibus, & Auditoribus regiorum auditoriorum, quæ sunt in illis Prouincijs, ne ipsi, aut filij, filiæue eorum, matrimonium contrahant cum subditis iurisdictioni eius auditorij, in quo ipsi officium exercent, sub pœna priuationis officij ipso iure. Item *in l. 4. tit. 6. lib. 3. recopil.* prohibitum est, ne correctores Regni habeant vicarios, aut apparitores domiciliarios, aut originarios locorum suæ iurisdictionis. Item originarijs quorumdam locorum Regni Granatensis, & aliarum ciuitatum Regni, concessa est immunitas à gabellis rerum sui laboris, & cultus, hispanè dicimus *labranza, y crianza*, ex priuilegijs regijs vsu comprobatis. Item *in leg. 14. & seqq.* vsque

ad

ad 23. inclusiuè, tit. 3. lib. 1. recop. statutum est, ne officia, aut beneficia Regni Castellæ exteris, seu alienigenis conferãtur. Idem *in l. 2. tit. 3. lib. 7. recop.* continetur, *& in l. 1. tit. 4. eod. lib.* annotauit Borrellus *de Regis Cathol. præstantia, c. 51. num. 1. & 2.* post Couar. *pract. c. 35. num. 5.* Item *in l. 5. tit. 2. & l. 1. tit. 3. eod. lib. 7.* statuimus, ne officia Decurionatus conferantur à Rege, nisi originarijs Ciuitatis, cuius fuerit Decurionatus in ea habitantibus, aut domiciliarijs earum, vt expendit Burgos de Paz *in l. 3. Tauri, num. 369. cum seqq.* Quæ iura, priuilegia, & constitutiones sine explicatione huius difficultatis intelligi non possunt. Item in Episcopatibus Burgensi, Placentino, & Calagurritano, consuetudine obtentum est, vt beneficia sint patrimonialia, & ad ea dumtaxat admittantur earum Diœcesum originarij. Quam consuetudinem confirmatam esse priuilegijs Apostolicis testatur, *l. 21. tit. 3. lib. 1. recop.* eamque per omnia obseruari iubet. Eamdem consuetudinem seruari in Regno Granatensi autor est Pelaez de maioratib. *1. p. q. 51. num. 28. in noua impressione, num. 288. cum seqq.*

69 Eadem consuetudo introducta virtute indulti Apostolici impetrati, vt fert traditio, ab insigni viro Cardinali D. Gabriele Merino Episcopo Giennensi, viget, & inuiolabiliter obseruatur in Episcopatu Giennensi, cuius originarius erat Cardinalis, quoad beneficia curata, quæ ibi vocantur prioratus. In quorum institutione, & collatione seruatur decretum Concilij Trident. *sess. 24. decr. de reformat. c. 18.* nam quolibet vacante, per edicta publica vocãtur, qui examinari volunt, & adeptioni beneficij se opponere. Iuxta indultum verò Apostolicum prædictum moribus confirmatum, qualitates cuiuslibet oppositoris esse debent, vt in primis sit originarius illius diœcesis, deinde insignitus cum minimum gradu Bacalaureatus in Theologia, vel iure canonico in Vniuersitate approbata.

70 Obseruantiæ autem eius consuetudinis ego sum oculatus testis, quoniã in ea Diœcesi sita est Baeza patria mea, multis nominibus inter Bæticas ciuitates insignis. Quòd tempore Regni Gothorum fuerit ciuitas Episcopalis, & caput diœcesis, vt enumerans diuisionem Episcopatuum Hispaniæ, tempore Regis Vuambæ, circa annum Christi sexcentesimum octuagesimum, refert diligentissimus, & eruditissimus historicus Ioannes Mariana *in historia hispana, lib. 6. cap. 15.* & ex ijs, quæ idem *c. 16.* dicit accepisse se à Rasis Arabe, colligitur à tempore Constantini Magno fuisse etiam caput diœcesis, & Episcopalem Ciuitatem, quod antiquitatem, & nobilitatem eius arguit. Quòd prima ex Bæticis ciuitatibus fuerit ab Arabibus recuperata, circa annum Christi millesimum centesimum quadragesimum sextum, tempore Regis Alfonsi Septimi, vulgò dicti Imperatoris, vt refert idem Mariana *lib. 10. historiæ c. 18.* Stephanus Garibai *lib. 12. compendij historialis Hispaniæ cap. 6.* Hieronymus Zurita *lib. 2. Annalium Regni Aragoniæ cap. 6.* ac breui amissa, iterum recuperata ab eodem Rege anno Christi millesimo centesimo quinquagesimo septimo, ex eodem Mariana *lib. 11. cap. 4.* Garibai vbi supra, *c. 9.* Zurita *eod. lib. 2. c. 18.* tandem post iterum amissam, iterum à Rege Alphonso Octauo recuperata, circa annum Christi millesimum ducentesimum duodecimum, celeberrimo, ac miraculoso prælio conserto cum Arabũ Rege, in saltu Marianorum montium, quem vulgariter appellamus *las nauas de Tolosa.* quod huc vsque celebrat Ecclesia Hispana sub nomine triumphi Crucis decimasexta die Iulij, quæ idem Ioannes Mariana refert *lib. 11. historiæ, cap. 24. & 25.* Garibai *d. lib. 12. cap. 33.* Zurita *d. lib. 2. c. 61.*

71 Quòd tamquam Bætica præcipua, & capitalis Ciuitas nomen totius Prouinciæ sibi arrogauerit. Baetia enim à Bætica non differt, nisi solutione diphtongi: vt tam ingeniosè, & acutè, quam verosimiliter expendit Illustrissimus nobilitate sanguinis, non minus illustris doctrina, eruditione, scripturæ sacræ peritia, gratia sermonis, & sanctitate vitæ, morumque suauitate, numquam satis laudatus D. Sanctius de Auila, & Toledo Carthaginensis, Giennensis, Seguntinus, tandem Placentinus Episcopus, patruus Marchionis de Velada, qui nunc viuit, in sermone prædicato in sua Cathedrali Ecclesia Baecensi in festiuitate anniuersaria Ciuitatis in gratiarum actionem suæ recuperationis. Quem honoris causa nominaui, contentus eius laudes breuiter perstrinxisse, quas ne longo quidem sermone referre possem, in signum grati animi erga benemeritissimum patronum. Quòd par sit ciuium nobilitas, Ciuitatis antiquitati, qua nulli Bæticarum inferior, superior plurimis, paucissimas pares recognoscit. Quòd ex illa insignes viri in bello, & pace, fortitudine, & literis prodierint: cuius rei testes sunt, quotquot fuerunt exercitus Hispanorum Regum, apud Belgas, Gallos, Germanos, Hungaros, Italos, & Arabes; testes item florentissimæ huius

72 Regni Academiæ. Quod habeat florentissimam Academiam, quæ si auditorum numero quibusdam impar est, qualitate, & sufficientia nulli inferior, superior pluribus. Quam instituit, ac fundauit Apostolicus ille vir, & immortali dignus memoria Magister Ioannes Auila euangelicus præco post Apostolos nulli secundus, de cuius canonizatione dum hæc scribo, agitur in hac regia Curia, instantibus pijs quibusdam Sacerdotibus, vtinam consequantur, quod procurant, quo colatur ab vniuersa Ecclesia sanctissimus homo. Ille quosdam ex discipulis suis Baezam aduocauit, vt iaceret fundamenta illius Academiæ. Inter quos Bernardinum Carneuarium patruum meum collegam tunc Imperialis, & Regij Granatensis Collegij, addictissimum sibi, singularem virum ingenio, doctrina, exemplo, vt taceam ortum ex antiqua, patritia, & nobili familia Carneualiorum, ab Insubria, seu Mediolano Longobardiæ Metropoli originem ducente, in eaque Prouincia satis frequenti, ac nota. Qui primus fuit eius Academiæ ingenuarum artium Magister, & Theologiæ Sacræ Doctor, & Professor, & per triginta, & amplius annos, Scripturæ Sacræ celeberrimus, & peritissimus interpres: vnusque ex duobus eius Academiæ patronis, & administratoribus, ad quos pertinet iam inde ab institutione, ex Apostolicis priuilegijs, professorum omnium nominatio, & electio, salariorum designatio, & nominatio Cancellarij, qui gradus conferat, vt post lõgam litem cum scholastico Giennensi decisum extat apud Rotam diuersorum *decis. 503. p. 1.* quæ est apud Cæsarem de Grassis *decis. 13.* seu *2. de electione.* vt omittam multos alios eius Academiæ illustres, & gloriosos filios, redolentes spiritum institutorum suorum, & mores, excellentesque ingenio, & doctrinà, tùm nostra, tùm superiore ætate, quos

74 recensere longum esset. In ea Academia ego publicè ingenuas artes bis sum professus. Primum, à decima die Septembris anni 1594. vigesimo ætatis meæ incipiente, suasu, & patrocinio egregij illius, celeberrimique & omni æuo memorandi viri D. Francisci Sarmiento Episcopi Giennensis, non minus vitæ sanctitate, candoreque animi, quam ingenio, & doctrina, omnigenaque iurium, & sacræ Theologiæ eruditione insignis. Cuius memoriæ plurimum me debere recognoscam, dum vixero, eo quòd dum dixit, magno me amore, & fauore fuerit prosequutus. Secundo, ab eadem die decima Septembris reuoluta anni 1600. cum magno Doctorum hominum, tùm pa-

triæ ipsius meæ, tùm totius Prouinciæ applausu, & approbatione. Habuique discipulos, qui in potioribus huius Regni Academijs, Salmaticensi, & Complutensi fuerunt probatissimi Magistri: atque non semel inuitatus à Patronis, vt Sacram Theologiam docerem, fecissem quidem id, nisi nescio quo impulsu, iuris ciuilis professio me à prioribus meis studijs auocans à priori via, & cursu depulsum ad se attraxisset, cui vt incumberem, patriam relinquere, & Salmanticam adire oportuit: vbi sub doctissimis præceptoribus, ei facultati dedi operam, donec peractis consuetis annorum curriculis, studijs eius finem imposui. Ita tamen ad disciplinæ nouæ studium traduxi animum, ne per eam priores in obliuionem venirent: neque enim decebat, sic induere ciuile ius, vt exuerem Theologiam Sacrã, & ingenuas artes, politioresque literas, in quibus à primis annis fueram educatus, imbutusque ab ineunte ætate.

75 Nolim autem videri reprehensione dignus, quod ad Patriæ meæ, & Academiæ, in qua educatus sum laudes diuerterim: à qua me excusat tùm Vlpiani exemplum, qui quasi quæsita occasione patriam suam eximijs ornauit laudibus, *in l. 1. in prin. ff. de censib.* tum quòd quis nec sibi, nec parentibus solum, sed patriæ etiam, & Reipublicæ suæ nascitur, *l. 1. §. & generaliter, in fin. ff. de ventre in poss. mitten.* & testatur Plato *lib. 36. Epistola 9.* quam commemorasse, & eius laudes taticuisse, sine ingrati animi nota non potuissem: aut quod mei commendationem inseruerim, Astydamæ in modum, iuxta vetus prouerbium, contra præceptum Sapientis, *Prouerb. 27. nu. 2. Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.* Sed nonne Beatus Iob suas laudes prolixè enumerauit, imò & amplis exagerauit verbis, *c. 29. 30. & 31.* Nonne sanctus Rex Ezechias, *Isaiæ 38 num. 3.* Denique & sanctus Paulus *2. Corinth. c. 11. & 12. & 2. ad Thimot. 4.?* Nonne & Iustinianus Imperator (vt ad eum descendam) commendauit se se amplissimis verbis, *in l. vnica, C. de nouo Cod. faciendo,* & ex eo loco notauit Bald. *ibi, num. 9.* & Albericus *num. 6. & 7.* & Oroscius *in l. obseruare, 4. nu. 10. ff. de officio Proconf. & Leg.* Cassenæus *in cathalogo gloriæ mundi 1. p. considerat. 59.* commendationem sui licitam quandoque esse? Id certum est, licere, & indecentem non esse commendationem sui, laboribus, & infortunijs oppresso homini, dùm collapsum inter aduersa ad spem animum reformat, ex doctissimi, & sanctissimi Gregorij doctrina, in præfatione expositionis libri Iob *cap. 3. circa fin.* quem sequutus est D. Thom. *opusc. 19. cap. 13.* & D. Antoninus *2. p. summa, tit. 4. cap. 4. §. 2.* Sed & ignoscendum est, si qua sit culpa ei, qui cum ab alijs commendari possit, & debeat, commendatio ab ipso expectatur, dicente Paulo, *2. Chorint. 12. num. 11. Factus sum insipiens, vos me coegistis, ego enim à vobis debui commendari.* Quod acutè & cum iudicio expendit Salazar *in prouerb. d. c. 27. num. 12.* Coegit autem me fortuna minus prospera, quam qua labores, & prolixa studia mea digna iudicarunt, quicumque me nouerunt, mei, studiorumque meorum rationem reddere ijs, qui me viderunt in inferiore multo loco, quam vnquam testes laborum, & studiorum meorum sperauerint. Delata sit hæc meæ fortunæ ad posteritatem querimonia.

76 Eius verò difficultatis resolutio (vt ad me reddeam vnde sum digressus) quam examinandam suscepi, præsupponit resolutionem alterius prioris. Antequam enim explicetur, quis sit censendus ciuis originarius cuiusuis ciuitatis, declarandum est, quid sit esse ciuem, & in quo consistat ciuilitas. Nemo enim originarius ciuis esse potest, quin sit ciuis.

77 Qua in re Aristoteles *lib. 3 de Republica, c. 1 & 2.* definit ciuem esse eum, qui in ciuitate aliqua potestatis iudicandi, & Magistratus particeps sit. Idest qui ad honores in Republica admittitur, & publicorum munerum est capax. Hoc verò desumsit, vt multa etiam alia tacito autore ex Platone *dialogo 6. de legibus,* pau ò post medium. *Nam qui à iudicandi (inquit) potestate omnino repellitur is à ciuitate se prorsus existimat alienum.* Idem videtur docuisse Vlpian. *in l. 1. §. 1. ff. ad municip. & de incol.* vbi ait. *Et propriè quidem municipes appellantur muneris participes recepti in ciuitate, vt munera nobis cum facerent,* nisi quod Plato, & Aristoteles, magis ad honores, Vlpianus, magis ad munera respexit. Quod nomen generalius est, communeque honoribus, & oneribus, *l. munus tribus, 18. l. munus, 214. l. pupillus, 239. §. munus ff. de verb. signif.* & Alciatus, & Rebuff. ad hæc loca notarunt, *l. 1. cum seqq. ff. de muner. & honor.* Vuesembecius *in paratitla cod. tit.* Caluinus *in lexico, verbo, munera, & verb. munus.* Eandem sententiam sequutus est Baldus *in l. si non speciali, 9. num. 6. C. de testam.* vbi ait. *Ciues muneribus, & honoribus cognosci, eos autem qui nõ participant in publicis honoribus, non dici propriè ciues, quia non tractantur vt ciues in eo, quod est supremum, & maximũ ciuilitatis argumentum; vt in l. quidam cum filium, 132. ff. de verb. oblig.* Eum sequuti sunt hæc eius verba referentes Afflict. *dec. 384. num. 7.* & Gramaticus *cons. ciuili 5. nu. 10.* in eadem sententia fuit Petrus Gregorius *lib. 4. de Republica, cap. 4. num. 22. vers. incolæ, in fin.* vbi ait, incolam differre à ciue, quod capax non sit priuilegiorum ciuitatis, quamuis in ea habitet, nisi ei concedatur, & fiat ciuis, *& in vers. ciues.* Aristotelem sequitur quoque Adamus Contzen *lib. 1. politicorum, c. 4. §. 3.* Quibus consonant, quæ tradit Tuscus *litera C. conclus. 276. tomo 1.* & Laurentius Siluanus *cons. 1. num. 101. & seqq. & 107. & seqq.* Quæ eadem sententia Platonis, & Aristotelis censenda est antiquissima gentium traditio: quod ego colligo ex Genesis *c. 19. n. 9.* vbi cum Loth sodomitas reprehendisset, quòd hospitibus suis vim inferre conarentur contra ius, fasque, vt eorum animum à nefanda nequitia diuerteret obtulisset filias suas virgines, cum quibus congrederentur, responderunt nequissimi homines. *Ingressus es, vt aduena: numquid vt Iudices?* Quasi dicerent, cur tu, qui aduena es apud nos, & quod est consequens, incapax muneris iudicandi, Iudicem agis, & iudicandi officium vsurpas? Significauerunt planè, aduenam Iudicem esse non potuisse.

78 Illud optimè notauit Aristot. *lib. 3. de Republica, d. c. 1.* ciuilitatem differre à subiectione Magistratus, quoad iudicia. Non enim soli ciues subijciuntur iudicio publici Magistratus cuiusque ciuitatis, sed multi etiam alij, in quos nomen, & ratio ciuis non cadit. Nam sæpenumero exteri, & aduenæ contrahentes in ciuitate in iudicium vocari possunt apud eius Iudicem, quippè cum ex contractu forum sortiantur (vt inferius latius dicemus) nihilominus non quod iudicij passiui participes sint, vocandi erũt ciues, sed ex participatione iudicij actiua, idest quod iudicandi munus participare possint, ex eo enim differunt ciues ab aduenis, vt ex dictis deducitur.

79 Verùm hæc ciuis definitio non vsquequaque perfecta est, & absoluta, tum quia Rerumplicarum variæ sunt species, & formæ, in quibus ciues non vno modo ad honores admittuntur, quod idem Aristoteles aduertit *d. c. 1.* tum quod non videatur omnes ciues comprehendere, quippè cum ætate minores ad honores non admittuntur, *l. ad Rẽpublicam, 8. ff. de muner. & honor.* nihilominus negari non potest quin sint ciues. Sunt item in ciuitatibus, & Prouincijs statuta diuersa de ijs, qui ad honores sunt admittendi: ex quibus non omnibus ciuibus deferuntur hono-

res,

res, sed quidam admittuntur quidam excluduntur. Plerumque enim admittuntur soli originarij ad honores, & officia, vt contingere in nostro Regno diximus num. 68. supra: plerùmque etiam excluduntur originarij, vt ibidē diximus, cum tamen fatendum sit, non solos originarios esse ciues. Quo fieri videtur, vt non consistat ciuilitas in participatione honorum, & Magistratuum. Ex quo rursus fit, vt videatur deffinitio Vlpiani præferenda deffinitioni Aristotelis, quòd magis in ea onerum, quam honorum rationem habuerit, frequentius verò ciues participes sunt oneris, quam honoris, cum multis, qui ab honoribus arcentur, onera, neque pauca, neque leuia imponãtur. Quam verò id sit æquum aliorum esto iudicium: certè & Plato, & Aristoteles, nullum ciuem ab honoribus Reipublicæ arcendum existimarunt, si munera publica sustinere debet.

80 Igitur crederem rectius deffiniri ciuem, vt distinguitur ab extero, & aduena, si dicamus, ciuem esse, qui in ciuitate, vel municipio domicilium contraxit. Nam contracto domicilio incipit quis esse capax publicorum munerum, & honorum, nisi aliquo statuto specialem aliã qualitatem, præter domicilium, requirente prohibeatur, & desinit esse, & iudicari exterus, & alienigena. Id videtur docuisse Alexand. *cons.* 16 *num.* 10. *&* 11. *lib.* 5. Socinus *cons.* 129. *n.* 3. *vol.* 1. Paris. *cons.* 53. *n.* 88. *p.* 3. Siluan. *cons.* 1. *n.* 90. *& seqq. & n.* 107. *& seqq.* Bossius *tit. de foro comp. nu.* 30. Card. Tuscus *lit. C. conclus.* 274. *n.* 37. *& conclus.* 275. *n.* 14. *& sequentibus.* Collega noster doctissimus, & integerrimus Consiliar. Scipio Rouitus, post hæc scripta visus, *in pragmat.* 1. *de immunitate Neapolitanorum, num.* 9. faciunt, quæ latè tradit Cæphalus *cons.* 451 *numer.* 16. *lib.* 4. consonat Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 30. *num.* 23 & colligitur ex *c. vltimo, de Parochijs, & alien. Paroch.*

81 Scio apud Iurisconsultos, & Imperatores, eum, quem deffiniuimus ciuem, vocari incolam, *l. ciues,* 7. *C. de incolis, lib.* 10. *vbi, ciuis ex origine, manumissione, allectione, vel adoptione, incola ex domicilio:* & distingui incolam à ciue, tùm hic, tùm *in l. incola,* 29. *ff. ad municip. incola, & his Magistratibus parere debet, apud quos incola est, & illis, apud quos ciuis est.* Item *in l. pupillus,* 239. *§. incola, ff. de verb. signific.* dicitur incola, qui in aliquam regionem domicilium suũ contulit. & ibi notat Alciatus, *& in lib.* 2. *parergon. cap.* 7. Bossius *tit. de foro comp. num.* 26. Iacobus Rebuffus *in d. l. ciues, ex num.* 2. *C. de incol. lib.* 10. Siluan. *cons.* 1 *num.* 92. Sed discrimen istud incolæ à ciue non est perpetuum apud I.C. nam cùm municeps, & ciuis, re vera non distinguantur essentia, & ratione, incola cum municipe sæpè confunditur, & indifferenter dicitur incola, vel municeps. *l. rescripto,* 6. *§. vltimo, ff. de muner. & honor. l. vltima, §. patrimoniorum, ff. eod. tit.* præsertim cùm municeps non sit aliud ex Vlpiano *in l.* 1. *§.* 1 *ff. ad municip.* quam munerum particeps; incola autem munerum particeps sit, *d. l. incola,* 29. *l. incola,* 34. *l. scire oportet,* 35. *ff. eod. tit.* constat autem ex ante dictis, ciuem ab aduena, & extero in hac munerum participatione præcipue distingui. Glossa quidem prima *in d. l. ciues,* 7. *C. de incol. lib.* 10. rem ita componit, vt municeps sit genus, ciuis autem, & incola, species sub eo genere comprehensæ, cui consentit Bart. *in l.* 1. *num.* 1. *ff. ad municip.* sequitur Rouitus vbi supra, *nu.* 9. *vers. item in hac.* quod si ita esset, ciuis ab incola differret specie, sed ciuis solùm diceretur, qui ex aliqua ciuitate originem ducit, quæ nimia esset eius nominis restrictio. Iuxta quam nonnulli, quos nu. sequenti referemus, existimarunt, statutum, quod de ciue loquitur, de solo originario intelligi oportere. Si vero ciuem accipiamus, vt ab aduena distinctum (vt vulgò accipitur) rectè à nobis tradita fuit eius definitio, vt ciuis intelligatur is, qui domicilium in ciuitate, vel municipio contraxit. Domicilium verò contraxisse intelligitur, *qui in aliquo loco larem, rerumque ac fortunarum suarum summam, constituit, vnde rursùs non sit discessurus, si nihil auocet, vnde cum profectus est, peregrinari videtur, quod si redijt peregrinari iam desijt,* vt eleganter constituerunt Imperatores *in d. l. ciues, C. de incolis, lib.* 10. de quo tamen vide remissionem factam a me superiùs hac disputatione *num.* 11. hoc tamen loco animaduertendum occurrit nomen, *Vicinus,* apud Hispanos accipi pro ciue ex domicilio, seù incola. Vt notat Burgos de Paz *in l.* 3. *Tauri, num.* 360. *& seqq.* 364. *in fin. &* 367. *cum sequentibus.* Auendanus *de exequend. mand.* 1. *p. c.* 3. *num.* 5. *versic. dicitur autem vicinus.* Mattienzus *in l.* 1. *tit.* 4. *lib.* 5. *recop. glossa* 5 *num.* 2. *& seqq.* Sesse *decis.* 90. *num.* 6. in quo fallitur Cæsar de Grassis *decis.* 17 *num.* 2. *de probation.* qui existimauit vicinum dici in Hispania originarium.

82 Ex quibus deducitur, nomen ciuis duobus modis accipi. Primò latè, & vulgariter, vt distinguitur ab extero, & aduena. Et sic acceptum est nomen generis, solum distinctum à nomine municeps, quod municeps à municipio, quemadmodum ciuis a ciuitate dicitur, sed significata eorum non differunt substantia, & comprehendit sub se duas ciuium species, videlicet incolas, qui domicilium in ciuitate habent, & originarios, qui originem ex ciuitate ducunt: in vtrosque enim, & in eos, qui facti sunt ciues per priuilegium, nomen ciuis rectè cadit, & eos complectitur, vt latè probat respondens contrarijs argumentis Cæphalus *consil.* 451. *ex num.* 16. *vsque ad* 88. *lib.* 4. & Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 30. *num.* 21. *&* 22. Gregor. Lop. *in l.* 2. *tit.* 24. *p.* 4. *glossa* 14. *in princip.* & in Hispania non admitti differentiam incolæ à ciue, sed appellatione ciuium comprehendi etiam incolas, autor est Barbosa *in d. l. hæres absens, §. proinde in art. de foro originis, num.* 47. *cum seqq.* & ibi *num.* 52. tractat vtrum ciues ex priuilegio gaudeant priuilegijs ciuium: de quo latè Cæphalus *d. cons.* 451. *ex num.* 1. *ad* 88. Iosephus Sesse *decis.* 90. *tomo.* 1. Secundò, accipitur nomen ciuis strictè, rigorosè, & proprijssimè, vt differt ab incola, & sic solum dicitur de originarijs ciuibus. Ita fit vt in materia stricta in statutis, solum accipiatur nomen *ciuis* pro ciue originario, & censeatur exclusus à dispositione, qui fuerit ciuis per incolatum, aut domicilium. Ita Alexander *cons.* 41. *n.* 12. *&* 13 *lib.* 5. Natta *cons.* 254. *nu.* 2. *&* 3. *lib.* 2. qui multos refert. Boerius *dec.* 13. *nu.* 24. Surdus *decis.* 329. *num.* 9. Grammaticus *cons. ciuil.* 5. *n.* 1. *cum sequent.* Guttierez *cons.* 7. *nu.* 2. Tuscus *litera C. conclus.* 275. *nu.* 1. *&* 2. Anto. Faber *lib.* 6. *Cod. tit.* 19. *definitione* 17. Riccius *collect.* 1893. *in pri.* quemadmodum nomine ciuis originarij solùm ille, qui verè originarius est, non originarius ex priuilegio comprehenditur. Qua ratione Fulgosius *cons.* 61. *per totum,* defendit amitti legatum relictum sub conditione nubendi ciui oriundo à tali castro, nisi grauata nubat ciui verè originario, etiam si nubat ei, qui per priuilegium sit originarius, aut habeatur pro originario.

83 Illud addendum est, tametsi clerici sint exempti à sæculari iurisdictione, *cap. decernimus, c. & si clerici, cap. cùm non ab homine, de iudicijs, cap.* 1. *cap.* 2. *cap. si diligenti, de foro comp. cum multis alijs.* & ligari non soleant statutis laicorum, iuxta textum *in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ.* & ibi notata à Doctoribus *de constitut.* latissime Masca. *de generali statutorum interpret. conclus.* 1. Nihilominus clericos dici, & esse ciues cuiusque ciuitatis, quemadmodum laicos. Victoria *relectione* 1. *de potestate Ecclesiæ, q.* 7. *num.* 4.

Vala-

Valaſcus *conſultat.* 100. *nu.* 2. Surdus *decis.* 129. *nu.* 13. 14. & 15. vbi dicit eos vocari de diſtrictu, & de iuriſdictione ciuitatis, & illius originarios. Card. Tuſcus *litera C. concluſ.* 383. Burgos de Paz *in l. 3. Tauri, nu.* 399. *cum ſeqq.* Marta *de iuriſdictione 4. part. cent. 1. caſu 1. nu.* 27. qui multos refert. Ambroſinus *de immunitate, & libert. Eccleſiaſtica, c.* 21. *nu.* 1. 2. *& ſeqq.* Carolus de Graſſis *tract. de effectibus clericatus in præludio, n.* 368. *cum antecedentibus, & ſeqq.* Boſſius *tit. de crim. læſæ Maieſtatis, nu.* 88. Riccius *collectanea* 269. Bouadilla *lib. 2. politica, cap.* 18. *nu.* 308.

84 Veniamus iam ad principalem difficultatem, quam diſcutiendam propoſuimus; quis videlicet cenſendus ſit ciuis originarius, & quomodo acquiratur ratio iſta originis, ex qua ciuis dicitur, & fit originarius. Et in primis præſuppono, rationem originis proculdubio aliquid ſuperaddere ad ciuilitatem, eamq; contrahere, & limitare, neque enim vt ex ante dictis colligi poteſt, omnes ciues ſunt originarij, neque admitti debent ad ea, ad quæ originarij dumtaxat admittuntur. Vt docet Paulus Caſtrenſis *conſ.* 21. *n.* 3. 1. *p.* Pelaez *de maiorat.* 1. *p. q.* 51. *num.* 28. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 30. *nu.* 22. Gail *obſeruat. practic. lib.* 2. *obſeruat.* 35. *nu.* 6. Barboſa *in d. l. hæres abſens, §. proinde, in art. de foro originis, nu.* 58. quod vel ex eo etiam confirmatur, quod alienigena facilè fit ciuis contrahendo domicilium, quod in eius poteſtate eſt, *l. non vtique, 4. l. domicilium, 20. l. filij libertorum, 22. §. municeps. l. nihil, 31. ff. ad municip. l. ſi quis, vltima. C. de municip. & orig. lib.* 10. *l. priuilegio, 6. C. de incol. eod. lib.* Originarius autem fieri non poteſt, niſi per priuilegium. Imò in noſtro Regno, neque per ipſum, nam iuxta ius regium irritatur priuilegium conceſſum exteris, quo fiant Regni noſtri originarij, quo hiſpanè vocamus, *carta de naturaleza, l.* 14. 15. *&* 16. *tit. 3. lib.* 1. *recopilat.* tametſi ea priuilegia, & literæ naturalitatis cõcedi ſoleant derogatis iis legibus per clauſulam, non obſtantibus, quæ ſuum effectũ ſortientur, iuxta tenorem, quo fuerint conceſſæ, vt multis tractat Barboſa *in d. art. de foro originis, ex num.* 59. & Menchaca *de ſucceſſionibus, lib. 3. §. 30. nu.* 287. *verſ. vnde cum, tomo* 1. & de litteris naturalitatis iuxta iura, & conſuetudines Galliæ agit latè Rebuffus *in conſtit. reg. tomo* 2. *tract. de litteris naturalitatis*.

85 Secundò præſuppono, quemadmodum quis duo domicilia habere poteſt in duabus ciuitatibus, *l. Labeo, 5. l. aſſũptio 6. §. iuris prudẽtib. l. eius qui, 27. §. Celſus, ff. ad municip.* ita quoque diuerſas origines apud diuerſas ciuitates poſſe ſortiri. Quod probat textus *in l. ſi quis 7. l. ordine, 15. §. ius originis, l. eius, qui manumiſit, 27. in princip. ff. eo.* quod etiã ex ante dictis, num. 50. & 51. apertè deducitur. Nam ſi filius non ſolùm habet propriam originem, ſed etiam paternam, & auitam, cùm fieri poſſit, vt filius habeat diuerſam originem à patre, & auo, conſequens eſt, vt filius habere poſſit plures origines, nempè propriam, paternam, & auitam. Intellige tamen, non poſſe filium habere plures origines proprias, ſicut neq; in multis locis naſci. Quod verò plures origines poſſit aliquis ſortiri, docuit gloſſa *in l. filios, verbo, nõ in materna, C. de municip. & origi. lib.* 10. Ioannes Andreas *in c. cùm nullus, num.* 3. *de tempor. ordination. in* 6. & Marian. Socin. *in Rubrica de foro comp. nu.* 15. *verſ. octuageſimo ſecundo.* Felynus *in c. Rodulphus,* 35. *num.* 14. *de reſcript.* Grammaticus *voto* 10. *num.* 14. Ant. Faber *lib.* 9. *Codicis, tit.* 30. *definit.* 14. *ante num.* 10. Caldas Pereira *in conſilio pro D. Ioanne de Taſſis, poſt tractatum, de reſtitutione, num.* 6. *& ſequentib. vſque ad* 9. Barboſa *in d. art. de foro originis, num.* 32. *cum ſequentib.*

86 Qua in re annotare oportet, quòd ſi ex propria origine & paterna, reſultant contrariæ qualitates, præponderabit, & vincet qualitas procedens ex origine paterna, *l. cum ſatis. 22. in principio, C. de agricol. & cenſitis, lib.* 11. *ibi ſit ſuppoſitus vnà cum omni ſobole ſua (& ſi in alia terra eam fecerit) huiuſmodi fortunæ, & capitali illationi.* & cum textum referens ſen. t. Bart. *in l.* 1. *num.* 4. *ff. ad municip.* Baldus. *conſil.* 294. *iſta cauſa. volum.* 4. Boerius *decis.* 13. *nu.* 49. Barboſa *in d. art. de foro originis n.* 36. Capiblancus *in prag.* 8. *p.* 3. *nu.* 240. *&* 241. *de Baronibus*. Inter qualitates verò paternam, & auitam ſecum pugnantes vincet paterna auitam, & eam ſequetur magis filius, quàm auitam, *l. priuilegio, 27.* & ibi Doctores *C. de Decurionibus, lib.* 10. Videnda ſunt tamen, quæ ad eam rem expendunt Baldus *in d. conſil.* 294. *circa medium.* Ancharanus *conſ.* 37. *ex n.* 5. Decius *conſ.* 352. *num.* 3. 4. *& ſequentib.* Barth. Socin. *in Rub. num.* 31. *& ſequentib. ff. ſol. matr.* Ioan. de Platea *in d. l. priuilegio.* Iaſ. *in l. ſi arrogator, n.* 45. *& ſeqq. ff. de adoption.* Gregor. Lop. *in l.* 5. *tit.* 24. *p.* 4. *gloſſa* 2.

87 Quibus poſitis circa difficultatem, quàm examinamus, antiquiſſimi etiam diuerſas habuerunt opiniones. In primis Gorgias Leontinus, quem refert Ariſtoteles *lib. 3. de Republica, c.* 2. exiſtimauit, ciuem originarium alicuius ciuitatis eſſe eum, qui ab vtroque parente ciue eius ciuitatis natus eſſet. Cui conſentire videtur Vlpianus *in l.* 1. *§. qui ex duobus, ff. ad municip.* & Couarr. *in cap. quamuis pactum, p. 3. §. 1. n. 5. de pact. in* 6. quo pertinere etiam videtur lex poſita à Pericle Athenienſium Duce, vt nemo ad gubernandam Rempublicam accedere permitteretur, niſi qui vtroq; parente ciue natus eſſet, cuius meminit Ælianus *lib. 6. variæ hiſtoriæ, c.* 10. Alij ciuis originarij procreationem ad longiorem tractum perducebant, exigentes duos, aut tres auos, aut plures, ciues eiuſdem ciuitatis; quos Ariſtoteles ſuppreſſo nomine eodem loco refert.

88 Verùm vt certa, & indubitata ſeparemus ab incertis, & ea, in quibus Doctores conueniunt, ab iis, in quibus diſcrepant, ſtatuamus primo, quod apud omnes certum eſt, propriam cuiuſque originem natiuitate contrahi, & ciuem effici originarium per natiuitatem in ciuitate, municipio, aut Regno, ex quibus quis originem ducere dicitur, quod planè docet Vlpianus *in l.* 1. *in princip. ff. ad municip.* ibi, *municipem, aut natiuitas facit.* & Scribentes cum eo loco, tùm in alijs quibuſque concordi voto conſentiunt, quos inferius copioſè referemus, & apud nos probat optimus textus *in l.* 1. *tit.* 20. *par.* 2.

89 Secundò ſtatuendum eſt, ex communi omnium doctrina duobus modis poſſe contingere filij natiuitatem. Primo, qui frequẽtior eſt, cũ filius naſcitur in illo, in quo pater fixum, & perpetuum domicilium contraxit, & vbi quiete habitat, quam doctrinæ gratia vocemus natiuitatem quietam. Secundò, qui eſt minus frequens, cum filius naſcitur in peregrinatione, vel itinere, aut tranſitu ad locum, ad quem pater domicilium transferre deſtinauit, vel quo negotiorum cauſa profectus erat, vel in loco, in quo pater ad tempus habitat eadem negotiandi, aut altera cauſa, cum animo reuertendi ad ſuum domicilium, quam Doctores vocant natiuitatem fortuitam, & caſualem.

90 Quatuor autem ſunt difficultates, in quibus tota Doctorum controuerſia verſatur. Prima, vtrum quæuis natiuitas, ſiuè ea, quam diximus quietam, ſiuè quam Doctores fortuitam, & caſualem vocant, efficiat ciuem originarium? Secunda, vtrum ita requiratur vera natiuitas in loco originis, vt quis ſit originarius, vt cenſendus ſit exterus, & alienigena, qui quouis modo extra ciuitatem,

vel Regnum natus fuerit? Tertia, vtrum natiuitas, quæ originarium facit, faciat plenè originarium quoad duplicem originis effectum, videlicet, vt tàm possit in loco originis conueniri; quàm vt sit particeps honorum, & munerum loci originis, & priuilegiorum eius? Quarta, an, & quibus modis origo possit amitti? De quibus sigillatim à nobis agendum est, earum enim dissolutione totam materiam, & ambiguitatem eius reddemus clariorem, & distinctiorem, quam viderimus hucusque.

91 Quòd attinet ad primam difficultatem, prima sententia ait, originem propriam contrahi, & ciuem originarium effici, quem ex natiuitate in aliquo loco quocunq; modo contingat, siuè sit ea, quam diximus quietam, siuè fortuita, vel casualis. Ita sentit Imola *in l. huiusmodi, 86. §. legatum, num. 9. ff. de legat.* 1. Alexand. *ibi, numer.* 4. Paulus Castrensis *num.* 4. Iaso. *nu.* 14. *& sequentibus.* Cumanus *num.* 1. *& in l. cætera. §. sed si parauerit, num.* 2. *ff. eodem, & consil.* 177. *num.* 4. Felynus *in c. Rodulphus,* 35. *nu.* 14. *de rescriptis.* Grammaticus *voto* 10. *numer.* 14. Crauetta *consil.* 441. *num.* 3. *volum.* 3. Gratianus *disceptation. forens. cap.* 75. *num.* 1. *& sequentibus, tomo* 1. Barbosa *in d. l. hæres absens, §. proinde, in artic. de foro originis, num.* 3. *& sequentibus, & ex num.* 9. *& num.* 12. *&* 22. *&* 23. Narbona post hæc scripta visus *in l.* 20. *tit.* 1. *lib.* 4. *recopilation. glos.* 2. *num.* 32. *&* 33. *& ex numer.* 138. Caldas Pereira *in dicto consil.* 1. *pro Don Ioanne de Taffis, num.* 6. *& sequentibus, & num.* 13. iuxta quam sententiam consilium dedit ibi Caldas Don Ioannem de Taffis natum Lusitaniæ natiuitate fortuita, & casuali, ex vtroque parente Castellano, & ibi baptizatum, cùm parentes venissent in regio famulatu sine animo ibi commorandi, sed cum animo reuertendi cum Rege in Castellam, effectum esse ciuem originarium, Lusitanum, & ex consequenti capacem officiorum Regni Lusitaniæ, vbi est lex solos indigenas admittens ad officia Regni, & alienigenas excludens. Fundamentum primum huius sententiæ est, *leg. ciues, C. de incolis, lib.* 10. quæ generaliter docet, ciuem effici origine. Item *l.* 1. *in principio, ff. ad municipalem.* dum generaliter dicit, *municipem, aut natiuitas facit.* Ergo quæuis natiuitas nulla facta distinctione efficit ciuem originarium. Item secundò, quia nisi originem tribueret natiuitas casualis, sequeretur filium natum in itinere facto ad Parisiensis, si non est ciuis loci, in quo nascitur, esse ciuem Parisiensem, & Parisijs sortiri originem, si sola patris destinatio originem tribuit. Quod planè absurdum est, & à nemine concedi potest. Melius ergò dicitur, filium sortiri propriam originem, vbi re vera nascitur.

92 Secunda sententia vera, & amplectenda, negat propriam originem contrahi natiuitate casuali, & ex ea effici ciuem originarium: sed asserit, contrahi originem propriam ex natiuitate filij in loco, in quo pater domicilium habeat: & ita natum filium effici ciuem originarium ciuitatis, vel municipij, in quo pater habet domicilium. Ita sentit Bart. *in l. filios, n.* 4. *C. de municipib. & orig. lib.* 10. Ioannes de Platea, *ibi, nu.* 2. Baldus *in l. huiusmodi,* 86. *§. legatum, num.* 1. *ff. de leg.* 1. & ibi, Albericus, & Angelus, Abbas Panorm. *in c. Rodulphus,* 35. *n.* 9. *de rescrip.* Angelus Clauasius *in summa, verbo, ciuitas, nu.* 3. Syluester *in summa, eodem verbo, num.* 4. Gregor. Lopez *in l.* 2. *tit.* 24. *par.* 4. *glossa vlt.* vbi refert, iuxta istam sententiam esse iudicatum in Regio Consilio Castellæ, & eam dicit magis communem. Grammaticus *decis.* 103. *num.* 111. Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 30. *num.* 13. *& consil.* 80. *num.* 13. *lib.* 1. Siluanus *consil.* 1. *nu.* 90. *&* 91. Hondedeus *consil.* 5. *num.* 5. *volum.* 1. Salcedo *ad practicam Bernardi Diaz. cap.* 54. *nouè edito, ex num.* 27. Afflictis *decis.* 384. *num.* 4. Rota Romana diuersorum *decis.* 327. *num.* 1. *& seq.* 1. *par.* Anton. Faber *lib.* 6. *Codicis. definit.* 20. *n.* 4. *tit.* 19. *& lib.* 9. *Codicis tit.* 30. *defin.* 24. *ante n.* 27. Riccius *collect.* 269. 846. 1583. *in principio, & collect.* 1893 *prope finem,* Boerius *decis.* 13. *num.* 50. *&* 51. *& sequentib.* Guttierez *consil.* 7. *num.* 7. Ceuallos *in speculo pract. lib.* 2. *q.* 458. *nu.* 17. *& sequentib.* Thomas Sanchez *de matrimonio, lib.* 3. *disput.* 23. *nu.* 3. Azeuedus *in l.* 19. *nu.* 1. *&* 2. *tit.* 3. *lib.* 1. *recopilat.* Ignatius Villar *in silua responsorum, responso* 74. *p. num.* 19. Mascardus *de probation. conclus.* 808. *forensis, nu.* 3. *vol.* 2. *& concl.* 1146. *varia, & multiplex, vol.* 3. eamque dicit communem Ripa *de peste, tit. de priuil. contract. caus. pestis, ex nu.* 181. qui in eam magis inclinat. Licet duo isti posteriores eam conentur conciliare cum prima: conciliationes autem displicent Petro Barbosæ, & eas impugnat *in dicto art. de foro originis, hac num.* 14.

93 Probatur autem ex sententia expresso textu, cui iudicio meo nulla congrua solutio potest assignari, quem mature in eam rem perpendit Afflictis *d. decis.* 384. *n.* 4. videlicet *in l. filios, C. de municip. & orig. lib.* 10. quæ ita habet. *Filios apud originem patris non in materna ciuitate, & si ibi nati sint, (si modò non domicilijs retineantur) ad honores, seù munera posse compelli explorati iuris est.* Ecce filius natus in materna ciuitate, & ibi non potest ad munera, aut honores compelli, nisi in eodē loco domicilium habeat. Ergò non est originarius eius ciuitatis. Consequentia est aperta, nàm quiuis originarius compelli potest in loco originis ad honores, & munera, *l.* 1. *& vlt. C. de municip. & orig. lib.* 10. *l. priuilegio, C. de incolis, eod. lib. l. libertus,* 17. *§. præscriptio, in fine. l. incola,* 29. *ff. ad munic. l. & qui originem,* 3. *in principio, ff. de munerib. & honorib.* & nos diximus supra num. 56. & 57. & 64. & 77. quia capax est eorum munerum, & hic est præcipuus originis effectus.

94 Neq; sustineri potest solutio Glossæ, ibi, *verbo, non in materna,* dicentis, filios in materna ciuitate natos non sortiri originem maternam, sed propriam. Neq; assentiendū Bart. catenùs digno reprehensione, quod Gl. non reprehenderit. Manifestè enim destruit textum, nàm si filius in materna ciuitate natus sortiretur ibi propriam originē, planè ibi tanquam originarius posset ad honores, & munera compelli, vt probant textus adducti numero præcedenti. Si igitur filius in materna ciuitate non potest ad munera, & honores compelli, etiam si ibi sit natus, non solum non habet ibi originem maternam, sed nec propriam, & quod consequens est, non quæuis natiuitas facit ciuem originarium, sed quæ coniungitur cum domicilio paterno.

95 Neq; item satisfacit Barbosa, vbi supra n. 8. recurrens ad ineptam subtilitatem formalitatum, quasi textus neget, filium in loco natiuitatis subire onera, ex eo, quòd sit materna origo, non verò ex eo, quòd sit propria, quia hæc subtilitas repugnat textui simpliciter, & absolutè neganti, filium ad munera in eo loco compelli posse, quæ simplex, & absoluta negatio, nullam secum compatitur affirmatiuam propositionem, iuxta eruditè congesta à Card. Tusco *lit. N. concl.* 26. *to.* 5. Pelaez *de maiorat. in noua impress.* 2. *p. q.* 6. *n.* 74. 75. *&* 76. *in antiqua impress. n.* 20.

96 Prædictis non obstant fundamenta primæ sententiæ. Nàm *l. ciues,* nihil facit contra nos, dum dicit ciuē effici origine, nàm intelligenda est de origine non casuali, & fortuita, quæ non est in consideratione; sed de ea, quàm quis sortitur in loco, vbi pater domicilium habet. Simili modo explicamus *l.* 1. *in prin. ff. ad municip.* nō enim quęli-

bet

bet natiuitas facit municipem, sed ea, quam vocauimus quietam. Neq; verò nouum est legem generaliter loquētē declarari, & restringi ex ratione, vel alia lege, *l. quamuis, ff. de ius vocando.* & ibi Albericus, Baldus, & Iaso. *num. 1.* & 2. Cacheranus *decis. 31. nu. 18. & decis. 167. nu. 14. & 17. & sequentib.* Surdus *decis. 122. num. 20.*

97 Non item obstat secunda ratio ducta ab incommodo, nam ex ista sententia, quàm defendimus, non sequitur. destinationem solam patris, originem tribuere filio, atq; ideò natum in itinere ad parisios facto, esse ciuem Parisiensem, neque id nos concedimus. Nam cùm domicilium, quòd faciliùs acquiritur, ex sola destinatione animi non contrahatur, *l. domicilium ff. ad munic. p. domicilium* (inquit Paulus) *re, & facto trasferatur, non nuda contestatione*, quod etiam deducitur ex *d. l. ciues. C. de incolis. lib. 10.* & notat Marianus Socinus *in c. vltimo. num. 25. de foro comp.* origo filij, quę patris domicilium requirit, non consistet sola destinatione animi. Necessarium est, itaque, vt filius originem propriam alicubi contrahat, vt ibi nascatur, & simul pater eius in eodem loco domicilium constituerit, ac per consequens non solum animus patris aliò se conferentis faciet filium originatium loci, ad quem pater profectus est.

Hæc cùm de iure communi ita sint controuersa, de iure Regni Castellæ sunt indubitata, nã *l. 19. tit. 3. lib. 1. recop.* definit, quis censendus sit regni nostri indigena, seu originarius, vel naturalis, & quas conditiones requirat; ea naturalitas, quæ efficit quem capacem officiorum, & beneficiorũ regni, quæ ita habet. *Ordenamos, y mandamos, que à quel se diga natural, que fuere nacido en estos Reynos, y hijo de padres, que ambos à dos, ò alomenos el padre sea ási mismo nacido en estos Reynos, ò aya cõtraido domicilio en ellos, y de mas desto aya viuido en ellos por tiempo de diez años. Con que si los padres, siendo ambos, ò alomenos el padre nacido, y natural en estos reynos, estando fuera dellos en seruicio nuestro, ò por nuestro mandado, ò de paso, y sin contraer domicilio fuera destos Reynos, ouieren algun hijo fuera dellos, este tal, se a auido por natural destos Reynos. Y esto se entienda en los hijos legitimos, y naturales, ò en los naturales solamẽte, pero en los espurios disponemos, y mandamos, que las calidades, que conforme à lo desuso dispuesto, se requieren en los padres, ayan de concurrir, y concurran en las madres.* de cuius explicatione præter Azeuedum ibi, agit Salcedus *ad practicam Bernardi Diaz, cap. 54. nouè adito, ex num. 23.* Ignatius Villar *in silua responsorum, responso 74. par. ex n. 19.* & ad eam conducunt tradita à Burgos de Paz *in l. 3. Tauri, ex num. 374.* Barbosa *in d. l. hæres absens, §. proinde, in art. de foro originis, ex num. 72. ff. de iudicijs.* Heuia Volaño *de commercijs, lib. 1. c. 1. ex nu. 37.* In qua primo, oportet annotare, hanc legem in eo, à iure communi discrepare, quod ad faciendum originarium horum Regnorum filium exteri, requirit, non solùm domicilium patris, quemadmodũ ius commune, sed etiam habitationẽ decem annorũ, quam ius commune nõ requirebat. Circa quam eandem legem, eiusq; interpretationem non omittam videri lapsos Azeuedum *in eadem l. 19. nu. 7.* Salcedum *in d. c. 54. nu. 38.* & Volañum *de commerc. lib. 1. c. 1. nu. 37.* contendentes, contrahi naturalitatem in Regno, si post natiuitatem filij impleatur à patre spacium decennalis habitationis. Quod cùm litera, & simplici sensu prædictæ legis 19. pugnat, quæ planè ad naturalitatem contrahendam requirit decennalem habitationem, quæ natiuitatem filij præcedat, non quæ subsequatur, vt patet ex illis verbis: *nacido de padre, que aya contrahido, &c. y de mas desto aya viuido*, quæ sunt verba præteriti temporis.

Thomæ Carleuelij de Iudicijs.

99 Secundò, occurrit annotandum, indigenas Regni Nauarræ, tametsi neque Castellani sint, neque Legionenses, quos prædicta lex dumtaxat comprehendit, sub verbo *natural de estos Reynos*, excludens Tarraconenses, & Lusitanos, & eos, qui ad illorum Regnum pertinent, videlicet Valentinos, & Catalanos, vt obseruauit etiam Salcedus *d. c. 54. nu. 24.* tamen censendos esse naturales Regni Castellæ, quoad capacitatem beneficiorum huius Regni, quoniam ita statutum sit regio rescripto expedito die 28. Aprilis anni 1553. vsu iũ per multis casibus receptum, vt testantur Burgos de Paz *in l. 1. Tauri, nu. 451. in fi.* Salcedo *d. num. 24. in fine.* Heuia Volaño *de commerc. lib. 1. cap. 1. num. 37.* & Olanus *in præfatione concordiæ, nu. 20.* Cuius dicta si vera sunt, (quod credo) videlicet, quod prædictum rescriptum indistinctè Castellanorum priuilegia Nauarris largiatur, & eos Castellanis in omnibus, & per omnia exequet, non video, cur non sit idem dicendum de officijs secularibus Regni Castellæ, posse, inquam Nauarris conferri. Sed quia rescriptum non vidi, & Castellani de solis beneficijs Ecclesiasticis loquuntur, nihil constanter affirmo, nisi quod viderim praxi receptum, admitti Nauarros ad secularia officia in Regno Castellæ, in supremis etiam eius Tribunalibus, sine vllo scrupulo.

100 Quòd verò statuit prædicta lex circa Regni originarios, proportione, sua extendendum est ad originarios diœcesum, præterquã quod intra Regnum ad acquirendam originem alicuius ciuitatis, vel diœcesis, ab aliquo filio non requiram patris habitationem decem annorum in loco, in quo nascitur filius, nam id iure communi non requiritur, sed solam natiuitatem cum domicilio patris. Estque diuersa ratio in exteris à Regno, curque plures in eis requirantur conditiones ad acquirendã Regni naturalitatẽ, quã in ipsius Regni filijs, ad acquirendam originem in ciuitatibus, & oppidis, quę eiusdem Regni partes, & membra sunt. Tùm quòd verisimilius in casu alienigenarum timeantur fraudes: tùm quoniam inter simbola, facilior est transitus Bart. *in l. Centurio, 15. nu. 3. ff. de vulgari.* & ibi Baldus *nu. 5.* Paulus *nu. 5. & cons. 414. n. 3.* 2. pet textum *in l. sed cum patrono, 6. in princ. ff. de bonor. poss.* Cephalus *cons. 45. nu. 21. lib. 4.* Tuscus literas S. con. 248. Quod tamen erit seruandum, nisi peculiari constitutione sinodali, statuto, aut consuetudine Episcopatuũ, in quibus beneficia sunt patrimonialia, aliter sit constitutum, nam in omnibus eiusmodi Episcopatibus constitutiones sinodales de prouisione beneficiorum, & qualitatibus admittendorum ad ea, aut statuta, aut consuetudines sunt, de quarum nonnullis, vt Burgensi, & Calagurritana, & quibusdam ista concernentibus, consulendus erit Hieronymus Gonzalez *in reg. 8. Cancellar. glossa 9. §. 1. ex nu. 1. & nu. 14. 19. 20. & seqq.* Garcia *de beneficijs, 7. p. c. 9. ex n. 1.* Guttirriez *dicto cons. 7.* quibus addenda sunt, quæ dicemus inferius, nu. 105. & 106.

101 Ex dictis infertur, filium, quem supra, nu. 50. & 85. diximus, sequi originem paternam, non sequi originem matris, aut auorum maternorum, vt *in d. l. filios, C. de municip. & orig. & in l. exemplo. C. de Decurionib. lib. 10.* planè continetur: & de iure nostri Regni *in d. l. 19. tit. 3. lib. 1. recop.* quod annotauit quoque Barbosa *in d. art. de foro orig. nu. 80.* & Salon de Pace *in l. 3. Tauri, n. 376.* al net autẽ seruari in Regno Franciæ tradit Rebuffus *tomo 2. comment. in leges regias, tract. de literis naturalitatis, glossa 1. n. 3.* Quarè iure reprobari à Boerio *d. decis. 13. nu. 9.* sententiam Bertrandi, *cons. 157.* sententis filium retinere originem matris, & aui materni. Quòd tamen limitandum

C 2 est,

est, in filio vulgò quæsito, idest eo, qui patrem ostendere non potest, seu quod idem est, spurio, vt explicat textus *in l. vulgo, ff. de statu homin.* & Card. Paleotus *in tractat. de nothis, spurijsque filijs, c. 16. nu. 7.* & Iacobus Reuardus *coniectaneorum, lib. 2. c. 5.* iste enim filius, sicut matris conditionem per omnia sequitur, *leg. cùm legitimæ, l. lex naturæ, ff. de stat. hom.* ita etiam habet maternam originem, vt apud nos statuit prædicta *l. 19. tit. 3. lib. 1. recopil.* conformis in hoc iuri communi, *in l. eius, qui iustum, 6. ff. ad municip.* Quàm etiam aliam habere posset? *l. 1. §. qui ex duobus in fi. ff. eod. ad municip.* Anton. Faber. *lib. 9. Codicis tit. 30. definit. 24. num. 7. & 8.* Sicut, ob eamdem rationem, expositus originem habet in eo loco, quo exponitur, vt docet Bar. *in leg. 1. num. 21. ff. ad municip.* Angelus *in l. hæres absens §. si quis tutelam num. 17. ff. de iudicijs.* Marianus Socinus *in Rubrica de foro competent. num. 7. vers. quadragesimo primo.* Boetius *dicta decis. 13. num. 41.* Anton. Faber. *lib. 6. Codicis tit. 19. definition. 30. in fin.* Gratianus *discept. forens. cap. 75. numer. 12.* Ignatius Villar. *in silua responsorum, responso 7. 4. p. numer. 25.* Verùm eædem qualitates, & conditiones requiruntur ex parte matris spurij, vt filius eius sit huius Regni originarius, quæ requiruntur ex parte patris, vt filius legitimus originarius sit, vt statuit prædicta l. 19. ex qua prædicta regula, vt filius sequatur patris originem, tantum est seruanda in filijs legitimis, & naturalibus, aut naturalibus tantum. Eam autem regulam extendit Bar. *vbi supra num. 22.* ad filios bastardos legitimatos à Principe, qui etiam sequentur patris originem quemadmodum sequuntur adoptiui, *l. origines §. ius originis. ff. ad municip.* quàm eandem sententiam tradiderat Azo, seu Pileus *in summa huius: 10. C. de municip. & orig. lib. 10.* Et hæc dicta sint de prima difficultate.

102 Quod attinet ad secundam difficultatem, vtrum requiratur vera, & realis natiuitas ad contrahendam originem, itaut alienigena, & exterus censeri debeat, qui quouis modo extra locum paterni domicilij, ciuitatem, aut Regnum nascitur? Dicendum est, vt filius acquirat originem propriam in ciuitate, vel Regno, in quibus pater domicilium habet, non requiri veram, & realem natiuitatem in ciuitate, vel loco domicilij paterni: sed satis esse natiuitatem ibi contingentem iuris fictione. Exemplum est, in filio nato in itinere, aut transitu extra locum domicilij paterni, aut nato in loco, in quò pater ad tempus habitat cum animo ad suum domicilium reuertendi, à quo profectus est, aut negotiorum causa, aut alicuius alterius occasionis absentiæ temporalis, vt ministerij, aut officij exercendi, militiæ aut seruitij Regis: iste enim filius sic natus, iuris censura censetur natus apud paternum domicilium. Et sicut natiuitas ista fortuita, & casualis originem non dat, ita eam non tollit. Ita sentiunt Doctores omnes, quos superius in præcedenti difficultate pro secunda sententia retulimus num. 92. quæ sententia ex illa consequitur. Sed, quod mirùm est, multi etiam ex ijs, quos retulimus num. 91. pro prima sententia: in quo minus cõsequenter loquuti, & sibi ipsis inconstantes fuisse videntur. Nam si natiuitas ista casualis tribuit originem propriam filio in eo loco, in quo nascitur, quomodo facit etiã eum originarium loci domicilij patris? Nisi existiment, vnam, & eandem natiuitatem tribuere filio duas origines proprias, alteram loci, in quo nascitur, alteram loci, in quo pater domicilium habet, quòd nobis non persuadebunt. Cæterum ex horum numero est Paulus Castrensis *in d. l. huiusmodi. 86. § legatum, num. 3.* qui ait, se vidisse id de facto seruari in filijs quorumdam Doctorum illius ciuitatis Paduanæ natis alibi, vbi pater erat conductus ad legendum, vel ad aliud ministerium, non enim propterea minus dicebantur originarij Paduani. Rationem reddit, quia filius fingitur natus in ciuitate, vbi mater fingitur esse *l. nihil interest, 25. ff. de captiu. & post. lim. reuer.* melior textus *in d. l. huiusmodi, § legatum, ff. de leg. 1.* ibi. *Ancilla quamuis in fuga sit, legata videtur, & licet fugitiua erat, perinde habetur, ac si in eo fundo fuisset moriente patrefamilias, Huic consequens est, vt partus quoque matrẽ sequatur, & proinde legato cedat, ac si in fundo editus fuisset.* Ex quo videtur, (ait Paulus) quod non sit eius originarius loci, vbi nascitur, ex quo mater non erat ibi, vt esset perpetuò, sed ad tempus. Quod dicit notandum propter statuta Paduæ, & Bononiæ, quòd nullus Doctor possit esse de Collegio Medicorum, vel Iuristarum, nisi sit originarius ciuis. Hactenus Pauli doctrina: quæ redolet planè, recãtasse illum palinodiam, mutasseque sententiam, quã dicitur sequutus in lectura Bononiensi, quam non habemus, in qua docuisse refertur contrarium eius, quòd modò docet in lectura Paduana, quam habemus, vt eum retulimus supradicto num. 91. nàm hæc doctrina cum illa sententia pugnare videtur, vel minus consonat. Eodem morbo laborat Felynus *in c. Rodulphus, 35. num. 14. de rescriptis,* vbi sequutus Imolam, Paulum, & Alexandrum, discedit à sententia Panormitani, atque *in vers. sed Imola,* Paulo subscribens, dicit, se vidisse sententiam eius seruatam esse in pluribus Doctoribus, & in se ipso in Collegio Ferrariensi, in quo viget eiusmodi statutum, vt nemo nisi originarius admittatur, vbi nihilominus ipse fuit admissus, licèt ipsi origo fuerit casualis ex Felina oppido diœcesis Regiensis, origo autem vtriusque parentis ex Ferraria. Eandem sententiam sequitur Rebuffus *in tr. de priuilegijs Scholasticor. n. 159. priu. 65.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 30. nu. 16.* vsus exemplo suorum filiorum, Anto. Faber *definitione 20. C. de verborum significat.* Riccius *collect. 268.* Villar *in Silua, responso 7. 4. p. num. 15. vers. colligitur,* in eamque inclinat Iaso *in d. l. huiusmodi, §. legatum, num. 9. & 10.* tametsi postea videatur ab ea discedere, dubitanter loqui, & nihil ex propria sententia dicere, & Barbosa *in d. l. hæres absens, §. proindè, in art. de foro originis, num. 22. & 23. ff. de iudicijs,* hoc casu limitans suam sententiam, & aliorum, quos retulimus supra num. 91. quòd natiuitas casualis tribuat filio originem, qui num. 21. ibi refert alios pro eadem. Quàm efficaciter cõfirmat in nostro Regno *d. l. tit. 3. lib. 1. recop.* quia expresse statuitur, filium natum extra Regnum casualiter patre retinente in Regno domicilium, esse Regni originarium, non alienigenam. Cuius legis difficultatem, & vim ad probandam sententiam, quam amplexi sumus, videlicet filium non sortiri originem ex natiuitate casuali, benè percepit Barbosa vbi supra. *num. 90. & seqq.* & non potest ab ea se extricare.

103 Ex hac resolutione Primò inferunt Doctores communiter, *in d. l. huiusmodi, §. legatum ff. de leg. 1.* quòd si pecora ob hostium, vel abigeorum incursiones fugata sint in alienam Parochiam, & ibi pariant, decima solui debeat Parochiæ, ex qua sunt fugata, vbi iuris censura nata censentur, non ei, in qua re vera enixa sunt. Ita Albericus ibid. Baldus *num. 1.* Cumanus *num. 1.* Ioan. de Imola *num. 9.* Paulus de Castro *nu. 3.* Iaso *nu. 4.* tametsi ipse post Cumanum non approbet. Sequuntur tamen Boerius *dicta decis. 13. num. 54.* Anton. Faber *lib. 9. Codicis, tit. 30. definit. 24. in fin.* Salcedo ad practicam Bernardi *d. c. 54. num. 31.* pro qua illatione facit *l. 9. tit. 20. p. 1. vers. E si acaeciese, que pauiese el ganado facienda pasada por algun lugar,* & ibi Gregorius *glossa 5. & vlt.*

104 Se-

104 Secundo infertur ex eâ, & ex *d.l.19. tit.3. libr.1.recop.* à contrario sensu, quòd si aliquis Castellanus transfert se ad aliud Regnum, & in eo domicilium constituit, & post domicilium constitutum ibi procreet filios, isti filij censebuntur exteri à Regno, & alienigenæ spectata propria origine extra Castellæ Regnum contracta, & ex cōsequenti erunt incapaces beneficiorum, & officiorum Regni Castellæ, etiamsi pater, aut ipsi postea reuertantur ad Regnum Castellæ; vt rectè obseruat Barbosa *in d. art. de foro origin.num.*88. & apertè probant præter iura a me relata supra *num.68 l.6.& 7 tit.18.lib.5.recop.* Quòd si Castellanus in aliud Regnum translatus antequam in eo domicilium constituat, procreet filios, vel eos habeat antequam ab hoc Regno recedat, etiamsi post eorum procreationem contrahat domicilium in Regno extero, vt in Lusitania, vel Catalonia, quia non potest iuri quæsito filiorum præiudicare, argumento *l.emancipatum, 7. §.fi.ff. de Senator.l.& seruorum, 5.§.ingenui,ff.de stat. hom.* nihilominus censendi sunt isti filij originarij Regni Castellæ, capacesque officiorum, & beneficiorum in eo Regno, vt idē Barbosa annotauit vbi supra *n.99.&* 100. Ex quo rursus ego colligo, quoties inciderit quæstio in iudicio, an aliquis sit, vel nō sit originarius, ei qui probare intenderit, aliquē natum extra Regnum esse alienigenam, & exterum a nostro Regno, si ille fuerit filius originarij Castellani, incūbere probationem qualitatum, quas requirit ista lex ad extraneitatem, quæ cùm in facto consistant, non præsumuntur, *l.si emancipati, C.de collat.l. quæcumq. in fi.ff.de publician.in rem act.l.quoties,ff.de probat.* Molina *de primoge.l. 4.c.7.n.33.* Barbosa *in l.Titia,nu.11.ff.sol. mat.* Menoch. *de præsumpt.lib.6.præsumpt.14.per totam.* Mascard. *de probation.concl.343.n.6. vol.1.* cùm quilibet teneatur probare fundamentum intentionis suæ, *§.non solùm, in fin.instit.de legat.l.2.l.ab ea parte,l.verius,ff. de probation.* Cacheranus *decis.171.num.*8. Bellonus *decis.173.num.7.* Menochius *consil.495.num.41.* Surdus *consil. 12. num.1. & seqq.lib.1.* & latè prosequitur Pacianus *de probationibus,lib.1.c.6. & 7. & seqq.* Ac per consequens obtinere non poterit, nisi probet filium Castellani natū esse in Regno extero post contractum in eo Regno à patre domicilium, alioqui non probabitur, neque præsumetur alienigena, etiam si ipse pro se nihil probet, *l.actor, quod asseuerat, C.de probat.*

105 Sed subsistendum est, quoniam cùm filius duas sortiatur origines, videlicet propriam, & paternam, iuxta dicta supra num.50. & 85. iste filius sic procreatus post contractum à Castellano in Regno extero domicilium, tametsi quòd ad originem propriam attinet, censeatur exterus à Regno; tamen ex origine paterna re vera est Castellanus, iuxta notata à Siluano *cons.1.n.91.& 101.* Casteliano Cotta *in memoralib. verbo, statuto cauetur in multis ciuitatibus Insubriæ, ad finem.* Ignatio Villar *in silua, responso 7.p.4.n.11.& 12.* vbi tamen minus caute loquutus est, non distinguens inter duas filij origines, propriam, & paternam. Succedit ergò doctrina à nobis tradita supra num.86. vt quoties ex origine propria, & paterna, resultant contrariæ qualitates, vincere, & præponderare debeat qualitas, procedens ex origine paterna, eam quæ procedit ex propria, præsertim cùm sit fauorabilis, ex doctrina Ancharani *cons.37.* quem sequuntur Decius, & alij relati, *d.nu.86.* Ac per consequens iste filius censebitur potius huius Regni originarius, ex origine paterna, quam alienigena ex propria.

106 Respondendum est tamen, prædictam regulam, & doctrinam limitandam esse, cùm lex, vel statutum expressè requirit ad aliquem effectum qualitatem prouenientem ex origine propria. Tunc enim, si qualitas procedens à propria origine differt à qualitate proueniente à paterna, aut ei repugnat, non potest paterna vincere propriā, sed ab ea vincitur, eique cedit. Dicta autem *l.19.titul.3. lib.1.recop.* expressè requirit ad capacitatem beneficiorū, & officiorum Regni Castellæ naturalitatem filij ex origine propria prouenientem, quare non sufficiet naturalitas procedens ex origine paterna. Quòd addendum est dictis à nobis supra num.100. Cessante verò lege, aut statuto, procedit optimè argumentum, vt filius censeatur originarius loci, ex quo pater originem ducit, & in eo loco debeat admitti ad honores, & munera. Quare cùm pater non transfert domicilium extra Regnum, sed ex vna ciuitate, vel diœcesi ad aliam intra hoc Regnum, filius procreatus in nouo domicilio, censendus est originarius loci originis paternæ, & gaudebit priuilegijs, & immunitatibus concessis ciuibus originarijs illius loci, nisi priuilegium, vel statutum aliter disponat. Quam sententiam, quoad hanc posteriorem partem, sequitur Barbosa qui alios refert, vbi supra, *n.96.& sequentibus.*

107 Tertiò infertur, quòd quando pater transfert domicilium de vna ciuitate ad aliam, & post domicilium translatum filius nascitur, non poterit dici originarius loci, in quo pater domicilium habuit, & ex quo domicilium trāstulit. Ratio est, quia ex toto cessat ratio, cur filius possit vocari originarius eius loci. Nam non ideo, quia ibi natus fuerit, cùm alibi natum supponamus, neque quia ibi natus fingatur, ex eo, quòd pater ibi domicilium habebat, iuxta *d.l.huiusmodi, §.legatum*, & ibi notata, quippè cum iam ponamus domicilium translatum, & non extans. Nō ergo poterit originem tribuere filio: non entis enim nullæ sunt qualitates, aut effectus, *l.eius qui in Prouincia, vers. quoniam tunc, ff.si cert.petat.* Atque ita concordi omnium Dominorum voto decisum extat apud Rotam Romanam diuersorum *dec.327.n.1.2.& 6.par.1.*

108 Quartò, ex prædictis annotandum venit, quòd materia istius legis, aut similium statutorum, quibus agitur de admittendis ad beneficia, officia, aut honores aliquibus, ex eo, quòd sint originarij, est ex illis, in quibus nullius detrimentum versatur; vt obseruat præter statim referendos, Paulus Castrensis *in d.§.legatum, num.3,* ac per consequens ista lex, & statuta benignè, & non rigidè interpretanda sunt, vt probat textus *in l.2.§.item verus, ff.de aquæ pluuiæ arcen.* & ex eo ita docuit Baldus *consil. 183. statuto Ciuitatis Veronæ, num.2. in fin. vol. 2.* & eo relato Ias. *in d. l.huiusmodi, 86.§.legatum, num.19.ff.de legat.1.* dicens, se solitum esse multum allegare istam decisionem consulēdo in tali materia. Sequutus est Alciatus *libr. 2. responsorum, consil.30.num.14.& sequentibus, & cons.42.ex num.1.* & multis rationibus confirmat, & Menochius eum, & eas, pluresque alios referens, *cons.227.ex n.1.lib.3.* Rebuffus *de priuileg.scholastic.nu.159.priuilegio 65.*

109 Amplia modo primo, prædictam resolutionem, vt non solùm sint ciues originarij, nati in Ciuitate ipsa patre habente in ea domicilium, sed etiam filij, qui nati fuerint in suburbijs, aut continentibus ciuitatis, aut eius vico, vel comitatu, vt vulgo dicitur, si tamen pater ibi habeat domicilium. Ita probat text. *in l.qui ex vico, 30.* vbi Glossa, & Doctores notant, *ff. ad municip. leg. qui in continentibus, 147.* vbi Alciatus, & Rebuffus *ff. de verbor. signific. l. est venum,* iuncta Glossa ibi, *Cod.de incolis, lib.10.* ac per consequens isti, vt verè originarij participes erunt honorum & munerum. Azo, seu Pileus *in summa C.de municip.& origin.lib.10.num.6.* Bart. *in l.si quis, 3.num.1. Cod. de natural. liber.* Baldus *cons.183.vol.2.* Geminianus *in c.1. §. & quia,*

num.5.de vsuris,in 6.post Glossam ibi,in verbo, Alienigenas, Menochius de præsumpt.lib.6.præsumpt.30.numer.13. vers.nec refert, Gomezius de Leon in sua centuria responsorum,responsio 20.nu.4.& responsio 26.nu.2.& 3. Ignatius Villar in suis,responso 7.2. p.per tot.

110 Amplia secundò,vt non solùm origo contrahatur natiuitate propria, & naturali, sed etiam ciuili, videlicet emancipatione, & adoptione, & manumissione. Nàm istis actibus contrahitur etiam origo, & sequitur manumissus, & adoptatus originem manumittentis, & adoptantis. l.1.in princip. l. assumptio, 6.§. Libertini, l.si quis à pluribus,7.ff ad municip.& de incol.l.si vt proponis,C.de municip.& orig.lib.10.l.ciues,C.de incolis.eod. lib.l.32.tit.2.p.3. vers.la segunda, l.2.tit.24. par.4.& ibi Gregorius Lopez Hostiensis in summa de foro comp.n.6.vers.item ratione originis, Speculator titul.de compet. Iud.adit.§.1.num.35. vers.quadragesimus primus, Marianus Socinus in Rubrica. de foro compet.numer.3.vers. quarto, Petrus Gregorius de Republica lib.4.cap.3.num. 22. Decianus Tract.crimin.lib.4.c.16.num.21. Franciscus Marcus quæst.880.1.par.

111 Amplia tertiò, vt non solùm contrahatur origo natiuitate ciuili, sed etiam spirituali, nàm per baptismum acquiritur origo in loco, in quo quis baptismum suscipit. Ita statuit apud nos, d.l.2.tit.24.par.4.vers. la nouena. tenet de iure communi Lucas de Penna in l.ciues, num.3.Co. de incolis.lib.10. Azeuedus in d.l.19.num.11.tit.3.lib.1. recopilat. Gonzalez in regulam 8.Cancellar.gloss.9.§.1.ex numer.106. Gratianus disceptation.forensium, cap.75.num.16.tomo 1. tametsi dubitauerit Bartolus in l.1. num. 8.ff. ad municipalem.& de incolis, & negauerit Angelus in d. l. hæres absens,§.si quis tutelam,n.16.ff.de iudicijs.

112 Succedit tertia difficultas, vtrum natiuitas, quæ facit ciuem originarium faciat eum plenè originarium quoad omnes originis effectus, tàm fori, quàm capacitatis officiorum, honorum, & munerum, & participationis priuilegiorum, & immunitatum, quæ ciuibus conceduntur? In qua inuenio diuersos modos sentiendi Doctorum. Nàm in primis Paulus Castrensis in d.l.huiusmodi,§.legatum, numer.4.ff.de legat. 1. sic distinguit. Vt natiuitas casualis, & fortuita sola sine vllo altero additamento faciat ciuem originarium, quoad sortiendum forum in loco originis, & vt ibi possit conueniri originarius: hæc verò non satia sit, vt gaudeat quis priuilegijs loci originis, sed pręter natiuitatem necessarium sit, vt etiam subeat onera, & faciat se describi ad munera, quòd si non faciant, non gaudebit priuilegijs originariorum.

113 Antonius Faber lib.9.Cod.tit.30.definit.25.ait, originarium ciuitatis cuiusque non posse frui priuilegijs loci originis, nisi solitus sit subire ibi munera. Quæ sententia videtur quidem conformis sententiæ Pauli modo relati, sed malè refert pro ea Boerium decis.13.num.45. qui ei nullo modo assentitur.

114 Menochius de præsumpt.lib.6.præsumpt.30. num.24.& præsumpt.42.num.7. quem sequitur Barbosa in d. art. de foro originis,num.115.& 116. ait, ciuem originarium priuilegijs, & immunitatibus originis non gaudere, nisi in loco originis subeat munera, & cum alijs ciuibus sustineat onera, & simul habeat domicilium. In qua sententia videntur esse alij, quos refert Cæphalus d.cons.451. ex num.89.lib.4. quos nos inferius num. 121. cum sequentibus commodiore loco, & proposito referemus.

115 Fundamentum istorum non videtur esse aliud, quam quòd significauit Boerius d. decis.13. num. 44. videlicet, quòd qui sentit commodum, & onus sentire debeat, ex regula iuris in cap. qui sentit, & in cap. rationi congruit, de regul.iur.in 6. Neque ferendus est is, qui lucrum amplectitur, onus autem ei annexum contemnit, l.vni.§.pro secundo,Cod.de caduc.toll. vt igitur priuilegijs, & immunitatibus gaudeant originarij, participes debent esse munerum, & onerũ.

116 Sed non iure Paulus, & cæteri discesserunt a communi sensu Doctorum, qui simpliciter loquentes in hac materia dicunt, originem duos effectus parere, iuxta latiùs dicta supra num.57. videlicet, vt originarius possit conueniri in foro originis, si ibi reperiatur, & in eodem loco sit capax bonorum, & munerum, ad eaque vocari possit, nihil aliud requirentes ad hos effectus, quam vt quis sit verè originarius. Quod sonant etiam leges sæpiùs à nobis allegatæ, nempe. l.libertus, §. præscriptio, l.incola,ff. ad municip.l.& qui originem, 3.in principio,ff. de muner. & honor.l.1.l.vltima,C.de municip.& orig.lib.10.l.priuilegio,Cod. de incolis.eod.lib. cum alijs. Dicendum est igitur, quemcumque ciuem semel legitima natiuitate, quali oportet, & à nobis explicata est, originarium factum, eo ipso, & sortiri forum in loco originis, & esse capacem officiorum, & beneficiorum, & gaudere priuilegijs, & immunitatibus loci originis, concessis originarijs, sine vllo alio requisito, nisi forte statuto, aut consuetudine aliud caueretur; tunc enim seruandum esset statutum, aut consuetudo; alioqui ex origine legitimè contracta omnes originis effectus resultant. Quod in nostro Regno plane confirmatur, ex d.l.19.tit.9.lib.1. recopilat. in qua vt quis in Regno sit capax officiorum, & beneficiorum eius, non aliud requiritur, quam vt sit verè originarius, non prætereà vt domicilium in Regno habeat, aut in eo subeat munera, vel onera. Cum igitur origo Regni, & origo ciuitatis à pari procedànt, & proportionem habeant inter se, non plus requiri debet, vt quis fruatur effectibus originis in ciuitate priuata, quam vt fruatur effectibus originis in Regno.

117 An verò ciues absentes à loco originis, & in eo domicilium non habentes gaudere debeant priuilegijs, & immunitatibus originis non repugnantibus verbis priuilegiorum, aut statutorum, res fuit inter quatuor egregios Doctores nostri temporis controuersa consulentes de vna, & eadem causa. Cæphalus dicto consil.451. ex numer.88.ver.secunda dubitatio est, vsque ad numerum 170. lib.2. copiosè, & optimè rem disputauit, defendens partem affirmatiuam, & ad contraria respondens. Pro cuius sententia consuluit etiam Decianus responso 44. volum.4. Partem tamen negatiuam tuetur in eadem causa Rolandus à Valle consil.79. volum. 3. & eandem defendit Surdus consil.313.lib.3. nimis tamen anceps, & dubius, & fere nihil firmiter affirmans. Huic negatiuæ parti fauet, & adhæsit Afflictis dicta decis. 384. Ego magis Cæphalo, & Deciano assentior contentus nunc eorum relatione, nam ferè nihil addi potest, ad ea, quæ dixerunt; inferiùs tamen iterum erit eadem quæstio obuia commodiore loco, num. 128. vbi iudicium meum interponam, & magis declarabo.

118 Neque quidquam facit aduersus prædicta fundamentum pro prioribus sententijs adductum. Nam cum possit originarius etiam absens vocari ad munera, & honores in loco originis, vt notauit Boerius d.decis.13 nu.44. & nos expendimus, supra num. 58. & ad ea compelli, vt diximus, num.64. neque possit se excusare, quominus ea subeat, per ipsum non stabit quominus vocetur, atque ita succedit regula, vt quoties non stat per aliquem, quominus ex sua parte impleat, quæ implere debet, censeatur impleuisse, ac satisfecisse, ad effectum, vt consequatur eadem commoda, quæ si verè impleßet, fuisset acquisiturus,

l.qui

l. qui operas, 41. *ff. locati. l. iure ciuili*, 24. *ff. de condit. & demonstrat l.* 1. *§. Diuus Seuerus, ff.* de varijs, *& extraord. cognit. in iure ciuili*, 122. *ff. de reg. iur.* Igitur originarius iste poterit frui commodis, & priuilegijs loci originis, si quidem per ipsum nõ stat quo minus subeat onera: sibi autẽ imputent cæteri ciues, si illi absenti munera nõ iniungũt, & ad ea subeunda non compellunt, vel compelli faciunt.

119 Solùm annotandum superest, in nostro Regno esse quamdam aliam originem, & naturalitatem anomalã, & irregularem diuersam ab ea, de qua hucusque egimus: quę eum solum habet effectũ, vt alienigenæ possint exercere commercium in Regnis Indiarũ. Hæc autẽ naturalitas diuerso modo acquiritur. Nam in regijs rescriptis ordinationum Indicarum statutum est ne exteri à Regno Castellæ commercium exerceant in Regnis Indiarum per se, aut interpositas personas præter eos, quibus id fuerit à Rege concessum. De quo extat regium rescriptum diei vigesimę septimæ Iulij anni millesimi quingentesimi nonagesimi secundi. Quod statutum fuerat *d. l.* 5. *tit.* 18, *lib. 6. recop.* vbi notauit Azeued. *& in l.* 14. *numer.* 50. *tit.* 3. *lib.* 1. *recop.* & Volano *de commer. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 36. Regio autem rescripto dato 2. die Octobris 1608. renouato & obseruari iusso altero rescripto edito 25. die Decẽbris anni 1616. statutum est vt alienigena possit exercere commercium in Regnis Indiarum, iudiceturque; originarius, & naturalis bonorum Regnorum quoad hunc effectum, requiri, vt viginti annis continuis habitauerit in his Regnis Castellæ, vel Regnis Indiarum, & vt spacio decem annorum ex istis viginti, habuerit domum, & bona immobilia, vtque sit coniugio copulatus cum vxore originaria bonorum Regnorum, vel saltem filia alienigenę, & extranei, quæ tamen nata fuerit in his Regnis. Statutum item est, ne possint alienigenę hoc priuilegio frui, quin ante in Regio supremo Indiarum Consilio declaratum fuerit, eos huius rescripti conditiones seruasse, in eisque hasce qualitates inueniri, & expeditæ sint in eo literę naturalitatis, quibus indulgeatur illis negociandi facultas; imponunturq; illis alia quædam grauamina, vt conficiendi inuentarij. Additum verò est regio rescripto expedito die vndecima Octobris anni 1618. nouum grauamen requisitum ad istam naturalitatem acquirendam, videlicet vt bona immobilia, quæ possidere debet decem annis continuis in istis, vel Indiarum Regnis alienigena, qui iudicari velit originarius, & naturalis horum Regnorum ad effectum negotiandi in Indiarũ locis, sint pretij quatuor mille ducator. quæ possideat titulo, & iure hæreditatis, donationis, emptionis, aut alterius cõtractus onerosi, de quo constet per scripturam publicam authenticam venditionis, aut permutationis perpetuæ, nec sat fuerit id probasse testibus. Quo rescripto, vt obuiam iretur fraudibus hac in re contingentibus exclusæ sunt testiũ probationes ad probandas hasce qualitates. Exclusæ item sunt possessionem bonorum ad vitam dumtaxat possidentis, vt vsusfructus, vel census vitalitij, declaratumque est bona immobilia possessa ab alienigena, vt conducant ad effectum reddendi eum originarium, quoad commercia exercenda, futura eius conditionis, vt perpetua sint, & vita possidentis non finiantur, sed maneant apud eius hæredes. Idque si præfationem eius rescripti attendas, nam in decisione solum reperitur illud verbum *permutationis perpetuæ*. Est autem similis ista naturalitas naturalitati, quam in Regno Portugalliæ exteri acquirere possunt vt testatur Barbosa *in d. §. proinde, in artic. de foro originis, num.* 72. *cum seqq.* Imò, verò, & ex antiquo domicilio attento iure partitarum contrahit domiciliarius quamdam naturalitatis speciem, *l.* 2. *tit.* 24. *par.* 4. *vers. la decena.* notat Gregorius ibi, *glos.* 14. Auendanus de exequen. mandat. 1. *par. cap.* 3. *n.* 5. *vers. naturalis autem dicitur.* Salcedo *ad practicam Bernardi, d. cap.* 54. *num.* 33.

120 Reliqua est quarta, & vltima difficultas, vtrum origo amitti possit, & ex consequenti effectus eius omnino, & in vniuersum cessare, & extingui?

In qua prima sententia asserit, originem posse amitti, & eum, qui originarius est, effici alienigenam, & non originarium. In hac conueniunt multi Doctores statim referendi, sed differunt, & nimis variè declarant modum, & formam amissionis originis, & casus, in quibus amittitur. Quo fit, vt ista sententia in varias sectas, & sentiendi modos diuidatur.

121 Quidam dicunt, originem amitti quoad forum, munera, & onera, & ex consequenti quoad immunitates, & priuilegia, si originarius transferat suum domicilium extra locum originis. Ita sentit Afflictis *decis.* 384. *ex nu.* 2. & ad eum locum Vrsillus *num.* 3. *&* 4. Cuius sententiam sequitur, & consuetudine vbique, & in Germania seruari testatur Gail *obseruat. practic. lib.* 2. *obseruat.* 36. *nu.* 6. *&* 7. *& seqq.* Rolandus *cons.* 79. *num.* 31. 32. *&* 33. *vol.* 3. Surdus *consil.* 313. *num.* 60. *lib.* 3. Mascardus *de probat. conclus.* 1146. *varia, & multiplex, num.* 22. *vol.* 3. Ignatius Villar *in silua, responso* 7. 4. *par. nu.* 32. *&* 34.

122 Alij dicunt, originem quoad omnes suos effectus amitti, si originarius transferat domicilium suum extra Regnum, vel prouinciam; secus si transferat domicilium intra prouinciam, vel Regnum, ex vna parte, vel ciuitate Regni, in aliam eiusdem Regni, vel Prouincię. Atque ita, vt vtamur exemplo indiuiduali, si Castellanus transferat domicilium suum in Lusitaniam, vel Galliam amittet iura naturalitatis, & non censebitur vlterius Castellanus. Ita sentit Accursius *in l. si in adoptionem*, 7. *verbo, non mutatur*, *C. de adoption.* quem sequitur Baldus *in Authen. sed omnino, n.* 35. *C. ne vxor pro marito*, & vtrumque Gregor. Lopez *in l.* 5. *tit.* 24. *par.* 4. *glos.* 2. *in principio.* Hondedeus *consil.* 5. *num.* 27. *& seqq. & numer.* 43. *& sequentibus, volum.* 1. Azeuedus in *l.* 19. *num.* 3. *&* 4. *tit.* 3. *lib.* 1. *recopilationis.* Salcedo *ad practicam Bernardi, cap.* 54. *nu.* 36. Ignatius Villar *in silua, responso* 7. 4. *par. num.* 33. qui refert pro hac Paul. Castrens. *in d. l. huiusmodi*, 86. *§. legatum, ff. de leg.* 1. apud quem nihil tale inuenies, & Alex. in aditione ad Bartolum *in l. assumptio*, 6. *§. iurisprudentibus, verbo præsumitur habere, ff. ad municip.* Qui tamen ibi referens Baldum, videtur eius sententiam approbare quoad eam partem, qua sentit originarium non censeri deserere originẽ cum transfert domicilium intra prouinciam mutat, eam censeatur deserere, vt Baldus sentit, Alexander non determinat.

123 Alij dicunt, originem posse amitti quoad ea, quæ sunt vtilia, & commoda originario, non verò quoad onera, & incommoda. Ita sentiunt quidam suppresso nomine relati apud Rotam Romanam diuersorum *decis.* 327. *nu.* 5. & apud Surdum *consil.* 346. *num.* 12. *lib.* 3. Quæ sententia conuenire videtur cum doctrina, quam nos multis Doctoribus pro ea relatis trademus infra num. 136. Fundamentum autem, quo ista opinio niti posse videtur, tactum est à nobis supra num. 115. & dirutum num. 118.

124 Secunda sententia vera, & à nobis amplectenda, est, originem amitti non posse, siue domicilium transferatur extra locum originis ad aliam partem eiusdem prouinciæ, vel ciuitatem eiusdem Regni siuè extra prouinciam, vel Regnum; vel quouis alio modo velit originarius eximere se ab origine: & quemadmodum patrẽ nos mutare

non

non posse, ita nec patriam. Id probat textus expressus *in d.l.assumptio, 6. in principio. ff. ad municip. ibi. Neque recusanda quis patriam, ex qua oriundus est, neque mentiendo de ea, quam non habeat, veritatē mutare potest.* Quasi diceret, à pari procedunt acquisitio, & amisio patriæ, nam quemadmodum quis patriam acquirere non potest, ita nec amittere; nàm propter nostrum affirmare, vel negare, nihil ponitur in rebus, *l.ordine, 15.§. ius originis, l.incola, 29.ff.eod.l. 3.in principio, ff. de muner. & honor.l.origine, C. de municip.& orig.libr. 10. Origine propria neminem posse voluntate sua eximi manifestum est, l vltima, C. eod.tit. leg. in adoptionem, lia 1.Cod. de adop.* quibus conuenit, *l.5.in principio, tit. 24.part.4. & ibi glossa* 1. id confirmat quoniam sicut iura sanguinis nullo modo diminui possunt, *l.ius cognationis, ff. de pact.l.iura sanguinis. ff. de reg.iur.* ita etiam neque naturalis origo. Facit *§. sed naturalia. instit. de iur.natur, gent. & ciuil.* Est enim ciuis originarius quodammodo hypothecatus patriæ, vt ait Baldus *in d. l.in adoptionem, numer.3.* & quod plus est, vt notat Glossa *in verbo, oriundus, in c.sp.cùm nullus, 3.de tempor.ordinat.in 6.* dicitur quis ibi domicilium retinere, vbi oriundus est, *l. Senatores, 11.ff.de Senator.* Potuisset Glossa addere, *etiam si re verà mutet domicilium*, quia mutatio in originario domicilium addit, non adimit, quòd eadem lege planè probatur, *& d.l.in adoptionem*, & notat Alexan. *in l.cùm quædam, numer. 5. ff. de iurisdictione omnium Iudicum.* Quo fit, vt quisque ibi habere domicilium præsumatur, vnde originem ducit nisi probetur translatum, vt docet Baldus *in l.& in priuatorum, 4.num. 13.vers: pone in instrumento, Cod. si à non compet. Iudice.* & Gregorius Lopez *tit. 20.in summa, p. 2.* Quę pręsumptio eo vsque procedit, vt si quis reperiatur alicubi occisus, præsumatur inde esse originarius, si non constat esse aliunde, vt notarunt Angelus *in l si eum exceptione, 14.§.in hac actione, num.3.ff.quod met.causa,* Augustinus Ariminens. ad Angelum *de maleficijs verbo. hac est quadam inquisitio, num.90. & verbo, de Bononia, num.3.* Felynus *in capit.quoniam, 24.num.3.de offic.ordin.* Menoch. *de præsumpt.lib.6.præsumpt.30. num. 27.* Ioannes Bota *consil. 18.ex num. 7.* Scipio Rouitus Collega noster post hæc scripta visus *in pragmat. 1.numer. 9. in fin.de immunit. Neapolit.* Et vbicũque etiam quis habitat, censetur originarius, nisi probetur contrarium. Notat Cæuallos *in specul. pract.quæst.458.ex numer.8.* Alciatus *de præsumpt. regula 2. præsumpt. 15.* Menoch. vbi supra, *ex num.24.* Capiblaneus *in pragmat. 8.par.2.nu.230.& 231. de Baron.*

125 Hanc sententiam, originem nempe ammitti non posse, vt iure manifestam sequuti sunt Bart. *in d.l.assumptio, in principio.* Albericus *in d.l.incola.* Bald. *in Rubrica, num.1. in fine, Cod.si à non compet.Iudice.* Angelus *in d.l.hæres absens, § si quis tutelam, num.13.& 16.ff.de iudicijs.* Alex. *in l.cùm quædam, 19.in principio, numer.5.ff.de iurisdict. omn. Iud.* Paulus, *ibi, num.6.* Decius *num.5.* Ias. *in l.si arrogator, numero 44. in fine.ff. de adoption.* Ioannes de Platea *in d.l. origine, num. 1.& in d.l. vltima, Cod.de municip. & orig.libr. 10.*& vtrobique Iacobus Rebuffus, & Lucas de Penna, Marianus Socinus *in cap.licet ratione, vltimo, num.52.* qui latè, & eleganter loquitur. *de foro compet.* Decian. *tractat. crimin.lib.4.cap.16.num.19.in fine* Bossius *tit. de foro compet. numero 34* Boerius *decis.13.nu. 3.4.& 5.numer.12.& 13.* Menoch. *de præsumpt.lib.6 d.præsumpt.30. numero. 32.* Sanchez *de matrimonio, libr.3.disputat.23.num.4.* Barbosa *in d.l.hæres absens, §. proinde, in art. de foro delicti, numero. 24.& in art. de foro originis, ex numer. 5.numer.26. numer. 41.nu.87.num.102.& 103.& seqq.* Oldradus *consil. 169. numer.1. & 2.* Ancharanus *consil. 37.numer. 7.* Alexand. *consil. 34.num.3. & 4.lib.6.* Cephalus *consil.451.nu. 109. & 125.cum seqq.* Bertazzolus *consil.ciuil. 56.num.14.cum seqq.* qui copiosè allegat, Surdus *cons.346.numer. 11.12. & seqq.lib.3.* qui multos etiam pro hac sententia congessit, *& decis.330.nu.4.& 5.*

126 Neque satisfacit textibus expressis hanc sententiam confirmantibus Afflictus *d.decis.384.nu.9.* dùm ait, priuilegium originis ideo vocari immutabile, quia non potest mutari, nisi deseratur. Quem ad eum locum sequitur Vrsillus *num. 4.* Est enim solutio prorsus ridicula, & docto viro indigna. Nā si ita liceat respondere, cur non etiā dicatur domicilium esse immutabile, quòd nisi transferatur, & deseratur, mutari non potest? Et omnia quæcũque mutari possunt, eo modo sunt immutabilia, videlicet nisi mutentur, & homo erit immortalis, quia nō potest mori, nisi moriatur, quæ omnia risu digna sunt. Igitur quod desertione mutatur, & deseri potest, mutabile plane, est, & immutabile dici non potest. Cur enim Doctores comparassēt ius patriæ cum iure patris, & cōsanguinitatis, nisi quemadmodum consanguinitas non pendet a voluntate nostra, ita neque ius originis? Nisi velit etiam Afflictis consanguinitatem ideo dici immutabilem, quia quisque permanet consanguineus, quousque vult consanguineus esse: sed si vel consanguinitatem neget, vel ei abrenunciet amplius consanguineus non erit. Neque est cur tàm amplis verbis exageret nobis auctoritatem Glossæ, nàm illa, quam pro se refert *num. 2.* & quam extollit *num.3.* vix affirmat vnam inter multas sēntentias, & illam, quam Afflictis sequitur tandem in fine reprobat. Variantis verò auctoritas quanta sit, iudicet quiuis imperturbatus Iudex, ex textu *in l.qui falsò, 16.ff. de testibus.*

127 Est igitur statuenda regula secundum hanc sententiā, originem mutari non posse, & ex consequenti effectua eius esse immutabiles. Sunt verò præcipui, quos superius enumerauimus num.57. 63. & 64. vt originarius possit conueniri in loco originis, propriæ, paternæ, aut auitæ, si ibi inueniatur, & in ijsdem locis vocari ad honores, & munera etiam inuitus. Quos effectus parit origo de iure communi. Cæterum an originarius gaudeat priuilegijs, & immunitatibus loci originis longè aliam habet considerationem. Pendet enim ex duobus principijs, quæ attentè oportet inspicere quoties ea quæstio venerit in disputationem, quæ omni dispositioni communia sunt, videlicet voluntate, & potentia disponentis, sine quibus nihil fit, & quorum vtriusque, vel alterius defectu omnis actus reddetur inutilis, si quis vel quod potest nolit, vel quod vult adimplere nequeat, *l. multum interest, C. si quis alteri, vel sibi, l.sine emancipatis, C. de donat. l.in ambiguo, 3.ff.de rebus dubijs, cap.cùm super Abbatia, 23. de officio. & potest.Iud.deleg.* Baldus *cons. 326. Rex Romanorum, nu. 2.vol. 1.* Hyppolitus de Marsil. *singulari 262. quod potuit* Molina *de primogen.lib.2.cap.2.num.11.vers.prima, in fin.& li.1.cap.24.num.24.* Castillo *lib.2. quotid.controuers. cap.26.nu.4.* Surdus *decis.62.num.19.& decis.93.num.24.* Tuscus *litera A. conclus. 127.& litera B. conclus. 133. tomo 1.*

128 In primis igitur ad percipiendam volontatem concedentis priuilegia, vel immunitates, inspicienda sunt verba statuti, vel priuilegij, nàm ex illis colligitur mens, & voluntas statuentis, indulgentis priuilegium: quòd indicauit Vlpianus *in l.rescripto, 6.§.fin.ff.de muner. & honor.* Attendendum est itaque, an priuilegium, vel statutū loquatur simpliciter de originario, nam tùnc eum comprehen-

prehendet, siue mutet domicilium originis, intra vel extra Regnum, semper enim permanet originarius, & verbis statuti, vel priuilegij comprehenditur. Quòd si priuilegium indultum sit (quod sæpius solet contingere) originarijs ciuibus, & habitatoribus, vel ea mente, & fine concessum, vt ciuitates, vel loca habitentur, & incolantur, quemadmodum concessa sunt priuilegia locorum Regni Granatensis, quæ tempore, quo priuilegia indulta sunt, erant deserta, cuius modi item sunt priuilegia concessa ciuibus castellorum limitaneorum Regni, & ciuitatibus limotrophis, quas habitari multum interest Reipublicæ; vt eiusmodi priuilegijs ciuis frui possit, necessaria erit habitatio in loco originis, & translatio domicilij erit causa, cur amittantur priuilegia, quæ magis loco, quàm personæ videntur indulta. Non quidem quia ciuis mutatione domicilij originem amittat, sed quia originarius ex mente, vel verbis priuilegij non comprehenditur, nisi simul sit habitator. Similis fuit casus, in quo diximus consuluisse Rolandum *d. cons. 79. vol. 3.* & Surdum *d. cons. 313. li. 3.* relatos supra nu. 117. nàm statutum quoddam, vel sententia arbitraria concedebat immunitatem ciuibus, & habitatoribus: eo autem casu non est mirùm censuisse eos, amitti immunitatem ab originarijs aliò domicilium transferentibus.

Secundum item caput (quod hac in re video minus expensum à Doctoribus, quàm oporteret, cùm tamen sit præcipuum) est, quod pertinet ad potentiam statuentis, vel indulgentis priuilegium, vel immunitatem extra locum illum, in quo statutum, vel priuilegium viget. Nam si immunitas pendet à statuto ciuitatis, extra territoriū vires non habet, iuxta Doctrinam communem Doctorum *in leg. extra territorium, vltima ff. de iurisd. omn. Iudic. & c. 2. de constitut. in 6.* quam ex multis tradit Tuscus *litera S. ex conclus. 542. ad 546.* Caualcanus *decis. 2. num. 7. & 13. par. 1.* Nàm cùm paria sint, & à pari procedant foro subijci, & statutis ligari, Decius *in d. l. vltima, num. 1. & cons. 283. num. 8.* Alex. *cons. 210. num. 2. lib. 2. & cons. 10. n. 8. libr. 6.* Alciatus *cons. 30. ex numer. 2. libr. 2.* Crauetta *cons. 441. num. 4. par. 3.* Gozadinus *cons. 49. num. 13.* Surdus *cons. 343. num. 33. libr. 3.* Boerius *decis. 13. numer. 14.* Thesaurus *decis. 123. num. 11.* Gail *obseruat. lib. 2. obseruat. 35. num. 6.* Mascardus *de generali interpret. statutor. conclus. 6. num. 176.* Tuscus *litera F. conclus. 444.* Carolus de Grassis *de effectibus clericatus, 2. effectu, numero 1.* & extra territorium, territorij iurisdictio se non extendat, non se extendent quoque statutorum vires. Quare originarius extra locum originis habitans non gaudebit immunitate statuti originis, non quidem, quia originem amiserit, aut originarius esse desierit, sed quia statutum originis vires suas non porrigit ad locum domicilij ciuis originis, & ibi neque ligat, neque seruatur. Considerat Barbosa *in d. art. de foro originis, numer. 109.* traditque ex multis Tuscus *litera S. d. conclus. 542. 543. vsque ad 546.* Priuilegio autem conconcesso originario à Principe gaudebit quidem vbicunque originarius domicilium habuerit dummodò illud habeat intra Regnum eius Principis, qui priuilegium concessit: verùm si domicilium in aliam prouinciam, vel Regnum si translatum, subditum alteri Principi; priuilegio non gaudebit; non quidem ex eo, quòd originem amiserit, ita domicilium transferens, sed ex eo, quòd priuilegium extra Regnum Principis cōcedentis vires suas non extendit, iuxta ea quæ notauit Lapus *allegat. 91. num. 8.* Ponamus Hispanum originariū Baeccensem, vel Vbetensem immunem esse à gabellis, vel vectigalibus ex priuilegio Regum Hispaniæ, & transferre domicilium suum in Galliam, aut Romam, iste non erit in illis Regnis immunis à gabellis, & vectigalibus. Quoniam priuilegium Regis Hispaniæ non seruatur extra Regnum Regis Hispani, nec diffundit vim suam in Galliam, aut Romam. Quemadmodum Hispaniæ non seruarētur priuilegia Regis Galliarū, aut Romani Pontificis, quoad temporalia, aut Imperatoris, cùm Regnum Hispaniarum non subsit Imperio, iuxta Glossam celebrem *in cap. Adrianus verbo, per singulas, 63. distinct.* notant Panormitanus *in cap. per venerabilem, num. 37. qui filij sint legitimi.* Felynus *in cap. cùm non liceat, num. 10. de præscript.* Ias. *in l. cunctos populos, n. 11. C. de summa Trinit. & Fid. Cathol.* Afflictis *§. in glossa 1. num. 1. de pace iuram. firman.* Lancellottos Conradus *in templo omn. Iud. lib. 1. c. 2. §. 3. nu. 14. & seqq.* Belluga *in speculo Principum, Rubrica 6. num. 3.* & ad eum locum Camillus Borrellus *litera C. & in Rubrica 14. §. veniamus, num. 25.* idem Camillus Borrellus *de Regis Catholici præstantia, cap. 47.* vbi latè Marta *de iurisd. 1. p. c. 21. numer. 13. & c. 26. numer. 68. cum seqq.* Baldus *de præscription. 2. p. 5. par. principal. q. 2. numer. 5.* Gregorius Lopez *in l. 17. tit. 23. part. 3. glossa 3.* Couart. *in regula peccatum, 2. par. §. 9. num. 9.* Salon de Pace *in proœmio legum Tauri, num. 32.* Auendanus *de exequendis mandat. 1. par. cap. 1. num. 7.* Aulles *in proœmio capitum prætorum, glossa 1. numero 13.* Parladorius *lib. 1. rerum quotid. cap. 3. in principio, num. 12.* Tuscus *litera R. conclus. 345. tomo 7.* Ioannes Garcia *de nobilitate, glossa 13. §. 2. numer. 15.* Bouadilla *lib. 2. polit. cap. 16. num. 67. & lib. 3. cap. 2. numer. 4.* Mariana *lib. 9. historiæ Hispanæ, cap. 5. cum plurimis omissis.*

129 Ad eum casum dumtaxat posset esse magni effectus inquirere, & examinare an origo ex translatio domicilij amittatur, qui frequenter contingere solet; videlicet si originarius, qui transtulit semel domicilium extra Regnum ad Regnum reuerteretur, nàm tunc dubitari poterit, an sit capax honorum, & munerum Regni. Et pendebit quæstio ex eo an originem amiserit, nàm origo semel amissa recuperari non posse videtur, nisi ex priuilegio quomodo denuò acquiri solet ab exteris. Quòd si non fuit amissa nihil oberit, quominus ad Regnum reuertens ad honores, & munera admittatur. Nisi quis velit amitti quidem originem ex sola domicilij translatione, verùm facilè etiam recuperari domicilij reductione, vt per quas causas res resoluitur per easdem reuascatur, *cap. 1. de regul.* verùm hæc omnia sine fundamento asseruntur, vt prædictum est.

130 Ex hac regula sic explicata infertur originarium cuiusque Regni, & prouinciæ, etiam si mutet domicilium in aliud Regnum ratione originis manere subditum Regi patriæ suæ Domino, & has secum originis portare reliquias. Et ideo si eum Regem offendat Maiestatem eius lædens rebellans, vel sollicitans milites, vel tumultum concitans, vel quouis alio modo machinatus aduersus ipsum ex is, quos refert *l. 1. & 3. ff. ad leg. Iul. Maiest. & leg. quisquis. Cod. eod. tit.* & Baiardus ad Iulium Clarum *lib. 5. sent. § læsæ Maiestatis, num. 2.* qui enumerat 45. modos, quibus in id crimen inciditur desumens tacito nomine ab Afflictis *in tit. quæ sint regalia, verbo, & bona committentium crimen læsæ Maiestatis, ex num. 36.* & Narbona post hæc scripta æditus *in l. 20. tit. 1. lib. 4. recopilat. glossa 7. ex num. 4.* incurrere crimen læsæ Maiestatis. Ita videtur præsupponere text. *in clem. Pastoralis. §. quòd si punitio, vers. Rursùs non est, ibi. ac originem inde trahens de re iudicata.* apud nos docet expressius textus *in l. 26. tit. 13. p. 2. vers. ca la lealtad de Epsans.* Quæ item probat (quod mirabile est)

est) esse ius originarijs Hispanis peculiare, non solùm vt non possint aduersus suum Hispanum Regem bellum gerere, cum ab hoc Regno domicilium transtulerint, sed etiam, vt teneantur, si Rex, cui ratione domicilij fuerint subditi, bellum gerat cum Rege Hispaniæ, vel eius exercitui prælio ipso imminente deserere Regem domicilij, cuius actu vassalli fuerint, & transfugere ad exercitum Regis Hispaniæ, eiusque vexillum sequi. Res notatu digna, & cuius contrarium quiuis responderet. Prædictam autem sententiam probat Bossius, *tit. de crimine læsæ Maiestatis, ex num. 95.* Iulius Clarus *lib. 5. sent. §. læsæ Maiestatis crimen, num. 6.* Gregor. Lopez *in l. 5. tit. 24. par. 4. glossa 3. in fin.* Decianus *tract. crim. lib. 7. c. 8. num. 6. ad fin. & cap. 32. num. 40.* Farinacius *in praxi crim. q. 112. inspect. 8. numer. 258.* Barbos. *in d. art. de foro origin. num. 7.* Quæ etiam illatio egregiè confirmat propositam conclusionem, & regulam, scilicet originem translatione domicilij non amitti.

131 Regula tamen ista, quod origo sit immutabilis, & amitti non possit, suas habet limitationes. Nàm cum originis constitutio sit quidem iuxta naturam, sed non à natura, imò verò à iure ciuili, idem ius potest eam tollere, & mutare eius effectus, qui eam statuit, & eos attribuit. Cùm verò origo sit nexus quidam, & affinitas inter originarium, & patriam, patremque patriæ, videlicet Principem, cui patria subdita est, quo inter se coniunguntur, & colligantur, ex causa legitima potest dissolui nodus iste, siue consideres personam originarij, siue personam Principis, quorum vterque potest huic dissolutioni causam dare, siue Rempublicam ipsam, & ciuitatem, aut municipium, vnde quis originem ducit, vt considerat, *l. 5. tit. 24. p. 4.* & nos statim subijciemus. Primò, itaque limitāda est dicta regula, *ex d. l. 5.* si vasallus causam det dissolutioni istius nexus, qui ex origine resultat, cùm vassallus originarius proditor est patriæ, vel Regis, cui patria subdita est, nàm tùnc ipso facto amittit originem, & naturalitatem Regni, & quòad omnia iudicandus est tanquàm externus, & alienigena. Ita statuit, *d. l. 5. vers. e esto feria,* & ibi Explicat Gregor. Lopez *glos. 3.*

132 Amplia primò, dictam limitationem ex dicta *glos. 3.* vt propter minora delicta amittere possit quis in pœnam, originem, quòad eum effectum, vt in loco originis non possit ad dignitates, & honores promoueri. Nàm si quis à Senatu propter turpitudinem remoueatur, amittit propriam originem, *l. filij, 22. §. Senator, ff. ad municip.* vbi Bart. & Albericus sequuti Dynum, inferunt ex eo textu, quod si Abbas factus Episcopus remoueatur ab Episcopatu propter turpitudinem, non recuperat Abbatiam, nisi specialiter impetret. Eos sequutus est Ioannes de Platea *in l. origine, num. 2. C. de municip. & orig.* & Ante eos Azo, seù Pileus *in summa, num. 12. C. eod. tit. lib. 10.* Rectè tamen sublimitauit ampliationem istam Gregor. Lopez vbi supra, vt eo casu non amittatur origo, & naturalitas totius Regni, sed patriæ dumtaxat.

133 Amplia secundò, prædictam limitationem, vt possit etiam imponi pœna amissionis originis, & naturalitatis, propter inobedientiam, & contumaciam circa præcepta regia. Vt re vera imponitur *à l. 21. l. 25. tit. 3. lib. 1. recop. l. 5. tit. 6. eod. lib. l. 4. tit. 1. lib. 4. recop.* notat Pereira *de manu regia, 2. p. c. 59. cum seqq.* Auendanus *de exeq. mand. 2. p. c. 6. nu. 12.* Bouadilla *lib. 2. polit. c. 18. num. 62.* Salcedo *ad pract. Bernardi, c. 102. violētiæque illatores, lit. A. vers. quę sanè,* & frequenter in prouisionibus, quæ expediuntur contra Iudices Ecclesiasticos in causis deuolutis ad regia Tribunalia ratione violentiæ illatæ subditis, quod in Hispania receptissimum est, iuxta *l. 2. tit. 6. li. 1. et l. 36. 37. 38. 39. 80. tit. 5. lib. 2. recop.* imponitur illis pœna amissionis naturalitatis, seù temporalitatum, (quas vocant) nisi obediāt, & exequantur ea, quę à regijs supremis Tribunalibus eis iniunguntur, vt notat Couarr. *pract. c. 35. nu. 3. vers. aduersus,* & Ceuallos *tract. de cognitione per viam violentiæ, 1. p. glos. 16. nu. 9. & 10.*

134 Limita secundò, dictam regulam principalem, si originarius ex iusta causa vellet expressè renunciare origini, & ab ea se eximere, quod hispano iure, & vocabulo dicitur, *desnaturarse, o desnaturalizarse.* Tunc enim omninò amittet originem, & manebit quasi alienigena per omnia: Id autem facere potest in tribus casibus relatis *in d. l. 5. tit. 24. p. 4.* Primò, si Rex iniustè insidiaretur vitæ vasalli sui originarij, eumq; vellet vita priuare aduersus iura, & contra iustitiam, vt probatur *in c. 1. §. porrò, quæ fuit prima causa beneficij amit.* præsopposito ad inductioné, quod ex iisdem causis, ex quibus vasallus amittit feudū, amittit dominus ius vasallagij erga vasallum, vt *in c. 1. qualiter dominus propriet. feudi priuetur.* Marta *de iurisd. 4. p. cent. 2. casu 187.* Secundò, si Rex cum vxore vasalli committat adulterium, hacq; iniuria vasalum afficiat, & eum dehonestet. *c. 1. §. 1. quib. mod. feud. amit.* Crederemq; extendendā esse istam conclusionem ad casum, quo Rex filiæ vasalli, vel nurui, aut sorori in domo manenti se immisceret, quo vasallus similiter feudum amitteret, *ex c. 1. §. rursùs, quæ fuit prim. caus. benef. amit.* In quo tamen deliberandum esset, tùm quia ista extensio à lege partitæ prætermissa est: tùm quoniam docente Arist. *lib. 5. de morib. c. 8.* iustū non semper est idem, quod contrapassum, neq; sequimur sententiam Pythagoreorum, & ius Radamanthi.

Si quis quod fecit patiatur, ius erit æquum, scimus enim non eandem pœnam imponendam Principi iniuriam inferenti suo vasallo, quam vasallo Principem offendenti, notat Afflict. *dec. 265. n. 30.* Tertiò, si Rex vassalli bona iniustè auferret, & nollet ei administrare iustitiam, per se, aut suos Iudices. Neq; mirùm id videri debet, siquidem cùm Rex negligit facere iustitiam, vel perperam iudicatum emmendare, Regnum dicitur vacare de facto, & de iure, *c. ex transmissa, 6. c. licet ex suscepto, 10. c. ex tenore, 11. de foro comp.* ex quibus id tradit Andræas de Isernia *in c. Imperialem, §. præterea si inter duos, num. 82. de prohib. feud. alien. per Feder.* conducunt ibi tradita à Baldo *nu. 2.* Mattheo de Afflictis *nu. 12. & 13.* sequitur Gregor. Lop. *in d. l. 5. glos. 7.* & Rex negligens iustitiam facere, potest Regno, vel eius administratione priuari, vt colligitur *ex c. grandi, cum glossa ibi, verbo, regis de supplenda neglig. Prælat. in 6.* & ex eo id intulit Ias. *in l. eum, qui, 3. nu. 4. C. de procurat.* Lancellotus Conradus *in templo omn. Iud. lib. 1. c. 2. §. 1. q. 1. num. 14.* Bouadilla *lib. 5. polit. c. 1. nu. 153. & 196.* & Rege negligente expedire, quæ ad eius officium pertinent, deuoluitur potestas ad populum, à quo in eum deriuata est, *§. sed & quod Princip. inst. de iure natural. gent. & ciuil. l. 2. §. nouissimè, ff. de orig. iur. l. 1. ff. de const. Princ.* vt contingit in simili, *in c. 2. de conces. præbend. & in l. 8. l. 9. & l. 10. tit. 16. p. 2.* vt in pulchris casibus, & notatu dignis obseruarunt Bald. *in l. non ambigitur, 8. ex nu. 5. ff. de leg. & in Auth. statuimus, nu. 2. C. de Episc. & Cler. & in c. 1. nu. 10. de allodijs, in vsib. feu. & in c. 1. in 2. lect. nu. 9. de iudic.* Andræas de Isern. *in d. c. Imperialem, nu. 81. & 82. de prohibita feudi alien. per Feder.* Nauarrus *in c. nouit, 3. notab. num. 99. & seqq. & 114. cum seqq. de iudic.* Couarr. *pract. c. 4. num. 3.* Molina *de iust. tra. 2. disp. 23. §. cum potestate regia, & §. concessa verò alicui, & tract. 5. disp. 3. nu. 2.* Suarez *contra errores Anglicanos, lib. 3. c. 3. n. 3. & lib. 6. c. 4. n. 15.* quibus planè fauet

ne fauet Glos. cum apostilla marginali ibi, *in c. vltimo, 23. q. 3.* Et quod magis est Deus optimus maximus, ad quem mortalium cura, & eorum summa gubernatio tanquam ad supremum Regem Regum pertinet, solet Regna trãsferre à gente in gentem propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, & diuersos dolos, *Eccles. 10. n. 8. Baruch. 4. n. 51.* Scire enim oportet Reges, non amitti Regna ob inopiam, auri, & argenti, quod eleganter indicat Plato *lib. 36. epist. 1. in fin.* sed ob copiam iniuriarum, & penuriam iustitiæ.

135 Limita, tertiò, prædictam regulam, si quis patriam periclitantẽ deseruerit, & pro viribus non iuuauerit, nam eo casu amittit originem, & iura originarij. Intellige tu ex ea patria, quam deseruit, non ex toto Regno. Ita tenet Baldus per illum textum *in l. 2. num. 4. C. de infantibus expositis,* Ias. in *l. 1. §. huius studij, num. 15. ff. de iust. & iure,* Boer. *decis. 260. num. 34.* Petrus Gerardus *singul. 2. nu. 10.* Cæphalus *d. cons. 451. n. 146. & seqq. lib. 4.* Barbosa *in d. l. hæres absens, §. prouide, in art. de foro originis, nu. 103.* Galluppus *in praxi S.C. par. 2. cap. 6. num 67.* Surdus *cons. 437. num. 12. lib. 3.* Et hæc limitatio malè intellecta, & cauillationibus adulterata fuit præcipua occasio erroris, in quem lapsi sunt Doctores, quos retulimus pro sententia priori in hac difficultate, num. 120. & sequentibus, curque eius sectatores à veritate, magisque communi sententia discesserint, existimantes, cum patriam deserere, qui in alteram ciuitatem, vel Regnum domicilium transfert, vt planè docuit Afflictis *dicta decis. 384. num. 13.* & alij, qui sententiam suam auctoritate Baldi nũnc relati confirmant, quem tamen malè in suam sententiam trahere conantur alienissimum ab ea, eamque illi falsò imponunt.

136 Limita quartò, si ciuitas originis terremotu, aut casmate periret, aut igne de Cœlo misso, vt Sodoma, & Gomorra, Genesis 19. aut ab hostibus caperetur, aut destrueretur, vt Troya; vel passa esset aratrum, vt Carthago, & Brixia, & Bononia (quæ anteà vocabatur Thessalonia, *cap. cùm apud Thessalonicam, 69. vndecima, q. 3.*) vel quia ciuitas aliquo casu fieret inhabitabilis, & ideo omnes habitatores ab ea recederent, vt contigisse Myuntiorum vrbi in Ionia, & Atarnensium ciuitati desolatis ingruente culicum ingenti copia, qua ciues relictis vrbibus, patrijsque sedibus, aliò migrare coactos esse, author est Nicolaus Leonicius *lib. 2. de varia historia, cap. 71.* & varias ciuitates exitium passas, & desertas, deletasque à diuersis animalibus, scribit Plinius *de naturali historia, lib. 8. cap. 29.* Nam his omnibus casibus originarij originem, & eius iura amitterent. Hanc limitationem tradit Glossa *in l. eius, qui, 27. §. Celsus, verbo, domicilio, ff. ad municip.* quam sequuntur Bart. *ibi, ex num. 1.* Marianus Socinus *in capit. licet ratione, vltimo, num. 52. col. 3. de foro comp.* Probant ex textu *in l. si vsusfructus, 21.* vbi etiam notat Glossa *ff. quib. mod. vsusfruct. amit. & ex l. cùm loca, 36. ff. de relig. & sumpt. funerum* Confirmaturq; ex traditis ab Erasmo Cochier *tract. de iurisdict. in exemptos. par. 3. q. 19. ex num. 1.* Ratio autem huius limitationis philosophica est, quoniam ius originis est relatio originarij ad patriã. Omnis autem relatio duo extrema requirit: quolibet autem pereunte perit. Atque ita, quemadmodum perit originis ius pereunte originario, ita amittitur pereunte patria.

137 Limita quinto, si quis sponte sua velit expressè renũciare suæ origini, & iuribus eius. Nàm tunc amittet originem, quoad ea omnia, quæ sunt commoda, & fauorabilia: non verò quoad munera, & onera: & renunciatio ista habebit effectum in præiudicium originarij, non tamen in præiudicium patriæ. Ratio est, quià quilibet potest fauori suo renunciare, *l. si quis in conscribendo, penultima, C. de pact. l. si Index, ff. de minor. l. inuito, 70. ff. de reg. iur.* Glossa notatu digna in *leg. pactum, verbo, licet, ff. de pact.* Verum alteri per alterum iniqua conditio inferri nõ potest, *l. non debet alteri, 75. ff. de reg. iur* Tuscus *litera A. conclus. 313.* Atque ita voluntas originarij originem mutare volentis patriæ non præiudicat, *d. l. assumptio, 6. in princip. ff. ad municip. & de incol. l. origine, Codic. de municip. & orig.* Quam limitationem tradunt Bart. *in l. priuilegio, 27. C. de Decurion. lib. 10.* & ibi Ioannes de Platea *ante num. 1.* Alex. *ad Bart. in l. eius qui, 27. §. Celsus, verbo, casmate perijt, ff. ad municip* Bossius *tit. de crimine læsæ Maiestat. num. 94.* Greg. Lopez *in d. l. 5. tit. 24. par. 4. glossa 2. ad fin.* Barbosa *in d. ar. de foro originis, nu. 34. 101. 103. seqq. & 108.*

138 Dixi, *velit expressè renunciare*, quoniam si renunciatio non sit expressa, non facilè iudicandum est renunciatum esse iuri originis, nisi actus, ex quo renunciatio illa colligitur, manifestè arguat renunciationem. Quod omnibus renunciationibus generale est. Renunciatio enim stricti iuris est, & in ea non veniunt, nisi quæ exprimuntur, aut quæ necessariam connexionẽ habent cum expressis vt rectè notat cum multis Farinacius *cons. 197. num. 16. & 17. lib. 3.* Surdus *decis. 33. num. 9. & 10.* Nouarius *de elect. fori, quæst. 13. sect. 1.* Et nemo præsumendus est iuribus suis renunciare *ex l. cùm de indebito, ff. de probation.* Ias. *in l. 2. nu. 124. C. de iur. emphit.* Gregorio Lopez *in l. 13. tit. 11. par. 5. glossa 6.* Ioannes Lupus *in Rubrica de donat. inter, §. 6. num. 10. 11. & seqq.* Paz *in praxi, 1. tomo, 4. par. c. 3. num. 31. circa fin.* Mascardus *de probat. conclus. 1270. renunciatio cùm fit,* vbi latè, *vol. 3.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 41. nu. 1. & seqq.* Alioquin translatio domicilij in aliam ciuitatem, Regnum, vel prouinciam, non arguit renunciationem iuris originis, vt hactenus diximus, & probat textus *in l. 3. ff. de muner. & honor. & l. Senatores, penultima, ff. de Senator.* & rectè animaduertit Barbosa *vbi supra, numer. 107.* Domicilium enim nouum additur potius domicilio originis, quam illud adimatur, *d. l. Senatores, & l. in adoptionem, la 1. Cod. de adoption.* & significat Albericus *in d. l. eius, qui, §. Celsus, aliàs l. si quis instructus, 27. numer. 8. ff. ad municip.* Cùm verò fieret actus directò contrarius iuri, & priuilégio originis, in eo tantùm particulari casu præiudicaret sibi originarius, *vt in l. priuilegio, 27. C. de Decurion. lib. 10.* & ibi notat Ioannes de Platea *ante num. 1. argum. l. voluntariè, C. de excusat. tutor.* Quæ rectè confirmantur ex traditis à Panormitano *cons. 62. nu. 16. 17. & 18. in principio, 2. par.* & Menoch. *vbi supra n. 3. & seqq.* Deciano *cons. 81. num. 76. vol. 1.*

139 Limita sextò, vt per matrimonium a muliere contractum ipsa originem amittat. Quod an, & quatenùs verũ sit, & quomodo intelligendum, diximus supra num. 65. & 66.

140 Limita septimo, vt per adoptionem senatoriæ dignitatis amittatur origo, quoad onera, non verò quoad honores, vt notauimus supra num. 58.

141 Pro coronide adijcienda est quæstio, an origo semel amissa ijs modis, quibus eam amitti diximus, possit iterum recuperari? Et Barbosa *in d. artic. de foro originis, nu. 85. & 86.* iuxta forum Aragoniæ, & Constitutiones Portugalliæ, quas refert, sẽtit filiosnatos extra ea Regna procreatos à patribus originarijs eorum Regnorum, postquam in alias prouincias transtulerant domicilia, posse recuperare originem, quam mutatio domicilij paterni eis ademit, si patres eorum reuertantur ad ea Regna, & sua domicilia reducant. Pro quibus facit, quòd res de

facili

facili reddit ad suam naturam. *l. si vnus, §. quod, & in specie, ff. de pact.* facit textus melior de iure, *in l. filio, quem pater, 23. in principio, ff. de liber. & posthum. ibi, quod non translatis, se redditus videretur*. Item, quod ees faciluis perficuur, quam de nouo producitur, quemadmodum facilius conseruatur. *l. patre furioso, ff. de ys, qui sui sui, vel alien. iur.* Iste autem filius, si respicias paternam originem, est originarius Tirraconensis, vel Lusitanus. Ergò tametsi exterus sit, & alienigena respectu originis propriæ, facilius debet recuperare partem, vt sic dicam, originis, quæ illi deest, vt sit integrè originarius, quam si ex integro originem vellet acquirere. Ea ita se habent in istis Prouincijs.

142 In Regno autem Castellæ, qui semel originem amisit, factus originarius extranei Regni ex origine propria, eam recuperare non potest. Neque est lex, aut constitutio aliqua, quæ hoc ei beneficium indulgeat tametsi minus ei desit, vt fiat huius Regni originarius, cùm ex origine paterna sit Castellanus, quam si esset ex patre extero. Quare siue quis nascatur ex patre Castellano post mutatum extra Castellæ Regnum domicilium, quo casu ex origine propria factus est extraneus, & alienigena, quamuis ex paterna origine Castellanus maneat, siue qui re vera erat originarius nostri Regni originem amiserit, aut sua culpa, aut ex renunciatione facta ex causis, quas retulimus (amiserit, in quam ex toto, & integrè, non secundum quid, & quoad quosdam solùm effectus, vt nonnunquàm diximus contingere) originem recuperare non potest, nisi per priuilegium impetratis à Rege literis naturalitatis, vt posset quilibet alius extraneus eas impetrare: aut per restitutionem a Rege factá, quod est pinguius remedium, & magis liberum ab incommodis: quippè cum restitutio omnia redigat ad pristinum statum, iuxta latè notata ab Sfortia Odi *tract. de restitut. in integrum, 2. par. quæst. 91. artic. 1. & quæstionibus sequentibus vsque ad finem tractatus*. Quæ tamen restitutio tùnc locum habere poterit, cùm is, qui erat planè originarius ex origine propria, eam amiserit, non cùm extra Regnum natus, & origine propria extraneus originarius fieri vult, quia origo restitui non potest ei, qui eam non habuit. Hæc de foro originis dicta sint, quæ alibi congesta non inuenies. Madriti die 20. Aprilis 1624.

SVMMA QVÆSTIONIS Tertiæ.

143 *Ratione rei sitæ sortitur quis forum.*

144 *In foro rei sitæ conuenitur reus coram Ordinario, quamuis sit exemptus, nisi in priuilegio exemptionis aliter sit expressum.*

145 *In foro rei sitæ conuenitur quis in profanis, & spiritualibus.*

Clericus, vbi habet beneficium requirens residentiam, censetur habere domicilium.

146 *In foro rei sitæ conuenitur quis tàm ob res corporales, quàm incorporales.*

Explicatur text. legistis difficilis, in l. vlt. Cod. de præscript. longi temporis.

Nomina debitorum etiam in eo loco esse censetur, vbi exactio de iure, & facto fieri potest.

Arrestum, & sequestratio in quo differant.

147 *In foro rei sitæ conuenitur qui ratione rerum immobilium & mobilium, vel se mouentium, & explicantur Doctorum sententiæ de hac re.*

148 *De iure Castellæ non excusatur reus à suscipiendo iudicio, in loco, vbi res mobilis reperitur, quamuis sit non suspectus, & idoneus, nisi satisdet iudicio Sisti in suo foro, & quid obseruandum sit satisdatione non data.*

149 *Reus non conuenitur in loco rei sitæ, nisi præsens, & absens patietur possessionem rei petitæ, sed ad iudicium venire non cogetur.*

150 *Iudex loci rei sitæ procedit aduersus absentem per literas requisitorias, quemadmodum aduersus absentem à loco contractus.*

151 *In foro rei sitæ potest conueniri reus actionibus realibus non personalibus.*

152 *Forus rei sitæ necessarius est ex parte rei, voluntarius ex parte actoris.*

Electio fori pertinet ad actorem, si reus multiplicem forum habeat.

153 *Reus attenta qualitate personæ sortitur forum in loco rei sitæ, scilicet sæcularis coram sæculari Iudice, Ecclesiasticas coram Ecclesiastico.*

154 *Consuetudo Francorum conueniendi Clericos in actionibus realibus coram sæcularibus, non est iuri consona, neque seruatur in Hispania.*

155 *Pecora Clerici damnum dantia in agris contra statuta poterunt capi à Iudice laico, & damnari pœna statutaria, retinerique donec parti satisfiat.*

156 *Contraria sententia existimantium, istam pœnam statutariam imponendam esse à Iudice Ecclesiastico.*

157 *Reijcitur tamen, & refertur contrarius vsus Tribunalium Hispanorum, & decisiones.*

158 *In Hispania praxi receptum est, vt Clerici inuenti post signum campanæ cum armis ipsis spolientur à sæcularibus.*

Hæc doctrina parciùs admittenda, si Clericus non inueniretur in flaganti violatione statuti.

159 *Clericus negotiator debens gabellam, potest captis pignoribus ad solutionem compelli à Iudice sæculari in Hispania, non tamen potest aliquid agi aduersus eius personam.*

Res Clerici cadens in commissum, ob violationem statuti potest capi à sæculari in prouincijs, vbi id moribus introductum est.

Cætera inuenies post num. 159.

QVÆSTIO TERTIA.

De foro rei sitæ.

143 Regula, & conclusio generalis est. Ratione rei sitæ sortitur quis forum, vt possint conueniri coram Iudice territorij, in quo res est sita, etiam si ibi nulla alia ratione forū sortiatur videlicet ratione domicilij originis, contractus, delicti, aut vlla alia. Eam probat textus *in leg. sed & si susceptis 52. §. vltimo, ff. de iudicijs, & in l. actor vltima, Cod. vbi in rem actio.* vbi Bart. Bald. Angel. Salicet. Fulgos. Paulus annotarunt *in capit. fanè, si Episcopi, 3. de foro comp. & cap. vltimo, eod. tit.* quibus locis prosequuntur Canonistæ: *l. 32. tit. 2. par. 3. vers. la quinta, & vers. e la docena, & ibi glossa 9. & 19. l. 48. tit. 9. par. 6. & ibi glossa 3.* Glossa *in d. l. hæres absens, § proinde, verbo, debebit, ff. de iudicijs,* Speculator *lib. 2. tit. de compet. Iud. adit. §. 1. num. 4. vers. septimus,* Marianus Socinus *in d. cap. fanè si Episcopi, num. 3. vers est igitur regula, & numer. 32. vers quarta declaratio,* Felynus *in cap. dilectus, el 2. num. 10. de rescrip.* Ludouicus Romanus *cons. 250.* Natta *cons. 4. num. 2. libr. 1.* Vincentius de Franchis *decis. 177. num. 1. & seqq. & decis. 389. ex. num. 2.* Caualcanus *decis. 3. num. 16. 1. par.*

D. Ric-

D.Riccius *collectan.* 735. Barbosa *in d.l. hæres absens, §. proinde, in art. de foro rei sitæ, num.* 1. *& in initio eiusdem legis, nu.* 50. *&* 56. Tuscus *litera F. conclus.* 439.

144 Amplia primò, propositam regulam, vt in foro rei sitæ possit conueniri reus corā Ordinario, quamuis habeat priuilegium exemptionis, dummodò res, de qua contra ipsum agitur, non sit sita in loco exempto. Probat text. *in c.1. in principio, de priuilegijs, in 6.* vbi notat *glossa 1. & in verbo, aut rei,* Geminianus *num.* 3. Francus *numer.* 2. *&* 5. Ancharanus *num.* 2. Paulus Castrensis *in d.l. vltima, num.* 1. *C. vbi in rem actio.* & Barbosa *in d. art. de foro rei sitæ, num.* 3. Quam tamen ampliationem limitabis, nisi priuilegium expresè concedat exemptionem à foro rei sitæ, quomodo nonnulla expedita esse priuilegia, refert Ioannes Andræas *in d.c.1. ante num.* 1.

145 Amplia secundò, prædictam regulam, vt procedat nō solùm in prophanis, sed etiam in spiritualibus. Nàm si Clericus conueniatur ratione beneficij non requirentis residentiam, conueniri poterit apud Iudicem loci, ad quem pertinet beneficium. Hæc ampliatio colligitur ex regula ob identitatem rationis eamque tradit Marianus vbi supra, *vers. prima declaratio*, & Felynus eum sequutus *in d.c. dilectus, el 2. num. 9. de rescriptis.* Dixi, *si Clericus conueniatur ratione beneficij non requirentis residentiā.* Quia si beneficium requirat residentiam, tūnc Clericus dicetur habere ibi domicilium, iuxta notata *in d. cap. dilectus,* vbi latè Felyn. *nu.* 2. *& in cap. ex ore, de priuileg.* notat Bernardus Diaz *in practica crim. canon. c.* 10. *nu.* 1. *& seqq.* & ad eum locum Salcedo: atque ita magis ratione domicilij, quam rei sitæ sortietur ibi forum. Verùm si exigente beneficio residentiam beneficiarius ab ea esset excusatus ex priuilegio, vel alia causa, locum haberet ista ampliatio. Et non solùm in vno beneficio, sed in pluribus locum habet, nàm in quolibet loco, in quo Clericus beneficium possidet, forum sortitur ratione beneficij possessi, vt rectè vtrūque animaduertit vbi supra Marianus.

146 Amplia tertiò, vt non solùm regula locum habeat in rebus corporalibus, sed etiam in incorporalibus, videlicet actionibus, iuribus seruitutum, patronatus, & alijs, nominibusq; debitorum; quæ tametsi sint incorporalia, *inst. de reb. corporal. & incorporal. l.* 1. *§. quædam, ff. de rerum diuis.* elegans textus (& legistis difficilis, vt id obiter dicam, quia dependet ex traditis à Theologis de modo existendi in loco, & operandi substantiarum spiritualiū, de quo D.Thomas 1. *par. q.* 52. *art.* 1. *& quodlibeto* 1. *quæst.* 3. *art.* 4 quod animaduertit quoque Franciscus Sarmiento inferiùs referendus) *in l. vltima, Cod. de præscript. longi tempor. ibi. Ideo enim nostri maiores subtilissimo animo, & diuino quodam motu ad actiones, & eorum iura peruenerunt, vt incorporales constituta possint vbicunque ius suum, & effectum corporalem extendere,* tamen seruitutes ibi esse censentur, vbi sunt corpora, quibus accedunt, *l. 3. ff. de seruitutib.* Nomina autem debitorum in eo loco esse existimandum est, vbi exactio de iure, & facto fieri potest. Ita docuit singulariter Lapus *allegat.* 91. *n.* 8. & ad eum Mandosius, consonat Salicetus *in l. cunctos populos, numer.* 14. *paulò post medium, C. de summa Trinit. & Fid. Cathol.* sequitur Alex. *consil.* 16. *num.* 4. *lib.* 1. Socinus *cons.* 101. *nu.* 5. *&* 6. *lib.* 1. Mandellus Albensis *cons.* 370. *num.* 20. Fabius de Anna *cons.* 45. *n.* 79. Franchis *decis.* 93. *per totam.* Peregrin. *de iure fisci. lib.* 5. *tit.* 1. *nu.* 142. *& cons.* 90. *nu.* 29. *lib.* 1. Tiraquel. *de tract. lignag. §.* 36. *glossa* 3. *num.* 16. *&* 17. Simancas *de catholicis institut. tit.* 9. *numer.* 130. *&* 131. Caballus *resol. crim. centur.* 3. *casu* 268. *nu.* 4. *&* 5. Quod confirmari videtur ex egregio textu *in l. si fidei commissum.* 50. *§. tractatum est, ff. de iudicijs,* & traditis à Pinelo *in Rubr. C. de bonis maternis,* 1. *par. num.* 12. & Gratiano *discept. forens. tomo* 2. *c.* 29. *ex num.* 26. Et quod magis est Baldus *in d. §. tractatum est, numero* 3. *in final.* ait, argumento illius textus dicēdum esse *quod ille officialis faciat executionem datiorum, & collectarum, in cuius territorio est res affecta pro datijs, & collectis,* Et tametsi vt ex ijs, quæ Tiraquel. refert, *in tractation. de iur. primog. q.* 49. & Ioannes Lecirier *de iure primogen. lib.* 2. *q.* 9. & Mandellus Albensis vbi supra; diuersæ fuerint opiniones Doctorū de loco, cui adscribendæ sint actiones, & nomina debitorum, quarum hæc, quam retulimus, videtur esse verisimilior, & frequentior, tamen ferè omnes conueniunt, alicui loco esse adscribendas, quidquid dicat Tiraquel. *de retract u lignag. §.* 1. *glossa* 7. *numer.* 11. *& in l. si vnquam, verbo, bona, num.* 13. *Codicis de reuoc. donat.* cum alijs, quos refert, disputatque doctissimus Franciscus Sarmiento *lib.* 6. *selectarum, c.* 18. Ex quo consequens est, vt Iudex loci, in quo censentur esse ista incorporalia, petente eo, cui ius fuerit, possit nomina debitorum, aut exigere, aut sequestrare, vel vt dicam proprius, arrestare, seù prohibere, ne soluant suis creditoribus; eorumque exactionem interdicere, quod hispanè dicimus, *embargar.* Quæ est quædam species sequestrationis, minus tamen propriæ, cùm maneat apud debitorem pecunia, quæ creditori solui deberet. Sequestrum enim propriè est, cùm deponitur apud aliquem res, quæ apud ipsum nō erat, impropriè, cùm retinere iubetur rē, quæ apud ipsum iam est. Explicarunt Caualcanus *decis.* 3. *num.* 12. 1. *par.* & Cabedus *decis.* 86. 1. *p.* Hanc ampliationem significauit Caualcanus *dicta decis.* 3. *num.* 7. *&* 8. & quemadmodum proxima præcedens, ex regula à paritate rationis colligitur.

147 Amplia quartò, vt regula procedat non solùm in rebus immobilibus, sed etiam mobilibus, vel se mouentibus. Nàm non solùm potest reus conueniri apud Iudicē loci, in quo inuenta fuerit res immobilis, de qua in iudicio contenditur, sed etiam vbi fuerit res mobilis, & se mouens, de quibus controuertitur. Quæ tamen ampliatio, vt omnino explicetur, & perfectè intelligatur, oportet adnotare, fuisse de hac re inter Doctores tres opiniones. Prima simpliciter affirmat, in loco rei sitæ, siue immobilis, seù mobilis, posse reum conueniri indistinctè, & in omni casu. Ita sensit Azo *in l. vltima, C. vbi in rem actio.* relatus ab Accursio *in glossa vltima.* Quem sequuntur ibi Cynus *num.* 1. Salicetus *num.* 1. Bernardus *in cap. vltimo, in verbo contra possessorem, de foro comp.* & Hostiensis *in summa, eod. tit. num.* 5. Card. Zabarella *in d. cap. sane, num.* 2. *eod. tit.* Ancharanus *cons.* 140. *primum dubium, numer.* 7. Boerius *decis.* 218. *num.* 3. *&* 5. vbi ait, opinionem Azonis seruari in praxi. Secunda opinio simpliciter negat, regulam habere locum in rebus mobilibus, aut se mouentibus, sed dumtaxat ait, locum habere immobilibus. Ratione autem mobilium si quis conueniatur in loco, in quo fuerit inuentus cum illis, posse declinare forum, & petere remitti se ad forum domicilij, dùm tamen satisdet iudicio sisti in suo foro, argumento, *l. Senatusconsulto, ff. de offic. Præsid. & l. si fideiussor, §. fin. ff. qui satisd. cog.* quod si satisdare non possit, res sequestrabitur propter suspicionē de recessu, & trāsportatione. Ita sensit Hugolinus, quem refert, & sequitur Accursius *in d. glos. fin. in l. vlt. C. vbi in rem actio.* Tertia opinio ita distinguit. Aut res mobilis, de qua controuersia oritur, permansura est in loco aliquo, aut non est mansura, sed est in transitu, & via ad aliū locum. Primo casu locum habet prima opinio. Secundo casu secunda. Hæc fuit sententia Placentini Glos-

satoris antiqui, quem sequutus est Petrus. In eac est Ioannes Andræas, qui eas omnes refert, *in cap. vltimo, num. 12. de foro comp.* & *in aditione Speculatoris, libr. 2. tit. de comp. Iudicis adition. §. 1. nu. 17. verbo, in principio*, in eadem videtur esse Speculator *ibi, d. num. 17.* & *tit. de satisdation. §. 2. in princ.* & *num. 1.* & Cynus supra allegatus, si attentè legatur. Bart. *in d. l. vltima, num. 1. C. vbi in rem actio* Albericus *ibi, num. 2.* Baldus *num. 4.* Angelus *num. 2.* Paul. Castrens. *numer. 3.* Fulgos. *vers. in eadē glossa*, Panormitanus *in cap. vltimo, num. 43.* & *44. de foro comp.* Marianus Socinus *in d. cap. sane, nu. 4. vers. secunda declaratio, eod. tit.* Franciscus Marcus *decis. 1056. nu. 1. 1. par.* Quam sententiam de iure communi frequentiorem apud nos approbauit *l. 32. tit. 2. par. 3. vers. e la docana*, & eam sequitur ibi Gregorius *glos. 18.* & *19.* Barbos. *in d. art. de foro rei sitæ, n. 4.* & *seqq.*

148 Duo solùm animaduertenda sunt. Primum, apud nos de iure partitarum non posse excusari quemuis à suscipiendo iudicio in loco, vbi res mobilis reperitur, quamtumuis sit non suspectus, & soluendo, nisi satisdet iudicio sisti in suo foro, quod si satisdare nō possit, sustinebit quidem ibi iudicium, & res sequestrabitur. Si autem sit suspectus, idest, iuxta partitæ legem, vrgeatur iudicijs furti, tùm sustinebit quidem iudicium, tùm etiam conijcietur in carcerem durante iudicio, donec purget suspicionem furti, vel culpa detegatur. Ità disponit *d. l. 32.* cōtraria in hoc sententiæ Panormitani, *d. num. 44.* vt animaduertit Gregorius *d. gl. 18.* Secundò aduerto, tametsi iuxta prædictam legē partitæ, solùm videatur ex parte rei requiri satisdatio de iudicio sisti; verum quia Marianus vbi supra, cuius sententiam sequitur Felynus *in d. c. vltimo, nu. 24. in fin. versic. de foro rei sitæ*, & Ias. *in l. si fideiussor, §. si satisdatum, num. 1. ff. qui satisd. cogan.* & ante eos idem docuit Speculator *tit. de satisdation. §. 2. in principio.* & *n. 1.* hoc casu ait, præstare debere reum cautionem de re exhibenda, & non trasportanda, aut baratanda (vt dicūt) propter interesse actoris, ob difficultatem probationis, si res non exhiberetur, ob quam alioqui actori plenè cautum non erit, argumento *d. l. Senatusconsulto, ff. de offic. Præsid.* quod quidem suadet equitas, & lex nostra non contradicit, crederem verum id esse, & in praxi seruandum suaderem.

149 Limitabis tamen primò, propositam conclusionem, & regulam, vt procedat, & locum habeat, si reus inueniatur præsens in loco rei sitæ, nàm tùnc poterit ibi conueniri, & cogetur suscipere iudicium, & ibi se defendere, ad hoc enim est necessaria præsentia rei, in eo loco: alioqui si absit; non poterit cogi precise in iudicio comparere, & ibi se defendere, sed dumtaxat causatiuè, quia nisi compareat, patietur possessionem rei petitæ, in quā à Iudice eius loci mittetur actor ex primo decreto, exemplo rei absentis à foro contractus, iuxta textum *in c. Romana, §. contrahentes, de foro comp. in 6.* de quo susius agemus infrà quæstione sequēti, ex nu. 220. Hanc limitationem tradit Paulus Castrensis *in d. l. actor, vlt. num. 2. C. vbi rem actio*, Marianus Soccinus *in d. c. sanè si Episcopi, num. 12. de foro comp.* Franchis *d. decis. 177. n. 2.* & *3.* Barbosa *in d. artic. de foro rei sita, num. 15.* & *16.* esseque regulare, vt in omni foro præter forum domicilij, requiratur præsentia rei, vt ibi possit conueniri, docuit idem Paulus, relatus à me supra, num. 13. multique alij, quos referam inferius quæstione sequenti, num. 118. Rationem autem reddit Paulus, quia hoc forum non est fortius foro contractus. At in foro contractus requiritur præsentia, *d. cap. Romana, §. contrahentes*, ergo & in hoc. Qua eadem ratione vtitur Barbosa modo relatus.

150 Si verò quæras, quonam modo procedere debeat Iudex aduersus absentem ab hoc foro? Respondendum est, missurum esse literas subsidiales requisitorias, seù deprecatorias ad Iudicem loci domicilij rei, quibus ab eo petat, vt suorum ministrorum interuentu eum citet, vel citari faciat, vt veniat ad iudicium coram Iudice loci rei sitæ, quemadmodum diximus procedere debere aduersus absentem à foro domicilij superius quæstione 1. ex numer. 15. Quod si non compareat se defensurus, postquàm constet esse citatum, & ad iudicium vocatum, mittet actorem in possessionem rei petitæ ex primo decreto, iuxta dicta supra n. 14. & ea, quæ fusius dicemus quæstione sequenti de modo procedendi aduersus absentē à foro contractus, ex nu. 220. nàm eadem prorsus hic locum habent, vt rectè obseruauit Marianus *in d. c. sane, n. 12. cū seqq.* Barbos. *vbi sup. n. 16.* Molinos *de brachio seculari, lib. 2. c. 27. n. 15.* quia iste forus, & forus contractus pares sunt, & à pari iudicantur vt docet Paulus vbi supra, & Panormitanus *in d. cap. sane, num. 5.* & *in d. c. vlt. nu. 44. fin. de foro comp.*

151 Limita secundò, prędictam regulam, vt locum habeat quoties quis in foro rei sitæ agit actione reali, vt rei vindicatione, publiciana, confessoria, negatoria, vel hypothecaria; aut etiam mixta, seù personali in rem scripta, vt est actio pro iure congrui, pro retractu, pro re violenter subtracta, & similes; nàm istę actiones deduci possunt in iudiciū in hoc foro: secus si quis agat actione merè personali, nàm ea non potest agi in foro rei sitæ. Ita docet Gl. *in l. forma, §. si verò quis, verbo, lenaris, ff. de censib.* Bart. *in d. l. actor, vlt. n. 2. C. vbi in rem actio.* Angelus ibi, *n. 1.* & *3.* Paulus *n. 1.* Fulgos. *vers. in textu ibi*, Speculat. *li. 2. tit. de cōp. Iud. adit. §. 3. nu. 4. vers. septimus*, Panormitan. *in d. c. vlt. nu. 43.* Marianus *in d. c. sanè, n. 4. ver. secunda declaratio,* & *num. 6. vers. septima declaratio.* & *vers. octaua declaratio, de for. cōp.* Roman. *cons. 197. n. 1.* Tiraquel. *de retract. lignag. §. 8. glos. 5. n. 1.* & *multis seqq.* Franchis *dec. 177. n. 1.* & *dec. 389. ex nu. 2.* Franc. Marcus *dec. 1056. num. 2. 1. p.* Caualcan. *dec. 3. nu. 16. 1. p.* qui multos refert, D. Riccius *collect. 735.* Barbosa *in d. art. de foro rei sita, nu. 8.* & *11.* Antoninus de Amaro *resolut. 33. nu. 17.*

152 Limita tertiò, vt iste forus rei sitæ sit quidē necessarius ex parte rei; voluntarius verò ex parte actoris. Nàm reus actione reali prouocatus in foro rei sitæ, & ibi inuētus, judicium subterfugere non potest, sed ibi necessariò debet se defendere, alioqui aduersus ipsum procedetur tanquā contra contumacem ex remedijs a iure proditis. Actor verò non tenetur eam actionem intētare apud Iudicem eius loci, sed poterit etiam in foro domicilij rei, aut alio sibi competenti eum ad iudicium prouocare, etiā si res, circa quam lis versatur, nō sit in eo loco. Ratio autem est, quia forus rei sitæ non adimit forū domicilij, sed illi accedit, & cum illo concurrit, vt diximus supra n. 5. 6. & 7. Regula autē est, vt quoties reus sortitur multiplicē forum ordinariū, electio fori pertineat ad actorē. Ita docet glossa vlt. *in fin. in d. l. actor, vlt. C. vbi in rem act.* & ibi Cinus *nu. 2.* Bald *nu. 5.* Salicet. *nu. 2.* Paulus *n. 4.* Panormit. *in d. c. sane. nu. 4.* & *in d. c. vlt. nu. 43. de foro comp.* Marianus *in d. c. sanè, nu. 11. vers. duodecima declaratio,* & *in c. cùm sit generale, n. 6.* & *in c. licet ratione, vlt. n. 90. vers. vlterius quia supra, eod. tit.* vbi latissimè Felyn. *in c. dilectus, el 2. n. 10. de rescript.* Aretin. *in d. c. cum sit generale, nu. 7.* idem Bald. *in l. vlt. n. 2. C. si à non comp. Iud.* Roman. *d. cons. 197. nu. 1.* Tiraquel. *de retract. lignag. §. 8. d. glos. 5. n. 9.* Couarr. *li. 1. variar. resol. c. 18. n. 6.* Franchis *d. decis. 177. per tot.* apud nos probat *d. l. 32. tit. 2. p. 3.* & *ibi glos. 17.*

153 Limita quarto, & declara conclusionem principalē, & regulā, vt reus sortiatur quidem forū in loco, in quo res est sita; sed nō ita, vt quilibet reus apud quēcunq; Iudicem loci rei sitæ possit conueniri, sed attenta qualitate personæ, rei, & causæ, de qua in iudicio contenditur: videlicet, vt si persona cōuenienda sit ecclesiastica, debeat cōueniri in foro rei sitæ apud ecclesiasticū Iudicem ordinariū, si verò reus sit secularis apud ordinarium secularem. Similiter si causa sit ecclesiastica, vt si contendatur de iure decimarū, aut beneficio, quæ causæ ecclesiasticæ sunt, *l. 56. tit. 6. p. 1.* apud Iudicem ecclesiasticum sit agenda: si verò causa sit profana apud secularem. Idq; cōmune esse omnibus decisionibus generalibus, vt personatum qualitatibus sint accomodandæ, & coaptādæ, probat text. *in l. plenum, §. equitij, ff. de vsu, & habitation.* Colligitur autem hæc declaratio argumento à simili, nam quemadmodum licet quis sortiatur forum in loco contractus, non intelligitur quemuis, qui contraxerit, apud quēmlibet Iudicem loci contractus indifferenter conueniri posse, sed seruata qualitate personarum, & Iudicū, vt obseruat Fulgos. *in d. l. hæres absēs, §. 4. n. 6. ff. de iud.* ita prorsus, quod ad hunc forum rei sitæ attinet, dicendum est. Hāc declarationē tradit Marianus *in d. c. fane, n. 9. vers. nona declaratio, & num. 10. 11. & 12. de foro compet.* Rota *decis. 5. num. 1. de foro competenti, in antiquis, aliàs decis. 55.* Barbosa *in d. artic. de foro rei sitæ, ex nu. 19.* & confirmat egregiè Oldradus, *consil. 83. ex n. 3. &* Albericus, qui latè disputat *in Auth. statuimus, ex numer. 4. ad 7. C. de Episc. & Cler.* Socinus *cons. 65. num. 5. & 6. vol. 3.* Decius *in l. vlt. num. 16. ff. de iurisd. omn. Iud.* Afflictis *dec. 2. ex n. 8.* & ad eum Vrsillus *ex nu. 1.* Gratianus *discept. forens. c. 16. ex nu. 21. & c. 141. nu. 9. vol. 1.* Marta *de iurisdict. 4. p. cent. 2. casu 125.* Res enim in loco sita inspicitur tanquā accessoria ad qualitatē personæ: & ex consequenti quemadmodum persona est exempta, ita & patrimonia, & bona Clericorum, ex eo enim nō subiacent laicorum statutis, vt admonuit Panormitanus, *in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, numer. 21. & 22. de constit.* vbi falsam dicit eorum opinionem, qui credunt posse Clericos actione reali conueniri coram seculari Iudice, & ibi additiones, Felynus *num. 8.* Decius *nu. 66. & 67. & nu. 176. cum seqq.* Grammaticus *decis. 29. nu. 14. & decis. 61. ex nu. 2. & decis. 100. nu. 7. & seqq.* Humada *ad Glos. 2. in leg. 54. tit. 6. p. 1. nu. 7.* Marta *de iurisdict. 4. p. cent. 1. casu 49.* Carolus de Graffis *de effect. lib. clericat. 1. effectu, ex num. 10.* Farinac. *in praxi, q. 8. ex num. 21.* Scaccia *de iudicijs causar. ciuil. & crim. lib. 1. c. 11. nu. 28. & 30. & 31.* Bouadilla *lib. 2. polit. c. 18. nu. 164.* Gironda *de priuileg. q. 76. ex nu. 373.* Alderanus Mascardus *de generali statutorum interpretat. n. 93. & seqq.* qui multos allegat.

154 Ex quo deducitur, non esse iuri consonam illam consuetudinem, quam in Francia vigere dixerunt multi, vt videlicet Clerici realibus actionibus conueniantur apud Iudices seculares, & trahātur ad Tribunalia secularia, quam commemorant Baldus *in Auth. Clericus quoque, num. 2. C. de Episcop. & cleric.* Ioannes Faber *§. fin. nu. 7. in fin. inst. de satisdation. & in §. item seruiana, numer. 28. in fin. institut. de action.* Boerius *decis. 69. numer. 7.* Gulielmus Benedictus *in repet. capit. Rainuntius, verbo, & vxorem nomine Adelasiam, dec. 2. numer. 34. cum antecedentibus, & seqq.* Aufrerius *in clem. 1. de offic. ordin. ex numer. 87. & tract. de potestate secularium in Ecclesiasticos, reg. 2. fallen. 4. & fallen. 24.* Tiraquel. *de retractu lignag. §. 8. glos. 5. numer. 13. & §. 32. glos. 1. nu. 81.* Franc. Marcus *dec. 61. nu. 5. 2. p.* Couarr. *pract. c. 31. n. 5.* Ioannes Garcia *de nobilitate, glos. 9. n. 45.* Quam consuetudinem iure obseruandam censent Thomas Carlenalij *de Iudicijs.* Triuisanus *decis. 34. 1. p.* D. Ricc. *collect. 735.* inclinat idem Franc. Marcus *dec. 250. & dec. 1053. nu. 3. 1. p.* Petrus Bertrandus *tract. de origine iurisdictionis, q. 3. nu. 15. & 16. tomo 3. tract. 1.* & plures quos refert Bouadilla *lib. 2. polit. c. 18. num. 164. & num. 245. addit. penult. marginali, quæ incipit. De qua quæstione.* Similis item cōsuetudinis in Camera Imperiali seruari solitæ meminit Gail *pract. obseruat. li. 1. obseruat. 37. n. 4. & seqq. & obseru. 38. & lib. de pignoration. obseruat. 7. nu. 2.* Misinger *cent. 1. obseruat. 22. nu. 2. & seqq. & cent. 4. & obseruat. 95. ex n. 2. & cent. 5. obseruat. 93. n. 5.* Quæ consuetudo in nostra Hispania non seruatur, vt tradit Couarr. *d. c. 31. n. 5. in fi.* eamq; iuri contrariā latè probat Marta *de iurisdict. 4. p. cent. 2. casu 125.* Gaspar Rodericus *de ann. reddit. lib. 2. q. 9. n. 59.* & Felicianus *de cens. to. 2. lib. 2. c. 3. n. 16. vers. tùm quia.* Sed & in Anglia alia esse solebat cōsuetudo circa clericorū coram secularibus cōuentionem, libertatem ecclesiasticam multò magis limitās, & coarctans: quā tamen improbat Rot. Rom. *dec. 10. de consuetudine, in antiq. aliàs decis 840.* & idem Couarr. *d. n. 5. vbi sup.* Carolus de Graffis, qui hanc, & similes omnes improbat, *de effect. lib. clericat. 1. effect. ex nu. 372.* multasq; eiusmodi consuetudines commemorauit Salas *de legibus, disput. 14. sect. 12. nu. 123.* non omnino ab eis abhorrens.

155 Sublimita tamen primò dictam quartam limitationē, vt quamuis regulariter verū sit, Clericum non esse cōueniendum coram seculari Iudice etiam actione reali, sed in suo foro ecclesiastico, & apud Iudicē ecclesiasticū, nihilominus si Clerici, aut Monasterij, alteriusue pij loci, pecora, aut animalia damnum dederint in agris, aut hortis contra dispositionē statutorū, quæ in populis esse solent (quemadmodū erat præstituta pœna, iuxta legē saluti illi datā, de quo Gordianus Imperator *in l. 2. C. de nox. actiō.*) capi poterunt à Iudice laico pecora ipsa, & dānari pœna statutaria, retinerique donec parti læsæ, & pœnæ incursæ, & indictæ fuerit satisfactum. Ita sentiunt Lucas de Penna *in l. iubemus, nu. 1. vers. hæc faciunt, & num. 2. & 3. Cod. de nauibus non excusandis, lib. 11.* Gulielmus Benedictus *in repet. cap. Rainuntius, verbo, & vxorem, nomine Adelasiam, decis. 2. num. 36. & seqq. de testamentis,* Auiles *in c. 17. prætorum, glossa 1. num. 12.* Azeuedus *in l. 12. per text. ibi, num. 2. tit. 3. lib. 1. recop.* Auendanus *de exeq. mand. 1. p. c. 4. num. 30. vers. item in proposito, & c. 13. num. 7. & 2. p. c. 14. num. 13.* Guttierrez *lib. 1. pract. q. 4. ex nu. 2.* Salcedo *ad pract. Bernardi Diaz, c. 55. litera A. vers. septimo his,* Humada *ad glos. 2. in leg. 54. tit. 6. p. 1. nu. 18. cum seqq.* Bouadilla *lib. 2. politica, cap. 18. ex num. 243.* Emanuel Rodericus *tomo 1. quæst. regularium, q. 65. art. 14.* Ceuallos *in speculo pract. lib. 4. q. 897. ex num. 620. & in tract. de cognitione per viam violentia, 2. p. q. 23. num. 18. & 19. & seqq. latiùs, q. 11. ex num. 41.* Parladorius *in sesquicenturia, different. 9. §. 4. nu. 14.* & Pereira *tract. de manu regia post hæc scripta edito, 2. p. c. 39. num. 4. & ex numer. 9.* faeuunt, quæ tradit Greg. Lopez *in l. 5. tit. 6. par. 1. glossa. 4. & in l. 55.* per text. ibi, *glossa 10. eod. tit.* Ratio esse videtur, quia ista statuta res ipsas afficiunt, & rebus imponuntur, non personis, vt aliàs dicitur, *in l. qui aliena, §. vno defendente, ff. de negot. gest. l. lege fundo, 5. ff. de lege commiss. l. lex vectigali, ff. de pignorib. d. l. 2. Cod. de noxalibus action.* notat Ioannes de Platea *in l. Domini, num. 4. in fin. C. de agricol. & censit. li. 11.* & Quesada *diuersarum quæstion. iuris. c. 4. nu. 6. & 7.* atque ita res ipsæ conueniuntur, & damnantur, non personæ, vt in *l. Imperatores, 7. in princip. ff. de publican. & vectigal. l. denique 19. ff. de iure fisci.* Accedit quod animalia, quæ pascendo damnum dederunt, retineri possunt etiam à priuata persona pro alimentis consumptis, vi potè tacitè

hypothecata pro alimentorum expensa, vt docet Bart. *in l. interdum, 5. nu. 1. ff. qui potiores in pign. hab.* Alciatus *de præsumpt. regula 1. præsumpt. 50.* Surd. *de alimentis, tit. 8. priuilegio 62. num. 3.* Non est autem danda minor potestas Magistratui, quam priuato, imò maior, *l. non est singulis, 137. ff. de regul. iur.* notat Gulielmus Benedictus *in repet. c. Raynutius, verbo, vt vxorem, decis. 2. nu. 163. de testament.* Est autem speciale in hoc iudiciorum genere, vt res Clerici Tribunali sæculari subijciantur, vt statim dicemus.

156 Contrariam tamen sententiam huic sublimitationi, imo istam pœnam imponendam esse à solo Iudice Ecclesiastico, & exequendam, & capienda ab eo pecora tanquam pignora condemnationis, & non à sæculari, sequuti sunt Gregor. *in l. 24. tit. 15. p. 7. glossa 2.* Didacus Perez *in l. 1. tit. 3. lib. 1. ordinamenti, gl. 1. vers. est, & aliud priuilegium, col. 94.* Mascardus *de generali statutorum interpret. conclus. 1. ex num. 204. & num. 240. cum seqq.* Marta *de iurisdictione, 4. par. cent. 1. casu 8.* Fundamentum huius sententiæ est idem, quo confirmauimus prædictam limitationem, quòd videlicet, non minus sint exemptæ res Clericorum à sæculari Iudice, quàm personæ.

157 Nihilominus in hoc casu non est recedendum in Hispania, aut alibi, vbi moribus recepta sit, à proposita sublimitatione, quam vsu forensi admissam apud Regiam Cancellariam Vallisoletanam vidisse se testantur Gutierrez, & Azeuedus vbi supra. Nàm cùm procedente Ecclesiastico contra sæcularem Iudicem, ob capturam pecorum Clericorum, causa per viam violentiæ deducta esset ad prædictam Regiam Cancellariam, Iudices regij declararunt, vim fieri, & Ecclesiasticos inhibuerunt. Idem prorsus vidi pronunciatum, in Regia Cancellaria Granatensi; in quadam causa capti gregis ouium Collegij Iesuitarum Baccensis, ob damnum datum in agris, contra illius ciuitatis statuta. Etenim cùm Iudex conseruator suscitatus à Collegio procederet per censuras aduersus sæculares Iudices, quo restituerent gregem, causamq; remitterent ad ipsum, vt competentem me patrocinante, causa deuoluta per viam violentiæ ad Prætorium Granatense declaratum est, conseruatorem vim facere. Tantum potest consuetudo Tribunalium. Dùm tamen aduertamus, cautè agendum à sæculari Iudice ad exigendam pœnam statuti contra animalia ipsa, vel gregem, non contra personas dominorum, quæ sunt exemptæ, & ad pœnā persoluendam compelli non possunt, nisi grege retento, & sic causatiuè, & indirectè. Ratio autem cur hoc casu res Clericorum non gaudent consueta immunitate, sed subiacent laicis Iudicibus, est primò, quoniam in istis causis, in quibus summarie proceditur aduersus res ipsas Clericorum, & iudicium incipit à captione pignorum, quod in fraganti statuti violatione res ipsæ inueniantur, legitimè procedit Iudex sæcularis aduersus ipsas, cui ius est prohibendi, ne statuta violentur, aut damna inferantur, etiam à Clericis, ex latè deductis à Luca de Penna, & Gulielmo Benedicto nuper relatis, & docet Innocentius *in cap. si verò, 3. num. 2. de sentent. excommun.*

158 Ex quo item fit, vt in Hispania sit praxi receptum, iuxta communiorem, & veriorem sententiam, vt Clericus inuentus cum armis post signum receptui datum sono campanæ, spolietur ipsis à Iudice, aut ministris sæcularibus, sine vllo metu, aut scrupulo, vt docent Couarr. *lib. 2. variar. cap. 20. num. 18. vers. trigesimo sexto, & practic. c. 33. num. 7.* Plaza *de delict. c. 8. num. 26.* Iulius Clarus *lib. 5. sent. §. fin. q. 36. num. 26.* Menoch. *de arbitrarijs, lib. 2. cent. 4. casu 394. ex num. 31.* Guttierrez *lib. 1. pract. q. 12. num. 6. & 7.* Cauallos *de cognitione per viam violentia, 2. p. q. 64. num. 57.* Salcedo *ad pract. Bernardi, d. c. 55. lit. A. vers. quamuis ab hac,* Ioannes Garcia *de nobilitate, glossa 9. num. 53. in fin.* Parladorius *in sesquicenturia, differentia 9. §. 4. num. 3.* Bouadilla *lib. 1. polit. c. 13. num. 87. & c. 18. num. 66.* Cenedo *collectanea decreti, 37. num. 17. & ad Decretales, collectanea 7. num. 1.* Peguera *decis. 55. num. 17. & 18.* Pereita latè tractans, *de manu regia, 2. p. c. 43. ex num. 2.* Farinac. *in praxi crim. q. 8. num. 96. vol. 1.* Borrellus *de Regis catholici præstantia, c. 71. ex num. 45.* Ambrosinus *de immunitate, & libertate Ecclesiastica, c. 18. num. 36.* Scaccia *de iudicijs causar. ciuil. & crim. lib. 1. c. 78. num. 5. vers. amplia,* Carolus de Grassis *de effectibus clericatus, 1. effectu, num. 862. & 10. effectu, num. 20.* qui plurimos alios referunt. Quidquid nimis restringat hanc potestatem Marta *de iurisdict. 4. par. centur. 1. casu 7.* Secundò (& est ratio irrefragabilis, & quæ nullam congruam solutionem admittit) quoniam cùm liceat non solùm publicis custodibus, sed etiam cuicumque priuato (vt dicebamus supra, num. 155. in fin.) capere iure pignoris animal, quòd in suo agro damnum dedit, illudque retinere, donec sibi sit satisfactum, cùm Clericus petit animal suum iure pignoris à custode publico, vel priuato domino agri, vel horti captum, sibi restitui, verus actor est, non secus, ac si rem pignoratam apud laicum, & ab illo retentam postularet, quoniam mediante lege, aut statuto contrahitur per impletionem causæ, est enim quasi organum, quo mediante contractus fit, vt eleganter docuit Baldus *in l. pecuniam, 10. num. 1. C. de condict. ob causam.* Ex quo consequens est, vt non possit id petere Clericus in suo foro, sed in foro illius laici, qui illud retinet, & est reus, ex regula generali, quâ actor sequitur forum rei, *cap. cùm sit generale, de foro compet.* Cuius restitutionem, tunc demum obtinebit, cùm damnum resarcierit, & pœnam soluerit, quibus hypothecæ iure est obnoxium, & non alitèr, nec alio modo. Ita fit, vt indirectè damnetur, & sententiæ obsequi, & parere debeat, alioqui animalis sui restitutionem non obtenturus. Et possit fortassis videri mirum, quod si quilibet laicus fur auferat Clerico per furtum res suas, extra omnem ambiguitatem debeat furem in foro sæculari conuenire, quo & puniatur, & restituere cogatur, non apud Ecclesiasticos Iudices, quorum nullus vnquam conatus est, nullus vsquam contendit, de furto cognoscere contra sæcularem, eo pretextu, quod res Clerici abstulerit, neque id cuiquam eorum venerit in mentem, opinentur verò quidam mordicus, publicum officialem, laicum, vel ministrum ex facultate à iure, & consuetudine sibi concessa, iuxta tradita ab Auendano *de exequen. mandat. 1. par. c. 1. num. 13. cum seqq.* auctoritate publica suffragante capientem, & retinentem res Clericorum, conueniendum esse in foro Ecclesiastico, & contra istum reum ablatorum iustum, vel iusta saltem causa, & titulo, sibi non permittant solùm, sed arrogent, quod sibi licere aduersus furem non arbitrantur. Parciùs tamen hæc doctrina esse admittenda, si res Clerici nō deprehēderētur in fraganti statuti violatione, sed illis post violatum statutum inuentis, tractaretur de imponenda pœna, facto processu, admissa informatione, adhibitaque causæ cognitione, vt fieri solet in causis criminalibus denunciationum, tùnc enim difficilior redderetur ista praxis, & securius esset aduersus res Clerici patrimoniales adire Iudicem Ecclesiasticum. Quod si eo sensu explicari velint ij Doctores, quos pro contraria sententia retulimus, ab eis ferè non dissentiemus. Semper autem verba statuti expendenda sunt, vt certa capiatur resolutio. Vtrumque verò, tàm in quam sententia, quam defendimus,

fendimus,

fendimus, qua ista cautela, seù limitatio, confirmatur exemplo indubitato, deducto à personis ipsis Clericorum. Quis enim dubitet Clericos ipsos esse exemptos à sæculari iurisdictione, quam immunitatem omnia iura clamant? Nos notauimus supra, num. 83. & dicemus inferius, nu. 392. nihilominus si Iudex laicus inueniret Clericum, vel Religiosum in fragranti delicto, potest eum capere, vt suo Iudici remittat sine metu excommunicationis, *cap. vt fama, in fin. de sentent. excommun.* Glossa, & Doctores *in cap. cùm non ab homine, de iudicijs*, Farinac. *in praxi. crim. q. 8. n. 116. & seqq.* Menochius *de arbitrar. casu 180. ex nu. 16.* Bouadilla *lib. 2. polit. c. 18. num. 50. & seqq.* qui plurimos referunt Carolus de Grassis *de effectibus clericatus, 1. effectu, num. 537. cum seqq.* Follerius *in pract. crim. a. par. 1 secunda partis, Rublica. Item, quod fuit captus in fragranti crimine, num. 6.* Parladorius *in sesquicenturia, differentia 9. §. 4. nu. 1. & 15. & 16.* Pereira *de manu regia, 2. p. d. c. 43. num. 6.* Gregorius Lopez *in l. 2. tit. 9. p. 5. glossa 2.* & est communissima sententia, à qua tametsi discedat Maria *de iurisdict. 4. p. cent. 1. casu 42. ibi, num. 6.* dicit esse sententiam omnium modernorum. Quod tamen post commissum delictum vbi nulla esset fugæ suspicio laicus Iudex proculdubio efficere non posset ob immunitatem personæ, vt omnes annotarunt. Similiter tametsi regula sit, vt nemo possit sibi in sua causa ius dicere, vt in rubro, & nigro, *C. ne quis in sua causa*, nihilominus creditor inuentum debitorem de fuga suspectum potest capere, & ad Iudicem trahere, *l. 2. tit. 13. lib. 8. recopil.* Azeuedus *ibi, ex num. 154. l. 10. tit. 15. p. 5. vbi glos. 1. l. ait prætor, §. si debitorem, ff. quæ in fraud. creditor.* Hippolytus de Marsilijs *singul. 43.* qui id extendit *num. 3.* ad debitorem Clericum existente creditore laico. Menochius *de arbitrar. lib. 2. centur. 1. casu 87.* iunctis ijs, quæ tradit Mascardus *de probation. concl. 824. fuga suspicio, ex num. 25.* Bouadilla *lib. 2. polit. d. c. 18. num. 51.* Parladorius *vbi supra, num. 2.* Cochier *de iurisdictione tomo 1. par. 2. q. 45. num. 10. & par. 4. q. 52. num. 2.* qui referunt plurimos, quos ego consultò omitto. Mirùm igitur esse non debet, si delicti fragrantia aliquantulum maioris potestatis tribuat Iudici laico in rebus clericorum, si tribuit quoad personas: iuraque in odium præsentis delicti plus permittant laicis circa bona clericorum, quam alioqui permitterent. Et quod fragrantia criminis iurisdictionem tribuat eam non habenti prosequitur nonnullis exemplis adductis Auendanus *de exequen. mandat. 1. par. c. 1. num. 33. ex vers. vigesima tertia causa*, doctissimus Riccius *decis. Curiæ Archiepiscopalis Neopolitanæ 206. 1. par.* ex quo dissoluitur contrariæ sententiæ fundamentum. Hæc dicta sint pro ea prouincia, in qua vt in Hispania illa introduxit antiqua, & inueterata cõsuetudo, in Regno vero Neapolitano quid seruetur, vide apud Viuium *decis. 280.* & in alijs prouincijs standum erit prædictæ limitationi.

159 Sublimata secundo, prædictam quartam limitationem (quod videtur ex eodem fonte, & doctrina procedere) vt Clericus negotiator, qui gabellam, & tributa debet, possit captis pignoribus ad solutionem gabellæ compelli à Iudice sæculari; dùm tamen caueat, ne quid agat aduersus personam: in illis tamen prouincijs, vbi moribus hæc sententia fuerit recepta, à quibus, & consuetudine legitimè introducta multum iuuatur, aut impeditur iurisdictionis vsus. Est autem hoc apud Hispanos receptum, & vsu comprobatum. Ita sentit Guttierrez clericus ipse *lib. 7. pract. de gabellis, q. 94. num. 5.* Humada *ad glossam 3. in l. 49. tit. 6. p. 1. num. 2.* Azeuedus *in l. 11. num. 5. tit. 3. libr. 1. recop. & in l. 7. num. 13. & 14. tit. 18. lib. 9. eiusdem recop.* *Thomæ Carleualij de Iudicijs.* Lassarte *de decima venditionis, c. 19. num. 84.* Messia *in pragmaticam taxæ panis. conclus. 5. num. 23.* Cenedo *ad decretum, collect. 37. n. 2. & 4.* Carolus de Grassis *de effectibus clericatus, 1. effectu, nu. 874.* Cauallos *de cognitione per viam violentiæ, 2. par. q. 23. nu. 2. & seqq.* Villadiego *in politica, c. 5. num. 89.* idem Cauallos *vbi supra, q. 64. ex num. 7.* Parlador. *in sesquicenturia, d. differentia 9. §. 4. num. 20. & 21.* Pereira *de manu regia, 2. par. c. 38. ex num. 5.* conferunt notata ab Olano *in sua concordia, litera C. nu. 39.* apud quos plurimos inuenies. Et in fortioribus, & vniuersalioribus terminis sentit idem Rebussus *in trac. in quibus casibus Iudices sæculares possunt cognoscere de personis ecclesiasticis, n. 78.* Confirmant hoc ex doctrina Baldi *in l. de his, 3. num. 1. C. de Episc. & Cleric.* vbi referens sententiam Gulielmi de Cuneo, subiungit. *Ego credo, quod res ipsa benè pertineat ad forum sæculare, & quod Iudex sæcularis possit mittere ad rem ipsam pro tributo, & inde recipere tributum, quia est de sua iurisdictione tàm vniuersali, quàm particulari. Sed quod in personam Clerici Iudex sæcularis aliquid possit, hoc ego nego, per Auth. statuimus, infra eod.* Baldum sequitur multa addens, quæ conferunt ad prædicta Iacobus de Beluiso *in repet. §. contrahentes, num. 114. in cap. Romana, de foro comp. in 6.* Hanc tamen sublimitationem ego ita intelligerem, vt si res summariè esset agenda, & posset iudicium incipere à captione pignorum pro gabella debita, vel collecta, vel res ipsa incidisset in commissum, siue quia non comprehensa in instrumento professionis, seù quia extracta, vel introducta contra statutum indicens pœnam commissi, quo casu sententia magis rei dicitur, quam personæ practicandum crederem istam doctrinam apprehensa re ipsa in fraganti statuti violatione, vel debiti præsentanei exactione, iuxta latiùs notata à Periura *d. cap. 38. num. 14. 15. & 22.* Heuia Volano *de commercijs, lib. 3. cap. 10. num. 15. & in Curia Philippica, 3. par. §. 3. num. 11.* Mausonio *de contrabandis, q. 8. num. 13.* Quomodo videtur loquutus Bouadilla *lib. 2. polit. d. cap. 18 numer. 117. 118. 119. & 121. cum sequentibus.* Quidquid contra videatur sentire Grassis *de effectibus clericatus, d. 1. effectu, numer. 1269.* Alioqui si causa esset plenariè agenda seruatis processus solennitatibus, & consueta iudicij forma, res scrupulo non careret, & maturiore deliberatione opus esset. Quoniam causa agi non posset sine citatione Clerici, ad quem res illa pertineret, qui exemptus est, foro non subiectus, & sæculari iurisdictione immunis. Hæc de foro rei sitæ dicta sint pleniusculè fortassis, quam alibi. Madriti 12. Maij 1624.

S V M M A Q V Æ S T I O N I S Quartæ.

160 R*Atione contractus sortitur quis forum, vt possit conueniri apud Iudicem loci contractus.*

161 *Ex contractu ab institore gesto sortitur forum dominus institoris.*

162 *Non solùm id locum habet in institore generali, sed etiam in procuratore particulari.*

163 *Ex contractu etiam nullo sortitur quis forum.*

164 *Ex contractu sortitur quis forum, siue agatur actione personali, siue reali.*

165 *In loco contractus sortitur quis forum, siue agatur quoad principalem obligationem, siue quoad accessoria damna, interesse, & expensas, quæ cadunt sub obligatione secundaria.*

166 *Ex quasi contractu sortitur quis forum.*

167 *Ex quasi contractu per se subsistente, constituitur forus, non verò ex eo, qui pendet aliunde, & explicatur hæc Doctorum distinctio,*

168 *Ex quasi contracto per se subsistente, conuenitur etiam absens, & ad eius locum remittendus est.*

Exequutio sententiæ capitalis differtur, donec reddatur ratio, à reo damnato,

169 *Sententia distinguentium quoad hoc administrationem priuatam à publica, & eius probatio, & n. 170.*

171 *Reijcitur hæc sententia, & ostenditur, remissionem fieri ex quasi contractu, in administratione publica, & priuata.*

172 *Satisfit argumento Barbosæ contrarium sentientis.*

173 *Forum dat quasi contractus voluntarius, non quasi contractus necessarius, qui forum ipsum præsupponit; non mutat.*

Nouatio necessaria non tollit priuilegia, neque forum.

Laudatur insignis Doctor Franciscus Caldera Lusitanus, Authoris præceptor, in Salmanticensi Academia primarius legum Professor.

174 *Omnis obligatio vndecunque oriatur habenda est pro contractu,*

175 *Relatores, Aduocati, Notarij, & Procuratores, apud Iudices litis possunt agere pro suis sportulis, & salarijs: idq; receptum est, apud Tribunalia Hispaniæ.*

176 *Expensæ litis connexionem habent cum causa principali, ideo idem est Iudex vtriusque causæ. Connexorum idem est iudicium.*

177 *Tacite actum videtur, vt salaria, & sportulæ soluantur in loco iudicij.*

178 *Expenditur contra hoc tex. in c. Romana, §. neque etiam, de foro compet. in 6.*

179 *Quid responderit Gloss. ibidem.*

180 *Quid responderit Barbosa.*

181 *Approbatur circa hanc rem sententia Mariani Socini.*

182 *Salaria Aduocatorum, & Procuratorum, possunt à Iudice taxari, & reformari, contra expressam partium conuentionem.*

Sæpius potest Iudex obligationem contractus moderari, & ad æquitatem reducere,

183 *Ad decernenda alimenta filio legitimo, naturali, aut spurio, idoneus est, & competens Iudex loci, vbi filius genitus est, vel natus.*

184 *Contrahens sortitur forum in loco contractus non solùm quando agitur de ipsius implemento, sed etiam de eius rescissione, seù distractu.*

Distractus duplex est, alius voluntarius, alius necessarius.

Distractus voluntarius constituit forum diuersum, à foro contractus.

Contractus, & distractus à pari procedunt,

185 *Iudex loci contractus est competens, cum agitur de rescissione eius, & distractu necessario, & adducitur textus in l. in contractibus, 14. §. in omni, C. de non numerata pecunia,*

186 *Quid ad eum textum responderit Barbosa,*

187 *Eius solutio late impugnatur.*

188 *Qui senserint in loco contractus, non posse agi de eius rescissione, quod probatur ex textu in l. 2. C. vbi, & apud quem.*

189 *Reijcitur eorum sententia, & explicatur dicta l. 2. & circa eam noua Authoris consideratio,*

190 *Secunda solutio Bartoli.*

191 *Tertia solutio Couarruuiæ.*

192 *Cum petitur Contractus, rescissio, vel restitutio aduersus ipsum, adiri debet Iudex rei, contra quem petitur, videtur, aut Iudex domicilij, aut Iudex loci contractus.*

193 *Sit ne vniuersim verum, in iudicio restitutionis actorem sequi forum rei, etiam cum Ecclesia petit restitutionem aduersus laicum, & sententia negatiua.*

194 *Expenduntur pro ea textus in c. 1. & in c. constitutis, de in integrum restitut. & in cap. ad nostram, de rebus Ecclesiæ non alienand,*

195 *Adstruitur contraria sententia,*

196 *Respondetur fundamentis contrariæ sententiæ prioris,*

197 *An relaxatio iuramenti adhibiti in contractu, duntaxat ad effectum agendi, sit petenda à superiori iurantis, an à superiore eius, cui iuratum est.*

Cum petitur relaxatio iuramenti ad effectum agendi duntaxat, & non simul ad rescindendam obligationem contractus iurati, communis, & recepta sententia est, non esse necessariam citationem,

198 *Qui senserint pro petenda relaxatione à iuramento, adeundum esse superiorem iurantis.*

199 *Qui petit relaxationem iuramenti originaliter est reus, atq; item, qui intentat beneficium l. diffamari.*

200 *In relaxatione iuramenti solùm agitur de tollenda ligamine iurantis,*

201 *Sententia contraria eorum, qui absolutionem iuramenti censent, petendam à superiore eius, cui iuratum est,*

202 *Posterior sententia approbatur, & satisfit fundamentis contrariæ, agitur de beneficio l. diffamari, & quid in eo peculiare sit,*

Expenditur duplex iudicium in hoc beneficio, alterum primum, & antecedens, alterum principale, & subsequens,

203 *Satisfit secundo argumento prioris sententiæ, & distinguitur forum internum ab externo, & in foro pœnitentiali, & interno statuitur, adeundum esse superiorem iurantis,*

204 *Relaxatio iuramenti in contractu adhibiti, peti potest coram Iudice domicilij, illius, cui iuratum est, vel in foro contractus, etiam si aduersarius sit absens.*

Idem Iudex est causæ præparatæ, & præparantis,

Connexorum idem est iudicium.

Iuramentum facit contractum subijci foro Ecclesiastico, & addit forum foro.

205 *Relaxare iuramentum est remittere spiritualem obligationem ex iuramento ortam, non semper condonare obligationem.*

206 *An petenda sit relaxatio iuramenti à Iudice laico superiore contrahentium, an à superiore Ecclesiastico.*

207 *Qui senserint secularem esse incompetentem ad concedendam relaxationem iuramenti, & eorum fundamenta, & num. 208*

209 *Secunda sententia posse potestates laicas iuramenta remittere, eorumque relaxationem concedere.*

Causa iuramenti est mixti fori, cum iuramentum adhibetur circa rem, quæ non transcendit naturalem, ac politicum Reipublicæ secularis finem; Vtriusque Religionis, quæ cultum naturalem Deo defert, non transcendit finem eiusdem, & est intra ordinem naturæ.

210 *Distinguitur duplex obligatio orta ex iuramento; prima respectu Dei, secunda respectu alterius hominis, cum quo contrahitur: & ita duplex est iuramenti relaxatio, altera directa, altera indirecta.*

211 *Directa absolutio à iuramento, siue in foro pœnitentiali, siue in externo, duntaxat pertinet ad potestates Ecclesiasticas.*

212 Re.

212 *Relaxatio indirecta iuramenti potest fieri à potestatibus laicis, & ciuilibus.*

Contrahens potest remittere, & condonare iuranti obligationem ex iuramento ortam.

Remissa, & condonata obligatione iuramenti à contrahente, vinculum iuramenti, etiam quoad Deum, remissum, & solutum censetur.

Quoties consensu subditi opus est ad aliquem actum, Iudex superior eius, consensum supplere potest.

Factum Iudicis, censetur factum partis.

Iudex laicus adiri potest, vt compellat subditum suum ad relaxandum iuramentum, cùm relaxatio locum habet.

213 *Reprehenditur Thomas Sanchez, & ostenditur condonationem obligationis iuramenti, posse fieri à Iudice seculari ad effectum agendi aduersa parte non citata.*

214 *Condonatio iuramenti non potest fieri à superiore iurantis, sed à superiore eius, cui iuratum est.*

215 *Si iurat infidelis fideli. Iudex Ecclesiasticus, vel laicus superior fidelis, relaxat infideli iuramentum.*

Si vterque contrahens sit infidelis, aut is solus, cui iuratur; solus sæcularis superior infidelis, cui iuratur, potest concedere relaxationem.

Infidelis, qui nunquàm fidem suscepit, non subditur Ecclesiasticæ potestati.

Deus inter fideles ab initio mundi in lege naturæ, veteri, & gratiæ, cognitus est, non solùm, vt finis naturalis, sed etiam, vt supernaturalis.

Fides supernaturalis semper fuit ad salutem necessaria.

Deus apud fideles fuit simul cognitus, & cultus, vt auctor naturæ, & gratiæ.

Sacrificia in omnibus legibus oblata sunt, in recognitionem Dei simul, vt auctoris naturæ, & finis naturalis, & vt auctoris gratiæ, & finis supernaturalis.

In Ecclesiâ nunquàm fuit duplex summum Sacerdotium, vnum ad offerenda sacrificia Deo, vt auctori naturæ, alterum ad offerenda sacrificia, vt auctori gratiæ; sed ad vnum officium, & vnum ministrum pertinet vterque cultus.

Non nunquàm vnita fuit potestas sæcularis cum Ecclesiastica in vna, eademque persona.

Distincta sunt iura, quamuis in vnam personam concurrant.

Cura Religionis, cultusque Dei, vt auctoris naturæ, & gratiæ pertinent directè ad solam potestatem Ecclesiasticam, atque ita relaxatio iuramenti, etiam si non excedat ordinem naturalem.

216 *Potestates sæculares relaxant iuramenta interposita circa materiam ipsis subiectam.*

In omni iuramento videtur excepta superioris auctoritas.

Pater irritat iuramenta filij, vir vxoris, dominus serui.

Explicatur text. in l. vlt. ff. ad municip.

217 *An Principes sæculares possint statuere, ne interponatur iuramentum, & vt interpositum sit irritum, & nullum remissum.*

218 *Contrahens conuenitur in loco contractus, si ibi inueniatur. Remissioni non est locus in contractibus.*

219 *Remissioni est locus in contractibus, cùm contrahens submittit se Iudici contractus, cum renunciatione proprij fori.*

220 *Iudex contractus non compellit contrahentem præcisè coram se litigare, sed causatiuè mittendo actorem in possessionem bonorum rei.*

Explicatur textus in cap. Romana, §. contrahentes de foro comp. in 6. & distinguuntur quinque casus.

221 *Iudex loci contractus mittit actorem in possessionem bonorum sitorum in suo territorio rei absentis, & se non defendentis, non tamen procedit ad diffinitiuam.*

Ad possessionem ex secundo decreto requiritur vera contumacia, & ad diffinitiuam proferendam in absentia, ficta.

Contumax potest dici reus non comparens in loco contractus, quoad effectum missionis in possessionem ex primo decreto, non vlterius, vt possit puniri, vel excommunicari.

222 *Iudex loci contractus non potest contra reum absentem, latitantem procedere ad diffinitiuam, nec petere eum ad se remitti, sed potest decernere possessionem bonorum sitorum extra territorium ex primo decreto.*

223 *Qui senserint contrarium, & impugnantur, & numer. 224.*

225 *Cùm reus non habet bona in loco contractus, potest Iudex eius loci, decernere possessionem bonorum sitorum extra suum territorium, & ad eam exequendam, mittere literas requisitorias, si latitat, vbi habitat.*

226 *Quid senserint nonnulli faciendum esse, cùm reus non habet bona in loco contractus.*

227 *Cùm reus non latitat, & in loco contractus bona non habet, non potest Iudex loci contractus, petere eum ad se remitti, aut decernere missionem in possessionem bonorum sitorum extra territorium.*

228 *Iudicis, loci contractus in reum, qui nullibi bona habet, nullæ sunt partes.*

229 *Quid debeat obseruari in adimpletione literarum requisitoriarum.*

230 *Iudex loci contractus potest procedere ad definitiuam contra reum absentem, quando cum præsenti captum est iudicium.*

231 *Propter nimiam rei contumaciam, an reus sit remittendus ad locum contractus, & num. 232.*

233 *De iure Regni Castellæ in contractibus an sit locus remissioni.*

234 *Verius est non esse locum, & agitur de interpretatione legis 2. tit. 16. lib. 8. recopilat.*

235 *Traditur vera eius interpretatio, & noua.*

236 *Forus contractus necessarius est ex parte rei, voluntarius ex parte actoris.*

De contractu potest etiam agi in foro domicilij.

237 *Contractus non dat forum, quando fit cum aduena, & viatore.*

238 *Contractus cum mercatore in nundinis habente tabernam dat forum.*

239 *Viator potest conueniri in loco contractus, vt impleat ea, quæ secundum naturam contractus erant statim expedienda.*

240 *Cùm res traditas aduenæ, non dato pretio, non præsumitur habita fides de pretio.*

241 *Multa in iure ciuili contra strictam iuris rationem propter vtilitate communi recepta sunt.*

242 *Tacitè actum videtur in contractu facto cum aduena, vt in loco contractus impleantur in contractu promissa, & continetur in eodem loco tacita destinatio solutionis.*

243 *Contrahens cum aduena, eius fidem sequutus, debet eum conuenire in loco domicilij, non contractus.*

244 *Contrahens cum eo, qui ignorauerit esse aduenam, potest eum conuenire in loco contractus.*

245 *Cùm dubitatur, an quis scuerit, vel ignorauerit, contrahentem esse aduenam, vel viatorem, cui incumbat probatio, & pro quo stet præsumptio.*

246 *Contrahentes non sortiuntur forum in loco contractus, cùm conuenit inter eos, vt in alio loco defendantur, vel respondeant.*

247 Pra-

247 *Prædicta conuentio non est inefficax.*
248 *Reus non conuenitur in loco contractus, cùm in alium destinatur solutio; sed in loco destinatæ solutionis.*
Intelligitur quis contraxisse in loco destinatæ solutionis, non vbi verba sunt prolata: & in eodem conuenitur quis, etiam de accessorijs contractus.
249 *Multi casus possunt distingui in destinatione solutionis facta in contractu remissiue.*
250 *Cùm contractus sit in vno loco, & solutio destinatur in aliũ particularem, sortitur forum contrahens in loco destinatæ solutionis, non in loco contractus.*
251 *An possit, alibi conueniri reus in prædicto casu, quam in loco solutioni destinato, & quid senserit Bart.*
252 *Verius est reum non posse conuenire vbicunque in prædicto casu, sed solùm in loco destinatæ solutionis, vel domicilij, uel alio foro competenti.*
253 *Qui destinauit solutionem in quemlibet locum, nullo in specie expresso, potest conueniri vbicumq; inueniatur.*
254 *Limita nisi inueniatur in itinere, vel nauigatione, vel in alio loco infecto peste.*
255 *Solutione in multa loca destinata alternatiue, electio est actoris, vbi petat, quemadmodum rei, vbi soluat.*
256 *Solutione destinata in multa loca copulatiuè, diuiduntur summæ debitæ quantitatis pro rata.*
257 *Destinatis duobus, vel tribus locis in specie solutioni, & adiecta clausula generali, non censetur diuisa solutio per partes, verùm non potest conueniri reus in locis distantioribus, quàm sint expressa.*
258 *Quid dicendum sit, cùm contrahens in vno loco, promittit se responsurum in alio.*
259 *Idem operatur destinatio tacita solutionis, quod expressa.*
260 *Idem dicendum est, si post perfectum contractum in vno loco, adijciatur ex interuallo destinatio solutionis in alium locum.*
261 *Qui contrahit per nuntium, vel per epistolam missam ad alium locum, censetur contrahere in loco, ad quem mittitur epistola.*
262 *In loco destinatæ solutionis conuenitur, reus, si ibi inueniatur, non aliter.*
263 *Quod restringitur quinque modis, & nu. 264. 265. 266. & 267.*
268 *Explicatur locus Innocentij, circa postremam restrictionem & duæ posteriores restrictiones impugnantur, & num. 269. cum 270.*
271 *Qui promittit soluere certo loco cum iuramento, & se ibi repræsentare, potest absens ibidem conueniri.*
272 *Quoad forum inspicitur locus destinatæ solutionis, quoad alios verò effectus locus contractus.*
273 *Quoad exequutionem attenditur locus destinatæ solutionis.*
274 *Quoad ordinem iudicij attendi debet locus iudicij.*
275 *Si reus in loco destinatæ solutionis sit tanquàm aduena, an possit ibi conueniri.*
276 *Verius est posse conueniri, qui destinauit solutionem in aliquem locum, etiam si in eo inueniatur tanquam aduena; & vera ratio huius resolutionis.*
277 *Designatur disparitas, inter locum veri contractus, & ficti.*
278 *Cùm quis promisit se soluturum, vbicunque inueniatur, nullo certo loco expresso, non conuenitur in loco, in quo fuerit aduena, vel prænauigans, vel in loco non tuto.*
279 *Forum contractus sortitur quis, vbi gestum est negotium, non vbi ratum habetur.*
280 *Forum contractus sortitur quis vbi contractus fit, non vbi confirmatur.*
281 *Locus contractus intelligitur, vbi facta est conuentio, non vbi scriptum est instrumentum, nisi contrahatur in scriptis.*
282 *An conueniatur in loco domicilij, qui ab eo, in alium domicilium transtulit, ex contractu facto ante translationem.*
283 *Qui affirmant conueniri posse indistinctè, & expenditur l. 2. C. de iurisd. omnium Iud.*
284 *Distinguuntur duo casus.*
285 *De contractibus gestis extra domicilium, non conuenitur quis in loco prioris domicilij, ipso mutato.*
289 *Mutato domicilio extinguitur omnes eius effectus.*
287 *Qui contrahit in loco domicilij, duplici ratione sortitur forum, ratione domicilij reuocabiliter, ratione contractus irreuocabiliter.*

QVÆSTIO QVARTA.

De foro contractus.

160 IN primis regula, & conclusio generali sit. Ratione contractus sortitur quisque forum, vt possit conueniri apud Iudicem loci contractus. Hanc docet Aristoteles *lib. 3. de Republica, cap. 1.* & textus *in l. hæres absens, 19. §. proinde. ff. de iudicijs, & in §. hac considerantes & §. si igitur, in Auth. vt omnes obediant Iudicib. collat. 5. tit. 24. cap. vltimo, de foro comp.* & istis locis Accursius, Bernardus, & Doctores, *& in cap. dilecti, eod. tit. d. l. 32. tit. 2. par. 3.* & ibi Gregorius *glossa* 10. ampliat, limitat, & declarat, Speculator *lib. 2. titul. de comp. Iud. adition. §. 1. nu. 2. vers. quinto ratione contractus,* Cardin. Tuscus *litera F. concl.* 438.

161 Amplia primò, dictam regulam, & conclusionem, vt non solum sortiatur quis forum in loco contractus, quem ipse gessit, sed etiam vbi gessit contractum institor eius. Nam ille contractus perinde habetur, ac si ipse dominus in eo loco contraxisset, *d. l. hæres absens, §. apud Labeonem,* vbi Doctores, *ff. de iudicijs,* Romanus *singul.* 140. Franciscus Cremensis *singul.* 77. Boerius *decis.* 114. *ex num.* 1. Stracca *de mercatura, tit. quemodo in causis mercat. sit proceden. 2. particula, nu.* 21. Generale enim est non interesse, an quis aliquid faciat per se ipsum, an per Procuratorem, eius negotium gerentem, *cap. qui per alium, de reg. iur. in* 6.

162 Extende ampliationem, vt non solùm locum habeat in institore, qui negotiationi alicui vniuersali præponitur, iuxta *l. institor est, 18. & l. institor, 3. cum seqq. ff. de institor. act.* sed etiam in contractu facto à Procuratore particulari, ex quo in loco, quo geritur, sortitur forum is, cuius nomine contractum est, ob eandem rationem, quam nuper reddidimus in institore. Ita tenent Romanus *d. singul.* 140. Cremens. *d. singul.* 77. & Paul. de Castrens. *in d. §. apud Labeonem,* format generale summarium de contrahentibus nomine alieno indistinctè, & Barbosa *in §. apud Labeonem, num. 12. & seqq.* reprobans sententiam Decij *cons.* 150. *in num. 5. in fin.* qui contrarium sensit.

163 Amplia secundò, vt non solum sortiatur quis forum ex contractu valido, sed etiam ex contractu nullo. Nàm contractus nullus constituit, & producit forum, in quo cognosci debet, an valeat necne. Obseruat elegantissimè Baldus *in l. præscriptione, 2. num. 15. C. si contra ius, vel vtilit. publ.* & cum sequutus Gregorius Lopez *in d. l. 32. tit. 2. p. 3. glossa 10. in principio, vers. extende præ-*

dic,

dere, & Barbosa *in d.l.hæres absens, §.proinde, num. 36. ff. de iudicijs*.

164 Amplia tertiò, vt ex contractu sortiatur quis forum, non solùm si agatur actione personali, & de ipsa exerceatur iudicium, sed etiam si agatur hypothecaria, & de ipsa controuertatur. Docet Glossa notatu digna *in Auth.vt omnes obed.Iudicib.prouinciar.§.hac considerantes, verbo, hypotheca*, quam sequitur, & commendat Baldus *in l.2.num.2.C.mandati*, Gregor. Lopez *in d.l.32.tit.2.p.3.gl.10.vers.extende etiam*.

165 Amplia quartò, vt in loco contractus non solùm sortiatur quis forum quoad principalem ipsam contractus obligationem, sed etiam quoad secundariam, quæ inducitur ad damna, interesse, & expensas, eò quòd primariæ debito tempore non satisfiat, & sic quoad accessoria contractus. Probat textus *in d.cap. dilecti, 17. de foro comp.* vbi notat Panormitanus *num. 6.* Felyn. *in d.c. vltimo, num. 19. eod.tit.* Decius *in l. si conuenerit, 18. num. 31. ff. de iurisd.omn.iud. & in cap.1. 1.lectura, num. 150. de iudicijs*, Alciatus ibi, *nu.32.* Ias. *in l.1.num.6.ff.de eo, quod certo loco*, Barbosa *in d.l.hæres absens, 19.§.proinde, nu.7.ff. de iudicijs*.

166 Amplia quintò, vt non solùm ex contractu quis sortiatur forum; sed etiam ex quasi contractu; nam in loco, in quo quis quasi contractum gerit, conueniri potest de omnibus pertinentibus est quasi contractum. Probat textus *in d.l.hæres absens, §.1. & l.Argentarium, 45.ff.de iudicijs*, præsopposita ad inductionem, d.§.1. doctrina textus *in §.tutores, inst.de obligat. quæ ex quasi contractu.* Probat item *l.32.tit.2.par.3. vers. la catorcena*, & ibi Gregor. *glossa 1.vers.extende etiam.* Sentiunt Bart. *in d.§.1.in princip.* Baldus ibi, *1.lect.in princip.* Albericus *nu.5.* Angelus *num.1.* Paulus *num.1.* Fulgosius *num. 1.* Barbosa *num.1.* Romanus *in d.l.hæres absens, in principio*, idem Bart. *in l.qui certo loco, 27.ff.de condic. indeb.* vbi Salicet. *num.2. & 3.* Ias. *num.1.* Decius *in l.vinum, 30.num.11.ff.si certum pet.* Marianus Socinus *in d.c. dilecti, 17.num.37.de foro compet.* Felynus *in d.c.licet ratione, vltimo, nu. 17.* Panormitanus *n.29.eod.tit.*

167 Limita primò, dictam quintam ampliationem, vt forum constituatur ex quasi contractu per se subsistente, non verò ex eo, qui pendet aliunde, & dirigitur in alium finem, vel effectum. Pro cuius limitationis intelligentia nota, esse duplex genus, quasi contractuum. Primum genus est, quasi contractuom per se subsistentium, & qui aliunde non pendent, vt est gestio tutelæ, vel Argentariæ, & susceptio, administratioqoc publici officij. Secundum genus est quasi contractuum, qui oriuntur ex anteriore iure, à quo pendent, & in alium finem diriguntur: cuiusmodi est quasi contractus, qui inducitur ex aditione hæreditatis, qui pendet ex iure hæreditatis delatæ inter hæredem, & legatarios, vt *in §.hæres quoque, instit.de oblgat.quæ ex quasi contract.* Ita distinguit Baldus, *in l.omnem, 20.ff.de iudicijs*, quem sequuntur Marianus Socinus *in d.cap.dilecti, nu.37.* & Gregor. Lopez *in d.l.32. tit.2.par.3.glossa 10.vers.extende etiam*. Fateor tarditatem meam, differentiam agnosco, quid isti Doctores per hæc verba velint significare non percipio, neque cur alios quasi contractus per se subsistentes dicant, alios verò aliunde pendere; cùm vtrique pendeant aliunde; siquidem quemadmodum defertur hæreditas, defertur quoque tutela, *toto titulo, instit.de legit.agnat.tutel.* item, & confertur dignitas. Igitur aliter eandem doctrinam, & mentem prædictorum declaro. Primum genus quasi contractuum est eorum, qui producunt obligationem eius, qui quasi contrahit ad alterum, cum quo quasi contrahitur, sine vllo alio respectu ad tertiam aliam personam, quos vocat Bald. per se subsistentes: eiusmodi est susceptio officij publici, vel priuati, ex qua quis obligatur Reipublicæ, aut ei, cuius fauore suscipit officium tutelæ, vel Argentariæ, sine respectu ad vllam aliam tertiam personam. Secundum est genus quasi contractuum, qui producunt obligationem vnius quasi contrahentis ad alterum cum respectu ad aliam personam ab ipsis diuersam, qualis est aditio hæreditatis. Per quam tametsi legatarijs hæres obligetur ex persona sua, quibus defunctus obligatus non erat, & obligatio ab ipso hærede incipiat, neq; sit ad eum à defuncto transfusa, quemadmodum obligationes hæreditariæ, quibus defunctus suis creditoribus erat obligatus, tamen hæc ipsa obligatio respicit personam defuncti, quam hæres repræsentat, à cuius voluntate, & præcepto ortum habuit. Ita fit, vt subiecta maneat legibus, quibus defunctus, & patrimonium eius subijciebatur. Igitur quasi contractus primi generis forum constituit in loco, in quo intelligitur celebrari, & in eo quasi contrahens forum sortitur, & conueniri potest: quasi contractus autem secundi generis forum non tribuit, neq; vbi celebratur conueniri potest illum exercens, sed alius locus est adeundus, *d.l.hæres absens, in principio, l.de eo, 26.ff.de iudicijs*. Quis autem iste locus futurus sit, declarabimus inferiùs quæstione 5. de foro hæredis, & successoris, ex num.288.

168 Extende limitationem, vt non solum quis sortiatur forum, & conueniri possit in loco quasi contractus per se subsistentis, si ibi inueniatur, sed etiam absens, & sit remittendus ad locum quasi contractus. Si tamen hanc conclusionem, & doctrinam restringas ad quasi contractum, quo quis obligatur reddere rationem officij publici, seu administrationis publicæ, vel priuatæ, vt planè probat textus *in dict.l.hæres absens, §.si quis tutelam, & l.Argentarium.45.ff.de iudicijs, l.1. & 2.C.vbi de ratiocinijs agi oport.l.1.C.vt omnes Iud.tàm ciuil.quam milit. & in §.si quis autem, in Auth.de Administratoribus, collat.7.l.23. tit.7.l.3.tit.9.lib.3.recop.* tenet Albericus *in Auth.quæ in prouincia, num.13.C.vbi de crim. agi oport.* Gratianus *decis.180.num.3.* additio ad Bart. *in d.§.si quis tutelam, num.1.verbo, in duobus casibus*, Paulus Castrens. *in d.§.si quis tutelam, num.2. & 8. & in d.l.1.num.1.Cod.vbi de ratiocin.* vbi Baldus, & Salicetus post Glossam, Marian. Socinus *in Rubrica, num.1.vers.primo ratione, & in d.cap.dilecti, n.40. de foro comp.* Panormitan. *in cap.licet, vltimo, num. 37.* Butrius *num.15.* Felin. *nu.22.vers.fall.1, 1.eod. tit.* Philippus Francus *in cap.Romana.§.contrahentes, num.9. versic. quarto pro redenda, eodem tit. in 6.* qui addit maximè notatu dignum, tam inquam, requiri præsentiam personæ ad reddendam rationem administrationis etiam priuatæ, vt debeat differri exequutio sententiæ capitalis rei ad ratiocinia obligati, quousq; ratio reddatur ab eo, iuxta doctrinam Baldi, Iasonis, & Doctorum *in l.seruus. 70. & in l.seruo legato, 72.§.seruus, ff.de legat.1.* quod probat expressè textus *in l.1.C.de bonis proscrip.* vbi notat Cinus *num.2.* Bart. Bald. Angel. Salicet. Fulgos. idem Salicet. *in l.cum reis, 18.C.de pœnis*, Paulus *in l. si cognati, 21.C. de negotijs gest.* Cepolla *cautela 2.nu.5.* Peguera *decis. 22. num.1.* Anton. Gomez *tomo 3. variar.c.13.num.36.vers. secundus casus*, Iul. Clar. *lib.5.sent.§.fin.q.97.num.1.* Hippolitus de Marsilijs *in pract.crim.§.opportunè, num.2. & 3.* Volaño *in Curia Philippica, 3.par.§.17.num. 18. de commercijs, lib.2.c.9. num. 10.* & licet Angelus dicat id consue-

suetudine receptum non esse, eius censuram limitat Iaso, & Cepolla. Ex eoque redditur suspecta, quod nullus alius id animaduertit. Eandem principalem sententiam sequuntur Gregor. Lopez *in d. l. 32. tit. 2. part. 3. glos.* 22. Bernardus Diaz *regula* 642. *fallentia* 9. Couarr. *practic. c.* 10. *num.* 4. *vers. quarto illud*, Franciscus Molinus *de bracebio saeculari lib.* 2. *cap.* 35. Marcellus Cala *tract. de modo articulandi, in principio, num.* 68. Quod procedit ex obligatione residentiae personalis, quam quis incurrit ex officij publici, vel priuati administratione: & ex eo, quod quaecunque in administratione malè gessit, non possint alio in loco probari, quàm in quo quis officium exercuit, quae ratio exprimitur *in d. l.* 2. *C. vbi de ratiocin.* ea autem malè gesta non latere maximè interest Reipublicae, vt planum est. Idem videtur sensisse Escobar *de ratiocin. administrat. c.* 7. *num.* 2. *& ibi, ex num.* 7. latè prosequitur, an quod generaliter statuitur, conueniri posse administratorem apud Iudicem loci, vbi administratio gesta est, extendatur ad Clericum administrationem bonorum laici suscipientem ad Iudicem saecularem. Haec autem ratio, quam reddidimus desumptam, *ex d. l.* 2. cum in alijs quasi contractibus non militet, in eis quoque haec doctrina locum non habebit: ideo in eis erit seruanda generalis conclusio inferiùs tradenda limitatione prima principali, numer. 218. nempè, conueniri non posse in loco quasi contractus, qui ibidem inuentus non fuerit: vt in repetitione indebiti soluti, de qua vide Bart. *in l. qui certo loco,* 27. *ff. de condit. indebit.* & in alijs casibus. Quod est de mente omnium Doctorum, quos nuper retulimus.

169 Sed subsistendum est, nàm contrariam sententiam, quinimò hoc casu distinguendam esse administrationem priuatam à publica, vt in illa locum non habeat remissio ad locum quasi contractus, neque possit administrator in eo conueniri absens: in hac verò, & possit absens conueniri, & debeat ad locum administrationis etiam inuitus ad reddendam rationem remitti, sequutus est Barbosa *in d. l. haeres absens, §.* 1. *ex num.* 68. *ff. de iudicijs*, sublimitans hoc modo dictam restrictionem propositae extensionis. Eidem opinioni ex ijs, quos vidi, solus expressè adhaesit Fulgosius, *in d. l.* 1. *C. vbi de ratiocin.* tametsi alios pro eadem referat Barbosa, ei fauet Escobar vbi supra, *num.* 6. Fulgosius ait, eam communiter receptam, sed planè fallitur, cùm viderimus contrariam ab omnib. nullo ferè discrepante approbari.

170 Probatur tamen ista Fulgosij sententia ex textu *in d. §. si quis tutelam,* iuncta glossa, ibi, *verbo, debebit,* & communi ferè Doctorum interpretatione, qui videntur docere, supplendum esse ibi, verbum, *si ibi inueniatur,* quasi ad conueniendum reum in loco quasi contractus administrationis, de quo ibi agebatur, necessaria sit eius praesentia in eo loco, quemadmodum necessariâ esse in loco contractus dicemus inferius prima limitatione principali, num. 218.

171 Nihilominus non est recedendum ab ea conclusione, quam proposuimus in praedicta extensione, & restrictione eius, vt tàm administratione publica, quàm priuata in loco administrationis possit absens conueniri, & sit ad eum locum remittendus pro reddenda ratione; quae communior est, & magis approbata sententia, vt ex Doctoribus pro ea relatis constat. Quam probat manifesta ratio designata *in d. l.* 2. *C. vbi de ratiocin.* quae planè militat in vtroq; casu ratiocinorum tàm publicorum, quàm priuatorum, ac per consequens succedit regula, vt extendenda sit ad vtrumque casum eadem iuris dispositio, ex vulgari textu *in leg. illud ff. ad leg. Aquil.* cum similibus.

172 Neque obstat fundamentum Barbosae. Quoniam etiam si negari non possit, Doctores loquutus circa dictā Glossam nimis inaduertenter, ac inconsideratè, & profusè, quasi in textu ageretur de quasi contractibus in genere, atque ita formarunt summarium generale de omnibus quasi contractibus; & non in specie de administrationibus: agnoscamusque multò magis propriè, & rigorosè loquutum Iuriscōsultum in textu, qui non apposuit illud verbum, *si ibi inueniatur*, vt fecerat in legis initio, quod tamen additurum fuisse credendum est, si in ea specie quasi contractus, de quo ibi agebat, forus requireret rei praesentiam: verùm si mentem ipsius Glossae, & Doctorum attendas intelliges significasse omnes, esse constituendam generalem regulam, videlicet necessariam esse praesentiam rei in loco quasi contractus, vt ibi conueniri possit, quemadmodum est necessaria in loco contractus, neq; esse locum remissioni absentis ad locum quasi contractus regulariter; sed regulam istam pati limitationes quasdam, & fallentias, ex quibus vna sit, nec minus celebris, nec minus commendata à Doctoribus ista, de qua loquimur, in casu ratiocinorum administrationis cuiuslibet tàm publicae, quam priuatae, idque esse admittendum ex expressa ratione *in d. l.* 2. *C. vbi de ratiocinijs agi oport.* vt superiùs adnotauimus.

173 Limita secundò, praedictam quintam ampliationem, vt sortiatur quis forum in loco quasi contractus voluntarij, non tamen in loco quasi contractus necessarij. Vocamus quasi contractum voluntarium eum, qui geritur ex consensu, & voluntate quasi contrahentis, vt est susceptio tutelae, vel cuiuslibet publici muneris, aut honoris, quae regulariter voluntariè deferuntur, & suscipiuntur, etiam si aliquando per accidens quis, ad ea suscipienda cogatur. Quasi contractum verò necessarium vocamus eum, qui fit in iudicio. Nàm in iudicio quasi contrahitur, *l. licet,* 3. *§. idem scribit,* vbi Bart. *num.* 1. *& 6. ff. de peculio,* Felyn. *in Rubrica, num.* 23. *de re iudicata,* iudicium autem redditur in inuitum, *l. inter stipulantem,* 83. *§. si stichum, ff. de verbor. oblig.* ex quo nouatio illa, quae fit in iudicio, dicitur nouatio necessaria, & quae extra iudicium fit, voluntaria à Bartol. *in l.* 1. *numer.* 2. *& 7. C. de iudicijs,* post Glossam, ibi, iuxta mentem Pauli Iurisconsulti *in l. aliam,* 29. *ff. de nouation.* Igitur quasi contractus voluntarius forum producit, vt in loco eius possit quis conueniri: quasi contractus autem necessarius forum non mutat, neque nouum forum tribuit. Quod confirmo duabus rationibus, prima; quia quasi contractus necessarius, cùm in iudicio fiat forum praesupponit, & est post ipsum, cùm iudicium sine foro esse non possit: atque ita cùm ipsum aduenit, iam forum praecedat necesse est, non subsequatur. Ea enim, quae ex natura sua praesupponuntur ad aliquam rem, non subsequuntur ex eadem, ne effectus sit causa suae causae. Secunda ratio est, quia nouatio necessaria, quae per litis contestationem inducitur, iuxta textum *in d. l. aliam,* non efficit ius actoris deterius, vt ibi dicit Paulus I. C. in fin. *& in l. non solet,* 86. *ff. de reg. iur.* notat Alciatus *cons.* 20. *nu.* 21 *lib.* 8. & ideo actio, & obligatio noua, quę ex iudicio resultat, videlicet actio iudicati, & obligatio illi correspondens, sortitur naturam primae actionis, & obligationis, quoad ius fori competentis, & neque nouum forum tribuit, neque antiquum mutat. Etenim quemadmodum licet per nouationem voluntariam priuilegia, quae doti conceduntur, perimantur, per necessariam tamen non extinguūtur, vt docet textus *in d. l. aliam,*

l. alias, vers. perit, pro quo facit textus *in l. Nesennius, 41. §. vltimo, ff. de re iudicata, & in l. ex diuerso, 17. §. vltimo, ff. soluto matrim.* quibus probatur eos, qui habent priuilegium ne conueniantur, nisi in quantum facere possunt, id priuilegium non amittere, quamuis insolidum à Iudice condemnentur, atque ita constat priuilegium non amitti per nouationem necessariam: ita neque priuilegium, aut ius fori competentis primæ actioni, per quasi contractum, & nouationem necessariam amitti debuit, aut mutari; & consequenter, ex iudicio non additur nouum forum, foro competenti primæ actioni in iudicium deductæ. Quæ fuit sententia Fulgosij *in l. Argentarium, 45. §. nomine pupillæ, numer. 1. & 2.* post Angelum per textum ibi, *ff. de iudicijs*, qui summarium illius textus ita deducunt. *Per nouationem necessariam non tollitur prius forum: seu actio iudicati sequitur naturam principalis actionis, quoad ius fori.* Hæc fuit animaduersio doctissimi, & ingegnosissimi Doctoris Francisci Caldera præceptoris mei, *in l. à Diuo Pio, §. sententiam Romæ, num. 5. ff. de re iudicata*, quam ego ab eo audiui anno 1603. in Salmanticensi Academia, vbi erat Cathedrarius legum vespertinus proprietarius, post promotus est ad Cathedram primariam proprietaris legum eiusdem Academiæ, nullo se illi opponente. Nùnc in sua patria Lusitania primariæ legum Cathedræ in Conimbricensi celeberrima Academia præfectus est, & simùl fungitur senatoria dignitate Vlisipone. Vir eminentissimus nostri sæculi, vtriusque iuris doctrina, & omnigena eruditione, ingenio nulli nostra ætate secundus, multis mihi nominibus carissimus, quo cum, pręterquam quòd eius fuerim cótinuus multorum annorum discipulus, non leuis familiaritas, & necessitudo intercessit, cuius me laudibus prædicandis, & celebrandis imparem fateor libentissimè.

174 Amplia sextò, propositam principalem regulam, vt omnis obligatio, vndecunque oriatur, habenda sit pro contractu: vt vbicunq; quis obligetur, ibi, videatur contractus gestus, & pro implenda, & obséruanda obligatione possit conueniri. Hanc probat expressè textus *in l. omnem, 20. ff. de iudicijs*, cuius hæc ferè sunt verba, & ibi notant Accursius, Bartolus, Albericus, Baldus, Angelus, Paulus, Fulgos. Tametsi quidam ex istis exemplificẽt in delictis, & inter illa, & contractus similitudinem inducant: sed exempla non arctant regulam, *l. damni, 30. §. vltimo, ff. de damn. infect.* & Iurisconsultus *in d. l. omnem*, vniuersaliter loquutus est, & regulam generale m statuit.

175 Ex qua ampliatione infertur primò, relatores, Aduocatos, Notarios, & Procuratores ad exigendas sportulas, & salaria, posse conuenire litigantes apud eosdem Iudices, apud quos lis agitata est, ex qua orta est obligatio soluendi sportulas, & salaria: & eosdem esse competentes, & legitimos, vt cogant litigantes ad solutionem eiusmodi sportularum, & salariorum. Ratio est, qooniam in loco, in quo litigatum est, orta est obligatio soluendi istas sportulas, & salaria, ac per consequens ibi reus pro eis soluendis conueniri potest, neque poterit forum declinare, quia locus seruitij æquiparatur loco administrationis, Et ita obtinuit vsus Tribunalium Curiæ, vt decernantur regiæ prouisiones ad sportulas, & salaria exigenda, quæ debentur ex litibus ibi agitatis, tametsi litigantes sint domicilarij in alijs Regni ciuitatibus, quæ me teste sæpius sunt expeditæ in supremo Iudiarum Consilio. Ita sentit Abbas Panormitanus *in capit. licet ratione, vltimo, num. 33. vers. & per hoc dico, de foro comp.* Felynus ibi, *num. 19. in fine*, Marianus Socinus *in dicto c. dilecti, 17. nu. 20. & 34. eodem titulo*, Franciscus Marcus *decis. 1059. 1. par.* Verallus *decis. 342. 1. p.* Marius Giurba *decis. 38. nu. 1.* Leon *decis. 177. lib. 2.* Stephanus Gratianus *disceptat. forens. 1. tomo, cap. 56. num. 7. & c. 154. num. 24.* Barbosa *in d. l. hæres absens, §. proinde, num. 126. & sequentibus, ff. de iudicijs*, Cancer. *variar. resolut. par. 2. cap. 15. nu. 66. & 67.* Florez de Mena *lib. variar. quæst. 12. numer. 50.* vbi testatur de praxi omnium Tribunalium. Quod adeo verum est, vt oblatio solutionis alibi facta non valeat, vt annotarunt Verallus, & Giurba.

176 Qui stilus ex eo item coadiuuatur, quoniam expensę litis connexionem habent cum lite, & causa principali, & ab ea dependent; ex qoo fit, vt idem sit Iudex vtriusque causę. Nàm connexorum idem est iudicium, Hippolytus de Marsilijs *singul. 251.* Tuscus *litera C, conclus. 626.* Doctores *in Rubrica, C. de edendo.* Decius *in Rubrica, 1. lectura, num. 8.* & ibi, Ripa *num. 27. de iudicijs*, Surdus *cons. 42. num. 17. lib. 1.* Bossius *tit. de foro compet. nu. 117.* & probat textus *in cap. de prudentia, de donat. inter vir.* & magis in specie *in cap. statutum, §. assessorem, & §. notarium, de rescr. in 6.* vbi ad Iudicem expectat constituere competens, & commodum salarium Notario causę, & assessori à Iudice electo. Ergo salarium per Iudicem taxatum apud eum peti poterit.

177 Addunt Panormitanus, & Marianus vbi supra, quod tacitè actum videtur, vt ista salaria, & sportulæ soluantur in loco iudicij. Non enim est verisimile, Aduocatum, seù Procuratorem voluisse pro suo salario insequi clientulum ad suum domicilium, cùm quandoque posset esse maior expensa itineris, quam sit debitum, atque ita succedit regula, vt ibi debeat quis conueniri, quo solutionem destinauit, de qua inferius agendum est, ex num. 248.

178 Verum negotium facessit hac in re textus, qui videtur contrarium decidere, *in c. Romana, §. neque etiam, de foro compet. in 6.* vbi non potest Metropolitanus cogere subditos sui suffraganei, vt coram se respondeant quærelantibus super salarijs Aduocatorum, & Procuratorum in causis, quæ in sua Curia ventilantur. Ex quo textu id docuit Speculator *lib. 1. tit. de salarijs, §. sequitur, nu. 16.*

179 Glossa *in d. §. nec etiam, verbo, respondere.* quæ difficultatem textus sensit, quam sequuntur nihil addentes Geminianus Francus, & Ancharanus tribus modis respondet: seù quod idem est ad tres casus decisionem textus accommodat, significans extra illos contrarium practicari debere. Primus est, cùm contractus initus est in loco suffraganei. Exempli causa, Bononiæ quis appellauerat, & secum duxit Aduocatum Rauenam, & ita contractus Rauenæ initus non fuerat. Secundus, quando contractus Rauenæ gestus est, sed contrahens ibi non inuenitur, ideo non potest pro contractu Rauenæ conueniri, quia vt quis possit conueniri in loco contractus, necesse est, vt ibi sit præsens, vt infra dicturi sumus limitatione 1. num. 218. Tertius casus, qui magis videtur approbari à Glossa, & alijs, est, quando contractus gestus est Rauenæ, sed tamen contraxit litigans cum Procuratore, & Aduocato, tanquàm aduena, & statim recessurus, atque ideo ex contractu non est sortitus forum, vt dicemus inferius, limitat. 3. principali. Quam tamen conclusionem Glossa limitat, nisi litigans promisisset se ibi soluturum Procuratori, & Aduocato, tùnc enim ibi poterit conueniri. Sed cùm tacitè id agere videatur, & ibi destinari solutio, vbi negotium geritur, vt rectè docuit Panormit. *in cap. licet, vltimo, num. 32. de foro compet.* si contrahentes aliud non exprimant, paulatim fiet, vt eo solo

calu

casu textus locum habeat, quo expresse dictum fuit, non esse in loco Metropolitani faciendam solutionem, vel tacitè destinata est solutio in locum diuersum. Quæ nimia est textus restrictio, sed nimis vera, & eo nomine suspecta, quòd eo sensu decisio tex. caderet in rem non dubiam, cùm tamen prima fronte sub generalibus verbis nimis dubia visa fuerit.

180 Barbosa *in d. l. heres absens, §. proinde, num.* 128. aliter respondet, decisionem videlicet textus *in d. §. nec etiam*, specialiter procedere in Archiepiscopo, qui de causis suorum suffraganeorum cognoscit in loco suæ iurisdictionis, quos non poterit cogere soluere salaria Aduocatis, & Procuratoribus, quia in eo textu id est ei specialiter prohibitum. Verùm hæc solutio, vt iacet approbationem non meretur, recurrere enim ad specialitatem, specialitatis ratione non reddita, diuinatio est, quod miserorum refugium reputauit Glossa *in l. filium quem habentem, verbo, hæreditaria parte prædij, Cod. familiæ herciscun.* quam ibi sequuti sunt Bartolus, Baldus, Paulus, & Ias. Addendum porro est, non esse alienum à ratione, vt hoc sit speciale in Metropolitano cognoscente de causis subditorum suffraganei, & in alijs Tribunalibus contrarium regulariter sit seruandum. Ratio specialitatis est, quoniam Episcopi suffraganei sunt quoad potestatem ordinis, & dignitatem eius, Archiepiscopis Metropolitanis omnino æquales, *cap. in nouo, distinct.* 21. *& ibi Glossa, verbo, pari,* Archidiac. *num.* 12. Geminianus *num.* 4. Barbatia *tract. de præstantia Cardin. q.* 1. *primæ partis, nu.* 8. & docet Diuus Thomas *in additionibus ad tertiam partem, q.* 40. *art.* 6. *ad* 3. & Dominicus Soto *in* 4. *distinct.* 24. *q.* 2. *art.* 4. 2. *concl.* Cordubensis *lib.* 4. *quæstionarij, quæst.* 14. exegit verò Ecclesiasticæ Hierarchiæ, & gubernationis rectus, & politicus ordo, vt inter eos induceretur inæqualitas quoad iurisdictionem, subijcerenturque Episcopi Metropolitanis, vt idem Diuus Thomas *dict. art.* 6. *in corpore*, & Dominicus Soto vbi supra, *conclus.* 1. obseruarunt. Æquum verò fuit, vt id fieret, debito honore Episcopis reseruato, & limitata intra suos certos terminos Archiepiscopi iurisdictione, *vt in d. §. nec etiam, & in c. nullus primas, & cap. conquestus,* 9. *q.* 3. *& l.* 15. *tit.* 5. *p.* 1. & in Concil. Trident. *sess.* 24. *decreto de reform. c.* 20. & in multis alijs articulis, quos commemorat D. Antoninus 3. *p. summæ, tit.* 20. *c.* 4. *in princip. & §.* 1. *& l.* 11. *tit.* 5. *p.* 1. At in alijs Tribunalibus subordinatis id non reperitur: quoniam superior inferiori, neq; in officio, dignitate, aut vllo alio æqualis est, cùm ferè semper contingat, aut inferiorem esse Iudicem temporalem, aut si sit perpetuus, vt sunt vassalli feudistæ, à quibus ad Tribunalia Regia appellatur, est superiori in omnibus, & per omnia subditus, à quo iurisdictionem voluntariè accepit, quæ est multò maior subiectio, quàm ea, qua Episcopus subijcitur Archiepiscopo Metropolitæ, à quo neque eius dignitas pendet, neque iurisdictio originem sumpsit.

181 Vt verum fatear, magis arridet sententia Mariani Socin. *in d. c. dilecti, num.* 20. qui videtur magis approbare primam lecturam Glossæ *in dict. §. nec etiam*, vt textus loquatur de casu, quo conuentio de salario Aduocati, & procuratoris ob litem agitatam in metropoli, non est facta in ipsa metropoli, sed in loco suffraganei. Ego verò id colligo (tametsi nullus quem viderim animaduertat) quoniam *§. nec etiam*, præcedit immediatè *§. contrahentes*, vbi agitur de contractibus gestis in metropoli, & deciditur, quid de illis sentiendum sit. Ergo *in d. §. nec etiam*, non agitur de casu, quo in metropoli est contractum, alioqui iste casus pertineret ad decisionem pagraphi. sequentis, & non fuisset necessaria diuisio, & distinctio decisionis.

182 Sed postquam incidimus in exactionem salariorum Aduocatorum, & Procuratorum, obseruare oportet, id esse peculiare in eo genere debiti, vt tametsi ab initio de eo conuenerit inter partes, & ex contractu initio certum debeatur, possit nihilominus a Iudice, reformari non obstante conuentione facta. Ita planè indicat textus *in l.* 1. *§. in honorarijs, & §. si cui cautum, ff. de varijs, & extraord. cognit.* & obseruarunt Dominus Franciscus Sarmiento *lib.* 1. *selectarum, cap.* 11. *num.* 9. Guttierrez *de iuram. confirm.* 1. *part. capit.* 57. *numer.* 29. *&* 32. Segura Daualos *in directorio Iudicum Ecclesiast.* 1. *p. c.* 13. *ex num.* 6. Ceuallos *in spec. pract. lib.* 1. *q.* 288. *ex num.* 8. Florez *lib.* 1. *var. q.* 8. *§.* 1. *num.* 50. Gratianus *discept. forens. cap.* 56. *num.* 3. *&* 4. Parlodorius *in sesquicenturia, differentia* 130. *§.* 1. & id statutum erat de iure nostri Regni, *in l.* 20. *tit.* 16. *lib.* 6. *recopilat.* & renouatum per pragmaticam anni 1617. superadditis quibusdam alijs. Nam vt *omnia fert ætas*, teste Virgilio, & rebus ipsis, & homines senectute vires amittunt, ita nostro sæculo quasi leges sicut vestimenta veterascerent, & vires amitterēt, renouantur, & iuuenescunt. Sed nec possunt melius seruari nouæ, quam antiquæ. Nimirùm leges mortuæ cùm sint, seruare se non possunt, & parum est ius esse in ciuitate, nisi sint qui iura reddant, & leges seruēt, seruareq; faciant. Hoc opus hic labor est, vt initio primæ disputationis diximus. Neq; verò nouum est in iure, vt penès Iudicem sit potestas moderandi obligationem contractus, & eam ad æquitatem reducendi, vt *in cap. quanto de censibus*, & notat Decius *cons.* 335. *num.* 12. *& sequentibus,* Ioannes Lupus *in Rubrica de donation. inter, §.* 69. *num.* 14. Segura *in repetitione, l. vnum ex familia, §. sed si fundum, num.* 22. *ff. de leg.* 2. Cepolls *de seruitut. vrban. prædior. c.* 50. *ex num.* 12. Thesaurus *decis.* 120. *& dec.* 226. *& dec.* 239. *nu.* 10. & planè probat text. *in l. cum quidam,* 17. *in princ. ff. de vsuris.*

183 Secundò ex prędicta ampliatione infertur, ad decernenda alimenta filio legitimo, vel naturali, iuxta *l. si quis à liberis ff. de lib. agnosc.* vel adulterinis, aut spurijs, iuxta textum *in cap. cum haberet, in fin. de eo, qui duxit in matr. quam pol. per adulter.* esse idoneum, & competentem Iudicem loci, vbi filius genitus, & natus est, & vbi mater domicilium, vel habitationem tempore generationis, vel natiuitatis habuit. Quoniam illa obligatio alendi liberos, quæ à iure naturali descendit, *l.* 1. *§. ius naturale, ff. de iust. & iur. princip. instit. de iure nat. gent. & ciuil. l.* 2. *tit.* 1. *par.* 1. *vbi glossa* 3, in eo loco contracta est, in quo filius progenitus est, & natus. Cùm ergo omnis obligatio etiam naturalis, vndecunq; oriatur, pro contractu habenda sit, quoad hunc effectum fori, iuxta *d. l. omnem obligationem*, & ibi notata à Doctoribus, *ff. de iudic.* consequens est, vt Iudex eius loci, in quo hæc obligatio ortū habuit, decernere possit alimenta, cogereque parentem, si ibi inueniatur, ad filium alendum. Sin minus poterit decernere possessionem eorum bonorum, quæ in suo territorio inuenientur, pertinentium ad parentem absentem, vel eorum arrestationem, vel sequestrum, iuxta ea, quæ dicemus de absente à loco contractus inferius, ex n. 220. atq; ita ex facto consultus respondi.

184 Amplia septimò, propositam principalem regulam, vt non solùm sortiatur forum contrahens in loco contractus, quando agitur de ipsius contractus implemento, & obseruantia, sed etiam cum agitur de rescissione contractus, seù distractu. Nàm in loco cōtractus, & apud eius Iudicem potest contrahens conueniri, cùm agitur,

ve

vt contractus rescindatur ex dolo, minori ætate, læsione, aut quouis alio iuris remedio. Vt autem exponamus istã ampliationem, supponimus distractum esse duplicem; aliũ voluntarium, alium necessarium. Voluntarius est, qui ex conformi voluntate contrahentium resultat violentium contractum resoluere, aut ab eo discedere. Etenim quemadmodum ex concordi cõsensu contrahentium cõtractus fit, *l. 1 l. iurisgentium, in principio, ff. de pact. l. sicut ab initio, C. de action. & oblig.* ita contrariu consensu resoluitur, & definit *l. ab emptione, 59. de pactis, l. 1. 2. & 3. ff. de rescind. vend. l. vnica, C. quando liceat ab empt. disced.* nihil enim est tàm naturale, quàm iisdem causis quidque dissolui, quibus est constitutum, *l. nihil tàm naturale, 35 ff. de reg. iur. c. omnis res, de reg. iur.* Alter est distractus necessarius, qui per iudicium fit (quod redditur in inuitum. *d. l. inter stipulantem, §. si stichum, ff. de verb. obligat.*) ex remedijs à iure proditis, vt in integrum restitutione ob metum, vel dolum, vel rescissione ob læsionem vltra dimidiam iusti pretij, & alijs. Quam inter istos distractus diuersitatem satis significauit Iustinianus Imperator, dum *lib. 4. C.* duos constituit titulos, alterum de distractu voluntario, videlicet, *C. quando liceat ab emp. disced.* alterum de necessario, vt *Cod. de rescind. vend.* præter alios, quos *lib. 2. Codicis* inscripsit de restitutione aduersus contractus. Igitur cùm dicimus locum contractus esse forum competentem ad agendum de distractu, accipimus distractum pro necessario, non pro voluntario. Quinimò sentimus, & planè profitemur distractum voluntarium in aliquo loco factum, constituere forum per se distinctum à foro contractus, in quo possit agi de quæstionibus ad ipsum attinentibus, si de illis aliqua controuersia iudicialis contingeret. Non est enim minus efficax voluntas distrahentium, & dissoluentium contractum ad constituendum forum distractus, quam contrahentium ad constituendum forum contractus; siquidem contractus, & distractus à pari procedunt, *l. Pomponius, 13. §. præterea* vbi notat Angelus, Cumanus *num. 1.* Alexand. *num. 4.* Ias. *num. 6. ff. de acquiren. possess.* Paulus *in l. exigere dotem, numer. 2. ff. de iudicijs, & in l. qui loco certo, 27. num. 2. ff. de condict. indeb.* qui in specie loquuntur de isto effectu constituendi forum, idem Ias. in *Auth. Sacramenta puberum, num. 73. C. si aduers. vend.* Lapus *allegat. 1 u. numer. 6.* Tiraquel. *in leges connubial. gloss. 5. ex n. 5. & n. 8.* Surdus *cons. 136. nu. 17. 18. & 19. lib. 1.* Barbosa *in d. l. hæres absens, §. proinde, n. 12. & 13. ff. de iudicijs,* Caldas Pereira *in l. si curatorem, verbo, implorandum num. 30. vers. postremo hac sententia, Cod. de in integr. restitut. colum. 3.* Et retinebis memoria hanc animaduersionem, quæ nostra est, ex cuius inaduertentia, in quæstione de qua agimus, laborant in æquiuoco Doctores non contemnendi.

185 Itaque Iudex loci contractus est competens non solum cum agitur de contractus implemento, sed etiam de eius rescissione, & distractu necessario, & iudiciali. Quam sententiam amplexi sunt Bart. *in l. qui loco certo, num. 2. ff. de condict. indeb.* & ibi Fulgos. *num. 2.* & Ias. *num. 1.* Albericus *in l. exigere dotem, 65. num. 2. ff. de iudicijs, & in l. 2. nu. 1. & 2. C. vbi, & apud quem,* Baldus *in l. in contractibus, 14. §. in omni, nu. 1. & 2. C. de non numer pec.* Decius *in l. vinum, 22. num. 11. ff. si cert. pet. & in c. 1. 1. lectura, nu. 124. de iudicijs,* vbi Alciatus *num. 33. vers. & vltra limitationes,* additio ad Bart. quam dicunt esse Alexandri *in d. l. hæres absens, §. si quis tutelam, num. 1. verbo, in duobus casibus,* Rumanus *singul. 477.* Felynus *in cap. licet ratione, vltimo, numer. 24. vers. vltimo in isto subdito, de foro comp.* Angelus *in sua quæst. 5. duo inuicem, n. 32. & 33.* Francus *in Rubrica, num. 45. apud Thoma Carleualij de Iudicijs.*

pellat. Couarr. *lib. variarum, c. 4. num. 1.* Surdus *cons. 106. nu. 15. & 16. & cons. 136. nu. 19. & 20. lib. 1.* Guttierrez *lib. 1. canonicar. quæst. cap. 24. num. 9.* Ioannes Mauritius *tract. de in integr. restit. c. 36. num. 5.* Sfortia Odus *eodem tract. 1. par. q. 32. art. 13. num. 114.* Tuscus *litera F. conclus. 438. num. 6.* Faciunt, quæ tradit Tiraquellus *in leges connubial. glossa 1. par. 1. num. 33.* vbi ait, vxorem sequi forum mariti, etiam cùm agitur de dissoluendo matrimonio. Probat hanc sententiam textus *in d. l. in contractibus, 14. §. in omni. C. de non numer. pec.* vbi exceptio non numeratę pecunię, quę contra mutui contractum opponitur, si adsit mutuator in loco contractus proponitur coram Iudice loci contractus. Ergo locus contractus est forus competens ad impugnandum, & rescindendum contractum. Huic textui nulla congrua solutio assignari potest.

185 Neq; satisfacit, quam tradit Barbosa *in d. l. hæres absens, §. proinde, nu. 25. cũ seqq.* vbi distinguendum putat, an contractus sit perfectus ab vtraque parte, & postea propter aliquam qualitatem extrinsecam agatur de eius rescissione; & tunc putat non posse agi in foro contractus, quia cum perfecto contractu sublata sit actio ex cõtractu oriens, *princ. inst. quib. mod. toll. oblig.* in consequentiam sublatus videtur forus ad eius implementum inductus, *l. cùm principalis, ff. de reg. iur.* & in specie textus *in cap. dilecti, de foro comp.* & ibi Panormitan. *num. 6.* An verò contractus ab vtraque parte non fuerit perfectus, & tunc quia cessat prædicta ratio durat forus contractus: & consequenter in loco eius potest agi per rescissione. Et in his terminis existimat procedere *d. §. in omni.* nàm in effectu exceptio non numeratæ pecuniæ importat contractum non fuisse impletum ab vtraq; parte, & ideò in loco contractus de hoc defectu agendum est.

187 Non inquam satisfacit, quoniam non pendet competentia ex fori ex eo, quod actor foueat iustitiam, reus verò iniustè se defendat; sed siue lis iustè, siue iniustè moueatur, idem est forus. Ergo siue actor litem moueat perfecto contractu ab vtraque parte, quo casu iniustè mouebit, & proponet, verbi causa, exceptionem non numeratæ pecuniæ, siue contractu non perfecto, quo casu mouebit iustè, idem Iudex erit adeundus. Confirmatur, quoniam videtur doctrina noua, & iuri dissona, vt ex eo forus competens, & locus iudicij mutetur, quod proponantur diuersæ actiones, vel exceptiones, cùm regulariter, vbi quis legitimè conueniri potest de aliqua re, ibi possint proponi actiones, & exceptiones omnes sibi competentes. Secundò, quoniam forus tolli non potest, eo quòd actio sit sublata, & agens agat sine actione, tùnc enim partes Iudicis erunt in actore repellendo, & reo absoluendo, iuxta tradita Glossa *in l. vbi pactum, verbo, pœna, C. de transact.* Bart. *in l. si vnus, §. pactus ne peteret, numer. 20. ff. de pact.* Alex. *in l. 1 num. 6. C. vt quæ desunt Aduoc. supplen. Iud.* Tertiò, quoniam non semper lites fundantur super actionibus, sed interdum super officio Iudicis, quod actor implorat, vt Barbula ipse animaduertit, vbi supra, *num. 22.* Ergò non rectè colligitur forum deesse, eò quòd actio sit sublata. Neq; video cur sit allegatus à Barbosa textus *in d. cap. dilecti,* & Panurmitan. ibi, *nu. 6.* ad hanc rem, ex quibus id neque expressè, neque implicitè colligo, nisi allegatio sit falsa, aut deprauata, quod in multis illius libri contingit, itaut ex eo habeam illum suspectum. Quartò, quoniam tametsi perfecto contractu ab vtraq; parte actio esset sublata, ex ipso implemento orta esset exceptio in fauorem implentis, *l. exceptiones opponantur, 20. ff. de except.* Si ergo quis ex contrahentibus deducat in iudicium exceptionem istam, & petat à Iudice declarari sibi cõpe-

tere, iuxta l. si contendat, 28. ff. de fideiussor. quod in iudicijs frequentissimum esse, tradit Paz in praxi tomo 3. c. 9. §. 2. ex nu. 1. cum multis, quos ibi refert: aut petat declarari se, vel fideiussorem esse liberum, id petere poterit apud Iudicem loci contractus. Excogitari enim non potest ratio, ob quam ille non sit competes in hac lite: præsertim cum & nos diximus supra uo. 165. ampliat. 4. & ibi relatus Barbosa fateatur, Iudicem loci contractus, nó solùm esse competentem, quoad ea, quæ ad contractum principalem pertinent, sed etiam quoad accessoria; neq; enim forus contractus solùm inducitur ad implemẽtum, & obseruantiam eius, vt Barbosa assumere videtur, sed etiam quoad omnia alia à contractu dependentia, vt multis in eam rem adductis contendit Decius in capit. 1. 1 lectura, num. 122. de iudicijs, cum sequentibus. Ex quo consequens est, vt impleto contractu, & sublata actione, adhuc permaneat, & sublatus non sit forus contractus, cùm sint exceptiones, & dependentiæ, quæ in illo possunt discuti, & multa alia, de quibus possit in iudicio disceptari. Quintò, quoniam contractus nullus, nullam actionem producit, quia quod nullum est, nullum effectum habet, l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud. l. non putauit, §. non quenis, ff. de bon. poss. contra tab. l. non dubium, Cod. de legib. cap. illud, 8. de iure patron. cap. non præstat, 52. de reg. iur. in 6. & tamen nulla existente actione potest agi de nullitate eius apud Iudicem loci contractus, vt nos diximus supra, ampliatione 2. num. 163. & consentit ibi relatus Barbosa. Ergò non rectè arguitur fori cessatio, ex actionis defectu, sed potuerit nihilominus moueri lis super rescissione contractus coram Iudice loci eius, tametsi post eius implementum nulla superesset actio. Sextò, tandem quoniam quoties in iudicio intenditur rescissio contractus, non nititur lis qualitate extrinseca, sed potius vitio intrinseco, aut contractui, aut personis contrahentium. Non minus igitur potest agi de rescissione in foro contractus, quam de implemento. Alias solutiones ad textum in d. §. in omni, impugnat Barbosa in d. §. proinde, ex num. 22. & Caldas in d. l. si curatorem, verbo, implorandum, num. 30. C. de in integr. restit. reliquum est, vt nulla assignari possit, quæ satisfaciat ex ijs, quas Doctores adducunt.

188 Sed contrariam sententiam prædictæ ampliationi, imò in loco contractus non posse agi de eius rescissione, sed dumtaxat de implemento, & obseruantia, sequuti sunt alij. Inter quos sunt Baldus sibi contrarius, in l. exigere dotem, 65. in 2 lectura, ant. num. 1. ff. de iudicijs, & in l. 2. num. 1. C. vbi & apud quem. Paulus ibidem num. 1. Angelus sibi etiam contrarius, in l. qui loco certo, num. 1. in fi. vbi etiam sibi parum constans Albericus num. 2. ff. de condic. indeb. Decius, contrarius etiam sibi, in Rubrica, 1. lectura, num. 19. de iudicijs, Gregor. Lopez in d. l. 32. tit. 2. par. 3. glossa 10. vers. secundo limita, Socinus regula 204. fallentia 1. aliàs litera F. regula 19. Duarenus ad tit. Cod. vbi & apud quem, in principio, Marcellus Cala tract. de modo articulandi, in principio, num. 67. Cacheran decis. 78. numer. 14. & 15. Barbosa in d. l. hæres absens, §. proinde, num. 14. & 21. ff. de iudicijs, & Caldas in d. l. si curatorem, verbo, implorandum, num. 30. C. de in integ. restit. tametsi satis anceps, & dubius, iam oppositæ, iam huic sententiæ adhæreat, tandem in hac resedit. Multos Doctores referunt isti pro hac sententia, qui tamen si attentè legantur, eam non sequuntur, sed dumtaxat dicunt actorem, cùm agitur de rescindendo contractu, & petenda contra ipsum restitutione, sequi debere forum, rei, quod neque nos negamus, neque est contrarium nostræ statutæ ampliationi. Ita non iure refertur pro hac sententia Tiraquel. de retract. lign. §. 8. glossa 5. num. 2. qui, vt in eo loco videri potest, eam non asserit, neque erat hæc sententia ad rem eius, de quo ibi agebat. Proposuerat enim quæstionem, quis Iudex esset competens in retractu, an domicilij rei, an loci, in quo sita est res retrahenda, & ibi n. 9. concludit, vtrumque esse competẽtẽ, prout actor elegerit. De alijs idem dictum intellige. Quare existimo re vera hanc sententiam esse minus communem, minusque frequentem. Habet tamen pro se vrgens argumentum ex textu l. 2. Cod. vbi & apud quem, qui ita habet. Quoniam ea, quæ in transactione dari placuerat, te tradidisse, proponis, consequens est, si de ijs repetendis per in integrum restitutionem, vel quamcumq. aliam causam putaueris agẽdum, eius adire te prouincia Præsidem, in qua domicilium habent, quos conuenis. Ex quo colligunt isti Doctores, non potuisse peti hanc restitutionem coram Iudice loci, in quo factus fuit transactionis contractus: ac per consequens non agi de rescissione contractus in foro contractus.

189 Sed nihilominus, non est recedendum à proposita ampliatione 6. & non obstat d. l. 2. C. vbi & apud quẽ. Nam pro eius interpretatione ego considero, duas esse posse inter se multum diuersas difficultates, & quæstiones in hac materia. Prima, vtrum Iudex competens ad concedendam restitutionem sit Iudex domicilij actoris petentis restitutionem, cui ipse subditus est; an verò Iudex domicilij rei, contra quem restitutio petitur. Quam disputat Sfortia Odus de restitut. in integr. 1. p. q. 32. art. 13. & Mauritius eodem tract. c. 36. Secunda, vtrum sit competens ad concedendam restitutionem Iudex loci, quo contractus gestus est, an vero solùm Iudex loci domicilij eius, contra quem restitutio petitur. Et cùm has diuersas esse difficultates euidens sit, iuxta magis receptam, & communem interpretationem, d. l. 2. decidit primam difficultatem, videlicet, cùm restitutio petitur, non esse adeundum Iudicem, cui subditus est actor petens restitutionem, sed eum Iudicem, cui subditus est reus, contra quem restitutio petitur, & vbi ipse domicilium habet: & ea lex non pertinet ad secundam difficultatem, quam nos modo tractamus. Quam eius legis interpretationem tradunt in ea Barthol. Alber. Angel. Salicet. Fulgos. nulla facta mentione de secunda difficultate. Atque ideo statuitur communiter summarium eius textus in causa restitutionis actor sequitur forum rei, quæ est ratio decidendi eiusdem legis, & conformis, l. 2. C. de iurisd. omn. Iud. l. actor. C. vbi in rem actio. & cap. cum sit generale, de foro comp. Quæ tamen ratio parum faceret ad decidendam secundam difficultatem, cùm facilè posset dici, forum contractus esse etiam forum rei, si ibi inueniatur; vt optimè animaduertit Alciatus in cap. 1. num. 33. vers. & vltra limitationes, de iudic. ex quo constat, dict. lege 2. nihil facere ad difficultatem secundam, de qua agimus, neque esse contrariam propositæ ampliationi.

190 Secundò respondet Bart. in d. l. qui loco certo, 27. num. 2. ff. de condict. indeb. tametsi eo textu dictum sit, ad petendam in integrum restitutionem adeundum esse Iudicem domicilij rei, non tamen ibi esse negatum, quin similiter adiri possit Iudex contractus, neque ex expressione solius loci domicilij, exclusio loci contractus colligi potest. Bartolo consentiunt eodem loco Fulgos. num. 2. Ias. num. 1. circa fin. Salicet. num. 3. tametsi dubitans, Philipp. Francus in Rubr. num. 45. de appellat. Alciatus in d. c. 1. num. 33. de iudic. Couarr. lib. 1. variar. c. 4. num. 1. Guttierrez lib. 1. canonic. quæst. c. 34. nu. 9. in fin. Ideo autem omissus est locus contractus, quia (vt rectè considerat Alciatus) ratione do-

domicilij quis fortitur forum vniuersum; & fine vlla exceptione; siue ibi contraxerit, siue non, siue ibi reperiatur, siue non. ideo textus respondet de regula, quæ indistinctè procedit, non autem explicuit casus, qui non procedunt nisi concurrentibus quibusdam qualitatibus, quod sæpissimè in iure vsu venit, vt in l. qui accusare, C. de edendo; statuitur generalis regula, quæ explicatur, & limitatur in vltima, Cod. eodem tit. facit textus in l. apud Labeonem, t 5. §. ait prætor, el 2. ff. de iniurijs. Numquamque siue in iure, siue in philosophia, rectè sumitur argumentum ab affirmatione vnius ad negationem alterius, nisi cùm comparantur inter se opposita, & contraria. Quando enim duo opposita non sunt, qui vnum affirmat, alterum non negat; quia separatorum separata est ratio, & ab vno ad alterum, neq; affirmatiuè, neq; negatiuè rectè ducitur argumentum, l. vltima, ff. de calumniator. Euerardus in locis legalibus, loco 18. à separatis. Claudius Cantiuncula in topicis legalibus, loco 12. differentibus, Cicero in topicis, num. 14. vers. à differentia. Dialectici, & nos eorum communi auctoritate ducti, in introductione ad logicam Aristotelis, 1. p. c. 9. eos vocauimus terminos impertinentes, qui neq; se inferunt, nec sibi repugnant, cuiusmodi sunt album, & dulce, musicum, & medicum. Nam qui dicit album, neq; affirmat, neque negat dulce, siquidem album potest esse dulce, & non dulce: item qui medicum dicit, musicum non negat, cùm contingere possit, medicum esse musicum. Ita in proposito.

191 Tertiò respondet Couarr. lib. 1. variarum, dict. cap. 4. num. 1. dict. l. 2. C. vbi & apud quem, intelligendam esse, cùm reus abest à loco contractus, qui ideo non potuit in loco contractus conueniri, sed adeundus est Iudex domicilij. Nam cùm in loco contractus necessaria sit rei præsentia ad facultatem conueniendi, vt diximus inferiùs, limitatione 1. nu. 118. si reus absit loco contractus, ibi conueniri non potest. Hanc tamen interpretationem reprehendunt Galdas, & Barbosa vbi supra, vt diuinatoriam.

192 Ex hactenus dictis inferes, si petenda sit alicuius contractus rescissio, vel restitutio aduersus ipsum, adeundum esse Iudicem rei, contra quem petitur rescissio, vel restitutio, iuxta generales regulas, quibus statuitur actorem sequi debere forum rei, d. l. actor, vlt. C. vbi in rem act. cum similibus, notat Gaspar Rodericus de ann. redit. lib. 1. q. 18. nu. 54. videlicet, aut Iudicem domicilij, aut Iudicem loci contractus, si reus ibi inueniatur. Quorum quilibet poterit petente actore contractum rescindere, aut restitutionem côcedere. Erit verò in actoris potestate eligere Iudicem, quem maluerit, vt docet Bald. in l. vlt. C. si à non comp. Iud. n. 2. ex l. non vtique, 3. in princ. ff. de eo, quod certo loc. & nos diximus, quod præcedenti, n. 152.

193 Sed an vniuersim id verum sit, vt in hoc rescissionis, vel restitutionis iudicio actor forum rei sequi debeat (non prætermittamus examen primę illius difficultatis, quam proposuimus supra, n. 189. quod non est alienum ab instituto nostro, imò maximè cognatum) dubitationem habet non leuem. Nam sunt, qui credant, regulam communem limitandam esse in Ecclesia, quæ si velit restitui aduersus contractum initum cum laico, debeat restitutionê petere coram Iudice proprio Ecclesiastico, non coram laico Iudice rei, contra quem petitur restitutio; idque ius esse Ecclesiæ proprium, & speciale, eiusque priuilegium. Ita sentiunt Innocentius in c. cùm sit generale, nu. 2. de foro comp. Panormit. in c. 1. n. 18. de in integr. restit. & in c. constitutus, n. 1. eod. tit. & in c. ad nostram, 11. per tex. ibi, nu. 2. & 6. de reb. Eccl. alien. vel non, & in d. c. cùm sit generale, 8. nu. 10. vbi Felyn. ante num. 1. vers. Ecclesia restituetur, Marian. Socin. 13. qui post Panormit. in d. c. constitutus, hoc etiam extendit ad Ecclesiasticas personas, consentit Roman. sing. 227. Aufrer. tract. de potest. Eccl. super laicis, casu 105. n. 48. Maranta in praxi 6. p. tit. de appell. num. 113. Sfortia Oddus tract. de in integr. restit. par. q. 32. art. 13. num. 115. & art. 15. n. 123. & seqq. Didacus Perez in l. 1. tit. 4. lib. 3. ordinam. glossa 1. column. 883. vers. item fallit, Bernard. Diaz regula 219. fallent. 2. qui loquitur de sola Ecclesia, Gutierrez lib. 1. canonicar. quæst. c. 34. nu. 10. qui tamen sentit hoc non esse extendendum ad Ecclesiasticas personas quoad patrimonia sua priuata, ibi, n. 11. & 12. & Sfortia vbi supra, n. 125.

194 Pro hac sententia adducuntur textus in c. 1. de in int. rest. & in c. constitutus eod. tit. vbi Clerici coram Ecclesiastico Iudice petunt restitutionem ob damnum illatû in venditione rerum suarum patrimonialium. Item tex. in d. c. ad nostram, vbi Ecclesia coram Pontifice petit restitutionem contra laicum, & sic coram ordinario petentis, non eius, contra quem petitur.

195 Sed cùm non facilè regulæ generales sit infringendæ, aut ab eis recedendum, neq; introducenda priuilegia iuris derogatoria, nisi apertè legibus exprimantur, nihilominus amplectenda est contraria sententia, videlicet, regulam generalem, quod actor debeat sequi forum rei, iuxta doctrinam tex. in d. l. 2. Cod. vbi & apud quem, & ibi Gl. & Doctorum, etiam in hoc casu seruãdam esse, & petendam restitutionem, cùm petitur ab Ecclesia, vel Ecclesiastica persona contra laicum, coram Iudice rei conuenti iudicio restitutionis. Quam sentêtiam amplectitur Couarr. lib. 1. var. d. c. 4. n. 2. vt mirum sit à plerisq; esse relatum pro contraria. Eidem item adhæret Barbosa in d. l. hæres absens, §. proinde ex n. 31. ff. de iud. Parlador. in sesquicentaria, differentia 9. §. 3. n. 8. videturq; eam approbare Caldas in d. l. si curatorem, verb. implorandum, n. 32. in fin. C. de in integ. rest. nisi quod in principio illius numeri côtrariam sententiam dixerat veriorem, & probabiliorem, vt nos reddat ancipites, pro qua sentêtia sit referêdus, quod illi familiare est. Certè contrariam sententiam communiorem dicere potuit iure optimo: veriorem nô item. Verum hanc, quam sequimur, seruatam esse in Regia Cancellaria Vallisoletana, & iuxta eam iudicatum in causa occurrente, testatus est Guttierrez in d. c. 34. n. 10.

196 Neque obstant fundamenta contrariæ sententiæ. In primis non obstat textus in d. cap. 1. de integ. rest. in quo nihil deciditur de Iudice, coram quo sit petenda restitutio; sed de casu, in quo locum habet. Neque item obstat textus in d. cap. constitutus, eod. tit. quoniam credendum est, Pontificem, à quo petita est ibi restitutio, esse Iudicem competentem rei, contra quem est petita, eò quòd, vel esset Clericus is, contra quem petebatur, vel prouincia ipsa subiecta Romanæ Ecclesiæ, quoad secularem iurisdictionem. Neque verò hoc est diuinare, nàm cùm in eo textu nô sit principalis quæstio de foro, sed potius de restitutione in integrum petenda, præsupponi possunt termini habiles quoad forum, absque vitio diuinationis, l. qui testamento, cum similibus. ff. de testament. vt eleganter animadertit Barbosa in d. § proinde, num. 35. tametsi Couarruu. huius solutionis primus author, eam diuinationi obnoxiam ferè fateatur, minus hoc reputans incommodi, quam oppositæ sententiæ acquiescere. Neque item obstat textus in dicto cap. ad nostram, de rebus Eccles. quoniam laicus, contra quem eo textu restitutio petita est, erat subditus Ecclesiasticæ iurisdictioni, quia erat feudatarius Ecclesiæ, seu Monasterij, &

causa erat pertinens ad feudum : quare dominus feudi erat Iudex competens, vel is, cui subditus erat infeudator, vt probat textus *in c. ex transmissa, & c. verum, de foro compet.* & tradit Gail *pract. obseruat. lib. 1. obseruat. 30. ex num. 1.*

197 Cognata est huic altera non minus dubia, nec minus vtilis, & frequens quæstio, scilicet cùm petitur absolutio, seu relaxatio iuramenti adhibiti in contractu, dumtaxat ad effectum agendi, & non simul ad rescindendam obligationem contractus iurati ; quo casu magis communis, & recepta sententia est, non esse necessariam citationem aduersarij ad eam obtinendam, vt obseruarunt Oldradus *cons. 110.* Paulus Castrensis *cons. 259. numer. 2. vers. circa quartum, 2. par.* Rolandus à Valle *cons. 2. num. 6. & sequen. volum. 2.* Afflictis *decis. 220. numer. 10.* Ioseph Ludouicus *decis. Perusin. 18. numer. 3.* Peguera *decis. 188.* Triuisanus *decis. 64. num. 8. lib. 1.* Valascus *consultat. 130. num. 14.* Couarr. *lib. 1. variar. c. 4. num. 6.* Gulielmus Benedictus *in repetit. cap. Raynutius, verbo, duas habens filias, num. 299. de testam.* Guttierez *in repet. Auth. Sacramenta puberum, num. 111. & 112. Cod. si aduers. vendit.* Azeuedus *in l. 1. ex num. 137. tit. 21. lib. 4. recop.* Ceuallos *in specul. pract. lib. 2. q. 434. ex num. 2.* Parlador. *lib. 2. rerum quotid. c. 4. num. 55.* Paz *in praxi, tomo 2. præludio 2. nu. 38.* Sanchez *in summa, lib. 3. cap. 21. num. 28.* Brunorus à Sole *in quæstion. legalib. q. 22. n. 59. & 60.* Hercules Marescotus *lib. 2. var. res. c. 84. n. 19.* eo inquam casu est dubitatio non leuis, a quo Iudice sit petenda absolutio, seu relaxatio iuramenti, an à superiore iurantis, an à superiore eius cui iuratum est.

198 In qua prima sententia est, adeundum esse Iudicem superiorem iurantis, & eum solum posse absoluere subditum suum à iuramento, illudq; relaxare. Hanc tuetur Lapus *alleg. 10. num. 5.* & ibi Quintilianus Mandosius *in addit.* Panormit. *in cap. si quis contra, 4. n. 3. & in repet. eiusdem, n. 3. de foro comp.* Felyn. *in c. 1. n. 31. de iureiur.* Barth. Soc. *in l. libertus, 14. n. 9. ff. de in ius voc.* Tuscus *lit. A. concl. 57. ex n. 1.* Zerola *in praxi Episc. verbo iuramenti absolutio, §. ad quintum.* Capyc. *decis. 18. num. 6.* Sanchez *in summa, lib. 3. c. 21. nu. 35.*

199 Fundamentum est (vt desumitur ex Socino, & Capicio relatis,) quia is, qui petit relaxationem iuramenti originaliter est reus. Ergo quemadmodum ob eandem eandem rationem, qui intentat in iudicio beneficium *l. diffamari, C. de ingen. & manumis.* potest illud intentare corā suo Iudice, & non debet adire Iudicem aduersarij, vt notat post antiquos Gregorius Lopez *in l. 46. tit. 2. p. 3. glos. 3.* Couarr. *lib. 1. variar. cap. 18. num. 5. circa fin.* Maranta *in speculo, 4. part. distinct. 21. num. 19.* Anton. Gabriel *libr. 3. commun. tit. de actionibus, concl. 6. num. 41.* Capycius *d. dec. 18.* Cacheran. *decis. 151.* Ponte *decis. 31. numer. 4. & per totam,* Boerius *decis. 114. ex numer. 6.* qui multa allegat, & inter alios Alex. *cons. 103. consideratis his, volum. 5.* vbi vide additiones, & Baldum *in l. acceptam, 19. num. 40. C. de vsuris,* Misinger. *centur. 6. obseru. 90.* Sesse *decis. 115. ex num. 5. tomo 2.* cum plurimis omissis : ita qui petit relaxationem iuramenti, eam coram suo Iudice petere debet, quia debet agi coram Iudice, coram quo ageretur, si conueniretur ille, qui petit relaxationē, qui re vera reus est, debet enim attendi naturalis origo causæ, non quod accidentaliter contingit, argumento *l. qui habet in principio, ff. de tutel.* vbi notat Bart. *ex n. 1.* Baldus *num. 1. & 3.* Cumanus *ante n. 1. & 3.* Tuscus *litera C. concl. 147.* Boerius *d. dec. 114. n. 6.*

200 Addit Sanchez *d. c. 21. n. 34.* aliam rationem, quoniā is, cuius relaxatur iuramentum, subditur suo Iudici, & tātum agitur in hac relaxatione de tollendo grauamine, & ligamine sibi subditi, nec aliquid disponitur circa personam non subditi, aut aliquid ab eo, & aduersus eum petitur ; ideo enim in hoc casu citatio non est necessaria. Ergo potestatem huius ligaminis tollendi is solus habebit, qui habet iurantem sub sua potestate.

201 Secunda sententia asserit, peti debere relaxationem iuramenti, seu absolutionem eius ad effectum agendi, a Iudice superiore eius, cui iuratum est. Ita sentit Cardin. Zabarella *in c. 1. num. 4. de iureiur.* Natta *cons. 149. nu. 28. vol. 1.* Caldas Pereira *in l. si curatorem, verbo, implorandum n. 30. C. de in integr. restit.* Molina *de iustitia, tomo 1. tract. 2. disp. 149. §. deinde relaxare, cum seqq. & 2. tomo, disp. 281. vers. dubium vlterius est, & disp. 515. §. vtrum autem, vers. qui eiusmodi vsuras, & disput. 571. §. secunda. si renuncient, & 3. tomo, disp. 579. num. 28.* Lesius *de iust. & iure, lib. 2. cap. 42. dubitat. 12. num. 63.* faciunt tradita a Couarr. *lib. var. d. c. 4. num. 1. & 2.* & Doctoribus *in dict. l. 1. C.* vbi & apud quem, cum textu ibi, & quę à nobis dicta sunt superius ex n. 189. nam ex ijs probatur, restitutionem petendam coram Iudice eius, contra quem petitur restitutio. Ergo simili modo relaxatio iuramēti petenda est coram Iudice eius, contra quem iuramentum relaxatur. Probat autem eam Molina ; quia Iudex relaxat iuramentum condonando obligationem ex eo ortam, gerens in hoc vices sui subditi, & loco eius, cui iuratum est, vt sic suo nomine obligationem condonet. Ergò debet habere iurisdictionem in eum, cui iuramentum est pręstitum, alioqui si ille non esset Iudici subiectus, qui est pars, non posset factum Iudicis reputari factum partis, iuxta *l. si ob causam, 19. C. de euict.*

202 Quæ sententia retenta, non obstant fundamenta cōtrariæ, quia ad primum respondetur, nullum esse in iure actum, aut contractum extra iudicium, ex quo quis ita efficiatur, ac resultet reus, vt non possit esse actor. Quare nihil momenti habet illa consideratio de reo originario, aut actore originario, ille enim qui est reus originarius, seu reus in potentia, poterit esse actor actu, & è contra. Quare ille dumtaxat est censendus verè actor, qui ad iudicium prouocat, & ille re vera reus, qui prouocatur, *l. in tribus, 13. ff. de iudic. cap. forus, §. accusator, de verb. signif.* Bart. *in l. libertus, num. 2. ff. de in ius vocan.* & ibi Bald. *in 1. lectura.* Decius *cons. 43. ex num. 1.* Hoc dumtaxat fallit in singulari remedio, & beneficio *l. diffamari, C. de inge. & manumis.* (quod tamen adhuc non est sine difficultate, vt videbis apud Gregorium Lopez *in dict. l. 46. tit. 2. par. 3. glossa 3.* Gail *obseru. pract. lib. 1. obseruatione 11. ex num. 2.* Afflictis *decis. 268.* & Vincentium de Franchis *dec. 657.*) in quo beneficio, qui ad iudicium prouocat, recognoscit aduersarium suum actorem, & se reum, in quo ob illius æquitatem violatur regula iuris, de qua *in rubro, & nigro, C. vt nemo inuitus agere, aut accusare cōpellatur.* Nam qui se adiuuat beneficio *l. diffamari,* intendit, vt actor cōpellatur agere, non quidem præcisè, quod fieri non potest, sed causatiuè, assignato illi termino, intra quod agat, sub comminatione, quod si intra illum non egerit, censebitur ab actione destitisse, & ab ea deinceps excludetur, imponeturque illi silentium ad iudicium accedenti. Ita fit, vt in vsu illius remedij, non agatur de causa principali, sed dumtaxat instigatur actor, vt prouocet reum, atque in iudicium descendat actionem suam propositurus. Quod si obediat Iudici terminum assignanti, ex eo tempore iudicium principale incipiet, & illo beneficio prouocatus re vera sustinebit partes actoris ; qui vero prouocauit rei : quoniam id dumtaxat intendebat,

id remedium proponens, vt à se peteretur, neque differretur petitio: quod in nullo alio remedio contingit. Imò, & si res medullitùs consideretur, dicere possumus, quoties agitur ex remedio, *l. diffamari*, duplex esse iudicium: alterum præuium, & minus principale, in quo actor erit, qui agit ex illo remedio, & ad iudicium prouocat: reus autem qui prouocatur. Quod iudicium præuium durat, donec disceptatur super illo remedio. Cùm verò prouocatus illo beneficio Iudici obedit, finitur iudicium illud præuium, & antecedens, & incipit secundũ iudicium principale, in quo actor est, qui reus fuerat in iudicio priori, & reus esse incipit primi iudicij prouocator, vt obseruat acutè Gail paulò ante relatus. Afflictis, & Franchis, vbi supra, & ante omnes Marian. Socinus *in c. proposuisti, n. 26. de foro comp.* Cæterum in nullo alio iudicio id contingit; nàm cùm fideiussor petit se liberari à fideiussione re vera est actor, & reus est ille, à quo petit, vt eum liberet. Item cùm petit, declarari competere sibi aliquam exceptionẽ, est re vera actor, & petit reum sibi cõdemnari, vt in quouis alio iudicio, vt intelligitur ex traditis à Molina de *primog. lib. 3. c. 14. num. 22.* Simili igitur modo, qui petit relaxationem, vel absolutionem iuramenti ad effectum agendi actor est re vera: quod ex ipsis terminis est manifestum. Si enim petit relaxationem ad effectum agendi, & vt aperiat viam actioni proponẽdæ in iudicio, cui iuramentum impedimento est, planè actor est: nemo enim reus petit absolutionem à iuramento ad effectum se defendendi, sperans fore, vt ad iudicium prouocetur, & litẽ impetatur ab aduersario. Ac per consequens, iste comprehẽdetur sub generali regula, quod actor forum rei sequatur, iuxta *l. 2. C. de iurisd. om. Iud. & d. l. 2. C. vbi & apud quem*, & tametsi in hac relaxatione non requiratur citatio partis, est tamen accessio quædam, & præparatio iudicij. Et negari non potest, quin si deueniret ad notitiã aduersarij petitio relaxationis à iurante facta, posset ei se opponere, eam contradicere, & litem super relaxatione agitare. Quo fit, vt necessario sit ad eam impetrandam adeundus Iudex, qui possit de causa cognoscere si necesse fuerit, qui autem non potuerit super ea causa litigantes audire, & eam diffinitiuè decernere, non est censendus competens ad relaxationem concedendam.

203 Ad secundum argumentum, quo vtitur Sanchez, respondetur, solùm probare, quod attinet ad forum pœnitentiale, & interius conscientiæ, adeundum esse propriũ Prælatum iurantis ad impetrandam absolutionem à iuramento, quia is solus habet in eo foro iurisdictionem in iurantem, *c. vltimo, 22. q. 1.* cum Glossa ibi, *cap. super, 29. de senten. excommun. cap. noua, cap. omnis, de pœnit. & remiss.* Abbas Panormit. *in cap. cùm sit, numer. 21. de foro compet.* Marian. Socin. *ibi, num. 22. vers. tu distingue post Dominum Antonium*, & nulla desideratur citatio partis, quia non agitur de damno aduersarij, cuius interesse actuale, vel potentiale posset impedire, quo minus relaxatio concederetur, vt rectè animaduertit ipse Sanchez *in summa lib. 3. cap. 21. num. 36.* Cæterum, quod attinet ad forum externum, & iudiciale, etiam si citatio non exigatur, quoniam posset contingere, vt aduersarius non citatus compareret contradicturus relaxationem, debet ea peti à Iudice competente, coram quo possit causa relaxationis ventilari, si opus fuerit. Alioqui regulare est, vt qui non potest damnare, non possit absoluere, *l. nemo, 38. ff. de reg. iur.* iuncta Glos. *in l. qui condemnare, 3. ff. de re iud.* Ex quo fit, vt non superior iurantis sit adeundus ad petendam relaxationem, sed superior eius, cui iuratum est.

204 Illud verò animaduertere oportet, non solùm posse peti relaxationem, & absolutionem iuramenti in contractu adhibiti coram Iudice, cui ratione domicilij est subditus ille, cui iuratum est, sed etiam coram Iudice loci contractus, qui ratione contractus initi iurisdictionem habet in contrahentes, tùm circa contractum principalem, tùm etiam circa omnia illi accessoria, & ab illo dependentia, vt diximus superius, num. 165. in quibus comprehenditur iuramentum contractui adhibitum, quæ annotatio consequens est ad supra dicta à nobis de rescissione contractus, & restitutione aduersus ipsum, ex num. 185. Nam idem Iudex, qui potest restitutionem concedere, & contractum rescindere, poterit etiam rescindere iuramentum, & ab eo absoluere, cùm iuramenti absolutio, & relaxatio præuiæ sit ad restitutionis concessionem, & rescissionem contractus, & veluti quædam eius præparatio, & accessio. Annotauit Felynus *in d. c. cùm sit generale, num. 4. & in cap. licet ratione, vltimo, num. 24. versic. vltimo in isto subdito, de foro compet. & in cap. 1. numer. 31. de iureiur.* Romanus *singul. 477. Florentinus*, Cardin. Tuscus *litera A. conclu. 57. num. 5.* Thomas Sanchez *lib. 3. summa, d. c. 21. num. 31.* Quod existimo verum, etiam si aduersarius, cui iuratum est sit absens à loco contractus, vt sensit Romanus *dicto singul. 477.* quidquid contrarium dicat Felynus modo relatus. Ratio est, quoniam prætterquam quod ad istam relaxationem, vt supponimus, non est necessaria citatio aduersarij, Iudex loci contractus competens est ad decernendam citationem contrahentis absentis, eumque vocandum, vt si velit in eo loco sponte iudicium subeat de contractu principali, tametsi eo inuitus trahi nequeat. Quod vt certum præsupponit Pontifex, *in cap. Romana, §. contrahentes, de foro comp. in 6.* & ibi notant Doctores omnes, & nos dicturi sumus latè inferius circa explicationem eius textus. Si igitur potest citare, poterit relaxationem iuramenti concedere, quæ citationem præcedere debet, & est eius præparatio. Nàm Iudex causæ præparatæ, est Iudex causæ præparantis, *l. ordinarij, 13.* vbi Baldus *num. 2. C. de rei vindicat.* Barbosa *in d. l. hæres absens, in principio, num. 196.* Cacheran. *dec. 78. num. 5. 6. & 16.* Couarr. *lib. 1. variar. cap. 4. numer. 7. & 8.* Farinac. *in praxi crim. q. 8. numer. 144. cap. de prudentia, de donat. inter*, Doctores *in Rub. C. de edendo*, Decius *in Rub. 1. lectura, num. 8. de iudicijs*, & ibi Ripa *num. 27.* Alexand. *cons. 58. num. 7. lib. 1.* Mandellus *cons. 208. num. 3.* Caldas *in d. l. si curatorem, verba implorandum, nu. 31. C. de in integ. rest.* Guttierrez *de iuram. conf. 3. p. c. 12. nu. 6.* ex Baldo, & alijs, Surdus *cons. 42. num. 17.* Bossius *tit. de foro comp. num. 117.* Gambacurta de *immunitate Ecclesiarum, lib. 6. c. 8. num. 3.* & connexorum idem est iudicium, Hippolytus de Marsilijs *singul. 251.* Tuscus *lit. C. conclus. 626.* Argumentum autem securè procedit in contractu facto inter Clericos, vel inter Clericum, & laicum, cùm Clericus est reus, cum verò laicus est reus, & sæcularis Iudex est adeundus pro petenda restitutione, vel rescissione contractus, iuxta notata à Couarr. *lib. 1. var. d. c. 4. nu. 8.* Guttierrez *de iuram. confirm. 3. p. c. 12. nu. 6.* Farinacio *in praxi crim. q. 8. n. 144. vers. horum tamen*, Sãchez *in summa, lib. 3. c. 13. n. 15.* quorum sententiam veram existimo, an possit etiam adiri pro petenda relaxatione iuramẽ. statim examinabimus. Illud modo dixisse sat sit, Ecclesiasticum Iudicem loci contractus habere iurisdictionem in contrahentes ratione contractus iurati in suo territorio initi, nam iuramẽtum facit contractum subijci foro Ecclesiastico, & addit forum foro. Quod ea ratione *in l. 11. tit. 1. lib. 4. recop.* prohibitum est adhiberi in contractibus laicorum, ne eius occasione laici ad Ecclesiastica Tribunalia traherentur,

& coram Iudicibus Ecclesiasticis cogerentur litigare, vt ad eum locum notant interpretes, Azeuedus ibi, num. 2. 8. & 9. qui alios Castellanos refert, & desumitur, ex textu in cap. vltimo, de foro compet. in 6. & traditis à Baldo in repetit. l. 2. num. 86 ff. de iureiur. Romano singul. 219. Ioanne de Imola in cap. cùm contingat, num. 29. de iureiur. & à Felyno in cap. cùm sit generale, num. 6. & 7. de foro compet. Philippo Franco in cap. quamuis pactum, num. 3. de pactis, in 6. Guttierrez de iuram. confirm. 3. par. cap. 12. nu. 1. & seqq. Farinacio in praxi crim. d. quæst. 8. num. 141. Tusco litera I. conclus. 498. Sanchez lib. 3. summæ, capit. 22. numer. 16. Afflicto decis. 263. num. 3. Asinio tract. de exequutionibus, §. 9. c. 170. Seraphino de priuil. iuram. priu. 67.

205 Tandem circa rationem illam, qua vtitur Ludouicus Molina ad prædictam sententiam comprobandam, quam retolimus, num. 201. animaduertit rectè Thomas Sanchez d. c. 21. num. 35. non esse vniuersim verum, quod in ea assumi videtur. Videlicet relaxare iuramentum, esse condonare obligationem ex eo ortam, quemadmodum posset condonare is, in cuius fauorem iuratum est. Sed relaxare iuramentum est remittere spiritualem obligationem ex iuramento subsequutam, tanquam Vicarium Dei. Quæ absolutio similis est dispensationi voti; quæ ad solos Ecclesiasticos pertinet, vt rectè obseruat idem Molina de iustitia, tract. 2. disput. 149. §. aliud accipe, col. 844.

206 Sed traditis proxima est difficultas illa, quæ ex præiactis fundamentis se se offert, an petenda sit relaxatio iuramenti à Iudice laico superiore contrahentium, an à superiore Ecclesiastico? Est autem difficultas, quando vterque contrahens est laicus, vel vnus Clericus, qui sit actor, alter laicus, qui sit reus. Nàm cùm vterque contrahens Clericus est, proculdubio adeundus est Iudex Ecclesiasticus loci contractus, vel domicilij eius, cui iuratum est, ad petendam relaxationem iuramenti, quia Iudex laicus nullam potestatem habet in Clericos, c. qualiter, & quando, de iudicijs, c. 1. 2. & 4. de foro comp. c. 2. eod. tit. in 6.

207 In qua difficultate prima sententia est, absolutionem iuramenti, & relaxationem eius petẽdam esse necessariò quotiescunque petitur à Iudice Ecclesiastico; & sæcularem ad eam concedendam esse incompetentem. Hanc videtur tenere D. Thom. 2. 2. q. 89. art. 9. ad 3. & Caietanus ibi, sic sentit Panormitanus in cap. cum sit generale, n. 21. de foro comp. & ibi Marianus nu. 22. circa medium, Felyn. num. 4. & 6. & in c. 1. n. 21. & 22. de iureiur. & in cap. 2. num. 28. de sponsalib. Iason in l. vltima, ex num. 25. & 26. ff. qui satisd. cog. qui multos allegat Couarr. in cap. quamuis pactum par. 1. §. 3. nu. 14. & seqq. & nu. 27. & seqq. de pact. in 6. Guttierrez in Auth. Sacramenta puberum, num. 46. C. si aduersus vend. Barbosa in l. 1. 1. par. num. 77. ff. sol. matr. Azeuedus in l. 11. nu. 3. tit. 1. lib. 4. recop. Fachineus lib. 3. controuersiarum, c. 13. Farinac. in praxi crim. q. 8. num. 143. Tuscus litera A. conclus. 57. ex n. 21. Bouadilla lib. 2. polit. c. 17. n. 52. Antonius Corneus in tract. de absolutione forensi iuramenti promissorij, p. 2. q. 7. ex num. 1. & alij, quos refert Sanchez lib. 3. summæ, c. 22. n. 13. videtur probari ex textu in c. venerabilem, 34. de elect. cap. nouit. de iudicijs, c. vltimo, de foro cõp. in 6. Tametsi re vera in istis locis non agatur de relaxatione iuramenti, sed de duobus alijs articulis, quorum vnus planè propius est Ecclesiastici iudicij, de quo in d. c. venerabilem, videlicet, cùm dubitatur an iuramentum sit licitum, vel illicitum, & ideo seruandum, an non seruandum, (quæ sunt expressa verba illius tex.) quod tradit Panorm. ibi, num. 13. Felyn. in d. c. cùm sit generale, num. 7. Roman. singul. 426. Thomas Sanchez de matr. lib. 1. disp. 32. numer. 18. vers. hoc tamen, declarando tamen, & limitando ex traditis à Couarr. omnino videndo in d. §. 3. nu. 27. vers. tertium illud. Alter de iuramenti obseruantia de quo in d. cap. nouit, & d. cap. vltimo, qui tamen ad Ecclesiasticum, non priuatiuè, sed cumulatiuè pertinet; siquidem potest etiam Iudex sæcularis adiri, vt cogat subditos ad iuramentorum obseruantiam, ac per consequens iste articulus est mixti fori. Quod pro constanti præsupponit textus in c. licet, de iureiuran. in 6. Romanus singul. 498. Alex. cons. 59. num. 3. lib. 1. Panormit. in d. cap. cùm sit generale, 8. num. 21. Marian. ibi, num. 22. Felyn. num. 6. & 7. Philipp. Francus in cap. cùm Cod. laicus, numer. 9. de foro comp. in 6. Couarr. lib. 1. var. c. 4. num. 5. Gail obseruat. pract. lib. 1. obseru. 25. n. 4. Afflictis decis. 24. n. 9. Antonius Corneus in tract. de absolutione forensi iuramenti, par. 2. q. 7. nu. 51. Seraphinus de priuil. iuram. priuil. 67. nu. 1. & 7. & ibi additiones. Guttierrez de iuram. confirm. 3. p. c. 12. nu. 3. & 4. cum seqq. vbi meminit textus in d. c. nouit, Bouadilla lib. 2. polit. cap. 18. n. 173. Thomas Sanchez de matr. lib. 1. disput. 32. num. 18. & lib. 3. summa, cap. 13. num. 13. & cap. 22. numer. 1. Anton. Gomez tomo 2. variar. cap. 14. num. 22.

208 Fundamentum igitur huius sententiæ est, quoniam iuramentum producit spiritualem, ac diuinam obligationem, cuius absolutio ad eam solam potestatem pertinet, ad quam spectat cura Religionis, cuiusmodi est potestas Ecclesiastica, & non sæcularis, 23. dist. per totam, & 96. distinct. per totam, c. 1. & 2. de trãsl. Episcopi, c. solitæ, de maior. & obed. cum similibus.

209 Secunda sententia ait, posse etiam potestates laicas iuramenta remittere, eorumque relaxationem concedere. Ita videtur sentire Glossa celebris in d. l. adigere, §. lege, verbo, remittitur, ff. de iure patronat. per textum ibi, quam approbat Bartol. ibi, quæ ait, legem quoad remittenda iuramenta habere vim apostolici. Eamque commendat, & sequitur Baldus in l. non dubium, nu. 4. C. de legib. & in l. pactum, nu. 10. C. de collat. & in l. 1. nu. 8. C. de operis libert. cuius verba ibi, animositatis, (sic enim illic vocat audaciam) & insolentiæ, notat Felynus in c. 1. nu. 22. de iureiur. eo quod dixerit, nescire se cur canonistæ quæstiones de iuramento, etiam quando de eius nullitate agitur, reuocent ad suum imperium, & omnia de iuramento dubia trahant ad suum forum. Verum est in hoc vltimo loco Baldum non agere de relaxatione iuramenti, sed solum docere sæcularem esse competentem, cum agitur de validitate iuramenti, eandem glossæ doctrinam approbant, & defendunt, Anchar. in c. ea quæ 26. n. 9. de reg. iur. in sexto, & Cassaneus in consuet. Burgund. rubr. 4. §. 7. verbo suppose, nu. 36. cum seqq. & Oroscius in l. iurisgentium 7. §. si paciscar num. 6. & 7. ff. de pact. in eadem sententia est Guido Papæ decis. 178. num. 3. & decis. 194. ex num. 1. & istis locis additiones, Gail. pract. obseruat. lib. 1. obseruat. 25. num. 2. qui testatur vsitatum esse in Camera imperiali, concedi iuramentorum relaxationem ad effectum agendi præuia cognitione caussæ, vtrum iuramentum sit obligatorium, necne, quod idem testabatur Misingerius singular. obseru. cent. 3. obseruation. 99. quæ tamen deleri iussa est à sancto inquisitionis officio, & meminit Regnerus Sixtinus de regalibus, libr. 1. capit. quarto, numer. 8. propè finem. Eidem sententiæ adhæret, Ludouicus Molina de iustitia tom. 1. tract. 2. disput. 149. §. aliud accipe, & §. deinde relaxare, & tom. 2. disp. 281. §. dubium vlterius est, Leonardus Lessius de iustit. & iur. lib. 2. capit. 42. dubit. 2. numer. 56. versic. secundò intelligi potest, & num. 65. & 66. Emanuel Sá

in

in summa, verb. iuramentum, nu. 29. Probatur autē hęc sententia ex textu *in l. vltim. in princip. ff. ad municip. & de incol.* Rationem autem eius reddit Molina, quia quando res, circa quam iuramentum versatur, non trascendit naturalem, ac politicum Reipublicæ sæcularis finem, caussa iuramenti est mixti fori, cum virtus religionis cultusq; ac honor, quantum lumen naturale docet, Deo debitus, non trascendat, neque superet finem politicæ, ac sæcularis Reipublicæ, cum sit intra ordinem, naturæ, & ad supernaturalem ordinem non pertineat. Præterea, quia sicut sæculares, qui sunt de gremio Ecclesiæ plenissime subiacēt potestatibus Ecclesiasticis, quantum bonū eorum spirituale, finisque supernaturalis, in quem dirigitur Ecclesia postulat, ac proinde possunt relaxare eorum iuramenta, quatenus concernunt bonum spirituale subditorum, vel ei opponuntur: sic etiam, cum simili modo subiaceant potestatibus laicis, quantum postulat finis ac bonū naturale politicæ, ac sæcularis Reipublicæ, poterunt eorum iuramenta relaxare, quando id commune bonum Reipublicæ exegerit. Addit item alias rationes, quas nos inferius commodiore loco referemus.

210 Mihi in hac graui difficultate placet distinctio qua vtitur Thomas Sanchez *lib. 3. summæ, cap. 22. numer.* 15. ad has duas sententias conciliandas, tantisper extensa, & explicata. Cum enim ex iuramēto adhibito cōtractui oriatur duplex vinculū, & obligatio; prima respectu Dei, cui quis ex iuramento adstringitur; secunda respectu alterius hominis, cum quo contrahit, & cui ex cōtractu obligatur: ita duobus modis possumus intelligere relaxari, & dissolui iuramentum quoad vinculum, & obligationē, quam producit. Primo, cum soluitur directè vinculum eius, quoad obligationem diuinam, & spiritualem, qua iurantem religiose astringit, vt Deo fidem seruet, *cap. debitores, cap. & si Christus, de iureiurand.* quod videtur proprius significare nomen absolutionis. Quæ vinculi spiritualis dissolutio directa, duobus item modis fit, aut in foro pęnitentiali, aut in foro externo. Secundo dissoluitur iuramentum, & eius obligatio quoad Deum indirectè, ex eo, quod dissoluatur obligatio quæsita ei, cuius fauore iuramentum fuit adhibitum. Qua in re oportet adnotare, semper esse distinguendam obligationem formalem iuramenti (vt metaphysicè loquatur) tàm respectu Dei, quam respectu hominis, ab obligatione materiali quæsita parti contrahenti ex contractu iurato, & deriuata à iuramento in contractum ipsum, & participata ab ipso iuramento. Re enim vera istę obligationes distinguuntur, & secunda manet sine prima, quoties impetratur absolutio, & relaxatio iuramenti dumtaxat ad effectum agendi, qua impetrata, qui iurauit solutus manet ab obligatione formali iuramenti, non solum respectu Dei, sed etiam respectu alterius contrahentis; ex eo enim fit, quod reatum periurij non incurrat contraueniens ijs, quæ iurauerat: tametsi tunc maneat integra obligatio contractus participata à relacto iuramento in fauorem aduersarij, quæ post venit rescindenda per sententiam, & alia iuris remedia. Estque ea adnotatio conformis communi doctorum consensui: nunquam enim istæ duæ obligationes sunt confundendæ. Distinctionis huius directæ, & indirectæ solutionis iuramenti, meminit Caietanus 2.2. *quæst. 89. ad artic. 9. §. in eodem articulo*, quam tamen paulò aliter, & ad alium finem explicat, & idem Sanchez, *dicto c. 22. num.* 10.

211 Si igitur loquamur de absolutione à iuramento priori modo facta, siuè fiat in foro pęnitentiali, siuè in foro externo pertinet dumtaxat ad potestates Ecclesiasticas, quod probant rationes adductæ pro priori sententia, & significant textus, & doctores pro ea relati, neque id fortassis negabunt auctores posterioris sentētiæ, præsertim, quia forum pęnitentiale non est quoad potestates ciuiles, vt notat Panormitanus *in d. cap. cum sit generale, num.* 21. & ibi Marian. *num.* 22. *de foro compet.* & ex textu *in cap. prædicandum, cum gloss. ibi,* 22. *q.* 1. *& cap. noua, & cap. omnis, de pænitent. & remiss. & cap. nuper, de sentent. excommunic.* diximus supra post eosdem, nu. 203.

212 Si vero agamus de relaxatione iuramenti, quæ fit secundo modo, seù indirectè, quæ magis tendit ad remittendam obligationem quæsitam alteri ex contrahentibus, cuius fauore iuramentum adhibitum est, eamque condonandam, ea concedi potest à potestatibus ciuilibus, atque ita est interpretanda secunda sententia, neque vlteriùs procedere credendi sunt eius authores, aut probant eorum argumenta. Quod probatur efficacissima ratione, qua etiam vtitur Ludouicus Molina vbi supra, & cui nulla congrua solutio potest assignari. Nam ille contrahens, in cuius fauorem iuratum est, & cui actio ex iuramēto quæsita est, cuique iurans obligatione adstringitur, potest eam obligationem remittere, & condonare, *cap. 1. de iureiuran. l. vltim. in princip. ff. qui, & à quibus manumiss.* cum similibus; qua obligatione remissa, & condonata, vinculum iuramenti, etiam quoad Deum remissum, & solutum, censetur, *c. 2. de sponsalib.* notat D. Thomas 2.2. *quæst. 89. art. 9. ad* 2. D. Antonius *1. par. summæ tit. 10. cap. 6. §. 4.* Oldradus *cons. 241. num. 3.* Bartol. *in l. 1. §. & post operis num. 7. ff. de nou. oper. nunc.* Paul. Castrens. *consil. 210. num. 2. 2. par.* Ioannes Andręas *in d. cap. 2. de sponsalib. num. 7. & 8.* Zabarell. *num. 4.* Panormitan. *num. 6.* Ancharan. *num. 5.* Marian. Socin. *num. 3. 4. & 9.* Felin. *numero* 33. Angel. Clauas. *in summa, verb. iuramentum 6. numer. 2.* Siluester, *verb. iuramentum 5. numer. 8. & 9.* Sà, *verb. iuramentum, num.* 29. Nauarrus *in manuali cap. 22. numer.* 25. Soto *de iustit. & iur. lib. 8. q. 1. artic. 9. ad* 2. Leonard. Less. *de iustit. & iur. libr. 2. capit. 42. dubitat. 12. numer.* 57. Salzus *in claui Regia lib. 5. cap. 7. num. 4. vers. tertia propositio, & nu.* 10. Ioannes Lupus *in rubric. de donation. inter virum, & vxorem, §. 54. num. 6. in fine,* Couarru. *in repetit. cap. quamuis pactum, part. 1. §. 3. num. 1. de pactum in sexto, & in quarto decretalium 1. par. cap. 5. in princip. nu.* 1. Tellus Fernandez *in l. 6. Tauri numer.* 42. Mattienzo *in rubric. tit. 1. lib. 5. recopil. glossa 1. numer.* 45. Menochius *de arbitrar. lib. 2. cent. 2. cas. 103. num.* 2. Mascardus *de probationibus conclusio. 1035. non minor est labor, numer. 17. volum.* 2. Cardin. Tuscus *litera I. conclus.* 515. Matta *de iurisdiction. 2. 2. par. cap. 46. num.* 20. Thomas Sanchez *de matrimonio lib. 1. disputat. 52. num. 6. & 8. & in opere morali lib. 3. cap. 20. ex numer.* 4. & res est indubitata. Quemmadmodum igitur potest contrahens, cui iuratū est, condonare iuranti obligationem ex iuramento ortam, eamq; remittere, qua remissa manet iurans liber à vinculo iuramenti, quod est indirectè iuramentum dissoluere: sic potestas ciuilis, & sæcularis publica, cum res iuramento promissa non transcendit iurisdictionem ciuilem, poterit erga sibi subditos condonare eam obligationem nomine contrahentis sibi subiecti, supplendo consensum, quem ipse ei remissioni præstare tenebatur, iuxta elegantem adnotationem Oldradi *consil.* 186. Ancharani *consil.* 198. & Panormitani *consil.* 8. quos sequitur Tuscus *litera I. conclus. 516. num.* 3. 5. 6. 7. 13. & 17. Nam quoties consensu subditi opus est ad aliquem actum, & illum ille præstare renuit, Iudex eius superior eum consensum supplere potest, vt apud nos probat optimus textus *in l. 57. & 59. Tauri,* quæ sunt

l.4.& 6.tit.3.libr.5.recopil. notat multis in eam rem adductis Gizzarellus *decision.65.ex num.3.* & Franchis *decision.310.* & Fuluius Constantius *in l.1.num.41.C.de vendit. rerum fiscal.cum priuat.commun.lib.10.* & tunc factum Iudicis censetur factum partis, iuxta celebrem textum *in l.si ob causam, C.de euictionibus.* Potest autem adiri Iudex laicus, vt compellat subditum suum ad relaxandum iuramentum, cum relaxatio locum habet, ex textu expresso *in cap.1.de iureiuran.* & ibi notatis à Doctoribus, & à Romano *singulari* 498. qui dicit contrarium esse maximam ignorantiam, Couarru. *in cap. quamuis pactum 2. par.§.3.num.1.* Afflictis *decis.263.nu.3.& 4.* Anton.Corn. *in tractat. de absolut.forensi iuramenti par.2.quæst.7.nu.63.* & ab ijs, quos retulimus supra numer.207. in fine, quod tanquam certum, & indubitatum apud omnes præsupponit Thomas Sanchez *libr.3.operis moralis, cap.22.num.1.* Ergo eiusmodi indirecta relaxatio non trãscendit iurisdictionem, & potestatem sæcularem, ac per consequens tàm Princeps sæcularis, quàm quicumque Iudex laicus eo inferior, poterit relaxare isto modo iuramenta inter subditos. Quam sententiam sequutus est Franciscus Suares post hæc scripta visus, *de religione tomo 2.tractat.5.lib.2.capit.41.num.16.* & tradiderat planè Alexander *consil.125.num.6.prope finem, sub versic.nec obstat secundum,libr.1.* Afflictis *in constitut.constitutionem diuæ memoriæ, nu.38.* & ante omnes Baldus *in repetition. l.2.num.111.& 118. ff. de iureiurand.* nouissime Vincentius Fillicius *moralium quæstionum tom.2.tractation.25.num.284.*

213 Qua in re non est omittendum, repræhensione dignũ esse Thomam Sanchez *libr.3.operis moralis d. capit.22.nu.16.* eò quòd censet, hanc condonationem fieri debere à Iudice sæculari cum causæ cognitione, & citata parte, quia credat ea concessa, extinctam remanere principalẽ contractus obligationem. Repræhensionem inquam meretur, nam etiamsi verum sit, hanc condonationem, cum fit a Iudice sæculari ad rescindendum cõtractum, & eius obligationem, faciendam esse citata parte, & cum causæ cognitione, verùm negari non potest, fieri quoque posse remissionem, & condonationem iuramenti à Iudice sæculari dumtaxat, quòad effectum agendi; quemadmodum fieri posset à contrahente ipso, in cuius commodũ, & fauorem præstitum est iuramentũ, vt obseruat Paulus Castrensis *in l.ordinarij 13.num.4.C. de rei vindicat.* & quemadmodum à Iudice Ecclesiastico fit, cum eo solo discrimine, quod ab Ecclesiastico soluitur directè vinculũ iuramenti ad effectum agendi, à sæculari verò indirectè. Non rectè igitur Sanchez confundit obligationem iuramenti formaliter sumptam, (vt metaphysicè loquamur) cum obligatione contractus iurati, quas semper esse distinguendas obseruauimus supra, num.210.circa finem.

214 Ex prædictis infert Molina, dicta disputatione 149. quem sequuntur Leonardus Lessius, & Thomas Sanchez relati, imprimis, hanc condonationem non posse fieri à superiore iurantis, sed à superiore eius, cui iuratum est, quia iste potestatem habet in rebus, & iuribus ad suum subditum pertinentibus, non habebit autem Iudex, cui ille subditus non fuerit, qui per consequens nõ poterit eius iura condonare, neque supplere vice eius consensum requisitum. Hactenus illi acquiescimus, dum intelligas superiorem eius, cui iuratum est, non esse solum Iudicem domicilij, sed etiam Iudicem loci contractus, iuxta adnotata supra num. 204.

215 Deinde infert, si ex contrahentibus is, qui iurat, sit infidelis, is autem, cui iuratur, fidelis, posse Iudicem Ecclesiasticum, vel laicum superiorem fidelis relaxare infideli iuramentum. Si verò vterque sit infidelis, & iurans, & cui iuratum est, aut is solus, cui iuratur, sola potestas sæcularis superior eius infidelis, cui iuratum est, posse concedere relaxationem. Ratio est, quia infidelis non subditur Ecclesiasticæ potestati, infidelis inquam, qui nunquam fidem suscepit; iuxta testimonium Pauli 1. *ad Corinthios 5.numer.12. Quid enim mihi (ait) de ijs, qui foris sunt iudicare?* & interpretationem Glossæ Interlinealis ibi, quæ exponit, *foris*, idest *extra Ecclesiam*, & Nicolai de Lyra, Caietani ibidem, & Cornelij à Lapide, *numero 78.* quam approbat *Concilium Tridentinum, idem tradens sess.14.capit.2.* & textus *in cap. gaudemus 8.de diuortijs*, quod obseruauit D. Thomas *2.2.q.12.artic.2.in corpore*, Francisc. Suarez *de legibus lib.4.c.19.num.2.* & Theologi communiter. Probatur *in capit. multi 2.q.1.* notat Anchar. *in cap.ea quæ 26. num.12.q.6. de reg. iur.in sexto*, Alexand. *in l.Titia diuortium, 35.num.8.ff. solut.matrimon.* Maranta *de ordine iudiciorum 4.part. distinct.11.nu.67.* Bouadilla *lib.2.politicæ, cap.18.num.230* Idem animaduerterat Baldus ita intelligendus *in c.1.§. item sacramenta, nu.12.in fine, de pace iurament.firmand.* non iure reprobatus à Mariano Socino *in cap. cùm sit generale, nu.23.de foro compet.* Simili modo si vterque contrahens est Clericus, vel is, cui iuratum est, solus Ecclesiasticus relaxat, quia ille solus est superior eius, cui iuratum est.

Ad argumentum autem Ludouici Molinæ, quo suam sententiam confirmat, quod supra commemorauimus, num.209.circa finem, quatenus aliquid vltra hanc à nobis traditam concordiam probare videtur, ex eoque conuincere, quòd ad laicam potestatem pertineat directè relaxare iuramentum, cum adhibitum est contractibus factis inter laicos de rebus non excedentibus naturæ ordinem, quòd id non videatur excedere terminos laicæ potestatis, ad quam etiam pertinet curare, vt Deo reddatur cultus, ac honor debitus, quantum lumen naturale docet; ex profundissimis theologiæ principijs petenda est solutio. Dicendum est itaque, iam inde ab Ecclesiæ nascentis primordijs, tàm in lege naturæ, quàm scripta, nedùm tempore nouæ legis, inter fideles Deum, non solùm esse cognitum, vt Authorem naturæ, sed etiam gratiæ, neque solùm vt finem naturalem, sed etiam vt supernaturalem. Fides enim supernaturalis, quæ Deum proponit modo supernaturali, semper fuit ad salutem necessaria. Quod docet Diuus Paulus *ad Hebræos 11.nu.6.* dum ait: *Sine fide impossibile est placere Deo*, quod toto illo capite multis comprobat exemplis petitis ab ipsa, etiam naturæ lege, & tempore, quo vigebat, ex Abel, Henoch, & Noe, & post ex Patribus antiquis Abraham, Isaac, Iacob, & alijs, admonet Diuus Thomas *2.2.quæst.1.art.3.5.7.& 8.* & prosequitur Cordubensis *libr.2.quæstionarij q.5.proposition.1.* Molina *post eundem D. Thomam primu parte quæst.1.artic.disputat.1.& disput.2.§.iuxta hæc ergo*, Suarez *in tractatu de fide, disputat.12.section.1.ex n.2.& section.2.* & planè docet Concilium Tridentinum *session.6.decreto de iustificatione, cap.6.& 7.& 8.* & omnes Theologi. Quo factum est, vt semper Deus apud fideles fuerit cognitus, & cultus: simul vt Author naturæ, & gratiæ, neque fuerit sacrificium vllum institutum, aut oblatum in recognitionem eius, vt Authoris naturæ, & finis naturalis, quo simul non fuerit recognitus, vt Author gratiæ, finisque supernaturalis, & quod consequens est, nunquam fuit in Ecclesia duplex summum Sacerdotium, vnum, ad quod pertineat recognoscere Deum, vt naturæ Authorem, eique hac ratione offerre sacrificium, & cultum; alterum, ad quod expectet recognoscere Deũ,

eique

eique offerre sacrificia, vt Authori gratiæ, finique supernaturali: sed vterque Dei cultus ex officio pertinet ad vnum summum Sacerdotem, potestatemque Ecclesiasticã. Quæ licet interdum vnita fuerit cum potestate Regia, & sæculari, vt tempore legis naturæ in Melchisedech, qui simul fuit Rex, & Sacerdos, *Genesis* 14. & tempore legis scriptæ in Heli, & Samuel, 1. *Regum capite primo*, & sequentibus, & in quibusdam ex Machabeis, vt in *libr.* 1. *Machabæorum, capite secundo*, refertur de Mathathia, *et cap.* 9. de Ionatha, *et cap.* 13. de Simone, de quibus Iosephus, *antiquitatum Iudaicarum libr.* 14. *et* 15. Egesipus de *excidio vrbis Hierosolimitanæ lib.* 1. *capit.* 1. *et* 2. notat Eusebius *libr. historiæ Ecclesiasticæ cap.* 5. & Isidorus *in capit. Cleros*, §. *Pontifex*, 21. *distinct.* Duarenus *lib.* 1. *de Ecclesiæ capit.* 1. & innoua lege summus Pontifex habeat etiam potestatem sæcularem, tam Romæ, quam in alijs locis de patrimonio Ecclesiæ, vt obseruat Francisc. Suar. *de legib. lib.* 4. *cap.* 10. *ex nu.* 4. discreta tamen sunt iura, quamuis plura in vnam personam concurrant, *l. tutorem.* 22. *ff. de iis, quib. vt indign.* Sixtin. *de regal. lib.* 1. *c.* 4. *num.* 122. Et ad Pontificē quatenus Pontifex est, pertinet directò, & per se ex officio proprio cura Religionis, cultusque Dei vt Authoris naturæ, & gratiæ: Neque enim expediens fuisset ad politicam Ecclesiæ gubernationē, dandi Sacerdotia, & cultus diuinos inter sæculares, & Ecclesiasticas potestates, pertinereque ad laicas, Religionem, quæ ex parte naturam non excedit, ad Ecclesiasticas verò, quæ ex parte superat naturæ captum. Sed omnis Religionis materia ad vnum summum Sacerdotem, Pontificemque pertinet ex omni parte. Quo fit, vt relaxatio iuramentorum directa, etiam si proportionata naturali fini, & non excedens ordinem naturalem, finemque politicum ad potestates Ecclesiasticas, eorumque ministros spectet, quia est res ad Religionem pertinens, non ad Iudices sæculares.

216 Non est item prætermittendum, ex aliquo capite posse sæculares potestates relaxare iuramenta, & soluere eorū obligationem, videlicet, cùm interponuntur circa materiam subiectam ipsis potestatibus. Quo spectat textus *in l. vltima. ff. ad municipal. et de incol.* adductus pro secunda sententia, num. 209. Nam si quis iurauerit se ordini non interfuturum, potest Princeps iuramentum remittere, si fuerit electus in decurionem, nam cùm Princeps cogere possit quemlibet ad subeundum magistratum, aut quoduis munus ob publicam vtilitatem, *l. si quis Magistratus* 9. *ff. de muner. & honor.* & nos expendimus supra nu. 64. iuramentum in hac materia habet in se tacitam conditionem, nisi Princeps aliud imperauerit, quare non est censenda hæc remissio, iuramenti propria relaxatio, quia prouenit ex cōditione tacitè iuramento cōprehensa, qua non impleta iuramenti obligatio cessat. Hac enim ratione dici solet, in omni iuramento videri exceptam superioris authoritatem, quoad ea scilicet, quæ ad eius potestatem pertinent, *cap. venientes* 19. *de iureiur. l. qui iurato*, vbi notat Bart. & Ias. *nu.* 6. *ff. qui satisdar. cogant.* Sanchez *operis moralis, lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 1. *et* 3. cum per iuramentum superiori non possit fieri præiudicium, quod rectè adnotauit Couarrunias *in cap. quamuis pactum* 1. *par.* §. 3. *nu.* 11. *et sequentib.* vbi alia affert exempla, *et num.* 36. Frideric. Schench *in viridario conclus.* 24. *et* 69. Tuscus *litera I. conclus.* 505. *numer.* 12. *et sequentib.* Sanchez *lib.* 3. *summæ dicto c.* 22. *num.* 2. Imò D. Thomas 2. 2. *q.* 89. *art.* 9. *ad tertium in fine*, & Caietanus ibi facultatem irritandi, & relaxandi eiusmodi iuramenta facta a subditis, circa ea, quę cuiusque potestati subduntur, cuiuis superiori concedit, vt patri comparatione filij, viro comparatione vxoris, & domino comparatione serui: notat Sanchez *operis moralis lib.* 3. *capit.* 19. *num.* 2. *& cap.* 20. *num* 3. Quod in voto quoque locum habet ex eodem D. Thom. 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 8. *&* 9. Ex quo colligitur, non rectè intellexisse Fachineum, textum *in d. l. vltima* dum dixit *libr.* 3. *controuers. dicto capit.* 13. illam remissionem iuramenti locum habuisse antiquo tempore Imperatorum: non verò postquam iura canonica robur habent; constat enim ex nunc dictis, non minus hodie locum habere decisionem, *d. l. vltimo*, quàm vnquam ante habuerit.

217 Quæ dicta sunt procedunt in iuramento præstito. Sed an circa iuramentum antequam præstetur, possint Principes sæculares statuere, prohibendo, ne adhibeatur in aliquo actu, & irritando, annullandoque adhibitum? & an eiusmodi leges, & statuta vllam vim habeant? non leuis est difficultas. Quam tamen consulto duximus omittendã, quia sit prorsus aliena ab instituto nostro, tametsi satis cognata iis, quæ de iuramento dicta sunt. Verùm ne frustrà eam videamur commemorasse, videas quæ de illa copiosè scribunt, Ias. *in l. qui iurato, vltima ex numer.* 22. *ff. qui satisdare cogantur*, *& in authent. sacramenta puberum, ex num.* 80. *C. si aduers. vendit.* Ioannes de Imol. *in l. si quis inquilinos,* 15. §. *si quis scripserit, n.* 4. *ff. de legat.* 1. *& in cap. cum contingat, ex nu.* 38. *de iureiur.* Alexand. *cons.* 151. *lib.* 7. Abbas Panormitan. *quæst.* 2. *incip. stante statuto*, Felin. *in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ*, 10. *numer.* 66. *de constitut. & in cap. præterea, numer.* 32. *de sponsalib.* qui congessit omnia loca, quibus antiqui Doctores de hac quæstione agunt, Alciat. *in cap. cum contingat, ex nu.* 141. *de iureiur.* Ferratius *caut.* 16. Cassaneus *in consuet. Burgund. rub.* 4. §. 7. *verb. suppose. num.* 57. *vers. item etiam*, Couarr. *in c. quamuis pact.* 1. *par.* §. 3. *ex nu.* 22. *&* 2. *par.* §. 1. *ex nu.* 18. *de pact. in* 6. Aluar. Valasc. *consultat.* 99. Gutierrez *in authent. sacramenta puberum, ex num.* 46. *C. si aduers. vendit.* Barbosa *in l.* 1. 1. *part. ex numer.* 71. *ff. solut. matrimon.* Parlador. *lib.* 2. *rerum quotid. capit.* 4. *numer.* 53. Pereira *de manu regia* 1. *par. cap.* 19. *ex num.* 3. Cenallos *in specul. pract. lib.* 1. *quæst.* 188. Tuscus *litera I. conclus.* 497. *& litera S. conclus.* 580. Ludouicus Molina *de iustit. tract.* 2. *disput.* 149. *ex* §. *ex his colligo, tom.* 1. *col.* 846. Tomas Sanch. *lib.* 3. *summa cap.* 22. *ex num.* 5. Ex quibus intelliges, quam vim habeant leges Regiæ prohibentes, adhiberi in quibusdam actibus iuramenta, cuiusmodi sunt, *l.* 11. *&* 12. *tit.* 1. *lib.* 4. *& l.* 2. *tit.* 14. *lib.* 8. *recopil.* tametsi hæc vltima videatur agere de iuramento adhibito in materia illicita, subiectaque potestati Regiæ.

218 Regulam tamen principalem prædictam modo limitabis primo (& hæc limitatio adhiberi, etiam debet omnibus prædictis ampliationibus,) vt ita demum contrahens possit conueniri, & sortiatur forum in loco contractus, si ibi inueniatur *d. l. hæres absens*, *in princip. ff. de iudiciis cap. Romana* §. *contrahentes. de foro compet. in sexto*, tradunt Marian. Socin. *in cap. dilecti.* 7. *num.* 23. *de for. comp.* Couarru. *in practicis cap.* 10. *nu.* 3. Gail. *lib.* 2. *obseruat. practic. obseruat.* 36. *numer.* 14. Gutierrez *de iurament. confirmat.* 3. *part. capit.* 16. *num.* 1. Paz *in praxi* 1. *tom.* 4. *part. cap.* 2. *numer.* 7. *&* 8. Quod in omni foro præter forum domicilij regulare esse, docuit Paul. Castrens. *in d. l. hæres absens* 19. §. 1. *numer.* 8. quem refert, & sequitur Gregor. Lop. *in d. l.* 32. *titul.* 2. *par.* 3. *glossa* 5. per textum ibi, & est textus expressus *in l.* 8. *tit.* 9. *par.* 1. & ibi notat *gloss.* 7. Tuscus *litera F. conclus.* 442. *& concl.* 443. *num.* 11. Rouitus *in pragmat.* 1. *num.* 9. *de immunitatib. Neapolita.* Alioqui absens compellendus non est, comparere præcisè vt se defendat coram Iudice loci contractus: neque Iudex loci

contra-

contractus potest literis deprecatorijs, seù requisitorijs ad alios Iudices missis petere, vt reus ad se remittatur. Nam in contractibus regulariter non est locus remissioni, vt notat glossa reputata singularis, & notatu digna in l. 1. *ff. si quis in ius vocat. non ierit, verb. pro non dato*, & ibi doctores, Baldus *numer.* 4. *&* 5. Albericus *num.* 2. *in fine*, Angelus *num.* 3. Bartolus *num.* 3. Paulus *num.* 11. *&* 12. Fulgosius *num.* 3. *&* 4. Romanus *num.* 5. Socinus *nu.* 25. Alexand. *num.* 6. *&* 7. Iaso. *num.* 9. *& in l. si conuenerit* 18. *numer.* 39. *ff. de iurisd. omn. iudic.* idem Roman. *sing.* 183. *regula est*, idem Socin. *reg.* 416. *&* 417. *aliàs litera R, reg.* 5. *&* 6. Bernard. Diaz *reg.* 642. item Doctores *in d. l. hæres absens* §. 1. vbi Bartol. *nu.* 1. Alber. *nu.* 5. Bald. *in* 1. *lect. nu.* 2. *& in* 2. *lect. nu.* 3. Angel. *num.* 3. *&* 4. Fulgos. *num.* 1. *& seqq.* Paulus *nu.* 8. idem Baldus *in l. eum Archimedoram, num.* 5. *&* 6. *C. vt in possess. leg.* notauerat glossa *in d. l. hæres absens* §. 1. *verb. debebit*, Cardin. Zabarell. *in clement.* 2. §. *denique, num.* 14. *de sentent. & re iudicat.* Panormitanus *in cap. dilecti vltimo, num.* 36. *de foro compet.* & ibi Felin. *num.* 21. *&* 22. Marian. Socin. *in d. cap. dilectis, numer.* 16. 23. 38. *&* 39. *eodem titulo*, Glossa *in d.* §. *contrahentes, in præsuppositione ad positionem casus, & in verb. inuitos*, Ioannes Andreas ibi *in principio, & num.* 1. *&* 2. Geminianus *nu.* 1. *&* 16. Francus *num.* 1. *&* 9. Ancharanus ante *num.* 1. Decius *in c.* 1. *ex nu.* 158. *de iudicijs, in prima lectur. & nu.* 161. Ripa ibi. *numer.* 64. Alciatus *num.* 13. Couarru. *in d. cap.* 10. *numer.* 3. Barbosa *in d. l. hæres absens*, §. 2. *numer.* 92. *cum sequentib.* Gregor. Lopez *in l.* 32. *titul.* 2. *part.* 3. *glossa* 10. *prope finem, versic. quarto limita*, Auiles *in capit.* 27. *Prætorum, verb. contregueron.* 26. Caualcanus *decis.* 2. *num.* 3. 1. *part.* Peregrin. *de fideicommiss. art.* 53. *num.* 7. Alderanus Mascard. *de general. statut. interpret. conclus.* 6. *num.* 38.

219 Sublimita primo, dictam primam limitationē principalem, vt absens possit conueniri in loco contractus, & ad eum sit remittendus, cum se submiserit Iudici loci contractus cum renunciatione proprij fori; Ita sensit glossa *in d. l.* 1. *ff. si quis in ius vocat. non ierit, verb. pro non dato*, quæ sublimatio celeberrima est apud doctores, & quoniam est in iudicijs frequentissima, & approbata à lege nostri Regni, videlicet, *l.* 20. *tit.* 21. *lib.* 4. *recopilat. in cap. vltimo*, latiùs est à nobis prosequenda, & explicanda inferiùs, eamque exornandā reseruamus in finē huius disputationis, in quæstione octaua, de foro submissionis, seu prorogationis, vbi alia circa eā notatu digna adiūgemus.

220 Sublimita secundo, vt tametsi Iudex loci contractus non possit reum absentem compellere, vt coram se litiget præcisè, neque missis literis deprecatorijs, vel requisitorijs ad Iudicem loci vbi reus adest, ab eo petere, vt reum ad se remittat; potest tamen causatiuè compellere, procedendo aduersùs eius bona, vt mittat actorem in eorum possessione. Ita docet celebris textus *in capit. Romana.* §. *contrahentes, de foro compet. in sexto*; Pro cuius, & istius sublimitationis expositione distinguendi sunt quinque casus. Primus est cum reus habet bona solum in territorio Iudicis loci contractus, & non alibi. Secundus, cum in loco contractus non habet reus bona, sed illa solum habet in loco sui domicilij, vel habitationis: ibi tamen latitat, & dolose fraudolenterque se occultat, ne ad ipsum perueniat citatio Iudicis loci contractus. Tertius, cum reus vtrobique habet bona, in loco inquam contractus, & domicilij; sed in loco domicilij latitat fraudulenter, ne ad ipsum perueniat citatio Iudicis loci contractus, quemadmodum in casu præcedenti proximo. Quartus, cum in loco contractus non habet bona reus, sed ea solum habet in loco domicilij sui, aut habitationis: tamen in eo ipso loco, in quo habet bona non latitat fraudolenter, sed publicè adest, & copiam sui facit, vt a quocunque citari, & ad iudicium vocari possit. Quintus, cum reus nullibi habet bona, neque in loco contractus, neque in loco domicilij.

221 In primo casu dicendum est, posse Iudicem loci contractus præmissa legitima citatione, (quæ quoniam modo legitimè sit facienda cum reus est absens diximus hac eadem disputatione ex numer. 18.) si reus se defensurus coram ipso comparere contemnat, mittere actorem ex primo decreto in possessionem bonorum sitorum in suo territorio. Si tamen reus compareat, & se defendere incipiat contestata lite, poterit cognoscere Iudex loci contractus de causa vsque ad diffinitiuam, & eam terminare pronunciata diffinitiua sententia. Huic resolutioni conformis est textus *in d. capit. Romana* §. *contrahentes, in primo responso*; notarunt Couarru. *in practic. d. cap.* 10. *num.* 4. *in principio*. Barbosa *in d. l. hæres absens* §. 2. *nu.* 8. *& sequentibus*, docuit Paul. Castrens. *in d. l. hæres absens* §. 1. *num.* 2. *&* 3. *circa finem*. Qui tamen eleganter animaduertit, non posse tum Iudicem decernere bonorum possessionem ex secundo decreto, neque procedere ad diffinitiuam in absentia, etiam in ijs casibus, in quibus litis contestatio non est necessaria: Quoniam ad decernendam possessionem ex secundo decreto requiritur vera contumacia: ad proferendam verò diffinitiuam sufficit, *ab eo, C. quomodo, & quando Iudex*: in neutram verò incurrit iste reus, cū non teneatur se defendere in loco contractus, neque ibi comparere. Possessio vero ex primo decreto non requirit contumaciam, sed ad ipsam decernendam satis est si reus non defendatur; & ideò decerni potest contra pupillum, & absentem causa Reipublicæ, qui non possunt constitui in contumacia: quia ista possessio paruum præiudiciū affert, *vt in l. si finita*, §. *si forte, ff. de damn. infect.* & *l. ignorare*. vbi notat Cynus, *C. de restitut. militum*, quam doctrinam videtur approbasse, vbi supra, Couarru. sed non displicet adnotatio Andreæ Gail. *lib.* 1. *practic. obseruat.* 56. *nu.* 5. *&* 6. & Barbosæ *in d.* §. 1. *num.* 13. 104. *&* 106. quod iste reus non comparens coram Iudice loci contractus, habeatur pro contumace dumtaxat quòad eum effectum, vt patiatur possessionem bonorum sitorum intra territorium Iudicis contractus; non autem vt possit procedere contra eius personam, aut bona sita extra territorium Iudicis neque quòad alios iuris effectus aduersus veros contumaces; nam neque iste iudex poterit mulctare inobedientem eius citationi, vocationique ad iudicium, iuxta *l.* 1. *ff. si quis ius dicenti non obtemper.* neque si sit Ecclesiasticus, poterit contra prædictum reum absentem proferre sententiam excommunicationis: quia hæc pœna videtur pertinere ad districtionem personæ, docent Panormitanus *in d. cap. vltimo, num* 36. *de foro compet.* Ioannes Andreas *in d.* §. *contrahentes, num.* 1. *verb. inuitos*, Marian. Socin. *in dicto cap. dilectis, nu.* 23. *in principio, de foro competent.* Iacobus de Beluiso *in repetit. dicti* §. *contrahentes, num.* 66. *& num.* 81. *cum sequentibus*, Alciatus *in cap.* 1. *num.* 33. *de iudicijs*, Barbosa *in dicto* §. 1. *ex num.* 31. Quemadmodum, ob eandem rationem Iudex loci rei sitæ excommunicare quoque nō potest reum alicuius, si vocatus ad iudicium coram eo non compareat, vt adnotauit Marianus *in dicto cap. final. num.* 12. *de foro competent.* cum isti fori sint similes, & à pari procedant, quoque de vno dicitur simili modo possit de altero intelligi, vt ibi Marianus notat, & nos diximus supra quæstione procedenti numer. 150. Idem autem Barbosa nihilominus assentitur Paulo Castrensi,

& alijs

& alijs eum sequutis, quòad distinctionem factam de primo, & secundo decreto.

222 Secundo casu dicendum est. Primò, non posse Iudicē loci contractus de causa cognoscere, nec ex consequenti eam sententia definire, neque petere per requisitorias, aut deprecatorias literas, reum ad se remitti inuitum. Secundo dicendum est, posse Iudicem loci contractus in pœnam fraudolentæ latitationis decernere possessionem bonorum, quæ reus habet extra territorium ex primo decreto, & circa executionem eius requirere Iudicem loci, vbi bona existunt, qui tenebitur requirentis mandatum implere. Huc pertinet decisio textus *in dicto §. contrahentes*, in secundo responso, iuxta communem interpretationem; quam sequuti sunt Angelus *in dicta l. heres absens, §. 1. num. 3.* Paulus Castrensis *numer. 11.* Fulgosius *numer. 4.* Barbosa *num. 16. 32. 33. 34. & 118.* Ripa *in cap. 1. numer. 66. versic. septimo fallit, de iudicijs*, Felinus *in dicto cap. vltim. nu. 22. versic. septimo fallit, de foro competent.* Couarru. *in d. cap. 10. num. 4. in fin. principij, & in versic. tertio subinfertur*. Præterquàm, quod eo casu poterit citare reum per edictum, quæ citatio censenda erit legitima, vt etiam eo, quo reus est in loco, quo nō potest tute, libereuè adiri, vt probat textus *in clementin. 1. de iudicijs*, quem licet Cardinal. Zabarella *ibi in principio*, dicat procedere in solo Papa, & idem dicat Ancharanus *num. 5.* fortassis veriùs, est, quod tradit Bartolus *in extrauagant. ad reprimendum, verbo, per edictum, n. 12.* extendendam esse eius decisionem ad omnes Iudices, eo saltem casu, de quo ibi loquitur, quod nos diximus alijs in eandem rem relatis superiùs numero 41.

223 Contrariam tamen sententiam primo dicto in hoc casu, imò in eo locum esse remissioni rei ad Iudicem loci contractus, sequutus est Bartolus *in d. l. heres absens, §. 1. num. 1. in fine*, Marianus Soccinus *in d. cap. dilecti, num. 39. vers. secundo fallit*, Bernardus Diaz *regula 642. fallent. 7. & 8.* & alios pro eadem refert Barbosa *in d. §. 1. nu. 33. & 118.*

224 Sed non est recedendum à prædicta resolutione nostra, quæ pro se habet textum *in d. §. contrahentes*, in quo, in hoc casu, non conceditur remissio rei ad locum contractus, sed dumtaxat possessio bonorum extra territorium Iudicis loci contractus in pœnam fraudulentæ latitationis; neque verò prædicta sententia vllo fundamento nititur, quod solutionem mereatur.

225 Tertio casu, Paulus *d. l. heres absens, §. 1. nu. 8.* credit non posse Iudicē loci contractus, decernere possessionē bonorum rei extra suū territoriū, quasi ad hāc possessionem decernendam duæ requirantur necessariæ conditiones. Prima vt reus non habeat bona in loco contractus: secunda, vt in hoc casu prima conditio, cum ponamus reum in loco contractus bona habere. Nihilominus dicendum est, hoc casu Iudicem loci contractus non solùm posse ob absentiam rei mittere actorem in possessionem eorum bonorum, quę habet reus intra suum territorium iuxta textum *in d. §. contrahentes* in primo responso, & dicta à nobis in primo casu, supra num. 221. sed etiam decernere possessioné bonorum rei extra suū territorium cōstitutorū, & ad eam exequendā mittere literas requisitorias ad Iudicem loci, vbi bona sunt iuxta dicta in secundo casu nu. 222. Qui Iudex requisitus tenebitur obsequi Iudici, quò ad hoc requirenti, extensa ad hunc casum resolutionem casus secundi. Ita sentit Barbosa *in d. §. 1. n. 17. & 115. cum seqq.* Fundamentum est, quoniam causa principalis, ob quam Iudici contractus permittitur, vt decernat possessionem bonorum rei extra suum territorium, est fraudulenta eius latitatio, cuius pęna planè est ista permissio, vt ex contextu *d. §. contrahentes* colligitur: non verò est causa permissionis illius, quod reus in loco contractus bona non habeat. Imò vero si attentè expendantur verba textus, videtur istum casum decidere, tametsi prima fronte videatur omissus à Pontifice, textus sic habet: *Vel si forte malitiosè se occultent, ne citatio perueniat ad eosdem, decernere faciendam possessionem bonorum, quæ in alia etiam Diœcesi obtinere noscuntur* expēdo verbum *etiam*, nam bona etiam alia in Diœcesi habere non dicitur, qui in ea sola bona habet, sed qui simul habet in alia; nam dictio, *etiam*, est implicatiua, & addit casum magis dubitabilem, augetq; & ampliat dispositionem de vno casu ad alterum, vt multis tractat Cænedo *singul. 51.* & Barbosa *in remissionib. Doctor. dict. 95.* Ergo in hoc textu proculdubio existimandum est, præsupposuisse Pontificem, non solùm si quis habeat bona in loco contractus, sed si ea etiam, idest *simul*, habeat in loco domicilij, quod sit extra Diœcesim contractus, si malitiosè se occultet, pati debere missionem in possessionē bonorum constitutorum extra Diœcesim etiam: cùm igitur non mereatur minorem pęnam latitatio dolosa eius, qui in territorio bona habet subiecto Iudici contractus, quàm si ibidem bona non haberet, eidem pęnæ meritò subijciendus est, vt patiatur possessionem bonorū extra Diœcesim, & territorium contractus constitutorum, illo tamen adhibito temperamento, quod adhibuit Barbosa *in d. §. 1. numer. 116.* post Iacobum de Bellouiso. Quod cùm missio in bonorum possessionem non debeat fieri, nisi pro quantitate debiti, *auth. & qui iurat. C. de bon. auth. Iud. possid.* prius hoc casu fiat missio in possessionem bonorum sitorum intra territorium Iudicis loci contractus, quod si hæc satis sint ad debiti satisfactionem, vlteriùs Iudex non progrediatur. Si verò bona intra territorium sita non sufficiant ad solutionem debiti, pro eo, quod deest, fiat missio in bonis sitis extra territorium, & ad eam faciendam expediantur literæ requisitoriæ, vt in simili probat textus *in l. properandum, §. sin autem reus*, & ibi notat glossa, *verb. audiatur, C. de iudicijs.*

226 Quartus casus omissus est à Pontifice, *in d. §. contrahentes*, in quo quidam dicunt, Iudicem loci contractus duo posse facere. Primum, petere reum ad se remitti: ex eo enim solùm, quod non habeat bona in loco contractus, etiam si non latitet, vbi est, remissioni locus sit; ita sentit Accursius *in d. §. 1. verb. debebit, in fin. & in authen. si verò. verb. transmittet, C. ad l. Iul. de adult.* Bart. *in d. §. 1. n. 1. in fin.* post Io. Glossatorem antiquum. Socin. *reg. 416. aliàs lit. R. reg. 5. fallent. 8.* Secundò, in eodem casu posse Iudicē loci contractus decerne missionem in possessionem bonorum rei extra suum territorium ita sentit idem Bart. *in d. §. 1. nu. 3.* Marian. Socin. *in d. cap. dilecti, nu. 25. ad medium, de for. comp.* & alios pro eodem secundo dicto refert Barbos. *in d. §. 1. num. 15. & nu. 99. & 100.* inter eos verò minus fideliter, Accurs. *in d. §. 1. verb. debebit*, & Paul. *in l. 1. numer. 3. circa medium, ff. de eo, quod certo loco*, nam ibi nihil dicunt de possessione bonorum absentis non latitantis.

227 Sed contrarium est veriùs, videlicet neque in eo casu esse locum remissioni, neque possessioni bonorum ex decreto Iudicis loci contractus, vt vtrumque planè colligitur ex textu *in d. §. contrahentes*; qui etiam in casu latitationi non concedit remissionem ad locum contractus, sed dumtaxat permittit decerni missionem in possessioné bonorum extra territorium. Ergo reo non latitantē maiore cùm ratione non erit permittenda remissio, atque

ita

ita à Bartolo dicessit eius additio, quæ tribuitur Alexander. *in d. §. 1. n. 1. liter. E. verb. in duobus casibus*, & Paul. Castrens. *in d. §. 1. nu. 11.* Deinde textus requirit latitationem absentis, vt possit Iudex loci contractus decernere missionem in possessionem bonorum, quæ sunt extra suum territorium, hac pœna coercens fraudem, & dolum latitantis. Si igitur reus nō latitet, à cessante ratione colligitur planè, non esse locum huic missioni in possessionē bonorum: quod animaduertit Barbosa *in d. §. 1. num. 15. & 16. & 102. cum seqq.* satisfaciens ijs, quæ in contrarium adduci possent. Probat autem hanc sententiam optimus textus *in l. Titium, & Meuium, 48. §. tutores, ff. de administr. tutor.* & ibi notat Bartol. *nu. 2.* Alberic. *nu. 2.* Alexand. *in l. si conuenerit, 18. nu. 10.* Ias. *num. 38. 39. ff. de iurisdict. omn. iudic.* Butrius *in cap. 1. nu. 37.* Decius *num. 158. 159. 160. de iudicijs*, Barbosa expendens optimè prædictum textum, *vbi supra. num. 110. & 111.* quibus consonat de iure Castellæ *d. l. 20. tit. 21. li. 4. recopil.* Confirmatur, quoniam Iudex regulariter non potest decernere missionem in possessionem bonorum, quæ in alieno territorio sita sunt; *l. cum vnus, 12. §. is qui, ff. de bon. author. Iudic. possid.* à qua regula non receditur, nisi cum reus se occultat fraudulenter, ne ad ipsum citatio perueniat, vt *in d. §. contrahentes.* Ergo extra hunc casum standum est regulæ generali, *l. ab ea parte, ff. de probation.* & exceptio firmabit regulam in contrarium, *l. nam quod liquide, §. vltimo, ff. de penu. legat. l. quæsitum. §. denique, ff. de fund. instruct.*

228 Quintus tandē casus omissus item est à Pontifice *in d. §. contrahentes*, in quo ex prædictis constat quid dicendum sit. Nam cum Iudex loci contractus non habeat potestatem in personam contrahentis absentis à suo territorio; sed solum in bona, neque possit personam coercere, aut cogere, vt coram se compareat; in hunc absentem, qui nullibi bona habet, ratione quorū Iudici loci contractus sobdatur; nullæ sunt eius partes, atq; vt solet dici, inanem esse actionem, quam inopia debitoris excludit, *l. nam is, ff. de dolo, l. atque fullo, 12. in princ. ff. de furt. l. cura, 4. §. inopes, ff. de muner. & honor. cap. olim, 16. de restit. spol.* ita forum contractus ad conueniendum istum inopem debitorem erit inane, & nullius momenti. Addes tamen ad hæc, quæ diximus infra circa hūc eundem casum, n. 270. Atque ex his habes plenam interpretationem *d. §. contrahentes*, qualem apud neminem reperies.

229 Ex dictis colligendum est, an & quatenus Iudex requisitus teneatur implere literas requisitorias Iudicis loci cōtractus, aut quod ferè idem est, loci rei sitę. Nam si requisitoriæ sint expeditæ dūtaxat ad citandum reū subditum ratione domicilij Iudici requisito, aut degentē in eius territorio, implendę planè sunt, cū Iudici loci contractus, aut rei sitæ ius sit citādi reum absentem, & ad iudicium vocandi. Si verò sint expeditæ ad exequendam possessionem bonorum absentis ijs casibus, quibus diximus eum posse illam iure decernere, similiter impleri debent. Si verò expeditę sint ad faciendā missionem in possessionē ijs casibus, quibus decerni non potest, aut ad hoc, vt reus ad locū contractus remittatur, decernendum est à Iudice requisito earum exequutioni locum non esse.

230 Sublimita tertiò, prædictam limitationem primam principalem, vt tūnc Iudex loci contractus possit procedere contra absentem vsque ad diffinitiuam, quando semel iudicium cæptum est cum præsente, & post cæptum iudicium reus recessit, *l. consentaneum*, & ibi Baldus *nu. 8. Cod. quomodo, & quando Iudex l. si is qui Romæ, 34.* iuncta glossa vltima, *ff. de iudicijs.* Paulus *in d. l. hæres absens, §. 3. num. 8. vers. fallit etiam quandò*, Ias. *in l. 1. num. 2. vers. secundò limita, ff. de eo, quod certò loco*, additio ad Bartol. *in d. l. hæres absens, §. 1. numer. 1. liter. C. verb. locus remissioni*, Bernardus Diaz *regul. 642. fallent. 14.* Innocentius *in cap. præterea, num. 1. vers. si autem vocatus venit, de dilationib.* Abbas Panormitan. *in d. cap. vltimo, num. 36.* Marian. Socin. *in d. cap. dilecti, num. 23. in princip. de foro compet.* Ripa *in cap. 1. num. 66. vers. sexto limitatur, de iudicijs*, Barbosa *in d. l. hæres absens, §. 1. num. 30. & 31.* Et confirmari videtur ex textu *in l. cum quedam, 19.* & ibi notatis à Doctoribus, *ff. de iurisdict. omn. iudic.*

231 Sublimita quartò, vt propter nimiam rei cōtumaciam reus sit remittendus ad locum contractus, & Iudicem eius, vt post Baldum *in d. l. consentaneum, num. 8. C. quomodo, & quando Iudex*, tradit Marianus Socinus *in d. cap. dilecti, num. 44. de foro compet.* Romanus *in l. si verò, §. de Viro, numer. 80. ff. solut. matrimon. & singular. 283.* Bernardus Diaz *regul. 642. fallent. 10.* Felinus *in d. cap. vltimo, num. 32. vers. sextò fallit, de foro compet.* Didacus Perez *in l. 1. tit. 17. lib. 8. ordinam. gloss. vltima in fin.* qui alios refert.

232 Sed contrarium, imò ob nimiam contumaciam non esse locum remissioni ad Iudicem loci contractus, & hanc sublimitationē esse falsam, Baldumque loquutum esse in casu diuerso ab hoc, videlicèt, sublimitationis precèdentis, veriùs arbitror. Ex eo impugnatur prædicta sublimitatio; quoniam, vt adnotauimus supèriùs, nu. 221. post Paulum Castrensem, a quo nō videtur dissensisse Marianus ibidem ad finem dicti numeri relatus absens à loco contractus, etiam si vocetur ad iudicium, & non compareat coram Iudice, non est contumax, nedum nimis contumax. Non ergo verificari potest ista conclusio in casu, de quo loquimur, quippè cùm termini ipsi casui nostro videantur repugnantes: atque ideò eam meritò reiecerunt Ripa *in cap. 1. num. 66. vers. sexto limitatur de iudicijs*, Couarruuias *in practic. d. cap. 10. num. 4. vers. tertio subinfertur in fine*, Barbosa *in d. l. hæres absens, §. 1. nu. 36.* Molinus *de brachio sæculari lib. 2. cap. 33.*

233 Sublimita quintò, vt de iure Regni Castellæ in contractibus locus sit remissioni aduersus predictas regulas iuris communis, & regij partitarum, iuxta *l. 1. tit. 17. lib. 8. ordinamenti veteris*, quæ est *l. 1. titul. 16. liber. 8. recopil.* qua statuitur, eodem modo debitores, qui ad loca munita & priuilegiata se receperunt, posse ab eis extrahi, quo delinquentes, & vtrosque debere remitti ad loca vbi cōtraxerunt vel deliquerunt, non obstantibus quibuscunque priuilegijs. Ex qua lege hanc sublimitationem tradit Auendanus latè eam comprobans *in l. 4. tit. de las excepciones, lib. 3. ordinamenti, ex numer. 10. & responso 40. num. 11. & de exequend. mandat. 2. par. cap. 7. num. 9.* Hanc verò iuris ciuilis correctionem orim putat ex alio discrimine inter ius ciuile, & regium: nempè, quod iure ciuili creditor nullum ius habebat in persona debitoris, *l. vltima, §. creditor, ff. de liber. homin. exhib.* quoniam facta cessione bonorum liberabatur, vt ait Bartol. *in l. nemo magis, numer. 2. ff. de liber. exiben.* quod quidem verum erat quòad eum effectum, vt etiam iudicatus in carcerem duci non posset. *l. 1. C. qui bon. ceder. poss.* atque ita ob æs alienum seruire liberos creditoribus compelli, ea iura non patiebantur, imò in eos, qui id egissent statuta erat pœna, *l. ob æs, cum authen. nemo, C. de action. obligat.* Iure verò regio si debitor non soluit, quia non habet vnde soluat, potest capi, & traditur tandem creditori cum torque ferreo in collo, vt ei seruiat, atque mercede ipsa operarum obsequialium compensata debito satisfaciat, *l. 4. 5. 6. & 7. titul. 16. liber. 5. recopilat.* atque ob id potest ob debitum ciuile ab Ecclesia extrahi, *l. 3. tit. 2. liber. 1. recopilation.*

latum. quemadmodum iuxta ius commune seruus extrahi poterat, *l.si seruus 4.C.de ijs, qui ad Eccles.confug.*ita fit, vt ad eum effectum debeat fieri remissio debitoris ciuilis ad locum contractus. Hactenus Auendañi paradoxa, quem Castellanorum nemo sequutus est.

234 Sed verius est, per *d.l.1.tit.17.libr.8. veteris ordinament.* & *l.1.tit.16.lib.8.recopilat.* quæ est eadem, nō contigi iuris communis, & particularum regulas: videlicèt, in ciuilibus non esse locum remissioni ad Iudicem contractus, & ex consequenti prædictam quintam sublimitationem falsam esse. Quod quominus foret dubium data opera in noua recopilatione sublata sunt verba illa legis veteris ordinamenti, *oficieron la deuda y contrato*, quæ dubiorem reddebant decisionem, & absolutè statutum est, quoslibet debitores, & delinquentes ex quibuscumque locis, quoquo modo etiam priuilegiatis, extrahendos esse, & remittendos ad loca, vbi delinquerunt, vt ibi puniantur nullis priuilegijs obstantibus. Quod stantibus etiam prioribus verbis opinatus est Montaluus ab Auendaño relatus, Auiles *in cap.27.Pretorum, verb.entreguen, numer.16.* & *17.* Didacus Perez *in d.l. 1.titul.17.libr. 8. ordinament. gloss. vltim.* Gutierrez *de iurament.confirm. 3. par.cap.16.num.2.* Azeuedus *in l.1.num. 54.55.* & *56. tit. 21.lib.4.recopilat.* Barbosa *in d.l.hæres absens, §.1. numer. 157.* Rodriguez *de exequutione cap.2.num.5.* & *6.* Fundamentum est, quoniam expedit iura iuribus concordare *l.vnica,Codicis de inofficios.dotib.cap.cum expediat, 29.de electio.in 6.* & eorum correctio quantùm fieri possit est vitanda: non enim credendum est, Legislatorem, qui iura potiùs tueri debet, vno verbo, quod tantis vigilijs excogitatum est, & inuentum, subuertere voluisse, *l.si quando 35.in princip. Cod. de inofficios. testament. capit. Ecclesia vestra 57. de election.* Molina *de primogen. liber. 3. capit. 13. numer. 41.* & *42.* Menoch. *de præsumpt. liber. 6.præsumpt.38.ex numer.2.* Cardinal. Tuscus *liter.C.concl. 1037.*

235 Assignant autem varias interpretationes ad *d.l.1.tit. 17.lib.8.ordinament.* prædicti Doctores, ego verò facillimo negotio hanc difficultatem dilui posse arbitror: nam lex illa id quidem principaliter statuit, ne vlla locorum priuilegia impediant, ne remissio fiat ad locum contractus, aut delicti, & remissionem faciendam nullis priuilegijs obstantibus. Ne quis existimet esse in Regno nostro ciuitates effugij gaudentes immunitate, quales erant apud Israelitas *Numeror.35.num.19. Deuteronom.19.num.1.* & *2. Josue 20.num.2.* sed omnem locum patere Iudicibus, quo iustitiam exerceant; & nullum immunitate locì excusari posse, quominus impleat literas requisitorias Iudicis petentis; remmitti sibi delinquentes, aut debitores; sed lex illa non facit Iudicem competentem ad petendam remissionem eum, qui alioqui competens non esset, de ea enim re nihil disponit. Itaque remissio quidem debitoris facienda est, sed tamē fieri debet ex requisitione Iudicis competentis, & qui iure possit eam petere non aliàs. Si enim Iudex aliquis peteret, ad se remitti reum in ciuilibus, vel in criminalibus, qui competens non esset, vel literas requisitorias mitteret sine solemnitatibus requisitoris, & vt vulgò diximus, non iustificatas, certè is reus remittendus non esset, neque extrahendus à ciuitate, vel loco, in quo inuenitur, etiam si nullo nitatur priuilegio, vt extante prædicta lege niti non potest, iuxta rectè tradita à Farinacio *in praxi crimin.q.7.numer.34.* & *35.* Cum igitur Iudex contractus competens non sit ad petendam remissionem regulariter, eo petente decerni non debet. Quòd si in celebratione contractus in-

¹ *Thomæ Carlenalij de Iudicijs.*

teruenisset submissio rei ad Iudicem loci contractus, cum renuntiatione proprij fori, & Iudex iste peteret eo casu remissionem rei; remmittendus quidem esset, quoniam eo casu remissio locum habet, vtpotè petita a Iudice competente, & eam iure postulante, vt tetigimus supra num.519.& inferius quæst. 8.latius tractabimus. Itaque decisio eius legis intelligenda est præsuppositis terminis habilibus, quod in cuiuslibet legis, & dispositionis interpretatione locum habet, *leg. qui testamento, ff. de testament.ibi, nisi quid aliud eos impediat, l. dudum, in fine, ff. de contrahend. empt.c.1.de filijs Præsbyter. in 6.* Quæ communis est Doctorum traditio, notat Decius *in cap. quæ in Ecclesiarum, 7. nu.2.* & ibi additio Syluestri Aldobrandini, *de constitution.* & *in cap.1.1.lectur.num.89.circa finem, de iudicijs*, vbi Alciatus *numer.25.* Parlador. *lib.2. rerum quotidianar.cap.3.num.49.* Igitur remissio in contractibus, aut delictis facienda est à locis munitis, & quantumcunque priuilegiatis; sed tamen ijs casibus, quibus de iure locum habet, interuenientibusque cæteris solemnitatibus debitis, & consuetis. Quam solutionem miror, cum sit tàm plana, & patens, à nemine, ex ijs, quos retulimus, fuisse adhibitam, aut animaduersam. Non est igitur vera prædicta quinta sublimitatio. Aliàs sublimitationes prædictæ limitationis principalis tradiderunt Doctores in locis relatis, quas tamen nos hîc consultò omittimus, & inferius præcipuas ex eis congruentioribus obiter attingemus.

236 Limita secundò principalem regulam, & conclusionem propositam, vt forum contractus non sit quidem ita necessarium, vt non possit contrahens alibi conueniri: potest enim etiam conueniri de rebus ad contractū pertinentibus apud Iudicem domicilij, si actor id forum eligat, quoniam forum cōtractus est cumulatiuum, & additum foro domicilij, non priuatiuum. Cui consequens est, vt sit voluntarium quidem ex parte actoris, qui facultatem habet eligendi, vel id, vel forum domicilij, si maluerit, iuxta dicta superiùs, num.152.de foro rei sitæ; necessarium verò ex parte rei, qui si conueniatur ibi non potest forum declinare. Limitationem probat textus *in cap.dilecti, 17.de foro compet. vbi glossa, verbo, vbi domicilium.* Zabarella *nu.3.* Panormitanus *nu.10.* Ancharanus *n.7.* Marian.Socin.*num.7.in princ.* Felin.*in cap. licet ratione, vltimo, num.19.versic.* & *nota.eod.tit.* Ripa *in cap.1.nu.63. de iudicijs*, Gregor.Lop.*in d.l. 32.tit.2.par.3.gloss.10.vers. tertia limita*, item textus *in d.l.hæres absens, §. vltimo*, vbi Doctores, Baldus *in 2.lectur.nu.1.* Barbosa *num. 3.9.10. 20.21.* & *seqq.ff.de iudicijs.*

237 Limita tertio, vt ex contractu non sortiantur forum contrahentes, quando contractus fit cum aduena, & viatore, & tanquam cum statim recessuro, de quo contractu contrahens in loco contractus conueniri non potest. Ita probat textus *in d.l. hæres absens, §. proinde, ff. de iudicijs*, & ibi notant Doctores, Barbosa *numer.94.* & *seqq.* Marian.Socin. *in d.cap.dilecti, numer. 18. de foro compet.* Gregorio Lopez *in d. l. 32. tit.2 part.3. gloss. 10. vers.limita primo*, Guid. Papæ *singul.677. num.1.* Capella Tholosan.*quæst.103.* Cavalcanus *decis.2. numer.3.1. part.* Alderan. Mascard. *de general. statut. interpret.concl. 6.numero 36.*

238 Sublimita primò prædictam tertiam limitationē principalem, vt si quis contrahat cum mercatore aduena, sed qui in loco contractus, in quo fortè celebrantur nundinæ, ad quas mercator accessit exercendi commercij causa habuit tabernam, pergulam, vel armarium, horreum, seu officinam conducta, in quibus merces repone-

ret; tunc ratione contractua sortiatur forum vterque cõtrahens. Expone verò prædicta verba, *taberna, pergula, armarium, horreum, officina*, vt exponit Ioannes Caluinus *in lexico iuris*, ita probat textus *in d. §. proinde*, Marianus *in d. cap. dilecti, numer.* 18. *&* 21. rationem autem regulæ, & limitationis reddit Iurisconsultus Vlpiano *in d. §. proinde*, quoniam, vbi quis sic venit ad locum aliquem vt statim sit discessurus, atque sic contraxit, durissimum esset, vt in omnibus locis, ad quæ iter faciens, vel nauigans delatus est, conueniretur, ac litigaturus, defensurusque se detineretur. Quæ ratio non militat in eo, qui ad nundinas cum mercibus profectus pergulam, armarium, vel tabernam constituit, nám ibi creditur moraturus, & ea mente venisse, vt moretur, donec satisfaciat contractibus ibidem celebratis, vt rectè etiam notat Barbosa *in d. §. proinde, num.* 105. *& sequentib. & nu.* 122. *&* 123. ac per consequens, de ibidem gestis ibi meritò conuenitur,

239 Sublimita secundò, vt si contractum sit cum aduena, & viatore possit in loco contractua conueniri, vt impleat ea, quæ secundum naturam contractua erant statim expedienda. Exemplum sit, emit quis equum certo pretio, quod statim soluit, & equus ei non traditur, poterit emptor conuenire venditorem, vt statim equum tradat, Ita docet Bart. *in d. §. proinde, num.* 1. Bald. 1. *lect. numer.* 1. *&* 2. *lect. num.* 2. Angel. *numer.* 8. Paul. *numer.* 5. *&* 13. Fulgos. *num.* 7. Geminianus *in c.* 1. *§. nec etiam, num.* 6. & ibi Philip. Franc. *num.* 4. *de foro comp. in* 6. Stracca *tract. de mercatura, tit. quomodo in causis mercat. proced. sit,* 2. *particula, nu.* 20. idem prorsus vice versa dicendum est, quoties in venditione agitur, ne fides de pretio habeatur, sed soluatur statim; quia in venditio fit præsenti pecunia; nám nisi soluatur, potest aduena cõueniri in foro contractus; vt ab eius loci Iudice soluere compellatur. Ita præter relatos animaduertit Baldus *in Rubr. num.* 5. *Cod. de reuocand. his, quæ in fraud.* Panormitanus *in cap. licet ratione, vltimo, num.* 33. *vers. secunda limitatio est, de foro comp.* Felyn. *ibi, num.* 17. *vers. item referunt*, Marianus *in d. cap. dilecti, numer.* 19. Rodericus Suarez *in l.* 2. *tit. de los emplazamientos, §. fin. numer.* 37. Benedictus Vadus post regulas Socini *litera A. regula* 13. *fallent.* 4. 7. *&* 8. Caualcan. *decis.* 2. *nu.* 9. 18. *& seqq.* 1. *par.* atque ita ista sublimitatio est communis Doctorum sententia. Ratio est quoniam alioqui, si non posset contrahens implorato officio Iudicis loci contractus, & eius auxilio, compellere alterum secum contrahentem, vt impeleret, quæ statim ex natura contractus implenda sunt, maneret deceptus, & durissimum esset sequi forum domicilij contrahentis distantissimum fortassis, vt compelleretur implere ea, quæ tacitè actum fuisset, vt impleret in loco contractus, cui iniquitati, & dolo locus esse non debet, quod annotauit vbi supra Marianus, & Albericus *in d. l. hæres abs. n.* 8.

240 Confirmatur, quoniam licèt quando traditur res simpliciter non tradito pretio, videatur habita fides de pretio, vt tradit Glossa *in l. quod vendidi*, 19. *ff. de contrah. empt.* quam sequitur Romanus *singul.* 310. Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* 79. *num.* 4. & Lucas de Penna ab eo relatus; tamen cùm res traditur aduenæ, non præsumitur habita fides de pretio. Neque est verisimile, haberi fidem contrahenti ignoto, & vt plerunque contingit statim recessuro, vt docuit Baldus *in l. si non donationis*, 8. *C. de contrah. empt.* & ibi Paulus *numer.* 2. *&* 3. & Rom. *singul.* 311. & ibi addit. Mantica *de tacit. & ambig. conuention. lib.* 4. *tit.* 21. *numer.* 9. *vers. tertiò notandum est*, Gizzarellus *decis.* 40. *ex num.* 2.

241 Neque obstat, quod hæc sublimatio nimis videatur restringere decisionem textus *in d. §. proinde* rationemq; eius, illique aduersarij. Quo fundamento motus Barbosa ibi, *nu.* 116. *& seqq.* ab hac sententia discessit. Nám respondendum est, in primis, non esse nouum, multa iure ciuili contra strictam iuris rationem pro vtilitate communi recepta esse, quod innumerabilibus exemplis probari potest, *l. si ita vulneratus*, 52. *§. vltimo, ff. ad l. Aquil.* Vtilitas autem communis poscere videtur, ne impunè decipiantur, & fraudentur contrahentes cum aduenis. Etenim si ideo possent aduenæ non implere contractus, & fidem fallere, quòd non possit adiri Iudex, qui compellat eos fidem seruare, daretur illis impunè peccandi, & fraudandi libera occasio, quod iura abhorrent, *l. illud*, 5. *ff. de pact. dotalib.* Cui rationi non satisfaciet, si quis dicat, imputare debere sibi contrahentem cum aduena, & statim recessuro, si ab initio non exegit ab eo cautionem. Quoniam id fieri non solet, & esset nimia humanorum commerciorum restrictio, si venditori, qui vendit præsenti pecunia, posset imputari, quod non exegerit cautionem ab emptore: itemq; emptori; quod à venditore, cui pro re præsente vendita pretium soluit, cautionem de ea tradenda non exegit. Ciuili enim modo exerceri solent commercia, neque existimare debet semper contrahens, omnes, cum quibus contrahit; eum esse decepturos, vt istis cautelis opus sit se præmunire. Contingit enim sæpè eum, qui emit, à mercatore petere, vt merce tradita secum mittat, qui pecuniam reportet. Erit ne in culpa mercator, si id agat? quis id dicat? quòd si id agens ab emptore decipiatur, qui velit retinere rem emptam, & pretium, qua fronte negabitur Iudici loci contractus, facultas compellendi emptorem, vt venditori satisfaciat; fidemq; contractus seruet? Non video cui possit id persuaderi. Certè DD. omnes, quos retulimus, communi consensu credunt, eam facultatem Iudici loci contractus negari, nec debere, nec posse. Cui consequens est, vt neque restringatur nimis decisio, *d. §. proinde*, neque offendatur eius ratio, quæ in hoc casu nullatenus militat: Qua æquitate conuictus idẽ Barbosa *in d. §. proinde, num.* 129. vel inuitos in hanc sententiam descendit.

242 Secundò respondendum est, in contractu facto cum aduena, in quo non habetur fides de pretio, nec solutio differtur in diem, aut traditio rerum, circa quas contractus versatur, tacitè actum videri, vt in eodem loco, in quo contrahitur, statim contractus impleatur. Ex quo consequens est; vt in eodem loco contrahens conueniri possit ratione destinatæ solutionis, vt latius dicemus infra, limitat. 5. ex nu. 248. tametsi enim quòd ad contractum attinet, soleant Doctores ex doctrina Iurisconsultorum distinguere, an fiat cum aduena, & statim recessuro, an cum permansuro, tamen quòd attinet ad destinationem solutionis, locumque eius, eam distinctionem non faciunt, & indistinctè aiunt, posse conueniri cõtrahentem in locò destinatæ solutionis, siue ibi sit tanquam aduena, & statim recessurus, siue tanquam permansurus, vt dicturi sumus inferius, num. 276. Mirum igitur non est, si ratione istius tacitæ destinationis aduena possit in loco contractus conueniri. Quæ fuit annotatio Baldi *in d. l. hæres absens*, 2. *lectura, numer.* 2. quam etiam tradit Panormitanus *in d. capit. vltimo, num* 33. Felyn. *ibi numer.* 17. 19. *&* 20. *de foro compet.* Marianus *in dicto cap. dilecti, num.* 19. additio Capellæ Tholosanæ *quæst.* 103. *n.* 3. *vers. secunda limitatio*, Caualcanus *decis.* 2. *ex num.* 16. 1. *part.* Barbosa *in dicto §. proinde, num.* 134. *&* 135.

243 Igitur prædicta tertia limitatio locum habet, & seruanda est, eo casu, quo contrahens cum aduena, & statim recessuro, eius fidem sequùtus fuerit circa obseruantiam contractus. Tunc enim eum conuenire debet in suo foro, & domicilij Iudicem adire, quòd si Iudicem loci contractus adeat, poterit exceptione fori submoueri, quia istum Iudicem reus iure declinare potest, iuxta dictam tertiam limitationem, & tradita a Paulo Castrensi, *in d. l. hæres absens, §. si quis tutelam, nu. 4. ff. de iudicijs*, & Roderico Suarez *in l. 2. tit. de los emplazamientos, §. fin. nu. 35. & 36.* Natta *cons. 430. nu. 19.*

244 Sublimita tertiò, si is, qui contraxit cum aduena, & statim recessuro, probabilitèr, & inculpabilitèr, seù incôuincibilitèr ignorauit, eum esse aduenam, & statim recessurum: nàm tunc ex contractu in loco contractu aduena forum sortitur, & conueniri potest. Id videtur probari ex textu *in d. l. hæres absens, § proindè, in secundo responso*, & tradit Bartol. *ibi, numer. 1.* Angelus *§. 1. numer. 6. in fine.* Panormitan. *in d. cap. vltimo, num. 33.* Marian. *in d. cap. dilecti, nu. 18. de for. comp.* Philip. Franch. *in cap. 1. §. nec etiam, num. 5. eod. tit. in 6.* additio Capellæ Tholosanæ *quæst. 1u3. nu. 3. limit. 1.* Benedict. Vadus post regulas Socin. *lit. A. regul. 13. fallent. 5.* Bernardus Diaz *regul. 146. limitat. 1.* Caualcanus *decis. 2. numer. 9. 1. part.* Alderan. Mascard. *de general. statut. interpretat. conclus. 6. num. 42.* Ratio est, quia iusta, & probabilis ignorantia nulli damnum debet afferre, *§. item si adhuc, instit. de mandato*, & ibi Glossa. Aequumque est, ne sibi præiudicet, qui ignorantèr cum alio contrahit, credens, aut illum sibi citò satisfacturum, aut sin minus id faciat, breuiter, & facilè posse inuocato auxilio Iudicis loci contractus, qui præstò est exigere debitum sibi ab eo, neque venit in eius animum fore vt longò terræ tractu necesse foret contrahentem insequi, vbi fortassis domicilium ille habet, vt ab eo peteret apud eius loci Iudicem sibi debita.

245 Verùm si dubitetur, an sciuerit, an ignorauerit eum, cùm quo quis contrahit aduenam esse, & statim recessurum, difficultas est, cui incumbet probatio, & pro quo stabit præsumptio; an pro aduena eum cognitum esse tanquam aduenam, an pro contrahente eum ignorasse? Et Bartol. *in dicto §. proinde, num. 1.* distinguit sic: aut aduena habebat tabernam, pergulam, vel armarium, & tunc contrahens cum eo præsumitur ignorasse eum statim recessurum: aut non habebat, & præsumitur agnouisse contrahentem, eum statim recessurum, & esse aduenam, viatorem. Addere tamen debes, si tamen iste incederet in habitu aduenæ, & viatoris, & non ciuis. Nam præsertim in ciuitatibus numerosis, in quibus populi ciuiumque frequentia, & multitudo maxima est, quis poterit vllo alio signo distinguere ciues ab aduenis? Grauissimum autem iugum imponeretur contrahentibus, si iuxta regulam, *leg. qui cum alio, 20. ff. de regul. iuris*, & ibidem tradita à Decio, & Cagnolo, item Menoch. *de præsumption. libr. 3. præsumption. 88.* hoc casu deberent cognoscere antequam contraherent nomen, genus, patriam, & qualitates eius, cum quo contrahunt, quibus rectè responderetur, quod Angelus respondit Thobiæ seniori, *Thob. 5. numer. 17. Genus quæris mercenarij, an ipsum mercenarium?* Certè nimia esset curiositas à morali, & humano negotiandi modo, & receptis moribus omninò aliena. Ita Panormit. *in d. cap. vlt. n. 33. de for. cõp.* quidquid contrarium dixerit Barbos. *in d. §. proinde, nu. 97. & seqq.* Certè Decius *in d. l. qui cum alio, nu. 3. in fin.* & Cagnol. *nu. 15. & 16.* regulam illam credunt limitandam, quoties contingerit contrahentem iusta, & probabili ignorantia deceptum esse, & in multis casibus iustam, & probabilem ignorantiam conditionis eius, cum quo contrahitur admittit Menochius *dicta præsumption. 88. numer. 15. & sequentib.* Igitur illi incumbet probatio, contra quem stat præsumptio scientiæ, vel ignorantiæ. Dum addamus sentire Mascardum *conclus. 479. debitorem tanquam idoneum, num. 3. volum. 1.* cuius sententiam approbat Menoch. *dicta præsumption. 88. numer. 17.* ignorantiam similem, ignorantis iuramento probari.

246 Limita quartò principaliter propositam conclusionẽ, & regulam, si cum quis contrahit in vno loco, conuenit, vt in alio defendatur, & respondeat; tunc enim non sortitur forum in loco in quo contractus geritur. Ita probat textus *in dicta l. hæres absens, §. proinde, ff. de iudicijs.* Ratio est, quoniam vbi tempore celebrati contractus declaratum est reum alio loco responsurum esse, tacitè videtur conuentum, quod in loco contractus non teneatur respondere, ac per consequens in eo non sortiatur forum, neque conueniri poterit, tametsi ibi inueniatur; Nata *cons. 430. num. 19.*

247 Neque obstat, quod hæc conuentio censeatur inefficax iuxta *l. si conuenerit. ff. de iurisdict. omn. iudic.* nam respondetur Glossa *in d. §. proinde, verb. vt defenderet conuenit*, pactum illud efficax esse ad declinandum forum, non ad constituendum; quam approbant communiter Doctores ibi, Bartol. *nu. 1.* Baldus *in a. lect. nu. 2.* Angel. *nu. 6.* Fulgos. *nu. 6.* Speculator *lib. 1. tit. de actore, §. 1. numer. 68. in fin.* idem Baldus *cons. 365. ad euidentiam. num. 3. vol. 5.* & alijs, quos refert Barbosa *in d. §. proinde, num. 47.* & Nicolaus Genua *in conciliatione, l. si quis in conscribendo, C. de pact. & l. si conuenerit, ff. de iurisdict. omn. iudic. ex num. 11.* Itaque cum hoc pactum habeat duas partes, vnam negatiuam tacitam, quòd contrahens non conueniatur in loco contractus, alteram positiuam, & affirmatiuam expressam, quod conueniatur in alio, quò ad primam validum est ex concordi Doctorum ferè omnium sententia post glossam: quò ad secundam verò partem, an sit validum controuersum est, negante Glossa, affirmantibus alijs. Sed quoniam hæc difficultas directò pertinet ad eam partem huius disputationis, qua inferiùs promisimus acturos esse de submissionibus, prorogationeque iurisdictionis alieni Iudicis, habetq; amplam materiam, in eum locum, quæ erit octaua quæstio, reseruamus, contenti hac limitatione, quam in præsenti asseruimus.

248 Limita quinto principaliter propositam regulam, si in vno loco fiat contractus, in alium destinetur solutio; nam tunc reus non est conueniendus, neque sortitur forum in loco contractus, sed in loco, in quem solutio destinatur. Ita probat textus *in dicta l. hæres absens, §. illud sciendum, ff. de iudicijs*, & ibi notant Doctores, *l. 32. tit. 2. part. 3. vers. e la sexta*, vbi Gregorius *glossa 10. versic. quinto limita, & gloss. 11.* Ratio autem limitationis, est quoniam iuris censura non intelligitur quis contraxisse, vbi contractus verba sunt prolata, sed in eo loco, in quem solutio destinata est, *l. contraxisse, 21. ff. de action. & obligation. l. 3. ff. de bon. authorit. iudic. possidend.* Quam limitationem, & rationem docet Bartol. per textum ibi, *in l. quæro, 100. ff. de solution.* Salicetus *in l. prima, numer. 4. ff. de eo, quod certo loco*, Iasu. *in versic. plus autem, numero 16. 17. & 18. instit. de action. & in d. l. 1. numer. 3. & sequentib. ff. de eo, quod certo loco*, Panormitan. *in d. cap. vltimo, num. 30. de foro compet.* vbi Felin. *numer. 19.* Marian. Socin. *in d. cap. dilecti, ex nu. 9. eod. tit.* Addit Ias. *in d. l. 1.* ex communi sensu Doctorum, quod in loco destinatæ solutionis

conueniri possit quis, non solùm quòad ea, quæ principaliter veniunt in contractu, sed etiam quòad accessoria eius, nempè interesse, damna, & expensas, id quod in foro contractus contingere notauimus supra, numero 165. adnotauit id quoque Panormitan. cap. 1. numer. 21. 22. & 23. de iudicijs, Decius ibi 1. lect. num. 124. & 149. & seqq. Ripa ex numer. 61. latè Alciatus ex num. 31. Couarru. in practic. cap. 10. num. 5. vers. sexto subdeducitur. Bellon. dec. 105. & dec. 161. n. 5. 6. & 7. Barbosa in d. l. hæres absens. §. proinde, numer. 7. & 57. & seqq. & §. final. num. 2. & 16. Mantica de tacit. & ambigu. conuent. liber. 14. tit. 39. num. 21.

249 Pro perfecta autem declaratione prædictæ limitationis nonnulli casus sunt distinguendi, quemadmodũ diuersis modis possunt concipi verba, quibus in locum à contractus loco diuersum destinari solet solutio, vt quid in vnoquoque dicendum sit, exponatur. Et tametsi Marian. Socin. in d. c. dilecti, num. 6. circa fin. distinguat plurimos casus, & fortassis omnes, qui possunt contingere, ad quem si quid à nobis omittatur poterit recurri, nos præcipuos dumtaxat attingemus.

250 Primus casus est, cũ contractus in vno loco fit, & solutio destinatur in alium particulare locum expressum, verbi gratia, contraho Hispali, & destino solutionem faciendam Toleti. In quo casu dicendum est contrahentes non sortiri forum Hispali, sed Toleti, & ibi esse conueniendum reum, iuxta superiùs dicta.

251 Sed difficultas est, an eo casu possit reus alibi cõueniri, quam in loco solutioni destinato ratione prædicti contractus? Sunt enim, qui dicant prædicti contractus reum posse conueniri in quocumque loco, in quo reperiatur, non solùm in quo solutio destinata est: ita sentit Bartolus in leg. 1. numero 2. ff. de eo, quod certo loco.

252 Sed verior est contraria sententia, nempè non posse reum ratione huius contractus conueniri vbicunque reperiatur, sed solùm in loco destinatæ solutionis, vel foro domicilij, vel alio idoneo loco, in quo reus forum sortiatur. Quod possit præter forum destinatæ solutionis conueniri in alio competenti foro, probat textus in d. l. hæres absens, §. illud sciendum, & quod de foro contractus similiter dictum est superiùs, num. 236. non posse autem eum vbique conueniri fuit sententia Glossæ vltimæ, in d. l. 1. ff. de eo quod certo loco, communiter approbata à doctoribus Salicet. ibi, num. 2. Ias. num. 7. qui alios refert Panormitan. in cap. 1. nu. 5. de plus petition. Marian. Socin. in d. cap. dilecti, nu. 10. de for. compet. Belono decis. 104. num. 7. Barbosa in d. l. hæres absens, §. vltimo, ex nu. 23. Ratio autẽ curreus in alio loco, quã in solutioni destinato conueniatur est, quã in d. l. 1. reddit Iuriscons. quoniã nisi reus hoc casu in loco domicilij conueniri posset, creditor suum debitum consequi non posset, cum debitor, vel data opera, vel necessitate alijs locis detentus nunquam ad locum solutioni destinatum accederet. Ratio verò cur non possit vbique conueniri est, quoniam si vbique conueniri posset deterioris conditionis esset, qui certo loco soluere promisit, atque ex consequenti elegit vnum locum cæteris exclusis, qui strictior est contrahendi modus, quàm qui simpliciter promisit soluere nullo loco expresso, cum iste non nisi in loco idoneo posset conueniri; posset vbique, quod est ab omni ratione alienũ. Ita argumentatur Paul. Castrens. in d. l. 1. num. 6. & Ias. num. 7. fundamentis autem Bartoli satisfaciunt prædicti. Omitto verò data opera hac in re, quod pertinet ad actionem arbitrariam, quæ vertitur in hoc iudicio circa interesse actoris in exactione debiti sibi, potiùs in vno loco, quàm in alio; de qua Doctores agunt in d. l. 1. & in capit. 1. de plus petition. quippè cùm sic materia diffusa, & à nostro instituto aliena.

253 Secundus casus est, si contractus fiat in vno loco, & solutio destinetur in quẽlibet locum nullo in specie expresso. In quo sententia communis est, posse reum conueniri in quocumque loco inueniatur, & apud quemuis Iudicẽ ordinarium eiusdem loci vt contractum seruet: sic sentit Speculat. libr. 2. tit. de compet. iud. addition. §. 1. numer. 18. & 19. Ias. post Bartol. in l. si conuenerit. 18. num. 39. Decius ibi numer. 31. ff. de iurisd. omn. iudic. Oroscius numer. 7. Panormitanus in capit. 1. numer. 23. de iudicijs, Decius ibidem 1. lectur. nu. 153. 167. Ripa num. 72. Alciatus. nu. 32. vers. quarto amplia, Marian. Socin. in d. cap. dilecti, nu. 31. Vincent. de Franch. decis. 177. numer. 2. Andreas Gail obseruat. practic. lib. 2. obseruat. 36. num. 16. Cattarius decis. 6. numero 5. Gratianus decis. 180. in additione, numero 11. Rodericus Suarez in leg. post rem, ff. de re iudic. in declaratione legis Regni. §. circa Iudicem, seù quæstione 5. numer. 19. Gallesius de camerali obligatione 2. part. tractat. ad secundam partem formulæ, quæst. 3. ex num. 1. alias quæst. 9.

254 Limitat tamen resolutionem huius casus Iaso. in d. l. si conuenerit. num. 43. nisi in aliquo loco inueniatur promissor à casu in transitu, iter faciendo, vel nauigando, nam ibi conueniri non poterit non obstante generali illa, & improuida solutionis destinatione. Cui ego libenter assentior, quoniam non est verisimile voluisse quem obligare se sub verborum generalium inuolucro, vt iter faciens, & nauigans detineatur in quocunque loco obuius, compellaturque iudicium suscipere, & soluere: quam rationem colligo ex textu in d. l. hæres absens, §. proinde. Idemque ex eadem verisimili contrahentium mente dicendum esset, si promissor per aliquem locum pertransiret infectum peste: ibi enim non esset æquum eum cõuenire ex simili indefinita, & indeterminata, generalique destinatione, ex eiusdem Iasonis sententia, dicto numer. 43. post Angelum, & Alexandrum, quos refert. Quam eãdem sententiam sequutus est Aretinus in l. cum res legata, 47. num. 2. colum. 2. ff. de legat. 1. Decius in d. cap. 1. 1. lectur. num. 168. de iudicijs, Oroscius in d. l. si conuenerit. numer. 7. Seraphinus de priuileg. iurament. loquens in strictiori casu, priuileg. 105. numer. 4. Mantica de tacit. & ambigu. conuention. lib. 14. tit. 39. nu. 9.

255 Tertius casus est si contractus fiat in vno loco, & solutio destinetur in multa loca alternatiuè, vt si contrahens Hispali, promittat soluere Baecę, vel Toleti. In quo dicendum est, non soluente reo in vno ex istis locis statuto tempore, cui electio danda est, vbi soluat, dandam esse electionem actori, vbi petat, & in eo loco quo actor maluerit, forum sortiri reum, vt se defenderet debeat: ita probat elegans textus in leg. non vtique, 3. in princip. ff. de eo, quod certo loco, qui rationem reddit, & ibi Doctores notant, obseruat Marin. Socinus in d. cap. dilecti, numero 28. de for. compet. Ripa in capit. 1. numer. 69. de iudicijs.

256 Quartus casus est, cum contractus fit in vno loco, & solutio destinatur in multa loca copulatiuè. Et isto casu dicendũ est, videri pro rata diuisas summas debitæ quantitatis in tòt loca, quòt continet solutionis destinatio; ita scilicet, vt si sunt duo loca solutio, & petitio fiat per medietates, si tria loca, per tertias partes, si quatuor, per quartas: ita probat textus in d. l. non vtique, 3. §. si quis ita, ff. de eo, quod certo loco, & ibi Doctores Marianus in d.

cap. di-

*cap.dilecti,num.*29.Ripa *in d.cap.*1.*nu.*69.*de iudicijs.* Dum aduertamus, si adiecta fuerit copulatiua locorum promissioni rei indiuiduæ, ne contractus vitietur, vtpotè de re impossibili, copulatiua, pro disiunctiua benignè erit accipienda, quod frequentissimè contingere, testis est Iurisconsult. *in l.sæpe*, 53.*ff.de verbor. signific.* cum doceat generaliter Glossa notatu digna, *in l. & puto*, 16.§. *Iulianus*, *verb.non communic.vri*, *ff.famil.ercisc.* verba impropriè esse accipienda, vt valeat actus, qui alioqui nullus futurus fuisset, & inualidus: quã Glossam, quæ loquitur de sententia strictè interpretanda, non minùs quàm contractu, commendant Baldus *in cap.licet,vltimo, nu.*8. *de translat Episcop.* & Angel. *in* §. *omnium autem actionum, num.*54.*instit.de action.*

257 Quintus casus est, si exprimantur in cõtractu duo, vel tria loca, in quæ solutio destinetur, & subiungatur clausula generalis. Verbi gratia, contraho Hispali, & promitto me soluturum Cordubæ, Toleti, & Granatæ, & vbicumque fuerim inuentus. In quo Bartol. *in d. leg. non vtique* 3.§. *si quis ita, numer.*1. quem sequitur ibi Ias. & alij; quos ille refert, ait, dicendum esse, non videri pro rata diuisas partes solutionis. Quoniam si præstatio per loca singula diuideretur, redigeretur ad tam paruas summas, vt esset inutilis creditori: quæ interpretatio vitanda est ex textu *in l.quoties*, *ff.de reb. dub.* Ea est igitur adhibenda interpretatio, vt credatur reus se obligasse, vt totã quantitatem in quolibet loco soluat. Verùm Bartolo addendum est, ea contractu istis verbis concepto, non posse promissorem conueniri in locis distantioribus, quàm sint expressa: argumento textus *in l.vltima*, §.*cum dulcia.ff. de tritico, vino, & oleo legat.* & *in element. non potest*, *in fin. de Procurator.* & *in capit.sedes*, 15. *de rescript.* quæ fuit annotatio Panormitan. *in cap.* 1.*num.*23.*de iudicijs*, quem sequitur ibi Felin. *nu.*7.*vers.secundo declara*, Decius 1.*lectur. num.*157.Ripa *num.*71. Alciatus *num.*32.*vers.quarto amplia*, tamensi tantisper discedat à communi, Ias. *in d.l.si conuenerit*, 18.*ex numer.*44.*ff.de iurisd.omn.iudic.* Mantica *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 14.*tit.*39.*numer.* 6. Anton. Massa Galles. *ad secundam partem formul. cameral. obligat. q.*3.*num.*2.& 3.*aliàs q.*9. & Marianus *in d.cap.dilecti*, *nu.*30. qui alios quosdam casus prosequitur.

258 Ex dictis infertur, quid dicendum sit quando contrahens in vno loco promittit responsurum se in alio: nam verbum, *respondere*, duobus modis accipitur. Primò, vt idem sit, quod soluere: secundo, vt idem sit, quod litigare, vt notat Glossa *in l.cum qui*, 3.*verb.respondere*, *C. de Procurator.* & ibi Baldus *num.* 3. Alexand. *in l.si quis*, *penultim* 1, *num.*7.*C.de pact.* Ias. *in versic.plus autem*, *num.*36. *instit.de action.* Felin. *in cap.* 1.*numer.*7.*vers.tertio declara*, *de iudicijs*, Decius *ibi* 1.*lectur.nu.*169.& 170.& *in* 2.*lectur.nu.*78.& 80.Ripa *numer.*60.& 73. Barbosa *in l.* 1.*in artic.*3.*num.*232.*ff.de iudicijs.* Igitur si verbum, *respondere*, accipiatur pro soluere, idem dicendum est, quod dictum est de promissione soluendi in prædictis casibus. Si verò accipiatur pro litigare, pactum pertinebit ad materiam submissionis, & prorogationis iurisdictionis iuxta *l.si conuenerit*, *ff.de iurisdict.omn.iudic.* de quo agit Mantica *dicto tit.*39.*num.*8.& nos in quæstione octaua, & vltima huius disputationis acturi sumus.

259 Quintam prædictam limitationem sic explicatã, nunc ampliabis primò, vt idem operetur destinatio tacita solutionis in alium locum, quod expressa: videlicèt, vt in loco taci è destinato ad solutionem faciendam conueniri debeat, qui contrahit, non in loco celebrati contractus: quoniam hac in re idem operatur tacitum, quod expressum, ex vulgari regula textus *in l.cum quid.ff.si certum petatur.* Ita Abbas Panormitanus *in capit. licet vltimo*, *numer.*32.*de foro compet.* Felin. ibi *numer.* 17.*in fin.* Decius *in cap.* 1.1.*lectura numer.*151.*de iudicijs*, Ripa *ibidem num.* 61. Alciatus *numer.*32. *vers.amplia secundo*, idem Decius *in d.l. si conuenerit*, 18.*numer.*31.*ff. de iurisdict.omn.iudic.* Barbosa *in d.l. hæres absens*, §.*proinde*, *num.*135. & docuit Bartol. *in l.si fideicommissum*, 50. *num.*1.*ff.de iudicijs* ex textu *in l.sed & si susceperit*, 52.§. *sed & si proponas*, *ff. eodem*, idque planè probat textus ex hac ratione intelligendus, *in l.exigere dotem*, 65.*ff.de iudicijs*, qui nihil continet speciale in contractus dotis, sed conformè huic generali regulæ vt rectè interpretatur Barbosa ibi, *num* 13. & 14.

260 Amplia secundò, quintam limitationem, vt idem sit dicendum, etiam si post perfectum cõtractum in vno loco adijciatur ex interuallo destinatio solutionis in alium locum, nàm in loco solutionis destinatę poterit conueniri reus. Ita sentit Felynus *in cap.vltimo*, *num.*17.*de foro compet.* Decius *in d.c.*1.1.*lectura*, *numer.*152.*de iudicijs*, & ibi Ripa *num.*63.*in fine.* Alciatus *num.*32.*vers.amplia tertiò*, Ioannes Baptista Sancto Seuerinus *in repetit.l. cunctos populos*, *num.*130.*C.de summa Trinit. & Fide Cathol.* Verùm tamen ea animaduersione eorumdem, quam etiam sequitur Barbosa *in d.§.proinde.num.* 50. notandum est, hoc casu forum solutionis accumulari foro contractus, vt reus possit vtrobique conueniri tàm inquam in foro contractus, quàm destinatæ solutionis. Nàm forus contractus iàm perfecti non impediretur ex nouo foro solutionis destinatæ addito priori, ex pacto cohærente contractui principali. Idem tradit idem Barbosa *in d.l.hæres absens,in princ.nu.*85.

261 Amplia tertiò, eandem quintam limitationem, vt si quis existens Romæ, verbi gratia, vendat fundum per nuntium, vel epistolam existenti Bononiæ inspiciendus sit locus Bononiæ, in quo censetur contraxisse venditor, & ibi sortitur forum, & non ipsa Roma, in qua venditor existit. Ita docet Baldus *in l.multum interest*, *nu.*28.*C.si quis alteri, vel sibi*, Hippolytus de Marsilijs *in repet.l.vltimæ*, *num.*204.*ff.de iurisd.omn.Iud.* Felynus *in cap.*1.*nu.*23.*vers.sed aduerte, de sponsalib.* Gregor. Lopez *in d.l.*32.*t.*1.*p.*2.*par.*3.*glossa* 10.*in fin.*

262 Sublimita modò primò, dictam quintam limitationẽ principalem, vt in loco destinatæ solutionis, ita demum possit reus conueniri, si ibidẽ inueniatur, nàm absens non poterit conueniri, nec remitti ad forum solutionis destinatæ. Ita sentit Innocentius *in d.cap.dilecti*, *nu.*2. *de foro comp.* Panormitan. *in c.*1.*nu.*23.*de iudic.* Decius ibi, 1. *lect. n.*158.Ripa *nu.*64.Alciat. *nu.*33.idem Decius *in d.l.si conuenerit*, 18.*nu.*33.*ff.de iurisd.omn.iud.* Et manifestè colligitur ea dictis à nobis supra in prima limitatione principali, q.218.cum sequentib. ex quibus debes declarare, & extendere, aut restringere conclusionem hac sublimitatione contentam. Nàm quod de vero contractu dictum est, procedit etiam in hoc ficto, qui iuris fictione censetur celebrari in loco destinatæ solutionis, vt tetigimus supra, num.248.& notant Panormitan. *in d.cap.licet*, *vltimo*, *nu.*30.*de foro compet.* Decius *in c.*1.1.*lect.numer.*155.*de iudicijs*, Ripa ibi, *numer.*62. Alciatus *num.* 32. Barbosa *in d.l. hæres absens*, §.*proinde*, *num.*64.& §. *vltimo*, *num.*6.& 16. Si enim in vero contractu necesse est, vt concurrat præsentia rei, vt possit in eius loco conueniri, quantò magis id erit necessarium in contractu ficto.

263 Restringe igitur primò, hanc primam sublimitationẽ, si reus se submisit Iudici loci destinatæ solutionis cum renuntiatione proprij fori, nam tùnc iste Iudex po-

terit procedere contra absentem, & ad eum erit remittendus, iuxta dicta supra, nu. 219.

264 Restringe secundò, vt possit absens conueniri in loco destinatæ solutionis quoad bona, iuxta decisionem textus *in cap. Romana, §. contrahentes, de foro comp. in 6.* & latè à nobis dicta supra, nu. 220. cum sequentibus.

265 Restringe tertiò si contra reum præsentem cœptum est iudicium, & post cœptum iudicium locum iudicij subterfugiat, & ab eo recedat, poterit enim tunc Iudex loci destinatæ solutionis litem prosequi, & definire iuxta dicta supra, num. 230.

266 Restringe quartò, vltra dicta, dictam primam sublimitationem, si quis in certo loco soluere promisit, & se ibi repræsentare, nam in eo loco poterit conueniri, etiam si sit absens, & ad eius loci Iudicem erit remittendus. Ita sentit Baldus *in l. cùm Archimedoram, numer. 5. 6. & 7. C. vt in possess. legat.* quem sequitur Decius *in capit. 1. 1. lect. num. 162 de iudicijs*, & ibi Ripa *num. 66. vers. tertiò limitatur*, Marian. Socin. *in d. cap. dilecti, num. 34. in fine, de foro compet.* Felyn. *in d. cap. vltimo, num. 22. vers. quartò fallit, eodem titulo*, Ias. *in l. si conuenerit, 18 num. 41. ff. de iurisd. omn. Iudic. & in l. 1. num. 2. vers. quartò limita, ff. de eo, quod certo loco*. Bartholom. Socin. *regula 416. fallentia 3. aliàs litera R. regula 5.* Bernardus Diaz *regula 642. fallentia 3.* Couarr. *practic. c. 10. num. 6. vers. duodecimò, vbi*, Molinus *de brachio sæculari lib. 2. cap. 31.* Gutierrez *de iurament. confirm. 3. par. c. 16. num. 3.*

267 Restringe quintò, eandem primam sublimitationem, si quis promisit soluere certo loco, & certa die: nam in eo loco poterit absens conueniri, & quod consequens est ad eũ erit remittendus. Ita sentit Baldus *in c. 1. num. 9. de milite vassallo, qui contum. est*, Iaso. *in l. si conuenerit, 18. num. 42. ff. de iurisd. omn. Iud. & in l. 1. num. 2. vers. quintò, ff. de eo, quod certo loco*, Decius *in d. c. 1. 1. lect. num. 164. de iudicijs*, Ripa *ibi, num. 66. vers. quartò limitatur*, Alciatus *num. 33. vers. fallit etiam*, Bernardus Diaz *regula 642. fallentia 15.* Couarr. *practic. cap. 10. nu. 6. vers. decimotertiò*, Gutierrez *de iuram. confirm. 3. part. capit. 16. numer. 6. in fine.* Franciscus Molinus *de brachio sæculari, lib. 2. cap. 32.* Isti adhoc asserendum mouentur auctoritate Innocentij, quem pro sua sententia referunt *in cap. si aduersarius, num. 4. vers. sed hac ratione videtur de eo, qui mittitur in possess. causa rei seruand.* addantque rationem, quam ex doctrina Innocentij colligunt. Quoniam quis ita soluere promisit, si non soluat eo loco, & tempore, quo promisit, videtur per dolum abesse, vnde habetur pro præsente: quemadmodum is, qui dolo desijt possidere, pro possessore, *l. is, qui dolo, & l. fin. autem, §. 1. ff. de rei vindicat.* quæ eadem ratio facit pro præcedenti restrictione.

268 Ego vt verum ingenue fatear salua tantorum hominum authoritate suspectas habeo falsitatis duas istas posteriores conclusiones illis duabus restrictionibus contentas, & difficultèr eas practicarem. Moueor primò, quod Innocentius originalis author, vt fertur istarum postremæ restrictionis nõ dicit id, quod dixisse refertur; imò vero contrarium. Cùm enim *in d. cap. si aduersarius, num. 3.* præmisisset generalem doctrinam, videlicet præsumi malitiosam absentiam vbicunque qui tenetur aliquid facere, & abest, vt Clerici ab Ecclesia, in qua tenetur residere, id quod etiam asseruit Felyn. *in capit. dilectus, el 2. numer. 7. de rescript.* & mariti ab vxore, cum qua tenetur cohabitare; & ideo si absunt sine iusta causa procedi cõtra eos lite non contestata, & sufficere citationem fieri ad domum, dicto num. 4. limitat prædictam generalem doctrinam, vt tunc locum habeat, quandò vxor agit contra maritum, & Ecclesia contra Clericum, vel Prælatum: secus quando quiuis extraneus ageret actione reali, vel personali contra quemlibet istorum. Quia quantum ad illa non videtur esse absens causa malitiæ, cùm ad illa non teneatur præsens esse, nisi citaretur. Objicit autem statim contra se Innocentius, *Sed hac ratione videtur, quòd si aliquis tenetur soluere aliquid certo loco, & tempore, quòd videtur malitiosè absens, si tunc absit; & sic procedendum sit contra huiusmodi ad missionem in possessionem, & ad sententiam.* Hactenus objectio: subiungit autem solutionem. *Sed hoc non obstaret (Inquit) quia in illis non potest procedi, nisi ad missionem in possessionem, quod licet, etiam si sine malitia absens sit. Etenim non ita præcisè tenetur ad soluendum, sicut maritus ad debitum vxori reddendum, & Clericus ad Ecclesiæ seruiendum.* Hactenus Innoc. Ergo ex sentẽtia Innocentij nõ potest procedi contra absentẽ istũ, præterquã ad missionem in possessionẽ, quod generale est in omnibus, qui contractui suo nõ satis faciunt, quod latius tractauimus supra, ex num. 220. Qui autem Innocentio illam sententiam imponunt, locum non legerunt integrum, cùm id, quod contra suam sententiam objicit, sententiam eius fuisse crediderint, aut non intellexerunt; quod ijs, qui cursim legunt sæpè contingit, non expendentibus, quid Doctores sentiant perspecta integra doctrina, & tota mente.

269 Secundo moueor, quoniam qui contrahit in aliquo loco, & obligationi contractus non satisfacit, dolo etiã videbitur abesse à loco, in quo contractum implere obligatus est, ea regula generali, *l. dolus, 44. ff. mand.* quod qui potest, & tenetur aliquid facere, & non facit, est in dolo. Iste tamen absens non conuenitur in loco contractus veri, sed dumtaxat proceditur contra eius bona: quod locum habet etiam si dolo latitet, iuxta textum in *d. cap. Romana, §. contrahentes*, & latius à nobis dicta, ex d. num. 220. ergò non sat est, quem dolo videri abesse à loco contractus fictè, in quo videlicet soluere promisit, vt ad eum possit absens remitti, aut in eo absens conueniri; eum enim dolum eatenus iura punire voluerunt, vt possit Iudex procedere ad possessionem ex primo decreto bonorum eius, non vlterius.

270 Nec satisfacit Alciatus *in d. cap. 1. num. 33. de iudicijs*, restringens, & limitans superiorem doctrinam ad eum casum, de quo nos egimus supra num. 229, quo reus, neque habet bona intra territorium Iudicis loci destinatæ solutionis, neque in suo domicilio, nam in eo casu non potest pati missionem bonorum ex primo decreto, cum bona non habeat, subijcique supplicio iurium per eam dolum eius punientium: neque enim videtur æquum, vt iste bona non habens impunitus maneat ob fraudem contrahenti factam, fractamque contractus fidem, quare locum habebit, remissio ex Baldi & aliorum doctrina, non inquam satisfacit. Primò, quoniam facilè occurritur, istum reum malè quidem facere, quòd contractus fidem non seruat, obligationique suæ non satisfacit, sed pœnam in eum statutam non esse, vt dixit Vlpianus *l. at si quis, §. diuus Marcus, ff. de religios. & sumptib. funer.* non enim puniuntur omne illicitum Farinac. *in praxi crim. q. 18. num. 6. & 7. & q. 3. num. 108.* multis relatis, & Anastasius Germonius *de sacrorum immunitatibus, libr. 3. cap. 12. numer. 59. & libro animaduersionum, cap. 11.* & notat eleganter loquens vniuersim de omni legislatione humana, reddens euam rationem. Abulensis *in opusculo defensorij, 2. part. cap. 57. & 58.* dicamque iterum inferius disputat. 3. nu. 12. Secundò, quoniam satis est à iure prouisum, hoc casu remediũ ex eo, quod poterit creditor

coram

coram Iudice domicilij rei petere ab eo principale debitum,cum damnis,& interesse illatis ex mora solutionis iuxta textum in d.l.hæres absens, §.vltimo,ff.de iudicijs, vt superiùs diximus,nu.236.Quam nostram sententiam videtur tradidisse Gregorius Lopez in l.13.tit.11.p.5.gl.4. declarans textum ibi, qui videbatur facere pro contraria sententia, à qua discedimus.

271 Restringe sextò prædictam primam sublimitationē, si quis promittat soluere certo loco,& se ibi repræsentare adhibito iuramento: nam tunc absens poterit conueniri apud eius loci Iudicem,& ad eum erit remittendus. Ita sentit Marianus Socinus in dict.cap.dilecti,num. 31. in fin. vers.secundo fallit, de for.compet. Felinus in cap.vltimo,nu. 22.vers.quinto fallit, eod.tit.Ripa in cap.1.num.66.versic. quinto fallit, de iudicijs, Ias.in l.1.num.2. vers.limita, ff.de eo,quod certo loco,Barthol.Socin.regul.416.fallent.2.& 4. Bernardus Diaz regul.642.fallent. 2. Guttierrez de iurament.confirm.3.par.cap.16.nu.6.in fin.Seraphin.de priu.leg. iuram.priuil.105.num.3.Tuscus lit.F.concl.442.num.4.Allegatur pro hac sententia Angelus in d.l.hæres absens,§.si quis tutelam, num.3.in fin.ff.de iudic.& in §.si verò, nu.18. in Auth.de exhibit.reis,& Romanus singul.283.sed Angelus, & Romanus loquuntur de casu diuerso, in quo quis præstito iuramento se obligauit ad litigandum coram certo Iudice confirmans iuramento pactum,de quo in l. si conuenerit.ff.de iurisd.omn.iud. Et Couarru. in practic.d. cap.10.num.6.vers.decimo, discedit à prædicta sententia, vbi iuramentum adhibetur ad contractus confirmationem,& non cadit super promissione de litigando. Cuius sententiam sequitur BeneKendorfius in addit.ad Seraphinum d.priuil.105.nu.4.de qua tamen promissione de litigando iuramento confirmata inferiùs agemus, cum de submissionibus sermo fit.Ideo restrictionem istam suspectam quoq; habeo, quam improbauit Molinus de brach. secul.li.2.c.29.ex n.5.tametsi ob reuerentiam iuramenti de ea censeam maturiùs deliberandum.

272 Sublimita secundò propositam quintam limitationem principalem,vt locus destinatæ solutionis,& non locus celebrati contractus attendatur,quod attinet ad sortiendum forum; sed cum agitur de alijs effectibus, videlicet de solennitate contractus,de eius interpretatione,viribus obligationis,modo cauendi, & consequenter decisione litis,cum sententia iuxta obligationem sit ferenda, l.vt fundus,ff.commun. diuid. attenditur locus negotij gesti, eiusq; consuetudines,& statuta,& non locus in quem collata est solutio. Hæc fuit traditio Bart. in l.1. num. 13. cum seqq.C.de summ. Trin. & in l.semper in stipulationibus, 35.num.2.ff.de reg.iur.vbi Decius num.8. & Cagnol. num. 6.Bald.in d.l.1.num.93.C.de summ.Trin.& in l.1.n. tit.C. ne filius pro patre, sequitur Cyn.in d.l.1.num.4.Alberic. num. 23.Salicet.num.4.& seqq.Paul.nu.11.Fulgos.nu.18.Ias.1. lect.ex num.17. & 2.lect.ex num.56.Alciat.num.16.C.de sum.Trin.Decius item in d.l.si conuenerit.18.num 32.ff.de iurisd.omn.iud. Panormit.in d.cap dilecti, 17.nu.5.& in c. licet,vltim.n.30.de for.comp.Felin.in d.cap.vltim.nu.18.& in cap.1.num.23.de sponsal. vbi etiam idem Panormit.nu. 10.Marian.Socin.in d.cap.dilecti,num 47. Phil.Franch.in cap.1.§.nec etiam,nu.6.de for.comp.in 6. Barbosa in d.l.hæres absens,§ proinde,ex num.58.ad 93. Alexand. cons.21. num.3.lib.2.Socin.cons.247.num.5.lib.2.Cassan.consil.7. nu.1.2.& 3.Surd.qui plurimos refert,cons.237.n.1.lib.2. Afflictis in pulchro casu decis.261 Gaid.Pap. decis.262. Mantica de tac.& amb.conu.lib.3.tit.13.ex nu.14.& lib. 14.tit.39.num.24.Ant.Gabr.lib.6.commun.tit. de consuetudine,concl.2.ex num.1.& nu.6.Cardin. Tusc.lit.S.concl. 461.ex n.7.& concl.653.num.1.Alder.Mascard.de gener. statut.interpret.concl.7.ex n.1.Cancer.var.resol.1.par.cap. 9.num.91. Probant apertè hanc conclusionem textus in l.si fundus,ff.de euiction.& in l.2.Cod.quemadm.testament. aper.

273 Restringe tamen primò dictam secundam sublimitationem, vt tametsi locus contractus,& non destinatæ solutionis attendatur, quoad vim obligationis, & eius solemnitates,tamen si agamus de ijs,quæ respiciunt executionem ipsius, attendatur locus destinatæ solutionis. Ita animaduertit Panormit.in cap.1.n.11.de sponsal.Barthol. Socin. qui dicit esse communem sententiam cons.14.nu. 5.volum.4. Afflict. vbi supra, Mantica de tacit. ambigu. conuent.lib.3.tit.13.ex num.16.Barbosa in d.§.proinde, nu. 69.& seqq. & planè colligitur ex doctrina Baldi in l.1.in princ.ff.de vsuris,vbi eius legis summam ita excepit,in bonæ fidei iudicijs præstantur vsuræ secundum consuetudinem regionis, vbi est collata solutio, seu quod idem est loci iudicij; quicquid dubitauerit Cott. in memoralibus, verb. instrumentum factum.

274 Restringe secundò,vt quoad ordinem iudicij attendi debeat locus iudicij, & non locus contractus, nec destinatæ solutionis si differant inter se, vt docent Bartol. Bald. Ias. & cæteri Doctores à nobis adducti supra numer.272.

275 Sublimita tertiò quintam limitationem principalē, si reus sit tanquam viator,& aduena,& statim recessurus in loco destinatæ solutionis: nam non poterit ibi conueniri, vt de loco veri contractus diximus supra n.237. Ratio est, quia in loco veri contractus non sortitur forum, qui ibi contraxit,vt aduena. Ergo idem dicendum est in loco ficti, idest destinatæ solutionis,ne alioqui maiorem vim tribuamus fictioni quam veritati.Ita ex hac ratione sentit Alber.in l.hæres absens,§.1. nu.9. & in eandem sententiam refert Iacobum de Rauena,sequitur Paul.Castr. in l.1.n.3.ff.de eo,quod certo loco.

276 Sed contrariū est veriùs, videlicet eum qui destinauit solutionem in specialem aliquem locum posse in eo conueniri,etiam si ibi inueniatur tāquam aduena, & statim recessurus. Ita sentit Bart.in d.l.hæres absens, §. proinde,num.1.in fin.Barbos.ibi, num.131.Marian.Soc.in d.c. dilecti,17.num.18.de for.comp.Franc.Aret.in l.cum res legata,47.num.2.colum.2.ff.de leg.1.facit quod tradit Paul. Castr.in l.2.§.legatis,num.5.& 6.ff. de iudicijs. Ratio est, quia cum quis in aliquo loco semel sortitus est forum, non inspicitur,an sit in eo tanquam permansurus, an tāquam statim recessurus, vt possit in eo conueniri, alioqui in loco domicilij nō posset,qui peregrinari vult, & statim recessurus est,conueniri. At qui in vno loco contrahit, in alio autem soluere promittit, adstrictus manet foro loci solutionis destinatæ. Ergo non debet inspici, an sit ibi, vt aduena,& statim recessurus, an vt permansurus, sed indistinctè poterit conueniri,si ibi inueniatur.

277 Ad argumentum vero Alberici,& Paul. Castr. omissa solutione Barbosæ in d.§.proinde,n.134. quæ non satisfacit. Respondendum est,esse disparem rationem inter locū veri contractus,& ficti, quoad id,in quo comparantur, ac per consequens ex vno ad alterum argumentum non valere.l.Papinianus 21.in fin principij,ff.de minor. Euerardus in locis legalibus, loc.18. Discrimen verò in hoc consistit, quod per verum contractum factum in loco aliquo ab aduena,& statim recessuro, non producitur forum in eo loco, cum necesse sit ad primam productionem fori in loco contractus,vt quis contrahat in eo, & ibi existat cōtractus tempore, tanquam permansurus, vt diximus su-

pra

pra nu. 237. ex quo sit, vt si tempore contractus ibi fuit, vt aduena, etiam si postea ad eum locum reuertatur, & ibi inueniatur, nihilominus conueniri non possit apud eius loci Iudicem, vtpotè apud incompetentem, & cuius foro non subijcitur, neque vnquam fuit subiectus. Quod docuit glossa notatu digna *in cap. 1. §. nec etiam, versic. respondere, de for. comp. in 6.* & ibi Philip. Franch. *numer. 2.* Mantica *de tac. & amb. conu. lib. 14. tit. 39. num. 31.* Forum verò in contractu ficto non producitur per veram existentiam in loco ficti contractus, sed per solam destinationem solutionis; semel autem productum, & contracta subiectione Iudicis eius loci, non amittitur ex eo, quod quis ibi inueniatur tanquam aduena, & statim recessurus. Quemadmodum semel productum forum veri contractus, non amittitur, si quis reuertatur ad locum ipsius tanquam aduena, & inueniatur ibi tanquam statim recessurus; imò eo non obstante poterit ibi conueniri, vt per locum ab speciali probat textus *in leg. qui mittuntur, 35. §. sed etsi, ff. ex quib. caus. maior.* & explicat Glossa *in verb. destinati, in l. 2. §. legatis, ff. de iudic.* & Barbos. *in d. §. proinde, num. 136.* exceptiones enim semper firmant regulam in contrarium. *l. nam quod liquidè, §. vltim. ff. de pen. leg.* in quo similis est vterque forus, veri scilicet, & ficti contractus, quod animaduertit idem Barbos. *in d. §. proinde, nu. 130.* sequutus Paul. Castr. *in d. l. hæres absens, §. 1. n. 4. vers. in textu ibi durissimum est.*

178 Restringenda tamen est resolutio ista eo casu, quo superiùs restringendam diximus, num. 254. scilicet, cum quis promisit se soluturum vbicunque inueniatur nullo certo loco expresso; nam tunc ex verisimili mente contrahentium, non intelligitur voluisse obligare se, vt soluat in loco, in quo inuentus fuerit peregrinus, aduena, & prætermauigans, vel in loco infecto peste, aut alioqui non tuto; vt notauit Angelus *in l. cum res legata, 49. num. 2. ff. de legat. 1.* quem sequitur Alexand. ibi, *num. 4.* & Aretin. *num. 2.* eius sententiam egregiè interpretatus, quam confirmant argumento, *l. obligatione generali, ff. de pign. & l. 3. C. quæ res pign. oblig. poss.* Nos, Iasonem, & alios pro eadem retulimus d. n. 254.

179 Limita sexto principaliter propositam regulam, & cõclusionem, vt forum contractus sortiatur quis in loco, in quo gestum est negotium, non in loco, in quo ratum habetur. Id docuit Cynus *in l. si pecuniam, nu. 2. in fin. C. de neg. gest.* vbi Baldus *n. 6. & in l. ex placito, n. 6. vers. octauo, C. de rer. permut.* vbi ex *n. 5.* multa adducit in eius sententiæ confirmationem. Greg. Lopez *in leg. 32. tit. 2. p. 3. gloss. 10. in fin.*

180 Limita septimò, vt si quis contractum ante factum confirmauerit non sortiatur forum in loco, in quo confirmatio facta est, sed in loco, in quo ab initio contraxit. Probatur ex singulari textu *in l. si quis in legatione, 8. ff. de iudicijs,* quem Romanus *sub l. non videtur, 3. n. 3. eod. tit.* ait perpetuò memoria tenendum, & alibi se nescire, sequitur Ias. *in l. more, 5. numer. 29. ff. de iurisd. omn. iud.* Gail *obseru. pract. lib. 2. obseru. 1. num. 4.* Mantica *de tac. & amb. conuent. lib. 14. tit. 39. num. 28.* Barbosa *in l. 2. §. legatis, nu. 146. & 147. de iudicijs,* Molinus *de brach. secul. lib. 2. c. 27. num. 14.*

Limita octauò de iure Regni Castellæ, vt non sortiantur forum in loco contractus Agricolæ ob priuilegium illis concessum per nouam pragmaticam eiusdem Regni, vt latiùs dicemus inferius hac eadem disputatione, quæst. 9. sectio. 8. num. 1132. atque ideo non possint in loco contractus conueniri, sed solum in loco sui domicilij.

181 Declara tandem omnia dicta, vt locus contractus intelligatur, in quo facta est conuentio: non autem in quo conscriptum est instrumentum, quia iste locus non est in consideratione. Obseruat Abb. Panormit. *in cap. licet, vlt. nu. 31. de for. compet.* Marian. Socin. *in cap. dilecti, num. 32. eod. tit.* Angel. post Gloss. *in l. exigere dotem. 65. nu. 2.* Paul. *num. 3.* Cagnol. *nu. 31. & 32. ff. de iudic.* & ibidem Barbos. *n. 181. cum seq.* per textum ibi, Ant. Gab. *lib. 6. commun. tit. de consuetud. concl. 2. num. 15.* Mantica *de tacit. ambig. conu. lib. 14. tit. 39. nu. 25.* Cautè tamen limitat hoc Abbas nisi contractus fieret in scriptis, iuxta notata à Doctoribus *in l. contractus, C. de fid. instrum.* per textum ibi. Qua in re videndi sunt Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 148.* Mantica *de tac. & amb. conu. lib. 1. tit. 20.* Tuscus *litera C. concl. 990. & 991.* apud nos, *l. 6. tit. 5. par. 5.* & ibi Greg. *gloss. 2.* Ant. Gom. *tom. 2. var. c. 2. num. 17.* Parlad. *lib. 2. rer. quotid. cap. 3.* Castillo *lib. 3. quotid. controu. c. 26.* Ex quibus colliges, scripturam quandoque adhiberi in contractibus dumtaxat ad probationem conuentionis partium, quandoque ad essentiam, perfectionem, & complementum contractus. Primo casu dicimus, locum scripturæ non producere forum, neque esse in consideratione; secundò verò casu, ibi contrahere censendi sunt, qui contrahunt, vbi instrumentum, & scriptura contractus fit, quia scriptura est de essentia, complemento, & perfectione contractus, atque ex consequenti vbi fit scriptura contractus fit, idq; est contrahere in scriptis; locus ergò contractus, qui forum producit est locus, vbi fit scriptura: notat Barbosa vbi supra *nu. 186.*

182 Verum adijciamus examen eius difficultatis, quod ad hunc locum planè pertinet: an possit quis conueniri in loco domicilij, in quo habitabat, cum contraxit, qui post contractum in alium locum transtulit domicilium, an conueniri potius debeat apud Iudicem loci noui domicilij.

183 Et conueniri posse istum indistinctè in foro prioris domicilij, probare videtur textus expressus *in l. 2. C. de iurisd. omn. iud.* vbi docuit Bart. *n. 1.* Baldus *n. 2.* Speculat. *lib. 2. tit. de comp. Iud. adit. §. 1. n. 33.* idem Bart. *singul. 150.* Marcellus Galâ *de modo articulandi, in princ. n. 66. seu in §. 2. gl. 1. n. 66.*

184 Ad explicationem tamen illius legis, & eorum, quæ circa eam notant Doctores distinguendi sunt duo casus. Primus, quando quis contraxit extra locum domicilij, & postea mutauit domicilium, quod habebat tempore contractus. Secundus, quando quis contraxit in ipso loco domicilij, & post mutauit domicilium.

185 Primo casu dicendum est, mutato domicilio, non posse quem conueniri in loco prioris domicilij, de contractibus ante mutationem gestis extra ipsum. Ita sentit Glossa *in d. cap. Romana, §. contrahentes, in positione casus circa medium, de for. compet. in 7.* Panormitanus *in cap. proposuisti, num. 8.* Felin. ibi, *num. 2. de for. compet.* Marianus *in cap. licet ratione, vltimo, num. 56. eod. tit.* Salicetus *in d. l. 2. num. 3. & 4. C. de iurisd. omn. iud.* Paul. Castrens. ibi, *num. 7.* Alexand. *in l. cum quadam puella, 19. in princip. num. 2. ff. de iurisdict. omn. iud.* Decius ibi, *num. 4.* Ias. *nu. 5.* Cagnolus *num. 22.* Barbosa *in d. l. hæres absens, §. proinde, numer. 8. & seqq. ff. de iudicijs,* Gregorius Lopez *in leg. 32. tit. 2. par. 3. gloss. 10. vers. tertiò limita.* Quod apertè probatur ex textu *in d. cap. proposuisti, & in d. l. cum quadam,* in quibus, vt Iudex veteris domicilij possit prosequi iudicium contra reos domicilium mutantes, ponderatur præuentio, & in ea fit fundamentum decisionis; quæ si necessaria non fuisset, frustrà expenderetur, vt præcipuum eorum tex-

tuum

tuum fundamentum. Ex quibus à contrario ſenſu colligitur, vbi non præceſſiſſet præuentio, non poſſe Iudicem domicilij procedere contra reos, qui domicilium mutauerant.

286 Secundo, quoniam mutato domicilio priori, & eo finito extinguuntur omnes eius effectus, vt notat Panormitanus *in c. ſignificauit, num. 5. de Parochys*, cum ceſſante cauſa ceſſet effectus, *l. adigere, §. quamuis, ff. de iurepatron. cap. cum ceſſante, de appellat.* Ergo non poteſt reus in loco prioris domicilij deinceps conueniri, cum is ſit præcipuus effectus domicilij, vt ratione illius, quis ſortiatur forum, *d. l. hæres abſens. §. vltimo, cap. vltimo, de for. competent.* vbi notat Marian. Socin. *num. 43. & 45.* Cagnolus *in l. cum quedam, 19. in princip. num. 22. ff. de iuriſdict. omn. Iudic.* & dixi ſupra n. 3. cum ſequentib. Atq; ideo à Bartoli, & aliorum ſententia recedunt prædicti Doctores, quatenus hoc caſu credit, poſſe reum conueniri apud Iudicem veteris domicilij.

287 Secundo caſu dicendum eſt, eum, qui contrahit in loco domicilij, duplici ratione ſortiri forum, tùm ratione domicilij, tùm ratione contractus; ratione quidem domicilij reuocabiliter, nam domicilium mutari poteſt, *l. non vtique, 4. l. domicilium, 20. l. filij libertorum, 22. §. municipes, ff. ad municipal. l. nihil, 31. ff. eodem*, & eo mutato expirat ſubiectio Iudicis deſerti domicilij, vt priore caſu dictum eſt; ratione autem contractus, irreuocabiliter forum acquiritur, quia cum contractus nequeat non eſſe geſtus, quippè cum facta infecta fieri non poſſint, *l. in bello, 12. § facta, ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ.* ratione contractus poterit iſte conueniri apud Iudicem domicilij antiqui: cum ijs tamen conditionibus, quæ in foro contractus requiruntur; videlicèt ſi ibi inueniatur, vt rectè adnotauit Angelus *in l. hæres abſens, §. 1. num. 13. ff. de iudicijs*, præter eos, quos retuli num. 285. antecedenti, qui ita interpretantur, *d. l. 2. C. de iuriſdict. omn. iud.* vt loquatur, & intelligenda ſit de hoc ſecundo caſu. Pro cuius plena expoſitione animaduerto, verbum, *tantum*, in eo textu additum eſſe ad excludendum forum actoris iuxta quæſtionem ibi propoſitam, & deciſam, non ad excludendos foros rei, aut aliquem ex ipſis, quod ibidem notauit Gloſſa *ſcholio vltimo*. Iuxta quam expoſitionem, & ſententiam ego in occurrenti caſu practicaui hanc doctrinam, fugens officio Iudicis ordinarij in patria mea, ciuitati Baccenſi: cum enim eſſent coram me præſentatæ quædam literæ requiſitoriæ, quibus extraneus Iudex petebat, vt caperem quendam reum, & eum ad illum remitterem, virtute contractus facti in illius territorio, in cuius inſtrumento non aderat clauſula ſubmiſſionis, qui reus cum contraxit, habuerat in illo territorio domicilium, quod tempore iudicij tranſtulerat ad ciuitatem Baccenſem, vbi aderat pronunciaui non eſſe locum exequutioni requiſitoriarum: quòd ſi actor vellet apud me agere cum reo, qui ratione domicilij præſentis erat meus ſubditus, præſtò eſſe, vt iuſtitiam ipſi adminiſtrarem. Hactenus de foro contractus, fusè quidem, ſed non inutiliter Madriti die 22. Iunij 1624.

SVMMA QVÆSTIONIS Quintæ.

288 HÆres conuentus, vt hæres in eodem loco, & foro conueniri debet, in quo defunctus.
Hæres & defunctus cenſentur eadem perſona.
289 Vbi defunctus abſens potuit conueniri, ibi & hæres, & vbi defunctus non niſi præſens, hæres non niſi præſens conuenitur.
290 Qui ſenſerint, non poſſe conueniri hæredem in foro defuncti, niſi præſentem, & quibus argumentis, & n. 291.
292 Expenditur repugnantia textus in l. hæres abſens, in princ. ff. de iudic.
293 Sententia Alberici de hac re.
294 Sententia Angeli, & Pauli.
295 Vera interpretatio textus, & compoſitio repugnantiæ apparentis.
296 Interpretatio textus in l. ſi is qui Romæ, ff. de iudicijs, & de tranſlatione inſtantiæ in ſucceſſorem remiſſiuè.
297 Ad tranſlationem inſtantiæ non eſt neceſſaria litis conteſtatio, ſed ſat eſt citatio.
298 Hæres conueniendus eſt in foro defuncti, etiam priuilegiatus.
299 Hæres priuilegiatus priuilegio clauſo in corpore iuris, non conuenitur in foro defuncti de iure communi, ſecus de iure Regni Neapolitani.
300 Clauſula generali, non obſtante quocunque priuilegio, non derogatur priuilegijs clauſis in corpore iuris, ſed hæc concluſio non colligitur ex dict. l. hæres abſens, contra communem Doctorum.
301 Clericus hæres laici conuenitur apud Eccleſiaſticum, non apud ſæcularem.
302 Adita hæreditate, patrimonium defuncti cenſetur patrimonium Clerici adeuntis, & gaudet priuilegijs competentibus patrimonio Clerici.
303 Qui fuerint in contraria ſententia.
104 Prior tamen ſententia tutior eſt, & communior, & interpretatio tex. in d. l. hæres abſens, in princ. ff. de iudicijs, ex multorum ſententia.
305 Prædicta interpretatio impugnatur. Aduerbium, vbi, non ſolùm ſignificat locum, ſed etiam Tribunal, & denotat identitatem loci, Tribunalis, & Iudicis.
306 Vera interpretatio tex. in d. l. hæres abſens.
307 Clericus hæres laici, apud Eccleſiaſticum loci domicilij defuncti debet conueniri neceſſariò, non in ſuo domicilio.
308 L. 57. tit. 6. p. 1. quomodo accipienda.
309 Iudicio cœpto cum defuncto laico apud ſæcularem, Clericus hæres laici cogendus erit litem proſequi coram ſæculari, & duæ notabiles limitationes remiſſiuè.
310 Inſtantia inchoata cum defuncto tranſit in hæredem.
311 Hæres, etiam Clericus, ſuccedit in vniuerſa iura defuncti, actiua, & paſſiua, & obligatur contractibus eius, & quaſi contractibus.
312 In contraria ſententia quinam fuerint, & eorum fundamenta, & n. 313. & 314.
315 Prior ſententia eſt magis communis, & approbata.
Multum intereſt, an conueniatur Clericus ante litem motam, an lite cœpta.
316 Vera ratio decidendi ad textum in l. ſi conſtante, §. fin. ff. ſoluto matrimonio, non eſt, quod fiſcus habeat proprios Iudices, ſed quod fiſcus ſuccedens per publicationem, ſuccedit bonis, non perſonæ.
317 Expenditur aduerſus hanc rationem text. in l. cùm ex contractibus, ff. de iud.
318 Explicatur prædictus textus.
Pater videtur intercedere pro filio, quatenus eſt in peculio, & ob id in patrem inſtantia transfertur, & poteſt aduerſus eum exequutioni mandari ſine nouis actis, & proceſſu.
Regula eſt, vt aduerſus fideiuſſorem iudicij ſententia ſine nouo proceſſu exequutioni mandetur.

Item

Item instantiam, & acta illi nocere, quibus nocet sententia.

319 *Laicus hæres Clerici defuncti, pro debitis defuncti, vbi debeat conueniri, & distinguitur an lis fuerit cæpta cum defuncto, an non.*

320 *An, & quando priuilegiatus succedens non priuilegiato, vtatur priuilegio suo circa obligationem ab antecessore contractam resoluitur sub eleganti distinctione, & n. 321.*

322 *Hæreditas iacens, & non addita sortitur idem forum, quod defunctus, hæreditas laici iacens, etiam si hæres sit Clericus, conuenitur apud laicum; & Clerici iacens, etiam si hæres sit laicus, conuenitur apud Clericum.*

Laudatur Doctor Gabriel Henriquez in Salmanticensi Academia primarius Professor, Authoris præceptor.

323 *Cùm conuenitur hæreditas iacens, an adeundus sit Iudex domicilij defuncti, vel loci, vbi est hæreditas.*

324 *Hæreditas iacens Clerici, gaudet priuilegiis, quibus gaudebant bona viuo Clerico, non solùm quòad forum, sed quòad exemptionem à gabellis.*

325 *Qui senserint contrarium.*

Priuilegium personale extinguitur cum persona, & hæreditati communicari non potest.

326 *Magis repræsentat defunctum hæreditas iacens, quam hæres & hæreditati iacenti communicatur multa iure personalissima defuncti, quæ ad hæredem non transeunt.*

Hæreditas personæ defuncti vicem sustinet, in omnibus, in quibus non requiritur factum, neque opera, neque substantia personæ.

Hæreditas iacens repræsentat defunctum quòad ætatem.

Iura loquentia de casu vero, extenduntur ad casum fictum, in quo viget eadem ratio.

327 *Priuilegia personalia defuncti fori, & immunitatis, durant apud hæreditatem iacentem.*

328 *Vbi veritas, & fictio concurrunt cica idem subiectum, & eundem finem, veritas præualet fictioni.*

Hæreditas non addita repræsentat defunctum, & non hæredem.

Adita repræsentat hæredem, & non defunctum.

329 *Quæ ad hæreditatem pertinent, an sint expedienda in foro defuncti.*

330 *Quid de insinuatione, & publicatione testamenti quidam dixerint, & 331.*

332 *Testamenti publicatio, & insinuatio semper est facienda coram iudice sæculari, & non coram Ecclesiastico.*

333 *Causa exequutionis testamenti est mixti fori.*

334 *Exequutio vltimarum voluntatum quòad legata pia est mixti fori: Exequutio autem quòad profana pertinet ad Iudicem sæcularem.*

335 *Hæres laicus pro legatis profanis soluendis conueniendus est apud sæcularem, non apud Ecclesiasticum.*

336 *Explicatur l. 7. tit. 10. p. 6.*

Officium exequutoris testamenti est ministerij, non iurisdictionis, & quatenus pertineat ad Episcopos.

337 *Inuentarium bonorum Clerici defuncti faciendum est apud Iudicem sæcularem.*

338 *Bona hæreditatis Clerici addita per laicum, censenda sunt laici, & amittunt fori priuilegium.*

339 *Aperitur in hoc articulo duplex difficultas.*

340 *Inuentarium hæreditatis Clerici iacentis, non addita à laico, confici debere coram Ecclesiastico, qui senserint.*

341 *Contrariam sententiam qui tenuerint, & qua ratione.*

342 *Resolutio prædictæ difficultatis, & censura, & fundamenta postremæ sententiæ.*

Apud tabelliones in Regnis Hispaniarum securius, & fidelius, custodiuntur instrumenta, quam apud Notarios Ecclesiasticos, & eorum successores.

Instrumentorum seruandorum magna sollicitudo apud antiquos.

343 *Hæreditatis iacentis laici, relinquentis hæredem Clericum, vel pium locum, inuentarium conficitur apud sæcularem Iudicem.*

344 *Consuetudo Hispaniæ in conseruandis bonis Prælatorum defunctorum.*

345 *Hæreditatis aditæ per Clericum, vel pium locum, inuentarium conficiendum interuentu Ecclesiastici, qui senserint.*

346 *Contrarium sententiam, inuentarium eo casu conficiendum coram sæculari, qui amplectantur.*

347 *Consuetudo multum valet in hac re.*

348 *Forum defuncti non transit in particularem successorem, & limitatur.*

349 *Successor singularis ex titulo inualido priuilegiatus, an subijciatur eidem foro, cui subijciebatur antecessor, & proponitur frequens quæstio.*

350 *Clericus possidens hypothecas census obtentas à laico, conueniendus est coram sæculari pro exactione pensionum decursarum.*

451 *Verius est conueniendum esse coram Ecclesiastico.*

Ex titulo inualido transfertur possessio.

Citari debet possessor hypothecarum.

Sæcularis non potest citare Ecclesiasticum.

352 *Satisfit argumentis contrariæ sententiæ.*

353 *Cùm hæres cõuenitur actionibus initium sumentibus à persona ipsius hæredis, ex quasi contractu aditionis, non conuenitur in foro defuncti, sed vbi fuerit maior pars hæreditatis apud competentem, scilicet hæres laicus apud laicum, Ecclesiasticus apud Ecclesiasticum.*

354 *Si legatarius conueniat hæredem, vt caueat pro legato, potest id facere apud Iudicem loci, vbi est hæreditas, vel maior eius pars.*

355 *Hæres adeundo hæreditatem videtur quasi contrahere cum legatarijs in loco, quo eam adiuit: tacitè tamen solutionem destinare in locum, vbi fuerit maior eius pars.*

Testator in dubio præsumitur in minimo velle grauare hæredem.

356 *Exceptio ex l. si fideicommissum, ff. de iudicijs, in fauorem hæredis conuenti in loco vbi hæreditas est addita, est incompetentia, quæ opponi potest, & exequutioni legati, & petitioni.*

357 *Hæres pro legatis conueniendus est, in loco vbi fuerit maior pars hæreditatis, si fuerit præsens, non si sit absens.*

358 *Hæres pro re legata in specie potest conueniri, in loco, in quo est ipsa res, si ibidem inueniatur, etiam si in diuerso loco inueniatur maior pars hæreditatis.*

359 *An in loco, vbi est res legata, pro ipsa possit agi actione personali, vel solum reali, grauis controuersia, & qui negauerint.*

160 *Verius est, posse etiam agi actione personali ex testamento.*

361 *Explicatur textus in dicta l. sed & si susceperit, §. si ea res, ff. de iudicijs, & reijcitur sententia Fulgosij, & Petri Barbosæ.*

362 *In loco vbi existit res legata, agitur pro satisdatione, & cautione præstanda. Officium Iudicis magis simile est actioni personali, quàm reali.*

363 *Hæres per hæreditatis aditionem videtur se obligare, vt soluat legata in loco, in quo res legata existit.*

364 *Hæres pro legatis legitime conuenitur actione reali, & personali in loco, in quo testator tacitè, vel expressè vult, ea solui.*

365 Le-

365 *Legata peti possunt in domicilio hæredis, vel vbi fuerit maior pars hæreditatis, vel vbi fuerit res legata, de iure Castellæ.*

366 *Conciliatio Pauli Castren. duarum præcedentium contrariarum sententiarum.*

Voluntatem excludit ignorantia. Nihil volitum, quin præcognitum.

367 *Ab affirmatione vnius ad negationem alterius non inducitur legitimè argumentum, nisi inter contraria.*

368 *Cùm in foro rei sitæ sortitur reus forum, non solum ratione rei sitæ, sed destinationis solutionis, potest ibidem conueniri actione reali, & personali.*

369 *Seclusa voluntate testatoris, in foro rei sitæ agitur solùm actione reali, non personali.*

370 *Cùm hæres promisit soluere legata in certo loco, potest ibi pro eorum solutione conueniri.*

371 *Hæres potest conueniri pro legatis, vbicunque voluerit testator ea solui, etiam si ibidem non sit maior pars hæreditatis.*

372 *Si in aliquo loco hæres cœpit soluere legatum, omittens dilatoriam exceptionem, ibidem cogetur integrè legatarijs satisfacere.*

373 *Proponitur circa hanc rem duplex difficultas.*

374 *Hæres legitimè potest conueniri in loco, in quo soluere cœpit vnum legatum, pro reliqua parte eiusdem legati, & quæ sit huius conclusionis ratio.*

Laudatur insignis Vir, Illustrissimus Dominus Cardinalis D. Gabriel de Treio, Episcopus Malacensis, Supremi Hispaniarum Senatus Præses, Authoris præceptor.

375 *Opponitur prædictæ resolutioni text. in l. vltima, C. ne vxor pro marito, & duobus modis dissoluitur eius difficultas, & num. 376.*

377 *Renunciatio exceptionis fori declinatoriæ est indiuidua.*

378 *Obligatio ex solutione partis ad solutionem totius est grauis momenti, leuis verò, alligans foro, cui quis alligatus non erat.*

Minori omittenti proponere exceptionem fori declinatoriam non est concedenda in integrum restitutio.

379 *Ex solutione vnius legati in aliquo loco facta ab hærede non censetur renunciatum exceptioni declinatoriæ quòad cætera legata.*

380 *Hæres scienter soluens vnum legatum ex testamento inutili, non manet obligatus ad soluenda alia legata inutilia.*

381 *Consensus debet regulari iuxta actum, ex quo deducitur, & actus limitatus producit consensum limitatum.*

382 *Hæredem soluentem vnum legatum in loco incompetenti, posse conueniri pro alijs ibidem, qui crediderint.*

383 *Expenditur distinctio Pauli Castr. in hac re.*

384 *Explicatur textus in d. l. si fideicommissum, §. fin. ff. de iudicijs.*

385 *Verisimilem esse Pauli opinionem, sed quid contra eam obijci possit.*

386 *Forus loci, in quo fuerit maior pars hæreditatis, est necessarius ex parte hæredis, voluntarius ex parte actoris.*

Cùm reus sortitus multos foros, electio fori ad actorem pertinet.

387 *Vbi legatum solui debeat remissiuè.*

488 *Terminus iuris deliberandi petendus est de iure Castellæ à Iudice loci, vbi est maior pars hæreditatis.*

389 *Cùm ratio constituendi forum in defuncto fuit personalis, non est conueniendus hæres, vbi debuit conueniri defunctus.*

390 *Hæres ex cõtractu à defuncto iurato nõ potest coram Ecclesiastico conueniri, neq; ex eius contrauentione censetur periurus.*

Cætera inuenies post n. 390.

QVÆSTIO QVINTA.

De foro hæredis, & successoris.

SIT regula generalis, & conclusio. Hæres, cùm conuenitur tanquam hæres in eodem loco, & foro conueniri debet, in quo defunctus debuit conueniri. Hanc regulam probat textus *in d. l. hæres absens, in principio, ff. de iudicijs*, cum qua conuenit, *l. 32. tit. 2. par. 3. vers. è la festa*, tradunt Doctores *in d. l. hæres absens, in princip.* vbi Bart. Alberic. Bald. Angel. Fulgos. Roman. Sapia *num. 1.* Barbosa *num. 1.* idem Roman. *cons. 300. num. 2.* Anchar. *cons. 144. num. 2.* Franc. de Ponte *cons. 18. num. 9. volum. 1.* Card. Tusc. *lit. H. concl. 48. & concl. 49. num. 10.* Ratio huius conclusionis est, quia hæres, & defunctus censentur esse eadem persona, *Auth. de iureiur. à morient. præstit. post princip. collat. 5. l. hæredem, 59.* vbi Decius, & Cagnol. vterq; *num. 1. ff. de reg. iur.* Surd. *cons. 222. num. 12. lib. 2. l. 13. in fin. tit. 9. p. 7.* in quam rem nonnulla congessit Nouarius *in prax. elect. & variat. fori*, post hæc scripta visus *q. 20. num. 2. & 3. cum seq.* Quare ex persona hæredis nullam mutationem recipit obligatio defuncti quòad forũ, aut vllam aliam conditionem, *l. 2. §. ex his, ff. de verb. oblig. l. in executione, 85. §. pro parte*, vbi notat Paulus, *ff. eod. tit.* Surd. *dict. cons. 222. n. 14. lib. 2.* Eam rationem reddunt Ancharanus, & Sapia, vbi supra, Cardin. Tusc. *d. concl. 49. num. 10.* Barbosa *vbi supra num. 10.*

289 Amplia primò, & declara regulam istam, vt vbi defunctus absens potuit conueniri, possit etiam conueniri hæres absens, & vbi præsentia fuisset necessaria ad conueniendum defunctum, necessaria sit præsentia hæredis, vt tanquam hæres possit conueniri. Quapropter quia defunctus in loco sui domicilij potuit etiam absens conueniri, iuxta dicta supra quæstion. 1. num. 13. in eodem loco hæres tametsi absit poterit conueniri; in cæteris autem foris videlicet originis, rei sitæ, aut contractus, quoniam præsentia defuncti fuisset necessaria ad facultatem conueniendi, ex dictis supra dicto num. 13. & num. 149. & 218. etiam est necessaria præsentia hæredis, vt conueniri possit. Quam ampliationem, & declarationem conuincit prædicta ratio, & eam docet Bart. *in l. si fideicommissum, 50. in princ. ff. de iudicijs*, Baldus *in repetit. l. 2. num. 86. ff. de iureiur.* vbi ait, forum reale, quod defunctus contrahit ratione rei, seù domicilij, bene transire in hæredem, vt respondeat in eodem foro; & Fulgosius *in d. l. hæres absens, §. 1. num. 1.* & Barbosa cum alijs, quos refert vbi supra, *num. 9. 12. 13. 20. & 26.* estq; de mente Glossæ *in eadem l. hæres absens, in princ. schol. 2. & 3.* cui fauet Paulus ibi *num. 2.*

290 Sed contrariam sententiam huic ampliationi, quinimo hæredem non posse conueniri in foro defuncti, nisi ibidem inueniatur, & sic necessariam esse præsentiam hæredis in foro defuncti ad facultatem conueniendi eŭ, amplectuntur Angelus *in d. l. hæres absens, in princ. num. 1.* Paulus *num. 2.* Sebastianus Sapia *ante num. 1.* Romanus *d. cons. 300. num. 2.* Mandellus Albensis *cons. 208. numer. 1.* Tuscus *lit. H. concl. 48. num. 3.* Ant. Massa Gallesius *ad 2. part. formul. cameral. oblig. at. quæst. 2. num. 5. aliàs q. 8.* & alij, quos refert Barbosa, vbi supra, *nu. 6.* Quam probant primo ex textu *in d. l. hæres absens, in princip.* vbi videtur requiri præsentia hæredis, vt in foro defuncti possit conue-

niri,

niri, dicente Iurisconsulto, *& conueniendus si ibi inueniatur*, scilicet hæres.

291 Secundò, ex textu *in l. si is qui Romæ, 34. ff. de iudicijs*, vbi ad hoc, vt hæres Romæ conueniri possit, & ibi defendi debeat, requiri videtur, vt defunctus Romæ iudicium susceperit, acceptoque iudicio decesserit. Ex quo colligi videtur, aliud esse dicendum, si ante acceptum iudicium decessisset, eoque casu hæredem Romæ defendi non oportere, si absit alibique domicilium habeat.

292 Nihilominus non est recedendum à prædicta prima ampliatione, & declaratione, vt planè probat adducta ratio ex textu *in d. Authen. de iureiur. and. a mortem. po. ass. post principium*, Neque obstat textus in *d. l. hæres absens, in principio*, qui primo quidem aspectu ex eo videtur difficilis, quod initium illius primi versiculi contineat repugnantia cum fine; nam initium videtur loqui de hærede absente, quem ita demum conueniri posse dicit, si ibi inueniatur, quod inuoluit repugnantiam; si enim abest cum defenditur, quomodo præsens est cum conuenitur?

293 Hanc repugnantiam varijs modis componunt Doctores. Nam primo Albericus ibi, *num. 2.* ait, hæredem dici absentem à loco domicilij defuncti, quia extra eum locum habet suum domicilium; cæterum, vt ibi conueniri possit, requiritur in eo loco eius personalis præsentia. Sed videtur inferre vim literæ, cum absentem vocat eum, qui re vera præsens est, contra textum *in l. absentem, 199. ff. de verb. signif.* quo argumento eam sententiam reprobat Sebastianus Sapia ibi, *ante n. 1.*

294 Secundò, Angelus *eodem loco n. 1.* & Paulus *n. 2.* quorum sententiam sequitur Sapia vbi supra, & communem credit, dicunt hæredem absentem conueniri posse in loco, in quo potuit defunctus, si lis fuerit cum defuncto contestata, iuxta textum *in dict. l. si is qui Romæ*: de quo casu loquitur initium textus *in d. l. hæres absens*: secus erit si iudicium cum defuncto captum non fuerit, nam tunc requiretur præsentia hæredis, vt hæres eo loco conueniri possit; de quo casu loquitur finis illius primi versiculi. Sed non minorem vim infert illa sententia prædicto textui, dum in eodem verborum contextu supplet verba aliena à mente Iurisconsulti, quod non caret vitio diuinationis.

295 Meliùs igitur respondendum est, nullam in eo textu contineri repugnantiam, sed Iurisconsultum comparasse hæredem absentem cum defuncto absente, & hæredem præsentem cum defuncto præsente. In priori quidem parte illius versiculi loquutum esse de vtroque absente, dum ait, hæredem absentem ibi defendendum, vbi defunctus debuit, scilicet defendi absens: nam verbum, *defendere*, refertur ad eos, qui absunt a loco iudicij, *l. de qua re, 74. §. final. ff. de iudicijs, l. solutionem, 23. ff. de solution.* notat Fulgosius *in dicta l. hæres absens, §. 1. num. 1.* significat Caluinus in Lexico exponens verbum, *defendere*. In posteriore autem parte illius versiculi, vbi ait, conueniendum hæredem si ibi inueniatur, agit de hærede præsente, ad quem refertur verbum, *conuenire*, & supplenda sunt verba, *vbi defunctus debuit, aut potuit præsens conueniri*. comparat enim ibi hæredem præsentem cum defuncto præsente quasi planius diceret hæres absens ibi est defendendus, vbi defendi debuit defunctus absens. & hæres præsens ibi est conueniendus, vbi conueniri debuit defunctus præsens. Quæ expositio confirmat egregie prædictam ampliationem, & expeditum reddit sensum textus, qui est de mente Glossæ ibi *scholio 2. & 3.* & Fulgosij vbi supra, & cum probat Barbosa *ibidem*

eius

ex numero 12. cum alijs, quos refert.

296 Neque item obstat textus *in d. l. si is qui Romæ, 34. ff. de iudic.* nam in primis respondetur, in eo textu non declarari, an defunctus Romæ domicilium habuerit, atque exinde potuerit ibi absens conueniri, cum tamen videatur præsupponi ad facultatem conueniendi hæredem ibidem, præsentiam eius fuisse necessariam, nisi iudicium à defuncto fuisset susceptum: nam fortassis eo casu Romæ non potuit inchoari iudicium cum defuncto, nisi ibidem fuisset inuentus, ac per consequens inter hæredem, & defunctum nihil interest, cum par fuerit vtriusque conditio, neque in eo textu vllum inter eos discrimen, aut introducatur, aut significetur. Secundo respondetur, iuxta communem interpretationem in eo textu agi de directo quodam effectu orto ex litis contestatione, videlicet de translatione instantiæ litis cæptæ cum defuncto, ad quam requiritur iudicium esse susceptum à defuncto, ne sit necessarium cum hærede nouam litem inchoare; nam ad hoc, vt hæres possit conueniri vbi defunctus potuit, non erat necessarium litem esse inchoatam cum defuncto, vt modo diximus, & expressè tradit Romanus *dicto cons. 300. num. 2.* ex quo fit, vt Bartolus *in d. l. si quis Romæ,* summarium ita formauerit, *in successorem transit instantia, quæ debet terminari in eodem loco*, Bartoli sententiam sequuti sunt ibi Baldus, Angel. *num. 1. & 2.* Fulgos. *num. 1.* & est de mente Pauli ibidem, adhæsit Barbosa vbi supra *num. 22. & sequentib.* Maranta *in praxi, 5. part num. 12.* Gail. *obseruat. practic. lib. 1. obseru. 37. num. 9.* & de translatione instantiæ in successorem, quibusque casibus contingat, vide Doctores Canonistas *in cap. quæ V. 11. de iudicijs*, vbi Panormit. *nu. 11. prope medium*, Felin. *ex n. 2.* Decius *ex n. 14.* Maranta vbi supra, Imola *in l. si cum hominem, 24. ff. de fideiussor.* Molina *de primogen. lib. 4. c. 8. num. 6.* Peregrin. *de fideicommiss. art. 53. ex nu. 18.* Gallappus *in prax. Sac. Reg. Consil. Neapol. par. 2. cap. 16. ex n. 9.* Barbosa *in l. si constante, §. fin. ex n. 15. ff. solut. matr.* Guido Papæ *singul. 631. an instantia*.

297 Qua in re adnotare oportet, etiamsi in *d. l. si is qui Romæ*, requiri videatur ad prædictum effectum translationis instantiæ, litem fuisse contestatam cum defuncto, veritis tamen esse, satis esse ad eam instantiæ translationem, quod defunctus citatus fuerit ad causam ante mortem. Quod comprobare videntur simplicia verba, & generalis conclusio textus *in l. si petitur, 31. ff. de iudicijs*, & melior textus *in l. si defunctus, 15. in princip. ff. de Procurat.* docet Bald. *in l. 1. num. 2. C. si pend. appellat. mors interuen.* Ias. *in l. cum quadam, 19. in principio, num. 8. ff. de iurisdict. omn. iudic.* Barbosa *in l. si constante, 25. §. fin. num. 21. circa fin. & num. 28. circa med. ff. solut. matrim.* Couarru. *in pract. cap. 8. num. 3. in fin.* Molina *de primogen. lib. 4. cap. 8. num. 6.* Quam resolutionem tametsi idem Molina significet procedere vniuersim, & sine limitatione quoad translationem instantiæ in quemlibet successorem, siuè vniuersalem, siuè singularem; Tamen Couarruuias credit limitandam esse ad successorem vniuersalem, qualis est hæres, in quem instantia transfertur ex sola defuncti citatione; in cæteros vero singulares, aut vniuersales, qui non sint hæredes non transferri, nisi lis cum defuncto fuerit contestata. Quæ fuerat sententia Angeli *in l. tàm ex contractibus, 57. nu. 2. & 4. ff. de iudicijs*, Pauli ibi, *num. 3.* quem sequitur Barbosa *in d. l. hæres absens, in principio, n. 25. 143. & 144.*

298 Amplia secundò prædictam principalem regulam, & conclusionem, vt hæres sit conueniendus in foro defuncti, etiam si sit priuilegiatus, qui suo proprio priuilegio

non

non potest excusari, quominus in foro defuncti iudicium subeat. Ita probat textus *in d. l. heres absens, in fine principij, ibi, nulloque suo proprio priuilegio excusatur*, vbi tradunt Glossa in verbo *excusatur* Bartol. *ante*, *& post num.* 1. Albericus *nu.* 1. Baldus *in* 1. *lectur.* Angelus *nu.* 1. Fulgosius *nu.* 1. Paolus *nu.* 3. Romanus *nu.* 1. Barbosa *nu.* 89 *& seqq.* Franchis *decis.* 234. *nu.* 1.

299 Limita tamen istam ampliationem, vt procedat in hærede priuilegiato priuilegio proprio, & speciali indulto sibi à Principe: isto enim priuilegio non obstante poterit iste hæres conueniri in foro defuncti secus erit, si priuilegium sit clausum in corpore iuris, & commune: hoc enim priuilegium fori obstabit, quominus hæres priuilegiatus in foro defuncti conueniri possit, qualia sunt priuilegia Clerici, militis, pupilli & viduæ. Ita docent Glossa, & Doctores omnes relati numero præcedenti, & indicat textus ipse, dum loquitur de priuilegio hæredi proprio; sequitur Ponte *consil.* 18. *num.* 10. Couarru. *in practic. cap.* 8. *num.* 4. *vers. tertia conclusio*, Franciscus *d. decis.* 234. *num.* 2. *& decis.* 363. *num.* 4. Gratian. *discept. forens. tom.* 1. *cap.* 182. *num.* 27. Giurba *decis.* 82. *n.* 9. & loquentes de priuilegio viduæ & pupilli, *ex l. vnic. C. quando imperator inter pupillos, vel viduas*, Fulgosius *in d. l. heres absens, in princip. num.* 3. Paulus *num.* 3. Baldus *in authent. quas actiones, num.* 13. *C. de Episc. & cleric.* Quæ tamen limitatio sublimitanda est, vt non procedat de iure Regni Neapolitani in quo hæres conuentus ex contractu defuncti nō potest declinare forum etiā si sit priuilegiatus priuilegio inserto in corpore iuris, vt est illud sigillatim, quo gaudent pupillus, & vidua, ex d. l. *vnica, C. quando imper. inter pupil. vel vidu.* vt statuitur in *ritu* 234. vbi notat Caranita ex *num.* 1. & Vincentius de Franchis *d. decis.* 234. *num.* 3. *& decis.* 364. *ex num.* 3. *&* 4. tametsi contra sentiat, sic decisum referens Bartolomeus de Capua *in constitut. statuimus, in princip. de offic. Magistri Iustitiarij*, loquitur tamen contra textum ritus, dicam infra nu. 621.

300 Ex qua limitatione relata ad textum *in d. l. heres, absens, in fine principij*, inferunt prædicti Doctores communiter, clausulam generalem, *non obstante quocunque priuilegio*, non obesse, aut derogare priuilegijs in corpore iuris clausis, neque ad ea referri; sed duntaxat ad priuilegia propria, & priuata extra corpus iuris vagātia: notauit Glossa *in authent. quæ in prouincia, verb. illic omni priuilegio C. vbi de crimin. agi oport.* & ibi Bartol. *num.* 2. Bald. *num.* 7. Salicet. *num.* 4. Paul. *num.* 5. idem Bartol. *in l.* 2. *§. legatis num.* 5. *ff. de iudicijs*, idem Paulus *in l.* 1. *num.* 2. *ff. de legibus*, Ludouicus Romanus *in l. si vero.* 65. *§. de viro, num.* 45. *ff. solut. matrimon. & cons.* 498. *num.* 15. Fulgosius *cons.* 165. *num.* 1. *circa finem* Felinus *in cap. nonnulli*, 28. *num.* 26. *de rescript.* Ripa *in cap.* 1. *num.* 55. *post medium, eod. tit.* Ias. *in l.* 1. *num.* 16. *ff. de constitut. Princip.* Decius *cons.* 165. *num.* 4. Hippolyt. de Marsil. *singul.* 558. *clausula generalis*, Menoch. *de præsumptionib. lib.* 6. *præsump.* 40. *nu.* 13. Neque verò mirum, id est cum facilius tollantur, quæ iure speciali sunt inducta quàm quæ iure communi. *l. etiās militis*, *§. militum missus*, *ff. de milit. testament.* Ant. Gabr. *lib.* 5. *communium tit. de regul. iur. conclus.* 9. *nu.* 8. *cum seqq.* Molin. *de primogen. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 25. *in fin.* Cæterum tametsi huius illationis doctrina vera sit, ea non colligitur ex texto *in d. l. heres absens, in princip.* in quo nulla continetur clausula generalis, quæ ad omnia priuilegia referri possit: tantum enim agit de priuilegijs hæredi proprijs, quibus non obstantibus in foro defuncti conueniri posse, definit.

301 Secundò infertur, Clericum hæredem laici, cum conuenitur actionibus hæreditarijs à defuncto transfusis ex contractibus, aut iuribus à defuncto originem habentibus, conueniendum esse nihilominus apud Iudicem Ecclesiasticū non apud sæcularem, vbi defunctus erat cōueniendus. Quoniam priuilegium fori, quo Clericus gaudet, non est proprium & personale, sed commune, & insertum in corpore iuris, ac per consequens obstat, ne Clericus hæres apud sæculare tribunal defuncto competens conueniri possit. Hanc doctrinam tradunt Glossa in verbo, *secularem, in cap. Clericum nullus*, 11. *q.* 1. vbi Archidiacon. & Geminian. vterque *num.* 3. Bartol. *in d. l. heres absens, in princip. num.* 1. Alberic. *num.* 4. Bald. *in* 1. *lectur. num.* 1. Angel. *num.* 1. Fulgos. *num.* 1. post Cinum, quem refert. Paulus *num.* 3. *&* 4. Ias. *in auth. quas actiones, num.* 39. *C. de sacros. Eccles.* post Cinum, Baldum, & Fulgos. ibidem, Romanus *in l. si constante*, 25. *§. fin. num.* 14. *ff. sol. matrim.* Panormitan. *in cap. quia V.* 11. *nu.* 12. *de iudicijs*, Felyn. *ibi, num.* 3. *in fine*, & eius additio, Decius *num.* 36. vbi ait, de hoc non dubitari. Couarr. *practic. cap.* 8. *num.* 4. Gregor. Lopez *in l.* 57. *tit.* 6. *par.* 1. *glos.* 5. Salon de Pace *in l.* 3. *Tauri ex num.* 785. vbi satis prolixè tractat, & numer. 797. ait, nullum Doctorem expresse tenere sententiam contrariam. Gail *obseruat. pract. lib.* 1. *obseruat.* 37. *num.* 10. Farinacius *in praxi crim. quæst.* 8. *num.* 46. *vers. amplia*, 19. Scaccia *de iudic. causar. ciuil. & crim. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 29. Carolus de Graffis *de effectibus clericatus*, 1. *effectu, ex num.* 278. Caranita *ad Ritum* 234. *num.* 5. Bouadilla *lib.* 2. *politic.* 18. *num.* 166. Parladorius *lib.* 2. *rer. quotid. c. fin.* 2. *par. §.* 1. *num.* 8. *&* 10. Paz *in praxi tom.* 2. *præludio* 2. *num.* 40. Azeuedus *in l.* 16. *num.* 6. *tit.* 4. *lib.* 3. *recop.* Olanus *in concordia*, *litera C. num.* 36. *& seqq.* Spino *in specul. testament. gloss.* 13. *princip. num.* 72. Surdus *decis.* 110. *num.* 8. *&* 9. *& consil.* 282. *numer.* 2. *cum sequen. & num.* 16. *lib.* 2. Marta *de iurisdictione*, 4. *par. cent.* 1. *casu* 33. *num.* 5. Barbosa *in l. si constante*, 25. *§. final. num.* 28. *&* 29. *ff. soluto matrim.* & in eam tandem inclinat *in dict. l. heres absens, in princip. num.* 167. *cum sequentibus*, Gratian. *tomo* 1. *discep. forens. c.* 16. *num.* 32. Peregrinus *de fideicommiss. art.* 53. *num.* 20. faciunt tradita à Caualcano, qui loquitur de fisco successore priuati, *dec.* 8. *n.* 10. *&* 11. 1. *par.*

302 Ratio autem est, quoniam postquam Clericus hæres hæreditatem adijt, incipit patrimonium defuncti, & iura ab eo transfusa censeri patrimonium proprium Clerici adeuntis, *§. licet autem, inst. quibus ex caus. manumitt. non licet, §.* 1. *inst. de hæred. qualit. & differ. l. sed si plures*, 10. *§. filio, ff. de vulg. & pupill. subst. l. paterfamilias*, 18. *ff. de priuil. credit.* notat Glossa *in l.* 1. *§. veteres, verbo, per vnum reliquorum, ff. de acquirend. possess.* & multis relatis Gutierrez *lib.* 7. *pract. de gabellis, q.* 88. *num.* 7. Pereira *de manu regia*, 1. *par. c.* 16. *num.* 20. atque adeo incipit gaudere priuilegio competenti patrimonio Clerici, quod iurisdictioni sæculari non subiacet, vt diximus superius num. 153. & dicemus quæstione sequenti, num. 293. Nam quando res non priuilegiata peruenit ad priuilegiatum, amittit naturam antiquam, & efficitur priuilegiata, vt probat tex. *in cap. vnico*, *§. fin. de iure patronatus, in* 6. & tradit Panormitan. *consil.* 9. *nu.* 2. *par.* 1. & egregiè notat Ancharanus *cons.* 129. *num.* 6. Iason *in Auth. quas actiones, num.* 38. *&* 42. *C. de sacros. Eccles.* Marta *de iurisd.* 4. *par. cent.* 1. *casu* 11. *num.* 28. *&* 29. *& seqq. & cent.* 2. *casu* 125. *num.* 18. *& seq.* quemadmodum è contra, res priuilegiata amittit priuilegium, cum peruenit ad non priuilegiatum, *l. per Procuratorem*, 89. & ibi notat Bart. *nu.* 3. *ff. de acquir. hæred.* Franciscus

ciscus de Ponte consil. 18. nu. 12. & 14. Menoch. cons. 322. num. 17. & seqq. lib. 4. & iterum attingemus inferius, num. 319.

303 Contrariam tamen sententiam huius illationis conclusioni, quinimò Clericum hæredem laici conueniendum esse in foro sæculari, non obstante priuilegio fori, tenēt nonnulli, quos suppresso nomine retulit dicta Gl. in c. clericum nullus, 11. q. 1. quod ita determinatum fuisse Pergami per quosdam antiquos, testatur Albericus in d. l. hæres absens, num. 4. sequitur Menchaca de successio. lib. 3. § 22. num. 70. cum sequentibus, Ioannes Lupus in repet. Rubr. de donat. inter, §. 39. num. 8. Rodericus Suarez in repet. l. post rem, in declaratione l. Regni extensione 1. num. 4. ff. de re iud. Auiles in c. 10. pratorum, verbo, la execucion, num. 66. Quesada diuersarum quæst. iuris, c. 4. num. 7. versic. quòad patrimonialia verò, Villalobos inter communes opiniones, litera C. conclusione Clerici nunquam fuerunt de iurisdictione laicorum, pag. mihi 110. colum. 2. in nouiori impressione, sub titul. 11. de for. compet. num. 3. lib. 1. Barbosa sibi fere contrarius in d. l. hæres absens, in princ. ex nu. 104. ff. de iudicijs. Fundamentum est textus in d. l. hæres absens, in princ. qui loquitur generaliter, & statuit ibi esse conueniendum hæredem, vbi defunctus conueniri debuit, ex ea ratione, quia defunctum repræsentat, & ex persona defuncti conuenitur, quæ ratio extendit se etiam ad Clericum, qui tametsi ex sua persona gaudeat priuilegiò fori, non tamen gaudet quatenus repræsentat personam defuncti, discreta enim solent esse iura, quamuis in vnam, & eandem personam concurrant, l. tutorem, 22. ff. de his, quib. vt indig. Secundò item, quod ad nostrum Regnum attinet, hæc sententia videtur apertè definiri in l. 57. tit. 6. p. 1. quæ statuit, Clericum hæredem laici conueniendum apud Iudicem sæcularem, cùm conuenitur ex iuribus hæreditarijs, aut ratione noxæ à defuncto illatæ. Quo sensu acceperunt prædictam legem Doctores Hispani modo relati.

304 Nihilominus non est recedendum à prædicta conclusione, & sententia, quæ vt est tutior, & magis iuribus conformis, ita communior plane est, & Tribunalium vsu magis recepta. Neq; obstat textus in d. l. hæres absens, nàm respondendum est, intelligendum esse de foro defuncti respectu loci, non respectu personæ Iudicis. Idest hæredē conueniendum esse in eodem loco, in quo defunctus debuit conueniri, sed non apud eundum Iudicem, apud quē defunctus debuit conueniri, nam aduerbium vbi magis denotat locum, quam Iudicis Tribunal. Quare nihil facit pro prædicta sententia. Ità respondet Fulgosius in d. l. hæres absens, in principio, num. 4. quod ante tradiderant in d. cap. Clericum nullus, 11. q. 1. Archidiacon. nu. 3. & Geminianus num. item, 3. & Albericus in dict. l. hæres absens, num. 4. sequitur Couarr. practicar. c. 8. num. 4. vers. non oberit, Franciscus de Ponte cons. 18. num. 9. Marta de iurisdict. 4. p. cent. 1. casu 33. n. 10.

305 Sed hæc solutio planè displicet, existimo enim textum in d. l. hæres absens, in princip. denotasse hæredem in eodem foro, & apud eundem Iudicem conueniendum esse, apud quem poterat defunctus conueniri. Quod conuincit ratio decidendi supra adducta. Si enim hæres repræsentat defunctum, & censetur eadem persona cum defuncto, quonam modo in vita, & eadem persona locus fiet Tribunalium, & Iudicum diuisioni? Deinde quoniam aduerbium vbi non solum significat locum, sed etiam Tribunal, & denotat identitatem loci, Tribunalis, & Iudicis, vt constat ex l. vbi ceptum, 30. ff. de iud. quo textu absurdum esset, significari solum, litem esse terminandam in eodem loco, in quo cœpta est, & non etiam apud eūdem Iudicem, coram quo initium sumpsit. Præter quā quod Vlpianus prædictæ legis author, non agnouit distinctionem iurisdictionis Ecclesiasticæ à sæculari, & Tribunalis laicorum, & Clericorum: sed cum vnam solùm iurisdictionem ordinariam agnosceret, & vnum solum Iudicem, in quolibet loco subiecto Romano Imperio, hæredem dixit conueniendum, vbi defunctus debuit. Ergo contra Iurisconsulti mentem est eiusmodi interpretatio. Quare merito ab ea discessit Barbosa in d. l. hæres absens, in princ. nu. 121. & 122. etiam si harum rationum non meminerit.

306 Respondendum est igitur, regulariter verum esse hæredem conueniri debere apud eundem Iudicem, apud quem potuit conueniri defunctus, nihilominus id esse limitandum ex mente Iurisconsulti, & verbis textus in d. l. hæres absens, cùm hæres excusatur priuilegio fori clauso in corpore iuris, & communi toti alicui ordini, ne conueniatur apud Iudicem defuncti, vt superius num. 299. diximus ex sententia communi Doctorum. Et quo, quia Clericus habet priuilegiū fori clausum in corpore iuris, iuxta in d. c. Clericum nullus, 11. q. 1. & alios textus, quos congeremus inferius, quæstione sequenti, n. 392. ius speciale constituit, & à prædicta regula excipiendus est, vt ex ante dictis constat.

307 Neque verò existimandum est, propterea Clericum hæredem laici extraneum à loco, in quo degebat defunctus, & alibi domicilium habētem, cōueniri debere apud Iudicem Ecclesiasticum sui domicilij; imò verò tenebitur respondere coram Iudice Ecclesiastico loci eius, in quo degebat defunctus creditoribus hæreditarijs, & non poterit forum declinare sub eo prætextu, quod alibi domicilium habeat, & suo priuilegio potuerit forum defuncti declinare: imò verò Clericus conuentus apud Ecclesiasticum loci defuncti, censendus est conuentus in eodem foro: forum enim non diuidunt Iudices diuersi, & variæ iurisdictiones, sed territoria diuersa, vt tradunt Baldus in Auth. qua in prouincia, num. 7. Paulus num. 4. C. vbi de crim. agi opor. Illud autem priuilegium postquam eum effectum sortitum fuerit, vt Clericum eximat à Iudice sæculari defuncti, iuxta omnium priuilegiorum naturam sic debet interpretari, vt ius commune lædat, quantò minùs possit, l. 2. C. de naufrag. et actionib. notat in simili Grammaticus decis. 92. numer. 7. & 8. & restringi debet ad terminos iuris communis, ne creditorum iuri quæsito ad exigenda sua debita in foro defuncti præiudicium inferatur, iuxta generalem doctrinam Baldi in l. si quando, 35. num. 4. & ibidem Cyni ante num. 1. Salicetti num. 3. C. de inoffic. testam. Felyn in cap. 1. numer. 9. vers. declara, Decij ibi, num. 31. de rescriptis, Ludouici Molinæ de primog. lib. 2. cap. 10. num. 77. & 78. & cap. 11. num. 11. vers. tertiò, quia, & lib. 4. c. 7. num. 2. priuilegium enim vnius non debet alteri præiudicium generare, l. 2. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco public. cap. ex multiplici 3. de decimis, cap. quamuis, 8. de rescriptis, in 6. cap. si propter tua debita, eod. tit. & lib. Glossa prima in cap. pastoralis, 19. de priuilegijs, Peregrinus de iure fisci, lib. 2. tit. 3. nu. 21. Riccius collectan. millesima decima, neque priuilegia porriguntur ad alienam iniuriam, l. impuberi, 41. ff. de administrat. tutor. l. debitor 3. in princip. ff. de separationib. l. cum filiusfamilias, 28. ff. de militar. testament. Ac per consequens etiam si Clericus ex suo priuilegio reddatur immunis à Iudice sæculari defuncti, manet subiectus foro Ecclesiastico eiusdem loci, vbi degebat defunctus, vt ibidem conueniatur de iuribus hæreditarijs, quominùs

cle-

clericali priuilegio lędantur creditores defuncti laici: atq; eatenus assentimur sententiæ Alberici, Fulgosij, & aliorum, quos supra n.304. præcedenti retulimus, & à quibus discessimus.

308 Non item obstat d.l.57.tit.6.p.1. quæ intelligenda, & practicanda est iuxta limitationem prædictæ illationis statim subijciendam.

309 Conclusionem tamen prædicta illatione contentam, de qua supra n.301. limitabis, vt procedat cum conuenitur Clericus hæres laici ante iudicium cæptum cum defuncto: tunc enim conueniendus est apud Iudicem Ecclesiasticum: secus est si iudicium cæptum fuit cum defuncto laico apud Iudicem sæcularem: nam tunc Clericus hęres laici adstringitur instancia cępta cum defũcto, quæ ad illum translata est per aditionem hæreditatis, & cogendum erit litem prosequi coram Iudice sæculari. Et erit hæc sublimitatio generalis ad limitationem traditam à nobis supra num. 299. nam cum regulare sit instantia transferri in successorem vniuersalem, vt supra diximus, num. 296. cum sequenti, ex textu in d. l. si is qui Romæ, 34. ff. de iudicijs; quoties priuilegiatus priuilegio etiam inserto in corpore iuris succedit non priuilegiatò post litem cæptam cum defuncto tenebitur prosequi litem coram Iudice defuncti, vbi cæpta est eo priuilegio non obstante, vt de vidua, pupillo loquens, tradit Nauarius in praxi electionis, & variation. fori, post hæc scripta visus, quæst. 20. section. 2. Prædictam limitationem in casu Clerici succedentis laico post litem cæptam cum defuncto coram Iudice sæculari, tradiderunt Angelus in d. l. hæres absens, in princip. num. 3. Paulus num. 4. Imola in l. si eum hominem, 34. num. 4. ff. de fideiussor. Ias. in authent. quas actiones, num. 39 C. de sacrosanct. eccles. & in l. cum quædam, 19. in princip. num. 8. & ibi Paulus num. 9. ff. de iurisdict. omn. iudic. idem Paulus in l. si constante, 25. §. final. num. 5. ff. solut. matrim. vbi Romanus num. 13. in fin. & num 14. Alexand. num. 4. Io. Crotus in repetit. l. nemo potest, num. 84. ff. de legat. 1. Felinus in cap. quia, 11. num 3. de iudicijs, post Marianum quem suum Dominum appellat, Aufrerius de potestat. sæcular. in ecclesiastic. regul. 2. fallent. 9. Couarru. in practic. d. cap. 8. nu. 2. & 3. Burgos de Paz. in l. 3. Tauri, num. 787. & 797. & seqq. Gail practic. obseruat. lib. 1. obseruat. 37. num. 8. & 9. qui dicit hanc sententiam veriorem, & in cameraapprobatam, Minsinger centur. 3. obseruat. 45. num. 2. & 3. qui tamen requirit litem contestatam cum defuncto laico, Viuius inter commun. opin. verb. Clericus, opinion. 108. relatus nunc tom. 1. commun. opinion. lib. 3 tit. 1. de iudicijs, num. 115. qui ait in iudicando, & consulendo hanc sententiam intrepidè sequendam, vti veriorem, æquiorem, & communiorem, refertq; iuxta eam decisionem Regiæ Audientiæ Aprutinæ, Barbosa in l. si constante, 25. §. final. num. 27. & seqq. ff. solut. matrim. & in d. l. hæres absens, in princip. ex num. 137. ff. de iudicijs, Spino. in specul. testam. gloss. 33. num. 75. Scacia de iud. caus. ciuil. & crimin. lib. 1. cap. 11. num. 23. Farinacius in prax. criminal. quæst. 8. num. 46. vers. amplia, 17. Ceuallos in specul. practic. lib. 1. quæst. 36. num. 9. & seqq. & lib. 4. q. 897. num. 625. & tract. de cognitione per viam violentiæ 2. par. q. 40. ex num. 9. Castillo lib. 3. quotidian. controuers. cap. 25. nu. 49. & rationes reddit ex numer. 45. Auendanus de exequend. mandat. 1. part. cap. 1. num. 33. Bouadilla lib. 2. politicæ, cap. 18. num. 165. Menchaca de successionibus lib. 3. §. 22. nu. 72. tom. 1. Surdus decis. 110. ex num. 1. & consil. 222. num. 9. cum seqq. lib. 2. Follerius in additione ad Marantam in praxi 4. part. distinct. 11. num 79. Paz in praxi, 2. tom. prælud. 2. num. 41. in fin. Azeuedus tametsi dubius in l. 15. num. 6. in fin. tit. 4. lib. 5. recopil. Gratianus disceptat. forens. cap. 16. num. 31. & 33. Gallesius ad form. cameral. obligat. 2. part. q. 2. num. 5. aliàs q. 8. numer. 5. & ad eum Zachias, verb. per Iudicem laicum ad vlteriora, ex num. 1. Emanuel Rodericus tom. 2. regular. q. 62. art. 21. Castillo decis. 2. nu. 2. & seq. Galluppus in prax. Sacr. Reg. Consil. Neapolit. part. 2. cap. 16. nu. 20. Carauita ad ritum 234. num. 3. Pereira de manu regia, 2. par. cap. 30. ex num. 1. & num. 6. Carolus de Grassis de effectib. clericat. 1. effect. num. 282. cum seqq. Quæ sententia in nostro Regno seruanda est, iuxta textum in leg. 57. tit. 6. part. 1. quam ita intelligendam sentit, Gregor. ibi gloss. 5. quem sequitur Couarruuias, & Auendanus, & alij, quidquid nonnulli Hispani contradicant, vt superiùs aduertimus, nu. 303. Addendum tamen est ad effectum istũ translationis instantiæ cæptæ cum defuncto in Clericum hæredem satis esse, iuxta dicta superius, num. 297. si defunctus citatus fuerit, non etiam requiri, vt lis fuerit cum defuncto contestata, quidquid Minsingerius, vbi supra dixerit. Addes autem notabilẽ huius limitationis ampliationem de continuando iudicio apud sæcularem Iudicem cum Clerico fideicommissario per hæredem laicum, quàm habes apud Peregrinum de fideicommiss. art. 48. ex num. 62. quem sequitur Grassis de effectib. cler. 1. effect. num. 947. vers. limitatur vigesimooctauo, & Christophorus de Paz post hæc scripta visus, de tenuta c. 64. n. 13. aliam apud Franchis, decis. 656. n. 1. quàm tamen, & ipse reprobat ibi, & ego non credo veram, de quibus agam latiùs infra, ex n. 950.

310 Ratio autem huius limitationis est, quia iure sancitum est, instantiam inchoatam cum defuncto transire in hæredem, d. l. si is quis Romæ 34. ff. de iudicijs, & in l. si eum hominem, 34. ff. de fideiussor. & in cap. quia V. 11. de iudicijs quibus locis notant Doctores, & Barbosa in dicta l. si constante, 25. §. final. numer. 15. ff. solut. matrim. alios textus congerens: non reperitur autem decisum limitandam esse regulam in hærede laico, vt in eo tantum procedat, non in hærede Clerico. Ergo standum est regulæ in quocunque casu, & indistinctè accipienda est in quocunque hærede cuiuscunque sit conditionis, l. de pretio, ff. de publician. in rem act. Neuizanis in sylua nuptiali, lib. 6. num. 21. & 22. Viuius decision. 135. ex numer. 1. Couarruuias libr. 2. variarum, cap. 12. num. 4. Gonzalez in regulam 8. cancellar. gloss. 8. ex num. 70. & plerique alij, quos consulto omittimus. Præsertim cum eadem ratio vigeat in hærede Clerico, quæ viget in laico ad transferendam instantiam, & eadem incommoda sequantur, si Clericus non alligaretur instantiæ cæptæ, quam si laicus. Violaretur enim regula, l. vbi cæptum, ff. de iudicijs, & regula l. nulli, Cod. eodem titulo, cum causæ continentia diuidenda foret, si cæpta semel lite nouus Iudex esset adeundus, & nouum iudicium inchoandum, priuilegiumque clericale, contra manifestas iuris regulas, creditori laico, qui cum Clerico non contraxit, neque Clericum conuenerat, ac per consequens compelli non poterat tribunal Ecclesiasticum sequi, pręiudicium generaret, ad eiusque iniuriam traheretur, quod fieri non debet, capit. ex multiplici, de decimis, cap. si propter tua debita, 10. cap. quamuis, 8. de rescriptis in sexto, & ibi Doctores, Glossa prima in cap. pastoralis, 19. de priuilegijs, l. 2. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publico, l. impuberi, 41. ff. de administrat. tut. leg. quamquam, Cod. de testament. milit. & ibi Baldus leg. cum filius 28. ff. de milit. testament. l. debitor, in principio, ff. de separation. Peregrinus de iure fisci, lib. 1. titul. 3. ex numero 21. Riccius collectan.

1010. Molina *de primogen. lib. 2. cap. 1. nu. 13.* cum tamen obligationes, & earum iura ex persona successoris immutari non soleant, *l. 2. §. ex his ff. de verb. oblig.*

311 Deinde quoniam hæres etiam Clericus succedit in vniuersa iura actiua, & passiua defuncti, & ligatur contractibus eius, & obligationes defuncti in eum transfunduntur per hæreditatis aditionem, *l. nihil est aliud, 24. ff. de verborum significat. leg. hereditas, 63. ff. de regulis iuris, l. cum à matre, 14. Cod. de rei vindicat.* Ergo simili modo ligabitur, quasi contractibus defuncti, & obligationibus, quæ inde procedunt. Cum igitur in iudicio quasi contrahatur, *l. 3. §. idem scribit, ff. de pecul.* notat Bartolus in *l. 2. §. sed etsi vnus, num. 2. ff. de prætor. stipul.* Paul. de Castro *in dicta l. 3. §. si filiusfamilias, num. 3. de pecul.* quasi contractus in iudicio à defuncto celebratur transferetur in Clericum hæredem, vt eodem ligetur, & teneatur iudicium cœptum prosequi; valet enim argumentum à contractibus ad iudicia, Euerardus *loco 39.* quemadmodum à contractibus ad quasi contractus, *l. si pupilli, 6. §. sed si quis ita, ff. de negotijs gestis*, idem Euerardus *loco 37.* Plures rationes huius limitationis adducit Surdus *dicta decis. 110. & dict. consil. 222. ex num. 10.* & Carolus de Graffis *de effectibus clericat. 1. effect. ex num. 283.* Qui tamen eam vtiliter limitat, *ex numer. 291.* cum iudicium cœptum fuerit nullum, vel perimatur instantia, quia cessant tunc prædictæ rationes, & iudicium de nouo est inchoandum. Quam limitationem quòad id, quod si iudicij cœpti cum laico, & prosequuti cum Clerico instantia perimatur Clericus hæres laici conueniendus sit coram Ecclesiastico ampliandam credunt multi etiam si per insufflationem spiritus vitæ apud Neapolitanos vsitatam instantia restauretur, & lis renuitur. In his sunt Vincentius de Anna *sing. 129.* Marta *de iurisdict. par. 4. cas. 141.* Rouitus *in pragmat. Reg. in Rubric. de instantia causæ non restauranda, num. 13. 14. & 15.* Paschalis *de patria potestate, par. 1. cap. 8. nu. 218.* Galluppus *in praxi Sac. Reg. Conf. Neapol. par. 2. cap. 16. n. 38.* Trentacinquius *lib. 2. resol. 4. n. 40. de iudicijs.*

312 Contrariam tamen sententiam huic limitationi, quin imo Clericum hæredem laici etiam si succedat lite iam cœpta cum defuncto non teneri prosequi litem in foro seculari, sed trahendum esse ad Iudicem Ecclesiasticũ nouo iudicio, neque in eum transferri instantiam cœptam cum defuncto laico, cui successit, senserunt multi, & non contemnendi Doctores. Ex quibus fuit Abb. Panormitan. *in d. cap. quia V. 11. num. 1. ad fin.* Decius *num. 37.* Ant. Butr. *nu. 11.* Io. Imola sibi contrarius *num. 3.* & vterque dubitanter, *de ind.* Cui molium fauent Baldus, & Salicetus *in l. 1. in fin. C. si pendent. appellat. mors interuen.* sequitur Marantia *in prax. 5. par. nu. 13.* Didacus Perez *in l. 4 tit. 2. lib. 5. ordinament. gloss. 2. ad fin. pagin. 143. vers. quid esset si Clericus,* vbi dicit hanc opinionem esse communiorem, veriorem, & tutiorem, eamq; iuxta iura vetera, & ius commune veriorem cẽ set Burgos de Paz *in l. 3. Tauri n. 792.* licet iuxta iura Regni ab ea recedendum putet, recedatq; re vera, *num. 797.* eidem mordicus adhæret Marta *de iurisdictione. 4. par. cent. 1. cas. 33. num. 5. cum seqq.* tenet Peregrin. *de fideicom. m. art. 53. num. 20.* Seraphin. *decis. 957. nu. 8. & 9.* quę eadem est apud Farinacium *inter criminales deci. 81. num. 5. 1. par.* Trentacinq. *variar. resol. lib. 2. resol. 4. nu. 17. de iudicijs.* Aleman. Ambrosin. *de immun. & libert. eccles. cap. 20. num. 45. & seq.* alios q; refert pro eadem Bouadilla *lib. 2. politic. cap. 18. nu. 167.* Carol. de Grass. *de effectib. cler. effect. 281. vers. subampliatur tertio,* tuetur Molfesius *ad consuetud. Neapol. par. 2. tit. de personis, quæst. 8. & in additione ad eam, ex num. 2. & conf. 16. nu. 19.* qui nimis ardenter, & audacter, sed nimis etiam sine fundamento adhibet in hac re censuram, vocans hanc sententiam vsu receptam in toto Orbe, & ab ea in consulendo, & iudicãdo non recedendum; cum tamen semper recedatur in tribunalibus sæcularibus, & habeatur pro re indubitata, & inconirouertibili contrarium.

313 Probatur primò hæc sententia, quoniam etiam in hoc casu viget ratio ea, quod Clericus non possit conueniri coram Iudice sæculari, *Auth. statuimus, C. de Episcop. & cler. cap. si diligenti, de for. competent.* Ergo tametsi lis cœpta sit contra defunctum laicum, Clericus hæres non tenebitur eam prosequi, sed perimetur instantia, & lis denuò inchoabitur coram Ecclesiastico, quia quando forus mutatur ex mutatione personæ successoris, & qualitatis eius, successor non tenetur sequi forum defuncti, Glossa *in cap. is qui in ius, 46. de regulis iuris in 6.*

314 Secundò probatur ex textu *in l. si constante, 25. §. fin. ff. sol. matrim.* vbi ex eo instantia cœpta cum delinquente non transit in fiscum, quia fiscus habet suos Iudices speciales, vt ibi docet Bartol. *num. 4. & in l. si cum hominem, 34. nu. 1. ff. de fideiussor.* Paulus *in l. iam ex contractibus, 57. num. 3. ff. de iudicijs,* Panormitan. *in cap. quia V. num. 13. de iud.* quibus alios etiam referens subscribit, Peregrinus *de iure fisci. lib. 5. tit. 1. nu. 65. & lib. 7. tit. 2. num. 11.* plures etiam allegat Barbosa *in d. l. si constante, §. final. num. 17. ff. solut. matrimon.* Ergo simili modo instantia cœpta non transferetur in Clericum, aut Ecclesiam hæredem, cum suos quoque Iudices, videlicet Ecclesiasticos habeat.

315 Sed non est recedendum à prædicta limitatione, quã planum est pensatis Doctoribus eidem adhærentibus, censendam esse, vt est verior, ita magis communem, & approbatam, vt ex eorum relatione constat, falsique qui censuerunt eam, à qua recessimus communiorem opinionem, quod adnotauit quoque Viuius ante relatus num. 309. inuehens aducrsus Maranium tanquam ex semetipso, suoque capite loquentem, cum eam dixit esse magis communem. Neque obstant fundamenta proposita; nam ad primum respondendum est, inter casum, quo conueniendus est Clericus hæres laici ante litem motam cum defuncto, & quando conuenitur lite cum defuncto cœpta, esse magnum discrimen. Nam primo casu lis incipit postquam Clericus est effectus dominus hæreditatis per aditionem, ac per consequens tanquam circa factum initium sumens à sua persona, quæ priuilegiata est, quodque posteritis est priuilegio Clericali, vtitur priuilegio suo. Sed in secundo casu lis antecedit tempus, quo Clericus efficitur dominus hæreditatis, & prior est quam Clerici priuilegium, ex quo consequens est, vt Clericus non possit quoad eam litẽ vti suo priuilegio, iuxta textum *in l. si ejus 6. cum l. cum qui 33. ff. de iure fisci,* & tradita à Peregrin. *de iure fisci, lib. 6. tit. 7. num. 3.* & Barbosa *in l. si constante, 25. §. fin. num. 16. vers. & pro illis vrgenter facit, ff. solut. matrim.* Ita respondit idem Barbosa *in d. l. hæres absens, in princip. nu. 138. ff. de iudicijs,* & considerat *in d. §. fin. num. 29. vers. neque dicas,* quod nos inferius magis declarabimus, & confirmabimus, *n. 320. & 321.*

316 Ad secundum argumentum ex textu *in d. l. si constante, §. fin.* respondetur, rationem decidendi conclusionis illius textus, quod instantia non transfertur in fiscum nõ esse eam, quod fiscus habeat proprios Iudices, quinimo ea nõ obstante instantia transibit in fiscum hæredẽ instituturum

tutum, iuxta textum *in l. 1. §. fin. ff. de offic. Procur. Cæsar. & in l. auferetur, 46. §. feraus Cæsaris, ff. de iur. fisc.* quoniam fiscus hæres institutus vtitur iure priuati, *l. si legatus, 30. §. fin. ff. ad trebell. l. ex imperfecto, 3. C. de testam.* docet Bald. *in d. l. si constante, §. fin. num.* 2. Angel. *nu.* 3. Cuman. *num.* 7. Imol. *num.* 10. Paul. *nu.* 5. Barbos. *nu.* 18. idem Imol. *in l. si eum hominem, 34. nu. 3. ff. de fideiuss.* Dec. *in c. quia, 11. num. 35. de iudic.* Pereira *de mana regia 2. p. c. 30. nu. 9.* quidquid alij dicant, quos refert vbi supra Barbosa: sed rationem esse, quoniam cum fiscus succedit per publicationem, succedit bonis, non personæ, ac per consequens non repræsentat personam, quo fit, vt in eum instantia non trãsicat, tametsi successoris vniuersalis vicem sustineat, atq; adeo argumentum nihil conuincit aduersus conclusionem, quam defendimus. Quam doctrinam tradiderunt prædicti Doctores locis modo relatis, post Iacobum de Arena, quem refert Barbos. *in d. §. fin. n. 19.* & Guillelm. Bened. *in repet. cap. Raynutius, verb. & vxorem, decis. 5. num. 277. & 288. cum multis antecedentibus, & sequentibus, de testamentis.*

317 Neq; aduersus hanc solutionem quidquam facit textus contra eam à nonnullis expensus *in l. tam ex contractibus, 57. ff. de iud.* vbi instantia iudicij cæpti cum filio familias mortuo, transit in patrem successorem peculij, qui non est hæres, neq; filium repræsentat, *l. qui contra, 12.* & ibi Paul. *ff. de fideiuss.* sed tantum successor bonorum, *l. 2. ff. de castrens. pecul.* Ex quo fieri videtur, vt transferatur in fiscum instantia, etiam si non sit hæres, aut repræsentet personam defuncti, cum quo iudicium cæptum est, ex eo solum, quod sit bonorum successor, nisi obstaret alia ratio supra adducta, quod habeat suos proprios speciales Iudices.

319 Non inquam obstat textus iste, quoniam respondetur filium familias dum litem contestatur adstringi quasi contractu, vt soluat id in quo fuerit condemnatus, & pater videtur pro eo intercedere, quatenus est in peculio, *l. 3. §. idem scribit, ff. de peculio*, quasi quidem esset fideiussor iudicij, vt docet Bartol. *in l. filio, 54. numer. 8. ff. solut. matrimon.* & Cumanus *in d. l. si constante, §. final. num. 8.* Ob eam ergo rationem instantia ad patrem transfertur, vtpotè ad eum, cui nocet sententia, & aduersus quem potest executioni mandari in peculio sine nouis actis, aut processu. Regulare enim est, vt aduersus fideiussorem iudicij sententia sine nouo processu executioni mandetur, *l. 1. ff. iudicatum solui*, vbi Bartol. *num. 1. & 2. l. vltima, §. vltimo, C. de vsur. rei iudic.* Vincentius de Franchis *decis. 400. num. 1.* Peguera *decis. 197. numer. 3.* Cartocius *decis. 136. num. 12.* Sese *decis. 194. ex numer. 1.* Surdus *decis. 218. num. 12. & 13.* Misingerius *singul. obseruat. cent. 4. obseru. 99. ex nu. 1.* Caballus *resol. crim. cent. 3. casu 292. num. 7.* Caballinus *milleloq. 268.* Cardin. Tuscus *liter. P. conclus. 311. ex num. 10.* Castillo *quotid. controuers. lib. 4. cap. 14. ex num. 29.* cum plurimis omissis. Iure igitur instantia iudicij ad eum transit, & ei nocet, siquidem nocent acta, & sententia: nam generalis est regula, instantiam, & acta iudicij illis nocere, quibus sententia nocet, *cap. inter dilectos, 6. versic. nec attestationes, de fide instrument. l. sed etsi possessori, §. final. ff. de iureiurand.* Afflictis *decis. 396. num. 3.* Molina *de primogen. lib. 4. cap. 8. numer. 5.* Peregrinus *de fideicommiss. artic. 53. numer. 31.* Barbosa *in d. l. si constante, §. fin. num. 21. ff. solut. matrimon.* qui multos referunt. Ex quibus intelliges in casu *dict. l. tam ex contractibus*, non ex eo in patrem transire instantiam, quod sit successor bonorum filij vt quidam Doctores existimarunt, sequuti Bartolum *in d. l. si constante, § fin.*

sed ex eo, quod cum propter quasi contractum litis contestationis, teneatur pro filio, quasi fideiussor iudicij, ei nocet instantia, & processus, actaq; iudicij, quemadmodũ, & sententia, quæ aduersus eum potest mandari executioni, iuxta superius dicta, quæ locum non habent in fisco, qui succedit reo in bonis per publicationem, cuius tamen personam non repræsentat, quo fit, vt in eum instantia non transferatur.

319 Tertiò ex prædictis infertur, quid dicendum sit in casu inuerso, scilicèt si laicus hæres Clerici conueniatur pro debitis defuncti: nam si lis cum Clerico cępta fuisset apud Iudicem Ecclesiasticum, ibi prosequenda est à laico hærede, ne continentia causæ diuidatur, *l. nulli, Cod. de iudicijs, cap. 1. de caus. possess. & propriet.* & vt ibi iudicium finem accipiat, vbi initium sumpsit, *l. vbi cæptum, 30. ff. de iudicijs*, quia ob easdem rationes ex superius dictis, & quia repræsentat defunctum hæres, eademque persona cum ipso censetur, instantia in eum transit à defuncto, atque apud eundem Iudicem tenetur litem prosequi, apud quem à defuncto cæpta est; comprobat Cochier *de iurisdiction. part. 2. quæst. 18. tom. 1.* Pereira *de mana regia 2. part. cap. 30. numer. 13.* Si verò lis cæpta non fuisset, laicus non poterit ex persona Clerici, quam vt hęres repræsentat, allegare declinatoriam fori, aut eius priuilegijs gaudere, quæ cum persona extincta fuerunt: nam mutatione personæ mutatur priuilegium, vt probat textus *in l. licitatio, 9. §. fiscus, ff. de public. & vectigal. & in l. in omnibus causis id obseruatur, 68. ff. de regulis iuris, & in l. 1. C. de imponend. lucrati. description. libr. 10.* & notarunt præter eos, quos retulimus supra hac eadem quæstione num. 302. in fine Baldus *in rubr. num. 13. C. de vsur.* & Bartol. *quæst. 2. Pisanæ ciuitatis, num. 8.* dicens, quod si non priuilegiatus priuilegiato succedat, priuilegio non vtetur, Decius *in d. l. in omnibus causis, num. 18.* Boerius *decis. 180. num. 10. & decis. 213. numer. 19.* Guido Papæ *decis. 261. num. 1. & 2.* Alexand. *cons. 35. numer. 16. lib. 4.* Rolandus *cons. 61. num. 5. & sequent. volum. 4.* Ponte *cons. 18. num. 10. & 11.* Tiraquel. *tract. de cessante causa, n. 217.* & de casu nostro in specie loquentes Iaso. *in Auth. quas actiones, num. 41. C. de sacros. Eccles.* vbi tangit Baldus *num. 13.* Fulgos. *cons. 105. num. 1. in fin.* Menoch. *cons. 322. num. 18. & 19. lib. 4.* Barbosa *in d. l. hæres absens, in princip. num. 216. & seqq.* Carol. de Grassis *de effectibus clericat. 1. effectu, num. 320.* atque ideo laicus hæres Clerici, non est conueniendus apud Ecclesiasticum Iudicem pro defuncti debitis, sed apud Iudicem sæcularem. Rectè igitur Bal. *in d. Auth. quas actiones, num. 13.* (cuius doctrinam approbat, & sequitur Pont. *d. cons. 18. num. 15.* retulitq; Rodericus Suarez *in l. post rem, ff. de re iudicata, in declarat. l. Regni, ampliatione 1. n. 4.*) notauit, esse discrimen inter obligationem iam contractam per defunctum, & forum, quod illa, tanquam respiciens solùm præteritum tempus, non variatur ex persona successoris, *l. 2. §. ex his, ff. de verb. oblig.* ât hic, cùm respiciat iudicium, & sic totus pendeat à tẽpore futuro, variari potest ex persona successoris, quæ quod attinet ad forum, & iudicium, attendenda est, si iudicium in ea sumat initium, non in persona defuncti. Dũ tamen addas, iuxta dicta superius, n. 299. tunc personam hæredis variare forum defuncti, cùm est priuilegiata priuilegio in corpore iuris inserto, si tamẽ lis cum defuncto cæpta non est: secus si priuilegium hæredis non sit insertum in corpore iuris, sed hæredi proprium, nam ex eo non introducitur varietas quòad forum defuncti.

320 Tandem vt quoties casus occurrat, radicitus possit examinari, & definiri, reducenda est in memoriam tra-

ditio Doctorum *in d. Auth. quas actiones, C. de sacros. Eccl.* circa difficultatem, eo loco tactam ab interpretibus, an, & quando priuilegiatus succedens non priuilegiato, vtatur priuilegio suo circa obligationes ab antecessore contractas, ex qua, velut ex prima radice, & fundamento, propositarum quæstionum resolutio ducit originem. Videndus est autem ibi Cynus *num. 3. cum seqq.* Albericus *num. 3.* Baldus *num. 12. & 13.* Salicet. *num. 9.* Ias. *num. 38.* & Barbosa *in d. l. hæres absens, in princ. ex num. 147. ff. de iudic.* Et verior sententia, quæ ex eorum doctrina colligitur, est distinguendos esse duos casus. Primus est, cùm agimus de obligatione contracta, & perfecta cum defuncto antecessore non priuilegiato, quæ in nullo pendet ex facto, vel non facto, seù omissione successoris priuilegiati. Et in hoc casu, quòad eam obligationem successor priuilegiatus non vti. ur priuilegio suo, ne iuri plenè quæsito à contrahente præiudicium fiat, cùm ex persona successoris conditio obligationis immutari non soleat, *d. l. 2. §. ex his, ff. de verbor. obligat. l. apud Iulianum, 3. in princ. ff. quib. ex caus. in poss. eatur. l. cùm quidam, 17. §. fiscus ff. de vsur.* Surd. *cons. 222. num. 14. lib. 2.* Gratianus *discept. forens. tomo 1. cap. 182. num. 32. & sequentibus.* Secundus casus est, cùm agimus de obligatione, quæ tametsi ab antecessore non priuilegiato contracta sit, pendet tamen effectus eius ex facto, vel omissione successoris priuilegiati. Et hoc casu, quòad hanc obligationem successor priuilegiatus, pro tempore antecedenti successionem suam, non vtitur suo priuilegio: pro tempore verò post suam successionem succedente, vtitur suo priuilegio, *l. Æmilius Largianus, 39. in princip. ff. de minor. l. cùm filiusfamilias, 49. § in hac,* & ibi Glossa *verbo stetisse, ff. de verb. oblig. d. l. cùm quidam, 17. § si debitores, ff. de vsuris,* optimus textus *in l. fiscus, 6. in princip. ff. de iure fisci.* *Fiscus* (ait Vlpianus) *cùm in priuati ius succedit, priuati iure pro anterioribus suæ successionis temporibus vtitur, cæterum postea quam successit, habebit priuilegium suum.* Confirmat id textus *in l. eum qui 33. ff. eod. tit.* Et ex hac conclusione procedit *dec.* Afflict. *212.*

321 Cuius tamen casus resolutionem rectè limitat Imola *in d. l. si eum hominem, 34. num. 3. ff. de fideiussor.* quem sequitur Romanus *in d. l. si constante, 25. § si bona, nu. 13. paulò post medium, ff. solut. matrimon.* Alexand. ibi, *num. 4. in fine,* & Peregrinus *de iure fisci, lib. 7. tit. 1. num. 11.* vt priuilegiatus pro tẽpore, & successu futuro, post suam successionem vti debeat etiam iure priuati, & non suo priuilegio, cum agitur de aliquo effectu, qui est connexus cum ante gesto, & inseparabilis ab eo, quoniam ille casus æquiparatur primo à nobis commemorato. Hinc oritur, vt tam fiscus, quam Clericus hæres instantiam cœptam cum defuncto prosequi teneantur coram Iudice defuncti eorum priuilegijs non obstantibus, & eis vti non possint quòad mutationem fori, & iudicij, vt diximus superiùs num. 309. & sequentibus. Quoniam acta iudicij subsequuta post eorum successionem separari non possunt ab ante gestis, & finis iudicij cum initio eius sit connexus, quippè cum vbi cœptum est, ibi finem accipere debeat, neq; possit diuidi continentia causæ, vt dicebamus supra, n. 310. Quibus tamen addes, quæ eleganter hac in re adnotauit Gaspar Rodericus *de annuis redditibus, lib. 3. q. 4. ex n. 42.*

322 Amplia tertiò prædictam regulam, vt non solùm hæres cum hæreditatem adiuit, sortiatur idem forum, quod defunctus, sed etiam hæreditas ipsa iacens, & non adita: quare si hæreditas laici adita non est, etiamsi hæres institutus sit Clericus, conuenienda est coram Iudice laico, apud quem defunctus debebat conueniri, & viceuersa si hæreditas iacens sit Clerici, tametsi laicum hæredem instituerit, conuenienda erit coram Ecclesiastico Iudice Clerici defuncti. Ratio est, quoniam hæreditas quandiu iacens est, repræsentat defunctum, non hæredem futurum, *l. non minus, 31. in fine, ff. de hæred. institut. l. hæreditas, 34. l. hæreditas, 61. ff. de acquir. rer. domin. l. denique, 13. § quæsitum, ff. quod vi, aut clam. l. quod seruus, 36. ff. de stipul. seruor. l. mortuo, 23. ff. de fideiussor. § seruus etiã alienus, instit. de hæred. inst. Prim. inst. de stipul. seruor.* notat Bartol. *in rub. num. 1. ff. de acquir. hæred.* Angel. ibi, *n. 1.* Ias. *n. 4. & 5.* Franchis *decis. 101. num. 28.* Peregrinus *de fideicommiss. art. 49. nu. 3.* Menoch. *consil. 105. num. 60. lib. 1.* & insignis præceptor noster Gabriel Henriquez, iuris ciuilis notitia, & docendi gratia præclarus, *in eadem rubrica, num. 4. & seqq.* & Glossa *in cap. causa carpensis, 13. verb. solis Ecclesiarum, de verb. significat.* Si igitur hæreditas iacens defunctum repræsentat, & eius personæ vicem sustinet, quemadmodum bona Clerici, dùm viuebat, exempta erant à sæculari iurisdictione, & subiecta dumtaxat cognitioni Iudicis Ecclesiastici, vt diximus quæstion. 3. numer. 153. & fusiùs dicemus quæstione sequenti numero 393. ita etiam hæreditas Clerici dum iacet, & Clericum repræsentat, & non hæredem laicum, *l. si mihi & Titio, 57. § 1. ff. de legat. 2.* vbi Bartol. subdita dumtaxat erit Iudici Ecclesiastico, tàm quò ad seipsam, quæ est persona quædam ficta vice defuncti, quàm quoad bona, quæ censentur esse sub ipsius personæ fictæ dominio *d. l. hæreditas, 61. ff. de acquir. rer. domin. d. l. denique, § quæsitum, ff. quo vi, aut clam.* Et viceuersa ob eandem rationem, hæreditas laici iacens, etiam si hæres institutus Clericus sit, quia interim dum iacet, repræsentat defunctum laicum, non pertinebit ad iurisdictionem Ecclesiasticam, sed sæcularem. Hanc ampliationem tradit Barbosa *in d. l. hæres absens, in principio, num. 180. & seqq. ff. de iudicijs,* & colligitur ex traditis à Guttierrez *libr. 2. practicar. q. 49. num. 3.* significat Flores *lib. variar. quæstion. 21. numero 100.* & aperte sentit Lasarte *de decima venditionis, cap. 19. num. 44.* Marta *de iurisdictione, 4. part. cent. 2. casu 12. num. 14. & 15.* & ante eos omnes Bouaga *in specul. Princip. rubric. 17. § final. num. 14. & 15.* quidquid contrarium probare conetur Fulgosius *cons. 105.*

323 Sed quæret quispiam, quis Iudex laicus, vel Clericus sit adeundus, cum conuenitur hæreditas iacens; an ne quam Iudex domicilij defuncti, an loci vbi est hæreditas, vel maior eius pars? Respondendum est, idem in hoc casu constituendum esse, quod si viueret defunctus: nam si actio realis in iudicium deducatur, adiri poterit Iudex loci, vbi res est sita. Si verò actio personalis competens contra defunctum, Mandelius *cons. 208. num. 1.* ex textu *in l. vnica, Cod. vbi de hæredit. agitur,* & ibi traditis à Doctoribus cum Glossa existimat, adeundum esse Iudicem loci, vbi est maior pars hæreditatis, & hæreditatem iacentem non posse alibi conueniri, quam vbi sunt bona hæreditaria. Sed hoc nulla ratione probat, quare existimo verius esse hæreditatem iacentem, ibi posse conueniri, vbi defunctus poterat, & vbi hæres conueniendus esset, si adijsset, ex foris inquam ab hæreditate prouenientibus, iuxta hactenus dicta: dum tamen intelligas, vbi multi sunt fori electionem fore actorum, vt diximus supra num. 152.

324 Ex qua ampliatione sic explicata, in primis infertur, cum hæreditas Clerici defuncti, antequam adeatur repræsentet Clericum, & sit persona ficta vice defuncti, censeri quoque debere bona eius, bona & patrimonium

Clerici,

Clerici, & eisdem priuilegijs gaudere, quibus gaudebant viuo Clerico. Vnde si aliqua ex prædictis bonis distribuantur, vel vendantur hæreditate iacente, id fiet apud Iudicem Ecclesiasticum, vt apertè sentire videntur Guttierrez, & Lassarte vbi supra, & tradit Barbosa vbi supra numer. 199. & 200. Item quemadmodum ea bona viuo Clerico erant exempta à gabellis, cap. quamquam, 4. de censibus in 6. l. 6. tit. 18. lib. 9. recopilat. ita si dum eius hæreditas iacet, aliqua venderentur ad hæreditatem pertinentia, immunia esse deberent à solutione gabellæ. Ita sentit Florez lib. 2. variar. dicta q. 21. num. 201. testaturq; se id semper vidisse vsu receptum: sequitur Barbosa, vbi supra, num. 201. Molina de iustitia, tract. 2. disput. 663. num. 11.

325 Quò ad hoc vltimum tamen contrariam sententiam, quinimo bona Clerici hæreditaria, dùm eius hæreditas iacet, non gaudere immunitate gabellæ, qua viuo Clerico gauderent, sed ex eorum venditione exigendam esse, docuerunt Lassarte de decima venditionis, cap. 19. nu. 38. & 40. Guttierrez libr. 7. practicarum de gabellis, quæst. 88. numer. 4. & seqq. allegans pro eadem sententia Girondam de gabellis, par. 11. in princip. num. 8. & 9. quem videre non licuit, quos sequitur Pereira post hæc scripta visus de manu regia 1. part. capit. 16. numer. 28. probant isti suam sententiam, quoniam immunitas bonorum Clerici est priuilegium personale, quod extinguitur cum persona Clerici defuncti, l. quia tale, 14. ff. solut. matrimon. cap. priuilegium 7. de regul. iur. in 6. & hæreditati communicari non potest, quemadmodum nec hæredi, vt de priuilegio fori considerauimus supra num. 302. & 319. & 320. quamuis defunctum sine dubio (ait Lassarte) repræsentat à tempore mortis, l. hæres quandoque, 54. ff. de acquir. hæredit. Igitur si bona Clerici, etiam eius hæreditate iacente vendantur, oneri gabellæ erunt obnoxia.

326 Nihilominus prior sententia eximens à gabella bona Clerici, dùm eius hæreditas iacet, verior est, quam vltra citatos sequuntur Riccius in praxi fori Eccles. resol. 129. p. 3. & Nouarius de elect. fori, quæst. 27. num. 5. sect. 2. in vlt. impress. Neap. Neque obstat fundamentum contrariæ sententiæ, nam ius ciuile multò maiorem vim repræsentandi defunctum tribuit personæ illi fictæ hæreditatis iacentis, quam hæredi: ratione cuius hæreditati iacenti communicantur multa iura, etiam personalissima defuncti, quæ ad hæredem non transeunt, neque transire possunt; nam cùm hæreditas iacet defunctus ipse viuere intelligitur, nō sic post hæreditatem aditam, quippè cum in omnibus hæreditas personæ defuncti vicem sustineat, in quibus non requiritur factum, nec opera, aut substantia personæ, vt probat textus in l. hæreditas, 61. ff. de acquir. rer. dom. l. 1. §. scæuola. ff. si quis testam. liber. esse iuss. fue. notat Bart. in l. si is, qui pro emptore, 15. numer. 20. Ias. num. 28. ff. de vsucapio. Ideoq; licet ætas personalissima sit, ob quam causa in ad hæredem non transit, l. ea quæ, §. si quando, & ibi notat Paulus num. 6. C. de tempor. in integ. restit. tamen hæreditas iacens repræsentat defunctum, etiam quoad ætatem, vt ibidem notauit Paulus, & Afflictis decis. 211. numer. 2. Quo fit, vt si quid hæreditate maioris iacente contigerit etiam si pupillus hæres sit, cum maiore gestum intelligitur, non cum pupillo: quia hæreditas iacēs defunctum maiorem repræsentat, non pupillum hæredem, l. hæreditas, 34. ff. de acquir. rer. dominio. quod probat elegans textus in l. nam & Seruius, 22. §. qui negotia, ff. de negotijs gest. nam licet gestum pro pupillo, non obliget illum, nisi quatenus factus est locupletior, l. si pupilli, 6. in principio, ff. eod. tit. gestum tamen pro hæreditate maioris iacente, cuius hæres pupillus futurus est, obligat pupillum in solidum, vt dicitur in d. §. qui negotia, tametsi hæres retro fingatur à tempore mortis defuncti dominus hæreditatis, d. l. hæres, quandoque, 54. ff. de acquir. hæred. nam hæc fictio nō est in consideratione, quādo vertitur præiudiciū tertij, qui ius habebat quæsitum, antequam fictio locum habeat, vt docet Bart. in d. l. nam & Seruius, §. qui negotia, n. 1. Cumanus in d. l. hæres quandoque, ante num. 1. Paulus nu. 2. Decius in l. omnia ferè, 153. numer. 2. ff. de reg. iur. quod idem probat text. in l. in integrū, 23. ff. de minor. vbi ea, quæ facta sunt à curatore bonorum iacente hæreditate secundum iuris formam, rata habentur sine auxilio restitutionis, quod minori futuro hæredi non competit, vt ex eo texto docuit Bart. in l. si quis instituatur, 23. §. & ideo num. 1. ff. de hæredib. instit. Lex in integrum (ait) de qua glossa facit mentionem, loquitur in pupillo, qui non restituitur de eo, quod factum est ante aditam hæreditatem, cùm interim tunc non fiebat contra pupillum, sed contra hæreditatem, quæ interim repræsentat personam defuncti maioris, quem sequitur Paulus in d. §. & ideo, numer. 2. & 3. & pro eadem doctrina faciunt, quæ cumulat Gratianus discept. forens. tom. 1. c. 182. ex n. 32. & Afflictis decis. 211. & 212. & Frāchis decis. 647. Et vice versa, in specie d. §. qui negotia, argumēto à contrario sensu, si defunctus esset pupillus, & hæres maior, & hæreditas iaceret, hæres non tenebitur pro gesto cum hæreditate, nisi quatenus iacens hæreditas locupletior esset facta, quia dum iacet pupillum defunctum, repræsentat, non hæredem maiorem. Ita sensit Alberic. in d. §. qui negotia, num. 4. in fin. Fulgos. num. 1. Paulus num. 2. & in l. siue hæreditaria, 23. num. 3. ff. eod. tit. de negotijs gest. Cùm igitur hæreditas personæ defuncti vicem sustineat, & fingatur esse idem defunctus, gaudere debebit omnibus priuilegijs, & beneficijs defuncti, iuxta doctrinam Iasonis in d. l. si is, qui pro emptore, 15. ex numer. 291. & numer. 306. & 307. quod qui ex fictione habetur pro tali, gaudet priuilegijs concessis tali, cùm iura loquentia de casu vero extendantur ad casum fictum, in quo viget eadem ratio, cap. ad audientiam, de cleric. non resident. Imola in l. 1. §. lex falcidia, num. 8. Alexand. num. 9. ff. ad l. falcid. Gregor. Lopez in l. 4. tit. 24. par. 3. glos. 1. Florez de Mena lib. 2. variarum, d. q. 21. nu. 202.

327 Reliquum est igitur, etiam si priuilegia sint personalia, & extinguantur cum persona, quoniam dum hæreditas iacet persona defuncti, & si secundum veritatem sit extincta, tamen secundum fictionem iuris censeatur persistere, durare priuilegia personalia, & qualitates quantumuis personales defuncti apud hæreditatem iacentem. Quod & ij aduersus quos disputamus, negare non possunt, siquidem Guttierez lib. 1. practicarum dict. q. 49. n. 3. planè significat hæreditati Clerici iacenti competere priuilegium fori, idque disertis verbis asserit Lassarte de decima vendition. d. cap. 19. numer. 44. tametsi priuilegium fori personale sit. Ergo eodem modo hæreditati communicari poterit priuilegium immunitatis, tametsi personale; non est enim in vno casu maior ratio, quàm in alio, sed vna, & eadem est in vtroque quod hæreditas defunctum priuilegiatum repræsentat. Et tametsi prædicto loco Lassarte conetur inter duos istos casus disparitatem inducere, planè non potest ab hac difficultate se expedire.

328 Argumentum verò à simili, quo prædicti Doctores vtuntur ab hæreditate ad hæredem, quoniam similiter hæres repræsentat à morte testatoris ipsum defunctum, d. l. hæres quandoque 54. ff. acquir. hæred. & tamen illi immunitatis priuilegium non communicatur: ergo neque

hæreditati

hęreditati iacenti: non est ad rem: nam postquam hæreditatem adiuit, non est in consideratione ficta illa persona, & ficta repræsentatio, sed magis attenditur veritàs personæ hæredis, & eius qualitas: succedit enim regula, quod vbi veritas, & fictio concurrunt circa idē subiectum, & ad eundem finem, veritas præualet fictioni, Bart. in l. 1. §. hoc autem nu. 3 ff. ad Sylan. atq; ea ratione, post hæreditatem aditam, tàm priuilegium fori, quàm immunitatis cessare debet, si hæres priuilegio non gaudet, quia iam bona illa non censentur bona defuncti, sed hæredis, vt diximus supra numer. 302. ex iuribus ibidem congestis, & notat Pereita de manu regia 1 par. cap. 16. nu. 20. & quia sicut hæreditas non adita repræsentat defunctum, & non hæredem, adita repræsentat hæredem, & non defunctum, l. 1. §. scęuola. ff. si quis testam. lib. esse iuss. fuer. l. hæreditas in multis, 61. ff. de acqu. rer. dom. l. capta, ff. de vsucap. Io. Lupus in rubr. de donat. inter, §. 39. num. 12. Guid. Pap. q. 261. nu. 2. Roland. à Vall. de inuentaria 2. p. q. 17. nu. 10. in fine Guttierrez lib. 3. practic. quæst. 49. nu. 2.

329 Prædictis annexa est quæstio frequens, magis quàm facilis, vtrum quemadmodum hæreditas iacens conuenienda est in foro defuncti, ita ea, quæ ad hæreditatem pertinent, siuè aditā, siuè non aditam, expediri debeant in foro defuncti, eo præsertim casu, quo defunctus fuit Clericus, etiam si instituerit laicum hæredem: videlicèt insinuatio, & publicatio testamenti, confectio inuentarij, designatio curatoris bonorum ijs casibus, quibus de iure locum habet, ac per consequens an sit adeundus Iudex Ecclesiasticus an secularis, vt ista fieri iubeat?

330 Et quod attinet ad insinuationē, & publicationem testamenti quidam existimant testamentum posse insinuari, & aperiri coram Iudice Ecclesiastico, etiam si testator sit laicus. Ita sentit Felinus in cap. si instrumenta, 16. nu. 3. de fid. instrum. & dicit communem sententiam.

331 Alij dicunt testamentum posse insinuari, & publicari corā Iudice Ecclesiastico, si confectum sit à Clerico, vel compertum sit factum esse à laico distribuente bona sua in pia opera. Ita sentit Couarr. in c. si hæredes, 6. nu. 3. de testam. Guttier. lib. 2. practic. q. 48. num. 2. & 3. Molina de iustitia tract. 2. disp. 250. §. Couarruuias, & Azeued. in l. 15. nu. 7. tit. 4. lib. 5. recop. Menchaca de successiou. tom. 3. lib. 2. §. 18. nu. 14. & 15.

332 Nihilominus verior videtur contraria sententia, nempè testamenti publicationem, & insinuationem, siue facti à Clerico, siuè à laico, siue in causas pias, siuè in prophanas, siuè instituatur hæres Clericus, siuè laicus, semper esse faciendam coram Iudice sæculari, & non coram Ecclesiastico: quoniam prohibitum est ne Ecclesiastici Iudices se immisceant in testamentorum insinuatione, vel publicatione, l. repetita, 39. C. de Episcop. & cler. l. consulta diualia, 23. C. de testam. & vtrobique notant Bald. & Salic. cùm igitur, vt rectè Iustinianus ait in d. l. consulta, absurdum sit si promiscuis actibus rerum turbentur officia, non debent Iudices Ecclesiastici, quod ad insinuationem, & publicationem testamentorum pertinet laicis subtrahere. Eam quoque sententiam sequutus videtur Innocēt. in d. cap. si instrumenta, vltimo, n. 1. in fin. & ibidem Panormit. nu. 9. de fid. instrum. & Gloss. in d. cap. si hæredes, verb. de Episcopo, de testam. idem Couarru. in pract. cap. 8. nu. 1. tametsi loquatur de testamento laici instituentis Clericum hæredem. Sed eam sententiam generaliter loquens tuetur Guliel. Benedict. in repet. cap. Raynutius, verb. & vxorē decis. 2. n. 129. de testam. Aufrerius de potest. secul. in ecclesiast. regul. 2. fallent. 11. Ancharan. in cap. ea quæ, 26. nu. 21. in fin. vers. in contrarium videtur, de regul. iur. in 6. Montaluus in l. 13. tit. 5. lib. 3. fori, verb. ante el alcalde, Io. Lupus in l. 3. Tauri, nu. 22. Burgos de Paz ibi, num. 795. Menchaca de success. tom. 1. lib. 3. §. 26. nu. 59. & 60. Spino in specul. testam. gloss. 28. n. 43. & 44. Paz in praxi tom. 2. prælud. 2. n. 42. vbi dicit se in praxi hoc obtinuisse in Clerico hærede instituto à laico, Barbosa in d. l. hæres absens, in princip. numer. 187. & seqq. Emanu. Roderic. tom. 2. regularium, q. 62. artic. 12. Surdus decis. 26. nu. 14. Pereira de manu regia, cap. 16. num. 18. 1. par. Barrius de successionibus, lib. 11. tit. 1. num. 4. Carolus de Grassis de effectib. clericat. 1. effect. num. 961. & 1034. Bouadilla lib. 2. politic. cap. 18. nu. 168. quemadmodum emancipatio filij, etiam si a Clerico fieret, apud Iudicem sæcularē esset facienda, non apud Ecclesiasticum, Ancharanus vbi supra, & Aufrerius dicta regul. 2. fallent. 7. Probat autem apud nos hanc sententiam, l. 15. tit. 4. lib. 5. recopil. & ibi notat Matienzus gloss. 1. quæ lex loquitur de Clerico hærede instituto à laico, ac per consequens videtur non esse dubitandum de hoc in nostro Regno.

333 Illud tamen verum est, & negari non debet, semel publicato testamento apud sęcularem Iudicem, si agatur de exequutione ipsius, causam esse mixti fori, & posse adiri pro ea tàm Ecclesiasticum, quàm sæcularē, esseq; locum præuentioni. Probat textus in l. hæreditas, 50. in fi. ff. de petit. hæredit. cap. si hæredes, 6. vbi notat Gloss. verb. ab Episcopo & Couarr. nu. 1. & 2. cap. tua, 17. cap. Ioannes, 19. de testam. idem Couarr. in cap. relatum, el 1. nu. 22. eod. tit. Paz in praxi 2. tom. 2. prælud. nu. 44. Marania in praxi, 4. par. dist. 11. nu. 6. Guttierrez lib. 2. practicar. d. q. 48. num. 2. & 3. & lib. 3. practic. q. 29. num. 14. Ceruantes in l. 6. Tauri, ex nu. 116. Belluga in specul. Princip. rubr. 17. §. finaliter, vers. videamus, ex nu. 5. Barbosa vbi supra num. 191. Tiraquellus de priuileg. piæ causæ, priuil. 149. & 150. Bouadilla lib. 2. politic. cap. 17. nu. 104. & 105. & cap. 18. nu. 120. Ceuallus de cognitione per viam violentiæ, 2. p. q. 84. Franc. Hieronym. Leo decis. 30. ex num. 2. vbi late disputat, & ex num. 18. Pereira de manu regia, 2. par. cap. 16. ex num. 2. & nu. 13. Crassus de success. lib. 2. art. exequutores vltimar. voluntat. q. 2. num. 3. & 4. Didacus Perez in l. 2. tit. 7. lib. 5. ordinament. pag. 206. Marta de iurisdiction. 4. p. cent. 1. cas. 88. nu. 13. & 14. Molina de iustitia tract. 2. disput. 250, Cenedo practicarum quæst. 14. nu. 2. Surdus de alimentis titul. 8. priuileg. 9. n. 2. & 4. Probat apud nos l. 7. titul. 10. par. 6. vbi notat Gregorius glos. 1.

334 Et quamuis ex istis Doctoribus, Gloss. Couarru. Gregor. Didacus Perez, Paz, Ceruantes, Barbosa, Guttierrez, & Molina, loquantur in genere de exequutione vltimarum voluntatū, tàm quòad pia, quàm quòad prophana, significantes in vtroque casu exequutionem esse mixti fori; cęteri tamen loquuntur de exequutione dumtaxat testamenti quòad legata pia, quæ proculdubio est mixti fori. Cæterum exequutio vltimarum voluntatum quòad ea, quæ sunt merè prophana, non video cur pertineat ad Iudicem Ecclesiasticum, cum textus iuris canonici in dicto c. tua, cap. nos quidem, cap. relatum, el primo, de testament. de solis legatis pijs loquantur textus autem in dicto cap. Ioannes, tametsi generaliter videatur loqui de legatis pijs, ac prophanis: agit tamen de hæreditate Clerici, quam subijci foro Ecclesiastico, diximus supra num. 322. cum sequentibus, item d. l. hæreditas, ff. de petition. hæreditat. agit de legato ad monumentum construendum, quod pium esse planum est; & Concilium Tridentinum sess. 22. decreto de reformatione, cap. 8. de solis pijs legatis agit item leg. nulli, 28. Cod. de Episc. & cleric. & leg. si quis ad declinandam, 49. Cod. eodem titul. exequutionem legatorum

torum

torum Episcopis iniungentes, de legatis pijs agunt.

335 Igitur contrariam sententiam, quinimo exequutionē testamentorum quòad ea, quæ merè prophana sunt, & pietatem non concernunt, non pertinere ad Episcopalem, aut Ecclesiasticam iurisdictionem, sed ad solos sæculares Iudices, si hæres sit laicus, & tunc hæredem pro legatis prophanis soluendis esse conueniendum apud sæcularem Iudicem, non apud Ecclesiasticum, existimo veriorem. Quàm tradit, & doctè probat Belluga *in specul. Princip. rubric.* 17. *§. final. ex num.* 11. & ibi additio Camilli Borelli *litera I.* eandem docuit Baldus *in l. vltima, num.* 65. *in fin. Cod. de heredib. instit.* Aleaand. *in l. qui liberis* 8. *§. hæc verba, numer.* 8. *ff. de vulg. & pupill. substit.* Azeuedus *in l.* 10. *numer.* 49. *tit.* 1. *libr.* 4. *recopilat.* Bouadilla *lib.* 2. *politic. c.* 17. *numer.* 105. & vt veram, & indubitatam videtur præsupponere Guttierez *lib.* 1. *practicar. quæst.* 44. *per totam, & lib.* 3. *quæst.* 29. eandem sequitur Cenedo *practicarum canonicarum, q.* 14. *num.* 3. *& sequentib. & num.* 8. Ioannes Lupus *in repetit. cap. per vestras, notab.* 5. *numero* 19. *&* 50. *de donat. inter*, Ceuallos *in tract. de cognitione per viam violentiæ,* 2. *part. q.* 21 *ex nu.* 3. Pereira *de manu regia* 1. *par. cap.* 16. *nu.* 13. *&* 14. Molina *de primogen. libr.* 2. *cap.* 15. *nu.* 75. *&* 76. dicens contrariam opinionem apud supremæ huius Regni tribunalia non admitti. Qua de causa existimo legatarium laicum, qui in nostro Regno cōueniret hæredem laicum coram Ecclesiastico de legato merè prophano non esse excusandum à pœna *l.* 10. *tit.* 1. *libr.* 4. *recopilat.* Dixi *si hæres sit laicus*, quoniam si hæres esset Clericus, planè esset conueniendus apud Iudicem Ecclesiasticum, iuxta supra notata nu. 301. cum sequentibus, ex regula generali, quòd actor sequatur forum rei, *l. Actor, vltima, C. vbi in rem actio, cap. cum sit generale,* 8. *de foro compet.*

336 Neque obstat *d. l.* 7. *tit.* 10. *par.* 6. quæ vniuersim, & nulla distinctione facta videtur Episcopis iniūgere testamētorum exequutiones, cuius decisio ad pia, & non pia videtur extendi. Nam ego considero, quòd exequutio testamentorum, & officium exequutorum in se spectatum sit res continens nudum ministerium, non iurisdictionē: nam testator, qui nullam potest iurisdictionem tribuere, exequutores testamentarios nominat, & facit: ius autem in casu negligentiæ eorum, aut omissionis testatoris circa eos nominandos, id officium Episcopis detulit subrogans eos in locum testamentariorum, tanquam legitimos, animaduertit Cenedo *in decretales, collectanea* 114 *num.* 1. *&* 8. Quare succedit vulgaris regula, vt subrogatum sapiat naturam eius, cui subrogatur, *l. si eum.* 10. *§. qui iniuriarum, ff. si quis cautionibus, l. postquā,* 5. *§. vltimo, vers. vltimo, ff. vt legat. seu fideicomiss. nom. caue.* Hippolitus *singular,* 255. Anton. Gabr. *lib.* 6. *communium, tit. de regul. iur. conclus.* 2. Cardin. Tuscus *litera S. concl.* 757. Euerardus *in locis legalibus, loco* 152. *à vi subrogationis*, cum plurimis omissis. Igitur officium executorum legitimorum nihil habet ad iurisdictionem pertinens, sed ad solum, & nudū ministerium. Quæ fuit doctrina Ioannis de Imol. *in l. qui liberis,* 8. *§. hæc verba, num,* 5. *&* 6. & Alexand. ibi, *num.* 8. *ff. de vulg. & pupill. substit.* in quo nudo ministerio pietatē, & spiritualitatem quandam agnouit, *d. l.* 7. *in fin. tit.* 10. *par.* 6. dum dixit, *E esto deuen ellos facer para cumplir la voluntad del testador, que es obra de piedad, e como cosa spiritual,* & textus *in §. si verò expressim in authent. de hæredib. & falcid.* lucrum habere ait pie agendo eum, qui testatoris voluntatem exequitur, ex quo id occasiō vbi supra, Alexand. dicens, exequutorem testamentarium expectare meritum à Deo, si benè exequatur atque ex ea ratione considerari posse pietatem, etiam in exequutione legati non pij. Id etiam adnotauit Spino *in speculo testamentorum, gloss.* 28. *num.* 6. 25. 77. *&* 80. consonat Cenedo *collectan.* 114. *in decretales, num* 8. *& practicarum canonicarum, quæst.* 14. *num.* 2. *in fine,* & ea hac eadem ratione docuit Tiraquell. *in leges connubial. gloss.* 5. *num.* 190. *&* 191. & Surdus *de alimentis, tit.* 8. *priuil.* 9. *num.* 4. Itaque Episcopi poterunt quidem tanquam nudi ministri, & exequutores legitimi curare, vt defunctorum voluntates, etiam non piæ, exitum habeant. Poterunt item per suam iurisdictionem, & tanquam ordinarij Iudices exequutores testamētarios, aut datiuos compellere ad exequendas testatorum voluntates, in quo pietatem versari, dixit partitæ lex: subsunt enim exequutores testamentorum, etiā exempti Episcoporum iurisdictioni, quodammodo quò ad rationem officij, quod pium est reddendam, vt rectè notat Spino *dicta gloss.* 28. *num.* 20 ex textu optimo *in clement. vnica, de testament.* & Pereira *de manu regia* 1. *p. c.* 16. *num.* 10. *vers. quare sine dubio, & num.* 14. post hæc scripta visus. Poterunt item in locum exequutorum testamentariorum negligentium designare datiuos. Poterunt itē de legatis pijs, & eorum exequutione cognoscere; non autem erunt Iudices competentes, vt compellant hæredes laicos soluere legata non pia; hęc enim res pertinet ad Iudiçes sęculares, vt pędictum est, dicta sint de insinuatione, & publicatione testamentorum Ecclesiasticarum personarum.

337 Cęterum quod attinet ad inuentarium bonorum Clerici defuncti, communis sententia est, confectionem inuentarij bonorum Clerici defuncti instituentis hęredem laicum pertinere ad Iudicem sęcularem, non ad Ecclesiasticum. Hanc amplectitur Guido Papę *decis.* 261. quē sequuntur Aufrerius *de potestate sæculari in ecclesiasticos, regul.* 4. *fallent.* 2. *num.* 3. *in fin. versic. adde, quod propter rationes*, Chasenęus *in consuetud. Burgund. rubric.* 6. *§.* 4. *verb. si par le pere, num.* 19. *& rubr.* 7. *§.* 13. *verb. par benefice d'inuentarie, num.* 16. Ioannes Lupus *in repetit. rubric. de donat. inter. §.* 39. *num.* 12. Roland, à Valle *cons.* 61. *nu.* 9. *volum.* 4. Franciscus de Ponte *cons.* 18. *numer.* 13. Cabedo *decis.* 81. 1. *part.* idem Rolandus *tract. de inuentario,* 2. *part. quæstion.* 17. *num.* 1. *alias in tractatibus varijs de inuentario, quæst.* 31. *num.* 1. *& sequent.* Phanutius *de inuentario, in tractatibus varijs, quæst.* 240. *num.* 54. *&* 25. Azeuedus *in l.* 15. *numer.* 8. *&* 9. *tit.* 4. *lib.* 5. *recopilat.* Guttierrez *lib.* 2. *practicarum, quæst.* 49. *num.* 1. *&* 2. Bouadilla *libr.* 2. *politic. cap.* 18. *num.* 179. Marta *de iurisdictione,* 4. *part. centur.* 2. *cas.* 122. *numer.* 16. Barbosa *in d. l. hæres absens, in principio, numer.* 178. *&* 179. Grassis *de effectib. clericat.* 1. *effect. num.* 1010. Ceuallos *in tract. de cognitione per viam violentiæ,* 2. *par. quæstion.* 78. *ex numer.* 7. inclinat Pereira *de manu regia* 1. *part. cap.* 16. *numero* 19. *&* 20. Villadiego *in politica cap.* 5. *§.* 20. *numer.* 106.

338 Fundamentum est, quoniam bona Clerici defuncti postquam per hęreditatis aditionem in hęredem laicum transierunt, non amplius censenda sunt bona Clerici, sed laici, amittuntq; fori priuilegium, quod mutatione personę mutatur, vt diximus superiùs nu. 302. & 319. ac per consequens manent sub sęculari iurisdictione. Ergo eorum inuentarium fieri debet interuentu Iudicis sęcularis.

339 Sed cum hoc fundamentum ad eum solum casum pertineat, quo hęres laicus a Clerico institutus hęreditatem adiuit remanet adhuc in hoc articulo duplex difficultas. Prima, quid dicendum sit cum adhuc iacet Clerici hęreditas, & eam nondum adiuit hęres laicus, & agitur de cōficiendo

ficiendo eius inuentario? Secunda, quid item dicendum sit, de inuentario hęreditatis laici, vel clerici, qui Clericum, aut pium locum, vel opus hęredem instituit, postquam adita est ab hęrede, an inquam in istis casibus pertineat inuentarij confessio ad Iudicem Ecclesiasticum, an ad secularem?

340 Et quod ad primam difficultatem attinet, quidam existimarunt inuentarium eo casu confici debere coram Iudice Ecclesiastico, non sęculari. Ita sentit Franciscus Marcus *decis.* 105. *& decis.* 1058. *num.* 3. 1. *part.* loquens de spolijs Clericorum. Vbi eam tribuit Guidon. Papę *in dicta decis.* 261. minùs tamen verè, quoniam Guido non loquitur de hoc casu: cum tamen sequitur Marta *de iurisdictione, 4. part. centur. 2. casu* 122. *num.* 14. *&* 15. Pereira *de manu regia* 1. *part. d. cap.* 16. *nu.* 21. 28. *&* 29. Probatur hęc sententia ex eo, quia hęreditas Clerici iacens, siuè hęres, qui nondum adierit sit Clericus, siue laicus, repręsentat personam Clerici, & gaudet priuilegio fori, vt diximus supra ex numer. 322. Ergo apud Iudicem Ecclesiasticum fiet inuentarium bonorum eius, non apud secularem.

341 Contrariam nihilominus sententiam, imò confectionem inuentarij hęreditatis Clerici iacentis pertinere ad Iudicem sęcularem, non ad Ecclesiasticum, tenent Guilielmus Benedictus *in repetit. cap. Raynutius, verb. & vxorem* 1. *decis.* 2. *num.* 132. *de testament.* & eum referens Rebuffus *in constitut. Reg tom.* 1. *tract. de sententijs praiudicialibus, artic.* 3. *gloss.* 3. *num.* 11. loquens per verba generalia; Guttierrez *libr.* 2. *practicar. quaest.* 49. *numer.* 3. Ceuallos *d. cognition. per viam violentiæ, part.* 2. *quaest.* 78. *ex numer.* 14. Barbosa *in d. l. hæres absens, in princip. num.* 192. *& seqq. ff. de iudicijs.* Redditq; eam rationem huius sententię, quoniam conficere inuentarium nihil aliud est, quam declarare in specie bona, quę per testamentum in confuso relinquuntur hęredi, atque ideò cum declaratio solum detegat id, quod latebat, *l. adeo,* 7. *§. cum quis, vers. vltimo, ff. de acquir. rer. domin. l. hærede, palam.* 21. *§. sed si quid post, in fin. ff. de testament.* debet considerari tanquam quid inclusum, & contentum in testamento. Cum igitur inuentarium sit declaratorium testamenti, & quasi eius pars, sequetur ipsius testamenti naturam, & sicut testamentum debet perfici, & publicari per Iudicem sæcularem, vt diximus superiùs num. 332. ita etiam inuentarium eius interuentu confici debebit. Et confirmatur, quoniam inuentarium est quædam dependentia à testamento, cũ illoq; connexum, quippè cùm ex eo constet, quot bona defunctus reliquerit, quibus satisfiat voluntati eius publicatæ. Quo fit, vt Iudex legitimus, & competens publicationis, sit etiam Iudex legitimus inuentarij, quasi causæ præparatæ, & preparantis, *l. ordinarij,* 13. *Cod. de rei vindicat.* notauimus supra quæstion. pręcedenti, nu. 204. Ergo Iudex Ecclesiasticus non potest se ingerere circa inuentarium hæreditatis iacentis defuncti.

342 In his rationibus agnosco illud vitium, quod procedant solum in hæreditate, quæ ex testamento defertur, non in ea, quæ defertur ab intestato: nam eo casu nulla fit publicatio, aut insinuatio testamenti, quod non existit, neque ratione conneXitatis, cum ea potest Iudex laicus fieri legitimus, & competens inuẽtarij hæreditatis Clerici iacentis. Quare censeo quidem rigoris iuris conformiorem primam prædictam sententiam Francisci Marci, nisi Hispaniæ consuetudo secundam sententiam introduxisset, quam etiam in Gallia seruari, auctores sunt Gulielmus, & Rebuffus, relati numero præcedenti Cuius fortasse ratio non est alia, (vt significat Guttierrez *dicta q.* 49. *numer.* 3.) nisi quia in bonorum descriptione, & inuentario faciendo, agitur solum de fauore, & commodo hæreditatis, & bonorum, heredisq; futuri, non de vllo præiudicio, damno, aut læsione: nam ex inuentarij confectione oritur, vt bona custodiantur, eorum ratio reddi possit. Mirum igitur non est si hoc fiat in foro sæculari, cum apud eius fori Tabelliones in nostro Regno, meliùs & securiùs, quam apud Notarios Ecclesiasticos scripturæ inuentarij deponantur, & fideliùs custodiantur, quippè cum maior habeatur ratio scripturarum apud successores Tabelionum sæcularium, quam apud successores Notariorum Ecclesiasticorum, quorum officia ita sunt personalia, vt successor non acquirat scripturas antecessoris, quemadmodum acquirunt Tabeliones publici sæculares, apud quos manent acta omnia antecessoris in eodem officio, quod transfertur ex antecedente ad succedentem per renunciationem, vt statuitur *d. leg.* 24. *titul.* 25. *lib.* 4. *recopilat.* atque ita in hoc patria consuetudo ad perpetuitatem, & commodiorem, securioremque custodiam horum instrumentorum, quæ tàm necessaria sunt, videtur respexisse. Quorum seruandorum apud antiquos tanta fuit sollicitudo, vt atrium libertatis apud Romanos constitutum fuerit archiuum, quod nos Archiuum vocamus, pro tabulis publicis testamentorum, contractuumque, & aliarum conuentionum custodiendis vt eruditè obseruat Iacobus Reuardus *lib.* 1. *coniectaneorum cap.* 3. & iure Cassiodorius *lib.* 12. *variarum epistol.* 21. dixerit Scribarum officium securitatem esse cunctorum, quoniam ius omnium eorum sollicitudine custoditur. Archiui quoque publici, quo instrumenta publica seruarentur, & debitorum obligationes, meminit Iosephus de bello Iudaico *lib.* 2 *cap.* 17. Neque verò nouum est, vt multa in iure ciuili contra strictam rationem disputandi pro vtilitate communi sint recepta, *l. si ita vulneratus,* 51. *§. vltimo, ff. ad l. Aquil.*

343 Multò autem vrgentiori ratione, quod dictum est de hæreditate Clerici iacente, dicendum erit de hæreditate laici iacente, cuius hæres ex testamento, vel ab intestato futurus est Clericus, vel pius locus; quia cum ista hæreditas repræsentet defunctum laicum, & interim dum iacet fori priuilegio gaudere non possit, iuxta dicta superiùs numer. 319. proculdubio confectio inuentarij bonorum eius ad sæcularem Iudicem pertinebit, vt animaduertit Barbosa *in d. l. hæres absens, in principio, numer.* 185. quidquid dicant Marcus, & Phanuncius ab eo relati.

334 Ex consuetudine ista credit Guttierrez *dict. quaest.* 49. *numer.* 4. ortam esse in hoc Regno aliam, quam praxi frequenti receptam videmus, vt quoties Episcopus vita functus est, Iudex sæcularis faciat describi bona Prælati defuncti, atque deponi apud sequestrum qui ea fideliter custodiat, atque vt id fiat, expediantur regia rescripta, in supremo Castellæ Consilio. Quod si collector spoliorum Cameræ Apostolicæ proferat excommunicationis sententiam aduersus Iudicem sæcularem, quò eum inhibeat; implorato regio auxilio violentiæ recurritur ad idẽ Consilium, vbi monentur absolui excommunicati hac de causa, quod iustis de causis fieri existimat, vt creditoribus defuncti faciliùs satisfiat, & breuius iustitia ministretur; eiusdem consuetudinis meminit Lassarte *de decima venditionis, cap.* 19. *num.* 48. *&* Bouadilla *lib.* 2. *politic. c.* 18. *n.* 180. eandem reddens rationem, & Villadiego *in sua politica, cap.* 5. *§.* 20. *num.* 107. & Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ,* 2. *par. quaest.* 78. *num.* 13. item Cabedo *decis.* 84. 1. *par.* quam antiquissimam esse Hispa-

niæ

niæ conſuetudinem, teſtatur *l.*18.*tit.*5.*par.*1. vbi notat Gregorius *gloſſ.*3. Et *in l.*11.*tit.*15.*eadem par.*1.*gloſſ.*4. autumat hanc conſuetudinem ortam eſſe ex iure patronatus, quem Reges Hiſpaniæ exercent in ſuis Eccleſijs, quemadmodum Regibus Franciæ, & Angliæ Regibus cũ erant catholici, & alij Principibus, ex eodem iure, & conſuetudine approbata à ſede Apoſtolica idem ius prouenit, vt teſtatur Ioannes Andreas *in cap. cum vos*, 4. *numer.*15. *de offic. ordin.* Hoſtienſis, & Imola ibidem relati ab eodem Gregorio, & Boerius *deciſ.*31. *per totam, maximè nu.*8. *&* 9. Ex qua conſuetudine veriſimilius eſt duxiſſe originem alteram illam, de qua egimus, de inuentario bonorum Clerici defuncti apud ſæcularem Iudicem faciendo, cum caput membra ſequantur, & idem ius in membris futurum ſit, quod in capite, *cap. in Synodo*, *diſt.* 63. & ibi gloſſa *verb. ac per hoc*, *capit. cum non liceat*, 12. *in principio, de præſcription.* Cardin. Tuſcus *liter. C. concluſ.* 78. quam è contra ex illa ortam iſtam alteram, vt ſentiebat Gutierrez.

345 Quòad ſecundam autem difficultatem, quando hæres Clerici, vel laici, eſt Clericus, vel locus pius, & hæreditas eſt adita; prima ſententia ait, inuentarium eſſe conficiendum interuentu Iudicis Eccleſiaſtici, non ſæcularis. Ita ſentit Phanutius *in tractatibus varijs, de inuentario quæſtion.*240. *num.*25. qui tamen falsò pro eadem ſententia allegat Chaſſenæum, eam tamen ſequitur Gutierrez *lib.*2. *practicar. dicta quæſt.*49. *num.* 5. & Marta *de iuriſdictione* 4. *part. cent.*2. *caſ.*132. *numer.*14. *&* 15. Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ dicta quæſt.*78. *nu.* 14. *&* 15. Pereira *de manu regia*, 1. *part. capit.*16. *num.* 24. *&* 25. tametsi loquantur ſolum de caſu, quo teſtator, & hæres ſũt Clerici, omittentes caſum teſtatoris laici, & hæredis Clerici. Verùm eadem ratio videtur vigere in vtroque caſu, videlicèt, quòd hæres gaudeat priuilegio fori.

346 Contrariam tamen ſententiam, imo in iſtis omnibus caſibus inuentarium interuentu ſæcularis Iudicis cõfici debere, tenent Gulielmus Benedictus *in repet. capit. Raynutius, verbo, & vxorem deciſ.*2. *nu.*132. Rebuffus *tomo* 2. *in conſtitut. Reg. tract. de ſentent. præiudicialib. artic.* 3. *gloſſa* 3. *num.*16. qui loquuntur de inuentario indiſtinctè, & generaliter, Carolus de graſſis *de effectib. clericat.* 1. *effect. nu.*1010. Barboſa *in d. l. hæres abſens, in principio, num.* 197. Mattheus, & Ferrarius *in additionibus ad Guidon. Papæ deciſ.*261. Villadiego *in politica, cap.*5. §. 20. *num.* 106. quam ſeruari, & in praxi receptam iuxta conſuetudines ſuarum Prouinciarum teſtantur. Pro qua ſententia faciunt, quę in præcedenti difficultate pro ſecunda ſententia adducta ſunt: locum enim habent in iſto caſu, quemadmodum in illo. Confirmatur, quoniam non obſtante priuilegio fori, quo Clericus gaudet, ſtatutum eſt in noſtro Regno, vt Clericus hæres laici teſtamenti publicationem faciat coram Iudice ſæculari, *l.*15. *tit.* 4. *li.* 5. *recopilat.* Ergo ſimili modo coram eodem debet facere inuentarium, cum inuentarium ſit appendix teſtamenti. Ex quo rurſus colligitur Clericum hęredem Clerici eodem modo debere interuentu Iudicis laici inuentarium conficere: non eſt enim maior vis priuilegij bonorũ Clerici defuncti, quam perſonæ hęredis Clerici, qui hęreditatem adiuit, imò maior perſonę viuentis, quàm bonorum defuncti: cum hoc ex veritate pendeat, illud ex iuris fictione. At non obſtante priuilegio Clerici hæredis qui adiuit, cum Clericus laico ſuccedit, teſtamenti publicatio, & inuentarij confectio, quod conſequens eſt, pertinet ad Iudicem laicum, *ex d. l.* 15. Ergo ſimiliter cũ Clericus ſucceſſit Cler. cũ nõ poſſit reddi ratio diſparitatis.

347 Neque obſtant, quę Gutierrez pro ſua ſententia adducit *dicta q.*49. *num.*6. *& ſeqq.* Arguit enim ab exemplis dubioribus, & quę non modicam patiuntur difficultatẽ: imò verò ſatis eſt veriſimile, vera non eſſe, vt doctè adnotauit Molina *de iuſtitia, tract.*2. *diſput.* 133. §. *dubitant Doctores, circa finem, verſ. multum tamen dubito*. quare rectè cadit illud Horatij *lib.*2. *ſatyr.*3. *verſu* 325.

Nihil agit exemplum litem, quod lite reſoluit.

Eſto autem vera eſſent ab illis ad inuentarij confectionẽ argumentum ſumi non poteſt, tùm ob ante dicta, tùm ob conſuetudinem, quæ hac in re multum valet. Tametſi fortaſſis res hæc cenſenda ſit mixti fori vbi prędicta contraria conſuetudo non vigeret, quod vno verbo videtur ſignificaſſe. Sarmiento *de redditibus Eccleſiaſticis*, 4. *part. cap.*1. *num.*8.

348 Regulam tamen prędictam, & concluſionem principalem limitabis primo, vt procedat, & habeat locum in hęrede, & ſucceſſore vniuerſali: ſecus erit in ſucceſſore particulari, in quem non tranſit forus principalis ſui anteceſſoris. Probat hanc limitationem per argumentum à contrario ſenſu textus *in d. l. hæres abſens in principio, ff. de iudicijs*, notat Paulus *in l.*1. *num.*3. & probat textus ibi, *ff. ſi ex noxal. cauſ. agat.* & Barboſa *in d. l. ſi conſtante* 25. §. *fin. num.* 30. *ff. ſolut. matrimon.* qui refert Curtium Iuniorem *in d. l. hæres abſens in principio, num.* 3. Quę tamen limitatio primo ſublimitanda eſt in ſucceſſore particulari ex neceſſitate in iudicio, & actione reali vt probat textus *in l. in iudicio*, 48. vbi notat Gloſſa, *verb. parte ad iudicatus, ff. famil. erciſcun.* & ex illo notat Bart. *in l. Lucius*, 78. §. *rogatus, ff. ad trebellia. & in l. ſi eum hominem*, 34. *num.*4. *ff. de fideiuſſor.* Marian. Socin. Iunior *conſ.* 34. *n.* 13. *li.*3. Peregrinus *de fideicommiſſis art.*53. *num.* 24. & pro maiori explicatione adde eundem ibidem *num.*25. Puteus *deciſ.* 177. *li.*2. Mohedanus *deciſion.*1. *de rei. alias deciſion.* 41.

349 Sed an iſta limitatio ſit ſublimitanda eo caſu, quo ſingularis ſucceſſor à titulo inualido, & nullo acquirit poſſeſſionem rei, vt tunc, etiam ſi ſit exemptus, cenſeatur nihilominus ſubijci eidem foro cui ſubijciebatur anteceſſor, difficultatem habet. Declarabimus autem eam aptatis terminis generalibus ad caſum in ſpecie expreſſum. Ponamus laicum tranſtuliſſe in Clericum ex aliquo particulari titulo legati, donationis, aut venditionis hippotechas ſpeciales cenſuales; cum tamen in contractu cenſus eſſet adiecta conſueta clauſula qua continetur pactum de non alienando conforme celebrare textui *in l. ſi creditor*, 7. §. *vltimo, ff. de diſtract. pignor.* quo caſu alienationem nullam eſſe, ſaltem in creditoris præiudicium, communis eſt omnium ſententia: tunc ſi creditori decurſas penſiones ſoluere renuat, aut differat Clericus hippothecatũ poſſeſſor, dubium eſt, quem Iudicem adire debeat creditor pro exactione ſui debiti, an ſæcularem, cui anteceſſor ſubditus erat, & coram quo erat conueniendus, an Eccleſiaſticum cui Clericus ſucceſſor eſt ſubiectus.

350 Prima ſẽtia eſt, adeundũ eſſe Iudicẽ ſecularẽ quemadmodũ adeundus eſſet, ſi hippothecæ poſſiderentur à laico anteceſſore. Ita ſentit Parladorius *l.*2. *rer. quotidi. c. fin.* 2. *part.* §. 1. *num.* 11. *&* 12. Olanus *in ſua concordia, liter. C. nu.* 30. *&* 31. Ceuallos *in ſpecul. practic. lib.*1. *q.* 36. *ex numer.* 14. *& in tract. de cognitione per viam violentæ*, 2. *par. q.*16. *nu.*35. *& q.*40. *ex num.* 14. pro quibus faciunt tradita à Gutierrez *lib.* 2. *practicar. q.*132. *num.* 9. allegãt iſti pro ſe Gulielmum de Cuneo, Afferium, Gulielmum Benedictum, & alios. Fundamentum huius ſententiæ eſt, quoniam iſto caſu hippotheca cenſui ſuppoſita virtute pacti de non alienando, non poteſt alienari in Clericum, neque

quem in eius dominium transire, iurisque census maneat sub laici alienatoris dominio: ac per consequens non est exempta à sæculari iurisdictione, poteritque Iudex secularis expedire mandatum de exequendo, & eam capere iure pignoris iudicialis, iubereque distrahi, aut possideri, vt creditori satisfiat.

351 Contraria nihilominus sententia, quæ nimirum re censui supposita ad Clericum deueniente ex titulo, etiam inualido, & inepto ad transferendum dominium, non esse petendam exequutionem pro redditibus decursis aduersus hippothecas, & Clericum earum possessorem, apud Iudicem laicum, sed apud Ecclesiasticum, cui subest Clericus debitor decursarum pensionum, verior est, & iuri conformior, tùm item magis communis, & visitata, approbaturque à tribunalibus superioribus. Eam tradunt Gaspar Rodericus *de annuis redditibus, lib. 2. quæst. 9. num. 59.* qui ait, ita iudicasse pluries Senatum Pincianum, & se obtinuisse in quadam causa Metimensi, Felicianus *de censibus, tomo 2. libr. 2. capit. 3. num. 16.* Gratianus *disceptation. forens. tomo 1. cap. 16. num. 21. & sequentibus, & cap. 141. num. 9.* Zachias *ad Gallesium de obligatione camerali, q. 8. n. 4. 5. & 6.* Marta *de iurisd. p. cent. 2. cas. 152. ex n. 2.* & ante omnes vno verbo Ancharanus *in c. ea quæ 16. n. 21. in fin. vbi est etiam finis quæst. 17. de reg. iur. in 6.* Fundamentum est, quoniam tametsi per alienationem hippothecæ contra pactum, quæ nulla est, dominium non transferatur in Clericum, tamen in eum transfertur possessio, *l. 1. §. si vir vxori, ff. de acquir. possess.* & diffusè probat Anton. Gomez *in l. 45. Tauri, num. 23. cum seqq.* qua possessione non potest Clericus priuari à Iudice sæculari sine citatione, vt probat optimus textus *in cap. licet Episcopus, 28. de præbend. & dignitatib. in 6. & in l. cum fundum, 18. ff. de vi, & vi arm. & in l. meminerint, 6. C. vnde vi,* notant Menoch. *de recuper. possess. remed. 1. num. 101. & remed. 8. per tot. maximè num. 79.* Peregrinus *de iur. fisc. lib. 1. tit. 3. nu. 60. & lib. 6. tit. 4. num. 13. de fideicommiss. art. 48. nu. 18.* Castillo *quotid. controuer. lib. 3. cap. 24. num. 66. & seqq.* & idem Ceuallos *de cognition. per viam violentiæ d. q. 16. num. 14. & 15.* præterquam quod possessor hippothecarum citari debet, iuxta iura regia processu exequutiuo ad sententiam addictionis, vt statuit *l. 19. tit. 21. lib. 4. recopil.* & notat Parlador, prioris sententiæ sectator, *libr. 2. rerum quotidian. c. fin. 4. par. §. 5. numer. 19.* quippè cum de ipsius præiudicio tractetur, & subsit regula, *l. de vnoquoque, 47. ff. de re iud.* Iudex autem sæcularis non potest citare, vocareue ad suum tribunal Clericum à sua iurisdictione immunem, Card. Tusc. *lit. C. concl. 239.* quem si de facto citauerit, & ille petierit, vt ad suum Iudicem Ecclesiasticum remittatur, remitti debet, Grammaticus *decis. 61. nu. 1. 2. & 3.* idem Tuscus *lit. C. concl. 345. nu. 24.*

352 Neque obstant adducta pro prima sententia: nam imprimis Doctores antiqui pro ea allegati loquuntur, præsupposita opinione illa, quod Clericus actione reali conueniri possit apud Iudicem sæcularem, quam in Gallia seruari testantur multi, quam tamen esse iuri dissonam, & in Hispania insuetam, diximus superius quæst. 3. num. 254. cum aliis, quos ibi retulimus. Item argumentum Paladorii nullius momenti est: nam tametsi ex alienatione nulla in Clericum non transferatur rei censui suppositæ dominium, acquisita est saltem illi possessio, ratione cuius Clerici interest ad iudicium vocari, citarique ad sententiam addictionis ferendam in processu exequutiuo: nō potest autem vocari ad iudicium a Iudice laico, qui est incompetens, & alienus Iudex, vt præsupponit textus *in l. si quis ex aliena, 5. ff. de iudiciis,* & notant Doctores *in l. vltima, ff. de iurisdiction. omn. iud.* Marianus Socinus *in rubrica de dilationibus, art. 4. nu. 1. art. 17. nu. 1.* Marta *de iurisdiction. 4. par. cent. 2. cas. 102. nu. 3. & 4.* Tuscus *liter. C. dict. concl. 239.* cum citare sit actus iurisdictionis, quæ in non subditum non potest exerceri. Si verò ad iudicium accedat proponens exceptionem fori declinatoriam, ad suum Iudicem est remittendus, vt rectè Grammaticus, Tuscus, & Gaspar Rodericus supra relati adnotarunt.

353 Limita secundò propositam regulam, & conclusionē generalem, vt procedat, & locum habeat cum hæres conuenitur ex contractibus vel quasi contractibus defuncti, pro quibus ipse poterat conueniri, si viueret: secus erit, si in iudicium deducantur actiones initium sumentes à persona hæredis, quæ oriuntur ex quasi contractu celebrato in aditione hæreditatis, iuxta textus *in l. apud Iulianum, 3. §. vltimo, in fine, ff. quibus ex caus. in possess. eatur, & in §. hæres, instit. de obligat. quæ ex quasi contractu,* vt si petantur legata, vel fideicommissa à defuncto relicta: nam non debet hæres conueniri pro illis, attento foro defuncti, cum actio à defuncto non fuerit transfusa, sed in loco, vbi fuerit maior pars hæreditatis, apud Iudicem competentem, videlicèt hęres laicus apud Iudicem laicum, Ecclesiasticus verò apud Ecclesiasticum. Hanc limitationem probat textus *in l. si fideicommissum, 50. de iudiciis, & in l. vnica, C. vbi fideicommiss. peti opor.* cum quibus conuenit *l. 1. tit. 6. part. 6.* vbi notat Gregorius *gloss. 4. & l. 48. tit. 9. eadem par. 6.* & præter Bart. Bald. & cæteros *in d. l. si fideicommissum, & in d. l. vnica,* meminit Molina *de primogen. lib. 3. cap. 13. numer. 73.* & Peregrinus *de fideicommiss. art. 53. num. 1. & 2.*

354 Amplia limitationem, vt si legatarius velit hæredem conuenire, non vt legatū soluat, sed vt pro legato caueat, possit id facere apud Iudicem loci, vbi est hęreditas, vel maior pars eius, & non sit necesse hęredem remitti ad Iudicem sui domicilii. Probat textus *in l. postquam, 5. §. cum quærebatur, versic. quare si hæres, ff. vt legat. seu fideicommiss. nom. caue.*

355 Quænam verò sit ratio huius limitationis, & ampliationis eius, non conuenit inter Doctores, qui varias assignant, quas tamen improbat Barbosa *in d. l. hæres absens, in princip. ex nu. 37.* redditque aliam *nu. 39. cum seqq.* quam & nos probandam duximus. Est igitur ratio, quoniam tametsi hæres adeundo hæreditatē videatur in loco, quo eam adiuit, quasi contrahere cum legatariis, vt *in §. hæres, instit. de oblig. quæ ex quasi contract.* tacitè tamen videtur solutionem destinare in locum, vbi fuerit maior pars hæreditatis: nam cum ius præcipiat legata peti, & solui in prædicto loco, vt *in d. leg. vnic. Cod. vbi fideicommiss. peti oport.* videtur hæres obligare se, vt ibi soluat, quasi conformans se dispositioni iuris, iuxta *l. si duo, 38. ff. de acq. hæred. l. hæredes mei, 57. §. cum ita,* vbi notat Ripa *nu. 75. ff. ad trebel.* imò, & testator, qui in dubio præsumitur in minimo velle grauare hæredem, *l. Titia cum testamento, 35. §. qui annua, ff. de leg. 2.* Parisius *de resignat. beneficior. lib. 6. q. 2. nu. 44.* Molin. *de primog. lib. 1. c. 4. nu. 8. & 9. lib. 2. c. 14. n. 46. vers. ex aduerso,* Menoch. *de præsumptionib. libr. 4. præsumpt. 106. ex num. 17.* Peregrinus *de fideicommiss. art. 1. n. 33.* Quesada *diuersar. quæstion. cap. 22. nu. 2. & 3.* tacitè videtur in eum locum contulisse solutionem, vbi commodius ab hærede fieri potest ex bonis hæreditariis, *l. sed etsi susceperit, 52. §. sed etsi proponas, ff. de iudiciis,* ex quo textu id docuit Bartol. *in d. l. si fideicommissum, 50. num. 1. ff. eod. tit.* Succedit igitur doctrina, conclusio à nobis tradita supra, quæstione præcedenti ex numer. 248. & num. 259. quod vbi contrahitur in vno loco, & in alium con-

fertur

fertur solutio, non censetur contractum in loco, in quo contractus celebratur, ad effectum, vt contrahentes ibi sortiantur forum, sed in loco, in quem solutio destinata est, *l. contraxisse*, 21. *ff. de act. & obligat. l. 3. ff. de bonis autor. iudic. possid.* Quæ conclusio etiam in quasi contractibus locum habet, vt docuit Paulus Castrensis *in l. non alias*, a *num. 3. ff. de iudicijs*, & ex Lancellotto, Decio, notauit Barbosa vbi supra *nu. 40. in fine*. Quibus adde, cum accessorium sequatur naturam principalis *l. cum principalis*, 178. *ff. de reg. iur. cap. accessorium, de reg. iur. in 6.* eundem locum esse idoneum pro petenda cautione, qui idoneus est pro petendo legato, quod est principale, cum cautio accessoria sit principali causæ, *l. in omnibus*, 43. *ff. de solutionib.* Ex qua ratione comprobatur prædicta limitatione ampliationis ampliatio.

356 Vnde fit, vt exceptio, quæ oritur ex *d. l. si fideicommissum*, in fauorem hæredis conuenti in loco, vbi hæreditas est adita, pro legatis, vel fideicommissis, sit exceptio in competentiæ, seù declinatoria, quasi Iudex illius loci, nullam iurisdictioné habeat in adeuntem, vt videtur sensisse Glossa *in l. sed etsi susceptit*, 52. *in princ. in verb. non potest, ff. de iudicijs*, quæ non solum exequutioni legati opponi potest, vt sensit Paul. Castrens. *in d. l. si fideicommissum*, 50. *in princip. num. 2. & in §. fin. num. 2.* sed etiam petitioni, & ab ea legatariũ excludet, debebitq; remitti ad Iudicem loci, vbi est maior pars hæreditatis, quod videtur esse contra sententiam Pauli. Quæ tamen eo solo casu admittetur, quo hæres conuenitur quidem in loco, in quo est maior pars hæreditatis, atq; adeò apud Iudicẽ competẽtem: res autem in specie legata, quæ petitur est in alio loco, tunc enim exceptio non opponetur petitioni legati, quod congruo loco petitur, sed eius exequutioni, quia legatum præstari, ac solui debet in eo loco, in quo erat tempore mortis testatoris, *l. quod legatur*, 38. *ff. de iudicijs*, *l. cum res*, 49. *ff. de legat.* 1. quod adnotauit quoque Barbosa vbi supra ex *numer.* 41. & nos dicemus numer. 358. sequenti.

357 Sublimita primò prædictam secundam limitationem principalem, vt hæres pro legatis sit conueniendus in loco, vbi fuerit maior pars hæreditatis; si tamen ibi inueniatur, alioqui si fuerit absens, conueniri non poterit. Obseruat Salycetus *in d. l. vnica, num. 4. Cod. vbi fideicommiss. peti oport.* Peregrinus *de fideicommiss. art. 53. numer. 7. iuncto num. 1.* Quod Salycetus ex eo probat, quoniam hæres ibi conuenitur ratione quasi contractus, & solutionis tacitè destinatæ, vt diximus superiùs numer. 355. Sed in loco veri contractus, & solutionis expressè destinatæ, conueniri non potest contrahens, nisi ibidem inueniatur, vt diximus quæstione præcedenti numer. 261. Ergo neque hæres in loco, ubi fuerit maior pars hæreditatis: nam ex contractu ad quasi contractum, argumentum legitimè in iure deducitur, & è contra, vt notat Euerardus *in locis legalibus, loco 37. & 38.*

358 Sublimita secundò prædictam secundam limitationem, si legata sit res in specie, quæ sit alibi, quam vbi est maior pars hereditatis: nam pro ea poterit hæres conueniri in loco, in quo est res legata: dum tamé heres ibidem inueniatur, etiam si sit in diuerso loco maior pars hereditatis. Hanc sublimitationem probat textus *in l. sed etsi susceptit*, 52. *§. si ea res, ff. de iudicijs, & in leg. 48. tit. 9. par. 6.* Azo *in summa, C. vbi fideicommissum pet. opert. num. 1.* Salycetus *in l. vnica, numer. 2. & 3. Cod. eod. titul.* Paulus Castrens. *in d. l. quod legatur, numer. 2. ff. de iudicijs*. Rationem reddit Salycetus, primò, quoniam testator tacitè videtur voluisse præstari rem, vbi est tempore mortis tempo-

re, *cum res, 49. ff. de legat. 1. d. l. quod legatur*, 38. *vers. nisi si adiectum*. Ergo ibidem peti potest, *d. l. si fideicommissum*, 50. *in principio, versic. nisi probetur, d. l. sed etsi susceptit, §. si libertis, versic. cum appareat.* Et confirmatur, quoniam hæres per quasi contractum aditionis videtur tacite conuenire cum legatarijs de soluendo eo loco, quo testator disposuit, *l. si hæres*, 6. *iuncta l. 1. ff. de eo, quod certo loco.* In loco autem, vbi soluere promisit, conueniri potest hęres, *l. quamuis* 51. *§. 1. ff. de iudicijs.* Salycetum suppresso nomine sequutus est Barbosa *in d. l. hæres absens in principio, ex num. 46.*

359 Sed an hęc sublimitatio vera sit, & procedat solũ, cũ agitur pro legato actione reali, videlicèt rei vindicatione, uel hippotecaria, vel personali in rem scripta: an etiam cum agitur actione merè personali ex testamento, eamque; possit intentari apud Iudicem loci ubi res legata existit, non est leuis controuersia inter Doctores. Nam Glossa magistra vltima *in dict. l. quod legatur*, quam sequuntur approbantes Bartol. ibi, Bald. Angel. *numer. 2.* Fulgosius Peregrinus *de fideicommissis, artic. 53. numer. 1.* Simon de Pretis *de interpretat. vltimar. voluntat. libr. 4. interpretat. 1. dubitat. 8. num. 104. & sequentib.* Barbosa *in d. l. hæres absens, in principio, num. 50. & 52. cum sequentib.* & ante eos omnes idem docuit Azo *in summa num. 1. C. vbi fideicommiss. peti oport.* & Cynus *in leg. vnica, numer. 1. C. eodem titulo*, sentit rem in specie legatam non posse peti actione personali in loco, ubi est, sed solum reali, uel personali in rem scripta, quod significare uidetur textus *in dict. l. quod legatur*. Et probatur, quoniam in foro rei sitę non potest agi actione personali, sed solum reali, ut adnotauimus hac eadem disputatione quęstio n. 3. num. 151. Ergo neque in loco, ubi sita est res legata, agi potest aduersus hęredem, uel grauatum eam tradere, & legatum soluere, actio personalis, sed dumtaxat realis.

360 Contrariam tamen sententiam quinimo in loco, ubi sita est res legata, posse agi aduersus hęredem, ut eam tradat legatario, non solum actione reali, sed etiam personali ex testamento, sine metu exceptionis, quod alibi sit maior pars hereditatis, sequuti sunt Gulielmus de Cuneo, quem refert Paulus Castrensis *dict. leg. quod legatur. numer. 2.* Albericus ibi, *numer. 3.* Salycetus *in d. leg. vnica, numer. 3. Codicis vbi fideicommissum, peti oportet* Antonius Gomez *tomo primo variarum capit. 12. numero 84.* Probatur hęc sententia, primò, ex generalitate textus *in dict. leg. sed etsi susceptit, 52. §. si ea res, ff. de iudicijs*, ubi petenti fideicommissum in loco, ubi est, non obstant exceptio, quod alibi sit maior pars hęreditatis. Qui textu iuxta interpretationem Fulgosij ibi, *numer. primo* loquitur de actione personali in iudicium deducta.

361 Neque satisfacit Fulgosius ibi, & eum sequutus Barbosa *in d. l. hæres absens, in principio, ex n. 58.* recurrens ad eam considerationem, quòd in eo §. ut in precedentibus, agatur de legato, quod petebatur Romę actione personali, vbi ex eo peti poterat; quod sit communis patria, & ibi omnes domicilium habere intelliguntur. Non inquam satisfacit, primò, quoniam *in §. si ea res*, nulla relatio fit ad paragraphos præcedentes, neque casus ibi propositus vllam dependentiam habet ab alijs, aut similitudinem cum illis, ob quam intelligamus Iurisconsultum agere de legato, quod Romæ peteretur, & prosequi casum propositũ superioribus periodis, & non potiùs fecisse transitum ad alium casum diuersum, ut plerumque fit. Secundò, quoniam tametsi paragraphis præce-

dentibus egerat Iurisconsultus de legato Romę petito, non in eo fundauit, aut ex ea ratione confirmauit decisionem suam, quod Roma esset communis patria, sed ea potius, quod testatoris verisimilis voluntas eo loco solui legata decreuerat. Ergo prædicta subtilitas attendenda non est.

362 Secundò, quoniam non solum cum agitur pro ipso legato, vel fideicommisso, potest agi in loco, vbi existunt, sed etiam cum agitur pro satisdatione, & cautione præstanda, vt *in d. §. si ea res, in fine*, in quo iudicio nulla actio realis proponitur, sed imploratur officium Iudicis, quod magis personali actioni, quàm reali simile est, vt notat ibidem Fulgosius.

363 Tertiò, quoniam per hæreditatis aditionem hæres quasi contrahere videtur cum legatarijs, & se obligare, vt soluat legata, non quidem in loco, vbi hæreditatem adiuit, sed in loco, in quo res legata existit. vt considerabamus supra nu. 355. & 358. & docuit Cumanus *in l. cum res 49. 1. lectura, num. 3. in fin. ff. de legat. 1.* vbi ait, hanc obligationem contrahi respectu loci, vbi res est eumque sequutus, magisque explicans Ias. ibi *num. 12. & 13.* referens Angelum, apud quem tamen id non inuenitur. Sed in loco solutioni destinato conueniri potest reus, non solum actione reali, sed etiam personali, vt constat ex traditis quæstione præcedenti, ex numer. 248. & numer. 259. Ergo & hæres pro re legata, in loco, in quo existit.

364 Quartò, quia in loco, in quo testator tacitè, vel expressè vult solui legata, peti possunt ab hærede, & ibi legitimè conuenitur hæres, tùm actione reali, tùm personali, *d. l. quod legatur, 38. d. l. si fideicommissum, 50. in principio. d. l. sed etsi susceperit, 52. §. si libertis, & §. sed etsi proponas, ff. de iudicijs, d. l. cum res, 49. ff. de legat. 1.* quasi iste sit locus solutioni destinatus, & expressè apud nos statuit, *l. 48. tit. 9. p. 6. circa fin. ibi: O en aquel lugar do el testador las mandasse pagar.* Sed in loco, vbi existit res legata, videtur tacitè voluisse testator, vt eam tradat hæres legatario, & legatum soluat, *d. l. cum res,* & ibi notarunt Doctores. Ergo ibi potest conueniri pro soluendo legato, tùm actionem reali, tùm personali.

365 Quintò tandem apud nos Hispanos res videtur esse minus dubitabilis, ob generalitatem verborum, *d. leg. 48. tit. 9. par. 6.* quæ indistinctè ait, legata peti posse in quocunque ex tribus locis: aut vbi hæres habet domicilium, aut vbi fuerit maior pars hæreditatis, aut vbi fuerit res legata. Ergo indistinctè est accipienda eius dispositio, siue agatur actione reali, siuè personali, *l. de pretio, ff. de public. in rem act.* cum vulgatis.

366 Paulus autem Castrensis *in dict. l. quod legatur, 38. nu. 2.* quibusdam ex istis fundamentis conuictus, conciliat duas istas contrarias sententias facta distinctione casuū. Primus casus est, cum tempore testamentis, vel mortis, res legata erat alicubi, & id sciebat testator. Nam si tēpore exactionis ibidem reperitur, hæres poterit ibi pro ea conueniri actione reali, & personali. Ratio est, quia cum loco concurrit tacita voluntas testatoris, quę locum facit actioni personali eo loco mouendæ. Secundus casus est, cum res non est in loco, in quo erat tempore mortis testatoris, vel testator ignorabat esse extra locum testamenti. Quo casu non poterit agi aduersus hæredem pro legato actione personali in loco, in quo res legata existit, sed solum actione reali, qua agi potest vniuersim in foro rei sitæ, iuxta dicta à nobis quæst. 3. numer. 151. Ratio est, quia hoc casu deest voluntas testatoris, quæ excluditur ignorantia, *l. si per errorem, 15. ff. de iurisdict. omn. iudic. l. cum testamentum, cum sequenti,* vbi notat Bartol. *ff. de iuris, & facti ignor.* optimus textus *in l. si quis ita, 16. §. si quis cum ignoraret, ff. de testament. tut. l. Titius, 25. in princip. ff. de liber. & posthum.* Hinc ortum est vulgare, & certissimum Philosophorum axioma, *nihil volitum quin præcognitum,* desumptum ex Aristote *libr. 3. moralium ad Nichomachum, capit. 1. & 2.* de quo D. Thomas *1. par. q. 82. art. 4. ad 3. & 1. 2. q. 6. artic. 8. in corpore, & q. 9. art. 1. in corpore, & q. 76. art. 1. ad. 3.* & Thomistæ istis locis Scholastici *in 2. distinct. 22.* vbi agit magister de ignorantia, Cordubensis *libr. 2. quæstionarij, q. 16. & 17.* Alphonsus de Castro *de potestate legis pœnalis, libr. 2. cap. 14. post conclusionem secundam principalem, propositione 1.* vbi illud attribuit Diuo Augustino non designato loco. Cuius etiam meminit Baldus *in l. quæ fortuitis, nu. 2. C. de pignorat. action. & in l. certi iuris, num. 2. C. locati.* Eadem quoque voluntas testatoris excluditur mutato loco, vbi res erat tempore mortis testatoris, quoniam ad id tempus debet eius voluntas referri, *§. in extraneis, instit. de hæred. qualit. & different.* ac per consequens nihil operante testatoris voluntate, quam deesse certum est, remanet forus rei sitæ dumtaxat, in quo sola actio realis, aut in rem scripta in iudicium deducitur, non personalis, vt diximus supra quęstion. 3. dicto num. 151. & hæc conciliatio Pauli nobis placet.

367 Aduersus quam nihil faciunt vtriusque sententiæ proposita fundamenta: nam ad fundamenta primæ respondetur, in primis textum *in d. l. quod legatur,* in quo Iurisconsultus docet, actionem realem pro specie legata deducendam in loco, vbi res est, non negat eodem loco posse moueri personalem actionem. Ab affirmatione autem vnius, ad negationem alterius, non ducitur legitimè argumentum, nisi inter contraria, & incompatibilia, vt diximus quæst. præcedenti nu. 190. Item Iurisconsultus ibi agit de loco, vbi sita est res legata, qui est forus legitimus, & competens, vbi legatum peti potest actione reali ex se, & ex natura sua, etiam si voluntas testatoris non concurrat, vt dicebat Paulus Castrensis contingere in secundo ex enumeratis casibus, in quo actio personalis ibi moueri non potest. Addimus tandem ex Alberico *in dict. leg. quod legatur, numer. primo* mentem Iurisconsulti ibi fuisse, notare differentiam inter actionem realem, & personalem, quibus legatum peti potest: nam si petatur actione personali distinguendum est, an petatur species, an quantitas: si autem legatum petitur actione reali, non est necesse hanc distinctionem facere. Item dicimus in prima parte legis, in qua Iurisconsultus agit de loco personali actione petito, decernere solum, vbi legatum solui debeat, non vbi debeat peti: quoniam verò affirmat, soluendum legatum petitum actione personali, vbi est, non negat ibidem peti posse actione personali, vbi est. In secunda verò parte legis, vbi agit de legato petito actione reali, determinat solum, vbi legatum peti debeat, non vbi solui.

368 Ad secundum argumentum deductum à simili ex foro rei sitæ neganda est consequutio: nam ideò in foro rei sitæ, solum potest deduci actio realis, quia ex se, & natura sua locus rei sitæ præcisè spectatus redditur forum competentem ad actionem realem dumtaxat mouendam aduersus reum non obligatum, & qui ex nulla alia ratione forum sortitur: si verò reus sortiretur forum in eodem loco, in quo res existit ex destinatione solutionis eo relata, vel contractu ibi facto, proculdubio posset etiam ibidem moueri personalis actio. Heres igitur

cum

etiam in loco, in quo est res legato, non ex sola re sita fortiatur forum, sed ex taci a voluntate defuncti, eum ibi obligante, vt soluat legatum, cuius solutioné in eum locũ tacitè destinauit, rursum non est, si conueniatur legitimé, tám reali, quàm personali actione, quia ex noua causa superueniente forus fortificatur, vt nostri loquuntur, & in eo non solum reali, sed personali actioni locus sit, cum duo vincula fortiora sint, quàm vnum, *Authent. itaque, C. commun. de successión.*

369 Ad omnia autem argumenta adducta pro secunda sẽtentia facilè respondetur, quòd in secundo ex prædictis casibus propositis à Paulo, cessat verisimilis voluntas testatoris, qua cessante, cessant quoque omnes prædictæ rationes: manet enim dumtaxat forus rei sitæ à voluntate testoris separatus, in quo solum locus est actioni reali, non personali, vt sæpiùs dictum est.

370 Sublimita tertio prædictam secundam principalem limitationem, vt non procedat, cum hæres promisit soluere legata in certo loco, nam ibi poterit conueniri, etiam si alibi sit maior pars hæreditatis. Ita probat textus *in leg. quamuis, 5 1. §. 1. ff. de iudic.* & ibi notat Doctores, Peregrinus *de fideicommiss. art. 53. num. 4.* Barbosa *in d. Libares ab: sens, in principio, num. 77.* Ratio est, quia ex destinatione solutionis in aliquem locũ facta contrahitur forus in eodem loco, vt possit ibi promissor conueniri, non secus, ac si ibidem contraxisset, iuxta latè dicta quæstione præcedenti num. 48. cum sequentibus.

371 Sublimita quartò eandem secundam limitationem, vt pro legato possit hæres conueniri in quocunque loco, in quo voluerit testator solui legatum, etiam si ibi non sit maior pars hæreditatis. Ita planè tradit textus *in leg. quod legatur, 38. & in d. l. si fideicommissum, in principio, & in d. l. sed etsi susceperit, §. si libertis, & §. sed etsi proponas, ff. de iudicijs, & in d. l. cum res, 49. ff. de legat. 1.* & istis locis notant Doctores, apud nos aperte probat *l. 48. tit. 9. par. 6.* Peregrinus *de fideicommiss. artic. 53. nu. 6.* Dueñas *regul. 16 1. verf. tertio fallit.*

372 Sublimita quintò eandem secundam limitationem, si hæres sponté incipiat soluere legatum in loco, in quo poterat opponere exceptionem dilatoriam, quod alibi sit maior pars hæreditatis: nam ipso facto videtur ei exceptioni renunciare, & cogetur integrè legatario satisfacere in eodem loco, & solutionem perficere. Ita probat textus *in d. l. si fideicommissum, 50. §. vltimo*, & ibidem notant Bartolus, & Baldus, & Albericus *numer. 3. versic. sed quæritur*, Fulgosius *nu. 5.* Paulus Castrensis *num. 1.* Angelus *in l. 1. num. 5. C. de fideicommiss.* Menesius *in l. etsi vniuersaliter, 2. numer. 6. eodem titulo*, Dueñas *d. regul. 161. limitation. 4.* Peregrinus *de fideicommissis dicto artic. 53. numer. 3.* probat item apud nos *d. l. 48. titul. 9. par. 6.* ubi notat Gregorius *gloss. 7.*

373 Sed hæc sublimitatio maiori eget declaratione: nam duas difficultates inuoluit. Prima est, an ex solutione partis vnius legati sieri cœpta ab hærede, reddatur locus, in quo facta est, forus legitimus, & competens, in quo conueniri possit ipse idem hæres pro solutione reliquæ partis eiusdem legati, quod cœptum est solui. Secunda, an ex solutione partis vnius legati, aut integra vnius legati solutione, reddatur ille locus, quo eius legati solutio facta est, forus legitimus, & competens, in quo possit hæres ab alijs legatarijs pro legatorum suorum solutione conueniri.

374 Et quod attinet ad primam difficultatem, dicendum est, hæredem legitimè posse conueniri in loco, in quo soluere cœpit vnum legatum, pro reliqua parte eiusdem legati, quod cœptum est solui. Quod planè probatur *ex d. l. si fideicommissum, cum l. quamuis sequenti, & l. sed etsi susceperit, ff. de iudicijs, et l. 48. titul. 9. par. 6.* expresse id cum minimum decidentibus, pro quo quia decisione facit etiam text. *in l. 1. §. non semper, ibi.* & ibi Glossa, *verbo, cœperit, ff. de pollicitationib.* Ratio autem huius conclusionis (relicta ea, quam reddit Iason *in l. 2. num. 9.* quem sequitur Menesius *ibidem num. 6. C. de fideicommiss.*) quæ planè est diuinatoria) est, quoniam cum exceptio fori sit declinatoria, quæ litis contestatione creditur renunciata, *l. Prætor. §. finali, ff. de vsucapionib. & exceptionib. muneris l. exceptionem, 19. C. de probationib. leg. præscriptiones, Cod. de exception. cap. inter monasterium, 20. de re iudicat. l. 1. tit 5. lib. 4. recopilat.* simili modo solutione facta in loco, in quo quis poterat, si conueniretur pro debito, forum declinare videtur declinatoriæ exceptioni renunciasse, vt explicant *in d. l. si fideicommissum, §. quoties,* Bartol. & *in eius summario* Baldus, Fulgosius *nu. 5.* quos sequitur Cuiacius *in posthuma explicatione illius §. & in rationalibus* Antonius Faber, quia soluens videtur se gerere pro condemnato, imò verò, & potens terminum ad soluendum id, in quo fuit condemnatus, dicitur sententiæ acquiescere, & appellationi renunciasse, *l. ad solutionem, C. de re iudicat.* Romanus *consil. 9. in fine,* Magonius *decis. Lucens. 24. numi 18.* quanto magis idem censebitur interue iente solutione. Alexand. *consil. 136. numer. 2. lib. 2.* Hanc explicationem tradidit doctissimus, & ingeniosissimus vir, non minus sanguinis, & generis nobilitate, quàm omnigena literarum omnium eruditione preclarus, & insignis Preceptor, & Dominus meus nunquam peniten us, illustrissimus Dominus Gabriel de Trejo, sanctæ Romanæ Ecclesiæ meritissimus Cardinalis, quo cum mihi non leuis familiaritas, & necessitudo intercessit, (cuius cum tanta est clarissimi viri humanitas fatis memore nunc etiam sum expertus) in commentarijs manuscriptis ex eius lectione à me exceptis, *in l. 1. & 2. num. 19. C. de fideicommissis* dum esset cathedræ Codicis in Salmanticensi Academia moderator. Postquam in eadem Academia adeptus est cathedram proprietatis legum vespertinam, & supremas in Hispania Republica dignitates, & officia: in Regia nempè Cancellaria Vallisoletana, in ordinum militarium Consilio, habitu Aequestri militiæ de Alcantara insignitus, in Consilio supremæ, & generalis Inquisitionis Hispaniarum, in supremo Regio Consilio, & Præsidentia consilij Cruciatæ. Quæ præclarès & laudabiliter cum gessisset, & Præsidentiam Regiæ Cancellariæ Vallisoletanæ suscipere renuisset, ad Cardinalitiam dignitatem petente Rege catholico Philippo III. est promotus à Paulo V. Pontifice Maximo anno 1615. prope finem, ab eoque, & successoribus Gregorio XV. & Vrbano VIII. nunc viuente maximo in prætio habitus, existimatusque vt erat re vera, omnibus numeris absolutus, virtutibusque, & sanctitate egregius, sapientia clarus, nobilitate cõmendatus, humanitate, ipsoque corporis aspectu amabilis, nunc tandem, quod in dies sperabatur, è Roma in Hispaniam patriam euocatus à Rege catholico Philippo IV. cooptatus in Castellæ Præsidem dignissime, vt qui reparationi Reipublicæ erat pernecessarius, maximo eius bono, bonorum omnium communi gratulatione, & applausu, adeptus est eius officij possessionẽ Martij 26. die anni 1627. quo hæc scribuntur, & factus Episcopus Malacensis, tandem ante hæc in lucem edita obijt requiescat in pace.

375 Sed contra videtur opponi posse textus *in l. vltima, C. ne vxor pro marito*, vbi mater soluens partem debiti

Thomæ Carleualij de Iudicijs,

pro filio, non ideò tenetur ad reliquam partem, vbi notarunt Baldus, & Salycetus. Ergo similiter partem legati soluens in loco, in quo non poterat pro eo conueniri, nõ censebitur consentire, vt in eodem loco pro reliqua parte conueniatur, sed poterit nihilominus opponere exceptionem fori declinatoriam.

376 Sed respondendum est. Primò, multo disparem esse rationem inter illos duos casus: nam in casu *d. l. vltima* mater non erat obligata soluere filij debitum, & ideò gratuito soluens vnam partem, non obligatur ad reliquum. Sic enim proposuit Baldus eius legis summarium, *gratuita solutio partis non grauat ad solutionem alterius partis*, at in nostro casu, hæres tenebatur soluere integrum legatum, ciuiliter, & naturaliter, atque ideò partem in aliquo loco soluens, non potest se ab alterius partis solutione excusare. Eodem modo soluitur difficultas ex textu *in Authent. sed cum testator, Cod. ad l. falcid.* à Raphaele Cumano *in l. Lucius, 90. §. testator, in fine, ff. de leg. 2.* & Hugone Donello *in l. non dubium, 16. nu. 4. C. de test.* qui similiter aduersus hanc resolutionem obijci posset.

377 Secundò, & melius respondetur, concesso antecedenti, & negata consequutione: non enim valet argumentum à diuino ad indiuiduum. Nam solutio debiti diuisionem recipit, potestque per partes fieri, ac per consequens solutio partis non obligat ad solutionem totius: attamé renunciatio exceptionis fori declinatoriæ res est indiuidua, quæ partium expers est: non enim potest quis in vno, & eodem negotio renunciare exceptioni fori pro parte, & pro parte non renunciare; sed semel renunciata quòad integrum negotium censetur renunciata. Hinc fit, vt quoniam solutio partis legati inducit tacitam renunciationem exceptionis declinatoriæ, vt diximus superius nu. 374. censeatur exceptio tacitè renunciata quoad integram legati solutionem.

378 Denique inter duos illos casus non leue discrimen intercedit: nam in primo, in quo agitur de obligatione ipsa principali, grauissimi momenti, & præiudicij est, quod reus ex partis solutione obligetur ad solutioné totius; at quod quis alligetur foro, cui alligatus non erat, & proroget iurisdictionem Iudicis incompetentis, res est leuissimi momenti, & nullius ferè præiudicij, aut grauaminis, adeo vt ob eam causam minori omittenti proponere exceptionem fori declinatoriam non sit concedenda in integrum restitutio ad eam proponendam: non enim conceditur minori restitutio pro modica læsione, qualis illa censetur. Innocentius *in cap. coram, 7. ante n. 1. de restitut. in integr.* Felynus *in cap. Fraternitatis, 17. num. 6. vers. fallit secundo, de testibus,* Baldus *in l. peremptorias n. 28. C. sentent. resc. non poss.* Alexand. *in l. 1. §. nunciatio, nu. 33. ff. de nou. oper. nunciat.* Io. Lupus *in repet. cap. per. vestras, §. 26. num. 9. de donat. inter,* Auton. Gabriel *lib. 2. communium, tit. de restitut. in integr. conclus. 1.* Octauianus Vestrius *in practica libr. 8. cap. 3. num. 7.* Farinacius *in prax. crim. q. 75. nu. 451. vol. 2.* Menochius *de retin. possess. remed. vltimo num. 54. & 55. & de præsumption. lib. 2. præsumpt. 67. num. 10. & 11.* Guttierrez *lib. 1. practic. q. 52.* Ceuallos *in specul. practic. q. 835. lib. 3.* Molina *de primogen. lib. 3. cap. 13. nu. 60.* Capycius *decis. 13. & decis. 109. nu. 9.* & ibi additio *Verb. pro modica,* Franchis *decis. 290. & decis 439.* apud nos statuit *l. 16. tit. 10. lib. 2. recopil.* atque ideo, quod consequens est de vno casu ad alterum non potest sumi argumentú, cum non valeat de maiori ad minus negatiuè, vt nos post dialecticens notauimus. *5. par. introductionis ad logicam, c. 4.* & significat Aristoteles *lib. 2. topicorum, cap. 10.*

379 Quoad secundam verò difficultatem ea propositis supra numer. 373. dicendum ex solutione vnius legati in aliquo loco facta, non censeri renunciatum ab hærede exceptioni declinatoriæ quòad cætera legata, vt possit hæres in loco, in quo vnum legatum, vel partem eius soluit à cæteris legatarijs pro aliorum legatorum solutione conueniri: imo non obstante ea solutione, si a cæteris cõueniatur, posse iuuari fori declinatoria. Ita sentit Ias. *in l. 2. nu. 9. & 10. C. de fideicommiss.* Barbosa *in d. l. hæres absens, in princ. num. 69. & sequentib. & num. 76. ff. de iudicijs.* Probatur hæc conclusio. Primò, ea textu *in l. Lucius, 90. §. testato, ff. de leg. 2.* iuxta expositionem Azonis ibi relatã à Glossa, *verb. testator,* qui decernit, licet hæres vnum legatum ante tempus soluerint, non ob id esse cogẽdum alia legata soluere ante tempus. Idem igitur dicendum est de loco cum de tempore ad locum argumentum de iure valeat, *l. vinum, 22. ff. si cert. petat. l. si res, vltima, ff. de cõdict. tritic.* Euerardus *in locis legalibus, loco 88. à tempore ad locum.* Et tametsi ab ea expositione recedant Doctores communiter, eaq; minus conueniat textui *in d. §. testator,* cui aliam assignat Cuiacius *libr. 3. responsorum Scæuolæ, ad d. §. testator,* tamen conclusionem veram esse agnoscat Cumanus ibi.

380 Secundò etiam probatur, quoniam hæres vnum legatum scienter soluens ex testamento inutili, non ob id manebit obligatus ad alia similia legata inutilia soluenda, *l. non dubium, 16. C. de testamentis,* vbi id docet Accursius, *verb. agnouerit,* Bartol. ibi *num. 2.* Fulgos. *nu. 3.* Alexand. *nu. 3.* Ias. *nu. 5.* idem Accursius *in l. 2. verb. præstiterint,* & ibi Mensius *num. 2.* vbi multos allegat *C. de fideicommissis,* Iulius Clarus *lib. 3. sententiarum, §. testamentum, quæst. 90. num. 7.* Ergo simili modo, non ex eo, quòd in loco, in quo non erat obligatus, vnum legatum soluerit hæres, tenebitur ibidem alia legata soluere, aut ibi poterit conueniri sine metu exceptionis fori declinatoriæ sibi competenti de iure. Probatur consequutio, quoniam similiter valet argumentum de re ad locum, *l. si quis ita, 32. ff. de aur. & argent. legat.* Ias. *in l. vinum, 22. num. 6. vers. redeundo, ad notata. ff. si certum petatur.* Euerardus *in locis legalibus, loco 87. de re ad locum.*

381 Tertiò, (quod caput est, & congruam solutionem habere non potest) quoniam consensus debet regulari, iuxta actum, ex quo deducitur; nam in actibus voluntariè factis nulla fit extensio vltra actum expressum, præsertim in præiudicium actum exercentis, iuxta coniecturam vulgarem textus *in leg. Arrianus, 47. ff. de action. & obligat. & in l. cum de indebito, 25. ff. de probationibus* & ex consequenti actus limitatus producit consensum limitatum, *d. l. vltima, C. ne vxor pro marito; l. voluntarie, 12. C. de excusat. tutor.* notauit Decius *in cap. 1. t. lect. num. 177. & 178. de iudicijs,* & ibi additio Aldobrandini, *verb. colligitur,* Surdus loquens de eodem casu *in tract. de alimentis, tit. 4. q. 16. num. 27. cum antecedentibus, & sequentibus, & decis. 33. nu. 9. & 10.* nosq; diximus supra quæstion. 2. nu. 138. sed non habet necessariam connexionem voluntas soluendi vnum legatum in aliquo loco, cum voluntate ibidem soluendi cætera, aut consentiedi in Iudicẽ alias incompetentem, renunciandiq; quòad alia exceptionem declinatoriam. Ergo non debet vna voluntas colligi ex alia, neque vnus actus alium inducere.

382 Contrariam nihilominus sententiam, quinimo hæredem, qui in loco incompetenti, & vbi conueniri non posset, soluit vnum legatum, ibidem posse pro alijs omnibus legatis ab alijs legatarijs conueniri, sequuti sunt Albericus, Angelus, Duenas, Menesius supra relati nu. 372. & id regulare esse sensit Gulielmus Benedictus *in repet.*

cap. Raymutius, verb. si absq; liberis moreretur, el 2. tract. de legatis. nu. 176. & 177. de testament. Fundamentum non est aliud, quam textus *in d. l. si fideicommissum, 50. §. vltimo ff. de iudicijs*, vbi Iurisconsultus docuit hęredem conueniri posse, vbi soluere cępit fideicommissum sine metu exceptionis declinatoriæ, qua vti non potest.

383 Paulus autem Castrensis *in d. l. si fideicommissum, §. vltimo, num. 1.* quem sequutus est Peregrinus *de fideicomm. d. art. 53. numer. 3.* rem distinctione componit. Aut enim (ait) hæres soluit vnum legatum in loco, in quo legitimè poterat conueniri, quia re vera erant forus competens legitima aliqua ratione, quamuis ei cōpeteret exceptio, quod alibi esset maior pars hæreditatis, & tunc cogetur in eo loco cætera omnia legata soluere, quasi spontanea solutione prædictus forus fuerit fortificatus. Aut hæres soluit legatum in loco, in quo nullo modo forum sortiebatur, & non cogetur in eodem loco alijs legatarijs soluere, quia licet per spontaneam solutionem forus fortificetur, non tamen inducitur de nouo. Quam distinctionem confirmat planè alia distinctio communiter tradita à Doctoribus *in l. 2. cum glossa ibi, verb. præstiterint,* iuncta *Auth. sed cum testator, C. ad l. falcid.* Ex quibus colligitur, quod si legatum vnum mero iure indebitum ab hęrede soluatur, non ob id cogetur alia legata indebita, & inutilia soluere, tamen si legata sint mero iure debita, ex quibus tamen hæres poterat falcidiam deducere, & ex vno legato eam non deduxit, non poterit ex alijs deducere.

384 Sed non est recedendum à sententia, & conclusione, quam amplexi sumus suprà numer. 379. aduersus quam nihil facit, *d. leg. si fideicommissum, §. final.* vt animaduertit Iaso *in l. 2. num. 9. C. de fideicommiss.* Solum enim probat, quòad solutionem illius eiusdem fideicommissi, quod soluere cœpit hæres, non posse vti exceptione, quod maior pars hæreditatis alibi sit: eodem modo interpretor *d. l. 48. tit. 9. par. 6.* vt intelligenda sit de illis eisdem legatis, quæ soluere cœpit hæres, non de alijs, quæ soluere nondum cœpit.

385 Pauli verò Castrensis sententia, quamuis videatur verisimilis, quam cuique sequi liceat per me, non videtur nisi fundamento vrgenti, quo in eam trahamur. Preterquam, quod non prætermitto, cum duæ sint in hac materia diuersæ difficultates. Prima, vbi possit hæres conueniri pro soluendo legato, & vbi possit opponere exceptionem fori declinatoriam, quam huc vsque sumus prosequuti; altera, vbi hæres soluere debeat legata: non enim est semper idem locus, vbi hæres potest conueniri pro soluendo legato, & vbi legatum est soluendum, *d. l. quod legatur, ff. de iudicijs*: exceptio autem ea, quod alibi sit maior pars hæreditatis, non solum est fori declaratoria, respicitq; competentiam Iudicis, sed etiam modificatoria spectans, ad exequutionem, cui opponi potest vt planè colligitur ex textu *in d. l. si fideicommissum, in principio* vbi egregiè notat Paulus *in §. final. eiusdem legis, num. 2.* & nos superiùs notauimus nu. 356. distinctionē Pauli magis videri pertinere ad secundam difficultatem, quam ad primam, magisq; respicere locum, vbi legatum debet solui, quam vbi debet peti.

386 Sublimita sexto, & vltimo predictā secundam limitationem principalē, vt forus loci, in quo fuerit maior pars hęreditatis, sit quidē necessarius ex parte hęredis nam si ibi conueniatur non poterit forum declinare, sed sit volūtarius ex parte actoris legatarij, vel fideicommissarij, qui poterit hæredem conuenire in quocumque foro competēti, videlicèt, in loco domicilij hæredis, & in loco originis propriæ, vel paternæ, si ibi inueniatur. Idem intellige de alijs foris, de quibus egimus in præcedentibus sublimitationibus, vt de foro loci, in quo est res legata: nā est necessarius ex parte hæredis; voluntarius autem ex parte legatarij. Probatur ex textu *in d. l. si fideicommiss. §. sed & rescriptum est, & in d. l. quod legatur, & in d. l. 48. tit. 9. p. 6.* notat Simon de Præt. *de interpret. vltim. volunt. li. 4. interpr. 1. dubit. 8. n. 110.* itaq; actor pro legato, vel fideicommisso, in diuersis foris potest hæredem conuenire: regulare autem est, vt quoties reus sortitur diuersos foros, electio fori ad actorem pertineat, vt multis relatis diximus hac eadem disputatione quæst. 3. nu. 162. & quæst. 4. nu. 236.

387 Huc vsq; egimus de loco, vbi hæres pro solutione legati, vel fideicommissi potest conueniri; sed vbi legatū soluere debeat, quoniam nostri instituti non est videātur Doctores *in d. l. quod legatur, 38.* vbi est Glossa magistra vltima, *ff. de iudicijs, & in l. cum res, 49. ff. de legat. 1.* Salycetus *in l. vnica, n. 6. C. vbi fideicommiss. peti oper.* Ant. Gomez *tom. 1. variarum, cap. 12. num. 84.* Menochius *de præsumptionib. libr. 4. præsumpt. 200.* Prætis *de interpretat. vltimar. voluntat. li. 4. interpret. 1. dubit. 8. ex num. 101.* Petrus Pechius *de testament. coniugum, libr. 5. cap. 28. numer. 13.* Et communior resolutio est, quòd legatum ibi sit soluendum, vbi testator expressè, vel tacitè solui voluit, quòd si de eius voluntate non constet legatum generis, aut quantitatis, soluendus est vbicunque legitimè ab hęrede petitus, idest vbi hæres forum sortitur, si ibi ab eo petatur, legatum verò speciei, vbi res est.

388 Tertiò limita prędictam regulam, & conclusionē principalem, vt terminus iuris deliberandi, quod ius indulget hęredi instituto, non debeat peti ab hęrede, vbi defunctus debuit conueniri; sed quemadmodum aduersus eum petuntur legata, in loco scilicet vbi est maior pars hæreditatis, & apud eius loci Iudicem, ita similiter in eodem loco, & apud eundem Iudicem, ipse petere debet terminum iuris deliberandi. Ita probat textus notatu dignus *in l. 1. ti. 6. par. 6.* & ibi eum commendat Gregorius *glossa 4.* notans id non reperiri tām apertè decisum de iure communi, sed colligi ex *d. l. si fideicommissum, in principio ff. de iudicijs*.

389 Quarto, & vltimò limita prædictam regulam, & conclusionem principalem, vt hæres non sit conueniendus, vbi defunctus debuit, cum ratio constituendi forum in defuncto fuit personalis, & non transitoria ad hęredem: nam quemadmodum forus defuncti priuilegiatus non transit ad hęredē, ad quē priuilegium defuncti non transfunditur, quod in priuilegijs regulare est, *l. maritum, 13. cum l. quia tale, 14. ff. solut. matrimon.* vbi latè tractat Barbosa, quò fit, vt mutatione personę mutetur priuilegiū; vt diximus superiùs num. 319. ita propter eandem rationem, cum causa constituendi forum defuncti fuerit personalis, & ad hęredem non transitoria, mutatione personę mutatur forus. Hanc limitationem ita in genere propositam docuit ingeniosè vt solet, Ancharanus *cons. 244. quia quæstio est dubitabilis, num. 9.*

390 Ex quo fit, vt tametsi defunctus contractum iurauerit, & ratione iuramenti potuisset conueniri coram Ecclesiastico, cum iuramentum faciat contractum subijci foro Ecclesiastico, vt diximus quæstion. 4. pręcedenti num. 204. in fine: tamen ratione eiusdem contractus nō poterit hęres eius coram Ecclesiastico conueniri, quoniam vinculum iuramenti personale est, & non potest in hęredes transfundi, ita vt hęres ex contrauentione censeatur periurus, vt docuit D. Thomas 2. 2. q. 98. *art. 2. ad 4.* & ibi Caietanus Soto *lib. 8. de iust. & iure, q. 2. art. 2.*

*ad.4.*Sanchez *lib.3.operis moralis cap.13.num. 1. & seqq.* Canonistæ *in cap.veritatis,de iureiurand.* vbi Innocentius. Hostiensis, Ioannes Andreas, Panormitanus, Ancharanus, & alij, Baldus *in cap.vltimo, num.7. in fin.de translat.Episcopi* Alexand *in consil.146.num.4.lib.7.& consil.151. numer.11.eodem lib.7.*Paulus Castrensis *in Authent.sacramenta puberum, num.3.& 9. C.si aduersus vend.* Couarrunias *in cap.requisisti,15.num.4.de testament.& in cap.quamuis pactum, 1.par.§.5.num.7.de pact.in 6.*Parladorius *libr. 2.rerum quotidian.capit.4.num.19.* Gironda *de priuilegijs, q.271.num.1552.* Ceneius *de censibus,par.2.c.1. q.3. art. 8.ex numer.21.* Seraphinus *de priuilegijs iuramenti, priuileg.67.num.22.23.& seqq.* Franciscus Suarez *de religione, tom.2.tract.5.lib.2.cap.31,numer.12.& 13.* Hanc limitationem in his terminis,& ex hac ratione tradiderunt, idem Ioannes Andreas *in cap.Parrochiano, 14. num. 5. de sepulturis,* Baldus in *rubrica, num.11.ff.de iureiurand. & in repetit.l.2.nu.86.ff.eod.tit. & in Authent.sacramenta puberum, num.17.C.si aduersus vendit.*& ibidem Ioannes Guttierrez *num.16.& de iurament. confirmat. 3.part.capit.12. num.7.*Romanus *singular.219.*Guid.Papæ *decis.414.numer.13.* Cappella Tholosana *decis.416.* & ad eam Aufrerius,, Cassadorus *decis.2.num.9.de iureiurand.* Felynus *in cap.cum sit,8.numer.9. de foro compet.*idem Aufrerius *in tract.de potestate sæculari in ecclesiasticos, regul. 4.numer. 6.* Bernardus Diaz *regul. 386. in principio,* Thomas Sanchez *operis moralis, lib.3,dicto cap.13. num. 11.* Antonius Gomez *tom.2.variarum, cap.14.num.22.* Couarrunias *in repet.d.cap.quamuis pactum, 1.par.dicto §.5. num.16.* Barbosa *in d.l.hæres absens,in principio,num.218.ff.de iudicijs.* Hactenus dicta fint de foro hæredis, & successoris, Madriti die 14.Decembris 1624.

SVMMA QVÆSTIONIS Sexta.

391 *Ampla est materia de foro priuilegij.*

QVÆSTIO SEXTA.

De foro priuilgij.

391 AMpla sanè offerebat se nobis scribendi occasio, & materia satisq;latus spatiandi campus, si de ijs.quæ proposito titulo continētur exacte essemus scripturi; cum de ea sola materia non pauci integros, libros, & tractatus ediderint. Verū,vt ex vna parte nostro satisfaciamus instituto, & ex altera ne abeamus in immensū, res erit breuiter præstringenda, & si quid defuerit indicabuntur loci vbi latiùs inuenientur tractata, quæ à nobis ad metam peruenire cupientibus consulto fuerunt omittenda.

SVMMA SECTIONIS Prima.

392 *CLerici gaudent foro priuilegiato in omnibus suis causis apud Iudicem Ecclesiasticum.*

393 *Priuilegio fori annexum est alterum immunitatis quòad personas, & bona.*

394 *Paria sunt foro subijci, & statutis ligari.*

Clerici non subijciuntur statutis laicorum.

395 *Immunitas, & exemptio Clericorum, quo iure fuerit introducta. & qui senserint esse de iure diuino.*

396 *Qui senserint esse de iure humano.*

397 *Conciliantur sententiæ ista distinctione, vt Clerici in causis merè Ecclesiasticis, & spiritualibus exempti sint de iure diuino à Iudicibus laicis; in causis vrò prophanis, & temporalibus de iure humano, partim ciuili, partim canonico.*

Papa potuit eximere Clericos à potestate sæculari, quòad temporalia. Ius humanum, ciuile, & canonicum, quo Clerici sunt exempti, originem duxit à diuino, eique fuit valde conforme.

398 *Constans est omnium catholicorum doctrina potestatem ecclesiasticam, circa spiritualia omninò distinctam à potestate ciuili, & laica, institutam esse à Christo sub lege euangelica, Petroque, & eius successoribus commissam, non Principibus sæcularibus.*

399 *Communis est sententia* Theologorum *non esse vllum testimonium in nouo testamento, quod eximat Clericos à potestate ciuili in temporalibus.*

400 *Papa iure diuino exemptus est ab omni terrena potestate.*

401 *Apud ius canonicum dicitur de iure diuino, quod à lege veteri diuina originem ducit.*

402 *Priuilegio fori gaudent Clerici in sacris, & in minoribus, & vniuersim omnes personæ Ecclesiasticæ.*

403 *Priuilegio fori Clericorum non potest renunciari.*

404 *In multis casibus Clericus subest Iudici sæculari, & laicus ecclesiastico, remissiuè.*

SECTIO PRIMA

De foro Cleticorum.

392 PRima conclusio. Præcipuum, & primum priuilegium exemptionis fori est, quo gaudent Clerici, vt debeant conueniri apud Iudicem Ecclesiasticū in omnibus, & quibuscunque causis tam spiritualibus, quam temporalibus, tàm ciuilibus, quam criminalibus, & non possint trahi ad tribunalia sæcularia quacūque de re, & quocunque modo cōueniantur. Probatur 11. *q.1.per totā,*vbi multa loca ex Epistolis decretalibus Pontificum,& Conciliorum decretis referuntur hanc conclusionem continentia. Probatur item ex *cap.denique,5.*& fere omnibus alijs. *96.distinctione, ex c.decernimus,2.c. etsi Clerici,4.c.cum non ab homine,10.c.qualiter,17.de iudicijs, c.si diligenti,12.c.significasti.18.de for.comp.c. sæculares de foro comp.in 6.c.si Iudex laicus,12.de sentent.exc.in 6.*Trident. *sess.25.decreto de reformatione,c.20. Auth. statuimus, C.de Episc.& cler. Auth.apud quos oporteat causas dicere,titul. 8. collat.6. Auth.vt Cler.apud proprios Episc.tit.12.eadē collat. l.50 tit.6.p.1.*& istis locis tradunt Doctores canonistæ,& legistę post glossas veriusque iuris, Aufrerius *tract.de potestate sæculari in ecclesiastic.reg.1.in princip.& reg.2.in princ.* Challenæus *in consuet.Burgund rubr. 1.§.5.verb sil ua grace,n.47.& n.92.*Gulielmus Benedictus *in repet. c. Raynutius,verb.& vxor.nomine Adelasiam,decis.2.n. 30. & seqq. de testament.*Couarr.*in practic.cap.31.n.1.2.& 3.& per totum,& c.32.& 33.* Belluga *in spec.Princ.rubr.11.§.videndum,ex n.2.* & ad eum locum Borrellus,Menchaca *de successionib.li.3.§.22.nu.60.cum seqq.* Cardinal. Tuscus *liter. C.conclus.385.cum tribus sequentibus,* Ioannes Garcia *de nobilitate.glossa 9.ex num.2.* Gratianus *discept.forens.tom. 1.cap.190.& tom. 2.cap.226.* Salcedo *ad practicam Bernardi Diaz.cap.62.ex num.1.*Bouadilla *li.2.politic.cap.18. num.9.& num.17.& seqq.* Menochius *de arbitrarijs cent. 3.casu 246.*Maranta *in praxi, 4.par.distinct.11.num.2. & seqq.*Tiberius Decianus *tract.crimin lib.4. cap. 9. ex num. 1.* Scacia *de iudicijs, lib.1.c.11.ex n.14.*Farinacius *in praxi*

xi crimin.q.8.nu.1.cum seqq. Bossius tract. crimin. tit. de foro comp. ex n.126. Alexan. Ambrosinus tract. de immunitate, & libertate ecclesiastica, cap. 16. ex num. 1. & cap. 17. ex nu. 1. & cap. 20. per totum, Marta de iurisdictione 1.par.cap.8.num.9.et cap.9.et seqq. vsque ad 16.et cap. 25.num. 46. et 47.et 2.par.c.5.&.6. Cenedus collect. 57. ad decretum, ex num. 1. Carolus de Crassis de effectib. clericat. 1.effect.ex num.1. Socinus regul. 80. Bernardus Diaz regul. 92. Gratianus regul. 9. Dominicus Soto in 4. distinct. 25.q.2 art. 2. Michael Salon 2.2.q.67.art.1. controuers.1. Molina de iustitia tract. 2. disput. 31. Franciscus Suarez tract. de legibus, libr. 3.cap.34.num.2.& in defensione fidei aduersus errores Anglicanos, lib. 4. per totum maximè cap. 14.& 15. Sairus in claui regia, lib. 12.cap. 7.num. 6. Lessius de iustitia, & iure, lib.2.cap.29.dubit. 6.nu.51.

393 Huic priuilegio fori annexum est alterum immunitatis, quòad personas, & bona, ne possit Ecclesijs, aut ecclesiasticis personis imponi à potestatibus secularibus tributum aliquod, aut eorum bona affici grauamine collectæ, gabellæ, vectigalis, aut vllo alio, sed sint immunes ab omni omnino impositione, & onere Principum secularium, reali, personali, aut mixto, tàm quòad personas, quàm quòad bona. Probatur ex tex. in c. in qualibet, c. secundum, c. sancitum, 23.q.8. in c. non minus, c. aduersus, de immun. eccl. c. quanquam, de censib. in 6. c.1.c. Clericis, de immun. ecclesiast. in 6. clem. præsenti, de cẽsib. clement. vnica, de immunit. eccles. Consonat etiam ius ciuile in l. placet, 5. l. sancimus, 20. C. de sacrosanct. eccles. l. omnis à Clericis 2. Authent. item nulla, C. de Episcop. & cleric. de iure nostri Regni, l. 50. & 51. tit. 6. l. 1. tit. 1. 1. p. 1. l.3. l.4. l.7. l.11. tit.3. lib.1. recop. l.6. l.7. tit.18. lib.9. recopil. Chasenæus in consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 4. in principio, ex nu. 28. Couarruuias. Ioannes Garcia, Soto, Molina, & Suarez, vbi supra Marta de iurisdictione, 4.par. cent.1.casu, 10.11.& 12. Bauadilla lib.2.politic.d.cap.18. ex num.252. Regnerus Sixtinus de regalibus, lib.2.cap.14. ex num. 107. Carolus de Grassis de effectib. clericat. 3. effect. per totum Lessius de iustitia, & iure, lib.2.cap. 33. dubit.3.ex nu.18. idem Molina de iustitia, tract.2.disput.670. cum duabus sequentibus tom. 3. idem Franciscus Suarez in defensione fidei aduersus errores Anglicanos. lib.4.cap.17. & seqq. vsque ad 26. Salon 2. 2. q. 78. disput. de tributis vectigalibus, art.5. controuer.1. sub tit. de Ecclesijs, & controuers.2. Lassarte de decima venditionis, cap. 19.ex num. 9. Guttierrez lib.7.practic. de gabellis, q.92. Petrus Gregorius de Republica, lib.3. cap.7. Guido Papæ decis.381. de Clericis Cacheranus decis. 68.& consil. ibidem inserto, præter glossas iuris canonici, ciuilis, & regij, & ordinarios interpretes locis relatis, à quibus petendæ sunt huius regulæ limitationes.

394 Cum vero paria sint foro subijci, & statutis ligari, vt post multos relatos aduertimus supra hac disputatione quęst.2.n.128. §. secũdum item. ex hoc priuilegio originem ducit alterum, videlicèt, vt Clerici non subijciantur laicorum statutis, vt probat textus in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ de constitution. vbi notant Doctores. Præter quos Rebuffus tom.1.in constitut. Reg. in proœmio gloss. 1. ex num.55. Tiraquellus de retract. lignag. §.1. gloss.13. ex nu. 2.& in leges connubial. gloss.8. ex num.171. de primogenijs, quæst.43. ex num.3. & ex numer.5. & in tract. le mort, 3. par. declarat.8. ex num.4. Cardin. Tuscus liter. L. conclusio. 277.ex num.7. tom. 5. Alderanus Mascardus de general. statutor. interpret. conclus.1.ex num.1. Alexan. Ambrosinus de immunit. & libert. eccles. 21. Marta de iurisdictione, 4. par. centur.1.casu 1. cum multis sequentibus, Carolus de Grassis de effectib. clericat. 2. effect. ex num. 1. Franciscus Suarez de legibus, lib.3.cap.34.& in defensione fidei, lib.4. cap.16. Salas de legibus, disput.14.sect.8.ex nu. 92. Bouadilla lib.2.politic.cap.18.num.245. vbi in Marginali Glossa allegat multos, Riccius collectan.171. Caballus resolut. crimin. centur.1.casu 9.ex num.6.& casu 12. ex num. 1. Molina de primogen. lib.2.cap.10.num.81.& 82. Cenedo collectan.2.ad decretales, ex num. 1. Salcedo ad practicam Bernardi, cap.55. liter. A. §. ex quibus nonnulla, pagin. mihi 202. qui limitat, Guttierrez lib.4. practicarum q. 38. & 39. Azeuedus in l.3.ex numer.19.titul.18.lib.6.recopilat. Mattienzus in l.1.tit.25.lib.5.recopil. gloss.1. ex numer. 1. Messia in pragmaticam taxæ panis, conclus.5.ex num.1. Gaspar Rodericus de annuis redditibus, libr.1.quæst.6.nu.49. & 50. Raudensis variar. resolut. cap.11.ex num.1. Duenas regul.135. Gratianus regul.292. Gaspar Anton. Thesaurus quæst. forens. lib.2.q.1.ex num.2.& quæst.2. ex num. 1. & q.3.ex num.1.& q.7.ex num.1. Andreas Gail practicar. obseruat. lib.2. obseruat.32. Surdus decis. 20. Franchis decis. 9.num.3.& decis.285.ex num.3.& decis. 280. Grammaticus decis.100. ex num. 1. apud quos habes regulam, & interpretationem eius, cum limitationibus.

395 Sed quonam iure hæc Clericorum immunitas, & exemptio à seculari potestate, tàm quoad personas, quàm quoad bona, introducta sit, diuino ne, an humano, non conuenit inter Doctores. Prima enim sententia fuit eorum, qui existimant, immunitatem, & exemptionem istam Clericorum à seculari iurisdictione, tàm quoad personas, quam quoad bona, esse de iure diuino. Quod sentit Glossa in verbo, & discuti, in cap. si Imperator, 96. distinction. item Glossa in cap. quamquam, verbo diuino, de censibus in 6. communiter recepta Cardin. Zabarella in repet. cap. perpendimus, numer.5. opposit. 7. de sentent. excommun. Romanus singul.419. sed an possit, &, in leg. si verò, 65. §. de viro, numer. 29. ff. soluto matrimon. Abbas Panormitan. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, num. 6. de constitut. vbi Felyn. numer.6. Decius num. 14. idem Panormitan. in cap. 2. numer.1. & 2. de maiorit. & obed. & in cap. at si Clerici, 4. in princip. numer. 23. de iudicijs, idem Felynus in dicto cap.2. num.1. & 2. de maioritat. & obedient. Aufrerius in repetit. clement. 1. de offic. Ordinarij, quæst.1 num.59. & sequentibus, Ioannes Oroscius in leg. de quibus, 32. num.144. ff. de legibus, Iulius Clarus libr. 5. sentent. § fin. quæst. 36. num. 2. vbi dicit communem Decianus in tract. crim. lib.4.cap.9.num. 1. Belluga in speculo Principum, Rubr.11. §. videndum, & ad eum locum Camillus Borrellus verbo, probemus, litera G, Guttierrez in repet. l. nemo potest, num.107. ff. de legat. 1. Azeuedus in l.3. numer.6. tit.3. lib. 1. recop. Ioannes Garcia de nobilit. glos.9.ex num.1. Rebuffus in praxi beneficiali, tractatu concordatorum, titulo de protectione concordatorum, §. & primo sciendum, Grassis de effectibus clericatus, 1. effectu, num. 2. cum sequent. Anastasius Germonius de sacrorum immunitatibus, lib.3.cap.15.numer. 15. ex versiculo maior hæsitatio, per multos numeros sequentes, Barbosa in l.1. art.3 num.174. ff. de iudicijs, Azor. institut. moral. tomo 1. lib.5. cap.12. quæst.1. Ambrosinus de immunitat. & libert. Ecclesiastic. cap.16. ex numer.4. Marta de iurisdict. 2. part. cap.6. ex num.1.& 4. par. cent.1. cas.64. num. 1. Scaccia de iudicijs causar. ciuil. & crimin. lib.1. cap. 11. num.44. Bouadilla lib.2. polit. cap.18. num.252. Cabedo decis. 83. num. 10. 2. p. Surdus consil. 301. num. 46. & 55. lib.3. plures Doctores, & rationes pro hac sententia refert Franciscus Suarez in defensione fidei aduersus errores Anglicanos, lib. 4. cap. 8. ex numer. 9. & cap. 9. vbi ei videtur adhærere.

Eam-

Eamque plana expressis verbis traditis Pontifex Bonifacius in d. cap. quamquam, de censib. in 6.

396 Secunda sententia huic extremę opposita fuit exemptionem, & immunitatem Ecclesiasticorum introductam esse iure humano. Ita sentit Alciatus in c. cùm ab homine, in 2. expositione, numer. 2. & 3. de iudiciis, Ioannes Medina C. de rebus restituendis, q. 15. Salgado tract. de Regia protectione vi oppressorum appellantium, par. 1. cap. 1. praeludio 1. num. 50. Felicianus de censibus, tomo 2. lib. 2. cap. 3. nu. 14. Petrus de Ferrara in practica, titulo de confessoria, §. plenā, cuius verba refert Rebuffus vbi supra §. nec obstat falsu, Boerius decis. 31. ex nu. 3. Valascus consultat. 100. ex nu. 8. Ceuallos in speculo pract. lib. 2. q. 556. Pereira de manu regia, 1. par. capit. 3. ex num. 2. Escobar de ratiociniis, 1. part. cap. 7. num. 33. & plures pro eadem sententia refert Franciscus Suarez in defensione fidei aduersus errores Anglicanos, lib. 4. cap. 8. num. 1. & 2. & Felicianus vbi supra.

397 Tertia sententia verior, & communior, conciliat duas precedentes ex aduerso oppositas, distinctione. Ait enim, esse distinguendas causas merè ecclesiasticas, & spirituales (quales sunt creatio Sacerdotum, & Episcoporum, distributio Diœcesum, & parochiarū, & quęcumque de ordinibus, gradibus, Sacramentis, Fide, lege christiana, aliisque rebus ecclesiasticis quęstiones, & controuersię; aut ex iis originem ducentes; iuxta obseruationem Didaci Couarruuias in practic. cap. 31. numer. 2. vers. prima conclusio, & Farinacii in prax. q. 8. num. 20. aliorum, quos ibi refert, enumerat eas, l. 56. tit. 6. par. 1. & Duarenus de Ecclesia, libr. 1. cap. 2. Parlador. in sesquicentenaria differ. 9. §. 1.) distinguendas, inquam, esse causas istas, a causis prophanis, & temporalibus, siuè ciuilibus, siuè criminalibus: & quòad causas primis generis Clericos exemptos, & immunes est à potestatibus laicis de iure diuino: quòad causas verò secundi generis de iure humano, partim ciuili, partim etiam canonico. Potuit enim Papa Clericos eximere à potestate sęculari quòad temporalia, eo quòd id exegerit recta, & prudens gubernatio politica Ecclesię, decensq; & conueniēs status tùm ordinis, tùm christiane reipublicę, vt pluribus prosequitur Franc. Suarez in defensione fidei aduersus errores Anglicanos, lib. 4. cap. 11. ex nu. 5. & docuit Innocentius in cap. 2. nu. 1. de maiorit. & obedient. & Victoria relect. 1. de potestate Ecclesiae, sect. 7. n. 5. vers. quinta propositio, Salas de legib. disp. 14. sect. 11. ex nu. 120. Anastasius Germonius de sacror. immunitat. lib. 3. cap. ex 18. n. 37. Bouadilla lib. 2. polit. cap. 18. nu. 35. quod tamen ius humanum, ciuile, & canonicum, originem duxerit à diuino, eiq; fuerit maximè conforme. Hanc sententiam tuetur Innocentius in d. c. 2. nu. 1. de maiorit. & obed. Cardin. Zabarella in repetit. capit. perpendimus, nu. 5. in solutione oppositionis 7. de sentent. excommunic. Couarruuias in practic. d. cap. 31. num. 2. ex vers. prima conclusio. Nauarr. in manual cap. 27. num. 119. Farinac. in prax. crim. q. 8. ex n. 2. Cenedo collectan. 37. ad decretum, num. 1. & in canonic. quaestionib. q. 4. num. 11. qui plurimos refert, Iosephus Sessè de inhibitionib. cap. 8. §. 1. nu. 16. Ceuallos tract. de cognit. per viam violent. in proemio, cap. 5. ex nu. 3. Victoria in relect. 1. de potestate Ecclesiae, sect. 7. num. 2. vers. secunda propositio, & seqq. per totam sectionem, Salas de legibus dicta disputat. 14. section. 11. ex numer. 117. Bellarminus in disputatione de exemptione Clericorum, cap. 1. & 2. ad finem tomo 2. controuersiarum, & tomo 1. vol. 2. controuers. 5. de Clericis, lib. 1. cap. 28. Io. Garcia de nobilit. glos. 9. ex nu. 14. Soto in 4. dist. 25. quaest. 2. art. 2. Molina de iustitia tom. 1. tract. 2. disput. 31. & tomo 3. disput. 670. num. 2. Salon 2. 2. quaest. 67. art. 1. controuers. 1. & q. 78. disputatione de tributis vectigalibus, art. 5. controuers. 3. Lesius de iustitia, & iure, lib. 2. cap. 33. dubit. 4. ex num. 28. Emanuel Rodericus 2. tom. quaestion. regular. q. 62. art. 2. Castillo libr. 2. quotidianus controuers. cap. 5. nu. 29.

398 Quòd primam partem hęc sententia probatur, quoniam vt constans est omnium catholicorum doctrina, potestas Ecclesiastica, quę circa spiritualia versatur, distincta omninò à potestate ciuili, & laica, quę respicit temporalia, instituta est à Christo Domino nostro sub lege Euangelica, Petroque, & eius successoribus commissa, non Principibus sęcularibus, vt colligitur ex cap. duo sunt, distinc. 96. vbi glossa, & capitibus sequentibus, capit. solitae, de maior. & obed. cap. decernimus, de iudic. quam latè probant D. Thom. opuscul. contra errores Graecorum, capit. 32. titul. quod Pontifex Romanus cum seqq. D. Antoninus 3. par. summae, tit. 22. capit. 2. & seqq. Caietanus tom. 1. opusculorum, tract. de auctoritate Papae, cap. 1. Franciscus Victoria de potestate Ecclesiae relect. 1. sect. 1. & sect. 7. versic. tertia propositio, Dominicus Soto in 4. dist. 25. q. 2. art. 1. Anton. Cordubens. lib. 4. quaestionarii. q. 4. Molin. de iustit. tract. 2. ex disp. 21. ad. 29. Alphons. de Castro lib. 12. contra haereses, verb. Papa, & de potest. leg. paenal. lib. 2. c. 10. vers. 1. igitur argument. propè fin. Bellarmin. tom. 1. controuers. vol. 1. contron. 3. lib. 4. & lib. 5 per tot. Franc. Suar. in defensione fid. aduersus errores Anglicanos, li. 3. c. 6. & 7. cum seqq. & li. 4. cap. 2. Sayrus in claui regia lib. 12. cap. 7. num. 6. Emanuel Rodericus tomo secundo regularium, q. 62. art. 7. Duarenus lib. 1. de Ecclesia, cap. 1. & 2. Marta de iurisdiction. 1. par. cap. 9. cum multis sequentibus, Camillus Borellus ad Bellugam in specul. Princip. rubr. 11. in §. videndum, liter. G. verb. probemus, Ceuallos in specul. practic. libr. 2. q. 739. num. 71. & seqq. Ergo de iure diuino quoad spiritualia Clerici subsunt soli summo Pontifici, & immunes sunt, & exempti à potestate ciuili Principum laicorum.

399 Quòad secundam verò partem ex eo probatur, quòd communis est Theologorum sententia, ad quos sacrę scripturę interpretatio pertinet, non esse vllum testimonium in lege Euangelica, & nouo testamēto, quod eximat Clericos à potestate ciuili. Ergo exemptio ista non est de iure diuino, sed de iure humano, tùm ciuili, tùm item canonico, vt constat ex testimoniis vtriusque iuris à nobis paulò ante adductis, n. 392. & congestis à Francisco Suarez in defensione fidei, lib. 4. ex cap. 8. vsq. ad 13. & Victoria d. relect. 1. sect. 7. num. 2. Duareno d. lib. 1. de Ecclesia, c. 2. propè finem.

400 Qua in re non est omittendum, probabile admodum visum esse Lud. Molin. de iustit. tract. 2. d. disp. 31. §. quarta conclusio. summum Pontificem iure diuino esse omninò exemptum ab omni vniuersim terrena potestate: consentire videtur Victoria relect. 1. de potestate Ecclesiae, sect. vltim. num. 9. in fin. relato in eādem rem Caietano opuscul. de authorit. Papae, & Concilii, cap. 27. vers. ad secundam; in qua eadem sententia fuit Franc. Suarez in defens. fidei, d. li. 4. cap. 4. ex nu. 3. fueruntq; per multi, quos ibi refert, & cap. 5. cū seqq. sequutus est Salas de legib. disput. 14. sect. 11. concl. 1. nu. 116. Quod colligitur ex Matthęi cap. 17. cùm Christus Dominus iussit, vt vitaretur scandalum publicanorū tributum exigentium, pro se, & Petro solui tributum, cęteros Apostolos omittens, & quoniam potuit Christus hanc immunitatem suo Vicario communicare, quam ipse habuit, decensq; fuerint, vt communicauerit; ac per cōsequens verisimile communicasse, pluribus probat Suarez vbi supra d. cap. 4. nu. 4. & seqq.

401 Ad textū autem in d. cap. quamquam, de censib. in 6. & alios iuris canonici, qui adduci solent pro prima sententia,

tia, respondendum est, frequenter in iure canonico dici esse aliquid de iure diuino, ex eo, quòd à lege veteri diuina, aut authoritate veteris testamenti originem duxerit, cùmque ex aliquot locis veteris testamenti constet, sacerdotes exemptos fuisse à potestatibus sæcularibus, immunesque ab omni ipsarum grauamine, fit, vt apud ius canonicum vocetur ea exemptio, & immunitas de iure diuino. Ita respõdit Couarruuias in practicis d. cap. 31. num. 2. vers. tertia verò probatio, & libr. 1. variarum, cap. 17. nu. 2. vers. & præter has rationes, cuius doctrinã approbaruut Io. Garcia de nobilitate gl. 9. n. 13. vers. ad cap. quanquam, & Sesse de inhibitionibus, c. 3. §. 1. n. 14. & 15. Bellarminus in disputatione de exemptione Clericorum cap. 1. vers. quinta propositio, & vers. certè Geminianus, ad finem 2. tom. controuers.

402 Hoc autẽ priuilegio potiuntur non solùm Clerici in sacris ordinibus constituti, sed etiam minoribus initiati, cap. nullus Iudicum, 2. vbi Panormit. nu. 2. Io. Andreas. Ancharan. nu. 2. Marian. Socin. n. 1. de for. comp. Farinac. in praxi. crim. q. 8. num. 5. etiam tonsurati, dum tamen eis insint qualitates contentæ in decreto Concil. Triden. sess. 23. decreto de reform. cap. 6. & in l. 1. tit. 4. lib. 1. recop. notat Couarr. in pract. d. cap. 31. nu. 5. vers. tertiò illud, & nu. 6. vers. quarto deducitur, & c. 32. per tot. Guttierr. lib. 1. pract. q. 7. Azeuedus in d. l. 1. ex n. 1. Salcedo ad practicam Bernardi, cap. 62. n. 9. Farinacius in prax. crim. d. q. 8. n. 5. vers. & hodie, & plurimos de hac retractãtes vide apud Barbosam in remissionibus ad Trident. sess. 23. de reformation. cap. 6. ex num. 2. Item Clerici coniugati, in quibus seruanda est ex eodem Concilio Tridentino d. cap. 6. Constitutio Bonifacij VIII. in cap. 1. de cleric. coniug. in 6. vt adnotauit idem Couarruuias vbi supra d. cap. 31. n. 6. vers. hinc apparet, & num. 7. & seqq. Salcedo ad practicam Bernardi, d. cap. 62. nu. 13. Auendanus de exequ. mandat. 1. par. cap. 22. ex num. 12. vers. & vltra supra dicta, Farinacius in praxi d. q. 8. nu. 6. & seqq. Gaudent item priuilegio fori vniuersim personæ Ecclesiasticæ, vt Tridentin. sess. 25. decreto de reform. cap. 20. dicitur, & statuitur a Gregorio XIV. in extrauaganti, de immun. Eccles. tradit Marian. Socin. in cap. si quis Clericus, 1. ex n. 9. de for. compet. Ambrosinus de immun. & libert. Eccles. c. 16. nu. 1. Quæ nam autem personæ hoc nomine continẽãtur, docuit Glossa in cap. sciant cuncti, 12. verb. Ecclesiasticas, quam sequuntur, & approbant ad eũ locum Geminianus nu. 5. & Franchus num. 3. de elect. in 6. Albericus in dictionario. verb. Ecclesiastica persona 1. & sigillatim, quænam personæ censeantur Ecclesiasticæ, vt gaudeant priuilegio fori, prosequitur D. Antoninus 3. par. summæ tit. 23. cap. 16. Marianus Socinus in dict. cap. si quis Clericus, 1. ex num. 7. de for. compet. tractant Panormit. & Felyn. in dict. cap. 2. eodem tit. Card. Tuscus liter. E. concl. 27. & 28. integrè Carol. de Grassis de effectib. cleric. in præludio num. 253. & 1. effectu ex num. 77. Syluester in summa, verb. Clericus, nu. 1. Iul. Clar. lib. 5. sentent. §. fin. q. 35. & 36. Zerola in praxi Episcopali, verb. Clericus, §. ad primum, Nauarrus comment. 2. de regularib. num. 63. vers. addo quartò, Decianus tract. crim. lib. 4. cap. 9. ex nu. 1. Farinacius in prax. crim. d. q. 8. ex nu. 46. Marta de iurisdict. 4. par. cent. 2. cas. 111. 112. & 113. Ceuallos tract. de cogn. per viam violent. in proœmio, c. 8. Thesaurus quæst. forens. lib. 3. q. 78. Emanuel Rodericus tom. 2. quæst. regular. q. 62. art. 1. & 2. & seqq. Franciscus Suarez in defensione fidei aduersus errores Anglicanos, lib. 4. cap. 27. 28. & 29. apud quos videbis, quid dicendum sit de vxore, & concubina, & familiaribus Clericorum. Quid item de Monachis, conuersis, nouitijs, oblatis, seruientibus Ecclesijs, Monasterijs, aut pijs locis, Hospitalarijs, & Eremitis, & similibus personis. Item de Monialibus monasterio inclusis, & in communi viuentibus, Grassis vbi supra, d. 1. effect. nu. 97. & seqq. qui alios refert. De pœnitentibus, Simancas de cathol. inst. tit. 47. ex n. 18. Couarruuias in pract. c. 34. ex n. 3. Iulius Clarus lib. 5. sent. §. fin. q. 35. n. 20. negant gaudere fori priuilegio.

403 Huic verò priuilegio nullus eorum, qui eo gaudet renunciare potest, quia non est in cuiusuis particularis fauorem, & gratiam, indultum, sed totius ordinis, & collegij Ecclesiastici, cap. si diligenti, 12. cap. significasti, 18. de foro compet. & vtrobique Glossa, & Doctores, Syluester in summa, verb. Iudex, 1. n. 3. Iulius Clarus lib. 5. sentent. §. fin. q. 35. nu. 4. Sigismundus Scaccia de iudicijs, lib. 1. c. 11. nu. 35. vers. ampliatur tertiò. Farinacius in praxi crimi quæst. 8. num. 10. & 13. Marta de iurisdictione 2. part. cap. 6. ex nu. 37. Couarruuias in practic. cap. 10. num. 5. vers. octauò ab eadem, Guttierrez de iurament. confirmat. 1. par. c. 16. num. 50. Gironda de priuilegijs, quæst. 38. num. 227. Franciscus Suarez aduersus errores Anglicanos, lib. 4. cap. 31. ex numer. 1. Carolus de Grassis, qui copiosè in hanc rem allegat de effectibus clericat. 1. effect. ex num. 42. Tuscus liter. C. conclus. 387.

404 Nihilominus tametsi duæ istæ iurisdictiones, spiritualis, & temporalis, sint diuersæ, inuicemque separatæ, & Clerici ad spirituale, laici ad temporalem pertineant, multi adhuc sunt casus, in quibus Clerici ipsi subsunt sæculari iurisdictioni, quos prosequuntur Doctores occasione textus ibi in capit. cum non ab homine, de iudicijs, et in capit. 1. de homicidio in sexto, recenset Glossa penultima in cap. Principes sæculi 23. quæst. 5. apud nos l. 59. tit. 6. par. 1. Bernardus Laurentius in tract. Index sæcularis, in quibus potest imponere manus in personas Clericorum sine metu excommunicationis, tomo 11. tractat. part. 1. Iulius Clarus lib. 5. sentent. §. fin. q. 36. Menoch. de arbitrar. lib. 2. centur. 2. casu 180. ex num. 18. Farinacius in praxi, quæst. 8. ex num. 47. Cenedo ad decretum collectan. 37. ex num. 2. Bouadilla lib. 2. politic. cap. 18. ex nu. 42. Tuscus liter. Cod. conclus. 385. & 386. Carolus de Grassis de effectib. cleric. 1. effectu, ex num. 668. latè, Io. Garcia de nobilitate glos. 9. ex num. 28. Franchis decis. 176. Ceuallos in specul. pract. lib. 4. q. 897. ex num. 592. Sesse de inhibitionibus, cap. 8. §. 3. Marta de iurisdictione, 4. par. centur. 2. casu 102. Aufrerius tract. de sæculari potestate in ecclesiasticos, per totum, Pereira de manu regia, 1. p. cap. 7. cum sequentibus, Volano in curia philippica, 3. par. §. 3. ex nu. 1. Et vicissim multi etiam sunt casus, in quibus Iudex Ecclesiasticus potest immiscere se sæculari iurisdictioni, & procedere aduersus laicos, quos enumerat Glossa penultima in cap. licet ex suscepto, 10. de foro compet. Auiles in cap. 20. Prætorum, verb. vsurpan, nu. 11. Bouadilla lib. 2. politicæ, cap. 17. ex numer. 26. Decianus tractat. crim. lib. 4. cap. 10. Thesaurus libr. 2. quæstion. forens. quæst. 15. Volano vbi supra, §. 2. ex num. 1. Aufrerius in tractat. de potestate Ecclesiæ super laicis, et rebus eorum.

SVMMA SECTIONIS Secundæ.

405 Monachi, & Religiosi in communi viuentes habent speciale forum priuilegiatum.

406 Eo foro non solùm gaudent professi, sed etiam nouitij.

407 Religiosi quamuis exempti in multis casibus subsunt Episcopis, et locorum ordinarijs.

SECTIO SECVNDA.

De foro Monacorum.

405 Secunda conclusio. Monachi, & Religiosi quicunque in communi viuentes sub regula, & instituto, à sede Apostolica approbatis, non solum gaudent priuilegio fori, vt neque ciuiliter, neque criminaliter possint conueniri coram Iudicibus sæcularibus, iuxta dicta hactenus de Clericis; sed etiam habent speciale forum priuilegiatum, vt neque item ciuiliter, aut criminaliter possint conueniri coram Iudicibus Ecclesiasticis ordinarijs, aut illis subiaceant, sed exempti sint ab ordinaria Ecclesiastica iurisdictione, & solum subsint summo Pontifici, & suis superioribus religiosis, aut Iudicibus Apostolicis, quos Conseruatores vocant, scilicet virtute bullarum, & indultorum Apostolicorum, in gratiam suarum Religionum concessorum. Probatur ex textu *in Authent. causa. C. de Episcop. & cleric. & in cap. quam sit 18. quæst. 2. cap. cum dilectus. 8. de religiosis domibus cap. 1. §. in eos, cap. ne, aliqui, 5. de priuileg. in 6.* Tridentin. *sess. 7. decreto de reformat. cap. 14. & sess. 14. de reform. cap. 5. & sess. 24. de reformat. cap. 11.* tradunt D. Antoninus *3. part. summa titul. 9. cap. 4. & titul. 16. cap. 9.* Siluester *in summa, verb. exemptio, per totum,* Angelus *verb. exemptio, ex numer. 1.* Nauarrus *commentar. 2. de regularibus, ex nu. 63.* Farinacius *in praxi crim. quæst. 8. numer. 46. versic. amplia 20.* Iulius Clarus *lib. 5. sentent. §. fin. quæst. 35. num. 19.* Guido Papæ *decis. 559.* Emanuel Roderic. *1. tom. quæst. regular. quæst. 65. art. 3. & seqq. & art. 12. & 2. tom. q. 2. art. 1. & 5. 6. & 8. & quæst. 63. per totam, præsertim art. 3. & 7.* Gutierrez *lib. 3. practicar. quæst. 9. & 10. & libr. 4. quæst. 63.* Valascus *consultat. 152.* Azeuedus *in rubr. tit. 8. lib. 1. recopil.* Ceuallos *tract. de cognitione per viam violentiæ, 2. par. quæst. 20. & 22. & 72. num. 1. & seqq.* Narbona *in l. 59. tit. 4. lib. 2. recopilat. glossa 1. ex num. 227. in Codice addito* Volano *in curia philippica, 3. part. §. 1. nu. 12. in fin.* Cenedo *in decretales, collectan. 87. num. 4. & collectan. 121. ex num. 1. & collectan. 157. num. 2. & in practicis quæstionibus canonicis, q. 26. ex num. 3.* Et de Iudicibus conseruatoribus, eorumq. potestate, latissimè agit Erasmus Cochier, post hæc scripta visus, *tractatu de iurisdictione, 2. tomo, par. 2. per totam,* & Molina *de iustitia, tract. 5. disput. 29.* Pereira *de manu regia, 1. par. cap. 7. ex numer. 3.* Qui autem Pontificea religiosos exemerint ab ordinaria iurisdictione Ecclesiastica, refert ex parte Emanuel Rodericus *tom. 1. quæstio. regular. quæst. 8. art. 1. & tom. 2. dicta quæst. 63. art. 3.* & ea priuilegia continentur in mari magno; vt refert idem Rodericus *tom. 1. quæst. 7. art. 4.* Enumerat autem ordines exemptos Cochier *de iurisdiction. part. 2. quæst. 37.* latè Regens Carolus Tapia *in repet. authent. ingressi, verb. monasteria,* vbi de Religionum omnium institutione agit per 55. capita, *C. de sacros. eccl.* Azor *inst. moral. 1. p. lib. 13. c. 11.*

406 Amplia prædictam secundam conclusionem, vt non solum Religiosi professi gaudeant foro priuilegiato, vt dictum est, sed etiam nouitij ante professionem, & intra annum probationis. Probatur ex textu *in cap. religioso, 21. §. quamuis, de sen tent. excommunicat. in 6.* vbi nouitius gaudet priuilegio canonis, *si quis suadente, 17. q. 4.* notat Cenedo cum multis, quos allegat *ad decretum, collectan. 24. num. 12.* Ergo gaudebit etiam priuilegio immunitatis, & exemptionis, cum facilius ammittatur priuilegium canonis, *si quis suadente,* quam priuilegium fori docente, Cardin. Zabarella *in repet. cap. perpendimus, num. 5. in solutione oppositionis, 7. de sentent. excommunicat.* Socino *cons. 32. numer. 19. & 20. volum. 1.* Bossio *tractat. criminalis, de foro comp. num. 129.* Barbosa *in l. si quis postea quam, 7. nu. 224. ff. de iudicijs.* Sententiam huius ampliationis amplectitur Ioannes Andreas *in cap. beneficium, 4. paulò ante num. 1. de regular. in 6. & in d. cap. Religioso, num. 2.* Ancharanus *num. 3.* Philippus Franchus ibi *in §. quamuis, num. 3.* Decius *in cap. in præsentia, 8. num. 387. de probationib.* Ias. *in l. cum quædam, 19. in princip. num. 13. ff. de iurisdict. omn. iudic. & in Authent. ingressi, num. 59. Cod. de sacrosanct. eccles.* qui referunt Angelum *in l. 1. ff. de pœnis;* & optimum textum *in l. statu liber. 14. ff. de quæstionib.* lecturam tamen Angeli, quam referunt nunc non habemus, Tiraquellus *de retract. lignag. §. 2. gloss. 8. num. 21.* Federicus de Senis *cons. 32. quæstio talis est, num. 9. & num. 10. vers. verum tamen,* idem Ancharanus *cons. 69. contra donationem, num. 11. & 12.* Spino *in specul. testament. gloss. 12. num. 60.* Gutierrez *lib. 2. canonicarum quæstionum, cap. 1. num. 107.* Cenedo *practicar. canonicar. q. 4. num. 41. & quæst. 6. num. 13* Belluga *in specul. Princip. rubric. 11. §. videndum, num. 5. in fine,* Decianus *tractat. crim. lib. 4. cap. 9. numer. 24.* Farinacius *in praxi crim. quæst. 8. num. 46. vers. amplia. 16. & vers. amplia, 20.* Bossius *tract. crim. d. tit. de foro compet. num. 127.* Bouadilla *libr. 2. politic. cap. 18. numer. 66.* & ubi copiosè allegat in glossa marginali, Carolus de Grassis *de effectib. clericat. 1. effect. num. 78.* Sigismundus Scacia *de iudicijs, lib. 1. cap. 11. num. 21. & cap. 12. num. 5.* Canalcanus *decis. 10. num. 37. lib. 5. & decis. 11. ante num. 1. cum seqq. eodem lib. 5.* Molina *de iustitia, tract. 2. disput. 671. num. 2. tom. 3.* Emanuel Rodericus *tomo 1. regular. quæst. 21. art. 11. & q. 39. art. 4. & tom. 2. q. 2. art. 10. & tom. 3. quæst. 9. artic. 12.* Azor *instit. moral. 1. par. lib. 12. cap. 3. q. 2.* Ceuallos *de cognit. per viam violent. 2. par. q. 104.* Marta *de iurisd. 4. p. centur. 2. cas. 121. n. 4.* Volano *in curia philippica, 3. p. §. 1. n. 12.* Caballus *resolu. crim. cent. 2. cas. 108. n. 20.* Duenas *reg. 99. ampl. 9.* Giurba *cons. 15. n. 8.* doctissimus Riccius *dec. 419. par. 2.*

407 Limitanda tamen est prædicta secunda conclusio in multis casibus, in quibus Religiosi quantumuis exempti suis priuilegijs, non obstantibus adhuc subsunt Episcopis, & locorum ordinarijs, aut simpliciter, aut tanquam sedis Apostolicæ delegatis; quos recenset Tridentinum *sess. 6. decreto de reformat. cap. 3. & sess. 7. de reformat. cap. 14. & sess. 14. de reformat. cap. 5. & sess. 24. de reformat. c. 10. & 11. et sess. 25. decreto de regularibus,* quasi per totum, Emanuel Rodericus *2. tomo regul. dicta quæst. 2. art. 6. et quæst. 63. artic. 11.* & multis alijs in locis, Cardin. Tuscus *litter. E. conclusion. 244. et 245. 565. et 566. et litter. V. conclus. 218. et 219.* Riccius *collectan. 503. et 882. et 1022.* Ceuallos *in tract. de cognitione per viam violentiæ 2. par. quæst. 22.* Flaminius Parisius *de resignatione beneficiorum, lib. 3. quæst. 11. ex numer. 8.* Narbona *in tertiam partem recopilat. in l. 59. tit. 4. lib. 2. recopilat. gloss. 1. ex num. 230.* Cenedo *in practicis canonicis quæst. 26. ex numer. 6.* Erasmus Cochier *tract. de iurisdictione Ordinarij in exemptos, par. 2. quæst. 45. tomo 1.* qui congessit casus 115. An autem possint religiosi renunciare suæ exemptioni, vt maneant subiecti Iudicibus ordinarijs, saltem Ecclesiasticis, tangemus inferius q. 8. n. 1057.

SECTIO TERTIA

De foro Religiosorum Militarium.

408 Tertia conclusio. Religiosi ordinum militarium gaudent foro priuilegiato, & exempti sunt ab ordinaria, tùm sæculari, tùm etiam Ecclesiastica iurisdictione in causis criminalibus, & in ciuilibus pertinen-

tinentibus ad bona Religionis in communi, aut commendarum ipsius, in quibus non possunt conueniri coram Ordinarijs sæcularibus, aut Ecclesiasticis; sed solum coram Magistris ordinum, aut alijs suis superioribus Iudicibus ab eis deputatis, aut Conseruatoribus apostolicis suscitatis virtute bullarum apostolicarum istis Religionibus militaribus indultarum; è quibus est notatu digna bulla Pij Quinti, quam refert Didacus de la Mota *de confirmatione ordinis D. Iacobi, libr. primo, cap.* 4. §. 42.

409 Adnotare tamen oportet ad maiorem huius conclusionis explicationem, sub cuiusque Religionis militaris regula, & corpore, aut collegio, & vniuersitate contineri diuersi generis personas: sunt enim Clerici religiosi conuentualiter, & in communi viuentes, quos fratres vulgo *Freiles* vocamus. Sunt item Moniales fœminæ suis conuentibus clausæ, quorum vtrique vouent tria vota substantialia Religionis, *iuxta cap. cum ad Monasterium 6. in fin. de statu monachorum*. Sunt item milites cruciferi quibusdam iuxta suas regulas votis adstricti, in sęculo tamen manentes, & seorsim sęculariter viuentes. Id pręterquam quod notum est, inueniri in religionibus militaribus Hispanis S. Iacobi Calatrauæ, & Alcantaræ, item & in Religione S. Ioannis Hierosolymitani, cuius omnes sumus oculati testes, quod ad Religionem D. Iacobi pertinet, adnotauit Emanuel Rodericus *tom. 1. quæstion. regular. q. 5. art. 5. in fin.* & de Religionibus militaribus in communi agens Dominus Franciscus Sarmiento *in defensione sui libri de redditibus ecclesiasticis, par. 1. §. in 55. monito num. 3. & 4. & 5. in 56. monito num. 4. Azor. institution. moral. 1. par. lib. 13. cap. 3. q. 1.* Sunt enim in Religione S. Iacobi conuentus virorum in villa Veles, qui caput est Religionis, S. Marci Legionensis, & alter Emeritensis. Fœminarum autem sancti Spiritus Salmanticensis, & alij. In Religione Calatrauæ conuentus virorum Calatrauæ, conuentus fœminarum nuper ad hanc regiam curiam translatus conceptionis regiæ. In Religione Alcantaræ conuentus Alcantaræ virorum, & alij.

410 De initio autem, & institutione harum, & aliarum Religionum militarium, & quo tempore vnaquęque cœperit, vide Polidorum Virgilium *de rerum inuentoribus, lib. 7. cap. 5.* Chassenæum *in catalogo gloriæ mundi, 9. par. considerat. 4. cum seqq.* Regentem Carolum Tapia *in repet. Authent. ingressi, verb. monasteria, ex cap. 34. ad 38. & ex cap. 48. ad 53. C. de sacrosanct. eccles.* Petrum Gregorium *in syntagmat. iur. vniuers. lib. 15. cap. 35.* Emanuelem Rodericum *tom. 1. quæstion. regular. dicta q. 5. ex art. 1.* Azor *institution. moral. 1. par. lib. 13. cap. 5. q. 3. & cap. 6. q. 2. & q. 5.* & de initio ordinis D. Iacobi Didacum de la Mota *in libro speciali hispano del principio de la orden y caualleria de Santiago*, vbi omnia refert.

411 Igitur quod attinet ad religiosos tàm mares, quàm fœminas, conuentualiter, & in communi viuentes, planum est, gaudere priuilegio fori velut personas verè, & propriè ecclesiasticas exemptas à sæculari iurisdictione, quoad se, & quoad bona sua, tàm in ciuilibus, quam in criminalibus. Item gaudere foro exempto ab ordinaria iurisdictione ecclesiastica, iuxta priuilegia istis Religionibus indulta: nihil enim hic noui occurrit, sed seruanda sunt tradita a nobis supra num. 402. & 405. cum sequentibus, ea rationibus ibidem adnotatis, quæ in hoc casu simili modo militant, & robur habent quod adnotauit quoque vbi supra Sarmiento.

412 Cęterum, quod pertinet ad milites, seu Equites cruciferos seorsim, & sęculariter viuentes, & persępe vxoratos, occurrunt duę difficultates. Prima, an sint verè religiosi? secunda, siuè sint, siuè non sint religiosi, an gaudeant priuilegio fori, & exempti sint à sæculari, & laica iurisdictione, & quatenus?

413 Circa primam, quatuor fuerunt sententiæ. Prima est, hos milites cruciferos in sæculo viuentes, qui vel sunt vxorati, vel nubere possunt, non esse verè, & perfectè religiosos, sed secundum quid, impropriè, & imperfectè. Ita sentit Diuus Thomas, *2. 2. quæst. 186. artic. 4. ad 3.* Soto *de iustitia, & iure, lib. 7. quæst. 5. artic. 3. ad 3.* qui tamen contrarium dicit de Equitibus Hierosolymitanis, qui nubere non possunt, etiam si in sæculo seorsim viuant, Sarmiento *de redditibus ecclesiasticis, part. 4. cap. 1. num. 13. & in defensione eiusdem libri part. 1. in responsione ad 55. monitum, num. 1. & sequentibus*, vbi dicit, nullum catholicorum dixisse Commendatores esse personas Ecclesiasticas, *& in responsione ad 56. monitum, ex num. 1.* Molina *de iustitia, tract. 2. disput. 141. §. est verò rigida, columna mihi 772. tom. 1.* Lessius *de iustitia, & iure, lib. 2. c. 41. dubitat. 1. nu. 7.* Sayrus *in claui regia, lib. 6. cap. 9. num. 10.* Emanuel Rodericus *2. p. summa, cap. 31. num. 1.* Montalus *in l. 8. tit. 1. lib. 2. fori, gloss. 1. vers. & nota circa hanc legem* Molina *de primogenijs, lib. 1. cap. 13. numer. 98.* Azeuedus *in l. 14. num. 3. tit. 5. lib. 3. recop. & in l. 1. n. 4. & 5. tit. 14. lib. 6. recopil.* Menochius *de arbitrar. libr. 2. cent. 1. cas. 56. nu. 13. & cent. 3. cas. 231. num. 21. & cons. 904. n. 53. lib. 10.* Burbos de Paz *cons. 17. num. 2.* loquens de militibus S. Iacobi, nam *nu. 1.* statuit milites ordinis Calatrauæ esse verè religiosos, Guttierrez *lib. 2. practicarum, q. 111. num. 2.* Lassarte *de decima venditionis, cap. 19. nu. 92.* Gonzalez *in regul. 8. cancellar. gloss. 8. nu. 55. & 57.* Bouadilla *lib. 2. politic. cap. 10. nu. 10. & 11.* Cerdan Tallada *tract. de la visita de carcel, cap. 11. §. 4. nu. 13.* Lambertinus *de iurepatronatus, 1. par. 2. lib. q. 7. art. 5. num. 2.* Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ, 2. part. q. 149. nu. 10. & seqq.* Marta *de iurisdiction. 2. par. cap. 32. num. 14. & 15. & seqq.* Pariadorius *in sesquacenturia, different. 9. §. 1. nu. 10.* Fundamentum est, quia, nec vouent, nec seruant tria vota, castitatis, paupertatis, & obedientiæ, quæ sunt de substantia propriæ Religionis, iuxta textum *in cap. cum ad Monasterium, in fine, de statu Monachorum*, & doctrinam D. Thomæ *2. 2. quæst. 186. art. 3. 4. 5. 6. & 7.* Leonardi Lessij *de iustitia, & iure, lib. 2. dicto cap. 41. dubit. 1.* & communem sententiam Theologorum, & Canonistarum de qua Sanchez *lib. 5. operis moralis, cap. 1. ex num. 16.* sed vouent laxiora vota, nam cum eis dispensatum est, vt voueant vota minus stricta.

414 Secunda sententia est hos milites ordinum militarium, etiam si non sint verè & perfectè religiosi, (vt statuunt Auctores primæ sententiæ) esse tamen personas Ecclesiasticas. Ita sentit Syluester *in summa, verb. Ecclesia, num. 6. versic. quantum ad Deo deuotos*, vbi loquitur de templarijs sancti Ioánis Hierosolymitani, & militibus de spata nuncupatis portantibus signum spatæ rubeæ in pectore, qui plane sunt Equites sancti Iacobi, *& in verb. religio, 1. num. 1. versic. tertium*, Humada *in l. 1. titul. 7. par. 1. scolio ad glossam primam, num. 1. & 2.* Zerola *in praxi Episcopali, 2. part. verbo, Commendatarij §. 1. & 2.* Florez de Mena *lib. 1. variarum, q. 21. num. 205.* Azor *institutionum moralium, 1. par. libr. 13. cap. 7. q. 2. & 3.* Nicolaus Garcia *de beneficijs, 1. par. cap. 4. nu. 13. & 21.* Cæsar de Grassis *decis. 47. alioquin 1. de probationibus*.

415 Tertia sententia est, hos milites crucesignatos ordinum militarium, etiam si nubere possint, & in sæculo viuant, iuxta suum institutum esse verè, & propriè religiosos.

gioſos. Hanc tuetur Petrus Belluga *in ſpecul. Principum rubr. 7. num. 7.* & ad eum locum Camillum Borrellus *liter. F. verb. ſunt religioſi*, Couarruuias *de matrimon. nm 2. p. cap. 3. §. 1. num. 27.* Auendanus *de exequ. mandat. 2. par. cap. 26. num. 11. in fine*, Nauarrus *tract. de redditibus eccleſiaſticis, q. 1. monito 55. num. 3. 4. 5. & ſeqq. & q. 3. monito 27. ex num. 1. & monito 28. ex nu. 1. & conſ. 9. N. nobilis num. 6. in titul. de ijs, quæ vi, lib. 1. & conſil. 10. cum Vincentius, conſ. 11. quiſdam erudituſſimus, & conſ. 12. an milites, num. 1. in titul. de regularibus, lib. 3.* Aluarus Valaſcus *conſult. 14. num. 8. et conſultat. 131. num. 3. et 4.* Didacus Perez, *in l. 10. tit. 11. lib. 4. ordinament. gloſſ. 3. in verb. hijoſdalgo han encomiendas colum. 1530.* Hojeda *de incompatibilitat. beneficior. 2. par. cap. 24. num. 105.* Emanuel Rodericus *queſtion. regul. 1. tom. q. 13. art. 2. verſ. ex qua bulla*, Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus, 1. effectu, ex n. 109. vſque ad 116.* & de militibus Hieroſolmytanis loquentes Menoch. *conſ. 54. nu. 17. lib. 1.* Cacheranus *deciſ. 27. num. 18.* Farinacius *deciſ. 203. num. 3. 2. par. criminalium, & conſ. 197. lib. 3. ex num. 1.* Marta *de iuriſdictione. par. 2. cap. 32. ex nu. 7.* Thomas Sanchez *de matrimon. lib. 2. diſp. 18. nu. 8.* Barboſa *in rubrica, 2. par. num. 82. ff. ſolut. matrimon.* Theſaurus *lib. 1. quæſtio. forenſ. q. 18. nu. 3.* idem Sanchez *operis moralis, lib. 4. cap. 16. nu. 11.* Maſtrillus *deciſ. 290. ex n. 32.* Franc. Suar. *de Religione, tract. 9. lib. 1. c. 4. nu. 9. cum ſeq. to. 4.* & latiſſimè omnium, loquens de Equitibus S. Iacobi Didacus de la Mota *tract. de confirmat. ordinis D. Iacobi, lib. 2. cap. 1. §. 2. 3. & 4. & cap. 2. per totum*, vbi rem ex profeſſo tractauit ſatisfaciens omnibus argumentis, quæ in cõtrarium obijci poſſent. Quæ ſententia probari videtur ex textu *in cap. cum & plantare, 3. in principio, de priuilegijs*, vbi notat Decius *num. 4. & in clementina, quia contingit, §. præmiſſa de religioſis domibus*, & ibi Gloſſ., *verb. militarium, & verb. aliorum*.

416 Quarta ſententia conciliare conatur omnes præcedentes diſtinctiõne facta atque controuerſiam hac in re magis verſari circa nomina, & modum loquendi, quam circa res ipſas: nam ſi religioſus propriè dicatur, qui emittit tria vota ſubſtantialia Religionis rigida, & illa rigidè ſeruat, quales ſunt, Monachi, & Moniales in communi viuẽtes, eo modo nõ poſſunt dici propriè religioſi milites ordinum militarium, qui etiam ſi voueant tria vota, habent tamen diſpenſatum illorum rigorem; nam pro caſtitate vouent continentiam coniugalem, quæ re vera à caſtitate multùm differt, & obedientiam Magiſtro ordinis, qui nihil ferè illis imperat, aut iniungit; pro paupertate viuere ſine proprio, & nihil proprium habere ſine licentia Magiſtri, & de ſuis bonis abſque voluntate, & beneplacito eius non diſponere in vita, aut morte: qui tamen Magiſter nulli hucuſque denegauit veniam acquirendi, quantùmuis ampla patrimonia, illiſque fruendi; de illiſque tàm in vita, quàm in morte diſponendi, iuxta proprium arbitrium, & voluntatem: De quo votórum genere latiùs agunt Azor *inſtitution. moral. 1. part. libr. 13. cap. 5. quæſt. 2.* Emanuel Rodericus *quæſtionum regularium tom. 1. quæſt. 1. artic. 6. verſ. in hac igitur opinionum*, Didacus de la Mota *de confirmatione ordinis D. Iacobi, lib. 2. cap. 1. §. 2. & §. 4.* Sarmiento *in defenſione libelli, de redditibus eccleſiaſticis, par. 1. §. in 56. monito*, vbi refert formas profeſſionis trium ordinum, S. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ. Si verò religioſus vocetur, qui iuxta ſuum inſtitutum approbatum à ſede Apoſtolica (ad quam expectat decernere, & ſtatuere quæ vota Religionem conſtituant, eaq; limitare, ac moderari, aut reſtringere, & coarctare, vt tangemus inferiùs no. 427.) vouet, quod ad

Thoma Carlenalij de Iudicijs.

ſuam Religionem talẽ, qualis eſt inſtituta, & approbata à Põtifice, neceſſarium eſt eo modo religioſi iſti militares vocantur propriè religioſi, nam vouent, & ſeruant, quod neceſſarium eſt, vt ſint religioſi militares. Ita videtur ſenſiſſe primus, quem viderim, Lambertinus *de iurepatronat. 1. part. lib. 2. 7. quæſtion. principal. artic. 7. num. 6. & 7.* Azor *inſtitut. moral. 1. par. lib. 13. cap. 3. quæſt. 3. verſ. verùm enim verò*, Emanuelem Rodericus *tom. 1. quæſtion. regular. q. 1. artic. 6.* & non abhorret Sanchez *operis moralis, lib. 4. dicto cap. 16. num. 11.* faciuntque tradita à Cardin. Zabarella *in clemen. cum ex eo, 3. num. 4. de ſentent. excommunicat.* & ab Archidiacono *in cap. ex eo, num. 4. de electione in 6.* Geminiano ibidem *in §. in Eccleſijs, num. 1.* Ioanne Andrea *num. 4.* Antonio Butrio *num. 5.* Ancharano *num. 4.* & *5.* Philippo Francho *num. 5.* Et hæc videtur mihi veriſſima ſententia, ex qua facillimè ſatis ſit fundamentis aliarum. Hæc de prima difficultate.

417 Quod verò ad ſecundam difficultatem attinet, an iſti milites gaudeant priuilegio fori? Prima ſententia negat hos milites ſeorſim viuentes gaudere priuilegio canonis, aut fori eſſeque exemptos à ſeculari iuriſdictione, vtpote qui non ſint Eccleſiaſticæ perſonæ, ſed laici, & ſæculares. In hanc inclinat Gregorius Lopez *in l. 1. titul. 7. part. 1. gloſſ. 1.* tametſi dubius, & iudicium videatur ſuſpendiſſe; ſentit Montaluus *in l. 8. tit. 1. lib. 2. fori, gloſ. 1. verſ. & nota*, Burgos de Paz *conſ. 17. num. 1. & 2.* Sarmiento *in defenſione libell. de redditibus, 1. par. §. in 55. monito, nu. 5. & §. in 56. monito, num. 3. & 4.* Guttierez *lib. 2. practicarum. q. 111. num. 2.* Azeuedus *in l. 1. num. 4. 5. & 6. tit. 14. lib. 6. recopilat.* Laſſarte *de decima venditionis, cap. 19. nu. 92.* Parladorius *in ſeſquicenturia different. 9. §. 1. nu. 10.* Marta *de iuriſdictione 4. par. cent. 2. caſ. 113. num. 33.* loquens militibus Hiſpanorum ordinum, & de militib. S. Stephani. Pro eadem refertur Portoles *in additionibus ad Molinum, verb. Clericus, in tract. de competentia iuriſdictionis, q. 3. nu. 6.* in eamque inclinat Ioſephus Seſſe *de inhibitionibus, c. 8. §. ſecundo, num. 19.* multum dubitans de contraria ſententia.

418 Secunda ſententia verior, & communior, vſque hodie recepta apud omnia Hiſpaniæ tribunalia ſine vlla controuerſia, aſſerit hos milites crucefignatos religioſos ordinum militarium S. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, etiam ſi viuant extra Monaſteria ſeorſim, & nubere poſſint nihilominus gaudere priuilegio canonis, & fori in criminalibus: item in ciuilibus cum agitur de bonis commendarum, aut iuribus earum; & de iſtis rebus eſſe conueniendos coram ſupremo ordinum Adminiſtratore perpetuò, & Iudicibus ab eo deputatis in Regio ordinum conſilio, cuius conſiliarij ſunt prędictorum ordinum Equites, & coram Iudicibus conſeruatoribus, qui ſuſcitantur virtute bullarum Apoſtolicarum ad eum effectum, ut quoties ſæculares Iudices de iſtis cauſis cognoſcunt inhibeantur, & remittant reos, & proceſſus ad Iudices conſilij ordinum deputatos à Rege noſtro ſupremo trium ordinum Adminiſtratore perpetuò ad cognoſcendum de eiuſmodi cauſis, eaſque diffiniendas, & non poſſe iudicari de iſtis à Iudicibus ſæcularibus, aut ordinarijs Eccleſiaſticis. Idem dictum puta io de religioſis aliarum ordinum militarium, vt ordinis Chriſti Luſitaniæ, & multo maiori cum ratione de militibus S. Io. Hieroſolymitanis, qui nubere nõ poſſunt, iuxta priuilegia apoſtolica iſtis ordinibus indulta, quibus conceditur illis exemptio à ſeculari iuriſdictione, & ordinaria eccleſiaſtica, quę oportebit inſpicere cũ caſus occurrerit. Hãc ſentẽtiam amplectuntur D. Anton. *3. p. ſumm. tit. 23. cap. 5. §. 3.*

loquẽs de Equitibus D. Iacobi, Syluester. *in summa. verbo Ecclesia, 1. num. 6, vers. quantùm ad Deo de votos, & vers. tertiò templarij, & versic. quintò milites de spata*, Belluga *in specul. Princip. rubr. 7, nu. 7.* & ad eum locum Borrellus, *verb. sunt Religiosi*, vbi ait, idem dicendum in Regno Neapolitano de militibus S. Lazari. In eandem inclinat Mõtaluus sibi ferè contrarius *in l. 1. tit. 7. par. 1. gloss. 2. ad verbum, como religiosos*, Azeuedus *in l. 14. num. 4. tit. 5. lib. 3. recopilat.* Menchaca *libr. 3. controuersiarum illustrium, cap. 105. num. 49. 50. & seqq.* Humada *ad gloss. 1. num. 1. in l. 1. tit. 7. par. 1.* Azor *institut moral. 1. par. lib. 13. cap. 3. q. 3.* Zerola *in praxi Episcopali, 2. par. verb. commendatarij, §. 1.* vbi ait, eos gaudere priuilegio canonis, *si quis suadente*, Nicolaus Garcia *de beneficijs, 1. par. cap. 4. per totum*, pręsertim *num. 21*, Emanuel Rodericus *tom. 1. quaestion. regular. q. 13. art. 2. vers. ex qua bulla, & tom. 2. q. 2. art. 2. & q. 62. art. 13. 14. 15. 16. & 17.* Valascus *consult. 108. nu. 27. & consul. 131. num. 3. & 4. & consult. 152. ex num. 10*, vbi de militib. Hierosolymitanis, Nauarrus *tract. de redditibus ecclesiasticis, q. 1. monito 55. ex num. 3. & q. 3. monito 27. & 28. & cons. 10. cum Vincentius, num. 7.* vbi loquitur de militibus S. Stephani, *et cons. 11. quidam eruditissimus, num. 1*, vbi loquitur de milite ordinis Christi, *et num. 5.* vbi loquitur de milite ordinis S. Iacobi, *tit. de regularibus, libr. 3.* Cenedo *practicarum caconicarum, quest. 4. num. 39.* idem Menchaca *de successionib. to. 1. lib. 3. §. 30. num. 305. & 269. cum seqq.* Molina *de iustitia tract. 2. disput. 141. §. est verò rigida, in fine*, Bouadilla *lib. 2. politic. cap. 18. num. 232. & 233. & cap. 19. ex num. 9.* Maltrillus *de magistratibus, lib. 2. cap. 6. num. 35. & decis. 290.* post hęc scripta edita; Regens Valenzuela *cons. 95. ex num. 59.* Maurus Burgius *de modo procedendi ex abrupto, cent. 1. q. 65. num. 57. cum seqq.* Caualcanus *decis. 28. nu. 47. 1. part.* loquens de Equitibus Alcantarę, Ceuallos *de cognitione per viam violentiae, 2. par. q. 149. num. 20.* Caballus *resolut. crimin. casu 64. & casu 225. num. 11. cum seqq.* Decianus *tract. crimin. lib. 4. cap. 9. num. 36.* Marta *de iurisdictione 4. par. casu 113. ex num. 32.* priuilegium fori concedens solis militibus Hierosolymitanis, Io. Franciscus de Ponte *cons. 14. num. 3.* Grassis *de effectibus clericatus, 1. effectu, ex num. 109. & num. 116.* Volano *in curia philippica, 3. par. §. num. 13.* Cacheranus *decis. 27. nu. 28.* loquens de militibus Hierosolymitanis; de eisdem Decianus *responso 51. ex num. 9. volum. 3.* & Franchis *decis. 476. num. 12. 4. & 5.* & Cęsar de Grassis *decis. 47. num. 2. alioqui 1. de probationib.* & Farinacius *cons. 197. lib. 3.* Didacus de la Mota agens de Equitibus S. Iacobi, *in tractatu de confirmatione ordinis militiae S. Iacobi, lib. 2. c. 1. §. 9.* vbi refert Pontifices, qui in fauorem huius ordinis bullas expedierunt, quibus hoc fori priuilegium indulserunt, Apud quos Doctores videbis fori priuilegium in criminalibus non solum esse concedendum militibus ordinis S. Ioannis Hierosolymitani, S. Iacobi, Calatrauę, & Alcantarę, sed etiam ordinis Lusitani Iesu Christi, S. Iacobi, & Dauis, Valentini Montesę; exterorum etiam S. Lazari, S. Stephani, & alijs.

419 Pro hac sententia adducitur textus *in cap. 1. in princip. de verbor. significat. in 6.* in quo explicantur verba quędam priuilegiorum Alexandri III. & Lucij III. Pontificum, quę ita habent, *in speciales, & proprios Ecclesiae Romanae filios vos recipimus*; & deciditur non significari verbis illis omnimodam exemptionem religiosorum à iurisdictione ordinaria Episcoporum, sed solum eam exemptionem ab Ordinarijs, ne possint ab eis interdici, aut excommunicari. Pręsupponit palã textus ille religiosos, de quibus loquitur subditos esse iurisdictioni ordinarię Episcoporum, ac per consequens gaudere priuilegio fori Ecclesiastici, & decidit ex illis verbis ab ea iurisdictione, non omninò eximi, sed tantisper, vt in prędicto textus continetur.

420 Dubitant autem Doctores, de quibus Religiosis ille textus loquatur, Et existimant nonnulli loqui de militibus Hierosolymitanis; verum Innocentius, & Abbas antiquus, quos *in dicto cap. 1. in principio* referunt, & non improbãt Io. Andreas Geminianus, Ancharan. & Franch. sentiunt loqui de militib. ordinis militaris Hispani S. Iacobi; idque videtur proculdubio verum esse, quoniam Auctor *prędicti cap. 1. de verbor. significat. in 6.* est Innocentius IV. & idemmet explicans in lectura suum textum in fine numer. 8. ait agere de ordine S. Iacobi. Quis autem tãm verè, ac rectè potuit textũ interpretari, quã eius Auctor? tũm etiam, quoniam verba illa priuilegij, de quibus in textu, continentur in bullis summorum Pontificum Alexandri III. Lucij III. Vrbani III. & Innocentij III. quas refert Didacus de la Mota, *de confirmatione ordinis D. Iacobi, lib. 1. cap. 4. §. 2. §. 4. §. 6. & §. 7. & lib. 2. del principio de la orden de Santiago, cap. 1.* vbi bullam Alexandri in hispanum sermonem versam refert, quę expedite sunt in gratiam ordinis D. Iacobi. Ergo de eius ordinis religiosis proculdubio loquitur textus.

421 Sed quod caput est, circa Religiones istas militares Hispanas ex decisis, & constitutis in diuersis summorum Pontificum bullis, & priuilegijs, quatuor conclusiones colliguntur statutę, & declaratę de quibus deinceps ferè dubitare non licet.

422 Prima est, Equites horum ordinum esse religiosos militares, vt constat ex multis, quas refert Didacus de la Mota *tractat. de confirmatione ordinis D. Iacobi, lib. 2. cap. 1. §. 3.*

423 Secunda, tanquam religiosos, & personas ecclesiasticas gaudere priuilegio *canonis, si quis suadente, 17. q. 4.* vt constat ex bullis relatis ab eodem Mota *d. lib. 2. cap. 1. §. 8.*

424 Tertia, non solum esse regulares, & ecclesiasticas personas, sed immediatè subiecto sedi Apostolicę, ex bullis Alexandri III. Innocentij IV. Vrbani IV. Gregorij X. Bonifacij VIII. Clementis V. Leonis X. Clementis VII. Pauli III. Pij V. Gregorij XIII. Sixti V. relatis ab eodem Mota *d. lib. 2. cap. 1. §. 9.*

425 Quarta, gaudere priuilegio exemptionis fori sęcularis in criminalibus causis, & esse subiectos Ecclesiasticę iurisdictioni, vt cõstat ex bulla Gregorij IX. quàm refert. Mota *d. tract. de confirmatione ordinis D. Iacobi, libr. 1. cap. 4. §. 12. & lib. 2. cap. 1. §. 9. num. 2.* & altera Martini V. quam refert idem Mota *dicto lib. 1. cap. 4. §. 29. & lib. 2. cap. 1. §. 9. num. 5. vers. Martinus*, altera Leonis X. quem refert idem Mota *dicto lib. 1. cap. 4. §. 35. & lib. 2. capit. 1. §. numer. 5. versic. Leo Papa*, & alijs duabus Pij V. expeditis ad instantiam Philippi II. Hispaniarum Regis; prima anno 1566. quinto idus Ianuarij; secũda anno 1569. vigesimo die Ianuarii, relatis à Mota *dicto libr. 1. cap. 4. §. 42. & §. 43*, altera Clementis VIII. expedita ad instantiam Regis Philippi III. anno 1600. 31. die Ianuarij: altera Pauli V. expedita ad instantiam eiusdem Philippi III. Domini nostri die 5. Nouembris anni 1608. referent prędictam Clementis VIII. bullam, & eam confirmanre. Quas bullas Clementis, & Pauli Pontificum obseruari iussit idemmet Philipus III. rescripto suo regio expedito die 19. Ianuarij anni 1609. cuius teno-

rem

rem refert post hæc scripta vitus Mastrillus *decis.290.nu. 165.* quod conforme fuit antiquo alteri regio rescripto, expedito Vallisoleti 23. die Augusti anni 1527. quo præcipiebatur ne de causis criminalibus Equitum D. Iacobi cognoscerent Iudices sæculares: cuius meminit Monterrosus *in sua practica tract.5. de las chancellerias, sub titulo provisiones, y cedulas, que tocan à los pleitos.*

426 Ex quibus facilè satisfit obiectioni, quę sese offerebat, non posse videlicèt Papam in præiudicium iurisdictionis Regiæ sæcularis tot subditos eximere ab ea, & illis priuilegium fori concedere: neque verò verisimile videri id voluisse Pontificem, *cap. nouit, 13. in princip. de iudicijs,* quæ fuit consideratio Gregorij *in gloss. 1. in fin. in l. 1. tit. 7. par. 1.* eiusque obiectionis meminit Menchaca *de success. sion. tom. 1. lib. 3. §. 30. num. 296.* cui inquam facilè satisfit. Primò, si dicamus nullum posse considerari præiudicium factum regiæ iurisdictioni, cum regiæ Maiestatis consensus interuenerit indulgentis exemptionem istam, iubentisq; Pontificum bullas seruari, quibus religiosi militares exempti sunt à sæculari iurisdictione. Scienti enim, & consentienti nulla fit iniuria, neq; dolus, *in l. dicem, 9. in fin. princ. ff. de acqu. plus. arcendi, cap. scienti. 27. de reg. iur. in 6.* cum vulgatis.

427 Secundò, eidem difficultati optimè satisfacit Mènchaca vbi supra ex doctrina Innocentij *in c. 2. de maiorit. & obedient.* Cardinalis Zabarellæ *in repet. cap. perpendimus, num. 5. in fine, in solutione septimæ oppositionis, de sentent. excommunic.* posse Pontificem eximere quemcumque laicum à iurisdictione sæculari, cum ei additur aliqua qualitas; seu causa ordinis, vel religionis ex qua immediatè prouenit exemptio, quemadmodum eximere potuit familiam Episcopi, vt gaudeat priuilegio fori Ecclesiastici statuendo, vt statuit *in cap. dilecto, de offic. Archidiacon.* vt notant Doctores in *cap. 1. de foro competenti,* & adnotauit Carolus de Graffis *de effectibus clericatus, 1. effectu, num. 128. & sequentib.* sic & potuit eximere innumerabiles primæ tonsuræ coniugatos, vt *in cap. vnico, de clericis coniugatis in 6.* & nouitium quoque laicum intra annum nouitiatus eximit à iurisdictione sæculari, iuxta *cap. religioso, 21. §. quamuis, de sentent. excommunic. in 6.* vt nos animaduertimus superiùs, num. 406. Inde fit, vt Bartol. *in l. vltim. num. 6. ff. de collegijs illicit.* dixerit, si auctoritate summi Pontificis constituatur collegium, personas illius effici posse Ecclesiasticas. Nulla itaque fit iniuria Principibus, si Pontifex approbet Religionem aliquam, & ecclesiasticas faciat personas, dum subsit aliqua Religionis causa: neque item laicus ipse, qui se Religioni subijcit iniuriam suo Principi facit ab eius se iurisdictione eximendo; hoc enim potest liberè facere, nam quilibet subditus potest mutare iurisdictionem, & cursum vitæ subijciendo se Ecclesiæ. Quia cursus, & via vitæ humanæ non est propter iurisdictionem, sed iurisdictio propter ipsam constituta est, vt apud Marcum *cap. 2. num. 27.* Christus Dominus respondit Pharisæis; *non est homo propter sabbatum, sed sabbatum propter hominem, & 2. Machab. cap. 5. num. 19. Non propter locum gentem, sed propter gentem locum Deus elegit:* neque locus hominem sanctificat, sed homo locum, *cap. nos qui, cap. non loca, cap. illud, cap. multi, 40. distinct.* nec domo Dominus, sed Domino domus honestanda est, ex Cicerone, *lib. 1. de officijs, num. 139.* & possessiones viros, sed viri possessiones nanciscuntur, vt dicebat Pericles apud Thucydidem, *lib. 1. historia, num. 97. in fine,* & vniuersim res hominibus accedunt, non rebus homines, *l. iustissimè, 44. in princ. ff. de edil. edict.* Rectèque Zabarella vbi supra dixit,

Thoma Carleualj de Iudicijs.

non posse à superiori laico impediri laicum, ne fiat Clericus, aut etiam religiosus: nam quando quis ducitur spiritu Dei, non constringitur lege publica, quo minus etiã suo inuito superiore, cui de lege publica parere tenetur, ad Religionem possit transire, *cap. licet quibusdam, 18. de regularibus.* Inde prouenit, vt sine superioris iniuria possit quis mutare domicilium, & iurisdictionem, tàm sæcularem, quam spiritualem, vt probant textus *in cap. significauit, vltimo, de Parrochijs, & alien. Parroch. & in l. si conuenerit, 18. ff. de iurisdictio. omn. iudic. l. 1. l. hæres absens, 19. §. proinde, ff. de iudicijs, l. si quis ex consensu, 7. Cod. de Episcop. audient.* quimmò possunt Presbyteri, Curati, & Archidiaconi, sine superioris licentia ingredi Religionem, *cap. Clerici, 19. q. 1.* notat Diuus Thomas *opusc. 18. cap. 25.* Non poterit igitur conqueri Princeps, quod laicus subditus ordinem Religionis ingrediatur, & ita se ab eo eximat, quia non hómo propter iurisdictionem, sed iurisdictio propter hominem est instituta. Neque causare poterit in Pontifice summo deesse potestatem, cum ad eum pertineat creandorum ordinum, & approbandarum Religionum potestas, vtpotè ad quem cura Religionis ex toto spectat, vt tetigimus supra quęst. 4. n. 208. & hac eadem quæstione nu. 397. & 398. & probatur *in cap. vltimo, de religios. domib. cap. 1. eod. tit. in 6. extrauaganti sancta Romana Ioann. XXII. ad fin. de religios. domib.* & ibi Glossa recepta, *verb. Pater cælestis,* quæ ait hanc potestatem deriuari à potestate clauium. Notant idem Menchaca *controuersiarum illustrium, lib. 3. cap. 105. ex num. 49.* Suarez *de religione, tom. 3. lib. 2. cap. 17. ex num. 1. iunctis duobus capitibus præcedentibus,* Azor *instit. moral. 1. par. lib. 11. cap. 24. q. 5. & seqq. & lib. 13. c. 11.* Banes *2. q. 1. art. 1. dub. 8. concl. 2.* & Emanuel Rodericus *tom. 1. quæst. regular. q. 17. art. 2. in princ.*

428 Iuxta has igitur antiquas, & recentiores Pontificum constitutiones, & indulta semper in Hispania vsus obtinuit, vt Equites horum ordinum in causis criminalibus, quantùmuis grauibus, & atrocibus sortiti fuerint proprium forum exemptum à sæcularibus Iudicibus, & ad suos proprios Iudices remissi fuerint. Quod hisce nostris temporibus tàm est receptum, & varijs, quotidianisque experimentis notis omnibus, & decisionib. supremi regij Senatus in congregatione competentiarum comprobatum, vt obstinationi, & inflexibili pertinacię tribui possit de hac veritate dubitare, aut eam in controuersiam deducere.

429 Certè id persuasum fuisse antiquis Hispanię Regibus, ex eo planè colligitur, quod circa annum salutis millesimum trecentesimum quinquagesimum sextum, cum Petrus Castellæ Rex per nuntium Petro Aragoniæ Regi delegatum, querelam inter alias detulisset, quod Equites Calatrauæ, & S. Iacobi in Aragonia residentes non obedirent Magistris ordinum in Castella creatis, quasi ad eum spectaret, id non permittere, eiusque culpis esset adscribendum, quidquid esset in hoc delicti. Respondit Rex Aragonię, quod de militibus D. Iacobi, & Calatranę quæreretur, id sui iudicij non esse, sacra iura à Romanis Pontificibus petenda se, neq; Auctore, neque repugnante, vt refert insignis historicus Ioannes Mariana, *historia Hispana lib. 17. c. 1.*

430 Item Ioannes II. Castellæ Rex cum capite damnasset D. Aluarum de Luna Magistrum ordinis S. Iacobi, & capitalis sententia iussu eius exequutioni mandata esset, iusto scrupulo, & timore ductus, quod incurrisse sententiam excommunicationis, exercens iurisdictionẽ in personam Ecclesiasticam exemptam, petijt absolutionem

censurarum à Romano Pontifice, eamque impetrauit sibi, & ijs omnibus, qui in prædicta damnatione, & eius exequutione, & vtriusque processu interuenerant, vt refert Montaluus eisdem Regis Ioannis Consiliarius particularum glossator, *in l. 1. tit. 7. par. 1. gloss. 2. in verb. como religiosos*, & Nauarrus *de reddit. eccles. q. 3. monito 28. num. 2. circa fin.* ex tractatu quodam D. Michaelis de Marañon consilij ordinum fiscalij regij.

431 Catholici autem Reges Fernandus, & Isabella anno 1480. condiderunt, pragmaticam, quæ continetur *in l. 12. tit. 16. lib. 2. ordinamenti*, qua ordinum militarium S. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, Equites vocant religiosos, & equiparant religiosis militaribus ordinis S. Ioannis Hierosolymitani, omnesque reddunt incapaces officiorum administrationis iustitiæ, & cæterorum publicorum ad administrationem rerum publicarum pertinentium. Occasio verò prædictæ legis ferendæ ea fuit, quod quidam Eques ordinis Calatrauæ Corrector ciuitatis regalis homicidium perpetrauerat, de quo in syndicatu accusatus iurisdictione sæculari declinata obtinuit, vt ab ea eximeretur, & ad suos Iudices remitteretur, vt refert ex D. Michaele de Maranon. Martinus Nauarrus vbi supra. Tametsi postea correcta sit prædicta *l. 12. tit. 16. libr. 2. ordinamenti, ex l. 14. tit. 5. lib. 3. recopilat.* qua permissum est Equites S. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, fungi prædictis publicis muneribus, postquam annexum est Regiæ coronæ munus Magisterij, seu administrationis perpetuæ predictorum ordinum, vel postquam per concordiam factam inter Regem nostrum, & Capitulū generale ordinis D. Iacobi, (de qua statim agemus) decretum est, vt religiosi militares Equites in officijs publicis delinquentes subderentur, quòad ea delicta Iudicibus sæcularibus.

432 Tempore item Regum catholicorum Matriti ipsis præsentibus à Consilio Regio supremo pronunciatum est contra Baccalaureum de la Torre regium fiscalem, pro exemptionem Religionis Calatraue; quæ eadem est cum Religione Alcantaræ, est enim illi annexa, quibus quòad hoc æquiparata est religio S. Iacobi, vt ex D. Michaele de Maranon refert Martinus Nauarrus vbi supra.

433 Carolus autem V. Imperator Romanus, & Hispaniæ Rex, in concordia facta cum Capitulo generali ordinis D. Iacobi vigesimatertia die mensis Augusti anni millesimi quingentesimi vigesimi septimi (quam vocant concordiam Comitis de Osorno) statuit Equites D. Iacobi esse exemptos à seculari iurisdictione, eorumq; immunitatem asseruit referens querelam Equitum prædicti ordinis in hæc verba: *Que los Comendadores, y Caualleros della por ser como son personas de orden, y religion, y por bullas, que tienen dadas, y concedidas de los sanctos Padres passados de felice recordacion, algunas dellas dizque à suplicacion de los Reyes nuestros abuelos, que ayan gloria, son libres, y exemptos de la iurisdiction real, y no pueden, ni deuen conocer de sus pleitos, ni causas ciuiles, y criminales, las iusticias seglares sino solamente los Iueces de la dicha orden, y que en esta possession vso, y costumbre an estado.* Cumque statuisset quędam aduersus prædictæ ordinis exemptionem, decernēs eius Equites in sex casibus fore iurisdictioni sæculari subiectos, seù amittere priuilegium fori; videlicet: in casu hæresis, criminis læsæ maiestatis, peccati nefandi, proditionis, seù rebellionis, seditionis, tumultus, cummotionis, seù concitationis populorum, aut illationis belli, violationis regiorum rescriptorum, aut securitatis regię, aut inobedientiæ regiorum præceptorum: in cæteris autem casibus, quantūquis grauibus, & atrocibus deffiniuit esse, & foro subditos Iudicibus sui ordinis, & exēptos à seculari iurisdictione, per hæc verba: *Item que en otros qualesquier delictos enormes, y atroces, no siendo de los arriba contenidos, como si fuessen aleues, o forzadores, o publicos robadores, e incendiarios, escandalizadores, quebrantadores de Yglesias, o Monasterios, o incurriessen en otros delictos semejantes, e calificados, que aora sea a pedimento de parte, que acuse, o se proceda de officio, que aya lugar preuencion entre las nuestras iusticias, e de la dicha orden. Peroque en todos los otros delictos, y excessos, menores, y de menos calidad, que los suso dichos, aunque sean tales, que por ellos se deua imponer pena de muerte, o cortamiento de miembro, o destierro perpetuo, conforme a derecho, y leyes de nuestros Reynos, que contra los dichos Comēdadores puedan solamente conocer para hacer la pesquisa, e prender, o prendar los delinquentes: peroque luego deatro de veintiquatro horas si los Iueces de la orden estuuieren presentes, y en otra manera dentro de tres dias sean obligados a los remitir, a entregar a los Iueces de la orden, a costa de los delinquentes, con la informació, que tuuieren tomado, paraque por ellos sean punidos, y castigados, conforme a iusticia, y que no puedā boluer, ni bueluā a la iurisdictiō del Iuez, que los prendio, a donde se cometio el delicto, sin que traigan carta en forma de los Iueces de las ordenes, de como fueron sentenciados, y muestren como an cumplido la sentencia en el tiempo, segun, y de la manera, que en ella fuere contenido.* Huius concordiæ meminerunt Greg. Lop. *in d. l. 1. tit. 7. p. 1. glos. 1. circa fin.* Azeuedus *in l. 14. nu. 4. tit. 5. lib. 3. recopil.* Emanu. Roderic. *tom. 2. regularium, q. 62. ar. 13.* Bouadilla *lib. 2. politic. c. 19. nu. 10. & alij.* Cui quidem concordiæ tametsi religiosi non consenserint in ijs, quæ concernunt limitationem iurisdictionis Iudicum sui ordinis, & præiudicium exemptionis religiosorum, eorumq; grauamen; in ijs tamen, quæ respiciunt fauorem, & commodum suum eam susceperunt, semperq; fuit obseruata.

434 Celebris fuit tempore Regis Domini nostri Philippi II. felicis recordationis casus ille cuius meminit Bouadilla *lib. 2. politic. c. 19. num. 12.* de quo planè tametsi tacitis nominibus loqui videtur Regens Valenzuela *consil. 95.* & Farinacius *consil. 210. libr. 3.* nam cum delegatus esset quidam tunc Alcaldus Granatensis Cancellariæ (sic vocamus Hispani Iudices criminales Regiorum Prætoriorum) in quadam criminali causa, contra quendam Equitem ordinis Calatrauæ ciuitatis Hispalensis, facto processu damnauit eum pęna capitali, & iussit eam exequutioni mandari, vt est mandata, non obstantibus fori priuilegijs, & Iudicis conseruatoris admonitionibus; ideò fortassis, quoniam crimen, cuius ille reus fuerat, erat ex exceptis in prædicta concordia, & in quo iuxta ipsam fori priuilegio non gauderet. Verùm cum patri successisset Rex Philippus III. prædicti Equitis heredes apud Romanum Pontificem questi sunt de prædicto Iudice, quod contra ius, fasque violasset fori priuilegium, procedens contra prędictum Equitem, extortaque ab eo confessione capite damnasset, à seculari iurisdictione immunem, & exemptum. Atque anno 1614. & 1615. quibus ista lis est suscitata, citatus fuit Iudex predictus, qui iam erat Auditor in eadem Granatensi Cancellaria, vt in Romana curia se defensurus personaliter compareret, sisteretque sese. Cumque inuocato regio auxilio violentiæ, causam introduxisset apud supremum regium Consilium, declaratum est Ecclesiasticum vim non facere, & aduersus ipsum, eo quod non comparuisset tanquam contra inobedientem, & contumacem, prolata est excommunicationis sententia, affixis etiam literis, &

testi-

testimonijs eius celebrioribus, & publicissimis curiæ regiæ locis, cumq; varijs, grauissimisq; huius litis molestijs esset vexatus, quarum & nos testes fuimus, tandem obijt Burgis lite pendente mense Octobri anni 1615. exemplum cæteris relinquens, ne humano procerum, aut regũ fauore freti, aut cæca, & ambitiosa dignitatum cupiditate ducti, quid contra ius facere audeant: *Altissimus enim est patiens redditor, Eccles. 5.*

435 Illud est tamen notatione dignum, posse Regẽ Dominum nostrum, vt supremũ, & perpetuum ordinum Equestrium administratorem, delegare causas criminales religiosorum militarũ, cũ potestate puniendi capitaliter, iuxta facultatem ipsi concessam ea bulla Leonis Decimi Pontificis Maximi; quam refert Didacus de Mota, *de confirmatione ordinis Diui Iacobi, lib. 1. c. 4. §. 35.* atq; adeò cum casus acciderit, quo seuera castigatione opus sit, nõ erit necessarium impetrare denuò à Pontifice Maximo commissionem ad puniendum, & iudicandum prædictos Equites, pęna etiam capitali dignos.

436 Hoc autem priuilegio fori religiosi militares potiuntur, & gaudent in omni loco, & in omni Regno catholicorum: nam cum hoc priuilegium illis sit indultum, ob id, quod sint religiosi militares, quæ qualitas pertinet ad statum personæ, succedit doctrina Barr. *in l. 1. n. 50. C. de summ. Trin. & fide cath.* quod pęnæ, (& eadem est ratio de beneficio, vel priuilegio,) quæ respiciunt statum personę, sequuntur personam sicut lepra leprosum; non enim coarctantur loco, sed vbicunq; locorum ei adhærent, Glossa *in l. ex ea, 9. verb. non irrogat, ff. de postuland.* Panormitan. *in c. ad reprimendum, 8. num. 2. de offic. ordin.* Felynus *in capit. postulasti, 14. nu. 5. de for. compet.* præsertim quia cum priuilegium se extendat ad ea omnia loca, ad quæ se extendit potestas concedentis, & hoc priuilegium sit apostolicum, indultum a Papa, ad omnes catholicas Prouincias extendi debet, in quibus statuta à summo Pontifice in causa religionis vigent, & seruantur, *cap. cuncta per mundum, 9. q. 3. cap. soluta, 6. de maiorit. & obedient.* & nos in genere notauimus supra quæst. 2. nu. 128. *vers. secundum item.*

437 Atque ita hoc priuilegium fori Equitum militarium ordinum Castellæ, seruatum est sæpissimè in Regnis exteris, Aragoniæ, Valentiæ, Cataloniæ, Nauarræ, Siciliæ, & Ducatibus Mediolani, & Mantuæ. In primis in Regno Aragoniæ, cuius diuersi Reges diuersas donationes in ordines istos contulerunt, vt refert Didacus de la Mota *de confirm. ordin. D. Iacobi, lib. 2. c. 1. §. 3. n. 10.* equites in eo Regno delinquentes sæpissimè remisit Regium Aragoniæ consilium ad Consilium ordinum; cuius Aragoniæ consuetudinis meminit Bouadilla *lib. 2. polit. d. c. 19. n. 12.* & Maurus Burgius *in tract. de modo procedendi ex abrupto, cent. 1. q. 65. n. 57.*

438 Eadem consuetudo seruata est in Regno Valentiæ, ex quo remissi sunt plures Equites ad Consilium ordinum, cum capti fuissent a Iudicib. sæcularib. Valentinis, & Philippus II. Rex noster expediuit diuersa rescripta ad Valentiæ Proreges, statuens, & asserens milites de Monte sa gaudere hoc fori priuilegio, & prohibens ne contrauentionibus daretur locus. Primum rescriptum expeditũ est 19. die mensis Decembris anni 1593. coram Franqueza: alterum paulò post. Regnáteq; Philippo III. Consilium Aragoniæ expediuit in eundem finem duo alia rescripta: primum die 24. Octobr. anni 1615. alterum die 7. Nouẽbr. anni 1616. quorũ verba cõsulto omittimus ne plus debito videamur immorari. Possemusq; nominatim referre plurima exemplaria Regnorum Aragoniæ, Valentiæ, Cataloniæ, insularum Maioricæ, & Sardiniæ, Nauarræ, Siciliæ, & Mediolani, à quibus multi equites militares triũ ordinum, San. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, remissi sunt ad regium ordinum Consilium: cuius consuetudinis, quod attinet ad Regnum Siciliæ meminit Carol. de Gras. *de effect. cleric. 1. effect. num. 116.* testem eius se referens. Tametsi post hæc scripta audierim à doctissimo, & grauissimo viro, multis nominibus venerãdo, D Hieronymo Caimo, in supremo, Italiæ Senatu Regente meritissimo, eam consuetudinem Neapoli nõ seruari, neque in eo Regno gaudere immunitate fori equites ordinum militarium Hispanarum, & postquam hùc adueni, inueni non esse vsu receptũ in Regno hoc Neapolitano priuilegium fori prædictorum ordinum militarium, sed subiacere adhùc equites eorum ordinum Sac. Reg. Consil. & cæteri Iudicibus ordinarijs, atque ita testati sunt mihi socij mei antiquiores Consiliarij; fortasis ideò quia in hoc Regno eorum priuilegiũ apostolicum non habet regium exequatur, vel quia absente Iudice proprio, vt in hoc Regno abest, Rex est Iudex exemptorum: iuxta textum *in cap. filij, vel nepotibus, 16. q. 2.* & ibi Gloss. *verb. Regis*, vt tradunt Belluga *in specul. Princip. rubr. 11. §. videndum, ex nu. 10. & vide ibi num. 12.* Cenedo *collect. 37. ad decretum, num. 3.* Sesse *de inhibitionibus, cap. 8. §. 2. num. 19.* Oliuanus *de iure fisci, cap. 14. num. 3.* Tandem ex Mantua Flaminij Paleologi ordinis D. Iacobi delinquentis remissio petita est à Philippo II. Rege nostro literis ad Ducem Mantuæ datis die 20. Maij anni 1564. Quæ exemplaria constiterunt ex Authenticis testimonijs actuariorum consilij ordinum. In Castella verò plura occurunt exempla, quorum & nos testes fuimus, quàm vt paucis referri possint.

439 Amplia primò prædictam tertiam conclusionem, & secundam sententiam, vt non solùm religiosi professi ordinum militarium, sed etiam nouitij habitu suscepto, & ante professionem emissam, gaudeant priuilegio fori in criminalibus, & remitendi sint, cum delinquunt ad Iudices suos, consiliumque ordinum. Hæc ampliatio est conformis ampliationi à nobis traditæ supra num. 406. cùm de religiosis in genere sermo esset, & procedit ex eadem ratione. Et in specie nouitios religionum militarium gaudere priuilegio canònis, *si quis suadente, 17. quæst. 4.* ex quo colligitur gaudere etiam priuilegio fori, quemadmodum ex eadem ratione id colligunt Doctores quòad cęteros nouitios vniuersim ex textu *in capit. Religioso, 21. §. quamuis, de sentent. excomm. in 6.* sentit Didacus de la Mota *in tract. de confirmat. ordin. D. Iacobi, lib. 2. capit. 2. §. 8. numer. 3.* Priuilegio autem fori gaudere sentit Volano *in curia philippica 3. p. n. §. 1. num. 13.* tametsi sub quodam verborum inuolucro videatur limitare sententiam, & Scipio Rouitus collega noster *conf. 96.* referens sic fuisse decisum per Sacro Consilio Neapolit. in nouitio religionis S. Ioannis Hierosolymitani. Regens Valenzuela loquens in genere de nouitijs ordinum militarium *cons. 95. nu. 53.* Confirmatur quoniam, qui habitum militarẽ suscepit proximè professionem facturus est: succedit igitur regula, vt censeatur factum, quoad de proximo faciendum est, *l. penultima, ff. de milit. testament. l. qui pœna, §. diuus, ff. de manumissio.* Ioannes Lupus *in rubr. de donation. inter. §. 38. ferè per totum*, Farinacius *in praxi crimin. q. 34. nu. 55. vol. 1.* Caballus *resolut. crimin. centur. 1. casu 65. numer. 1. & 7.* Franchis *decis. 111. ex nu. 3. & decis. 449. nu. 1. & 5.* Tulcus *liter. A. concl. 83.* Ioannes Garcia *de nobilitate gloss. 3. §. 1. nu. 30.* Bartholom. Socin. *cons. 70. vol. 4.* Tiraquellus *in leges conubiales, gloss. 2. ex num. 2.* Sanchez de

*matrimonio lib.8.disput.34.num.8.*cum plurimis omissis. Quod in hac specie maiori ratione locum habet, nam eos, qui habitum suscipiūt militarem, nunquam vidimus habitum abiecisse, & religionem egressos esse, aut professionem recusasse, vt in alijs Religionibus Monachalibus, aut Mendicantibus obseruantium contingit persępè, sed semper nouitij in Religione perseuerant. Ergo quemadmodum nouitij in cæteris Religionibus obseruantibus censentur professi ad eum effectum, vt eorum beneficia post ingressum Religionis, & intra annum etiā probationis vacent, si constet eos voluisse vitam absolutè mutare, quę fuit egregia decisio tex. *in c. beneficium, 4. de regular. in 6.* ita qui militarem religionem ingreditur, cum constet statim eum velle in Religione perseuerare, & vitam mutare, censebitur professus ad eum effectum, vt gaudeat fori priuilegio. Quod enim in odiosis locum habet, multo magis locum in fauorabilibus habere debet; argumento sumpto à minori, de quo Euerardus *in loc. legalib. loco 16.* atque hęc sententia sæpissimè est vsu recepta in supremo regio consilio, vbi frequentissimè decisum est, nouitios horum ordinum militarium delinquentes remittendos esse ad Consiliarios ordinum, vt plurimis exemplis, quorum testes fuimus etiam in grauissimis criminibus, homicidij, assassinatus, & alijs, comprobare possemus, nisi delinquentium nominibus parcendum esset.

440 Contrariam tamen sententiam huic ampliationi, quinimo nouitios ordinum militarium Castellæ nō gaudere priuilegio fori, amplectitur Bouadilla *lib.2. politic. cap.18. num.86. & cap.19. ex numer.16.* quem sequuntur Cenedo *practicarum canonicarum, q.4. num.40. in fine,* Villadiego *in politica cap.5. §.20. num.112. & 114.* Emanuel Rodericus *tom.2. quæstion. regular. q.62. art.14.* Mastrillus *dicta decis.290. num.166. cum seq.* Probatur hæc sententia primò, quoniam nouitius militaris manet in sæculo; nouitij autem aliarum Religionum sunt intra claustra Monasterij. Ergo etiam si nouitius monachus gaudeat fori priuilegio, iuxta superius dicta n.406. non gaudebit eodem priuilegio nouitius militaris, atque ita fuit practicatum in D. Hieronimo Cortes nouitio ordinis Alcātaræ, qui ob delictum remissus est ad forum sæculare, & declaratum priuilegio fori non gaudere; decidente ita supremo regio Consilio Castellæ, vt Bouadilla pridem relatus refert.

441 Secundò, ex decisione Tridentini *sess.24. decreto de reform. cap.11. in fine, vers. exceptis tamen ijs,* vbi cum definiat Concilium non gaudere exemptos, etiam religionum militarium priuilegio fori, quominus Episcopis, & Ordinarijs, tanquam Apostolicæ sedis delegatis subiecti existant ab ea regula, excipit quasdam personas sub ijs verbis: *Exceptis tamen ijs, qui prædictis locis, aut militijs actu seruiunt, & intra earum septa, & domos resident, subque earum obedientia viuunt siuè ij, qui legitimè, & secundum regulam earundem militiarum professionem fecerint, de qua Ordinario constare debeat, non obstantibus priuilegijs quibuscunque etiam Religionis S. Ioannis Hierosolymitani, & aliarum militiarum.* Ergo nouitius militaris ante factam professionem, cum intra septa Monasterij non degat, non gaudet priuilegio fori, & remittendus est si delinquat ad Iudices sæculares.

442 Nihilominus est recedendum à prædicta ampliatione, neque obstant, quæ in contrarium adducuntur argumenta. Nam ad primum respōdetur, priuilegium fori, quod à iure nouitijs indulgetur, non concedi ob clausuram, aut quia intra septa Monasterij degant, vt constat *ex dicto capit. religioso, §. quamuis, de sentent. excommunic. in 6.* vbi nulla fit distinctio nouitiorum obseruantium clausuram, vel non obseruantium, sed vniuersim agitur de omnibus nouitijs Religionum à sede Apostolica approbatarum, & eis priuilegium fori in consequentiam priuilegij canonis tribuitur: nouitius enim satisfacit officio suo assistens religioni, in quam ingressus est, iuxta constitutiones, & præcepta eius, cum clausura, si religio clausuram imponat, sine illa verò si illam non postulet; deferens tamen continuò habitum religionis ad quam est admissus. Quod videtur adnotasse Ioannes Andreas *dicto cap. religioso, num.2.* dum ait, nouitium ex habitu religiosum iudicari, *vt in cap. si iudex laicus, de sentent. excommunicat. in 6.* & Federicus de Senis *consil.32. num.10.* vbi addit, ratione professionis vitæ, & habitus, debere nouitium inter religiosos numerari. Cum ergo religiones militares non exigant clausuram in nouitijs, iuxta propria statuta, neque vt intra claustra Monasterij degant, sat erit, vt nouitius habitum deferat, vt gaudeat fori priuilegio. Imò verò cum paria sint intra Monasterium morari, & cum superioris licentia degere extra illud, vt notat Panormit. *in cap. ex rescripto. 9. num.5. de iureiuran. & in cap. cum contingat, 13. num.24. de foro competenti,* & Nauarrus *consil.41. num.2. de regularib.* Surdus *de alimentis, tit.8. priuileg.97. num.7. & 8.* Giurba *consil.49. num.1.* & idem Nauarrus vbi supra *consil.32. nu.2.3. & 4. & in commentar.4. de regularib. ad cap. statuimus, 19. q.3. numer.76. vers. aduertendum tertiò,* Syluester *in summa, verb. religio, 3. num.14.* Non ideò minus nouitijs militares debent gaudere fori priuilegio extra Monasteria degentes, etiam si priuilegium fori clausuram requireret, quàm si intra Monasteria habitarent; siquidem ex permissu Magistri ordinis, seu administratoris perpetui, qui est Vicemagister, extra Monasteria viuunt. Id quod adnotauit in specie Nauarrus *dicto consil.41. num.3.* loquens de nouitijs religionum militarium, & Giurba *d. consil.49. num.1.*

443 Quod verò addit Bouadilla, referens exemplum D. Hieronymi Cortes nouitij ordinis militaris Alcantarensis, facilem habet solutionem, si dicamus iuxta vetus prouerbium, hirundinem vnam ver non facere, quod ad Diui Epiphanij factum, respondit Diuus Damascenus, agens aduersus Iconomachos, referente Gabriele Vasquez *in tertiam partem D. Thom. tom.1. disput.105. c.3. n.18.* prouerbij meminit Erasmus *chiliad.1. cent.8. adag. 94.* igitur vnum exemplum multis exemplis vincitur: cū ętate nostra iam hęc res indubitationem ferè non cadat; nam ita practicatum est in Marchione de Alcanizas, Marchione Tauaræ, Duce Maquedæ, quamplurimisque alijs; ac tandem in quodā nouitio milit. arij de assassinatu accusato, cuius causa nunc pendet in ordinum consilio, quo remissus est, de nulla re extant tot, tam frequentesq; supremi consilij decisiones.

444 Ad secundum dicito textum Concilij *in d. cap.11.* nihil dicere, quo faueat iurisdictioni sæculari, sed quo non præiudicet iurisdictioni ordinariæ ecclesiasticæ Episcoporum, quibus subijcit omnes exemptos tanquam Apostolicæ sedis delegatis, præterquam in casibus, quos excipit *in d. vers. exceptis tamen ijs,* vt attente perlegenti, & expendenti Tridentini locum apertè constabit. Itaque si quid ille Concilij locus probaret, solum esset nouitios militares, qui exempti sunt, non solùm à foro sæculari, sed etiam ab ordinario ecclesiastico, subiectos esse ordinario ecclesiastico, verum subdi sæculari, nullum est verbum, quod vel leuiter significet; sed tamen neque id receptum est, sed quotidianis experimentis compertum

ha-

habemas, nouitios militares, etiam Clericos, remitti cum delinquunt ad Iudices proprios consilij ordinum, non ad ordinarios Ecclesiasticos, etiam ad se remitti petentes, vt paucis ante diebus decisum vidimus, in nouitio militari Clerico inquisito de homicidio. Ideò fortassis, quoniam, vt numero præcedente dicebamus, censeantur intra septa Monasterij viuere, qui permissu superioris in sæculo manent, ac proinde priuilegium fori non amittant.

445 Sed an hæc ampliatio extendenda, & subampliãda sit ad eum casum, quo nondum quis habitum susceperat tempore commissi delicti, & post cõtractum capitale crimen, vel aliud leuius, aut etiam institutam inquisitionem, vel accusationem propositam, vel pronunciatam capitale sententiam habitum militarem suscepit; & possit sæcularis Iudex, cui reus subditus erat tempore commissi delicti, aut inquisitionis, vel accusationis institutæ, vel pronunciatæ sententiæ processum cæptum perficere, & vel sententiam pronunciare, vel pronunciatam executioni mandare: an verò potius reum ad Consiliarios ordinum remittere debeat, vtpotè gaudentem immunitate Ecclesiastica, & priuilegio fori, dubitationem habet. Quæ cum ex facto hisce diebus occurrisset, causa de competentia, & controuersia Iudicem sęcularium, & militarium nunc pendet apud supremum regium Consilium in aula competentiarum, in cuius difficultatis examine ob eam causam latiùs non insistam, ne de re ad tantos Iudices delata iudicium meum interponam.

446 In primis autem de eo, qui tempore capturæ ob delictum, habitum militarem nondum susceperat, etiam si tunc cœptæ essent informationes ad habitum militarem præuiæ, agunt in specie Vincentius de Franchis *decis.* 449. eumque referens Marta *de iurisdictione part.* 2. *capit.* 3 2. *numer.* 1 2. *&* 1 3. Giurba *cons.* 5 9. *nu.* 7 3. Maurus Burgius *de modo procedendi ex abrupto. centur.* 1. *q.* 6 5. *num.* 6 4. & Petrus Caballus *resolut. crimin. cent.* 1. *casu.* 6 5. *&* *cent.* 3. *casu* 2 9 4. *nu.* 3 9 1. resoluentes fori priuilgio non gaudere. Tametsi contrarium post Decianum, & Marsilium à priori sententia recedens, resoluat idem Caballus *cent.* 1. *cas.* 1 4 7. dicens tamen priorem à qua ob militum fauorem recedit esse de iure veriorem.

447 Verùm hæc difficultas videtur ex ijsdem principijs decidenda, ex quibus Doctores eandem dubitationem resoluunt in eo casu, quo quis post commissum delictum fit Clericus, aut Monachus. De qua consuli possunt Speculator *lib.* 1. *tit. de reo*, §. 1. *num.* 4. Ioannes Andreas *in c.* 1. *ex num.* 1 9. *de obligat. ad ratiocin. non ordinat.* Fedeticus de Senis *cons.* 9 7. *ex num.* 2. Oldradus *cons.* 4. Marianus Socinus *in cap. proposuisti*, *penultimo*, *ex numer.* 4 5. *de foro compet.* qui copiosè, & optimè rem pro sequitur relatis omnium sententijs, quæ in hac difficultate inueniuntur, quæ septem sunt. Bartolus *in l.* 1. *nu.* 3. *ff. de pænis*, Albericus *in l. cum ratio*, 8. §. *ex bonis*, *ff. de bonis damnat.* Angelus *in l. hos accusare*, 1 2. §. *hoc priuilegio*, *ff. de accusation.* Iaso *in l. cum quedam*, 1 9. *in princ. num.* 1 0. *cum seqq. ff. de iurisdict. omn. iudic.* Igneus latissimè disputans *in l. si deicommissum*, *ex nu.* 2 6 0. *ff. ad syllanian.* Iulius Clarus *lib.* 5. *sent.* §. *fin. q.* 3 6. *ex num.* 4 3. Baiardus *ad eam quæstionem*, *ex num.* 4 1. Plaza *de delictis*, *cap.* 3 5. *ex num.* 1. Couarruuias *in practicis*, *cap.* 3 2. *ex num.* 4. Decianus *tract. crim. libr.* 4. *capit.* 9. *num.* 6 0. *&* *capit.* 2 4. Antonius Gomez *tomo* 3. *variarum*, *cap.* 1 0. *nu.* 5. Farinacius *in praxi crimin. quæst.* 8. *ex num.* 1 0 4. Scaccia *de iudicijs, causar. crimin. lib.* 1. *capit.* 1 2. *ex num.* 2. Follerius *in practic. crimin.* 1. *part.* 2. *part. rubr. audiantur excusatores*, *num.* 1 4 5. Marta *de iurisdictione*, *part.* 4. *cent.* 2. *cas.* 1 2 1. Narbona *in l.* 2 0. *tit.* 1. *lib.* 4. *recopilation. gloss.* 2 1. *ex num.* 3 8. Mastrillus *decis.* 2 9 4. Fabius de Anna *cons.* 1 3 9. *lib.* 2. Cenedus *ad decretales, collectan.* 2 3. *ex nu.* 1. Ambrosinus *de immunitate*, *capit.* 1 9. idem Follerius *in constitutione ascriptitios. nu.* 7. *de Episcop. & cleric.* Caualcanus *decis.* 1 0. *libr.* 5. Cancer *variarum resolutionem*, 2. *par.* *capit.* 2. *ex num.* 1 3 3. Borrellus *de regis cathol. præstant. cap.* 7 1. *ex num.* 2 7 6. Cenedo plurimos allegans *in decretales, collectan.* 2 3. *num.* 1. Aluarus Valascus *consult.* 4 8. Franchis *decis.* 1 0 9. 3 8 4. 3 9 5. *&* 4 1 7. & ad eas Flauius Amendola, Guttierrez *lib.* 1. *practicar. q.* 5. Caballus *resolut. crimin. cent.* 2. *casu.* 1 0 8. Auendanus *de exequend. mandat.* 1. *p.* *cap.* 2 1. *num.* 1 2. Emanuel Rodericus *tomo* 2. *regularium*, *quæst.* 1. *artic.* 3. Bouadilla *lib.* 2. *politic. capit.* 1 8. *ex numer.* 7 7. Volano *in curia philippica*, 3. *part.* §. 1. *num.* 8. Barbosa *in l. si quis posteaquam*, *ex num* 1 9 9. latè tractans *ff. de iudicijs*, latissimè Grassis *de effectib. clericat.* 1. *effect. limit.* 6 1. *ex num.* 1 0 7 1.

448 Et communis resolutio esse videtur sub distinctione. Nàm aut reus efficitur Clericus, vel Monachus in fraudem iurisdictionis sæcularis, aut sine dolo, & fraude. Primo casu, non eximit superueniens ordo, vel monachatus à forò sæculari, ne dolus, aut fraus cuique patrocinetur. Secũdo verò casu, eximit priuilegium superueniẽs à forò sæculari; dum tamen intelligas Clericũ, & Monachum subditos manere forò sæculari quòad bona, non quòad personas, etiam si vel Clericatum, Vel Religionem in fraudem susceperint: priuilegium enim operabitur, vt Iudex sæcularis maneat solum Iudex causæ, non personæ.

449 Tametsi quod ad religiosos attinet; extet de hac re constitutio Sixti quinti Pontifex Maximo, edita anno incarnationis Dominicæ 1586. kalend. Decembris, Pontificatus eius anno tertio, quæ est inter bulla Sixti quinti bulla 7 1. cum bulla 7 2. sequenti, *tomo secundo bullary noui*, qua prohibens ne ad Religiones admitterentur, qui in seculo criminosi fuissent, & delicta perpetrassent, irritat susceptionem habitus, & professionem eorum, nullamque esse declarat, & decernit acproinde nullum ex ea causari præiudicium sæculari iurisdictioni, quominus possint ijdem Iudices, quibus antea rei subiecti erant, aduersus eos, vel ex officio, vel ad cuiusuis instantiam, & querelam ciuiliter, vel criminaliter, vel mixtim procedere. Cuius constitutionis meminerunt Emanuel Rodericus vbi supra, & Grassis *dicto primo*, *effect. numer.* 1 1 4 1. Quaranta *in summa Bullarij*, *verbus Monasteria*, *&* *Conuentus*, Tapia *in constitut. de personis*, *numer.* 3 1. Superuenit tamen post hæc altera bulla Clementis VIII. edita anno 1602. die 2. mensis Aprilis, Pontificatus sui anno vndecimo, qua prædictam Sixti constitutionem reformauit quoad eam partem, qua irritat professiones admissorum ad Religionem, easque nullas declarat, & decernit; reducens prædictam constitutionem ad terminos iuris communis, & sacrorum canonum, perinde ac si prædicta constitutio cum alia posteriore illam interpretante in illa parte editæ non fuissent, *vt in* §. 3. *eius bullæ* continetur: tamen *in* §. 4. easdem Sixti V. constitutiones quòad penas superioribus indictas, qui contra earundem formam religiosos admiserint; saluas esse statuit, & seruari iubet: est autem ea bulla 8 3. inter alias Clementis VIII. *tomo* 3. *Bullary*, cuius meminit Sanchez *operis moralis*, *lib.* 4. *cap.* 1 9. *num.* 2. 2 1. *&* *seqq.*

450 Amplia secundo prædictam tertiam conclusionem, & secundam sententiam, vt non solùm religiosi milita-

res

res Castellę gaudeant priuilegio fori in criminalibus, sed etiam sortiantur forum legitimum competens apud Iudices consilij ordinum in ciuilibus, si actores eos velint coram istis iudicibus conuenire. Itaque forus est necessarius ex parte rei cruciferi, qui non potest illum declinare ciuiliter conuenurus; sed ex parte actoris est voluntarius, nam potest eũ etiam apud sæculares Iudices conuenire in causis ciuilibus: quoties enim multiplex est forus, electio fori ad actorem pertinet, vt diximus superius quæst. 3. n. 152. ita fit, vt forus priuilegiatus concurrat cũ Ordinario. Hæc ampliatio vsu recepta est sine vlla dubitatione, vt omnes Ministri consilij ordinum testantur, cuius rei, & nos testes summus, & planè consensit Bouadilla *lib. 2. politic. c. 19. nu. 26.* & illum sequutus Villadiego *in politica, c. 1p. 5. num. 117.* atque hactenus, & non vltra, recepta sunt summorum Pontificum priuilegia, quæ videntur tribuere religiosis militaribus exemptionem, tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus, vt bulla Martini V. quam refert Didacus de la Mota *de confirmatione ordinis D. Iacobi, lib. 1. c. 4. §. 29.* & Bulla Sixti IV. quam refert idem Mota ibidem §. 31. & Bulla Pij V. quam ibidem refert Mota §. 41. præsertim cum bullæ recentiores Pontificum Clementis VIII. & Pauli V. quas obseruari iussit Rex noster Philippus III. vt antea diximus nu. 425. iurisdictionem tribuant Consiliarijs ordinum in solis causis criminalibus, & mixtis Equitum cruciferorum. Temperanda est igitur ita res ista, vt forum necessarium sortiantur religiosi militares in criminalibus apud ordinum consiliarios; voluntarium verò in ciuilibus; imò verò si actor, & reus sint Equites ordinum militarium, iuxtà stabilimenta (quæ vocant) statuta est pœna pecuniaria, si in ciuilibus conueniat reum coram sæcularibus Iudicibus; debet enim conuenire eum apud Iudices ordinum, scilicet Consiliarios consilij ordinum; vt continetur in definitionibus, & stabilimentis ordinis de Alcantara, *titul. 31. capitul. 7.* idemque statuitur in bulla quadam Innocentij VIII. relata in eisdem definitionibus, *tit. 37.*

451 Amplia tertio prædictam tertiam conclusionem, & secundam sententiam, vt religiosi militares ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani gaudeant non solùm in criminalibus, sed etiam in ciuilibus foro priuilegiato, & nõ possint conueniri nisi coram sui ordinis Iudicibus, aut Conseruatoribus apostolicis suscitatis, virtute bullarum apostolicarum, & sacra Assamblea, (quam vocant) Congregatione, inquam quadam capitulari ordinis, iuxta eiusdem ordinis statuta, & priuilegia moribus obseruata. Sunt enim omninò exempti a sæculari iurisdictione tanquam veri religiosi. Faciunt quæ tradit loquens de illis Mainardus *decis. Tholos. 17. ex nu. 1.* Thesaurus *quæst. forens. lib. 1. q. 18. num. 3.* Emanuel Rodericus *1. tom. regularium, q. 2. art. 7. & q. 62. art. 13.* Bouadilla *lib. 2. polit. c. 19. n. 15.* Mastrillus *de magistratib. lib. 2. c. 6. n. 35.* Marta *de iurisdictione, 4. p. cent. 2. casu 113. n. 32.* & obseruat sine difficultate praxis vulgaris.

452 Amplia quartò, vt huic fori priuilegio, vtpotè in totius ordinis fauorem indulto non possint renunciare singuli religiosi militares, ex regula generalis textus *in c. si diligenti, et in c. significasti de for. compet.* quemadmodum neque Clericis, vt diximus supra num. 403. & in militibus Hierosolymitanis obseruauit, Angelus Aretinus in *§. idem iuris est, num. 49. instit. de exception.* vbi ex *num. 44.* latè, & optimè ex professo agit, an & quando possit quis iuribus suis renunciare, de militibus ordinis Christi, Pereira *decis. 58. ex num. 28. et num. 25. in fine.* & de exemptis in genere Cochier *de iurisdictione par. 2. quæst. 7. num. 2. et 3.*

453 Limita tamen primò prædictam tertiam conclusionem, & secundam sententiam, vt religiosi militares non gaudeant priuilegio fori, quòad delicta concernentia administrationem publici officij, quod susceperunt, sed subiaceant iurisdictioni sæculari, & puniri possint in syndicatu à Iudicibus sæcularibus. Ita statutum est expressè in concordia Comitis de Osorno, cuius supra nu. 433. meminimus, & obseruat cõsueta praxis quotidiana, cuius ego sæpe testis fui, imò & Auctor. nã ita practicaui dum a Rege nostro Philippo III. delegatus essem per supremum Indiarũ consilium anno præterito 1618. Iudex syndicatus nobilissimi viri Marchionis de Cadereita, equitis ordinis Diui Iacobi, Ducis generalis classis ad custodiam cursus Indici deputatæ, & omnium ducum, & officialium illius legionis, inter quos non pauci erant equites ordinum Diui Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ; nihilominus de delictis in officio commissis aduersus ipsos facta est à me inquisitio, & quosdam carceraui, & dãnaui. Imò verò quod magis est vidi in supremo Indiarum consilio puniri in syndicatu equitem sancti Ioannis Hierosolymitani, qui fuerat gubernator villę de Potosi apud Indos. Ita tamen temperanda est huius limitationis doctrina, vt possit quidem Iudex sæcularis punire in syndicatu istos equites pœna pecuniaria, aut suspensionis, vel priuationis ab officio, tamen capitali, aut corporali. Hanc limitationem tradunt Bouadilla *libr. 2. politic. cap. 18. numer. 232. & cap. 19. num. 14.* Pereira *decis. 58. ex num. 25.* Marius Giurba *consil. crimin. 96. nu. 11. & 23.* Villadiego *in sua politica, cap. 5. §. 20. num. 112.* Heuia Volano *in curia philippica, 3. par. §. 1. num. 13.* & Carolus Tapia *in constitutione de personis, num. 6. sub tit. de sacros. eccles. ad constitut. Neapolit.* Carauita *ad ritum 49. num. 15.* Flauius Amendola *in additione ad decis. 479. Vincentij de Franchis, ex num. 1.* verùm loquentes de Clericis isti posteriores, & ex superioribus Giurba. Ratio est, quia Clerici etiam qui exempti sunt omninò à laica, & sæculari iurisdictione in ijs causis subiacent foro sæculari, etiam si non de iure, de consuetudine tamen vsu recepta, & praxi obseruata, vt obseruat Bouadilla cũ multis, quos refert, *lib. 2. politic. cap. 18. num. 99.* & Salcedo *ad practicam Bernardi, cap. 61. liter. B. vers. si tamen Clericus*, Pereira vbi supra, meminit Salas *de legibus, disp. 14. sect. 12. numer. 123.* Borrellus *de regis catholici præstantia, cap. 71. ex num. 34.* & videtur probare textus *in cap. sacerdotibus, 2. cap. Clericus in sacris, 5. ne Clerici, vel Monachi, sæcul. negot. se immisc.* Ergo simili modo religiosi militares, quorum exemptio, nec tàm firma, nec tàm indubitata est, quàm exemptio Clericorum. Et hanc planè limitationem satis indicat illud, quod cum lata esset, *l. 12. tit. 16. libr. 2. ordinamenti*, à Regibus catholicis, qua cauebatur ne officia ad iustitiæ, vel Reipublicæ administrationem pertinentia conferrentur equitibus sancti Iacobi Calatrauæ, aut Alcantaræ, postea prædicta lex est correcta ex *l. 14. tit. 5. lib. 3. recopilat.* qua illis permissum est prædictis officijs fungi, vt supra notauimus nu. 431. idq; non alia ratione, nisi quia introductum est, vt subiacerent ministrorum sęcularium syndicatui. Ferendum enim non erat, vt se dicerent exemptos à syndicatoribus, qui publica officia exercuissent. Qua ratione sanctissimè statutum est de iure Neapolitano à Carolo II. *in capit. 159. & cum nihil,* & à Philippo II. *in pragmatica, per lege, vnica de Ecclesiasticis personis*, apud D. Carolum Tapiam *in constit. Neapolitan. lib. 1. sub titul. de Episcop. & cleric. (quæ est rubric. 3.)*

ne

ne Clerici officia sæcularia exerceat; notauit idem Tapia *in constitut. Clerici, nu. 5. cod. tit.* Couarruuia *in practicis, capit. 33. nu. 6.* Vinc. de Franchis *decis. 479. num. 5.* Mastrillus *de magistratibus, lib. 2. cap. 6. num. 1. & seqq. & num. 10.*

454 Contrariam tamen sententiam huic limitationi, quinimo de iure non posse in syndicatu puniri personas exemptas seu Clericos, seu religiosos militas de delictis in officio publico commissis à Iudicibus sæcularibus, sequuti sunt Vinc. de Franch. *decis. 479.* Caballos *resolut. crimin. cent. 1. cas. 64.* quos sequitur Narbona *in l. 20. tit. 16. lib. 4. recopil. glos. 20. nu. 34.* Carolus de Tapia *in d. constit. de personis, nu. 6.* Couarru. *in practic. cap. 33. num. 6.* Marta *de iurisdictione, par. 4. cent. 2. cas. 127.* & Iul. Clar. loquens de Clericis officialibus *lib. 5. senten. §. fin. quæst. 36. numer. 25.* Marius Giurba *d. cons. 96. nu. 22.* agnoscentes tamen contrariam praxim. Quibus quidem non ineptè ad sedandū scrupulum dici posset, multa in iure ciuili contra strictam rationem disputandi pro vtilitate communi esse recepta, innumerabilibus exēplis probari, *l. Ita vulneratus, 51. ff. ad l. Aquil.* magnamq; esse quòad hæc vim consuetudinis antiquissimæ tacito consensu superiorum scientium, & patientium approbatæ, vt insinuat Salas *de legibus, disput. 14. sect. 12. nu. 123.*

455 Limita secundò prædictam tertiam conclusionē, vt Confratres ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani portantes mediam crucem albam, quam vocant *Tau*, non gaudeant priuilegio fori in ciuilibus, aut criminalibus; isti enim censentur merè sæculares, & neque assistunt Conuentibus, aut Hospitalibus prædicti ordinis, neque sunt oblati, neque emittunt vota, & ideò tanquam non religiosi nullo fruuntur priuilegio, aut exemptione ordinis. Notat Azeuedus *in l. 1. num. 11. titul. 14. lib. 6. recop.* Giurba *cons. 21.* Bouadilla *lib. 2. politic. dicto cap. 18. num. 233.* Emanuel Rodericus *tom. 2. regularium, q. 62. art. 18.* Villadiego *in politica dicto cap. 5. nu. 115.* Volano *in curia philippica, 3. par. §. 1. num. 13.* atque hæc limitatio est conformis constitutionis Pontificiæ Gregorij XIII. *in bulla 67. circumspecta, tom. 2. Bullarij noui*, edita 25. die Nouembris anni 1580.

456 Limita tertiò prędictam tertiam conclusionem, vt si eques ordinis militatis violet pragmaticas regias, & earum pęnis se obstringat, possit à Iudicibus sæcularibus puniri, & non gaudeat priuilegio fori, sed subiaceat sæculari iurisdictioni. Ita videtur sentire Bouadilla *libr. 2. politic. cap. 19. nu. 27.* & eius vestigia sequutus Villadiego *in politica, dicto cap. 5. num. 118.* vtitur autem Bouadilla exemplo vendentis triticum pluris taxa.

457 Sed oportet distinguere, nam aut lex, vel pragmatica imponit pęnam amissionis ipso iure alicuius rei volens vt incidat in commissum in casu contrauentionis, veluti si prohibeantur portari vestis, aut arma, aut extrahi, vel introduci merces in Regnum, nisi fiat instrumentum professionis, vel ne fiat fraus iuribus fiscalibus, sub pęna commissi, & inuenitur religiosus militaris, aut res religiosi in fragranti crimine, & violatione legis, pragmaticæ, aut regiæ ordinationis, statuti, vel pacti. Ad hunc casum pertinet etiam prohibitio alicuius facti habentis tractum successiuum, etiam sine pęna commissi, vt portatio armorum, vel vestium prohibitarum, ob publicū, & commune bonum. Aut pragmatica regia imponit aliam pęnam, quæ non incurratur ipso iure, & religiosus non apprehenditur in crimine fraganti. Primo casu dicendum est, posse religiosum militarem quantumuis exemptum puniri à Iudice sæculari, quòad rem ipsam, quæ incidit in commissum, auferente illam, & declarante incidisse in commissum, aut auferente arma vetita, vel vestem prohibitam religioso; quemadmodum posset iisdem casibus puniri Clericus gaudens priuilegio fori, & spoliari armis, aut veste prohibita, iuxta tradita à nobis superius quæst. 3. n. 155. 157. 158. & 159. Secundo vero casu non posset puniri religiosus militaris à Iudice sæculari, sed ad suos Iudices remitti debet, quemadmodū remittendus esset Clericus, vt sentit Emanuel Rodericus *tom. 2. regular. q. 62. art. 16.* cuius sententia ad hunc casum restringenda est, vt sit vera, atque iuxta hanc distinctionem interpretatur se ipsum Bouadilla prędicto loco, dum remittit se ad dictam à se ipso, *lib. 2. politic. c. 18. num. 72. & nu. 121. & 122.* vbi de Clericis loquitur. Quò etiam tendit resolutio tradita à Couarruuia in *practic. d. cap. 33. nu. 7. vers. vtcunque.* Et iuxta hanc doctrinam in supremo Indiarum consilio hisce diebus decisa est causa criminalis denunciationis fragmentorum argenti allati ex Indiarum Prouincijs contra regias prohibitiones, quæ apprætensa sunt à Visitatoribus classis Indicæ, & sequestrata in domo commercij Indiarum. Hispalensi, contra Fernandum de Sosa equitem ordinis D. Iacobi, Præfectum classis nouæ Hispaniæ. Exemplum autem quo vtitur Bouadilla *d. cap. 19. nu. 27.* ad suam sententiam confirmandam, tametsi partim videatur pertinere ad secundum casum, non facit contra hanc resolutionem: nam illis temporibus magis controuersa erat exemptio religiosorum militarium, quam istis, & decisio supremi Senatus, quam refert equitum Calatrauæ, & S. Io. Hierosolymitani damnatorum ob portationem armis, conducit ad confirmandam nostram eandem doctrinam, dum diximus ad primum casum pertinere, etiam prohibitiones factorum habentium tractum successiuum: nam proculdubio ius est sæcularibus Iudicibus prohibendi, ne violentur iusta statuta, aut leges factæ ob commune bonum, etiam à personis quantumuis exemptis, vt dicebamus supra n. 157.

458 Quartò limitandam credunt nonnulli prædictam tertiam conclusionem, si eques ordinis militaris occidat Clericum; quo casu existimant amittere eum fori priuilegium, & posse puniri à Iudice sæculari. Ita sentiunt Bouadilla *libr. 2. politica, cap. 19. num. 23.* Emanuel Rodericus *tom. 2. regularium, q. 62. artic. 15.* Villadiego *in politica, cap. 5. num. 112.* probati autem videtur hæc limitatio *ex cap. 2. de pænit. & remiss.* & notatis à Puteo *de syndicatu, tit. de excessibus militum sæcularium, num. 8. in fine.*

459 Sed contrariam sententiam, quinimo etiam in casu, quo equites ordinum militarium occiderent Clericum gaudere priuilegio fori, & esse iudicandos à suis Iudicibus consilij ordinum, & non à sæcularibus existimo veriorem. Ratio est, quoniam priuilegia, quibus eis indulgetur priuatum forum distinctum à sæculari, loquuntur vniuersim in omnibus criminibus, & non excipiunt homicidium Clerici ergo vniuersim, & sine exceptione, aut limitatione accipienda sunt, & practicanda; atque ita nuper vidimus decisum in casu homicidij cuiusdam magni viri, perpetrati à quodam equite ordinum militarium, & cum occisus esset Clericus, & homicida captus à Iudice sęculari, Clericus etiam, & suborta esset contentio de iurisdictione inter Ecclesiasticum, sæcularem laicum, & Iudices consilij ordinum, tandem causa remissa est ad Iudices consilij ordinum, ex decisione supremi Senatus in aula competentiarum. Sæpiùs etiam practicari vidimus hanc doctrinam in crimine assassinatus, quod grauissimus est, & æquiparatur crimini læsæ maiestatis, vt obseruat Farinacius *consil. 4. num. 7. libr. 1.* ob cuius grauitatem etiam Clerici amittunt priuilegium fori,

ri,

ri, iuxta *cap. 1. de homicid. in sexto*; nihilominus religiosos militares eius criminis reos gaudere fori priuilegio, & ad suos Iudices esse remittendos, sæpè decisum est à supremo regio consilio in aula competentiarum.

460 Neque fundamenta contrariæ sententiæ vllam vim habent: nam *c. 2. de pænit. & remiss.* interpretandum est de foro pęnitentiali, vt interpretatur Innocentius ibi, & eum sequutus Abbas Panormitanus; quod si exponamus eum textum de foro exteriori, nihil probat aduersus nostram sententiam, nam significat militi laico à Iudice Ecclesiastico esse imponendam pęnitentiam priuationis militiæ, si Clericum occiderit: denotans laicum subiacere ob sacrilegium Iudici ecclesiastico, vt ibidem Innocentius, & Panormitanus adnotarunt, & obseruat Salcedo *ad practicam criminalem Bernardi, c. 87. lit. B. verf. fed vtrum laicus*. Ex eo verò non infertur Clericum occidentem alium Clericum, ita priuari priuilegio fori, vt subiectus maneat sæculari iurisdictioni. Longè enim aliter res habet, & testatur consueta praxis, iuxta quam Clericus de Clerici homicidio ab Ecclesiastico Iudice iudicatur, & punitur, vt tradit Bernardus Diaz *in sua practica, cap. 96. parricidę, num. 2.*

SVMMA SECTIONIS.
Quarta.

461 *Milites gaudent priuilegio fori tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus.*

462 *Delicta militum quæ nam sint communia, quæ militaria, & quid de vtrisque dicendum sit, attento iure communi.*

463 *Ex Regijs rescriptis hodie receptum est, vt Iudices militum cognoscant de omnium militum delictis, & commemoratur pragmat. 16. de militib. Comitis de Lemos,*

464 *Miles non potest foro suo renunciare.*

465 *Contraria sententia, quæ tamen reijcitur, & nu. 466.*

467 *Antiquo iure Romanorum exercituum Duces poterant in castris supplicium, etiam capitale sumere de militibus, quod Imperatorum tempore limitatum est Tribunis, alijsque Ducibus inferioribus vitæ, & necis potestas permissa non est, sed tantum leuis coercitio.*

468 *Qui non sunt relati in numeros militum, seù matriculam, & actu non militant non gaudent priuilegio fori.*

469 *Qui militiam deposuit si conueniatur super causis publicis, quas exercuit, dùm militabat, aut ratiocinijs militaribus gaudet militari foro.*

470 *Iudicio semel cœpto apud Iudicem militarem mortuo reo, aut deposita militia ibi finiri debet.*

471 *Miles negotiator non obstante fori priuilegio conuenitur coram Iudice negotiationis, quam exercet, etiam si negotiatio finita sit, & nu. 472.*

473 *Effectus miles post citationem non potest declinare forum paganorum.*

474 *Forum superueniens non prodest militi præuento, etiam in ciuilibus, neque in criminalibus.*

475 *Expenditur pro contraria sententia textus in l. qui cum vno §. reus, ff. de re militari.*

476 *Reijcitur, & soluitur difficultas ex prædicto textu duobus modis, & num. 477.*

478 *Miles falsum deponens apud Iudicem paganorum fori priuilegio non gaudet.*

SECTIO QVARTA

De foro Militum.

461 Qvarta conclusio. Milites gaudent priuilegio fori, tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus, vt non possint conueniri, nisi coram Magistris militum, & Præfectis, & Ducibus suis, aut Auditoribus exercitus designatis, ad quos remitti debent: à quibus apud nos Hispanos ad supremum belli consilium interponuntur appellationes, *l. magisteriæ, 6. C. de iurisdict. omn. iudic.* vbi Glossa, Bald. Angel. Salycet. Fulgos. Paul: *l. 1. §. si verò miles, C. de fals. monet. l. tàm collatores, 17. § erit autem; & §. quoniam verò, C. de re militar. lib. 12. l. desertorem, 3. in principio, l. officium regentis, 12. §. officium tribunorum, ff. de re militar. l. de militibus, 8. ff. de custod. & exhib. reorum,* & istis locis doctores, *l. 16. tit. 9. p. 2. l. 11. tit. 18. par. 4. l. 3. tit. 29. par. 7.* vbi Gregorius, Marianus Socinus *in rubr. de foro competenti, num. 14. verf. sexagesimonono.* Claudius Cotereus *de iure militum, lib. 2. c. 6.* Iulius Ferretius *tract. de re, & disciplina militari, rubr. de militari iustitia, & de pęnis desertoribus infligendis, nu. 152.* Ayala *de iure belli, lib. 3. cap. 8. ex num. 1.* Mastrillus *de magistratibus, lib. 5. cap. 16. nu. 5. cum seqq.* Ponte *de potestate Proregis, tit. 7. §. 7. nu. 11.* Azeuedus *in l. 1. num. 70. tit. 16. lib. 8. recopilat.* Iulius Clarus *lib. 5. sentent. §. fin. q. 35. num. 24.* Belluga *in specul. Princip. rubr. 25. §. sæpissime videmus, numer. 1. 2. & 3.* tametsi de iure Regni Aragonum aliud dicendum existimet, *ex numer. 4.* Camillus Borrellus *ad eum locum, liter. A* Afflictis *in constitut. Neapolit. lib. 1. rubr. 45. in constitut. vt vniuersis, num. 8.* Follerius *in practic. crimin. 1. part. 2. part. verb. audiantur excusatores, numer. 141.* Bouadilla *lib. 4. politic. cap. 2. ex nu. 67.* Volano *in curia philippica, 3. par. §. 1. num. 16.* Nauarrus *in praxi electionis fori sect. 2. quæst. 37. ex num. 2.* Giurba *conf. 59. num. 77.* Rodriguez *de annuis redditibus, lib. 3. q. 1. num. 3.* Castillo *decis. 105. num. 8. & seqq.* Bossius *diuersor. tractat. tit. de foro compet. ex num. 3.* Caballus *resolut. crimin. cent. 3. casu 225. numer. 24. & casu 294. ex num. 252.* Farinacius *in fragment. crimin. 2. par. liter. M. num. 218. & conf. 4. ex numer. 9. lib. 1.* Franchis *decis. 88. ex num. 1.* Viuius *decis. 254. ex num. 1.* Riccius *collectan. 95.* Tuscus *lit. M. concl. 233. num. 4.*

462 Declaranda tamen est prædicta quarta conclusio, si animaduertamus præter causas ciuiles, quæ proculdubio ad Iudices militares pertinent, militum crimina esse in triplici genere, quod docuit Glossa *in d. l. magisteriæ, verb. etiam ciuilium quæstionum, Cod. de iurisdict. omn. iudic.* post textum *in l. 2. ff. de re milit.* & post eam, *d. l. 3. tit. 29. par. 7.* & omnium optimè Salycetus, Bouadilla vbi supra, & Caballus *dicto casu. 294. num. 71. & 72.* nouissime Giurba *dict. conf. 59. ex num. 64.* Aut enim crimen est militare, aut commune atrox, & enorme, aut commune mediocre, vel leue delictum proprium militare est quod quis, vt miles admittit, *l. 2. §. proprium, ff. de re milit.* videlicèt cum aliter, quam disciplina militaris exigat committitur, *l. omne delictum, 6. in princip. ff. eod. tit.* vèluti amissio, & alienatio armorum, desertio militiæ, emansio, segnitia, contumacia, aut desidia circa ducum præcepta, fuga in acie, & alia eiusmodi, quæ diligenter, & copiosè retulit Tiberius Decianus *tractat. crimin. lib. 7. cap. 14. & 15.* Caballus *dicto cas. 294. ex numer. 87.* & Ayala *de iure belli, lib. 3. cap. 10. & seqq.* commemoratque breuiter *d. l. 3. tit. 29. par. 7.* in quibus delictis milites subiacent dumtaxat coerctioni Iudicum militarium, & non ordinario-

cum,

rum, vt prædicta *l. 3.* notatur. Crimen commune atrox, & enorme est, quod tàm miles, quàm non miles committere potest, ex se autem, & natura sua atrox est, & graue, vt homicidium, rapina, raptus, & alia eiusmodi: in quibus delictis subiacent milites iurisdictioni Iudicis ordinarij loci, in quo deliquerunt, à quo etiam puniri possunt, & non tenebitur eos ad Iudicem militarem remittere, vt ibidem pœna irrogetur, vbi crimen patratum est ob publicum exemplum, *l. vltima, ff. de accusation. l. desertorem, 3. in princip. ff. de re milit. l. 1. C. vbi Senatores, vel clarissimi, d. l. 3. tit. 29. part. 7.* crimen commune leue, vel mediocre est, quod cum ex se sit leue, vel mediocre, potest tàm à militibus, quàm non militibus committi, vt iniuria, contumelia, vis siue armis illata, & alia eiusmodi: de quibus criminibus possunt milites accusari, non solùm apud suos Iudices, Duces, & præfectos, sed etiam apud Iudices ordinarios paganorum: qui tamen si de istis causis aduersus milites cognoscant, & proferant condemnatoriam sententiam debent exequutionem eius ad militum Præfectos, & militares Iudices remittere, *d. l. de militibus, 8. ff. de custod. & exhib. reor.* Ita expresse statuit *d. l. 3. tit. 29. par. 7.* sequuta Glossam *in d. l. magisteria,* adnotaueruntque Salycet. vbi supra, item Folletius, & Bouadilla, & Franchis, *d. decis. 88. num. 2.*

463 Hæc ita antiquo iure communi, & Castellano obseruabantur, verùm postea ad istas ambiguitates, & ambages, Iudicumque ordinariorum cum militaribus controuersias, & contentiones tollendas, cautum est Regio decreto, & rescriptis, vt de omnibus vniuersim militum causis nulla dempta Duces, & Præfecti, Iudicesque militares priuatiuè cognoscant, inhibeanturque ab eis Iudices ordinarij paganorum: quod ita ex facto seruatur. Meminit Azeuedus *in l. 1. nu. 70. in fine, tit. 16. lib. 8. recopilat.* Bouadilla *lib. 4. politic. dicto cap. 2. num. 68.* Iulius Clarus *lib. 5. sentent. § fin. q. 35. num. 24.* Caballus *dicto casu 294. num. 389.* Mastrillus *de magistratibus, lib. 5. dicto cap. 16. nu. 19.* Tametsi in Regno Neapolitano adhuc seruetur Ius commune, vt milites non remittantur ad Auditorem generalem militum nisi in delictis militaribus, vt obseruat Vincentius de Franchis *dicta decis. 88.* & Mastrillus *dicto cap. 16. nu. 21.* Verùm post hæc scripta inueni apud D. Regentem Carolum Tapiam *de iure Regni Neapolitani, libr. 3. rubric. 6. vbi de crimin. agi oport. in pragmat. 1. numer. 45.* immutatum esse eius antiquum Neapoli seruari solitum ex ordinatione Comitis de Lemos, qua cautum est, vt de omni vniuersim militum crimine cognoscat Auditor generalis exercitus, vbi meminit decisionis prædictæ 88. Vincentij de Franchis, est autem *pragmat. 16. de militibus;* in qua tamen exceptæ sunt causæ ciuiles, quò ad quas milites in Regno Neapolitano Iudicibus ordinarijs subijciuntur, vt constant *ex dicta pragmatica cap. 1.* Milites inquam tùm cataphracti, tùm alij equites ordinarij equitatus Regni Neapolitani; nam cæteri milites pedites Hispani manent exempti tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus, & mixtis causis à iurisdictione ordinaria, vt constat ex initio prædictæ pragmaticæ; quod ita vidi seruari in Sacro Regio Consilio, & obseruant collegæ, & socij nostri doctissimi Mattheus Patiuus *in pragmat. 15. ex num. 17.* & Scipio Rouitus *in pragmatic. 16. ex num. 12. de militibus.*

464 Amplia primo prædictam quartam conclusionem, vt miles non possit huic fori priuilegio renunciare, subiicereque se Iudici pagano ob generalem regulam textus *in cap. si diligenti, de foro competenti.* Beneficijs enim, & priuilegijs, quæ personalia non sunt; sed toti alicui ordini, aut collegio indulta renunciari non potest à singulis: iuri enim publico pactis priuatorum non derogatur, *l. ius publicum. 38. ff. de pact.* & eo loco notant Doctores omnes, ob eandem rationem non possunt Clerici fori priuilegio renunciare. Farinacius cum plurimis, quos allegat *in praxi crimin. q. 8. nu. 10. & 11.* & nos diximus supra nu. 403. neque item Doctores suis priuilegijs, idem Farinacius *in prax. q. 27. num. 84.* neque religiosi militares, vt diximus supra n. 452. ob eam igitur rationem, neque milites suis priuilegijs, & foro renunciare poterunt. Ita sentiunt Caualcanus *de tutore, & curatore, nu. 318. & 323.* Caballus qui optimè confirmat, loquens in specie de foro militum, *cent. 3. casu 225. per totum, & dicto cas. 294. num. 255.* Paschalis *de patria potestate par. 3. cap. 3. nu. 27.*

465 Contrariam sententiam huic ampliationi, quinimo milites posse fori priuilegio renunciare, sequutus est Ayala *de iure belli, lib. 3. dicto cap. 8. nu. 3.* Rouitus *in pragmat. 16. numer. 44. de militibus,* Claudius Cotereus *de iure militum, lib. 2. cap. 6. post medium,* mouetur ex textus *in l. si quis in conscribendo, 29. C. de pact.* iuncta Glossa ibi, *verb. militia.*

466 Sed non est recedendum à præcedenti ampliatione, nam ad textum *in d. leg. si quis in conscribendo.* Respondetur illam loqui de priuilegio personali, cui persona vtpotè in suum fauorem indulto renunciare potest, ex regula generalis iuris antiqui, quam illa lex refert, videlicet: *omnes licentiam habere ijs, quæ pro se introducta sunt renunciare.* Eo enim loco nomen militiæ, quo Iustinianus vtitur, non pro publica militia armata, quæ belli causa suscipitur accipiendum est, sed pro dignitate aliqua, vel officio militia, videlicet, palatina seu ciuili, quemadmodum idem nomẽ vsurpauit idem Iustinianus *in l. illud, 20. in princip. C. de collationibus,* idque ex eo conijcitur, quoniam *in d. l. si quis in conscribendo,* nomen militię coniunxit cum nomine dignitatis, æquiparans dignitatem cum militia, & quasi idem vtroque nomine significans; quod vero ille militiam dixit *in d. l. illud,* appellauit dignitatem, Vlpianus *in l. 1. §. sed an id, ff. de collation.* in quam rem legi possunt, quæ eleganter congessit Iacobus Reuardus *lib. 3. conuectaneorum, cap. 3.* & Caluinus *in lexico, verb. militia,* Alciatus *lib. 1. prætermissorum, verb. militia,* Ea verò priuilegia, quæ toti alicui ordini indulta sunt ob publicam vtilitatem, non possunt ob pacta singulorum tolli: eiusmodi autem est priuilegium fori ordini militari indultum, ne milites à signis suis, & causa publica, cui inseruiunt litium suarum ratione auocarentur, dum ad extranea tribunalia trahuntur. Et quando quis possit, vel non possit iuribus suis renunciare, eleganter prosequitur Marianus Socinus *in d. c. si diligenti, ex numer. 12.* Riccius *collect. 153.* præter Angel. Aret. quem retulimus supra num. 452.

467 Amplia secundò prædictam quartam conclusionem, vt tanta fuerit militarium Iudicum potestas in milites, vt quamuis iure Romano ex lege Valeria, & lege Portia, quarum meminit Titus Liuius *decad. 1. libr. 2. & libr. 10. ante medium,* Salustius *in Catilinam, in oratione Caij Cæsaris,* Cicero *in oratione pro Caio Rabirio perduellionis reo,* Valerius Maximus *lib. 4. c. 1. exemplo 1. ex Romanis,* Caluinus *de legibus Romanis, in enumeratione earum alphabetica serie,* Manutius, & alij, prohibitum esset Consulibus, ne in caput ciuis Romanis prouocantis iniussu populi animaduertere possent, solùmq; illis esset permissũ, vt coercere possent, & in vincula publica duci iuberent, *l. 2. §. ex actis, ff. de orig. iur.* in castris tamen ius habebant tàm Consules, quàm Prætores, & alij exercituum Duces

arbi-

arbitratu suo supplicium sumere. Exempla refert Liuius *decad.* 1 *lib.* 2. *&* 4. in Dictatore, Magistratu militari, in maxima Reipublicæ angustiæ creari solito, à quo prouocatio non erat (vt tradunt Fenestella *de magistratibus Romanorum*, *cap.* 8. Pomponius Letus *cap. de Dictatore*, Claudius Præuotina *commentario de magistratibus Romanorum*, *c.* 8. Caluinus *de magistratibus Romanis*, *tit. Dictatores*, Pomponius *in leg.* 2. *§. populo*, *ff. de origin. iur.* meminit Petrus Gregorius *in syntagmat. iur. lib.* 47. *cap.* 17. *num.* 8.) *&* *eadem decade libr.* 8. *circa principium*, in Consule Manlio Torquato, qui filium Titum Manlium capite damnauit, quod spreto Consulum decreto contra militarem disciplinam singulari duello cum hoste congressus eum deuicit; & Valerius Maximus *lib.* 2. *cap.* 7. *exemplo* 6. *ex Romanis*; sumi etiam possunt ex Cicerone *philippica* 3. & adnotatis à Celio Rodigino *lectionum antiquarum*, *libr.* 10. *cap.* 5. Alexandr. ab Alexandr. *genialium dierum. lib.* 2. *cap.* 13. *&* *lib.* 3. *cap.* 5. Rosino *antiquitat. Roman. libr.* 10. *cap.* 25. idque videtur probare textus *in l. de militibus*, 9. *de custod. & exhib. reor.* quam tamen potestatem ibi Iurisconsultus ad milites caligatos restrinxisse videtur, qui erant viliores, & obscuriores, *Authent. quib. mod. natur. filij effic. legitim. cap.* 4. *§. quisquis*. Ex quo inferri videtur non potuisse in alios animaduerti inconsulto Principe, id tamen sub Imperatoribus videtur fuisse introductum: antiquiori enim iure sub Consulibus aliud erat ius, vt dictum est; vitæ autem necisque potestas in milites tribunis, alijsque ducibus inferioribus permissa non erat, sed tantum leuis coerctio, quod significat textus *in l. officium*, 12. *§. officium tribunorum*, *ff. de re milit.* dùm ait pertinere ad Tribunos militum delicta secundum suę auctoritatis modū castigare. Animaduertit Ayala *de iure belli*, *lib.* 3. *d. c.* 8. *num.* 7. *&* 8. & Caballus *dicto casu* 394. *numer.* 260. *&* 261.

468 Limita tamen primò prædictam quartam conclusionem, vt non gaudeat fori priuilegio, vt nec cæteris militaribus priuilegijs, qui non sunt relati numeros militum, seù matriculam, actuq; non militant, & non sunt in expeditione militari, etiam si sint ad militarem exercitationem electi, *l. eos qui*, vbi Ioannes de Platea *C. de apparitorib. magistr. milit. libr.* 12. *l. qui sub prætextu*, *C. de collegiatis, & cartopatris, & nummularijs*, *lib.* 11. *l. ne quidem*, 17. *C. de testam. milit. §. illis autem*, *instit. de milit. testam. leg. sancimus*, 8. *C. de restit. milit. l. ex eo*, 43 *ff. de milit. testam.* vbi Bartol. Alberic. Bald. Angel. Cuman. Glossa *in l. eos*, *C. de offic. magistr. milit.* & idem Baldus *in l. scrinarios*, 16. *nu.* 1. *C. de testam. milit. & in l. non ignorat*, *nu.* 14. *in fin. Cod. de ijs, qui accus. non poss.* Paulus in *d. l. scrinarios*, *numer.* 5. *&* 6. Alexand. *ex num.* 3. Decius *num.* 14. *&* *al. num.* 4. Ripa *in l. centurio*, 15. *num.* 10. Alciat. *num.* 6. *&* 7. *ff. de vulg. & pup. substit.* Marianus Socinus *in rubr. de foro compet. num.* 14. *vers. sexagesimonono*, Belluga *in specul. Princip. rubr.* 20. *§. quia post Ecclesiam*, *num.* 7. vbi alia etiam requisita ad militiam refert post Glossam *in l. milites* 45. *ff. ex quib. caus. maior.* Afflictis *in constitut. Neapolitan. rub.* 6. *de illicita portat. armor. in constitut. intentionis*, *num.* 27. 28. *&* 29. Rebuffus *tract. de militibus, & eorum priuilegijs*, *num.* 5. *&* *nu.* 42. Mastrillus *dict. cap.* 16. *num.* 5. *&* *decis.* 173. Bonadilla *lib.* 4. *politica dicto cap.* 2. *num* 67. Caballus *dicto casu* 294. *num.* 383. *cum seqq.* Farinacius *cons.* 4. *num.* 9. *lib.* 1. Viuius *decis.* 254. *num.* 1. *&* 2. Riccius *collectan.* 95. Regens Carolus Tapia *de iure Regni Neapolitani*, *libr.* 3. *rubric.* 6. *vbi de crimin. agi oport. pragmat.* 1. *num.* 47. facit Vincentius de Franchis *decis.* 417. *num.* 4. *&* *decis.* 481. Giurba *cons.* 59. *num.* 77. qui alios adducit pro eadem limitatione, Ponte *de potestat. Proreg. tit.* 7. *§.* 7. *ex num.* 34. Prætis *de interpret. vltim. voluntat. lib.* 3. *interpret.* 2. *dubitat.* 1. *solut.* 8. *numer.* 5. idem planè significat textus *in l. desertorem*, 3. *in princip. ff. de re milit.* vbi miles in desertione agens, ac per consequens desinens actu militare pro delicto in desertione commisso punitur à Iudice pagano, quasi amisso priuilegiato militum foro. In quem sensum accipitur ille textus ab Ayala *de iure belli*, *lib.* 3. *dicto cap.* 8. *num.* 2. & planè videtur probare *l.* 2. *C. quando liceat vnicui, sine iud. se vindic.*

469 Sublimita primò præcedentem primam limitationem, vt tametsi quis actu non militet, sed militiæ cingulum deposuerit, nihilominus gaudeat foro militari, & subsit Iudicibus militaribus, & non alijs, si conueniatur super causis publicis, quas dum militaret exercuit, & super ratiocinijs militaribus, *l.* 2. *C. vbi de ratiocinijs tàm public. quàm priuat.* Paul. Castrens. *in l.* 1. *num.* 2. *&* 3. *C. eodem titulo*, Croctus in *repet. l. nemo potest*, *num.* 84. *ff. de legat.* 1. Franchis *decis.* 417. *num.* 9. Marian. Socin. *in rubr. de foro competenti*, *nu.* 7. *vers. quadragesimo secundo*, idem Paulus *in l. periniquum*, *vltima*, *num.* 1. *&* 2. *C. de iurisdict. omn. iud.* Ioannes Baptista Caccialuppus *in l. omnes populi*, *numer.* 22. *ff. de iust. & iur.* Ayala *de iure belli*, *lib.* 3. *d. c.* 8. *n.* 6. Caballus *dicto casu* 294. *n.* 259.

470 Sublimita secundò primam limitationem, vt si semel iudicium cęptum sit apud Iudices militares, etiam si moriatur miles, aut militiam deposuerit, nihilominus apud eosdem iudicium finiri debeat est regula generali textus *in l. cum quadam puella*, 29. *in fine principij*, *ff. de iurisd. omn. iud. & in l. vbi acceptum*, 30. *ff. de iudicijs*, *l. nullus*, 4. *C. de veteranis*, *libr.* 12. qui textus probat in specie hanc sublimitationem; notat egregiè Valascus *consultat.* 57. & Decianus in genere loquens, *tractat. crimin. lib.* 4. *cap.* 22. *num.* 8.

471 Limita secundò principaliter prædictam quartam cōclusionem, vt miles negotiator non obstante fori priuilegio possit conueniri coram Iudice illius negotiationis, quam exercet, *l. periniquum*, 7. *C. de iurisdict. omn. iud.* *l. vnica*, *C. in quib. caus. milit. fori præscrip. vti non poss.* Ayala *d. cap.* 8. *num.* 6. Ponte *de potestat. Proreg. titul.* 7. *§.* 7. *numer.* 17. *&* 18. *& seqq.* Caballus *d. casu* 294. *num.* 258. Ratio est, quia negotiatio interdicta est militibus, *vt in rubr. C. negotiatores ne militent. libr.* 12. quod ex D. Ambrosio obseruat Iacobus Reuardus *coniectanearum lib.* 1. *cap.* 23. & Rodriguez, ita interpretatus *l. vnic. Cod. in quib. caus. militant. fori præscript. vti non poss. de annuis redditibus*, *lib.* 3. *q.* 1. *nu.* 3. & negotiatores priuilegijs militum non gaudent, vt obseruat Ripa *in l. centurio*, 15. *n.* 9. *ff. de vulgar. & pupil. subst.* & statuit apud Neapolitanos *pragm.* 16. *c.* 9. *de militibus*.

472 Amplia prædictam secundam limitationem, vt procedat etiam si negotiatio finita sit: nam adhùc miles circa res, in quibus versabatur negotiatio conuenire potest, coram Iudice negotiationis, iuxta superius dicta in prima sublimitatione primæ limitationis, n. 469. Ampliationem tradidit Vinc. de Franch. *dec.* 417. *n.* 9. post Paul. Castrens. vbi supra.

473 Limita tertiò principaliter quartam præcedentem conclusionem, vt si quis postquam in ius vocatus est efficiatur miles quòad cæptam litem, quasi præuenius non possit se tueri priuilegio fori, quò iudicium cæptum declinet, *si quis posteaquam*, 7. *ff. de iudicijs*, & ibi Doctores post Glossam *l.* 12. *titul.* 7. *par.* 3. ibi enim iudicium finem accipere debet, vbi cæptum est, *leg. vbi acceptum*, 30. *ff. de iudicijs*, *l. cum quadam puella*, 19. *ff. de iurisdiction. omn.*

omn.iudic. Ayala *de iure belli, libr.3.dicto cap.*8. *numer.* 4. Caballus *dicto casu* 294. *nu.* 256. Barbosa *in dict. l.si quis posteaquam, ex nu.*110. Marianus Socinus *in cap. proposuisti num.* 27. *&* 28. *de foro competenti,* vbi late agit de præuentione iurisdictionis, & eius effectibus.

474 Amplia prædictam tertiam limitationem, vt non solùm procedat in causis ciuilibus militum, sed etiam in criminalibus, videlicet, vt quemadmodum in causis ciuilibus militi præuento non prodest priuilegium militiæ superueniens, quò forum, quod sortitus est ante ipsũ, & in quo est præuentus decliuet, aut mutet, conuenirique possit coram Magistro militum: ita neque prosit in criminalibus: atq; ideò qui ante militiam deliquit accusatusque est de crimine apud Iudicem paganorum, vel ab illo captus, non potest iudicium cæptum subterfugere, subireq; iudicium militare. Ratio est quia valet argumentum de causa ciuili ad criminalem, *l.absentem,* 5. *ff. de pœnis,* Euerardus *in locis legalib.loco* 114. à ciuilibus ad criminalia, Follerius *in practica criminali.* 2. *part.* 3. *partis, rubric. etsi confitebuntur, num.* 3. Quemadmodum igitur in ciuilibus priuilegium superueniens, non eximit reum à Iudice, qui præuenit, *d.l.si quis posteaquam* ita neque in criminalibus priuilegium postea adueniens, & eximet militem a iurisdictione Iudicis pagani, quominus possit puniti ab eodem; quod planè probat textus *in l. hos accusare,* 12. *§. hoc beneficio, ff. de accusation.* quatenus requirit criminis abolitionem in reo, vt possit se iuuare illo beneficio quasi secus esset dicendum non interueniente abolitione, vt ibidem significat Glossa; Bartol. *num.* 3. Albericus, & alij, idem Bartol. *in l.*1. *num.* 3. *ff. de pœnis.* Hanc ampliationem tradit tametsi in genere loquens Barbosa *in d.l.si quis posteaquam, num.* 162. *&* 163. *ff. de iudicijs,* pro quo facit doctrina Vincentij de Franchis *dicta decis.* 417. *num.* 3. *&* 4.

475 Contrariam tamen sententiam huic ampliationi, quinimo non obstante præuentione Iudicis pagani in causis criminalibus, posse militem effectum post delictum, & præuentionem, & debere conueniri coram Iudice militari, vtpotè gaudentem fori priuilegio, & remittendum esse à Iudice præueniente ad Iudicem militarem, videtur apertè probare textus expressus *in l.qui cum vno,* 4. *§.reus, ff. de re militar.* & eo permoti eam sententiam sequuti sunt Hippolytus de Marsilijs *in rubrica, ff. de fideiussoribus, quæstion.* 12. *numer.* 136. Ayala *de iure belli, libr.*3. *dicto cap* 8. *numer.* 6. Decianus *tractat.crim.lib.*4. *cap.* 24. *num.* 2. *vers.itidem,* Caballus *resolut.criminal.centur.*2. *casu* 147. *ex num.*1. qui tamen ibidem *num.*12. contrariam sententiam agnoscit in puncto iuris veriorem, item *dicto casu* 294. *num.*260. Ayale se subscribens.

476 Nihilominus non est recedendum à prædicta ampliatione, quæ verior est, & communior, magisque conformis doctrinæ Doctorum in illa vulgari quæstione, cui nam Iudici subijciatur, & à quo iudicari debeat, qui post delictum, & accusationem, effectus est clericus, quã tetigimus supra n.447. vbi multos Doctores ea tractantes retulimus. Neq; obstat text. *in d.l.qui cum vno, §.reus,* quoniam reiecta solutione Gloss. peoul. *in d.l.si quis posteaquã,* vt potè inepta, & planè diuinatoria, respondetur primò, Iudicem qui præuenit procedens contra reum effectum militem post præuentionem non impediri, quominus iudicium cæptum prosequatur, & finiat prolata diffinitiua sententia: neque ante debere reum ad Iudicem militarem remitti, neque id eo textu significari. Pronunciata verò deffinitiua exequutionem eius pertinere ad Iudicem militarem, sub cuius iurisdictione reus incæpto iam

iudicio esse cæpit, & ad effectum exequutionis ad eum remitti reum debere, quod ille textus docet, quemadmodum superius nu.462. dicebamus fieri debere, iuxta ius commune, & regium partitarum, cum agitur de delictis militum communibus, mediocribus, vel leuibus apud Iudices paganos: hoc autem non pugnat cum *d.l.si quis posteaquam,* & ampliatione prædicta. Ita respondet ad eum textum Angelus *in d.l.si quis posteaquam num.*4.

477 Secundò, & melius respondetur, *in dicto §.reus,* præsupponi reum criminis postulatum antequam purgaret innocentiam suam voluntarium militem effectum, quod prohibitum erat *in l. vnica, C. de reis postulat. libr.* 10. *& in l.vltima, ff. de re militar.* ob cuius legis violationem, iuxta Traiani rescriptum, capite puniendus esset, dura quidem lege sed ita seruanda; capitalis enim erat eiusmodi ad militiam aditus. Vide si placet epistolam Traiani ad Plinium, inter epistolas Plinij, *lib.*10. *epistola* 31. de hac re agentem. Fuerunt enim Romani in militaribus pœnis seueriores, vt rectè animaduertit Ayala *de iure belli, libr.* 3. *capit.* 9. *numer.* 6. & satis desumitur ex Valerio Maximo, *libr.*2. *cap.*7. & Rosino *antiquitat. Roman. libr.*10. *capit.*25. aspero enim, & seuero castigationis genere indiget militaris disciplina. Et ob hoc ipsum capitale crimen violationis prædictæ legis accusatum, (vt in eodem §. *reus, verb.capite,* explicuit Accursius) iure optimo docet coram Magistro militum accusari, & puniri posse, vtpotè ob militare crimen, quod solùm ad iudicium militare pertinet, vt superiùs num. 462. adnotanimus; atque ideò de eo crimine accusatum non esse remittendum ad Iudicem, qui de priori crimine cognouerat, & iurisdictionem præuenerat, antequam militum Præfectus de hoc nouo militari delicto reum puniat, iuxta textum *in l.si cui,* 7. §. *eius sacrilegium, ff. de accusat.* & notat à Guidone Papa *decision.* 202. *num.* 2. Quomodo ille textus explicatus non contradicit nostræ, neque fauet contrariæ sententiæ. Ita explicat Albericus *in d.l. si quis posteaquam, num.*1. Fulgosius *numer.* 1. *in fine,* post Oldradum quem referunt, eosque sequitur Barbosa, *num.* 166. *&* 167. & ante eos planè idem significauerat Accursius *in dicto §. reus.* Quapropter si reus ille non fuisset voluntarius miles, sed coactus, quo casu non incurret crimen, de quo posset apud militum Magistrum accusari, tunc Iudex ordinarius paganorum, qui inquisitionem instituisset aduersus ipsum de delicto ante militiam commisso, vel suscepisset accusationem, processum prosequi non impediretur ob superuentionem militiam, & possent iudicium cæptum definire sententiam; ad eumque miles remittendus esset, vtpotè ad eum qui iurisdictionem præuenisset. Quod animaduertit Barbosa vbi supra, *num.*168. & non displicet Ronito *in pragmatic.*16. *nu.*11. *de militibus,* tametsi paulò aliter explicet textum prædictum.

478 Limita quartò principaliter prædictam quartam conclusionem, vt si miles falsum testimonium dicat non obstante fori priuilegio subiectus maneat Iudici, apud quem falsum deposuit, & cuius aures, & dignitatem offendit, etiam si sit paganus, *l.nullam,* 14. *C. de testibus,* animaduertit Ayala *de iure belli, lib.* 3. *dicto cap.*8. *num.*5. Caballus *dicto cas.*294. *nu.*257.

SVMMA SECTIONIS quinta.

479 *Scholastici gaudent foro priuilegiato Magistri sui, vel Episcopi. Speciale est, vt scholastici rei possint eligere Iudicem.*

480 *Scholastici gaudent etiam foro priuilegiato coram suo Rectore.*

481 *Scholastici possunt conueniri coram ordinario, si ita ipsi elegerint.*

482 *Qui scholasticum conuenire tentauerit coram Iudice non suo, punitur amissione causa.*

483 *Priuilegium optionis fori concedendum est scolasticis in causis ciuilibus, & criminalibus.*

484 *Priuilegium optionis non est trahendum ad causas criminales.*

485 *Consiliatio Accursii prædictarum sententiarum.*

486 *Conciliatio Iacobi de Aretio approbata lege regia Castella.*

487 *Multa regula in materia fori fallunt fauore scolasticorum.*

488 *Scholaris factus post citationem non obstante præuentione, an sit remittendus ad Iudicem priuilegiatum.*

489 *Scholasticus electo vno Iudice potest variare.*
Qui potest variare regulariter, semel tantum potest, non sæpè.

490 *Contraria speculatoris sententia, & aliorum communis, & aduersa partis fundamentorum euersio, & numer. 491.*

492 *Scholasticus suo foro potest renunciare.*

493 *Scholaris studens in Academijs approbatis habentibus priuilegia studij generalis gaudet priuilegio fori, secus si studeat sub priuatis præceptoribus.*

494 *Clericus scholaris non potest subijcere se Iudici alieno in praiudicium sui legitimi Iudicis.*

495 *Scholaris qui non est in matricula, vel etiam si sit, qui non exercet actu studium literarum, non gaudet priuilegijs scholarium.*

496 *Scholaris extra locum studij cum animo reuertendi ad eius locum, gaudet priuilegio fori.*

497 *Iudex legitimus, & competens vniuersitatis scholasticorum, quis sit remissiud.*

498 *Quæ sint seruanda de iure Castella recentiori circa forum scholarium, & qui nam sint eorum Iudices competentes.*

499 *Cessiones in fauorem scholarium quatenus sint admittendæ.*

500 *Scholasticus Salmanticensis virtute conseruatoria, non vocat in iudicium reum plus quatuor dietis distantem à ciuitate Salmanticensi.*
Vna dieta continet spatium decem leucarum.
Hoc priuilegium restrictum est ad duas dumtaxat dietas ex bulla Innocentij VIII.

501 *Priuilegijs scholarium non gaudeant pharmacopola, librarij, & alij officiales qui præcipuè exercent suas artes, non studia literarum, neque beneficiati Ecclesia cathedralis, etiam si describantur in matricula.*

502 *Scholastici Salmanticenses, aut Complutenses, non gaudent priuilegio fori quòad debita contracta, aut crimina commissa antequam fuerint scholares, & integrum cursum absoluerint.*

503 *Explicatur hac doctrina, vt accipiatur, si quis fiat scholaris in fraudem, cæterum cessante dolo gaudere priuilegio fori circa debita contracta, & delicta commissa post descriptionem in matricula.*

504 *Familiares scholarium, qui non sunt scholares, non gaudent priuilegio fori.*

505 *Scholastici resistentes Iudicibus regijs, amittunt fori priuilegium, sed excipiendi sunt Clerici.*

506 *Non obstante priuilegio fori consilium regium Castella potest delegare Iudicem, qui procedat aduersus scholasticum atrociter delinquentem.*

507 *In alijs Academijs approbatis, quæ non habent priuilegia designandi Iudicem conseruatorem, seruatur ius commune.*

SECTIO QVINTA

de foro Scholarium.

479 Qvinta conclusio. Scholastici iure communi gaudent foro priuilegiato, vt debeant conueniri apud alterũ ex duobus Iudicibus, vel Domino, aut Magistrò suo, vel Episcopo, quem ipsi elegerint; speciale autem est, vt cum ipsi sint rei, eligant Iudicem coram quo conueniantur, cum regula sit actori dandam facultatem eligendi forum cum reus multiplici foro gaudet, vt adnotauimus superius quæstion. 3. num. 152. & iterum aduotabimus infra num. 608. vbi limitabimus. Ita docet textus *in Auth. habita, §. verumtamen, C. ne filius pro patre*, vbi Glossa notat, *verb. optione, & verb. Domino*, Cynus *numer.* 4. Bartolus *num.* 4. Albericus *num.* 4. Baldus *numer.* 47. *&* 56. Angelus *num.* 6. Salycetus *num.* 17. *cum seqq.* Fulgosius *num.* 4. conuenit *l. 7. titul. 31. par. 2.* vbi Gregorius, Speculator *lib. 1. tit. de reo, §. 1. num. 5.* Marian. Socin. *in rubr. de foro compet. num. 26. vers. octuagesimo nono, & in capit. licet ratione, vltimo, num. 90. sub §. vlterius, versic. prædicta tamen regula primo fallit, eod. tit.* Rebuffus *de priuilegijs scholasticorum, numer. 163. priuilegio 69. & in interpretatione prædicta Authent. habita, numer.* 55. Volano *in curia philippica, 3. part. §. 1, num. 16.*

480 Amplia primò prædictam quintam conclusionem, vt scholastici gaudeãt etiam foro priuilegiato corã suo Rectore, illius videlicèt Academiæ in qua dant operam studijs literarum, sub eadem facultate eligendi, quem malint ex tribus Iudicibus, Episcopo inquam Rectore, aut Præceptore. Ita sentit Bartol. *in dicta Authent. habita, num.* 5. Baldus *num.* 57. tametsi *nu.* 75. neget electionis facultatem, Salycetus *num.* 23. remittens tamen sed ad statuta, Fulgosius *numer. 5. vers. in eadem glossa, ad finem*, Marianus Socinus *in d. cap. vltimo, num 90. §. vlterius vers. & aduerte, de foro compet.* Rebussus *dicto num.* 55. qui putat conclusionem huius ampliationis expressè contineri in textu *Authent. habita*, nam verbum, *Domino*, interpretatur, idest Rectore, atque ideò sentit textum ipsum, dũ ait *coram Domino, vel Magistro suo, vel ipsius ciuitatis Episcopo*, optionem dare scholaribus trium Iudices, videlicèt Rectoris Præceptoris, Episcopi quod non est improbabile. Cæteri tamen Dominum, vel Magistrum, accipiunt pro sola vna Præceptoris persona, eundemq; credunt vocari Dominum, qui Magister dicitur. Ex quo fortassis textu deducta frequentissima antiquorum Doctorum consuetudo, qui vocare solent Magistrum suum, *Dominum meum* quem referendi modum apud eos sæpissimè inuenies. Bartol. tamen, & cæteri eum sequuti, ex eo credunt hanc conclusionem probari, quod nempè scholastici, quemadmodum quælibet alia vniuersitas, possunt sibi facere Rectorem, *l. vltima, C. iurisdict. omn. iudic. l. 1. tit. 4. part. 3.* vbi Gregorius *glos. 6.*

481 Am-

481 Amplia secundò, vt possint etiam scholastici conueniri coram Iudice ordinario loci, in quo literis incumbunt, si ita ipsi elegerint. Ita docet Glossa *in dict. Auth. habita*, §. *veruntamen*, *verb. dedimus*, Bartol. *numer.* 5. Baldus *numer.* 47. & 56. Angelus *num.* 6. Salycetus *num.* 22. Rebuffus *numer.* 55. & *de priuilegijs scholasticorum*, *num.* 265. *priuileg.* 152. Marianus Socinus *vbi supra*, *vers. aduerte tamen*, Additio Aufrerij *ad Capellam Tholosanam in decis.* 169. *numer.* 1. conuenit *prædicta leg.* 7. *tit.* 31. *par.* 2. Et probatur *ex textu in proœmio digestorum*, *circa finem*, §. & *hæc omnia*. Consequens est igitur scholasticos posse coram quatuor Iudicibus legitimis, & competentibus conueniri, Potestate inquam, seu ordinario laico, Episcopo, Rectore, & Præceptore, seu Doctore suo, intellige dum ipsi sint laici, nam Clerici non possent sub Potestate laica conueniri, *cap. significasti*, & *cap. si diligenti*, *de foro competenti*, quorum quatuor Iudicum electio ipsis reis commissa est, vt ante diximus.

482 Amplia tertiò, vt quicunque scholasticum conuenire tentauerit coram nō suo Iudice mulctari debeat amissione causæ, quam pęnam non ipso iure incurrit, sed per Iudicis sententiam, si id scholasticus petat. Ita statuitur *in dicta Authent. habita*, §. *qui verò*, & notat Glossa ibi, *verb. cadat*, & Doctores communiter, quamuis Rebuffus *numer.* 58. existimet verius non cadere à causa actorem, qui scholasticum coram alio Iudice, quam à lege designatis conuenire tentauerit sed solùm à conamine, quasi textus significet, scholasticum, qui ad suum Iudicem remitti voluerit, idque petierit opposita declinatoria fori exceptione (nam citatus ab incompetenti Iudice debet comparere priuilegia sua allegaturus, *leg. si quis ex aliena*, 5. *ff. de iudicijs*, *dict. leg.* 7. *titul.* 31. *part.* 2. & docet Angelus *in dicta Authent. habita*, *numer.* 10. quidquid dicat Rebuffus post Decium *de priuilegijs scholasticorum*, *numer.* 267. *priuileg.* 154. *vers. fallit.*) remittendum esse, atque ideò actorem cadere à suo conamine, quasi nihil egerit conando scholasticum trahere ad incompetentem Iudicem; sed apud nos Hispanos iure regio partitarum approbatur sententia Glossæ *in dicta leg.* 7. *tit.* 31. *part.* 2. vt actor sic conueniens scholasticum priuandus sic iure, quod in iudicium deduxit, atque ita cadat à causa.

483 Amplia quartò, vt hoc priuilegium optionis Iudicum prædictorum concedendum sit scholasticis, non solum in causis ciuilibus, sed etiam in criminalibus. Ita sentit Glossa *in dicta Authent. habita*, §. *veruntamen*, *verb. si litem*, Cynus *num.* 5. Bartol. *num.* 4. Salycetus *numer.* 19. Fulgosius *num.* 4. & 5. Speculator *lib.* 1. *tit. de reo*, §. 1. *num.* 5. Panormitanus *in sua quæst.* 6. Gandulfus *nu.* 7. facit Antonius Corsettus *singul.* 321.

484 Contrariam tamen sententiam, quin imo hoc priuilegium non esse trahendum ad causas criminales, sed solùm pertinere ad ciuiles; tuetur Baldus *in d. Auth. habita*, *num.* 51. & 53. quem videtur sequi Salycetus *ibi*, *num.* 19. motus ex eo, quod verbum, *litem*, contentum in textu significat causas ciuiles, aut criminales ciuiliter intentatas, non causas criminales, de quibus agitur criminaliter.

485 Et inuenio inter istas contrarias sententias duas conciliationes. Prima est Accursij *in dicto* §. *veruntamen*, *verb. si litem*, qui ait hoc priuilegium scholarium seruari Bononiæ, dumtaxat quantum ad causas ciuiles, non quòad criminales; quoniam renunciatum est quòad criminales à scolaribus, & Doctoribus Bononiensibus; tametsi Cynus *in dicta Authent. habita*, *num.* 6. Angelus *num.* 7. Fulgosius *num.* 4. credant hanc renunciationem nullius momenti fuisse, quominus seruandum sit priuilegium; sed cæteri Doctores Glossæ assentiuntur agnoscentes consuetudinem priuilegio contrariam: cum quibus sentit Panormitanus *in cap. cum olim*, 6. *num.* 8. *de consuetudin.*

486 Secunda est Iacobi de Arctio, quem referunt Cynus, & cæteri, distinguentis causas criminales paruas, & leues, a grauibus, & attrocibus, in illis ait seruari priuilegium scholasticis: in istis verò seruari negat, & ita seruare consuetudinem testatur Angelus *in dict. Authent. habitæ*, *numer.* 7. Fulgosius *numer.* 5. & credo hanc sententiam approbatam esse in nostro Regno iure partitarum *in dict. leg.* 7. *titul.* 31. *par.* 2. dum ait: *Los Maestros que muestran las sciencias en los estudios puedan judgar sus escolares en las demandes que ouieren vnos con otros, e en las otras que los omes les ficiessen, que no fuessen sobre pletto de sangre.* Nam tametsi Gregorius ibi glossa prima interpretetur causam criminalem in genere, credo verbum illud, *pleito de sangre* esse interpretandum, vt significet causam criminalem, in qua solet, & debet imponi pęna sanguinis: nam apud leges partitæ cum agitur de causis criminalibus in genere vocantur, *pleito criminal*, non *pleito de sangre* vt in l. 9. *titul.* 4. *part.* 3. & alibi item *in leg.* 22. *titul. primo*, *part.* 7. distinguuntur quòad alios effectus causæ, in quibus imponitur pœna sanguinis ab illis, in quibus non infligitur pœna corporalis. Cum autem causæ criminales, in quibus reus punitur pœna sanguinis, seu corporali, sint atroces, aut graues; in leuibus enim solùm imponitur pęna pecuniaria, aut exilij cum plurimum; reliquum est, vt lex, quæ denegat scholarium Præceptoribus iurisdictionem in causis sanguinis, in solis grauibus criminalibus eam deneget; in leuibus autem, quibuscunque criminalibus, in quibus ciuiliter agitur, eam concedat, quæ fuit sententia Iacobi de Arctio, quam existimo veriorem, in eamque tandem inclinant vbi supra Baldus, & Salycetus, & Angelus *dicto num.* 7.

487 Amplia quintò, vt tametsi regula sit ibi finiendum esse iudicium, vbi ceptum est *l. vbi acceptum*, 30. *de iudicijs*, & semel citato reo à Iudice competente, quo actu sit legitima præuentio, vt docet Marianus Socinus *in cap. proposuisti*, *num.* 16. *cum multis sequentibus de foro compet.* non possit alius competens Iudex in eam causam manus mittere, vt ibidem docet Marianus *num.* 27. 28. & 35. & reus præuentus non possit mutare forum, & Iudicem, Marianus *ibidem ex numer.* 45. fauore tamen scholasticorum fallunt omnes istæ regulæ, & etiam si iudicium initium sumpserit, ex eo, quod vnus Iudex legitimus, & competens scholarem citauerit, seu vocauerit in iudicium poterit, nihilominus declinare forum, & alium eligere competentem vsque ad litem contestatam ex priuilegio optionis *per prædict. Authent. habita*, *in* §. *veruntamen*, et indulto, quod omnes prædicti Doctores adnotarunt, & Rebuffus *de priuilegijs scholasticorum*, *num.* 266. *priuileg.* 153. Aufrerius *ad Cappellam*, *Tholosanam*, *decis.* 169. *numer.* 1.

488 Hanc ampliationem extendit Barbosa *in l. si quis posteaquam*, 7. *nu.* 13. *ff. de iudicijs*, vt procedat etiam si quis citetur antequam sit scolaris, & post scolaris fiat: nam tunc non obstante præuentione causæ ob specialem scholarium fauorem remittendam esse sentit ad suum Iudicem priuilegiatum Cuius extensionis Auctores refert Bologninum, Horatium Lucium, & Rebuffum. Rebuffus certè hoc non dicit, vbi refertur à Barbosa, & tametsi

extensio pia sit, & ratione non careat, mihi est dubitabilis. Contrarium casum, si quis scholaris factus litem contestetur, & lite contestata suspėdatur à matricula, tractat Baldus *in dict. Authent. habita, num. 75.* & resoluit nihilominus litem finiendam in foro priuilegiato; quæ resolutio similis est ei, quam nos tradidimus supra hac eadem quæstione num. 470. & procedit ex eisdem principijs.

489 Quæret tamen quispiam, an possit scholaris postquam vnum Iudicem elegerit, variare, eiusque forum declinare, & petere se ad alium remitti, cum habeat quatuor Iudices, iuxta supra dicta? Respondet Glossa *in dicta Authen. habita, §. veruntamen, verb. optione*, posse variare, sicut potest actor, *ex l. si conuener. 18. ff. de iurisdict. omn. iudic. & l. si cum dotem, 22. §. eo autem tempore, ff. solut. matrim.* Animaduertitque ibi additio, casu quo variatio contingat, semel tantum variare posse, non sæpius, *leg. non vtique, 3. in princip. ff. de eo, quod certo loco*; id autem regulare est, vt qui potest variare, semel tantum possit, *l. si fundus, 4. §. eleganter, ff. de l. commissor. l. si quis iusiurandum, 11. C. de reb. cred.* Baldus *in dicta Authent, habita, num. 65. in fin.* Iaso *in l. prætor, 20. §. si aliquando, num. 6. ff. de non. oper. nunciat.* Tiraquellus *in l. boues, §. hoc sermone, num. 23. ff. de verbor. significat.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 4. num. 35.* Valascus *consultat. 102. num. 15.* Glossæ sententiam videtur approbare Angel. *in dicta Authent, habita, num. 7.* & Follerius *in practica criminali, 2. part. 2. par. rubr. audiantur excusatores, numer. 98. & 99.* & non reprobat Isernia licet variè loquutus *in d. Authent. habita, num. 15. sub tit. de statutis, & consuetudinibus, contra libertatem Ecclesiæ, in vsib. feud.*

490 Verùm Speculator *lib. 1. tit. de reo, §. 1. num. 8.* Cynus *in dicta Authent. habita, nu. 7.* Bartolus *num. 7.* Baldus *nu. 65.* Salycetus *nu. 21.* Fulgosius *nu. 5.* Aufretius *ad Cappellam Tholosanam, decis. 169. nu. 1.* Tiraquellus *in dict. l. bones, §. hoc sermone, numer. 24.* Rebuffus *de priuileg. scolastic. num. 266. priuileg. 153. vers. ad hæc*, & ceteri Doctores communiter discedunt à sententia Glossæ, & existimant scholasticum, qui semel elegerit Iudicem, coram quo velit conueniri, etiam ante litem contestatam, non posse variare, & reprobare, quod semel approbauerit, *cap. quod semel, 21. de regul. iur. in sexto, l. generaliter, §. sed iuramento, C. de reb. cred. l. si seruus, 23. l. qui iurasse, 26. in principio, ff. de iureiurand. l. Pomponius, in fine principij, ff. de negot. gest. l. 1. §. vltimo, C. de assert. toll.*

491 Ad textum autem *in d. l. si conuenerit*, respondent Cynus, Baldus, & cæteri Doctores primò, illum agere de Iudice alieno, cui non tribuit iurisdictionem, solum pactum litigantium, quin ante litem contestatam possint pœniteræ, & à pacto recedere; hic verò agimus de Iudice proprio, & legitimo, & competenti, ita fit, vt dispar sit ratio. Secundò, illum textum loqui de actore, cuius interest litem citò contestari, & finire; hunc verò loqui de reo, cuius interest iudicium subterfugere, & litem differre, *l. properandum, §. sin. autem reus, C. de iudic. l. 2. C. de iureiur. propter calumn. dand.* Quare si illi variatio permittatur nunquam litem contestabitur, sed actorem ab vno Iudice ad alium remittendo eludet. Simili modo respondent ad textum *in d. l. si cum dotem, §. eo autem tempore*: ibi enim agitur de actore, hic agitur de reo.

492 Limita tamen primò prædictam quintam conclusionē si scholasticus suo priuilegio renunciauerit, nam tunc poterit conueniri in suo foro non priuilegiato. Potest autem huic priuilegio renunciare, *ex l. si quis in conscribendo, C. de pactis, & l. 1. ff. si quis in ius vocat non ierit*, & notarunt Speculat. *lib. 1. tit. de reo, §. 1. num. 5. in fin.* Bartol. *in d. Authent. habita, numer. 7. in fin.* Bald. *num. 52.* Salycet. *numer. 32.* & præsupponit, vt indubitatum Glossa ibi, *in verb. si litem*: cui multi consentiunt, probatur *ex d. l. 7. tit. 31. par. 2.* vbi iudicium valet si scholaris, qui forum declinare potest, omittat declinatoriam, & conueniri se patiatur: cum tamen, vt superius aduertimus nu. 482. debeat coram incompetenti suum priuilegium allegare, vt eo gaudere possit, & debeat, & ad suos Iudices remitti. Ratio autem huius limitationis est, quoniam priuilegium fori, quod scolasticis indulgetur, non conceditur illis ob vniuersitatem, & collegium, aut ordinem; imo verò ob fauorem singulorum, atque ita censendum est personale, & succedit regula *d. l. si quis in conscribendo*, iuris antiqui, vt quicunque possit ijs, quæ pro se introducta sunt renunciare.

493 Limita secundò prædictam quintam conclusionem, vt gaudeat solùm priuilegio fori scholaris studens in Academijs approbatis habentibus priuilegia studij generalis, secus studens sub priuatis Præceptoribus in studijs adulterinis, vel reprobatis; ille enim non gaudebit fori priuilegio. Hanc limitationem tradit Angelus *in d. Auth. habita, nu. 6. in fin.* & probat *ex l. vnica, C. de studijs liberalib. verb. Rom. li. 11. & ex l. 1. C. de professor. qui in vrb. Constantinop. lib. 12.* & ibi notatis, sequitur Rebuffus *de priuileg. scholast. num. 113. priuil. 34.*

494 Limita tertiò prædictam quintam conclusionem, vt non procedat in Clericis scholaribus, qui non possunt se subijcere Iudici alieno in præiudicium sui legitimi Iudicis ordinarij, *cap. significasti, cap. si diligenti, de foro compet.* & ibi notant Doctores. Hanc limitationem tradit Glossa *in dicta Authent. habita, in §. veruntamen verb. si litem*, Cynus ibi *num. 6.* Bartolus *nu. 4. in fine*, Albericus *numer. 4.* Baldus *num. 63.* Angelus *num. 9.* Salycetus *num. 19. in fine*, Fulgosius *num. 5. vers. in eadem glossa*, Speculator *lib. 1. tit. de reo, §. 1. num. 9.* Panormitanus latissimè *in sua quæstion. 6.* Gandulfus *num. 7. 8. & 9.* Marianus Socinus *in cap. si quis Clericus, 1. num. 17. & in cap. significasti num. 43. & in cap. licet ratione, vltimo, num. 90. vers. & hoc dicit esse notandum, sub §. vlterius, de fur. compet.*

495 Limita quartò, vt non procedat prædicta quinta conclusio in scholari, qui non est in matricula, vel in illo, qui cum sit matriculatus, non dat tamen actu literis operam, & exercet literarum studia: isti enim non gaudent priuilegijs scholarium. Quam limitationem plane indicat *l. 18. cap. 4. tit. 7. lib. 1. recopilat.* tradit Ioannes de Platea per textum ibi *in l. 1. num. 2. & 3. C. de collegiatis, & cartopatris, & nummularijs, lib. 11. & in l. eos qui, 3. per textum ibi, C. de apparit. Magistror. milit. lib. 12.* Panormitanus *in cap. 1. num. 39.* Decius *ibidem in 2. lectur. num. 116. de iudicijs* Lancellotus Galiaula *in repet. l. centurio, num. 50. ff. de vulgar. & pupil. substit.* Rebuffus *de priuileg. scolast. num. 278. priuileg. 165. §. sed contrarium, cum seqq.* iuxta cuius doctrinam debent accipi, quæ tradit Mascardus *de probationibus concl. 1297. scholarem aliquem esse, numer. 9. & seqq.* & quòad matriculam idem sensit Decius *vbi supra numer. 118.* Ioannes Lupus *in repetit. rubr. §. 38. numer. 3. de donat. inter*, Didacus Perez *in leg. 8. titul. 2. libr. 1. ordinament. gloss. 1. versic. aduerte tamen, col. 75.* Paz *in praxi 2. tomo 1. part. capit. 6. numer. 31.* & confirmat eam limitationem Franchis *decis. 481.* ex ijs, quæ ibidem tradit.

496 Sublimitat hanc limitationem Lucas de Penna *in leg. 2. num. 4. C. de priuileg. scholar. libr. 12.* vt tametsi scholaris sit extra locum studij, verbi causa moretur in loco pro-

priæ

priæ originis, cum animo tamen reuertendi ad studium, & studij locum, gaudeat nihilominus priuilegio fori, *ex l.postliminij, 5.§.captiuus, ff. de captiu. & postlim. reuers. §. pmonem.vers.in ijs, instit.de rer. diuis.* quem sequitur Isernia *dicta Authent. habita, num.* 10.tametsi limitet, ac declaret.

497 Ad hunc locum postquam actum est de singulis scholasticis, eorum Iudice, planè pertinebat agere de Iudice legitimo vniuersitatis scholasticorum, cum conueniendà est. Sed ne plus debito immoremur, quoniam nihil addendum occurit consulendus est de hac difficultate, Bartol.*in l.sodales, 4.ex num. 14.ff.de colleg.illicit.* Bald. *in dict. Authent.habita, ex num.76.* Salycetus ibidem, *ex nu. 39. C.ne filius pro patre*, Marianus Socinus *in capit. si quis Clericus, num.17.de foro comp.* Decius *in cap.ex literis, 11. ex nu.20.de constitut.* Ancharanus *in cap.ea quæ, 26.nu.21. q.16.de reg.iur.in 6.*

498 Ista locum habent iuxta ius commune, & particularum: de iure verò recentiori Castellę vso comprobato aliqoid immutatum est ex concordia facta cum Academia Salmantina contenta *in l.18.tit.7.lib.1.recopil. & ex l.19.& l.20.eod.tit.* quæ postea extensa est ad Academiã Complutensem *per l.26.eiusdem tituli*; atque item ex indultis priuilegijs apostolicis, & bullis summorum Pontificum expeditis in gratiam prædictarum vniuersitatum Salmanticensis, & Complutensis, & professorum actu docentium in eis, quamuis facultatem, & scholarium singulorum earum, quorum in prædictis legibus mentio fit, & apud Rebuffum *de priuilegijs scholasticorum, num. 274.priuileg.161.& num. 278.priuileg.165.in fine, & nu. 279. priuileg.166.§. limita*. iuxta quæ scholasticus Salmanticensis Ecclesiæ, & vicescholasticus (Iudicem studij, seù scholarum vocant) atque Rector Complutensis Academiæ constituti sunt Iudices conseruatores, tùm vniuersitatem, tum etiam singulorum scholarium, tàm laicorum, quàm Clericorum, in omnibus caussis ciuilibus, & criminalibus, siuè leuibus, aut mediocribus, siuè grauissimis, & atrocissimis, siuè scholastici sint actores, siuè rei, nam actores trahunt lites ad suos Iudices ob priuilegium conseruatoriarum Innocentij VIII. & aliorum Pontificum; rei autem apud eosdem conueniuntur, exemptique sunt vniuersim ab omni alia, tàm Ecclesiastica, quàm sęculari iurisdictione. Imò verò eis denegatum est auxilium regium violentiæ, ex *dicta l.18.cap.1.* quod concedi solet quibuscunque litigantibus apud Ecclesiastica tribunalia; refert Ceuallos *tractatu de cognitione per viam violentiæ, 2.part.q.137. ex num. 1.*

499 Quæ tamen doctrina, quæ vicem habet regulæ, multis modis limitandà est ex decisis, & decretis *in dict.l.18, titul.7.lib.1.recopilat.* nam primò *in eius capit. 1.§.pero por quanto*, cauetur, ne fiant fraudulentæ cessiones in fauorem cathedrariorum, seù scholasticorum, quò debitores conueniantur coram prædictis Conseruatoribus, & indebitè molestentur, & ne admittantur prædictæ cessiones, nisi factæ fuerint à patre in filium, adhibito iuramento eas esse veras, debitumque verum, & factam esse cessionem ad filij alimenta sine vlla fraude, aut fideicommisso. Meminit Rebuffus *de priuilegijs scholasticorum num. 289.priuileg.177.circa finem*, vbi agit de simili constitutione facta à Ludouico XII. Galliarum Rege pro vniuersitate Parisiensi, & Azeuedus *in d.l.18.* & Ceuallos *vbi supra, nu. 16.* meminit Rodriguez *de annu. reddit. lib.3.q. 4.nu.43.* & hæc est prima limitatio.

500 Secundò, in prædicta *l.18. cap.2.* cauebatur, ne scholasticus in iudicium vocaret virtute Prædictæ conseruatoriæ, quemuis reum, nisi intra quatuor dietas distaret à ciuitate Salmanticensi, declaraturque vnam quamque dietam spatium decem leucarum continere, quod ex *d. l.20.eod.tit.* restrictũ est ad duas dumtaxat dietas, iuxta bullam Innocentij VIII. meminit Rebuffus *d.priuil. 161.* quæ est secunda limitatio.

501 Tertiò, *in d.l.18 cap.4.* cauetur, ne prædictis priuilegijs scholarium gaudeant pharmacopolæ, librarij, procuratores, aut alij officiales, qui præcipuę profitentur, & exercent suas artes non studia literarum, etiam si describantur in matricula, & adeant scholas. Quod idem extenditur *cap.5.* ad beneficiatos cathedralis Ecclesiæ, qui ob exemptionem magis, quam ob literarum professionem scholas adeunt; & hæc est tertia limitatio.

502 Limita quartò, vt non possint gaudere priuilegio fori scholastici Salmanticenses, aut Complutenses, quò ad debita contracta, aut crimina commissa, antequam fuerint scholares, quò vsque integrũ cursum absoluerint, continuoque studuerint audientes quotidie duas lectiones, vt statuitur *in d.l.18 cap.6.* notaruntq; Rebuffus *de priuileg.scholastic.num.252.priuileg.141.circa finem*, Paz *in praxi, 2.tomo 1.part.cap.6. num.30.in fine, & num.32.* Ceuallos *vbi supra, num. 18.*

503 Quam tamen limitationem ego sublimitarem, vt scholasticus, quòad debita contracta postquam descriptus est in matricula, & cæpit operam dare literis, audireque Magistros in prædictis Academijs, & circa delicta item postea commissa, gaudere debeat statim foro priuilegiato. Ratio est, quoniam ille est scholaris actu, ergo debet gaudere scholarium priuilegijs. Lex autem, quæ hoc priuilegium denegat, denegat cum limitatione, circa debita ante contracta, aut delicta ante patrata portata ob vitandas fraudes, obuiandumq; ne quis scholaris prętextu fori priuilegiati ob delicta commissa vel debita cõtracta, magis quam ob literarum professionem; quòad illa igitur dumtaxat est accipienda, & practicanda.

504 Limita quintò, vt familiares scholarium non gaudeant foro priuilegiato, nisi simul sint scholares. Ita statuitur *in d.l.18.cap.7.*

505 Limita sextò, vt non gaudeant foro exempto, & priuilegiato scholastici, imò verò immunitatem, & exemptionem amittant, quoties Iudicibus regijs, aut eorum Ministris faciunt resistentiam. Ita statuitur *in l.28.tit.7.lib.1. recopil.* notat Volano in *curia philippica, 3.par.§.1.nu.18.* Quòd planè sublimitandum est, vt non procedat in Clericis, quibus non potuit lex sæcularis adimere immunitatem, & exemptionem, eosque punire.

506 Limita septimò, & vltimò, vt possint nihilominus non obstante priuilegio fori consilium regium, cum ab aliquo scholari laico committitur graue crimen dignum exemplari punitione, delegare Iudicem, qui aduersus delinquentem procedat, illumque puniat. Quod vidimus iam aliquoties accidisse in istis Academijs, seu ob seditiones in prouisionibus cathedrarum, seù ob carmina famosa edita. Ratio est, quia ille met Princeps, qui iurisdictione concessit priuilegiatam, penes se eandem retinuit, quam dedit potestatem, *capit.dudum, 4. de præbendis in sexto*, atque aduocare potest causam aliquam specialem inclusam in generali mandato, *capit. studuisti, de offic. legat.capit. cæterum 3. cap.pastoralis, 14.§.quoniam, capit.cum contingat, 24.de rescriptis*, Rebuffus *in constitut. regal.tomo primo, tract.de euocationibus, in præfatione, nu. 15.& 17.*

507 Cæterùm in alijs Academijs approbatis, quæ multæ sunt in hoc Regno, quibus non sunt concessa priuile-

gia ad designandum eiusmodi Iudicem conseruatorem, qualem habent Academia Salmanticensis, & Complutensis, seruabitur jus commune, & partitarum, de quo supra, nisi quatenus contraria consuetudine aut præscriptione sit introductum.

SVMMA SECTIONIS Sextæ.

508 *Familiares sancti officij gaudeant foro priuilegiato in criminalibus tribunalium sanctæ Inquisitionis.*
509 *Ratio cur hoc priuilegium illis fuerit concessum.*
510 *Nemo cogitur expensis suis militare.*
511 *Conditiones necessariæ, vt familiares gaudeant priuilegio fori.*
512 *Familiares in ciuilibus non gaudent fori priuilegio regulariter.*
513 *In Regno Valentiæ familiares gaudent in ciuilibus fori priuilegio.*
514 *Officiales alij sancti officij gaudent in ciuilibus, & criminalibus indistinctè priuilegio fori.*
515 *Familiares in criminibus exceptis in concordia non gaudent priuilegio fori.*
516 *Familiares delinquentes in officio publico delictis commissionis amittunt fori priuilegium; non verò delinquentes delictis omissionis, sententia Narbonæ.*
517 *Reijcitur prædicta sententia, & ostenditur etiam de delicto omissionis in officio familiarem puniri in tribunalibus sæcularibus.*
518 *Ob delicta omissionis in officio sæpè potest quis officio priuari.*
519 *Ex officio duplex oritur obligatio, ad faciendum, & ad non faciendum.*
520 *Delicta omissionis non essent delicta, nisi essent contra obligationem officij.*
521 *Exemplis iudicandum non est. Rota aliquando rotat.*
522 *Familiares ob violationem pragmaticarum deferendis vestibus, aut extrahendis, aut introducendis mercibus prohibitis, non gaudent priuilegio fori.*
523 *Iudices ordinarij possunt capere familiares delinquentes in quolibet crimine, vt eos remittant ad competentem.*
524 *Orta controuersia de iurisdictione inter Iudices sæculares, & Inquisitores, quis ordo seruandus sit in ea dirimenda.*

SECTIO SEXTA.

De foro familiarium sancti officij.

508 Sexta conclusio. Familiares sancti officij gaudent foro priuilegiato in criminalibus vt non possint conueniri nisi apud tribunalia sanctæ Inquisitionis, aut accusari, & puniri, & de quocunque delicto à Iudicibus sæcularibus, aut Ecclesiasticis ordinarijs; sed cum primùm constiterit esse familiares sanctæ Inquisitionis sint remittendi ad Inquisitores tanquam Iudices competentes. Ita statuitur *in l. 20. capit. 5. & 6. titul. 1. libr. 4. recopilat.* in Codice nouiter addito, quæ est concordia tandem facta inter Iudices sæculares, & tribunalia sanctæ Inquisitionis in Regnis Hispaniarum anno 1553. post alias factas annis 1518. 1542. & 1545. iussu Caroli Quinti Imperatoris, felicissimæ memoriæ, & Philippi Secundi Regis Domini nostri, dùm esset Princeps, & eorundem Regnorum gubernator, quæ in Hispania est in vsu, & obseruantia, Notarunt Simancas *de catholicis institutionibus tit. 41. num. 19.* qui ibidem num. 17. eiusdem concordiæ mentionem fecit, Roxas *de hæreticis, 2. part. numer. 422.* Volano *in curia philippica, 3. part. §. 1. numer. 15.* Valladiego *in politica, cap. 5. §. 20. numer. 147.* Marius Giurba *consil. criminal. 96. in principio*, Narbona *in dict. l. 20. gloss. 31. ex num. 1.* qui latissimè eam concordiam recenter interpretatus est.

509 Ratio autem, cur hoc priuilegium concessum fuerit familiaribus sanctæ Inquisitionis, ea esse potest, quoniam cùm Inquisitores, & Episcopi quòad priuilegia æquiparentur, vt animaduertunt Zerola *in praxi Episcopali, prima parte, verb. Episcopus, vers. decimonono*, Franciscus Pegna *in additione ad directorium Inquisitorum, part. 3. q. 56. scholio 105. vers. postremò in hac quæstione*, & Gratianus *disceptat. forens. 2. tomo cap. 340. num. 35. & cap. 341. num. 11.* neque minora Inquisitoribus sint côcessa priuilegia, quàm Episcopis, vt constat ex cumulatis à Ioanne Rojas *de hæreticis, 2. part. ex num. 409.* & Gratiano nuper relato Ludouico de Paramo *de origine Inquisitionis, titul. 1. cap. 4.* factum est, vt de causis criminalibus suorum familiarium cognitio concessa sit Inquisitoribus, cum Episcopi possint etiam de causis suorum familiarium, quamuis laicorum, & merè sæcularium cognoscere, vt probare videtur textus *in l. 2. §. verum etiam, C. de Episcop. & cleric. in cap. Ecclesiarum*, & ibi Glossa, *verb. Clericorum, 12. q. 2.* Glossa *in verb. Clericum, in cap. Clericum, el primo, 11. q. 1.* Baldus *in l. 1. ex num. 3. iuncta l. 2. in num. 2. C. de Episcop. & cleric.* Marianus Socinus *in cap. si quis Clericus, num. 21. de foro competent.* Decianus *tract. crimin. libr. 4. capit. 9. ex num. 47. & num. 57.* Maranta *in speculo, 4. par. distinct. 11. num. 4.* Duenas *regul. 305. famuli scholarium*, Capycius *decis. 12. n. 1.* & ibi Petra *in addition. 1.* Thessaurus *decis. 22. num. 6.* Viuius *decis. 116.* Cenedus *canonicar. quæst. q. 4. nu. 26.* Iul. Clar. *lib. 5. sentent. § fin. q. 35. num. 18.* Farinacius *in praxi crimin. q. 8. nu. 46.* Bouadilla *lib. 2. politic. cap. 17. nu. 97.* Zerola *in prax. Episcop. 2. par. verb. Episcopi, vers. vigesimoquarto, & verb. familiares, vers. vltimo*, Gratianus *decis. 233. ex num. 1. & disceptat. forens. dicto cap. 341. ex num. 5.* Giurba *cons. 88. ex nu. 1. vbi latè tractat, & cons. 70. nu. 20. & 21.* Volano *in cur. philip. 3. par. §. 1. nu. 15. in fin.* Galluppus *in praxi Sac. Reg. Cons. Neap. part. 2. capit. 6. ex num. 47.* Ceuallos *in tract. de cognit. per viam viol. 2. par. q. 58. ex nu. 1.* referens multos Narbona *in dict. l. 20. tit. 1. libr. 4. recopilat. gloss. 1. nu. 26. & 27. & gloss. 22. num. 4.* quemadmodum, & familiares Cardinalium gaudent eodem priuilegio, testante eodem Claro *dicta q. 35. num. 17. & q. 68. n. 32.* Hieronymo Manfredo *tract. de Cardinalibus, cap. 8. priuileg. 14. tomo 13. tract. 2. part.* Hippolyto Bonacossa *in tract. de seruis, q. 7. tom. 7. tract. par. 1.* Farinacius *vbi supra n. 46.* vbi tamen ait se nunquam vidisse, aut audiuisse obseruatum esse in vrbe hoc priuilegium Cardinalium, in quem refert contestem Scacciam, qui idem dicit, *de iudicijs causar. ciuil. & crimin. libr. 1. cap. 11. num. 22.* & ibidem ait, neque prædictum priuilegium Episcoporum, quòad suos familiares esse in vsu in curia Romana, quin imo vtrorumque famulos puniri hodie à Iudicibus ordinarijs, non secus, ac alios non priuilegiatos, adde Gaspar. Anton. Thessaurum *lib. 3. quæstion. forens. q. 78.*

510 Aliam rationem eiusdem priuilegij fori familiarium sancti officij reddit Simancas *vbi supra, dicto titul. 41. numer. 16.* videlicèt, quoniam cum nemo cogatur vnquam suis expensis militare, *1. Corinth. 9.* & istis familiaribus salaria non dentur, cum huic muneri inseruiunt, non solum æquum, & conueniens, sed necessarium etiam fuit, vt

salarij

salarij loco quędam ipsis priuilegia concederentur; inter alia autem vnum fuit hoc fori priuilegium.

511 Illud tamen addendum est ad declarationem prædictæ conclusionis sextæ, vt familiares sanctæ inquisitionis hoc priuilegio fori potiantur opus esse, vt quædam obseruentur conditiones, & modificationes, quemadmodum in eadem *l.20.c.1.2.& 3.* præcipitur, & animaduertit Simancas *dicto tit.41.num.17.& 18.* & Narbona *ad dictā l.20.gloss.3.4.& 5.* In qualibet enim ciuitate, & oppido determinatus esse debet familiarium numerus, qui debent esse matriculati, & in vnaquaque ciuitate, & oppido debet dari copia matriculæ concilijs, & capitulis, vt notum sit, tùm Præfectis vrbium, tum etiam Decurionibus, & cæteris Officialibus publicis, qui nam sint, qui prædicta immunitate, & alijs priuilegijs gaudere debeant, videantque an numerum excedant, an sint seditiosi, turbolenti, aut ex alijs causis officio indigni, vt id significent Inquisitori generali, & Senatui supremo inquisitionis. Quod fieri quoque debet, quoties quispiam denuò subrogatur in locum familiaris mortui, aut a moti.

512 Limita tamen primò prædictam sextam conclusionem, vt procedat hoc forum priuilegiatum in causis criminalibus dumtaxat, prout conclusio loquitur: cæterum familiares sancti officij in causis ciuilibus non gaudent foro priuilegiato, sed conueniendi sunt apud suos Indices ordinarios, nulla declinatoria fori obstante. Ita statuitur *in d.l.20.tit.1.lib.4.recopil.in cap.4.* notat Simancas *de cathol.instit.dicto tit.41.nu.18.* Narbona *in d.l.20.gloss.6.per tot.*

513 Sublimita primò dictam primam limitationem, vt non procedat in Regno Valētino, in quo familiares sancti officij gaudent foro priuilegiato, non solùm in criminalibus causis, sed etiam in ciuilibus: quouis enim modo conueniantur, siuè ciuiliter, siuè criminaliter, debent cōueniri apud tribunal Inquisitorum. Ita tradit Roias *de hæreticis, 2.p.d.n.422.* & Narbona *in d.l.20.gloss.6.num.2.* quod extendit ad Regnum Aragoniæ, & Maioricarum, vbi dicit, idem statui.

514 Sublimita secundò, vt limitatio procedat, prout loquitur in solis familiaribus, quod adnotauit Narbona *in d.l.20.gloss.6.num.4.& gloss.19.num.2.* cæteros verò officiales sancti officij, vt Iudicem bonorum confiscatorum, secretarios, custodem carceris, & eiusmodi alios, credit sortiri forum, non solum in criminalibus indistinctè, & sine vlla ex exceptionibus inferius referendis limitatione secunda, sed etiam in ciuilibus, & esse conueniendos coram Inquisitoribus, & alibi conuentos posse forū declinare. Idque ea ratione, ne officiales, qui continuò sancti officij ministerio incumbunt, per extranea tribunalia diuagari proprijs sitibus occupati cogantur, & ab expeditione causarum fidei auocentur; tametsi ibi n.6. quòad hunc articulum ad varias diuersorum locorum, & Prouinciarum consuetudines in praxi receptas se remittat.

515 Limita secundò prædictam sextam conclusionem, vt familiares inquisitionis non gaudeant immunitate fori, etiam in criminalibus, in criminib. exceptis in prædicta concordia, & *l.20.c.5.& 6.* videlicèt, si fuerint rei criminis læsę maiestatis, & criminis nefandi contra naturam, & criminis rebellionis, & seditionis publicæ, & criminis contrauentionis literarum securitatis à Rege concessarum, & criminis contumaciæ, & inobedientiæ, contra regia mandata, & criminis proditorij, & criminis violenti stupri, aut raptus mulieris, & qui fuerint publici latrones, & effractores ædium priuatarum, aut Ecclesiarū, vel Monasteriorū, & qui fuerint incendiarij, & qui alia crimina his maiora, & atrociora cōmiserint, & qui Iudicib. regijs sæcularibus resistūt, aut procaciter eos cōtemnunt, aut eis contumeliam inferunt, *desacato calificado*, vocat lex prædicta, & qui officia regia, aut publica, aut alia publica munera sæcularia exercentes delinquunt in ijs, quæ ad officia, seu mūnera pertinent, in quibus omnibus casibus familiares sancti officij subijciuntur iurisdictioni ordinariorum, & priuilegio fori non gaudent. Tradit Simancas *dicto tit.41.num.19.* Vorlano *in curia philippica, 3.par.dicto §.1.num.15.* Villadiego *in politica dicto cap.5.§.20.num.147.* Marius Giurba *dicto cons.96. in principio, per totum,* Cevallos *de cognitione per viam violentiæ, 1.part.gloss.15.num.17.& 18.& q.23.num.9.& 10.* & latissime prosequitur Narbona *in d.l.20.ex gl.7.ad 29.*

516 Hanc limitationem quantum ad eam partem, quòd familiares, qui in officio, aut munere publico delinquunt, non gaudeant priuilegio fori, sublimitandam credit Narbona *in d.l.20.gloss.20.ex num.19.* vt sit intelligenda, si familiares delinquant in officio delictis commissionis, secus si delinquant delictis omissionis (quòad hæc enim credit gaudere foro priuilegiato, ita vt horum delictorum, omissionis in officio dum exercetur, cognitio, & punitio pertineat ad Inquisitores, & de illis familiares inquisiti, aut accusati, sint ad eos remittendi. Probat autem suam sententiam ex eo, quòd delictum commissionis multò grauius est delicto omissionis, ex congestis à Tiraquello *in tract. de pænis temperanda causa 44. ex num.23.* quem ipse refert, & Cardinali Tusco *liter.D. conclus.177.tom.2.& liter.P.conclus.257.tom.6.* & alijs, quos consultò omittimus. Cum igitur delicta excepta in dicta concordia excipiantur a cognitione Inquisitorum ob nimiam grauitatem, fit, vt delictum omissionis admissum in officio publico, non sub exceptione, sed sub regula maneat; cum in eo non militet grauitatis ratio, quæ fuit causa excipiendi prædicta delicta. Confirmatur deinde, quoniam delicta omissionis non possunt videri in officio, vel occasione ipsius admissa, nec delinquere in officio, qui quod facere tenebatur omittere; consistunt enim delicta omissionis potius id non faciendo, & in neglectu quodam, & desidia, tolerantia, & dissimulatione, ad quæ incurrenda officialis officio non indiget, cum ea in eo etiam, qui officialis non sit, facilè reperiantur. Tandem hæc confirmat duobus exemplis rerum iudicatarum.

517 Verùm vt ingenuè, pace tamen eius dicam, quod sentio, existimo sublimitationem falsam, & nullo fundamento nixam, quo facilè euerso tota sententia corruit: non fuit enim grauitas causa cur in dicta sententia crimina in officio commissa exciperentur, cum multis criminibus, etiam commissionis, in officio admissis, grauius sit homicidium, vel adulterium, quod in prædicta concordia non excipitur, vt adnotauit Simancas *vbi supra d.tit.41.n.22.* sed huius exceptionis ea fuit ratio, quoniam ferendum non erat, vt se dicerent exemptos a syndicatoribus, qui publica officia exercuissent: aequitas, vel iniuriæ subditorum inultæ, & impunitæ manerent, vel quod non minus est incommodum, cogerentur ad satisfactionem quærendam per extranea tribunalia, in locis fortassis distantissimis diuagari, cum grauissimis sumptibus, molestijs, & vexationibus, magnoque onere conscientiæ eorum, qui similes homines exceptionibus fori, & exemptionibus munitos, & nihil timentes pu-

publicis officis præposuerunt. Quæ eadem ratio, etiam contra strictū iuris rigorem, introduxit, (vt nos superius nu. 453. & 454. notauimus) ne qui ex priuilegijs canonicis, & apostolicis exēpti sunt à iurisdictione ordinaria, videlicet Clerici, militarium ordinum equites, qui officia regia publica administrassent, quoad delicta in officijs cōmissa, possent sæcularium syndicatorum iurisdictionem subterfugere, & ad suos Iudices remissionem petere. Ea autem tantò magis in familiarib. inquisitionis locū habere debet, quantò ipsi ex regia solum permissione, quod ex prædicta concordia constat, exemptione fori potiuntur. Tum vel maximè, cum id iuri communi conformè sit, in l. vnica, Cod. in quibus causis militantes fori præscriptione vti non possint, condita a Theodosio Augusto.

518 Præterea, quia cum delicta omissionis in officio, tametsi minus grauia, quam delicta commissionis, (vt omittam esse sæpè sæpiùs multò magis damnosa Reipublicæ, quam vlla alia commissionis peccata) tantam grauitatē habere soleant, vt ob ea imponi possit pœna priuationis officij, vt idem Narbona ibidem num. 124. adnotauit, & probatur ex l. si quos Iudices, 3. C. de offic. Præfect. prætor. orient. & sententia multorum, quos refert, quibus addo Afflictum in constitut. statuimus, nu. 51. & 52. de offic. Magistri iustitiarij. Horat. Mandos. in egregia adnotatione prima ad consil. 80. Lodouici Romani. Iul. Clar. lib. 5. sentent. §. fin. quæst. 73. num. 5. Menoch. de arbitrar. lib. 2. quæst. 93. num. 14. & lib. 2. casu 541. num. 5. Francisc. Marc. quæst. 712. ex num. 1. 2. par. Auendan. de exequend. mandat. 1. par. cap. 3. numer. 6. versic. & quamuis, Ludouic. Gomez in regul. cancell. in regula de trienal. possessor. post quæstion. 28. in epilogo casuum negligentiæ, ex principio, vsque ad casum 36. Bouadilla lib. 5. politic. cap. 1. num. 153. & 196. imò verò cum etiam supremi Principes propter nimiam negligentiam Regnis suis priuari possint, vt hac eadem disputatione quæstion. 2. num. 134. adnotauimus, quæ tamen pœna propter multa delicta commissionis in officio admissa imponi, neque soleat, neque possit; non possunt videri tàm leuia omissionis delicta, vt eorum in syndicatu ratio haberi non debeat. Cùm verò in syndicatu imputari soleant, & de eis Iudices inquiri accusari, & puniri debeant, vt constat ex latè traditis à Bouadilla lib. 5. politic. dicto cap. 1. ex num. 142. & vsu quotidiano, nouum, & inauditum esset, eam partem processus syndicatus, quæ pertinet ad capita omissionis, & negligentię culpabilis admissæ ab aliquo familiari in officio regio, remitti ad Inquisitores; & alteram partem pertinentem ad capita commissionis retineri, & definiri à Iudice syndicatus, diuisa causæ continentia contra manifestas regulas iuris, in l. vbi acceptum, 30. ff. de iudicijs, l. nulli, C. eodem titulo, l. 2. ff. de quib. rebus ad eundem iud. eatur, l. omnes, C. de arbitr. tutel.

519 Tum Præterea, quoniam verba concordiæ, seù dicta l. 20. cap. 6. planè compræhendunt vtrumque casum, commissionis, & omissionis sub sua generalitate. *Item (ait) que los que tuuieren officios reales, o publicos, de los pueblos, o otros cargos seglares, y delinquieren en cosas tocantes a los dichos officios, y cargos, sean iuzgados en los dichos delictos por las iusticias seglares*, Qui poterit negare Iudicem negligentem in administranda iustitia delinquere contra obligationem officij, & in re officium tangente. Negabit Narbona, sed si negat, re vera labitur. Nam ex officio duplex obligatio oritur: positiua ad faciendum: & negatiua ad non faciendum: ita tamen, vt præcipua, directa officij obligatio sit positiua: nam officium significat obligationem faciendi; quo fit, vt beneficium detur propter officium, cap. vltimo, de rescriptis in sexto, Tridentin. session. 21. decreto de reformation. cap. 3. Flamin. Paris. de resignation. beneficior. lib. 6. quæst. 1. ex n. 37. & num. 41. Non enim officium est res emortua, & inanimis, vt quis possit dormiendo, & nihil mali agendo officio satisfacere; sed est viua, & actiua, & officialis de eo inuestitur, vt inseruiat agendo, & laborando. Quod planè indicat euangelica parabola de talentis seruis à Domino peregrè profecturo commissis, & repræhensio serui illius, qui duritiam, & morositatem Domini timens, nihil superlucratus, talentum humi defossum, quod ille cum vsuris expetebat, aduenienti Domino restituit Matthæi 25. & quæ ad eum locum notant sacri interpretes è Glossa relati, & Ioannes Maldonatus, ex nu. 14. Iansenius Cornelius in concordia euangelica, cap. 107. & 126. Ergo magis directè peccat contra officium (non dico grauius) qui omittit debita facere ex officio, quam qui committit indebita; cum ille directò pugnet aduersus officij principalem obligationem, iste aduersus minus præcipuam.

520 Neq; item verum est, quod Narbona præsupponit, videlicèt delicta, quæ in omittendo consistunt, non esse eius naturæ, vt quis ad ea incurrenda indigeat officio, cùm ea, quæ in officio admittuntur debeant eius conditionis esse, vt non aliter officialis eis irretiretur, quàm si fungatur officio, Non inquam verùm est suppositum, quoniam imò delicta omissionis non essent delicta, nisi adstrictus esset officialis obligatione officij ad non omittendum: amoto enim officio ea non essent delicta. Finge aliquem non esse officialem, certè non posset vocari negligens in administranda iustitia nulla culpa eius esset Rempublicam nō curare, cui illius cura non incumbit, permittere maleficia, non purgare ciuitatem malis hominibus, ad quem non pertinet delinquentes punire, & inquirere: & similiter de cęteris iudicium esto. Eatenus enim delicta sunt ista, quatenus obligationes contrariæ ab officij obligatione descendunt; atque ita officialem, qui omittendo delinquit, in officio delinquere, planè sentit Sesse de inhibitionibus, cap. 1. §. 3. ex num. 15. Perniciosa quidem esset practica orta ex contraria doctrina, non solum Reipublicæ, sed etiam Regiæ iurisdictioni.

521 Quod verò attinet ad exempla, res facilem habet exitum, si dicamus, exemplis iudicandum nō esse, ex textu in l. nemo, C. de sentent. & interloqut. omn. iudic. cum multis cumulatis à Ioanne Neuizano in sylua nuptiali, lib. 5. nu. 62. Præterea potuerunt occurrere aliæ vrgentiores rationes, cur in illis casibus a Narbosa relatis, ad Inquisitores facta fuerit remissio, non illa friuola, & parum firma, quod delicta illa fuerint omissionis, non commissionis. Quòd si hæc mouerit Iudices, quæ mouere non debuit, dicam Rotam aliquando rotare, quod sæpè sum expertus ante adeptum Consiliarij officium, post hisce oculis egomet vidi; neque enim vtique melius pronunciat, qui nouissimus sententiam laturus est, vt rectè dixit Vlpianus in l. 1. ff. de appellationib. Quando autem quis dicatur in officio delinquere, delictis præsertim commissionis vide Rotam nouissimam decis. 754. 1. part. Mastrillum de indulto, cap. 40. num. 9. & 10. Sesse de inhibitionibus, cap. 1. dicto §. 3. ex num. 1. Farinacium in praxi crimin. quæst. 19. num. 44. Giurbam dicto consil. 96. num. 38. Carauitam ad ritum 49. num. 27. Baiardum ad Clarum, lib. 5. sentent. §. fin. quæst. 35. num. 13. & quæst. 73. num. 1. & 2. Cardinal Ludouisium decis. 233. num. 6. Folerium

lerium in practic. crimin. verb. audiantur excusatores num. 140.

522 Limita tertiò prædictam sextam conclusionem, vt ex vsu, & obseruantia, & ordinationibus regiorum Senatuum, tùm supremi Castellæ, tùm generalis sanctæ inquisitionis: in alijs etiam criminibus in *l.d.* 20. non expressis, familiares sancti officij non gaudeant immunitate fori, sed subiecti maneant Iudicibus ordinarijs, & ab eis puniri possint declinatoria nō obstāte, videlicèt si familiaris violat pragmaticas regias deferendo aliquid contra præscriptam normam, & debitam mensuram, si ludat ludis prohibitis per leges regias, si introducat in Regnū, aut extrahat merces prohibitas, aurum, vel argentum, aut monetam. Quoniam omnia statuta, pragmaticas, & banna edita pro bono regimine publico tenentur exempti obseruare: estq. apud potestates publicas, etiam seculares, ius, & facultas prohibendi, ne statuta ob publicum bonum facta violētur, etiam ab exemptis, vt nos loquentes de Clericis obseruauimus superius quæst. 3. n. 155. & sequentibus, vsque ad num. 159. & hac eadem quæstione, ex num. 456 agentes de ordinum militarium equitibus, & de vsu obseruantia tribunalium sanctæ Inquisitionis; testatus tradit Narbona *in dicta l.* 20. *gloss.* 21. *ex nu.* 50. *ad* 52. referens etiam rescripta, tum regia, tùm superiorum Senatuum, quibus in mandatum est regiis Iudicibus ordinarijs.

523 Limita quartò, vt tametsi ordinarij Iudices non possint cognoscere plenariè, & definire causas criminales familiarium sancti officij, præter casus in concordia exceptos; de quibus supra limitatione secunda nu. 515. sed earum plena cognitio, & definitio pertineat ad tribunalia sanctæ Inquisitionis: nihilominus ijdem Iudices ordinarij, quoties familiares delinquunt in criminibus, etiam non exceptis, possunt & debent capere summariam informationem, & procedere ad capturam ipsorum familiarium delinquentium; quos tamen statim remittere debēt ad suos legitimos Iudices, cum informatione summaria, & probatione delictorum: idque sumptibus familiaris delinquentis, vt statuit *d.l.* 20. *d. cap.* 6. & notauit Simancas *d. tit.* 41. *n.* 20. Verùm prudenter monuit Bouadilla *l.* 2. *polit. c.* 21. *n.* 254. quoslibet ordinarios, vt circumspectè versentur in expensis faciendis in inquisitione, & captura reorum priuilegiatorum, & salarijs Custodum, & Ministrorum, qui mitti solent, cum remissiones similium reorum fiunt, ne facta remissione Iudicibus legitimis, expēsæ videantur minus iustæ, & debitò grauiores, & compellantur censuris, & alijs iuris, vel facti remedijs, eas reis restituere, iuxta *decisionem* Boerij 303. & notata à Narbona *in d.l.* 20. *gl.* 23. *n.* 11.

524 Cauètur autem in dicta concordia, sed *l.* 50. *c.* 8. quod si inter seculares Iudices, & Inquisitores oriatur de iurisdictione contentio, & controuertatur, quisnam sit futurus Iudex competens, & legitimus, in alicuius criminis à familiaribus admissi cognitione, & punitione, tunc ab vtrisque mitti debeant ad regiam curiam summariæ informationes, ab eis, vel vnoquoque eorum captæ, vbi causa cognita per duos Consiliarios regios, & alios duos Senatus sanctæ Inquisitionis generalis, simpliciter, & de plano, & sine strepitu, & figura iudicij processus remittendus erit ad eos Iudices, ad quos eius cognitio iure pertinere visa fuerit, & ab ea remissione non potest interponi supplicatio, aut aliter recursus interuenire. Si verò isti supremi Iudices in sententia remissionis ferenda discordes fuerint, nec tres in eandem sententiam consenserint, Rex ipse consulendus est. Interim autem manere debet familiaris sub custodia eius Iudicis, qui illum carcerauit, & supersedendum in causa est donec ad legitimum Iudicem remittatur. Qua remissa ad eundem remittendus est reus, etiam si ab alio captus fuerit. Adnotauit iuxta prædictam concordiam Simancas, *dicto titul.* 41. *num.* 21. Cenallos tractatu *de cognitione per viam violentiæ* 1. *part. glos.* 15. *nu.* 46. & Narbona *in d.l.* 20. *gloss.* 23. & 24.

SVMMA SECTIONIS septimæ.

525 *VIduæ, & pupilli, & vniuersim miserabiles personæ, gaudent priuilegio electionis fori apud suprema Principum tribunalia, vel inferiora.*

526 *Ius Castellæ de hac re.*

527 *Ius Neapolitanum de eadem.*

528 *Ad Principum officium præcipuè spectat protectio miserabilium personarum, & illis in sacris literis passim commendata est illarum cura, & tuitio, etiam sub seuera comminatione.*

529 *Miserabiles personæ sunt, quæ misericordiam mouent ob fortunæ iniuriam, & quis sit miserabilis, positum est in arbitrio Iudicis.*

530 *Personæ expressæ in l. vnica, C. quando Imperator, sunt miserabiles, & earum miserabilitas non subiacet arbitrio Iudicis.*

531 *Pupillus est miserabilis persona, & quis dicatur pupillus.*

Qui est sub patris, vel aui potestate non est censendus pupillus.

532 *Pupillus est censendus quoad hoc priuilegium minor, qui excessit pupillarem ætatem.*

Priuilegia concessa pupillis, censetur concessa omnibus, qui per administratores reguntur.

533 *Vidua est miserabilis, & quæ nam dicatur vidua.*

534 *Reijcitur sententia Couarruuiæ, & Alciati, & aliorum de hac re.*

535 *Sub nomine, vidua, comprehenditur virgo celebs.*

536 *Virgo etiam sub patris potestate censetur miserabilis ad effectum gaudendi priuilegio electionis fori.*

537 *Ratio discriminis inter virum sub potestate, & virginem sub potestate, cur ille non gaudeat, ista gaudeat hoc priuilegio.*

538 *Virgo stuprata agens contra stupratorem, gaudet hoc priuilegio.*

539 *Virgo desponsata per verba de futuro, non traducta ad domum viri, gaudet priuilegio viduarum.*

540 *Mulier nupta habens virum inutilem censetur vidua.*

541 *Vidua etiam opulenta gaudet priuilegio electionis fori.*

542 *Viduæ non censentur miserabiles nisi quando sunt pauperes, & oppressæ, & explicatur infra.*

543 *Viduas, & pupillos distinguit Imperator a miserabilibus personis.*

544 *Vidua, & pupillus, etiam diuites sunt fortunæ iniuria miserabiles.*

345 *Ratio cur viduis hoc priuilegium fuerit concessum ex Guillelmo Benedicto.*

546 *Paupertas non est summa miseria, neque diuitiæ summa felicitas: diuitum miseria.*

547 *Paupertas sola facit, quem miserabilem.*

548 *Pupillos, & viduas diuites non gaudere priuilegio leg. vnicæ, Codic. quando Imperator, multorum sententia.*

549 *Reijcitur prædicta sententia. Vidua & pupillus diuites non gau-*

gaudent alijs priuilegijs miserabilium, quibus facit locum paupertas.

550 Viduæ inhonestæ, & luxuriosæ gaudent priuilegio electionis fori.

551 Inter inhonestam mulierem, & meretricem, multum interest. Meretrix quæ dicatur.

552 Quæ inhonestè viuit, non desinit esse vidua, neque miserabilis.

553 Viduam inhonestam excludendam esse ab hoc priuilegio communis sententia.

Priuilegia concessa viduis, censentur concessa solum viduis honestis.

554 Reijcitur superior sententia, & eius fundamentis satisfit.

555 Acuta obiectio contra prædicta, & eius dissolutio.

556 Vidua habet electionem fori, etiam in exactione dotis.

557 Contraria sententia, pro qua expenditur tex. in l. exigere dotem, ff. de iud.

558 Reijcitur, leg. exigere dotem, non potuisse tollere priuilegia viduarum postea indulta in d. l. vnica, C. quando Imperator.

Dos debet exigi in domicilio mariti excluso domicilio vxoris dotem constituentis, sed non excluso foro viduæ priuilegiato.

559 Vidua quæ virum interfecit non gaudet priuilegio electionis fori.

Beneficium iuris concessum ob aliquam causam non prodest illi, qui eam causam affectauerit.

560 Debiles, & diuturno morbo fatigati gaudent priuilegio electionis fori.

561 Pauper & inops, qui non habet vnde viuat est miserabilis, & gaudet electione fori.

Paupertatis mala, & bona, remissiuè.

562 Quis dicatur pauper, est arbitrarium Iudici.

563 Paupertas quomodo probetur, remissiuè.

564 De iure Castellæ, quis dicatur pauper ad effectum gaudendi hoc priuilegio.

565 Orphanus est miserabilis persona, & quis dicatur orphanus.

566 Minor vigintiquinque annorum parentibus orbus, etiam si excesserit in pupillarem ætatem censetur orphanus.

In Regno Neapolitano minor ætas finitur anno decimo octauo, quod processit ex iure Longobardo.

567 Orphanum non dici, nisi vtroq; parente orbum quorundam sententia. Reijcitur, & orphanum dici propriè, qui patre orbus est, etiam si matrem habeat.

568 Orphanus potest dici orbatus matre, si patrem habeat inutilem, in quo versari Iudicis arbitrium.

569 Captiuus, & carceratus censetur miserabilis persona.

570 Peregrinus, & aduena censetur miserabilis persona.

571 Mercatores, qui in itinere pro gabellis grauantur, sunt miserabiles personæ; & gaudent priuilegio electionis fori.

572 Agricolæ enumerantur inter miserabiles personas.

573 Scholares sunt miserabiles personæ.

574 Meretrices sunt miserabiles personæ, & gaudent priuilegio electionis fori.

575 Miserabiles censentur expositi, liberti Ecclesiæ, publici pænitentes, nuper ad fidem conuersi.

576 Priuilegium miserabilium personarum, quatenus infringat ius commune.

577 Per clausulam, non obstante quacunque lege contrarium disponente, in rescripto contentam, non censetur derogatum huic priuilegio.

578 Per Clausulam, non obstante quocunque priuilegio, de quo oporteat specialem facere mentionem, aut clausulam, non obstantibus priuilegijs quibuscunq; etiam si essent talia, de quibus facienda esset mentio de verbo ad verbum, in rescripto contentas, non censetur derogatum huic priuilegio.

579 Clausula generalis derogatoria non reuocat priuilegia clausa in corpore iuris.

580 Clausula generalis derogatoria non derogat priuilegio concesso causa miserationis, nisi de ipsis personis, quibus concessum est, fiat expressa mentio.

581 Per priuilegiū referens se ad aliud sub verbis generalibus, non censetur derogatum priuilegio miserabilium, nisi facta illius expressa mentione.

582 Quænam expendenda cum Barones in Regno Neapolitano petunt remissionem causarum miserabilium personarum.

583 Nemo potest superiorem adire per viam querelæ omisso medio.

Fallit in miserabilibus personis ex priuilegio electionis fori.

584 Miserabilibus ita fauendum est in iudicio, ne alijs fiat iniustitia.

585 Priuilegium electionis fori competit Ecclesiæ.

586 Priuilegio electionis fori gaudet Respublica, et quælibet Vniuersitas.

587 Priuilegio electionis fori gaudent Clerici litigantes pro rebus Ecclesiæ, non pro suis.

588 Clerici gaudent priuilegio electionis in causa propria, cum agunt pro iniuria sibi facta.

589 Curiales de iure Neapolitano gaudent priuilegio electionis fori.

590 De iure Castellæ non gaudent hoc priuilegio.

591 De iure Neapolitano Curiales pro iuribus cessis non gaudent hoc priuilegio.

Consuetudo praua non vincit bonas leges, et rectæ rationi conformes.

592 Miserabiles personæ gaudent priuilegio electionis fori in ciuilibus, et criminalibus causis, actiuè, & passiuè.

593 Contraria sententia, miserabiles delinquentes non gaudere priuilegio fori, quibus probetur, & numero 594.

595 Textum in Authentica, Qua in prouincia, non tollere priuilegia clausa in corpore iuris.

596 Causa appellationis agitur à reis extra Prouinciam, in qua deliquerunt, & non est incommodum causam criminalem miserabilium agitari in tribunali superiori.

597 Explicatur tex. in c. 1. de priuilegijs in 6.

598 Miserabiles gaudent priuilegio electionis fori, etiam si illi renunciauerint, eius renunciatio non valet.

599 Baro habens priuilegium cum expressa derogatione l. vnica, Cod. quando Imperator non potest et renunciare in præiudicium vassalli petentis remissionem ad eius forum.

Vassallus non potest præiudicare iurisdictioni Baronis renunciando eius forum.

600 Miserabiles gaudent hoc priuilegio, etiam si sint contumaces.

contumaces amittunt fori declinatoriam, si possunt ipsi renunciare, secus si non possint.

601 Miserabiles possunt allegare declinatoriam post litem contestatam, & in qualibet parte iudicij, etiam in instantia appellationis.

Declinatoria regulariter non opponitur post litem contestatam, si possit declinatoria renunciari, secus si non possit.

602 Contraria quorundam sententia reijcitur.

603 Mi-

603 *Miserabiles personæ facta semel electione possunt variare à superiori tribunali ad inferius, & ab inferiori ad superius.*

604 *Contraria sententia iuri conformior in praxi Hispanorum tribunalium communis.*

605 *In Regno Neapolitano praxi est approbata variatio.*

606 *Obiectio contra praxim Castellæ pro praxi Regni Neapolitani.*

607 *Subtilis, & vera eius dissolutio.*

608 *Cum reus habet plures Iudices de iure communi, electio fori pertinet ad actorem; cum verò plures habet ex priuilegio, electio Iudicis pertinet ad reum, non ad actorem.*

609 *In Regno Neapolitano miserabilibus licet bis, ter, & quater variare.*

610 *Petita variatione primus Iudex manet incompetens, & omnia eius acta sunt nulla, etiam ante expeditam inhibitoriam.*

611 *Variatio concedi non debet, si nulla subsit causa.*

612 *Neque si iniicetur fraudolenta.*

613 *Post factam concordiam, non variatur à superiori ad inferius tribunal.*

614 *A foro superiori ad inferius cauté est permittenda variatio, non indistinctè.*

615 *Miserabiles personæ gaudent priuilegio electionis fori pro iuribus cessis sine fraude, tàm ex causa onerosa, quàm ex lucratiua.*

616 *Miserabiles facti propria culpa, gaudent eodem priuilegio.*

Pauper sua culpa factus, gaudet priuilegijs pauperum, & alendus est venditis bonis Ecclesiarum, si opus fuerit.

Distributiones quotidianæ Ecclesiarum debentur ei, qui sua culpa incidit in morbum.

Afflicto non est addenda afflictio.

617 *Cum culpa ordinatur ad miserabilitatem, miserabili denegantur priuilegia miserabilium.*

618 *Miserabilis qui fuerat tempore electionis fori, non extrahitur à foro electo, etiamsi lite capta desinat esse miserabilis.*

Iudicium vbi est captum, ibi debet finiri.

619 *Refertur contraria sententia, & eius fundamentum.*

620 *Reprobatur, & eius fundamento satisfit.*

Non cessat effectus causa cessante causa, quæ habuit effectum consumatum, vel inchoatum.

621 *Miserabilis conuentus, velut hæres defuncti non priuilegiati, gaudet priuilegio electionis fori.*

622 *Id tamen locum non habet de iure Regni Neapolitani.*

623 *Refertur contraria sententia Bartholomei de Capua.*

624 *Reijcitur.*

625 *Lite capta cum defuncto non priuilegiato, hæres miserabilis, non potest virtute sui priuilegij forum declinare.*

626 *Hoc priuilegium extenditur ad litis consortes.*

627 *De iure Neapolitano, vt miserabilis gaudeat hoc priuilegio, requiritur iuramentum de perhorrescentia aduersarij.*

628 *Sed hoc iuramentum non requiritur de iure communi, & de iure Castellæ.*

629 *Iuramentum perhorrescentiæ de iure Castellæ dat priuilegium electionis fori, etiam non miserabilibus, si moueant litem aduersus potentes, & dicitur casus Curiæ.*

Potens quis censeatur eo iure.

630 *De iure Regni Castellæ non competit hoc priuilegium electionis fori in causis paruis, quarum æstimatio sit minor decem mille marauedinorum.*

631 *De iure Neapolitano non gaudent miserabiles priuilegio electionis nisi personaliter compareant suum priuilegium allegaturi.*

632 *Id tamen procedit in criminalibus, non in ciuilibus.*

633 *Miserabilis non gaudet hoc priuilegio aduersus alium miserabilem. Conquassatis priuilegijs redditur ad ius commune. Duo vincula fortiora sunt, quàm vnum.*

634 *De iure Regni Neapolitani Curialis vtitur priuilegio contra alium Curialem.*

635 *Superueniens miserabilitas post litem captam, non dat priuilegium miserabili, neque eximit litigantem, aut litem, à veteri foro.*

636 *Si miserabilis lite capta succedat non miserabili, non gaudet quoad eam litem priuilegio electionis fori.*

637 *Priuilegium superueniens post præuentam iurisdictionem, & litem captam, siuè acquiratur casu, siuè impetretur à litigante, siuè concedatur motu proprio, non eximit litem à veteri foro.*

638 *Priuilegium, seù beneficium à iure indultum propter aliquam causam, non prodest ei, qui illam causam affectauerit.*

639 *Concessio Principis etiam motu proprio facta lite pendente, sine litis mentione, non valet.*

Princeps non præsumitur per priuilegium suum alijs damnum inferre.

640 *Refertur contraria sententia, priuilegium motu proprio concessum eximere priuilegiatum quoad litem captam.*

641 *Reprobatur, & explicatur tex. in l. qui autem, in princ. ff. si quis cautionibus.*

642 *Satisfit argumento ducto ex alijs legibus, & n. 643.*

644 *Senatores dum iudicant de causis sociorum, valdè sunt suspecti. Suspectus est Iudex socius, & qui similem causam habet.*

645 *Noua declaratio traditur, reiecta communi distinctione.*

646 *Perempta instantia, priuilegium superueniens lite capta reassumit vires.*

647 *Refertur contraria sententia Fulgosij, & eius fundamentum, ex l. si quis repetere, ff. ad Senatusconsultum Turpilianum.*

648 *Reijcitur, & fundamento satisfit. Priuilegium miserabilium non transfertur per cessionem.*

649 *Priuilegium fori miserabilium non habet locum in causis fiscalibus.*

Miserabilis non gaudet priuilegio fori, nisi cum eligit Iudicem legitimum, & competentem sui aduersarij.

650 *Miserabilis non gaudet priuilegio electionis fori in causis feudalibus.*

In causis feudalibus, quis sit Iudex competens de iure communi feudorum, & quis de iure Neapolitano.

651 *Vbi agitur de reddendis rationibus, miserabiles non gaudent priuilegio electionis fori, & limitatur, remissiuè.*

SECTIO SEPTIMA,

De foro miserabilium personarum.

525 SEptima conclusio. Viduæ, & pupilli, & vniuersim miserabiles personæ gaudent foro priuilegiato, seù vt proprius loquar, gaudent priuilegio electionis fori: nam siuè agant, siue conueniantur, possunt eligere forum Imperiale, & Regium, apud suprema tribunalia; declinareq; forum inferiorum Iudicū ordinariorum; vel si conueniantur apud suprema tribunalia, ea de-

declinare, & eligere Iudicem proprium inferiorem. Ita probat de iure communi textus in l. vnita, Cod. quando Imperator inter pupillos, vel viduas, vel alias miserabiles personas cognoscat, vbi docuerunt Azo, Cynus, Bartolus, Albericus, Baldus, Angelus, Salycetus, Paulus, Fulgosius, Syntagma communium opinionum lib. 3. tit. 10. ex num. 1. Battaglinus ad Cynum in d. leg. vnica, Tuscus litera M. conclus. 273. & 274. Guido Papæ decis. 566. Rebuffus ad leges Galliæ tom. 1. tractat. de sentent. prouisional. seu prouisional. art. 3. gloss. vltima, versic. secundo quia causa, Belluga in specul. Princip. rubr. 38. §. conquaruntur, num. 1. & ibi Borrellus, Menochius de arbitrar. lib. 2. centur. 1. casu 66. ex num. 1. glos. in cap. significantibus, 38. verb. pauperem se dixisse, de offic. & potestat. iudic. delegat. & in cap. ex tenore, 11. verb. in iustitia, de foro competen. & istis locis Canonistæ, Andreas Gail practicar. obseruation. libr. 1. obseru. 1. ex num. 40. Thesaurus decis. 177. Giurba decis. 82. Mastrillus decis. 268. nu. 1. Rolandus à Valle cons. 76. ex num. 35. volum. 1. Natta cons. 590. tom. 3. Scaccia de appel. q. 7. n. 114.

526 De iure Castellæ conuenit cum illa l. 3. tit. 16. part. 2. vbi Glossa sexta, l. 5. tit. 3. par. 3. vbi Glossa secunda, cum seqq. l. 41. tit. 18. par. 3. & ibi Glossa 1. 2. & 3. l. 20. tit. 23. eadem par. 3. & Glossa prima ibi, cum seq. & l. 1. tit. 1. lib. 4. l. 8. & 9. tit. 3. eodem lib. 4. recopil. in veteri ordinamento, l. 1. & 14. tit. 3. eodem libr. 4. recopilat. in veteri ordinamento, l. 1. titul. 1. libr. 3. & l. 1. & 14. tit. 2. eodem libr. 3. Azeuedus in dictis leg. 8. & 9. Didacus Perez in dicta leg. 1. titul. 1. libr. 1. ordinamenti glos. 3. verb. pobres, colum. 764. cum sequent. & in d. l. 1. titul. secundo gloss. 2. colum. 830. eodem lib. 3. Couarruuias in practic. cap. 6. & 7. Paz in praxi, tom. 1. 1. par. 1. tempore, ex num. 18. Villadiego in politica, cap. 1. num. 87. & 90. Bouadilla lib. 2. politic. cap. 15. num. 214. Castillo quotidian. controuers. lib. 3. cap. 25.

527 De iure Regni Neapolitani idem statuitur in constitut. statuimus, de offic. Magistr. iustitiar. vbi notant Andreas de Isernia, & alij antiqui eiusdem constitutionis glossatores, tractat Afflictis ex nu. 13. in fine, cum seqq. Follerius ex num. 17. Mormile num. 1. Balzaranus ex nu. 12. & prosequitur elegantissimè doctissimus Regens Carolus Tapia ex num. 17. idem statuitur in cap. Regni, quod decretam 42. vbi Ioannes Antonius de Nigris ex num. 8. & in cap. de violentijs, 150. & ibi idem Nigris ex num. 9. idem statuitur in ritu 228. & in ritibus 229. 230. & 233. ad quos videndus est Carauita, qui latè in eorum explicatione agit de hac re, & ad ritum 19. idem Afflictis decision. 257. Trentacinquius libr. 2. variarum resolutionum tit. de citationibus resolut. 2. per totam Borrellus de regis catholic. præstantia, cap. 62. num. 55. Philippus Paschalis de viribus patr. potestat. part. 2. cap. 2. num. 91. Marcellus Cala de modo articuland. §. 1. gloss. 1. ex num. 78. idem Follerius in praxi criminali, 1. par. 2. part. verb. audiantur excusatores, ex num. 77. Muscatellus in praxi Sacr. Regij Consilij lib. 1. par. 2. gloss competentes, num. 29. & 30. & 70. cum seqq. Galluppus in praxi Sacr. Reg. Consil. 2. par. cap. 6. ex num. 56. Riccius collect. 1. 86. 300. & 2274. nouissimè Ioannes Maria Nouarius in praxi electionis, & variationis fori, libro integro scripto de hoc priuilegio, sect. 1. q. 3. cum sequentibus.

528 Ratio autem cur his personis indultum sit hoc priuilegium, ea fuit, quod videatur ad Principum officium præcipuè spectare, similium personarum protectio, cap. 1. et 2. distinct. 87. cap. ab Imperatoribus, 23. quæst. 3. cap. Regum, cap. Administratores, 23. q. 5. vbi Glossæ, & post eas Archidiaconus, & Gemmianus adnotarunt: idque quoniam passim in scriptora sacra illarum cura, & tuitio illis commendata, sit etiam sub seuera comminatione, quas Deus ipse videatur sub sua protectione recipere, easque peculiari fauore prosequi, & illis auxilio, & præsto esse; ideoq; Vicarij suis earum curā nominatim demādasse. Exod. 22. n. 22. viduæ, & pupillo nō nocebitis. Si lacesseritis eos vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt vxores vestræ viduæ, & filij vestri pupilli. Deuteron. 10. num. 18. Facit iudicium pupillo, & viduæ amat peregrinum, & dat ei victum, atque vestitum, & cap. 24. nu. 17. Non peruertes iudicium aduenæ, & pupilli, nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum, cap. 27. num. 19. Maledictus qui peruertit iudicium aduenæ pupilli, & viduæ, Psalm. 67. num. 6. Patris orphanorum, & Iudicis viduarum, Psalm. 145. num. 9. Dominus custodit aduenas pupillum, & viduam suscipiet. Prouerb. 5. num. 25. Firmos faciet terminos, viduæ. Ecclesiast. 35. num. 17. Non despiciet preces pupilli, nec viduam si effundat loquelam gemitus. Nonne lacrimæ viduæ ad maxillam descēdunt, & exclamatio eius super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt vsque ad cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis. Isaiæ 1. num. 17. Discite benefacere, quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. Ierem. 7. num. 6. Aduenæ pupillo, et viduæ, non feceritis calumniam, & cap. 22. num. 3. Facite iudicium, & iustitiam, et liberate vi oppressum de manu calumniatoris, et aduenam, et puppillum, et viduam nolite contristare, neque opprimatis inique. Zachar. 17. num. 10. Viduam pupillum, & aduenam, & pauperem nolite calumniari. Psalm. 9. vel 10. secundum Hebræos n. 9. Oculi eius in pauperem respiciunt, & num. 14. Tibi derelictus est pauper orphano, tu eris adiutor, & num. 17. Desiderium pauperum exaudiuit Dominus præparationem cordis eorum, audiuit auris tua. Isaiæ 66. numer. 2. Ad quem autem respiciam nisi ad pauperculum, & contritum spiritum. Ideoque eisdem sacris literis traditum est immunire diuinum supplicium ijs, qui hoc tam commendatum præceptum despiciunt, imputareque Deum optimum maximum, grauiter, & acerbe eius violationem ijs qui illud nō seruant. Amici Iob credebant, ipsum ob id incurrisse diuinam iram, & punitionem, Iob 22. nu. 6. abstulisti enim pignus fratrū tuorū sine causa, & nudos spoliasti vestib. Aquam lasso non dedisti, & esurienti substraxisti panem, & num. 9. Viduas dimisisti vacuas, & lacertos pupillorum comminuisti, & cap. 24. num. 3. Asinum pupillorum abegerunt, & abstulerunt pro pignore bouem, viduæ subuerterunt pauperum viam, & num. 21. Et viduæ bene non fecit. Psalm. 93. num. 6. Viduam, & aduenam interfecerunt, & pupillos occiderunt. Isaiæ 1. num. 23. Principes tui infideles, socij furum omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, pupillo non iudicant, & causa viduæ non ingreditur ad illos, & cap. 10. numer. 1. Væ qui condunt leges iniquas, & scribentes iniustitiam scripserunt, vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei, vt essent viduæ prædaeorum, & pupillus diriperent. Ierem. 5. num. 28. Causam viduæ non iudicauerunt, causam pupilli non direxerunt, & iudicium pauperum non iudicauerunt. Ezech. 22. num. 7. Aduenam calumniati sunt in medio tui, pupillum, & viduam contristauerunt apud te. Contra verò ipsemet Iob se immunem ab hac culpa, & punitione, indignum ostendit, imo verò tanquam retributione dignum Deo commendat, dum ait, cap. 29. nu. 11. Auris audiens beatificabat me, & oculus vidēs testimonium reddebat mihi eo quod liberasse pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adiutor.

Be-

Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum, & num. 15. *Oculus fui cæco, & pes claudo, pater eram pauperum, & causam quam nesciebam diligentissime investigabam, conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam*, & cap. 31. num. 16. *Si negaui, quod volebant pauperibus, & oculos viduæ expectare feci, si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea*, & num. 19. *Si despexi pereuntem, eo quod non habuerit indumentum, & absque operimento pauperem. Si non benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est. Si leuaui super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta superiorem*. Neque tedeat hæc aliquantò longior testimoniorum sacrorũ commemoratio quò sciat Iudex merè laicus, seu Legista, quam passim sit iniunctum sacris literis munus tuendi huiuscemodi personas, quantumque & quàm seuerè commendatum, & sub qua pœna, &c.

529 Sunt autem miserabiles personæ, quæ in felicitatem passæ ob fortunæ iniuriam, misericordiam nostram mouent. Quænam autem fiat miserabiles in arbitrio Iudicis positum est, vt notarunt Cynus, Bartolus, Albericus, Baldus, Angelus, *in d. l. vnica, C. quando Imperator*, Marianus Socinus *in cap. ex tenore, num. 4. de foro competenti*, Felynus *in cap. significantibus, 38. num. 6. de offic. & potestat. iud. deleg.* Rebuffus *in d. gloss. vltima, verss. item alia persona*, Menochius *d. casu 66. numer. 1.* Couarruuias *practicarum, d. cap. 6. numer. 3. in fine*, Caballinus *milleloqu. 697. propè finem*, Mascardus *de probationibus, tom. 2. concl. 1065. num. 1.* Caluinus *in lexico, verb. miserabilium personarum*, Trentacinquius *dicta resol. 2. num. 24.* Nouarius *in praxi elect. fori, sect. 1. q. 53.* & ferè omnes allegati supra n. 525. & duobus sequentibus.

530 Verùm ea communis Doctorum traditio limitanda est in ijs personis, quas in specie textus *d. l. vnica*, miserabiles vocat: nam quod ad has attinet, an sint miserabiles, non est positum in arbitrio Iudicis, quippe cùm arbitrarium non sit, quod certo iure definitum est, vt prosequitur Menoc. *de arbitrarijs, lib. 1. q. 14.* quod verò pertinet ad cæteras in dicta lege non expressas, manet earum miserabilitas sub Iudicis arbitrio. Quę fuit animaduersio Mariani Socini, Rebuffi, Couarruuiæ, Caballini, Menochij, vbi supra, Scacciæ *de appellationibus, quæst. 7. num. 138.*

531 In primis autem est miserabilis persona, primòque expressus in *d. l. vnica, Cod. quando Imperator*, pupillus. Porrò pupillus dicitur, non solùm ratione ætatis, sed etiam conditionis personæ, ille, qui cum impubes sit, desijt in patris potestate esse, aut morte, aut emancipatione, *l. pupillus, 239. ff. de verbor. significat.* notat Azo *in summa, nu. 4. C. quando Imperator*, Paul. Castrens. *in rubric. C. eod. tit.* Rolandus à Valle *cons. 76. num. 42. volum. 1.* Caluinus *in lexico, verb. pupillus*, Nouarius *in praxi electionis fori, sect. 1. q. 6. num. 7.* tametsi Couarruuias *dicto cap. 6. in fine. 2.* videatur confundere pupillum cum orphano; quasi requiratur, vt pupillus gaudeat priuilegio *d. l. vnic.* vt patre sit orbatus; quem sequitur Menoch. *dicto casu 66. num. 3.* Quod tamen non credo verum tantorum virorum pace, cùm simpliciter prædicta *l. vnica*, concedat pupillis hoc priuilegium, & pupillus propriè dicatur, non solùm patre orbus, sed quilibet impubes extra patriam potestatem, quod adnotauit quoque Castillo *quotidian. controuers. lib. 3. cap. 25. num. 17.* Illud tamen verum est, & vt indubitatum assumit Gloss. *d. l. vnica, verb. contra pupillos*, necessarium esse, vt quis fruatur isto priuilegio tanquam pupillus, vt extra patriam potestatem sit constitutus; quam sequitur Franchis *dec. 100. n. 15. & sequ.* & Muscatellus *in praxi lib. 1. p. 2. gloss. competentes, nu. 72.* Imò verò si quis mortuo patre sub aui potestate maneat, ex hoc capite pupillaris conditionis non gaudebit eo priuilegio, vt notat idem Franchis *dec. 671.* Paschalis *de viribus patriæ potest. p. 2. c. 2. nu. 92. in fine*, Capiblancus *in pragm. 8. p. 1. num. 326. de Baronibus*, Riccius *collect. 1.* Nouarius *in d. praxi elect. fori, sect. 1. q. 5. nu. 10.* Gratianus *discept. forens. c. 421. n. 69. & 76. tom. 3.* quia pupillus censeri non potest, qui est sub patris, vel aui potestate. Dixi, ex *c. pupillaris conditionis*, nam vtrum ex alio capite, tanquam orphanus, possit gaudere prædicto priuilegio, inferius expendemus.

532 In praxi autem censendus est pupillus, quoad effectum gaudendi hoc priuilegio, etiam ille, qui pupillarẽ ætatem excessit, dummodo non sit maior, teste Couarruuia *d. cap. 6. num. 2.* cuius doctrinam sequitur, & doctè confirmat Paschalis *d. num. 92.* non iure reprehensus à Nouario *in prædicta praxi, sect. 1. q. 6.* moto auctoritate Horatij Visconte *ad d. dec. 100. Vincentij de Franchis, nu. 17.* qui refert sic decisum contra Couar. in Regia Audientia Calabriæ vltra. Magna quidẽ res auctoritas Audientiæ Calabriæ vltra sine alio fundamento, cætus inquam duorum, vel trium iuuenum analphabiton, quæ præponderet auctoritati Didaci, & praxi Regni Hispaniarum. De qua, quamuis ille solùm loquatur, cùm eius Regni leges, quoad hunc iuris articulum, non discrepent à iure communi, idem recipiendum est, vbicunque ius commune viget. Tametsi enim nõ negemus, maiorem quatuordecim annorum, non propriè vocari pupillum, fauor tamen, & miseratio minoris ætatis egentis extraneo administratore, quæ in maioribus etiam quatuordecim annorum locum habet, locum facit huic priuilegio ex mẽte legis, cuius decisio extenditur extensa eius ratione, *l. regula, §. vltimo, ff. de iuris, & facti ignorantia, l. 2. §. quid si decesserint, 40. ff. ad Senatusc. Tertull.* Franciscus Suarez *de legibus, lib. 6. c. 5. n. 5.* Salas *de legibus, disput. 21. sect. 5. num. 12.* Monter. *dec. 16. n. 13. & 14.* Tiraquell. *in l. si vnquam, verb. libertis, n. 45. & 46. C. de reuoc. donat.* Quæ fuit ratio, cur priuilegia pupillis concessa, censeatur concessa omnibus alijs personis, & personarum vniuersitatibus, aut pijs locis, & causis, quæ per administratores reguntur. Quod desumitur ex *l. 2.* & ibi Glossa, *verb. adolescentium, C. de curat. furios.* cui consonat Baldus *in l. iubemus, 14. nu. 13. C. de sacros. eccl.* & ex illis id tradit Bartholom. Socin. *cons. 66. n. 7. vol. 4.* & Follerius *in praxi crim. 1. par. 2. part. verb. audiantur excusatores, num. 103. & 104.* & cur pupillus adulto curatorem habenti, prodigoq; & furioso equiparetur, vt notat Caldas Pereira *in leg. si curatorem, verb. hunc contractatum, n. 1. & 2. C. de in integr. minor.* Franchis *dec. 598.* Quare Paschalis sententia non est erronea, vt censuit Nouarius; imo verò magis æqua, & verisimilis, quam in consulendo, & iudicando seruandam iudicaremus: quam praxi Hispanorum tribunalium receptam testatur etiam Gregor. Lopez *in l. 5. titul. 3. par. 3. gloss. 4.* quem sequitur Castillo *lib. 3. quotid. controuers. c. 25. n. 17. & vide ibi n. 22.*

533 Secundò, in prædicta *l. vnica, Cod. quando Imperator*, commemoratur inter miserabiles personas à Cõstantino, *vidua*. Vidua autem propriè dicitur, cuius maritus decessit, *c. viduas, 34. distinct. l. malum, 242. §. viduam, ff. de verb. significat.* vbi notarunt Alciatus, & Rebuffus, Couarruuias *in practic. d. cap. 7. numer. 2.* Neque vero solum vidua dicitur, quæ maritum amisit, sed quęcunq; mulier virum non habet, etiam si virgo sit, vt in *d. §. viduam*, notauit

notauit Iurisconsult. Iabolenus ex Labeone: vidua enim dicitur, quasi sine duitate, vt vecors, & vesanus sine corde, sine sanitate. Quamobrem nomen, *vidua*, vtramque comprehendit, vtraque censenda est miserabilis persona, & ad vtramque hoc priuilegium, *l. vnica*, pertinere credendum est, vt existimarunt Azo *in summa, C. quando Imperator, n. 5. et in d. l. vnica*, Cynus, Bartol. Alberic. Fulgos. Gregor. Lop. *in leg. 5. titul. 3. par. 3. gloss. 2.* Isernia *in d. constitut. statuimus, de offic. Magist. iustit.* & ibi Afflict. *num. 29.* Regens Tapia *nu. 20.* Morinile *nu. 7.* Io. Lupus *in c. per vestras, notab. 2. nu. 12. et 13. de donat. inter*, Caballinus *mil. leloqu. 697.* Rebuffus *in dicta gloss. vltima, vers. prouidere*, Menochius *d. casu 66. num. 8.* Marta *de iurisdictione, part. 3. cap. 21. num. 5.* Follerius *in praxi crimin. verb. audiantur excusatores, ex num. 85.* Trentacinqu. *de resolut. 2. num. 16. vers. hae conclusio*, Card. Tuscus *liter. M. d. conclus. 273. num. 9.* Carauita *ad ritum 19. num. 20. et 21.* Marcellus Cala *de modo articulan. §. 1. glos. 1. nu. 11.* Gratianus *discept. forens. tom. 3. cap. 565. num. 69. et 72.* Scaccia *de appellat. q. 7. num. 130. versic. subrestringe, 3.* Paschalis *de uirib. pat. potest. par. 2. cap. 2. num. 94.* Nouarius *in d. sua praxi, sect. 1. q. 81. et 12.* Guid. Pap. *decis. 566.* Franchis *decis. 100. vbi nu. 5.* ait, id ita semper seruatum in S. C. *et decis. 599.* Peregrin. *decis. 129. nu. 6.* Giurba *decis. 82. n. 1.* Castillo *decis. 48. num. 11.* Mastrill. *decis. 127. num. 8. & seq.* Viuius *decis. 65. n. 3. & dec. 521. n. 1.* Riccius *collect. 1.* & est communis sententia, iuxta syntagma communium, *lib. 3. tit. 12. nu. 3.* & in hoc Regno Neapolitano est res indubitabilis, vtpotè continua, & antiqua praxi S. R. confirmata; est autem hac sententia habenda pro regula.

534 Neque obstat, quòd Couarruuias *d. cap. 7. nu. 2.* quem sequitur Gail *pract. obseruat. lib. 1. obseruat. 1. ex num. 42.* & Castillo *lib. 3. quotidian. cap. 25. num. 16.* post Alciatum *in d. §. viduam*, existimet nomine viduæ, non propriè comprehendi eam, quæ nupta non fuerit, sed impropriè, & sub lata eius nominis interpretatione; quo fieri credit, vt ad eam priuilegium *d. l. vnicæ*, non extendatur, quippè cùm exorbitans sit à regulis iuris communis, & ipsis aduersus; in qua specie non attenditur lata, sed stricta potius nominum significatio, quominus priuilegium ius commune lædat. Expendit in eandem rem argutum Alciati argumentum ductum à Prosodia nominis *vidua* eiusque accentu, contra traditionem Iurisconsult. Iaboleni, & Labeonis *in d. § viduam.*

535 Non inquam obstat, quoniam tametsi negari non possit communi vsu, quem penes arbitrium est, & ius, & norma loquendi, (vt rectè monuit Horatius *in arte poetica uersu 73.* & Iurisconsult. *in l. librorum, §. quod tamen Cassius, ff. de legat. 2.*) viduam illam appellari vulgo, & frequentissimè, quæ maritum habuit, & amisit; non autem eam, quæ cælibem vitam duxit verùm cùm ex vna parte sub nomine vidua propriè accepto, iuxta traditionē Labeonis, & Iaboleni, *in d. §. viduam*, comprehendatur virgo, & celebs; ex altera ratio cur hoc priuilegium viduis sit indultum sit fauor, & miseratio sexus, & destitutio defensoris, vt latè prosequitur Guillielmus Benedictus *in repetit. cap. Raynutius, verb. qui cum alia matrimonium contrahens, ex num. 128. de testamen.* & post ipsum Follerius *in dicta constitutio. statuimus, numer. 107.* quæ simili modo in celibes cadit, ac in viduas, easque reddit æquè miserabiles; quid enim differt defensorem amisisse, aut non habere? fit, vt priuilegium prædictæ *l. vnica*, celibes etiam comprehendat. Nec verò nouum est priuilegia, aut leges, etiam exorbitantes extendi ex identitate rationis, tametsi verba in sui proprietate locum non habeant; vt docuit Bartol. *in l. si constante, 25. in princip. ex num. 37.* Alexand. *num. 5.* Barbosa *ex nu. 94. ff. solut. matrimon.* Tiraquel. *in l. si vnquam, verb. libertis, num. 44. C. de reuoc. donat.* Imò verò vbi in diuersis casibus eadem est ratio, (vt ibidem *num. 45.* Tiraquell. latè tradidit) non dicitur extensio, sed comprahensio; nedum quando verba legia in significatione propria, tametsi minus vulgari, & vsitata continent casum. Coniecturis autem Alciati contra Iurisconsultorum senteotiam eruditè satisfacit Rebuffus *in d. §. viduam.*

536 Prædictam autem regulam sic explicatam amplia primò, vt virgo etiam in potestate patris constituta censeatur miserabilis ad effectum gaudendi hoc priuilegio electionis fori, superior in hoc viris, qui vt expendebamus supra numer. 531. dum subsunt patriæ potestati priuantur hoc beneficio. Ita tradit Franchis *d. decis. 100. ex num. 14.* Regens Tapia *in d. constit. statuimus, num. 20. in fine*, Marcellus Cala *de modo articuland. §. 1. gloss. 1. num. 11.* Trentacinquius *dicta resolut. 2. num. 16.* Capiblancus *in pragmat. 8. par. 1. num. 327. de Baronibus.* Probat autem Franchis hanc ampliationem firmissimo fundamento; quia videlicèt virgo gaudet hoc priuilegio, quia viduæ nomine contenta. In vidua autem nulla fit distinctio quòad hoc priuilegium, an sit, vel non sit in patris potestate: nam siuè sit, siuè non sit, fruitur eius beneficio. Ergo simili modo quòad virginem nulla distinctio facienda est,

537 Ex quo satisfit argumento Nouarij, (qui recedit ab hac sententia) desumpto ex similitudine pupilli: quippè cùm pupillus gaudeat hoc beneficio, quia pupillus; dùm autem est sub patris potestate non est pupillus, quo fit, vt non gaudeat: in vidua verò, seù virgine contrarium inuenitur. Est quoque disparitas in infirmitate sexus, ob quam mulier etiam sub potestate patris constituta, dum caret matrimonio, quo fiunt duo in carne vna, censetur priuata defensore, careteque vnico illo fœminini sexus auxilio, & firmamento: præsertim cum fœminæ despici soleant à parentibus, & præ filijs masculis contemni, & in postremis haberi, minimique æstimari; quoniam per illas, quæ familiæ suæ caput, & finis sunt, *l. pronunciatio, 195. in §. vltimo, l. familia, 196. §. 1. ff. de verb. signif.* familiarum dignitas, & honor, sanguinisq; memoria conseruari non potest. Qui naturalis affectus locum fecit tot statutis de fœminarum exclusionibus masculis superstitibus, institutionibusque maioratuum, & fideicommissorum admittentium, & vocantium agnationem excludentiumque fœminas, & per fœmininam lineam coniunctus, fecitque sexum illum miserabiliorem, & maioribus beneficijs indigentem, vel ob illud periculum destitutionis, cui ob patris mortem subiacet, cuique ob infirmitatem, & lubricitatem expositus est, quæ in masculis locum non habeot,

538 Amplia secundò, vt virgo etiam stuprata agens contra stupratorem, gaudeat prædicto priuilegio *leg. vnica.* Ita sentit, optimisque rationibus refert decisum Vincentius de Franchis *decision. 599.* in eadem sententia est Carauita *ad ritum 19. num. 25.* Riccius *collect. n. 1. & col. 537.* Pascalis *de uirib. patr. potestat. par. 2. d. cap. 2. num. 95.* Nouarius *in dicta praxi sect. 1. quæst. 11. num. 2.* Capiblancus *in dicta pragmat. 8. par. 2. num. 329. de Baronibus.* Qui tamen limitat in virgine voluntariè corrupta, quæ culpa sua videtur priuilegium amisisse: cui limitationi assentitur Follerius *in dicta constitut. statuimus, num. 72.* & Treotacinquius *ubi supra*; de quo tamen

inferiùs occurret iterum accuratiùs examen num. 550.

539 Amplia tertiò, vt gaudeat hoc priuilegio virgo, etiã desponsata per verba de futuro, nondum traducta ad domum viri, quoniam adhùc viri patrocinio caret. Ita sentit Andreas de Isernia *in dicta constitutio. statuimus, versic. item quid si vidus*; quem sequuntur Afflict. *ibi, num.* 29. 30. & 31. Follerius *num.* 112. Tapia *num.* 20. Mastrillus *dicta decis.* 127. *num.* 10. Trentacinquius *variar, resolut. lib. 2. de citationibus, d. resolut. 2. num.* 23. Rolandus à Valle *de lucro dotis, q.* 12. *num.* 8. Paschalis *d. cap.* 2. *nu.* 94.

540 Amplia quartò, vt etiam censeatur vidua ad effectum gaudendi hoc priuilegio mulier nupta habens virum inutilem; videlicèt, bannitum, captiuum, damnatum ad triremes, diù carceratum, in distantibus locis absentem, diuturno, aut perpetuò mentis, vel corporis morbo impeditum, & fatigatum. Paria enim sunt virum non habere, vel habere inutilem, *cap. inter corporalia, de translation. Episcop. leg. quoties vitiosè, 6. ff. quis satisd. cogant. leg. nulla, ff. de auctorit. tut.* docet Glossa *in verb. orbitates, in l. vltima, Cod. ad leg. Flauiam, de plagiar.* vbi notat Baldus *num.* 1. & 2. Salycetus *num.* 2. *in fine*, Tiraquellus *in ll. connubial gloss.* 1. *p.* 6. *num.* 12. Ioannes Lupus *in cap. per vestras, notabil.* 2. *nu.* 12. *de donat. inter* Carauita *ritu* 19. *n.* 22. Couarruuias *in practic. d. c.* 7. *nu.* 2. *vers. est in hoc*, Menochius *d. casu* 66. *n.* 9. Gail *practicar. obseru. lib.* 1. *obseru.* 1. *n.* 44. & 45. Follerius in *d. const. statuimus, n.* 113. Tapia *nu.* 19. Cotta *in memorialibus, verb. vidua*, Azeuedus *in l.* 9. *n.* 10. *tit.* 3. *lib.* 4. *recop.* Franchis *d. dec.* 100. *n.* 18. Viuius *decis.* 197. *ex num.* 1. & *decis.* 591. *num.* 2. Nouarius *in d. sua praxi, sect.* 1. *quæst.* 8. *num.* 2. Scaccia *de appellat. quæst.* 7. *num.* 116.

541 Amplia quintò, vt vidua non solùm pauper, & inops, sed etiam quælibet quantumuis diues, & opulenta gaudeat prædicto priuilegio electionis fori. Ita sentiunt Baldus Nouellus *tractat. de dote, part.* 9. *priuileg.* 16. Ioannes de Neuizanis *in sylua nuptiali, lib.* 6. *ex num.* 35. Gregorius Lopez *in l.* 5. *tit.* 3. *part.* 3. *gloss.* 2. *propè finem*, Couarruuias *in practicis, dicto cap.* 6. *nu.* 2. *vers. primus casus, in fine*, Isernia *in dicta constit. statuimus, versic. item Vidus quantumcunque sit diues*, Tapia *num.* 18. Ioannes Antonius de Nigris *in cap. Regni, de violentijs*, 150. *num.* 13. Menochius *dicto casu* 66. *num.* 11. Natta *consil.* 190. *per totum, volum.* 3. Marta *de iurisdictione, part.* 2. *cap.* 21. *numer.* 6. Paschalis *de patr. potestat. par.* 2. *cap.* 2. *numer.* 96. Trentacinquius *variarum, libr.* 2. *tit. de citationibus, d. resol.* 2. *nu.* 16. Capiblancus *in pragmat.* 8. *par.* 1. *num.* 309. & 310. *de Baronibus*, Ioannes Lupus *in d. c. per vestras, notab. nu.* 12. Gratianus *discept. forens. tom.* 1. *cap.* 182. *num.* 3. Nouarius *in dicta praxi, sect.* 1. *q.* 7. *num.* 2. Franchis *d. decis.* 100. *num.* 19. qui dicit, ita indistinctè iudicari in Sacr. Consil. Thessaurus *dec.* 177. *nu.* 3. Milanensis *decis.* 5. *n.* 2. *lib.* 2. Viuius *decis.* 521. *num.* 7. *cum seqq.* Gail *practicar. obseruation. libr.* 1. *obseruat.* 1. *num.* 40. Azeuedus *in l.* 9. *num.* 9. *tit.* 3. *libr.* 4. *recopilat.* Didacus Perez *in l.* 1. *tit.* 1. *lib.* 3. *ordinamenti, in verb. pobres, col. mihi* 768. *cum sequenti, vers. sed mihi videtur verior*, Castillo *lib.* 3. *quotidian. cap.* 25. *numer.* 25. & 26. Barbosa *in l.* 5. 1. *par. num.* 50. & 51. *ff. solut. matrimon.* Scaccia *de appellat. q.* 7. *num.* 117. consonat Azo loquens de pupillo diuite *in summa, Cod. quando Imperator num.* 6. Fundamenta istius ampliationis sunt. Primò, quoniam viduis sub viduarum nomine concessum est hoc priuilegium in prædicta *l. vnica*, sed etiam si diuites sint, viduæ nihilominus manent. Ergo nihilominus gaudere debent hoc priuilegio.

542 Neque obstat si dixeris, viduis id priuilegiũ concedi quidem sub nomine viduarum, verùm rationem concessionis fuisse, quòd sint fortunæ iniuria miserabiles, quẽadmodum cęteri *in d. l. vnic.* priuilegiati: non posse autem censeri miserabiles viduas diuites, nec passas fortunæ iniuriam, quam potius secundam, facilem, ac benignam expertæ sunt: viduæ enim non sunt miserabiles personæ nisi quando sunt pauperes, oppressæ, vel spoliatæ, vt ex doctrina Innocentij notat Alexand. *in l.* 1. *n.* 15. *ff. sol. mat.* & *cons.* 121. *nu.* 14. *lib.* 1. *et cons.* 126. *nu.* 9. *lib.* 4. & ex ipso Decius *in l.* 1. *n.* 8. *ff. de iurisd. omn. iud.* & Peregr. *dec.* 129. *num.* 2.

643 Non inquam obstat. Primò, quoniam Imperator *in rubr.* & *in d. l.* 1. *Cod. quando Imperator*, viduas, & pupillos distinguit à miserabilibus personis, cum interponat dictionem, *vel*, quæ non nisi inter diuersa ponitur, *leg. hæc verba ille, aut ille*, 124. *ff. de verb. signif.* quę fuit adnotatio eiusdem Alexand. *in d. consil.* 121. *et dicto consil.* 126. & Nattæ *d. consil.* 590. *nu.* 1. *et* 2. igitur concedat viduis, & pupillis hoc priuilegium, vt contrapositis miserabilibus personis, & ab ipsis distinctis, non est necessarium ad huius priuilegij participationem, vt vidua, & pupillus sint miserabiles personæ. Nec mouere debet, quod in rubrica inuenitur dictio, *alias*, quæ est repetitiua similium, vt notat Glossa vltima *in leg. si fugitiui* 3. & ibi apostilla marginalis, *Cod. de seruis fugit.* Glossa secunda *in l.* 46. *tit.* 18. *par.* 3. Glossa sexta *in leg.* 1. *tit.* 20. *eadem part.* Menochius *de arbitrar. lib.* 1. *quæst.* 80. *numer.* 164. Surdus *consil.* 42. *num.* 26. *lib.* 1. Cenedo *singular.* 4. Barbosa *in remissionibus, dictione* 17. non inquam mouere debet. Primò, quoniam in antiquis Codicibus deerat in rubrica dictio, *alias*, ex annotatione marginali emendatorum Codicum. Secundò, quoniam de significatione dictionis, *alias*, est materia brocardica, & sæpè illa dictio, ponitur inter diuersa, & dissimilia: vt notant vbi supra Cenedo *num.* 5. *num.* 9. *et num.* 10. *et seqq.* & Barbosa *num.* 3. *et nu.* 4.

544 Secundò, (quod caput est, & præterquam quòd coarguit responsionem ad primum fundamẽtum prædictę quintæ ampliationis, corroborat eandem,) quoniam vidua, & pupillus, etiam diuites sunt fortunæ iniuria miserabiles, cum illa virum hic patrem amiserit: ex quo fit, vt neuter possit sibi in causis opem ferre, vidua propter sexum, pupillus propter ætatem: ob quam destitutionem expositi sunt improborum insidijs, iniurijs, & vexationibus: quod adnotauit Follerius *in practic. criminal.* 1. *part.* 2. *par. verb. audiantur excusatores, numer.* 85. *et* 86. Natta *vbi supra, num.* 3. *et seqq.* Gratianus *vbi supra, num.* 2. Menochius *dicto casu* 66. *nu.* 11. Nouarius *in dicta praxi, sect.* 2. *q.* 5. *num.* 3. Imò verò & vel etiam inuitus confessus est Zabarella *in c. significantibus*, 38. *n.* 2. *in fin. de offic. et potest. iud. deleg.*

545 Tertiò, quoniam ratio cur viduis hoc priuilegium fuit concessum, ea fuit, vt adnotauit Gulielmus Benedictus *in repet. c. Raynutius, verb. qui cum alia matrimonium contrahens, num.* 128. *de testament.* & retulit ex ipso Follerius *vbi supra, et in dicta constit. statuimus, nu.* 107. quoniam viduæ omnes sunt desolatæ, & tristes propter tria. Primò, quia sæpe decipiuntur iniustè, eo quia sunt viro priuatæ: cui consonat illud Marci 12. *num.* 40. *deuorant domos viduarum*, & Matthæi 23. *numer.* 14. *Væ vobis Scribæ, et Pharisei hippocritæ, qui comeditis domos viduarum.* Secundò, quia sæpe molestantur cum sint viris destitutæ, qui erant ipsarum defensores, *§. patitur, instit. de iniurijs*, ideo earum defensio commendatur sacris

literis, vt superius nu. 528. adnotauimus. Tertiò viduę sępè sunt in tristitia, quia non habent maritos eas consolantes, in cuius signum ornatur semper vestibus lugubribus, non splendidis, & elegantibus, vt coniugatæ, quæ rationes communes sunt omnibus viduis quantumuis diuitibus, ac per consequens commune quoque esse debet priuilegium.

546 Quartò, quoniam paupertas non est summa miseria, neque diuitiæ, quæ solam paupertatem excludunt, sunt summa fælicitas, vt omnem miseriam tollant, & illico, qui diues est, non sit miserabilis. Probat optimis rationibus Aristoteles *libr. 1. de moribus ad Nicomachum, cap. 3. in fin.* & D. Thom. *1. 2. q. 2. art. 1.* D. Antoninus *in summa part. 4. tit. 7. cap. 4. §. 1. & 2.* Imò vero diuites maximis miserijs sunt expositi. In primis auaritiæ, quæ maxima est miseria ob quod videtur, etiam apud vulgus miseriæ nomen sibi arrogasse & ex toto vsurpasse Ecclesiast. 6. num. 1. *Est quidem aliud malum, quod vidi sub sole, & quidem frequens apud homines, vir, cui dedit Deus diuitias, & substantiam, & honorem, & nihil deest animæ suæ omnibus, quæ desiderat, nec tribuit ei potestatem Deus, vt comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud; hoc vanitas, & miseria magna est.* Secundo, item est magna diuitum miseria animi solicitudo, quæ diuitias antecedit, & subsequitur Ecclesiast. 2. numer. 26. *Peccatori autem dedit afflictionem, & curam superfluam, vt addat, & congreget, & tradat ei, qui placuit Deo. Sed & hoc vanitas est, & cassa solicitudo mentis.* Lucæ 12. num. 14. *Hi sunt, qui audierunt, & à solicitudinibus, & diuitijs, et voluptatibus vitæ euntes suffocantur.* Matth. 13. num. 22. *Qui autem seminatus est in spinis, hic est, qui verbum audit, et solicitudo sæculi istius, et fallacia diuitiarum suffocat verbum.* Tertia miseria est adulatio. Ecclesiast. 13. nu. 28. *Diues loquutus est, et omnes tacuerunt, et verbum illius usque ad nubes perducent: pauper loquutus est, et dicunt, quis est hic?* Quarta miseria est, quòd nunquam diues habet amicos fidos, & veros, sed semper fictos, Ouidius *libro primo de tristibus, Elegia octaua.*

Donec eris felix multos numerabis amicos,
Tempora si fuerint nubila solus eris.
Horrea formica tendunt ad inania nunquam,
Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Istę sunt maximę diuitum miseriæ, & sunt per plures. Ergo non ideò vidua, aut pupillus, quod sint diuites, miserabiles esse desinent. Imò pluribus potiùs expositi miserijs præter viduitatem, & destitutionem, priuilegij *dicta l. vnicæ*, participes esse poterunt tanquam miseriarum nexu non liberati.

747 Quintò, tandem probant prędictam quintam ampliationem, Natta *dicto cons. 590. nu. 7.* & eum sequutus tacito nomine Menochius *dicto casu 66. num. 11.* quoniam cùm sola etiam paupertas faciat quem miserabilem, vt possit frui priuilegio prædictę legis vnicæ, (vt dicemus inferiùs num. 561.) si diceremus viduam, & pupillum tūc esse huius priuilegij participes, cùm sunt pauperes, fieret vt qualitas viduitatis, & pupillaris ætatis nihil efficeret, cum sola paupertas fori priuilegium indulgeat: cùm tamen ab Imperatore Constantino *in d. l. vnica*, pupillus, & vidua nominatim excipiantur, vt sint extra communem regulam fori. Ex quibus constat, viduas, & pupillos etiam diuites, gaudere hoc priuilegio.

548 Contrariam nihilominus sententiam, quin imo viduas pupillos, si diuites sint, non gaudere priuilegio, *d. l. vnic.* neque censendos esse miserabiles personas, sequuti sunt Innocentius *in cap. significantibus, 38. num. 1.* Cardin. Zabarella *num. 1. 2. 3. & 5.* Abbas *num. 2. & 6.* Imola *num. 2. 16. 21. de offic. et potestat. iudic. deleg.* Speculator *li. 2. tit. de instrum. edition. §. nunc vero aliqua 13. num. 62.* Paulus Castrensis *in rubric. in fine, Cod. quando Imperator,* Rebuffus *in constitut. reg. tom. 1. tit. de sentent. prouid. seù prouisional. art. 3. gloss. vltim. versic. intellige faciendam,* Marāta *in specul. 4. part. distinct. 9. numer. 195. & distinct. 11. num. 9.* Alexand. *consil. 121. num. 14. libr. 1.* Roland. à Valle *consil. 20. ex nu. 12. volum. 2.* Iaso *in l. Titia textores, 36. num. 31. ff. de legat. 1.* Ripa *in l. 1. numer. 48. ff. solut. matrimon.* Caballinus *milleloqu. 697.* Syntagma commun. opinion. *lib. 3. tit. 12. num. 1.* Mascardus *de probationibus, concl. 1065. dubitari consueuit, num. 3. tom. 2.* Tiraquellus *in l. si vnquam, verbo, facultatum, num. 1. C. de reuoc. donat.* Isernia *in constitut. lege præsenti, versic. sed quid si pupillus,* Afflict. *ibi, num. 4. de dand. aduocat. pupill. et miserab. person.* Carauita *in ritu, 19. nu. 11.* Fundamentum non est aliud, quam quod superius attigimus num. 542. quod diuitiæ, facultatum abundantia tollant miseriam, illamq; secum non compatiantur, ac per consequens in diuitibus pupillo, & vidua cesset ratio priuilegij.

549 Sed non est recedendum à prædicta ampliatione, quæ verior est, & magis communis, & fundamentum prædictæ contrariæ sententiæ ex superiùs dictis planè corruit. Illud verum est, tametsi vidua, & pupillus censendæ sint personæ miserabiles, ut gaudeant hoc priuilegio; non tamen gaudere alijs priuilegijs miserabilium, quibus locum facit paupertas, & inopia; videlicèt eo priuilegio, quod indulget miserabilibus personis in Regno Neapolitano, *prædicta constitut. lege præsenti, et ritus 19.* nempè, quod Aduocatus pauperum pro defensione causarum ad eas attinentium nihil recipiat, sed gratis aduocationem exerceat; quo sensu loquuntur Isernia, Afflictis, & Carauita à nobis relati, & alios in eundem sensum interpretatur Vincentius de Franchis *d. decis. 100. num. 20.*

550 Amplia sextò, vt non solum viduæ castè, & honestè viuentes gaudeant hoc priuilegio, sed etiam viuētes turpiter, inhonestè, & luxuriosè. Ita sentiunt Petra ad Capycium *dec. 160. in additione litera B. verb. in constitut. statuimus,* Paschalis *de viribus patriæ potestatis, par. 2. cap. 2. num. 99.* Nonarius *in praxi electionis fori, sect. 1. q. 7. nu. 5.* Probant hanc sententiam, quoniam meretrix gaudet etiam priuilegio electionis fori contento in prædicta *l. vnica,* Ergo & vidua luxurians gaudebit eodem; tametsi enim illi videatur denegandum tanquam viduæ, concedendum tamen erit tanquam meretrici saltem.

551 Verùm hoc fundamentum displicet; fieri enim poterit, vt vidua inhonestè viuat, luxuriosamq; vitam agat, & tamen non sit meretrix; inter inhonestam enim, & meretricem, multùm interest, *l. si vxor, 13. in principio, ff. ad l. Iul. de adulter.* & notauit Carrocius *decis. 124. numer. 3.* Triuisanus optime declarans *decis. 33. num. 1. lib. 2.* quippe cum ea, quæ est in concubinatu alterius, quàm patroni, non sit honesta persona, *l. probrum, 41. §. si qua, ff. de ritu nupt.* item quæ amoris causa sui copiam amanti facit, à nemine censebitur honesta, vt notant Doctores ex textu ibi, *in l. si filiam, 10. C. de inoffic. testam.* cùm tamen neutra possit dici meretrix. Meretrix enim est, quæ vulgo, passim, & sine delectu suo corpore quæstum facit, vel sine quæstu se postituit, *l. palam, 43. ff. de rit. nuptiar.* notarunt Ioannes Faber *in §. soror, ex num. 4. instit. de inoffic. testament.* Ioannes Lupus *in rubr. de donat. inter, §. 40. num. 1. et in l. 92. Tauri, ex num. 7.* Couarruuias *de sponsa. lib. 2. part. cap. 8. §. 11. num. 4.* Antonius Gomez *in l. 62. Tauri,*

Tauri, num. 3. Plaza *in epitome delictorum, cap.* 34. *ex num.* 7. Menochius *de arbitrar. libr.* 2. *casu* 291. *numer.* 6. *& casu* 328. *num.* 4. Matienzus *in l.* 10. *tit.* 3. *lib.* 5. *recopil. gl. glos.* 4. *num.* 2. Farinacius *in praxi crimin. q.* 98. *num.* 86. *tom.* 3. *& q.* 136. *ex num.* 76. *tom.* 4. Mascardus *de probationib. tom.* 2. *conclus.* 1067. *rectè præcipitur*, Cardin. Tuscus *liter. M. concl.* 211. Ioseph Ludouicus *commun. opinion. tit. de testamentis, conclus.* 8. Surdus *de alimentis, tit.* 7. *quæst.* 4. *nu.* 32. *cum seqq.* Franchis *decis.* 68. *ex num.* 2. Carrocius *d. decis.* 124. Triusanus *d. decis.* 33. *libr.* 2. Gizzarellus *decisio.* 56. *n.* 7. Ex quibus planè colligeretur, viduam luxuriosè viuentem, quæ tamen non venerit in profundum malorum facta meretrix, non gaudere prædicto priuilegio electionis fori; quia neque vt vidua, gauderet, quæ luxuriando illud amisisset, neque vt meretrix, cum nondum sit meretrix. Quam consequutionem tametsi libenter admittat Capiblancus *in pragmat.* 8. *part.* 1. *num.* 310. *&* 311. *de Baronibus*: est tamen contra mentem eorum cum quibus ille sentit, quos iam referemus, & aduersatur naturali rationi.

552 Fundamentum igitur solidius prędictę ampliationis est, quoniam viduis concessum est hoc priuilegium *in d. l. vnic.* sub nomine *viduarũ*, aut quia viduæ sunt; aut quia miserabiles personæ; at non desinit esse vidua, neque miserabilis, quæ inhonestè viuit, aut luxuriatur; quippe cùm non minus sit destituta viri auxilio, neque minori miseratione digna, quod turpem, & inhonestam vitam elegerit. Ergo non minus gaudebit eo priuilegio: nec dicatur etiam si non sit minus miserabilis, indignam tamen se reddidisse legum indulgentia turpiter viuendo. Quoniam meretrix turpior est, quoniam inhonesta, & luxuriosa, & tamen non est indigna prędictę legis priuilegio, imò eo gaudere veriùs est, vt existimant multi, & maximi nominis Doctores, quos inferiùs referemus num. 574.

553 Contrariam tamen sententiam huic ampliationi, quinimo solùm viduam honestam gaudere priuilegio electionis fori; ab eoque excludendam esse inhonestam, & luxuriosam vitam ducentem, amplexi sunt, Isernia *in d. const. statuimus, vers. item vidua, in fin.* Regens Tapia ibi *num.* 19. *de offic. Magistrat. institutar.* Felynus *in d. cap. significantibus*, 58. *num.* 8. *de offic. & potestat. iudic. delegat.* Lucas de Penna *in l. quoties*, 3. *num.* 3. *C. de priuileg. scholar. lib.* 12. Afflictus *in constitut. lege præsenti, num.* 5. *de dand. aduocat. pupill. & miserab. person.* Ioannes Antonius de Nigris *in cap. de violentijs*, 50. *num.* 11. *& num.* 13. *circa finem*, Gregorius Lopez *in l.* 5. *tit.* 3. *par.* 3. *gloss.* 2. Rebuffus *tit. de sentent. prouisional. art.* 3. *dicta gloss. vltima, versicul. item vidua*, Caballinus *milleloqu.* 697. Couarruuias *in practic. cap.* 7. *num.* 1. Menochius *de arbitrar. d. casu* 66. *numer.* 16. Carauita *rit.* 19. *num.* 7. Didacus Perez *in l.* 1. *tit.* 1. *libr.* 3. *ordinament. verb. pobres, vers. quod intelligendum, colum.* 768. Azeuedus *in l.* 9. *num.* 11. *tit.* 3. *lib.* 4. *recopil.* Castillo *quotidian. controuers. libr.* 3. *cap.* 25. *numer.* 15. Follerius *in practic. crimin.* 1. *par.* 2. *part. rubr. audiantur excusatores, nu.* 82. qui ait, id ita se sæpè obtinuisse, Franchis *decis.* 233. *num.* 5. Trentacinquius *libr.* 2. *variar. resolut. tit. de citationibus, resolut.* 2. *num.* 16. *vers. hæc conclusio, paulò post medium*, Capiblancus *in pragmat.* 8. 1. *par. num.* 310. *&* 311. *de Baronibus*, Marcellus Cala *de modo articuland.* §. 1. *gloss.* 1. *num.* 79. Scaccia *de appellation. quæst.* 7. *numer.* 131. Probant isti suam sententiam, quoniam priuilegia concessa viduis, intelliguntur concessa solùm viduis honestè viuentibus, & luxuriosè viuentibus denegantur, *leg. his solis*, §. *fin. C. de reuocan. donation. l. quæ adulterium*, 29. *Cod. ad leg. Iul. de adulter. Auth. quib. mod. nat. effic. sui* §. *si verò effusa*.

Thomæ Carleualÿ de Iudicÿs.

554 Sed non est recedendum à prædicta ampliatione sexta à nobis proposita, quæ tametsi sit minus communis, est magis vera. Et non obstat fundamentum contrariæ sententiæ: nam respondendum est, viduam luxuriosè viuentem incurrere pęnas omnes, quas incurrunt viduæ secundò nubentes, quæ multæ sunt, quas recenset Ioannes de Garronibus *in repetit. rubr. C. de secund. nupt. ex nu.* 8. vbi congerit 76. pęnas Menochius *de arbitrar. libr.* 2. *casu* 288. *num.* 16. Sanchez *de matrimonio, libr.* 7. *disput.* 87. *& seqq. vsque ad* 91. eaque omnia priuilegia amittere, maiori cum ratione, quæ amittunt illæ honestæ, quæ viduitatem abiecerunt, ad secundas nuptias conuolantes, item quæ conceduntur viduis velut honestis, & iis, quarum fidei leges credant, & se committant, quod probant leges in contrarium adductæ, videlicet, *leg. his solis*, §. *fin. C. de reuocan. donat.* quę argumentum desumit à muliere secũdò nupta ad inhonestam. Item *d. l. quæ adulterium*, non punit adulterium in muliere viri, quasi lex adulterium viris nihil faciat; textus verò *in d.* §. *si vero effusa*, coitum concubinario denegat, quod denegatur legitimo, conferuntur notata à Capycio *decis.* 44. & à Petra *ad eum locum*. Sed non propterea infertur, viduis inhonestis esse deneganda priuilegia, quæ viduis, vel quatenus viduis, vel quatenus miserabilibus conceduntur, quod planè significat Fulgosius *in l. cum quædam puella*, 19. *in principio, n.* 4. *ff. de iurisd. omn. iud.* iure reprehendens ibidem Angelum credentem, viduam luxuriosè viuentem amittere forum, & domicilium viri.

555 Quod si quis vrgeat, mulier vidua inhonesta amittit iuris priuilegia, quæ amittit honesta secundò nubens; sed honesta secundò nubens amittit priuilegium *d. l. vnica*, quo nupta non gaudet. Ergo illud etiam amittit vidua inhonesta. Respondendum est, viduam secundò nubentẽ ideò amittere priuilegium *d. l. vnicæ*, quia per secundas nuptias desinit esse vidua, ac proinde non potest gaudere priuilegio viduarum: non verò ex eo, quia per secundas nuptias, quasi per eas, quæ iure ciuili attento malè audiunt, vel odio habentur, & omni priuilegio nudatur, prædictum electionis fori priuilegium amittatur. Cuius rei illud est euidens argumentum, quod si mulier, quæ secundas nuptias contraxit, amittit secundum virum, etiã post ipsas secundas nuptias recuperat facta iterum vidua priuilegium hoc electionis fori; cum tamen alia, quę illi ob secundas nuptias ablata sunt, non recuperet. At in vidua luxuriosè viuente longè aliter res habet, nam neque ob inhonestam vitam vidua esse desinit, neque ob inhonestatem priuilegio redditur indigna, cum eodem gaudeat meretrix, quæ indignior est.

556 Amplia septimò, vt vidua habeat fori electionem, etiam in exactione dotis, & possit eam repetere apud suprema tribunalia omissis ordinarij inferioribus. Id probatur, quoniam hic nihil occurrit speciale, & iuxta hanc ampliationẽ decisum est in Sac. Consil. die 27. Maij 1627. ad relationem Magnæ Curiæ Vicariæ in causa restitutionis dotis Constantiæ Carraræ viduæ cum illis de Fratasio, non esse locum petitæ remissioni ad locum habitationis viri, sed causam remanere debere in prædicta magna Curia, non obstante prædicta petita remissione, Actuario Seraphino. Similem decisionem Sacr. Consil. refert Alphanus *ad praxim Magn. C. V. causarum ciuilium Tartaglia, in additione ad c.* 2.

557 Verùm contrariam sententiam, quinimò viduam quòd dotis exactionem amittere priuilegium electionis

fori,

fori. amplectitur solita sua audacia, & animositate solus ferè Molfesius ad consuetud. Neapolitan. part. 2. titul. de bonis quæst. 12. num. 18. quem sequutus est Nouarius in dicta sua praxi, sectione 1. q. 7. num. 11. & sect. 2. q. 43. num. 11. Probant ex textu in l. exigere dotem, 65. ff. de iudicijs, vbi expressè statuitur, vxorem exigere debere dotem in domicilio mariti, ob id videlicèt, quia etiam viro mortuo vidua manet de domicilio mariti, iuxta textum in leg. filij, §. vidua, ff. de municip. cum concordantibus, & tradita à Iasone in leg. si arrogator, numer. 58. ff. de adoptionib.

558 Sed non est recedendum a prędicta septima ampliatione, & non obstat fundamentum contrariæ sententiæ; quoniam respondetur primò. prædictam antiquam leg. exigere dotem, non potuisse tollere priuilegium viduarum, posteà, & nouiter indultum ab Imperatore Constantino in d. l. vnica, C. quando Imperator. Secundò, in d. l. exigere dotem, non statui, viduam debere exigere dotem præcisè in domicilio mariti, quasi denegentur illi priuilegia fori, illi quòad alia loca competentia; sed solùm, vt negetur, dotem exigi posse in domicilio ipsius vxoris dotem constituentis, cum est diuersum à domicilio viri, eo quòd contractus dotis tacitè contineat destinationem solutionis dotis, non quidem in domicilio vxoris, vbi constituitur, sed in domicilio viri, de quo per matrimonium mulier efficitur amisso proprio. Quemadmodum igitur prędictum priuilegium non tollit, quin vidua habeat etiam forum ordinarium, in quo possit conuenire aduersarios suos, neque forum ordinarium sit incōpatibile cum dicto priuilegio, alioqui si vnum solum forum haberet vidua, electionem facere non posset, quæ non est nisi inter multa; ita, quòd forum ordinarium exactionis dotis sit domicilium viri, vt statuitur in dicta l. exigere dotem, non tollit, quin vidua, etiam quòad dotis exactionem, gaudeat priuilegio electionis fori; atque ita Molfesij, & Nouarij argumētum nihil probat.

559 Prædictam tamen regulam de priuilegio viduarum limitabis, vt locum non habeat in vidua, quæ virum interfecit: nam illa non gaudebit priuilegio electionis fori viduis concesso, quasi se indignam reddiderit eo beneficio, quæ per medium grauissimi facinoris ad viduitatem peruenerit, & data opera tàm scelerata ad id priuilegium sibi viam aperuerit. Quam limitationem tradit Couarruuias in practic. dicto cap. 6. numer. 2. versic. sed si quis, in fine, Azeuedus in l. 9. num. 10. in fine, tit. 3. libr. 4. recopilat. Menochius de arbitrar. dicto casu 66. num. 10. in fine, Regens Tapia in dicta constitut. statuimus, numer. 19. in fine, de offic. Magistrat. iustitiar. Paschalis de patr. potest. par. 2. cap. 2. num. 99. Capiblācus in pragm. tt. 8. 1. par. num. 111. de Baronibus Scaccia de appellat. q. 7. num. 131. Nouarius in d. prax. sect. 1. d. q. 7. num. 13. Regulare enim est beneficium iuris seù priuilegium indultum ob aliquam causam, non iuuare illum, neque illi prodesse, qui eam causam, etiam licitè, nedum sit illicito medio, affectauerit, l. sed & qui data opera, 5. ff. ex quib. caus. maior. l. 2. §. vlt. ff. si quis cautionibus, l. penultim. C. quomodo, & quando Iud. l. vniuersi, C. de legation. lib. 10. §. item tria, instit. de excusat. tutor. & ibi Glossa, Romanus singular. 597. Felynus in cap. licet ratione, vltimo, num. 25. de foro compet. versic. secundò adauns moderni. & in cap. vltim num. 2. in fin. & num. 3. & 4. de testib. & additio ad eum locum, Hippol. de Marsil. in repet. rubr. de fideiussorib. ex num. 175. & in l. 1. §. cum quis latrones, num. 6. & seqq. ff. de quæstionibus, Surdus cons. 32. ex num. 23. lib. 1. Tiraquell. de retract. lignag. §. 35. gloss. 4. ex num. 27. Couarruu. libr. 2. variar. cap. 16. num. 9. versic. secundò illud, Barbosa in l. 2. §. legatis, num. 66. ff. de iudicijs, & dicemus infra num. 638.

560 Tertiò, in prædicta l. vnica, à Constantino enumerantur debiles, et diuturno morbo fatigati, quibus competit prædictum priuilegium electionis fori, vt obseruant ibidem Doctores. Rebuffus ad ll. Gallicas, tit. de sentent. prouisional. art. 3. glos. vltim. vers. vltimò miserabiles, Menoch. de arbitr. d. cas. 66. num. 13. Rolandus cons. 76. nu. 44. vol. 1. Afflictis decis. 257. num. 1. Azo in summa, C. quando Imperator, num. 6. Isernia in d. const. statuimus, vers. item qui sint miserabiles, Tapia, ibi, num. 17. Trentacinquius libr. 2. variarum, tit. de citationib. resolut. 2. num. 31. Belluga in specul. Princip. rubr. 23. vers. sed pone, num. 10. vers. item cæci, Mascardus de probation. tom. 2. concl. 1065. dubitari consueuit, nu. 5. & 8. Nouarius in d. praxi, sect. 1. q. 9. ex n. 1. & q. 10. 18. & 19. Inter hos annumeramus senes decrepitos existorum omnium sententia, quod sentit etiam Vincentius de Franchis dec. 608. cùm senectus ipsa morbus sit incurabilis, cæcos, surdos, mutos, claudos, & eiusmodi alios morbo diuturno mentis, vel corporis, vel mutilatione impeditos, ne possint se defendere, & suis causis assistere, isti à lege ipsa miserabiles decernuntur: cæteri verò, quos recensebimus, arbitrio Iudicis dicuntur miserabiles.

561 Quartò, censetur miserabilis pauper, et inops, qui non habet, vnde viuat, qui habet priuilegium electionis fori. Notant Doctores in d. leg. vnic. Couarru. in pract. d. cap. 6. num. 2. versic. secundus subsequitur casus, Belluga in specul. rubr. 23. vers. sed pone, num. 10. Natta cons. 590. numer. 7. Menochius d. casu 66. nu. 14. Carauita ritu 233. num. 3. & 4. Troisius ritu 290. ex num. 8. Trentacinquius vbi supra, num. 32. Nouarius d. sect. 1. q. 16. Thesaurus decis. 177. nu. 4. Rebuffus in dicta glossa vltima, vers. & pauperes, Gregorius Lopez in l. 20. tit. 23. par. 3. gloss. 2. per textum ibi. & in l. 5. tit. 3. eadem par. 3. gloss. 5. Didacus Perez in l. 1. tit. 1. lib. 3. ordinament. verb. pobres, colum. 764. Azeuedus in d. l. 9. num. 14. titul. 3. lib. 4. recopilat. Castillo lib. 3. quotidian. controuers. d. cap. 25. num. 18. Iure quidem, quoniam paupertas, præsertim inuoluntaria, maxima est miseria, facitq; homines maximis miserijs obnoxios. Isidorus in c. pauper, 11. q. 3. Pauper dum non habet, quod offerat, non solum audiri contemnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur, citò violatur auro iustitia, nullamq; reus pertimescit culpā, quam redimere nummis existimat, & Iuuenalis satyrarum lib. 1. vers. 462.

Nil habet infelix paupertas durius in se,
Quàm, quòd ridiculos homines facit.

& infra versu 474.

Haud facilè emergunt, quorum virtutibus obstat.
Res angusta domi.

Habet autem paupertas bona multa, mala autem plurima, vt de dolijs Iouis dixit Homerus, Illiados libr. 24. Quadraginta quatuor prærogatiuas paupertatis, & decem, & septem incommoda, collegit Lucas de Penna in l. eos, vltima, Cod. de ijs, qui numer. libert. vel paupert. se excus. libr. 10. meminit Glossa vltima, & Apostilla ibi, in l. si quis habens, 24. ff. qui, & à quib. manumiss. lib. non fiunt. Rebuffus in d. glossa vltima, vers. & pauperes, Matienzus in dialogo relatoris, par. 4. cap. 8. ex num. 1. Cerdan Tallada, tractatu de la visita de carcel, cap. 16. et 17. in quibus congessit 85. priuilegia paupertatis, & 16. incommoda, Tuscus liter. P. concl. 163. et seqq. vsque ad 166. Sebastianus Medices tractatu de casibus fortuitis, 2. par. quæst. 4. ex nu. 9. Troisius vbi supra, & omnia paupertatis priuilegia latissimè integro tractatu prosequutus est Cornelius Benincasius tractatu de paupertate, et eius priuilegijs, tom. 18.

tractat.

tractat. Io. Lupus *de vsur.*, *comment.* 1. §. 5. *num.* 6. Viuius *decis.* 268. Riccius *collect.* 226.

562 Quis autem censendus sit pauper est arbitrarium Iudici, Couarruuias *lib.* 2. *variarum*, *cap.* 6. *num.* 8. Menoch. *de arbitrar. casu* 65. Tuscus *liter. P. conclus.* 160 Medices *vbi supra*, *num.* 2. & 3. Didacus Perez *vbi supra*, Nouarius *dict. sect.* 1. *q.* 17. Mangilius *tract. de imputationibus*, *& detractionibus*, *quæst.* 138. & Castillo *lib.* 3. *quotidian. d. c.* 25. *num.* 18. *in fine*.

563 Et quomodo probetur paupertas Mascardus *concl.* 1159. *ex nu.* 13. *vol.* 3. Tuscus *liter. P. conclus.* 162. Romanus *cons.* 245. *num.* 8. & 9. & ibi additio Mandosij, Couarruuias *vbi supra*, Viuius *decis.* 434. *ex num.* 5. Farinacius *decis.* 532. *ex num.* 2. *par.* 2. *tom.* 2. Medices *vbi supra num.* 7. Marcellus Cala *de modo articul.* §. 2. *glos. vnic. ex num.* 398. Barbosa *in l. si constante*, 25. *in princ. nu.* 63. & 64. *ff. solut. matrim.*

564 De iure Regni Castellæ, & eius praxi, pauper dicitur ad effectum gaudendi prædicto priuilegio, qui non habet in bonis tria millia marauedinorum æreorum ita notat Couarru. *in pract. d. cap.* 6. *nu.* 3. & *in tract. de veter. numismat. collation cap.* 6. *num.* 5. *vers. Is nouem ablation.* Azeuedus *in l.* 9. *nu.* 14. *tit.* 3. *lib.* 4. *recopilat.* Est autem marauedinus æreus minutissima illius regni moneta, & cæterarum mensura, valoris trigesimæ quartæ partis regij argentei; vt idem Couarruuias adnotauit *in d. tractat. de collatione veterum numismatum*, *cap.* 1. *nu.* 1. Petrus à Plaza *in epitome delictorum*, *cap.* 2. *nu.* 14. & 15.

565 Quintò, censetur miserabilis persona *orphanus*, vt gaudeat prædicto priuilegio, vt omnes citatis superius animaduertunt, quos iterum referre esset superuacuum, & Nouarius *d. sect.* 1. *q.* 5. *nu.* 5. Orphanus autem dicitur, minor quatuordecim annis, seù pupillus vtroque parente orbatus, sic explicat vocem Lexicon, græcum Simonis Grinei. & sentit Cynus *in l. orphanotrophos, nu.* 6. *C. de Episcop. & cleric.* Albert. *in l. vnic. num.* 2. *C. quand. Imperat.* & Paul. *in rubr. cod. tit.* consonat Io. de Platea *in l. vniuersi, nu.* 2. *C. de fund. rei priuat. libr.* 11. Gratianus *tom.* 1. *discept. forens. cap.* 182. *nu.* 1.

566 Et quidem si de proprietate vocis agatur, res est certa orphanus non esse, nisi sit pupillus; verum vsus, & praxis Regnis Castellæ, maxima cum ratione, ad id priuilegium admisit minorem viginti quinque annorū parentibus orbum, quoniam iste ob minorem ætatem suis rebus interesse nequit, & quod orbus sit, destitutus est parentum auxilio. Notat Gregor. Lopez *in d. l.* 5. *tit.* 3. *par.* 3. *gloss.* 4. & *in l.* 41. *tit.* 18. *eadem par.* 3. *gloss.* 1. Couarru. *in practic. dicto cap.* 6. *num.* 2. Belluga *in specul. rubr.* 23. *vers. sed pone*, *nu.* 1. *vers. de aliquibus dubitatur*, Escobar *de ratiociniis cap.* 7. *nu.* 6. Castill. *lib.* 3. *quotid. d. cap.* 25. *nu.* 17. *circa fin.* Villadiego *in politic. cap.* 1. *nu.* 87. Nouar. *vbi supra*. Nisi quod in Regno Neapolitano minor dicitur qui ad decimum octauum annum non peruenit, quo finitur minor ætas, & qui eum excessit, est maior *est constitut. minorum ætas*, & *de restitut. minor.* quæ processit ex iure Longobardo, quo attento, tàm in masculo, quàm in fœmina, minor ætas finitur anno decimo octauo, iuxta *l.* 1. *de prohibit. alienat. minor.* qui in legibus Longobardis est, *tit.* 29. *libr.* 2. & notat Andreas de Barulo *in leges Longobard. tit.* 4. & Glossa *in cap.* 1. *verb. à decimo octauo anno*, *de pace tenenda inter subditos*, tractat Franchis *decis.* 632. *nu.* 3. & *decis.* 630. *ex nu.* 3.

567 Didacus Perez *in l.* 1. *tit.* 1. *libr.* 3. *ordinament. verb. pobres*, *colum.* 770. *vers. item est notandum*, existimat orphanum non dici vulgariter, nisi quis sit orbus vtroque parente; & sic non comprehendi in legato orphanis relicto, qui non est vtroque parente orbus. Verum eius sententia rigoris plena vera non est, imò orphanus propriissimè dicitur minor patre orbus, etiam si matrem habeat, quoniam patris ope destitutus est, quæ est præcipua: nam infirmum est fœminæ auxilium, maximè viduæ, atque ita explicat vocem, *orphanus*, Calninus *in lexico*, & ferè omnes alij.

568 Neque verò solum orphanus dici potest, qui patre orbus est matrem habens; verùm etiam, qui patrem habet, & orbatus est matre, quod probat singularis textus *in cap. admonere*, 33. *q.* 2. & planè docet Paul. Castrens. *in rubr. num.* 1. *C. quando Imperator*, nisi mendosa est lectura, & appositum est verbum, *matrem*, pro *patrem*, quod suspicor: hunc autem matre orbatum existimarem, vt orphanum, gaudere priuilegio *d. l. vnica*, nisi quòd crederé, in hoc versari Iudicis arbitrium; nam si pater sui cōpos, & prudenter se gerens erga familiam, remq; suam familiarem, filios patrio amore prosequeretur, eosque ex animo protegeret, non crederem indulgendum esse illis hoc priuilegium electionis fori; nam qui talem habet patrem, fomentum matris non desiderabit, neque eius opera indigebit; verùm si pater sibi, ac rebus suis malè consulens, struthionum similis filios oblitus, *duratur ad eos, quasi non sint sui*, Iob 39. *num.* 16. si dissiparet eorum bona maceria, aut arriperet, & vsurparet, eisque non prospiciens eos desereret, aut odio haberet, non video cur orphanis denegandum esset hoc priuilegium; cum patrē habere non sit censendus, qui patrem habent inutilem, vt dicebamus supra de inutili marito num. 540. & elegāter multis in eam rem adductis probat Petrus de Lara *de anniuersarij, & cappellanijs*, *lib.* 1. *cap.* 21. *ex num.* 31. & ibi *num* 33. & *inde*, quo casu in eos rectè cadit orphanorum nomen, iuxta textum *in d. cap. admonere*, in quo agitur de patre, qui post occisam vxorem gerebat se, vt filiorum prædo tametsi dùm sub patris potestate sunt, non possint dici pupilli.

569 Sextò, censetur miserabilis persona, & gaudere hoc priuilegio, *captiuus & carceratus*, Rebuffus *d. gloss. vltima, vers. duodecimo*, Menochius *d. casu* 66. *num.* 17. Nouarius *d. sect.* 1. *q.* 14. & 26. & alij.

570 Septimò inter miserabiles connumeratur *peregrinus*, & *aduena*, & gaudet prædicto priuilegio, Butrius *in d. c. significantibus*. 38. *num.* 22. *de offic. & potest. iudic. delegat.* Rebuffus *in d. gloss. vltim. vers. tertio peregrini*, Menochius *dict. casu* 66. *numer.* 15. Thesaurus *dict. decis.* 177. *numer.* 1. Tapia *in dict. constit. statuimus*, *numer.* 17. Nouarius *d. sect.* 1. *q.* 22.

571 Octauò, sunt miserabiles personæ, *mercatores*, qui in itinere pro gabellis grauantur, ita vt possint gaudere hoc priuilegio electionis fori. Butrius, Thesaurus, & Tapia, *vbi supra*, Rebuffus *vers. quinto mercatoribus*, Menoch. *d. casu* 66. *nu.* 18. Trentacinquinus *variarum*, *lib.* 2. *de citationibus*, *d. resolut.* 2. *nu.* 33. Nouarius *d. sect.* 1. *q.* 13. cum & hi aduenæ sint.

572 Nonò, enumerantur *agricolæ* inter miserabiles personas, quæ gaudent hoc priuilegio, à Mariano Socino *in cap. cum sit generale*, *num.* 25. *in fine de foro competenti*, post Innocentium *in d. capit. significantibus*, 38. *num.* 1. quos sequitur Menochius *dicto casu* 66. *num.* 22.

573 Decimò, enumerantur inter miserabiles quoad hoc priuilegium, *scholares*, dùm in Academia studijs operam dant, idque ex multis capitibus, quia pauperes, quia aduenæ, & peregrini, & ob multa alia, prosequitur eorum miserias Horatius Lucius *de priuileg. scholar. in præfatione*,

tione, num. 13. cum seqq. notat Viuius decis. 05. nu. 5. Menochius d. casu 66. numer. 26. Nouarius d. sect. 1. q. 15. numer. 1.

574 Vndecimò, enumerantur inter miserabiles, gaudentes fori priuilegio, meretrices: nam nulla maior miseria esse potest quam meretricijs artibus victum quærere. Sic decisum in Sacr. Regn. Consil. Neapolit. refert Franchis decis. 233. sequuntur Viuius decis. 521. num. 5. Carauita ritu 19. nu. 8. 9. & 10. Muschatellus in praxi lib. 1. p. 6. glossa, priuilegiata in additione liter. A. Tapia in d. constit. statuimus, num. 24. Menochius d. casu 66. num. 25. Paschalis de virib. patr. potestat. par. 2. capit. 2. numer. 99. Capiblancus in pragmat. 8. par. 1. num. 311. de Baronibus, Nouarius d. sect. 1. q. 7. num. 5. Gallupus in praxi, par. 2. cap. 6. num. 58. additio ad decisionem Thesauri 177. ad num. 13. tametsi videatur illud limitare ad Regnum Neapolitanum, quasi solùm in Regno Neapolitano meretrices essent miserabiles.

575 Duodecimò, miserabiles etiam censentur, quoad hoc priuilegium, expositi, liberti ecclesiæ, publici pænitentes, nuper ad fidem conuersi, & si qui sunt alij, in quibus eadem inueniatur miserationis ratio, quæ in superiùs enumeratis; vt hos, & alios enumerat Innocentius in d. cap. significantibus, 38. num. 1. Ioannes Andreas num. 4. Butrius num. 22. Zabarella num. 2. 3. & 5. Panormitanus num. 6. Imola num. 19. de offic. delegat. Rebuffus in d. gloss. vltima, Tapia in d. constitut. statuimus, numer. 17. Castillo d. cap. 25. num. 19. Erasmus Cochier de iurisdictione tomo 1. par. 4. q. 198. Marcus Antonius de Amatis decis. 99. Marta de iurisdictione, 2. part. cap. 21.

576 Hoc autem priuilegium miserabilium personarum infringit duobus modis ius commune, videlicèt. Primò, duas fallentias vnius regulæ, quę iuxta ius commune locum habent: secundò, vnam alteram regulam. Ac per consequens non est simplex priuilegium, sed duplex. In primis prima regula est, nemine posse trahi ad iudicium extra domicilium, sed vocari debere ad iudicium coram sui domicilij Iudice. Hæc regula pertinet ad reos eorumque beneficium: continetur autem in cap. 1. seù §. primo, in Authent. vt differentes Iudices, collat. 6. titul. 15. Quæ tamen regula iuris ordinarij habet ex eodem ordinario iure duas excèptiones, seù fallentias. Prima est, nisi Iudex ordinarius, sit negligens, §. super hoc, seù capit. 7. in Authent. de quæstore, collat. 6. tit. 9. cui consonat de iure Pontificio ex Concilio Tridentino, session. 24. decreto de reformation. cap. 20. Secunda exceptio, seu fallentia, nisi impetretur imperialę rescriptum ad extraordinariū Iudicem, l. si quando, 2. C. de dilationibus, l. in criminali, 5. C. de iurisdict. omn. iudic. Istæ tamen fallentiæ seù exceptiones, non habent locum in miserabilibus personis, quæ inuitæ, neque cum ordinarius est negligens, neque vigore rescripti imperialis, trahi possunt extra domicilium; seù extra Prouinciam ad extraordinarium Iudicem; quod priuilegium reducit eas, cum conueniuntur tanquam reæ, ad regulam prædictam iuris communis. Ita probat textus in d. l. vnica, in 1. part. C. quando Imperator, notat ibi Cynus ante numer. 1. Bartolus numer. 2. Baldus numer. 2. Salycetus numer. 1. Paulus numer. 1. & 2. Fulgosius num. 1. Afflictis in d. constitut. statuimus, num. 14. Follerius in practic. crim. 1. part. 2. part. rubric. audiantur excusatores. num. 93. Trentacinquius lib. 2. variarum, tit. de citationibus, resolut. 2. nu. 1. & 2. Castillo lib. 3. quotidian. controuers. cap. 25. ex num. 3.

577 Amplia primò, vt per rescriptum Imperiale non censeatur derogatum huic priuilegio, etiā si insit rescripto clausula, non obstante quacunque lege contrarium disponente, ita notant Bald. Salycet. Paul. Foller. Trentacinqu. vbi supra, & Afflictis num. 15.

578 Amplia secundò, vt non censeatur derogatum huic priuilegio per rescriptum, etiam si contineat clausulam, non obstante quocunque priuilegio, de quo oporteat specialem facere mentionem, aut clausulam, non obstantibus priuilegijs quibuscunque, etiam si essent talia, de quibus facienda esset mentio de verbo ad verbum, nisi facta fuerit expressa mentio pupillorum, viduarum, vel aliarum miserabilium personarum. Ita notant Cynus in d. l. vnic. num. 3. Albericus num. 2. Angelus, num. 4. Fulgosius num. 1. Paulus num. 2. & 3. Felynus in cap. accedentes, 11. num. 4. de præscription. Alexand. cons. 122. nu. 16. lib. 4. Decius cons. 165. numer. 5. Barbosa in l. 1. art. 4. num. 72. ff. de iudicijs, Menochius d. casu 66. nu. 32. & de præsumptionib. lib. 6. præsumpt. 40. num. 6. 13. 22. & 25. Rebuffus commentar. in l. reg. tractat. seù titul. de sent. prouisional. art. 3. d. gloss. vltim. vers. decimo quinto; Afflictis in d. constitut. statuimus, numer. 15. qui testatur ita vidisse se sæpius iudicatum, & obseruatum Foller. ibidem num. 20. Tapia num. 30. idem Foller. vbi supra, Trentacinquius d. resolut. 2. nu. 1. & 2. & 3. Paschalis de patr. potestat. par. 2. cap. 2. num. 160. Io. Antonius de Nigris in cap. quod decretam, 42. nu. 9. Nouarius in praxi election. fort. sect. 2. q. 1. num. 1. & q. 14. num. 1. & q. 47. num. 1. & 2. Galluppus in praxi Sacr. Consil. par. 2. capit. 6. num. 60. Castillo lib. 3. quotidian. controuers. d. cap. 25. num. 7. Grammaticus decis. 20. vbi pro hac sententia refert decisum, & Petra, & Didacus de Mari ad eum locum, Franchis decis. 187. & decis. 192. & decis. 517. num. 3. & additiones ad ea loca. Castillo decis. 39. ex num. 1. lib. 1. & ibi additio, Gumba decis. 82. num. 4. Mastrillus decis. 147. ex num. 28. Peregrin. decis. 129. numer. 7. Gratianus disceptat. forens. cap. 182. nu. 10. 11. & 12. Thesaurus decis. 177. num. 9. & ad eum locum additio Thesauri filij.

579 Ratio harum ampliationum est. Primò; quoniam clausula generalis derogatoria non reuocat priuilegia clausa in corpore iuris; vt multis relatis diximus supra quæst. 5. num. 300. quibus addo Felynum in cap. non nulli, 28. num. 26. de rescriptis, Raudensem de analogis, cap. 33. num. 83. Anton. Gabriel. libr. 6. communium, tit. de regul. iuris conclus. 9. ex nu. 9. Martam de clausulis, clausula non obstantibus, 77. num. 2. & num. 19. & multos relatos à Barbosa in remissionibus Doctorum, clausula 43. 44. & 45. Nauarium in praxi electionis fort. sect. 2. q. 1. nu. 2. Quo fit, vt cum hoc priuilegium in corpore iuris clausum sit per prædictam generalem clausulam derogatoriam illi non censeatur derogatum.

580 Secundo, quoniam per clausulam derogatoriam generalem non censetur derogatum priuilegio concesso causa miserationis, nisi de ipsis personis, quibus concessum est, fiat expressa mentio. Quod procedit ex regula textus in l. item apud labeonem, 15. §. ait prætor, el 2. ff. de iniurij: ea enim, quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur videntur quasi neglecta, cui consonat cap. quamuis, 4. de præbend. in 6. Ita sentiunt Cynus in d. l. vnic. num. 3. Fulgosius num. 1. & 2. C. quando Imperator, Io. Andreas in d. cap. significantibus, 38. numer. 5. de offic. delegat. Romanus in leg. si verò, 64. §. de viro, numer. 45. ff. solut. matrimon. & cons. 269. num. 3. Paul. Castrens. cons. 278. num. 1. & seqq. 1. par. Alexand. cons. 122. num. 16. lib. 4. Decius cons. 165. numer. 5. Felinus in d. cap. nonnulli, 28. num. 19. de rescript. Tiraquellus in l. si vnquam, in præfatione, numer. 124. C. de reuoc. donat. Franchis decis. 192. nu. 6. Gratianus disceptat. forens. tom. 1. cap. 182. ex nu. 10. Raudensis de analogis. dict.

cap.33.num.84. At priuilegium *d.l.vnic.* causa miserationis, & pietatis concessum est, vt ex ipsa lege constat; non ergo derogatur, nisi expresse mentio fiat miserabilium personarum.

581 Amplia tertiò, vt etiam si in priuilegio aliquo referente se aliud sit clausula, *prout melius, & plenius tenebat, & possidebat antiquus Dominus*, qui antiquus Dominus possideret sub priuilegio continente expresse derogationem *d.l.vnicæ*; nihilominus per nouum priuilegium non censebitur derogatum prædictæ *l.vnicæ*, nisi in nouo priuilegio ei derogetur expresse. Ita refert decisum in Collaterali Neapolitano cōsilio Follerius *in practic. crimin. 1. par. 2. part. verb. audiantur excusatores, numer. 114. in fine*, quam decisionem sequutum est Sacrum Regium Consilium, vt testatur Franchis *decis. 192. numer. 19. & decis. 517.* Castillo *decis. 39. nu. 3. lib. 1.* & Thesaurus *decis. 177. num. 12.* Tapia *in dict. constit. statuimus, numer. 31.* Nouarius *in dicta praxi, sect. 2. q. 1. num. 13.* & expressius *q. 47. num. 5. & ad pragm. Regn. Neapolit. collectan. 223. num. 13.* quidquid contrarium sine fundamento asserat Capiblancus *in pragmat. 8. par. 1. num. 300. de Baronibus*, cuius locus est planè corruptus, cum allegat pro se Vincentium de Franchis, qui prædictam sententiam contra opinionem Capiblanci, amplectitur, & rationibus confirmat. Ratio ampliationis est, quoniam quamuis regulariter relatum sit in referente, *l. asse toto, cum vulgat. ff. de hære. instit.* etiam cum omnibus suis qualitatibus, vt considerat Franchis *dicta decis. 192. num. 9.* illa tamen verba priuilegij se referentis ad aliud, sunt interpretanda ex Follerio *d. num. 114.* & traditis à Lanario *cons. 66. ex num. 4.* vt cadant super expressis tantum in priuilegio nouiter concesso; videlicèt, vt significent, contenta expresse in priuilegio, nouo, concessa esse, prout meliùs, & plenius tenebat olim antiquus priuilegiatus; non verò, vt ex illis verbis fiat extensio ad alia contēta in antiquo priuilegio, & non expressa in nouo. Quæ confirmantur ex traditis ab eodem Vincentio de Franchis *decis. 185. ex num. 1. & decis. 275. ex numer. 7. & decis. 505. num. 22.* & Afflictis *decis. 361. numer. 43.* Regente Tapia *in pragmat. 1. numer. 39. vbi quis de delictis debet conueniri, libr. 3. iuris Neapol. Rubr. 6.* Viuio *decis. 208. ex num. 1.* eodem Tapia *in decis. Sac. Consil. 11. ex num. 8.* & Io. Thoma Minadoo *in repet. constitut. in aliquibus, sub tit. textus constitutionis, num. 39.* qui dicunt sæpè iudicatum in Sacro Consilio, priuilegia quæ conceduntur alicui magno Principi cum casibus reseruatis, non transire in generali alienatione cum assensu facta, in personas inferioris notæ, quibus talia Rex non fuisset concessurus; idque multis iuris locis in eam rem adducta comprobant, quibus acquiesco, etiam si eorum sententia conetur dubitabilem reddere Rouitus *in pragm. 1. num. 43. vbi delict. quis deb. conu.*

582 Ex quibus vtiliter colliges, quando sit facienda remissio causarum miserabilium personarum ad Barones in Regno Neapolitano, virtute priuilegiorum ipsi concessorum in inuestituris: in Hispaniarū enim Regnis nunquam fit remissio, neque sunt eiusmodi priuilegia concessa Dominis vassallorum. Nam si in prædictis inuestituris Regni Neapolitani Baronum sit legitimè derogatū priuilegio *d. l. vnicæ*, erit facienda remissio ad Baronem, sin minus facienda non erit, sed causa retinenda vel in Sac. Consil. vel in Magn. Cur. Vicar. quæ item est superius regium tribunal legitimum prædictarum causarum, *iuxta dict. constitut. statuimus, de offic. Magistr. iustitiar.* subordinatum tamen quòad appellationes Sacro Regio Consilio supremo iustitiæ tribunali, quemadmodum illi cætera omnia tribunalia Regni subordinata sunt.

583 Secunda regula iuris communis pertinēs ad actores est neminem posse adire superiorem per viam querelæ omisso medio, scilicèt Iudice inferiore; sed debere coram inferiore prius litem mouere, & si ille grauauerit ad superiorem appellare, vt statuitur *in l. nemo. 4. Cod. de iurisdict. omn. iudic.* & de iure Regni Castellæ *in leg. 8. & 9. tit. 3. lib. 4. recopilat.* Hæc autem regula fallit in istis miserabilibus personis, cum agunt, quæ possunt introducere causam in prima instantia, si voluerint coram supremis tribunalibus ex priuilegio *d. l. vnicæ, in 2. part.* & de iure Castellæ *in dict. l. 8. & 9.* Notant *in prædicta l. vnica*, Cynus *ante nu. 1.* Baldus *num. 2.* Salycetus *num. 2.* Paulus *num. 4.* Follerius *in praxi, verb. audiantur. excusatores, numer. 93.* Belluga *in speculo, rubr. 23. vers. sed pone, num. 8.* Trentacinquius *variarum, lib. 2. de citationibus, dicta resolut. 2. n. 3. & 4.* Castillo *lib. 3. quotidianar. cap. 25. num. 10.*

584 Isti sunt effectus priuilegij fori prædictarum miserabilium personarum, quæ tametsi hoc, & alijs priuilegijs gaudeant, quæ enumerat Rebuffus *in d. gloss. vltima, ex vers. quibus prærogatiuis*, Nouarius *in practi electioni fori, sect. 3. q. 12. ex num. 1.* qui integrum etiam de illis promulgauit tractatum: non tamen ita illis fauendum est in iudicio, vt alijs iniustitiam faciamus, *cap. ex tenore 21. de foro competent. cap. nuper, 6. §. quod autem, de donat. inter virum, & vxorem*, Ideò enim Exod. 23. num. 3. dicitur: *Pauperis quoque non misereberis in iudic.* & nu. 6. *Non declinabit in iudicium pauperis.* Leuit. 19. nu. 15. *Non facies, quod iniquum est, nec iniustè iudicabis, non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis*; & Deuteronom. 1. num. 16. & 17. *Audite illos, & quod iustum est iudicate, siue ciuis sit ille, siuè peregrinus. Nulla erit distantia personarum, ita paruum audietis, vt magnum, nec accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est.* Notarunt Philo Iudæus *libro de Iudice, prope finem*, Albericus *in d. l. vnica, in principio*, Rebuffus *vbi supra*, Follerius *in cap. quod decretam, num. 15.* Caballinus *milleloqu. 698.* Neuizano *in sylua nuptiali, lib. 6. num. 28.* vt discant iudicare, quid clementiam, & potestatem, quam non habent, ostētantes, misericordiæ prætextu violant sanctarum iura legum. Audiant si minus sacras literas Martianum Iurisconsultū diuino motum spiritu, qui quandoque ad piorum eruditionem per os etiam impiorum loquutus est, *in l. respiciendum, 11. ff. de pœnis. Nec enim (inquit) aut seueritatis, aut clementiæ gloria affectanda est, sed perpenso iudicio, prout quoque res expostulat, statuendum est.*

585 Prædictam autem conclusionem septimam principalem sic declaratam ampliabis primò, vt idem priuilegiū electionis fori competat Ecclesiæ. Ita sentiunt Isernia *in d. constitut. statuimus, verb. miserabilium, & vers. de Ecclesia*, qui refert sic decisum in Sacr. Consil. Afflictis ibi, *num. 16.* Follerius *num. 21.* Tapia *num. 21.* idem Afflictis *decis. 257.* vbi Vrsillus, Capycius *decis. 160.* & ibi Petra, Franchis *decis. 234. num. 4.* Viuius *decis. 521. nu. 3.* idem Follerius *in cap. quod decretam, num. 13.* Carauita *ad ritum 229. num. 1. & ad ritum 233. nu. 1. & seqq.* & Nigris *in d. cap. Regni, quod decretam, 42. numer. 9. & 10.* Couarruuias *in practic. cap. 7. num. 3.* Menochius *de arbitrar. lib. 2. dicto casu 66. num. 19.* Scaccia *de appellation. q. 7. num. 130.* Trentacinquius *variarum, libr. 2. tit. de citationibus, d. resolut. 2. num. 34.* Marta *de iurisdictione, part. 2. cap. 21. numer. 5.* Paschalis *de patr. potestat. par. 2. capit. 2. numer. 89.* Nouarius *in dicta sua praxi, sect. 1. quæst. 28. ex num. 1.* Ratio est, non quidem, quò Ecclesia censeatur miserabilis persona, vt rectè notauit Couarruuias contra quosdam, qui perpe-

ram

ram contrarium opinati sunt; sed quia ex vi interpretationis priuilegium concessum pupillis extenditur ad Ecclesiam, quæ censetur a iure simili minoribus, quorum res ab alijs administrantur, *cap. 1. cap. auditis, 3. de in integr. restit. l. vt inter diuinum, 13. C. de sacrosanct. eccles.* notant idem Isernia, Couarruuias, Carauita, & Tapia, *vbi supra*, idem Tapia *in l. vltima, 2. part. c. 10. 3. num. 92. ff. de constit. Princip.* Euerardus *in locis legalibus, loco 68. à pupillo ad Ecclesiam, vel piam causam*, Tiraquellus *de priuilegijs piæ causæ, priuileg.* 142. Quare tametsi iure communi non sit expressum, Ecclesiam hoc priuilegio gaudere, nisi eùm patitur violentiam, rapinam, vel fraudem, iuxta tradita à Matthæo de Afflictis, & Couarruuia, *vbi supra*, ob prædictam rationem praxis introduxit in Regnis Castellæ, & Neapolis, vt Ecclesia isto iure pupillorum vtatur.

586 Amplia secundò, vt eodem priuilegio gaudeant Ciuitas, & Vniuersitas quælibet, & Respublica, Monasteria, loca pia, Confraternitates, Collegia, & piæ causæ, vt ob eandem rationem prædicti tradiderunt, & notauit Rolãdus *cons. 68. ex nu. 20. vol. 3.* Caualcanus *decis. 37. nu. 13. 1. par.* Castillo *lib. 3. quotidianar. cap. 25. num. 30.* Scaccia, *vbi supra*, Vrsillus *ad Afflict. decis. 257. num. 3.* reddens rationem, quòd Vniuersitas includat pupillos, & viduas, & multas alias miserabiles personas, Regens Tapia *decis. Sac. Consil. 36. nu. 5.* Galluppus *in praxi Sac. Reg. Cons. part. 5. cap. 6. num. 58.* referens de hac re decisionem Sacr. Consil. qui omnes loquuntur de Republica, seu Vniuersitate. Petra *ad Capycium decis. 160. liter. B.* qui refert pro eadem sententia Afflict. *in prælud. constit. q. 5. num. 3. & 4.* sed ibi non loquitur de hoc priuilegio, sed de restitutione in integrum.

587 Amplia tertiò, vt eodem priuilegio gaudeant Clerici litigantes pro rebus, & patrimonio Ecclesiæ, non pro suo proprio patrimonio, vt iure Regni Neapolitani statuitur *in ritu. 229.* & ad eum notat Carauita *numer. 1.* Isernia *in d. constit. statuimus, vers. item Clericus*, Afflictis *ibidem. nu. 22.* Follerius *nu. 55.* Tapia *nu. 23.* Io. Anton. de Nigris *in d. cap. quod decretam, 42. num. 10.* Franchis *decis. 597. nu. 1.* Viuius *decis. 27. nu. 1. & 2.* Paschalis *de patr. potest. p. 2. cap. 2. nu. 89.* Cala *de mod. articul. §. 1. gloss. 1. nu.* 87. Nouarius *in d. praxi, sect. 1. q. 31. nu. 1.* Riccius *collect. 300. & collect. 5283.* Quod procedit ex eadem ratione: nam cum Clericus agit pro re Eccles. ipsa Ecclesia agere videtur; quando verò pro re propria, cessat ratio priuilegij.

588 Subamplia dictam ampliationem, tertiam, vt Clerici gaudeant eodem priuilegio in causa propria, & priuata, cum agunt pro iniuria sibi facta: non enim debet esse minus priuilegiata persona Ecclesiastica quàm bona Ecclesiastica, cum bona sint propter personas *§. vltimo, instit. de iur. natur. gent. & ciuil. l. iustissimè. 44. in princ. ff. de adil. edict.* Ita sentiunt Vinc. de Anna *allegat.* 146. Tapia *in d. constit statuimus, numer. 22.* Franchis *d. decis. 597.* Viuius *dict. decis. 27.* Paschalis *vbi supra, num. 90.* Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ, 2. par. q. 59. num. 3.* Nouarius *in praxi, sect. 1. q. 31. nu. 2.* Riccius *d. collectan. 300.*

589 Amplia quartò, vt Curiales gaudeant eodem priuilegio electionis fori. Ita statuitur de iure Regni Neapolitani *in ritu 228. & 229. in fine, ritu 235. & 233.* notat Carauita *in d. ritu 229. num. 6, & in ritu 232. num. 1. cum seqq.* Afflictis *decis. 56.* Follerius *in dicta constit. statuimus, numer. 16.* Tapia *ad prædictos ritus*, quos retulit *lib. 3. iuris Neapolitan. sub rubric. 1.* Capiblancus *in pragmat. 8. part. 1. nu. 334. de Baronibus*, Freccia *de subfeudis, li. 1. tit. de officio magni Seneschalchi, numer. 3.* Camillus Borrellus *de Regis catbol. præstantia, cap. 62. num. 35. vers. quintò, & nu. 36.* Marcellus Cala *de modo articulandi, §. 1. gloss. 1. num. 90.* Nouarius *in praxi, section. 2. quæstion. 34. & quæst. 40.* Gratianus *tom. 3. disceptat. forens. cap. 421. ex nu. 1.* cum quo iure cõueniebat de antiquo iure Castellæ, *l. 9. tit. 3. li. 4. recopilat.* Qui autem dicantur Curiales, vide apud Matthæum de Afflictis *in d. const. statuimus, nu. 13.* Tapiam *nu. 12.* Carauitam *ad ritum 232. ex num. 1.* Hoc autem ideò statutum est, ne ratione litium à suorum officiorum ministerio, & loco, in quo officium exercendum est, auocarentur.

590 Limita primò, prædictam quartam ampliationem de iure nouiori Regni Castellę, quo attento non possunt Curiales, aut Officiales causas suas, aut suarum vxorum, vel suorum filiorum trahere ad regiam curiam, in qua sua officia exercent, correcto quòad hoc iure vetustiori. Ita statuitur *in l. 10. dicto tit. 3. lib. 4. recopilation.* vbi notauit Azeuedus, iure recedens ab opinione Didaci Perez. Quod quidem ideo statutum est, ne ob nimiam Officialium potentiam cum suis socijs iniuriam paterentur collitigantes, & vt hoc ius statueretur Neapoli, ob hanc eandem rationem, non potuit obtinere ciuitas Neapolitana per suam supplicationem, vt notauimus inferius num. 711.

591 Limita secundò, de iure Regni Neapolitani vt Curiales pro iuribus cessis non possint hoc priuilegio gaudere. Ita disponit *ritus 228.* & ibi notat Carauita *ex num. 5. & ritu 290.* Reg. Tapia *ad eundem ritum, libr. 3. iuris Neapolitani, sub rubric. 1.* Follerius *in dicta constitut. statuimus, num. 74. & 78.* Idque factum est ad euitandas fraudes, & molestias illatas collitigantibus ab istis Curialibus; tametsi Carauita *dicto ritu 228. numer. 9.* dicat istos ritus non obseruari. Sed non video, cur non sit adscribendum vitio, & culpæ Iudicum, eurque possit tuta eorum esse conscientia, si quæ sanctè, & iustè, maximaq; cum ratione stabilita sunt, non obseruẽtur ab illis, sub eo prætextu, quod ab alijs non sint obseruata, quasi iniquitas illorum, qui leges non custodiunt, & rectè statuta violarunt, excuset iniquitatem futuram illorum, qui simili peccato se fecerunt obnoxios. Ego semper fui in ea sententia, vt credam, legem iustam, & ad bonum publicum spectantem, pro qua militat vis rationis naturalis, & æquitatis, non posse vinci à praua Iudicium proditorum consuetudine, qui eam deferentes ob priuatos affectus quorum Deo optimo maximo reddituri sunt, rationem, à lege deuiarunt. Igitur, quæ non sunt obseruata, & obseruentur, & bono vsu, legibusque antiquis conformi emendabitur, tùm iniquitas Iudicium iniquorum, tùm praua consuetudo legibus aduersaria. Hæc dicta sint modo, ne sit opus eadem iterum in similibus casibus repetere; quorum vtinam non esse tanta frequentia.

595 Amplia quintò, (vt reddeamus ad miserabiles personas,) vt miserabiles personæ gaudeant hoc priuilegio electionis fori, tàm in ciuilibus, quàm in criminalis causis, actiuè, & passiuè. Quod probari videtur ex *dicta l. vnica*, quæ nulla facta distinctione ciuilis aut criminalis causæ, illud priuilegium indulget. Ergo indistinctè erit practicandum. Ita etiam expresè statuitur de iure Regni Neapolitani *in ritu 230.* vbi notat Carauita *num. 1. & 5.* Isernia *in dicta constitut. statuimus, versic. item si pupillus*, Afflictis *num. 53.* Follerius *num. 69. cum sequentibus*, Reg. Tapia *num. 53. versic. amplia quintò*, Menochius *de arbitrarijs, dicto casu 66. numer. 34.* Camillus Borrellus *ad Bellugam in speculo Principum, rubric. 38. §. conquaruntur*,

in

in additione prima, Vincent. de Franchis *decis.* 599. Vrsius *decis.*65. Riccius *collectan.*1. Trentacinquius *de resolut.* 2.*nu.*13. Gratianus *d. scept.f. reus.tom.*1.*cap.*182.*num.* 5. Castillo *lib.* 3. *quotidianarum*, *dicto cap.* 25.*num.* 20. Nouarius *in dicta praxi*, *sect.* 2.*q.* 2.*num.* 1. quo conferunt dicta à nobis supra, *nu.*538. & ibidem allegati. Ratio est, quam reddit Folletius à quo non citato transcripsit Nouarius. Quoniam priuilegium *d.l.vnica*, eo tendit, ne miserabiles aduersariorum potentia indebitè vexentur in iudicio: hæc autem tàm ciuilibus, quàm criminalibus causis communis est; quippè cùm etiam delinquentes defendi, & protegi debeant à Iudicibus, ne opprimantur, *l.si non defendantur*, 19.*ff.de pœnis* quo fit, vt tametsi in delictis non sit delinquentibus succurrendum, *l. auxilium*, 37. §.*in delictis.ff.de minoribus*, tamen hoc priuilegium, de quo agimus, delinquentes, non amittant.

593 Contrariam sententiam huic ampliationi, imò personas miserabiles delinquentes non gaudere priuilegio electionis fori; sed præcisè conueniri debere in loco, in quo delinquerunt, amplexi sunt Scaccia *de appellationib.* *q.*7.*num.*132. & Marchesanus ab eo relatus: in eâdem inclinat Nouarius, *vbi supra*, *ex nu.*5. tametsi tandem videatur manere irresolutus, quemadmodum ipsemet Scaccia, qui vltimo loco refert Afflictum pro contraria sententia, quam nec impugnat, nec approbat. Fundamentum primum huius sententiæ est textus *in Authent.qua in Prouincia*, *C. vbi de crim.agi oport.* quo statuitur reum apud Iudicem loci delicti conueniri debere nullo obstante priuilegio.

594 Secundò, eadem sententia probatur ex textu *in cap. primo de priuileg. in* 6. vbi statuitur exemptos quocumque priuilegio, non obstante posse conueniri coram ordinarijs in loco delicti, contractus, aut rei sitæ. Qui planè conuenit cum prædicta *Auth.qua in Prouincia*, vt animaduertunt Baldus ibi, *num.*1.& 6. & Paulus *num.*1.

595 Sed non est recedendum à supradicta quinta ampliatione, neque obstat textus *in d. Authent.qua in Prouincia*, quoniam ille non tollit priuilegia clausa in corpore iuris, vt docet ibidem Glossa, *verb. illic. omni priuilegio*; Azo *in summa eodem titulo*, *num.* 5. Cynus *in principio*, & *num.* 1.& 6. Bartolus *num.* 1. Albericus *nu.* 1.& 8. Baldus *num.*7. Angelus, *num.*6. Paulus *nu.*5. Fulgosius *numer.* 2. *in fine*, & est communis sententia, consona doctrinæ superiùs à nobis traditæ hac eadem disputatione quæst.5.nu.300. & hac eadem quæstione nu.577. videlicèt, clausulam derogatoriam generalem non tollere priuilegia clausa in corpore iuris, neque concessa causa miserationis, vt diximus ibidem nu.580. Cum igitur hoc priuilgium miserabilium inclusum sit in corpore iuris, & sit miserationis causa concessum, non censebitur derogatum per *d. Auth. qua in Prouincia*, cum in illa nulla illius mentio fiat.

596 Imò verò est rationi consonum, iuxta dispositionem prædictæ *Authentica*, vt eo priuilegio gaudeant miserabiles. Primò, quoniam in ea excipitur expressè casu appellationis; possunt enim rei extra Prouinciã, in qua deliquerunt, causam appellationis prosequi. Cur ergo non possint miserabiles suas causas in prima instantia introducere in suprema tribunalia, saltem vt dilationibus sublatis litem breuiùs finiant, & citò iustitiam suam consequantur, etiam si Principis tribunal sit extra locum delicti? Secundò, quoniam fieri etiam poterit, vt locus delicti, & locus Regij tribunalis idem sit, quo casu nil obstabit, quominus miserabilis in causa criminali eligat supremum tribunal, vt sit ab iniustis vexationibus tutus. Tertiò, quoniam decisio prædictæ *Authentica*, vt fieri debeat remissio rei ad locum delicti, tunc locum habere non creditur, cum petitur remissio à tribunali superiori ad inferiùs, vt dicemus quæst. 7. num.855. Ergo non est incommodum causam criminalem agitari in tribunali superiori, & ad locum delicti non remitti, cum litigant miserabiles.

597 Neque item obstat textus *in dicto cap.* 1. *de priuileg. in sexto*: nam in eo non agitur de priuilegio fori clauso in corpore iuris; sed de priuilegio extrauaganti, quo non obstante statuitur ibi reum conueniri posse coram ordinario, in loco contractus, rei sitæ, & delicti, dummodò delictum, contractusuè non fuerit factus in loco exempto, vel res ibidem sita: nam eo casu priuilegium operari, ne possit reus, nisi coram suo Iudice priuilegiato cõueniri: quemadmodum stante eodem priuilegio in alijs foris domicilij, originis, aut quouis alio, præterquam in prædictis tribus delicti, contractus, & rei sitæ conueniri non posset, nisi coram eodem. Quod nos adnotauimus supra hac eadem disputatione, quæst.3.nu.144.

598 Amplia sextò, vt hoc priuilegio miserabiles gaudeant, etiam si illi renunciauerint: nam eius renunciatio non valet. Ita sentiunt Glossa *in d.l.vnica*, *verb. excedere*, *C.quando Imperator*, quam sequuntur ibi Baldus *numer.*3. Salycetus *num.*2. Rebuffus *comment.in constitut. reg.art. de sentent. prouision.art.*3.*gloss.vltim.in fin.vers. postremò*, Caballinus *milleloq.*699. Natta *cons.*590.*num.*15.*tom.* 3. Neuizanis *in sylua nuptiali.lib.*6.*num.*37. Belluga *in speculo*, *rubr.* 23. *vers. sed pone*, *num.*9. Carauita *ritu.*231.*num.* 4. Capiblancus *in pragmat.*8.*par.* 1. *num.*301. *de Baronibus*, Trentacinquius *lib.* 2. *variarum*, *titul. de citationibus*, *resolut.*2.*num.*37. Scaccia *de appellation.q.*7. *num.* 115. Franchis *decis.*100. *num.* 21. & *decis.*192. *num.*7. Thessaurus *decis.*177.*num.*5. Giurba *decis.*81. *numer.* 5. Carrocius *de exceptionibus*, *exption.*22.*q.*6.*num.*8. Gratianus *disceptat. forens.tom.*1.*cap.*282.*num.*22. Castilo *lib.* 3. *quotidian.cap.* 25.*num.*23. Barbosa *in l.alia*, 15. §.*eleganter. num.*50.*ff. solut.matrimon.* Nauarius *in praxi electioni fori*, *sect.*2.*q.* 46. & clariùs *sect.*3.*quæst.*7.*num.*1. tametsi *ibidem ex numer.* 5. in contrariam sententiam inclinet, & parum sibi constet. Rationem huius ampliationis reddunt isti, quoniam ista renunciatio tolleret misericordiam, & bonis moribus obesset: vertitur etiam in illo priuilegio magis fauor publicus, quam priuatus, ne miserabiles opprimantur à potentioribus; & seruetur æquitas in Republica; & indultum est ab Imperatore quasi reddituro Deo optimo maximo rationem officij sibi iniuncti in miserabiliũ protectione arctissime reccomandata. Addit Scaccia, quia hoc priuilegium originem habet à iure diuino, vt constat ex locis à nobis relatis supra num. 528. ac per consequens renunciari non potest, sicut nec priuilegium Clericorum. Ex quibus satisfieri potest ijs, quæ in contrarium expenduntur à Nouario: non enim potest fauori publico à singulis miserabilibus renunciari.

599 Illud autem hac in re est notatione dignum, quod si Baro habeat priuilegium cum expressa derogatione *d.l. vnica*, non poterit ei renunciare in præiudicium vassalli potentis remissionem ad eius forum: vt refert decisum Franchis *decis.*541. & sentit Paschalis *de patr.potest.at.par.* 2.*cap.*2 *num.* 107. Videlicèt vt seruetur æqualitas inter Dominos, & vassallos, qui non possunt preiudicare iurisdictioni Baronius, eius foro renunciando, iuxta textum *in l. vltima.Cod.de fruct.& litium expens.l.in sacris*, 12. *vers.& quoniam*, *C.de proxim.sacror. scrin.lib.*12. & notata à Cardinal Tusco *liter. E concl.*306. cum multis consulto omissis.

600 Amplia ſeptimò, (& colligitur ex ampliatione precedentæ,) vt miſerabiles gaudeant eodem priuilegio electionis fori etiam ſi ſint contumaces, contra regulam ordinariam, iuxta quam contumaces amittunt fori declinatoriam, ex eo, quod per contumaciam videtur contumax renunciare exceptioni fori declinatoriæ, eamque amittere; vt probat textus ſingularis *in l. de die 8. §. planè ff. qui ſatiſdar. cogant.* quem in eam rem expendit Angelus *in leg. eum qui, la prima, numer. 2. ff. de priuileg. credit.* dicens ſe eum caſum alibi neſcire. docet Bartolus *in leg. vbi acceptum, 30. num. 3. ff. de iudicijs*, Mangrella *in additione ad Bartol. in d. l. de die, §. planè*, Innocentius *in capit. præterea, num. 4. de dilationibus*: Baldus *in l. ſi qui ex conſenſu, 8. num. 6. & 7. C. de Epiſcop. audient.* Imola *in l. ſi finita, §. item videamus, num. 63. ff. de damn. infect.* Fulgoſius *in l. ſi conuenerit, 18. numer. 12. in fin. verſ. nona limitatiò. ff. de iuriſdict. omn. iudic.* Alexand. *in l. quidam conſulebant, 57. num. 25. ff. de re iudic.* Afflictis *deciſ. 133. ex num. 1.* & ibi Vrſillus, *& ad deciſ. 185. num. 1.* Follerius *in praxi crim. 1. part. 2. part. verbo, banniantur, numer. 51.* Anna *ſingular. 120.* Marcellus Cala *de modo articul. §. 1. gloſ. 1. num. 104. & 105.* Franchis *deciſ. 417. num. 1.* Riccius *ad Franchis d. deciſ. 417.* Giurba *conſ. 95. ex num. 2.* Barboſa *in l. ſi quis poſteaquam, 7. ex. nu. 182. ff. de iudicijs*, Nauarrus *ad pragmat. Regn. Neapolit. collect. 69. num. 1. ad pragmat. 1. de contumacibus*. Sed cur ita tàm variè? Quoniam videlicèt prædicta regula patitur exceptionem, & fallit in eo, qui non poteſt renunciare declinatoriæ: non enim poteſt operari tacita renunciatio orta ex contumacia, quod nõ poteſt expreſſa, vt obſeruat Afflictis *d. deciſ. 133. num. 5.* Follerius & Mengrella, *vbi ſupra*, & Marcellus Cala *num. 108.* Nouarius *in ſua praxi, ſect. 2. q. 9.* qui tamen ſibi videtur inconſtans, & in hoc articulo parum conſequenter loquutus; ſed nouiſſimè vide eundem *in q. 22. ſect. 4.* in vltima impreſſione.

601 Amplia octauò. (& procedit item hæc ampliatio ex ſexta præcedenti, vt miſerabiles gaudeant eo priuilegio electionis fori, & poſſint allegare declinatoriam, etiam poſt litem conteſtatam, & in qualibet parte litis, etiam poſt concluſum in cauſa, atque item in inſtantia appellationis ſecunda. Ratio eſt quoniam tametſi regulariter non poſſit declinatoria opponi poſt litem conteſtatam; cum ſit dilatoria; cui per litis conteſtationem renunciatum cenſetur, *cap. inter monaſterium, 20. de re iudicata, l. præſcriptiones, vltima. C. de exceptionibus, l. prætor, §. finali. ff. de vacat. & excuſat. numer. l. 1. tit. 5. lib. recopilat.* Gutierrez *lib. 1. practicar. q. 52. num. 1.* Marcello Cala *de modo articulandi, §. 1. gloſ. 1. ex num. 73.* tamen hoc fallit, cum renunciari non poteſt declinatoriæ, ac per conſequens cum huic priuilegio miſerabilium renunciari non poſſit, fit vt poſſit allegari, & in iudicium deduci, etiam poſt litem conteſtatam, & concluſum in cauſa. Ita ſentiunt Follerius *in d. conſtitut. ſtatuimus, numer. 73. & in practic. crimin. rubr. audiantur excuſatores, num. 98.* Carauita *num. 231. num. 3. & 4. & ritu 233. numer. 9.* Neuizanus *in ſylua nuptiali, lib. 6. num. 38.* Muſchatellus *in praxi Sacr. Conſil. lib. 1. par. 2. gloſſ. competentes, num. 30.* Capiblancus *in pragmat. 8. par. 1. num. 338. & 329. de Baronibus*, Scaccia *de appellationibus, q. 7. num. 120.* Caſtillo latè diſputans *lib. 3. quotidian. controuerſ. cap. 25. ex num. 34. & num. 41.* Marcellus Cala *de mod. articul. §. 1. gloſ. 1. num. 75.* Nouarius *in d. praxi, ſect. 2. q. 6. num. 3. & q. 13. num. 3. & ſect. 3. q. 5. & ad pragmat. Regn. Neapol. collect. an. 223. nu. 17.* Natta *conſ. 590. numer. 15. volum. 3.* Franchis *deciſ. 100. numer. 20. & 21. & deciſ. 364. num. 2.* Vrtius *deciſ. 521. num. 17.* Theſaurus *deciſ. 177. nu. 6.* & ad eum locum additio refert deciſionem Senatus Pedemontani, iuxta hanc ampliationem, Belluga *in ſpeculo, rubr. 23. verſ. ſed pone, numer. 9.* Trentacinquius *variarum, lib. 2. tit. de citationibus, d. reſolut. 2. num. 7.* qui eandem ampliationem limitat, cum admixta eſt perſonæ priuilegiatæ perſona non priuilegiata. Quæ tamen limitatio diſplicet Nouario *in dicta q. 6. nu. 4.* de qua nos inferiùs agemus ampliatione 14. num. 626.

602 Contrariam nihilominus ſententia, imò poſt litem conteſtatam non poſſe miſerabiles perſonas opponere declinatoriam iure ordinario, niſi interueniat error vel alia reſtitutionis cauſa; ſentit Afflictis *in d. conſtitut. ſtatuimus num. 24. & in deciſ. 185. num. 2.* credens in hoc articulo nihil ſpeciale occurrere in iſti miſerabilibus perſonis, ſed eas iure communi vſuras, & Barboſa *in l. 1. art. 4. num. 70. ff. de iudic. cum antecedentibus, & ſequentibus*, in qua eadem videtur eſſe Capycius *deciſ. 13. numer. 10.* poſt Herniam ibidem allegatum. Verùm non eſt recedendum à prædicta octaua ampliatione, quæ nititur tùm vrgentiſſimo fundamento, tum maiori auctoritate.

603 Amplia nonò, vt miſerabiles perſonæ poſſint variare facta ſemel fori electione, & declinare Iudicem electum, ad aliũq; confugere, & cauſam trahere, ſiuè elegerint tribunal inferius, ſiuè ſupremum: nam ab inferiori ad ſuperius, & à ſupremo ad inferius poſſunt refugere, & tàm vnum, quam alterum declinare. Hæc ampliatio tum præcedentibus annexa eſt tùm de iure, & praxi Regni Neapolitani planè procedit iuxta ea, quæ tradunt Afflictis *in d. conſtit. ſtatuimus, num. 36.* neſcio an ſatis conformis ijs, quæ dixerat, *dicto num. 24.* Tapia *numer. 23. verſ. amplia ſeptimò*, Follerius *in practic. crimin. verb. audiantur excuſatores, ex num. 98.* Carauita *ritu 233. num. 9.* Menochius *d. caſu 66. num. 30.* Ioannes Antonius de Nigris *in cap. Regni quod decretam. 42. num. 15.* Capiblancus *in pragmat. 8. par. 1. ex num. 337. de Baronibus*, Trentacinquius *lib. 2. variarum, de citationibus, d. reſolut. 2. numer. 10.* Scaccia *de appellationibus, q. 7. num. 121.* Muſcatellus *in praxi Sacr. Conſil. lib. 1. par. 2. gloſſa, competentes, numer. 30.* Nouarius *in dicta ſua praxi, ſect. 1. q. 1. nu. 2. & q. 2. & q. 3. numer. 10. & ſect. 2. q. 13. num. 4.* Franchis *deciſ. 100. num. 20. & 21. & deciſ. 264. & deciſ. 364.* Theſſaurus *deciſ. 177. num. 6.* Maſtrillus *deciſ. 147. ex num. 28. & deciſ. 368. ex num. 24.* Probatur hæc ampliatio, quoniam qui poteſt eligere: poteſt variare *l. eum qui certam, 138. §. 1. ff. de verbor. obligat.* quo conferunt tradita ab eodem Afflicto *deciſ. 146.* & ibi Vrſillo,

604 Contrariam tamen ſententiam, imò miſerabiles perſonas, quæ coram aliquo Iudice litem fuerint conteſtatæ, & proindè eius forum elegerint, non poſſe variare declinando ab eius iuriſdictione, & ad alium refugere, ſequitur Couarruuias *in practic. cap. 6. num. 5. verſ. nonò*, & Azeuedus *in l. 8. & 9. num. 5. tit. 3. lib. 4. recopilat.* teſtatus de praxi tribunalium Hiſpanorum, & quod magis eſt Nouarius *in dicta ſua praxi, ſect. 2. q. 21. nu. 19.* traſcribens verba Didaci, eſtque planè conformis ſententiæ Afflicti ſupra relatæ num. 602. Quam praxi Hiſpanorum tribunalium communem, credo iuri communi magis conformem iuxta dicta à nobis ſupra numer. 489. de ſcholari, qui ſimili modo, quamuis habeat priuilegium electionis fori coram quatuor Iudicibus; vno tamen electo ampliùs variare non poteſt, iuxta magis communem, & approbatam Doctorum ſententiam, quam veriorem agnoſcit, Nouarius *dicta ſect. 2. quæſt. 13. num. 8. & 9.* relato in eandem rem Marcheſano.

605 Ita

605 Ita tamen componenda res est, vt in Regno Neapolitano nō recedatur à prædicta ampliatione nona, *vsu*, & praxi introducta; in Regno verò Castellæ non recedatur ab opinione Didaci Couarruuiæ. Aduersus quam nihil facit textus *in d. l. qui certarum*, §. 1. non enim est tàm generalis regula illa, quàm traditur ab Afflicto, & cæteris: imò verò Paulus Castrensis summarium *prędicti §. cum pure*, ita reddit. *Debitor alternatiuus habens electionem ex dispositione legali, potest variare quandoque vult, ante factam solutionem, non sic semper in eo, qui habet electionem expressa conuentione contrahentium*, cuius doctrinæ explicationem latè prosequitur Albericus, Bartolus, & Paulus *ex num. 1.* è quibus Bartolus *num. 3.* breui, sed compēdiosa distinctione facta totam rem complectitur. Quæ regula sic explicata non facit ad rem, de qua agimus: non enim sumus in casu debitoris alternatiui.

606 Illa tamen difficultas occurrit pro praxi Regni Neapolitani, aduersus praxim Castellæ, quod videatur repugnare ipsimet priuilegio, carentia facultatis variandi. Etenim cum præsupponamus huic priuilegio non posse renunciari, etiam expressè, nedum tacitè, vt supra dixi nu. 598. atque item posse exerceri in quacunque parte litis, etiam contestatæ, & ex eo planè videtur colligi, habere miserabiles facultatem variandi quippè cùm ille videatur Iudicem eligere, qui patitur, se coram Iudice conueniri litem contestando; qui nihilominus poterit eum Iudicem declinare in quacunque parte litis.

607 Verùm difficultas ista non difficilem exitum habet, si concederes eum, qui eligit, aliquid agere, & non se habere merè passiuè, sed actiuè; quare qui solùm patitur, & non agit, non potest intelligi eligere. Igitur distinguēdum est inter actorem, & reum miserabiles, & quod ad actorem attinet, cum prouocat ad iudicium coram aliquo Iudice, & prosequitur causam vsque ad contestationem, censetur eligere forum, & Iudicem. Quare semel facta electione non potest variare, neque reprobare, quod semel approbauit, iuxta dicta à nobis superius sectione quinta nu. 489. cum sequentibus, in simili casu de scholari. Quod autem ad reum, cum prouocatus iudicium prosequitur coram Iudice ab actore electo, non eligit Iudicem, sed electo ab actore vtitur; ac per consequens, cum non fuerit vsus suo priuilegio eligendi, in quacunque litis parte poterit opponere declinatoriam, cui renunciare non potest, & refugere Iudicem ab actore electum, eligereq; Iudicem ex suo priuilegio; sed post factam semel electionem variare non poterit. Quo conferunt notata à Couarruuia *in practic. d. cap. 6. num. 5. versic. sextò deindè*; imò verò in idem recidere videtur, quod tradit Carauita *in ritu 233. num. 9. & 10.* ita vt videatur concordare ritum Neapolitanum cum Castellano.

608 Illud est notatione dignissimum, quod idem Couarr. *in fin. dicto vers. sextò deindè*, animaduertit, videlicet, tametsi regulariter verùm sit, vbi reus habet plures Iudices ex iure communi, electioné cuiusque eorum ad exercendum iudicium pertinere ad actorem, vt dixi supra quæst. 3. num. 152. multis in eam rem relatis; attamen, vbi reus non habet ex priuilegio plures Iudices, ad ipsum reum electio Iudicis pertinet, cum ad iudicium prouocatur, non ad actorem. Quod docet Baldus *in l. cum Clericis. 25. num. 3. C. de Episcop. & cleric.* Romanus *consil. 412. num. 3.* Bartholomeus Socinus *consil. 94. num. 1. & 2. lib. 3.* Isernia *in d. constitut. statuimus vers. quid. si miserabilis persona*, Afflictis *ibidem, num. 18.* Nicolaus Ruffus *num. 13. in recollectis Thomæ Grammatici*, idem Afflictis *decis. 257. num. 5. & 6.* & notaui supra nu. 479.

609 Prædictam ampliationem nonam sic explicatam, sub amplia primò, vt in Regno Neapolitano licitum sit miserabilibus bis, ter, & quater variare; notat Carauita *ritu 233. nu. 10. in fine*; qui tamen agnoscit erroneam praxim, & malè intellectam. Vrsillus *ad Afflict. decis. 257. num. 3.* Trentacinquius *d. resolut. 2. num. 10.* Petra *ad Capycium decis. 160. liter. B.* Follerius *in practic. crimin. verb. audiantur excusatores, nu. 99.* Muscatellus *in praxi Sacr. Consil. lib. 1. par. 2. glossa competentes, nu. 30.* Scaccia *de appellationibus, q. 7. nu. 121.* Capiblancus *in pragmat. 8. par. 1. ex num. 195. de Baronibus*. Nouarius *in dicta sua praxi, sect. 1. quæst. 3. num. 10. & sect. 2. q. 13. num. 4. & ad pragmat. Regn. Neapolit. collectan. 222. num. 8.* quamuis idem Follerius agnoscat spectato iure semel tantum concedi variationem ei, cui licet variare, vt nos notauimus supra, num. 489. & Muscatellus testetur perquisitione facta de recenti obseruatione Magn. Cur. inuenisse se bis tantum concedi variatione incluso tribunali, à quo primò variatur. Quod idem planè sentit Io. Anton. de Nigris *vbi supra*.

610 Subamplia secundò, vt petita variatione primus Iudex maneat incompetens, etiam ante expeditam inhibitoriam, & omnia eius acta nulla censenda sint; vt sentit Follerius *in practic. crim. verb. audiantur excusatores, num. 90.* post Andr. de Isernia *in constitut. si quem nostrorum, verb. recepto termino*, qui reprobat contrariam sententiā Glossatoris ibidem, quam videtur approbasse Afflictis *ibi, nu. 20.* Sed iuxta Iserniæ, & Follerij sententia iudicauit Sac. Cons. apud Frāchis *decis. 291.* quem sequitur Capiblancus *in pragmat. 8. par. 1. num. 340. de Baronibus*, Petra *ad Capycium decis. 160. liter. B.* Mastrillus *decis. 127. ex nu. 1.* Giurba *decis. 82. n. 7. in fin.* Nouarius *in praxi, sect. 2. q. 13. n. 4. & sect. 3. q. 1. ex nu. 1. & ad pragmat. Regn. Neapol. collect. 223. numer. 26.* Galluppus *in praxi Sacr. Regn. Cons. par. 2. cap. 6. num. 57.* Muta *decis. 29. num. 5.*

611 Ampliationem nonam prædictam nunc limita primò, vt procedat, si subsit causa variationis, secus si nulla causa subsit: nam tunc concedenda non erit variatio, neque censenda licita: tradit Io. Ant. de Nigris *in cap. Regn. quod decretam, 42. num. 15.* & idem planè sentit Afflict. *in d. constitut. statuimus, num. 18.* qui tunc concedit viduæ variationem, cum Iudex ab ea electus suspect alteri parti.

612 Limitabis secundò, si variatio iudicetur fraudulenta, tūc enim erit deneganda facultas variandi. Hæc colligitur ex superiori limitatione, & traditur planè à Capiblanco *in pragmat. 8. par. 1. ex num. 340. & 345. de Baronibus*.

613 Limita tertiò, vt post factam concordiam inter partes non sit admittenda variatio à tribunali superiori ad inferius. Hæc limitatio est conformis præcedenti, quia tunc præsumitur variatio fraudulenta; tradit Franchis *decis. 100. nu. 21.* Capiblancus *vbi supra n. 347.* Trentacinquius *d. resolut. 2. n. 10.* Nouarius *d. sect. 1. q. 3. n. 10. in fine*, Regens Tapia *in d. constitut. statuimus, num. 23. vers. amplia nu. 23. vers. amplia septimò*, Mastrillus *decis. 268. nu. 28.*

614 Limita quartò, vt variatio à foro superiori ad inferius, vt à Sacro Regio Consilio, vel Magna Curia Vicariæ, ad tribunal Baronis, non indistinctè & passim, sed cautè sit permittenda: nam maxima est fraudis præsumptio, cum eiusmodi variatio fit. Ita sentiunt Franchis *d. decis. 100. nu. 21.* Mastrillus *d. decis. 268. ex nu. 24.* Capiblancus *in pragmat. 8. par. 1. n. 338. & 340 de Baronibus*, Nouarius *ad pragm. Reg. Neapol. collect. 223. nu. 7.* Didacus de Mari *ad Grammat. decis. 20. nu. 8.*

615 Amplia decimo principaliter prędictam septimam cōclusionem, vt miserabiles personæ, etiam pro iuribus

cessis verè, & sine fraude, tàm ex causa onerosa, quàm lucratiua gaudeã priuilegio electionis fori. Cũ enim facta cessione vera, & non fraudulenta ius excessionis prouenicns pertineat ad personam miserabilem, circa illud vtitur iure suo, quemadmodum circa cætera sua bona, & iura vndecunque prouenientia. Ita sentiunt Isernia in d. constitut. statuimus, vers. item quid si vtatur iure cesso, Afflictis latè ex nu. 25. Follerius ex num. 74. qui tamen tantisper restringit, iuxta ius Neapolitanum ex ritu 228. & 290. Regens Tapia num. 23. vers. amplia sextò, Carauita ad ritum 228. ex num. 5. qui ibi num. 9. testatu prædictos ritus quòad hunc articulum non obseruari in predicta, Franchis decis. 195. qui ait à Sac. Cõs. iudicatum esse, personas miserabiles prædictis ritibus non comprehendi, Muscatellus in praxi Sacr. Consil. lib. 1. par. 2. gloss. competentes, num. 89. Gaspar Rodericus de annuis redditibus, lib. 3. q. 4. num. 42. & 43. Castillo lib. 3. quotidian. controuers. cap. 25. num. 31. 32. 33. Scaccia de appellationibus, q. 7. nu. 133. vers. contra hanc, Vrsillus ad Afflict. decis. 257. nu. 6. & 7. Menochius de arbitrarijs, lib. 2. d. casu 66. num. 35. Marcellus Cala de mod. articul. §. 1. glos. 1. nu. 95. Paschalis de patr. potest. par. 2. cap. 2. num. 91. Nonarius in praxi, sect. 2. q. 4. & ad pragm. Regn. Neapol. collect. 223. num. 15.

616 Amplia vndecimò, vt miserabiles personę, non solùm illæ, quæ inuoluntariè iniuria fortunæ factæ sunt miserabiles, sed etiam quæ culpa sua in miseriam inciderunt, gaudeant hoc priuilegio electionis fori. Exemplum fit in paupere, qui ludendo, & meretricando, & prodigendo incidit in paupertatem. Ita sentit Couarruuias in practicis, dicto cap. 6. numer. 2. versic. sed si quis, quem sequitur Nouarius in praxi, section. 1. quæst. 16. ex num. 4. & section. 2. quæst. 44. ex num. 1. & ad pragmat. Regn. Neapolit. collect. n. 223. nu. 20. Rationem reddit Couarruuias, quoniam hoc priuilegium nulli infert præiudicium, saltem graue: nam si miserabilis confugiat ad Regiam Curiam, vel tribunalia suprema, in eis ministratur æquè iustitia pauperi, & potentis. Imò verò, cum ad ea tribunalia causę necessariò sint per appellationem deuoluendæ, cedit potius in vtilitatem aduersariorum vsus huius priuilegij, cum ex eo fiat, vt sumptibus litis in prima instantia non vexentur; minusque ideò in lite expendant, securioresque à grauaminibus reddantur tractata causa coram superioribus. Confirmatur primò, quoniam pauper sua culpa factus, excusatur nihilominus ab ijs omnibus oneribus, à quibus excusat paupertas, vt decisum testatur Viuius decision. 268. num. 9. Secundo, quoniam pauper sua culpa factus alendus est, etiam venditis Ecclesiarũ bonis, si opus fuerit vt notat Couarruuias lib. 2. variarum, cap. 16. num. 9. Tertiò, quoniam distributiones quotidianæ Ecclesiarum debentur ei, qui sua culpa incidit in morbum, vt notat idem Couarruuias lib. 3. variarum, cap. 13. num. 8. versic. septimò quotidianæ, Guttierrez lib. 1. canonicarum quæstionum, cap. 1. num. 138. Zerola in praxi Episcopal. 1. par. verb. distributiones quotidianæ, §. ad 3. versic. sextò debentur, Cenedo canonicarum quæstionum, quæst. 1. num. 8. qui eam rationem reddit, ne afflicto addatur afflictio; contra regulam textus in l. sàm dementis, C. de Episcop. audientia, & in cap. cum percusso, 7. q. 1. & in capit. penultimo, de Clerico ægrotante, & in leg. 11. titul. 9. part. 7. & doctrinam sapientis, & Ecclesiastic. 4. num. 2.

617 Limita tamen hanc ampliationem, nisi culpa fuerit ordinata ad ipsam miserabilitatem, quo casu deneganda erunt misero miserabilium priuilegia ex regula textus in l. qui data opera, ff. ex quibus causis maior. & ijs, quæ erudite congessit, Couarruuias dicto capit. 16. numer. 9. & notauit in dicto cap. 6. num. 2. & nos dicemus infra disputat. 3. num. 27. & 28. qua ratione viduæ maritum occidenti superius num. 559. denegauimus hoc priuilegium electionis. Iuxta quam limitationem exponẽdos credo Iserniam in d. constit. statuimus, vers. quid si propter delictum, Afflictis nu. 28. Follerium nu. 83. Balzaranum n. 47. quos sequitur Trentacinquius d. resolut. 2. nu. 20. & Scaccia de appellationib. q. 7. num. 136. vers. restringe, 9. qui vniuersim videntur denegare hoc priuilegium ijs, qui culpa sua in miseria inciderunt.

618 Amplia duodecimò, vt miserabiles, qui tempore electionis fori priuilegio gaudebant, & eius virtute forum elegerunt, non sint extrahendi à foro electo, etiam si lite cæpta desierint esse miserabiles: quemadmodum si pauper lite pendente fieret diues, pupillus maior, vidua nuberet: imò verò in eodem tribunali electo lis erit prosequenda, & finienda, etiam si cessauerit causa miserationis. Probatur ex textu in l. si quis postea quàm, 7. l. vbi acceptum, 30. ff. de iudicijs, leg. cum quædam puella, 19. in incipio, ff. de iurisdiction. omn. iudic. quibus traditur regula generalis, legitimè cæptum iudicium finiendum esse apud Iudicem eundem, apud quem cæptum est, etiam si litigans forum mutauerit lite pendente, id enim operatur legitima præuentio iurisdictionis & satis est ad legitimandum iudicium tempore citationis litem pertinere ad iurisdictionem citantis. Quod confirmantur ex regula textus in l. in ambiguis, 86. §. non est nouum, ff. de regulis iuris, & in capit. factum legitimè, 73. eodem titulo in sexto, & ijs, quæ notant Doctores in l. patre furioso, ff. de ijs, qui sunt sui, vel alieni iuris. Ita sentit Aluarus Valascus consultat. 57. magis in specie Vincentius de Franchis decis. 257. numer. 7. Follerius in dicta constitut. statuimus, ex numer. 27. in specie numer. 66. Regens Tapia num. 19. Marinus numer. 11. in reccollectis Thomæ Grammatici, Carauita ritu 233. num. 18. qui dicit, ita in practica seruari. Menochius de arbitrarijs, dicto casu 66. num. 28. Thesaurus decis. 177. numer. 4. Giurba decis. 82. ex num. 11. Capiblancus pragmat. 8. part. 1. num. 316. cum sequentibus, de Baronibus, Scaccia de appellationibus, quæst. 7. numer. 118. & 119. Mastrillus decis. 268. Giurba decis. 82. nu. 2. Paschalis de patr. potestat. par. 2. cap. 2. num. 100. Nouarius in praxi, sect. 2. quæst. 10. & ad pragmat. Regn. Neapolit. collectan. 223. num. 18. Confirmant eandem ampliationem, quę traduntur à Doctoribus de Clerico in minoribus legitimè inquisito tempore, quo gaudebat priuilegio fori; nam etiam si post deponat habitum clericalem, & tonsuram, vel nubat: tamen causa cępta corã Ecclesiastico non debet remitti ad sæcularem. Iuxta tradita ab Hippolyt. de Marsil. singul. 480. Capella Tholosana decis. 378. Gramat. decis. 10. & ibi addentibus, Couarruuia in practic. cap. 31. nu. 8. Iul. Clar. lib. 5. sentent. §. fin. q. 36. nu. 11. Farinac. in praxi, q. 8. num. 66. Erasmo Kochier de iurisdictione, tom. 1. par. 2. q. 17. nam attenditur status in quo erat tempore delicti, & inquisitionis, non qui ex post facto superuenire potest: tractat, & multis rationibus probat giurba consil. 15. loquentes in fortioribus terminis; videlicèt casu, quo lis non fuerat cæpta, sed delictum commissum tempore quo quis erat exemptus: nam etiam exemptione cessante contẽdit pertinere inquisitionem, & punitionem delicti patrati ab exempto, tempore quo erat exemptus, ad Iudicem exempti, atque ita refert decisum. In qua eadem sententia fuit Franchis decis. 417. & Caballus resolut. crimin. casu 147. ex numer. 9. & Decianus tract. crim. lib. 4. cap. 24. num. 5. Barbosa

in l.Titia. 35. nu. 33. ff. de solut. matrimon. Suarez in defensione fidei aduersus errores sectæ Anglicanæ, lib. 4. cap. 15. ex nu. 14. Ambrosinus de immunitate, cap. 19. num. 3. circa quam doctrinam vide, quæ inferius resolui num. 924.

619 Contrariam tamen sententiam huic ampliationi, imò miserabilem, qui post litem cæptam à miseria liberatus est ope diuina, non amplius gaudere priuilegio miserabilium, sed litem etiam cæptam remittendam esse ad ordinarium; censet veriorem, & iuri magis conformem Carauita ritu 233. num. 12. cum sequentibus, quem sequitur Marcellus Cala de modo articulandi, §. 1. gloss. 14. ex num. 82. Fundamentum est, quoniam cessante causâ, cessat effectus; at si cesset miserabilitas, cessat causa priuilegij miserabilibus indulti. Ergo cessare debet ipsum priuilegium, quo cessante causa ex foro priuilegiato, remittenda erit ad ordinarium.

620 Sed non est recedendum à predicta ampliatione, quę verior est, iuri conformior, communiorq; Doctorum sententia, & vsu recepta, vt ipsemet Carauita agnoscit. Fundamento autem contrariæ facilè satisfit, si dicamus cum Follerio in d. constit. statuimus, ex nu. 41. cuius dicta prosequitur Nouarius dicta q. 10. & ex Giurba decis. 82. num. 12. & 13. qui optimè confirmat, non cessare effectum causæ, cum cessat causæ, quæ iam habuit effectum consumatum; imò verò etiam inchoatum, vt pluribus tradit Tiraquellus in tractatu de cessante causa, limitat. 11. & 12. vbi num. 3. & 15. Franchis decis. 719. Regens Rouitus consil. 10. num. 7. lib. 1. Quare cum cæpto iudicio iam miserabilitas suum effectum fuerit sortita, aut sortiri cęperit ex vsu priuilegij, ex quo vsu resultat, quæsitum esse ius tùm parti aduersæ prosequendi iudicium, vbi est cæptum, tùm etiam iurisdictioni Iudicis de causa cognoscentis, etiam si posteà ex superueniente casu cesset miserabilitas, quæ indulgengi priuilegijs causa fuit, priuilegium ipsum non cessat.

621 Amplia decimo tertiò, vt persona miserabilis gaudeat priuilegio electionis fori, etiam si conueniatur, velut hęres defuncti non priuilegiati, & ex eius contractu: nam poterit declinare Iudicem, quem non posset declinare defunctus, cui successit probatur ex textu in l. hæres absens, 19. in fine principij, ff. de iudicijs. Cum enim priuilegium miserabilium personarum contentum in d. l. vnic. C. quando Imperator, si clausum in corpore iuris, & non hæredi proprium, se commune, non censetur sublatum ex regula d. l. hæres absens, vt dixi supra quæstion. 5. num. 299. post multos doctores, quos ibi retuli, quibus addo Erasmum Kochier de iurisdictione, tomo 2. par. 4. quæstion. 46. num. 4. Scacciam de appellation. quæst. 7. num. 133. vers. subestringe, Castillo quotidian. controuers. libr. 3. capit. 25. num. 52.

622 Limitanda tamen est hæc ampliatio primò de iure Regni Neapolitani, quo attento persona miserabilis, si conueniatur, vt hæres, vel successor non priuilegiati, non potest declinare forum defuncti, sed ibi conueniendam est, vbi defunctus debuit, suo priuilegio quantumuis incluso in corpore iuris non obstante, notaui supra dicto numer. 299. in fine, ex ritu 234. relatis in eam rem Carauita ibidem, & Vincentio de Franchis decis. 234. nu. 3. & decis. 364. ex num. 3. & 4. quibus addo eundem Franchis decis. 553. & Afflict. in dicta constitut. statuimus, num. 36. Regens Tapia ibi, num. 20. Petram ad Grammatic. decis. 52. n. 1. Didacum de Mari ibidem num. 1. Trentacinqu. lib. 2. variarum, tit. de citationibus, resolut. 2. num. 6. Menochium d. casu 66. numer. 36. Capiblancus in pragmat. 8. par. 1. ex num. 314. & 323. de Baronibus, Viuium decis. 250. Thomæ Carlenalij de Iudicijs.

numer. 2. Marcellum Calà de mod. articul. §. 1. glossa 1. numer. 54. & 55. Castillo quotid. contron. lib. 3. capit. 25. numer. 52.

623 Ab hac tamen limitatione recedit Bartolomeus de Capua in d. constit. statuimus, num. 12. in recollectis Thomæ Grammatici, referens iuxta hanc sententiam decisum à Magna Curia Vicariæ; quem videtur sequutus Muscatellus in praxi, lib. 1. par. 2. gloss. competentes, ex nu. 91. qui vix se extricat ab hac difficultate, & in ea videtur manere dubius.

624 Sed in Regno Neapolitano non est recedendum à prędicta limitatione ob expressam constitutionem in prædicto ritu 234. & auctoritatem Doctorum eius vsum recipientium.

625 Limita secundò, si lis fuerit cæpta cum defuncto non priuilegiato: nam tunc hæres priuilegiatus nō potest virtute sui priuilegij forum declinare, etiam attento iure communi, vt de clerico hærede laici probaui supra d. q. 5. nu. 309. cum sequentibus, vbi vide rationes huius limitationis, quam tradunt in specie priuilegij d. l. vnicæ, de quo agimus Regens Tapia, & Capiblancus vbi supra, Scaccia de appellationibus, q. 7. numer. 133. Giurba decis. 82. num. 9. Gratianus discept. forens. tom. 2. cap. 182. nu. 27. Cala de mod. articul. §. 1. gloss. 1. nu. 57. Muscatellus in praxi, lib. 1. par. 2. gloss. competentes, nu. 45. Carauita ritu. 234. num. 2. & 3. Trentacinquius de resolut. 2. nu. 6. Nauarius in praxi, sect. 2. q. 20. ex num. 1. & ad pragmat. Regn. Neapol. collect. 223. nu. 12. adde quos retuli dict. nu. 309. expressim de hoc priuilegio loquentes.

626 Amplia decimo quartò, vt hoc priuilegio extendatur ad litis consortes, vt notat Couarruuias in practic. cap. 7. num. 5. in fin. vers. solet autem, Menochius de arbitrar. d. casu 66. num. 29. Thesaurus d. decis. 177. num. 4. Afflictis decis. 213. Neuizanis in sylua nuptiali, lib. 6. ex numer. 39. Capycius decis. 133. Follerius in practic. crimin. verb. audiatur excusatores, nu. 157. Trentacinquius d. resolut. 2. nu. 9. Capiblancus in pragmat. 8. par. 1. num. 334. & 335. de Baronibus, Muscatellus in praxi. lib. 1. par. 2. gloss. competens, num. 95. Natta consil. 590. num. 16. Castillo lib. 3. quotidian. c. 25. nu. 29. Nouarius in praxi sect. 1. q. 45. ex num. 1. Scaccia de appellationibus. q. 7. num. 152. Qua tamen in re cautè procedendum est iuxta adnotationem, & distinctionem Couarru. Muscatell. & Scacciæ, vbi supra, num. 123. an causa sit diuidua, aut indiuidua, & in textum traditamq; ibi à Doctoribus in leg. vnica, Cod. si in commun. eademque causa.

627 Prædictam verò septimam conclusionem principalem sic explicatam limita primò de iure Regni Neapolitani, vt non procedat, nisi ante omnia persona miserabilis iuramentum præstet de perhorrescentia aduersarij, alias nō gaudebit prædicto priuilegio. Ita statuitur in d. constit. statuimus, de offic. Magistr. iustitiar. vbi glossa verb. corporali prædicto sacramento, & in ritu 228. vbi notat Carauita ex num. 4. Afflictis in d. constit. statuimus, nu. 36. Follerius ex nu. 17. Balzaranus num. 13. & 14. Tapia nu. 32. Couarruuias in practic. cap. 6. nu. 1. 10. Ant. de Nigris in cap. Regn. quod decretam, 42. ex nu. 12. Franchis decis. 257. nu. 1. & 2. Paschalis de patr. potestat. par. 2. cap. 2. num. 91. Capiblancus in pragmat. 8. par. 1. num. 342. de Baronibus, Trentacinquius d. resolut. 2. num. 14. Muscatellus d. gloss. competentes, nu. 78. & 83. Gallupus in praxi, par. 2. cap. 6. num. 56. Nouarius in praxi, sect. 1. q. 2. ex num. 1. Menochius d. casu 66. num. 27.

628 Sublimita hanc primam limitationem, vt nō procedat de iure communi, quod est conforme iuri Regio Castel-

læ, iuxta quæ iura miserabiles non indigent iuramento perhorrescientiæ, vt possint gaudere electione fori. Quod planè probatur ex verbis *d.l. vnica, C. quando Imperator*, ibi, *præsertim cum aduersarij potentiam perhorrescunt*: verbum enim, *præsertim*, indicat casum minus dubitabilem, cui accommodatur decisio, verùm eandem vigere in casu magis dubitabili, notat Cenedus *singular. 83 ex num. 1.* & Barbosa *in remissionibus. diction. 233. numer. 2.* qui multos referunt, expendit Couarruuias *in practic. d. cap. 6 num. 1.* Franchis *in d. decis. 257. num. 2.* Menochius *d. casu. 66. num. 27.* & ferè omnes relati numero præcedenti.

619 De iure tamen Regio Castellæ hoc iuramentum perhorrescentiæ, & diffidentia iustitiæ consequendæ apud Iudices inferiores, viam aperit huic priuilegio electionis fori multis alijs personis, quæ non reponuntur inter miserabiles, si tamen litem moueant aduersus potentes, quorum potentiam perhorrescant, & ob quorum potentiam iustitiam se posse consequi corã inferioribus Iudicibus diffidant aut metuant. Ita statuitur *in l. 5. tit. 3. par. 3.* vbi notat Gregorius *gloss. 7. & in l. 8. tit. 3. lib. 4. recopilat.* vbi Azeuedus *num. 1. in fine, & numer. 2.* Couarruuias *in practic. d. cap. 6. numer. 1.* Auendanus *de exequend. mandat. 1. par. cap. 1. numer. 31. vers. duodecima causa*, referens Montaluum *in l. 18. titul. 23. part. 3.* idem Auendanus *in dictionario, verb. Corte*, Villadiego *in politica, cap. 1. ex num. 89.* Monterroso *in practic. tract. 5. de los casos de Corte*, & iure communi attento notat Abbas Panormitan. *in cap. Nicolao. 64. num. 6. vers. ad vnum tamen aduerte, de appellationibus*, & Decianus *tract. crimin. libr. 4. cap. 6.* Atque ita vt accedamus ad exempla, si quis litiget cum Iudice ordinario, seu Correctore, dùm exercet officium, aut Rectore, seù Decurione, aut publico Officiali, Vniuersitatis, aut alio homine in Republica potente, aut cum ipsa Vniuersitatis, seu vniuersitatis Concilio, potest ad Curiam Regiam causam trahere, & ibi forum eligere: nam iste iure Castellæ censetur casus curiæ. Iudicatur vero persona potens in Republica eodem iure, cui tantum, vel plus potest, quantum Iudex ordinarius, aut Decurio quilibet, vt expreßè deciditur *in l. 9. tit. 10. lib. 9. recopilat.* vbi notat Azeuedus & Auendanus *de exequend. mand. 1. par. cap. 19. num. 18. vers. dicitur autem, & 2. par. capit. 12. num. 13. vers. octauum requisitum*.

630 Limita secundò principaliter dictam septimam conclusionem, attento iure Regni Castellæ, vt personæ miserabiles non habeant priuilegium electionis fori in causis paruis, quarum æstimatio minor sit decem mille marauedinorum æreorum. Est autem caminutissima Castellæ moneta, vt dixi supra num. 564. ita statuitur *in l. 11. tit. 3. lib. 4. recopilat.* & ibi notauit Azeuedus Paz *in praxi tom. 1. 1. par. primo tempore, num. 21.* Villadiego *in politica, cap. 1. num. 98.* & Couarruuias *in practic. cap. 7. nu. 3. in fine*, qui hanc legem referre voluit, & taxauit quantitatem *sex mille*, quoniam ita habebat litera legis antiquæ pro *decem mille*, quod habemus in noua.

631 Limita tertiò eandem septimam conclusionem spectato iure Neapolitano, vt miserabiles non gaudeant priuilegio electionis fori, nisi personaliter compareant suum priuilegium allegaturi. Ita statuitur *in rit. 230.* quem tametsi Afflictis *in d. constit. statutimus, nu. 16.* dicat non seruari, & admitti solere fori declinatoriam propositam per Procuratorem: Carauita tamen *in d. ritu 230. nu. 3. & ritu 269. num. 2.* in ait esse in viridi obseruantia, quem refert, & sequi videtur Nouarius *in d. praxi, sect. 3. q. 10. ex nu. 1.* tametsi post *nu. 5.* contrarium dicat, & se vertat ad opinionem Afflicti. Certè iure communi spectato regulare, est, vt si quis vocetur in iudicium, etiam ab incompetente Iudice, comparere debeat per se, vel Procuratorem suum priuilegium allegaturus, *l. si quis ex aliena. 5.* vbi notat Barbosa *ex nu. 1.* cum multis quos congerit, *ff. de iudicijs, l. ex quacunque, 2. in princ. ff. si quis ius voc. non ieri*.

632 Sublimita tamen prædictam limitationem, vt procedat in criminalibus, non in ciuilibus, atque ita concordabis Afflictum cum Carauita: cui concordiæ occasionem dedit Battaglinus *ad Cumun in d. leg. vnica, C. quando Imperator, vers. l. vnica, circa finem*. In criminalibus enim, conforme est iuri communi, ne admittatur declinatoria rei, nisi compareat, & se iudicio sistat, cum potius ex contumacia reus declinatoriam amittat, vt dixi supra num. 600. In ciuilibus verò possit miserabilis absens allegare declinatoriam per Procuratorem: nemo enim cogitur comparere personaliter ad litigandum in causis ciuilibus, *l. 1. §. vsus, ff. de procurator. l. præsenti. §. cum autem, C. de ijs, qui ad Eccles. confug. l. in pecuniarijs, 26. C. de Procurator. cap. 1. de iudicijs, in sexto*, vbi Glossa, *verbo, Iudicem delegatum, leg. 15. tit. 3. libr. 4. recopilat.* Et vt ad vsum veniam, vidi in Sac. Consil. me interueniente procedi in causis ciuilibus viduarum ex priuilegio *d. l. vnica*, allegato per Procuratorem, cùm ipsæ personaliter non comparuerint, nulla super hac re proposita difficultate, aut ambiguitate; de quo etiam vsu testatur Battaglinus, *vbi supra*. De quæstione verò generali, an exemptus debeat comparere citatus, vt alleget suum priuilegium, vide Erasmum Kochier *de iurisdictione, 1. tom. par. 1. q. 6.* Doctores *in d. l. si quis ex aliena, 5.* vbi latè Barbosa *ff. de iudicijs*, Marian. Socin. *in cap. si Clericus, num. 4. ex vers. item quia in rubrica; cum numeris sequentibus, de foro competenti*, Carauitam *ritu 65. & l. 2. tit. 7. par. 3.* vbi Gregor.

633 Limita quartò vt miserabilis priuilegiatus hoc priuilegio, non possit vti aduersus alium miserabilem eodem priuilegio priuilegiatum, vt pupillum aduersus pupillum, vidua aduersus viduam, vel vidua aduersus pupillum, & è contra, & sic de cæteris. Ita statuitur de iure Regni Neapolitani *in ritu 128. & ritu 231.* & vtrobique notat Carauita, Isernia *in d. constitut. statuimus. vers. quid si miserabilis*, Afflictis *ex num. 19.* Tapia *numer. 26.* Follerius *in practic. crimin. rubric. audiantur excusatores, ex num. 102.* Muscatellus *in praxi, lib. 1. par. 2. gloss. competentes, num. 85. & 86.* Thesaurus *d. decis. 177. nu. 9. vers. limitatur*, Franchis *decis. 188. & decis. 553.* Giurba *decis. 82. nu. 8.* Vrsillus *ad Afflict. decis. 56. num. 1.* Riccius *collect. 1. & collect. 300. & collect. 348.* Trentacinquius *lib. 2. variarum, de citationibus, resolut. 2. num. 18.* Capiblancus *in pragmat. 8. par. 1. num. 350. de Baronibus*, Marcellus Cala *de mod. articul. §. 1. glos. 1. nu. 80.* Menoch. *de arbitrar. d. casu 66. num. 38.* Gratianus *discep. forens. tom. 1. cap. 182. nu. 20. & 21.* Couarruuias *in practic. d. capit. 7. ex num. 4.* vbi latè disputat, confirmas eandem sententiam ex praxi Regni Castellæ, quem sequitur Scaccia *de appellation. q. 7. num. 128.* Castillo *quotidian. controuers. lib. 3. cap. 25. num. 27. & 28.* Azeuedus *in l. 8. & 9. num. 7. tit. 3. lib. 5. recopilat.* cuius limitationis ratio est. Primò, quoniam priuilegiatus aduersus pariter priuilegiatum non vtitur priuilegio suo, *l. sed & milites, 10. ff. de excusat. tutor*, Doctores communiter *in authent. quas actiones*, vbi Salycetus *nu. 3.* Cynus *nu. 1.* Bartolus *num. 3.* Paulus *numer. 6. C. de sacrosanct. eccles.* Gregorius Lopez *in l. 5. titul. 2. par. 3. glos. 2. in fine*, Riccius *collect. 348.* Hyppolyt. de Marsil. *singul. 99.* Tuscus *liter. P. concl. 760.* Castillo *quotidian. controuers. lib. 3. cap. 16. nu. 79.* Parladorius *lib. 1. rerum quotidianarum, cap. 17. num. 18.* Kochier *de iurisdictione, 1. tom. p. 1. q. 44.* Secundò, quo-

niam

niam in hac specie conquassatis priuilegijs inter actorem, & reum, reddimus ad ius commune, vt actor forum rei sequatur ex regulis vulgaribus toties repetitis: quam rationem considerat Romanus *consil. 385. num. 4. vers. secunda ratio*. Tertiò quoniam reus iuuatur priuilegio, & iure communi, actor solo priuilegio, si ipse sit, qui priuilegio vti vult: & simili modo, si reus vti velit priuilegio, ipse solo priuilegio iuuatur, contra actor priuilegio, & iure communi; quo fit, vt cum duo vincula sint fortiora, quam vnum, *Auth. itaque, C. communia de successionib.* Negusantius *de pignoribus 5. par. membr. 4. num. 22. in fine*, Io. Garcia *de nobilitate, glos. 6. n. 56.* illes qui nititur iure communi, & priuilegio, facilè vincat actorem, vel reum solo sub nixum priuilegio. Quam rationem reddit Couarru. approbatq; Menoch. & Carauita. Quartò, accedit (quod ibidem Couarruuias, & Menoch. adnotarum) illud priuilegium præualere debere, quod iuri communi conforme est; quod etiam tradit Afflictis *decision. 257. numer. 5. & 6.*

634 Sublimita prædictam quartam limitationem de iure Regni Neapolitani, quo attento, curialis, potest vti priuilegio fori sibi indulto contra alium curialem priuilegiatum, iuxta *d. ritum 228.* vti notat Carauita, Afflictis *decis. 56.* & ibi Vrsillus, Nouar. *in d. praxi sect. 2. q. 21. n. 10.*

635 Limita quintò principaliter, vt si cœptum sit agi coram ordinario, & miserabilitas; eamque consequens fori priuilegium superueniat, non possit miserabilis vti priuilegio circa causam cœptam, vt ea remittatur ad tribunal supremum Principis. Ratio est, quoniam priuilegium fori superueniens post cœptam litem non eximit litigantem, aut litem, à veteri foro, quia præuenta est iurisdictio quòad eam causam, in cuius præiudicium forus mutari non potest, *l. si quis postea quam, 7. l. vbi acceptum, 30. ff. de iudicijs, l. cum quædam puella, 19. in princip. ff. de iurisdict. omn. iudic. l. tutor. petitus, 28. in princip. ff. de excusation. tutor. cap. proposuisti, 19. de foro compet.* & alijs locis animaduertunt Doctores; conuenit de iure Regni Castellæ, *l. 12. tit. 7. part. 3.* vbi Gregorius, Capella Tholosana *decis. 144. & decis. 147.* loquens de priuilegio Clericorum, Franchis *decis. 544. numer. 3. & seqq.* Giurba *decis. 23. & decis. 82.* Tuscus *liter. F. concl. 445.* Ponte *de potest. Proreg. titul. 7. §. 7. ex num. 12.* Capiblancus *in pragmat. 8. part. 1. num. 317. de Baronibus*, Muscatellus *in praxi libr. 1. par. 2. gloss. competentes, num. 45.* Nouarius *in praxi, sect. 2. q. 13. num. 5.* Gratianus *discept. forens. tom. 3. cap. 421. ex nu. 22.* Decianus *tract. crim. lib. 4. cap. 22. ex nu. 3.* Kochier *de iurisdictione, tom. 1. 2. part. q. 16. & 19.* Barbosa *in d. l. si quis postea, quàm, 7. num. 1. & num. 110. cum seqq. ff. de iudicijs*, tametsi quidam ex ijs loquantur de præuentione in genere, non in specie de præuentione ex priuilegio miserabilium. Hæc limitatio colligitur ex dictis ampliatione 12. num. 618. & ex congestis à nobis hac eadem quæstione, sect. 3. ex nu. 445.

636 Amplia primò prædictam quintam limitationem, vt procedat si miserabilis lite cœpta succedat non miserabili, vt si vidua post litem cœptam cum defuncto fieret eius hæres: nam non posset quòad litem cœptam vti priuilegio viduarum, quòad fori electionem; sed teneretur prosequi litem vbi cœpta fuisset, idque ob eandem rationem præuentionis. Notauit Castillo *libr. 3. quotidian. controuers. cap. 25. num. 45. cum seqq.* estq; iuxta tradita à Doctoribus in *Auth. quas actiones, C. de sacrosanct. eccles.* & & ea, quæ late deduxi superius quæst. 5. ex num. 309. & num. 319. cum sequentibus, & dixi num. 625.

637 Amplia secundò dictam quintam limitationem, vt superueniens priuilegium fori, seù exemptionis non eximat miserabilem litigantem post præuentam iurisdictionem, & litem cœptam, siuè priuilegium superueniat, & adquisitum sit ex voluntate, instantia, & proprio facto litigantium, siuè aduenia casu, & inuoluntariè; imo verò motu etiam proprio Principis concessum; sed lis nihilominus terminari debeat coram eodem Iudice, quo cœpta est, non obstante priuilegio post quæsito, quocunque modo quæratur. Ita sentiunt Albericus *in l. qui autem, 12.* vbi Baldus, & Angelus *ff. si quis cantion.* Fulgosius *in d. l. si quis postea quàm, 7. num. 1. vers. in eadem ibi, leg. 3.* & Barbosa ibi, *ex nu. 140.* magis inclinat in eam sententiam *ff. de iudicijs* sequitur Iaso *in l. si quis quendam, 11. num. 4. ff. si quis caut. & in l. supplicare, 2. num. 2. C. vt lite pendente*, Io. Andreas *in additione ad specul. lib. 4. tit. de dolo, & contumacia, §. 2. num. 20. ad verbum, interest*, Abbas *in cap. causam quæ, 19. nu. 3.* Imola *num. 3.* Felynus *num. 2. & 5.* & ibi aditio, *de testibus*, Sapia *in repet. l. cum quædam puella, 19. num. 13. & 14. ff. de iurisdict. omn. iudic.* Franchis *d. decis. 544. numer. 15.* Giurba *d. decis. 23. ex numer. 7. & decis. 82.* Eral. Kochier *de iurisdictione, par. 2. q. 16. ex num. 5. & num. 14. & 15.* Tuscus *liter. F. concl. 443.*

638 Hæc ampliatio quòad primam partem, nempè priuilegium fori, seù exemptionis procuratum non eximere à iurisdictione præuenta; probatur ex regula textus *in l. qui data opera, 5. ff. ex quib. caus. maior. & in l. 2. §. vltima ff. si quis caut. l. si maritus, 15. §. legis Iuliæ ff. ad l. Iul. de adulter.* cum similibus. Regulare enim est, vt priuilegium, seù beneficium à iure indultum propter aliquã causam, non prosit ei, qui illam causam affectauit. Romanus *singul. 597.* Felynus *in cap. licet ratione vltimo, numer. 05. vers. secundò addunt moderni de for. compet.* & *in cap. vltimo. num. 2. in fin. & num. 3. & 4.* vbi additio *de testib.* Hippolytus de Marsil. *in rubric. ex num. 175. ff. de fideiussor. & in l. 1. §. cum quis latrones, num. 6. & seqq. ff. de quæst.* Tiraquellus *de retract. lignag. §. 35. glos. 4. ex nu. 27.* Couarruuias *lib. 2. variarum, cap. 16. num. 9. vers. secundò, illud*, Barbosa *in l. 2. §. legatis, nu. 66. ff. de iudicijs*, & nos diximus supra numer. 559.

639 Quòad secundam verò partem, videlicet, priuilegium etiam fori motu proprio Principis concessum non eximere priuilegiatum à foro; quod ex præuentione contraxerat, cum priuilegium superuenit: probatur ex eo, quòd concessio Principis lite pendente facta sine litis mentione non valet, etiam si motu proprio sit facta, vt multis relatis probat Anton. Gabr. *lib. 2. commun. tit. de iudicijs concl. 4. numer. 20.* Lancellotus *de attentatis, part. 2. capit. 4. in præfatione, numer. 673. cum seqq.* Capycius *decis. 86. num. 20.* & ad eum Petra Anna *singul. 402.* Cochier *de iurisdictione, tom. 1. part. 2. q. 16. num. 11.* Et colligitur apertè ex tex. *in Authent. in medio litis non fieri sacras formas, §. 1.* Idque ex eo prouenit, quod Princeps nunquam præsumitur per priuilegium suũ alijs damnum, aut præiudiciũ inferre, *l. 2. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publico, cap. quamuis 8. capit. si propter tua debita, 10. de rescrip. in 6.* Molina *de primogen. lib. 2. cap. 1. nu. 13.* Peregrin. *de iure fisci, lib. 1. ti. 3. ex n. 21.* vbi multa in eam rem congessit: magnum autem inferretur præiudicium litiganti cum exempto, si lis esset denuo incipienda coram nouo Iudice.

640 Sed contrariam sententiam, quinimo priuilegium superueniens, aut casu, aut etiam motu proprio Principis concessum, dummodò nón interueniat factum, & postulatio priuilegiati, eximere eum, cui conceditur, etiã quòad litem cœptã, amplexi sunt per multi inter quos Glos. *schol. 1. in l. qui autem, 12.* per textũ ibi *ff. si quis caut.* Bar-

tol. *in l. 1. nu. 3. ff. de pœnis*, Paulus *in l. si quis quendam*, 11. *nu. 2.* Alexand. *nu. 1. ff. si quis caution.* idem Alexand. *in l. cùm quadam*, 19. *in princ. nu. 7.* vbi Iaso, sibi contrarius *num. 9. ff. de iurisd. omn. iudic.* & ibidem etiam Cagnolus *nu. 26. in fin.* Ancharanus *in c. proposuisti, nu. 7. de for. comp.* Lanfrancus Baldus *decis.* 70. Anton. de Ma theis *de prorogat. iurisd. num.* 57 *tom.* 3. *tract. par.* 1. Valascus *consult.* 136. Decianus *tract. crimin. lib. 4. cap. 20. num.* 25. Erasmus Cochier *de iurisdictione, tom. 1. par. 2. q. 16. nu. 14. & q. 19. num. 5.* Nouarius *in praxi, sect. 2. q. 13. nu. 1. & 2. & ad prag. Regn. Neap. collect. 223. num. 19.* Riccius *collect.* 2155. Capiblancus *in prag. 8. par. 1. n. 318. de Baronib.* Chabedus, qui sic decisum refert *decis. 24. & 25. 1. par. & in d. decis. 25.* agens in specie de nostro casu, quando lite iam cœpta efficitur quis pupillus, vel vidua, dicit, *num. 8.* statutum esse in ordinationibus Lusitanis, vt gaudeat fori priuilegio, etiam quòad lites cœptas. Ita vno, & altero Doctore eam sequente, & alio sine maiori examine ad eos accedente, facta est ista opinio magis communis. vt credit Barbosa *in d. l. si quis postea quàm*, 7. *num.* 132. *ff. de iudicijs*, tametsi Romanus *cons.* 327. *num.* 11. prædictam Glossæ sententiam non sit ausus veram affirmare.

641 Verùm si imperturbato animo hæc res perpendatur, opinio ista nullum habet vrgens fundamentum; neque vllo modo probatur ex legibus, quæ ad eam comprobandam adducuntur. Nam in primis *leg. qui autem*, 12. *in principio, ff. si quis cautionib.* ex qua Doctore occasionem desumpserunt ad eam asserendã, nihil omninò probat. Eius verba sunt: *Qui autem nouo priuilegio vtitur, non videtur in eadem causa fuisse*, ad quã notat Cuiacius post alios antiquos (tacitos vt solet,) & inter eos Albericum non agere de priuilegio fori. Sed etiã si de illo loqueretur nihil probat; nam non ostendit, quomodo priuilegium fuerit quæsitum, aut concessum, tametsi quæsitum præsupponat, & fortassis concessum est ibi priuilegium expressè, etiam quòad causas cœptas, ac per consequens textus non iuuat sententiam eorum, qui hoc, vel illo modo quæsitum priuilegium, quòad causas cœptas iuuare, vel non iuuare autumant. Imò verò, & ipsa Glossa, quam sequuti Doctores eam sibi sententiam persuaserunt, *in fi. d. scholij vltimi, in vers. alij dicant*, eam reprobat ab ea discedit, aliamq; amplectitur, & veram credit, videlicèt, *in d. l. qui autem*, impetratum esse priuilegium specialiter quòad ipsam causam pendentem: alioqui si simpliciter concederetur solùm pertinere causas futuras, non ad iam pendentes.

642 Ad textus autem *in l. non distinguemus*, 32. §. *item si quis Romæ, ff. de recept. arbitr. & in l. si reus*, 12. *ff. iudic. solui, & in l. idem Vlpianus*, 12. §. 1. *ff. de accusat. tutor.* respondet optimè Barbosa *in d. l. si quis postea quàm*, 7. *ex numer.* 124. *ff. de iudicijs*, in duobus prioribus dilatoriam esse temporalem, & suspensiuam iuris litigantium in eadem causa ad tempus, modicique perinde præiudicij, ac per consequens priuilegio quæri posse; secùs fore si exceptio esset perpetua, & extinctiua iuris in eadem causa, & iudicium omninò mutaret; tunc enim quæri non posset, qui afferret præiudicium maioris momenti, iuxta distinctionem Aretini *in cap. causam quæ, el secundo, num.* 9. *de testibus*, quam ipse commendat *vbi supra, num.* 140. Postremum verò solùm arguere, Principem ex certa scientia, & determinata voluntate posse priuilegium fori concedere, etiam quòad ad causam pendentem, non vlteriùs.

643 Item *ad l. Iurisperitos*, 30. *in principio, ff. de excusat. tut. & l. Prætor*, 13. *in principio, ff. de vocat. & excusat. muner.* quibus vtitur Bartol. *in l. 1. numer. 3. ff. de pœnis* respondendum est, illis solùm probari superueniente publica occupatione incompatibili cum priuata, & ob quam priuato officio vacari non possit, excusatũ manere ab officio priuato eum, qui cœperat exercere, quoniam vtilitas priuata cedit publicæ, *l. vnic. § fin. C. de cadu. toll. Auth. res quæ, C. commun. delegat. l. 1. §. sunt qui putent ff. ne quid in flumin. public.* quod planè significat Iurisconsl. *in d. l. prætor*, dum ait: *vel si qui sacerdotium nacti sint, vt discedere ab eo sine religione non possint.* Hæc autem doctrina non iuuat sententiam, de cuius veritate disputamus.

644 Neque verò maior ratio habenda est *de consultatione* Valasci 136. quoniam loquitur præsupposita lege illius regni expressè loquente; nos verò similem legem non habemus, vt rectè considerauit Castillo *quotid. controu. lib.* 3. *d. c.* 25 *num.* 50. Neque item *de decisionibus* Cebedi 24. & 25. eiusdem Senatus Lusitani: tùm quia cum in dicto Regno lata sit lex expressè decidens priuilegium viduæ, aut pupilli superueniens iuuare quòad lites cœptas, potuit ex ea sumi argumentum ad cætera priuilegia fori superuenientia: tùm vel maximè, quoniam Senatores iudicarunt de priuilegio socij, in quo iudicio valde suspecti sunt, iuxta eleganter, & eruditè congesta à Gerardo Mainardo *decis.* 82. *libr.* 1. non solùm, quia (proh dolor) à socijs plus possint, velint & soleant impetrare, quàm æquum esset; sed etiam quod agatur communis causa. Suspectus autem est Iudex, tum quia socius, tum quia similem causam habeat, ex traditis à Doctoribus, cum tractant de causis recusationis, Philippo Francho *in capit. postremò*, 36. *numer.* 20. *causa* 11. & 36. *de appellationibus*, Aufretius *de recusationibus, causa* 12. 27. Maranta *in praxi, parte sexta, titulo, & quandoque appellatur, num.* 46. & 56. Caualcano *decis.* 28 *numer.* 114. *causa.* 12. & 22. 2. *par.* Farinacio *in fragmenti criminalibus*, 2. *par. liter. I, num.* 784. & 810. & alijs.

645 Nihilominus tamen prædicta secunda ampliatio quintæ limitationis principalis eget temperamento aliquo, & limitanda est, & declaranda. Verum reiecta communi distinctione priuilegij impetrati postulatione, & instantia litigantis, vel motu proprio indulti, statuo in primis nemini dubium esse, quin Princeps de plenitudine potestatis possit indulgere priuilegium litiganti, quo eum eximat, etiam quòd causas cœptas, & præuentas ab alicuius Iudicis iurisdictione; quemadmodum communi lege id facere posset, qualis est illa apud Lusitanos, de qua mentionem facit Chabedus *d. dec.* 25. *num.* 8. vt superius retuli num. 640. Et quemadmodum causam cœptam coram inferiori posset ad se aduocare, *cap. vt nostrum.* 56. *de appellationib.* tradit Alexand. *in l. cõtra pupillum.* 54. §. *is qui ad maius, nu.* 5. *ff. de re iudic.* Marian. Socin. *in cap. proposuisti. num.* 44. *de for. compet.* Barbosa *in leg. si quis postea quàm*, 7. *num.* 17. *ff. iudicijs*; ita potest causam cœptam ad nouum Iudicem per priuilegium trahere. Igitur de sola voluntate Principis dubitari potest, & circa eius coniecturam versabitur tota difficultas. In qua arbitror distinguendum, an priuilegium exemptionis concedatur per se, & principaliter alicui personæ; an per accidens tanquam annexum qualitati, officio, aut dignitati alicui, vt conceditur viduis, Magistratibus, militibus, &c. In secundo casu credo nunquam eximere priuilegium superueniens quòad causas cœptas, & præuentas, quod planè significat Franchis *dict. decis.* 544. *numer.* 17. *circa finem*. Nam Princeps concedens ab initio, & antequam casus accidat, & diuinare possit fore, vt contingat, exemptionem annexam qualitati, non censetur

ſetur velle, vt perſona, cui qualitas acceſſerit, vtatur priuilegio annexo qualitati, etiam quòad ea, quæ ante qualitatis aduentum acciderint; argumento *l. fiſcus, 6. in principio, ff. de iure fiſci*, & eorum, quæ congeſſi ſupra quæſtione quinta num. 320. In primò verò caſu adhuc eſt diſtinguendum, an ſimpliciter concedatur priuilegium nullo alio expreſſo, quam quòd talis perſona ſit exempta, & tunc non ſit extendendum ad cauſas cæptas, & præuentas: an verò concedatur priuilegium exemptionis eo expreſſo, quod conceditur etiam quòad cauſas pendentes, & tunc effectum habeat quòad eas, vt vtrumque planè probatur *in l. leges, 7. C. de legibus*, & ibi traditis à Gloſſa, Cyno, Baldo, Alberico, Salyceto, Paulo, Fulgoſio, *& in capit. 2. de conſtitut.* cum doctrina Canoniſtarum ad eum locum, Hoſtienſi *in ſumma, de conſtitut. numer.* 21. *verſ. in futurum*. Quam ſententiam amplectitur proculdubio Gloſſa *in d. l. qui autem*, 12. *in principio ſchol. 1. in fin. ff. ſi quis cautionib.* eam vltimo loco adducens, vt ante dixi, num. 641. & deſumitur ex Io. Andrea *in cap. 1. ante num.* 1. Dominico Geminiano *num.* 4. Philippo Francho *nu.* 6. *de priuilegio in ſexto*, Eraſmo Cochier *de iuriſdictione, tom.* 1. *par.* 2. *q.* 16. *num.* 12. *&* 13. & planè probantur in ſpetie *in l nullus, 4. C. de veteranis, lib.* 12. ibi, *beneficio ſpecialiter indulto*. Et hæc ſit prima limitatio ſecundæ ampliationis, quintæ limitationis principalis.

646 Limità ſecundò prædictam ſecundam ampliationem limitationis quintæ, vt tametſi priuilegium ſuperueniens non eximat priuilegiatum quòad litem cæptam, verùm ſi perimatur inſtantia, & iudicium ſit de nouo inchoandum priuilegium reſumit vires, & priuilegiatus in noua inſtantia conueniendus erit in foro priuilegiato coram Iudice per priuilegium conſtituto. Ita ſenſit Angelus *in l. cum quadam puella, in principio, num. 3. verſicul. vltimò conclude, ff. de iuriſdict. omn. iud.* Anna *ſingul.* 402. & nos animaduertimus ſupra quæſt. 5. num. 311. in fin. vbi ampliauimus hanc doctrinam, vt procedat, etiam ſi inſtantia emortua reſtauretur per inſuflationem ſpiritus vitæ, quæ non poteſt effectum habere in præiudicium tertij, cui interim ex prædicta peremptione ius quæſitum fuit, ibique alios allegauimus.

647 Ab hac tamen limitatione Fulgoſius diſceſſit *in d. l. cum quadam puella*, 19. *in principio, num.* 7. motus ex textu *in l. ſi quis repetere, 7. ad Senatuſconſ. Turpillian.* vbi repetita accuſatione criminis aboliti tranſacto abolitionis termino, eodem iure proſequitur accuſator Iudicium, & exceptiones, quæ ei ante abolitionem obijci non poterant non poſſunt obijci poſt abolitionem; addit Fulgoſius contra prædictam Angeli ſententiam, non meminiſſe ſe legiſſe vnquam iuriſdictionem Iudicis ſolo lapſu inſtantiæ finiri.

648 Verùm non eſt recedendum à præcedenti ſecunda limitatione neque obſtat textus *in d. l. ſi quis repetere*; nam reſpondendum eſt cum Gloſſa *in l. aut priuatim, 10. verb. reis in fin.* iuncta Apoſtilla noua ibi, *ff. eod. tit.* abolitione nô perimi inſtantiam, neque extingui iudicium, ſed ſuſpendi ſpatio 30. dierum; ac per conſequens peracto illo têpore accuſatio eodem iure inſtaurari poteſt: non ita eſſet ſi iudicium eſſet extinctum, & inſtâtia perempta, in quo caſu nos loquimur; tametſi autem ſolius inſtantiæ lapſus, iuriſdictionê non perimat, vt Fulgoſius dicebat: eam tamen extinguit effectus contrarij priuilegij, quod interim dum cæptum iudicium durabat, erat ſuſpenſum, & impeditum, ne poſſet effectum ſuum producere, & litigâtem priuilegiatum eximere; cum verò extincto iudicio impedimentum remotum fuerit incipit priuilegium contra iuriſdictionê ordinariam operari, eamque; extinguere, & litigantem exemptû reddere à iuriſdictione ordinaria. Limita ſextò principaliter prædictam ſeptimam concluſionem, vt non poſſit miſerabilis priuilegium fori transferre per ceſſionem in alium non miſerabilem, quoniam priuilegium perſonæ cohęret. Ita ſentit Baldus *in l. per diuerſas, nu.* 41. Salycetus *num.* 17. *C. mandati*, Gaſpar Rodericus *de annuis redditibus, lib. 3. quæſt. 4. num.* 42. facit Tiraquellus *de retract. lignagier, §. 26. gloſ. 1. num.* 61. & Ianinus *de citatione reali, lib. 2. capit. 2. num.* 20. ſentit Caranita *ad rit.* 228. *ex num.* 14.

649 Limita ſeptimò principaliter prædictam ſeptimam concluſionê, vt non habeat locum priuilegium fori miſerabilium in cauſis fiſcalibus. Ita ſentit Franc. Scaglionus *ad ritum* 230. *nu.* 3. Menoch. *de arbitrar. lib. 2. centur. 1. d. caſu* 66. *nu.* 44. Nouarius *in d. praxi, ſect. 2. q. 15. nu. 1. & ſeq.* ratio eſt, quoniam miſerabilis tunc, & non aliter, nec alio modo gaudet priuilegio fori, quam cum agit coram Iudice competenti, & legitimo ſui aduerſarij. Vt docent Iſernia *in d. conſtitut. ſtatuimus, verſic. item quid ſi pupilli. & verſic. prohibitus autem cognoſcere*, Afflictis, ibi *num.* 17. Tapia *num.* 28. idem Afflictis *deciſion.* 257. *num.* 2. 3. *&* 4. Caranita *ad ritum* 233. *num.* 7. Menochius *d. caſu.* 66. *num.* 42. Ioan. Antonius de Nigris *in cap. Regn. quod decretam*, 42. *num.* 10. Muſcatellus *in praxi Sac. Reg. Conſil. lib. 1. par. 2. gloſſ. competentes, num.* 76. *&* 77. Scaccia *de appellationibus, q. 7. num.* 137. *in fine*, Anellus Amatus *conſ.* 31. *num.* 3. 4. 5. *&* 6. *&* 14. At in cauſis fiſcalibus non ſunt Iudices competentes, & legitimi ſupremum Conſilium, & Conſiliarij Principis, ſed Procurator Cæſaris, & ſpeciales Iudices deputati ad decidendas cauſas Regij patrimonij, *l. ſi vt proponis, 5. C. de bonis proſcriptor. l. 1. & ſeqq. C. vbi cauſa fiſcal.* & nos dicemus inferius ex numer. 698. Ergo non poteſt miſerabilis in cauſis fiſcalibus gaudere priuilegio electionis fori; ſed ſiuè agat, ſiuè conueniatur à fiſco, agere, & conueniri debet coram Iudicibus fiſcalibus, & in tribunalibus eorum. Quemadmodum vniuerſim in cæteris cauſis, in quibus eſt deſignatus ſpecialis Iudex, qui in eis ſit legitimus, & competens, aduocata earum cognitione à reliquis, idem ſeruandum eſt, vt rectè docuit Baldus *in l. cùm eorum, 5. nu. 7. C. de ſentent. & interloquut. omn. iudic.* Marian. Socin. *in cap. ſignificaſti, nu. 30. verſ. tertio quæritur, de for. comp.* & Nouarius *in praxi, ſection. 2. quæſt.* 43.

650 Limita octauò, vt miſerabilis non gaudeat priuilegio electionis fori in cauſis feudalibus. Hanc limitationem expreſſe docuit Baldus paulò ante relatus, exemplum adducens de cauſa feudali, Andr. de Iſernia *in d. conſtitut. ſtatuimus, propè, medium, verſ. item quid ſi pupilli*, Afflictis ibi *nu.* 33. Follerius *nu.* 113. Tapia *nu.* 17. idem Afflictis *d. deciſ.* 257. *nu.* 2. *&* 3. & ad eam Vrſillus *nu.* 4. Trentacinquius *lib. 2. variarum, tit. de citationibus, reſolut. 2. num.* 21. Io. Ant. de Nigris *in d. cap. quod decretam, num.* 10. Menochius *d. caſu.* 66. *num.* 41. Borrellus *de regis cathol. præſtant. cap.* 62. *num.* 58. Hæc limitatio procedit ex eodem fundamento, quo præcedens: nam de cauſa feudali nô cognoſcunt Iudices ordinarij, neque in ea ſunt legitimi, & competentes: imò de iure feudorum de côtrouerſia feudi cognoſcunt pares Curiæ, vt *in cap. 1. de controuerſia feudi, apud pares terminand. & in capit. 1. an apud. Iudicem, vel Curiam Domini, quæſtio feudi debeat terminari*, & multos de hac re tractantes refert Scaccia *de appellationibus, q. 8. num. 12. verſ. cæterum*, & cum iſtis feudorum conſuetudinibus conuenit de iure Neapolitano antiquiori, *conſtit. vt vniuerſis, de ſeruando indemnitatem Comitibus, lib. 1. rub.* 45. vbi

45. vbi vide Iserniam, & Afflict. nu. 1. 2. 5. & 8. & per tot. & cap. Regn. item statuimus, quod si Comites, 113. & ibi Sebastianus de Neapolis, & Ioann. Ant. de Nigris. Hodie verò in hoc Regno Neapolitano sine difficultate recepta est hæc limitatio: eius enim iure ad ordinarios inferiores non pertinet cognitio causarum feudalium, sed dumtaxat ad Magnam Curiam Vicariæ, vt decernitur in d. constit. statuimus, & in constitut. iustitiarij nomen, de offic. iustitiariatus, & iure nouiori ad Sacrum Consilium, iuxta pragmat. 3. de offic. Sac. Reg. Consil. & ad Regiam Cameram Summariæ in quibusdam casibus, vt in pragmat. 62. cap. 10. & 13. de offic. Procurat. Cæsar. notauit Follerius in d. constit. statuimus, num. 6. Borrellus de regn. cathol. præstant. d. cap. 62. num. 10. & seqq. collega noster Scipio Rouitus in d. pragmat. 3. ex num. 1. & in d. pragmat. 62. num. 4. Galluppus in praxi Sac. Reg. Consil. par. 2. cap. 6. num. 73. quoniam verò incidimus in d. cap. Regni, item statuimus, quod si Comites, 113. quo statuebatur, vt de causis Baronum solum cognoscerent compares; non est obliuiscendum, quod notauit Io. Francisc. de Ponte de potestat. Proregat. 7. §. 7. ex num. 4. nempè antiquas Regni constitutiones in desuetudinem abijsse, & iam iure, & consuetudinibus nouis in Magn. Cur. & Sacr. Consil. cognosci de omnibus causis omnium Baronum, & Curialium, & D. Reg. Tapia Senatus supremi decis. 24 num. 8. notat iudicium parium recessisse ab aula. Illud verissimum est, quod si in aliquo Regno obseruaretur, vt de causis feudalibus cognoscerent indistinctè Iudices ordinarij, in eo non procederet hæc limitatio, vt miserabiles in causa feudi non gauderent priuilegio electionis fori; vt animaduertit Menoch. d. casu 66. num. 41.

651 Limita nonò, & vltimò prædictam septimam conclusionem, vt miserabiles non gaudeant priuilegio electionis fori, in causis, vbi agitur de reddendis rationibus. Hæc limitatio colligitur ex duabus præcedentibus, quia rationes ibi sunt reddendæ, vbi administratio gesta est, l. 1. & 2. C. vbi de ratiocinijs agi oport. vbi Bartol. Alberic. Bald. Angel. Salycet. Fulgos. Paul. notant, & communiter Doctores in l. quæres absens, 19. §. si quis tutelam, ff. de iud. imò & eò remittēdum esse, qui rationem redditurus est, siuè publicam, siuè priuatam aduersus ordinarias iuris regulas diximus supra q. 4. n. 168. cum sequentib. Hanc limitationem tradit Escobar de ratiocinijs, c. 7. ex nu. 56. qui tamen eam sublimitat; & eo adhibito temperamēto poterit in praxi seruari: sequitur Gratian. dec. 180. in additione, nu. 6. Paschalis de viribus, patr. potest. par. 2. cap. 2. nu. 189. Nouarius in praxi, sect. 2. q. 17. Hactenus de foro miserabelium.

SVMMA SECTIONIS. *Octaua.*

652 *Neapolitani gaudent foro priuilegiato, vt conueniantur, & conueniant, ciuiliter, & criminaliter, apud tribunalia Neapolitana, quod vulgo dicitur, trahunt, et non trahuntur.*

653 *Ciuilitas Neapolitana quomodo adquiratur.*

654 *Eodem priuilegio gaudent institores, et negotiorum gestores Neapolitanorum, cum agitur de negotijs pro eis gestis.*

655 *Habitantes Neapoli, etiam non ciues, gaudent eodem priuilegio.*

656 *Eodem priuilegio gaudent exteri in Ciuitate Neapolitana adepti officium vel dignitatem.*

657 *Eodem priuilegio gaudent milites Hispani, qui in Ciuitate Neapolitana stipendia merent.*

658 *Eodem priuilegio gaudent originarij Neapolitani, etiam si alio domicilium transtulerint.*

659 *Id tamen non procedit in ciuibus factis per incolatum, aut priuilegium.*

660 *Mulier extera nupta Neapolitano, gaudet hoc priuilegio.*

661 *Neapolitanus agens ex iure cesso sine fraude, tàm ex causa lucratiua, quàm ex onerosa, gaudet hoc priuilegio.*

662 *Neapolitani, non solum actores, et rei principales, sed etiam laudati in Authores, non astringuntur foro alieno.*

663 *Refertur contraria sententia, pro qua expenditur l. venditor, in princ. ff. de iud.*

664 *Dictam l. venditor, limitandam esse in Clerico. multi senserunt.*

665 *Verius est prædictam l. venditor procedere in Clerico Authore laudato.*

666 *Traditur noua distinctio.*

667 *Quo casu Author laudatus non possit ex suo priuilegio forum rei principalis, cui assistit, declinare.*

668 *Quo casu Author laudatus possit forum declinare, siuè Clericus, siuè Neapolitanus.*

669 *Notatur discrimen inter litem euictoris, et possessoris, cui assistit, Author laudatus non priuilegiatus, et eam, cui assistit Author priuilegiatus, communiter omissum à Doctoribus.*

670 *Fiscum, quod ad hoc attinet, malunt habere priuilegium.*

671 *Qui contra senserint, fiscum in hoc nullum habere priuilegium.*

672 *Priuilegio fori gaudent oriundi ex casalibus Vrbis Neapolitanæ, & ibi habitantes.*

673 *Refertur contraria sententia.*

674 *Reprobatur, & explicatur text.* in §. si quis igitur Auth. quib. mod. nat. effic. sui.

675 *Ciues Neapolitani non possunt priuilegio fori renunciare, & quid de Capuanis.*

676 *Neapolitani non possunt consentire in Iudicem extraneum, & prorogare iurisdictionem Iudicis non sui.*

677 *Neapolitani gaudent suo fori priuilegio, etiam litigantes cum Capuanis.*

678 *Neapolitani gaudent priuilegio sui fori, etiam litigantes cum viduis, & alijs miserabilis personis.*

679 *Quo fundamento probetur à nonnullis, & improbatur.*

680 *Traditur verum fundamentum prædictæ conclusionis. Verbum,* non possit, *importat necessitatem præcisam, & priuat omni potentia. Limitatur notabiliter prædicta conclusio.*

681 *Barones ciues Neapolitani, cum conueniuntur de actu ad Baronis officium spectante, gesto extra ciuitatem, non gaudent priuilegio fori.*

682 *Mulier Neapolitana nupta viro extero, & ad domum sui viri traducta, non gaudet priuilegio fori.*

683 *Neapolitana nupta extero, soluto matrimonio non gaudet priuilegio fori.*

684 *Vidua Neapolitana in patriam reuersa, recuperat priuilegium.*

685 *Vidua Neapolitana originaria manens extra ciuitatem, electo domicilio separato à domicilio sui quondam viri, recuperat priuilegium Neapolitanorum.*

686 *Priuilegio Neapolitanorum non gaudet ciuilitatem consequutus lite pendente.*

687 *Neapolitani non gaudent fori priuilegio in causis tangentibus dohanam pecudum Apuliæ.*

688 *In Ciuitate Neapolitana sunt multi fori priuilegiati, vt* Curiæ

Curia Admiratia.
689 *Item curia artis serici.*
690 *Item Curia artis lanæ.*
691 *Item Curia Sicla.*
692 *Item tribunal Baglina.*
693 *Item forus Doctorum Neapolitanorum.*
694 *Item Consulum nationis Ragusæorum.*
695 *Item Curia Meretricum.*
696 *Tandem forus Baronum.*
697 *Barones eo, quòd Barones sint, non sunt censendi Cives Neapolitani.*

SECTIO OCTAVA

De foro Neapolitanorum.

IN gratiam huius nobilissimæ, & celeberrimæ Ciuitatis Neapolitanæ, & eius ciuium, in qua, & apud quos nunc habitamus, decreuimus adiungere aliqua de foro priuilegiato Neapolitanorum, quoniam & spectet directò ad tractationem, quam prosequimur, & videri possemus non referre quam possumus gratiam beneuolentiæ eorum, qui nos in suam communem gratiam hùc aduentantes admiserunt, si eorum priuilegia cum sese calamo offerunt celebranda, & per exteras nationes diuulganda, quod nisi conniuentibus oculis fieri non posset, prætermitteremus.

652 Octaua conclusio. Ciues Neapolitani gaudent foro priuilegiato, vt tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus actores, siuè rei conuenire possint, & conueniri debeant apud Iudices Neapolitanos, & in foro Neapolitano, videlicet, aut in Magna Curia Vicariæ, aut in Sacro Regio consilio: quod vulgò dicitur, trahunt, & non trahuntur idest reos trahunt ad suum forum, & rei non trahuntur ad extraneum, etiam ex delegatione regia, ad eum modum, quo solent illi, quibus conceduntur Iudices conseruatores. Sic statuitur *in ritu* 301. & in capitulis gratiarum concessarum vniuersitati Ciuitatis Neapolitanæ per Regem Ferdinandum primum, annò 1459. *in libro priuilegiorum, fol.* 10. & in capitulis eiusdem Regis anni 1462. *in cap. vltimo eiusdem libri, fol.* 13. & in priuilegio eiusdem anno 1466. *eiusdem libri, fol.* 14. & in capitulis gratiarum concessarum vniuersitati Ciuitatis Neapolitanæ ab eodem Rege anno 1476. *cap.* 1. *eiusdem libri, fol.* 16. & in capitulis Regis catholici expeditis Segouiæ anno 1505. *cap.* 53. *eiusdem libri fol.* 45. quem ritum, & priuilegia sæpissimè in Sacr. Cons. vidimus obseruari. Notat Carauita *in prædicto ritu* 301 *num.* 5. Grammaticus *decis.* 87. *in principio,* Capycius *decis.* 59. *num.* 2. Franchis *decis.* 382 *num.* 3. *& dec.* 416. & ad eas addentes, Vrsillus ad Afflictus *dec.* 41 *num.* 9. *& dec.* 133 *num.* 8. Io. Ant. de Nigris *in cap. Regn. prædem.* 4 *num.* 19. Anna *singular.* 401. Tapia *lib.* 3 *iuris Neapolit. rubr.* 6. *in pragm.* 1. *vbi de delicto quis debeat conueniri*, collega noster Scipio Rouitus *in pragmat.* 5 *num.* 3. *eod. tit.* Capiblancus *in pragmat.* 8. *par.* 1. *num.* 343. *& par.* 2. *num.* 131. *de Baronibus*, Muscatellus *in praxi, lib.* 1. *q.* 2 *gloss. competentes, num.* 74. *&* 76. Marcellus Cala *de mod. artic. ul.* §. 1. *gl.* 1. *nu.* 93. Riccius *collect.* 38. *&* 424. Tartaglia *in praxi Magn. Cur. Vicar. causarum ciuilium, cap.* 2. *numer.* 23. Galluppus *in praxi, par.* 2. *cap.* 6. *ex num.* 61. Nouarius *in d. praxi, sect.* 2. *q.* 38. *ex num.* 1. *& ad pragmat. Regn. Neapol. collect.* 223 *num.* 31. *& collect.* 225. *ex nu.* 6.

653 Quibus verò modis ciuilitas Neapolitana adquiratur ad effectum gaudendi hoc, & cæteris priuilegijs concessis ciuibus Neapolitanis, quæ multa sunt nihil noui hìc occurrit addendum ad ea, quæ diximus de adquirenda ciuilitate in genere supra q. 2. ex n. 76. ex quibus constat ciuilitatem adquiri per natiuitatem in loco paterni domicilij, per incolatum, seu domicilium, per concessionē, aut priuilegium; præter quàm quòd *in prag.* 1. *de immunitatib. Neap.* statuitur, vt exteri, qui Neapolim venerint ad contrahendum domicilium, si vxorem duxerint Neapolitanam, & in ea ciuitate domum emerint, aut ædificauerint reputentur, & tractentur, vt ciues originarij, & gaudeant omnibus immunitatibus ciuium originariorum. Cæterum de acquisitione Neapolitanæ ciuilitatis, & ad eam requisitis agunt collega noster Scipio Rouitus *in d. pragm.* 1. & Nouarius *in praxi, sect.* 2. *q.* 39. satis se conformantes ad ea, quæ nos prædicto loco ante ipsos visos tradideramus.

654 Amplia primò prædictam octauam conclusionem, vt eodem priuilegio gaudeant institores, & negotiorum gestores Neapolitanorum cum conueniunt, vel conueniuntur ea negotijs gestis pro Neapolitanis. Ita sentiunt Anna *d. singul.* 401. & Capiblancus *in pragm.* 8. *par.* 2. *num.* 132. *de Baronibus,* & Nouarius *d. q.* 38. *nu.* 6. Et probatur ex text. *in d. l. hæres absens, §. apud Labeonem ff. de iudicijs*, & ibi traditis a Doctoribus, & ijs, quæ nos diximus supra q. 4. n. 161. & 162.

655 Amplia secundò, vt eodem priuilegio gaudeant habitantes Neapoli, etiam si non sint ciues Neapolitani. Quod apertè probatur ex verbis *ritus* 301. vbi notat Carauita *nu.* 5. & explicat *ex n.* 27. & affirmat *n.* 30. Grammaticus *d. dec.* 87. & adnotatio adiecta *ad c.* 53. vbi textus, inter capitula Regis catholici anni 1505. *in lib. priuilegiorum fol.* 46. *vers. nota*. Quo differant autem domicilarij, seu incolæ ab habitatoribus dixi supra quæst. 1. num. 12. in quo plane lapsi sunt Galluppus *in praxi, par.* 2. *cap.* 6. *ex num.* 64. & Nouarius *in d. praxi, sect.* 2. *q.* 39. *num.* 24. existimantes non gaudere prædicto priuilegio, nisi qui per habitationem facti fuerint ciues: te enim vera cum hoc priuilegium concessum sit habitantibus illo gaudebit quisquis Neapoli habitauerit, etiam si ciuis non sit. Cæterum alijs priuilegijs, & immunitatibus, quæ ciuibus sunt concessa gaudere non poterit nisi qui fuerit ciuibus; vt animaduertit idem Carauita *d. rit.* 301. *num.* 33. *&* 34.

656 Amplia tertiò, vt eodem priuilegio gaudeant, etiam exteri, vt Hispani, Consiliarij Sac. Consil. aut Præsidentes Cameræ Summariæ, aut Iudices Vicariæ, aut vniuersum alium honorem, aut dignitatem adepti in ciuitate Neapolitana. Ita sentiunt Carauita *in d. titu* 301 *numer.* 21. *&* 23. Nouarius *in praxi, sect.* 2. *q.* 38 *num.* 7. Ratio est, quia isti non solum sunt habitatores in ciuitate Neapolitana, quod satis erat ad participandum prædictum priuilegium, iuxta præcedentem ampliationem: sed etiam ciues, *l. Senatores,* 11. *ff. de Senatoribus, l. Senatores,* 8. *C. de incolis, lib.* 10. Franciscus Marcus *dec.* 713. *n.* 26. *p.* 2. Paris de Puteo *de syndicatu, ver. ciuilitas officialis, c.* 1. *&* 2. Anna *sing.* 365. Riccius *collect.* 269.

657 Amplia quartò, vt eodem priuilegio gaudeant milites Hispani, qui in eadem ciuitate stipendia merent, quoniam & ij eiusdem ciuitatis Neapolitanę ciues reputantur, *l. municeps,* 23. *§. miles ff. ad munic.* notat Carauita *d. rit.* 301 *num.* 22. Anna *d. singul.* 365. Rouitus *in pragm.* 1 *numer.* 14. *de immunitatib. Neapolit.* Mutius Surgens *in additione ad Marcum Antonium Surgentem de Neapoli illustrata, libr.* 2. *ad cap.* 16 *num.* 25. *ad versiculum, Magistratus, qui fiscales extorserint pecunias, pagin.* 6. *versicul. hinc*

est

est quòd id milites, fol. 341. Nouarius *in sua praxi sect.* 2. *d. q.* 38. *num.* 9.

658 Amplia quintò, vt eodem priuilegio gaudeant originarij Neapolitani, etiã si aliò domicilium trãstulerint. Ita statuitur in capitulis expeditis per D. Petrum de Toledo Viceregem in parlamento generali, anni 1541. in S. Laurentio, decretatione ad supplicationem, quæ incipit: *In primis perche li oriundi, in libro priuilegiorum fol.* 143. explicat Rouitus *in pragm.* 1. *num.* 1. *&* 2. *de immunitat. Neapolit.* sequitur Nouarrius *in sua praxi, sect.* 2. *q.* 39. *num.* 16. *&* 17.

659 Limita tamen, vt ampliatio non procedat in ciuibus Neapolitanis factis per incolatum, & domicilium, aut concessionem, seu priuilegiũ, qui si aliò transferant domicilium amittunt ciuilitatem, & eam consequentia priuilegia, vt statuitur *in pragm.* 2. *de immunitatib. Neapolit.* vbi notat Rouitus *num.* 1. & Petra *ad Grammaticum decis.* 103. *num.* 90.

660 Amplia sextò, vt eodem priuilegio gaudeat extera mulier nupta viro Neapolitano. Ratio, quia per matrimonium vxor efficitur de foro viri, & eius domicilio, vt probatur *in l. vltima, §. item rescripserunt mulierem, ff. ad municipal. & de incol. leg. vnica C. de mulier. & in quo loco. lib.* 10. *l. vltim. C. de incol. eodem lib.* notat Bartol. *in d. §. item rescripserunt mulierem num.* 4. Decius, Iaso, Marianus, & plurimi à me relati dictã quæst. 2. oum. 65. & 66. sequitur Carauita *in d. ritu.* 301. *num.* 25. Nouarius *in praxi, sect.* 2. *q.* 38. *num.* 8. Tartaglia *in praxi Magn. Vic. caus. ciuil. cap.* 2. *num.* 22.

661 Amplia septimò, vt Neapolitani gaudeant hoc priuilegio, etiam si agant iure cesso, tàm ex causa lucratiua, quàm onerosa dummodo cessio vera sit, non fraudulenta. Idque meritò, nam cùm per cessionem veram, & non fraudulentam iura cedentis transferantur in cessionarium, & censenda sint eius patrimonium, gaudebit quoad ea cessionarius eisdem priuilegiis, quibus gaudet circa reliquas res proprias sui patrimonij. Ita censuit Afflictis *decis.* 74. & ibi Vrsillus *nu.* 6. Gaspar Rodericus *de annis redditibus, lib.* 3. *q.* 4. *num.* 43. Paschalis *de virib. patr. potest.* 2. *par. cap.* 2. *num.* 91. *in fin.* Petra *ad Grammatic. decis.* 21. *num.* 8. Nouarius *d. q.* 38. *n.* 10.

662 Amplia octauò, vt Neapolitani non solum actores, & rei principales gaudeant prædicto foro priuilegiato, sed etiam cum laudantur Authores: non enim adstringuntur foro alieno, in quo versatur lis inter emptorem habentem causam à Neapolitano, & euictorem rei venditæ: sed possunt petere remissionem ad suum forum, videlicet tribunalia Neapolitana. Ita sensit Aona *singul.* 45. Petra *ad Capycium dec.* 59. *& ad decis.* 197. *addit.* 2. *& ad Grammaticum decis.* 21. *ex num.* 6. Marcellus Cala *de mod. articulan. §.* 1. *glos.* 1. *num.* 51. Muscatellus *in praxi. lib.* 1. *p.* 3. *gloss. nominet, num.* 6. Tartaglia *in praxi Mag. C. Vic. caus. ciuil. c.* 2. *num.* 23. & ibi additio Grimaldi. Nouarius *in d. sua praxi, d. q.* 38. *n.* 4. *& ad pragm. Reg. Neap. collect.* 225. *n.* 9.

663 Contrariam tamen sententiam in genere, imò quemcumque quantumuis priuilegiatum Authorem laudatum debere litem inter emptorem, & euictorem prosequi coram Iudice emptoris, apud quem pendet, & non excusari ab ea prosequutione priuilegio fori sibi competenti, probat expressus textus *in l. venditor,* 39. *in princ. ff. de iudicijs, & in l.* 1. *C. vbi in rem actio.* & motì ex *d. l. venditor*, ita senserunt ibi Bartolus, & eius additiones, Albericus, Baldus *in* 1. *& 2. lectura,* Angelus, Paulus *num.* 1. *&* 2. Fulgosius *num.* 2. Cagnolus *num.* 11. *cum seq.* Barbosa *ex n.* 99. *& n.* 136. Ancharanus *in cap. e a quæ,* 26. *nu.* 21. *quæst.* 17. *de reg. iur. in* 6. *& cons.* 333. *nu.* 2. Bartholom. Socin. qui eleganter disputat *cons.* 91. *ex num.* 10. *versic. circa vltimam difficultatem, vol.* 3. idem Baldus *cons.* 460. *nu.* 5. *vol.* 4. Socinus Iunior *cons.* 46. *nu.* 5. *lib.* 1. Marc. Ant. Natta *cons.* 99. *nu.* 8. *tom.* 1. Siluanus *cons.* 49. *n.* 71. Caballinus *tractatu de euictionibus, §.* 3. *num.* 118. *cum seq.* Antonius Gomez *tom.* 2. *variarum, c.* 2. *num.* 39. *versic. atem adde, quod talis venditor, vel author*, Gail *practicarum obseruationum, lib.* 1. *obseru.* 37. *n.* 7. Maranta *in praxi, 6. par. tit. de laudatione* 5. *membro indicij, n.* 10. Gamma *dec.* 33. *nu.* 1. Afflictis *dec.* 235. *n.* 6.

664 Et quamuis quidam sentiant regulam *d. l. venditor*, limitandam esse in Clerico, quem authorem laudatum existimant, non solùm esse remittendum ad suum Iudicem, sed totam etiam litem inter laicos remittendam, & non esse prosequendam coram Iudice laico, vbi Clericus author laudatus interuenit; in qua sententia fuit Speculator *lib.* 1. *tit. de primo decreto, §. restat* 3. *num.* 24. Angelus, & Paulus *in d. l. venditor,* Boerius *decis.* 69. *num.* 31. *& seqq.* & plures, quos refert Grammaticus *decis.* 12. *num.* 9. & ad eam Didacus de Mari *numer.* 3. Barbosa *in d. leg. venditor num.* 139. Follerius *in additione ad Marantam vbi supra,* Marta *de iurisdictione* 4. *par. cent.* 1. *casu* 34. *ex num.* 12. ex qua limitatione desumi poterat argumentum ad confirmandam prædictam ampliationem octauam à nobis traditam.

665 Nihilominus veriùs est prædictam regulam *l. venditor*, etiam procedere in Clerico authore laudato, vt de iure Regni Castellæ expressè statuitur *in l.* 57. *in fine, tit.* 6. *par.* 1. vbi docet Gregorius *glos.* 5. Couarruuias *in practic. cap.* 8. *n.* 2. *&* 3. Didacus Perez *in l.* 4. *tit.* 2. *lib.* 5. *ordinamenti, pag.* 143. Ant. Gomez *vbi supra.* Bouadilla *lib.* 2. *politic. cap.* 18. *num.* 169. vbi multos allegat, & præter Angelum, & Paulum *in d. l. venditor,* relatos numero præcedenti pro contraria sententia, sentiunt allegati num. 663. supra; quibus addo Hippolyt. de Marsil. *singul.* 694. *num.* 3. Decium *cons.* 700. *num.* 7. Rebuffum *tom.* 3. *in constit. reg. tit. de dilationibus, art.* 4. *gloss. vnic. n.* 8. Minsinger. *singular. obseruat. cent.* 1. *obseruat.* 22. *nu.* 5. & etiam *de iudicijs, lib.* 1. *c.* 11. *nu.* 98. *& lib.* 2. *c.* 2. *nu.* 73. *& de appellationib. c.* 7. *nu.* 123. Pereiram *de manu regia,* 2. *p. c.* 32. *n.* 3. Mangilium post hæc scripta editum *tractatu de euictionibus, q.* 6. *ex n.* 1. & eos, quos refert Barbosa *in l. venditor, num.* 138. Ex quo videtur corruere fundamentum prædictæ ampliationis.

666 Quid igitur dicendum in re tàm controuersa? Et omissa ea distinctione, quam adhibet Barbosa *in d. l. venditor, ex n.* 109. an priuilegiatus priuilegio fori cõpareat in iudicio ad defendendum venditorem post cæptam litem, vel nondum cæpta, an suscipiat in se iudicium tanquam principalis transferendo in se illud, quod venditor susceperat; an verò potius, vt iudicium cum ipso inchoetur, non cum venditore: illud existimandum est certum, authorem laudatum, inuito actore neque posse iudicium cõtra emptorem possessorem rei cæptum in se transferre, neq; verò nouare, vt rectè adnotauit Natt. *cons.* 630. *n.* 1. *&* 2. *tom.* 3. & vrgentissimis argumentis probauit Barbosa *in d. l. venditor, ex nu.* 109. Igitur desumpto eo casu, quo author laudatus comparet in iudicio, vt liti assistẽs reum defendat, de quo videtur agi *in d. l. venditor,* ego pro concordia confidero, in ea lite tametsi videatur simplex, re vera inuolui duplicem litem, & duas diuersas actiones in iudicium deductas. Prima lis, seu actio est, quam proponit euincens aduersus emptorem possessorem rei, de

qua

qua primùm controuertitur, quæ denunciatur authori laudato, vt descendat in iudicium illud motum, vel mouendum contra emptorem, seù possessorem, vt iudicio assistens illum defendat, in qua euincens est actor, reus verò possessor, non author laudatus, qui dumtaxat liti assistit, vt defensor rei. Secunda actio est, quam possessor ipse habens causam ab authore laudato proponit, vel proponere potest aduersus eundem laudatum authorem, quò reficiat pretium rei venditæ, aut alio titulo concessæ, & expensas litis motæ ad eam rem euincendam. Si spectemus primam litem, seù actionem, author laudatus non intercedit, vt persona principalis, neq; in eum potest ferri sententia, sed profertur contra possessorem rei, velut principalem reum. Si verò spectemus secundam actionem, & litem, qua ipsa exercetur, author laudatus ex sua persona reus est; possessor verò ipse, à quo res est euicta, vel euinci speratur, est actor. Ex quo planè colligitur ista esse duo diuersa iudicia, cum ille, qui in vno vices actoris sustinet, in alio partes rei patiatur, & qui in vno est defensor, & assistens, in alio sit reus, *l. & an eadem 24. in princ. ff. de except. rei iud.* Hæc manifestè deducuntur ex traditis à Rebuffo *tom. 3. in constit. reg. tit. de dilationib. art. 5. gl. vn. ex n. 4.* sed ea natura rei satis constant.

667 Igitur comparente authore laudato priuilegiato in illa prima, quam distinximus lite, non potest ex suo priuilegio forū declinare, aut obtinere, vt causa aduocetur à Iudice ordinario de ea cognoscente, & ad suum Iudicem remittatur: nam ibi non agitur principaliter de eius interesse, sed in consequentiam. Quod rectè animaduertit Cuiacius post hæc scripta visus *in recitationibus ad lib. 3. responsorum Iulij Pauli Iurisconsulti ad d. l. venditor*, & fieri poterit, vt absoluto reo possessore lis omninò finiatur, & interesse laudati authoris reum defendentis extinguatur. Atque hactenus, & non vltra censendi sunt sensisse Doctores superius relati à nobis num. 663. & 665. non discendentes à regula, *l. venditor, 49. ff. de iudicijs.*

668 Si verò agamus de secunda lite, in qua versatur ius possessoris, velut actoris, & authoris laudati, velut rei, planè poterit author laudatus ex suo priuilegio forum declinare, siuè sit Clericus, siuè Neapolitanus, vel aliter priuilegiatus priuilegio fori, & petere se ad suum Iudicem remitti, & ad eum est remittendus. Ratio est, quia in hac lite reus, principalis gaudet priuilegio fori, quo priuari nulla subsistente causa non potest; quo tendunt notata ab Antonio Fabro viso post hæc scripta *de erroribus pragmaticorum, decade 6. errore 10.* qui id extendit ad authorem laudatum alieni fori non priuilegiati, idque iure optimo; & ita interpretandi sunt Doctores, qui existimant regulam *dicta l. venditor*, limitandam esse in Clerico, aut Neapolitano, aut quibusdam alijs priuilegiatis. Hanc concordiam tametsi minus clarè procul dubio amplexi sunt Grammaticus *dicta decision. 21. & ibi num. 9.* refert, iuxta eam sæpius decisum in Sac. Consil. & Capycius *decision. 197. num. 7.* Caballinus *tractatu de euictionibus §. 3. num. 130.* Cagnolus *in dicta l. venditor, num. 22. & 23.* Barbosa *num. 192.* Surdus *consil. 96. ex num. 35. libr. 3.* Ambrosinus *de immunitate, cap. 20. num. 23. & sequentibus, & num. 35.* & iuxta eandem concordiam refert iterum decisum in Sacro Consilio adnotatio adiecta ad capit. 53. inter capitula Regis catholici expedita Segouiæ anno 1505. *vers. adde quod si Neapolitanus, in lib. priu. fol. 46.* cuius meminit Nouar. *in prax. fcelta. q. 38. n. 5.* videlicèt, Neapolitanum authorem laudatum teneri defendere emptorem in loco iudicij, vbi ipse est conuentus; verùm sententiam quatenus proferenda esset contra Neapolitanum authorem laudatum, proferendam esse in ciuitate Neapolitana, & tribunalibus eius; & est decisio non solum regulis scripti iuris conformis, sed etiam æquitate plenissima, ne lis cæpta in vno tribunali cum magno litigantium sumptu, nec minore molestia, aduocetur ad aliud, in quo denuò esset inchoanda, reuocatis in irritum actis, fraudata iurisdictionis preuentione, & violatis alijs manifestis regulis iuris.

669 Ex qua concordia infertur discrimen inter litem vertentem inter euictorem, & possessorem, cui assistit author laudatus non priuilegiatus, nec subiectus alieno foro ordinario, & eam, quæ versatur inter actorem, & reum, cui assistit author laudatus priuilegiatus, vel alieni fori ordinarij. Nam in prima, vnum met iudicium potest simul, & semel exerceri inter euictorem, possessorem, & authorem, & in vno, & eodem processu examinatur actio inter emptorem, seù possessorem, & euictorem, atque itē actio inter possessorem, & authorem laudatum, modo omnes sint eiusdem fori; & compilato processu, seù causa conclusa, contra vtrumque potest simul, & semel ferri sententia, uidelicet pro euictore contra possessorem condemnans ipsum ad rem restituendam, & pro possessore contra authorem laudatum condemnans ipsum ad restitutionem pretij, & interesse. Quod præter quam quòd tradit Rebuff. *comm. const. reg. to. 2. d. tit. de dilationib. art. 5. gloss. vnic. ex nu. 1.* Caballinus *de euictionib. §. 3. n. 129.* Cagnolus *in d. l. venditor, nu. 22,* experientia ipsa, & vsus probat, idque statuitur de iure Neapolitano *in pragm. 2. dubitationem, de dilationib.* imò vt etiam sententia cōtra reum lata executioni mandatur contra authorem laudatum liti assistentem sine nouo processu. In secunda verò non potest vnum iudicium exerceri inter vtrumque, aut ex eodem processu contra vtrūque procedi; sed prius in vno iudicio, & processu debet examinari actio euictoris contra possessorem, assistente, vt defensore possessoris, authore laudato; qui si succumbat profertur sentētia, dumtaxat contra ipsum possessorē, reseruato eidem suo iure cōtra authorem, aduersus quem postea poterit possessor comparere coram Iudice competenti, & suis iuribus experiri, vt planè docent Grammaticus *d. decis. 21. nu. 9.* Capycius *d. decis. 197. nu. 7.* Caballinus *vbi supra nu. 130.* Cagnolus *nu. 23.* Barbosa *nu. 192.* in quo casu limitanda est *dicta pragm. 2. de dilationibus.*

670 Illud tamen notandum est fiscum hac in re inueniri magis priuilegiatum; nam simul, atq; comparet laudatus in authorem, causam trahit ad suos Iudices, & processum statim aduocat, vt dicemus sectione sequēti n. 703. maius est enim, quod ad hoc attinet priuilegium fisci, quam Ecclesiæ, aut Clerici, quippè cùm fiscus, etiam actor trahat litem ad suos Iudices; non verò Ecclesia, aut Clericus, *c. si clericus, 5. de for. cōp.* Quod ex eo prouenit, quia cum tota iurisdictio, tàm Iudicum fiscaliū, quàm ordinariorū sæcularium, sit sæcularis, & procedat ab eodem fonte, scilicèt Principe sæculari, in simbolis facilior est trāsitus, *l. in rem, 24. §. item quæcunq; ff. de rei vindic. l. sed cum patrono, 6. in princ. ff. de bonor. possess. l. an inutilis, 8. §. acceptum, l. si accepto latum, 19. in princip. ff. de acceptilationib.* Baldus *in l. centurio, 15. num. 5. ff. de vulgar. & pupil. substit.* Paulus *cons. 414. nu. 3. 2. par.* Ancheranus *cons. 422. n. 4.* Cardin. Tuscus *litter. F. conclus. 247.* ac per consequens facilè aduocatur ex voluntate Principum suis patrimonijs consulentium processus ex tribunali ordinario ad fiscale. At longe secùs est in auocatione, & transitu causæ ex tribunali sæculari

ad

ad Ecclesiasticum (cum eorum tribunalium iurisdictio, non ab vno, sed à duplici capite dermetur, videlicet, Ecclesiastica à summo Pontifice, secularis à Principe laico, & vnus alteri præiudicare, aut alterius iurisdictionem perturbare, vel minuere, neque soleat, neque velit, *cap. nouit, 13. de iudicijs*.)

671 In quo articulo non est obliuiscendum, fuisse multos, qui hoc priuilegium fisco denegauerint, credentes in fiscalibus etiam causis, standum esse regulæ *d. l. venditor, 49. ff. de iudicijs*; & fiscum Actorem laudatum debere prosequi litem coram ordinarijs, & non posse attento iure communi ad suos Iudices auocare causas, quibus assistit; vt pluribus prosequitur Barbosa *in d. l. venditor, numer. 151. & 152. cum seqq.* vbi refert plures pro hac sententia, quam ipse sequitur. Quibus adde Scaccium *de appellationib. q. 7. num. 123. vers. mouetur secundò*, qui dicit se ita in praxi obtinuisse Cancer *variarum resolut. par. 2. c. 16. numer. 42. cum seqq.* qui ait hoc iure vti Catalanos, Pereitam *de manu regia, 1. par. cap. 32. num. 5.* Thesaurum *decis. 213.* & Horatium Barbarum *in pragmat. de assistentia præstanda, gloss. 9. num. 8.* Et seclusis specialibus Regnorum constitutionibus, & vsu, & praxi tribunalium, spectato solo iure communi, foret fortassis magis probabilis.

672 Amplia nonò, vt eodem priuilegio fori gaudeant oriundi ex casalibus Vrbis Neapolitanæ, & ibi habitantes, probatur *ex l. qui ex vico ff. ad municipal* & ijs quæ dixi supra quæst. 2. nu. 109. loquens in genere. In specie autem de casalibus Neapolitanis, etiam diuisis iurisdictione à ciuitate Neapolitana, tradiderunt Franchis *decis. 316. &* Nouarius, qui pluribus confirmat *in d. praxi, sect. 2. q. 38. ex num. 14. & collect. 225. ad pragmat. Regn. Neapol. num. 14.* Et apertè videtur probari ex verbis *d. rit. 301.* vbi in fine conceditur prædicta gratia, non solum ciuibus Neapolitanis, sed etiam habitantibus in ciuitate, & eius districtu: districtus autem planè comprehendit vicos, & casalia, vt colligitur ex traditis ab Alciato *in leg. pupillus, 239. §. territorium, num. 49. ff. de verbor. signific.* & Caluino *in lexico, verb. districtus.* Confirmatur, quoniam statuta & consuetudines ciuitatis comprehendunt casalia, & in illis seruanda sunt, vt tradunt, pluribusque probant Aniles *in cap. 6. Prætoram, verb. tierra, num. 2. & seqq.* Peregrinus *conf. 90. num. 2. lib. 1.* Bouadilla *lib. 5. politic. cap. 10. num. 28. & 29.* Tuscus *liter. C. concl. 274. & liter. S. conclus. 541.* Salon de paz *in leg. 1. Tauri, num. 279.* Franchis *decis. 604.* Marta *de iurisdictione, 4. par. cent. 2. casu 153.* Caldas *conf. 1. num. 15. post tract. de in integr. rest.* Hondedeus *conf. 13. ex num. 3. vol. 1.* Ergo simili modo priuilegia extenditur ad vicos, & casalia; ne plus restringantur fauores, quam odia, & plus se extendant onera, quam commoda.

673 Contrariam tamen sententiam huic ampliationi, quinimo priuilegia ciuitatis non extendi ad natos in villa, seu vico, aut casali, amplexus est Angelus *in authent. quib. mod. natur. effic. sui, in §. si quis igitur, el secundo, numer.* per textum ibi, & eum sequitur Ioannes Angelus Pisanellus *ad Afflict. decis. 74. in fine suæ adnotationis*, loquens in specie de hoc priuilegio Neapolitanorum, & Petra *ad Grammaticum decision. 21. num. 10.* Qui tamen ad ea, quæ in contrarium in limine se offerebant fundamenta, nihil respondet.

674 Sed non est recedendum à prædicta ampliatione, à qua immeritò recesserunt prædicti moti, vno verbo textus *in d. §. si quis igitur*, fortuitò, & inopinatè lapsu in narratione, non in decreto, fortassis ex originali græco malè translato in latinum, vt plerumque contingit in istis nouellis, tam perperam traductis, quam indicat barbara phrasis, & in elegans dicendi modus, quasi eo solo Iustinianus tot expressas legum decisiones maturè ex cogitatas subuertere voluisset, quod credi non potest, *l. si quando, in princ. C. de inofficios. testament. cap. ecclesia vestra, 57. prope finem, de election.* Tuscus *liter. C. concl. 1037. num. 1.* Igitur Imperator ibi distinguit duos casus, statuens quid sit in vtroque obseruandum, vt filius legitimetur. Primus est, si quis natus in ciuitate aliqua filium habeat. Secundus est, si quis non sit natus in ciuitate, sed vico eius, & vt istum secundum casum exprimeret, dixit: *Si verò nec ciuis ipse consistat, sed ex villa quadam, aut vico sit oriundus.* Hinc colligunt oriundum ex vico, aut villa, non esse ciuem, quasi id Imperator statueret, & nō potius vsus esset verbis quidem minus proprijs, ad explicandum, seu potius proponendum illum secundum casum, de filio eius, qui in ciuitate natus non est, sed est oriundus ex vico, aut villa; quos eosdem duos casus sub alijs verbis expressit *in §. si tamen, sequent.* Respondemus igitur verba in ista narratione posita non esse, ita accipienda, vt expressi textus *in l. qui in vico, ff. ad municipal. & in d. l. & in leg. qui in continentibus, 147. ff. de verbor. signific. & in l. ast verum, Cod. de incol. lib. 10.* corrigantur; id enim esset captare, & calumniari Imperatori verba; sed esse interpretanda sano modo, vt significet Imperator, quid esset agendum, vbi quis natus in vico, & non ciuitate, filium haberet. Quem vocauit non ciuem, sumpto nomine *ciuis*, expressè, & vulgariter pro nato in ciuitate ipsa. Hispanè natum in villa dicimus, *aldeano*, seu *villano*, tametsi iura ciuitatis habeat: conferunt notata à Franchis *dec. 337. n. 2. & 3.* Quo modo acceptum ciuis nomen, significat factum magis, quam ius. Et ita explicato loco iura iuribus concordant, neq; quidquam facit textus aduersus ampliationem notatam à nobis traditam.

675 Amplia decimò, vt ciues Neapolitani gaudeant hoc priuilegio, etiam si illi renunciauerint, quia illius renunciatio non valet, neque illius est habenda ratio, cum sit priuilegium indultum vniuersitati, & in gratiam communitatis, non singulorū, vt indicant verba cōcessionum iuxta regulam textus *in cap. cum sit generale, & in cap. si diligenti, & in cap. significasti, de foro compet.* Ita sentiunt; Vrsillus *ad Afflictum decis. 41. numer. 6.* Paschalis *de virib. pat. potest. par. 3. c. 3. num. 28.* Rouitus *in pragmat. 1. numer. 13. vbi de delicto quis debet conueniri.* Petra *ad Grammat. dec. 21. n. 9.* Nouarius *in praxi, sect. 2. q. 38. n. 3.* conducunt quæ tradit Erasmus Cochier *de iurisdictione, p. 2. q. 7. ex num. 2. tom. 1.* & Giurba *cons. 65. num. 13.* tametsi in priuilegio Capuanorum simili contrarium dicat decisum Afflictis *d. dec. 31.*

676 Amplia vndecimò (quæ ampliatio colligitur ex præcedenti) vt non possint Neapolitani consentire in Iudicem extraneum, & prorogare iurisdictionem Iudicis nō sui. Ita sentit Caraucita *in d. ritu 301. num. 7.* Vrsillus, & Rouitus *vbi supra.* Nouarius *d. q. 38. num. 2.* Capiblancus *in pragm. 8. par. 1. nu. 127. de Baronibus.* Confirmatur hæc ampliatio ex traditis ab Erasmo Cochier *de iurisdictione, tom. 1. par. 2. q. 7. num. 4. cum seqq.* Etenim planè sequeretur renunciari posse foro, si posset prorogari: sunt etenim hæc duo coniuncta, vt qui potest foro suo renunciare, possit prorogare extraneum, & vt non possit iurisdictionē prorogare, qui suo foro renunciare non potest. Quo conferunt etiam dicta à Capiblanco *vbi supra num. 109. & 210.* & quæ dicam infra n. 1061.

677 Am-

677 Amplia duodecimò, vt Neapolitani gaudent eo fori priuilegio, etiam si litigent cum Capuanis, qui habent simile priuilegium, quod tamen vincitur à priuilegio Neapolitanorum, vt obseruatum semper tempore suo refert Vrsillus *ad Afflictis dec.* 133. *nu.* 8. Fundamentum est, quoniam *in prædicto c.* 53. Regis catholici, inter expedita Segouiæ anno 1505. *in libro capitulorum fol.* 45. expressè derogatum est priuilegio Capuanorum, & quorumcumq; priuilegiatorum, etiam priuilegijs in corpore iuris clausis.

678 Amplia decimotertiò, & vltimò, vt hoc priuilegio gaudeant Neapolitani, etiam cum in iudicium vocantur à viduis, pupillis, & alijs miserabilibus personis, vel vocant eas, vt multi credunt, nō obstante eorum miserabiliū priuilegio, gaudere debent Neapolitani suo foro. Ita sentit primus quem viderim Tartaglia *in praxi Mag. Cur. Vicar. causarum ciuilium c.* 2. *nu.* 23. post Marcellus Cala, ijsdem ferè verbis relatis tacito Authore, *de modo articulandi*, §. 1. *gloss.* 1. *num.* 93. Visconte ambobus commemoratis ad Franchus *decis.* 436. *num.* 1. Petra *ad Capycium dec.* 59. Nouarius in *d. sua praxi, sect.* 2. *q.* 38. *num.* 1. ex istis principijs fiunt sæpè sæpius opinionum communium incrementa.

679 Probant hanc ampliationem Tartaglia, & Cala *ex d. ritu* 301. Sed cùm in dicto ritu nulla fit derogatio priuilegij miserabiliū personarum, nōn video cur hanc sententiam sibi persuaserint. Visconte nihil allegat, sed dicit ita practicari, neque relato singulari casu, neque cur practicetur designato, quod fidem eius dubiam reddit, & ostendit debiliori niti eam fundamento, Nouarius referens pro se Amatum *consil.* 31. *numer.* 2. vbi tamen Amatus nō agit de priuilegio miserabilium, ait probari hanc ampliationem *ex dicto cap.* 53. *Regis catholici*, quo continetur derogatio vniuersalis quorumcunq; priuilegiorum, etiam clausorum in corpore iuris. Verum cùm superius dixerimus num. 577. & 578. cum sequentibus priuilegio miserabilium nunquam censeri derogatum per clausulas quantumcumque generales, nisi expressa mentione facta de ipso; atque ideò si quis Baro haberet inuestituram cum concessione iurisdictionis, cum eadem clausula contenta in d. c. 53. & peteret remissionem miserabilis, non posset eam obtinere, fit vt prædicta ampliatio velut destituta, tùm auctoritate, tùm fundamento, planè sit ruitura.

680 Nihilominùs quamuis hanc difficultatem, quòd viderim nullus Neapolitanus attigerit, ob eam non est discedendum à prædicta decima tertia ampliatione. Cuius fundamentum firmius esse potest, quoniam per *dictum ritum* 301. sublata est iurisdictio in Neapolitanos à Iudicibus omnibus extraneis, per illud verbum, *non possint vocari, vel ad iudicium trahi*; & reseruata solis Iudicibus, & tribunalibus Neapolitanis potestas iurisdictionis in ciues, & habitatores Neapolitanos. Ex quo oritur, vt non possint Neapolitani prorogare iurisdictionem extraneorum Iudicum in suas causas, siuè ciuiles, siue criminales, vt acutè, & cum iudicio notauit Carauita *in d. ritu* 301. *num.* 7. relato in eam rem quodam Federico Longo, Regiæ Cameræ Summariæ fisci patrono. Quod ex eo item confirmatur, quoniam negatio supra verbum, *posse*, videlicèt verbum, *non possit*, importat necessitatem præcisam, & priuat omni potentia, vt docet Glossa *in verbo, non potest, in c.* 1. *in regulis iuris in* 6. Corsettus *sing.* 211. Hippolyt. de Marsil. *in practica*, §. *sequitur*, *num.* 18. Ergo significat omnes Iudices extraneos nullam habere iurisdictionem in Neapolitanos, aut habere posse; & per consequens esse incompetentes. Succedit igitur conclusio, quam probauimus supra sectione precedenti, limitatione sexta principali numer. 649. & limitatione septima num. 650. vt non possit miserabilis gaudere suo priuilegio, nisi cum eligit Iudicem legitimum aduersarij, & illi competentem. At cum eligit quemcunque Iudicem extraneum, eligit Iudicem incompetentem Neapolitano, cuius competentes Iudices sunt solùm, qui tribunalibus Neapolitanis assistunt, iuxta *d. ritum* 301. Ergo miserabilis non potest vti priuilegio suo contra Neapolitanos; ac per consequens non obstante suo priuilegio, cum vocat in iudicium Neapolitanum, absque vlla excusatione ad Iudices Neapolitanos trahendus est. Ex qua ratione prædictæ duodecimæ ampliationis planè infertur eiusdem limitatio, vt videlicèt sit accipienda cum Neapolitani sunt rei conuenti: tunc enim à viduis trahi non possunt ad extraneum forum; cùm verò sunt actores si conuenirent viduas, vel alios miserabiles extra forum Neapolitanum, non possent postea eos trahere ad Neapolitanos Iudices. Ratio manifesta est, quoniam Iudicis competentia desumitur ex reo, non ex actore; atque ideò quamuis omnis Iudex extraneus sit incompetens respectu rei Neapolitani; non tamen est incompetens cum Neapolitanus conuenit reum illi subditum; quare illo semel electo à Neapolitano coram illo iudicium peragendum est, nisi miserabilis variauerit. Ex quo paulatim fit, vt miserabiles rei gaudeant suo priuilegio in iudicio cum Neapolitanis actoribus.

681 Prædictam tamen octauam conclusionem ita ampliatā limita primò, vt non gaudeant priuilegio fori ciues Neapolitani Barones, cum conueniuntur tanquam Barones, & de actu ad Baronis officium spectante gesto extra ciuitatem Neapolis, siuè ciuiliter, siuè criminaliter. Ita sentiunt Capycius *decis.* 59. & ad eum Petra Catanita *in d. ritu* 301. *num.* 7. *in fin.* Marinus Freccia *de subfeudis. lib.* 1. *tit. de offic. magni Cancellarij*, *ex num.* 31. Regens Tapia *in leg. beneficium*, 1. *par. cap.* 5. *num.* 15. 16. & 17. *ff. de constit. Princ.* Anna *singul.* 57. Borrellus *ad Bellugam in specul. Princip. rubr.* 11. *in* §. *videndum, ad n.* 10. *vers. exempti, liter: F. vers. & deliquens non vt exemptus*, Capiolancus *in pragmat.* 12. *num.* 2. & 3. *de Baronibus*, Galluppus *in praxi Sac. Reg. Cons.* 2. *par. cap.* 6. *num.* 62. & 63. Nouarius *in d. praxi sect.* 2. *quæst.* 38. *numer.* 27. conferunt not. à Didaco Couarruuias *in pract. cap.* 11. *num.* 5. & Menochio *cons.* 466. *nu.* 18. & 19. *lib.* 5. Ratio est, quoniam quando exempti delinquunt in officio, cuius consideratione non sunt exempti, non guadent exemptionis priuilegio, sed conueniri possunt coram ordinario; vt statuit textus singularis *in cap.* 1. §. *vltimo*, *de priuilegijs in* 6. quo nititur decisio Capycij, & cæterorum Neapolitanorum hanc limitationem amplectentium.

682 Limita secundò, vt eo priuilegio non gaudeat mulier Neapolitana nupta viro extero, & ad domum sui viri traducta, vt decisum est a Sac. consil. apud Franchis *decis.* 416. cui consonat Thesaurus *decis.* 123. sequitur Capiblancus *in pragmat.* 8. *par.* 2. *num.* 192. *de Baronibus*, & Scipio Rouitus *in pragma.* 1. *ex nu.* 5. *de cessione bonorum*, eruditissimus Riccius *collect.* 443. *versic. secundò infero.* Idque optima ratione, quoniam mulier efficitur de foro, & domicilio viri, ita ut dum nupta est, uideatur propriam originem amittere, vt diximus supra hac eadem disputatione quæstione secunda nu. 65. & 66.

683 Amplia prædictam secundam limitationem, ut procedat in Neapolitana nupta extero, etiam si solu-

tum sit matrimonium, & ipsa remanserit vidua: nam vidua retinet domicilium mariti *leg. filij 22. §. viduam, ff. ad municip.* Paulus *in leg. enim quadam puella, 19 in princip. num. 4.* Fulgosius *num. 3.* Decius *num. 11.* Iaso *num. 1. vers. tertiò amplia,* Cagnolus *num. 8. & 9. ff. de iurisd. omn. iudic.* Capibiancus *in pragmat. 8. par. 2. num. 193. de Baronibus,* Milanensis *decis. 9. ex num. 6. lib. 1.* Hondedeus *cons. 6. nu. 8. lib. 2.* Barbosa *in leg. quia tale, 14. n. 31. ff. solu. matrimon.* Surdus *decis. 330. num. 29.*

684 Limita primò ampliationem istam, vt procedat, donec vidua remāserit in domicilio uiri, cęterum si in patriā suam reuertatur, & recuperabit domicilium tanquam originaria, & priuilegiū, eoque deinceps gaudebit. Notat Paul. Castrens. *in d. l. cum quadam puella nu. 4.* Bartholom. Soc. *in num. 10.* Cagnolus *dicto num. 8.* Hondededus *d. cons. 5. num. 15. & 33.* Surdus *vbi supra.* Et ostendit manifesta ratio: cessante enim matrimonio, & translatione mulieris in uiri domicilium, reuertitur in suā naturalem originē, & pristinum domicilium, & forum recuperat.

685 Limita secundò, vt etiam si mulier non reuertatur in ciuitatem Neapolitanam, sed in eadem extera ciuitate, aut populo, in quo vidua mansit domicilium eligat separatum à domicilio viri antiquo, ita vt possit intelligi ipsa vidua per se, & principaliter domicillum habere, tunc gaudeat priuilegio Neapolitanorum, si Neapolitana sit originaria. Probatur apertè quoniam Neapolitani originarij aliò domicilium trasferentes, gaudent hoc priuilegio, vt diximus supra num. 658. Ergo simili modo ista vidua originaria Neapolitana, etiam si alibi habeat domicilio.

686 Limita tertiò principaliter dictam octauam conclusionem, vt non possit gaudere priuilegio Neapolitanorum, qui ciuilitatem consequutus est lite iam pendente, quod plane videtur facere in fraudem delicti perpetrati, vel contractus gesti: etenim nemini debet dolus, & fraus sua prodesse, *l. ne ex dolo, 13. ff. de dolo malo, l. non fraudantur; 177. §. nemo, ff. de regulis iuris, l. itaq; 12. §. 1. l. eum qui, 14. §. is autem ff. de furt.* Quo fundamento hanc limitationem amplectuntur Carauita *in ritu 301. numer. 7. in fin.* & Nouarius *in praxi sect. 2. q. 38. num. 28.* & nos diximus superius de ijs, qui data opera lite pendente priuilegium fori adquirunt, quid sit sentiendum, ex numero 635. late.

687 Limita quarto, vt Neapolitani non gaudeant suo fori priuilegio in causis tangentibus Dohanam pecudum Apulię, seu pascuorum: in quibus Dohanerius habet cōcessam priuatam iurisdictionem. Ita decisum refert Io. Franciscus de Ponte *de potestate Proregis, tit. 4. §. 8. num. 50. & sequitur* Nouarius *in praxi, dicta sect. 2. quaest. 38. num. 30.*

688 Præter hunc forum communem Neapolitanis sunt intra Neapolitanam ciuitatem quidam alij priuilegiati fori, qui competunt diuersis personis, quæ quotidie petunt remissionem ad suos Iudices, si conueniatur coram extraneis. Est enim tribunal, & forus Curiæ Admiratiæ, quæ habet iurisdictionem super nautas, & viuentes de arte maris, & super suos officiales, cum clausula abdicatiua. De qua agit Franchis *dec. 142. & decis. 417. & decis. 722.* & ibi additiones Marinus Frecia *de subfeudis, lib. 1. titul. de officio Admirati maris, ex num. 1.* Fabius de Anna *cons. 107. lib. 2.* Regens Fuluius Constantius *in leg. vnica, nu. 72. & 73. C. de classis, lib. 11.* Regens Tapia *iuris Neapolit. libr. 2. rubr. 31. de officio magni Admirati in adnotationibus, ex nu. 2.* Mastrillus *decis. 147. ex nu. 15.* Galluppus *in praxi Sac. Reg. Consil. par. 2. cap. 6. num. 71.* Nouarius *in praxi, sect. 2. q. 43. ex nu. 9.* à quo tribunali, velut à cæteris, appellatur ad Sac. Cons.

689 Est item Curia artis serici, habens iurisdictionem in eos, qui sub matricula contenti eam exercent, & habet suos Consules, coram quibus conueniuntur artifices, & cæteri, ciuiliter, & criminaliter, habetq; carcerem separatum: eius mentio fit *in pragmat. 15. de offic. Procur. Cæsar.* notat Franchis *dec. 175.* Riccius *collect. 94.* Nouarius *in praxi, sect. 2. d. q. 43. nu. 8.*

690 Est item Curia artis lanæ, quæ habet suos Consules, & iurisdictionem ciuilem, & criminalem in matriculatos eam artem exercentes, & in officiales curię inseruientes, vt refert, & testatur Franchis *dec. 481. & dec. 679.* & Addentes ad eas. Nouarius *d. q. 43. nu. 7.* Galluppus *in praxi p. 2. c. 6. nu. 68.*

691 Est item Curia Siclæ, ad quam pertinet examinare pondera, & mensuras, & inquirere de falsis ponderibus, & mensuris, referente Folierio *in constit. statuimus, n. 114. & 115. de offic. Magistr. iustitiar.* Marc. Anton. Surgenti *de Neapoli illustrata, lib. 1. cap. 7. per totum,* & Nouario *in d. q. 43. num. 12.*

692 Est item tribunal Baliuæ, de cuius officio, antiquitate, & Ministris agit Surgens *de Neapol. illustrat. lib. 1. c. 10. ex num. 14.*

693 Est item forus priuilegiatus Doctorum Neapolitanorum ordinariorum Iuristarum, & Medicorum, qui debeat conueniri coram Cancellario collegij doctorum, & ad eum remitti, meminit Franchis *decis. 234. & dec. 544.* Afflictis *dec. 41.*

994 Est item tribunal consulum nationis Raguseorum, gentis vltra Adriaticum, ex Prouincia Epiri, seu Albanię, ni malè mihi relatum est, aut potius Dalmatiæ, vt est verum, qui habent ex priuilegio, vt cognoscant de causis hominum suæ nationis, & ad eos debeant remitti, vt vidi ex facto fieri in Sac. Cons. me interueniente, in causa cuiusdam Ragusei, meminit Franch. *dec. 723.* & Galluppus *in praxi, p. 2. c. 6. d. n. 68.*

695 Est item Curia Meretricum, nam vtilis Dominus gabellæ Meretricum habet iurisdictionem in Meretrices, & Lenones, vt notat Franchis *dec. 68.* & Capycius *dec. 44.* vbi sentit Meretricem nuptam accusatam de adulterio in Mag. Cur. Vic. non esse remittendam ad Iudicem Meretricum. Et tot sunt tribunalia in hac amplissima, & multitudine ciuium refertissima ciuitate, vt multo tempore sit opus ad eorum loca dignoscenda, simplicemque eorum notitiam habendam; relationem eorum longam habes apud Io. Dominicum Tassonum post hæc scripta editum *in pragmat. de antefato, versic. 3. obseruat. 3.* vbi enumerat triginta nouem tribunalia. Hæc autem omnia tribunalia videntur originem habuisse ex decisione, *leg. penultimam, vltima, Cod. de iurisdiction. omn. iudic.* & ibi traditis à Doctoribus, notat Riccius *collectan. 94.* & Galluppus *in praxi, part. secunda cap. sexto, num. 68.*

696 Et tandem forus Baronum, qui iure antiquo erant conueniendi coram paribus curiæ ciuiliter, & criminaliter, *vt in constitut. vt vniuersis, de seruand. indemnitat. Comitibus, lib. 1. rubr. 45.* & ad eam notat, Isernia, Afflict. *& in cap. Reg. item statuimus, quod si Comites, 113.* vbi Sebastian. de Neapol. & Io. Ant. de Nigris, tradunt, & attento iure communi feudorum obseruat Chassenæus *in catalog. glor. mundi, 5. part. consid. 43.* Hodie sortiuntur forum Principis, & eius superiorum Magistratuum, videlicèt, Magn. Cur. Vic. & Sacr. Consil. *ex ritu 46.* vbi notat Carauita *num. 16.* & Ponte *de potestat. Proreg. tit. 7. §. 7. num. 4.*

num. 4. Capiblancus *in pragmat.* 8. 2. *par. ex num.* 262. *de Baronibus*, vbi significat Barones esse curiales, ac proinde gaudere priuilegio Curialium, de quo diximus supra sect. 7. num. 589. cum sequentibus, nos tetigimus aliqua ad hanc rem pertinentia supra nu. 560.

967 Dùm verò idem Capiblancus *in pragmat.* 12. *num.* 1. *& seqq. eodem titulo de Baronibus*, & Galluppus *in praxi Sac. Reg. consil. part.* 2. *c.* 6. *n.* 63. conantur ostendere, Barones omnes esse ciues Neapolitanos, & gaudere priuilegio fori ciuium Neapolitanorum nullum adducunt pro se argumentum, non textum, non doctorem, quibus niti possint, & ex capite loquuntur. Quamuis enim verum sit, Barones esse ciues locorum suæ Baroniæ, & posse gaudere commoditatibus, quibus gaudent cæteri ciues, vt planè colligitur ex dictis à nobis supra ampliatione tertia num. 656. notauitque collega noster Scipio Rouitus in *dicta pragmat.* 12. *num.* 3. *&* 4. & idem Capiblancus in eam rem ibidem nonnulla congessit: non tamen ideò Barones, quia Barones sint, ciues Neapolitani sunt censendi.

SVMMA SECTIONIS Nonæ.

SECTIO NONA.

De foro Fisci.

698 Nona conclusio. Fiscus gaudet foro priuilegiato, vt siuè actor agat aduersus priuatum, siuè reus à quocunq; priuato conueniatur, causas fiscales trahat ad proprios Iudices fiscales, & à nemine quātumuis priuilegiato trahatur ad extraneos. Probat de iure communi textus *in l.* 2. *C. si aduersus fiscum, d. l. ad fiscum.* 5. *& per totum, C. vbi causæ fiscales*, vbi Doctores *l. cum eorum.* 5. vbi tradit Baldus *num.* 7. *C. de sent. & interloqut. omn. iud. l. si minori.* 3. vbi Iacobus Rebuffus *nu.* 1. *C. de iure fisci, lib.* 10. *l.* 1. *C. de fide instrum. & iur. hastat. fiscal. eodem libro*, notant etiam communiter Doctores *in l. si constante*, 24. *§. fin. ff. solut. matrim.* vt retuli supra quæstione quinta num. 314. idem Baldus *in l.* 1. *numer.* 19. *Cod. de hæred. vel act. vend.* Paulus Castrensis *in l. si in te, vltima, num.* 4. *versic. vndecimò*, Salycetus ibi, *num.* 13. *C. de priuileg. fisc.* Menesius Padilla *in l. si manifestè,* 7. *numer.* 4. *C. de seru. & aqu.* Mart. Laudens. *de fisco. q.* 222. Franc. Lucan. *tract. de fisco.* 2. *part. num.* 24. Barth. Socin. *regul.* 15. *fallent.* 3. *alias liter. A. reg.* 10. Gail *obseruation. practicar. lib.* 1. *obseruat.* 20. *num.* 1. *&* 2. Boissius *tractat. variarum, tit. de fisco, & priuileg. eius, nu.* 43. Chassenæus *in catalogo gloriæ mundi,* 7. *part. considerat.* 15. Didacus Perez *in l.* 6. *titul.* 4. *lib.* 2. *ordinamenti, glossa secunda*, Clapetius *in centur. causar. cau. f.* 53. Lancellottus Conradus *in templo omn. iudic. lib.* 1. *cap.* 8. Farinacius *in fragment. crim. lit. E. ex nu.* 180. Peregrinus *de iure fisci, lib.* 7. *tit.* 1. *nu.* 1. 2. *&* 3. Alfaro *de officio Fiscalis, gl.* 16. *ex nu.* 21. *gl.* 18. *nu.* 7. *&* 8. *& gl.* 34. *nu.* 208. *&* 209. *cum seq.* qui iure attento erat Iudex proprius fisci Procurator Cæsaris, vt constat ex legibus allegatis, & traditis à prædictis Doctoribus.

999 De iure Regni Castellæ causæ fiscales tractantur in consilio Regij patrimonij, quod institutum est à felicis memoriæ Rege nostro Philippo II. antiquis computatoribus maioribus, de quibus *in l.* 1. *titul.* 1. *lib.* 9. *recopil.* agitur, abolitis, & ad illud consilium reductis; de cuius iurisdictione, & officio factæ sunt nouæ leges, & constitutiones. Et quemadmodum Regium patrimonium Hispaniarum nouissimis temporibus supra modum auctum, amplificatumque est, vltra diuitias cuiusuis alterius Regis ex nobis notis, ita eius consilij amplissima est iurisdictio, vt constat *ex l.* 4. *dicto titul.* 1. *& l.* 1. *&* 2. *tit.* 2. *lib.* 9. *recopilat.* continet autem in se tria diuersa suprema tribunalia. Primum est, in quo resident Præses consilij cum Rationalibus, seu computatoribus maioribus rei dominicæ, qui administrationi Regij patrimonij incumbunt, ad quos pertinet locatio Regiorum reddit.uum, exactio omnium debitorum fiscalium, & patrimonialium, solutio omnium regiarum obligationum, expensæ regiæ, tàm publicæ, quàm priuatæ, & totius regij patrimonij gubernatio, dispositio, & distributio. Secundum est, in quo resident quatuor, vel quinque Auditores togati, quos vocant Computorum, æquales per om-

nia Auditoribus cęteris Cancellariarum, ut statuitur *in l. 3. tit. 1. lib. 9. recopilation.* qui habent priuatiuam iurisdictionem inter fiscum, & priuatos, aut inter priuatos de causis a iuribus fiscalibus ortis, tàm ciuiliter, quàm criminaliter, *l. 1. c. 3. 4. 5. & seqq. iuncta leg. 2. c. 25. & 26. & 27. titul. 5. lib. 9. recopilat.* quibus tribunalibus assistit unus ex fiscalibus regij supremi consilij, ut statuitur *in l. 7. tit. 1. lib. 9. recopil.* Censendum autem est, quòad causas ad eius iurisdictionem pertinentes, tàm primum, quàm secundum tribunal, habere ordinariam iurisdictionem, ut statuitur *in d. leg. 1. capitul. 3. titul. 5. libr. 9. recopilation.* Tertium tribunal est, in quo resident computatores maiores rationum, seu Rationales maiores computorum de quorum officio agitur *tit. 5. d. libr. 9. recopilat.* qui præsunt omnibus computis, & ratiocinijs eorum, qui quocunque modo administrarunt regium patrimonium, aut eius reddi.us exegerunt, aut apud quos fuit aliquid pertinens ad ipsum. His subest numerosus grex Rationalium minorum, Resultarum vocant, & aliorum, quos uocant *Entretenidos*, omnes penuati homines, inter quos esse solebat perniciosissimum quoddam genus sciolorum, qui ignorantissimi cum essent, & ex omni parte cæci, se tamen existimabāt oculatissimos ad quos cùm solum pertineat calculatio Arithmetica, nempè di.das calorum officium, tamen conniuentibus superioribus, nescio quam bona conscientia, excōputationē ita sibi ex toto usurparunt, vt procedant ad diiudicandum, quid sit bene, uel male expēsū, quid lit, vel non sit accepto ferēdum, & in quam rationem, quasi cęco discernendorū colorum munus deferretur. Istis committitur excomputatio variarum rationum regij patrimonij, & membrorum eius, qui ne videātur cibū gratis accipere, & telluris inutile pondus, quod sunt, tùm vt se reddant maioribus eius generis officijs dignores, omnes rationes implent difficultatibus, & ambiguitatibus, quas non habent, & inextricabiles reddunt, vt nunquam finiantur, sed in ęternum protrahantur ad heredes computantium, & computatorum, ne desit officium uitæ, sed uita potius officio, ut solent interdum ob eandem rationem milites bella protrahere, & aduocati lites. Quod malum nostris temporibus zelo, & diligentia excellentissimi Domini D. Gasparis de Guzman Comitis Oliuarensium, & beneficio Philippi IV. Domini nostri Hispaniarum Regis ex parte leuatū est, facta multorum istorum impedientium rationes, & eas obscurantium reformatione, cum multa bonorum gratulatione officiorumque vtilium, & rectorum commodo, & gratia; nisi quòd timeri potest (tanta est istorum se Principibus insinuantium improbitas) ne ex quolibet vno reformato resurgant, vt Hydræ capita, alij septem fortassis etiam nequiores, vt mali spiritus apud Matth. c. 12.

700 Iure autem Neapolitano causę fiscales pertinent ad iurisdictionem Magni Camerarij, & Rationales ipsi subordinatos, *ut in constitut. officiorum, & constit. Magistris, de offic. Magistri Camerary.* Iure nouissimo ad tribunal Regiæ Cameræ Summariæ, & Locumtenentem eius, & Præsidentes, tum iuristas, tùm idiotas, qui subrogati sunt in locum Magni Camerarij: quibus subsunt rationales, rationibus Regij patrimonij excomputandis præpositi, vt constat ex iure nouissimo pragmaticarum, *toto titulo de offic. Procurat. Cæsar.* præsertim *ex pragmat. 13. & 14. & ex pragmat. 62. & 63.* annis 1584. & 1585. factis à Duce Ossunensi, in quo tribunali deciduntur lites tangentes interesse fisci, cum assistentia Aduocati fiscalis Regij. Et quoties in lite vertente in Sac. Reg. Consil. dubitatur incidenter, an res sit feudalis, vel non sit, articulus incidens remittitur à Sacr. Reg. Consil. ad Reg. Camer. Summ. tanquam ad Iudicem competentem, ob interesse certum fisci propter successionem, & deuolutionem ob lineam finitam, (solutionem adhoæ, & releuij), iuxta *d. pragmat. 13. item cum de iure, & pragmat. 14. vers. e perche nelle inuestiture, & pragm. 63. c. 3.* ad quam eo casu solum pertinet, articulum incidentem decidere, videlicet, an res sit, vel non sit feudalis, & statim processum remittere ad Sacr. Consil. vbi causa integrè definitur, & litigantibus iustitia administratur, notat Rouitus *in pragmat. 38. §. & similiter de diffinitiuis sententijs, numer. 2. de offic. Procurat. Cæsar.* Galluppus *in praxi Sacri Regij Consilij Neapolitani, 2. par. cap. 6. n. 75.* Et me referente sic factum est in causa Iuseph[i] de Linares, cum Francisco, & Pyrrho Scaglionibus, Actuario Carbone. In qua cum remissus esset ad Cameram decidendus articulus incidens, an territorium quoddam appellatum de Marata esset, vel non esset feudale, Regia Camera non decideret articulum remissum à Sacr. Consil. expressè, sed procederat ad diffinitiuam totius litis, incidenti non deciso, adiudicans per eam dictum territorium prædicto Iosepho, quod possidebant illi de Scaglione virtute exequut onis sententiæ Sac. Cōsilij, cuiusque condemnati allegarent in Sac. Consil. prædictæ sententiæ nullitatem, habita sententia pro nulla decretum est, processum iterum esse remittendum ad Regiam Cameram, quæ decideret expressè dumtaxat articulum incidentem remissum, quo deciso iterum processus ad Sacr. Consil. deferretur ad causam principalem decidendam. De huius tribunalis initio, progressu, iurisdictione, & officio, agunt Marinus Freccia *de subfeudis, lib. 1. tit. de offic. magni Camerary,* Marcus Antonius Surgens *de Neapoli illustrata, libr. 1. cap. 26. ex numer. 33.* Scipio Rouitus collega noster *in rubric. & pragmat. praedicti titul. de offic. Procurat. Cæsar.* & voo verbo notauit Marcellus Cala *de modo articulandi, §. 1. gloss. 1. nu. 52.* Nouarius *in praxi, sect. 2. q. 15. nu. 2.* Galluppus *in praxi, par. 2. d. cap. 6. numer. 75.* Regens Tapia *libr. 5. iuris Neapolitani, rubr. 6. de offic. Procurat. Cæsar. per totam,* præsertim *num. 12. & 13.*

701 Ampla primò, vt causæ fiscales sint censendæ, quæ quocunque modo pertinent ad Principis patrimonium. Habet autem quicunq; Princeps superiorem non recognoscēs duplex patrimonium. Alterum est fiscale, & publicum, quod pertinet ad ipsum Principatum, Imperium scilicet, vel Regnum, vel alium Statum; alterum priuatum, quod pertinet ad Principem, vt est priuata quædam persona; quod probant *rubricæ titulorum, C. de offic. Comit. sacrar. largition. de offic. Comitis rerum priuat. de offic. Comitis sacri patrimon. de fundis patrimonial. libr. 11.* ad quas notauit Cuiacius, docuitq; Cynus *in rubr. num. 1. ff. de offic. Procurat. Cæsar.* Baldus *in l. 1. num. 54. C. de hæredit. vel act. vendit.* Lucas de Penna *in l. quicunque, 7. nu. 2. cum seqq. C. de omni agro desert. lib. 11.* Io. de Platea *in rubr. Cod. de fund. patrimonial. eodem libr. 11.* Chassanæus *in catalogo glor. mund. 6. part. consider. 17.* Petrus Gregorius *in syntagmate iuris vniuersi, libr. 3. cap. 5. num. 8. & seqq.* Gregorius Lopez *in l. 1. tit. 17. par. 2. gloss. 4. & in l. 10. titul. 16. par. 6. gloss. 2.* qui licet distinguat triplex patrimonium, illud triplex reducitur ad istud duplex, Io. Garcia *de nobilitate, gloss. 3. §. 1. ex num. 19.* Peregrinus *de iure fisci, libr. 1. tit. 1. num. 6.* Alfaro *de offic. fiscalis, gloss. 10. in initio, nu. 5. & gloss. 34. §. 1. nu. 7.* Petra *de potestate Principis, cap. 13. num. 36.* Franciscus Marcus *dec. 738. 1. p.* Riccius *collectan. 1161.* Quorum patrimoniorum administratio, & con-

recopilation. Tertium tribunal est, in quo resident computatiores maiores rationum, seu Rationales maiores computorum, de quorum officio agitur *tit.5.d.libr.9. recopilat.* qui præsunt omnibus computis, & ratiociniis eorum, qui quocunque modo administrarunt regium patrimonium, aut eius redditus exegerunt, aut apud quos fuit aliquid pertinens ad ipsum. His subest numerosus grex Rationalium minorum, *Resultarum* vocant, & aliorum, quos vocant *Entretenidos*, omnes pennati homines, inter quos esse solebat perniciosissimũ quoddam genus sciolorum, qui ignorantissimi cùm essent, & ex omni parte cæci, se tamen existimabant oculatissimos, ad quos cùm solum pertineat calculatio Arithmetica, nempè didascalorum officium, tamen conniuentibus superioribus, nescio quàm bona conscientia, excõputationem ita sibi ex toto vsurparunt, vt procedãut ad dijudicandum, quid sit bene, vel malè expensum, quid sit vel non sit accepto ferendum; & in quam rationem, quasi cæco discernendorum colorum munus deferretur. Istis committitur excomputatio variarum rationum regij patrimonij, & membrorum eius, qui ne videantur cibum gratis accipere, & telluris inutile pondus, quod sunt, tum vt se reddant maioribus eius generis officiis digniores, omnes rationes implent difficultatibus, & ambiguitatibus, quas non habent, & inextricabiles reddunt, vt nunquam finiantur, sed in æternum protrahantur ad hæredes computantium, & computatorum, ne desint officium vitæ, sed vita potius officio, vt solent interdum ob eandem rationem milites bella protrahere, & aduocati lites. Quod malum nostris temporibus zelo, & diligentia excellentissimi Domini D. Gasparis de Guzman Comitis Oliuarensium, & beneficio Philippi IV. Domini nostri Hispaniarum Regis ex parte leuatum est, facta multorum istorum impedientium rationes, & eas obscurantium reformatione, cum multa bonorum gratulatione Officialiũmque vtilium, & Rectorum commodo, & gratia; nisi quòd timeri potest (tanta est istorum se Principibus insinuantium improbitas) ne ex quolibet vno reformato resurgant, vt Hydræ capita, alij septem fortassis etiam nequiores, vt mali spiritus apud Matth. *cap.12.*

700 Iure autem Neapolitano causæ fiscales pertinent ad iurisdictionem Magni Camerarij, & Rationales ipsi subordinatos, vt *in constitut. officiorum, & constit. Magistris, de offic. Magistri Camerarij*. Iure nouissimo ad tribunal Regiæ Cameræ Summariæ, & Locumtenentem eius, & Præsidentes, tum iuristas, tum idiotas, qui subrogati sunt in locum Magni Camerarij: quibus subsunt rationales, rationibus Regij patrimonij excomputandis præpositi, vt constat ex iure nouissimo pragmaticarum, *toto titulo, de offic. Procurat. Cæsar.* presertim *ex pragmat.13. & 14. & ex pragmat. 62. & 63.* annis 1584. & 1585. Factis à Duce Ossunensi, in quo tribunali deciduntur, lites tangentes interesse fisci, cum assistentia Aduocati fiscalis Regij. Et quoties in lite vertente in Sac. Reg. Cons. dubitatur incidenter, an res sit feudalis, vel non sit, articulus incidens remittitur à Sacr. Reg. Consil. ad Reg. Camer. Summ. tanquam ad Iudicem competentem, ob interesse certum fisci propter successionem, & deuolutionem ob lineam finitam, solutionem adhoæ, & releuij, iuxta *d. pragmat. 13. §. item cum de iure, & pragmat. 14. vers. e perche nelle inuestiture, & pragm. 63. cap. 3.* ad quam eo casu solùm pertinet, articulum incidentem decidere, videlicet an res sit, vel non sit feudalis, & statim processum remittere ad Sacr. Consil. vbi causa integrè definitur, & litigantibus iustitia administratur, notat Rouitus *in pragmat. 38. 5. & similiter de diffinitiuis sententiis, num. 2. de offic. Procurat. Cæsar.* Galluppus *in praxi Sacri Regij Consilij Neapolitani, 2. par. cap.6. num.75.* Et me referente sic factum est in causa Iosephi de Linares, cum Francisco, & Pyrrho Scagliombus, Actuario Carbone. In qua cùm remissus esset ad Cameram decidendus articulus incidens, an territorium quoddam appellatum de Marata esset, vel non esset feudale, Regia Camera non deciderat articulum remissum à Sacr. Consil. expresè, sed processerat ad diffinitiuam totius litis, incidenti non deciso, adiudicans per eam dictum territorium prædicto Iosepho, quod possidebant illi de Scaglione virtute exequutionis sententiæ Sac. Cons. cúmque condemnati allegarent in Sac. Consil. prædictæ sententiæ nullitatem, habita sententia pro nulla decretum est, processum iterum esse remittendum ad Regiam Cameram, quæ decideret expresè duntaxat articulum incidentem remissum, quo deciso iterum processus ad Sacr. Consil. deferretur ad causam principalem decidendam. De huius tribunalis initio, progressu, iurisdictione, & officio, agunt Marinus Freccia *de subfeudis, lib. 1. tit. de offic. magni Camerarij*, Marcus Antonius Surgens *de Neapoli illustrata, libr. 1. c. 26. ex num. 23.* Scipio Rouitus Collega noster *in rubric. & pragmat. prædicti titul. de offic. Procurat. Cæsar.* & vno verbo notauit Marcellus Cala *de modo articulandi, §. 1. gloss. 1. num. 52.* Nouarius *in praxi, sect. 2. quæst. 15. num. 2.* Galluppus *in praxi, par. 2. d. cap. 6. num. 75.* Regens Tapia *lib. 2. iuris Neapolitani, rubr. 6. de offic. Procurat. Cæsar. per totam*, præsertim *numer. 12. & 13.*

701 Amplia primò, vt causæ fiscales sint censendæ, quæ quocunque modo pertinent ad Principis patrimonium. Habet autem quicunque Princeps superiorem non recognoscens duplex patrimonium. Alterum est fiscale, & publicum, quod pertinet ad ipsum Principatum, Imperium scilicet, vel Regnum, vel alium Statum; alterum priuatum, quod pertinet ad Principem, vt est priuata quædam persona; quod probant *rubrica titulorum, C. de offic. Comit. sacrar. largition. de offic. Comitis rerum priuat. de offic. sacri patrimon. de fundis patrimonial. libr. 11.* ad quas notauit Cuiacius doctuique Cynus *in rubr. num 1. ff. de offic. Procurat. Cæsar.* Baldus *in l. 1. num 14. C de hæredit. vel act. vendit.* Lucas de Penna *in l. quicunque, 7. num. 2. cum seqq. C. de omni agro desert. lib. 11.* Io de Platea *in rubr. Cod. de fund. patrimonial. eodem. libr. 11.* Chassanæus *in catalogo glor. mund. 6. part. consider. 17.* Petrus Gregorius *in syntagmate iuris vniuersi, libr. 3. cap. 2. num. 8. & seqq.* Gregorius Lopez *in l. 1. tit. 17. par. 2. gloss 4. & in l. 10. titul. 16. par. 6 gloss. 2.* qui licet distinguat triplex patrimonium, illud triplex reducitur ad istud duplex, Io. Garcia *de nobilitate, gloss. 3. §. 1. ex num. 19.* Peregrinus *de iure fisci, libr. 1. tit. 1. num. 6.* Alfaro *de offic Fiscalis, gloss. 20. in initio, num. 5. & gloss. 34. §. 1. num. 7.* Petra *de potestate Principis, cap. 15. num. 56.* Franciscus Marcus *dec. 338. 1. p.* Riccius *collectan. 1161.* Quorum patrimoniorum administratio, & controuersiarum de eis ortarum cognitio, & definitio pertinuit ab initio ad diuersos Magistratus, quorum officium succedente tempore passum est diuersas mutationes. Adnotauit *vbi supra* Cuiacius, & Duarenus *ad titulum de officio Procuratoris Cæsaris*, Oroscius *in rubr. ex num. 4. ff. de offic. procurat. Cæsar.* & nos *inferius* tangemus *disput. 7. num. 38.* & desumitur ex Cassiodoro *libr. 6. variarum, capit. seu epistol. 6. 7. & 8.* meminit Caluinus *tractatione de Magistratibus Romanis ad finem lexici, verb. Prætor fiscalis, & verb. Procurator Cæsaris, & verb. Quæstores ærarij*, Alciatus *lib. de Magistratib. ciuilibus, & militaribus officiis num. 17.* Nam patrimonium publicum, & fiscale administrabant

primum Quæstores ærarij. aut Rationales, seu Prætor fiscalis, post Imperatorum tempora, Procurator fisci, aut Procurator Cæsaris, qui inter fiscum, & Priuatos ius dicebat, *l.1. & seq. C. vbi causa fiscales, l.2. & 3 C si aduersus fiscum, l. si manifestò, 7.* vbi notat Menesius *num.4. C. de seruit. & aqua*, Cynus *in d. rubr. num.1 ff. de offic. Procurat.* Duarenus *vbi supra, & ad titul. de iudiciis, sub §. de foro competenti pag.2.* Chassanæus *in consuetudines Burgundiæ, rubr.2. de confiscation. ex num.1. & in catalogo gloria mundi, 7. par. consider.15.* Afflictis *in constitution. lib.1. rubr.58. de offic. Magistri Camerarij*, Caramita *ritu 17. ex num.5.* Regens Carolus Tapia *lib. 2. Iuris Neapolit. rub.6. ex n.1.* Fenestella *de Magistratibus Romanorum, cap.26.* & Pomponius Letus *de Magistratibus Romanorum, cap. de Procuratore Cæsaris*, Cuiacius *obseruationum lib.19. c.13.* & ferè omnes alij à nobis relati *supra num.698.* Patrimonium autem priuatum administrabatur à Comite rerum priuatarum, & Comite sacri patrimonij. Hodie igitur omnia ad fiscales Iudices pertinent indistinctè, siue de patrimonio publico, & fiscali Principis, siue de priuato agatur: nam omnes causæ, quæ quomodolibet tangunt patrimonium vtrumque, fiscales sunt, & in eis practicatur prædicta nona conclusio, vt in specie notauit Alfarus *de offic. Fiscal. gl.9. n.3. & 4. & gloss.10. n.5. & 6.* Dicuntur autem causæ fiscales ad effectum gaudendi huius fori priuilegio, non cùm quæritur de crimine, sed de bonis fisco applicandis, vel ex causa criminis commissi sententia lata iam super crimine, & in iudicatum transacta, vel alia quauis ratione; nam de crimine ad pœnam irrogandam Præses cognoscit, *l.1. & 2. C. vbi causa fiscal. l.2. C. si aduersus fiscum, l. non valet, 4. C. ad l. Flauiam de plagiar.* adnotauit ex professo, & optimè Iaso *cons.100. volum.1.* & Peregrinus *de iure fisci, lib.7. dicto tit.1. num.1.* Cuiacius *obseruat. lib.19. cap.13.*

702 Amplia secundò, vt fiscus non possit prorogare iurisdictionem Iudicum extraneorum, neque consentire, vt causas ipsum tangentes definiant. Ita sentit Baldus *in l. cùm eorum, 5. num.7. C. de sentent. & interloquut. omn. iud.* Peregrinus *de iure fisci, lib.7. dicto tit.1. num.6.* Farinacius *in fragment. crimin. litter. F. num.181. in fin.* Nouarius *in praxi, sect. 2. qu.15. n.3.* quod ex eo prouenit, quòd habet Iudices speciales cum iurisdictione abdicatiua, seu priuatiua, vt dicebamus *supra num.649. & 676.*

703 Amplia tertiò, vt non solùm cùm fiscus est actor, & reus, sed etiam cùm vertitur eius interesse certum, & litis assistit tanquam Author laudatus, vel aliàs, causam vertentem inter quoscunque, etiam cœptam, & eius processum trahat ad suos Iudices; & auocet ab ordinariis Iudicibus sæcularibus. Probat hanc ampliationem Textus *in l. si minori, 3.* vbi Io. de Platea *num.4.* Iacob. Rebuffus *num.1. in fin. C. de iure fisci, lib.10.* Socinus *cons.46. num.1. vol.4.* Paulus de Castro *in l. venditor, 49. num.3.* Cagnolus *num.16.* & plures relati à Barbosa *ibi, num.140.* quam videtur approbasse *nu.149. ff. de iudiciis*, Duarenus *ad titul. de iudiciis, §. de foro competenti, in fin.* Capycius *decis.197. num.4. & 5.* Caualcanus *decis.8. lib.1.* inclinat Franchis *decis.117. num.2.* sentit Euerardus *in locis legalibus, loco 61. à fisco ad Ecclesiam, num.3. & 10.* Ancharanus *in cap. ea quæ, 26. num.2 q.17. vers. item pro hoc de reg. iur. in sexto*, Decius *cons.700. num.8.* Peregrinus *de iure fisci, lib.7. dicto tit.1. num.9.* Farinacius *in fragment. criminal. litter. F. nu.183.* Io. Vincentius de Anna *allegat.121. lib.2.* Cancer *variarum resolutionum par.2. c.16. nu.44.* Alfaro *de offic. Fiscal. gloss.16. nu.83.* & non dissentit Couarruuias *in practic. cap.8. num.3.* tametsi censeatur contrarius; non enim firmat contrariam sententiam, sed resoluit regulariter seruari contrarium, & in fisco hoc procedere ex speciali priuilegio, relato in eandem rem Socino, & Burgensi. Et quidquid sit attento iure communi, de quo diximus *superius sectione precedenti num.670. & 671.* in Regno Neapolitano, ampliatio ista est expressè stabilita *in dicta pragmat.61. cap.7. & in pragmat.13. & 14. & in dicta pragmat. 63. cap.3.* vbi notat Rouitus *num.11 de offic. Procurator. Cæsar.* Et in Regno Castellæ est praxi receptum, vt omnes lites, in quibus interuenire debet Fiscalis regij patrimonij, remittantur ad regij patrimonij Iudices, & ab eis aduocentur à cæteris quibusque tribunalibus; & memini sæpissimè dum essem delegatus in Curia Regia consilij regij patrimonij in causis decoctorum fisci debitorum, & aliis eiuscemodi, quoties interesse quodcunque fisci vertebatur, expedisse me mandata inhibitoria quibuscunque Tabellionibus, & hortatorias directas ad quosuis Iudices, à quibus petebam, vt causas ad me remitterent, qui semper obsequebantur; & si quandoque contentio orta sit, delata re ad supremos Iudices competentiarum, semper obtinui, vt causæ ad me remitterentur, & cùm ex regia delegatione commissa fuisset mihi anno 1611. & duobus sequentibus, venditio bonorum confiscatorum villæ vocatæ, *Hornachos*, quæ quondam fuerant Moriscorum ab ea expulsorum, vendidi totum villæ territorium, cum omnibus ferè prædiis, tam rusticis, quàm vrbanis, & in omnibus venditionum instrumentis obligabam regium patrimonium ob euictionem cuiuslibet prædij venditi, cum expressa clausula, quod quoties immineret, aut timeretur euictio, Fiscalis regij patrimonij causam esset suscepturus, & expensis fisci apud fiscales Iudices defensurus, donec possessor securus maneret, & omni controuersia liberatus. Tametsi verò Thesaurus *dec.213.* contrarium asserat decisum, loquitur attentis legibus, & consuetudine Pedemontium, vbi prius nullum erat speciale tribunal causarum fiscalium, post tamen testatur esse erectum, statuamque illi certam formam procedendi, & iudicandi.

704 Subamplia prædictam tertiam ampliationem de iure eiusdem Regni Neapolitani, vt non solùm cùm Fiscus assistit causæ ob interesse præteritum vel præsens, sed etiam cùm assistit ob interesse futurum, & quod ipsi possit aduenire præcisè, & infallibiliter, possit causam trahere ad suos Iudices, & ad eos sit remittenda, vt statuitur *in d. pragmat.13. §. item cùm de iure, & in pragm.14. & in pragmat.63. cap.3. de offic. Procur. Cæsar.* Quod etiam ex eadem ratione crederem seruandum iuxta ius commune.

705 Limita tamen subampliationem ex vsu eiusdem Regni Neapolitani, vt cùm Fiscus in causa non habet interesse formatum præcisum, de quo clarè, & in promptu constet, sed dubitatur, vtrum ex lite inter partes possit oriri aliquod commodum, vel damnum fisci futurum, tunc causa non sit remittenda ad Iudices fiscales, seu Regiam Cameram; sed manere debet apud Sacrum Consilium, *iuxta dictam pragm.62. capit.10. & 13. de offic. Procurat. Cæsar.* data tamen facultate Aduocato regij patrimonij assistendi causæ in eodem Sacro Consilio, vt docet Franchis *decis.117.* & decisum ab eodem Sacro Consilio in causa Monasterij sanctorum Petri, & Sebastiani, cum Matchione Laini Actuario Sarro, se patrocinante, & confirmatum in collaterali, testatur Rouitus *in pragmat.13. num.2. de offic. Procurator. Cæsar.* similiterque decisum in collaterali Consilio, in quadam causa inter hæredes Victoriæ Pedericæ, cum Dominico Spinola, & Regio fisco illius creditore, referente nunc Regente meritissimo Didaco Lopez Suarez die 22. Ianuarij anni

anni 1605. refert idem Scipio Rouitus in pragmat. 63. num. 1. de offic. procurat. Cæsar. & ex ipso Nouarius in dicta sua praxi, sect. 2. quæst. 15. num. 3. & ad pragmat. Regn. Neapolit. collect. 165. num. 2. & coll. 167. num. 1. Idemque ex eadem æquitate, & ne daretur occasio fraudandi plurimas causas ad Iudices fiscales, censerem vbique seruandum iuxta leg. 2. 3. & 4. Cod. ne fiscus, vel republica, & tradita à Peregrino de iure fisci lib. 4. tit. 6. num. 43. & seqq. vsque ad 47. Quæ praxi confirmatur ex Textu in l. defensionis facultas, 7. iuncta Glossa ibi verbo, cognitio C. de iure fisci, lib. 10. & doctrina Angeli per Textum ibi, in auth. nunc si hæres, C. de litigiosis, vbi docet posse liti assistere eum, cuius interest ne inter litigantes colludatur.

706 Amplia quartò, vt fiscus trahat ad suos Iudices causas eorum contra quos ex suo priuilegio, vel alia ratione potest dirigere actiones suas, veluti cum agit aduersus debitores debitorum suorum, l. si debitum, l. non prius, in quibus tamen limitatur etiam hæc ampliatio, Cod. quando fiscus, vel priuatus, l. 1. C. de condition. ex lege, l. quoniam Augerio, 3. C. de conueniendis fisci debitor. lib. 10. Peregrinus de iure fisci, lib. 6. tit. 7. num. 28. & lib 7. tit. 1. num. 10. Farinacius in fragm. criminal. lit. F. num. 184. reiecta sententia Gloss. in l. 2. C. de primipilo, lib. 12.

707 Amplia quintò, vt iudices fiscales etiam inter priuatos cognoscant, cùm priuatus conuenit priuatum ex causa, quæ à fisco dependet, l. cum vendente, C. vbi caus. fiscal. l. si minori, C. de iure fisci, lib. 10. l. in fraudem, 45. §. qui pro alio, ff. de iure fisci, Bartolus in l. cum eorum, 5. num. 1. Angelus num. 2. Salicetus num. 3. Paulus num. 3. Fulgosius num. 1. Matthæsilanus num. 9. Cod. de sentent. & interloqut. omn. iudic. & communiter Doctores in d. l. cum vendente, Capycius dec. 167. num. 2. cum seqq. Rodericus Suarez in l. 2. titul. de los emplazamientos, §. sed pone quæstionem, num. 23. Martin. Laudens. de Fisco, quæst. 221. Franc. Lucan. de Fisco, 1. par. num. 24. Bossius tit. de Fisco priuileg. eius, nu. 43. Farinac. in fragm. crim. F. num 183. in fin. Caualcan decis. 8. num. 8. & 18. lib. 1. Peregrin. de iure fisci, lib. 7. tit. 1. num. 3. Alfaro de offic. Fiscalis, gloss. 16. priuileg. 1. num. 26. & gloss. 34. §. 1. num. 69. Barbosa in l. venditor, 49. ex num. 184. ff. de iudic. qui alios allegat, Parianus de probationibus, lib. 1. cap. 26. ex num 45. cum seqq. & statuitur in l. 2. cap. 26. & 27. tit. 2. lib. 9. recopilat. Cuius limitationis eam rationem reddunt Parianus, & Barbosa vbi supra, quòd connexorum idem sit iudicium, & competens Iudex in vna causa principali est competens in connexis, & dependentibus ab eo, vt nos aduertimus supra nu. 176. & 204. & probat Textus in l. si quis ex argentariis, §. rationem, vbi notat Baldus ff. de edendo, & Textus in clement. dispendiosam. de iudiciis, Afflictis decis. 285. ex num. 20. Socinus cons. 244. num. 4. volum. 1. Paulus Castrensis in d. l. venditor, num. 4. Cagnolus num. 12. ff. de iud. Verum est, ideò hanc rationem satis firmam non esse, quoniam omnes Doctores præsupponunt hoc esse Fisci peculiare priuilegium, quo secluso aliud foret dicendum, tamen hæc ratio fortasse fuit, cur Fisco hoc priuilegium fuerit concessum.

708 Amplia sextò, (quæ ampliatio superioribus colligitur) vt habens causam à Fisco conueniat, & conueniatur apud Iudices fiscales, veluti emptor, qui à Fisco emit, & eum ob euictionem obligauit; fideiussor, qui fisco soluit, & ex consequenti cessionem ab eo contra principalem debitorem obtinuit, vel sine cessione actiones fiscales consequutus est, & vniuersim omnis Fisci cessionarius ex necessitate, in quem etiam transit forum Fisci priuilegiatum. Ita sentiunt Baldus in d. l. cum eorum, 5. num. 7. Matthesilanus num. 8. C. de sentent. & interloqut. omn. iud. idem Baldus, Salicetus, Paulus, & Fulgosius in d. l. cum vendente, C. vbi causa fiscales, Caluacanus decis. 8. ex num. 2. Socinus cons. 46. num. 2. vol. 4. Martinus Laudensis de Fisco, quæst. 192. & quæst. 223. Franciscus Lucanus de Fisco, 1. part. num. 31. Tiraquellus de retract. lignag. §. 26. gloss. 3. num. 28. Gratianus disceptat. forens. tom. 1. cap. 56. num. 12. & 13. & cap. 154. ex num. 21. Peregrinus de iur fisc. lib. 6. tit. 4. num. 41. & lib. 7. tit. 1. num. 4. & 5. & 8. tit. 5. num. 34. Farinac. in fragmen. crim. litter. F. n. 182. & 186. Alfaro de offic. Fiscal. glos. 16. priuileg. 36. num. 147. & 148. & glosa 8. num. 8. & glos. 34. num. 69. Scipio Rouitus in pragmat. 63. num. 3. & 5. de offic. Procurator. Cæsar. Barbosa in l. post dotem, 41. num. 58. & 59. ff. solut. matrimon. & in d. l. venditor, 49. num. 183. ff. de iud. Nouarius in praxi, sect. 2. quæst. 15. num. 4. & 5. Probatur ex Textu in l. vltima, Cod. de priuil. Fisci, vbi Bartolus & Doctores, & ex Textu in d. l. cum vendente. C. vbi causa fiscales, & in l. si minori, 3. C. de iure Fisci, lib. 10. & in l. vltima, C. si aduersus Fiscum, vbi notat Paulus Castrensis num. 4. & Textus in l. in fraudem, 45. § qui pro alio, ff. de iure Fisci.

709 Limita primò prædictam sextam ampliationem, vt procedat, cum cessio fit à Fisco ex causa necessaria; tunc enim cessionarius consequitur priuilegium fori; secus si cessio fieret ex causa voluntaria. Ita docuit Baldus in d. l. cum eorum, 5. dict. num. 7. Salicetus nu. 4. C. de sentent. & interloqut. omn. indic. Peregrinus de iure Fisci. lib. 7. tit. 1. nu. 8. Villar in sylua responsorum responso 16. cap. 3. num 40. Ratio esse potest, quia non debet esse in voluntate libera ministrorum fiscalium communicare, cui voluerint, forum fisci, & auocare causas à Iudicibus ordinariis, iuxta l. 1. cum sequentibus; & totum titulum, C. ne Fiscus, vel Respublica; quare cum cedunt voluntariè, & necessitate seclusa non transit forum Fisci in cessionatium.

710 Limita secundò, vt emptor, & cessionarius Fisci, & vniuersim ab eo causam habentes, participent forum Fisci priuilegiatum ex voluntate, non ex necessitate; idest, vt possint quidem volentes declinare ordinariam iurisdictionem, & petere se remitti ad Iudices fiscales: verùm si velint, possint etiam agere aut pati, conueniri se coram ordinariis; vt probat Textus in d. l. cum vendente, 4. ibi, si eius audientiam elegerit, notat Socinus cons. 46. num. 1. vol. 4. Peregrinus de iure fisci, lib. 7. d. tit. 1. num. 4. Farinacius in fragm. crim. lit. F. nu. 182. in fin.

711 Amplia septimò, vt ratione Fisci, quædam etiam personæ participent forum priuilegiatum eiusdem, veluti Officiales Fisci, & in Regn. Neapol. Officiales Regiæ Cameræ Summariæ. Probat Textus in l. nullum, & in l. cùm aliquid, C. vbi causa fiscales, cum quibus conuenit de iure Neapolitano cap. 54. ex capitulis Regis Catholici expeditis Segouiæ anno 1505. fol. 46. & ex expeditis Neapoli anno 1507. ab eodem Rege Catholico cap. 11. fol. 63. tametsi ibi denegetur illis priuilegium trahendi reos cùm aduersus ipsos iudicio contendunt ad forum fiscales, cuius meminit Franchis decis. 407. nu. 5. Aduersus quod priuilegium Officialium non potuit Ciuitas per suas supplicationes obtinere, vt notauit supra num. 590. Hoc autem tantisper videtur immutatum per prag. 14. de offic. Procur Cæsar. Officialibus autem Regiæ Cameræ competere Fisci priuilegiũ in Regun, docuit Afflictis in constit. Castellanorum, num. 1. de offic. Castellanor. & Regens Carolus Tapia lib. 2. Iur. Neapol. rubr. 6. num. 11. de offic. Procur. Cæsar. & vidi in Sac. Consil. me interueniente causam Officialis cuiusdam Regiæ Cameræ remissam esse ad ipsam Regiam Cameram, ex ordine facto ab Excellentissimo Prorege. Item Coloni, & conductores fiscales conueniuntur apud fiscales Iudices, l. si quis, 6. l. dominicis, 7.

d.l.cùm aliquid, 8. *l.vltima*, *C.vbi causa fiscales*, & *istis locis* notant Doctores, Peregrinus *de iure fisci*, *lib.*7. *titul.*1. *num.*13.

712 Amplia octauò, vt Fiscus succedens in bonis; non teneatur stare instantiæ cœptæ coram Iudicibus extraneis, sed de nouo litem instauret coram suis. Tradunt Doctores per Textum *ibi*, *in l.si constante*, 25. §.*fin.ff. solut.matrimon.* quos retuli *supra quæst.*5. *nu.*314. Baldus *in l.* 1.*num.*19.*Cod.de hæredit.vel action.vend.* Augelus *in leg.cùm quadam puella*, 19. *in princip.num.*3. *vers.vltimò conclude ff.de iurisdict. omn.iudic.* Salicetus *in l.*1.*nu.*2. *C.si pendente appellation.mors interuen.* & *l.si in te*, 7.*nu.*14. Paulus *ibi num.*4.*versic.duodecimò*, *C.de priuil.Fisci*, Bossius *tit.de Fisco*, & *priuilegiis eius*, *n.*44. Peregrinus *de iure Fisci*, *lib.*7. *tit.*1. *num.* 11. Martin. Laudensis *tract.de Fisco*, *q.*91. Francis. Lucanus *de Fisco*, 1.*part.num.*40. & 70. Alfaro *de offic.Fiscalis*, *gloss.*16. *n.*21. 23. & 24. Ceuallos *in specul.pract. q.*37. Rationem huius ampliationis reddidimus *d.q.*5.*n.*316. & *seqq.*

713 Limita primò hanc ampliationem, vt non procedat in Fisco hærede instituto, nam in eum transit instantia cœpta contra defunctum, vt latius deduximus *dicto nu.*316. tradit Ioannes Platea *in l.scire debet*, 1. *ante n.*1. *Cod. de bonis vacantibus*, *lib.* 10. Surdus *consil.* 222. *num.*18.*lib.*2. qui multos refert, Scaccia *de appellation. q.*7.*n.*133. & indicauit Bossius *titul.de Fisco*, *n.*46. vbi testatur de practica, & *ad eum locum* Quintilianus Mandosius, Peregrinus *de iure fisci*, *lib.*7. *dict.tit.*1.*n.*11. Nouarius *in praxi electionis fori*, *sect.*2.*q.*15. *ex nu.*6. transcribens verba Peregrini: tametsi Bossius, Peregrinus, & Nouarius, tandem ab hac limitatione recedant, licet immeritò, vt constat ex traditis à me *d. num.*316. *cum seqq.*

714 Limita secundò prædictam octauam ampliationem, vt procedat cùm Fiscus succedit priuato durante prima instantia: nam si succedat post latam sententiam, tunc instantiam appellationis prosequi debet coram eodem Iudice. Ita sentit Salicetus *in l.* 1.*num.*2.*C.si pendent.appellat.mors interuenerit*, quem sequuntur Franciscus Lucanus *de fisco*, 1. *part. num.* 70. Peregrinus *de iure fisci lib.*7.*dicto tit.*1. *num.* 12. & Nouarius *d.quæst.*15. *num.*7. Rationem disparitatis reddit Salicetus, quoniam perempta instantia in causa ante latam sententiam, potest denuò instaurari; si verò instantia pereat post latam sententiam in causa appellationis perit causa, & ius partis, & amplius de ea tractari non potest. Ergo ne Fiscus hoc damnum incurrat tenebitur litem prosequi coram primo Iudice. Certè si discrimen illud ex quo colligit limitationem Salicetus, verum esset, non esset de illa dubitandum, & Saliceti doctrinam refert, & approbare videtur Franchis *decis.*473. *num.*2. sed non probat Ille verum esse discrimen, & in causa ciuili non video cur perempta instantia in gradu appellationis perimatur causa, cùmque hoc magis in secunda instantia contingat, quàm in prima. Nisi dicamus sententiam latam confirmari, & emologari perempta instantia appellationis, quod videtur probare *l.*24.*tit.*23.*part.*3. ob transcursum fatalium: quæ tamen in Fisco, qui restitutionis beneficio gaudet, locum non haberent; & quo argumento hoc in isto casu probetur non video, ac per consequens, valdè dubito; imò eam falsam existimo. Nam quod Salicetus addit, nullam se legem reperire, quæ procuratorem Cæsaris faciat Iudicem competentem in gradu appellationis, leue fundamentum est, cum eædem rationes, & leges quæ probant Procuratorem Cæsaris esse Iudicem competentem in prima instantia, conuincant etiam esse Iudicem in gradu appellationis, vel saltem, quod eodem recidit, Fiscum in gradu appellationis habiturum quoque proprios Iudices, quod planè comprobat vsus hodiernus tribunalium in omnibus Christiani, seu politici orbis Prouinciis.

Prædictam tamen nonã conclusionem principalem 715
limitabis, vt in loco, in quo adest Procurator Cæsaris, & tribunalia patrimonij Principum, quæ in eius locum successerunt, & subrogata sunt, debeat cognoscere de causis fiscalibus; verùm in illis locis, à quibus abest Procurator Cæsaris, & prædicta tribunalia, de causis fiscalibus possit etiam cognoscere Præses Prouinciæ, seu Iudex ordinarius, donec fuerit inhibitus à Iudicibus fiscalibus superiorum tribunalium. Probat Textus *in l.* 1. *C.de collatione fundorum fiscalium*, *lib.* 11: & ita sentit Glossa *in l.defensionis*, 7. *verb.cognitio*, *C.de iure fisci*, *lib.* 10. & Bartolus illam sequutus *in l.si vacantia*, 5. *num.*1. *C.de bonis vacantibus*, *eodem libro*, Decius *in cap.cæterum*, *num.*57. *de iudiciis*. Oroscius *in rubrica*, *num* 3. *ff.de offic.Procurator.Cæsar.* Peregrinus *de iure fisci lib.*7. *titul.* 1. *num.* 2. *versic.Item intellige.* De iure Regni Castellæ probatur *in l.* 1. §.6. *titul.*2. *lib.*9. *recopilation.* & *in l.*2. *l.*3. *l.*5. *l.*11. & 12. *titul.*7. *eodem lib.*9. Tametsi melius facturum ordinarium si abstineat ab huiusmodi fiscalium causarum cognitione moneat Vlpianus *in leg. nec quicquam*, 9. *in fine principij*, *ff. de offic. Proconsul.* & *Legat.* Hæc dicta sint de foro priuilegiato, quæ non potuimus breuius colligere. Neapoli decimo sexto die Septembris anni 1627.

QVÆSTIO VII.

De foro delicti.

SECTIO PRIMA.

Quibus modis delinquens ex delicto, & apud quos Iudices forum sortiatur?

SVMMA.

716 *In loco delicti sortitur forum delinquens, & ibi ex delicto aduersus ipsum criminaliter ad punitionem, & ciuiliter ad interesse partis offensæ.*
Ius naturale postulat, ne delicta maneant impunita.

717 *Exemptus punitur in loco delicti, non obstante priuilegio exemptionis.*
Facilius tollitur, quod competit iure speciali, quàm quod competit iure communi.
Exemptus sortitur forum in loco rei sitæ, & in loco contractus non obstante priuilegio.

718 *Reus sortitur forum in loco quasi delicti.*

719 *Iudex loci delicti potest procedere aduersus reum, non solum via accusationis, & denunciationis, sed etiam via inquisitionis.*

720 *Reus sortitur forum, etiam vbi delictum continuatur.*
Fur punitur in quocunque loco, in quo apprehenditur cum re furtiua.
Furtum est contrectatio rei alienæ inuito Domino.
Fur qui fugit cum re furtiua, de vno loco ad alium, est vagabundus.

721 *Contrariam sententiam, qui sint amplexi?*
Ad constituendum sit ne fur manifestus, necne inspicitur tempus delicti.

722 *Ex assidua contrectatione rei furtiuæ, non nascitur noua actio furti.*

767 *Crimen merè ecclesiasticum esse, quod principaliter respicit potentiam, vel reuerentiam Dei, sententia aliorum, & improbatur.*

768 *Certum est, esse delictum merè ecclesiasticum, quod prohibetur sola lege canonica, & non ciuili.*

769 *Delictum merè ecclesiasticum est etiam illud, quod etiam si lege ciuili sit prohibitum, statutum est iure canonico esse crimen ecclesiasticum, vt crimen hæresis.*

In causa hæresis non separatur quæstio facti, à quæstione iuris, & de quæstione facti in illa non cognoscit sæcularis.

Ratio ex Alphonso de Castro cur Iudex sæcularis non cognoscat, neque puniat de hæresi.

770 *Illa esse crimina merè ecclesiastica, in quorum examine, & diffinitione inuoluitur discernenda materia causarum merè ecclesiasticarum.*

771 *Cætera crimina, si duntaxat prohibeantur iure ciuili, sunt merè sæcularia, & eorum punitio non pertinet ad Ecclesiasticos, nisi ratione personæ: si verò prohibeantur vtroque iure, sunt mixti fori, & ambo Iudices Ecclesiasticus, & sæcularis cognoscunt contra laicos, seruata præuentionis prærogatiua.*

Quæ sint crimina mixti fori, remissiuè.

772 *Iudex sæcularis requisitus pro exequutione sententiæ Ecclesiastici in causa merè ecclesiastica ciuili, vel criminali, debet impartiri brachium sine vlteriori causæ cognitione.*

773 *Cum Iudex Ecclesiasticus implorat brachium pro exequutione sententiæ contra Clericum degradatum, non potest sæcularis formare nouum processum.*

Sæcularis fundat iurisdictionem in Clericum degradatum, per qualitatem degradationis.

774 *Degradato clerico non se intromittit sæcularis in processu degradationis, secus in impositione pœnæ.*

775 *Iudex sæcularis requisitus ab Ecclesiastico pro exequutione sententiæ latæ in crimine mixti fori, impartitur brachium eisdem diligentijs adhibitis, quibus vtitur ad impartiendum auxilium alteri sæculari.*

776 *Si Iudex sæcularis iustè requisitus deneget auxilium, poterit excommunicari.*

777 *Iudex sæcularis ab alio sæculari requisitus, non tenetur fidem adhibere literis hortatorijs asserentibus, quem esse delinquentem.*

Sollemnitas requisita in literis hortatorijs in criminalibus,

In earum exequutione quid debeat Iudex animaduertere.

778 *Iudex requisitus etiam si censeatur exequutor, habet cognitionem circa exequutionem, ex qua resultat infamia, vel iniuria alterius.*

779 *Practica exequendi literas hortatorias.*

780 *Quanam exceptiones proponi possint coram requisito, remissiuè.*

781 *Quibus remedijs vtendum sit circa expeditionem, & exequutionem literarum hortatorialium remissiuè.*

782 *Forus loci delicti in criminalibus est præstantior, & maioris efficaciæ cæteris foris.*

783 *Iudex loci delicti quoad punitionem eius, formationemque processus, præfertur cæteris omnibus Iudicibus competentibus, & eo petente remissionem rei, ad eum ex quocunque loco, & foro debet remitti.*

784 *In foro conscientiæ non attenditur locus delicti ad sortiendum forum, & quæ sit ratio.*

785 *Delinquens in Terra Baronis contra ipsum Baronem, non sortitur forum in loco delicti, neque potest puniri à Barone, sed solùm carcerari, & remitti ad superiorem.*

786 *In sua causa nemo potest esse iudex.*

Ab hac regula non receditur, nisi in supremis Principibus, Papa, aut Regibus, qui possunt esse Iudices in proprijs causis, ciuilibus, & criminalibus.

Honestius, & decentius est, vt supremi Principes suas causas alijs dijudicandas committant.

787 *De iniuria Baroni facta non potest cognoscere officialis Baronis siuè delegatus, siuè ordinarius, sed solùm potest reum carcerare, & ad superiorem remittere.*

Quisque prohibetur esse Iudex in causa suorum.

788 *Quod quis per se facere non potest, non potest per alium.*

Idem censetur tribunal Baronis, & officialis, quemadmodum Episcopi, & Vicarij.

789 *Baro non habet iurisdictionem circa suas causas, & ita eam alij non dat.*

790 *Ex contractu facto cum Barone, aut Domino loci in eius territorio, non sortitur forum contrahens in loco contractus.*

791 *Barones in Regno Neapolitano sunt officiales Regij.*

De delictis Officialium actiuè, & passiuè, sola Magn. Cur. cognoscit.

792 *Contraria sententia, officialem ordinarium Baronis posse cognoscere de delicto patrato in offensam Baronis, habet non leuia fundamenta.*

Patri, Domino, & Patrono, interdicitur officium iurisdicendi in causa criminali filij, serui, aut liberti, aut familiaris, non in ciuili, & ratio discriminis.

Iniuriæ nostrorum nobis fiunt.

Causa iusta suspitionis contra Iudicem est consanguinitas litigantium,

Suspitio non reddit Iudicem incompetentem.

793 *Officialis Baronis est officialis Regius, & exercet iurisdictionem nomine Regis, non nomine Baronis, & non dependet à Barone post factam nominationem, neque est ad nutum amouibilis.*

In Regno ferè omnes Barones habent primas, & secundas causas.

794 *Confessio iurisdictionis regulariter censetur fieri cumulatiuè.*

Cum datur annexa feudo est priuatiua, & non cumulatiua.

Dominus directus nō potest se intromittere in primis causis occurrentibus in terris vassallorum.

Officialis Baronis potest recusari vti suspectus in causis Baronis, ex quo arguitur esse Iudicem competentem in eius causis.

Aduersarius nihil opponendo contra Iudicis personam iurisdictionem eius confirmat.

Pater potest esse Iudex in causa filij, si non recusetur.

795 *Contractus factus cum aliquo tanquam cum statim recessuro forum non tribuit; sed delictum semper tribuit forum.*

796 *Commune Neapolitanorum axioma de delictis Officialium solam Magnam Curiam cognoscere, verius est, non esse accipiendum de delictis passiuè.*

797 *Officialis Baronis si nihil opponitur contra eius personam potest esse Iudex de causa Baronis, verum recusatus, etiam non solemniter est remouendus.*

Actus etiam nullus in iudicialibus sustinetur parte non opponente.

Statuto annullante actum, etiam ipso iure debet intelligi, si petatur.

Item clausula irritans contrafactum.

798 *Iniuriam notoriam sibi illatam in officio officiando (quod dicitur) potest punire Baro, & officialis eius.*

Non deferens Iudici honorem, quem debet, potest puniri verbis asperis, & reprehensione dura.

799 *Item in dicta multa, seu pœna grauiori quod declara, vt ibi.*

Non

Non solum formato processu, sed de facto, & ex abrupto potest punire Iudex iniuriosos in ipsum pro tribunali sedentem.

QVÆSTIO SEPTIMA. de foro delicti.

SECTIO PRIMA.

Quibus modis delinquens ex delicto, & apud quos Iudices forum sortiatur.

716 Onclusio, & regula prima generalis statuitur, in loco delicti sortiri forum delinquentem, vt ibidem possit ciuiliter, & criminaliter agi aduersus ipsum, & possit accusari, seù denunciari de delicto ibidem commisso, aut ratione eius ob interesse partis offensæ conueniri: Iudex eius loci sit competens, & legitimus ad procedendum ciuiliter, & criminaliter aduersus ipsum, eumque carcerandum, condemnandum, & puniendum. Eam probat textus *in l. si cui, 7. §. idem Imperator, & in l. vltima, ff. de accusation. & in l. 1. & Authent. qua in Prouincia, Cod. vbi de criminib. agi oport. & in authent. vt nulli Iudicum liceat, cap. 5. seù §. si verò quis comprahensorum, collat, 9. tit. 17.* Tradunt Glossa *in d. l. 1. verb. commissa, & in d. Authent. qua in Prouincia, verb. deliquit,* Azo *in summa, C. vbi de criminib. agi oport. num. 1.* Cynus *in d. l. 1.* Bartolus *ante num. 1.* Albericus *num. 1.* Baldus *nu. 1. & 2.* Angelus, *nu. 1* Salycetus *num. 1.* Paulus *num. 1.* Fulgosius *nu. 1,* & omnes *in d. Authent. qua in Prouincia, nu. 1.* De iure canonico probatur ex texto *in cap. de illis, vltimo, 6. q. 3. in cap. licet ratione, vltimo, de for. compet.* & ibi notat Glossa, & omnes Canonistæ, *& in cap. 5. de raptoribus, & in cap. 1. de priuilegijs in sexto,* Marianus Socinus *in cap. postulasti, num. 4. de for. compet.* vbi per numeros sequentes latissimè, & optimè tractat materiam, *& in cap. 1. nu. 13. de raptoribus,* De iure Regio Castellæ, probatur ex *l. 32. tit. 2. par. 3.* vbi Glossa decima quinta, *& in l. 15. tit. 1. par. 7.* vbi Glossa prima copiosè exponit, *& in l. 1. & 3. tit. 16. libr. 8. recopilat.* vbi Azeoedus. De iure Regni Neapolitani probatur *ex pragmat. 1, vbi de delicto, quis deb. conu.* vbi Rouitus *ex num. 1.* notant Bossius *tract. diuersorum, tit. de foro comp. nu. 46.* Iulius Clarus *lib. 5. sentent. § fin. q. 38. nu. 1. & q. 39. nu. 1. 2. & 3. & q. 85. num. 1,* & ad hæc loca Baiardus, & alij addentes, Decianus *tract. crimin. lib. 4. cap. 17. num. 1. & seqq.* Farinacius *in praxi crimin. q. 7. ex num. 1.* Couarruuias *in practicis, cap. 11. num. 3.* Thesaurus *lib. 4. quæstion. forens. q. 55. in principio, & num. 1.* Cardin. Tuscus *liter. F. conclus. 440.* Ceuallos *tom. 2. communium, q. 678. num. 1.* Barbosa *in l. hæres absens, 19. § proinde, in articulo, de foro delicti, ex num. 1. ff. de iudicijs* Tepatus *in compendio variarum, tit. 134.* Dueñas *regul. 377. forum,* Medices *regul. 2. numer. 48.* Aoendanus *respons. 40. num. 1.* Molinus *de brachio saculari, cap. 40. ex nu. 1.* Boerius *decis. 270. num. 2.* Francisc. Marcus *decis. 179. nu. 1. & decis. 713. nu. 1. 2. par.* Franchis *decis. 37. nu. 1.* Riccius *collectan. 854.* Syntagma cōmun. opinion *lib. 3. tit. 13. n. 1. & per totum.* Ratio autem huius conclusionis ea est, quoniam ius naturale postulat ne delicta maneant impunita, *l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquil.* imò vt committentes delicta condignis afficiantur pœnis, *l. si reo, 71. § id, quod vulgo, ff. de fideiussorib.* Impunè autem peccaret quisque nisi posset Iudex loci in quo deliquit illum coercere; sed expectandus esset Iudex domicilij, aut originis, qui illi pœnam imponeret: nam facilè pœnam effugeret, aufugiens ex loco delicti, & respublica frequenti iniuriarum, & delictorum copia male vexata periclitaretur. Alias adde ex Couarruuia *dicto cap. 11. numer. 3.* Peguera *decis. 66.* Molino *dicto cap. 40. numer. 1.* quas inferius adducemus sectione sequenti num. 802.

717 Amplia primò prædictam primam conclusionem, & regulam, vt etiam exemptus Principis priuilegio possit conueniri in loco delicti, & apud Iudicem eius ordinarium, non obstante priuilegio exemptionis. Probatur ex textu *in l. 1. C. vbi Senatores, vel clarissimi, & in Authent. qua in Prouincia, C. vbi de crimin. agi oport.* vbi notant Gl. & omnes supra relati, *& ex cap. 1. in princip. de priuilegijs in sexto,* vbi notant Ioannes Andreas, Dominicus Geminianus, Philippus Franchus, & Petrus Ancharanus, Bartolus *singul. 151.* Panormitanus *in cap. licèt, vltimo, nu. 11. de foro compet.* Iaso *in l. beneficium, vltima, nu. 52. ff. de constit. Princip.* Couarruuias *in practicis, d. cap. 11. nu. 5.* Franciscus Marcus *quæst. 713. nu. 2. 2. part.* Tepatus *in compend. variar. titul. 134. capit. 1. versic. in loco delicti,* Decianus *tract. crimin. lib. 4. cap. 17. numer. 30.* Baiardus *ad Clarum, lib. 5. sentent. § fin. q. 38. num. 3.* Angelus *maleficij, verb. in scholis S. Petronij, n. 4.* & ibi Augustinus Ariminensis in additione, Follerius *in constit. Capitaneorum, ex nu. 22.* Quam ampliationem quinque modis limitat Iaso videndus *dicto nu. 52.* Rationem autem eius optimam reddit Baldus *in d. Authent. qua in Prouincia, num. 2.* ex Ioanne Andrea *in cap. 1. in princip. verb. nunquid ergo, & in commentario, num. 2. & 6. in fin. de priuilegijs in sexto;* cuius doctrinam sequuti sunt ibi Dominicus *in § nunquid, nu. 8.* & Philippus Franchus *in princip. nu. 4. & 5.* Ancharanus *num. 5.* quoniam non potest plus operari, aut eximere priuilegium, quam ius commune operaretur, aut eximeret; cùm imò faciliùs tollatur, quod competit iure speciali, quàm quod competit iure communi, *l. eius militis, 34. § militia missus, ff. de milit. testam.* qui autem exemptionem habet de iure communi à Iudice alicuius territorij (videlicèt extranei ab eo territorio, & qui nullo modo sunt subditi verbi gratia Anglicanus à Iudice Bononiensi, vt vtatur exemplo Ioannis Andreæ, Baldi, & cæterorum,) nihilominùs si delinquant, sortiuntur forum in territorio Iudicis, in quo delinquerunt non obstante exemptione, qua gaudent de iure communi. Ergo simili modo exemptus per priuilegium, si delinquat in aliquo territorio, nihilominus ratione delicti sortietur forum apud Iudicem eius territorij, exemptionis priuilegio non obstante; ob quam eàdem rationem exemptus sortitur forum in loco rei sitæ, suo priuilegio non obstante, vt dixi supra quæstion. 3. num. 144. atque item in loco contractus, vt dixi quæst. 6. num. 597. De interpretatione autem textus *in dicto capit. 1.* vide Couarruuiam *vbi supra.*

718 Amplia secundò, vt quemadmodum reus sortitur forum ratione delicti in loco delicti commissi, sortiatur item forum ratione quasi delicti, vbi commissum est quasi delictum. Probatur *ex l. 1. C. vbi de crimin. agi opor.* iuncta *l. omnem. 20. ff. de iudicijs,* docet Cynus *in Authent. qua in Prouincia, num. 7. C. vbi de crim. agi opor.* notat Barbosa *in d. l. hæres absens, § 1, num. 5. ff. de iudicijs.*

719 Amplia tertiò, vt Iudex loci delicti possit procedere contra delinquētem, non solum interueniente instantia, & petitione offensi, seù via accusationis, vel denunciationis, *iuxta l. vltimam, ff. de accusationibus;* sed etiam ex officio formans processum contra delinquentem, nul-

lo

lo existente accusatores, quæ vocatur via inquisitionis: probatur ex regula generali textus in *l. congruit, ff de offic. Præsid.* tradit Angelus *de maleficijs, verb. hæc est quædam inquisitio, ex nu. 12.* & ad eum locum Augustinus Ariminensis, Gandinus *de maleficijs, rubr. quomodo de maleficijs cognoscatur per inquisitionem, num. 1. & 2.* Decianus *tract. crimin. lib. 4. cap. 17. nu. 3.* Iulius Clarus *lib. 5. sentent. §. fin. q. 3. nu. 6.* Farinacius *in praxi crim. q. 1. nu. 10.* Antonius Gomez *tom. 3. Variarum, cap. 1. nu. 49.* Ioannes Vela *de modo procedendi in causis criminalibus, cap. 2. ex num. 1.* Ceuallos *lib. 1. commun. q. 430.* Fachineus *libr. 1. controuersiar. cap. 34.* Caballus *resolut. crimin. casu 114. ex nu. 10.* Rationem huius ampliationis habes apud Angelum *de maleficijs, verb. etiam vestem celestem, num. 6.*

720 Amplia quartò, vt non solùm vbi delinquitur sortiatur forum delinquens ratione delicti, vt possit ab eius loci Iudice puniri; sed etiam vbi delictum continuatur: exemplum. Fur non solùm vbi rem furatus est, sed in quocunque loco, in quo apprehenditur cum re furtiua, puniri potest. Ita sentiunt Baldus *cons. 471. præsupponitur, quod quidam. vol. 3.* Angelus *de maleficijs, verb. & vestem celestem, numer. 15.* Marianus Socinus *in d. cap. postulasti, nu. 8. de for. compet. & in cap. 1. num. 15. & 16. de raptorib.* Auendanus *respons. 40. nu. 10. vers. decima quarta conclusio,* qui allegat *l. 4. tit. 14. par. 7.* Duenas *regul. 378. forum, limit. 5.* Follerius *in pract. crim. 1. part. 2. part. verb. audiantur excusatores, nu. 64. & 1. par. 3. part. rubric. & si confitebuntur, num. 121.* Baiardus *ad Iul. Clar. lib. 5. sentent. §. fin. q. 38. ex nu. 39. ad 45.* Bouadilla *libr. 2. politic. cap. 13. num. 72. 73. & 74.* Caballus *resolut. crimin. to. 1. casu 163.* Boerius *decis. 218.* Franciscus Marcus *decis. 176. 2. p.* Capycius *decis. 104.* Franchis *decis. 681.* Capiblanchus *in prag. 8. par. 2. nu. 134. & seqq. de Baronibus* Peguera *decis. 28.* & fuit originalis sententia Bartoli in *l. si dominium, 48. nu. 2. ff. de furt.* vbi additio Alexandri notat, quam praxi vbiq; receptam prædicti testantur. Eamq; apud nos Hispanos planè probat *l. 32. tit. 2. part. 3.* quam nullus ex nostris, quem viderim, quòad hunc articulum expendit, cui coniunge, quæ à me dicta sunt supra quæstion. 3. num. 148. Est autem, vt ego existimo, maximè conformis iuri cōmuni: nam cum furtum sit contrectatio rei alienæ inuito domino, *l. 1. §. vltimo, ff. de furt.* & furtum delictum sit, *principio institut. de obligat. quæ ex delicto nascunt.* qui continuat hanc contrectationem per multa loca, per multa loca continuat delictum, argumento de tempore ad locum *ex l. inficiando, 67. §. infans, ff. de furt.* quare tanquā continuans delictum in loco suæ iurisdictionis poterit puniri fur à Iudice eius loci, in quo cum re furtiua inuentus est. Accedit, quòd fur, qui cum re furtiua ex vno loco fugit ad alium, est vagabundus verè vel præsumptiuè, quia suspitio maxima, & spes est ipsum in locum originis, vel domicilij sui non migraturum intra breue tempus. Quo fit, vt possit puniri à quocunque Iudice loci, vbi moram fecerit, aut per cuius territorium transiuerit viator, vt adnotauit Couarruuias *in practic. dicto cap. 11. num. 10. versic. attamen est animaduertendum.* quo eodem argumento vtitur ad eandem conclusionem comprobandam Baldus *in l. si abducta, 10. numer. 4. in fine, C. de furtis.* Idem confirmat egregia doctrina quam tradunt Lucas de Penna *in l. si coloni, 14. num. 12. in fin. C. de agricol. & censit. lib. 11.* Cataldinus *de syndicatu, num. 97.* & Follerius *in practica criminali, 4. par. principali, rubrica, pœnis debitis feriantur, num. 44. in fine,* videlicet eum, qui aufugit à patria sua propter crimen, ex ea fuga censendum vagabundum, ita vt vbique possit puniri; allegant in eius comprobationem *l. 1. C. vbi quis de Curiali, vel cohortali.*

721 Verùm contrariam sententiam huic ampliationi, imò non posse furem puniri, vbi inuentus est cum re furtiua, sed solùm in loco, in quo rem furatus est, sequuntur multi, inter quos Hyppolytus de Marsilijs *in l. eg. extra territorium, numer. 208. ff. de iurisdiction. omn. iudic.* Nelus *in tract. banitorum, 2. part. primi tempori, num. 5. tomo 11. tract. 1. par.* Iulius Clarus *lib. 5. sentent. §. fin. q. 38. num. 16.* Decianus *tract. crimin. lib. 4. cap. 17. nu. 15.* Couarr. *libr. 2. variar. c. 20. n. 15. vers. vigesimo octauo, in practicis, cap. 11. nu. 9.* Farinacius *in praxi crimin. q. 7. ex nu. 7.* Fachineus *libr. 9. controuers. cap. 19.* Barbosa *in l. hæres absens, 19. §. proinde, in articulo de foro delicti, nu. 149.* Ceuallos *in specul. pract. li. 1. q. 318.* qui dicit, opinionē contra Bartolum seruari in Hispania, & testatur de praxi. Probatur primò, quoniam inspici debet tempus commissi furti, & initium delicti, ad constituendum, an sit fur manifestus, nec ne, *l. quamuis, 6. ff. de furt.* Ergo simili modo ad puniendum delictum, nam pœna pendet à qualitate delicti.

722 Secundò, quia ex assidua rei furtiuæ contractatione non nascitur noua actio furti, *l. et qui 9. ff. de fur.* Ergo nec noua accusatio, ac per consequens non poterit fur accusari apud Iudicem loci, vbi cum re furtiua fuit inuentus.

723 Verùm non est recedendum à prædicta quarta ampliatione, & obstant in contrarium adducta. In primis, quod Ceuallos asserit praxi Hispaniæ seruatam esse contrariam opinionem, mouere non debet quoniam ille Toletum non egressus non potest testificari de praxi totius Hispaniæ. Toleti autem sæpè fuerūt Iudices minus sapientes, quam Salomon, ex quorum praxi mala argumenta possent desumi. Ad primum igitur *ex d. l. quamuis,* dicendum est, non tolli, etiam si omnia in argumento contenta vera sint, quin fur cum furto apprehensus, per multa etiam loca vagus, puniri possit, vbi fuerit inuentus tametsi tunc iudicandus sit fur nō manifestus, vtpotè qui apprehensus non fuerit cum furto, priùs quam rem pertulerit, quò destinauerat, iuxta *l. fur. 3. cum duabus sequentibus, ff. de furtis:* nam etiam si pœna pendeat à qualitate delicti, non pendet ab ea iurisdictio Iudicis delictum punientis.

724 Ad secundum dicendum est, quamuis ex furto quantumuis continuato noua actio non nascatur, vna tamen actio potest coram diuersis Iudicibus proponi & sub diuersis Iudicibus agitari, tam ciuiliter, quàm criminaliter.

725 Duo tamen hac in re sunt animaduertenda, quæ fortassis deseruient ad conciliationem prædictarum sententiarum. Primum est, non consensu defendendam esse primam sententiam, vt existimetur, sic manere competentem Iudicem loci transitus furis, vt possit etiam absente fure, & postquam in alterum migrauit locum inquisitionē de furto facere. Nam cùm ob solam continuationem delicti, eiusq; fragrantiam, & furis cum furto apprehēsionem fiat Iudex competens, cessante in eo loco continuatione, credendum est cessare etiā iurisdictionem, quā dat præsentia furis, & eius cum furto apprehensio, vt quòad hoc constituamus discrimen inter Iudicem loci vbi furtum initium accepit, primoq; factum est, qui semper manet Iudex legitimus, & competens ad inquirendū de furto, etiam si furem non apprehenderit, & Iudicem loci vbi furtum continuatum est. Quod videtur voluisse Nelus ante relatus, & non abhorret Baldus *vbi supra.*

726 Secundum est, longè diuersam esse quæstionē an possit Iudex loci, vbi fur est inuentus cum re furtiua, cognoscere de furto, & furē punire, ab ea, an debeat, vel non

debeat

debeat furem remittere ad locum, vbi furtum primo factum, est si ab eius loci Iudice requiratur. Nam quamuis quòad primam censeamus, Iudicem loci, vbi fur transiens cum furto est appræhensus, esse competentem ad cognoscendum de furto, non ideò quòad secundam negare oportet, furem etiam cum furto appræhensum esse remittẽdum ad Iudicem loci, vbi furtum initio factum est quasi ad eum ad quem primo loco, & principaliter tanquam ad potiorem, & præferendum pertinet punitio furti. Quod solùm videtur significasse Couarru. *vbi supra*, & inclinat Anna *singular.* 436. & Bouadilla *lib. 2. politicæ, cap. 13. nu. 73.* Didacus Perez *in l. 2. titul. 18. libr. 8. ordinamenti, gloss. 1. pag. 339. col. 1. versic. quari etiam potest*, tametsi contrarium, videlicet furem cum furto apprehensum non esse remittendum ad Iudicem, in cuius loco furtum primo factum est bis decisum esse in Sacr. Consil. referat Follerius *in practic. crimin. rubr. audiantur excusatores, nu. 64.* Capycius *decis.* 104. Franchis *decision.* 681. & Regens Tapia *in pragm. 1 num. 17. vbi de delicto quis debet conueniri, sub lib. 3. Iuris Neapolitani, rubr. 6.* Verùm planè sentiendum est, quod ex inferius dicendis dilucidiùs apparebit, hæc duo esse inuicem compatibilia, & quem esse Iudicem competentem alicuius causæ, & nihilominùs requisitum ab alio competentem potiore eam ad illum non solum ex vrbanitate, sed etiam ex necessitate remittere debere.

727 Amplia quintò, vt delinquens sortiatur forum, ratione delicti, etiam apud diuersos Iudices, cum delictum committitur in diuersis locis, quod multis modis contingere potest, vt mox explicabimus. Tradunt Marianus Socinus *in cap. postulasti*, qui latissimè prosequitur materiam huius ampliationis *num. 5. & 6. de foro compet. & in cap. 1. ex num. 14. vers. sed quaro, de raptoribus*, Felynus *in cap. vltimo, ex nu. 13. de foro compet.* Hippolyt. de Marsil. *in l. extra territorium, ex num. 204. ff. de iurisdict. omn. iudic. & in repet. l. vnica, ex num. 296. C. de rapt. virgin.* Decianus *tractat. crim. lib. 4. cap. 17. ex nu. 6.* Farinacius *in praxi, q. 7. ex num. 44.* Bossius *tit. de for. compet. num. 59. & 60.* Iulius Clarus *libr. 5. sentent. §. fin. q. 38. num. 9.* Baiardus *ad eum locum n. 16. & seq.* verùm quoniam hæc definitio nimis generalis est, oportet eam ad singulos casus accomodare.

728 Et Farinacius *dicto num. 44.* distinguit post Felynum tres casus, ego tamen credo duos solum posse distingui. Primus est, cum delictum in vno loco inchoatur, in alio perficitur, tàm respectu agentis, quàm respectu patientis, idest illius, qui delinquit, & illius in quem delinquitur. Exemplum est, si quis in vno territorio vulneret, & fugientem insequatur, & in alio territorio occidat; vel in vno territorio capiat, & liget, ligatumq; ducat in aliud territorium, & ibi spoliet; vel in vno territorio rapiat puellam, in alio violenter cognoscat: vel in vno loco iuret in alio falsum deponat. Secundus casus est, cum delicto in vno territorio inchoatur, in alio perficitur, non respectu vtriusque simul, sed respectu agenti tantũ, vel patientis tantum. Exemplum est primò, in eo, qui existens in vno territorio emissa sagitta, seù sclopo occidit aliquem in alio territorio existentem, vel in vno territorio conuicium dicat, & verba iniuriosa iactet in existentem in alio territorio. Secundo, in eo, qui in vno loco mandat, seù tractat, vt delictum fiat in alio loco, vel ratificat delictum in alio loco factum. In quorũ vtroque casu persona agentis, & patientis delictum non concurrunt simul in eodem loco. Verùm differunt inter se, quoniam in casu primi exempli delictum est indiuiduũ: nam emissio sagittæ, aut pilæ plumbeæ displosio, si per se, & seorsim considerentur, delicta non sunt, nisi fiant fine occidendi, & percutiendi, vel percutiant, aut occidant, (seclusis statutis aliter disponentibus, vt notat Decianus *dicto lib. 4. cap. 17. nu. 9.*) sed solùm sunt inchoationes, seù viæ, & media ad delictum perpetrandum: at in casu secundi exempli mandatum, seù tractatus, aut ratificatio delicti sunt delictum consumatum, etiam seorsim, & per se considerata, tametsi delictum mandati, vel tractatus minus leue censeatur non sequuto effectu; effectu verò sequuto planè duo delicta reputantur, mandatum, & mandati exequutio, vt notat Baldus *in l. non ideò minùs, 5. nu. 33. C. de accusationib.*

729 Igitur in primo casu dicendum est, delicto posse puniri à Iudice vtriusque territorij, qui competens erit, ita tamen, vt locus sit præuentioni. Tametsi enim vnicum delictum reputetur ob continuationem eiusdem actus successiui, & vtroque tamen loco videtur commissum, & vtriusque Iudicis Reipublicæ censetur facta iniuria, & ideò vterque Iudex erit competens punitioni huius delicti. Quod videtur à simili probare textus *in l. cum qui nocentem, 18. §. si nupta, ff. de iniurys*, docuit Baldus *in l. si quis non dicam, 5. nu. 10. & 11. C. de Episcop. & cleric.* Marsil. *in repet. l. vnica, num. 296. C. de rapt. virgin. & in repet. l. extra territorium, num. 205. & 206. ff. de iurisdict. omn. iudic.* Marianus *in d. cap. postulasti, nu. 4. & seqq. de foro compet. & in cap. 1. nu. 14. de raptor.* Felynus *in cap. licet ratione, vltimo, nu. 13. de foro competent.* Bossius *tit. de foro compet. nu. 59. & 60.* Enerardus *in locis legalibus loco 42. à contractibus ad delicta, numer. 7.* Molinus *de brachio seculari, lib. 3. cap. 49. ex numer. 5.* Decianus *tract. crim. lib. 4. d. cap. 17. ex numer. 6.* Iulius Clarus *§. fin. q. 38. numer. 9.* & Farinacius *d. q. 7. nu. 45.* Franciscus Marcus *decis. 178. num. 4. 2. par.*

730 Quod verò attinet ad secundum casum circa primum exemplum dicendum est, vtrumque Iudicem, tàm loci, ex quo emissa est sagitta, quàm loci in quem est missa, & in quo homicidium, vel vulnus perfectum est esse competentem ad cognoscendum de delicto, & illud puniendum, seruata præuentionis prerogatiua. Ratio est, quoniam quemadmodum publicè interest, ne delicta maneant impunita, *l. ita vulneratus, 51. ff. ad l. Aquil.* notat Azeuedus *in l. 1. nu. 63. tit. 1. lib. 8. recopilat.* Tuscus *lit. D. conclus.* 157. ita interest, vt facilius etiam, & promptius puniantur: hoc autem melius fit, si delictum, quod ex se indiuiduum est (vt paulò ante diximus) insolidum cuilibet territorio attribuatur, & vtriusque territorij vterque Iudex sit huius delicti legitimus punitor: nam si æquitas illa facit, vt delictum plures personas tangens vnicuique insolidum attribuatur *in d. l. vulneratus, in fin. l. vulgaris, 21. §. si duo, ff. de furtis*, non est alienum, à ratione, vt delictum tangens plura loca, vnicuique insolidum attribuatur, quod significat, *l. 1. C. vbi de crim. agi oport.* Ita sentiunt Io. Andr. *in regula in obscuris, 30. ex num. 3. & ibi nu. 6.* Philippus Franchus *num. 2. de regul. iur. in 6.* Panormitanus *in cap. licet ratione, vltimo, num. 25. de for. compet.* Marianus Socinus *in d. cap. postulasti, num. 5. eod. tit. & in cap. 1. num. 14. de raptoribus*, Baldus *in d. l. si quis non dicam, 5. num. 11. C. de Episcop. & cleric.* Hippolyt. de Marsil. *in repet. l. extra territorium, num. 206. & 207. ff. de iurisdict. omn. iudic.* Bossius *tit. de for. compet. num. 59. & 60.* Iulius Clarus *lib. 5. sentent. §. fin. d. q. 38. nu. 9.* & ibi Baiardus *ex num. 16.* Decianus *tract. crim. lib. 4. d. cap. 17. num. 9. & 10.* Farinacius *d. q. 7. nu. 46.* Molinus *de brachio seculari, libr. 3. cap. 49. ex nu. 16.*

731 Ob eandem prorsus rationem concludunt Doctores,

si quis

si quis in confinio duorum Regnorum, aut Ciuitatum delinquat; Iudicem vtriusque loci esse competentem ad puniendum delictum, vt tamen sit locus præuentioni; vt docent vbi supra Panormitanus *nu.26.* Franchus *d.numer.2.* Marianus *in d.cap.postulasti, nu.7.* Bossius *num. 60.* Iulius Clarus *nu. 10.* Decianus *num.16.* Farinacius *nu. 51.* Syntagma commun.opinion.*lib.3.tit. 13.num. 59.* Franciscus Marcus *decis.354.2.part.* Fuluius Constantius *in l. vnica, nu.20.C. de classicis, libr.11.* Barbosa *in l.si quis posteà quàm,7.n.104.ff.de iudicijs,* qui credit, vtrumque posse procedere ad punitionem, etiam præuentione non obstante, & probat quibusdam argumentis, quæ tamen cautè sunt accipienda, ne demus ex vno delicto posse quem bis puniri.

732 Circa secundum verò exemplum de mandante, & mandatario, & ratificante delictum alibi factum, maior est difficultas. Nam quidam existimat Iudicē competentem ad puniendum mandatum, vel ratificationem delicti esse eum, qui præsit loco, in quo delictum est consumatum, cum ex ratificatione, vel mandato non teneatur quis, nisi ratione facti ex mandato sequuti vel ratificationem antecedentis; vt docuit Bartolus *in l. non solùm, 11.§.si mandato,n.9.& in l. sed si vnius, 17.§.seruus meus, nu.5. & 6.ff. de iniurijs;* & Glossa *in l.1.§.sed vtrum, verb. furtum, ff. de seru. corrupt.* & probatur ex textu *in l. qui seruo,36. in princ.& in §.item placuit, & in l.si quis vxori, 52.§.neque verbo, ff.de furt.* Atque ita cum vterque ex vno facto teneatur, tàm mandator, quàm mandatarius, habeantq; inter se connexitatem delictum mandatoris, & mandatarij facientis, & ratum habentis debent apud eundem Iudicem tractari, *l.1.ff.de quib.reb.ad eundem Iudic.eat.l.nulli, C.de iudicijs, cum similibus.* Ita sentit Bartolus *in l.si vt proponitur, 62. ex numer.2.ff.de fideiussoribus,* quem sequitur Alexander ibi in additione, & Abbas Panormitanus *in capit.licet ratione, vltimo, numer.27.* dicens communem sententiam, *de foro compet.* & Marianus Socinus *in d.cap.postulasti, numer.5.vers.circa secundam quæstionem, eod.titul.* Angelus *de maleficijs, verb. & Sempronium Rodulphi, nu.20.* Iulius Clarus *lib. 5.sentent.§.fin.q.38.numer.6.* Follerius *in practic.crim.1.par.2.part.rubric. audiantur excusatores, nu. 130.* Stracha *de decoctoribus, vltima parte, quomodo in causis mercatorum sit procedendum, 2. partic.nu.28.* Barbosa *in l.hæres absens,§.apud labeonem, nu.21.ff. de iudicijs.* Duenas *regul.738. forum, ampliation. 3.* Medices *regul.2.num.48.* Guido Papę *decis. 104.* Franciscus Marcus *decis.178.nu.3. 2.par.* Hieronymus de Laurentijs *decis. 114.numer. 5.* Fachineus *libr.9. controuersiar. cap.25.*

733 Contrariam tamen sententiam, imò vtrumque Iudicem esse competentem ad puniendum delictum mandati, cum mandatum est punibile seorsim, tàm inquam Iudicem loci, vbi mandatum factum est, quàm loci, vbi delictum ex mandato consumatum est, vt tamen sit præuentioni locus, amplexi sunt multi alij. Dixi, *ad puniendum delictum mandati, cum est punibile seorsim,* quoniam ad puniendum delictum consumatum ex mandato ortum solus Iudex loci, vbi delictum est consumatum, erit competens; cùm Iudex loci, vbi mandatum est delictum, non possit punire eum, qui in loco suę iurisdictioni suppositio non delinquit videlicèt mandatarium; quippè cùm Reipublicæ, cui præest, nulla sit facta ab illo iniuria, neque ab ipso mandatore, præterquam ex nudo mandato. Item dixi, *cum est punibile seorsim,* quia nonnunquam contingit nudum mandatum delicti non esse punibile. Hanc sententiam sequuti sunt Baldus *in l. non ideò minùs, num. 33.C.de accusationibus,* Imola *in l.si vt proponitur, 62.ff.de fideiussoribus,* Alexand. *in additione ad Bartol. verb. quam legem, in leg.1.ff. de quibus rebus ad eundem Iudicem eatur.* Angelus *de maleficijs, verb.existens Florentiæ, nu. 2.* & ibi Augustinus Ariminensis, idem Augustinus *ad eundem Angelum, verb. & Sempronium Rodulphi, nu. 21.* Albertus de Gandino *de maleficijs, rubrica vbi puniatur delinquens, nu.4.* qui pro ea refert Dynum Muxelanum, Bossius *tit.de foro compet.ex nu.109. ad 115.* Decianus *tract. crimin.lib.4.cap.17.nu. 7.* qui multos allegat, Farinacius *d.q.7.nu. 48.vers.verùm his non obstantibus,* Plaza *in epitome delictorum, cap.15.nu.16.& 17.* Baiardus *ad Clarum in d.§.fin.q.38.num.11.* Franchis *decis.37.nu.5.* Molinus *de brachio sæculari, ex nu.32.* & insignis vir Franciscus Caldera Lusitanus Regius Consiliarius, Præceptor meus, *in l.à Diuo Pio,§.sententiam Romæ, nu.35.ff.de re iudic.in manuscripto.* Imo idem doctissimus vir existimat Iudicem loci, vbi factum est mandatum delicti, non teneri remittere mandatorem ad Iudicem loci, vbi delictum est consumatum, etiam si ab eo requiratur; & posse eundem imponere pœnam ordinariam delicti in alio loco perpetrati. Ratio huius sententiæ est, quoniam cum mandatum etiam seorsim consideratum est punibile, qui in aliquo loco mandat delictum fieri, re vera delinquit, & offendit Rempublicam illam, apud quam degit. Ergo ibidem debet sortiri forum, in quo imponetur illi pœna condigna mandato; minor quidem effectu non sequuto, maior verò sequuto effectu.

734 Qua sententia retenta, non obstant, quæ pro priori adducta sunt: nam in primis doctrinam illam Bartoli *in d.leg.non solùm, §.si mandato,* dicendum est, procedere affirmatiuè, vt in loco delicti commissi puniatur is, qui mandauit: non verò procedere negatiuè, vt extra locum commissi delicti puniri non possit. Idque patet ex eo, nam licet delinquens in loco commissi delicti forum sortiatur, non tamen ideò minùs aduersus illum poterit procedere Iudex sui domicilij, vt iam diximus. Neque item obstat, quod mandans, & mandatarius ex vno facto teneantur, & causę videantur connexæ, quoniam ex eo similiter colligitur affirmatiuè, vt in loco consummati delicti possit vterque conueniri, non verò negatiuè, vt non possit alibi conueniri: imò verò ex eo fieri videtur, vt vbi mandatum est delictum, si ibidem reperiretur mandatarius, posset quoque puniri; sed non est tanta causæ connexitas, vt non possit sine mandatario puniri mandans. Quod ex eo constat euidenter, quòd si fugiat mandatarius: constet autem de mandatore nihilominus poterit puniri, & aduersus eum agi suspensa causa mandatarij. Ita similiter fiet, si Iudex loci mandati non esset legitimus, & competens comparatione mandatarij.

735 Amplia sextò propositam primam conclusionem, & regulam, vt possit etiam Iudex domicilij, & originis cuiuscunque rei criminosi cognoscere de delicto ab ipso cómmisso extra suum territorium, & alium ob eius culpam condignis pœnis afficere. Ita sentiunt Accursius *in l.relegatorum, 7. §. interdicere, verb. ad rescripti,* per textum ibi, *ff.de interdict. & relegat.* Bartolus *in l.si cui, 7.§.cum sacrilegium, nu.6.ff. de accusationibus,* Panormitanus *in cap. licet ratione, vltimo, nu.38.* Marianus Socinus *num. 45. & 56. de foro compet.* Albert. de Gandino *de maleficijs in rubric.vbi puniatur delinquens, num. 1.& in rubr. vltima, ex num. 1.* Couarruuias *in practicis, cap.11.num.6.vers.sextò in hoc, & vers.his equidem,* Bossius *tit.de foro compet. nu. 182.* Follerius *in practic. crimin. 1.par. 2. part. rubric. audiantur*

Thomæ Carleualy de Iudicijs.

diantur excusatores, ex num. 127. ad 129. & 4. part. princip. in rubr. pœnis debitis feriantur, num. 44. & in constit. Capitaneorum, num. 35. Bernardus Diaz in practic. crimin. canonic. cap. 8. & 9. & 10. & ad ea capita. Salcedo in annotationibus, Iulius Clarus lib. 5. sentent. §. fin. q. 39. ex num. 1. Decianus tract. crimin. libr. 4. cap. 16. ex num. 1. Farinacius in praxi d. q. 7. ex nu. 19. Tepatius in compend. variar. tit. 134. capit. 3. vers. Iudex domicilij, Tuscus liter. F. concl. 436. & concl. 443. nu. 5. Thesaurus lib. 4. quæst. forens. q. 55. Iosephus Ludouicus decis. Lucensi, 16. ex n. 26. Gamma decis. 53. n. 1. vbi Blassius Florez in aditione, Thesaurus decis. 90. nu. 2. 3. & 4. Franciscus Marcus decis. 331. num. 2. 2. part. Vincentius de Franch. decis. 37. n. 1. & decis. 66. & decis. 88. num. 5. Peguera decis. 87. ex nu. 1 ad 4. Caballus resol. crimin. casu 162. nu. 1. Cancer variar. resolut. par. 2. cap. 2. nu. 66. Barbosa in l. hæres absens, §. proinde, in artic. de foro delicti, nu. 9. cum seqq. & nu. 26. vsque ad 37. ff. de iudicijs, Syntagma commun. opinion. lib. 3. tit. 13. num. 10. & 12. Et probatur apertè hæc ampliatio ex textu in cap. cum contingat, 13. de foro compet. Ratio autem eius est, quoniam Iudices domicilij, & originis sunt legitimi, & competentes, coram quibus possit conueniri quilibet de omnibus etiam gestis extra domicilium, aut originem, vt dixi quæst. 1. nu. 3. & q. 2. nu. 56. Et ex eo probatur, quoniã, vt ea prædictis locis constat, reus ex contractibus alibi gestis potest conueniri in foro domicilij, aut originis, l. hæres absens, 19. §. illud sciendum, ff. de iudicijs, cap. dilecti, de foro compet. & dixi quæst. 4. num. 236. Ergo poterit ex delictis alibi patratis ibi conueniri, seu accusari. Probatur consequentia, quoniam ex contractibus ad delicta, licet argumentum ducere, etiam quòad hunc effectum in specie sortiendi forum, vt notat Baldus in l. cum quadam, in princip. nu. 3. vers. extra quæro, ff. de iurisdict. omn. iudic. Euerardus in locis legalibus, loco 42. à contractibus ad delicta, nu. 4. Rolandus à Valle consil. 19. n. 25. vol. 2.

736 Prædictam tamen statam ampliationem limitandam existimant multi, vt Iudex domicilij, & originis sit legitimus, & competens ad procedendum via accusationis contra subditum, & illum puniendum ob delictum commissum extra suum territorium ad instantiam partis læsæ, idest si pars ipsa læsa, cui ius est accusandi, adeat Iudices prædictos domicilij, aut originis, & ibi velit accusationem, denunciationem, aut querellam proponere: secus ex officio, & via inquisitionis; non enim poterit Iudex domicilij, & originis ex officio inquisitionem formare contra subditum de delicto commisso extra suum territorium nullo accusatore existente. Hæc sententia videtur probari ex l. 2. C. vbi de crim. agi oport. Ita sentiunt Cynus in l. 1. C. eod. tit. si bene intelligatur, qui communiter refertur pro contraria sententia, Signorolus de Homodeis consil. 128. Baldus cons. 393. num. 3. vol. 1. & cons. 471. vol. 3. & in l. cum quadam, 19. in princip. nu. 3. vers. extra quæro, ff. de iurisdict. omn. iudic. Ioann. Andreas post Odoffredum in additione ad Speculator. lib. 2. tit. de compet. iudic. adition. §. 1. nu. 4. verbo, & sequentibus, Hippolyt. de Marsil. in repet. l. extra territorium, ex num. 138. & ibi, nu. 140. ff. de iurisdict. omn. iudic. & singul. 576. Parisius cons. 159. num. 6. & 7. part. 4. Menochius cons. 2. num. 130. lib. 2. vbi ait, hanc esse crebriorem, & veriorem sententiam, & cons. 911. lib. 10. vbi latissimè disputat, & num. 10. refert pro ea quadraginta septem doctores. Auendanus respons. 40. nu. 6. vers. hoc intelligo, & vers. secus verò, Grammaticus decis. 26. ex nu. 6. Thesaurus decis. 90. nu. 5. Bernardus Diaz in practica criminali canonica, cap. 9. Follerius in practic. crimin. 4. par. principal. rubr. pœnis debitis feriantur, nu. 44. Decianus tractat. crimin. lib. 4. cap. 16. ex num. 2. Farinacius in praxi, d. q. 7. num. 22. in principio, Barbosa in l. hæres absens, §. proinde, in articulo, de foro delicti, ex nu. 26. & ex nu. 127. ff. de iudicijs, Michael Crassus apud Syntagma commun. opinion. lib. 3. tit. 13. nu. 20. Bonacossa ibi, nu. 21. & Viuius num. 55. Ceuallos in specul. practic. q. 678. ex nu. 9. ad 18. Hæc sententia quòad primam partem, nempè posse Iudicem originis, aut domicilij procedere contra reum sibi subditum extra suum territorium delinquentem via accusationis, præterquã quod eam possim communem fatentur vtriusque iuris interpretes, vt adnotauit Couarr. in practic. cap. 11. nu. 6. versic. his æquidem, & omnes asseruot eam esse indubitatam, vt animaduertit Peguera decis. 87. num. 6. probatur manifestè ex eo, quòd reus ratione delicti, sortitur forum non solùm in loco delicti, sed etiam in loco originis, & domicilij, vt probauimus numero præcedenti. Cum autem reus sortitur iure cõmuni multos foros, electio ad actorem pertinet, vt dixi quæst. 3. num. 158. Ergo accusator poterit cum forum eligere, quem maluerit, ac per consequens accusare in foro originis, aut domicilij, omisso foro delicti.

737 Quòad secundam verò partem, nempè non posse Iudicem originis aut domicilij ex officio procedere contra delinquentem extra territorium suum, probatur: quoniam tunc permittitur Iudici via inquisitionis, quæ ad publicam vindictam pertinet, (vt desumitur ex Angelo Perusino in l. si vacantia, C. de bonis vacantibus, lib. 10. & Angelo Aretino de maleficijs, verb. hæc est quædam inquisitio, nu. 29. & 30.) cum Respublica cui præest affecta est aliqua iniuria à delinquente, turbatque malo exemplo, & non scandalo oborto ex patrato crimine, vt eleganter notat Baldus in dicto vers. extra quæro. Sed ex delicto commisso extra territorium, nulla fit iniuria Reipublicæ. Ergo non potest Iudex via in inquisitionis ob illud aduersus suum ciuem reum procedere.

738 Secundò, quoniam Iudex non tenetur inquisitionem facere de delictis extra suum territorium, commissis à suis subditis, vt docet Baldus in cap. 1. §. si Iudex, num. 4. de pace tenenda, & eius violatoribus, & eum sequutus Afflictis decis. 265. num. 6. Chassenæus in consuetud. Burgund. rubric. 12. §. vnico, num. 3. Follerius in constitut. Capitaneorum, num. 34. Ergo non potest. Nam si posset teneretur Reipublicæ hac in re officium suũ impartiri quemadmodum ob eandem rationem tenetur inquire de delictis intra territorium factis, & Prouinciam suam, malis hominibus purgare, leg. congruit, ff. de offic. Præsid. & omissio tàm grauis curæ dolo malo videretur facta, Iudicemque oneraret, eique imputaretur, iuxta l. non quidquid, 40. §. Iudex, ff. de iudicijs. Præsertim, quia in Iudice regulariter potestas cum necessitate coniuncta est, vt notat Decius in leg. 1. num. 12. 13. & 14. ff. de iurisdict. omn. iudic. hoc autem onus esset grauissimum, & intollerabile.

739 Sed contrariam sententiam, quinimò Iudicem originis, & domicilij posse procedere ex officio, & via etiam inquisitionis, nullo existente accusatore aduersus reos sibi subditos, ob delicta extra territorium commissa, sequuti etiam sunt plurimi. Menochius dicto cons. 911. num. 17. refert pro ea quadraginta quatuor Doctores. Eam Amplectuntur Baldus in l. 1. num. 98. C. de summa Trinitate, & fide catholica, qui ait hanc esse tutiorẽ opinionẽ, Angelus in l. extra territorium, vltima, num. 7. ff. de iurisdiction. omn. iudic. & in quæstione Bononiensis sua ciuitatis bannitens, num. 5. Salycetus in d. l. 1. num. 8. vers. ex quo infero, C. de summa Trinitate, Panormitanus in capit. cum contin-

gat, 13.nu. 6.de for.comp. Marianus Socinus, qui latiſſimè proſequitur *in cap.qualiter, & quando, 24.ex num.21. de accuſationib.* Cagnolus *in l.vltima, num. 43.ff. de iuriſdict. omn.iudic.* Angelus Aretinus *de maleficijs, verb hæc eſt quædam inquiſitio, nu.85.* & ad eum locum Auguſtinus Arimenſis, Boſſius *tit.de foro compet. num.182.* Gamma *deciſ. 53.nu.1.* & ad eum Florez, Fachineus *lib. 6. controuerſ.c. 20.* Follerius *in practic.crim. 1.part.2. part. rubr. audiantur excuſatores, num.129. & in conſtitut. Capitaneorum, numer. 36.* Regens Tapia *lib.2.Iur.Neapol.rubr.12. in conſtit. Capitaneorum, nu.6.in fin.* Couarruuias *in practic.cap.11.nu. 6.verſ.his equidem,* Iulius Clarus *lib.5.ſentent.§.fin.q.39. num.4.* & Baiardus ad eum locum *nu. 12. & 13.* Ceuallos *d.q.678.nu. 19.* recedens à ſeipſo, Laurentius Siluanus *conſ.103.num.1.* qui ait hanc ſententiam eſſe veriorem, & crebriorem. Franchis *deciſ. 66.* qui ait hanc opinionem habitã fuiſſe in Sac.Cõſ. pro vera, Ioſeph. Ludouic. *deciſ. Lucenſi, 16.ex nu.26.* Magonius *deciſ. Lucenſi, 36.ex nu.1. & deciſ.70.* Peguera *deciſ.87.nu.6.* Cancer *variar. reſolut. 2.par.cap.2.num.68.* Bouadilla *lib.2.politic.cap.13.nu.71.* Farinacius *in prax.crim.d.q.7.nu.22.in fin.* vbi in aditione retrarauit priorem ſententiam, quam in principio dicti numeri in prioribus impreſſionibus ſequutus fuerat Syntagma commun.opinion. *lib.3. tit.13.n.22. & 41.* Caballus *reſolut. crimin.caſu 162.num.7.* vbi in fine ait, ſe vidiſſe infinitis vicibus hanc partem affirmatiuam practicatam in varijs Italiæ partibus, & ſe eam practicaſſe. Quæ proculdubio maiori cum ratione locum habebit in hoc Regno Neapolitano *ex pragmatica quinta Caroli Quinti Imperatoris, vbi de delicto quis debet conueniri.* Fundamentum eſt. Primò, quoniam ad officium Iudicis pertinet inquirere contra ſibi ſubditos facinoroſos, & Prouinciam ſuã purgare malis hominibus, *l.l.congruit, 13.in principio, ff. de offic. Præſid.* Ergo poterit inquirere contra malefactores, etiam ſi extra territorium delinquerint; præſertim cùm publicè interſit, ne delicta maneant impunita. Secundò, probari videtur eadem ſententia *ex l.1. C. vbi de criminibus agi oportet.* Vbi dicitur, quæſtiones de maleficijs poſſe inſtitui, apud Iudicem loci, vbi ipſa commiſſa ſunt, aut loci, vbi reus adeſt. Iudex igitur domicilij poterit inquirere contra extra delinquentem. Tertiò, quoniam ſi Iudex domicilij, & originis inquiſitionem facere non poſſet ex officio contra ſibi ſubditos; facilè quæreretur impunitus maximorum delictorum: Nam ſubditi ex ſuo territorio in aliena ſe conferrent ad grauia delicta perpetranda, euiderentque facilè periculum accuſationis, ſi miſerrimis facerent iniuriam, & perpetrarent cædes pauperrimorum hominum, peregrinorum, aduenarum, & mercatorum ex longinquis locis, & diſtantiſſimis Prouincijs aduentantibus, qui cùm vel nullos habeant hæredes, vel eos habeant in locis remotiſſimis, ad quæ delictorum nulla, vel tardiſſima perueniat notitia, nedum delinquentium, eos accuſare non poſſent, atque ita maxima ſceleratis hominibus, latronibus, graſſatoribus, homicidis, & aſſaſſinis daretur occaſio, tum peccandi, tùm impunitatis. Igitur magis conſultum erit Rebuspublicis, & earum tranquillitati, ſi tribuamus Iudicibus facultatem inquirendi contra ſubditos facinoroſos delinquentes extra territorium, quò ſic facilius homines ſaltem metu pœnæ in officio contineantur, & à delicti obſtineant.

740 Eſt res iſta proculdubio maximè controuerſa pugnãtibus hinc inde rationibus, & Auctoribus maximi nominis pari auctoritate aduerſus ſe inuicem contendentibus. Habet enim vtraque ſententia Doctores auctoritatis maximæ, habet rationes magni ponderis, teſteſq; vſus, & praxi multorum, & grauiſſimorum tribunalium omni exceptione maiores. Quo fit, vt nihil certum reſolui poſſit, & iudicium ad æquilibrium ferè reducatur: certè poſt multa pro vtraque parte expenſa vix adduci poſſum, vt vni potius, quam alteri ſubſcribam, ſed ſto inter vtramque, anceps ferè, & ambiguus.

741 Inuenio quidem inſignem illum virum Preceptorem, & Dominum meum ſuperius à me commemoratũ Franciſcum Calderam in manuſcripto à me excerto ex eius lectura *in l.a diuo Pio, §. ſententiam Romæ, num.33.ff.de re iudicat.* conciliare duas iſtas ſententias, diſtinctione facta, cuius verba ſubijciam. Mihi in hoc articulo ita diſtinguendum videtur, vt ſi delictum committatur in eo locu, qui ſubijcitur eidem Principi, cui etiam ſubijcitur locus domicilij, tunc etiam per viam inquiſitionis poſſit Iudex domicilij; procedere contra ſubditum, qui in alieno territorio delictum commiſit. Si verò locus delicti non exiſtat ſub iuriſdictione, vel imperio eiuſdem Principis, ſeù Reipublicæ, tunc Iudex domicilij non poſſit contra delinquentem per inquiſitionem procedere. Ratio differentiæ eſt, quia oppida; & ciuitates alicuius Regni, vel Reipublicæ vnum corpus efficiunt, & conſtituunt, & idò quando locus delicti, & domicilij eidem Principi ſubijciuntur, vel ad vnius Reipublicæ corpus reducuntur, quilibet locus eiuſdem Regni, etiam remotiſſimus, & offenditur ex delicto alibi commiſſo, & ratione huius offenſæ poterit etiam Iudex domicilij etiam per viã inquiſitionis procedere contra delinquentem; Quemadmodum enim quęlibet offenſa facta in qualibet parte corporis humani toti corpori facta intelligitur; ita etiam quoties plura oppida, vel ciuitates vnum corpus Reipublicæ, Regni, vel Principatus conſtituunt, delictum in quolibet loco eiuſdem Regni commiſſum ſingulas partes huius corporis offendit, & propterea Iudex domicilij poterit aduerſus delinquentem per viam inquiſitionis procedere; quamuis per hunc modum principaliter agatur ad publicam, & non ad priuatam vindictam. At verò quando delictum extra Regnum commiſſum fuit tunc locus domicilij nullo modo offenditur, & ita Iudex non poterit procedere contra delinquentem per viam inquiſitionis, quamuis reus etiam pro delicto extra Regnum commiſſo poſſit in loco ſui domicilij accuſari, & puniri, non ad effectum, vt imponatur pœna ordinaria pro delicto, ſed vt extra ordinem iudicantis arbitrio puniatur. Ex quibus emendanda ſunt, quæ tradit Gamma *dicta deciſione 53.* Huc vſque Caldera.

742 Ex qua doctiſſima conciliatione colligitur vrgentiſſima ratio ad comprobandam poſteriorem ex relatis à nobis ſententijs. Verùm planè reducenda eſt ad ipſam poſteriorem ſententiam, quoniam Doctores de hac difficultate tractantes ſolùm agunt de caſu quo locus delicti, & locus domicilij delinquentis ſunt intra vnum Regnum, & Prouinciam, ſub eodem Rege, vel Principatu: nam quando iſta loca pertinent ad diuerſos Principatus res eſt minùs controuerſa, & inferius tractabitur à nobis ſectione ſecunda, vbi de remiſſionibus ſermo erit, ex nu. 827.

743 Ergo certè ſi caſus occurreret; ſub quauis meliori conſideratione, cui libentiùs acquieſcam, crederé, vtramque ſententiam ad vſum, & praxim prudenter reducendam, adhibito quodam temperamento, & diligenter attentis circumſtantijs locorum, perſonarum, & delictorum. Etenim in omni caſu ante omnia præſuppoſita fama criminis publica, quæ viam aperit inquiſitioni, & in-

locum accusatoris subrogatur, vt probatur ex textu *in cap. qualiter, & quando, 24. de accusationibus*, traditq; multis relatis Fachineus *controuers. iuris, lib. 2. cap. 34. & lib. 9. capit. 15.* & Ioannes de Arnono *singular. 58.* si Iudex videat ciuem modestum, & bene moratum intra territorium, sine aliorum offensa viuentem, vt viuere solent optime instituti, quem fama denunciet extra territorium, præsertim si in locis remotis, & à propria ciuitate valdè distantibus, deliquisse casu potius, quàm præmeditato animo, aut prouocatum potiùs, quàm spontè, eo criminis genere, quod in homines etiam honestissimos cadere solet, crudeliter faceret iudicio meo, si aduersus eum inquisitionem institueret. Præsertim cum in hoc statu Rerum publicarum omnium, quæ in orbe christiano, sunt non soleat amor publici boni, zelusq; exempli, & emendationis inquisitiones promouere, sed sitibunda potius iniquorum Iudicum cupiditas, aut etiam maleuolorũ inuidia, & occultæ vindictæ auiditas praua ingerens se per dissimulatos delatores, & instigatores earum. Tametsi enim denegandum non sit interesse Reipublicæ vt malis hominibus purgetur, & ne impunitate obtenta in maiora indies delicta prolabatur: id tamen maximè locum habet quòad eos qui intra Prouinciã, & territorium delinquunt; nam si intra territorium quietè, & honestè viuant, quòad eam Rempublicam, in qua degunt, mali cẽseri non possunt, nullaq; ratio est, ob quam debeant interturbari, etiam si extra territorium in crimina inciderint. Imò verò potius sunt laudandi, quod in Prouincia, in qua degunt à criminibus abstinent, cùm in alia delicta perpetrauerint, vt notat Baldus *in l. 2. §. deinde ex his, nu. 5. & 6.* Cagnolus *nu. 72. & 73. ff. de origin. iur.* Rolandus *cons. 19. nu. 23. & 24. vol. 2.* Et colligitur ex textu *in d. l. 2. §. postea ne diutiùs, 4.* vbi refertur Hermodorum Ephesium exulem in Italia authorem fuisse Romanis ferendarum legum duodecim tabularum, & quod consequens est apud eos in honore habitum: ob quam causam ei erectam esse statuam in Comitio (qui summus honos magnis viris exhibebatur) testatur Plinius *lib. 34. naturalis historiæ, c. 5.* & ex eo Cagnolus *vbi supra*.

744 Si verò videret Iudex, laborare infamia multorum delictorum extra territorium admissorum, aut alicuius grauissimi, ciuem improbum, corruptis moribus insignem, qui ea vtetur cautela ad impunitatem criminum, in quibus assiduè versatur consequendam, vt admittat extra territorium flagitia, præsertim apud vicinas ciuitates, & aduersus personas exteras, & miserabiles, quæ non facile possunt apud domicilia delinquentium accusationes instituere, & iniuriarum suarum satisfactionem quærere, profectò in eiusmodi casu non erit alienum à ratione, Iudicem zelo boni publici, & vindictæ peccatis debitæ per motum inquisitionis via ex officio de eiusmodi criminibus aduersus eum quærere. Etenim tametsi Respublica ipsa non esset affecta iniuria ex crimine extra territorium commisso, negari non potest, quin perturbetur scandalo, & malo exemplo ex patiẽtia, & impunitate publicorum criminum permissorum, præsertim cum vigeat illa naturalis ratio, *quod tibi non vis, alteri ne feceris*. quemadmodum enim Respublica nollet offendi, & perturbari à ciue Reipublicæ extraneæ, ita non debet permittere à ciue suo extraneam offendi. Tùm vel maximè cum verissima sit ratio a nobis superius expensa num. 741. eas omnes Respublicas, quæ membra sunt vnius, & eiusdem Principatus simul compati, & offendi suo modo, cùm quælibet ex illis offenditur. Hacteuus, æquissimum est, omnes Respublicas ad vnum Principatum expectantes censeri fœderatas vt quemadmodum cũ quis delinquit in vna ciuitate, potest in alia confœderata puniri, si ad eam confugiat, in qua sententia fuit Decianus *tract. crim. lib. 4. cap. 16. nu. 32. & cap. 29. nu. 12.* Hippolit de Marsil. *cons. 121. num. 6. & 10.* Cataldinus *de syndicatu. nu. 174* Farinacius *in praxi, d. q. 7. num. 6.* Molinus *de brachio seculari, capit. 21.* ita similiter in hoc casu possit, cum ad suum domicilium ex alibi patrato delictum confugit: quo conferunt notata à Iosepho Ludouico *decis. Lucensi, 16. ex nu. 28.* item quia quemadmodum auxilio legum non iuuatur, qui in leges committit, *l. auxilium, 37. §. in delictis, in fin. ff. de minorib. Authen. vt liceat matri, & auiæ, capit. 15. §. quia verò ita, vers. non enim debent*, & ibi Glossa, *verb. despexerunt, collat. 8.* & immunitatẽ Ecclesiæ amittunt, qui ea abutentes in Ecclesia ipsa maleficia committunt, sub ea spe, quod ab Ecclesia sunt defendendi *cap. immunitatem, vltimo, de immunit. eccles.* & ibi Doctores notant. Remigius de Goni *de immunit. eccles. fallent. 3. & seqq. vsque ad 11.* Ambrosinus *de immunit. capit. 5. ex nu. 1.* Gambacurta *de immunit. lib. 5. tota parte, 3. ex c. 16. vbi ex num. 6.* latè prosequitur: & quotiescunque priuilegiatus priuilegio abutitur, illud meretur amittere, *cap. licet quibusdam, de regularibus*, cum concordantibus, quæ congessit idem Ambrosinus *de immunit. cap. 18. num. 17.* & Castillo *de vsufructu, cap. 3. num. 14. & 104.* ita sit equissimum, vt illam quasi immunitatem iure cõmuni indultam, quam quis habet, vt contra eum non possit apud domicilium, vel originem suam inquiri, cum intra territorium non delinquit, ammitat, cum huius ipsius immunitatis occasione abusus ad aliena se conferat territoria, vt in ea delicta committat, quasi sub spe huius immunitatis impunitatem suorum criminum consecuturus, quod permitti non debet.

745 Prædictam tamen sextam ampliationem sic explicatam subamplia maiori cum ratione, vt procedat cum in loco originis, aut domicilij viget flagitium, vt possit via inquisitionis procedi aduersus ciues ob delicta patrata extra territorium. In quo casu loquitur Bartolus huic sententiæ acquiescens, *in l. cunctos populos, 1. num. 47. C. de summa Trinitate, & fide catholica*, qui refertur communiter pro sententia à me relata supra nu. 739. cùm tamen videatur restringere se ad huius subampliationis casum: & ob eandem rationem Barones in hoc Regno Neapolitano, qui frequentissimè habent priuilegium cognoscendi de delictis subditorum, etiã extra territorium cõmissis, possunt via inquisitionis procedere aduersus vassallos propter delicta extra territorium commissa, quod videtur præsupponere Franchis *decis. 66.* & sentire Follerius *in practic. crimin. 1. par. 2. par. rubr. audiantur excusatores, ex num. 64. & 65. & ex num. 127. ad 129. et numer. 160.* Petra *ad Grammaticam decis. 26. nu. 19.* Rouitus *in pragmat. 1. num. 6. et seqq. late vbi de delicto, quis deb. conuenir.* Capiblancus *in pragmat. 8. part. 2. num. 135. de Baronibus*.

746 Amplia septimò, vt vagabundus ratione delicti vbicunque perpetrati, etiam extra territorium illius Iudicis, apud quem reperitur, & accusatur sortiatur forum in quocunque loco, in quo fuerit inuentus, & possit eius loci Iudex procedere aduersus ipsum, tàm via inquisitionis quàm accusationis, ipsumq; punire. Ita sentiunt ij, quos retuli hac eadem discutatione quæst. 1. nu. 47 vbi probatur multis Doctoribus in hanc rem adductis, & in eum sensum accipitur à Glossa, & Doctoribus, textus, *in d. l. 1. C. vbi de criminib. agi oport.* vt constat ex scholio vltimo, ibidem, & traditis ad eum locum. Quibus addo Boffium

titul.

titul. de foro compet. num. 69. & 70. Guidonem Papæ decis. 202. num. 1. & 2. Duenas regul. 378. limitat. 4. Iulium Clarum lib. 5. sentent. §. fin. q. 39. n. 7. & ad eum Baiardum nu. 16. Auendanum de exequ. mandat. 2. par. cap. 7. nu. 7. & respons. 40. numer. 8. vers. nona conclusio, Molinum de brachio seculari. lib. 3. cap. 40. num. 24. Follerium in pract. crim. 4. par. principali, num. 44. vbi addit censeri vagabundum eum, qui propter crimen à patria sua fugit, vt notaui supra hac eadem quæstione nu. 720. in fine, tametsi doctrina in genere proposita sit valdè dubia; qui enim à patria fugit ob crimen patratum domicilium non amittit, vt probat textus in l. si mulieri, 22. vbi notat Bartol. ff. quibus modis vsusfruct. amitt. idem Bartol. in l. 1. §. permittitur nu. 7. ff. de liber. agnoscend. & qui domicilium proprium habet vagabundus non est, vt notat Barbosa in l. heres absens, §. proindè in articulo, de foro delicti, ex nu. 19. ff. de iudicijs, quis autem censendus sit vagabundus, explicaui, dicta quæst. 1. num. 46.

747 Amplia octauò, vt tàm in loco delicti, quàm in foro domicilij; & originis delinquentis possit procedi, non solùm contra reum præsentem, sed etiam contra absentem. Probatur ex textu in d. l. 1. & in Authent. qua in Prouincia, C. vbi de crim. agi oport. iure Castellæ in l. 1. & 3. tit. 16. lib. 8. recopilat. iure Neapolitano pragmat. 1. vbi de delict. quis deb. conuen.

748 Eget tamen ampliatio ista vlteriore declaratione, nam hoc loco explicandum occurrit, quomòdo sit procedendum contra delinquentes præsentes; quo verò modo contra absentes fugitiuos, & contumaces, tàm de iure communi, quàm de iure Hispano, & Neapolitano: quod quia ad practicos pertinet ex professo tractare, breuiter percurremus.

749 Certè, quod ad reos præsentes attinet, vnus ferè modus est procedendi aduersus ipsos, tàm de iure communi quam vtroque Regio, tametsi in quibusdam leuibus diuersus. Nam cùm crimen commissum esse, peruenit ad Iudicis notitiam, seù ex quærella partis offensæ siuè deferente fama, Iudex summariam capit informationem delicti, constitoq; tàm de delicti corpore, quod dicitur, quàm de delinquente, procedit ad capturam, eius, seù citationem realem, vel eum citat ad informandum; captum; captum autem examinat, seù recipit confessionē. Si autem procedit ex officio, edit reo copiam capitum inquisitionis, aut eā facit intimari, vt se defendat: eo discrimine, quod apud Castellanos datur statim, etiam ante ratificationem testium inquisitionis, seù accusatoris, copia summariæ informationis reo: iuxta praxim verò Neapolitanam non datur reo copia processus informatiui seù repertorum, nisi habitis testibus pro repetitis, qui eo iure haberi possunt pro repetitis, etiam in causis grauissimis, & capitalibus; quod iure Regio Castellæ non permittitur in illis causis, in quibus imponi potest pęna corporalis; eo quod quis non est Dominus membrorum suorum, neque reus potest renunciare in eiusmodi causis suis defensionibus. Habitis verò testibus pro repetitis in hoc Regno Neapolitano dari potest, & datur copia repertorum, seù summariæ informationis, & lis contestatur. Si verò procedatur via accusationis, facto examine rei, accusatio proponitur, cuius data copia reus litem contestatur, & suas proponit exceptiones; super quarum disceptatione datur terminus: quo peracto fit publicatio causaq; concluditur, & deuenitur ad sententiā diffinitiuam, si probationes sint concludentes condemnando, si nullæ absoluendo. Si verò non sint concludentes, sed dumtaxat reus vrgeatur grauibus, & legitimis indicijs negati criminis, subijcitur torturæ; de quibus modis procedendi Castellani videant Suarez de Paz in praxi, 1. tom. 5. part. capit. 1. 2. & 3. vbi optimè docet Tyrones modum procedendi, & formandi processum contra reos præsentes nihil omisso, & Ioannem Vela de modo procedendi in causis criminalibus ex cap. 2. Neapolitani verò Follerium in practic. crimin. 1. par. 2. part. vsque ad rubricam fiat relatio Nuntij, & 2. par. 2. part. & 4. & 3. par. principalibus, vbi latissimè, & optimè, & Nuntium Tartaglia in praxi Magn. Cur. Vicar. causarum criminalium, ex cap. 1. & aliqua apud Maranta in praxi, 4. par. distinction. 1.

750 Solet autem statim post examen rei carcerati incidere quæstio frequentissimè, an sit, vel non sit relaxandus sub fideiussoribus; qua in re duæ regulæ sunt constituendæ. Prima affirmatiua, vt tunc reus sub fideiussoribus sit relaxandus, quando ex processu non venit illi imponenda pœna corporalis. Secunda negatiua, vt vbi venit imponenda pœna corporalis ex processu reus non sit sub fideiussoribus relaxandus. Vtraque traditur in l. 1. & in l. diuus, 3. ff. de custod. & exhibit. reor. de quibus videantur Rodericus Suarez de fideiussore in causa criminali, ex num. 1. Gregorius Lopez in l. 16. tit. 1. par. 7. glos. 5. per textum ibi, & in l. 10. titul. 29. eadem par. 7. gloss. 1. & seqq. & textus ibi, Couarruuias lib. 2. variarum, cap. 8. num. 8. Antonius Gomez tomo 3. variarum, cap. 9. num. 7. & 8. Martienzus in l. 10. tit. 16. libr. 5. recopilat. gloss. 1. ex num. 14. Paz in praxi, 1. tom. 5. par. cap. 3. §. 6. nu. 90. Salcedo ad practic. Bernardi, ad cap. 124. lit. A. vers. vltimo, Ioannes Vela de modo procedendi in criminalibus, cap. 6. nu. 36. Parladorius lib. 1. rerum quotidianarum cap. 17. num. 47. Bossius tract. crimin. titul. de carcerato fideiussoribus committendo, per totum, Iulus Clarus libr. 5. sentent. §. fin. q. 46. ex nu. 6. Farinacius in praxi crim. q. 33. ex nu. 1. Tuscus liter. F. conclus. 330. & lit. C. conclus. 87. Henrigius de fideiussoribus, cap. 10. ex nu. 359. & 380. latissimè Pyrrus Maurus de fideiussoribus, 1. par. sect. 2. cap. 3. ex nu. 2. & 2. par. sect. 4. cap. 21. num. 2. & 3. Magonius decis. Lucensi. 42.

751 Aduertendum est autem regulam affirmatiuam esse ampliandam, vt locum habeat etiam si reus damnatus fuerit pœna pecuniaria, aut alia non corporali, & appellauerit: nam nihilominus poterit à Iudice à quo relaxari, vt notat Gregorius Lopez in l. 26. tit. 23. p. 3. gloss. 5. & Farinacius in praxi, d. q. 33. ex num. 20. ad 23. & statuitur apud Castellanos in l. 16. titul. 18. libr. 4. recopilat. quæ tametsi loquatur in causa ciuili idem est dicendum in criminali, dummodò non possit imponi pœna corporalis, ob eandem rationem. Tametsi contrarium sentiat Franciscus Marcus decis. 913. ex num. 1. par. 1. iuxta cuius sententiam videtur edita pragmatica quædam vocata duodecima; de appellationibus, in Regno Neapolitano, in nouissima compilatione edita post hæc scripta. Item aduertendum erit, pœnam temporalis relegationis (exilium vocamus indifferenter Hispani, non distinguentes exulem à relegato, vt distinguebantur apud Romanos) non esse corporalem vt probatur in l. 2. in princ. tit. 19. lib. 8. recopilat. & notat ibi Azeuedus nu. 1. & in l. 8. num. 1. in fin. cum seqq. tit. 18. lib. 4. recopilat. Auendanus de exequen. mandat. 2. part. capit. 16. num. 17. & 18. Antonius Gomez tom. 3. variarum. cap. 1. num. 13. in fin. Bouadilla lib. 5. politic. cap. 1. num. 128. Boerius decis. 254. num. 4. Cornazanus decis. 197. Iulius Clarus lib. 5. sentent. §. fin. q. 32. num. 5. Farinacius in praxi crimin. q. 33. nu. 55. vol. 1. Caballus resolut. crimin. casu 146. nu. 13. & seqq.

752 Cæterum, quod attinet ad reos criminis absentes, fugitiuosq; & contumaces, de iure communi, & veteri

iure Castellæ partitarum, Iudex loci delicti non potest proferre contra absentem sententiam diffinitiuam capitalem, siuè via inquisitionis, siuè accusationis procedatur, quia neminem inaudita causa damnari æquitatis ratio patitur, quam consuetudinē apud Romanos receptā dicitur, *Actorum 25. num. 16.* meminis Ioannes Stephanus, Menochius *institutionis politicæ, lib. 2, cap. 12. num. 3.* probat textus *in clement. pastoralis, §. quod si puniuo, de re iudic. & in l. absentem, 5. ff. de pœnis, in l. 1. in princip. & §. 1. ff. de requirend. reis, & l. 1. Cod. eod. tit.* & docuit Glossa *in Authent. vt nulli Iudicum, capit. 5. seù §. si verò quis comprehensorum, verbo; comprehendere, collat. 9. & in l. 7. tit. 8. par. 3.* & ibi Glossa sexta, notant Olanus *in concordia, liter. A. ex n. 1.* & Barbosa *in l. hæres absens, 19. §. proindè, in articulo, de foro delicti, nu. 5. 6. & 7. & ex num. 92. ff. de iudicijs*; sed dumtaxat potest, & debet reum adnotare, idest decernere, vt requiratur relato eius nomine in publica acta, vt placeat Duaræno *lib. 1. disputat. anniuersaria, cap. 8.* & Vbesembecio *in paratitla, nu. 2. ff. de requiren. reis*, & ibidem Cuiacio, & Olano *in concordia, liter. A. nu. 19. & seqq.* & edictis eum adesse iubere, vt potestas sit sui purgandi, *d. l. 1. C. de requirend. reis.* interea autem absentis bona describuntur, vt in tuto sint. *l. vltima. ff. eod. tit.* Quod si annotatus, & requisitus absens intra annum, ex quo ea annotatio facta est, Iudicem adierit, & se purgauerit, vel mortuus fuerit, bona viuius recuperat, mortuus ad suos hæredes transmittit, *l. 1. §. sed & Papinianus, l. 2. 4. & 5. ff. de requir. reis, l. 1. C. eod. tit.* Sin verò anno elapso nō redierit, sed contumax fuerit, & perseuerauerit, bona fisco irreuocabiliter vindicantur, *d. §. sed & Papinianus, l. anni, l. annus, l. mandatus ff. de requir. reis, l. 2. C. eod. tit. d. leg. 7. tit. 8. par. 3.* & ibi Gregorius, per omnes Glossas: consonat *constit. grandis vtilitas, lib. 2. constit. Regn. Neapolit.* A. d. ò. vt etiam si post annum venerit ad iudicium, quasi moram purgaturus, & innocentiam suam ostenderit, nihilominus bona apud fiscum perseuerent, & recuperari non possint; notant Doctores ad predictas leges, Vbesembecius *in paratitla, ff. de requiren. reis*; quare potest cōtumax, & absens pœna pecuniaria danari, *d. l. absentem §. aduersus contumaces*, vbi dicitur absentem posse damnari pœna infamiæ, & vsque ad relegationem, non vltra: consonat Glossa ibi, *verbo existimationem, cum tribus sequentibus*, & Glossa *in verb. capitaliter, in d. constitut. Regni, grandis vtilitas, lib. 2. tit. 1.* & Andreas de Iserna *ibidem in principio*.

753 De iure nouiori Regni Castellæ modus procedendi contra absentes contumaces traditur *in l. 3. tit. 10. lib. 4. recopilat.* videlicèt, cùm quis crimen incurrerit eius conditionis, vt sit locus bonorum sequestro, bona statim ab initio, capta summaria delicti informatione sequestrantur, post reus absens citatur ter per præconia de nouennio in nouennium, quæ citationes intimantur domi, si eam habuerit in loco delicti; in ijsdem dilationibus, & terminis affiguntur edicta in locis publicis ciuitatis, quibus citatur, & vocatur, vt exhibeat se, se purgaturus innocentiam suam à culpa delicti in spetie expressi, quod illi imputatur. Quod si se iudicio non sistat, & in carceribus præsentet, facta fide de perseuerantia in contumacia per Scribam causæ in fine cuiusque termini ex prædictis, inculsatur eius contumacia, & in ea persistens damnatur quibusdam pœnis pecuniarijs contumaciarū, & expensis, quæ Hispanè vocantur, *despreces, y omezilo*, antiquis vocibus. Quod si post tertiam dilationem non venerit responsurus, si proceditur ex officio proponuntur illi capita inquisitionis, ac si esset presens, vt se defendat, Hispanè dicimus, *se le hace cargo*: quod si procedatur via accusationis, proponitur accusatio in forma, Iudex quæ decernit edi accusato: copiam non secus, ac si esset præsens, quod decretum intimatur in adiutorio, admittiturq; accusator ad probationem intimatis in auditorio actis, Hispanè dicimus, *se notifican los autos en los estrados de la Audiencia*; repetunturq; testes fisci, vel accusatoris, & Iudex ex officio procedit ad veritatem indagandam, & comprobandam absentis innocentia, fitq; testium publicatio, & tandem conclusio. Quod si reus interea se iudicio sistat, aut in carceribus præsentet, (quod vulgo dicitur) refectis expensis, & solutis prædictis pœnis auditur de nouo; verùm testes fisci, & accusatoris iterum non repetuntur, sed censetur plenaria, & perfecta probatio in damnum contumacis, solùm fit locus defensionibus rei. Si verò reus contumax perseuerat, proceditur ad sententiam diffinitiuam, in qua si probationes accusatoris videantur Iudici insufficientes reum absoluit, vt *in d. l. 3.* dicitur, & tradit Anton. Gomez *in l. 76. Tauri, num. 14.* si verò sint concludentes, & probent delictum, vel saltem adsiot in processu indicia, ex quibus reus præsens torqueretur, damnatur pœna ordinaria delicti, tàm corporali, quàm pecuniaria in commodum fisci, & accusatoris, & in expensis litis. Quæ sententia quòad pœnas pecuniaria, si reus perseueret per annum contumax, tàm quòad illas, quæ cedunt in commodum fisci, quàm in vtilitatem accusatoris, transit in iudicatum, & illas reus non recuperat, exemplo amissionis bonorum rei contumacis iure communi constitutæ, de qua numero præcedenti. Verùm quod ad pœnas corporales attinet, sententia lata reo absente, & contumace, non est mandanda exequutioni, sed reus circa illas semper auditur, semperq; patet aditus eius defensionibus, ne inaudita causa cōtra æquitatis rationem iustis defensionibus præclusa via, damnetur. Quare sententiam illam à Iudice in contumacem latam censendā esse interloquutoriam, quæ contrario imperio tolli possit, iuxta textum *in l. quod iussit, ff. de re iudic.* censuit Ioannes Garcia *de nobilitate, glos. 6. §. 1. num. 25.* & reo se iudicio sistentes vires amittit, & infirma manet, vt notant Auendanus *respons. 15. num. 7.* Azeuedus *in d. l. 3. num. 127. & 130. tit. 10. lib. 4. recopilat.* Tuscus *liter. E. conclus. 1021. & liter. D. conclus. 138.* Farinacius *decis. crimin. 191. vol. 2.* de cuius legis tertiæ praxi videndi sunt Azeuedus ad eam Paz *in praxi, 1. tomo 5. par. c. 4.* Monterosus *in pract. tra. 4. ti. de processo en rebeldia*, Olanus *in concordia, lit. A. ex nu. 1.* Auendanus *respons. 15.* Ioannes Garcia *dicta gloss. 6. §. 1. ex nu. 21.* Heuia Volano *in curia philippica, 3. par. §. 18.* Villadiego *in jus politica, cap. 3. ex num. 375.* Barbosa *in d. l. hæres absens, 19. proindè, in articulo, de foro delicti, ex nu. 95. & 96. ff. de iudicijs*.

754 De iure, & praxi Regni Neapolitani capta summaria informatione delicti reus carceratur, vel citatur ad informandum, idest ad se purgandum à culpa imputata, vel querela personaliter comparendo, quæ citatio per nuncium fit domi. Quod si facta relatione nuncij se citasse reum, reus non compareat, accusantur duæ contumaciæ, assignatis diuersis terminis, & dilationibus ad comparendum reo absenti extra ciuitatem, & extra Prouinciam, & vltimam contumacia accusatur curia pro tribunali sedente. Vocatur autem reus in ipso Prètoreo, seù banca iuris, quam vocant voce præconis. Quòd si non cōpareat, nec aliquis pro eo, qui iustam absentiæ excusationem proponat, condemnatur pœna contenta in mandato ad informandum, quæ est arbitraria, & ipsi mandato solet inferri, & decernitur aduersus ipsum altera cita-

tio ad recipiendum formam capitulorum specialis inquisitionis. Si verò compareat aliquis ad ipsum excusandum, cur in iudicium non veniat, debet alteram ex tribus excusationibus proponere, absentiæ, infirmitatis, carcerationis. Si autem, vel excusator Iudicem non adeat, vel excusationem propositam non comprobat accusata contumacia, vt dictum est, Iudex procedit ad annotationem bonorum rei, & inuentarium conficiendum, ne occultentur, quoniam reus contracta contumacia amittit tertiam partem mobilium bonorum, quæ fisco irreuocabiliter adquiritur. Quòd si in contumacia perseueret, proceditur ad bannum, quod in vltimo decreto contumaciæ comminatum esse debet. Bannire autem non est aliud quàm reum ponere extra ciuitatis protectionem, & correspondet excommunicationi canonicæ, aut antiquæ interdictioni aquæ, & ignis, & exinde a nullo potest impunè receptari; & à quocunque capi potest. In quo banno si quis per annum perseueret contumax, si ob delictum pro quo bannitus est possit imponi pœna mortis naturalis, aut abscisionis membri, aut mortis ciuilis, aut carceris perpetui, (quæ in foris ciuilibus Neapolitanis, quandoque admittitur, vt eam vidimus nunquam impositam) profertur contra reum sententia foriudicationis, quæ eum habet effectum, vt possit forindicatur impunè à quocunque priuato occidi. Imò solet nonnunquam proponi premium occidenti foriudicatum, vel indulgentia suorum delictorum, vel aliud pecuniarium. Si autem prolata sententia foriudicationis contra aliquem ille capiatur, recognosci debet, & recipitur ad hunc effectum eius confessio. Quod si neget esse se illum, qui foriudicatus est, adhibentur testes de recognitione. Recognitione verò facta datur illis breuis terminus ad dicẽdum, quare sententia foriudicationis exequutioni mandari nõ debeat, daturque illi Aduocatus, & Procurator, & copia processus forindicationis, & sententiæ: aduersus quam solent allegari nullitates, quæ si militent auditur, & procẽditur contra eum, tanquam contra præsentem purgata contumacia. Si verò nullitates locum non habeant intra breuem terminum furca suspenditur. Hunc modum procedendi docet Follerius *in pract. crim. tota 1. par. 2. partis*, & Tartaglia *in practica criminali Magnæ Curiæ Vicariæ, c. 6. præsertim ex num.* 8. apud quem videbis formam sententiæ foriudicationis. Adde *const. grandis vtilitas, lib. 2. tit. 1. & const. pœnam eorum, eodem libro, tit.* 3. Tametsi verò in hoc Regno tàm acerbus sit modus procedendi contra delinquentes, nusquam vidi, aut atrociora delicta, aut frequentiora, aut inuerecundius commissa, quàm in eo perpetrantur. Scit Deus, cui sit imputandum.

755 De iure verò Saxonum quis sit procedendi modus contra absentes, & contumaces delinquentes, habes apud Vbelembecium *in paratitla ff. de requirend. reis, ex nu. 6.* & Hartmannum Pistoris *lib. 1. quæstion. iuris, q.* 3. & Vlricum in additione ad eam; qui tamen multum conuenit cum processu Neapolitano, seu Italico.

756 Quoniam verò ad Iudicem pertinet, quantum in se est curare, vt omninò satisfiat parti læsæ, atque item Reipublicæ, cui præest ex malo criminis exemplo offensæ, & scandalo affectæ, facta publica vindicta, vt publico supplicio delinquentibus illato cæteri à delinquendo absterreantur, & à maleficijs abstineant, non existimabit officio se satisfecisse suo formato processu, quibus modis diximus contra contumacem, nisi simul procuret modis omnibus reum vndecunque quæsitum capere, & in vincula coniicere, vt possit illum adficere condignis pœnis. Quare inquirere debebit, in quem locum se contulerit reus, & vbi moretur; quod si locus ille, in quo latitat, & vbi moratur, sit intra suum territorium, illùc se conferre debebit, vel suos Ministros mittere, quo reum capiant, & in carcerem adducant; Si verò locus sit extra territorium, vt plerumque contingit, cum captura sit actus contentiosæ iurisdictionis, & ea non possit extra territorium exerceri, *l. extra territorium, vltima, ff. de iurisdictione omnium Iudicum*; non poterit ipse per se, aut suam familiam in alieno territorio capere delinquentem, quod adnotaui supra quæstione prima num. 25. & notarunt Bossius *titulo de captura, num.* 34. & Ioannes Vela *de modo procedendi in causis criminalibus, cap. 6. numer.* 9. Quod adeò verum est, vt procedat, etiam si familia Iudicis loci delicti cæperit insequi in suo territorio delinquentem fugientem ab eo, vsque ad extraneum: nam in extraneo capere non poterit. Tradunt Bossius *dicto nu.* 34. Iulius Clarus *libr. 5. sentent. § fin. quæst. 29. numer.* 10. Antonius Gomez *tom. 3. variarum, cap. 9. num.* 5. & ibi additio *liter. B.* Angelus *de maleficijs, verbo, quod fama publica, num.* 62. Bouadilla *lib. 2. politic. cap. 13. ex nu.* 66. Farinacius *in praxi criminali, quæst. 7. numer.* 41. Caballus *resolution. criminal. casu 291. numer. 1. cum sequentibus*, Molinus *de brachio sæculari, libr. 2. cap. 23. ex num.* 11.

757 Vtendum ergo erit Iudici in eo casu, frequentissimo remedio literarum, quas vocant hortatorias, seù requisitorias, aut subsidiales, quibus petat à quibuscunque Iudicibus, apud quos reus manet, vt eum capi faciant per suam familiam, & ad requirentem remittant puniendũ, quemadmodum idem efficere solet in causis ciuilibus, vt dixi dicta quæst. 1. nu. 15. cum seqq. docent Greg. Lopez *in l. 18. tit. 1. par. 7. glos.* 5. per textum ibi, Couarruuias *in practic. cap. 11. ex nu.* 3. Iulius Clarus *lib. 5. sentent. § fin. q. 38. nu.* 19. Auendanus *de exeq. mand. 2. p. cap. 7. ex num.* 6. Io. Vela *vbi supra, d. c. 6. num.* 10. Bouadilla *lib. 2. polit. c. 23. ex n.* 65. Barbosa *in l. hæres absens, 19. § proinde, in rubr. de foro delicti, ex num. 69. ff. de iudicijs*, Auiles *in cap. 27. Prætorum, verb. entreguen, num. 8. & 9.* Molinus *de brachio sæculari, lib. 2. cap. 22. per totum*, & desumitur *ex leg. 20. in principio, & § 2. tit. 21. lib. 4. recopilat. & ex l. 3. & 5. tit. 16. lib. 8. recopilat.* Quod ius originem sumpsit, *ex l. 1. § Præsides, ff. de requiren. reis, l. soleat, ff. de custod. reorum*, & ex textu *in Authent. vt nulli Iudicum, § si verò quis comprehensorum, collat. 9. & authent. si verò criminis, C. ad l. Iul. de adulter.* De iure Castellæ veteri, *l. 1. titul. 29. par. 7.* vbi Gregorius *glossa secunda*, & in dicta quæst. 1. num. 26. dixi, qua forma sint expediendæ literæ requisitoriæ in ciuilibus, egi quæ breuiter de criminalibus, remittens ad hunc locum latiorem tractatum. Circa quarum literarum formam, vsum, & exequutionem solent occurrere quædam difficultates hoc loco explicandæ, vt scire possit Iudex requisitus quando illis obsequi debeat quando non item.

758 In primis sciendum est, vsum literarum requisitoriarum inter Iudices admissum esse ad diuersos effectus: Aut enim mittuntur solum ad citandum aliquem ciuiliter; aut ad citandum realiter, seù capiendum, & remittendum; aut ad sequestanda bona alicuius existentia intra territorium Iudicis requisiti; aut ad immittendum aliquem in eorum possessionem; aut ad exequẽdum decretum, aut sententiam à Iudice requirente latam, vt *in l. à Diuo Pio, 15. § sententiam Romæ, ff. de re iudicata*; aut exequendam sententiam criminalem, quemadmodum solent Ecclesiastici remittere sæcularibus exequutionem

tionem ſententiarum ſanguinis in delictis grauiſſimis, quod vocant relaxare reos brachio ſeculari, iuxta animaduerſionem Bartoli *in leg. Magiſtratibus*, 12. *num.* 4. & 5. *ff. de iuriſdict. omn. iudic.*

759 Quo ſuppoſito prior dubitatio occurit examinanda, an Iudex requiſitus teneatur fidem adhibere quibuſlibet literis requiſitorijs ad eũ miſſis, eaſque exequutioni mandare, nulla alia adhibita cauſæ cognitione: an verò teneatur id efficere præmiſſa cauſæ cognitione.

760 Prima ſententia ait, Iudicem teneri præſtare obſequium requiſitorijs literis, nulla alia adhibita cauſæ cognitione, illiſque ſimpliciter aſſerentibus, aliquem eſſe reum, fidem habere, pro quarum exequutione ſtatim capi, & remitti oportere à Iudice requiſito, ſine vllo alio examine, an verum ſit, quod continent literæ requiſitoriæ an iuſtum, quod rogant. Ita ſentit Cynus *in leg. properandum. §. ſin autem reus, numer.* 10. *C. de iudicijs, & in Authentic. qua in Prouincia C. vbi de criminib. agi opor.* Bartolus *in leg. interdum, vltima §. idemque, ff. de publican. & vectigal.* Fulgoſius *in lege Magiſtratibus, num.* 5. *in fine,* Paulus *num.* 2. Romanus *num.* 4. *in fine,* Iaſo *in principio ante num.* 1. *ff. de iuriſdiction. omn. iudic.* Iulio Clarus *lib.* 5. *ſentent. §. final. quæſt.* 38. *num.* 19. *in fine.* Rebuffus *tom.* 2. *in conſtitut. reg. titulo de literis requiſitorijs, in præfatione, numer.* 15. vbi teſtatur de generali vſu, Follerius *in practic. criminal.* 1. *part.* 2. *part. rubrica notatos capiat de perſona, num.* 22. *& in conſtitut. Capitaneorum, nu.* 86. Franciſcus Marcus *deciſion.* 119. *num.* 6. *& deciſion.* 332. *num.* 7. 2. *part.* Antonius Gomez *tom.* 3. *variarum cap.* 3. *numer.* 87. *in fine,* Barboſa *in d. l. hæres abſens,* 19. *§. proinde, in articulo, de foro delicti, num.* 72. 73. 77. *&* 78. vbi ait, ſic eſſe ſtatutum in Regno Portugaliæ. Et probatur, quoniam Iudex requiſitus habet vicem exequutoris, vt notant Bartolus, Paulus, & Iaſo, vbi ſupra: exequutor autem non poteſt cognoſcere de veritate cauſæ, cuius ei committitur exequutio, *leg. ſi vt proponis, C. de exequut. rei iudicat. c. ap. paſtoralis, §. quia verò, de offic. deleg.*

761 Secunda ſententia eſt, non debere, nec poſſe iuſtè Iudicem requiſitum exequutioni mandare decreta Iudicis requirentis, credendo ſolæ ſimplici eius relationi, ſine præuia aliquali cognitione cauſæ; veritatiſque, & iuſtitiæ earum literarum, quibus requiritur, vt auxilium requirenti præſtet, brachiumque impertiatur. Ita ſentiunt Gloſſa *in clement. paſtoralis, §. quod ſi punitio, verbo de more, circa finem de re iudicata,* Bartolus *in leg. Magiſtratibus,* 12. *num.* 4. Albericus *num.* 6. *&* 7. Baldus *num.* 3. Angelus *num.* 6. Paulus ſeipſum explicans *num.* 4. Alexand. *numer.* 8. *& ſeqq. ff. de iuriſdiction. omn. iudic.* idem Albericus optimè declarans *in Authentic. qua in Prouincia, numer.* 11. *&* 12. *C. vbi de criminib. agi oport.* idem Paulus *in leg.* 1. *numer.* 6. *C. eodem titulo,* Ordradus *conſil.* 124. *numer.* 4. Marianus Socinus *in cap. poſtulaſti, num.* 15. *de foro competent.* Panormitanus *in cap. vltimo, num.* 18. Felinus *num.* 10. *eodem titulo,* Bartholomeus Socinus *regul.* 415. *aliàs litter. R. regul.* 4. *fallent.* 5. Couarruuias *in practic. cap.* 11. *nu.* 8. Guido Papæ *deciſ.* 202. *num.* 1. Auendaňus *de exequ. mandat.* 2. *par. cap.* 7. *nu.* 6. *& tractat. de exceptionibus, nu.* 18. *& reſponſ.* 40. *num.* 3. *&* 4. *& num.* 9. *verſ. decima concluſio, & verſ. vndecima concluſio.* Didacus Perez *in l.* 2. *tit.* 17. *lib.* 8. *ordinamenti, gloſſ.* 1. *pag.* 339. *colum.* 2. Bouadilla *in politica, lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 69. Ioannes Vela *de modo procedendi in criminalibus, cap.* 6. *num.* 12. Boſſius *tit. de foro competenti, nu.* 50. 87. *& ſequentibus, vſque ad* 91. Molinus *de brachio ſeculari, lib.* 2. *cap.* 38. *ex numer.* 2. *& cap.* 40. *ex num.* 38. Farinacius *in praxi, q.* 7. *ex num.* 34. Franciſcus Marcus *deciſ.* 179. *num.* 7. 2. *par.* Salcedo *ad practicam Bernardi, cap.* 151. Cancer *variarum reſolutionum, part.* 2. *cap.* 15. *ex nu.* 9. Quæ proculdubio eſt magis communis ſententia, & vſu recepta, non ſolùm in Regno Caſtellæ, vbi eam ſæpius practicaui, & practicari vidi, ſed etiam in Regno Neapolitano, in cuius Sac. Conſ. me interueniẽte nonnũquam practicata eſt. Et probatur ex textu *in leg. Diuus,* 3. *ff. de cuſtod. reor. & in Authentic. de ſanctiſſimis Epiſcopiſ. c.* 21. *§. ſi verò crimen, collat.* 9. Et ex eo probat prædicta Gloſſa *in dict. clementina paſtoralis,* quoniam alioqui per capturam quis iniuſtè, & calumnioſè, & abſque vlla iuſta cauſa afficeretur iniuria.

762 Verùm, vt hac in re poſſit ſtatui certa, & determinata doctrina in caſibus occurrentibus, concordarique prima ſententia cum ſecunda, oportet diſtinguere diuerſos caſus, in quibus occurunt diuerſæ conſiderationes. Et primò diſtinguendum eſt, an per literas requiſitorias inuocetur brachium, ſeù auxilium Iudicis ſæcularis à Iudice Eccleſiaſtico: an vero inuocetur brachium, ſeù auxilium Iudicis ſęcularis ab alio Iudice ſęculari ad executionem decreti, ſeù ſententię latę à Iudice requirẽte. Sub primo autem caſu adhùc includuntur plures diuerſi. Primus eſt, cum inuocatur brachium ſeù auxilium ſeculare à Iudice Eccleſiaſtico ſuper executione alicuius decreti, aut ſententiæ, in cauſis merè eccleſiaſticis, vt in cauſa matrimoniali, aut circa creationem Sacerdotum, & Epiſcoporum, diſtributionem Diœceſum, & eiuſmodi alijs, quarum definitio de iure diuinò pertinet priuatiuè ad tribunalia Eccleſiaſtica, & circa quas eodem iure Clerici exempti ſunt à ſęculari, & laica iuriſdictione, vt diximus quæſtione pręcedenti nu. 397. & aduocauit Belluga *in ſpeculo, rubr.* 11. *§. ſunt, & alia, ex n.* 1. dummodo in illis agatur de iure, non de facto, iuxta diſtinctionem traditam communiter à Doctoribus *in l. Titia,* 35. vbi videndus eſt Barboſa, *ex num.* 21. *ff. ſolut. matrim.* Eodem pertinet, cum inuocatur brachium, ſeu auxilium ſæculare ad executionem decreti, aut ſẽtẽtię latę in cauſis criminalibus, in quibus tractatur de crimine merè eccleſiaſtico, cuius cognitio, & punitio priuatiuè pertinet ad tribunalia eccleſiaſtica, vt docet textus *in Authent. vt Clerici, apud proprios Epiſcopos cap.* 1. *ſeù §. ſi verò Eccleſiaſticum, collat.* 6. *nouell.* 83.

763 Non eſt verò facilè diſcernere, quæ nam ſint crimina merè eccleſiaſtica: nam Doctores varia dicunt, & difficulter ſe ab hac difficultate extricant. Quidam exiſtimant crimen merè eccleſiaſticum eſſe illud, quod cæpit prohiberi ſola lege diuina ſupernaturali, vel eſt vetitum ſola lege Pontificia. Ita definit Nauarrus *in relect. cap. nouit, notab.* 6. *corollar.* 11. *num.* 39. *de iud.* quem ſequuntur Ioannes Lupus, Geminianus *de vſuris comment.* 4. *§.* 4. *num.* 8. *verſ. vnde tertia, aliàs num.* 66. Simancas *de catholicis inſtit. tit.* 36. *nu.* 1. cùm ait crimen merè eccleſiaſticum eſſe illud, quod Chriſtiana religio oſtendit eſſe crimen, cùm tamen antea per ius ciuile crimen eſſe ignoraretur; quod eodem ferè recidit, & Couarruuias *lib.* 3. *variarum, c.* 3. *nu.* 1. *§. ego, vt liberè, verſ. tertiò ratione,* Gaſpar Rodericus *de annuis redditibus lib.* 3. *q.* 4. *nu.* 125. Anaſtius Germonius *de ſacrorum immunitatibus, lib.* 3. *c.* 12. *num.* 51. *in fine,* Barboſa *in l. Titia,* 35. *num.* 50. *ff. ſolut. matrim.* Sed hæc ſententia non placet, quoniam blaſphemia, quæ aduerſatur confeſſioni fidei ſola lege ſupernaturali cæpit prohiberi, & tamen eſt mixti fori. Item deſperatio aduerſatur ſpei ſupernaturali, ac per conſequẽs ſola lege ſupernaturali cæpit prohiberi, & tamen punitur etiam in foro ſeculari, præſertim apud Hiſpanos, vt

con.

constat *ex l.8.tit.23.libr.8.recop.* & tradit attento iure communi Hieronymus à Laurentijs *dec.123.*

764 Alij ad hanc rem explicandam distinctione vtuntur, dicuntque crimen merè ecclesiasticum esse aliquod, vel ratione personæ, vt crimina Clericorum gaudentium fori immunitate; vel ratione rei in qua, vt quod principaliter committitur in sacris, vel sacerdotibus, vel priuilegijs eorum: aut ratione loci, vt quia in Ecclesia delinquitur: aut ratione pœnæ, vt illud pro quo fertur sententia excommunicationis, suspensionis, depositionis. Ita explicat Baldus in *Auth. Clericus quoque, num.6. & 7. C. de Episcop. & cleric.* quem sequuntur Belluga *in speculo, rubr.3.§. videamus, num.1. & 2.* & Franciscus Marcus *decis.535. num.15. 1.p.* discernens ex genere pœnæ crimina ecclesiastica à secularib. Quæ consideratio proculdubio vera est, sed minus conueniens præsenti articulo, in quo tractamus de ratione, qua crimen ita redditur ecclesiasticum, vt de illo laicus Iudex cognoscere non possit, etiam si à laicis committatur.

765 Alij dicunt, crimina merè ecclesiastica esse illa, quæ solo iure canonico sunt prohibita: quæ verò vtroq; iure prohibentur, esse mixti fori. Ita definit Goffredus *in c. cum sit generale,* & Cardinali Zabarella ibi *num.4. de foro compet.* Archidiaconus *in cap.1. num.4. 11. q.1.* assentiuntur Iulius Clarus *lib.5. sentent. §. fin. q.37. num.4.* Cardin. Tuscus *liter. C. conclus.566. num.5. tom.2.* Duarenus *lib.1. de Ecclesia, cap.2.* Sed eos impugnat Abbas Panormitanus *in d. c. cum sit generale, nu.31.* & Marianus Socinus *n.26.* ex eo, quòd iuxta hanc doctrinam crimen hæresis, quod vtroque iure prohibetur, non esset merè ecclesiasticum.

766 Alij dicunt, delicta merè ecclesiastica esse, quæ vel solo iure canonico prohibentur, vel de quibus laici Iudices cognoscere nō possunt. Ita declarat Abbas Panormitanus *in d. c. cum sit generale, nu.31.* Marianus *nu.26. de foro comp.* Geminianus *in c. vltimo, nu.12. eod. tit. in 6.* Sed est obscura admodum, & confusa definitio, & videtur definiri idem per idem.

767 Alij dicunt, crimen merè ecclesiasticum esse, quod principaliter respicit potentiam, vel reuerentiam Dei. Ita definit Bartol. Socin. *consil.119. num.11. vol.4.* quem sequitur Decianus *tract. crimin. lib.4. cap.25. num.95.* Verùm multa crimina sunt admissa contra reuerentiam Dei, quæ mixti fori sunt, vt blasphemia, teste Iulio Claro *lib.5. blasphemia, num.4.* & ibi Baiardo *num.15.* & sacrilegium, mixti quoque fori, teste eodem Claro *d. lib.5. §. fin. q.37. num.6.* & Francisco Marcus *decis.595. num.3. & decis.608. 2. part.*

768 Iam vt accedamus ad resolutionem tàm controuersæ definitionis, primò certum est, delictum merè ecclesiasticum esse proculdubio illud, quod sola lege canonica prohibetur, non ciuili: nam quod fuerit eius conditionis pertinet priuatiuè quoad punitionem ad solum ecclesiasticum Iudicem: quippè cùm Iudex secolaris punire non possit, nisi eum, in quem pœna à lege ciuili statuta est, argumento *lege & si quis, 14. §. diuus autem 14. ff. de religios. & sumptib. funder. & ex leg.3. ff. de concubin.* & traduis ad eam ab Anastasio Germonio *animaduersionum lib.1. cap.11.*

769 Secundò certum est, crimen merè ecclesiasticum esse illud, quod tametsi lege ciuili sit prohibitum, & in illud statuta pœna, tamen iure canonico statutum est, esse crimen merè ecclesiasticum. Huiusmodi est crimen hæresis quod iure canonico declaratum est, esse merè ecclesiasticum, vt docet textus *in cap. vt inquisitionis, 18. §. prohibemus,* & ibi Doctores *de hæreticis in sexto:* cùm tamen iure ciuili sit etiam prohibitum, vt constat *ex l.1.2.3. & seqq. C. de summa Trinit. & fide catholic. & toto titulo C. de hæreticis, & Manichæis,* apud Hispanos *ex toto titulo, 26. par.7. & ex l.1. tit.3. lib.8 recopilat.* apud Neapolitanos *ex constit. inconsutilem, de Hæreticis, & Patarenis, & ex constitut. Patarenorum, de patarenor. receptatorib.* Docent Gregorius *in leg.2. dicto tit.26. part.7. gloss.2.* Alciatus *in cap.1. num.73. de offic. ordinar.* Bossius *tit. de hæreticis ex n.10.* Iulio Clarus *lib.5. sentent. § hæresis ex num.4.* Afflictis *in verb. bona contrahentium, nu.12. quæ sint regalia,* Simancas *de catholicis institut. titulo 36. ex numer.1.* Bouadilla *lib.2. polit. cap.17. num.72.* Paz *in praxi 2. tom. prælud. 2. ex num.28.* Decianus *tract. crimin. lib.4. cap.26. num.4.* Farinacius *in praxi, q.8. num.127. & q.186. §.9. num.153.* Villar *in sylua responsorum, respons.12. num.18.* Carrerius *tract. de hæreticis, §.3. circa itaque tertium, ex num.1.* Castro *de iusta hæreticorum punit. libr.1. cap.23.* Directorium inquisitorum *2. par. q.46. num.11.* & ad ipsum Pegna *comment.158. §. nunc quid,* Scaccia *de iudicijs, lib.1. cap.15. n.2.* Molinus *de brachio seculari, c.8.* Barbosa *in l. Titia, 35. num.37. & 38. ff. solut. matrimon.* vbi egregiè notat, & probat, in causa hæresis non separari quæstionem facti à quæstione iuris, ac proinde in causa hæresis, neque de quæstione facti posse cognoscere secularem. Quam eandem doctrinam prosequitur, & declarat ibidem *num.54. ex vers. his ita explicatis:* imò verò & Couaruuias *libr.3. variarum, cap.3. numer.1. §. ego, vt liberè, vers. quod si hoc crimen,* significare videtur, illa sola crimina esse merè ecclesiastica, quæ tractare laicis Iudicibus ius canonicum prohibuit, dum ex eo probat, crimen vsurarum non esse merè ecclesiasticum, quod in eo prædicta regula locum non habeat. Quo eodem argumento vsus est Gaspar Rodericus *de annuis redditibus, lib.3. q.4. num.124. vers. probatur primò.* Ratio autem huius assertionis est qua vtitur Alphonsus de Castro *de iusta hæretic. punit. libr.1. d. cap.23.* Quoniam Iudex secularis non potest hæresi inquirere, nec de illa iudicare; videlicèt non potest iudicare, an hæc aut illa assertio sit hæretica, an catholica. Ergò nō potest propter illud crimen aliquem punire. Consequentia ex eo constat, quia iniustum est, vt quis possit iudicare circa crimen, de quo non potest cognoscere & punire eum, cuius actum non potest, an sit, & in quo genere, quantumque criminosus discernere, decernere, & definire. Quòd autem non possit secularis potestas definire de rebus fidei multis probat idem Alphonsus de Castro *dicto libr.1. cap.5. & libr.1. aduersus hæreses, cap.8* de ea re videndus & Farinacius *in prax. q.186. ex n.1. & sect.9. ibidem ex n.152.* Bellarminus *tom.1. volum.2. controuers.5. lib.3. cap.17.* vbi se ad alia loca refert.

770 Tertiò ea prædictis infertur ob eandem rationem, illa crimina esse merè ecclesiastica, in quorum examine, & definitione inuoluitur, principaliter discernenda, & discutienda materia illarum causarum merè ecclesiasticarum, quas connumerauimus quæstione præcedenti num.397. & paulò ante commemorauimus num.762. dum tamen tractetur quæstio de iure, non de facto, vt crimen apostasiæ, in quo vertitur quæstio de fide quemadmodum in causa hæresis Crimen schismatis, in quo vertitur quæstio de electione Pōtificis; crimē simoniæ, in quo vertitur quæstio de beneficijs, & iurib. spiritualib. vt Doctoribus numero præcedenti relati animaduertunt, & colligitur ex traditis à Fachineo *lib.1. controuersiar. c.44.* Maran-

ta

ta *in speculo, 4.par.distin.1 1.nu.*8. *&* 67. Anastasio Germonio *de sacrorum immunitatibus, libr.3.cap.* 11. *ex num.* 113.& Barbosa *in d.l.Titia* 35 *.ex num.*21.latissimè, *&* *ex num.*54.*ff.solut.matrimon.* Tusco *lit.I.concl.* 446.

771 Cætera verò crimina si dumtaxat prohibeantur ciuili iure, sunt merè sæcularia, & in eorum cognitione, & punitione Ecclesiastici Iudices nūquam manus mittent, nisi ratione personæ delinquentis, quæ sic ecclesiastica. Si verò ab vtroq; iure, tàm ciuili, quàm canonico prohibentur, sunt mixti fori, & ambo Iudices, tàm Ecclesiasticus, quàm sæcularis, cognoscunt contra laicos seruata præuentionis prærogatiua, vt de blasphemia, de crimine sacrilegij, de vsura, de periurio, de concubinatu; præterquam in Regno Neapolitano, in quo seruandam esse, *pragmaticam tertiam, de iurisdictionibus inuicem non turbandis*, dicam infra nu.775.in fine, & in specie magisq; adamussim, quæ oam sint crimina mixti fori, vide apud Iuliū Clarum *lib.5.§.fin.q.*37. Decianum *tract.crim.lib.4.c.*26. Scacciam *de indicijs, lib.*1.*c.*12.*ex num.*15. Farinacium *in praxi, q.*8.*ex nu.*129. Franciscum Marcum *dec.* 595.2.*p.* Anastasium Germonium *de sacrorum immunitatibus, lib.* 3.*c.*12.*ex num.*51.& Petrum Barbosa *in d.l.Titia,*35. *ex nu.*49.*circa finem,ff.sol.matr.* Rutgerum Rulandum *de inuocatione brachij sæcularis, c.*9. Tuscum *lit.M.conclus.*293. Parladorium *in sesquicenturia, diff.*9.§. 2. Pereitam *de manu regia,* 2.*p.c.*56. Martam *de iurisd.*2.*p.per totam,* Binsfeldium *de confessionibus maleficorum,* 14.*prælud.*

772 Igitur, vt redeamus eo, vnde digressi sumus, io hoc primo caso, cum Iudex Ecclesiasticus in causa ciuili, vel criminali merè Ecclesiastica inuocat auxilium brachij sæcularis ad exequutionem decreti, seù sententiæ factā fide sæculari Iudici publica, & authentica de decreto, seù sententia latis ab ipso in prædicta causa merè ecclesiastica, cum primum sæculari constiterit decretum, seù sententiam in prædicta causa latam (de quo omninò sæculari constare debet, vt rectè tradit Cancerius *variarum resolutionum, p.*3.*c.*19.*ex num.*3.*in fin.& num.*4. ne alioquì detur occasio Ecclesiasticis sub hoc prætextu quoties libuerit vsorpandi iurisdictionem in laicos, quod aliquando vidimus contingere hoc quæsito, & conficto colore spreta prohibitione textus *in clement.* 1. §. *verùm, de hæreticis*) sine vllā maiori, & vlteriori causæ cognitione, debet sæculare auxilium, seù brachium impartiri sine detractione, nulloque adhibito impedimento, aut allata excusatione. Ita sentiunt de causa hæresis loquentes, Angelus *in d.l.Magistratibus,* 12.*num.*6. Fulgolius *n.*5.*in fine,* Romanus tametsi subobscurè *num.* 4. *in fine,* Alexander *num.*8. Socinus *num.*13. Iaso *num.* 10. Decius *numer.*16. melius omnibus, *ff. de iurisdict. omn. iud.* Qui subiungit idem esse iudicandum, quoties inuocatur auxiliūm sæculare in quouis crimine merè ecclesiastico, Pahormitanus *in cap.*1.*num.*11.*&* 12. Alciatus *ex num.*100. qui limitat *de offic.ordinar.* Bossius *tit.de foro compet.num.* 87. *&* 90. Simancas *de catholic.institut.tit.*36.*ex num.*4. Salcedo *ad practicam Beinardi, c.*151.*num.*11.*vers.vera item est.* Auiles, *in c.*20.*Prætorum, verb.vsurpan, num.*20. Paz *in praxi,* 2.*tom.prælud.*2.*nu.*30. Bouadilla *lib.* 2.*politic.c.*17.*numer.* 171.*&* 174. Afflictis *in const. post mundi machinam, seù in proœmio constitut.*1.*par. num.* 56. Molinus *de brachio sæculari, cap.*8.*num.*1.*& seqq.& cap.*9. Marta *de iurisdictione,* *par.*1.*cap.*51.*ex num.*1. Farinacius *in praxi, q.*97.*ex num.* 101.*&* 103.*& q.*186.§.9.*num.*165.*& seqq.* Pereira *de manu regia,* 2.*p.c.*52.*nu.* 20. Volanò *in curia philippica,* 2.*p.*§.3.*num.*19.& est communis opinio Canonistarum, & ferè omnium, quos retuli supra nu.769. Ratio est, quoniam in simili crimine Iudex sæcularis non potest vlterius procedere ad dignoscendum, an seotentia sit iusta, vel iniusta, an vim habeat, vel sit nulla, cum nullam habeat facultatem cognoscendi de crimine, vt superius dixi oumero eodem, paulò ante relato; atque ita decretum est constitutionibus Pontificijs extrauagantibus, vt *in constitutione, dilectus filius*, edita ab Innocentio VIII.anno 1486. *quæ est* 10. *inter bullas Innocentij VIII. tomo* 1. *Bullarij noui, & in const. Honestis petentium votis*, edita à Leone X.anno 1521.*quæ est inter bullas Leonis X.*43.*eodē tomo. Bullarij;* relatis inter literas apostolicas pro officio sanctissimæ inquisitionis, in fine Directorij.

773 Eadem prorsus resolutio amplectenda est, quoties Iudex Ecclesiasticus implorat brachiū sæculare ad exequendam sententiam contra Clericum degredatum ab ipsomet Ecclesiastico, & Curiam sæcularem remissum, seù relaxatum. Nam tunc non potest cognoscere de viribus senteotiæ, neque nouum formare processum; sed solùm imponere pęnam condignam, quam Ecclesia prę misericordia imponere recusauit, tanquam in notoriè confessum, & conuictum, non audito reo super exceptionibus aduersus processum factum ab Ecclesiastico, & sententiam degradationis. Ita sentit Marta *de iurisdictione, par.*1.*cap.*51.*ex num.*16.*& p.*4.*casu* 131. *&* 132. Rationem reddit, quia sæcularis fundat suam iurisdictionem in Clericum degradatum per qualitatem degradationis, *c.nouimus,* 27.*in principio,* vbi Panormitanus *num.* 1.*de verbor.signif.cap.degradatio,* 2.*de pœnis, lib.*6. Decius *in cap.cum non ab homine, num.*68.*&* 69.*de iudicijs*. Ergo nisi præsupponatur prædicta qualitas iustæ degradationis, nulla competit sæculari iurisdictio in Clericum, *l.*2. *§.sed si dubitetur, ff.de iudicijs, l.*1.*§.ait prætor, ff. ne quid in locum publ. l.Prætor, §.docere, ff.de vi bonor.rapt.* docet Bartolus *in l.multum,*21.*num.*2.*ff.de cond.& demonst.& in l.si finita,*15.*§.Iulianus, n.*18.*ff.de damn.infect.* Bartholomeus Socinus *cons.*39.*nu.*49.*&* 50.*Vol.*4. Vantius *de nullitate, tit.de nullit.ex defect.iurisd.n.*53.*&* 167.

774 Verùm hanc doctrinam crederem limitandam, vt procedat, & intelligatur dumtaxat quòad processum degradationis, de quo non potest sæcularis cognoscere, aut eius sententiam io dubium reuocare; secus esset quoad impositionem pœnæ, quæ hondum est imposita ab Ecclesiastico; quòad quam sæcularis manet Iudex competens, cum post degradationem Clericus pertineat ad suū forum. Ita sentit Alciatus *in c.cum non ab homine,* 10.*num.* 122.*ff.de iud.* Auiles *in c.*20.*Prætorum, verb.vsurpan, num.* 20. Bouadilla *lib.*2.*polit.c.*17.*num.*175. Henis Volano *in curia philippica,* 3.*p.*§.3.*n.*18. Decianus omninò videndus qui hunc articulum tractat exactissimè *tract. crim. lib.*4. *c.*9.*ex nu.*121. Borrellus *de Regis catholici præstantia, cap.* 71.*ex num.*65.

775 Secundus casus est, cum Iudex Ecclesiasticus implorat brachium sæculare ad exequitionem decreti, aut sententiæ latæ pro crimine mixti fori aduersus laicum. In quo dicendum est, Iudicem sęcularem requisitum debere impartiri brachium, & auxilium suum, eisdem adhibitis diligentijs, quibus vtitur ad impartiendum brachium, & auxilium suum altero Iudice sæculari petente. Quoniam circa istas causas potest ex natura ipsarum cognitionem habere; atque ita obsequi tenetur literis requisitorijs Ecclesiastici auxilium petentis; si debito adhibito examen iustum putauerit suum auxilium impartiri, quemadmodum cum requiritur pro eodem auxilio à Iudice

altero

alterò sæculari, vt iam diximus, vt doctè notat, & probat Salcedo ad practicam Bernardi, dicto cap. 151. ex num. 11. Afflictis in proœmio constitut. 1. p. ex num. 59. & decis. 220. num. 9. & ad eam Vrsillus num. 9. Auiles in cap. 20. Pretorum, verb. vsurpan, num. 10. Azeuedus in l. 15. num. 9. cum seqq. tit. 1. lib. 4. recopilat. Cancer variarum resolutionum, 3. par. c. 19. num. 3. & seqq. Farinacius dicta q. 97. num. 100. & 102. Bouadilla lib. 2. politic. c. 17. num. 175. Molinus de brachio seculari, lib. 1. c. 10. Natta cons. 529. tom. 3. Menochius cons. 1104. ex n. 1. lib. 11. Et desumitur ex textu intelligendo in hoc sensu, & in causis mixti fori, in Auth. de sanctissimis Episcopis, cap. 21. in §. si vero crimen, collat. 9. iuxta interpretationem Alexandri, Decij, & Iasonis, in d. l. Magistratibus, ff. de iurisdict. omn. iudic. à nobis supra relatis. Quid verò in Regno Neapolitano seruandum sit, & an in eo possit Iudex Ecclesiasticus in criminib. mixti fori procedere aduersus laicos, vide prag. 3. de iurisdictionibus inuicem non turbandis, quæ negat, & ibi Regentem Rouitum, Baiardum ad Iulium Clarum lib. 5. sentent. §. fin. q. 37. n. 2.

776 Quòd si Iudex sæcularis debitè, & iustè requisitus auxilium denegat, poterit excommunicationi, & alijs pœnis subijci, vt dixi quæst. 1. num. 40. & pluribus prosequitur Salcedo dicto c. 151. num. 30. & Menochius de arbitrarijs, casu 452. nu. 3. Cancerius variarum resolutionum, p. 2, cap. 15. n. 4. Pereira de manu regia, 2. p. c. 51. ex n. 32.

777 Quod verò attinet ad secundum casum principalem, cùm imploratur auxilium, seù brachium sæculare vnius Iudicis ab altero sæculari per literas hortatorias, seù requisitorias ad exequutionem decreti, seù sententiæ, si illa sententia, seù decretum sit in causa ciuili, quid agendum sit dixi dicta quæst. 1. num. 26. Si verò requisitoriæ literæ expediantur in causa criminali, non tenetur Iudex requisitus eis simpliciter asserentibus, aliquem esse reū criminis, fidem habere, vt probat textus in l. diuus, 6. ff. de custod. reorum. ac per consequens illis obsequi, easque exequutioni mandare non debet. Ideò Iudex requirens, qui aduersus delinquentem procedit, transmittere debet ad requisitum insertam in literis hortatorias summariam delicti probationem, qua constet delictum esse cōmissum ab illo, qui capiendus, & remittendus petitur; itemq; esse legitimum, & competentem eius delicti Iudicem ipsum eundem, qui literas deprecatorias mittit. Cognitionem autem istam delicti Iudex remissurus delinquentem adhibere non debet, cùm vicem habeat exequutoris, sed à requirente præmissam, & transmissam examinare, an sit sufficiens ad exercendum actum illum, ad quem eius auxilium imploratur, si propria auctoritate, & in causa ad ipsum pertinente, illum esset effecturus, habens illi fidem sine nouo processu, aut alia à se adhibita de delicti cognitione; & hoc examine præmisso auxilium suum impartiri debebit ad capturam rei, & remissionem in illis casibus, quibus iuxta inferius dicenda remissio locum habet. Quod si viderit illam summariam informationem præmissam sufficientem non esse ad rei capturam, vel ex ea non constet esse Iudicem legitimum qui requirit, ad remissionem petendam, vel remissioni locus non fuerit, iuxta iuris principia, paulò post tradenda, ab exequutione deprecatoriarum debebit abstinere, illamque denegare; quod videtur probare textus in l. Diuus, 3. ff. de custodia reorum. Atque hanc sententiam veluti concordiam duarum extremarum, quas supra retuli, ex numer. 760. amplectuntur Albericus in Authent. quæ in Prouincia, num. 12. Cod. vbi de criminibus agi oport. Socinus regul. 435. alias litera R. regula 4. fallentia 5. Guido Papæ decision. 202. numer. 1. Chassaneus in consuetudin. Burgundiæ, rubr. 12. §. vnico, num. 4. & 5. Couarruuias in practic. cap. 11. numer. 8. Auendaños de exequ. mandat. 2. par. cap. 7. num. 6. & in tractat. de exceptionibus, num. 18. & responso 40. num. 3. in fine versic. item illa lex, Auiles in cap. 27. Pretorum verbo entreguen, numer. 8. Didacus Perez in lege 2. titul. 17. libr. 8. ordinament. pagin. 339. cum sequent. ex versicul. quæri potest, Azeuedus in l. 1. numer. 39. & 40. ex versic. quarto limitatur, & ex numer. 58. titulo 16. libr. 8. recopilation. Bouadilla libr. 2. politic. cap. 13. num. 69. Villadiego in politica, cap. 5. §. 27. num. 5. Gamma omninò videndus decis. 363. ex num. 3. Peguera decis. 2. nu. 5. & decis. 66. num. 18. Thesaurus decision. 90. num. 7. Riccius collect. in. 2214. Iossius titul. de foro competenti, ex numer. 87. Decianus tract. criminal. libr. 4. cap. 19. num. 15. Follerius sibi contrarius in constit. Capitaneorum, num. 63. Camillus Borrellus ad Bellugam in speculo Principum, rubr. 11. §. ex quo prædiximus, in additione, limitation. 16. Dominus Regens Carolus Tapia lib. 3. Iuris Neapolit. rub. 6. in pragmat. 1. vbi de delicto quis debet conueniri, numer. 4. & 28. Atque ita sunt interpretandi Doctores, quos retuli supra, n. 761. pro secunda sententia.

778 Neq; tunc obstabit, quòd Iudex requisitus sit exequutor, & per consequens non possit cognoscere de iustitia, vel veritate causæ exequendæ, quia id limitatur, vt non procedat, si agatur de exequutione, ex qua resultat infamia, vel iniuria, cuiusmodi esset captura, & remissio personæ. Nam tunc in exequutione supersedere debebit, donec ei constet saltem summariè de veritate delicti; argumento textus elegantis in l. si Prætor, 75. ff. de iudic. & hanc sententiam praxis admisit in Regnis Castellæ, & Neapolis.

779 Practica autem esse solet, vt præsentatis requisitorijs, seù hortatorijs literis, si nulla circa earū exequutionem difficultas se offerebat, exequutioni mandari iubeantur. Si vero aliquid appareat difficile, verum periculum sit in mora, veluti si timeatur fuga rei, aut latitatio, mandantur quidem exequutioni, sed tamen reus opponere volens exceptiones, cur in earum exequutione supersederi debeat, auditur. Si autem periculum non sit in mora, citatur reus ad dicendam causam, quare exequutioni mandari non debeant.

780 Quænam verò exceptiones proponi possint coram requisito, & quas admittere possit, aut reijcere debeat, vide Bartolum in l. à Diuo Pio, 15. in principio, ex num. 7. & ibi Doctores, ff. de re iudicata, Barbosam in l. maritum, 13. ex num. 47. vers. amplia quartò, ff. sol. matr. Menochium de arbitrarijs, lib. 1. q. 38. Cancer variarum resolutionum, p. 2. c. 15. ex n. 14. Ignatium Villar in sylua responsorum, lib. 2. respons. 16. c. 4. n. 20.

781 Quibus autem remedijs vtendum sit, si Iudex, qui requirere debet, nollit mittere literas hortatorias, aut si Iudex requisitus nolit eas exequutioni mandare, dixi latè d. q. 1. ex n. 38.

782 Amplia nunò prædictam regulam, & conclusionem principalem, vt forus loci delicti in criminalibus sit præstantior, potior, magis priuilegiatus, & maioris efficaciæ cæteris foris. Hanc tradunt Ioannes Andreas in cap. vt animarum, 2. num. 7. constitution. in sextò, Baldus in l. de quibus, 31. num. 74. ff. de legibus, & in l. edicto, 3. num. 54. in fine, C. de edicto D. Adrian. tollend. & in l. exequutorem, 8. num. 30. C. de exequut. rei iudicat. Paulus in leg. 1. num. 2. C. vbi de crim. agi oport. Marianus Socinus in c. postulasti, n. 4. de foro comp. Alciatus cons. 13. rogatus in præsenti casu, n. 2. & 3. lib. 7. Franciscus Marcus dec. 179. n. 1. 2. p. Thesaurus

saurus *decision*.90.*nu*.7. Franchis *decision*.37.*nu*. 1. Iulius Clarus *libr*.5.§.*fin*.*quæst*.38.*num*.19. Thesaurus filius *lib*. 4. *quæstion*. *forens*. *quæst*.55. *numer*. 1. Azeuedus *in lege* 1. *numer*.13. & 26. *titulo* 16.*lib*.8.*recopilat*. Barbosa *in l.hæres absent*.19.§.*proinde*, *in articulo*, *de foro delicti*, *num*.109. & 110.*ff*.*de iudicijs*, D. Regens Tapia *libr*.3.*Iuris Neapolitan*. *rubr*.6. *in pragmatic*. 1, *ex num*.7. *vbi de delicto quis deb. conuen*. D. Rouitus *in eadem pragmat*. 1.*ex num*.46. Molinus *de brachio sæculari*, *cap*.42.*nu*.5. & 6. Caballus *resolut.crimin.casu* 162.*nu*.10. Capiblancus *in pragmat*.8. *par*.2.*nu*.206. *de Baronibus*.

783 Hæc autem præstantia loci delicti, & eius supra alios foros excellentia, & prærogatiua potissimùm spectatur, & elucet in eo effectu, vt præferatur Iudex loci delicti quòad eius coërctionem, & cognitionem, formationemque processus de eo, cæteris omnibus Iudicibus, qui de delicto cognoscunt, & eo petente remissionem rei, debeat reus ex quocunque loco, & foro ad eum remitti. Quoniam verò iste est potissimus effectus, & ad hunc locum pertinet de remissione tractare, vt explicetur, quid possit, & debeat Iudex efficere, cùm ab eo remissio petitur ex quocunque foro, & cui alteri Iudici cedere debeat, cui non item, ex quo plenùs exponetur paulò ante tacta tractatio de requisitorijs literis, quæ plurimùm ad eum effectum expediuntur, oportebit nonnulla de ista remissione subijcere; quæ tamen reseruamus tradenda, postquàm attulerimus quasdam limitationes prædictæ primæ regulæ, & conclusionibus principalis.

784 Prædictam igitur primam regulam, & conclusionem sic ampliatam, & explicatam, limità primò, vt procedat in foro exteriori, non verò in foro interiori conscientiæ, quo attento non sortitur quis forum in loco vbi delinquit, ac proinde debet peccatum confiteri proprio Parrocho, & non coram Parrocho loci delicti. Docuit Glossa *in cap. placuit*, el primo, *verbo*, *sepeliat*, 16. *quæst*.1. Imola *in cap*. P. & G. *numer*.45. *de officio*, & *potestate Iudic.delegat*. Ancharanus *in cap.postulasti*, *num*.15. *de foro competenti*, Romanus *singulari* 459. Nauarrus *in cap.placuit*, *numer*.83. & 84. *de pœnitent*. *distinct*.6. Couarruuias *in practicis*, *cap*. 11. *num*.4. Dueñas *regul*.378. *forum*, *limitat*.1. Iulius Clarus *libr*. 5.*sentent*.§.*final* .*quæst*. 38.*numer*.5. Follerius *in practic*. *criminal*. *rubr*. *audiantur exbusatores*, *num*.127. Barbosa *in d. l.hæres absens*, §.*proinde*, *in articulo de foro delicti num*.56.*ff*.*de iudicijs*, Franciscus Suarez *in tertiam partem*, *D. Thomæ*, *tom*.4. *disp*.251 *sect*. 1 *numer*. 18. vbi reddit optimam rationem specialitatis, quòd foro interno non potest vnum delictum puniri, aut remitti sine alio, sed simul omnia remittuntur, & puniuntur. Idem igitur debet esse Iudex omnium culparum, & non potest diuidi forus, & iurisdictio, vt contingit in delictis quòad forum exterius; & ideò *in c.omnis vtriusque sexus*, *de pœn.* & *remiss*. dicitur vniuersim, & sine distinctione, omnia peccata esse proprio Sacerdoti confitenda.

785 Limita secundò, vt delinquens in terra Baronis, contra ipsum Baronem, idest ita vt Baro ipse offendatur, non sortiatur forum in loco delicti, neque possit eo casu a Barone procedi contra delinquentem, vt de delicto cognoscat, & delinquentem puniat, velut si Baronis res furto subtrahat quis, aut occidat filium, famulum, aut seruum eius, eumuè corrumpat, aut audacior Baronem ipsum afficiat contumelia, aut iactans in eum probrosa verba, aut cum eius vxore adulterium committens, aut eũ filia stuprum, eundemuè ipsum insultet, aut percutiat; sed solùm possit reum in hisce casibus carcerare, & ad superiorem, & nempè feudi Dominum, qui legitimus est, & competens Iudex, puniendum remittere. Ita sentiunt Bartolus *in l.qui iurisdictioni*, 11.*in secunda lectura*, *num*.2. & 6.*ff*.*de iurisd.omn. iud*. & in additione ad eum locum Mangrella, & Bottis, Decius *ibidem num*. 3. & *cap. cæterùm*, *num*.91. & *in cap.cum venissent*, 12. *num*.45. *de iudicijs*, Oldradus *consil*.234.*num*.5. vbi ait, neque in causa ciuili inter Baronem, & vasallum posse iudicare Baronem: idem docet Signorollus de Humodeis *consil*.108.*num*.1. & 2. Siluanus *consil*. 63. *ex numer*. 22. Tiraquellus *tract. de iure primogeniorum*, *quæst*. 69. *num*.10. Menochius *de arb.lib*.2.*casu* 181.*num*.5. Rolandus *consil*.16.*ex num*.1 & *num*.23.*vo.um*.2. Surdus *consil*. 193.*nu*.6.*lib*.2. Amanellus *singul*.189. Bouadilla *libr*.2. *politic.cap*.16.*num*.140. & 164. Capycius *decis*. 124. & ibi Petra, Caballus *resolution. criminal. casu* 128.*ex num*. 3. Cancer *variarum resolutionum*, *par*.3.*cap*.13.*num*. 197. & 200. Mastrillus *dec*.234.*ex n*.1. & Tatlonus post hæc scripta editus *in prag.de antefato*, *vers*. 3.*obser*.4.*n*.37. Capiblancus *in pragm*.16.*ex num*.76.*de Baronibus*, Boerius *decis*.55.

786 Hæc limitatio, quæ indubitata est, probatur primò ex textu *in Auth.de defensoribus ciuitatum*, *cap*.5, *seù* §.& *à defensoribus*, *vers.si verò egerint*, *collat*.3. vbi de iniuria facta defensoribus ipsi non cognoscunt, sed Præsides Prouinciarum. Secundò, *ex leg. qui iurisdictioni*, 10.*ff*. *de iurisdict.omn. iudic*. & *ex rubrica*, & *lege vnica*, C. *ne quis in sua causa iudicet*, *l*.10.*titul*.4.*par*. 3. & ibi Gregorio, & communi omnium Doctorum sententia in prædictis locis, iuxta quam certissimum est, neminem posse in propria causa Iudicem esse, idem præterea notarunt Authores regularum *tom*.1 *liter*. I. *verb*. *Iudex in causa propria*, Socinus *liter.I.regul*.21.*aliàs regul*. 243. Syntagma communium opinionum *lib*. 3.*titul*.3. Afflictis *in cap*.1. *num*. 11.*de pace iuramento firmanda*, Natta *consil*.487.*nu*.43. *tom*.3. Petra *de potest.et.Princip.cap*.8.*num*.5. Petrus Gregorius *de Republica*, *libr*.4. *cap*. 5. *num*. 49. Triuisanus *decision*.10.*ex num*.34.*libr*. 2. Farinacius *in praxi*, *quæst*. 17.*num*.44. Auiles *in cap*.3. *Prætorum*, *verb*. *Abogados*, *ex num*.9. Viuius *decision*.223.*ex num*.1. Alphanus *collect*. 203. Tertiò, quoniam vt indubitatum præsupponunt Doctores, à communi regula prædicta dumtaxat esse recedendum in supremis Principibus, vt Papa, & Imperatore, & Regibus, qui possunt esse Iudices in proprijs causis, tàm ciuilibus, quàm criminalibus: vt notant in dictis legibus, & *in l.est receptum*, 14. *ff*.*de iurisdiction. omn.iudic*. Innocentius *in cap.ex parte*, 22. *ex num*. 1. *de verbor.significat*. Panormitanus *in cap.cum venissent*, 12. *ex num*.6. Decius *ex num*.29. Felynus *ex num*.4. *de iudic*. Oldradus *cons*.124.*num*. 3. Gregorius Lupez *in l*.5 .*titul*. 24.*par*.4.*gloss*.8. Belluga *in speculo*, *rubr*.44. §. *quia multitudo*, *num*.2. & ibi Borrellus, Martinus Laudensis *tractat. de Principibus*, *quæst*.108.*tom*.16. *tractat*. Ioannes Lupus *in repetit.cap.per vestras*, *notab*.2.§.1 *num*.49. *de donation. inter*, Auiles *in cap*. 3. *Prætorum*, *verbo*, *Abogados*, *ex num*.9. Maranta *in praxi*, 6.*par.tit.de appellation*. *ex num*. 33. Bossius *tit.de foro competent.ex num*.170. Trentacinquius *variar.resolut.lib*.2.*tit.de iudicijs*, *resol*.5. *ex num*. 1. D. Regens Tapia *Senatus suprem Italiæ*, *decis*.24.*num*. 7. Tuscus *liter.I.conclus*.403.*tom*.4. Cabedo *decis*.76.2. *par*. Petra *de potestat.Princip.cap*.6.*par*.2.*num*.51. & *cap*. 15. *nu*.75. Conradus *in templo omnium iudicum*, *lib*.1. *cap*. 1. §.4.*tit.iudicant in causa propria*, *ex nu*. 1. Bouadilla *libr*.2. *politic.c*.16. *num*. 140. & 164. Grassis *de exceptionibus*, *except*.24.*ex nu*.96. Imò verò illis etiam honestius, & decen-

centius esse iudicant Doctores omnes, si suam ipsorum causam alijs diiudicandam committant, & delegent, vt notat idem Bouadilla *lib. 3. politic. cap. 1. num. 38.* Chassenæus *in catalogo gloriæ mundi, 5. par. considerat. 5. versic. tertiò quoniam.* & Gregorius *in d. l. 5. tit. 24. par. 3.* post textum ibi, necessarium existimat, vt fiat hæc delegatio: tametsi prędictus textus agat de causa feudali, in qua ex spetiali feudorum iure, ad pares Curiæ recurritur: cæterùm in alijs inferioribus superiorem recognoscentibus, standum esse regulæ, vt in spetie Decius *in d. l. qui iurisdictioni, ex num. 10. et in d. cap. cùm venissent, ex num. 44.* post Panormitanum animaduertit, & alij relati, & in spetie Trentacinqu. *dicta resolut. 5. nu. 25.*

787 Amplia limitationem, vt non solùm Baro non possit de iniuria sua cognoscere; sed neque etiam possit officialis Baronis de ea cognoscere, siuè delegatus à Barone ad eam causam, siue officialis ordinarius ab ipso Barone nominatus, antequam causa offensæ accidisset; sed dumtaxat possit delinquentem carcerare, & ad Dominum directum feudi puniendum remittere. Ita sentiunt Bartolus *in d. l. qui iurisdictioni, 10. num. 2. ff. de iurisdict. omn. iudic.* & ad eum locum Mangrella, & Bottis, referentes in hoc articulo duas decisiones Sac. Cons. Signorolus *d. consil. 108. num. 1.* Siluanus *cons. 63. ex num. 22.* Rolandus *cons. 16. nu. 6. et seq. et nu. 23. volum. 2.* Surdus *cons. 47. nu. 2. lib. 1.* Caballus *resolut. crim. casu 128. ex nu. 5.* Flaminus Amendola *ad Franchis decision. 274. numer. 1.* Bouadilla *lib. 2. politic. cap. 16. nu. 140. et 164.* Vrsillus *ad Afflict. decis. 265. num. 33. 34. et 35.* Probatur primò, hęc ampliatio ex *l. lex Cornelia, 6. in principio, ff. de iniurijs,* vbi quis prohibetur esse Iudex in causa suorum: ergo è contrario in causa Domini non poterunt eius homines esse Iudices. Et augetur difficultas, quoniam non potest in causa quolibet dari ille Iudex, quem litigans sibi assignari petit, *l. obseruandum, 47. ff. de iudicijs,* ergo nec poterit esse Iudex, quem pars ipsa litigans dat; ac per consequens non poterit iudicare causam Baronis, Iudex ab ipso cõstitutus. Et cum hic articulus incidisset in Sacr. Consil. in quadam causa, expendebatur quædam ex Dominis pro hac parte *decis. 124.* Capycij, qui tametsi videatur decidere Baronem non posse procedere aduersus eum, qui in eius offensam patrauit delictum; eo tamen tempore, quo dicta decisio prolata est, iam Barones vtebantur officialibus nominatis, & per se non exercebant iurisdictionem, sed per Capitaneos nominatos, vt hodie exercent; imò & exercere coguntur, vt tradit Franchis *decis. 511. nu. 1. & 4.* Freccia *de subfeudis, libr. 2. auctorit. 13. num. 7.* Amendola ad prædictam *decis. 511. nu. 6. & 8.* Muscatellus *in praxi, lib. 1. part. 2. gloss. competentes, num. 60. et 61.* & Dominus Rouitus *in pragmat. 2. et 3. num. 14. de suspitionibus officialium,* Capiblancus *in pragmat. 3. ex nu. 122. de Baronibus,* D. Regens Tapia *in constit. ea quæ ad spetiale, nu. 54. et seqq. libr. 2. Iuris Neapol. rubr. 1.* ac per consequens, idem fuit decidere, non posse Baronem iudicare causam vasalli, quod non posse officialem Baronis de ea cognoscere.

788 Secundò, quoniam id quod quis per se ipsum facere non potest non, potest facere per alium, *cap. quod alicui, 67. cap. cum quid. 84. de regul. iur. in sexto;* qui enim per alium facit, per se ipsum facere videtur *cap. qui facit, 72. de regul. iur. in sexto.* Sed Baro non potest cognoscere per se ipsum de sua offensa, aut delicto facto in eius iniuriam. Ergo neque per suum officialem, qui cum sit ab ipso depẽdens, & eius nomine iurisdictionem exerceat, ipsumque repræsentet, vt dicit Franchis *dicta decis. 511. nu. 1.* quod facit officialis, Baro ipse efficere videtur, cum idem censendum sit tribunal Baronis, & Officialis, quem admodum Episcopi Vicarij, *tex. c. 2. de consuetudin. libr. 6.* notarunt Caballus *d. casu 128. num. 5.* Signorollus *d. cons. 108. num. 1.* Rolandus *d. cons. 16. num. 7. vol. 2.* Scaccia *de appell. q. 8. nu. 53. cum seqq.* ex quo prouenit, vt à Vicario ad Episcopum non appelletur, neq; ab officiali Baronis ad Baronem, vt prosequitur Scaccia *d. q. 8. n. 103. ex vers. contraria opinio.*

789 Tertiò, quoniam Baro ipse non habet iurisdictionem quòad suas causas quarum Iudex esse non potest, vt superius in secunda limitatione principali nu. 785. & 786. Ergo non potest eam dare officiali: nemo enim dat, quod non habet, neque plus iuris in alium transferre potest quam ipse habeat, *l. traditio, 20. in principio, ff. de adquir. rer. domin. l. nemo plus iuris, 55. l. nemo plus commo. 143. ff. de reg. iur.* vbi Decius, & Cagnolus, *c. quod autem, de iurepatronatus, cap. nemo potest, 79.* vbi Dynus *de regul. iur. in 6.* Surdus *consil. 193. num. 17. lib. 2.* Tuscus *liter. D. concl. 17.*

790 Quartò, quoniam ex contractu facto cum Barone, aut Domini loci in eius territorio non sortitur quis forum contractus, vt possit Baro ciuiliter cognoscere contra contrahentem, *l. vnica, C. de anxiduis,* & ea ea notat Baldus *in d. l. qui iurisdictioni, 10. de iurisd. omn. iud.* Ergo ea delicto in offensam Baronis perpetrato non sortitur delinquens forum in territorio Baronis, seù loco delicti. Probatur consequentia, quoniam ex contractu ad delictum argui potest quòad articulum fori, vt superius, nu. 735. in fine animaduertimus.

791 Quintò, quoniam, quod ad Regnum Neapolitanum attinet certissimum est Barones esse Regios officiales, vt notat Afflictis *in const. Capitaneorum, num. 15. & in constit. pœnam eorum, num. 37. & in tit. quæ sint regalia, verb. potestas, nu. 1.* Freccia *de subfeudis, lib. 2. auctor. 45. nu. 4.* Franchis *dec. 211. num. 7. & dec. 274. num. 3.* Camapita *ritu 49. num. 7.* Mastrillus *ad indultum generale, c. 36. num. 18.* Succedit igitur decisio textus *in d. ritu 49. & ritu 51, & ritu 61.* ex quibus in Regno desumitur commune proloquiũ, de delictis Officialium solam Magnam Curiam cognoscere. Quos ritus non solum actiuè, sed etiam passiuè accipi debere, idest non solùm cognoscere Magnam Curiam cum Officiales delinquunt, sed etiam cum in ipsos delinquitur decisum est à Sac. Cons. vt testatur Franchis *d. dec. 274. num. 4. & dec. 407. nu. 7. & 8. & dec. 425. num. 22.* vbi ait se vidisse sic semper practicatum, Grizzarelus *dec. 24.* Regens Tapia *in pragm. 1. num. 41. vbi de delicto quis deb. conuenir. lib. 3. Iuris Neap. rubr. 6.* Regens Rouitus *in rubr. num. 6. 7. & 8. de Officialibus,* Baiardus *ad Clarum lib. 5. sentent. § fin. q. 16. nu. 10.* Capiblancus *in pragmat. 5. nu. 70. & seqq. de Baronibus,* Galluppus *in praenot. ... num. 98. vers. & præterea ...* Nouarius *de election. for. q. 35. nu. 7. sect. 4. in vltima impressione,* Caballus *resol. crim. casu 148. num. 9.* Igitur de offensa Baronis, & delicto contra ipsum commisso sola Magna Curia cognoscit, & non officialis ipsius Baronis. Et cum hæc quæstio me interueniente in Sacr. Cons. incidisset, vt paulò ante dixi, expensum est pro hac parte dumtaxat primum, & secundum fundamentum, & non est decisa, quoniam fuimus in pari voto.

792 Sed subsistendum est, quoniam contrariam sententiam huic ampliationi, imò officialem ordinarium Baronis posse cognoscere de delicto patrato in offensam Baronis persuadent non leuiora, aut minus efficacia argumenta. Primò, quoniam patri, Domino, aut patrono

interdicitur officium iuris dicendi in causa filij, serui, aut liberti, aut alterius familiaris, *in d.l.qui iurisdictioni, 10. ff.de iurisd.omn. iudic.* si causa sit criminalis, vt explicat Glossa ibi, *verb. vel libertis,* Albericus *num.* 1. Angelus *nu.* 3. Fulgosius *num.* 1. Paulus *nu.* 3. Alexander *nu.* 3. Socinus *num.* 6. Romanus *num.* 3. Iason *nu.* 6. Duarenus *lib.* 1. *disputat.cap.* 51. sentitq; Glossa *in cap.infames,* 2. *§.filius, verb. Iudicem,* 3.*q.*7. quam sequitur ibi Archidiaconus, & Geminianus *num.* 17. idem Archidiaconus *in cap. consanguinei, nu.* 2. Geminianus *nu.* 3. *eadem causa,* 3.*q.*5. Antonius de Butrio *in cap.cum contingat,* 13. *num.* 22. *de foro compet.* de qua causa criminali loquitur planè textus concors *in l.lex Cornelia,* 5. *in princip ff. de iniurijs,* secus si causa sit ciuilis, vt constat *ex textu in l.quin etiam,* 6. *ff.de recept. arbitr.* & *in l.in priuatis,* 77. *ff.de iniurijs,* in quibus dicitur, & patrem in causa filij, & filium in causa patris Iudicem esse posse mero iure, nisi recusetur, videlicèt ab aduersario, vt inferius nu. 794. prosequemur, & notat Duarenus *in titulum de iurisdictione, cap.*6. *vers. quintò videndum,* & *in tit.de iudicijs, sub rubrica de ijs, qui Iudices dari possunt, colum.* 1. Ratio autem discriminis est manifesta, quoniam offensa, & iniuria filio facta, ex qua proceditur criminaliter, aut infamia regulariter resultans ex iudicio criminali passiuo communicatur patri, illumq; tangit, & è contraria iniuria, aut infamia patris tangit filium, illiq; propria censenda est; vniuersim enim iniuriæ nostris factæ, nostræ censendæ sunt, suntq; re vera, *l.* 1. 2. 3. & 4. *ff. de liberali causa, §.patitur, §.seruis, §.si communis, §.sed si libero, inst.de iniurijs,* & rectè Ioannes Andreas *in cap.postremò,* 36. *num.* 8. quem ibi sequitur Imola *num.* 3. *de appellationib.* animaduertit in Tuscia iniurias, & offensas consanguineorum vindicari solere, etiam vltra septimum gradum, quasi etiam vltra eum gradum afficere censeantur: at per consequens si pater in causa iniuriæ, vel offensæ filio, vel à filio factæ iudicaret, aut è contra, filius de iniuria patris, in propria causa ius diceret; quod prohibetur *in rubrica,* & *in l. vnica, C.ne quis in sua causa,* & neutiquam permittendum est, vt superius nu. 786. probauimus. Secus est cum agitur de commodo pecuniario, quippè cum commodum pecuniarium consanguinei nō pertineat ad consanguineum, neq; possit iudicari consanguineo proprium: quamuis enim in causa consanguinei pecuniaria, præsumatur affectio ad consanguineum, quæ est causa iustæ suspitionis, ob quam à iudicando repelli debeat, si aduersùs ipsum proponatur, *d.cap.postremò* 36. *de appellationib.* Hæc tamen affectio, & suspitio non parit impotentiam iudicandi in Iudice, & incapacitatem iurisdictionis, quamobrem *in d.l.qui iurisdictioni,* non dici quem non posse, sed non debere iudicare, credidit Paulus ibi *num.* 2. quem alij sequuntur, & notat Cuiacius *in d.l.in priuatis,* 77. *ff.de iud.* At in casu, de quo agimus, causa tangens Baronem, aut iniuria, & offensa facta Baroni, non ita pertinet ad eius officialem, aut est ei propria, vt cùm de ea officialis iudicaret, censeretur in causa propria iudicasse. Quo enim consanguinitatis, aut altero vinculo coniunguntur Baro, & officialis eius, vt iniuria vni facta propria alterius sit censenda? Neque in eo item casu procedit argumentum, quo vtitur Bartolus *in d.l.qui iurisdictioni, num.* 2. *ex l.obseruandum,* 47. *ff. de iudicijs,* quòd quemadmodum non potest dari Iudex quem pars petit, ita neque possit esse Iudex quem pars dat: nam illud argumentum planè probaret non posse Baronem causam offensæ suæ iam illatæ committere, & delegare alicui Iudici, quasi eligens sibi Iudicem in sua causa; non verò probat non posse cognoscere de causa Baronis Iudicem, seù Capitaneum ordinarium electum, & nominatum à Barone antequam posset diuinare, fore vt ipse offenderetur, & cognitio ipsius iniuriæ ad Capitaneum ab ipso nominatum, & electum deueniret, cum tempore electionis, non potuerit Baroni in mentem venire futurus euentus suæ offensæ, de qua ille, quem nominabat Capitaneus esset iudicaturus. Quod verò attinet *ad decisionē* 124. Capycij, certum est illam non fuisse prolatam in ciuitate Neapolitana, sed in Panormitana Siciliæ vltra farum ante diem 15. Augusti anni 1517. quo die reuersum se à Panormo Neapolim fatetur idem Capycius *dec.* 127. in ipsius tituli initio. Eo autem tempore an in Regno Siciliæ vltra farum esset cōsuetudine receptum, vt Barones exercerent iurisdictionē per Capitaneos, non vero per se ipsos non video expeditum. Imò verò hodie in Regno Neapolitano tametsi, vt paulo ante dicebamus num. 787. sit vsitatum, vt Barones exerceant iurisdictionem per Capitaneos, non crederem processum factum à Barone ipso, aut sententiam ab eo latam nullitatis vitio laborare ex ea sola causa, quod esset lata à Barone ipso, non à Capitaneo, dummodò proferretur, & processus fieret, ante præceptum S. Consil. aut inhibitionem Baroni factam, ne in causis vassalorum manus mitteret, sed sineret Capitaneos procedere, cum ipse mero iure iurisdictionem habeat, & prouisiones quas expediri solere in Sac. Consil. tradit Franchis *d.dec.* 511. & cæteri ibidem relati, ad hunc effectum, indicant, ideò inhiberi solere Baronibus, quia eos vti per se ipsos iurisdictione rectè gubernationi non expediat, conueniensque non sit, non quia non possint. Quod planè in Castella seruatur quoad Dominos vassallorum, quorum Iudices solent procedere in causis ciuilibus, & criminalibus ipsos tangentibus, donec à supremis tribunalibus inhibentur, vt tradit Bouadilla *lib.* 2. *politicæ, cap.* 16. *numer.* 140. meminitque Mastrillus *de magistratibus, lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 281. & 283. Quidquid tamen sit, planè in casu prædictæ *dec.* 124. Capycij Comes processum formauerat de causa illa suæ offensæ, vt constat *ex n.* 12. ibidem, vbi dicitur suspensus processus per Comitem factus: neq; verò illi denegata est iurisdictio ad procedēdum in ea causa, imò proculdubio habitus est pro cōpetente, tametsi pro suspecto; siquidem decretum est, Comitem debere eligere vnum Iudicem, vt procederet in ea causa, qui associaretur cum alio à Prorege nominando. Ex quibus colligitur primum argumentum pro prædicta ampliatione adductum, nullam vim habere ad eam comprobandam.

793 Secundò, quoniam officialis Baronis est officialis Regius, & exercet iurisdictionem nomine Regio, & non nomine Baronis, vt multis tradit Mastrillus *ad indultum generale, cap.* 36. *ex num.* 13. & *decis.* 147. *num.* 27. & plures ex Doctoribus à me relatis supra num. 791. neque dependet à Barone post factam nominationem. Non est enim ad nutum amouibilis, imò debet adeptum semel officium per annum integrum exercere, vt cæteris Regij officiales, vt statuitur *in pragmat.* 5. *de Baronibus,* & ante amoueri non potest, vt notat Vincentius de Franchis *decision.* 409. & Rouitus *in d.pragmatic.* 5. *num.* 1. ac per consequens, quod officialis facit, Baro facere non videtur. Neque obstat, quod dicebatur, idem esset tribunal Baronis, & officialis, & ab officiali ad Baronem non appellari, quemadmodum à Vicario ad Episcopum, ob id, quia vnum est, & idem esset tribunal Episcopi, & Vicarij, *c.* 2. *de consuet. in sexto,* & notat Baldus *in Authent. clericus quoque num.* 5. *C.de Episcop.* & *cleric.* Non inquam obstat,

man

uim quantumuis vera esset similitudo, ex ea nihil colligeretur, quod ad rem, de qua agimus, faceret; imò verò minor esset dependentia causæ tractatæ ab officiali Baronis, si neque per viam appellationis ad Baronem ipsum deuolueretur, & liberiùs posset officialis in ea iudicare, cum iudicij sui, non Baroni, sed superioribus solùm esset rationem redditurus; sed tamen, neque veritas similitudinis est plana, & expedita: nam imò tribunal Baronis, & officialis non esse vnum, & idem, & regulariter in Regno posse appellari ab officiali ad Baronem, præsertim cum ferè omnes Regni Barones habeant primas, & secundas causas, docuit Andreas de Isernia *in constitut. officiorum*, Afflictis *ibidem num.* 11. *&* 12. Freccia *de subfeudis, libr.* 2. *auctoritat.* 16. *numer.* 1. *&* 2. Scàccia *de appellationib. q.* 8. *ex num.* 103. Iaso *cons.* 161. *ex num.* 1. *volum.* 2. Couarruuias *in practic. cap.* 4. *nu.* 6. *in fine*, loquens de Dominis vassallorum Regnorum Hispaniarum, Rolandus *consil.* 75. *num.* 10. *& seqq. volum.* 3. loquens de casu quo inuestitura tribuit secundas causas, ex quo satisfit secundo argumento.

794 Tertiò, quoniam Dominus directus tribuens Baroni inuestituram feudi, videtur illi concessisse omnimodam iurisdictionem, nihil sibi reseruãdo, ita vt quamuis regulariter concessio iurisdictionis facta a Principe, censenda sit tribuere iurisdictionem cumulatiuæ, & non priuatiuè, vt probat textus *in capit. dudum*, 14. *vers. nisi igitur, de præbend. in sexto*, ibi; *pœnes nos tamen nihilominus remansit maior*, notat Afflictis *in cap.* 1. *verb. potestas, num.* 1. *quæ sint regalia*; facit doctrina Bartoli per textum ibi *in leg.* 1. *C. de offic. Præfecti Vrbi*, textus in *l. vltima, C. de iurisdict. omn. iudic.* & quæ cumulauit Romanus *cons.* 393. *ex num.* 1. *ad* 10. probat latè Rolandus *cons.* 80. *vol.* 2. tamen cum iurisdictio conceditur tanquam annexa feudo, & per inuestituram feudalem intelligitur concessa priuatiuè, & non cumulatiuè; tradunt Felynus *in cap. pastoralis*, 11. *num.* 3. *de offic. ordinar.* Ioseph Ludouicus *commun. opinion. de iurisdictione, conclus. vnica fallent.* 8. Tuscus *liter. I. conclu.* 556. *ex num.* 1. Grammaticus *decis.* 30. *num.* 9. & ad eum locum addentes Petra, & Didacus de Mari, Sixtinus *de regalibus, lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 56. Rosental. *de feudis, cap.* 5. *conclus.* 5. *ex num.* 2. Hartmanus Pistor *quæst. iur. lib.* 2. *q.* 45. *nu.* 15. Menochius *de præsumptionibus, lib.* 2. *præsumpt.* 18. *ex num.* 5. *et cons.* 604. *ex num.* 23. *lib.* 7. Crauetta *cons.* 411. *ex nu.* 36. *et per totum, volum.* 3. Decianus *cons.* 35. *ex nu.* 60. *volum.* 2. Freccia *de subfeudis, lib.* 2. *auctorit.* 9. Rolandus à Valle *cõs.* 16. *n.* 14. *et cõs.* 48. *ex nu.* 23. *et cons.* 78. *ex n.* 2. *vol.* 2. *et consil.* 21. *nu.* 10. *& seqq. volum.* 4. Mastrillus *de Magistratibus, libr.* 3. *capit.* 2. *numer.* 46. *& lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 214. Barbosa *in leg.* 1. *artic.* 4. *nu.* 512. *ff. de iudicijs*, qui multos refert, & ibidem *nu.* 51. Quo fit, vt Dominus directus non possit se intromittere in primis causis occurrentib. in terris vassallorum, vt notauit Baldus *in leg.* 1. *nu.* 35. *ff. de rer. diuis.* Regens Fuluius Constantius *in l.* 1. *num.* 90. *cum seqq. C. pœnis fiscal. credit. præferri, libr.* 10. & plurimis cumulatis, Rolandus *in d. cons.* 16. *nu.* 13. dicit claram Doctorum sententiam Petra *de potestate Principis, cap.* 8. *ex numer.* 55. Capycius *in inuestitura feudali, sub tit. feudorum clasulæ, verb. cognitione primarum, & secundarum causarum, pagina mihi* 127. *cum cæteris clausulis sequentibus*, Mastrillus *vbi supra*, & alij Peregrinus *cons.* 25. *nu.* 4. *vol.* 5. Cancerius *variarum resolutionum, part.* 3. *cap.* 13. *numer.* 155. *cum seqq. & num.* 280. 281. *&* 282. Giurba, qui eleganter loquitur, & multa in hanc rem congessit *cons.* 66. *num.* 18. *& sequent.* Quare censetur concessisse Baroni iurisdictionem, circa causas etiam suas quam apud se habet, & eam in illum cum tota vniuersitate transtulisse. Cumque eam Baro habeat, & solum sit impeditus, & suspensus ab exercitatione, & vsu eius, repugnante illo iuris axiomate, quod nemo potest sibi ipsi ius dicere, potest etiam eam suo officiali conferre, in quem non transit prohibitio illa cessante eius ratione, quod planè sentit Bodius *tit. de foro competenti, numer.* 38. Bene verùm est, posse quandóque recusari officialem Baronis, vti suspectum, in causa tangente Baronem, quemadmodum Vicarius Episcopi suspecti, & recusati, potest recusari, vt notat Anastasius Germonius *libr.* 2. *animaduersionem. cap.* 21. Surdus *consil.* 47. *num.* 2. *libr.* 1. Item, & delegatus à suspecto, & recusato, potest recusari, tametsi ex eo solo, quod delegetur à recusato, recusari non possit; ex textu *in lege Prætor.* 17. *ff. de iurisdictione omnium Iudicum*, notat Paulus Castrensis *in d. leg. qui iurisdictioni. numer.* 2. Decius *numer.* 6. *eodem titulo*, & ex textu expresso *in capit. si quis contra Clericum*, 4. *de foro competenti*, & ibi Glossa, *verb. exequutor*, notat Baldus *in Authentic. Clericus quoque, numer.* 5. *C. de Episcopis, & clericis*, loquens de Episcopo, qui causam suorum, quoniam in ea erat suspectus, delegauerat Verùm recusationi locus erit, ex traditis à Doctoribus *in c. postremo*, 36. *de appellationibus*, & alijs, qui tractant de recusationibus, quos consulto omitto; & in specie notat Capiblancus *in pragmatica tertia, ex num.* 165. *& in pragmatic.* 8. *par.* 1. *nu.* 184. *& in pragmatic.* 16. *num.* 77. *&* 80. *de Baronibus*, D. Regens Rouitus *in pragmatic.* 1, *num.* 8. *de suspitionibus officialium*, Cancer *variarum resolutionum, par.* 3. *cap.* 13. *num.* 187. *cum sequentibus*, & Crauetta *consil.* 6. *num.* 30. *in fine, & num.* 31. 32. *&* 33. *volum.* 1. & iuxta hanc doctrinam procedit, quod decisum refert Mastrillus *decis.* 234. *ex nu.* 22. Hoc tamen ipsum arguit officialem Baronis esse Iudicem competentem causarum ad ipsum Baronem spectantium, nisi per recusationem remoueatur; nam vt remoueatur incompetens, & qui iurisdictionem non habet recusatio, non est necessaria, quod præsensit Decius eo argumento vsus *in c. cæterum, nu.* 51. *de iudicijs*, & Crauetta *cons.* 232. *nu.* 2. *vol.* 2. Quod ex eo item comprobatur, quoniam Iudex ipso iure iurisdictionem habet, & iudicare potest in causis suorum aduersario consentiente, & eum non recusante, vt sentit Paulus Castrensis *in d. l. qui iurisdictioni*, 10. *num.* 2. *&* 3. Alexander *nu.* 2. *et* 3. Socinus *nu.* 2. *et* 3. Iaso *nu.* 6. Decius *nu.* 4. 5. 11. *et* 16. *ff. de iurisdict. omn. iudic.* idem Decius *in cap. cum venissent, num.* 59. *et* 60. *de iudicijs*, idem Socinus *regul.* 250. *fallent.* 6. 7. *et* 8. quoniam in re propria quilibet est moderator, & arbiter, *in l. re mandata, C. mandat.* & tacito consensu suo aduersarius nihil opponendo contra Iudicis personam iurisdictionem confirmat, vt docet Bartolus *in d. l. qui iurisdictioni, num.* 4. Decius *dicto num.* 26. & quod magis est Ioannes Andreas *in dicto cap. postremo*, 36. *num.* 4. ait patrem posse esse Iudicem in causa filij, si non recusetur, idem docet Philippus Franchus ibi, *num.* 1. *in fine*, eamque sententiam Pauli, & cæterorum, optimè comprobat eam sequutus Aymo Crauetta *cons.* 801. *ex numer.* 3. *volum.* 5. eandemque sequutus est Capycius *decision.* 137. vbi cum ageretur de causa, in qua vertebatur interesse Archiepiscopi Mõtis regalis coram eius Vicario, ad eum remouendum fuit necessaria recusatio, & ita decisum. Probatur autem ex textu sic explicato à Paulo, & cæteris *in dicta l. in priuatis*, 77. *ff. de iudicijs*, Ex quo constat solutio ad tertium argumentum.

795 Quartò, quoniam ratio cur ex contractu in loco nun-

dinarum, non sortiatur forum mercator contrahens cum Domino loci, est, quoniam contractus factus cum aliquo tanquam cum statim recessuro forum non tribuit, vt dixi superius quaest. 4. num. 137. cum seqq. Contractus autem factus à Domino loci in loco nundinarum cū mercatore aduena agitur tanquam cum statim recessuro ideo delictum semper tribuit forum, siuè cōmittatur ab stabiliter permanente, siue ab statim recessuro, vt rectè notat Albericus *in l. heres absens. 19. §. si quis tutelam. n. 8. ff. de iudicijs*; ex quo soluitur quartum argumentum ex contrarijs.

796 Quinto, quoniam *decisio illa* Vincentij de Franchis 274. *nu.* 4. videlicèt *ritum* 49. quo dicitur de delictis officialium cognoscere Magnam Curiam, intelligendum esse etiam passiuè, est maximè dubitabilis, & controuersa, cum sæpius contrarium fuerit decisum in eodem Sacro Consilio optimis rationibus, vt testatur idem Franchis *decis.* 407. *nu.* 8. & Follerius *in practic. crimin.* 1. *par.* 2. *part. verb. audiantur excusatores, num.* 137. qui contra senti. & Fabius de Anna *cons.* 107. *nu.* 22. *volum.* 2. & certè verba ritus non adaptantur ad hunc casum, Delictum enim officialis non dicitur, quod in offensam officialis fit, sed quod ab officialis committitur; vt cōsiderat idem Follerius. Ex quo responderi potest ad quintum argumentum oppositæ sententiæ, quæ euertatur necesse est euersis eius fundamentis.

797 Ego certè si quid valet meum de ac re iudicium, in contingenti casu non dubitarē si opponeretur aduersus officialem Baronis, dum procedit in causa ad ius Baronis attinente, non posse, illum procedere in eiusmodi causa quoniam sit officialis illius, & quasi homo suus, etiam si recusatio, aut suspitionis causæ non interponerentur solemniter, & solita forma, debere illum deinceps supersedere, & abstinere se à iudicio, causamque ad superiores remittere. Verùm si aduersarius Baronis tacito consensu nihil opponens processum approbaret crederem debere sustineri, & non ex eo defectu corruere, quod causa ad Baronem pertineat, quasi ex eo solo sit incompetens officialis Baronis. Tùm vel maximè cum sit receptissima sententia, & conclusio, apud omnes indubitata, actum etiam nullum in iudicialibus sustineri, parte non opponente, vt docent Rebuffus *tom.* 2. *in constitution. regi. titulo de rescriptis, in præfationibus, nu.* 97. Menochius *de præsumptionibus, lib.* 2. *præsumpt.* 46, *nu.* 20. Alexander. *in leg. vinum,* 22, *num,* 19. *versic. item fallit,* Decius *ibi n.* 20. *&* 22. *ff. si cert. petat.* Crauetta *consil.* 150. *num.* 2. Antonius Gabriel *libr.* 2. *communium. tit. de iudicij. conclus.* 1. *num.* 20. Imò vero etiam in extraiudicialibus, quoties lex, vel statutum annullat actū, etiam ipso iure, debet explicari, & intelligi, si petatur ab eo, cuius fauore nullitas introducta est, Glossa vltima *in lege vniuersa,* 4. *C. de precib. Imperat. offerend.* Cacheranus *decision.* 94. *num.* 24. Azeuedus *in leg.* 10. *num.* 94. *&* 95. *titulo* 17. *lib.* 4. *recopilation. & in l. unu.* 19. *&* 20. *tit.* 2. *lib.* 5. *recopilation.* clausulaque irritans contra factum non operatur, si ille velit, & taceat, in cuius fauorem est adiecta, Azeuedus *dicto numer.* 19. Baeza *de non meliorand. ratione dot. filiab. cap.* 10. *nu.* 67. & quoties lex, vel statutum, quid fieri, vel non fieri mandat, vel intelligi, etiam ipso iure, vt id loco, & effectum habeat, requiritur petitio, & videtur sub ea conditione à lege statutum, si petatur, Surdus *decis.* 57. *ex num.* 2. Giurba *decis.* 13. *nu.* 8. *& decis.* 21. *num.* 8. 9. *&* 10. *& decis.* 103. *num.* 13.

798 Sublimita modo prædictam secundam limitationem principalem, & ampliationem eius, vt non procedat in delictis notorijs: iniuriam enim notoriam sibi illatam in officio officiando, (quod dicitur non solum Baro, sed etiā eius officialis, & quicunque officialis vniuersim punire potest; idque non solùm verbis duris, & asperis reprehendēs eum, qui immodestè coram eo se gessit nō deferens quem debet honorem iuxta notata à Gratiano *disceptat. forens. tom.* 2. *cap.* 284. quod etiam facere potest, iuxta textum *in l. nam salutem,* 3. §. 1. *ff. de offic. Præfecti vigil. l. interloquutio, C. de ijs, qui notat. infam.* & egregiam sententiam textus *in cap. quando necessitas,* 86. *distinct. & in l.* 49. *titulo* 5. *par.* 1. *l.* 4. *titulo* 4. *par.* 2. vbi notat Gregorius *gloss.* 7. *l.* 16. *titulum* 9. *part.* 7. *& ibi gloss.* 4. & desumitur ex Diuo Gregorio *pastoralis, part.* 2. *cap.* 10. *circa finem,* tradit Paris de Puteo *de syndicatu, verb. Iudices, cap.* 6. *ex num.* 7. & Emanuel Rodericus *quæstion. regular. tom.* 2. *quæst.* 41. *artic.* 3. Segura *in directorium Iudicum Ecclesiasticorum,* 2. *part. cap.* 6. *numer.* 2. *&* 3. tametsi, quod ad hoc attinet modus prudenter seruari debeat, vt animaduertit Petrus Gregorius *lib.* 2. *de republica, cap.* 6. *num.* 20. *versic. verùm baltenus,* & Emanuel Rodericus *dicta quæstion.* 41. *artic.* 2. sed, etiam te ipsa puniēdo indicta mulcta, aut alia pœna, etiam grauiori, dummodo offensa respiciat officium, & dignitatem, non personam, quod contingere solet, cum committitur in Iudicem pro tribunali sedentem, & in officio officiando, quod vocant; item dummodò pro iniuria, seu delicto, sit expressa à iure pœna ordinaria: tunc enim Iudex potius est iuris exequutor, quam Iudex secus si pœna fit arbitraria, quia arbitrando posset iracundiæ, & perturbationis calore excedere modum. Quam tamen limitationem, & cōsiderationem existimo admittendam quoad pœnas corporales, quarum actus est irretractabilis; non tamen quoad pœnam pecuniariam, quæ quandocunque excessiua visa fuerit superioribus, poterit restitui; atque ita in pœnis pecuniarijs nunquam eam vidi praxi receptam. Prædictam sublimitationem tradiderunt Doctores *in d. leg. qui iurisdictioni,* 10. *ff. de iurisdictione omnium iudicum, & in d. lege vnica, C. ne quis in sua causa ius dic.* iureque Castellano desumitur *ex lege* 12. *titulo* 18. *lib.* 4. *recopilation.* & extra ea loca Panormitanus *in capit. cum venissent,* 12. *num.* 8. *&* 9. Decius *num.* 48. Felynus *num.* 4. *de iudicijs* Gregorius Lopez *in l.* 13. *tit.* 1. *part.* 2. *gloss.* 5. *& in l.* 8. *tit.* 17. *part.* 3. *glos.* 1. *& in l.* 26. *tit.* 23. *eadem part.* 3. *glos.* 1. *& in leg.* 5. *titulo* 24. *par.* 4. *glos.* 8. Anendañus *de exequ. mandat.* 1. *par. cap.* 5. *nu.* 8. *&* 2. *par. cap.* 23. *ex num.* 1. Aules *in cap.* 3. *Pretorum, verb. Abogados, num.* 12. *& verb. iurisdiction, num.* 24. Azeuedus *in l.* 10. *&* 11. *num.* 7. *&* 8. *tit.* 5. *libr.* 3. *recopilat.* Petrus Gregorius *de Republica. lib.* 4. *c.* 6. *nu.* 34. Rolandus *cons.* 48. *ex num.* 1. *vol.* 2. Gail *practicarum. lib.* 1. *obseruat.* 39. Tuscus *litter. I. conclus.* 403. *tom.* 4. Oldradus *cons.* 7. *nu.* 1. Capycius *decis.* 124. *num.* 4. 9. *&* 10. *& decis.* 137. *nu.* 5. *&* 8. Caballus *resolut. crimin. casu* 128. *num.* 1. Cancer *variarum resolutionum par.* 2. *cap.* 2. *nu.* 233. *cum seqq.* Trentacinquius *variarum resolutionum, lib.* 2. *de iudicijs, resolut.* 5. *nu.* 6. Riccius *collectan.* 138. Bouadilla *lib.* 2. *politic. cap.* 21. *n.* 83. *& lib.* 3. *cap.* 1. *nu.* 33. *&* 36. Decianus *tract. crim. lib.* 4. *cap.* 42. Farinacius *in praxi. q.* 17. *num.* 45. *&* 46.

799 Imò verò extendenda est hęc sublimitatio, vt in casu, de quo loquimur, Iudex non solùm formato processu, & sententia in scriptis prolata: verùm etiam sine processu, informatione, aut sententia in scriptis, cum solo decreto oretenus lato, possit de facto & ex abrupto punire iniuriosos in ipsum pro tribunali sedentem, tanquam ob delictum notorium. Tradunt in primis tametsi subobscurè Diuus Bernardus *libr.* 4. *de consideratione, cap.* 6. circa

circa finem, versic. si insolentior, apertius Bartolus in l. 1. in principio, num. 13. Romanus num. 8. Iaso numer. 28. ff. si quis ius dicenti non obtemper. Angelus in l. ictus fustium, num. 2. & 4. ff. de ijs qui notant. infam. & in l. illud, 8. num. 1. & ibidem, Imola, & Angelus Aretinus num. 1. ff. de appellationibus. Speculator libr. 3. titul. de notorijs criminibus in principio, & in 3. 1. nu. 1. & in §. iam, num. 12. Lucas de Penna in l. quoties, 17. num. 21. Cod. de dignitatibus, libr. 12. Andreas de Isernia in cap. 1. §. sancimus, el secundo, num. 2. & 3. Afflictis ibidem, num. 8. quo tempore miles, idem Afflictis in constitut. eos tantum, numer. 2. & 3. libr. 3. rubr. 32. Puteus de syndicatu, verb. notorium Iudici, cap. per totum, & verb. potestas, cap. 2. num. 3. & verb. praeceptum, c. 2. num. 14. circa finem Gandinus de maleficijs, tit. de poenis reorum, nu. 26. Gregorius Lopez in l. 26. tit. 2. §. par. 3. gloss. 1. & in l. 4. tit. 2. par. 7. gloss. 3. in fine, & in l. 5. tit. 6. eadem p. 7. gl. 12. Antonius Gomez tom. 3. variarum, cap. 1. ex num. 41. latè, & in specie num. 48. Rolandus d. cons. 48. num. 48. vol. 2. Baiardus ad Iulium Clarum, lib. 5. §. fin. q. 8. n. 7. et 9. Segura in Directorio Iudicum Ecclesiasticorum 2. p. c. 6. ex num. 4. Salcedo ad practicam Bernardi, cap. 93. versic. nec illud, Farinacius in praxi, q. 17. num. 45. & q. 21. ex num. 158. & quæst. 105. ex nu. 192. Et hanc sententiam sæpius vidi practicari in tribunalibus supremis Hispaniarum.

SVMMA SECTIONIS. Secunda.

839 *Verius est pro delicto commisso in vno Regno non posse quem puniri in alio Regno.*

840 *Domiciliarius, vel originarius vnius Regni, in illo delinquens, & fugiens ad aliud, non potest puniri in Regno ad quod confugit.*

841 *Delinquens in Regno extraneo, & confugiens ad Regnum sui domicilij, aut originis, non potest in eo inquiri, aut accusari de delictis extra Regnum commisso.*

Actio differt ab accusatione, quod illa pertinet ad vtilitatem priuatam, hac ad publicam.

842 *Nulla est iurisdictio, aut potestas communis, duobus diuersis Regnis.*

843 *Vindicta delictorum tunc pertinet ad Iudicem, cum Respublica, cui praeest in toto, vel in parte est offensa.*

844 *Cum locus domicilij, aut originis, et locus delicti, sunt membra vnius Regni, potest reus accusari de delicto in loco domicilij, aut originis, non si locus delicti pertineat ad diuersum Regnum.*

845 *Crimina merè ecclesiastica vbicunq; commissa possunt puniri à Iudice Ecclesiastico, loci domicilij, aut originis.*

De crimine haeresis vbicumque commisso, puniri potest haereticus in loco domicilij.

846 *Remissio ex vno Regno ad alterum, habebat locum, eo tempore quo omnes Prouinciae erant subditae Imperio Romano.*

847 *Vagabundus existens in vno Regno, non potest ibi puniri de delictis patratis in alio.*

848 *Non colligitur ex ijs delicta manere impunita.*

Multa delicta futuro iudicio reseruantur, & in hoc saeculo non puniuntur.

Hebraeorum legibus designabantur sex Ciuitates effugij, in quibus rei gaudebant immunitate delictorum.

Inter christianos non datur maleficijs impunitas, ex eo quod locis sacris concessum fuerit immunitatis priuilegium.

849 *Qui confugit ad Regna extraneum factus exul ob delictum non manet impunitus.*

Exilium voluntarium non est paruа pena.

850 *Ex maleficijs non fit quis debitor penae, quemadmodum ex contractu.*

851 *Accusatori non est ius accusandi reum profugum, aut domicilіarum, ob delicta extra Principatum.*

852 *Profugus non est vagabundus.*

853 *Remissio non fit ex necessitate ob leuia delicta, sed solum ob grauia.*

In grauibus non est locus remissioni, si agatur ciuiliter.

854 *De iure Castellae, & Neapolitano, locus est remissioni, in delictis etiam leuibus.*

855 *Remissio non est facienda, cum eam petit Iudex inferior à Iudice superiori.*

856 *Id tamen procedit, cum superior Iudex potest auocare causas Iudicis inferioribus, secus si non possit. & quid seruetur in Regno Castellae, & Neapolis.*

857 *Quando, & ex quibus causis, habeat loco auocatio causarum, remissiuè.*

858 *Remissio facienda est de iure Regni Neapolitani, cum eam petit Baro à tribunalibus regijs superioribus.*

859 *Declaratur Capycius in dec. 125.*

860 *Dominus non potest intromittere se in prima instantia, in causis occurrentibus in territorio vassallorum.*

861 *In multis casibus denegatur remissio Baronibus eam petentibus, & designantur nonnulli.*

862 *Remissio facienda non est, cum timetur de Iudice requirente non esse administraturum iustitiam in ea causa, seu per omissionem, seu per commissionem, & vsus Sacri Consilij in hoc articulo.*

863 *Remissio locum non habet, cum petitur ad locum valde distantem.*

Refertur decisio contraria supremi Consilij Indiarum.

864 *De iure Neapolitano non fit remissio, cum reus est latro, & publicarum viarum grassator.*

865 *Remissio cuius expensis sit facienda.*

866 *Quid obseruandum in remissione, quae petitur, allegata exceptione fori declinatoria.*

SECTIO SECVNDA,

De remissionibus reorum.

800 REmissio non aliud est, quam causae, vel personae ex vno Iudice ad alium translatio, vt nunc accipitur à nobis; alia enim est remissio, de qua agit, & quam definit speculator *lib. 2. tit. de remissionibus* §. 1. cum videlicet commissarius ad committentem causam remittit: alio modo accipitur *in titulo, Cod. de remissione pignoris*, & alias eius significationes inuenies *in lexico Caluini verb. remissio*. Remissio verò illa, de qua sermo est, duabus de causis fit, aut petitur à Iudice remittente. Prima, propter incompetentiam remittentis, & competentiam illius, ad quem causa, vel persona remittitur, quam ob rem orta inter eos contentione, & controuersia de cognitione causae, vel subiectione personae, incompetens remittere debet ad competentem. Haec autem remissio duobus modis peti, & fieri potest. Primò, proposita à reo ipso exceptione fori declinatoria. Secundò, proposita per literas requisitorias à Iudice remissionem petente incompetentia Iudicis, à quo petitur remissio, aut ex officio causam, vel personam sibi subditam ad se remitti postulante, aut ob ipsius subditi instantiam coram Iudice requirente factam. Primo casu remissio postulari debet ante litem contestatam, dummodo iurisdictio prorogabilis sit, & renunciabilis, alioqui renunciatum censebitur exceptioni fori declinatoriae, & vlterius illi locus non erit, neq; remissioni ex ea praecedenti. Quod si iurisdictio sit improrogabilis, & renunciari non possit declinatoriae, praesertim in praeiudicium Iudicis competentis, quocunque tempore remissio opportunè peti poterit, & impetrari, praesertim si non à reo ipso postuletur, sed à Iudice ipso, cui ex rei omissione praeiudicium inferri non potuit, iuxta tradita à Caranita *ad ritum 205 nu. 4. ex vers. tertio quaero*, & dicenda à nobis inferius num. 1059. Secunda, remissionis causa est iuris praerogatiua, quae circa cognitionem alicuius causae ex duobus Iudicibus competentib. reddit vnum alio potiorem, facitq; vt alteri praeferatur. Cùm verò oritur inter Iudices controuersia ex hac secunda causa, & non ex declinatoria, non potest a reo proponi, qui iurisdictionem Iudicis competentis procedentis aduersus ipsum subterfugere non potest eo praetextu, quod alter Iudex in causae cognitione praeferri debeat; cum de iure tertij, scilicet Iudicis non possit allegare, aut illud in iudicium deducere; sed vel proponitur a Iudice ipso ex officio, vel instante actore, vel ab ipso actore petitur coram Iudice remissuro. Quod ita procedit si potioritas, & praelatio Iudicis oriatur ex ipsa iurisdictionis natura. Sciendum enim est ex duplici capite oriri inter Iudices hanc praelationem. Primò, ex ipsa iurisdictionis natura, quia ius ipsum vnius iurisdictionem praetulit alteri non spectatis ipsorum personis, neque industria. Secundò, non ex natura iurisdictionis, quae in vtroque spectata aequalis est,

sed

ſed ex accidenti ob maiorem induſtriam vnius, veluti ſi is, qui alteri æqualis eſt, magis induſtrius, & diligens cauſam præoccupauerit, & prius cognoſcẽdo præuenerit. Igitur ſi remiſſio petatur ob potioritatem iuriſdictionis ex ſua natura non poteſt à reo peti, ſed à Iudice ipſo, vt diximus. Si verò petatur ob potioritatem accidentalem præuẽtionis, poterit quidem peti a reo propoſita exceptione, ne continentia cauſæ diuidatur, aut ne ſæpius de eodem delicto quæratur. In hac autem ſectione agendum eſt de remiſſione petita ratione potioritatis, & prælationis iuriſdictionis Iudicis remiſſionem poſtulantis ex natura ſua, nam de remiſſione petita ob prælationem accidentalem, ratione præuentionis agemus ſectione ſequenti. Adnotare tamen oportet præterea, hanc prælationem naturalem iuriſdictionis ex duobus capitibus oriri poſſe, aut ex iure communi, de qua agitur, cum contenditur inter Iudices Regios, aut ex priuilegio, de qua tractatur, cum contenditur inter Iudices Baronales inter ſe, aut inter Baronales, & Regios; & de his omnibus contentionibus hoc loco ſermo erit.

801 Statuamus iam igitur in hac quæſtione ſecundam principalem concluſionem, & regulam, in delictis locum eſſe remiſſioni ad locum delicti. Probatur ex textu *in leg. non eſt dubium, 11. §. illud, ff. de cuſtod. reor. & in Authent. qua in prouincia. C. vbi de criminib. agi oport. & in §. ſi verò quis comprehenſorum, ſeù capit. 5. in Authent. vt nulli Iudicum. collat. 9.* à qua deſumpta eſt *Authent. ſi verò, C. ad l. Iul. de adulter.* De iure Caſtellæ *in l. 18. tit. 1. & l. 1. tit. 29. par. 7.* vbi Gloſſa ſecunda adducit concordantes *in leg. 20. tit. 6. lib. 3. recopilat. l. 1. & 2. tit. 16. libr. 8. recopilation.* de iure Neapolitano *in pragmat. 1. 3. 4. 5. & 6. vbi de delict. quis deb. conuen.* Eam tradunt communi conſenſu Doctores in diuerſis locis, & præter ordinarios *in d. Authent. qua in Prouincia*; & Caconiltas *in capit. Romana, §. contrahentes, de foro compet. in ſexto*, Hippolyt. de Marſil. *in repet. l. vnica, ex num. 143. C. de rapt. virgin.* Bartolomeus Socinus *regul. 415. aliàs liter. R. regul. 4.* Marianus Socinus *in cap. poſtulaſti, num. 14. de foro compet.* Chaſſenæus *in conſuetud. Burgundiæ, rubr. 1. §. vnico. ex nu. 1.* Guido Papæ *deciſ. 202. ex nu. 1.* Boerius *deciſ. 29. ex nu. 1.* Grammaticus *deciſ. 26. ex num. 2.* Peguera *deciſ. 66. ex num. 1.* Couarruuias *in practic. cap. 11. nu. 4. verſ. ſecundò illud*, Molinus *de brachio ſæculari, cap. 40. num. 37.* Boſſius *tit. de foro compet. nu. 47. & 48. cum ſeqq.* Follerius *in conſtitut. Capitaneorum, ex num. 20.* Borrellus *ad Bellugam in ſpecul. Princip. rubric. 11. §. ex quo prædiximus, addition. 1.* vbi congeſſit, 31. limitationes huius regulæ, Iulius Clarus *lib. 5. ſentent. §. fin. q. 38. nu. 19. & 21.* Villadiego *in politica, cap. 5. §. 27. ex nu. 1.* D. Rouitus *in pragmat. 1. ex num. 1. vbi de delict. quis deb. conuen.* Auendanus *reſponſ. 40. num. 2.* D Regens Tapia *in d. pragm. tit. 1. ex numer. 7. libr. 3. Iuris Neapolit. rubr. 6.* vbi ſtatuit octo ampliationes, & vigintitres limitationes eiuſdem regulæ Azeuedus *in leg. 1. ex principio, & ex nu. 13. tit. 16. li. 8. recopilat* Decianus *tract. crimin. libr. 4. capit. 19. ex numer. 1.* Riccius *collectan. 48. & 2214.* quos referemus ea duntaxat, quæ celebriora ſunt, & quæ frequentius occurrere conſueuerunt, & in quibus occurrunt explanandæ aliquæ difficultates.

802 Rationem autem huius regulæ reddunt multi ex prædictis Doctoribus. Primò, quoniã maximè expedit Reipublicæ ſcelera publicè puniri in eo loco, in quo ſunt admiſſa propter exemplum, vt qui non delinquerunt delictorum punitione territi à criminibus abſtineant, *l. capitalium, §. famoſos, ff. de pœnis, cap. quia propter, 2. q. 7. cap. ad deliberandum. 17. de Iudæis, cap. cum dilectus, de calumnia, verb. clement. 1. de offic. ordinar.* notat D. Thomas *7. 2. q. 87. art. 3. ad 2.* Secundò, quoniam illa Reſpublica, in cuius territorio delictum eſt perpetratum ſpeciali iniuria afficitur, tùm ob ſcandalum ortum inter ciues ex malo criminis exemplo, tùm ob contemptum Magiſtratuum, ad quos ſpectat Prouinciam purgare malis hominibus, ne ab illis quieta hominum vita in demandata ſibi Republica perturbetur; atque ideò par eſt, vt ad eos pertineat eorum criminum punitio, vt publica fiat vindicta, & æqua ſatisfactio Reipublicæ malo exemplo læſæ, vtque tutior eſſe poſſit inter improbos innocentia, *l. 3. l. congruit, ff. de offic. Præſid. cap. facta ſunt leges, 4. diſtinct.* Tertiò, quia quemadmodum poſtulat rectus ordo diuinæ prouidentiæ, vt per quæ quis peccauit per hæc, & torqueatur, *Sapientiæ, 11. num. 17.* ita rectæ gubernationi expediens eſt, vt vbi quis delinquit ibi puniatur, *l. ſicuti. §. idem Imperator penultimo, l. vltima, ff. de accuſationib. l. 3. in princip. ff. de re militar. Authent. qua in Prouincia, C. vbi de crimin. agi. oport.* Quartò, quia in loco, in quo quis delinquit facilius inuenitur delicti author, teſteſq; comprobationis, quod eſt potiſſimum adiumentum ad criminis punitionem, cuius examen ſi alibi fieret delicta quotidie manerent impunita, occultatis authoribus, cum experientia doceat, quam difficulter veritas in eiuſmodi cauſis eruatur, in lucemque prodeat. Quod planè ſignificat Iuſtinianus *in Authent. vt omnes obediant. Iudicib. cap. 1. ſeù §. hac conſiderantes*, ex quo deſumpta eſt *d. Authent. qua in Prouincia.* Quintò, quod deſumitur ex eodem textu, quoniam iniuriam paſſi, ſi in alieno territorio publicam vindictam, iuſque ſuum proſequi cogerentur, præſertim apud eius loci Iudicem, cuius incolæ ſunt offenſores, & apud quem habent amicos, propinquos, atque cognatos præter maximas expenſas, quas facerent, maximo eſſent expoſiti periculo, incertiq; de iuſtitiæ adminiſtratione, quapropter deſeruiri potius eſſent cauſas, & iura ſua quibus in commodis locus dari non debet. Sextò tandem, quoniam pœna ipſa in loco delicti inflicta ſolatium eſt damnum paſſis cognatis, & affinibus eorum, quibus eo modo ſatisfit, *l. capitalium, §. famoſos, ff. de pœnis.* His rationibus nititur prædicta regula, quas tradunt Couarruuias *in practicis, dicto cap. 11, numer. 3.* Tyberius Decianus *tractat. crimin. lib. 4. cap. 19. num. 8.* Peguera *deciſ. 66. ex nu. 2. ad 5.* Molinus *de brachio ſæculari, lib. 3. cap. 49. num. 11.*

803 Ante verò quàm hinc diſcedamus, operæpretium erit animaduertere, plurimos Doctores magnam, quod ad hoc attinet, paſſos æquiuocationem, dum ex eo ſolent arguere, Iudicem non poſſe de delicto cognoſcere, & eſſe incompetentem, quoniam delinquentem ad alium Iudicem teneatur remittere. Cùm tamen apud multos alios, contrarium potius veriſimiliter eſſet colligendum, competentem, inquam, eſſe eum, qui remittere poteſt, & debet ſiquidem multi credunt, omninò incompetentem remittere non poſſe, vt inferius adnotabimus. Planè veriſſimum eſt, valde diuerſa eſſe. Iudicem debere remittere, & eſſe incompetentem, & vnum ex alio non inferter, *l. Papinianus, 20. ff. de minoribus*; quippè cùm ius illud remiſſionis poſtulandæ, arguat quidem Iudicis prærogatiuam, & prælationem, non ſolùm comparatione Iudicum incompetentium, qui de delicto cognoſcere non poſſunt, ſed etiam eorum, qui legitimi, & competentes ſunt, & poſſent iure optimo de delicto cognoſcere ſecluſa requiſitione illius Iudicis, qui iuris prærogatiua circa cognitionem delicti præferri debet. Quod ſuperius etiam num. 726. & initio huius ſectionis numer. 800.

800. notauit; & videtur significasse Peguera *decision.87. num. 6. in fine, versic ex quibus*, & Farinacius *in praxi, quæstion.7. num.21. in fine, versic. ego tamen*.

804 Amplia primò prædictam secundam regulam, & conclusionem, vt ad Iudicem loci delicti sit remittendus reus, etiam à Iudice originis aut domicilij requisitus, non solùm ex vrbanitate, (quod etiam sine requisitione fieri potest, vt remissus est à Pilato ad Herodem Iesus Christus Dominus noster, *Lucæ 23. numer.7.*) sed etiam ex necessitate, Ita sentiunt Iulius Clarus *lib. 5. sentent. §.final. quæstion.38. num. 19.* Antonius Gomez *tom. 3. variarum, cap.1. num.87.* Couarruuias *in practic. cap.11. num.6. in fine, versic. contr. sententia*, Marianus Socinus *in cap. postulasti, num.14. de foro competenti*, Decianus *tract. criminal. libr.4. cap.19. ex num.7.* Farinacius *in praxi, quæstion.7. num.25. & 29.* Antonius de Mattheis *de prorogatione iurisdiction. numer.37. versic. redeundo, tom.3. tractat. 1. part.* Auendanus *tractat. de exceptionibus, numer.17.* Azeuedus *in l.1. num.24. tit.16. lib.8. recopilation.* Caballus *resolution. criminal. casu 162. num.10.* Peguera *decision.2. & 66.* Thessaurus *decision. 90. num.6. & 7.* Grammaticus *decision.26.* & ad eum Petra *numer.19.* & Didacus de Mari *ex num. 13.* Franchis *decision. 37. num.5.* & ad eum Riccius, D. Regens Carolus Tapia *in pragmat.1. numer.7. & 8. vbi de delict. quis debet conuen. lib.3. Iuris Neapolitan. rubric. 6.* D. Regens Scipio Rouitus *in dicta pragmatic.1. ex num.45.* & nouissimè *consil. 22. num.1. lib.2.* Follerius *in constitut. Capitaneorum, num. 53. & 54.* Molinus *de brachio sæculari, cap.42. ex numer.5. & 6.* Nouarius *ad pragmatic. Regni Neapolitani, collectan. 222. num. 6.* Hæc ampliatio probatur apertè ex generalitate textus *in Authentic. vt nulli Iudicum, §. si verò quis comprehensorum, collation.9. & in Authent. qua in Prouincia, C. vbi de criminib. agi oport. & in Auth. si verò, C. ad l. Iul. de adulter.* De iure Castellæ *in l.1. & 3. titul. 16. libr. 8. recopilation.* De iure Neapolitano *in pragmat. 5. vbi de delict. quis debet conueniri*.

805 Eam tamen limitandam varijs modis existimant multi, qui tamen nimis confusè, & lubricè hac in re loquuntur. Primò quidam, si Iudex loci originis, vel domicilij præuenerit in inquirendo, vel cognoscendo de maleficio: nam tunc opinantur, etiam requisitum non teneri ad remittendum reum ad Iudicem loci delicti. Ita sentiunt Ancharanus *in cap. postulasti, num.14.* Marianus Socinus *numer.14. de foro competenti* Hippolytus de Marsil. *in practica, §. opportunè, num. 34.* Henrichus Bouerius *singulari.62.* Angelus *de maleficijs, verbo, Iudex commisit, num. 15.* Antonius de Matheis *de prorogatione iurisdiction. num. 73. versic. tertiò fallit*, Franciscus Marcus *decision. 331. numer.4. 2. part.* Guido Papæ *decision.202. num.3.* Vincentius de Franchis *decision. 37. num. 3. decision. 88. num. 5. & decision. 505. ex num.9.* Couarruuias *in practic. cap. 11. num. 6. versic. quamobrem*, Decianus *tractat. criminal. libr.4. cap. 19. num.14.* Farinacius *in praxi, quæst.7. num. 23.* Regens Carolus Tapia *in pragmatic. 1. numer. 9. vbi de delicto quis debet conueniri, libr. 3. Iuris Neapolitan. rubric. 6.* Ioannes Maria Nouarius *in pragmatica Regni Neapol. collect.222. num. 8.* licèt agnoscat contrarium etiam decisum in Sac. Consil.

806 Secundo alij, si præuenerit Iudex originis aut domicilij, non quidem via inquisitionis, nam hæc aiunt non tollit, quin requisitus à Iudice loci delicti reum remmittere teneatur; sed via accusationis. Etenim credunt si in loco domicilij, aut originis, quis fuerit à suo aduersario accusatus apud eius loci Iudicem, etiam si post iste Iudex à Iudice loci delicti requiratur, vt reum remittat ibi puniendum remittere non teneri. Probant primò ex regula textus *in l. si quis posteu quàm, & in l. vbi captum, ff. de iudicijs*. Secundò, quoniam proculdubio Iudex domicilij, aut originis, est competens, apud quem possit de delicto reus accusari, vt dixi suprà numer.735. & sequentibus ergo procedens hac via aduersus reum suo iure vtitur, ac per consequens requisitus desistere non tenebitur; cùm de delicto eiusdem hominis sæpius quæri non debeat, *l. licet, §. final. ff. nautæ caupon. & stabul. l. sepulchri, 6. ff. de sepulchr. violat. l. 12. titul. 1. part. 7.* & ibi Glossa prima, neque ad Iudicem requirentem remittere. Hanc sententiam amplectuntur Albericus *in l. hæres absens, 19. §. si quis tutelam, numer.7. in fine, ff. de iudicijs*, Gregorio Lopez *in l.2. titul.29. part.7. gloss. 2.* Couarruuias *in practic. dicto cap. 11. num.6. versic. contraria sententia*, Azeuedus *in l.1. num.24. 30. & 31. titul. 16. lib.8. recopilation.* Didacus Perez *in l.2. titul. 17. libr.8. ordinamenti, gloss.1. pagina 340. colum. 2. in fine* Follerius *in constitution. Capitaneorum, num. 55.* Barbosa *in d. l. hæres absens, §. proinde, in articulo de foro delicti, ex num. 107. & ibi numer. 115. & in l. si quis posteu, 7. ex numer. 83. de iudicijs*, Capiblancus *in pragmat. 8. par.1. numer. 118. & 119. de Baronibus*.

807 Verius existimò prædictam ampliationem primam subampliandam fore. Primò, vt procedat etiam si Iudex originis, aut domicilij præuenerit Iudicem loci delicti quocunque modo; siuè per inquisitionem prius cæptam, seù per citationem verbalem, aut capturam, siuè per accusationem, aut denunciationem, coram eo institutam, & in quocunque horum casuum requisitum à Iudice loci delicti, teneri ex necessitate remittere reum ibi puniendum. Hanc subampliationem amplectuntur Baldus *in leg. Præses Prouinciæ, 3. in secunda lectura, num. 4. ff. de offic. Præsidis, & in l. exequutorem, 8. numer. 30.* tametsi suboscurè, *C. de exequut. rei iudic.* Fulgosius *in l.1. num.1. C. vbi de criminib. agi oport.* clarius Alexander *in l. à Diuo Pio, §. sententiam Romæ, num.4.* Iaso *num.2. ff. de re iudicat.* Antonius Gomez *tom.3. variarum, cap.1. num.87.* Thessaurus *decis.90. numer. 6.* Molinus *de brachio sæculari, lib.3. cap.42. ex num.5.* Follerius *in practic. crimin. verb. audiantur excusatores, num.158. & 160.* Rouitus *in pragmat. 1. ex nu. 60. vbi de delict. quis deb. conuen.* tametsi ibi agat in genere de præuentione, non in speciæ de præuentione per accusationem. Et probatur tum ex textibus legum iuris communis, & regijs, pro confirmatione regulæ, & conclusionis secundæ principalis adductis numer. 801. qui generaliter loquuntur, & sine vlla exceptione, tùm etiam ex rationibus adductis supra numer. 802. quæ non minus militant in hisce casibus; tùm denique ex ijs, quæ dicta sunt nu.783. de præstantia loci delicti.

808 Neque obstant, quæ pro contraria sententia expendebantur: nam ad primum argumentum *ex l. si quis postea quàm, & leg. vbi captum, ff. de iudicijs*, respondendum est prædictarum legum regulas, procedere respectu ipsorum litigantium, qui non possunt à iudicio cæpto coram aliquo Iudice desistere post litem contestatam; non tamen procedunt respectu Iudicis, cuius iurisdictioni non potest præiudicium inferri. Quare licèt accusator proponat accusationem in forò domicilij, aut originis, cum ad Iudicem loci delicti pertineat satisfacere Reipublicæ suæ læsæ, & offensæ ob patratum delictum huic iuri non potest facto accusatoris derogari. Ita limitat, *dictam l. vbi captum*, Felinus post Ioannem Monachum, Ioannem Andream, Dominicum, Baldum, & Ananiam *in cap. ex*

tenore,

tenore, 16. *nu.* 18. *versic. fallit quartò, de rescriptis*. Ex quo procedit, vt vassallus Baronis renunciata exceptione declinatoria quocunque modo, siuè tacitè, siuè expressè, sibi quidem præiudicet ne possit remissionem ad alium Iudicem petere; non verò Baroni ne possit petere remissionem ad se causæ vassalli sui: ea enim renunciatione nō obstante Baro poterit in quacunque parte litis postulare ad se remitti causam sui vassalli, eamq; obtinere debebit; vt notat Capycius *decis.* 9. & ibi Petra, Carauita *ritu* 205. *nu.* 6. *&* *ritu* 231. *nu.* 1. *&* 2. Anna *singular.* 55. *&* 120. Muscatellus *in praxi, lib.* 1. *par.* 2. *gloss. competentes, ex num.* 48. idem Petra *ad Grammaticum decis.* 26. *nu.* 8. Mastrillus *de magistratibus, lib.* 4. *cap.* 16. *ex num.* 61. Regens Tapia *in pragmat.* 1. *nu.* 43. *vbi de delict. quis deb. conuen. libr.* 3. *Iuris Neapolit. rubr.* 6. Federicus Martini *de iure censuum, cap.* 6. *ex num.* 326. Ponte *de potestate Proregis tit.* 3. §. 1. *nu.* 22. Capiblancus *in pragmatic.* 8. *par.* 1. *ex numer.* 119. *&* *nu.* 183. *de Baronibus*, Rouitus *in pragmat.* 2. *num.* 7. *vbi de delict. quis debet conueniri*, Franchis *decision.* 417. *num.* 1. *&* *decision.* 529. adstipulaturque Gail *de pace publica, libr.* 1. *cap.* 12. *num.* 15.

809 Ad secundum dicendum est Iudicem domicilij, & originis, esse competentes, & legitimos ad cognoscendum de delictis subditorum, tàm via inquisitionis, quàm accusationis, vt superius latè diximus; verum si requirantur à Iudice loci delicti ei debere cedere, remittereq; delinquentem, quoniam ille potior est: inter legitimos verò, & competentes potest quis esse cæteris præferendus, quemadmodum inter creditores tametsi omnes sint veri, fieri potest, vt aliquis sit potior, cui cæteri cedere debeant.

810 Nihilominùs ergo pro concordia tantorum virorum nouiter limitarem prædictam primam subampliationē, vt procedat quidem in delictis publicis, secus in priuatis. Ratio est quoniam in publicis principalis offensa fit Reipublicæ, ratione cuius quilibet de populo potest accusare, §. *publica, instit. de public. iudic.* Vbesembecius *in paratitla, ff. de public. iudic. num.* 1. & Cuiacius *ad tit. ff. eodem*, Duarenus *lib.* 1. *disputat. capit.* 37. minus verò principalis fit parti, seù priuatæ personæ offensæ: at in priuatis contra principalis offensa fit parti, seù priuatæ personæ, accessoriè verò, & secundariò fit Reipublicæ; vt colligitur ex traditis ab Vbesembecio *in paratitla, ff. de priuat. delict. ex num.* 3. Cuiacio *eodem titulo*, & Duareno *dicto cap.* 37. *post medium*, probatq; elegans text. *in l. locatio*, 9. §. *quod illicitè. ff. de publican. & vectigal.* Quod fit, vt eorum exercitatio soli offenso, non cæteris permittatur, ex quo colligitur, vt volente offenso in delictis publicis non possit præiudicari iuri Reipublicæ offensæ primario, & principaliter, *l. iurisgentium*, 7. §. *si paciscar, ff. de pactis*; neque proposita accusatione rei apud eius domiciliū, vel originem offensa illa absorberi, & sopiri. Verùm in priuatis delictis qualia sunt furta, iniuriæ, & alia eiusmodi, cum ipse accusator sit principalis offensus volente ipso accusare apud Iudicem domicilij, vel originis, reus ad locum delicti remitti non debet, quasi principalis offensa secum trahat accessoriam, & minus Principalem Reipublicæ; ita fit, vt in illis non obstante accusatione in domicilio proposita sit locus remissioni ad locum delicti; in illis autem non sit, cogitabis tamen ad hæc concordia sit ad rem.

811 Subamplia secundò prædictam primam ampliationem principalem, vt sit locus remissioni delinquentis ad locum delicti, etiam si sententia condemnationis sit prolata à Iudice requisito, si tunc petatur remissio ad effectum exequendi sententiam. Hæc subampliatio probatur ex eadem generalitate prædictarum legum decernentium, sine vlla limitatione remissionem delinquentium ad locum delicti; & quoniam in hoc etiam casu vigent superius adductæ rationes, & textus *in d. l. capitalium*, 28. §. *famosos, ff. de pœnis*. Ita sentiunt Imola *in leg. accusatore*; 13. *nu.* 3. *ff. de public. iudic.* Fulgosius *in l.* 1. *nu.* 1. *C. vbi de crimin. agi opor.* Alexand. *in l. à Diuo Pio*, 15. §. *sententiam Romæ, num.* 3. *&* 4. *ff. de re iudicat.* Additio ad Baldum *in Authent. si quis litigantium, ad numer.* 2. *verb. criminali, C. de Episcop. audient.* Alciatus *respons.* 13. *nu.* 2. *lib.* 7. Boissius *titul. de foro compet. nu.* 48. Auendanus *tit. de exceptionibus, nu.* 17. Regens Tapia *lib.* 3. *Iuris Neapol. rubr.* 6. *in pragmat.* 1. *nu.* 49. *vbi de delict. quis debet conuen.* vbi refert pro ea decisionē Sac. Cons. & Rouitus *in pragmat.* 2. *num.* 6. *eodem titulo, vbi de delict. quis debet conuen.* vbi refert alteram decisionem eiusdem Sac. Cons. & Couarruuias *in pract. dicto cap.* 11. *num.* 6. *vers. contrariam sententia*, restringens se ad eum casum, quo Iudex præuenit via inquisitionis, & ita ex officio tulit sententiam, verùm si sententia lata esset instante accusatore negans remissionem fieri debere; cui eidem sententiæ acquiescit Azeuedus *in l.* 1. *nu.* 25. *&* 26. *&* 27. *tit.* 16. *lib.* 8. *recopilat.* quæ fuit sententia Gregorij *in l.* 2. *tit.* 29. *par.* 7. *gloss.* 2. *circa finem*. Et quidem si remissio petatur ad tribunal Ecclesiasticum à Iudice Ecclesiastico, vel à Clerico, qui non opposita declinatoria passus est se condemnari à laico Iudice, & post eius sententiam etiam confirmatam per alias duas conformes, ostendit se Clericum per probationem clericatus cum debitis circumstantijs, remissio proculdubio debet fieri; non quidem, vt sententiæ à laicis latæ, quæ planè nullitatis vitio laborant exequutioni mandentur, sed vt iterum ex integro de causa cognoscantur. Quoniam exceptio incompetentiæ Iudicis cum iurisdictio est improrogabilis, potest opponi etiam post tres sententias conformes, vt tradit Grammaticus *decis.* 61. *ex nu.* 18. *&* *cons.* 1. *post suas decisiones, nu.* 47. *&* 48. Carauita *ritu* 65. *per totum*, Anastasius Germonius *de sacrorum immunitate, lib.* 3. *cap.* 15. *ex nu.* 50. Camillus de la Larata *cons.* 61. *nu.* 13. Couarruuias *in practic. cap.* 33. *num.* 2. Cancer *variar. resolut. par.* 2. *cap.* 2. *num.* 138. Cabedus *decis.* 22. *nu.* 10.

812 Contrariā tamen sententiam huic subampliationi, quin imò remissiones petita post sententiām à Iudice originis, vel domicilij fieri non debere ad Iudicem loci delicti, sed ab eodem à quo lata est esse exequutioni mādandam, amplexi sunt Baldus *in l. exequutorem. num.* 18. *C. de exequut. rei iudic.* Salycetus *in leg.* 1. *vbi de criminib. agi oport.* Felynus *in cap. vltimo, nu.* 11. *de foro compet.* Socinus *liter. R. regul.* 4. *remissio, aliàs, regul.* 332. *fallent.* 1. Antonius de Matheis *de prorogation. iurisdict. numer.* 73. *vers. quintò fallit, tom.* 2. *tractat.* 1. *par.* Auendanus *respons.* 40. *n.* 6. *vers. quinta conclusio*, Auiles *in capit.* 27. *Prætorum, verb. entreguen, ex num.* 7. Couarruuias *in practic. dicto cap.* 11. *nu.* 6. *vers. sexto hoc*, Franciscus Marcus *decis.* 31. *num.* 2. *par.* 2. Mastrillus *decis.* 147. *num.* 12. Chassenæus *in consuetud. Burgundiæ, rubr.* 12. §. *vnico, nu.* 19. Fachineus *libr.* 9. *controuersiarum, cap.* 21. Anna *singular.* 56. Grammaticus *decis.* 26. *num.* 5. & ibi Didacus de Mari *numer.* 15. Afflictis *in constitut. Capitaneorum. num.* 18. *rubr.* 41. *lib.* 1. Decianus *tractat. crimin. lib.* 4. *cap.* 19. *nu.* 12. Borrellus *ad Bellugam in speculo, rub.* 11. §. *ex quo prædiximus, addit.* 1. *limitat.* 12. Farinacius *in praxi crimin. q.* 7. *num.* 24. Barbosa *in d. l. hæres absens*, §. *proinde, in articulo. de foro delicti, num.* 114. Molinus *de brachio sæculari, cap.* 42. *num.* 18. *&* 19. Capiblancus

blancus *in pragmat. 8. par. 3. num. 91. de Baronibus*, estq; proculdubio magis communis sententia. Fundamenta autem eius sunt illa eadem, quæ expendamus supra nu. 806. pro limitationibus ampliationis primæ à nobis traditæ; quibus tamen iam satisfecimus ex num. 808. Item textus *in l. relegatorum, 7. §. interdicere, ff. de interdict. & relegat.* quo vtitur ad eam comprobandam Baldus relato Dyno. Fateor tarditatem meam ego non video, quomodo rectè expensus possit induci pro hac sententia: quod gaudeo animaduertisse ante me postea visos Alexand. *in l. à Diuo Pio, §. sententiam Romæ, nu. ff. 4. de re iudic.* & Folleriom *in constitut. Capitaneorum, nu. 54.* alij tamen respondent ibi non esse petitam remissionem: nos verò loqui cum remissio petitur à Iudice loci delicti; eo autem casu à Iudice originis, aut domicilij, etiam post sententiam fieri debet, vt notauit vbi supra Follerius.

813 Subamplia tertiò prædictam primam ampliationem, vt procedat etiam cum vterque Iudex, tàm is, quàm is, qui petit, quàm is à quo petitur remissio habet iurisdictionem æquè priuilegiatam; veluti cum Baro loci delicti habent iurisdictionem ex priuilegio inuestituræ abdicatiuam, & priuatiuam, petit ad se remitti vassallum domiciliarium, aut originarium alterius Baronis habentis in suos vassallos iurisdictionem quoque abdicatiuam, & priuatiuam, cum priuilegio cognoscendi delictis eorum, etiam commissis extra territorium; nam in hoc casu cæteris paribus reus iste est remittendus ad locum delicti. Dixi *cæteris paribus*, quoniam expendenda sunt priuilegia, & dignoscendum, quod nam sit maius, quod antiquius, quod nam alteri videatur præiudicare, & sententia prò potiori ferenda est. Cæterùm in dubio, aut inuentis priuilegijs paribus iudicandum est pro Barone loci delicti. Ratio est, quoniam priuilegiatus non vtitur priuilegio suo contra pariter priuilegiatum, & tunc coæquatis priuilegijs reditur ad ius commune, vt dicebam supra num. 633. quo attento præualet forus delicti, & ad eum ex quocunque debet remitti reus. Hanc subampliationem pluribus probat Follerius *in practic. crimin. 1. par. 2 part. verb. audiantur excusatores, ex nu. 65.* Scipio Rouitus *in pragmat. 1. ea num. 6. & ex nu. 8. latè, vbi de delicto quis deb. conuen.* conducunt notata à Borrello *ad Bellugam in speculo, rubr. 11. §. ex quo prædiamus, in additione, sub limitat. 18. & 20.* Nouario *in pragmat. Regn. Neapol. collect. 232. nu. 26.*

814 Illud tamen, quod ad hanc rem attinet est animaduersione dignum cum contenditur inter Barones circa priuilegia sibi concessa, attendenda esse eorum verba, & tempora concessionum, & semper censendum per priuilegium posterius, non esse derogatum iuri quæsito alteri. Etenim Princeps nunquam censetur velle præiudicare illi *l. 2. §. merito, & §. si quid à Principe, ff. ne quid in loco publico, cap. quamuis, 8. de rescript. in sexto*; atque ita priuilegium posterius quantumuis amplum, interpretandum quidem est, vt inferat præiudicium iurisdictioni Regiorum officialium, & ministrorum, quæ pertinet ad Ipsum Principem, qui priuilegium concedit & post nulli facta iniuria de suis iuribus auferre, & conferre in alium; non vero ita vt inferat præiudicium Baronibus, aut eorum ministris, quibus ante priuilegij expeditionem, circa similes causas iurisdictio competebat. Quod egregiè notat Follerius *vbi supra, num. 69. & seqq. & num. 160.* Barbosa *in l. 1. art. 4. nu. 112. ff. de iudicijs*, D. Rouitu *in dicta pragmat. 1. num. 16. & 17. vbi de delict. quis deb. conuen.* quo loco latè, & optimè prosequitur explicationem clausulæ posteriori, priuilegij concessi Baroni omnino vendendus, cum cumulatis à Capiblanco *in pragmat. 8. par. 2. ex nu. 64.* & magis in spetie *nu. 219. de Baronibus*.

815 Amplia secundo principaliter prædictam secundam conclusionem, & regulam, vt procedat etiam si reus, cuius remissio petitur à Iudice loci delicti delinquerit in eo loco, a quo remittendus petitur; nihilominùs enim remittendus est postquam à Iudice loci vbi degit, & noviter deliquit, fuerit punitus, si delictum de quo ibi quæritur non sit maius: nam eo casu, quoniam pœna grauior absorbet minorem remissioni locus non erit: secus vero si pœnæ sint compatibiles. Probatur ex text. *in l. si cui, 7. §. vltimo, ff. de accusationib.* tradit Guido Papæ *decis. 202. num. 2. vers. quintò, quòd non commiserit*, Chassæneus *in consuetudin. Burgundiæ. rubr. 12. §. vnico, nu. 15.* Bossius *tit. de foro compet. num. 58.* Iulius Clarus *§. fin. q. 38. num. 26* Borrellus *ad Bellugam, rubr. 11. §. ex quo prædiamus, in additione, limitat. 6. & limitat. 26.* Molinus *de brachio sæculari, cap. 48. ex nu. 1.* Azeuedus *in l. 1. nu. 14. cum seqq. tit. 16. lib. 8. recopilat.* Regens Tapia *in d. pragm. 1. nu. 10. vbi de delict. quis deb. conuen.* Farinacius *in praxi q. 7. nu. 42.* Barbosa *in l. Titia, 35. num. 55. in fine, ff. solut. matrimon.*

816 Amplia tertiò prædictam secundam regulam, & conclusionem, vt procedat etiam in vagabundo qui remittendus est ad Iudicem loci delicti eo requirente; idque probant generales illæ rationes, quas expendebamus supra nu. 802. pro prædicta secunda conclusione. Istam ampliationem docent Innocentius *in cap. 1. de raptoribus*, vbi Zabarella *num. 3.* Antonius de Butrio *in cap. licet, ratione vltimo, num. 10.* Panormitanus *num. 21. de foro comp.* Marianus Socinus *in cap. postulasti, num. 15. eodem titulo*, Couarruuias *in practic. d. cap. 11. num. 7. in princip.* Azeuedus *in l. 1. num. 33. tit. 16. lib. 8. recopilat.* Regens Tapia *in d. pragmat. 1. num. 18.* Auiles *in cap. 27. Prætorum, verb. entreguen, nu. 15.* Auendanus *respons. 40. num. 9.* Follerius *in constitut. Capitaneorum, ex num. 56.* Fachineus *lib. 9. controuersiarum, cap. 24.* Decianus *tractat. crimin. lib. 4. cap. 13. num. 7. & 8. & cap. 19. num. 12.* Menochius *de arbitrar. libr. 2. casu 531. numer. 3.* Salcedo *ad practic. Bernardi cap. 9. additione ad verbum, puniri, liter. D.* Didacus Perez *in l. 2. tit. 14. lib. 8. ordinament. gloss. 2. pagin. 274. col. 1. vers. quæro vlterius*, Barbosa tametsi limitet *in d. l. hæres absens, 19. §. proinde, in articulo, de foro delicti, num. 12. & 13. ff. de iudicijs*; & est magis communis sententia: non est enim vlla ratio cur vagabundus à regula generali sit eximendus.

817 Contrariam tamen sententiam, quin imo vagabundum captum ad locum delicti remitti non debere a Iudice, apud quem inuenitur etiam requisito, sed puniri posse ab eo sequuntur Duenas *regul. 378. forum, limitat. 4.* Guido Papæ *decis. 202. nu. 1. versic. tertiò, quòd delatus*, Farinacius *in praxi q. 7. n. 14.* Mulinus *de brachio sæculari, cap. 45. numer. 10. & 11.* Chassenæus *in consuetud. Burgundiæ, rubr. 12. §. vnico, num. 11.* Borrellus *ad Bellugam in speculo, rubr. 11. §. ex quo prædiximus, in additione, limitat. 5.* Fundamentum est, quòd vagabundus vbique puniri potest vbique conueniri, Iudexque quilibet eiuscunque loci, in quo inuenitur, est legitimus, & competens, ad eum puniendum, vt plurimis relatis notat Farinacius *dicta q. 7. nu. 13.* & nos diximus supra quæst. 1. nu. 47. Ergo Iudex loci, vbi reperitur, non tenetur eum remittere.

818 Sed non est recedendum a prædicta tertia ampliatione, quæ est magis vera, & magis communis; tametsi Regens Tapia, vbi supra, dicat contrarium seruari. Fundamentum autem, quo contraria sententia nititur, facilè corruit, concesso antecedenti, negataque consequentia. Etenim fieri potest, vt quis sit Iudex competens delinquen-

quentis, & nihilominùs teneatur remittere ad alterum competentem potiorem, & iuris prærogatiua præferendum circa delicti cognitionem, vt rectè animaduertit Couarruuias *in practic. dicto cap.* 11 *num.* 12. *versic.nec sequitur*, & ego notaui iam supra num. 803. Talis autem est Iudex loci delicti, vt superius sæpè repetitum est, & probatum. Itaque (quod ea eo fit) vagabundus non poterit oppositis fori declinatoria subterfugere iurisdictionem Iudicis, aduersus eum criminaliter procedentis, quoniam ille, quicunque sit, est competens, & legitimus, quod solùm volunt Doctores, dùm dicunt vagabundum vbique conueniri, & puniri posse. Sed non hoc tollit, quin si requiratur à Iudice loci delicti potiori, & excellentiori, vt ad eum vagabundum remittat, id absque vlla tergiuersatione efficere debeat.

819 Amplia quartò, vt reus sit remittendus ad Iudicem loci delicti à Iudice requisito, apud quem inuenitur, etiam si Iudex iste requisitus nullam iurisdictionem habeat in reum, neque sit illi subditus ratione originis, vel domicilij, vel delicti, vel vllo alio modo. Ita sentiunt Abbas Panormitanus *in cap. licet ratione, vltimo, nu.* 16. *&* 17. *de foro compet.* Marianus Socinus *in cap. postulasti, num.* 14. *eodem titulo*, Iulius Clarus *lib.* 5. *sent. §. fin. q.* 38. *nu.* 23. Couarruuias *in practic. cap.* 11. *num.* 6. Mandellus Albensis *consil.* 208. *num.* 15. *&* 16. Azeuedus *in l.* 1 *ex num.* 20. *tit.* 16. *lib.* 8. *recopilat.* Franchis *decis.* 37. *nu.* 3. Regens Tapia *in pragmat.* 1. *nu.* 15. *vbi de delict. quis debet conueniri libr.* 3. *Iuris Neapolit. rubr.* 6. Fachineus *libr.* 9. *controuers. cap.* 22. Molinus *de brachio sæculari, libr.* 3. *cap.* 41. *per totum*, Barbosa *in d. l. hæres absens*, §. *proinde, in articulo de foro delicti, ex num.* 8. *ff. de iudicijs*. Probatur primò ex textu *in Authent. de defensorib. ciuitat. c.* 8. *seu* §. *audient. collat.* 3. vbi Iudex, qui de maiori crimine cognoscere non potest, remittit reum maioris criminis ad Iudicem competentem. Secundò, quoniam facilè posset delinquens impunitatem delicti consequi, si securus etiam esset à Iudice loci delicti, extra loca originis, & domicilij sui. Tertiò, quoniam hanc sententiam planè probat de Iure Castellæ, *l.* 1. 2. *&* 3. *tit.* 6. *lib.* 8. *recopilat.* & de iure Regni Neapolitani *pragm.* 1. *&* 5. *vbi de delicto quis deb. conuen.* quibus statuitur, reum criminis remittendum esse à Iudice cuiusuis loci requisito ad locum delicti ibi puniendum. Eamq; sententiam vbiq; praxi admisit, vt testatur Clarus.

820 Contrariam tamen sententiam huic ampliationi quinimò Iudicem requisitum si sit incompetens comparatione rei, & in illum nullam habeat iurisdictionem, non posse reum remittere ad Iudicem competentem, tuentur Antonius de Buttrio *in d. cap. licet ratione, vltimo, num.* 10. Felynus *num.* 8. *de foro compet.* Camillus Borrellus *ad Bellugam in speculo, rubr.* 11. *dicto* §. *ex quo prædiximus, in additione limit.* 14. Rebuffus *commentar. in constitut. reg. tomo* 2. *tit. de literis requisitorijs, in præfatione, nu.* 32. Decianus *tract. crimin. lib.* 4. *cap.* 19. *nu.* 2. Peguera *decis.* 2. *num.* 4. *&* 7. *& decis.* 66. *nu.* 19. Gratianus *discept. forens. tom.* 2. *cap.* 389. *num.* 50. *&* 51. Probatur hæc sententia ex textu expresso *in cap.* 1. *in princip. vers. nunquid ergo de priuileg. in* 6. vbi Iudex ordinarius, quia caret iurisdictione in exemptum, potestatem non habet remittendi illum ad Iudicem loci delicti idque iure optimo, quia ad remissionem faciendam necessaria est aliqua causæ cognitio, vt superius dicebam nu. 777. & captura personæ, interdumque verbalis citatio, qui omnes actus sunt iurisdictionales, & in reum omninò extraneum exerceri non possunt.

821 Tertiam mediam sententiam alij amplectuntur conciliantes primam cum secunda, vt prima locum habeat, quoties Iudices, inter quos tractatur de remissione, subsunt vni Reipublicæ, aut Regni, & superiori: secunda verò cum subsunt diuersi Princip. aut Rebuspublicis. Ita sentit Bossius *tit. de foro compet num.* 52. *&* 53. Farinacius *in praxi crimin. q.* 7. *num.* 27. 28. *&* 29. inclinat Rolandus *consil.* 60. *num.* 23. *vol.* 2. Verùm isti Doctores plane referendi sunt pro prima opinione contenta in dicta quarta ampliatione, quoniam omnes Doctores ibi relati loquuntur de hoc casu. Cæterùm, vbi Iudices, inter quos de remissione agitur, subsunt diuersis Imperijs, & Principibus remissionem esse denegandam omnes vniuersim asserunt, vt dicemus inferius nu. 827 cum seqq.

822 Igitur à prædicta ampliatione quarta, quæ re vera, vt est conuenientior publicæ vtilitati, & punitioni delictorum, terrorique delinquentium, ita est vsu magis recepta, discedendum non est, præsertim in Regnis Castellæ, & Neapolis. Neque obstat textus *in dicto c.* 1. *de priuilegijs, in sexto*; quoniam respondet primo Fachineus *controuers. lib.* 9. *dicto c.* 22. Iudicem, apud quem reus degit requisitum à Iudice loci delicti posse reum ad eum remittere, omniaq; efficere, quæ ad eam remissionem sunt necessaria, quoniam id postulat iuris ratio. Hactenus Fachineus. Certè id iura volunt, vt omnes Iudices sub vno Principe constituti se inuicem coadiuuent ad punitionem delictorum, Reipublicæq; communem securitatem prouenientem ex malorum hominum terrore, & persequutione, ne se alicubi tutos existiment. Cui animaduersioni conuenit lamentatio Molini *de brachio sæculari, dicto cap.* 41. *num.* 8. *in fine, & num.* 9. Quo nam enim alio modo poterunt exequutioni mandari decisiones textus *in dicta Authent. vt nulli Iudicum*, §. *si verò quis comprehensorum, collat.* 9. & cæterorum concordantium?

823 Secundò respondet Barbosa *in d. l. hæres absens*, §. *proinde, in articulo, de foro delicti, num.* 84. *ff. de iudicijs*; cui eidem responsioni videtur acquiescere Molinus *dicto cap.* 41. *numer.* 5. prædictum textum procedere in exemptis, quorum comparatione ordinarius non solùm est incompetens, sed etiam incapax. Iudex autem requisitus, vt reum remittat, tametsi sit incompetens, non est incapax: redditur autem competens quoad hanc effectum à lege, quæ iubet eum remittere delinquentes ad locum delicti. Quæ quidem responsio non videtur vniuersim vera, siquidem permittitur non solùm in competenti, sed etiam in capaci remittere in multis casibus. Laico enim Iudici, qui comparatione Clericorum est incapax, permittitur infragranti crimine Clericorum capere, vt eum remittat ad Ecclesiasticum, *cap. vt famæ, de sent. excommunicat.* dixiq; supra quæst. 3. num. 158. & vbi est suspitio, aut periculum fugæ possunt exempti capi ab ordinario, vt notant Zabarella *in clement.* 1. *nu.* 16. *de offic. ordinar.* Panormitanus *in cap. cum non ab homine*, 10. *num.* 10. 11. *&* 12. Felynus *num.* 3. *de iudicijs*, idem Panormitanus *in cap. licet, vltimo, num.* 11. *vers. puto tamen*, Felynus *num.* 7. *de foro competent.* Minsingerius *singularium obseruationum, centur.* 2. *obseruat.* 65. Cochier *de iurisdictione, tom.* 1. *part.* 2. *quæst.* 45. *num.* 10. *& par.* 4. *quæst.* 52. *ex num.* 1. confirmans vtrobique alijs exemplis. Accedit quod cùm Iudex loci delicti requirit alterum eiusdem Regni, vel Prouinciæ, apud quem reus degit, vt eum ad se remittat inuocat eius brachium, & auxilium: vt verò auxilium præstet Iudex requisitus Iudici eius brachium imploranti nõ est necessarium, vt requisitus iurisdictionem habeat circa personam, aut causam, in qua brachium inuocatur, quippè cùm soleat, etiam Iudex Ecclesiasticus in causis merè spiritualibus, aut circa personas omninò exemptas, vt

Cleri-

Clericos, aut Monachos inuocare auxilium sæcularis, qui circa eiusmodi causas, aut personas, nullam iurisdictionem habet, & nihilominus non solum impartiri solet brachium, verum si id renuat ad impartiendum compelli, vt animaduertimus supra quæst. 1. num. 40. & hac eadem num. 776. Quare textus *in dicto cap. 1. in princip. de priuileg. in sexto*, est accipiendus, vt loquatur in casu: quo nullum sit fugæ periculum, & in quo sit copia Iudicis competentis exemptorum, qui pro eorum remissione facilè possit adiri: tunc enim recurrendum est ad Iudicem competentem ad petendam exemptorum remissionem, alioqui poterit etiam peti, & concedi ab ordinario.

824 Tertiò respondet Couarruuias *in practic. dicto capit. 11. num. 6.* loqui Pontificem *in dicto cap. 1.* de remissione voluntaria, & spontanea, quam vocant ex vrbanitate, quã non potest facere, qui iurisdictionem non habet in reum: secus contingit in remissione necessaria, quæ fit a Iudice requisito: nam hac fieri potest à Iudice nullam habente iurisdictionem in reum. Etenim ad hanc exequutioni mandandam non inspicitur iurisdictio Iudicis requisiti, sed requirentis. Subiunge ex Mandello *dicto consil. 208. num. 16.* quod Iudex requisitus, & ad quem mittuntur literæ hortatoriæ seu subsidiales, efficacit in earum exequutionem, censeri efficere, velut delegatum à requirente, & mittente literas. Addo ego, vel saltem tanquã Iudicem minorem mandato Iudicis maioris: nam requisitus censetur minor, & requirens maior, vt docet Bartol. *in l. cum quædam. 19. in principio, numer. 3. ff. de iurisdiction. omn. iudic. in l. interdum, 16. §. idem autem, in fine ff. de publican. & vectig.* & Iason *in l. à Diuo Pio 15. §. sententiam Romæ, ante num. 1.* post Paulum Castrensim *ibidem num. 5. in fine, ff. de re iudicat.* quod confirmat textus, idem, iuxta lecturam pandectarum Florentinarum, quæ habet, *si hoc iussi fuerint*, significans literas hortatoriales, missas ad alios Iudices à Iudice sententiam proferente esse, veluti præcepta, & iussiones, tribuensque quoad hoc maiorem auctoritatem Iudici requirenti, quàm requisito ergo notaui supra hac eadem disputatione num. 30. Ex quo fit, vt magis videatur hoc efficere Iudex requirens, qui in reum habet iurisdictionem.

825 Quartò, ego nouissimè considero vtilitatem publicam, quæ in puniendis maleficijs versatur, & malis hominibus exterminandis, quò illis purgetur Respublica effecisse, vt ea iurisdictione Iudicis requisiti, & requirentis & coalescat, & componatur vna plena iurisdictio, sufficiens ad efficiendum, quidquid requiritur ad remissionem per agendam: Iudex requirens est legitimus circa personam, & causam sed incompetens circa territorium extra quod non potest iurisdictionem suam exercere, *l. extra territorium, vltima, ff. de iurisdict. omn. iudic.* Iudex autem requisitus tametsi sit incompetens circa personam, & causam, est legitimus, & competens circa territoriũ; ex cuius iurisdictione supplendus est defectus iurisdictionis supplendus est defectus iurisdictionis Iudicis requirentis; ac per consequens vterque tàm requirens quàm requisitus simul concurrentes ad exequendam remissionem habent legitimam, & competentem, plenamq; iurisdictionem ad peragendam ea omnia, quæ ad remissionem requiruntur. Quo fit, vt Iudex requisitus adiuuans iurisdictionem requirentis, eamq; supplens, & complens ea instituto legum id præcipientium possit adhibere causæ cognitionem ad remissionem necessariam, & capere personam, cæteraq; omnia explere, quæ ipse solus, si seorsim de causa cognosceret sine excitatione Iudicis requirentis, planè efficere non posset.

826 Iam autem prædictã secundam regulam, & conclusionem sic ampliatam limita primò, vt procedeat si à Iudice legitimo, & competenti petatur remissio; secus erit, si non petatur: nam eo casu remissio locum non habebit. Ratio est, quoniam Iudex remissurus, aut est incompetens, & neque potest, neque tenetur remissionem facere ex officio, cum de causa tangente reum cognoscere non possit, aut est legitimus, & tunc post de causa cognoscere, & eam definire, & sententiam exequutioni mandare, nullo obstante impedimento illato à Iudice potiori; ac per consequens non tenetur reum remittere ex officio. Bene verum est posse ipsum, si velit ex vrbanitate, remittere, vt superius tetigimus, dùm de remissione Domini à Pilato ad Herodẽ meminimus, Caueat vero Iudex ex vrbanitate remittens, ne id faciat ex zelo simili zelo Pilati: non est enim eradicatum è mundo semen similium Pilato Iudicum. Hanc limitationem tradiderunt Paulus Castrensis *in l. 1. nu. 6. C. vbi de crimin. agi oport.* Guido Papæ *decis. 202. num. 2. versic. sextò,* Boerius *decis. 29. num. 4.* Thesaurus *decis. 90. num. 7.* Peguera *decis. 66. num. 17.* Couarruuias *in practicis, cap. 11. nu. 5. vers. quartò est animaduertendum.* Antonius Gomez *tom. 3. variarum, capit. 1. num. 87. vers. sed breuiter in hoc articulo,* Auendanus *respons. 40. num. 5.* Fachineus *lib. 9. controuersiarum, cap. 20.* Borrellus *ad Bellugam in speculo, rubr. 11. §. ex quo prædiximus, in additione, limit. 10.* Decianus *tract. crimin. libr. 4. cap. 19. num. 1.* Farinacius *in praxi, q. 7. num. 38.* Azeuedus *in l. 1. num. 35. & 36. tit. 16. lib. 8. recopil.* Ceuallos *in specul. practicar. q. 678. nu. 18. & 19.* Molinus *de brachio sæculari, cap. 45. num. 2.* Regens Tapia *in pragmat. 1. num. 24. & 25.* Regens Rouitus *ibi, num. 65. de vbi de delict. quis debet conuen.* Follerius *in consil. Capitaneorum, num. 31.* qui ibidem *ex num. 32.* latius tractat, an & quomodo procedat de iure, & praxi Regni Neapolitani. Sublimitatque Azeuedus vbi supra, vt non procedat cum aliter fuerit lege expressum, vt re vera expressum est iure Castellæ *in l. 13. tit. 13. libr. 8. recopilat.* remissionem in casu illius esse faciendam, etiam si non petatur à quare sublimitanda est iure Castellæ in casu *d. l. 13.* prædicta limitatio.

827 Limita secundò, vt remissio fieri debeat cum petitur à Iudice constituto sub vno, & eodem Principe, & Republica, cui subijcitur Iudex requisitus, non vero debeat fieri à Iudice requisito, cũ petitur à Iudice subdito alteri Principi, aut Reipub. apud quem est commissum delictũ. Probat hanc limitationem apud nos Hispanos *l. 18. tit. 1. par. 7.* vbi notat Gregorius *glos. 4.* atq; ita sentiunt Baldus *in l. Præses, 3. num. 4. ff. de offic. Præsid. & in l. 2. num. 2. C. de seruis fugitiuis,* Paulus *in l. 1. nu. 6. C. vbi de crimin. agi opor.* Fulgosius *consil. 149. num. 2.* Boerius *decis. 29. num. 5.* Aufrerius ad Cappellam Tholosanam *decis. 320. num. 1. & 2.* Tepatus *in compend. variarum, tit. 134. cap. 3. vers. remissio delinquentis,* Fachineus *lib. 9. controuersiarum, cap. 23.* Iulius Clarus *lib. 5. sentent. §. fin. q. 38. nu. 21.* Decianus *tract. crimin. libr. 4. cap. 19. num. 10.* Farinacius *in praxi criminal, q. 7. num. 25. 29. & 31.* Couarruuias *in practic. cap. 11. num. 10.* Afflictis *in constitut. pœnam eorum, num. 88. lib. 2. rubric. 3.* Chassenæus *in consuetudin. Burgundiæ. rubric. 12. §. vnico, num. 14.* Peguera *decis. 66. num. 6. & 7.* Borellus *ad Bellugam in speculo, rubr. 11. §. ex quo prædiximus, in additione, limitat. 3. vers. qua tamen,* Molinus *de brachio sæculari, lib. 3. cap. 43. ex num. 2.* Barbosa *in l. hæres absens, 19. §. proinde, in articulo, de foro delicti, ex nu. 131. ff. de iudicijs.* Quam sententiam est communi vsu, & praxi Christiani orbis

recep-

recep tam dicit ex multorum auctoritate Couarruuias,& alij. Ratio autem huius limitationis est ea, quam superius commemorauimus, numer.741. quoniam cum duæ ciuitates, aut oppida, pertinent ad vnum Regnum, & Principatum, sunt velunt duo membra vnius,& eiusdem corporis: cum verò vnum membrum offenditur, totum corpus læditur, læsioque vnius partis cedit in damnum totius. Ita fit, vt si quis in vna Regni parte,seu loco delinquat, videatur cæteris omnibus, & toti Regno damnum inferre scandalo oborto ex maleficio: inde fit, vt se coadiuuent Iudices vnius Principatus ad capiendum, & puniendum delinquentem, quasi tunc sua res agatur,paries cum proximus ardet. At cum ciuitates, vel oppida ad diuersos Principatus pertinet, non censentur efficere vnum corpus, & cessat prædicta ratio, In quem eundem sensum accipiendos, & interpretrandos esse Cynum, Bartolum, Baldum, Panormitanum, & plurimos alios Doctores,quos *in dicta q.38.numer.20.*refert Iulius Clarus, dum dicunt, consuetudine introductum esse vt remissiones non fiant ex vna ciuitate Italiæ ad aliam, quarum separatæ sunt iurisdictiones,& territoria, existimat idem Clarus *ibidem num.*21. & Farinacius *dicta q.7.numer.* 29. *vers.secunda,& vers.tertia,* Cardin.Tuscus *liter.R. conclus.* 152.*num.*19.*cum seqq.*& Molinus *de brachio sæculari. libr. cap.*43.*ex num.*1.

828 Ex quo infertur in foro Ecclesiastico remissionem ex quibusuis Prouincijs Christiani orbis locum habere. Ratio est, quoniam omnes Iudices Ecclesiastici subsunt vni capiti, scilicet summo Pontifici Romano, & omnes Christianorum Prouinciæ efficiunt vnum corpus Ecclesiæ, suntque eius membra sub vno capite, *cap.cuncta per mundum, 9.q.* 3. notat Felinus *in cap. licet ratione, vltimo, num.*11.*de foro compet.*Belluga *in speculo Principum, rubr.*11.§.*iam supra nu.*2. Barbosa *vbi supra, nu.* 133. & 134.Baiardus *ad Clarum* §.*fin.q.*38.*num.*80.

829 Amplia primò prædictam secundam limitationem principalem, vt idem quod dictũ est de multis,& diuersis Principatibus, vt ex vno ad alterum non sit facienda delinquentium remissio, procedat etiam si diuersi Principatus sint sub vno Principe, vt cõtingit in Regnis Castellæ, Aragoniæ, Lusitaniæ, Flandriæ, Neapolis, & Siciliæ vltra farum,subditis eidem Domino nostro Regni Philippo IV.quem Deus Optimus Maximus diù seruet incolumem:nam ex vno istorum Regnorum ad alterum remissio fieri non debet Ratio est, quoniam cum Regna non vniuntur accessoriè, ita vt vnum alteri accedat, & fiat vnum cum illo, regaturq; legibus illius; cui accedit; quomodo videntur vnita esse Regno Castellæ, Regna Indiarum occidentalium, & Regno Lusitaniæ, Regna Indiarũ orientalium; sed coniunguntur æquè principaliter,ita vt vnumquodque regatur suis legibus, quemadmodum regebatur ante vnionem; considerari debent, ac si essent omninò separata; vt notat Belluga vbi supra; & persona Regis, quamuis vna, subit vicem duorum Regnum; discreta enim sunt Iura, quamuis in vnam, & eadem personam concurrant; *l.tutorem*, 22.*ff. de ijs, quib. vt indignis* & in omnibus, & per omnia de illis iudicatur,quasi essẽt subdita diuersis Regibus, iuxta celebrem Bartoli doctrinam *in leg.si conuenerit,*18.§.*si nuda,num.*1.2.& 3.*ff.de pignorat. act.* quam sequutur Gregorius Lopez *in l.*27.*tit.* 7.*par.*1.*gloss.*3.*in l.*4. per textum ibi *tit.* 12.*eadem par.*1. *glossa* 1.& *seqq.*& *in l.*7.*titul.*20.*par.*3.*gloss.*3.Rolandus à Valle *tractat.de lucro dotis, quæst.*85.*ex.num.*2.Azeuedus *in rubric.tit.*2.*num.*215.*lib.*6.*recopilat.* Guttierrez *libr.* 3. *practicar.q.*17.& 18. *ex num.* 215. Gonzalez *in regul.* 8.

Thomæ Carlenalij de Iudicijs.

*Cancellar.glos.*5.§.7.*ex nu.*26.& *num.*119.*cum seqq.* Matienzos *in l.*1.*tit.*1.*lib.*5.*recopilat.glos.*6.Fuluius Constantius *in l.vnica, num.*159.*C.de classicis, lib.* 11. Menochius *cons.*165.*ex num.*7.*lib.*2. Barbosa *vbi supra,num.*142.*cum seqq.* Scipio Rouitus *cons.*102.*nu.*16.*lib.*2. qui alios allegat. Prædicta autem Regna Regis catholici Domini nostri vnita sunt æquè principaliter: quodlibet enim regitur suis proprijs legibus, quibus regebatur ante vnionem cum alijs, vt notat Gonzalez vbi supra num.132. ac per consequens quasi essent Regna sub diuersis Principibus constituta non est facienda remissio delinquentium ab vno ad alterum. Ita sentiunt Belluga vbi supra, Auendanus *respons.*40.*nu.*7.Peguera *decis.*66.*nu.*7.*in fine,* & *nu.*8. 9.10.& 11.Molinus *de brachio sæculari, libr.*3.*cap.*43.*ex num.*4.Barbosa *in d.l.hæres absens, & proinde,in articulo,de foro delicti, nu.*141.*ff.de iudicijs.*

830 Amplia secundò prædictam secundam limitationem, vt ex diuersis Regnis, & Principatibus non sit facienda remissio, etiam si Regna,& Principatus sint confederata. Ita sentit Bartolus *in leg. non dubito,* 7.*num.*3.*ff. de captiu. & in postlim. reuers.*Baldus *in l.exequutorem, num.*33. *C. de exequut.rei iudic.*Fulgosius *cons.*149.*nu.*1.Decius *in l.vltima, nu.*15.*ff.de re iurisdict.omn.iudic.*Barbosa *vbi supra.nu.* 135. *cum seqq.* Farinacius *in praxi, q.*7.*nu.*6.*vers. sed hac,* qui pro contraria sententia refert Bartol. & Bald. sed ego non video cur sibi persuaserit Bartolum esse in contraria sententia, cum solùm dicat ex statuto ciuitatis fieri posse, vt delinquentes in ciuitatibus fœderatis in illa puniantur, quod nullus negabit, vt rectè admonet Menochius *de arbitrar.lib.*1.*q.*100.*numer.*10. ex quo tamen nihil infertur contra conclusionem præsentis ampliationis. Ratio autem eius est, quam reddit Baldus, vbi supra, quoniam videlicet confœderatio non operatur plus, vel minus, quam dictent leges fœderis, & pacta confœderatorum; quod etiam notauit Angelus *in quæst.* 8. *renouata guerra, nu.*6.*in fine.* Ergo ex sola confœderatione non fit, vt debeat ex vno Regno ad alterum fieri remissio.

831 Limitanda tamen est primò ampliatio ista, vt dumtaxat locum habeat cùm tractatur de remissione rei facienda ex necessitate, quæ ex diuersis Regnis fieri non debet; secus dicendum est de remissione ex vrbanitate, & spontanea; hæc enim fieri solet ex voluntate Principum volentium suis fœderatis gratum facere. Cuius remissionis exempla referunt Decianus *tract. crimin.lib.*4.*cap.*17.*nu.*6.& Iulius Clarus *lib.*5.*sentent.* §.*fin.q.*38.*num.*3.*circa fin.* tametsi ibidem similes, gratias, & vrbanitatas reprehendat. Limitationem tradit Thessaurus *decis.* 90. *nu.* 4.Flaminius Cartarius *de exequut. sentent.capto bannito, cap.fin.num.*264.& 265. Farinacius *in praxi,dicta q.*7.*nu.* 32.& Molinus *de brachio sæculari, cap.*43.*num.*33.

832 Limita secundò eandem ampliationem, vt non procedat si in legibus fœderis aliter sit conuentum: nam tunc standum est conuentioni de remissione facienda ex diuersis Regnis. Ratio est, quia pacta sunt seruanda, *l.* 1.*in principio, l.iurisgentium,* 7.§. *ait Prætor, ff.de pactis, c.* 1.*cap.qualiter, de pactis,* Ita sentit Baldus *in d. l. exequutorem, num.*33.Thessaurus *decis.*90.*dicto num.* 4. Clarus vbi supra Farinacius *dicta q.*7.*num.*6.*vers.sed hac,in fine,* Barbosa *in dicto articulo de foro delicti, ex nu.*136. & desumitur ex traditis à Menochio *de arbitrar. lib.*1.*q.*100. *ex nu.* 15.quemadmodum inter Regnum Castellæ,& Portugalliæ sunt leges, & confederationes de remittendis inuicem delinquentibus, videlicet *l.*5.& 6.*tit.* 16.*lib.* 8.*recopilat,* & inter Regnum Nauarræ, & Castellæ, *l.*7. *eodem titulo;* item inter Regnum Castellæ, & Aragoniæ, *leg.*8.*eodem*

titulo, in Codice additionum ad recopilatione, & inter Regna Castellæ, & Valentiæ pragmatica extrauagans Philippi IV. Domini nostri promulgata anno 1624. inter Regna Neapolis, & Siciliæ vltra farum *pragmatic. 3. 4. & 6. vbi de delict. quis debet conueniri*, inter statum Ecclesiasticum Pontificis, & Regnum Neapolitanum est pragmatica septima, & bulla Sixti V. anni 1585. in illa inserta, *de exulibus*, cuius meminit etiam Petra *ad Grammaticum decis. 26. nu. 1.* & Didacus de Mari *ad eandem n. 2.* est item bulla Pij V. inserta *in pragmat. 3. de persequendis malefactoribus*. De remissionibus inter Regna Castellæ, & Portugalliæ, meminit Gamma *decis. 279. & decis. 363.* Barbosa *vbi supra, num. 144. cum seqq.* de remissionibus inter statum Mediolani, & Mantuę, Surdus *cons. 270. lib. 2.* de remissionibus inter statum Mediolani, & Venetos, Clarus *dicta q. 38. num. 21. in fine*, & Chassenæus *in consuetud. Burgund. rub. 12. §. vnico nu. 14. in fine*; & tametsi vterque quęratur de Venetis, quod fidem non seruent, & promissis circà has remissiones præstandas, ac cætera omnia semper defuerit, & illis fidendum propterea non esse moneant, quasi ijs, qui sub prætextu boni semper aliquid latentis fraudis, & doli interius contineant; verum eos ab hac detractione, & nota, testatus semper fidem tueri, ac soluere, ac ideò illam illustrissimam Rempublicã tandiù inter tot hostes seruatam incolumem iustitia illam conseruante defendit, Baiardus *ad Clarum in d. quæst. 38. num. 72.*

833 Prædictam autem limitationem secundam principalem existimant nonnulli sublimitandam esse vt procedat, & valere possit prædicta consuetudo non remittendi reos criminis ad locum delicti ex loco alterius Principatus, & Regni, cum reus potest puniri ab eo Iudice, apud quem degit: alioqui si Iudex, apud quem reus inuenitur, non possit reum punire ob delictum alibi factum, credunt esse remittendum ad locum delicti ex necessitate, quantumuis remissio petatur ex Regno, & Principatu diuerso. Ita sentiunt Panormitanus *in c. licet ratione, vltimo, nu. 23. de foro compet. & in cons. 24. num. 2. 1. par.* Iaso *cons. 121. ex nu. 4. vol. 1.* Boetius *decis. 29. nu. 6.* Grammaticus *decis. 26. num. 2. & 3.* Aufrerius ad Cappellam Tholosanam *decis. 320. num. 2.* Couarr. *in practic. cap. 11. num. 10.* Baiardus *ad Clarum dicta q. 38. num. 55. & 56.* & desumitur ex doctrina Baldi *in l. 1. num. 97. vers. tertius casus, C. de summa Trinitate, & fide catholica*. Rationem vero huius sublimitationis reddunt quoniam planè delictum impunitum maneret contra publicam vtilitatem, aduersus quam nulla consuetudo valere potest, si reus neque remitteretur ad locum delicti, neq; puniri posset à Iudice, apud quem degit, facilèque eluderet legum pœnas reus aufugiens, impunitatemque delicti consequeretur. Quæ ratio Molinus mouit, vt crederet, competentem esse quemuis Iudicem ad punienda delicta; aduersus communem omnium sententiam, & aperta iuris documenta, quod ille asseruit *de brachio sæculari cap. 40. num. 19.*

834 Ex qua prætensa sublimitatione inferuntur subsequẽtes quatuor conclusiones. Prima, vagabundum non esse remittendum ex vno Regno ad alterum; quoniam vbique puniri potest, & quicunque Iudex apud quem inuenitur, est competens ad eum puniendum, iuxta superius dicta, num 746.

835 Secunda, reum qui est originarius, vel domiciliarius in vno Regno, & deliquit in altero, non esse remittendum ad locum delicti, quoniam potest puniri in eo Regno, vbi habet originem, vel domicilium; quemadmodũ Neapolitanus in Hispania perpetrans homicidium, & aufugiens ad Regnum Neapolitanum, non erit remittendum ad Hispaniam, quoniam hic sortitur forum ex origine, vel domicilio.

836 Tertia, eum qui nec sit vagabundus, nec domiciliarius, aut originarius Regni, vel Principatus, in quem cõfugit cum in eo non sortiatur forum, aut ratione originis, aut domicilij, aut delicti in quibus delinquens dumtaxat puniri potest, est regula *l. 1. C. vbi de crim. agi oport.* esse remittendum ad locum delicti, etiam ad diuersum Regnum, seù Principatum pertinentem, iure communi attento, & seclusis legibus fœderis inter ea Regna, & Principatus.

837 Quarta, manifestè tametsi tacitè ex ijs omnibus infertur, & illis certo præsupponitur, vagabundum, domiciliarium, & originarium puniri posse, & accusari in eo Regno, vbi degit, vbi domicilium, aut originem habet, de delicto comisso in alio extraneo Regno. Quam quartam conclusionem expressiùs cæteris asseruit Couarruuias *in practic. dicto cap. 11. nu. 10.* Molinus *de brachio sæculari, lib. 3. cap. 43. ex numer. 15.* Gamma *decis. 53.* Castillo *decis. 158. libr. 2.* & insignis Præceptor meus Franciscus, Caldera *in l. à Diuo Pio, §. sententiam Romæ, num. 33. ff. de re iudic. in manu scripto*; quæ confirmatur sequentibus argumentis.

838 Primò superius adducto, quod aliter dicentibus delicta manerent impunita. Secundò, quoniam dum offensus postulat iniuriæ suæ, & læsionis incursæ satisfactionem, ratione & lege naturali lædens, & offendens tenetur eam præstare; est enim illius debitor, non secus, ac debitor esse ex contractu inito, vel alia causa ciuili; sed debitor pecuniæ fugitiuus potest pro debito coram quocumque Iudice conueniri, *l. aut Prætor, 30. §. si debitorem, ff. quæ in fraudem creditor.* ergo simili modo poterit coram quocunque Iudice offensus agere pro iniuria sua, & damno illato, etiam criminaliter. Tertiò, quoniam Iudex ex officio tenetur vnicuique potenti ius suum reddere; hoc est enim iustitiæ munus à iure naturali ortum, & vbicunque suam vim retinet: ergo etiam in Regno extraneo instante accusatore poterit reus puniri. Quartò, quoniam ad extraneum Regnum profugus censeri debet vagabundus, iuxta superius dicta, num. 720. in fine; sed vagabundus vbicunque puniri potest, vt etiam dictum est superius, num 746. ergo & iste profugus.

839 Sed subsistendum est, contrariam enim sententiam huic quartę conclusionis, quæ in prædictis omnibus videtur præsupponi, earumque fundamentum esse, imò pro delicto commisso in vno Regno, & Principatu, non posse quem puniri in alio Regno, sed securum esse, & liberum ab omni accusatione, & molestia, dum ibi degit, siuè sit originarius, siuè domiciliarius, siuè vagabundus, vel profugus veriorem existimo, quemadmodum visus magis receptam. Eamq; docet Baldus *in leg. cum quædam, 19. in princip. in prima lectura, num. 3. vers. extra quæro ff. de iurisdict. omn. iudic.* Fulgusius *cons. 149. num. 1. & 2.* qui dicit, ita consuetudinem quotidie obseruare, Cagnolus *in l. 2. nu. 76. ff. de origin. iur.* Thessaurus *decis. 90. num. 4.* Boetius *decis. 29. num. 6.* Barbosa *in d. l. hæres absens, 19. §. proinde, in articulo de foro delicti, ex num. 49. & ex num. 150. ff. de iudicijs*, Confirmat eandem doctrinam Baldi *in l. 1. nu. 53. C. de summa Trinitate, & fide catholica*, vbi ait territorium Florentinum esse liberum, & securum bannito Aretino, & ibi non posse, offendi. Item traditio Hyppol. de Marsil. *cons. 99. num. 27.* dicentis, banitum à ciuitate Venetiarum posse securè morari in ciuitate Paduæ, & si est bannitus à ciuitate Paduæ, posse morari Vincentiæ, vel

Vero-

Veronæ, vel in alijs ciuitatibus, quarum dominia sunt distincta.

840 Quæ sententia, vt funditus, & à radice explicetur, distinguendi sunt tres casus. Primus est, cum quis delinquit in vno Regno, qui in eodem habet domicilium, aut originem, & fugit ad aliud, ibiq; manet. In quo dicendum est, istum non posse puniri in Regno ad quod confugit. Ratio est, quoniam communis est, & concors omnium sententia desumpta *ex leg. 1. C. vbi de crimin. agi oport. & ex cap. vltimo, de foro competenti*, tribus locis criminis reum sortiri forum legitimum, & competentem, videlicèt, aut in loco delicti, aut in loco originis, aut domicilij, vt superiùs latè deduximus, & probauimus. Profugus autem in Regno extraneo, vbi degit, neque delictum commisit, vt præsupponimus, neque habet domicilium, aut originem. Ergo ibidem forum non sortitur, ac per consequens puniri non potest: nemo enim potest puniri nisi à Iudice competente, & legitimo, habenteq; iurisdictionem in ipsum.

841 Secundus casus est, cùm quis delinquit in vno Regno, & in alio habet originem, aut domicilium, ac post patratum crimen confugit ad Regnum, in quo domicilium, aut originem habet; qui casus tractatur à Gamma *decis.* 53. in qua refertur quidam Lusitanus deliquisse in Gallescia contra alterum Lusitanum, ac post confugisse in Lusitaniam, ibiq; accusatum ab altero regnicola offenso. De cuius decisionis declaratione, & limitatione, videndus est Barbosa, qui doctè dubitat de ea, & eam declarat *in l. heres absens, §. proinde. in articulo, de foro delicti, ex n. 55. ff. de iudicijs* & est planè casus difficilior, præsertim præsupposita doctrina superius à nobis approbata, ex num. 735. posse quem inquiri, & accusari in loco domicilij, aut originis, de delicto patrato extra suum domicilium aut originem. Sed dicendum est, non posse hoc casu reum inquiri, aut accusari de delicto extra Regnum commisso, in eo Regno, in quo domicilium, aut originem habet. Ratio est, quia accusatio criminalis, & inquisitio, quæ in eius locum subrogatur, respiciunt vindictam publicam, & publicum interesse Reipublicæ; non priuatam vtilitatem, nisi minus principaliter, & secundario, quo differunt ab actionibus inuentis à iure ciuili ad priuatam vtilitatem, & ius priuatum in iudicio prosequendum. Notarunt Azo *in summa, nu. 1. C. de accusationibus*, additio ad Gloss. primam, *instit. de public. iudic.* & Angelus Aretinus *in rubrica, numer. 1. eodem titulo, & in tractat. de maleficijs, verb. etiam vestem calestem; num. 6.* Bartolus *in extrauaganti, ad reprimendum, num. 25.* Diuus Thomas *2. 2. q. 33. art. 1 in corpore, & q. 68. art. 1 in corpore, & art. 3. in corpore*, Angelus Clauasius *in summa, verb. accusatio, in principio*, Siluester *in summa, eodem verbo, accusatio, num. 1.* Caluinus *in lexico, verb. accusatio*, Duarenus *libr. 1. disputat. anniuersariar. cap. 37.* Vbesembecius, *in paratitla, ff. de public. iudic. nu. 3. & 5.* desumiturque ex traditis ab eodem Bartolo *in l. Agraria, nu. 3. ff. de termin. mot.* vbi ait actionem pertinere ad vtilitatem priuatam, accusationem verò ad vtilitatem fisci, & publicam; consentit Anastasius Germonius *de sacrorum immunitatibus, libr. 3. cap. 22. nu. 3. & cap. 15. nu. 69. & lib. 1. animaduersionum, cap. 19.* Farinacius *in praxi crimin. q. 4. nu. 32. vol. 1.* Sed Reipublicæ Regni, in quo degit, qui crimen in alio Regno commisit nullum interesse vertitur in punitione delinquentis, quoniam ipsa, neque in toto, nec in parte est offensa; siquidem postquam iure gentium introductæ sunt Regnorum diuisiones, & discreta sunt Imperia, distinctaque dominia, *l. ex hoc iure, 5. ff. de instit. & iur.* vbi notant Doctores; non efficitur vnum corpus Reipuplicæ ex diuersis Prouincijs diuersis Principibus superiorem non recognoscentibus subiectis, sed sunt velut plura corpora. Hoc verò differt vnũ corpus à pluribus, quod in vno corpore læsio vnius membri nocet toti corpori, & cætera membra afficit dolore, & compassione; qua similitudine vsus Cicero *Philippica 8. nu. 15.* ait: *Si quid in corpore eiusmodi est, quod reliquo corpori noceat, vri, secarique patimur, vt membrorum aliquod potius, quam totum corpus intereat: sic in Republica corpore, vt totum saluum sit, quidquid est pestiferum amputetur*: id verò cum diuersa sunt corpora neutiquam contingit; nam læsio membri vnius corporis diuersum corpus non afficit; ac per consequens cum rerum publicarum corpora diuersa sunt, læsio vnius membri, aut etiam totius Reipublicæ alteram non attingit, neque ex damno, aut iniuria, vnius altera læditur, quare nullũ eius interesse verti potest in supplicio delicti extra illius districtum patrati, ex quo nulla eius offensa resultat; quo fit, vt accusatio locum habere non possit: quod si accusatio non habet locum, neque inquisitio maiori cum ratione. Quò conferunt tradita à Baldo *in leg. cum quedam, in principio, in prima lectura, nu. 3. vers. extra quaero, ff. de iurisdict. omn. iudic.* vbi ait, maleficium considerari, non solùm respectu partium, sed etiam respectu Reipublicæ, & ideò non posse accusari quem, vbi non offendit; pro qua doctrina refert Speculatorem, eique subscribit Cagnolus *in l. 2. num. 76. ff. de origin. iur.*

842 Confirmatur, quoniam cùm nulla sit iurisdictio, aut potestas communis duobus diuersis Regnis, aut Principatibus, ac per consequens nulla communis lex, sed vnumquodque suis legibus viuat, cumque Iudex vnius non subiaceat legibus alterius, & in nullo Regno sit lex, quæ iubeat punire delinquentes Regni exteri, sed solùm delinquentes in illo eodem, vbi viget, & seruatur, & eos, qui intra territorium crimina patrarunt, cum extra territorium iura, & leges se non extendant, *l. vltima, ff. de iurisdiction. omn. iudic. quoniam de ijs, qui foris sunt nihil ad nos pertinet iudicare*, 1. Corinth. 5. *num.* 12. fit, vt nullus Iudex obligetur ad punitionem eorum, qui in Regno extero delinquerunt, cum Regni exteri tutela, & cura ad ipsum non pertineat.

843 Nec dicas, ideo posse puniri delinquentes in loco domicilij, aut originis, etiam cum in diuerso Regno delinquerunt, quoniam cuiusuis Reipublicæ interest Prouinciam suam malis hominibus purgari; quoniam tunc pertinet ad Iudicem animaduertere in facinorosos cum Respublica, cui præest, aut altera, quæ sit compars, & membrum eiusdem corporis ex patrato crimine, est offẽsa, vt desumitur ex Baldo *in l. 1. nu. 98. C. de summa Trinitate, & fide catholica*; secus cum Respublica offensa non pertinet ad idem corpus, tùm quia, quod ad hunc Iudicem attinet, non est censendus malus, qui sub eius potestate inculpatè vixit, quantumuis multa facinora in Regno extero patrarit; tùm etiam, quia alioqui dicendum esset, spectare ad Iudicem animaduersionem eorum, qui inter Tartaros, Turcas, aut Sinas, maleficia, furta, & homicidia cõmisissent, quod à nostris moribus, & totius orbis Christiani consuetudine alienum est, & prorsus inauditum.

844 Ex quibus infertur. Primò doctrinam à nobis superius traditam ex nu. 735. posse quem accusari in loco domicilij de delicto extra illud commisso limitandam esse, & accipiendam, cum locus domicilij, aut originis, & locus delicti sunt membra vnius, & eiusdem Regni, & Principatus, efficiuntque vnam vniuersalem Rempublicam

Thomæ Carleualij de Iudicijs.

Rempublicam sub vnamet potestate, & iurisdictione cōmuni: secus cum locus domicilij est constitutus sub diuerso Principato, vel Regno, diuersaque iurisdictione à loco delicti: tunc enim locum non habet ob rationes disparitatis superius notatas.

845 Secundò infertur, quod attinet ad crimina merè Ecclesiastica, dicendum esse, in quacunque Prouincia Christiani orbis commissa sint, posse à Iudice Ecclesiastico loci domicilij, aut originis delinquentis puniri Ratio est, quia tota Ecclesia orbis vna est, constituta sub vno Romano Pontifice, & quod consequens est, omnes Ecclesiæ particulares sunt membra vnius,& eiusdem corporis sub vno capite; quare cum vnum membrum offenditur redundat in totius corporis,& membrorum eius læsionem, damnum, & offensionem, in cuius læsionis satisfactionem, & vindictam potest ab Ecclesiastico Iudice procedi via inquisitionis,& accusationis contra criminosum. Quemadmodum ob eandem rationem superius numer. 828. diximus, remissionem ad locum delicti ex quauis Christiana Prouincia locum habere inter Iudices Ecclesiasticos, aut etiam sæculares, si remissio ab Ecclesiastico petatur implorato seculari bracbio. Inde fit, vt de crimine hæresis vbicunque commisso, quis in loco domicilij puniri possit, tametsi in eo loco nihil impium fecerit, vt notat post plurimos Iacobus Septimacensis *in catholic. institut. tit. 2. num. 15. & 16.* vbi huius rationis, & discriminis meminit Guido Papæ *decis. 202. num. 2.* Chassæneus *in consuetud. Burgund. rubr. 12. §. vnico, num. 17.* Conarruuias *in practic. d. cap. 11. num. 12.* vbi bene declarat, Borrellus *ad Bellugam rubric. 11. §. ex quo prædiximus, in additione, limit. 24.* Duenas *regul. 378. forum, limit. 7.* Molinus *de brachio sæculari, cap. 44. ex num. 7.* Decianus *tract. crimin. lib. 4. capit. 19. num. 23.* Farinacius *in praxi, quæst. 7. nu. 17.* qui etiam dicunt, hæreticum quemadmodum, & vagabundum, vbique puniri posse, iuxta *l. Arrianis, 5. C. de Hæreticis, & Manichæis.*

846 Tertiò infertur, tempore eo, quo omnes orbis cogniti Prouinciæ erant sub Imperio Romano, & sub vno Principe Imperatore, membraque vnius,& eiusdem Principatus, tunc remissiones ex quacumque ciuitate ad locum delicti, indistinctè locum habuisse, & difinitionem textus *in § si verò quis comprehensorum, in Authent. vt nulli Iudicum, collation. 9. cum similibus.* Atque item tunc temporis in loco domicilij, aut originis potuisse, quemque puniri de crimine extra suam Prouinciam patrato, iuxta dicta à nobis superius ex prædicto num. 735. tunc enim multo dispar ratio vigebat, ac hodie, cum videmus Prouincias orbis sub diuersis Regibus viuere, & in diuersos Principatus diuisas esse, quod adnotauit rectè Tuscus *liter. R. d. conclus. 152. nu. 16. tom. 6.*

847 Tertius tandem casus est, cum vagabundus in vno Regno delictum committit, ad aliud Regnum confugit: videbatur autem iste posse puniri in eo Regno vbi inuenitur, & quò profugit cum vagabundum, vbique puniri posse superius diximus numer. 746. Verùm dicendum est, neque vagabūdum in extero Regno delinquentem, qui post patratum delictum ad aliud Regnum confugit,& ibi accusari posse, aut puniri, sed securum esse,& tutum ab omni molestia, & accusatione, ob candē prorsus rationē, quam in superiori casu expendebamus. Etenim iurisdictio, & leges Principis offensi, & Reipublicæ ex hoc delicto læsæ, non extenditur vires, & potestatem suam ad locum, vbi vagabundus in extero Regno degit, ac per consequens ibi non potest procedi ad publicam vindictam, cum non sit offensa, in quam cadere possit. Etenim quemadmodum non potest priuatus vindictam quærere, etiam in iudicio, de iniuria alij priuato sibi non cognato facta, cum non possit ius alterius in iudicium deducere, *leg. loci corpus, 4. §. competit, ff. si seruit. vindicet. l. res alienas, vltima, C. de rei vindication.* tractat latè Barbosa *in l. si alienam, 12. ex num. 5. circa medium, ff. solut. matrimon.* & Tiraquellus *in l. si vnquam, verbo, reuertatur, ex num. 356. C. de reuocand. donation.* ita non potest quoque vna Respublica neque eius nomine Iudex illi Præpositus, de iniuria, & offensa, alteri Reipublicæ facta ad se nullo modo pertinente vindictam sumere, & satisfactionem quærere. Ideò cum diximus, vagabundum vbique posse puniri, intelligendum est, si locus punitionis, & delicti sint sub eodem Principatu, non sub diuersis. Etenim Regna, & Principatus extranea, & sub diuerso Principe constituta, censenda sunt, velut asyla tribuentia securitatem, & saluum conductum ad ea confugientibus, non secus, ac Ecclesia, & loca sacra, immunitatem, & securitatem concedunt à pœna sanguinis ad se confugientibus, eosque tuentur, & defendunt, ne illi imponatur similis pœna, *l. præsenti, C. de iis, qui ad Ecclesi. confug. capit. inter alia, de immunitat. ecclesiæ,* esse enim similes inter se supradictos casus docet Angelus *in quæstion. 8. renouata guerra, numer. 6.* Socinus *in leg. 1. in principio, num. 13.* Crottus *num. 5.* Alciatus *num. 13.* Socinus Iunior *num. 70. & 71. ff. de adquir. possession.* Barbosa *in d. l. heres absens, §. proinde, in articulo de foro delicti, num. 156. ff. de iudicijs.* Imò, verò, & in Regno Castellæ olim fuisse multas ciuitates, & castra, quibus simile priuilegium, aut concessum fuerit à Regibus antiquioribus, aut ab antiquo tempore obseruatum, vt delictis obnoxios ad se confugientes tuerentur, & ab omni molestia, & vexatione aduersariorum illesos defenderent, colligitur planè *ex l. 1. titul. 16. lib. 8. recopilation.* vbi dicta priuilegia reuocantur: meminit Auendanus *titulo, seu tractatu de exceptionibus, nu. 19.* atque item in Regno Neapolitano similia priuilegia quibusdam locis esse concessa, & in ipsis obseruata, apertè præsupponit eodem argumento *pragmat. 1. vbi de delicto quis debet conueniri,* & notauit generaliter, loquens Decianus *tract. crimin. lib. 4. cap. 19. num. 25.*

848 Neque obstant, quæ superius nu. 838. pro contraria sententia adducta sunt; nam ad primum argumentum dicendum, est, non colligi ex hac sententia delicta manere impunita, quod publicæ vtilitati foret aduersum. Duobus enim modis potest contingere delicta manere impunita. Primo, quoniam à Legislatore illis pœna non sit imposita, aut non sint ab illo prohibita, sed permissa; aut quia incuria Iudicis, & conniuentia dissimulentur omissis necessarijs medijs ad illorum punitionem. Hoc autem esset maximum vitium, tùm legum, tum Magistratus, Reipublicæque maxima pernicies. Secundò, quoniam per accidens,& casu delicta non possint puniri, quia criminum reus aufugiat, vel latitet, aut tam occultè peccet, vt delictum probari non possit, hoc autem nullum est incommodum; diuina enim prouidentia disponente sine vllo Legislatoris, aut Magistratus, vitio qui omnem curam, & diligentiam, quam potest, adhibeat in purganda malis hominibus Republica, persæpè contingit, ne omnia peccata nunc suis plectantur pœnis: multa enim futuro iudicio reseruantur, sic docente Diuo Augustino, *lib. 1. de ciuitate Dei, cap. 8.* & D. Gregorio *lib. 5. moralium, cap. 15. & lib. 26. cap. 17.* Quemadmodum enim non ideò minus erant perfectæ Hebræorum leges, à Deo ipso institutæ, & dictatæ, quòd per illas statuebantur ciuitates illæ sea effu-

effugij; quo confugiebat rei homicidij, vt pœnam euaderent, in quibus securi degebant, & ab omni molestia liberi, Deuteronomij 4. *nu.* 41, *& cap.* 19. *nu.* 8. Iosue 20. *ex nu.* 2. Numerorum 35. *ex num.* 11. & hoc non erat relinquere maleficia impunita. Neque item iuxta iura, quæ hodie inter Christianos vigent, iudicatur dari maleficijs impunitas, quòd locis sacris fuerit concessum immunitatis, priuilegium, *ex d. l. præsenti, C. de ijs, qui ad Eccles. confug. & d. cap. inter alia, de immunitat. ecclesia*, quò possint malefactores confugere, & delictorum suorum pœnas euadere; ita similiter non est incommodum, eum qui post delictum confugiens ad extraneum Regnum, seù Principatum, quasi ad asillum se contulit, euadere pœnam delictorum suorum: ille enim per accidens, & casu consequitur impunitatem, eo quòd peruenerit ad locum, ad quem neque potestas legum, neque iurisdictio Regis, & iudicis loci delicti se extendit, in qua eum, tametsi velit, punire non potest; neque item Iudex Præpositus eidem loco, quoniam nullam causam habet eum puniendi, cùm non sit officij sui crimina vbicunque commissa punire. Quæ rationes consuetudine etiam receptissima, & omnium gentium moribus confirmatæ sunt, & approbatæ.

849 Secundò respondendum est, criminis reum, qui ad Regna extranea, exterosque Principatus profugus confugit, ac per ea loca peregrinatur, non manere impunitũ, eo quòd pœnam sanguinis effugiat; nam spectato iure communi, absens, si contumax perseuerat mulctatur amissione omnium bonorum, vt dixi superius num. 752, Iure verò Castellæ non solum pœna pecuniaria, sed capitali etiam damnari potest, vt dixi n. 753. Iure verò Neapolitano præter pœnam confiscationis tertiæ partis bonorum mobilium, quam ob contumaciam incurrit, banniri solet, & foriudicari, quæ sunt grauissimę pœnæ, vt dixi num. 754. Quid quod non parua pœna est exilium illud voluntarium, quod profugus sibi ipsi imponit si voluntarium dici potest; amissa patria, procul ab amicis, & consanguineis, interdum absens à liberis, & vxore; carissimi pignoribus, aduena, & peregrinus per extranea loca, expositus ignotorum iniurijs, improprijsque peregrinationis, iuxta sententiam Sapientis, Prouerbiorum 29. *nu.* 30. Hæc indicetur impunitas? imò verò pœna nõ exigua, vt *in l. aut facta, §. euentus, ff. de pœnis*. Iustum facinorosi supplicium existimauit hoc Demosthenes in oratione aduersus Aristocratem, dùm ait: *Facinorosi sat est, vt eorum, quos leserint, patria cedant, in aliorum ditionem, quibus nullam fecerunt iniuriam tutò commigrantes*. Neque enim futura erat aliena ab omni misericordia, & expers omni mansuetudinis, pœna ab ipso malefactore voluntarie suscepta, sed admixta debuit esse aliarum pœnarum effugio, vt ait Cicero in oratione duodecima pro Aulo Cecina, *num.* 100. *Cùm homines vincula, neces, ignominiasque vitant, quæ sunt legibus constituta, confugiunt, quasi ad aram in exilium*. Cum igitur exilium sit acerbissima pœna, fugaq; ipsa exilium sit, imò, & Græcis fugæ nomen exilium significet, vt aduocauit Budeus *ad d. §. euentus*, fit, vt impunitus censeri non possit, qui fugam arripuit, & si exilij suffugio sanguinis pęnam euaserit.

850 Ad secundum argumentum dicendum est, ex maleficio non esse quem debitorem pœnæ, quemadmodum ex contractu; nam ex contractus die ipso fit debitor, qui contraxit: at pœnam non debet delinquens, nisi ex die condemnationis, *l. si qua pœna*, 244. *ff. de verbor. significat*. Quo fit, vt fiscus nullum habeat ius in bonis rei ante condemnationem, vt docent Bartolus *in leg. post contractum*, 15. *num.* 16. Paulus de Montepico *num.* 13. *&* 87. *ff. de donationibus*, Alexander *in l. rescriptum*, 11. *ex num.* 8. *ff. de pactis*. Baldus *in l.* 1. *num.* 14. *C. de iure fisci, lib.* 10. *& in l. si quis post hæc, nu.* 4. *C. de bonis proscriptorum*, Io: Faber *in §. item si quis in fraudem, nu.* 7. *circa finem, versic. ad leg. aufertur, institut. de actionibus*, Thessaurus *quæstion. forens. lib.* 1. *q.* 85. Iulius Clarus *libr.* 5. *sentent. §. final q.* 78. *num.* 32, Caballus *resolution. criminal. casu.* 295. *nu.* 46. Bossius *diuers. tractat. tit. de bonorum publicatione, num.* 81. Tuscus *lit. F. conclus.* 385. Negusantius *de pignor.* 2. *par. membr.* 4. *num.* 115. *&* 116. Peregrinus *de iure fisci, libr.* 5. *tit.* 1. *nu.* 182. *& lib.* 6. *tit.* 6. *ex nu.* 12. Alfarus *de offic. fiscal. gloss.* 34. *num.* 133. *l.* 9. *tit.* 3. *par.* 5. *& ibi gloss.* 9. Ob quam rationem in delictis pęna ante condemnationem ad hæredes non transit, *l. ex iudiciorum*, 20. *ff. de accusat. l. si pęna*, 20. *ff. de pęnis*. Ergo cum ante condemnationem pœna non debeatur, etiam parti læsæ, nihil ipsa à reo petere poterit, & sic similitudo ex qua ducitur argumentũ eneruatur.

851 Ad tertium dicendum est, ad officium Iudicis spectare, vt ius reddat omnibus petentibus, verùm non esse ius accusatori accusandi reum profugum, aut etiam domiciliatium subditum ipsimet Iudici ob delicta facta extra Principatum, quia cum accusatio respiciat publicam vindictam, & hæc non possit sumi nisi de iniuria facta Reipublicæ propriæ, non extraneæ non poterit institui accusatio apud Rempublicam, cui iniuria facta non est, ad cuius Iudicem non pertinet vindicta Reipublicæ extraneæ, aut eius ciuium.

852 Ad quartum dicendum est, neque profugum esse vagabundum, cùm propter fugam non amittat domicilium, quod ante habebat, vt dixi supra num. 746. neque quantùmuis vagabundus esset censendus, posse puniri ob delicta in alio Principatu patrata, vt probaui num. 487.

853 Limita tertiò principaliter prædictam secundam conclusionem, & regulam, vt non procedat, neque remissio facienda sit ex necessitate ob leuia delicta, sed solùm ob grauia. Ita sentiunt Cynus *in Authent. qua in Prouincia, num.* 9. *in fine, C. ubi de criminib. agi oport.* Panormitanus, *in cap. vltimo, num.* 15. *de foro competenti*, Iacobus de Beluiso *in repetit. §. contrahentes, nu.* 79. *in cap. Romana, eodem titulo, in sexto*, Capella Tholosana *decis.* 320. & ad eam Aufrerius *num.* 2. Couarruuias *in practic. d. cap.* 11. *num.* 7. *vers. octauò*, Iulius Clarus *lib.* 5. *sentent. §. fin. q.* 38. *num.* 23. Duenas *regul.* 378. *forum, limitat.* 3. Auendanus *tractat. de exceptionibus, numer.* 17. *vers. quod sublimius*, Follerius *in constitut. Capitaneorum, num.* 52. 60. 61. *&* 62. Tuscus *liter. R. conclus.* 152. *num.* 11. Chassenæus *in consuetud. Burgundiæ, rubr.* 12. *§. vnico, ex num.* 7. Peguera *decis.* 66. *num.* 16. Decianus *tractat. crimin. lib.* 4. *cap.* 19. *num.* 5. Farinacius *in praxi, d. q.* 7. *num.* 36. Bertelus *ad Bellugam in speculo, rubric.* 11. *§. ex quo prædiximus, in additione, limitat.* 4. Barbosa *in dicto articulo de foro delicti, num.* 104. *&* 105. Adduunt isti Doctores neque in grauibus, & atrocibus delictis esse locum remissioni, si agatur ciuiliter: quoniam cessat remissionis ratio, nempè publicum exemplũ, solatiumq; iniuria affectorum; ideoque in delictis leuibus remissionem denegandam credunt, quia causæ similium delictorum ciuilibus æquiparantur. Item quia expensæ remissionis superarent iustam leuis criminis pęnam.

854 Contrariam sententiam iure Castellæ locum habere, & sequendam esse, quinimò in delictis etiam leuibus, locum esse remissioni ad locum delicti probat *l.* 1. *titul.* 29. *par.* 7. & ex ea notauit Auendanus *respons.* 40. *num.* 3. *versic. item aliud*, Azeuedus *in l.* 1. *per textum ibi, nu.* 4. *tit.*

t 6.lib.8.recopilat. Didacus Perez in l.2.tit.17.libr. 8. ordinamenti, glos.1.pagin.337. Molinus, qui id censuit æquius, attento etiam iure communi, & rem optimè tractat, de brachio sæculari, cap. 46. per totum, idemque seruandum esse, attento iure Neapolitano censuit Tapia in pragm. 1.num.5.& 6.vbi de delict. quis deb. conuen. & non dissensit Rouitus ibidem, num. 41. in fine.

855 Limita quartò, vt remissio locum non habeat, neque facienda sit, cùm Iudex minor, & inferior, eam petit à Iudice maiori, & superiori: nam tribunal superius non remittit ad inferius. Ita sentiunt Oldradus cons.124.nu.4. vers.tertiò remissio, Additio ad Guidonem Papæ dec.203. num.2. verb. sextò, Chassæneus in consuetud.Burgund.rubr. 12. §. vnico.num.16. Auendanus respons.40.nu.6. Couarruuias in practic. cap.11.nu.9. vers.vndecimò, erit, & num. 10. vers. decimotertiò, Azeuedus in l.1.num.50.tit.16.lib. 8. recopilat. Bouadilla libr.2. politic. cap.13.nu. 69.in fine, Barbosa in l.hæres absens, 19.§.proinde, in articulo de foro delicti, nu.106.ff.de iudicijs, Molinus de brachio sæculari, cap.43.num.25. Farinacius in praxi, q. 7.num.33. Regens Tapia in d.pragmat.1.num.34.vbi de delict.quis debet.conuen. lib.3.Iuris Neapolit.rubr.6. Nouarius ad pragmat.Regn. Neapolit.collecta,222.num.18.& 21. Probat suam sententiam Oldradus ex textu in l.ad cognitionem, ff.quib.ex caus. in poss.eat. & in l.ad Principem, ff.de appellat. & in Authent. de appellat. & intra, qua tempor.cap.3.seù §.illud etiā, quos tamen textus Decianus tractat. crimin.libr.4.cap.19.num. 9. ab hac limitatione recedens relato in eandem sententiam Baldo in l.& in priuatorum, vltima, num.12. Cod.si à non compet.iudic. ait agere de appellationibus, non de remissionibus, in quibus multum diuersa ratio viget.

856 Sublimita tamen primò prædictam quartam limitationem principalem, vt procedat quoties tribunal superius, seù superior Iudex potest aduocare casus tribunalis, seù Iudicis inferioris, & quoties causæ ad idē superius tribunal per appellationem deuoluuntur; tunc enim poterit causam retinere apud se cuiuscunque appellationis, & grauaminis occasione, & reum non remittere; secùs erit, si causam aduocare non possit; nam tunc debebit remittere reum, etiam ad tribunal inferius. Ita sentiunt Couarruuias, Azeuedus, Bouadilla, & Farinacius, relati numero præcedenti. Qua sublimitatione præsupposita, possunt conciliari Baldus, & Decianus, cum Oldrado, & cæteris. Inde fit, vt cum supremum Regium Castellæ Cōsilium, non soleat aduocare causas tribunalium inferiorum, quorum appellationem regulariter deuoluūtur, non ad ipsum Regium Consilium, sed ad Regias Cancellarias etiam à Iudicibus delegatis ab ipsomet Consilio, iuxta l.20.21.& 24.tit.4. & l.11.& 12.tit.5.lib.2. recopilation. soleat remittere reos carceratos ad Iudices inferiores ab ipsomet Consilio delegatos, vt vidi aliquando decisum, & practicatum; Atq.ex eadem ratione existimo processisse decisionem supremi Indiarum Consilij me referente, iubentis remitti quendam reum captum in Regia Curia ad Iudicem delegatum ab ipsomet supremo Consilio, excitati per literas supplicatorias à prædicto Iudice missas, qui remissus est ad ciuitatem Regnum Prouinciæ Peruanæ. Quoniam appellationes Iudicum illarum Prouinciarum in causis tàm ciuilibus, quā criminalibus, non deuoluuntur ad prædictum supremum Consilium, sed ad Regias Cancellarias in prædictis Prouincijs residentes. Idemq; in Regno Neapolitano seruandū esse regulariter, postquam in eo non possunt aduocari causæ ex tribunalibus inferioribus à Iudicibus superioribus, ex pragmat. 2. & 5. vbi de delicto quis debet conueniri, & pragmat. 3. §.nos autem, de offic. Sac. Regij Consil. notarunt Petra ad Grammatic.decis.26.num.1.& 2. & Didacus de Mari num. 3.& seqq. quibus planè consonat Afflictis decis. 155.num.5.& 6.

857 Quando verò, & ex quibus causis habeat locum aduocatio causarum à tribunalibus, & Iudicibus inferioribus ad superiores Iudices, vide Rebuffum commentar. in constitut.Reg.tom.1. titul.de euocationibus, in præfationibus, ex num.11. & per totum, Couarruuiam in practic.cap.9. Andreas Gail obseruation.practicar. libr. 1.obseruat. 41. Auendañum de exequend.mandat.1.par.cap.19.num.2.& seqq. Sesse decis.117.2.par. Viuium decis.208.& num.5. Capiblancum in pragmat.3.ex num.142.de Baronibus, doctissimum Regentem Carolum Tapia decis.1.supremi Italiæ Senatus, præsertim ex nu.31.

858 Sublimita secundò de iure, & praxi Regni Neapolitani, (quæ sublimitatio colligitur ex præcedenti) vt quarta prædicta limitatio principalis non habeat locum, cum Baro petit remissionem a tribunalibus Regijs superioribus, vt à Magna Curia Vicariæ, seù Sacro Consilio; nam tunc facienda est, & fieri solet regulariter. Ita sentiunt Grammaticus decis.30.& ibi Didacus de Mari.num. 3. Franchis decis.66. & decis.426. & decis. 458. & decis. 529.& ad eas Additionatores, Flauius Amendola, Riccius, & Visconte; & ita sæpè practicatum se vidisse dicit Vrsillus ad Afflictis decis.155.nu.6.in fine, sentit Mastrillus de Magistratibus, lib.4. cap.16.ex num. 35.& in specie numer.41.& 42. Regens Tapia in pragmat. 1.num.34. Regens Rouitus ex nu.4.& ex nu.41. vbi de delict. quis debet conueniri, Anna singular. 120. Caranita ritu 205. ex num.3.& ritu 331.num.1.& 2. Baiardus ad Clarum libr.5. sentent.§.fin.q.38.num.60.& 61.& num.91. Giurba cons. 66.ex num.16. Capiblancus in pragmat.3.num. 153.& in pragmat.8.par.2.ex num.70. latè, & fere vsque ad finem, de Baronibus. Eamq; sententiam ego sæpissimè vidi vsu receptam in Sac. Cons. à quo rite interueniente ferè semper remissi sunt ad Barones vassalli carcerati in carceribus Magnæ Curiæ petentibus ipsis Baronibus.

859 Neque credas huic vsui contrariam esse decisionem 122. Antonij Capycij, vt crediderunt Vrsillus ad Afflictis decis.155.in fine, Tuscus liter.R. conclus.152.num. 15. qui planè errauit, dùm dixit, Magnam Curiam Neapolitanam nunquam remittere reos ad inferiorem Iudicem: nam prædicta decisio Capycij loquitur de Magna Curia Panormitana, non Neapolitana; quod etiam rectè animaduertit Franchis d.decis.426.numer. 3. iure reprehendens Vrsillum. Prædicta tamen decisio Capicij processit ex alia ratione longè diuersa: non quidem, quia tribunal petens remissionem erat inferius, sed quia illa Magna Curia habebat præeminentiam, ne continentia causæ diuideretur, & ideò in illo casu remissionem denegauit, quoniam ex remissione vnius ex multis delinquētibus, sequeretur diuisio continentiæ causæ, quod prædicti tribunalis præeminentiæ aduersabatur.

860 Ratio autem prædictæ limitationis est, quoniam Dominus directus non potest se intromittere in prima instantia in causis occurrentibus in territorio vassallorū, quibus concessit iurisdictionem in feudum, vt superius dixi multis relatis num. 794. quoniam tunc videtur concessa iurisdictio, non cumulatiuè, sed priuatiuè, & abdicatiuè, cum conceditur ex inuestitura feudali, præsertim cum ex pragmaticis Regni Neapolitani præcedenti numero relatis non possint regulariter suprema tribunalia euocare causas ab inferioribus Iudicibus neque eas apud se retinere.

861 Decla-

861 Declara tamen, & restringe prædictam secundam sublimitationem, vt quamuis regulariter superiora tribunalia Neapolitana debeant remittere causas ciuiles, & criminales ad inferiora tribunalia,& reos vassalos ad Barones: sint tamen multi casus, in quibus est deneganda, & denegari solet remissio Baronibus eam petentibus, quantumuis ampla habeant priuilegia: vt latius prosequuntur Franchis *decis.* 470. Rouitus *in pragm.* 1. *ex n.* 13. *vbi de delicto quis debet conueniri*, Mastrillus *decis.* 147. *& de Magistratibus, lib.* 4. *cap.* 16. *ex numer.* 214. Capiblancus *in pragmat.* 8. *part.* 2. *ex numer.* 102. *de Baronibus*, Giurba *cons.* 66. *num.* 20. *cum seqq.* omninò videndus; veluti si petatur remissio causæ criminalis rei non carcerati: vt notant Follerius *in practica criminali*, *verb. audiantur excusatores. num.* 63. Carauita *ritu* 205. *num.* 4. *& ritu* 269. *num.* 14. *&* 15. Petra *ad Grammatic. decis.* 26. *num.* 9. *&* 10. Capiblancus *vbi supra*, *numer.* 84. Baiardus *ad Clarum d. q.* 38. *num.* 91. An verò debeat constare de delicto cũ petitur remissio à Barone rei carcerati, vide Rouitum *in pragmat.* 1. *numer.* 41. *vbi de delicto quis debet conueniri*, vbi refert antiquum vsum supremorum tribunalium huius Regni fuisse, vt non remitteretur reum ad Baronem, nisi constaret de corpore delicti, quod dicitur, & de culpa rei: recentiori verò vsu receptum esse, vt vassallus remittatur ad Baronem, etiam cum de eius delicto non constat, imò etiam si esset absoluendus. In quã, item sententia fuit Regens Tapia *in eadem pragmatic.* 1. *num.* 6. *lib.* 3. *Iuris Neapol. rubr.* 6. quos sequutus est Capiblancus *vbi supra, nu.* 99. *&* 100. Deinde non esse locum remissioni ad Baronem, si delictum commissum fit à vassallo in ciuitate Neapolitana, vel suburbijs, aut Casalibus eius, docet Franchis *dec.* 129. Mastrillus *de Magistratibus lib.* 4. *dicto cap.* 16. *nu.* 154. Capiblancus *vbi supra, num.* 132. Nouarius *ad pragmat. Regni Neapol. collect.* 22. *numer.* 18. *& collect.* 223. *numer.* 31. Tandem vassallum Baronis contumacem contrauenientem præceptis Magnæ Curiæ, vel Regiæ Audientiæ, violantemq; eorum tribunalium banna, receptantemq; aduersus ea bannitos à prædictis tribunalibus, non debere remitti ad Baronem, sed eius causam remanere apud Regia tribunalia offensa, docet Franchis *dicta decis.* 470. dicens id esse receptum consuetudine semper approbata apud Sac. Cons. quãm sententiam videntur amplexi Chassenæus *in catalogo gloria mundi*, 5. *par. consíderat.* 24. *numer.* 195. Surdus *cons.* 152. *lib.* 2. Menochius *consil.* 604. *lib.* 7. Natta *cons.* 580. *num.* 14. 17. *& seqq.* Amadeus à Ponte *de laudemijs q.* 24. *ex num.* 27. Capiblancus *in dicta pragmat.* 8. *p.* 3. *ex num.* 213. *& num.* 216. *&* 2. *par. ex num.* 130. *de Baronibus*, tametsi in contrariam inclinet, Rouitus *in pragmat.* 1. *num.* 14. *de receptator. malefact. & in pragmat.* 2. *nu.* 23. *vbi de delict. quis debet conuenir.* Mastrillus *de Magistratibus lib.* 4. *cap.* 16. *nu.* 221. Quamuis contrarium, imò remissionem hoc casu esse concedendam ad Baronem, petentem, decisum esse videatur apud eundem Franchis *decis.* 434. quam decisionem sequitur Ponte *de potestate Proregis, tit.* 1. §. 3. *ex num.* 29. & iuxta eam contra prædictam decisionem 470. bis decisum referat Visconte, *addítione ad ipsam ad num.* 1. Item Follerius *in practica criminali, verb. audiantur excusatores, ex num.* 132. *& ibi num.* 134. vbi in eodem articulo varias decisiones refert secus repugnantes; eandem sententiam sequitur Bossius *tit. de pænis, num.* 25. Thessaurus *decis.* 138. & ibidem, Thessaurus filius *in consilio inserto post dictam decisionem*; eandem doctrinam amplectitur Rouitus *in pragmat.* 5. *num.* 2. *&* 3. *de administrat. Vniuersitat. & in pragmat.* 9. *nu.* 1. *& seqq. de empt. & vend.* Natta *cons.* 560. *ex num.* 5. *num.* 4. Peregrinus *cons.* 25. *ex num.* 3. *volum.* 5. Ponte *de laudemijs, dicta q.* 24. *ex n.* 30. limitans doctrinam generalem à se superius traditam. Quare in casu occurrenti altius cogitandum erit, expendendæque eius circumstantiæ, examinandæque adamussim Doctorum sententiæ, procurandumque vt concilientur, ne sibi ipsis sint aduersi, vt re vera plerique sui ipsorum immemores sibi videntur metipsis aduersari. Cæteros casus cumulauit Mastrillus *dicta decision.* 147. *& de Magistratibus, libr.* 4. *dicto cap.* 16. latissimè *ex numer.* 214. omninò videndus, & Capiblancus *in dicta pragm.* 8. *par.* 2. *ex nu.* 102. *de Baronibus, & vide ibi num.* 94.

862 Limita quinto principaliter prædictam secundam, regulam, & conclusionem, vt remissio facienda non sit, quoties verisimiliter timetur de Iudice requirente, eum in ea causa iustitiam non administraturum; quod duobus modis potest contingere. Primò, cum creditur, Iudicem per omissionem non punitorum delictum ob amicitiam cum reo, aut eius cognatis; aut ob nimiam rei potentiam, aut eius cognatorum, aut affinium, aut ob alias causas, aut fines. Secundò, cum existimatur, Iudicem nimis acriter, & seuerè puniturum reum, aut verius sub prætextu iustæ punitionis acerbam de eo sumpturum, vindictam, aut esse inimicum litigatoris. & vtroque casu debet denegari remissio Iudici eam petenti, etiam si alio, qui competenti, & legitimo. Ita sentiunt loquentes de, primo casu, Decianus *tractat. crimin. lib.* 4. *cap.* 19. *nu.* 24. *&* 27. Azeuedus *in leg.* 1. *nu.* 44. *&* 45. *tit.* 16. *lib.* 8. *recopilation.* Regens Tapia *in dicta pragmatic.* 1. *num.* 32. *vbi de delicto*, quo loco notat, quid seruetur de facto in tribunalibus Neapolitanis, vt videlicèt pro ea vice dumtaxat sine præiudicio priuilegiorum Baronis, causa retineatur apud Regios Iudices. Quam praxim testatur vsu receptam Marcus Antonius Surgens *de Neapoli illustrata, cap.* 15. *num.* 2. Ponte *de potestate Proregis, tit.* 3. §. 1. *ex num.* 19. & idem Tapia *in constitut. statuimus, num.* 34. *de offic. Magistr. iustitiar.* de eodem casu Mastrillus *dicta decis.* 147. *nu.* 23. *& ex num.* 32. *& de Magistratibus libr.* 4. *dicto cap.* 16. *ex num.* 225. *& num.* 258. Castillo *decis.* 157. *nu.* 19. *lib.* 2. Capiblancus *vbi supra, dicto num.* 102. *&* 103. Nonnunquam etiam cum causa erat remittenda ad Baronem, & oritur contra ipsum suspitio, solet Sacrum Consilium, decernere, vt Baro nominet Iudicem in ciuitate, qui causam definiat. De secundò verò casu agentes notant Oldradus *cons.* 124. *numer.* 2. *in fine* Chassenæus *in consuetud. Burgundiæ, rubr.* 12. §. *vnico, num.* 3. *vers. si verò non habet*, Peguera *decis.* 66. *num.* 20. Cardin. Tuscus *litera R. conclus.* 152. *num.* 10. Borrellus *ad Bellugan rub.* 11. §. *ex quo prædiximus, in additione, limitat.* 9. Giurba *cons.* 66. *ex num.* 20. omninò videndus, Freccia *de subfeudis, lib.* 3. *tit. de differentijs inter feuda quaternata, & de tabula, ex nu.* 36. Capiblancus *in pragm.* 3. *ex nu.* 153. *& in pragm.* 8. *dicto nu.* 102. *de Baronibus*, consonat Baldus *in cap.* 1. §. *si Iudex, nu.* 3. *de pace tenenda, & eius violator.* & Mastrillus *de Magistratib. lib.* 4. *dicto cap.* 16. *num.* 282. *&* 283. Neque enim æquum est Iudicem requisitum esse instrumentum vindictæ requirentis, eiusque iniurijs, & violentijs cooperari, conniuereque in satisfactionem sæuientis animi, cum cognoscit pœnæ non irrogatæ indignationem, non iustitiæ zelum, sed solam duritiam continere, idque probat elegans textus *in l. si pariter*, 9. *versic. quod si adhuc, ff. de liberali causa.*

863 Limita sextò, vt remissio locum non habeat, quoties reus remittendus petitur ad locum longè distantẽ: veluti

veluti si peteretur remissio ex Hispania, vel Italia ad Indiarum Prouincias sentit Angelus *in l. non est dubium, numer.3 ff. de custod. & exhibit. reor.* Auendañus *respons.40. nu.10.* Azeuedus *in l.3. num.57. tit. 16. libr. 8. recopilat.* Castillo *dicta decis.157. numer. 20. lib.2.* Regens Tapia *in pragmat. t.1. num.37. vbi de delicto quis debet conueniri, lib.3. Iuris Neapol. rubr.6.* Ex quo ait inoleuisse practicari Sac. Consil. vt cum petitur a Barone remissio rei carcerati in carceribus Magnæ Curiæ ad loca longe distantia in Regno præcipiatur illi, vt eligat Iudicem in ciuitate; quod in alijs quoque casibus fieri dixi numero præcedenti. Rationem reddunt isti Doctores, quoniam ab vna Prouincia ad alteram distantissimam, dura, periculosa, & grauis esset remissio, & expensæ magnæ fierent, ob quas euitandas multa in iure sunt statuta, vt *in leg. mediterranea, 9. C. de annonis, & tributis, lib.10.* præsertim si plus haberet dispendij translatio, quam esset pœna præsenti reo infligenda; & in eo casu proculdubio ex ratione legis amplectenda esset hæc limitatio. Cæterùm contrarium vidi practicatum in supremo Indiarum Consilio, à quo ex supplicatione Iudicis delegati ab eodem Consilio, (vt paulò ante retuli) quidam adulterij reus carceratus in Regia Hispaniæ Curia remitti iussus est ad ciuitatem Regum Peruanæ Prouinciæ tribus leucarum millibus, aut plus, ab ea distantem, non obstante huius limitationis doctrina, quæ in specie allegata fuit. Ea autem decisio ea ratione niti potuit, ne esset in rei potestate eximere se à Iudice delegato, spetialiter ad eius delictũ puniendum, & extrahere aduersarium in tam remotas Prouincias ad litigandum, qui ex prædicta ciuitate ad regiam Curiam venerat satisfactionem iniuriæ suæ postulaturus, maximis cum expensis, & instabat pro remissione cum in Hispania testes delicti non adessent, nec vlla eius probatio fieri posset. Hæ & similes rationes potuerunt mouere supremos illos Indices ad decernendam remissionem; præsertim cum non tractaretur de inferenda pœna pecuniaria, sed capitali, aut alia mariti arbitrio, & potestati à lege delata, probato adulterio, vt constat ex Castellæ, *l.1. tit.20. libr. 8. recopilation.* quæ fuerat antiqua lex fori, *in l.1. titul. 7. libr. 4. fori.*

864 Limita septimò attento iure Neapolitano, vt remissio locum non habeat cum reus est publicarum viarum grassator, latro, & disrobator, barbaro nomine, qui remissione denegata à quocunque Iudice puniri potest. Ita statuitur *in pragmatica quinta Caroli Quinti Imperatoris, vbi de delicto quis debet conueniri,* notat ad eam Regens Rouitus *ex num.1.* qui ibi *num. 3.* sublimitat in Neapolitanis, Franchis., *decis. 142.* Regens Tapia *in pragmatic. 1. num.38. eodem titulo, lib.3. Iuris Neapolit. rubr. 6.* Nouarius *ad pragm. Regn. Neapol. collectan. 225. num.1. & seqq.* qui sublimitat duobus modis. Et extende limitationem, vt procedat etiam in latronibus, qui more piratico in mari depredantur, iuxta egregiam animaduersionem Regentis Fuluij constantij *in l. vnic. num. 11. C. de classicis, libr. 11,* sequuti Vincentium de Franchis *dicta decis. 142.*

865 Tandem circa hæc oportet animaduertere remissionem cum petitur faciendam esse expensis accusatoris, si ille eam petierit, aut eo instante fuerit à Iudice loci delicti postulata; alioqui si ex officio petatur à Iudice requirente, ille, qui remissionem petit, ex publico ærario, eius expensas subministrabit. Ita sentiunt Baldus *in cap. nonnulli, 28. num. 19. de rescript. & in §. si Iudex, num. 1. de pace tenenda, & eius violator,* Iaso *in l. à Diuo Pio, 15. §. sententiam Romæ, num. 2. ff. de re iudicat.* Afflictis *in const. Capitaneum, numer. 13 lib. 1. rubr. 41.* Follerius *in constitut. Capitaneorum, num. 72.* Couarruuias *in practic. d. cap. 11, num. 11.* Franchis *decis. 332. numer. 4.* Boerius *decis. 303. num. 12.* Borrellus *ad Bellugam in speculo, rubric. 11. §. ex quo prædiximus, in additione, limitat. 29.* Vrsillus *ad Afflictis, decis. 71. num. 2.* Regens Tapia *in d. pragmat. 1. nu. 51. vbi de delicto.* Probatur ex generali doctrina, actum eius expensis esse expediendum, cuius causa geritur, seù expensis petentis eum actum fieri, *l. sed etsi hæreditas, §. 1.* vbi notat Baldus *num. 1. ff. ad exhibend. l. cum sæpè, 17. Cod. de erogat. militar. annon. libr. 12.* tradunt Menochius *de arbitrarijs, libr. 2. centur. 3. casu 228. num. 5.* Mesia *in pragmatica taxæ panis, conclusione prima, num. 68.* Franchis *vbi supra, num. 3.* Parladorius *libr. 2. rerum quotidianarum, cap. final. 5. part. §. 10. num. 28.* Riccius *collect. 215.* Quod verò ex officio petens Iudex remissionem expensas ex fisci rationibus subministret, probatur ex textu *in l. mulier, in opus, 6. ff. de captiuis, & postlim. reuers.* At iure Regio Castellæ *ex l. 3. in fine, titul. 16. libr. 8. recopilat.* statutum est has expensas ministrandas esse ex bonis delinquentis, si bona habeat; alioqui ab accusatore pro remissione instante; quod si neuter habeat bona, præstandas esse ab ærario eius loci, vbi capitur reus criminis. Ad quam sententiam etiam iure communi attento accedit Carauita *num 235. ex numer. 13.* Molinus *de brachio seculari, cap. 47.* Farinacius *in praxi, dicta quæstion. 7. numer. 39.* Decianus *tractatu criminali, libr. 4. cap. 19. num. 19.*

866 Reliquum erat, vt hoc loco ageremus de remissionibus, quæ petuntur allegata exceptione fori declinatoria: circa quas nihil hic dicendum occurrit, præterquam quòd cum illi omnes qui gaudẽt foro priuilegiato, quos retulimus quæstione præcedenti, capiuntur à Iudice incompetenti, vel ab eo proceditur criminaliter aduersus ipsos; ipsi solent allegare suum priuilegium, iuxta textum *in l. si quis ex aliena, 5.* & ibi tradita à Doctoribus, *ff. de iudicijs, et in l. ex quacunque, 3. ff. si quis in ius vocatus non ierit,* & cùm de ipso constat remittuntur ad suum legitimum Iudicem: hoc generale. Cæterum quòad remissionem Clericorum, præsertim ordinibus minoribus initiatorum, ad Ecclesiasticos Iudices, nihil noui dicam: decreui enim me non disceptatorem, & censorem, sed historicum, & relatorem duntaxat gerere. Iuxta Castellæ praxim, cum agitur de remittendo Clerico, & quæstione clericatus ad effectũ remissionis, seruatur decisio textus *in cap. si Iudex laicus, 12. de sentent. excommunicat. in sexto,* cum traditis à Couarruuia *in practic. cap. 33. ex num. 1.* Paz *in praxi, tom. 2. prælud. 2. nu. 9.* Azeuedo *in l. 1. num. 53. & 54. titul. 16. libr. 8. recopilat.* Guttierrez *libr. 1. pract. quæst. 6. num. 2.* Bouadilla, qui cæteros allegat *lib. 2. politicæ, cap. 18. num. 106.* Cancer *variarum resolutionum, par. 2. cap. 2. num. 129.* quæstio enim clericatus, & immunitatis agitatur coram Ecclesiastico Iudice, qui cognoscit an sua sit iurisdictio. Qua in re manifestè lapsus est Augustinus Barbosa post hæc scripta æditus *in collectanea ad dict. cap. si Iudex laicus, num. 3.* dùm Hispaniæ tribuit vsum contrarium, & opinionem contrariam Couarruuię, qui loco citato apertè testatur Castella practicari textum prædictum canonicum. In Gallia tamen hoc non ita seruatur, imò quęstio de clericatu ad effectum remittendi Clericum, agitur coram sæculari Iudice, qui iudicat remittendum, vel non remittendum, vt tradit Guido Papæ *dec. 138.* & alij; idem seruari in Ducatu Mediolanensi refert Clarus *libr. 5. sentent. §. final. q. 36.*

q.36.num.21. item in Regno Portugalliæ, iuxta ordinationes eius Regni, *lib. 2. tit. 1. §. 15.* refert Barbosa *in leg. Titia, 35. num. 31. ff. solut. matrimon.* idem similiter obseruatur in Regno Neapolitano, *ex ritu 235.* & ibi notatis á Carauita, *ex numer. 4.* Tapia ibidem, *lib. 1. Iuris Neapol. sub rubr. 3.* Vincentio de Franchis *decis. 189. ex numer. 1. decis. 329. ex numer. 4. & decis. 463. num. 3.* & ibidem Addentibus, Viuio *decis. 512. ex n. 13. lib. 3.* qui ritus me teste est in viridi obseruantia receptus quotidiana praxi á nemine ignorata. Huius autem praxis rationem elegantissimam reddit Barbosa *in d. l. Titia, ex numer. 29. & dicto num. 31. & seqq. ad 37.* eamque defendit esse conformem iuri canonico, & deriuatam ex decreto Tridentini Concilij, *sessione 23. decreto de reformatione, c. 6.* & ex bullis Pontificum, indultis Regibus Portugalliæ, quarum similes concessas esse constat Regibus Castellæ, Galliæ, & Neapolis; de bullis Regum Castellæ meminit *l. 1. & 6. titul. 4. libr. 1. recopilation.* Couarruuias *in practicis, cap. 32. num. 1.* Auendanus *de exequend. mandat. prima parte cap. 22. ex num. 11.* Guttierrez *lib. 1. practicar. quæst. 5. numer. 8.* & Bouadilla *libr. 2. politic. cap. 18. numer. 102.* Sunt autem duæ, prior Alexandri Quarti, quam commemorant Auendanus, & Couarruuias; posterior Pij IV. quam refert prædicta *l. 1. tit. 4. lib. 1. recopilation.* De bulla concessa Regi Galliarum Francisco, á Leone X. meminit Boerius *decis. 69. numer. 13.* & Chassenæus, qui eam expresse, & integrè refert *in consuet. Burgundiæ, rubr. 1. §. 5. verb. sin la grace, num. 51.* & Decianus *tractat. crim. libr. 4. cap. 9. num. 88.* Bullam autem concessam Imperatori Carolo V. Regi Hispaniarum, & vtriusque Siciliæ, á Clemente VII. die 19. Ianuarij anni 1524. commemorat idem Decianus, ibidem, & eleganti commentario prosequutus est Ioannes Antonius de Nigris, post commentaria capitulorum Regni Neapolitani. De bullis Regum Portugalliæ, & alijs meminit Barbosa vbi supra num. 35. Ex quo decreto, & bullis in istis Regnis recessum esse credit ille num. 36. á practica iuris canonici antiqui, & á decisione, *cap. si Iudex laicus, de sentent. & excommunicat. in sexto.* Etenim cum ad effectum remissionis obtinendæ á laico Clericorum in minoribus ordinibus constitutorum, iuxta prædictum Concilij Tridentini decretum, & summorum Pontificum recentes constitutiones, ac bullas, non tam sit necessarius verus titulus ordinum, de quibus cum dubitatur, an sint ritè, & rectè collati, articulus, qui iuris est, pertinet proculdubio priuatiuè ad Ecclesiasticum, estq; ad eum remittendus; imò verò, & quæstio de falsitate tituli, seù bullarum clericatus Istenti ad eundem Ecclesiasticum debet remitti, vt tradit Regens Tapia *in dicto ritu 235. num. 2.* & desumitur ex traditis á Vincentio de Franchis *dicta decis. 189. ex num. 3. & decis. 329. num. 13.* sed potius necessaria sit quasi possessio Clericatus, consistens in gestatione habitus clericalis, & tonsuræ, & seruitio, exercitationeque ordinum, per certum, & determinatum tempus ante delictum, quæ in facto consistunt, de hoc facto poterit sæcularis cognoscere, & super eo pronunciare, quamuis quæstio iuris Clericatus, & veritatis tituli, seù Bullarum eius, propria sit tribunalis Ecclesiastici, tractat eleganter Marta *de successionibus, par. 4. quæst. 16. artic. 1. ex num. 49. ad 53.* Quibus accedit, quòd cùm per prædictas bullas Portugalliæ sit concessa iurisdictio sæcularibus Iudicibus in Clericos in minoribus non gestantes habitum, & tonsuram in consequentiam eisdem videtur concessa facultas cognoscendi, an sua sit iurisdictio hæc Barbosa *in d. l. Titia num. 29. 31. & 36.* omninò videndus. Cui eidem sententiæ consentire videtur Iulius Clarus *lib. 5. sentent. § final. quæst. 36. numer. 14. in fine*, & Pereira *de manu regia, 2. p. c. 44. ex nu. 3.* ad textum autem *in d. c. si Iudex laicus*, optimè respondet Barbosa *in dict. l. Titia, ex num. 27.*

SVMMA SECTIONIS Tertiæ.

867 Referuntur Doctores tractantes de præuentione.
868 De ea proponuntur quatuor difficultates.
869 Traditur præuentionis diffinitio.
870 Præuentio est duplex, alia à Iudice, alia quæ fit à parte.
871 Præuentio Iudicis, aut est verbalis, aut realis.
872 Præuentio locum habet inter Iudices habentes parem iurisdictionem insolidum circa aliquam causam.
873 Præcedens regula ampliatur vndecim modis remissiuè.
874 Limitatur duodecim modis, remissiuè.
875 Præuentio potest considerari quoad diuersus effectus, & quoad quem consideretur in præsenti.
876 Præuentio non inducitur ex sola productione libelli in actus.
877 Per mandatum Iudicis describenda inquisitionis, aut inquisitionem ipsam registratam non inducitur præuentia.
878 Per summariam delicti probationem, inducitur præuentio, ex multorum sententia, sed contrarium est verius.
879 Per citationem verbalem legitimam fit præuentio.
Mandatum de in ius vocanda, nisi sequatur citatio actualis, non inducit præuentionem quoad effectum præferendi Iudicem, sed solùm quoad effectum perpetuandi iurisdictionem, quod tamen limitatur ibidem, relata decisione Sacri Consilij.
Ex actu nullo, nullus sequitur effectus.
880 Citationem, vt inducat præuentionem, non opportet esse trinam, aut peremptoriam, sed sat est esse vnicam.
881 Per citationem realem, seù capturam personæ, inducitur præuentio. Fortior est actus facti, quam verbi.
Per citationem verbalem, dicitur præuenta causa, per realem, Verò, persona.
882 Captura facta propria auctoritate, etiam licitè non inducit præuentionem.
883 Citatio realis facta prius ab vno Iudice, quàm ab altero fiat verbalis, præfertur verbali.
Cum eodem tempore fiunt à duobus Iudicibus citatio verbalis, & realis, præfertur realis.
Item cum sumus in dubio, quæ nam fuerit prior.
884 Citatione verbali præcedenti realem, præfertur realis, secundum communiorem, & veriorem sententiam.
885 In contraria sententia, qui fuerint, imò præferendam verbalem reali.
886 Prior sententia Rebus publicis est vtilior, & in Regno Castellæ lege approbata.
887 Præuentio efficacior, etiam si posterior, vincit priorem præuentionem minus potentem.
888 Citatio realis facta in fraudem prioris citationis verbalis, non est præferenda verbali.
Captura affectata non iuuat ad præuentionem.
Beneficia iuris affectata, prodesse non solent.
889 Per confessionem in iudicia criminali factam fit præuentio.
890 Citatio personalis inducit præuentionem, comparatione citationis factæ domi, si vtraque fiat eodem tempore.
891 Iudex procedens per accusationem, præfertur Iudici prius procedenti per inquisitionem cæteris paribus.

Ac-

Accusatio est remedium ordinarium, inquisitio extraordinarium.
Remedium extraordinarium cessat accedente ordinario.
Inter Iudices iurisdictione dispares, non operatur præuentio, inducens accidentalem prælationem.
Causa naturalis præualet accidentali.
892 Præceptum Iudicis iubentis reum non recedere ab aliquo loco, quoniam vult venire ad eum visitandum, vel inquirendum inducit præuentionem.
893 Ex citatione prius facta inducitur præuentio, non ex sententia prius lata.
894 Præueniens causam circa mandatarium, vel vnum ex multis delinquentibus, censetur eam præuenisse contra mandantem, & alios eius delicti socios.
Causæ continentia non est diuidenda.
895 Procedens pro delicto grauiori, præfertur Iudici procedenti prius pro delicto leuiori.
896 Data paritate temporis inter Iudices citantes, quis præualere debeat, remissiuè.
897 Obligatio guarentigia, aut penes acta, an inducat præuentionem, remissiuè.
898 Primus effectus præuentionis est, vt per eam perpetuetur iurisdictio delegati.
399 Secundus effectus consolidari omnem iurisdictionem, quam habent plures Iudices, & eam appropriare præuenienti.
Non potest sæpius quæri de delicto eiusdem, neq; vnus reus coram diuersis Iudicibus vexari.
Iudicium finem habere debet, vbi initium.
Regulare est, vt qui præuenit, præferatur in pars causa, & deciditur quæstio de palustris, & salmis sibi occurrentibus in angusta via.
900 Processus vtriusque Iudicis valet, non opposita præuentionis exceptione.
An possit quis sæpius pro eodem delicto puniri à diuersis Iudicibus, remissiuè.
901 Contumax apud Iudicem præuenientem, non potest iuuare se exceptione præuentionis, coram Iudice præuento.
902 Si contumax se sistat coram præueniente purgata contumacia, & refectis expensis exinde poterit se iuuare exceptione præuentionis.
903 In crimine hæresis non obstat exceptio præuentionis, quominus possit procedi à diuersis Iudicibus contra reum.
904 Aliæ limitationes, leg. vbi acceptum, ff. de iudicijs, remissiuè.
905 Præuentus Iudex si nolit obsequi inhibitioni præuenientis, quibus remedijs sit vtendum, remissiuè.
906 Facta præuentione non potest reus, neque actor, altero inuito, forum mutare, quòad litem captam, & præuentam.
907 Clericus, aut Religiosus, aut Miles, aut Scholaris, aut miserabilis, aut Neapolitanus facti, post præuentam causam, non gaudent foro priuilegiato.
908 Factus Clericus post citationem realem non gaudet priuilegio fori quòad personam.
909 Clericus factus post delictum, & carcerationem, existens extra carceres sub fideiussione, aut fugitiuus, gaudet priuilegio fori quòad personam, & referuntur decisiones Sacri Consilij.
910 Laica obligato sub guarentigia, facto Clerico, cuius Iudicis mandato, obligatio sit exequenda, & in quo foro.
911 Conueniendum esse reum coram Iudice, cui subijciebatur tempore obligationis contractæ, qui senserint.
912 In delictis inspicitur tempus delicti commissi, & status delinquentis, eo tempore, ad dignoscendum, quis sit futurus legitimus rei Iudex.
913 Reum conueniendum esse coram Iudice, cui subijcitur tempore exequutionis petitæ, verior sententia.
Obligatio penes acta non potest exequutioni mandari in Regno Neapolitano sine præuia accusatione, neque liquidari instrumentum sine præuia citatione.
914 Iure Castellæ non potest procedi via exequutiua sine citatione.
915 Actus Iudiciales necessarij ad viam exequutiuam, vt legitimè fiant debent fieri à Iudice competenti.
916 Præuentio est actus iudicialis.
Nec potest quis eximere se anticipatè à iurisdictione futura.
917 In contractu guarentigio alia pertinent ad essentiam contractus, alia ad exequutionem.
918 Obligatio guarentigia re vera est actus extraiudicialis.
919 Ex obligatione penes acta, vel guarentigia, non inducitur præuentio, etiam si possit exequutioni mandari sine vllo alio requisito.
920 In præsenti articulo à pari procedunt iurisdictio sæcularis, & ecclesiastica.
Refertur decisio Sacri Consilij.
921 Obligatio guarentia æquiparatur rei iudicatæ, quòad vim exequutiuam, non quòad alios effectus.
Obligatio guarentigia non reddit rem litigiosam.
Vis exequutiua ex obligatione guarentigia præscribitur diuerso tempore, ac vis exequutiua ex sententia.
922 Ex sententia non inducitur præuentio.
923 Falsum est, reum esse conueniendum coram eo Iudice, cui subijciebatur tempore contractus.
924 Quòad imponendam pœnam inspiciendum est tempus delicti non sententiæ.
Quòad legitimandum verò iudicium inspiciendum est tempus motæ litis, seù citationis.
Sola commissio delicti non causat præuentionem.
925 Sententia lata à sæculari aduersus laicum, qui ante exequutionem fit Clericus, an sit mandanda exequutioni à laico, vel exequutio debeat remitti ad Ecclesiasticum.
926 Exequutionem remittendam esse ad Iudicem, cui reus subijcitur tempore exequutionis, qui senserint.
927 Verius est, exequutionem posse fieri à Iudice, qui sententiam tulit legitimè.
928 Quandocunque iurisdictio Iudicis confirmatur quòad cognitionem, censetur confirmata quòad exequutionem.
929 Si lata sententia iurisdictio Iudicis cessaret, præuentio nullum haberet effectum.
930 Translata possessione rei litigiosæ, in tertium gaudentem priuilegio fori, an possit idem Iudex, qui sententiam tulit, exequutioni mandare.
931 Distinguuntur tres casus.
932 Sententiam latam contra reum, qui dolo desijt possidere, non posse exequutioni mandari contra tertium possessorem, eiusdem iurisdictionis, sententia Bartoli, & aliorum.
933 Verior est in hoc articulo pars affirmatiua.
934 Iudex, qui sententiam tulit, non potest eam exequutioni mandare aduersus nouum possessorem, rei litigiosæ, subiectum alienæ iurisdictionis priuilegiatæ.
Caput Regni, Conuentus, non habet locum contra Clericum successorem in possessione rei litigiosæ.
Instantia non transfertur in singularem voluntarium successorem.
635 Ex translatione rei litigiosæ, dominium non transfertur, verùm transfertur possessio.
936 Sententiam latam à laico Iudice posse ab eodē exequutioni
mandari

mandari propria auctoritate aduersus Clericum successorem rei litigiosæ, qui senserint, & referuntur quædam decisionem Sacri Consilij.

937 *Cum constat Clericum esse possessorem, non fit exequutio à laico, secus si fiat exequutio in re existimata laici damnati, per sententiam sæcularis, quam ipse laicus crederetur possidere.*

938 *Cum successor in re litigiosa est subditus alteri Iudici ordinario, quid dicendum, & resoluitur sub distinctione.*

939 *Hæres Clericus succedens post litem captam cum defuncto laico, alligatur instantia capta.*

940 *Perempta instantia noua lis inchoanda est coram Iudice priuilegiato rei, qui poterit petere se ad suum Iudicem remitti.*

941 *Id habet locum, siuè duret is, cum quo facta est præuentio, siuè succedat hæres.*

642 *Etiam si perempta instantia reuiuiscat per insufflationem spiritus vitæ, remittendus est reus ad forum priuilegiatum adquisitum post captum iudicium, ante vel post peremptionem instantiæ.*

943 *In tribunalibus inferioribus Regni Neapolitani, instantia ciuilis durat triennio, criminalis non perimitur.*

In tribunalibus Ecclesiæ instantia non perimitur.

In causis ciuilibus introductis in Sacr. Consilio instantia non perimitur.

In consistorio Principis instantia durat perpetuo.

Facta semel monitione ad dicendum instantia redditur perpetua, & immortalis, quidquid alij sine fundamento dicant.

944 *Priuilegium fori post litem cœptam superueniens, adquisitum ex facto, vel industria priuilegiati non iuuat, secus si superueniat ex concessione Principis motu proprio facta, & quomodo id accipiendum, remissiuè.*

945 *Finita prima lite cessat effectus præuentionis, et reus in noua lite conueniendus est, coram Iudice competenti.*

946 *Clericus obtinens sententiam à sæculari in concursu creditorum, & solutionem debiti cum cautione de restituendo, si conueniatur, pro auocanda pecunia soluta, vel possessione, an coram sæculari, vel coram Ecclesiastico debeat conueniri?*

947 *Cum agitur de reuocando decreto lato in fauorem Clerici remedio appellationis, nullitatis, aut restitutionis, causa tractanda est apud tribunal sæculare.*

Sententia Sacri Consilij habet exequutionem paratam, instar sententiæ Præfecti prætorio.

Remedium appellationis, & similium, non deuoluit causas, ex vna iurisdictione in aliam.

Causa appellationis est eadem cum prima causa.

Durante appellatione, supplicatione, nullitate, aut restitutione contra sententiam, censetur continuari prima lis, & non esse finita.

948 *Instantia appellationis quomodo sit diuersa.*

949 *Explicatur difficultas articuli.*

650 *Cum in sententia lata à laico pro danda Clerico possessione, vel facienda solutione, adijcitur clausula, saluis iuribus potioris creditoris, causa auocationis tractanda est, corã eadem Iudice, qui decreuit faciendam solutionem, aut immissionem in possessionem.*

Clausula, saluis iuribus, habet effectum, vt constituat rem integram, & reducat iudicium, ad eandem instantiam.

951 *Qui senserint contrarium, & quo fundamento.*

952 *Reijcitur eorum sententia, & fundamento satisfit.*

953 *Author æqua lance versatur inter iurisdictionem Ecclesiasticam, & sæcularem, nulli earum derogat.*

Præuentio, vt casus acciderit, pariter fauet vtrique iurisdictioni.

954 *Clerico agente coram laico super possessione, si laicus reseruat petitorium, ita vt lis non censeatur finita, petitorium est prosequendum in tribunali laico.*

955 *Obijcitur difficilis textus in cap. significauerunt, de iudicijs.*

956 *Refertur explicatio quorundam prædicti textus, qui credũt in illo agi de quasi possessione iuris patronatus.*

957 *Reijcitur, & ostenditur, in illo textu non agi de quasi possessione iuris spiritualis, sed temporalis, & prophani.*

958 *Distinguuntur duo casus, & satisfit difficultati ex prædicto textu, & n. 959.*

960 *Cum aliquis immittitur in possessionem, ex qua non efficitur verus possessor, si agatur de immissioni reuocanda, adeundus est idem Iudex, qui decreuit immissionem.*

961 *Cum Iudex decernit missionem in possessionem, vel iubet solui pecuniam, Clerico creditori, non adiecta clausula, saluo iure, si agatur de reuocanda possessione, vel auocanda pecunia, Clericus qui obtinuit conueniendus est coram Ecclesiastico.*

962 *Proponitur quæstio ex facto in quadam causa Sacri Consilij & refertur decisio.*

963 *Reijcitur tamen, & impugnatur prædicta decisio, & numeris sequentibus ad 967.*

SECTIO TERTIA.

De præuentionibus.

867 PRæuẽtionis materiam latè, & ex professo tractarunt Legistæ *in l. cum quædam*, 19. *in princip. ff. de iurisd. omn. iud. in leg. si quis postea quàm*, 7. *ff. de iudicijs*, *& in l. si pluribus*, 33. *ff. de legat.* 1. Canonistæ *in cap. proposuisti*, 19. *de foro compet.* Marianus Socinus *latissimè in d. cap. proposuisti, ex numer.* 7. Bossius *diuersorum tractatuum, tit. de foro compet. ex numer.* 79. Decianus *tractat. crim. libr.* 4. *cap.* 20. 21. *&* 22. & Farinacius *in praxi, quæst.* 7. *ex numer.* 52. Scaccia *de iudicijs causarum ciuilium, & criminalium, cap.* 12. *ex numer.* 57. Barbosa *in d. leg. si quis postea quàm, ex numer.* 6. Tuscus *liter. P. conclusion.* 646. *cum seqq.* Mascardus *de probationibus, conclusion.* 1233. *præuentio*, Antonius de Mattheis *de prorogatione iurisdict. ex num.* 32. *tom.* 3. *tract.* 1. *p.* Azeuedus *in l.* 10. *ex num.* 1. *tit.* 13. *lib.* 8. *recop.*

868 Occurrunt verò circa eam examinandæ quatuor difficultates. Prima, quid sit, & quotuplex? Secunda, inter quos Iudices, & quando præuentio locum habeat? Tertia, ex quibus actibus inducatur? Quarta, quos effectus operetur? quibus expeditis absoluemus sectionem istam.

869 Circa primam dicendum est, præuentionem iudicialem, de qua loquimur, esse anticipationem, seù præoccupationẽ vsus iurisdictionis alicuius Iudicis circa causam aliquam antequam alius Iudex circa eam iurisdictione vtatur. Atque hæc est melior præuentionis definitio, quam tradita à Mariano Socino *in d. c. proposuisti, nu.* 7. *vers. circa primum*, qui definit præuentionem per effectus suos, quem sequutus est Marta *de iurisdictione*, 2. *part. cap.* 2. *num.* 2. Consonat autem nostræ definitioni Decianus *d. cap.* 20. *num.* 1. & Calninus *in lexico, verb. præuentio*, ex Prateio, & Azeuedus *vbi supra, numer.* 2. *&* 3. Dicitur in ea, *anticipatio, seù præoccupatio*, loco, generis, quæ sub se comprehendit, aliàs etiam anticipationes, & præuentiones extraiudiciales, vt eam, qua ex pluribus ad eundem locum tendentibus aliquis prius peruenit,

cæteros

cæteros anteuertens: nam is præoccupasse, seu præuenisse dicitur. Qui prius cæteris nobis nuncium affert præuenisse dicitur, qui prius gratiam, collationemuè beneficij, aut officij postulauit, præuenisse dicitur. Qui honore prius alium prosequitur, honore præuenire dicitur, vt apud Paulum ad Romanos 12. num. 10. *Honore inuicem præuenientes*. Alijs item modis accipitur verbum *præuenire*, vt à Iurisconsult. *in l. 1. §. item si plures, ff. de in rem verso*, & ab Imperatore *in l. vnica, C. de thesauris, lib. 10.* Qui omnes comprehenduntur sub generali verbo præuentionis, seu præoccupationis. Additur in definitione, *vsus iurisdictionis*, loco differentiæ: nam hic sermo est de iudiciali præuentione in vsu iurisdictionis, non in cæteris, & hoc modo accipitur verbum *præuenire*, à Iurisconsul. *in d. l. si quis postea quàm 7. ff. de iudicijs*.

870 Est autem duplex præuentio, altera, quæ fit à Iudice, de qua agitur, *in d. leg. si quis postea quàm*, altera quæ fit à parte, cum litigans ipse coram Iudice producit suum ius, antequam illud producat suus aduersarius, de qua agitur *in d. lege pluribus, 33. ff. de legat. 1. & in lege si maritus 4. ff. ad lege Iul. de adulteris*, & ijs locis notant Doctores.

871 Rursus præuentio, quæ fit à Iudice est duplex. Altera verbalis, quæ fit verbotenus per decretum citationis verbalis, vel notificationem, seu intimationem ipsius: altera realis, quę fit per capturam personę, vt multis, relatis notat vbi supra Azeuedus *n. 6. 7. & 8.* post Mascardum *d. conclus. 1233. num. 8.*

872 Circa secundam difficultatē, videlicet inter quos Iudices, & quando præuentio locum habeat, constituenda est conclusio, & regula generalis: præuentioni locum esse inter Iudices, quorum singuli habent parem iurisdictionem insolidum competentem circa causam aliquam. Probatur ex textu *in l. si quis postea, 7. ff. de iudicijs, c. proposuisti, de foro compet. cap. cum omnes, 8. de offic. Iudic. delegat. in 6.* notat Romanus *consil. 412. pro habenda, nu. 4.* Marianus *in d. cap. proposuisti, num. 8.* Decianus *d. cap. 20. num. 3.* Azeuedus *in d. l. 10. num. 12. tit. 13. lib. 8. recopilat.* Barbosa *in d. l. si quis postea, ex nu. 3.* Cancer *variar. resolut. par. 2. cap. 2. nu. 204.* Tuscus *liter. P. conclus. 646.* Giurba *consil. 48. num. 41.*

873. Hanc regulam vndecim modis ampliat Decianus *d. cap. 20. ex nu. 4.* desumpta doctrina ex Marianus, & Azeuedus *ex num. 17.* Decianum sequutus, vt locum habeat inter Iudices Ecclesiasticos inter se, & seculares inter se, & inter Ecclesiasticos comparatione sæcularium in delictis mixti fori. Item inter Iudices habentes merum imperium, mixtum, vel simplicem iurisdictionem; inter ordinarios, & inter delegatos, Item præuentio locum habet in causis ciuilibus, criminalibus, spiritualibus, & prophanis. Item non solùm inter Iudices æquales, & pares iurisdictione, sed etiam inter maiorem, & minorem, dummodò minor non recognoscat iurisdictionem à maiori; de qua ampliatione vide Barbosam *vbi supra, ex num. 9.* de reliquis eundem Decianum, & Azeuedum.

874 Limitat autem duodecim modis, circa quos nihil dicendum occurrit, Decianum sequitur Azeuedus *in d. l. 10. ex numer. 36.* quos transcribere opus non est.

875 Circa tertiam difficultatem, ex quibus actibus inducatur præuentio, præsupponendum est ex doctrina Mariani Socini *in d. cap. proposuisti, numer. 15.* præuentionem posse considerari quoad diuersos iuris effectus, & articulos, omissisque alijs, qui ad rem non faciunt agere nos de præuentione quoad eum effectum, vt post eam Iudex, qui pręuenit, sic maneat competens in causa pręuenta, vt cęteris etiam competentibus pręferri debeat, possitque eos inhibere, ne in ea se vlterius intromittant.

876 Quo præsupposito dicendum est primò, præuentionem non induci ex sola productione libelli in actis citatione non sequuta. Ita sentit Marianus *in dicto cap. proposuisti, num. 16.* qui pro se refert Baldum *in leg. si quis postea, ff. de iudicijs*; quem tamen Balducum, vt a Mariano refertur, nunc non habemus; cum sequitur Decianus *tractatu criminali, libr. 4. cap. 21. num. 1.* Scaccia *de iudicijs, libr. 1. d. cap. 12. numer. 76.* Azeuedus *in d. leg. 10. num. 55.* Barbosa *in d. leg. si quis postea, num. 50.* tametsi verum sit libelli oblationem esse præparationem iudicij, vt docet textus *in leg. quemadmodum, 7. ff. de inofficios. testament.* Hoc tamen limitandum credit Marianus, quem Decianus, & Azeuedus sequuntur, si adesset statutum exequens productionem libelli litis contestationi, & iubens eam haberi pro litis contestatione.

877 Secundò, per mandatum Iudicis de scribendo capite processus, seu inquisitione aut, etiam per ipsam inquisitionem registratam non inducitur præuentio. Hæc enim magis est censenda voluntas præueniendi, quam præuentio. Ita sentit Baldus *in l. vnica, num. 15. in fine, C. de confessis*, Grammaticus *consil. 28. criminali, numer. 9. & 10.* Marianus *dict. num. 16.* Decianus *dicto num. 1.* Mascardus *dicta conclus. 1233. nu. 10. & seqq. volum. 2.* Azeuedus *in dict. l. 10. nu. 56. & 57.* Barbosa *in d. l. si quis postea, numer. 49.* Baiardus *ad Iulium Clarum lib. 5. sentent. §. final. quæst. 38. nu. 87.* Giurba *consil. 48. num. 38.* Farinacius *in praxi, quæst. 7. numer. 56. & 57.* Franchis *decision. 515. num. 11. & 16.*

878 Tertiò, si Iudex recepit testes pro summaria delicti probatione, & informatione, eosque examinauit, vt per inquisitionem procederet aduersus reum, videbitur præuenta iurisdictio. Ita sentit Marianus tametsi dubius, *dicto num. 16.* Decianus *num. 2.* Farinacius *dicta quæst. 7. num. 58. in fine*, Capiblancus *in pragmatic. 8. part. 2. num. 211. de Baronibus*, Mastrillus *decision. 210. num. 1.* Regens Rouitus *in pragmat. 1. nu. 78. vbi de delicto quis debet conueniri*, Giurba *dicto consil. 48. num. 39.* Allegat Marianus pro sua sententia textum *in leg. 1. §. non semper, ff. de appellationibus*, & Decianus ex illo transcribens, qui tamen textus non extat. Tamen Vincentius de Franchis *dicta decision. 505. num. 14. & 16.* & Scaccia *dicto cap. 12. num. 75.* dubitans de hac sententia, & in contrariam inclinant quam intrepidè tuetur Azeuedus *in dicta lege 10. numer. 61.* & Barbosa *in dicta leg. si quis postea quam, 7. numer. 51. & ibidem numer. 43.* statuit pro regula, nullum actum ante citationem inducere præuentionem; pro qua refert Baldum, Iasonem, Afflictum, Decianum, Mascardum, qui tamen non ita clarè regulam istam statuunt. Ego tamen eam verissimam existimo, eamque expressè tradit Antonius de Butrio *in dicto cap. proposuisti, numer. 6.* & latè probat Imola *in capit. licet vndique, ex num. 7. de offic. delegat.* Farinacius *consil. 214. num. 4. lib. 3.* referens decisionem Rotæ, & alios Doctores *in l. libertus aduersus, 15. per textum ibi, ff. de in ius vocand.*

879 Quartò, per citationem verbalem legitimam, dicitur facta præuentio; probatur ex textu *in lege cum quædam, 19. in principio, ff. de iurisdiction. omn. iudic. l. si quis postea, 7. lege vbi acceptum, 30. ff. de iudicijs, cap. proposuisti, de foro competent.* & his locis traditis à Doctoribus, *& ex l. 12. titulo 7. part. 3.* & ibi Gregorio *glossa prima*. Docet Marianus *in dicto cap. proposuisti, num. 17. & sequentibus*, Decianus *dicto cap. 12. num. 3.* Farinacius *dicta quæst. 7. num. 56.* Scaccia *dicto cap. 12. ex num. 58.* Azeuedus *in d. l. 10. num. 50.*

nu.50.tit.13.lib.8.recopilation. Afflictis *decision.219.nu.3.* Mascardus *de probationibus, dicto conclus.1233.præuentio, num.6.volum.2.* Tuscus *liter. P. conclus.246.num.1.8.9.& sequentibus,* Marta *de iurisdictione, par.2.cap.3.ex numer.1.* Franchis *dicta decision.505.n.15.* Riccius *collectan.1148.* Mastrillus *decision.210.num.1.* Cabedus *decision.142.nu. 1.4.& 6.1.par.* Ceuallos *de cognitione per uiam violentiæ, quæst.81.num.2.6.& sequentib.* Giurba *consil.48.num.38.* Capiblancus *in dicta pragmatic.8.p.tr.2.numer.212.de Baronibus,* Barbosa *in dicto l.si quis postea,7.ex num.22.vbi ex numer.24.* rationem reddit, quoniam post citationem lis dicitur pendere, & citatio est fundamentum iurisdictionis contentiosæ. Dixi, *per citationem*, quoniam mandatum de in ius vocando, seu decretum de citatione facienda, nisi citatio sit exequutioni mandata, & deuenerit in notitiam citati, seu in ius vocati, & ille actu sit in ius vocatus mandato Iudicis, non inducit præuentionem quoad effectum prælationis iurisdictionis, sed solùm quoad effectum perpetuitatis eiusdem, qui diuersus est, tametsi similis, vt optimè explicat, vbi supra Marianus *numer.19.* aotant Decianus *numer.7.* Scaccia *numer. 58.* Farinacius *num.60.* Barbosa *numer.32.& sequentibus,* Marta *de iurisdictione, 2.par.d.cap.3.ex num.14.* Pereira *de manu regia, 2.par.cap.57.num.9.* docet Iaso *in l.more,5. num.56.& 57.ff.de iurisdict. omn. iudic.* & probat textus *in cap.gratum,20.& in cap.licet vndique 30.* iuncta glossa ibi, *verb. vti non ceperit, de offic. delegat.* & Glossa *in cap.si à subdelegato, 14.verb.processum.eod.tit.in 6.* Quod tamen ita accipiendum, & limitandum est, vt si per eum, qui in iudicium vocandum esset, data opera fieret, ne citationis notitia ad ipsum deueniret, latitando, & dolo se subtrahendo, nihilominus ex decreta citatione, adhibita interim diligentia per eum, cuius interest, ad quærendum reum, & illi notificandum citationis decretum, censebitur inducta præuentio; quod probat textus *in clement.2. vt lite pendente,* vbi notat Glossa, *verb.factum,& verb.peruenerit.* Qua ratione motum Sacr. consilium me interueniente die 15. Martij 1628. denegauit remissionem ad Curiam artis serici, cuidam reo, qui post decretam citationem latitando distulerat, ne ad eius cognitionem perueniret, & interim se describi fecerat in matricula eorum, qui gaudent priuilegio fori prædictæ Curiæ. Dixi, *legitimam*, quoniam per citationem illegitimam, non inducitur præuentio, vt notant Archid. aconus *in c. non ita, numer.1.2. quæstion.6.* Marianus *vbi supra, numer.20.* Farinacius *num.61.* Decianus *num.4.* Azeuedus *num.41. & 43.50. & 51.* Scaccia *numer.60. & 65.* Gregorius Lopez *dicta glossa prima*, Octauianus Vestrius *in practica Romana, lib.3.cap.11.num.2.* & ad eum Grauatius *num. 5.litera B.* Cabedus *decis.142.num.5.prima parte,* Romanus *cons.413.nu.5.* Bossius *titulo de foro competenti, numer. 105.* & Barbosa *in d.l.si quis postea, ex num.60.* vbi numeris sequentibus explicat qualitates legitimæ citationis, & ibidem iterum *ex numer.74.* Giurba *consil.48.ex num. 35.* Idque probatur, tùm ex textu *in dicto cap. proposuisti, 19. ibi, à te legitimè citatus.* tùm ex eo, quod actu nullo, nullus effectus sequitur, nihilque oritur, *leg.4.§. condemnatum, ff.de re iudic. leg.non putauit, §.non quæsiuit, ff. de bonor. possess. contra tabul. l.non dubium, C.de legibus, leg.si aut nullum, C.de legitim. heredib. cap.illud, de iurepatronat. cap. non præstat, de regul. iur. in sexto,* & in specie citatio nulla nullum effectum operatur, Afflictis *decis.366.num. 15.& 16.* Antonius Gabriel *lib.2.commun.tit.de citationib. concl.3.*

880 Non est autem necessarium citationem, ex qua

Thomæ Carleualij de Iudicijs

præuentio nascitur, esse trinam, aut peremptoriam, sed sat est esse vnicam, vt docet Glossa *in clement.1. verb. citationes, de iudicijs, ex textu d.cap.proposuisti,* Archidiaconus *in d.cap.non ita num.1.2.q.6.* Angelus *in d.l.si quis postea.7.num.5.ff.de iudicijs,* & post Ioannem Andream, Butrium, & Panormitanum, notat Marianus *in d.cap.proposuisti, num.18.* Decianus *dicto consil.n.um.5.* Scaccia *dicto cap.12.n.64.* & Azeuedus *in d.l.10.num.63.*

881 Quintò, per citationem realem, seu capturam personæ inducitur etiam præuentio, idque maiori cum ratione, nam (vt vulgò dicitur) fortior est actus facti, quam verbi, *cap.dilecti,52.de appellationibus, leg.de quibus, in fine, ff.de legibus.* Ac per consequens, si per citationem verbo tenus factam fit præuentio, vt numero antecedenti dictum est, multò magis fiet per citationem realem, seu factiuam; imò verò per citationem verbalem dicitur præuenta causa per realem verò persona, vt docet Ioan. Andreas *in cap. 1.numer.20.de obligat. ad ratiocin. non ordinan.* quem sequitur Angelus *in d.lege si quis postea, num.4. in fine, vers. fallit, ff.de iudicijs,* Hanc quinetiam assertionem tradunt Baldus *in Authent. sed nouo iure, num.12.C.de seruis fugitiuis,* Ias. *in l.si domus,74.§.in pecunia, num.7.ff.de legat.1.* Marianus *in d.cap.proposuisti, num.21.* Mascardus *de probationibus, d.conclus.1233.præuentio, num.8.* Decianus *dicto cap.21.numer.8.* Scaccia *libr.1.de iudicijs, dicto cap.12. num.61.* Farinacius *dicta quæst.7.num.53.* Azeuedus *in d.l. 10.nu.7.& 92.tit.13.lib.8.recopilat.* Barbosa *in d.l.si quis postea, ex num.66.*

882 Hanc autem resolutionem, eo casu limitandam esse credunt multi, quo quicunque priuatus propria auctoritate aliquem caperet, quod multis casibus iure facere potest, veluti repertum in flagranti crimine, & in casu *l.1.C.de raptu virgin.& in l.si quis in seruitute ff.de furt.* per has enim capturas propria auctoritate factas, non dicetur facta præuentio. Ex istis sunt Butrius *in cap.1.num. 22.* Panormitanus *num.33.de iudicijs,* Decianus *dicto cap. 21.nu.18.* Azeuedus *in d.l.10. num.67.& 68.*

883 Quæ nam verò ex istis præuentionibus sit efficacior, & præferenda, an facta per citationem verbalem, an per realem, dubitationem habet. In qua exsistimo distinguendos tres casus. Primus est, cum citatio realis facta est prius ab vno Iudice, quàm ab altero fiat verbalis. Quo casu proculdubio, & absq; controuersia, citatio realis præferenda est, censendaque efficacior, & maioris momenti. Secundus casus est, cum vno eodemque tempore, vtraque citatio facta est à duobus diuersis Iudicibus, vno citante verbaliter, altero realiter capiente. Et in hoc casu similiter præferenda est citatio realis verbali, index, que citans realiter, citanti verbaliter, quemadmodum sentiunt Marianus *in d.cap.proposuisti, nu.21.vers. septimò quæro, & num.22.* Follerius *in practica criminali, rubrica audientur excusatores, nu.159.* Iulius Clarus *lib.5.sentent. §.fin.q.38.nu.28.* Decianus *tract.at.crimin.libr.4. dicto cap. 21.n.9.in fine,* Farinacius *in praxi d.q.7.nu.53.vers.limita primò,* Scac. *de iud. lib.1.c.12.n.61.* Eodemq; pertinet, cum sumus in dubio, quæ nam citatio prior facta sit: nam realis erit præferenda, idque ob eam rationem, quod efficaciùs operetur factum, quàm verbum, vt tetigimus numer.881. antecedenti.

884 Tertius tandem casus est, cum citatio verbalis præcedit citationē realem, qui est magis dubius. In quo prima sententia asserit, præuentionem per citationem realem, tametsi posteriorem præualere, & efficaciorem esse præuentione ex citatione verbali anteriori, illique preferendam. Ita sentiunt Angelus Aretinus *de maleficijs, verb.*

R

verb. Iudex commisit, num. 14. quem sequitur Alexander ad Bartolum in l. sepulchri, 6. numer. 3. ad verbum, secundo est videndum, ff. de sepulchro violat. Guido Papæ dec. 302. num. 4. Follerius in practic. crimin. rubrica, audiantur excusatores, num. 76. & nu. 151. in fine, Cæpolla de seruitut. rusticorum prædiorum cap. 26. de mari, alias cap. 108. num. 24. Hieronymus de Monte de finib. regend. cap. 25. numer. 13. Grammaticus dec. 30. num. 6. & in cons. crimin. 28. num. 42. Bossius tit. de foro competenti, nu. 97. & seqq. Grauatius ad practicam Romanam Octauiani Vestrij, lib. 3. cap. 11. num. 5. Medices in tract. de septem opusculis, opuscul. 5. numer. 34. circa finem, tom. 2. Mascardus dicta conclus. 1233. numer. 8. Antonius de Mattheis tract. de prorogatione iurisdictionis, num. 33. vers. quæritur, Igneus qui laté disputat in l. fideicommissum, 26. ex num. 236. & propriè 246. ff. ad syllanianum, Tepatus in compendio variarum, tit. 134. cap. 5. versic. finali, Azeuedus in d. l. 10. num. 8. & 92. tit. 13. lib. 8. recop. Mastrillus dec. 210. num. 8. Bouadilla libr. 2. politic. cap. 17. num. 164. Ceuallos in speculo, practicar. q. 678. n. 24. Card. Tuscus lit. P. conclus. 646. num. 7. & conclus. 647. numer. 1. Marta voto 235. num. 7. Cancer variarum resolutionum, 2. par. cap. 2. num. 208. Franchis dec. 505. ex num. 14. tametsi ibidem nu. 4. & 5. videatur inclinare in contrariam sententiam, Farinacius in praxi, d. q. 7. num. 53. qui dicit hanc sententiam communem, & veram, Capiblancus in pragm. tit. 8. p. 2. num. 214. de Baronibus, vbi ait hanc sententiam in praxi magis receptam, Ripol variarum resolutionum, cap. 1. n. 136. quam ante omnes videatur docuisse Baldus cons. 124. quidam cagnus, vol. 5. Fundamentum est illud idem, quod ante tetigimus, quod ex natura ipsa factum verbo præfertur, & effectus facti validior, & firmior esse debet.

885 Contrariam tamen sententiam, quinimo citationem verbalem præcedentem præferendam esse citationi reali, seu capturæ, Iudicemq; qui prius citauit verbaliter, censendum præuenisse causam, vt præferatur in cognoscendo, & procedendo, etiam illi, qui post carcerauit reum, seu citauit realiter, amplectuntur Marianus Socinus in d. cap. proposuisti, num. 23. de foro compet. vbi refert pro eadem Baldum in Authent. sed nouo iure, num. 12. C. de seruis fugitiuis, minus tamen fideliter, nam Baldus eo loco non profert verba à Socino relata, neque videtur pro hac sententia referri posse. Inclinat tamen in eam Augustinus Ariminensis ad Angelum, de maleficijs, verb. Iudex commisit, num. 15. qui dubitat de contraria Angeli sententia, pro qua dicit se nullum textum reperire. Ei adhæret Decianus tractat. crim. libr. 4. d. c. 21. num. 9. in fine, Scaccia de iudicijs, lib. 1. cap. 12. num. 63. Barbosa in l. si quis postea quàm, 7. num. 70. cum seqq. ff. de iudicijs, Marta de iurisdictione, p. 2. cap. 3. num. 19. & 20. Giurba cons. 48. num. 38. 39. & 44. Mastrillus decis. 210. num. 2. Pereira de manu regia 1. par. cap. 16. nu. 14. in fine, & iuxta hanc sententiam decisum in Sac. Consil. refert Galluppus in praxi, par. 2. c. 6. num. 98. Ratione probatur, quoniam vt communis est omnium Doctorum sententia, & nos superius n. 879. diximus, præuentio causæ fit per citationem verbalem legitimam. Ergo factæ præuentioni non potest per posteriorem capturam præiudicari, argumento c. factum legitimè, 73. de reg. iur. in 6.

886 Verùm à priori sententia recedendum non est, quæ vt proculdubio est magis communis, & vsu recepta, ita est verior, & in Regno Castellæ approbata, ex textu in l. 10. tit. 13. lib. 8. recopilat. estq; re vera Rebuspublicis vtilior, quo Iudices maiorem adhibeant diligentiam in capiendis delinquentibus, si sciant, se non esse compellendos, vt semel captos ad alios Iudices remittant, quasi oleum, & operam in eorũ captura adhibitam perdituri, sed si reos capiant, neque cognitionem delicti, neq; punitionem illis auferendam.

887 Neque obstat fundamentum contrariæ sententiæ: nam facilè respondetur, oriri quidem præuentionem ex citatione verbali legitima, verùm si post eam reus ab alio Iudice capiatur, vinci à posteriore præuentione ex citatione reali, priorem ex citatione verbali, quæ minus potens, & minus efficax est; ac per consequens prioris præuentionis nullam esse habendam rationem, sed præferendum Iudicem, qui realiter citauit.

888 Limitabis tamen prædictam primam sententiam, vt citatio realis, seu captura posterior citatione verbali, non sit præferenda verbali citationi, quæ causam præuenit, cum sit in fraudem citationis verbalis; videlicet cum est procurata à reo, & affectata. Veluti si post verbalem citationem ab vno Iudice factam se sponte iudicio sisteret, seu præsentaret coram alio, vel se carcerari fecisset ab eo, vt effugeret iudicium primi Iudicis, cuius integritatem fortè pertimescens, vereretur ne condignis pœnis seuerè afficiatur. Nam captura affectata non iuuat ad præuentionem, quemadmodum nec cætera iuris beneficia affectata prodesse solent, l. & qui data opera, 5. ff. ex quibus causis maiores, cum pluribus congestis à nobis quæstione præcedenti num. 559. & 638. Hanc limitationem tradunt Hippolytus de Marsilijs in leg. extra territorium, vltima, num. 202. & 203. ff. de iurisdict. omn. iudic. Bossius tit. de foro competent. numer. 98. Hieronymo de Monte de finibus regendis, cap. 25. num. 14. Tuscus lit. P. conclus. 646. num. 7. & conclus. 647. nu. 5. & num. 12. & conclus. 649. nu. 3. Cancer variarum resolutionum, 2. par. cap. 2. numer. 209. Scaccia de iudicijs, lib. 1. cap. 12. num. 62. & 63. Farinacius in praxi, dicta q. 7. num. 53. vers. sublimita primò, & nu. 64. Mastrillus d. decis. 210. num. 9. Giurba d. cons. 48. nu. 46. & 47. Regens Rouitus in pragmat. 1. num. 71. & seqq. vbi de delict. quis deb. conuen. Baiardus ad Clarum lib. 5. §. final. q. 38. num. 84. & 93. Azeuedus in d. l. 10. num. 46. & nu. 72. & 73. tit. 13. libr. 8. recopilat. Barbosa in d. leg. si quis postea quàm, 7. num. 88. ff. de iudicijs, Decianus tract. crim. libr. 4. c. 20. num. 24. Medices tract. de septem opusculis, opuscul. 5. nu. 34. circa finem. Qua in re notabilis esset adnotatio tradita à Carauita ad ritum 269. nu. 16. tunc dici, & censeri carcerationem affectatam, cum facta est à minori Iudice post citationem maioris Iudicis reo intimatam, quem sequitur Farinacius d. n. 64. verùm si hoc vniuersim verũ esset, prima sententia superiùs tradita omninò corrueret, & nunquam ad praxim reduci posset, limitatioq; totam regulam destrueret; quare res temperanda est, & cum cõtigerit casus, ex indicijs, & præsumptionibus alijs dignoscendum est, an sit affectata, non ex eo solùm, quod citationem verbalem subsequatur.

889 Sextò, per confessionem in iudicio criminali censetur facta præuentio, quapropter iudex, coram quo quis confessus est delictum, potest procedere ad condemnationem confitentis, & præferri debet tãquam præueniẽs: l. si confessus, 5. ff. de custod. reor. cap. 1. de accusationibus, in sexto, tradunt Baldus per textum ibi in l. si domus, 74. §. in pecunia, num. 2. Comanus nu. 2. Paulus nu. 4. Alexander n. 3. Iaso num. 6. ff. de legat. 1. Barbosa in d. l. si quis postea, num. 81. Mascardus d. concl. 1233. numer. 9. Azeuedus in d. l. 10. nu. 62. & 63.

890 Septimò, citatio personalis inducit præuentionem comparatione citationis factæ domi, cum citationes eodem tempore fiunt; adeo, vt personalis tanquam effi-

efficacior, & maioris virtutis, præferatur citationi factæ in domo, & Iudex, qui citauit personaliter, præueniſſe cenſendus ſit Iudicem citantem eodem tempore in domo. Ita ſentiunt Marianus Socinus *in dicto cap. propoſuiſti, nu. 21. in fine*, Decianus *tract. crimin. lib. 4. d. cap. 21. nu. 13.* Farinacius *d. quæſt. 7. nu. 63. circa finem*, Scaccia *d. cap. 12. nu. 79.* Azeuedus *in dict. leg. 10. num. 76. & 77.* Antonius de Mattheis *de prorogat. iuriſdiction. numer. 33. verſicul. redeundo ſi vtraque*, Marta *de iuriſdiction. 2. part. cap. 3. nu. 16.*

891 Octauò, Iudex procedens in cauſa per accuſationem, ex iſtantia accuſatoris propoſitam coram eo, poſt inquiſitionem ab altero Iudice formatam, contra reum, & citationem factam, cenſetur præueniſſe cauſam, & præferendus eſt Iudici procedenti via inquiſitionis, cęteris paribus. Ratio eſt, quia ſuperueniente accuſatione, quæ eſt remedium ordinarium, ceſſat remedium inquiſitionis, quod cenſetur extraordinarium, vt rectè docuit Dynus *in cap. factum legitimè, 73. num. 7. de regul. iur. in 6.* tractat latè Marianus Socinus *in cap. qualiter, & quando, 24. ex num. 1165. de accuſationibus*, reſoluit Boſſius *tit. de inquiſitione, ex num. 16.* ceſſat enim regulariter remedium extraordinarium, accedente ordinario, *leg. in cauſa, la ſecunda, ff. de minorib.* ſuperueniente igitur accuſatione, & extinctâ inquiſitione, pariter cenſebitur extincta præuentio, quę eſt illius effectus, *l. cum principalis, ff. de reg. iur.* Ita ſentiunt Antonius de Butrio *in c. qualiter, & quando, 24. num. 13. circa finem*, Marianus Socinus *num. 1169. circa finem, de accuſationib.* Decianus *lib. 4. tract. crim. cap. 20. num. 22.* Azeuedus *in d. leg. 10. num. 44.* Giurba *d. conſ. 48. num. 43.* Barboſa *in d. l. ſi quis poſtea, ex num. 83.* Dixi *cæteris paribus*, quoniam ſi ex aliqua cauſa diſpar ſit Iudicum iuriſdictio ex ipſamet ſua natura, veluti contingit in Iudice loci originis, vel domicilij, & loci delicti, præuentio quæ inter Iudices accidentalem prælationem inducit, nihil operabitur. Etenim cauſa naturalis præualet accidentali, *l. qui habet, 3. ff. de tutel.* Menochius *de præſumptionibus, lib. 3. præſumpt. 29. numer. 48. & 64.* Tuſcus *liter. C. concluſion. 147. vol. 1.* quamobrem ſuperius ſectione præcedente, ex num. 807. dixi, præuentionem etiam per viam accuſationis coram Iudice domicilij, aut originis, non operari in præiudicium Iudicis loci delicti, cuius iuriſdictio, quod ad hanc rem attinet, præſtantior eſt ex natura ſua iuxta lêgum pręſtitutum: igitur iſta præuentio operabitur inter Iudices pares dumtaxat, vt dixi ſupra num. 872. adnotauitque Gail *obſeruat. practic. lib. 1. obſeruat. 29. nu. 4.* ex Panormitano *in cap. vt debitus, 59. nu. 22. de appellationibus*, & Theſaurus *deciſ. 90. nu. 6.* qui ait præuentioni locum eſſe inter Iudices in eadem ciuitate exiſtentes, habentes ſeparatam iuriſdictionem: conſonat Azeuedus *in dicto l. 10. nu. 10.* & Barboſa *in d. l. ſi quis poſtea, 7. num. 8.* Giurba *d. conſ. 48. nu. 41. & conſ. 62. num. 2.* vt in Hiſpania inter Iudices ordinarios villarum, quos *Alcaldos* vocant; ſolent enim eſſe duo in qualibet villa iuriſdictione pares, alter electus ex nobilitate alter ex plebe; atque item inter Iudicem ordinarium, vocatum Correctorem, & Alcaldum, ſeu Iudicē fraternitatis, in iis criminibus, quæ ad vtriuſque iuriſdictionem pertinent, vt dicitur *in dict. l. 10. tit. 13. libr. 8. recopilat.* ſecus eſſet ſi vnus Iudex haberet iuriſdictionem priuatiuam, aut priuilegiatam, vt notat idem Giurba, *dicto conſilium 48. numer. 31. 36. 37. & 41. & conſil. 62. num. 13. & 14.* Grammaticus *deciſion. 30. num. 11. & 12.* & ad eum Didacus de Mari *ad nu. 12.* Decianus *tract. crimin. libr. 4. dicto cap. 20. num. 23.*

892 Nonò, præuentio inducitur ex præcepto Iudicis, quo iubet reum non recedere à tali loco, quoniam vult venire ad faciendam contra eum viſitationem, vel inquiſitionem; quoniam hoc præceptū habet vim citationis Federicus de Senis *conſil. 145. numer. 3. in fine, verſ. ſed pone quod corruptè ſolet allegari, conſil. 140.* proponit hunc caſum, videtur ſentire contra hanc aſſertionem referens ſe ad Archidiaconum *in cap. ſi eum, de præbend. in ſexto*, verum eam tuetur, Antonius *in d. cap. propoſuiſti, num. 13.* Panormitanus *num. 11.* Marianus *num. 25.* Felynus *numer. 2. in fine, verſ. in quæſtione*, Decianus *tractat. crimin. libr. 4. cap. 21. num. 17.* Azeuedus *in dicta lege 10. num. 66.*

893 Decimò, ſi vnus Iudex prius citat, ſeu vocat in iudicium reum, alter verò Iudex prius ſententiam pronunciat, ex priori citatione cenſetur præuenta cauſa, potius quam ex priori ſententia. Ita ſentit Baldus *in leg. ſi pluribus, 33. num. 5. in fine*, Imola *num. 4. ff. delegat. 1.* Angelus *de maleficijs, verb. Iudex commiſit, nu. 15.* Decianus *dicto cap. 21. numer. 15.* Farinacius *d. quæſt. 7. num. 59.* Azeuedus *in d. l. 10. num. 77.*

894 Vndecimò, Iudex, qui præuenit cauſam citans mandatarium, vel vnum ex multis focijs delinquentibus, cenſetur eam præueniſſe contra mādātem, aut alios omnes delicti ſocios. Ita ſentit Nelus de ſancto Geminiano *in tract. bannitorum, 2. par. cap. primi temporis, num. 7. tom. 11. tract. 1. part.* quem ſequuntur Marianus *d. cap. propoſuiſti, num. 22. verſ. nono quæro, & nu. 23. & nu. 37.* Decianus *d. cap. 21. num. 16. & cap. 22. nu. 4.* Farinacius *d. q. 7. num. 62.* Scaccia *d. cap. 12. nu. 78.* Boſſius *tit. de foro compet. nu. 109. & 147.* Azeuedus *in d. l. 10. nu. 64. 65. & 84.* Giurba *conſil. 70. num. 14. & 15.* Ratio eſt, quia mandans, & mandatarius, & omnes ſocij cuiuslibet criminis, aut ſunt rei vnius, & eiuſdem delicti, aut ſaltem, negari non poteſt, quin eorum negotium ſit vnum, & idem, & cauſa habeat eandem continentiā, vt pluribus probat Boſſius *de foro compet. num. 108. & 109. & ſeqq.* & planè ſentit Iulius Clarus *libr. 5. ſentent. § fin. q. 36. num. 46.* vbi limitat. Præuentio verò operatur, vt ad illum Iudicem, qui præuenit, ſit remittenda cauſa cum tota ſua continentia, & omnibus connexitatibus, vt rectè docuit Baldus *in cap. 1. n. 7. & 8. de cōtrouerſia feudi apud pares terminan.* & Marianus *in dicto cap. propoſuiſti, num. 32.* Antonius Gabriel *lib. 2. communium titul. de iudicijs, concluſ. 1. nu. 3.* ne ſequatur in commodum illud contra notiſſimas iuris regulas, vt cauſæ continentia diuidatur, quod permitti non debet, *l. 1. & 2. ff. de quib. reb. ad eundem iud. eatur, l. nulli, C. de iudicijs, cap. 1. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. cap. 1. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct.* Qua ratione vſus eſt ad hanc rem comprobandam Nellus, & Marianus, vbi ſupra quò conferunt, quæ ego dixi ſuperiùs hac eadem quæſtione, ex nu. 732. Dùm tamen intelligas, quoties dicimus ratione præuentionis vnum Iudicem alteri præferri, loqui nos de Iudicibus iuriſdictione paribus, & quorum vnus alteri aliqua iuris prærogatiua non antecellat; vt eſt illa, qua dixi nu. 783. Iudicem loci delicti cæteris pręſtare. An verò intentato coram vno Iudice remedio, *l. diffamari, C. de ingenu. & manumiſſ.* cenſeatur facta præuentio, etiam in actione principali, vt debeat coram eodem Iudice in iudicium deduci, & non poſſit apud alium de principali agi, vide eundem Marianum *in d. cap. propoſuiſti, num. 26.* Decianum *d. cap. 20. num. 23.* Barboſam *in d. l. ſi quis poſtea, quam ex nu. 90. & propriè nu. 94. ff. de iudicijs.*

895 Duodecimò, cum duo Iudices procedunt criminaliter contra eundem reum, & qui præuenit procedit pro

delicto leuiori, vt pro vulnere; secundus autem procedit pro delicto grauiori, vt pro homicidio, aut primus procedit pro vulnere simpliciter, secundus pro vulnere cum animo deliberato, quæ qualitas delictum auget, redditq; grauius, secundus Iudex, & eius processus non potest impediri à primo Iudice prætextu præuentionis. Ita sentiunt Bossius *tit. de foro competent. num.* 102. & ad eum Maodosius Scaccia *de iudicijs, lib.* 1. *d. cap.* 12. *num.* 77. Farinacius *d. q.* 7. *nu.* 65. Ratio est, quia cum voa causa est maior altera, tunc uon est locus præuentioni: qualitas enim causæ præponderat prioritati temporis, vt notaut Doctores per textum ibi *in capit. cum parati,* 19. *de appellationib.* vbi Decius *nu.* 25. *& seqq. & propriè nu.* 33. Oldradus *conf.* 234. *factum tale est, nu.* 4. & probatut ex textu *in l. vtr. si simul, cum l. nisi, sequenti, ff. ad l. Iul. de adulter. & in l. contra pupillum,* 54. *§. is qui ad maius, ff. de re iudic.* faciunt quæ tradit Bartolus *in l.* 2. *§. qui exhibendi, ex nu.* 1. *præsertim nu.* 4. *&* 5. *ff. de custod. reor.* Prioritas autem temporis, seu præuentio solùm habet locum inter pares, vt dixi supra oum. 872. & num. 891.

896 Decimo tertiò, data paritate temporis inter duos Iudices citantes, quis præualere debeat, & præferri in cognitione causæ, vide Farinacium *d. q.* 7. *nu.* 63. *vers. & in proposito,* qui post Decianum resoluit, & distinguit quatuor casus, & Azeuedum *in d. l.* 10. *ex num.* 73. & Antonius de Mattheis *tract. de prorogatione iurisdictionis, num.* 33. *vers. quæritur iuxta prædicta.*

897 Decimo quartò, an obligatio guarentigia, seù obligatio pœnes acta, quæ obtinet auctoritatem rei iudicatę quòad id, quod possit contra reum exequutioni mandari, inducat pręuentionem, & eius effectus; inferiùs commodiore loco tractabimus ex oum. 910.

898 Reliqua est quarta, & vltima difficultas, qui nam sint effectus pręuentionis? Et dicendum est primum effectum esse, vt per præuentionem perpetuetur iurisdictio delegati, quoniam res desinit esse integra. De quo effectu aguot Doctores *in cap. relatum,* 19. *in capit. gratum,* 20. *& in cap. licet vndique,* 30. *de offic. delegat.* Archidiacoous *in cap. non ita,* 2. *q.* 6. *ex nu.* 1. Imola *in d. cap. licet vndique, ex nu.* 7. Legistæ *in l. & quia,* 6. *ff. de iurisdict. omn. iudic.* ita tradit Marianus *in d. cap. proposuisti, num.* 15. *&* 19. De hoc tamen effectu modo noo agimus,

899 Secundos effectus præuentionis est, consolidare omnem iurisdictionem, quã parem, & insolidum babent plures Iudices competentes, eamq; appropriare preuenienti, vt deinceps ipse solom possit de causa cognoscere, & sit præferendus in cognitione, & processu causæ, cæteris omnibus Iudicibus competentibus, & alij non debeant, oeque possint, quasi per pręuentionem habentes manus ligatas, se amplius in ea causa ingerere, sed processus pręuenientis faciat silere processus pręueotorum. Id probat textus *in leg. cum quadam,* 19. *in principio, ff. de iurisdict. omn. iudic. l. si quis postea,* 7. *ff. de iudicijs cap. proposuisti,* 19. *de foro compet.* Ita sentiunt Marianus *in d. cap. proposuisti, num.* 27. Hippolytus de Marsilijs *in repet. l. extra territorium, fin. num.* 201. *ff. de iurisdict. omn. iudic.* Decianus *tract. crimin. lib.* 4. *cap.* 22. *num.* 1. Scaccia *de iudicijs, lib.* 1. *d. cap.* 12. *num.* 57. *&* 66. Bossius *tit. de foro competent. nu.* 79. Gail *obseruation. practicar. lib.* 1. *obseruat.* 29. *nu.* 6. Farinacius *d. q.* 7. *nu.* 52. Azeuedus *in d. l.* 10. *n.* 80. *& seqq. & nu.* 92. *tit.* 13. *lib.* 8. *recopilat.* Marta *de iurisdictione, par.* 2. *cap.* 2. *ex numer.* 4. Iste autem effectus ex eo prouenit, quoniam si pręuentio non obesset, quominus pręuentus Iudex in causa procederet, vnus reus posset coram diuersis Iudicibus ob vnam, & eandem causam vexari, molestiaq; & sumptibus affici, & sępiùs de eodem delicto queri, quorum neotrum debet permitti, *l. licet, §. final. ff. nautæ, caupones, & stabularij, l. sepulchri,* 6. *ff. de sepulchro violat. l. qui de crimine,* 9. *in principio,* vbi Glossa prima, & vltima, *C. de accusationibus, l.* 12. *tit.* 1. *par.* 7. & ibi Glossa prima, notant Bossius *tit. de for. competenti, numer.* 108. Scaccia *d. cap.* 12. *n.* 57. *in fine,* Farinacius *d. quæst.* 7. *nu.* 52. Secundò item, diuideretur continentia causæ contra regulam textus *in l.* 1. *&* 2. *ff. de quibus rebus ad eund. iudic. eatur, leg. nulli, C. de iudicijs, cap.* 1. *de causa possess. & proprietat. cap.* 1. *de sequestrat. possess. & fruct.* & notata ab eodem Scaccia *libr.* 1. *de iudicijs, cap.* 11. *num.* 24. Mattheo de Afflictis *decisio.* 354. & ibi Vrsillo, & cæteris Addentibus, Capycio *decis.* 122. *& decis.* 173. Franchis *decis.* 426. *& decis.* 582. Peguera *decis.* 224. Gail *obseruation. practicar. lib.* 1. *obseruat.* 32. Menochio *de arbitrarijs, lib.* 2. *centur.* 4. *casu* 371. Tertiò tandem, iudicium non haberet finem, vbi sumpsit initium, contra regulam *l. vbi acceptum,* 30. *ff. de iudicijs,* & ibi tradita à Doctoribus, Giurba *decision.* 23. *num.* 1. præterquam, quod regulare est, vt is; qui præuenit in quacunque pari causa pręferatur, *l. negauda,* 19. *C. qui accusare non possunt,* vbi notat Baldus *numer.* 1. Franchis *decision.* 147. *numer.* 5. Decianus *dicto cap.* 20. *num.* 3. adeò vt Cynus *in l. per agrum,* 11. *nu.* 4. Baldus *num.* 2. Salycetus *num.* 2. Mencsius *num.* 24. *C. de seruitut. & aqua* Tiraquell. *de iure primogenitorum, quæstion.* 17. *opinion.* 1. *num.* 21. ex ea regula credant decidendam coutentionem inter duo plaustra, vel salmas sibi obuiantia io tàm angustia via, vt simul transire non possint; & præoccupantis credunt esse meliorem conditionem, vt præuentus retrocedere debeat, & præuenienti locum dare. Cuius decisionis memioerunt Decianus *d. numer.* 3. & Azeuedus *in d. l.* 10. *num.* 16. *tit.* 13. *lib.* 8. *recopilat.* qui prędictam regulam exornant, & confirmant, relatis legibus eam comprobantibus.

900 Limitabis tamen primò hunc secundum effectum, vt tonc locum habeat, cum litigans opponit exceptionem præuentionis, secus si non opponeret: nam tunc processus vtriusque Iudicis valeret, & sustineretur. Hanc limitationem tradit Innocentius *in capit. cum M. Ferrariensis,* 9. *num.* 10. quem sequuntur omnes teste Felyno *ibidem num.* 25. *de constitut.* Marianus *in d. cap. proposuisti, num.* 31. Decius *in cap. ex tenore, num.* 35. *de rescriptis.* Bossius *tit. de foro competenti, num.* 81. Antonius Gabriel *lib.* 2. *communium, titul. de iudicijs, conclus.* 1. *num.* 20. Afflictis *decis.* 354. *num.* 2. Mascardus *d. conclus.* 1233. *nu.* 13. Scaccia *lib.* 1. *de iudicijs d. cap.* 12. *numer.* 67. Farinacius *d. q.* 7. *num.* 54. Decianus *d. cap.* 22. *num.* 9 *&* 10. Azeuedus *in d. l.* 10. *num.* 66. 67. *&* 68. Barbosa *in d. l. si quis postea quàm, ex num.* 82. *ff. de iudicijs,* qui referunt antiquiores. An verò possit quis inquiri, damnari, & puniri sæpiùs pro eodem delicto à diuersis Iudicibus, quoniam id ad nostrum institutum non pertinet, vide *l.* 12. *titul.* 1. *par.* 7. & ibi Gregorium Couarruuiam *lib.* 2. *variarum, cap.* 10. Antonium Gomez *tomo* 3. *variarum, cap.* 1. *ex num.* 26. *& ex nu.* 38. Bossium *tit. de foro competent. ex num.* 83. Decianum *tractat. crimin. lib.* 3. *capit.* 30. Scacciam *de iudicijs, libr.* 1. *dicto cap.* 12. *ex num.* 81. Iulium Clarum *libr.* 5. *sentent. §. final. quæst.* 57. & ibi Addentes Farinacius *d. quæstion.* 7. *numer.* 26.

901 Limita secundò prædictum secundum effectum, vt exceptione pręuentionis non possit se iuuare coram Iudice præuento, qui fuerit contumax apud Iudicem præuenientem. Hanc limitationem tradit Marianus *in d. cap. proposuisti, num.* 31. Felynus *num.* 2. Bossius *tit. de foro competenti.*

petenti, nu. 82. Scaccia d. cap. 12. num. 68. Farinacius d. q. 7. nu. 55. qui copiosè allegat, Barbosa in d. lege si quis postea quidm, 7. ex nu. 182. ff. de iudicijs. Et hæc est vna ex limitationibus regulæ, l. vbi acceptum, 30. ff. de iudicijs, quam tradit Felinus in cap. cum M. Ferrariensis, nu. 25. vers. quartum adde, de constitut. & in cap. ex tenore, 16. num. 15. & 16. Decius num. 34. de rescriptis, & multis relatis, Antonius Gabriel libr. 2. communium, tit. de iudicijs, conclus. 1. nu. 21. Carauita rit. 205. num. 2. & 11. Franchis decis. 417. num. 1. & decis. 551. nu. 7. & Farinacius cons. 214. num. 8. lib. 3. Istius autem limitationis duas rationes reddit Bartolus in leg. sepulchri, 6. numer. 2. ff. de sepulcr. violat. Prima est, quoniam non potest quis se iuuare instantia, & iudicio cepto coram ipso Iudice, apud quem est contumax, nisi suam contumaciam purgauerit, & expensas refecerit, lege sancimus, C. de iudicijs. Ergo multo minus poterit vti beneficio illius instantiæ coram alio Iudice. Secunda, quoniam alioqui esset in potestate litigantis eludere ambos Iudices, præuenientem, & præuentum, præuentum, quia apud eum conueniri non posset allegata, & obstante exceptione præuentionis: præuenientem vero quoniam apud eum se non sisteret, sed in sua contumacia perseuerans condemnationem vitaret, pœnamque effugeret, quod permitti non debet, argumento leg. ne in potestate, 26. ff. de recept. arbitr.

902 Sublimita tamen hanc limitationem secundam non procedere, si contumax se sistat coram Iudice præueniente purgata contumacia, & refectis expensis; nam ex inde poterit allegare exceptionem præuentionis, & ea se iuuare, cessantibus rationibus prædictæ limitationis. Ita sentiunt Felynus in d. cap. ex tenore, 16. numer. 16. Decius num. 34. & Angelus in l. quemus, 10. num. 1. ff. de damn. infect. Paulus in l. hoc amplius, 9. §. celsus recitè, numer. 8. Alexander ibi num. 9. ff. eodem titulo, & in l. si quis postea, num. 7. vbi Barbosa ex nu. 186. ff. de iudicijs, Grammaticus dec. 26. num. 10. Antonius Gabriel tit. de iudicijs, d. concl. 1. nu. 24. Scaccia d. c. 12. num. 69. Farinacius d. q. 7. nu. 55. vers. sublimita, Carauita ad ritum 205. num. 2.

903 Limita tertiò principaliter prædictum secundum effectum in crimine hæresis, in quo non obstante præuentionis exceptione potest procedi à diuersis Iudicibus speciali fidei fauore, & Religionis, c. vt officium, 11. c. per hoc, 17. de hæreticis in sexto, notat Marianus in d. c. proposuisti, num. 29. de foro competenti, Felynus in d. c. ex tenore, 16. num. 18. in fine, versic. fallit octauò, & in d. cap. cum M. num. 25. in fine, Angelus in dict. l. si quis postea, 7. num. 3. Paulus num. 7. ff. de iudicijs, Antonius Gabriel d. conclus. 1. num. 29. Decianus lib. 4. d. cap. 20. num. 26. Azeuedus in d. l. 10. num. 49. Directorium inquisitorum 3. par. q. 46. & ad eum locum Pegna, Simancas de catholicis institutionibus, tit. 34. num. 25. Ludouicus Carrerius in tract. de hæreticis, num. 69. & 70. Roxas de hæreticis, 2. p. num. 431. & 432. tom. 11. tract. p. 2. Quam tamen limitationem sublimitandam credit Aretinus in l. si pluribus, 33. in fine, ff. de legat. 1. vbi vide.

904 Cæteræ limitationes prædicti secundi effectus, quæ eædem sunt limitationes, l. vbi acceptum, 30. ff. de iudic. petendæ sunt à Doctoribus apud eandem legem, & à Felino in d. cap. cum M. Ferrariensis, 9. num. 10. de constitut. & in cap. ex tenore, 16. ex num. 15. Decio ibi ex num. 34. de rescriptis, eodem Felyno in d. cap. proposuisti, num. 2. de foro competenti, Antonio Gabriele lib. 2. communium, tit. de iudicijs, conclus. 1. Corseto in singularibus, singular. 144. verb. iudicium.

905 Quod si Iudex proueniens inhibeat Iudicem præuentum, eumq; requirat, vt in causa vlterius non procedat, sed remittat processum, illeq; inhibitorialibus literis obsequi nolit, sed vlterius prosequatur, inhibitionem contemnens, ad superiorem recurrendum est, vtendumq; iisdem illis remedijs, quibus dixi supra quæst. 1. ex num. 38. esse locum, si quis Iudex literas hortatorias, seu requisitorias à Iudice competente, & legitimo missas, noluerit exequutioni mandare. Quibus addes, quæ in hoc casu agenda notat Scaccia d. c. 12. ex num. 71.

906 Tertius effectus præuentionis ortus ex secundo prædicto est, vt facta præuentione per citationem legitimã, non possit deinceps, neque actor, neque reus, altero inuito forum mutare quòad litem cæptam, & præuentam, sed eam coram præueniente Iudice prosequi teneantur, & finire, vtpotè eadem instantia perseuerante, siuè adueniat nouus forus de iure communi, siuè ex nouo superueniente priuilegio. Ita probat textus in leg. cum quadam, 19. in principio, ff. de iurisdict. omn. iudic. & in l. si quis postea, 7. l. vbi acceptum, 30. ff. de iudicijs, cap. proposuisti, 19. de foro compet. in quibus locis notant omnes Doctores, singulariter, & latissime Marianus in d. cap. proposuisti, num. 36. & 38. & ex num. 45. Decianus lib. 4. d. cap. 22. nu. 3. & 5. Barbosa in d. l. si quis postea, ex num. 110. Valascus consultat. 57. Surdus dec. 310. qui optimis rationibus probat, Cancer variar. resolut. 2. par. cap. 2. num. 325. Caualcanus dec. 10. num. 32. lib. 5. Tuscus liter. P. concl. 646. nu. 1. Ceuallos de cognitione per viam violentiæ, 2. par. q. 37. n. 4. & 5. Marta de iurisdictione, p. 2. c. 2. ex num. 14. Marcellus Cala de modo articulandi, §. 1. gl. 1. nu. 63. Giurba dec. 23. nu. 1. 2. & 3. & cons. 15. nu. 38. & cons. 48. nu. 41. cons. 70. num. 11. Gratijs de effectibus clericatus, primo effectu, lim. 65. nu. 1239. cum seqq.

907 Hinc oritur, vt Clerici, aut Religiosi effecti post præuentam causam à sæculari Iudice, coram eodem debeat prosequi iudicium, vt dixi supra quæst. 6. ex num. 445. & propè num. 448. Item vt miles factus post causam præuentam quòad litem cæptam non gaudeat priuilegio fori, vt dixi eadem quæst. 6. n. 473. cum seqq. quod idem scholari facto post citationem sentiendum esse significauimus nu. 448. Item vt miserabilis, qui post cæptum iudicium coram Iudice priuilegiato desijt esse miserabilis cessante miserationis causa, veluti obtento Gigis anulo, seu virgula diuina, & Deo vndecunq; iuuante, nihilominus iudicium coram eodem Iudice sit prosequuturus, vt latè diximus supra, ex n. 618. Item vt qui post litem cæptam cæpit esse miserabilis ad Charontis ianuam in sperato deductus, & à sinistro genio in malum tragicum deiectus litem non possit trahere ad priuilegiatum forũ, neq; eo gaudere, vt dixi, multisq; probaui, & declaraui, ex nu. 635. Item vt qui Neapolitanam ciuitatem adquisiuit post litem cæptam priuilegio fori Neapolitanorum gaudere non debeat, vt dixi supra n. 686.

908 Amplia primo prędictum tertium effectũ, vt si facta præuentione reali quis mutet statum factus Clericus, vel Religiosus, non solum non debeat gaudere noui fori superuenientis priuilegio quòad causam criminalem præuentam, & quòad bona, sed neq; quòad personam; atque ita nullo modo quoad causam præuentam, possit forũ, & Iudicem mutare. Ita fit, vt si quis post capturam ob delictum in carceribus fiat Clericus, aut Religiosus, non solum non possit opposita fori declinatoria euadere iudicium sæcularis Iudicis, à quo fuit carceratus, & condemnationem quòad bona, sed neque quòad personam, cuius districtio, & pœnæ corporalis inflictio pertinebit quoque ad sæcularem, qui præuenit per citationem rea-

realem, non solùm causam, sed personam. Ita sentit Io. Andreas in cap. 1. num. 20. de obligat. ad ratiocin. non ordinand. quem sequuntur Cardin. Zabarella ibi num. 2. vers. nonò quæro, circa finem, Antonius de Butrio num. 12. Panormitanus num. 5. post medium, Imola nu 6. Ancharanus num. 2. circa finem, vers. sexta est opinio, & in c. ea quæ, 26. num. 19. q. 13. vers. primo casu, de reg. iur. in sexto, Cappella Tholosana decis. 347. Federicus de Senis consil. seù quæst. 97. quoniam à num. 5. vers. item quæro numquid sit verum, Marianus Socinus in d. c. proposuisti, num. 53. in fine, Bartolus in l. 1. num. 3. in fine, ff. de pœnis, Baldus in l. officiales, 4. num. 3. C. de Episc. & cler. Angelus in l. si quis postea, 7. num. 4. in fin. Barbosa num. 243. ff. de iudicijs, Chassenæus in consuetudines Burgundiæ, rubr. 1. §. 5. verb. s'il n'grace, num. 67. Belluga in speculo, rubr. 11. §. videndum, num. 21. Antonius de Mattheis tract. de prorogatione iurisdictionis, nu. 57. vers. vnde Clericus, Decianus tract. crim. libr. 4. cap. 9. ex num. 137. Caballus resolut. crim. casu 108. num. 2. Franchis dec. 209. num. 3. vbi dicit omnes sequi hanc opinionem, & dec. 384. num. 14. Fabius de Anna cons. 139. dum in illam quæstionem, alids refertur 140. num. 8. & 10. libr. 2. Cancer variarum resolutionum, p. 2. c. 2. num. 136. & 137. Albericus in l. cum ratio, 8. §. ex bonis, num. 1. & 2. in fine, Hippolytus de Marsilijs sing. 534. attende ad vnum, & in l. statuliber, ex numer. 5. ff. de quæstionibus; Follerius in consil. ascriptitios, numer. 7. de Episcop. & cler. Ex quibus tamen illi tres posteriores non descendunt ad particularem casum istius ampliationis, sed loquuntur in genere de Clericatu, vel Religione in fraudem susceptis, de quo agunt quamplurimi à me relati supra numer. 447. Rationem huius ampliationis reddunt Ioãnes Andreas, & cæteris illum sequuti, quoniam fraus sua nemini debet patrocinari, neque debet aperiri via ad eludendam iustitiam, & ius publicum, quod in puniendis delictis versatur, participantibus dolum tàm eo, qui dat, quam qui suscipit ordines, vel habitum Religionis, aut professionem. Et in his terminis nullum inueni contradictorem huius opinionis ex illis Doctoribus, qui præuentioni tribuũt effectum, ne Clericus, aut Religiosus omninò eximatur à iurisdictione sæculari, saltem quòad bona tametsi sciam esse quosdam alios, quamuis paucos, qui contrariũ sentiat, quos refert Albericus tract. de statutis, lib. 3. q. 41. nu. 10. in fine; ex illis verò prioribus, solus, quod viderim, Marta de iurisdictione, 2. par. cap. 2. num. 26. & 4. par. casu 121. nu. 19. ab hac sententia recedit. Communis igitur Doctorum resolutio, quam supra num. 448. commemoraui, videlicet eos, qui Clericatum, vel Religionem susceperunt, etiam in fraudem, etiam si maneant subiecti quòad bona, & alligati instantia cœpta ante Clericatus, vel Religionis susceptionem: eximi tamen quòad personas à foro sęculari, & consequi earum immunitatem quòad districtionem corporalem, referenda est ad alium diuersum casum ab isto; videlicèt cum extra carceres, & ante factam realem præuentionem, vel facta quidem, tamen cessante, & in statu libertatis actualis, ordo Clericatus, & Religio suscipiuntur; non ad istum, de quo modò agimus, vt manifestè constat ex traditis ab Auctoribus huius sententiæ, nempe Ioanne Andrea, Bartolo, Angelo, & alijs; ac per consequens maiorem vim tribuere censendi sunt præuentioni reali, quàm verbali.

909 An verò ista ampliatio subamplianda sit ad eum casum, quo quis relaxatus à carceribus sub fideiussoribus ante tempus, vel casum restitutionis ad carceres, vel fuga ex carceribus arrepta, aut post fugam ante carcerationem bannitus, aut post latam sententiam forindicationis, cum in fuga esset, (qui sunt similes casus) suscepit ordinem Clericatus, vel ingressus est Religionem monachalem, vel militarem, aut in ea professus est ex facto dubitatum est sæpiùs in Sacr. Consil. Neapolitano. Et apud Vincentium de Franchis dec. 209. pro vtraq; parte re disputata, & ibi non decisa; deinceps verò dec. 384. decisum est, eum debere gaudere priuilegio fori quòad districtionem personæ, & remittendum ad Iudicem Ecclesiasticum: quoniam existimatum est, eo casu solùm esse præuentam causam, non personam. Cuius decisionis meminit Regens Tapia in constitut. de personis numer. 32. & rem tractauit ex numer. 29. libr. 1. Iuris Neapolit. rub. 3. Idem iterum decisum est apud eundem Franchis dec. 709. in casu cuiusdam inquisiti relaxati sub fideiussoribus, post admissi ad Religionem sancti Ioannis Hierosolymitanam, qui remissus est ad Ecclesiasticum. Et cum iterum accidisset idem casus in persona cuiusdam fugitiui, qui post forindicationem habitum susceperat, & professionem fecerat in eadem religione Hierosolymitana sancti Ioannis anno 1627. iunctis duabus aulis Sacr. Cons. cum adiunctis designatis, è quibus ego fui, cum dubitatũ esset, an valida fuisset professio, qui articulus erat spiritualis, decisum est articulum validitatis, vel inualiditatis professionis, remittendum esse ad Sanctissimum, & interim reus, qui captus fuerat, retentus fuit in carceribus Magn. Cur. Vicar. habito pro constanti, potiturum illum priuilegio fori quòad personam, si professio valida foret. Et cum post re Romæ discussa, pronunciata fuisset professio non inualida, audiui cum remissum ad Ecclesiasticum forum, iuxta receptam praxim apud Franchis d. dec. 384. cuius sententiam sequuti sunt Cartarius de executione sentent. cap. bannito c. final. n. 308. Caballus resoluti on. criminal. casu 108. nu. 2. Mastrillus decis. 294. ex num. 11. Marta de iurisdictione, 4. part. casu 121. ex nu. 3. Grassis de effectibus clericatus 1. effectu nu. 1138. tametsi parumper videatur declinare, Giurba cons. 15. n. 34. & 35. Imò verò idem Franchis decision. 395. refert à Sacr. Consil. decisum, eum qui laicus cum esset, relegatus est in Insulam ad certum tempus, imposita pęna duplicationis exilij, & pecuniaria, si relegationem violasset, & intra illud tempus suscepisset ordinem Clericatus, & post ab Insula discessisset, captum, & carceratum, compelli a Iudice laico, qui sententiam tulerat, ad soluendam pœnam pecuniariam non posse, neq; ab eodem illi infligi duplicationem relegationis in eadem prima sententia contentam; in quam rem refert Albericum in leg. meminisse, 10. nu. 5. & 6. ff. de offic. Proconsult. & Legat. qui tractans casum è conuerso, quando Clericus relegatur imposita pęna in casu violationis relegationis, aut ipsi Iudici reseruata, & durante relegatione contracto matrimonio cum vidua amittit fori priuilegium, decernit ob violatum exilium a laico puniendum, non ab Ecclesiastico. Quæ est singularis doctrina, & ad speciem, de qua agitur accomodàtissima, cui acquiescunt Fabius de Anna d. cons. 139. dum in illam, ex nu. 12. Valascus consultation. 48. Marta de iurisdictione, 4. par. casu 176. ex num. 12. Gratianus disceptationum forensium, tom. 2. cap. 226. n. 36. Giurba cons. 15. num. 32. qui alios refert.

910 Illa verò iam hic se se offert prima discutienda difficultas, quam ex nu. 897. supra in hunc locum reseruauimus, an si quis laicus cum esset, promisit creditori soluere certam quantitatem, vel quid aliud dare, vel facere facta obligatione solẽni pęnes acta seu adiecta clausula guarentigia in Prouincia, in qua similes scripturæ habent

bent exequutionem paratam, non secus, ac si essent sententiæ obtinentes auctoritatem rei iudicatæ; post obligationem verò contractam suscepit ordinem Clericatus, aut Monachatus, & priuilegium fori adeptus est, debeat conueniri coram sæculari Iudice pro satisfactione prædictæ obligationis; an verò coram Ecclesiastico? Et eadem difficultas erit è conuerso, si obligatio prædicta contracta esset à Clerico, qui postea nubens amisisset fori priuilegium, an pro illius implemento, & solutione conueniendus sit coram Ecclesiastico, cui tempore obligationis contractæ subijciebatur, an coram sæculari, cui tempore actionis in iudicium deductæ, & ingressus viæ exequutiuæ, subijcitur?

911 Prima sententia, est conueniendum esse reum coram Iudice, cui subijciebatur tempore obligationis contractę. Ita sentit Rota Romana *in antiquis decis. 5. obligatus est laicus, de foro comp. aliàs decis.* 552. quam sequitur Marianus Socinus *in d. cap. proposuisti, num. 54. vers. aduerte*, Riccius *ad Franchis decis.* 656. Cancer *variar. resolut. par. 2. cap. 2. num.* 226. Fabius de Anna *d. cons.* 139. *dum in illam, num. 2. lib.* 2. Ex qua sententia paulatim colligitur ex obligatione guarentigia, vel pœnes acta, non secus induci præuentionem, ac superius nu. 879. dictum est, induci ex legitima citatione. Probatur primò, quoniam prædicta obligatio obtinet vim rei iudicatæ, & est instar sententiæ, vt notat Benedictus Barzis *tractat. de guarentigia, 2. par. princip. q.* 2. Ergo per eam censetur inducta præuentio ex eo tempore, quo est contracta; ac per consequens quemadmodum si tunc lata esset sententia condemnatoria, reus non posset mutans postea forum effugere iudicium, & iurisdictionem Iudicis, cui tunc subijceretur, ita adquisito, vel omisso post prædictam obligationem foro, non poterit eximi à potestate Iudicis, cui tempore contractæ obligationis subditus erat.

912 Secundò quoniam in delictis inspicitur tempus delicti commissi, & status delinquentis eo tempore ad dignoscendum, quis sit futurus legitimus rei Iudex, non ille status, qui ex post facto potest euenire. Quo fit, vt si quis delinquat tempore, quo erat exemptus, quamuis postea priuilegium exemptionis amittat, si tractetur de puniendo delicto, etiam si præuentio facta non sit, defe rendus sit apud Iudicem exemptorum, vt tradit Giurba, qui sic decisum refert *cons. 15. ex num. 12. & num. 17.* vbi copiosè allegat, & præsupponunt multi alij à nobis superiùs relati nu. 618. in fine, Alexander *cons. 8. nu. 4. lib.* 1. Hippolytus de Marsilijs *singular. 480. apud Doctores.* Ergo similiter dicendum erit in contractibus, nam quemadmodum ex contractu ad delictum, præsertim quoad forum, valet argumentum, vt notaui supra num. 735. in fine, ita ex delictis ad contractus, vt notat Euerardus *in locis legalibus, loco 43. à delictis ad contractus*; delicta enim, & contractus in iure paria iudicantur, *l. omnem*, 20. vbi notant Doctores *ff. de iudicijs*, confirmatur ex textu *in l. 2. C. de iurisdict. omn. iud.* qui probat, quòd ad forum inspiciendum esse tempus contractus.

913 Contrariam nihilominùs sententiã, imò reum ex obligatione guarentigia, seù contracta pœnes actas, & habente paratam exequutionem conueniendum esse coram eo Iudice, cui subijcitur tempore exequutionis in iudicio petitæ, vel incusationis obligationis, vel citationis cuiusque, quæ necessaria fuerit in iudicio exequutiuo, non coram eo, cui subijciebatur tempore obligationis contractæ; & quod consequens est, non iudici præuentionem ex istiusmodi obligatione, veriorem existimo. Quam tradit Imola *in leg. nemo, 58. nu. 9. ff. de legat.* 2. Baldus *ibi nu. 6. in fine*, Ias. *in 1. lectur. num. 86. & in 2. lectur. numer.* 121. Alexander *numer.* 31. Cardin. Zabarella *in clement. 1. nu. 5. q. 9. de consibus*, Arnaldus Albertinus *in repetit. cap. quoniam, q. 13. num. 21. de hæreticis, in sexto*, Vincentius de Franchis *decis.* 656. Carolus de Graffis *de effectibus clericatus, 1. effect. num.* 1251. qui alios alegat Marta *de iurisdictione, 4. par. casu 121. ex nu.* 1. Giurba obiter *cons. 15. nu.* 32. Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ, 2. part. q. 37. num. 3. & 4.* Molfessius *cons. 19. nu. 17. & 18.* inclinat Hyppolytus de Marsilijs *in repetit. rubricæ de fideiussorib. ex nu.* 132. & Surdus *cons. 396. nu. 19 & 20. lib.* 3. quem corruptissimè allegat Graffis, faciunt tradita ab eodem Surdo *cons. 222. num. 2. li.* 2. & eodem Graffis *dict. 1. effect. num.* 281. Scaccia *de iudicijs, lib. 1. cap. 11. num.* 23, & Barbosa *in l. si quis postea quàm, 7. num. 202. ff. de iudic.* Mausonio *de causis exequutiuis, lib. 1. ampliat. nu.* 17. Et probatur primò: nam quod attinet ad vsum, & praxim Regni Neapolitani obligatio pœnes acta non potest exequutioni mandari, sine præuia incusatione, vt notat Carauita *rit. 128. nu. 2. & 3.* Afflictis *in constitut. edictorum num. 33. rubr. 96. lib. 1. & decis. 3. num.* 1. Franchis *decis. 118. num. 8. & 9. in d. decis. 656. nu.* 1. neque liquidari instrumentum nisi præuia citatione super tenore instrumenti, vt statuitur *in ritu* 166. & ibi notat Carauita *nu.* 10. Franchis *d. decis. 118. ex nu.* 7. & est practica notissima; neque vigore pacti exequutiui decernuntur literæ exequutoriales in Regno, nisi præuiò mandato de soluendo sub comminatione exequutionis, quod vim citationis habet, *l. nec quidquam, 9. §. vbi decretum. ff. de offic. Proconsul. & Legat.* vbi notant Doctores Angelus Aretinus *in §. curare, num. 18. instit. de actionib.* Gail *practic. obseruation. lib. 1. obseruat.* 19. Maranta *in praxi, 6. par. tit. de sententia, numer.* 27. Io. Garcia *de nobilitate, gloss. 11. §. 1. num.* 6. Parladorius *libr. 2. rerum quotidianarum, cap. fin. 1. par. §. 1. numer.* 22. Quæ praxis tametsi in Regno Neapolitano sit vsitatissima, difficulter potest intelligi, ex qua lege illius Regni originẽ duxerit, & potius videtur moribus introducta, desumiq; posse ex ijsque notant Afflictis *in constitut. Baiulus si furem, nu. 3. rubric. 64. lib.* 1. Carauita *d. ritu 166. nu. 10. & rit. 167. nu.* 32. Follerius *in praxi censuali, verb. tanquam res iudicatas, num.* 60. Franchis *d. decis. 118. num.* 9. Innominatus *in additione ad finem tractatus Franchis Antonij, de liquidationibus instrumentorum*; atque item exemplo sententiarum, quæ in rem iudicatam transitum fecerunt, quæ exequutioni mandantur nisi prius expedito mandato de parendo, vt notat Afflictis *in constitut. dilationes, numer. 23. & seqq. rubr. 17. lib.* 2. Carauita *d. rit. 128. num.* 7. Imò verò instrumentum guarentigiatum ex sui natura non potest exequitioni mãdari nisi præuia citatione, vt ex Baldo *in l. ab exequutione 5. num. 6. C. quor. appell. non recip.* notat Barzius *de guarentigia, 2. part. q.* 3. Marianus Socinus *in rubr. de dilationibus, artic. 7. num. 21. & 22.* vt ibidem docet procedere in exequutione sententiarum.

914 Quantum verò pertinet ad ius Castellæ tametsi *ex l. 1. tit. 21. lib. 4. recopilation.* quæ vocatur lex Toleti, instrumenta publica guarentigia habeant paratam exequutionem, & virtute illorum sine vlla citatione, rei expediri possint, & soleant mandata exequutiua super, rebus, & persona debitoris, vt capiantur pignora, & ipsemet debitor si opus sit, tamen in processu viæ exequutiuæ ante pignorum addictionem, sed venditionem reus citari debet, vt obijciat si quas habet exceptiones aduersus exequutionem, iuxta *l. 19. tit. 21. lib. 4. recop.* & ibi notata ab Azeuedo *ex num.* 95. Roderico Suarez *in l. post rem. ff. de re iudic. in declaratione l. Regni, limitat.* 12. Auendano *in di-*

ctiona-

ctionario, verb. Almoneda, vers. item in ista materia aliud, Parladorio *lib. 2 rerum quotidianarum, capit. fin. 5. par. §. 9. ex nu. 1.* Volano *in curia philippica, 2. p. §. 19.* Villadiego *in politica, cap. 2. num. 107.* Quemadmodum attento iure communi, post capta pignora citari solet reus, vt intra certum tempus veniat ad reluendum pignus, & soluendum debitum, vel reddendam rationem cur non debeat vendi, vel dari creditori in solutum; vt docet Glossa *verb. conueniendi, in l. debitores præsentes, 10. C. de pignor. & hypothec.* Albericus *in l. creditor, 4. Cod. de distract. pign.* per textum ibi, Guido Papę *decis. 329. ex num. 1.* Afflictis *decis. 358. nu. 3. & 4.* & ibi Vrsillus *nu. 5.* Maranta *in praxi par. 6. tit. de exequutione sententiæ, num. 9.* Gratianus *discep. forens. tom. 5. cap. 375. ex nu. 1.*

915 Actus autem isti iudiciales ad viam exequutiuam; eiusq; solemnitatem necessarij, incusationis, & citationis, vt legitimè fiant, debent fieri apud Iudicem competentem, vel à Iudicem competenti, alioqui cum legitimi non fuerint, tota via exequutiua corruet, laborabitq; vitio nullitatis. At si suscepto Clericatu à laico, eius obligatio pęnęs acta incusaretur coram Iudice sæculari, incusaretur coram incompetenti, vt rectè expendit Franchus *d. decis. 656. num. 1.* confirmans id ex dictis à se ipso *decis. 395.* vbi laico ad certum tempus relegato, intra quod assumpsisset Clericatum, & post violante exilium, de hac violatione, tanquam de nouo delicto cognoscit Ecclesiasticus non sæcularis, quod nos retulimus supra num. 909. Item si citaretur Clericus reus ad pignora reluenda, vel ad sententiam addictionis, citaretur incompetenter à laico, cui parere non esset adstrictus. Igitur existentibus illegitimis incusatione, & citatione, via exequutiua subsistere non poterit, aut robur firmitatis habere.

916 Secundò, quod caput est, quoniam pręuentio est actus iudicialis: est enim anticipatio vsus iurisdictionis, vt dixi supra num. 869. iurisdictio autem, & eius vsus, iudicialiaque omnia ab illa prouenientia, iuris publici sunt, *l. 1. §. huius studij, ff. de iustit. & iur.* vbi notat Glossa *verb. in sacris, in fine*, desumitur ex Duareno, *ad tit. ff. de iustit. & iure*, Vbesembecio *in paratitla, eodem titulo, nu. 14. vers. huius studij*, cui iuri priuatorum pactis, aut contractibus derogari non potest, *l. iurisgentium, 7. §. si paciscar, l. ius publicum, 38. ff. de pactis*, & ad eam obseruat Cuiacius *lib. 2. in Papiniani quæstiones*. At contractus etiam guarentigiati, & obligationes pœnes acta non transcendunt naturam contractuum, qui ad priuatam vtilitatem pertinet, vt notarunt prædicti, neque attingunt aut ascendere possunt ad naturam iudiciorum. Ergo contrahentes sub quibusuis clausulis, & sollemnitatibus inter se contrahendo non possunt efficere, vt censeatur per eorum contractum facta iudicialis præuentio, quò derogetur iurisdictioni legitimæ, à qua se per suum contractum anticipatè exemerint, & inferatur præiudicium iurisdictioni Iudicum, quibus post eos contractus ob euentus futuros sunt subijciendi: idque præsertim dum agitur de iurisdictionibus Ecclesiastica, & sæculari, quæ in radice, & fonte diuersæ sunt, & non procedunt ab vno, & eodem capite immediato, sed à Deo tanquam à primo fonte, à quo omnis potestas ordinata est, *Roman. 13. nu. 1.* per diuersos ductus, & incilia deriuantur, & vna alteri nunquam est censenda derogare, *cap. nouit, 13. de iudicijs*: Non inquam potest efficere laicus per contractum, ne postea, cum Clericus mutato statu fuerit, apud Ecclesiasticum conueniatur; neque Clericus gaudens priuilegio fori, ne cum fori priuilegium amiserit conueniatur apud laicum cum iudiciorum ordo iuris publici sit, & contrahentium voluntati non subditus, cum superioribus præiudicium infertur, vt constat ex dictis supra num. 808. Idemq; dictum puta de cæteris iurisdictionibus, quæ non procedūt ab vno, & eodem capite, vt sunt in diuersis Regibus Regnis, aut Rebuspublicis superiorē non recognoscentibus.

917 Tertiò quoniam in contractu isto guarentigio, aut obligatione pœnes acta, alia sunt, quæ pertinent ad substantiam ipsam, & essentiam contractus, alia, quæ pertinent ad exequutionem, & implementum ipsius obligationis, vt desumitur ex textu *in clem. 1. in fin. de præbend. & dignitat.* & ijs, quæ inferiùs adiungemus disputat. 5. num. 34. Certè clausula guarentigiæ pertinet ad substantiam, & naturale complementum contractus, cum pacta contractui adiecta pars ipsius contractus cēsenda sint, *leg. fundi partem, 79. ff. de contrah. empt. l. si venditor, in fin. ff. de seru. oport. l. si sterilis, §. si tibi fundum, ff. de act. empt.* tradit Alexander *in leg. lecta, 40. ex num. 17.* & latè Iason *ex num. 24. ff. si cert. petat.* Tuscus *liter. T. conclus. 6.* Federicus Martini *de iure censuum, cap. 6. ex num. 297.* Guttierrez *de gabellis, quæst. 67.* Atque item præsentia Iudicis, seu consensus, in obligatione pœnes acta, pertinet ad solemnitatem, & substantiam dispositionis, & hæc extraiudicialia sunt. Quæ verò ad exequutionem obligationis pertinent, aut extra iudicium a contrahentibus spontè fiunt, quemadmodum si reus sponte solueret, seu promissa impleret, & obligatio non dicetur in iudicium deducta, aut super ea versari lis: (lis enim tunc dicitur incipere, & pendere cum citatio legitima à Iudice fieri iussa peruenit ad notitiam citati, vt docet text. *in clement. cum lite, 2.* & ibi Glossa, *verb. ad partem, vt lite pendente*, Guido Papæ *decision. 488.* Menochius *de arbitrarijs, li. 2. casu 202. num. 5. & 8.* Lancellotus *de attentatis, 1. part. in præfatione, num. 25. aliàs num. 18. cum seqq. & 2. part. cap. 4. in præfatione, ex num. 1. & ex num. 28. tom. 5. tractat.* Couarruuias *in practicis, cap. 15. ex nu. 6.* Parladorius *in sesquicenturia, different. 136. ex num. 3.* Farinacius *in fragmentis criminalibus, liter. C. ex num. 367.*) aut aditur Iudex, quo compellat renitentem ad satisfaciendum obligationi; & tunc obligatio in iudicium deducitur, & quantumuis via iudicialis sit summaria, & exequutiua, quod ad hoc attinet, attamen super obligatione lis versatur, & iudicialiter proceditur ad eius implementum, inuocata Iudicis iurisdictione, & eius vsu. At qui præuentio actus iudicialis est, per citationem factus. Ergo neque inducitur ex obligatione pœnes acta, neque ex clausula guarentigiæ, quæ sunt prorsus extraiudicialia.

918 Neque satisfacies si dixeris, obligationem pœnes acta robur accipere ex calore iudicij, & Iudicis assistentia, & obligationem guarentigiatam ex interuentu Iudicis ad contractus, vel Notario vicem Iudicis habente, & eius loco præceptum guarentigiatum illi inferente, vt latè prosequitur Rodericus Suarez *in l. post rem iudicatam, ff. de re iudicata, in declaratione l. Regni, in euidentialibus, §. sequutus vestigia, ex nu. 1.* Non inquam satisfacies, nam quidquid sit obligatio pœnes acta, totum enim est vmbratile, & fictus magis quam verus iurisdictionis vsus, & re ipsa solùm tractatus certa solemnitate, & pactis vallatus, quidquid inquam sit iudiciale in isto contractu solemni, totum est citra citationem legitimam: actus verò etiam iudiciales citra citationem, præuentionem non inducunt, vt dixi num. 876. cum sequentibus. Ergo per contractum guarentigium, aut obligationem pœnes acta, non fit præuentio; & quod consequens est, cum istæ obligationes in iudicium exequendæ deducuntur, & versatur lis super earum effectu, & implemento, debet

res

restractari coram Iudice rei legitimo tempore exequutionis, non coram Iudice, qui erat legitimus tempore conuentionis.

919 Ex quibus infertur primò, reijciendam esse limitationem istius secundæ sententiæ, quam sequimur, in quam inclinat Franchis *dicta decisione 656. num. 3. & 4.* videlicèt, tunc censendam esse factam præuentionem ex obligatione pœnes acta, vel guarentigiata, cum in aliqua Curia, seù Prouincia istæ obligationes, ita obtinerent vim rei iudicatæ, vt nullo alio extrinsecus requisito possent exequutioni mandari, vt re vera contingit in Regno Castellæ, in quo publicæ scripturę exequutioni mandantur, sine vllo alio extrinseco requisito, præterquàm pręsentatione coram Iudice facta, qua præmissa virtute earũ expediuntur literæ exequutoriales, seù mandatũ de exequendo; ea enim limitatio vera non est. Quippè cùm expeditio literarum exequutorialium, seù mãdati de exequendo, quis actus iudicialis est præcedat citationem, ac per consequens præuentionem non inducat, quemadmodum neque productio libelli, nec mandatum Iudicis de examinandis testibus pro inquisitione, nec eorundem testium examinatio præuentionem facit, vt dictum est superiùs num. 876. cum duobus sequentibus.

920 Secundo infertur, quod attinet ad præsentem articulum à pari procedere iurisdictionem secularem, & Ecclesiasticam; videlicèt vt quemadmodum fauorem iurisdictionis Ecclesiasticæ, non censetur facta preuentio ex obligatione guarentigia, vt laicus ea adstrictus factus Clericus conueniri possit pro eius exequutione coram Iudice laico: ita neque è conuerso, qui cum esset Clericus gaudens priuilegio fori obligationem guarentigiam contraxisset, & post amissum priuilegio de ea obligatione esset conueniendus, non ad Ecclesiasticum, sed ad seculare forum trahendus esset Neque enim vnì, aut alteri iurisdictioni detrahere debemus, *dicto cap. nouit*, 13. *de iudicijs*, & quod de vna sentimus, de alia pariter iudicemus necesse est argumento textus singularis, & optimi *in cap. 2. de exceptionibus in sexto*; & qui hanc in re inter vnam, & alteram iurisdictionem discrimen inducunt, ex quibus sunt Gratianus *disceptationum forensium. c. 226. fere per totum, sed præsertim ex num. 20. & num. 40.* Giurba *consil. 15. numer. 31. 32. & 35.* Riccius *ad dict. decision. Franchis 656.* inuerisimiliter, & sine fundamento loquuntur cum ratio disparitatis vera sedans intellectum reddi non possit, si res adamussim, & radicitus consideretur, iuxta quam doctrinam die 15. Septembris anni 1628. decisum est in Sacr. Consil. me interueniente, cum prædicta essent allegata in causa Benedicti Codæ, cum Anneio de Mari Clerico, qui conueniebatur ad soluendam certam quantitatem ex instrumento guarentigio facto, tempore quo gaudebat priuilegio clericali, coram Mag. Cur. Vicar. qui tempore cæpti iudicij habitum clericalem deposuerat, & priuilegium amiserat, & nihilominus petebat remissionem ad Ecclesiasticum, denegandam esse remissionem, vt denegata erat à Mag. Cur. in banca de Villafuoco.

921 Neque obstant argumenta adducta pro prima sententia contraria. Nam ad primũ respondendum est primò, obligationem pœnes acta, seù guarentigiam parem esse, & similem sententiæ, quæ robur obtinuit rei iudicatæ quòad vim exequutiuam, quoniam notiori iure, & statutis Prouinciarum, quòad hunc effectũ sunt æquiparatæ, & exequatæ: cæterùm quòad alios effectus, & iuris articulos esse valdè diuersas, & dissimiles. Nam limitata exequatio limitatum producit effectum, *l. in agris, ff. de adquirend. rer. domin.* ideò tametsi actione super re in iudicium deducta, & sententia lata, etiam quæ vim rei iudicatæ obtinuit, ante exequutionẽ, & ad huc maneat res affecta vitio litigiosi, vt doctè adnotauit Ioannes Faber *in leg. lite pendente, C. de litigiosis*, & Ludouicus Gomez *in regula de annali possessore, quæstion. 44.* vbi doctissimè disputat, adductis in eandem rem multis Rotæ decisionibus, & Lancellottus *de attentatis, 2. part. capit. 4. ex num. 230. & 234.* & planè præsupponit Franchis *decision. 545.* quo fit, vt si quis reus damnatus restituere rem quam possidet per sententiam, quæ in iudicatum transierit, post ipsam illam eandem rem in alium trastulerit possit sententia exequutioni mandari contra nouum possessorem, sine nono processu, tanquam contra possidentem rem litigiosam, vt probat in Regno, *cap. conuentus*, 151. & ad eum locum Sebastianus de Neapoli, & Ioannes Antonius de Nigris, Franchis *decis. 464. & dict. decis. 545.* quam sententiam iure communi spectato tradit Baldus *in l. ob maritorum, 2. num. 8. C. ne vxor pro marito, & in l. exequutorem, 8. nu. 27. C. de exequut. rei iudic.* Paulus Castrensis *in leg. à Diuo Pio 15. §. si super rebus, num. 8. ff. de re iudic.* & alij inferiùs referendi. Non tamen, quia facta sit super aliqua re obligatio guarentigia, vel pœnes acta, manebit affecta vitio litigiosi. Item vis exequutiua obligationis guarentigiæ personalis iure Hispano præscribitũ decennio; vis verò exequutiua sententiæ in rem iudicatam transactæ, & ad literas exequutoriales redactæ, durat viginti annis iuxta *l. 63. Tauri*, quæ est *l. 6. tit. 15. lib. 4. recopilat.* vbi notant Scribentes. Prætereà stante statuto, quod de qualibet sententia in iudicatum transacta soluatur gabella, aut tributum, non proptereà soluetur de obligatione guarentigia, aut contracta pęnes acta. Nam etsi sententijs exequentur quòad vim exequutiuam, sententiæ dici non possunt, vt deducitur ex traditis à Bartolo *in l. 1. num. 1. ff. de confessis*, Bertachino *de gabellis, 4. membr. 8. part. principal. nu. 1. 2. & seqq. tom. 12. tractat.* & Iulio Ferretto *tract. de gabellis*, 388. *eodem tomo.* Sicut è contra, si statutum extaret iubens solui de omnibus contractibus guarentigiatis, & habentibus paratam exequutionem gabellam aliquam non tamen ideò soluetur de sententijs habentibus paratã exequutionẽ, quod hæ sententiæ sint illis contractibus quòad vim exequutioam exequatæ, vt colligitur ex traditis ab eodem Iulio Ferreto, *vbi supra, ex nu. 317. per multos sequentes.* Itaque exequatio instrumentorum guarentigiatorum, & obligationum, pœnes acta, cum sententijs in iudicatum transactis, non est indefinita, aut vniuersalis, neque viget in omnibus & per omnia, ac per consequens, etiam si sint instar sententiarum, non ideò colligitur ex istis obligationibus induci præuentionem.

922 Secundò respondetur, sententiam non esse actum iudicialem ejus naturæ, vt ex ea inducatur præuentio. Nam etiamsi inter duos Iudices de causa cognoscentes alter prius sententiam ferat, quam alius, non censebitur causam præuenisse, vt dictum est supra, num. 893. sed præuentio inducitur per legitimam citationem, vt dictum est, num. 879. Ita cum instrumenta guarentigia, & obligationes, pœnes acta non exequentur citationi, sed sententiæ non possunt inducere præuentionem.

923 Ad secundum argumentum respondetur primò, si quid probaret, probaturum etiam non solùm ex obligatione guarentigia induci præuentionẽ, sed etiã ex quibuscunque contractibus, & conueniendũ esse reum coram eo Iudice, cui subijciebatur tẽpore contractus; quod planè falsum est, & absurdum, ab omnique opinione alienum.

924 Se-

924 Secundò respondetur, falsissimam prorsus esse, & ab omni ratione alienam, plenamq; erroneam, iuxta veram iuris doctrinam, illam propositionem, nempè inspiciendum esse tempus delicti ad dignoscēdum quis sit futurus litigiosus Iudex punitionis, pro qua plures retuli supra, num.628. in fine. Passi verò sunt æquiuocationem; qui vniuersim hac propositione vtuntur, ex textu *in leg.1. in principio, ff. de pœnis*, & traditis ibi à Doctoribus, videlicèt ad imponendam pœnam inspiciendum esse tempus delicti, non sententiæ. Quod verissimum est, non tamen inde sequitur quòad legitimandum iudicium, & adeundum legitimum Iudicem, qui est effectus valde diuersus, idem tempus esse spectandum; quod rectè considerauit Gutierrez *libr. 1. practicarum, q.5. num.7.* Imò quantum ad hoc attinet, habenda est ratio temporis motæ litis, & iudicij cœpti, seu vocationis ad iudicium, quam citationem vocant, non temporis delicti. *Consiliumque* illud Giurbę, 15. decisionemq; in illo relatam censendum est leuis fundamenti, & auctoritatis esse. Nam si illa propositio esset vera fieret, vt laicus post delictum effectus Clericus puniendus esset indistinctè à Iudice sæculari, & non recurrerent Doctorès ad communissimam illam distinctionem ordinis, vel Religionis; in fraudem, vel sine fraude susceptorum, dictum est supra, num.448. Quare solam commissionem delicti non causare pręuentionem, expressè docuit Federicus de Senis *consil.97. nu.5. in fine*, & Card. Tuscus *liter. P. conclus.646. nu.14. & 27.* Deinde si idem seruandum esset in contractibus, ad quos re vera ex delictis quòad forum, rectè argumētum ducitur, frustra *in d.l. cum quadam puella, in principio, ff. de iurisdict. omnia iudic. & in cap. proposuisti, 19. de for. competenti*, Pontifex, & Iurisconsultus fundamentum decisionis illorum textum statuissent in pręuentione facta, si illa seclusa, idem dicendum foret, quod superiùs etiam expendi num. 285. ex quo predicti textus huic doctrinæ planè aduersantur; quę nullum quoque fundamentum habet, vt rectè considerauit Carauita *ad rit. 66. num. 9. & 10.* Neque quidquam faciunt, quæ tradit Grammaticus *decis. 10.* quoniam fundamentum illius decisionis non fuit fundis illa doctrina Baldi *in l. affinitatis, 7. numer. 4. in fine, Cod. commun. de successionibus*; & quorumdam aliorum eum sine vlteriori examine, imò fortassis non viso loco sequentium instar auium volantium, inspiciendum esse tempus delicti ad legitimandum forum; sed quoniam ille Clericus delinquens, qui remissionem petebat, priuilegiū fori non amiserat, vtpotè coniugatus cum virgine eoq; foro vti poterat, vt Clericus coniugatus, *iuxta cap. 1. de Clericis coniugatis in sexto*. Imò verò, & si Baldus attente legatur, videtur præsupponere, in casu, de quo agit, præuentam fuisse causam ab Ecclesiastico. Nam clericum dicit prius declinasse forum, post verò dimisisse habitum, & tonsuram, per quam depositionem, qualitatem Clericatus ait consumptā, idest quòad effectum fori extinctam. Quare mirum non est, si dicat ad Ecclesiasticum remittendum: data enim præuentione, id non habet difficultatem. Igitur siuè de delictis, siuè de contractibus agamus, ille erit Iudex competens, & legitimus, qui eo tempore, quo reus in iudicium vocatur, fuerit competens, & legitimus, vt planè indicant præter modo dicta, quæ notaui supra num. 909. in fine De *lege* autem *secunda, C. de iurisdict. omn. iudic.* quæ adducebatur pro confirmatione, latè egi supra ex nu. 283.

925 Succedit secunda difficultas, an sententia lata à sæculari Iudice competente aduersus eum, qui tempore litis motæ erat laicus, ante verò, vel post sententiam efficitur Clericus, sit exequutioni mandanda ab ipso Iudice laico, vel debeat exequutio remitti ad Iudicem Ecclesiasticum? Et non agimus de sententia lata in criminalibus cōtrà personam Clerici, quæ nulla erit, quippè cùm per susceptionem ordinis, etiam in fraudem iurisdictionis sæcularis persona Clerici exempta maneat à sæculari iurisdictione, vt dictum est supra num.448. sed de sententia lata contra bona Clerici in criminalibus, vel in ciuilibus causis, eo casu, quo causa præuenta est à laico Iudice, & quo non prodest ad mutationem fori priuilegium superueniens, vt *in l. cum quadam, 19. in principio, ff. de iurisdict. omn. iudic. d.l. si quis postea, 7. ff. de iudicijs, & d. cap. proposuisti, 19. de foro compet.* Et similis potest occurrere difficultas in casu inuerso, videlicèt si ab Ecclesiastico lata esset sententia contra Clericum, qui ante exequutionem deposito habitu, & tonsura nuberet, priuilegiumque; fori amitteret vtrum sententia esset exequenda ab ipso Iudice Ecclesiastico, an verò à laico, cui reus tempore exequutionis subijcitur.

926 Prima sententia asserit exequutionem eius sententiæ remittendam esse ad Iudicem; cuius reus subijcitur tempore exequutionis; scilicèt primo casu ad Ecclesiasticum, si exequtio facienda est contra Clericum: secundo casu, ad laicum si is, contra cuius bona exequenda est, laicus fuerit. Ita de primo casu loquentes sentiunt Speculator *lib. 2. tit. de reo, §. 1. num. 4. in fin.* tametsi agat de sententia criminali Lapus *allegat. 118. num.4.* Aufrerius *ad Capellam Tholosanam decis. 147. num. 2.* Caualcanus *decis. 10. num. 32. lib. 5.* Ymmus *decis. 49. nu. 6.* Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ, 2. par. q. 37. num. 5.* Ambrosinus *de immunitate, cap. 20. num. 47. & 49.* Giurba *cons. 15. num. 38.* Molfesius *ad consuetud. Neapolit. tom. 2. par. 2. tit. de personis, in additionibus ad quæst. 8. num. 3.* Marta *de iurisdictione, 2. par. cap. 2. num. 21. & 23.* vbi tamen loquitur de exequutione circa personam, non circa bona, verùm *4. par. casu 121. num. 6. & 7. & casu 151. ex num. 5.* vniuersim loquitur.

927 Secunda nihilominùs sententia, quæ est magis vera, magisque iuri conformis affirmat exequutionem sententiæ latæ à Iudice laico contra laicum postea factum Clericum, vel contra Clericum in ijs casibus quibus laicus contra Clericum potest legitimè procedere, posse fieri ab eodem Iudice laico, qui illam legitimè tulit contra bona Clerici. Eam sequuntur Io. Andreas *in cap. 1. num. 19. in fine, de obligat. ad ratiocin. non ordinand.* Federicus de Senis *cons. 97. nu. 5. in fine*, Marianus Socinus *in d. cap. proposuisti, num. 54. vers. quintò exemplificant.* Antonius de Matthæis *de prorogatione iurisdictionis, num. 34. versic. aut in iudicio ciuili, tom. 3. tractat. 1. par.* Tuscus *liter. P. conclus. 646. nu. 13. 14. & 15.* Bossius *tit. de for. competent. nu. 145. & tit. de pœnis, num. 38.* Vrsillus *ad Afflictis decis. 212. nu. 2. in fine*, Marta sibi inconstans *de iurisdictione, 2. part. cap. 2. num. 27.*

928 Probatur primò, ex communi doctrina Doctorum, quam colligunt ex textu *in d.l. cum quadam, in principio*, qui dicunt, quandocunque iurisdictio Iudicis confirmatur quòad cognitionem alicuius causæ, censeri debere confirmatam quòad exequutionem, quoniam eiusdē iurisdictionis est sententiam ferre, & eam exequutioni mādare, etiam si interim forus mutetur. Ita docent *d. leg. cum quadam, in principio.* Baldus *ante num. 1.* Albericus *num. 1.* Angelus *nu. 2.* Fulgosius *num. 2.* Paulus *num. 5.* Alexander *nu. 6.* Decius *num. 7.* Ias. *num. 5.* Sebastianus Sapia *num. 28.* Cagnolus *num. 23.* Antonius Faber *in rationalibus, ibi, in ratione decidendi.* Surdus *cons. 152. num. 21. & 22. libr. 2.*

Giurba *decis.23.nu.2.* quorum quidam in specie loquuntur de sententia lata aduersus laicum, qui post sententiam fit Clericus.

929 Secundò quoniam præuentio nullum haberet effectum, si lata sententia iurisdictio Iudicis cessaret, apertaque esset fraudibus via, si potestati rei relinqueretur vt quouis modo eximeret se à iurisdictione Iudicis eum dānantis, atque ita se immunem, & securum redderet ab exequutione sententiæ contra ipsum latæ.

930 Tertia tandem incidit hoc loco difficultas, an casu, quo præuentio locum non habet, quia subingrediatur noua persona in iudicium, non vocata in locum rei, quoniam scilicèt lite pendente, seù ante, siuè post sententiam latam, in eum sit translata possessio rei in iudicium deductæ, effectęq; litigiosæ, quę tamen persona gaudeat priuilegio fori, aut alieno foro communi subijciatur, & non Iudici, qui de causa cognouit, possit ne tunc Iudex, qui sententiam tulit, eam exequutioni mandare contra nouum possessorem alieni fori propria auctoritate, quasi præuentionis effectus, non solum tangat personas in iudiciò interuenientes, sed etiam redundet in res ipsas in iudicium deductas, & efficiat, vt possit cęptum iudicium vsque ad exequutionem inclusiuè continuari aduersus personam in iudicium non vocatā, ad quam dolo actoris, exequutionis subterfugiendę causa, est translata rei litigiosę possessio.

931 In qua ego tres casus distinguendos existimo. Primus est, cum nouus possessor in iudicium non vocatus subijcitur foro eiusdem Iudicis, qui sententiam tulit. Secūdus, cum nouus possessor subijcitur diuersæ priuilegiatæ iurisdictioni, veluti si esset Clericus, aut Monachus, aut Miles. Tertius cum nouus possessor est alterius iurisdictionis ordinariæ, veluti si esset laicus alterius territorij, aut Prouinciæ.

932 Primo casu resolutio non est sine controuersia. Nam Bartolus *in l. à Diuo Pio, 15. §. si super rebus, num. 7. ff. de re iudic. & in l. si. quis missum, 17. §. Iudex, num. 3. & 4. ff. de damn. infect.* sensit non posse rectà via sententiam latam contra eum, qui dolo desijt possidere, exequutioni mandari contra tertium possessorem; sed necessarium esse, prius agi actione reuocatoria, iuxta §. *item si quis in fraudem, inst. de act. & totum titulum de ijs, quæ in fraudem creditorum, ff. & C.* & alienatione reuocata exequutionem suū effectum sortituram. Bartolum sequitur Alexander in *d. §. si super rebus, num. 10.* Surdus *decis. 306. num. 16.* Rolandus a Valle *cons. 5. ex n. 8. vol. 2.* quam sententiam Couarru. *in practic. cap. 15. nu. 7. vers. imò ex hac,* ait iure magis probari, & esse frequentiori Doctorum suffragio receptam. Verùm est Bartolum istis locis non loqui expressè de re litigiosa, sed de re per fraudem alienata, potest autem fraus in alienatione rei contingere citra vitium litigiosi.

933 Verum alij, quorum opinionem veriorem credo, in casu, de quo loquimur, existimant sententiam latam contra reum, qui rem litigiosam ante, vel post ipsam sententiam in alium transtulit dolo desinens possidere, posse rectà via sine nouo processu contra tertium possessorē in iudicium non vocatum exequutioni mandari. Hanc sententiam tuetur Cynus *in l. 1. num. 11. & 12. C. de alienat. iudicij mutand. caus. fact.* eandem in his terminis amplectitur Bartolus *in l. creditores, 3. num. 23. C. de pignoribus, & in l. 1. §. si inter, num. 3. C. de litigiosis,* Baldus *in l. ob maritorum, 2. num. 8. C. ne vxor pro marito,* Paulus *in d. l. à Diuo Pio, §. si super rebus, num. 8.* Iason *num. 10. ff. de re iudic.* Afflictis *in constitut. earum fraudibus, nu. 10. & 11. rubr. 41. lib. 2.* Rodericus Suarez *in l. post rem, ff. de re iudic. in declaratione l. Regni, limitat. 1. num. 4.* Couarruuias *in practic. d. cap. 15. num. 7.* Cacheranus *decis. 65. num. 4.* Peguera *decis. 205. numer. 4.* Canalcanus *decis. 16. num. 7. & 8. 1. par.* Capycius *decis. 128. num. 6.* Andreas Gail *practicar. obser. lib. 1. obseruat. 118.* Surdus *cons. 405. num. 8. vol. 3. & cons. 533. ex nu. 1. vol. 4.* tametsi ibi agat de sententia in actione personali, quo casu res non est litigiosa, Hondedeus *cons. 20. nu. 7. & ex nu. 42. vol. 1.* Tuscus *liter. E. concl. 488. ex nu. 8. tom. 3.* Parladorius *lib. 2. rerum quotidianarum, cap. fin. 4. par. §. 5. ex nu. 6.* Menochius *de præsumptionibus, lib. 2. præsumpt. 97. num. 59.* Peregrinus *de iure fisci, libr. 4. tit. 6. num. 27.* Probatur hæc sententia attento iure communi *ex l. vltima, ff. de litigiosis, & ex l. vltima, C. eodem titulo. & ex §. Iulianus, in l. quanquam, ff. de aqua pluuia arcenda;* neque enim æquum est licere, cuique aduersarij conditionem duriorem efficere, aut Iudicis, & iudicij auctoritatem, & vim eludere. Attento verò iure Neapolitano id apertè constitutum est *in cap. Regni, commentus, 151.* Regis Caroli II vbi notat Sebastianus de Neapoli, & Io. Antonius de Nigris, Vincentius de Franchis *decis. 464. & decis. 545.* & ad ea loca Additiones, Paschalis *de patria potestate, par. 1. cap. 8. num. 217.*

934 Secundo casu dicendum est, non posse Iudicem, qui sententiā tulit eam exequutioni mandare aduersus nouū possessorem rei litigiosæ diuersæ priuilegiatæ iurisdictioni subiectum; vt aduersus Clericum, aut Monachum, sed exequutionem esse remittendam ad Iudicem competentem noui possessoris, vt in casu proposito ad Ecclesiasticum. Ita sentit Abbas Panormitanus *in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, 3. num. 10. prope finem; vers. & hæc sententia lata, vt lite pendente nihil innouetur* Bartholomæus Socinus *consil. 13. insignis Doctor, & cons. 14. circa dubia, nu. 11. volum. 4.* Vincentius de Franchis *decis. 545.* Marta *de iurisdictione, 2. par. cap. 2. num. 21. & 23. & 4. par. casu 35. ex nu. 13.* Riccius *collectan. 342.* Paschalis *de patria potestate, par. 1. cap. 8. dicto num. 217.* Molfesius *ad consuetudin. Neapolis par. 2. tit. de personis, q. 8. ex nu. 29. vsque ad finem quæstionis, & ibi num. 32.* refert quandam decisionem Sacri Consilij pro confirmatione huius sententiæ, & ex consequenti decisionem *dict. capit. Regni, commentus 151.* non habere locum contra Clericum successorem in possessione rei litigiosæ existimauit Iacobus Antoncllus de Bottis *manutentione ad ipsum,* & Franchis *d. decis. 545. ex num. 4.* Itaq; resolutio ex eo probatur, quoniam ad exequutionem complendam necessaria est citatio rei, vt superiùs dicebam num. 913. & 914. idq; præsertim in hoc casu, in quo ille aduersus quem facienda est exequutio nō est in iudicium vocatus; vt pluribus probant Socinus *dict. cons. 13. ex num. 6.* Octauianus Vestrius *in practica: Romana aulæ lib. 8. cap. vltimo, numer. 4.* Marta *d. casu 35. num. 14. & 15.* Hondedeus *d. cons. 20. ex nu. 43. vol. 1.* de hoc casu in specie loquentes; neque mirum id videatur, cum in eum instantia transferri non possit, vtpotè singularem voluntarium successorem; vt constat ex traditis à Bartolo *in l. si cum hominem, 34. num. 4. ff. de fideiussor.* & Mariano Socino Iuniore *cons. 34. nu. 13. libr. 3.* Peregrino *de fideicommissis, artic. 53. ex num. 24.* ex texto *in l. 2. §. non solum, ff. de hered. vel act. vend. & in l. si pignori, 29. ff. famil. herciscū.* & tamen succedente hæredi vniuersali, in quem instantia etiam transfertur, *d. l. si cum hominem,* vbi notant Doctores, non possit aduersus eum fieri exequutio sine citatione, vt post Baldum, Angelum, Paulum, Alexandrum, & alios notat Rodericus Suarez *in l. post rem, in declaratione l. Regni extension. 1. nu. 2.* Rebuffus *to. 3. in constit. Reg.*

titul.

tit.de sententijs, artic.vltimo, gloss. vna, num. 20. Carauita *ad ritum.* 178. *num.* 5. Citationem autem, quæ actus iudicialis, est necessarium est fieri à Iudice competenti, vt legitima sit, & arctet citatum, alioqui in extraneos iurisdictio non potest legitimè exerceri, *l.extra territorium, vltima, ff. de iurisdict. omn. iudic.* Ergo aduersus exemptos à sæculari iurisdictione non poterit à Iudice sæculari mandari exequutioni sententia ab eo lata, sed necessario remittenda est ad Iudicem Ecclesiasticum. Confirmant eandem resolutionem, quæ adducit Borrellus *de Regis catholici præstantia, cap.* 71 *nu.* 275. & Marta *de iurisdictione, 4. par.q.* 151 *ex num.* 5. vbi multis relatis tradit sententiam latam contra Clericum à Iudice laico in causa reconuentionis esse exequutioni mandandam per Iudicem Ecclesiasticum literis hortatorijs Iudicis laici requisitum, & non ab ipso laico, qui sententiam quamuis legitimè tulerit, quod an verùm sit modo non disputo.

935 Nec satisfaciet, qui dixerit ex translatione rei litigiosæ in Clericum dominium non transferri, cum inualida sit alienatio, *l. vltima, C.de litigios.* vbi Doctores Afflictis, *decis.* 331 *numer.* 2. Menochius *de præsumptionibus, libr.* 2. *præsumpt.* 97. *ex nu.* 31. & notaui supra num. 921. ac per consequens rem in eum alienatam manere sub dominio laici alienantis, & ideò posse sententiam à sæculari de ea restituenda exequutioni mandari tanquam in bonis subditi, & eiusdem iurisdictioni subiectis. Nō inquam satisfaciet quoniam quantumuis sit inualidus titulus alienationis, translata est possessio in Ecclesiasticum, quę etiam verè obtinetur ex titulo inualido, *l.* 1. *§.si vir vxoris, ff.de adquir. possess.* vt considerat etiā Socinus *d.consi.* 13 *nu.* 4. *vol.* 4. qua Clericus priuari non potest nisi in iudicium vocetur, *cap.licet Episcopus,* 28. *de præbend. & dignitat. in sexto*: in iudicium autem à Iudice sæculari vocari nequit, vt memini supra quæst. 5. num. 351. vbi ex eadem ratione dixi non posse iubente sæculari Iudice exequutioni mandari instrumentum census aduersus Clericum ex titulo particulari successorem hippothecarum in specie censui obligatarum.

936 Contrariam tamen sententiam, quinimo latam à Iudice laico, sententiam posse ab eodem exequutioni mandari propria auctoritate aduersus Clericum, in quem alienata est res litigiosa, amplexus est Vesilius *ad Afflictis decis.* 321 *num.* 2. *& ad decis.* 331 *num.* 3. in quorum primo loco refert pro hac opinione decisionem Sac.Consil. latam anno 1564. sed non affert illud fundamentum. Ego refero aliam me interueniente factam die 11. Aprilis anni 1628. in causa Claudij Terracinæ Clerici, cum Prudentia Benaia, Actuario Carbone: In qua cum prius latum esset decretum à Sac. Cons. quo iubebatur causam remitti, qua ex parte tangebat Clericum, ad Ecclesiasticum Iudicem, & ab eo supplicatum, in instantia reclamantionis facto verbo reuocatum est, & noniter decretū causam debere remanere in Sac.Consil. habito prō vero, *cap. Regni conuentus,* locum etiam habere aduersus Clericum contra prædictam *decision.* 545. Vincentij de Franchis, & cæteri Domini collegæ testati sunt de alijs similibus decisionibus. Pro quibus solùm expensum est illud, quod contraria sententia admissa aperiretur via fraudandi iudicia sæcularia, & eorum effectus, & eludendi iurisdictionem Iudicis sententiam ferentis, spernendique auctoritatem, & vim iudiciorum, eamque exponendi calumnijs insuperabilibus in hoc Regno frequentissimis. Eadem decisio posset confirmari ex verbis Baldi *in l. edicto, vltima, num.* 54. *C.de edict. D.Adrian. toll.* qui ait *Nam si in fraudem iurisdict. onis Clericus successit prædoni, non est curandum vnum obolum de Clericatu, quia Ecclesia, quod vult in se, vt sua iurisdictio non fraudetur, debet velle in alijs, cap.* 1. *vers. Ecclesia, de alienatione feudi,* qui est *titul.* 13 *lib.* 1. *feudorum,* vbi notat idem Baldus *num.* 5. *&* 10. Posset item confirmari ex eo, quod quamuis regulare sit in singularem successorē non transferri instantiam, vt dixi supra quæst. 5. nu. 348. tamen id limitandum est, cum in iudicio exercetur actio realis, vel in rem scripta, vt desumitur ex doctrina Bartoli *in l.Lucius,* 78. *§. rogatus, num.* 1. *ff.ad trebell.* quam approbat Pureus *decis.* 197. *li.* 2. Mohedanus *decis.* 1. *de iudicijs, aliàs decis.* 41. res verò non efficitur litigiosa nisi cum exercetur actio realis, *Authent. litigiosa, l.* 2. *&* 4. *C.de litigios.*

937 Verùm etsi retineas primam sententiam, quę communior, & tutior est, ea limitanda est, vt locum habeat, quando certo constat Clericum esse possessorem, & faciendam esse exequutionem in re à Clerico possessa; secus in dubio, si exequutio ferret in re aliqua existimata propria laici damnati per sententiam Iudicis sæcularis, quam ipse reus crederetur possidere, & Clericus opponeret se exequutioni, vt eam impediret, velut oppositor tertius, petens se ad proprium Iudicem remitti. Nam eo casu Clericus coram sæculari Iudice debet agere, & apud eum sua iura proponere, & legitimè, quæ proposuerit probare; iureq; poterit Iudex sæcularis circa hanc controuersiam suum decretum interponere, eamq; definire. Ita docet Baldus *in l.testamenta,* 18. *nu.* 7. & Salycetus *in l. consulta,* 23. *num.* 2. *C. de testament.* Antonius de Canario *tract.de insinuationibus,* 2. *par.q.* 24. *ex nu.* 40. *tom.* 6. *tractat. par.* 2. Aufrerius *tract.de potestat.secular. in eccle, statuc.regul.* 2. *fallent.* 10. præsupponitq; Capyeius *decis.* 8. *num.* 3. & Grammaticus *decis.* 41. Surdus *decis.* 26. *num.* 11. Mangilius post hæc scripta editus *tractat.de euictionibus, q.* 6. *num.* 29. Trentacinquius *lib.* 2. *variarum, de iudicijs, resolut.* 16. *num.* 2. doctissimus Riccius *in praxi rerum fori Ecclesiastici, resol.* 146. videtur enim eo casu Clericus actor voluntarius, iuxta notata ab Afflictis *in constit. de burgensaticis, num.* 4. *&* 8. *rubr.* 67. *lib.* 1.

938 Tertiò tandem casu, cum successor in re litigiosa est subditus alteri Iudici ordinario, vt quia sit ciuis alterius ciuitatis oportet subsinguere. Nam aut res litigiosa, in qua exequutio facienda est, sita est in territorio Iudicis, qui sententiam tulit, & tunc potest propria auctoritate, sententiam suam exequutioni mandare citato tamen per requisitorias literas possessore absente. Si verò res, de qua agitur, sit extra territorium Iudicis qui sententiam tulit, atque item persona possidens rem litigiosam, tunc ad exequutionem peragendam vtendum est literis requisitorijs, quibus inuocetur auxilium Iudicis, apud quem reus degit, & vbi res sita est, vt sententia exequutioni mandetur, iuxta textum *in l.à Diuo Pio,* 15. *§. sententiam Romæ,* & ibi tradita à Doctoribus, *ff.de re iudic.* & doctrinam Baldi *in d.ædicto,* 3. *nu.* 55. *C.de edict. D.Adrian. toll.* Iudex autem requisitus debebit literis hortatorijs solennibus acquiescere.

939 Amplia secundò principaliter prædictum tertium effectum præuentionis, vt si inducta iam præuentione laico succedat Clericus hæres non obstante Clericatu alligetur instantia cœpta cum defuncto, & iudicium sit prosequendum, & finiendum apud Iudicem sæcularem, apud quem cœptum est à defuncto. Hanc ampliationem tradidi, & latè comprobaui supra quæstion. 5. ex num. 309.

940 Prædictum tamen tertium effectum limita primò, vt procedat, & locum habeat, donec durat instantia iudicij

dicij cępti: nam eatenus durat effectus præuentionis; cęterùm si perimatur instantia cępti iudicij, & nouum iudicium sit inchoandum, litigans, cui superuenit nouum fori priuilegium, in nouo iudicio poterit allegare exceptionem fori declinatoriam, & iurè petet se ad suum cōpetentem Iudicem remitti. Ita sentiunt Anna *singul.* 129. Caualcanus *decision.* 10. *numer.* 33. *libr.* 5. Marta *de iurisdictione*, 4. *par. casu.* 141. *ex nu.* 4. Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ*, 2. *par. quæst.* 37. *num.* 8. *in fine*, Grassis *de effectib. clericat.* 1. *effect. num.* 1241. qui loquuntur de laico conuento, & post facto Clerico, faciunt tradita à Paulo *in l. si conuenerit*, 18. *ex num.* 6. *ff. de iurisdict. omn. iudic.* & à Ronchegallo *in l. ex duobus*, 16. *nu.* 17. *ff. de duobus reis.*

941 Amplia primò prædictam primam limitationē principalem, vt procedat non solum cum durat re vera eadem persona, quia in iudicio interueniente facta est præuentio, verùm etiam quando durat persona iuris fictione eadem, veluti cum defuncto litiganti successit litæ cępta hæres alterius fori: nam si tunc perimatur instantia, Clericus, verbi gratia, hæres defuncti laici litigantis non tenebitur amplius prosequi iudicium coram Iudice laici defuncti, sed iure poterit petere remissionem ad suum Iudicem, vt dixi supra quæstion. 5. num. 311. in fine relato Carolo de Grassis *de effectibus clericatus*, 1. *effect. num.* 291. apud quem inuenies, qui nam sint effectus instantię peremptæ.

942 Amplia secundò prædictam primam limitationem principalem, vt sit vera, tàm ipsa, quàm eius prima ampliatio, etiam si per insuflationē spiritus vitæ reuiuiscat instantia, (de qua instauratione, & insuflatione spiritus latè agit Trentacinquius *variarum resolutionum li.* 2. *de iudicijs resolut.* 4. *num.* 31. & Rolandus à Valle *cons.* 4. *per totum*, *volum.* 3. nam adhuc ille, qui post peremptam instantiam erat iure remittendus ad suum Iudicem in nouo iudicio, remittendus etiam est post instantiæ resurrectionem, & antiqui iudicij instaurationem. Non enim operatur gratia insuflationis, & instaurationis instantiæ in præiudicium illius, cui per peremptionē fuerat ius quæsitum. Ita sentiunt Carolus de Grassis *de effectib. clericat.* 1. *effect. d. nu.* 1241. Anna *d. singul.* 129. Grammaticus *decision.* 103. *ex num.* 114. & ad eum locum Didacus de Mari *numer.* 54. 55. & 56. Vrsillus *ad Afflictis decis.* 331. *numer.* 2. Minadous *decis.* 5. Marta, Paschalis, Trentacinquius, Rouitus, & Galluppus, quos retuli d. quæst. 5. num. 311. in fine, loquentes de casu limitationis, & ampliationis primæ prædictæ, & quæst. 6. num. 646. cum sequentibus, alios.

943 Vnum illud, quod ad hanc rem attinet, non omittam, prædictam primam limitationem, & eius ampliationes vtiles esse, & effectum habere in causis ciuilibus, quæ tractantur in Regno Neapolitano in tribunalibus inferioribus, in quibus instantia durat triennio dūtaxat, iuxta textum *in l. properandum, in princip.* & *in* §. *sint autem reus*, *Cod. de iudicijs*, & *ritum* 248. vbi notat Carauita *ex num.* 1. Maranta *in praxi*, 5. *par. num.* 2. & *ex num.* 5. *latè*, Muscatellus *in praxi Sacr. Reg. Consil. libr.* 2. *part.* 7. *glossa*, *sententiam*, *ex num.* 39. Trentacinquius *variarum resolutionum, lib.* 2. *tit. de iudicijs, resolut.* 4. *ex num.* 1. Scaccia *de appellationibus, quæstion.* 15. *artic.* 11. *numer.* 241. *cum seqq.* Riccius *collectan.* 2193. Galluppus *in praxi Sacr. Consil.* 2. *par. cap.* 16. *num.* 5. at prorsus esse inutiles, & nullius effectus, quòad causas criminales in eodem Regno Neapolitano, in quibus instantia durat perpetuò, & non perimitur, iuxta *pragmat.* 51. *de offic. Magistr. Iustitiar.* & *pragmat.* 11. §. 33. *de offic. Iudicum.* Item in tribunalibus Ecclesiasticis, in quibus instantia est etiam perpetua, & nunquam perimitur, vt notat Maranta *in praxi dicta quinta parte, num.* 14. *ex cap. venerabilis*, 20. *de iudicijs*, vbi notant Doctores, & res est indubitata. Item in Regno Castellæ, vbi instantia ex consuetudine nunquam perimitur; vt notat Gregorius Lopez *in leg.* 9. *titul.* 6. *part.* 6. *glossa* 3. & 4. Ioannes Guttierrez *de iuramento confirmatorio*, 3. *par. cap.* 5. *numer.* 4. Paz *in praxi. in initio*, *annotatione secunda*, *num.* 10. Caldas Pereira *in l. si curatorem*, *verb. infra legitimum tempus*, *numer.* 1. *in fine*, *Cod. de in integr. restitut. minor.* quod item in Gallia seruari testatur Rebuffus *in constitution. Reg. tom.* 1. *in proœmio, glossa quinta*, *num.* 51. meminitque ibidem Caldas. Item in eodem Regno Neapolitano in causis etiam ciuilibus introductis in Sacro Regio Consilio quoniam illud proculdubio est consistorium Principis, in quo nomine regio proferuntur sententiæ; & in consistorio Principis instantia perpetuò durat, & nunquam perimitur, vt tradit Maranta *in praxi*, *dicta* 5. *part. numer.* 15. Io. Guttierrez *vbi supra*, Scaccia *dict. quæstion.* 15. *numer.* 266. Amendola *ad Franchis decis.* 250. *num.* 21. Regens Tapia *decis.* 1. *numer.* 27. *supremi Italiæ Senatus*, Paschalis *de patria potestate*, 1. *part. capit.* 8. *num.* 223. Molfesius *cons.* 47. *ex numer.* 3. vbi optimè probat instantiam non perire in Sacro Consilio. Eandem sententiam in genere loquens de consistorio Principis, tuetur Rebuffus *ad constit. Reg. tom.* 3. *titul. de appellation. artic.* 14. *glossa vnic. num.* 8. Thessaurus *decis.* 10. *num.* 6. Minsingerius *centur.* 2. *obseruat.* 48. & probat optima ratione singularis textus *in Authentic. de appellation.* & *intra quæ tempora*, *seù nouella* 23. §. *ad hæc sancimus*, dum ait: *Quod enim vitium est litigantium si culmēn imperatoriū occupetur? vel quis tantæ est auctoritatis, vt nolentem Principem possit ad conuocandos Patres, cęterosque Proceres coarctare?* Neq; obstat, quod Afflictis *decis.* 283. *num.* 4. & ibi Vrsillus *num.* 9. & 10. quos sequitur Regens Tapia *Iuris Neapol. li.* 2. *rubr.* 2. *in pragmat.* 3. *de offic. Sacr. Reg. Consil. nu.* 6. & 7. & *in decis. Sacr. Consil.* 38. videantur dicere contrarium, nam neque id probant, neque respondet Vrsillus ad argumenta Roberti Marantæ. Neque item obstat quotidianus vsus, & praxis obtinendi in eiusmodi causis a Domino Præfecto Sacro Consilio insuflatione spiritus vitæ, tùm quia nunquam ipse concedit absolutè prædictam instantiæ instaurationem, sed cum clausula, *quatenus opus sit*, quę veluti vera conditio nihil ponit in esse, Parisius *consil.* 9. *nu.* 45. *vol.* 2. Rolandus à Valle *cons.* 58. *num.* 18. *vol.* 2. Tuscus *liter. C. concl.* 593. *tom.* 2. tùm quia abundans cautela non nocet, imò tutius est eam semper apponere, Glossa *in l. si cum dies*, §. *plenum*, & *exprimere. de recept. arbitr. l. testamentum* 17. *in fin. Cod. de testament.* vbi Glossa *verb. cautela*, *l. non solent.* 95. *ff. de regul. iur.* Hec autem petitio insuflationis spiritus vitæ, & eius concessio, magis vt abundans cautela adhiberi censendæ sunt, quam quia sint necessariæ. Verùm quidquid sit, quamuisque discedendum esset ab hac sententia, quam verissimam credo, vt sępius, cum se obtulit occasio, affirmaui in eodem Sac. Cons. cum minimum est credendum, facta semel monitione ad dicendum, instantiam reddi perpetuam, & immortalē: non enim potest litiganti imputari, cur causam non finiat, vt docuit Capycius *decis.* 109. *num.* 4. Muscatellus *in praxi*, *libr.* 1. *par.* 7. *dicta glos. sententiam*, *num.* 53. quod planè videtur probare *d. pragmat.* 1. *de instantia causa non restituenda*, & confirmant, quæ notat Maranta *d.* 5. *par. n.* 31. & aperte probat textus singularis *in d.* §. *ad hæc*, *in Auth. de appellat.* & *intra quæ tempora*. Tametsi sciā Ca-

rauitã *in d.rit.248.nu.4.* quem non relatum sequitur Frãchis *decis.643. ex nu.3.* dicere ex monitione ad dicendum instantiam prorogari ad nouennium aliud. Sed & hæc fundamentum nullum habent, & melius esset istarum vanarum cæremoniarum insuflationis spiritus vitæ, & peremptionis instantiæ prorsus ridicularum, & puerilium, rationem non habere. Cur enim moriatur, quod tàm facilè reuiuiscit?

944 Limita secundò principaliter prædictum tertium effectum, vt tunc locum habeat, cum priuilegium fori post litem cæptam superuenit ex facto, vel industria priuilegiati adquisitum, nam tunc non iuuat: secus si superueniat ex concessione Principis motu proprio illud indulgentis; tunc enim etiam post litem cæptam, & præuentionem factam, priuilegiatus gaudebit priuilegio fori, & processus remittendus erit ad Iudicem ex priuilegio. Quæ tamen temperanda, explicanda, & accipienda sunt, iuxta tradita à nobis latiùs quæstione præcedenti ex nu. 637. vbi omninò videas.

945 Limita tertiò principaliter prædictum tertium effectum, vt locum habeat, donec finiatur lis cæpta coram Iudice præueniente prolata sentẽtia, & facta exequutione: nam si noua lis ex eadem causa oriatur, iam cessabit effectus præuentionis, & reus erit conueniendus coram Iudice competente, iuxta *l.2.C.de iurisdict. omn. iudic. & cap. cum sit, de foro compet.* nullo habito respectu ad litem anteriorem iam finitam. Hæc limitatio est conformis primæ, de qua egi supra nu. 940. eamque tradit Grassis *de effectib. clericat. 1. effect. n. 1246.* Et ratio est manifesta: nam finita lite, non potest durare effectus præuentionis circa nouam litem, cum cessante causa cesset effectus, *cap. cum cessante, 60. de appellation. l. adigere, §. quamuis, ff. de iurepatronat.* Ista verò limitatio locum facit duabus singularibus quæstionibus, quæ etiam si frequenter contingant, non frequenter tractantur à Doctoribus, neque facilem habent expeditionem.

946 Prima est, fingamus litigatum esse coram sæculari Iudice inter Clericum actorem super exactione alicuius debiti, & laicum reum, & alios eiusdem creditores, esseque latam sententiam pro Clerico, pro cuius exequutione Clericus, vel sit immissus in possessionem bonorum debitoris communis, vel sit illi soluta certa quantitas cum cautione de restituendo, cui quibus, & quando à Iudice fuerit decretum. Post verò re melius perpensa, & examinata, vel adueniente in iudicium nouo creditore, qui ostendat meliora iura, & anteriora, agitur, vel de auocanda possessione, vel pecunia soluta. Vel esto Clericus prætendens successionem fideicommissi ea decreto Iudicis nanciscatur possessionem rerum hæreditariarum, saluo iure cuiuslibet habentis potiora iura, vel citra præiudicium aliorum contradictorum. Post comparet, & opponit se nouus contradictor, & agitur de reuocanda immissione illa iam exequutioni mandata. Dubium est, coram quo Iudice sit agendum ad reuocationem, an coram Ecclesiastico, an coram sęculari. Videbatur enim agendum coram Ecclesiastico, quoniam conuenitur Clericus reus, & possessor, & regulare est, vt actor sequatur forum rei, *leg. 2. Codicis de iurisdict. omn. iudic. capit. cum sit generale, capit. si diligenti, de foro competent.* præsertim cum prima lis, quæ coram sæculari agitabatur finita sit, cum non solum lata sententia, sed etiam exequutioni mandata; ac per consequens locus esse videatur prædictæ tertiæ limitationi principali, paulò ante traditæ, vt cesset effectus præuentionis, cum lis contra Clericum, coram sęculari legitimè cępta, ab eodem finita sit.

947 In qua difficultate primò certum est, & indubitatum, si agatur de reuocando decreto lato in fauorem Clerici, remedio appellationis, supplicationis, aut reclamationis, quamuis prædictum decretum sit exequutioni mandatum, & eius vi Clericus immissus in possessionem bonorum, aut illi sit facta solutio pecuniarum debitarum, vt solent in Regno Neapolitano exequutioni mandari quodlibet decretum, vel sententia lata à Sacr. Regn. Consil. præstita cautione in casu retractationis, cum exequutionem paratam habeant, iuxta *pragmat. 5. de offic. Sacr. Regn. Consil.* & ibi tradita à collega nostro Scipione Rouito *ex nu. 1.* & Gallupo *in praxi, part. 3. capit. 3. ex num. 1.* Muscatello *in praxi, libr. 2. part. 1. gloss. sententia, ex num. 106.* est enim sententia Sacr. Consil. instar sententiæ Præfecti Prætorio, & quoad eam obseruantur statuta *in Authent. quę supplicatio, C. de precib. Imperat. offeren.* si inquam agatur de retractando decreto, seu sententia latis à sæculari, & exequutioni mandatis, remedio appellationis, supplicationis, aut reclamationis, nullitatis, aut restitutionis in integrum, agendum fore coram Iudicibus sæcularibus. Ratio est primò, quoniam appellationis, supplicationis, aut reclamationis remedium non deuoluit causas ex vna iurisdictione in aliam, sed intra vnam, & eandem gradatim expeditur; vt probat optimus textus *in §. illud. etiam, in Authentic. de appellationibus, & intra quę tempora, seù nouella, 23.* & textus singularis *in cap. si duobus, 7. §. vltimo, de appellationibus,* & apud Castellanos, *leg. 3. titul. 1. libr. 4. recopilat.* quæ erat *leg. 2. titul. 1. libr. 3. ordinamenti veteris,* vbi notat. Didacus Perez *glossa 2. col. 778.* & Franciscus Marcus *decis. 365. numer. 6. & decis. 366. numer. 1. 2. par.* & desumitur ex traditis ab Innocentio *in capit. significantibus, 38. num. 2. de offic. delegat.* per textum *in capit. anteriorum, 2. q. 6.* vbi dicitur appellationes gradatim interponi debere, & à Panormitano *in capit. significauerunt, vltimo, num. 11. de iudicijs, & in cap. licet suscepto, 10. nu. 9. post medium, de foro compet. & in q. 6.* Gandulphus *nu. 9. in fine, ex versiculo, secundo principaliter, cum nu. 10. & 11. sequentibus,* Decio *in rubrica ex num. 46. de appellationibus,* Iason *cons. 123. quod causa, vol. 1.* Gail *libr. 1. obseruationum practicarum, obseruat. 119. num. 2.* Minsingero *centur. 1. obseruat. 67.* Tusco *liter. A. conclus. 352. ex num. 24.* Bouadilla *lib. 2. politica, cap. 17. ex num. 196.* ac per consequens si prima sententia lata est in fauorem Clerici in tribunali sæculari, ibidem gradatim est confirmanda, aut retractanda, remedio appellationis, supplicationis, reclamationis, nullitatis, vel restitutionis, quæ omnia sub vna, & eadem iurisdictione expediuntur: appellationis enim remedium, & cætera illi similia, reducunt causam ad statum, vt ea omnia facienda sint, quæ poterant in prima instantia, *leg. ita demum, 13. Codicis de Procurator.* Valascus *consult. 91. num. 4.* Cornazanus *decision. 51. num. 2.* Imò causa appellationis est eadem cum prima causa, Surdus *decis. 147. numer. 3.* Tuscus *liter. A. conclusion. 395. ex num. 1.* Atque ex hoc fundamento, ita asseruit Grassis *dicto primo effect. num. 1247.* li sublimitans prædictam tertiam limitationem principalem, de qua supra nu. 945. Secundò, quoniam durante appellatione, supplicatione, aut reclamatione, aut interpositis remedijs, nullitatis, aut restitutionis contra sententiam, prima lis nõ est finita; imò censetur continuari pluribus probat Regens Rouitus *in pragm. 38. §. & similiter de diffinitiuis, ex num. 3. de offic. Procurat. Cæsar.* & meminit in pragm.

1. nu.

1. *num.* 30. *in fine de minoribus*. Cùm verò litigantes litem prosequuntur, non possunt eam extrahere ex tribunali, in quo, & ex iurisdictione, sub qua cœpta est, eum effectum operante præuentione, vt dictum est supra numer. 906. cum sequentibus. Præsertim, quoniam dum durat eadem lis, idem manet actor, & reus, qui fuerunt ab initio litis, ac per consequens idem iuris ordo seruandus est in litis prosequutione, qui seruatus est in initio; neque potest esse incompetens Iudex in continuatione, qui fuerat legitimus in initio iudicij. Quæ eadem doctrina locũ habebit, non solùm si remedium appellationis interponatur ab aliquo ex litigantibus, qui litem prosequuti sunt; sed etiam si appellatio à sententia lata, interponatur ab aliquo tertio interesse habente, qui non litigauerat, quem planum est à sententia lata nouiter se post ipsam opponentem appellare posse; iuxta textum, & ibi tradita à Doctoribus *in l. à sententia, 5. & in l. si perlusorio, 14. ff. de appellat. & in cap. cum super, 17. de sentent. & re iudic.* & ibi tradita a Canonistis, quoniam in hoc casu vigēt eędem rationes: tùm vel maximè cum tertius veniens ad causam, dicatur venire ex transuerso, & non alteret forum, vt eleganter notat Tuscus *liter. T. concl.* 83. *num.* 11. prosequuntur latè doctissimus Riccius *in praxi aurea variarum resolutionum, 2. par. resolut.* 146. qui multos allegat, & Barbosa *in l. venditor, 49. ex num. 162. ff. de iudicijs*, Cancer *variarum resolutionum, 2. part. cap.* 16. *nu.* 40. *cum seqq.* Ego dixi supra hac eadem disputatione quæst. 6. sect. 8. ex num. 663. cum seqq.

948 Neque obstat, quod instantia appellationis sit diuersa, vt notat Paulus, Castrensis *cons.* 192. *nu.* 5. *circa finem lib.* 2. & Tuscus *vbi supra, num.* 12. atque ex consequenti videatur locum habere doctrina superiùs tradita numer. 940. vbi dictum est perempta instantia effectum præuentionis extingui. Non inquam obstat, quoniam per appellationem causa constituitur in noua instãtia sine peremptione primæ; quæ magis transfunditur, & conuertitur in secũdam, quam perimatur, quippè cùm ex ipsa prima iure ordinario, sine vlla gratia, aut priuilegio renascatur, & oriatur, quasi ex semine secunda instantia, interposita appellatione. Aliud est cum ex transcursu biennij, aut triennij instantia perimitur, quæ ita extinguitur cum toto iudicio, vt nisi gratia, & priuilegio superueniente, non possit reuiuiscere, aut resurgere.

949 Difficultas ergo est, cum post adeptam possessionem à Clerico bonorum in iudicio deductorum coram Iudice laico, virtute decreti ab eo interpositi, à quo non est appellatum, vel recepta pecunia sub cautione de restituendo, venit in iudicium nouus oppositor, etiam post multum tempus, qui deducat potiora iura, & intendat possessionem reuocare, aut auocare pecuniam solutam, an possit tractare causã coram Iudice sęculari, aut debeat corã Ecclesiastico, cui subijcitur possessor: & vice versa possessa re à laico ex sententia Iudicis Ecclesiastici, sub cautione, à qua sententia non sit appellatum, conueniri debeat laicus super possessione, vel solutione obtenta, corã Ecclesiastico Iudice, qui sententiam tulit, an coram laico, cuius iurisdictioni subijcitur, nulla habita ratione ante acti iudicij, & decretorum, quorum virtute solutio facta est, aut capta possessio.

950 In qua difficultate ego quatuor casus distinguendos existimo. Primus est, cum in decreto, aut sententia latis à laico Iudice, quo iubet solui Clerico, aut eum immitti in possessionem bonorum debitoris, adest clausula, *saluis iuribus aut iure cuiuscumque creditoris potiora iura obtinentis*, aut clausula, *citra preiudicium iurium cæterorum creditorum, aut contradictorum, vel oppositorum*, quæ in re eadem est cùm prima, & pro exequutione huius decreti, aut sententiæ, Clericus fuerit immissus in possessionem bonorum, aut illi soluta fuerit pecunia cum cautione de restituendo, quod fieri solet, iuxta textum *in l. Procuratoris, 5. §. tributio, cum duabus legibus sequentibus ff. de tributoria actione*, aut etiam sine cautione. Et hoc casu dicendum est, causam tractandam esse coram Iudice eodem, qui decreuit faciendam solutionem, aut immissionem in possessionem bonorum, siuè sit sæcularis, siuè Ecclesiasticus. Ita sentiunt Peregrinus *de fideicommissis, art. 48. num. 63. & seqq.* Carolus de Grasis *de effectib. clericat. 1. effect. nu.* 947. Christophorus de Paz *tract. de tenuta, cap. 64. num.* 13. Ratio est, quoniam illa clausula, *saluis iuribus*, eum effectum habet, vt rem integram constituat, prout erat ante immissionem, & iudicium reducat ad eandem instantiam; quare ex vi reseruationis causa coram eodem Iudice tractari potest, imò debet, vt docuit Angelus *in l. edicto; vltima, num. 6. vers. sed ergo dico, C. de edict. D. Adrian. tollen.* cuius doctrinam commendat Peregrinus *de fideicommissis, artic. 47. num. 29. & dicto artic. 48. num. 48. 65. & 66.* sequitur Augustinus Barbosa *in remissionibus, de clausulis, clausul. 83. num.* 4. idem docuit Baldus *cons. 104. comparuerunt. num. 4. vol.* 5. Ias. *in l. naturaliter. §. nihil commune, nu. 190. ff. de adquir. possess.* Puteus *decis. 34. duodecima Octobris, libr.* 2. Rota diuersorum *decis.* 1013. *libr.* 3. Hondedeus *cons. 86. ex num. 44. ad 53. vol.* 2. Natta *cons. 653. num. 5. tom.* 4. faciunt, quæ tradit Gratianus *disceptationum forensium, tom. 1. cap. 41. n. 21. & 22. & tom. 2. c. 317. ex nu.* 31. alijs rationibus ad eandem rem comprobandam vtitur Peregrinus *de fideicommissis, d. art. 48. num. 63. cum seqq.*

951 Contrariam tamen sententiam, quinimo in hoc primo casu causam reuocationis agitandam esse coram Iudice Ecclesiastico amplexus est Zucardus *in repetit. leg. final. C. de edict. D. Adrian. tollend. num.* 308. Menochius *de adipiscend. possess. remed. 4. num.* 476. Gratianus *disceptationum forensium, tom. 2. cap. 238. ex num.* 93. Natta *de iurisdictione, 4. par. casu 159. ex num.* 6. & ibi in specie *num. 16. & 22.* Ratio est illa, quàm superiùs commemoraui numer. 946. quoniam, inquam, Clericus immissus in possessionem est verus possessor, & reus. Ergo standum est regulæ generali, vt conueniatur in suo foro, quoties agitur de illo amouendo à possessione cũ actor forum rei sequi debeat, *d. l. 2. C. de iurisdiction. omn. iudic.* cum vulgaris.

952 Nihilominùs non est recedendum à prædicta resolutione, & non obstat fundamentum contrariæ sententiæ: nam respondemus cum Peregrino *dicto artic. 48. num. 69. in fine, vers. nec obstant*, regulam illam tunc locum habere, cum Clericus conuenitur coram sæculari de nouo independenter ab alio præcedenti iudicio, & non ex causa alicuius decreti obtenti per Clericum à Iudice sæculari, quo decreto reseruata sint iura cæteris litigantibus; at vbi ex eo decreto in fauorem Clerici lato, alius litigans esset grauatus à Iudice, vtiq; pro reparãdo illo grauamine Iudex sæcularis esset competens. Ad eundem enim Iudicem pertinet reuocare, quod non rectè prouisum est, qui minus rectum decretum tulit, iuxta textum *in leg. quod iussit. ff. de re iudicat.* & ad eundem releuare, qui grauauit, vt qui facilis fuit in immittendo, facilis sit in extramittendo, vt dicebat Baldus *in l. vltima. num. 5. C. de edict. D. Adrian. tollend.* Peregrinus *dicto artic. 48. num.* 64. relato in eandem rẽ Ferretto *cons. 27. nu. 7. & 10. & cons. 30. numer.* 2. præsertim cum vi clausulę prędictæ resurgat idem iudicium, & instantia, quæ planè prosequenda

sunt coram eodem Iudice, & non possunt intelligi finita. Nam quemadmodum, cum quis in edificato pariete relinquit lapides vltra parietem protensos, significat ædificium finitum non esse, sed illi esse ius pariem vlterius protendendi versus illam partem, qua dimittuntur, & extensi sunt, ex notatis à Cæpolla *de seruitutib. vrban. prædior. cap. 40. ex num. 17. & ex nu. 31.* & Surdo *consil. 126. ex numer. 7. lib. 1.* ita cum Iudex in decreto lato reseruat aliorum iura, significat se non finijsse iudicium, sed vlterius procedere velle, sibique ipsi ius reseruare cognoscendi de causa, quoties de decreto à se lato contentio fuerit.

953 Neque verò videri velim alicui malitioso, studiosè me derogare velle Ecclesiasticæ iurisdictioni, nimisq; fauere sæculari, dum huic opinioni adhæreo; qui enim in eam suspitionem inciderit, planè ostendet, se rem exteriùs adspicere, non interiùs contemplari, & altiùs intueri. Etenim cum hæc de effectibus præuentionis in genere dicta sint, etiam si in hoc apposito exemplo videamur aliquid de Ecclesiastica iurisdictione detrahere, & sæculari adijcere; inuerso casu, & apposito exemplo in laico obtinente à Iudice Ecclesiastico simile decretum, dùm iuxta hanc doctrinam asseritur, conueniendum esse eum coram Ecclesiastico possessionem decernente, etiam si laico foro subiectum, videbimur vicissim è contra vice versa minuere iurisdictionem sæcularem, vt augeamus Ecclesiasticam, vt quod ex vna parte adimitur ex altera adijciatur. Ex quo indicatur manifestè, inter vtramque nos æqua lance versari, simplicíq; & imperturbato animo, menteq; ab omni effectum vacua veritatem perquirere, & natura præuentionis scrutari, quæ vt casus acciderit, nunc vni, nunc alteri iurisdictioni fauebit, & in alterutrius obsequium operabitur; nihil autem censeri potest auferri, cui quod debitum est tribuitur.

954 Secundus casus est, si actum esset coram Iudice laico de possessione, & in possessorio iudicio Clericus obtinuisset sententiam pro se, Iudexque reseruasset petitorium, aut aliquid adiecisset in decreto, quominus causa videatur omninò finita, imò potiùs adhùc pendens quoàd proprietatem. Verbi gratia, ponamus litigatum esse in Hispania super tenuta maioratus apud Cancellariam, vel Regium Consilium, & Clericum declaratum esse possessorem maioratus. Occurrit dubium, an iudicium petitorium sit exercendum coram laicis Iudicibus, Regijs scilicèt Consiliarijs, vel causa remittenda sit ad Ecclesiasticum; & in hoc casu iudicium petitorium esse agitandum in laicis tribunalibus, in quibus tractatum est de possessorio; sentit Christophorus de Paz *tract. de tenuta, d. cap. 64.* vbi rem ex professo tractat *ex num. 1.* qui pluribus hanc conclusionem probat. Præcipuum fundamentum est, quoniam causa possessionis, & proprietatis habent eandem continentiam, & apud eundem Iudicem debent tractari, ne causæ continentia diuidatur, *leg. 1. & 2. ff. de quib. reb. ad eund. Iudic. eat. l. nulli, C. de iudicijs, cap. 1. de caus. possess. & propriet. cap. 1. de sequestr. possess. & fruct.* quibus locis notarunt Glossæ, & Doctores, Cenedus *ad decretales, collectan. 94. ex num. 1.* Guttierez *canonicarum quæstionum, lib. 1. cap. 34. num. 29. & 30.* & stante præuentione in vna causa, censetur præuentum quoàd ea omnia, quæ habent eandem continentiam, vt dixi supra num. 894.

955 Verùm huic resolutioni vrgentissimè obstat textus *in cap. significauerunt, vltimo, de iudicijs*, vbi actor Ecclesiasticus obtinès in possessorio, si postea conueniatur super proprietate, non cogitur coram eodem Iudice respondere, si est Iudex laicus, & ex consequenti incompetens, vt ibidem notauit Glossa *verb. super proprietate, & in d. cap. 1. verb. sub vno, de caus. possess. & proprietat. & in d. cap. significauerunt*, Antonius Butrius *num. 8.* Panormitanus *num. 1.* Felynus *num. 8.* Imola *num. 9.* Ancharanus *num. 1. & 7.* ex quorum doctrina colligitur regulam generalem textum *in d. l. nulli, C. de iudicijs*, & concordantiũ limitandam esse, quoties agendum est de proprietate in foro incompetente possessoris, tunc enim, neque incommodum est causæ continentiam diuidi, nequa coram diuersis Iudicibus agi de possessione, & proprietate, vt obseruant Antonius Faber *coniecturarum, libr. 20. cap. 7.*

956 Tamen dicti cultas textus *in d. cap. vltimo*, non difficilem haberet expeditionem, si diceremus, iuxta sententiã Vincentij, quam refert Io. Andreas ibi, *num. 3.* & alij, cui videtur adhæsisse Paz *d. cap. 64. num. 15. & 25.* eidemq; fauere Couarruuias *in practicis, cap. 35. num. 1.* in eo agi de quasi possessione iurispatronatus, de cuius proprietate non potest tractari coram laico Iudice. Nam quemadmodum causæ spirituales, ita pertinent prauitatè ad Ecclesiasticum iudicium, vt laicus Iudex sit incapax cognitionis earum, ita incapax est cognitionis causarum iurispatronatus, quæ spiritualibus sunt annexæ, *capit. quanto, 3. de iudicijs.* Sunt enim quędam causæ, quæ ex sua natura iudicium Ecclesiasticum exposcunt, & seculare respuunt, tanquam earum incapax, illę videlicèt, quæ iure diuino segregatæ sunt à sæcularium Iudicum cognitione, & Ecclesiasticis reseruatæ, de quibus egi supra num. 397. aliæq; tametsi ad Ecclesiasticos Iudices pertineant iure humano, possent tamen eo secluso ad sęculares pertinere, qui cognitionis earum incapaces non sunt, veluti iudicia super rebus temporalibus; & istæ causę, non ex natura sua, sed ob priuilegium personæ rei, à sęcularibus Iudicibus amouentur. Igitur causa, de qua agitur *in d. cap. significauerunt*, pertinet ad primum genus, nos agimus de causa ad secundum genus spectante. Colligitur autem, & confirmatur hæc doctrina ex communi alia Doctorum, *in cap. 1. de mutuis petitionibus*, vbi tametsi regula verissima sit, posse reconueniri, etiam Clericum litigantem apud laicum Iudicem, à laico conuento; nihilominus ea regula limitanda est, vt locum non habeat, si Clericus litigans apud laicum, reconueniretur super re spirituali, cuius cognitionis laicus Iudex incapax est. Eam limitationem tradunt *in d. c. 1. glossa in verb. super suis quæstionibus*, Innocentius *num. 1.* Io. Andreas *numer. 3.* Zabarella *num. 5.* Antonius Butrius *numer. 13. vers. tertio casu*, Panormitanus *nu. 28. & 29.* Imola *num. 7.* Marianus *num. 29. & 56.* Item Canonistæ *in cap. at si Clerici, in principio*, vbi Decius *num. 153. de iudicijs*, Bartholomeus Socinus *liter. R. regul. 1. fallent. 4. aliàs regul. 412.* Iacobus Nouellus *regul. 172. ampliat. 3.*

957 Sed quamuis hæc doctrina vera sit, & proculdubio locum haberet, si in textu *in d. cap. significauerunt*. ageretur de quasi possessione iurispatronatus, aut alterius spiritualis, verùm non adaptatur ad prædictum textum; nam res, de qua in illo agebatur, erat prophana, & temporalis, vt rectè animaduertit Io. Andreas *in dicto cap. vltimo, de iudicijs, nu. 3.* Couarruuias *in practicis, d. cap. 35. nu. 1. vers. non oberit*, Menochius *de recuperan. possess. remed. 15. num. 217.* Guttierrez *canonicarum quæstionum, lib. 1. cap. 34. num. 29.* Io. Garcia *de nobilitate, gloss. 1. §. 2. num. 17.* & ex ipso contextu constat, in quo agitur de electione Magistratus sæcularis, Vniuersitatis sæcularis. Reliquum est igitur, vt in eo textu probetur limitatio communiter tradita ibi à Doctoribus illius regulæ generalis, quòd pe-

titorium, & possessorium iudicium apud eundem Iudicem sint tractanda, preterquam, cum is Iudex fuerit incompetens erga reum in petitorio, vt contingit cum Clericus obtinuit possessionem à Iudice laico in iudicio possessorio, à qua non poterit amoueri, nisi conuentus super proprietate coram Ecclesiastico Iudice, etiam si res, de cuius proprietate tractatur, sit prophana, & temporalis, & laicus Iudex non sit incapax cognitionis causæ, sed solùm incompetens ob priuilegium personæ rei, debeatque tunc seruari generalis alia regula, quod actor in petitorio sequatur forum rei, *l. 2. C. de iurisdiction. omn. iudic.* cum vulgatis,

958 Quæstionem hanc re vera difficilem reddit textus *in d.capit. vltimo, de iudicijs*, & nimis dubiam; videtur autem sub distinctione resoluenda. Retento igitur casu, quo actor, & reus sint diuersi fori, duobus modis possunt inter se litigare. Primò, si actor simul intentauerit petitorium, & possessorium, deinde petitorio suspenso possessorium fuerit prosequutus, vel intentauerit possessorium, quod ex sua natura habeat admixtam causam proprietatis, & sit veluti via ad petitorium peculiari modo, ita vt obtenta sententia super possessorio lis non censeatur finita, sed decisus articulus momentaneæ possessionis, dùm lis deciditur, & debito fine terminatur; atque ideò Iudex ferens sententiam super possessorio, prosequitur super petitorio, vel illud expresse reseruat, aut remittit legitimè prosequendum. In quibus terminis videtur loqutus Christophorus de Paz *præcedenti num 956.* allegatus, dùm agit de iudicio tenutæ maioratuum Hispanorum, quod est Hispanis legibus antiquissima consuetudine receptis est veluti via ad petitorium, ita vt nunquam, censeatur finitum, donec super petitorio sententia feratur, & probationes in vno factæ vtiles sunt in alio; imò lata sententia in possessorio leges ipse iubent causam expressè remitti ad regia Prætoria terminandam super proprietate, vt constat ex *leg. 9. & 10. titul. 7. libr. 5. recopilation. & ex leg. 5. titul. 19. libr. 4. recopilation. in Cod. additionum*. & in hac specie dicendum est, cognoscendum esse de possessione, & proprietate à Iudicibus eiusdem fori. Ratio est, quoniam lis, etiam si finita sit super possessorio, non est tamen simpliciter, & verè finita, ac per consequens præuentio operatur, vt coram eisdem Iudicibus terminetur, apud quos est cœpta, iuxta superiùs dicta. Præsertim cum sæpè res ipsa, & litis natura trahat ad se personam, vt in feudis, *cap. ex transmissa, 6. cap. verum, 7. de foro competenti,* notauit Baldus *in l. edicto, vltima, num. 54. C. de edict. D. Adrian. tollend.*

959 Secundò, potest actor intentare merum possessorium simpliciter, quod causam proprietatis non habet admixtam, neque intentatur tanquam via ad petitorium, sed imò quia facilius obtinetur in possessorio, & in eo leuiores probationes requiruntur, maximè, vbi neque leges, neque consuetudo introduxerunt necessariam quandam specialem connexionem inter ista duo iudicia. Et in hac specie, diuidendum est iudicium petitorium, à possessorio, vbi reus, & actor sunt diuersis fori, & Iudex decernens possessionem est incompetens comparatione eius, qui futurus est reus in iudicio proprietates, atque apud diuersos Iudices sunt tractanda. Ratio est, quia primum iudicium est finitum, quo finito cessat effectus præuentionis, vt dictum est in limitatione tertia principalis numer. 945. atque in his terminis accipiendus est textus *in dicto cap. significauerunt, vltimo, de iudicijs,* & iuxta hunc casum interpretandus; cui interpretationi, & distinctioni à me traditæ occasionem dedit Innocentius ibi statim in principio, & Antharanus *num. 2. versic. tertio nota, & num. 7.* qui dicunt, decisionem dicti capitis ex eo procedere, quod primum iudicium super possessione finitum erat; finito igitur iudicio, si nouum iudicium esset inchoandum, recurrendum esse ad Iudicem rei legitimum, ex regula textus *in leg. secunda Cod. de iurisdictione omnium Iudicum*. Aliter igitur dicendum esset, si iudicium inchoatum super possessione quouis modo non censeretur finitum, sed adhuc penderet super aliqua sui parte, aut quoniam consuetudo regionis necessariam quandam connexionem introduxisset inter possessorium, & petitorium, quia vnum esset via ad alterum, & quædam valdè cognata appendix, & quasi pars, vt contingit in tenuta maioratuum Hispanorum, aut quia actor simul vtramq; causam proposuisset, & ideò Iudex decidens possessorium vlterius, etiam ad petitorium transiret, aut reseruando, aut remittendo, aut certè prosequendo; quemadmodum si deciso possessorio concederet terminum super proprietate, & super ea partes ad probationem admitteret: tunc enim stante effectu præuentionis, causa sub eisdem Iudicibus, & eadẽ iurisdictione esse tractanda. Hæc quòad secundum casum.

960 Tertius casus principalis est, cum aliquis immittitur in possessionem, siuè sit Clericus, siuè laicus, ex qua possessione non efficiatur verus possessor; veluti si immitteretur causa damni infecti, vel rei seruandæ, vel ventris nomine, vel pro exequutione rei iudicatæ, quibus casibus non efficitur quis verus possessor, sed solùm custos, seù detentator; vt rectè tradit Negusantius *de pignoribus, 2. membro, tertiæ partis, numer. 6. & 7.* vel si immitteretur in possessione adiecta conditione, *non existente legitimo contradictore*, qui tamen existeret, vel adiecta clausula, *veris existentibus expositis*, quæ tamen essent falsa, quibus casibus decretum conditionale, non existente conditione nihil operaretur, neque possessorem faceret. Quibus casibus dicendum est, si agatur de reuocanda ista immissione, & compareat reus refectis expensis, iuxta textum *in Authentic. & qui iurat. Cod. de bon. auctorit. Iudic. posiden.* & ibi tradita, à Doctoribus, adeundum esse eundem Iudicem, qui decreuit faciendam immissionem, siuè laicus aduersus Clericum, siuè Ecclesiasticus aduersus laicum. Ratio est, quia per istam immissionem non est finitum officium Iudicis, neque finita est causa; atque ideò cum agitur de reuocanda immissione, non inchoatur noua causa, sed continuatur prima; quare ex vi præuentionis idem Iudex iudicium prosequitur, nulla habita ratione, an qui in possessionem est immissus, sit eiusdem Iudicis iurisdictioni subiectus, an non sit. Ita sentit Marta *de iurisdictione, 4. par. casu 159. ex num. 30.*

961 Quartus casus est, cum Iudex definiens possessorium, vel iubens solui pecuniam Clerico creditori, cum cautione, aut sine illa, in decreto non adiecit clausulam, *saluo iure*, aut *citra præiudicium iuriam*, sed simpliciter definiuit causam, & sententiam exequutioni mandauit, nihil reseruans. Ex hoc casu dicendum est, quoties actum fuerit de reuocanda possessione, vel auocanda pecunia, Clerum, qui obtinuit, conueniendum esse coram suo Iudice competenti: nempè Ecclesiastico: tametsi tunc fideiussor sæcularis à Clerico datus pro obtinenda sententia, aut decreto, conueniri possit apud sæcularem eundem Iudicem, vt compellatur restituere pecuniam, vel possessionem. Ita sentiunt a me allegati supra no. 951. & hanc resolutionem planè probat textus *in d. capit. vltimo, de iudicijs*, loquens

in fortioribus terminis. Ratio est, quoniam per simile decretum exequutioni mandatum iam lis finita est, & vlteriùs non pendet; atque adeò si compareat nouus contradictor, vel creditor petens reuocationem possessionis, vel auocationem pecuniæ, manifestè inchoat nouum iudicium, *l. à Diuo Pio, §. si post addictum, cum §. sequenti, ff. de re iudic.* Ergo illud mouere debet coram Iudice rei competente, argumento *l. 2. C. vbi, & apud quem,* iuxta vulgarem regulam textus *in l. 2. C. de iurisdict. omn. iudic. cap. cum sit, & cap. si diligenti, de foro compet.*

962 Succedit secunda quæstio, quæ ex facto in quadam causa agitata in Sac. Consil. venit in dubitationem; mota lite super exactione redditunm decursorum cuiusdam census, seù annui redditus, vel introitus, obiecerat reus exceptionem nullitatis contractus, discusso negotio, obtinuit actor sententiam pro se, que reus condemnatus est soluere eos redditus, pro quorum solutione fuerat conuentus, & declarato valido contractu correspondere singulis annis in futurum actori. Quæ sententiæ forma vsitatissima est in Sacr. Consil. notat Afflictis *decis.* 279. *in fine*, & ad eam Vrsillus *numer.* 2. quemadmodum in Mantuano, in casu, de quo Surdus *decis.* 120. Ea sententia exequutioni mandata, pro redditibus tunc debitis, & prædicta sententia comprænhensis, multis post annis, reus factus iam Sacerdos, cesauerat a solutione nouorum redditnum, & iterum pro eorum solutione conuentus est adiecto libello processui antiquo. Opposuit reus exceptionem fori declinatoriam, & petijt remissionem ad Ecclesiasticum, vtpotè, qui proculdubio fruiturus esset priuilegio fori. Actor replicans de præuentione dicebat agendus esse in Sacr. Cons. cum per ipsum, vel Mag. Cur. Vicar, ipsi inferiorem (non enim bene memini) fuisset iam ante condemnatus reus correspondere singulis annis in futurum, ac proinde causam præuentam non posse eximi à foro sæculari, iuxta textum *in cap. proposuisti, 19. de foro competenti, & in l. si quis postea quàm, 7. de iudicijs.* Decisum est in Sac. Consil. denegandam esse remissionem, & causam in Sac. Cons. tractandam 28. Februarij anni 1628. in causa inter Marcum Antonium de Artiano actorem, & Darium Pignellum Clericum Presbyterum reum, coram Borrello Actuario.

963 Verùm ego sum in contraria sententia, quinimo isto casu causam remittendam ad Ecclesiasticum, cum conuenitur Clericus, ad sæcularem cum laicus, etiam si Clericus ex sententia laici, laicus ex sententia Ecclesiastici ante fuerit condemnatus. Ratio est, quia prima illa lis finita est sententia exequutioni mandata, & ampliùs non pendet, *leg. à Diuo Pio, §. si post addictum, ff. de re iudicat.* vbi notabiliter dicit Paulus de Castro, in controuersia post adiudicationem adeundum esse Iudicem competentem possessoris, Alexander *in eadem lege, §. si super rebus, num. 9. & in dicto §. si post addictum, num. 1. & sequentibus*, vbi etiam Iaso post Glossam ibi. Præuentio autem eatenùs durat, quatenùs durat lis, in qua facta est, qua finita effectus præuentionis expirat, & in quolibet iudicio de nouo inchoando adeundus est Iudex rei, non attenta præuentione in priori iudicio iam finito facta, vt dictum est supra numer. 940. adeò vt perempta instantia iudicium restauratum non sit prosequendum coram priori Iudice, si reus forum mutauerit, vt dixi supra num. 942.

964 Neque obstat hoc casu adesse sententiam condemnatoriam in futurum, quapropter quoties in futurum reus cessat à solutione redditunm, & sententiæ non obedit, sed illi aduersatur, virtute eius esse compellendum ab solutionem, & continuationem redditunm, & ipsammet sententiam exequendam esse aduersus ipsum, quare pertinebit exequutio ad eundem Iudicem qui sententiam tulit, vt dicebam supra num. 928. Non inquam obstat, quoniam prima lis pendebat super duobus capitibus, altero de validitate contractus, altero de solutione redditunm decursorum: non pendebat autem super redditibus in posterum decurrendis, qui tunc neque debebantur, neque eos actor exigere intendebat, cum non posset. Quòd si de illis in sententia mentio fit, non eo tendit, vt de illorum exactione tractetur, sed quoniam, cum in lite dubitabatur, an contractus esset validus, & obligatio perpetuò soluendi, & correspondendi, in futurum subsistens, vt declararetur ea obligatio soluendi futuros redditus valida, & perpetua. Quasi in sententia definiretur reum deuinctum obligatione soluendi perpetuò in futurum annuum redditum, non quasi condemnaretur ad soluendum in futurum redditus, qui neque petebantur in libello, neque peti poterant, vtpotè nondum debiti, ex quo fieret sententia libello disformis, aduersus regulam textus *in l. vt fundus, ff. communion. diuid.* frustraq; Iudex solicitus fuisset de futuris euentibus, cum tractus futuri temporis ad ipsum non pertineat, *leg. non quemadmodum, 35. ff. de iudicijs, l. 1. §. nec tamen, ff. de vsuris,* Io. Franciscus de Ponte *decis.* 32. *nu.* 1. Igitur sententiæ obtemperatum credi debet, eamq; exequutioni mandatā, quoad primum caput, cum obligatio perpetuò soluendi in futurum agnita est à reo se illi subijciente, quòad secundum, cum redditus tunc decursos soluit; atque adeò lis omninò sopita est, & iudicium penitus finitum. Et quod consequens est cum reus denuò cessat, non aduersatur sententiæ, neque facit contra, illam, quæ in omnibus, & per omnia seruata est, & quòad omnia in ea cōtenta exequutioni mandata, *d. l. à Diu. Pio, 15. §. si post addictum, ff. de re iudicat.* sed aduersatur, & repugnat obligationi, qua declaratum est per sententiam illum obstrictum esse; & vt compellatur prædictæ obligationi satisfacere nouo iudicio conueniendus est. Atque dum nouum inchoatur iudicium, vt exerceat legitimè, Iudex rei est, adeundus ab actore, ex vulgata regula in *d. l. 2. C. de iurisd. omn. iudic.*

965 Neque item verum est, quoties reus post prædictam sententiam cessat, vi sententiæ compellendum ad soluendos redditus, sed imò vi obligationis per sententiam declaratæ, quæ semper durat, habens sententiam prò firmo fundamento. Alioqui vis exequutiua sententiæ, neque se extendit ad ea, quæ in ipsa non comprænhenduntur, neque posset in æternum durare, quantumuis eius verba æternitatem præ se ferant. Iure enim Regni Castellæ; finitur spatio annorum viginti, *ex leg. 6. tit. 15. libr. 4. recopilat.* quæ erat, *l. 63. Tauri*, Iure autem Regni Neapolitani, quod conuenit in hoc articulo cum iure communi, finitur spatio triginta annorum, vt notauit Afflictis *decis.* 245. *numer.* 12. & 13. & ibi Addentes Cattarius *decis.* 120. Antonius Faber *lib. 7. Codicis, tit. 13. diffinition.* 12 Riccius *collectan.* 809. Salgado *de Regia protectione, par. 4. cap. 2. num. 4.* qui plures allegat; quid quòd, verba sententiæ sunt interpretanda, vt nihil de redditibus soluendis definiant, qui tempore sententiæ nō debebantur, neque erant in iudicium deducti, iuxta textum *in d. l. 1. §. 1. ff. de vsuris,* & elegantem textum *in l. non potest, 23. ff. de iudicijs*, notat Marcus de Mantua *singular.* 242. sed vt de præsenti definiant, consistere obligationem in futurum soluendi redditus singulis annis, vt dicebam numero præcedenti. Quæ planè comprobantur ex traditis à Vin-

centio

centio de Franchis *decis.* 395. & ijs, quæ dixi supra num. 909. post medium, ex versiculo, *immò verò*, quæ hic non repeto.

966 Præterea confirmatur eadem resolutio, nam si ex hac sententiæ forma resultaret præuentio quoad cæteras causas ex actionis reddituum futurorum, hæredes etiam rei condemnati alligarentur iudicio præterito, quemadmodum dixi supra quæst. 5. num. 311. & quæst. 6. num. 646. & paulò ante nu. 941. hæredes defuncti conuenti, & præuenti alligari instantia, etiam si gaudeant priuilegio fori. Quis autem hæc dixerit? Nisi sibi etiam persuadeat, attendendum esse ad iudicia, quæ ante actis sæculis præterierunt; & cum vt fert sors mortaliũ, nulla sit res apud Clericos, de qua non sit litigatum apud laicos, neq; apud laicos, de qua antiquis temporibus non sit litigatum apud Ecclesiasticos, *nec valet quis quam dicere ecce hoc recens est, iam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos, Ecclesiast. 1. n. 10.* si antiquas illas origines inspicias, & ex illis præuentiones ducas, nullum est iudicium, quod non inuerti possit.

967 Quod verò attinet ad decisionem Sac. Consil. à me relatam, ideò eius mentionem feci, vt ab ea caueas, non vt eam sequaris: mecum enim omnis auctoritas humana tantum valet, quantùm valet ratio. Præterquàm quod decisionum auctoritas tunc attendenda, quando communi multorum rectè sentientium, & imperturbatorum voto proferuntur: alioqui multa corrumpit ignorantia, multa peruertit affectus iudicia; & non quid factum sit, sed quid fieri debeat, est spectandum, *leg. sed licet ff. de offic. Præsidis, cap. cum causam, 27. de electione;* neque exempla nisi bona sequenda, vt rectè notauit Gelius *libr. 10. noctium Atticarum, cap. 19.* sana enim ratio exemplis anteponenda est, vt notat D. Augustinus *libr. 1. de Ciuitate Dei, c. 23.* & adnotauit ad eum locum Leonardus Coqueus. Hæc dicta sint de præuentionibus, & tota quæstione de foro delicti. Neapolis Aprilis 28. anni 1628.

SVMMA QVÆSTIONIS
Octauæ.

968 *De materia prorogationis, qui tractent, & diuiditur eius tractatus in sex capita.*

QVÆSTIO OCTAVA,

De foro prorogationis.

968 De materia prorogationis, quæ latissimè patet agunt Doctores Legistæ *in leg. si per errorem, 15. & in l. si conuenerit, 18. ff. de iurisdict. omn. iud. & in leg. 1. & l. 2. §. si & Iudex, ff. de iudicijs, & in leg. quidam consulebant, 57. ff. de re iudicat. & in l. si qui ex consensu, 8.* vbi Baldus, *C. de Episcop. audient. & in l. 1. C. de iurisdict. omn. iudic.* latè Barbosa *in d. leg. 1. & 2. ff. de iudicijs,* Canonistæ *in cap. P. & G. 40. de offic. & potest. Iudic. delegat. & in cap. 1.* vbi Decius *ex num. 127. de iudicijs, & in cap. significasti, 18. de foro competenti,* vbi optimè Marianus Socinus, Antonius de Mattheis *speciali, & integro tractatu, de prorogatione iurisdictionis, tom. 3. tract. 1. part.* Maranta *in praxi, 4. par. distinct. 13.* Didacus Perez *in l. 1. tit. 4. lib. 3. ordinamenti, gloss. 1. colum. 4. in vers. quaro vtrùm, cum sequentibus, colum. mihi* 884. Decianus *tract. crimin. libr. 4. cap. 23.* Tepatus *in compendio variorum, tit. 133. cap. 11. 12. & 13.* Anastasius Germonius *libr. 2. animaduersionum, cap. 22.* Cardin. Tuscus *litter. P. ex conclus.* 925. Cancer *variarum resolutionum, 2. par. cap. 2. ex num.* 192. Capiblancus *in pragm. 8. par. 1. ex num. 101. de Baronibus,* Scaccia editus post hæc scripta, latissime *tract. de sententia, & re iudicat. gloss. 7. ex quæst. 2. ad quartam inclusiuè.* Quæ autem de illa à me dicenda sunt ad sex capita reducentur, quæ tot sectionibus comprehendam. Prima, quid, & quotuplex sit prorogatio? Secunda, quænam sint ad progationem necessaria? Tertia, à quibus possit fieri prorogatio? Quarta quorum Iudicum iurisdictiones possint prorogari? Quinta, quæ causæ prorogationem admittãt, quæ non item? Sexta, qui sint effectus prorogationis?

SVMMA SECTIONIS
Prima.

969 *Aequiuoca prius sunt distinguenda quam diffinienda.*
970 *Prorogationem esse possibilem nullus dubitat.*
971 *Prorogationis multæ diffinitiones remissiuè, & quæ sit vera illius diffinitio.*
972 *Iurisdictio prorogata est eadem quam habebat Iudex, non diuersa.*
Extensio qualitatis, non inducit in illa diuersitatem, neque augmentum, distinctionem in re adaucta.
973 *Iurisdictio prorogata est eiusdem naturæ, & qualitatis cum iurisdictione quæ prorogatur.*
Prorogatio semper videtur facta cum eisdem conditionibus, et qualitatibus.
Augmentum eiusdem naturæ debet esse, cuius est principalis res.
974 *Prorogatio non est coarctanda, ad solam iurisdictionem ordinariam, sed omnem iurisdictionem amplectitur.*
975 *Prorogationem comprahenditur sub iurisdictione persona, quæ aliàs non comprahendebatur.*
976 *Prorogatio, alia est tacita, alia expressa, & tacitæ referuntur tria exempla. Regulariter ad prorogationem, sat est tacitus consensus.*
977 *Referuntur sex prorogationis species, ex sententia Glossæ, & Doctorum, et earum exempla remissiuè.*

SECTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex sit prorogatio.

969 Aequiuoca distinguenda esse prius quàm desiniendæ præceptum est commune dialecticorum desumptum ex doctrina Aristotelis *libr. 2. posteriorum Analiticorum, cap. 13. et libr. 6. topicorum, cap. 10.* Prorogationis autem nomen diuersimodè accipitur, vt rectè notat Maranta *in praxi, dicta distinct. 12. num. 2.* alia enim est prorogatio termini, seù dilationis, alia prorogatio compromissi, alia iurisdictionis, de qua modò agimus, aliam addit Baldus *in cap. P. et G. numer. 20. de offic. delegat.*

970 Prorogationem iurisdictionis posse contingere, seù esse possibilem nullus Doctorum vnquam dubitauit, cũ tàm leges ciuiles, quàm decreta sacra eam passim admittant, *in d. l. si conuenerit, 18. ff. de iurisdiction. omn. iudic.* & cæteris à me paulo ante relatis, *et in cap. P. et G. 40. de offic. delegat. cap. significasti, 18. de foro competenti,* & alijs locis Doctores, apud Castellanos *l. 32. versic. la nouena,*

in.

tit. 2. par. 3. vbi glossa 14. et l. 15. tit. 1. par. 7. l. 20. tit. 21. lib. 4. recopilat. vbi Azeuedus. Certissimum enim est regulariter posse, quemuis subijcere se iurisdictioni Iudicis non sui, quod est eius iurisdictionem prorogare, vt docet Baldus in d. l. 1. lect. nu. 2. Cagnolus nu. 15. ff. de iudicijs, Antonius de Amato resol. 33. nu. 10.

971 Prorogationis autem iurisdictionis, seù fori, multas definitiones traduut Doctores, quas remissiuè refert Barbosa in l. 1. art. 1. nu. 9. ff. de iudicijs, prĕter illas aliam tradit Antonius de Mattheis in d. tract. de prorogat. iurisdiction. num. 2. mihi magis placet illa, quæ desumitur ex Iasone in d. l. si per errorem, 15. nu. 1. ff. de iurisdict. omn. iudic. in quam concurrunt Decianus, & Barbosa, & ferè cæteri paulò discrepantes, videlicèt; *Prorogatiò est extensio iurisdictionis ad causam, seù personam, aliàs sub ea non comprahensam.* Dicitur *extensio*, primò, vt denotetur prorogationem iurisdictionis, præsupponere iurisdictionem in Iudice, cuius iurisdictio prorogatur; nam si ille iurisdictionem nō haberet, extendi non posset, nā quod nō est, non extenditur, nec prorogatur, l. sed si manente, 5. ff. de praecaria, & clare colligitur ex cap. significasti, 18. de foro competenti, et ex l. 1. C. de iurisdict. omn. iudic. ibi, *cum & Procurator iudicādi potestatem inter certas habeat personas*, vbi notat Fulgosius num. 2. in fine, Baldus in l. 1. numer. 1. post glossam ibi, C. de pedaneis iudicibus, Panormitanus in cap. P. & G. num. 20. Butrius nu. 20. de offic. delegat. Socinus in dicto cap. significasti, num. 8. Ias. in d. l. si per errorem, nu. 1. Cagnolus in d. l. 1. nu. 4. ff. de iudicijs, Barbosa ibidem, art. 1. num. 20. & 21. Decianus tract. crimin. lib. 4. cap. 22. nu. 1. Gail de pace publica, lib. 1. c. 12. nu. 12. Paz in praxi, tom. 1. 1. par. 5. tempor. nu. 25. alioqui non habenti iurisdictionem, non tribueret illam priuatorum consensus, leg. priuatorum, C. de iurisdict. omn. iudic. Ex qua annotatione multa infert notatu digna, idem Barbosa dict. artic. 1. ex numer. 22. ad num. 73. quæ hic repetere non oportet.

972 Secundò, eodem verbo denotatur iurisdictionem prorogatam, esse eandem illam iurisdictionem, quam habebat Iudex, extensam; non verò iurisdictionem diuersam; nam extensio qualitatis non inducit in illa diuersitatem, neque augmentum discrimen, & distinctionem in re adaucta; vt probat eadem d. l. sed si manente, & l. dies cautioni, 4. in princip. ff. de damn. infect. l. si cum dies, 26. in principio, vbi notat Glossa prima ff. de recept. arbitr. Glossa vltima in cap. P. & G. vbi Panormitanus nu. 12. de offic. & potestat. Iudic. delegat. Boetius decision. 284. num. 8. & 12. Parisius consil. 43. num. 1. lib. 1. Decius cons. 497. n. 1. & 2. volum. 2. Socinus Iunior cons. 75. num. 38. lib. 3. Felynus in cap. 1. num. 5. de iureiurand. Barbosa in d. l. 1. art. 5. num. 1. 2. & 5. ff. de iudic. Hippolytus Riminaldus in repetit. cap. de Quodualtdeo, numer. 72. de iudicijs. Quare Iudex qui vtitur iurisdictione prorogata, tametsi eius iurisdictio extensa sit, & cōplectatur, quę seclusa prorogatione non complecteretur, non videtur nouam iurisdictionem adquirere, sed eandem illam exercet post prorogationem, quam exercebat in causas, & personas sibi subiectas ante prorogationem.

973 Tertiò, denotatur eodem verbo, iurisdictionem prorogatam esse eiusdem naturæ, & qualitatis, cum iurisdictione præexistentè, quæ prorogatur; notat Glossa in cap. hi qui, 12. verb. specialiter, de prabend. & dignitatib. in sexto, quam sequitur ibi Dominicus Geminianus numer. 9. Philippus Franchus num. 5. Petrus Ancharanus num. 3. versic. quaero, quae fuit ratio, Felynus in cap. de causis, 4. num. 2. vers. secundò limita, Decius ibi numer. 50. & 51. de offic. delegat. Parisius d. cons. 43. num. 10. lib. 1. Paulus Castrensis in l. 1. n. 4. Cagnolus nu. 6. Barbosa art. 1. nu. 74. & 75. ff. de iudicijs, Marianus Socinus in d. cap. significasti, numer. 47. in fine, vers. quaero, & num. 48. vers. assumo nunc, de foro competenti, Menchaca quaest. vsu frequentium, cap. 14. num. 34. Maranta in praxi, 4. par. dict. distinct. 12. num. 18. Decianus tract. crimin. lib. 4. d. cap. 23. nu. 6. & 7. alioqui non esset iurisdictio prorogata, sed noua, & diuersa denuo concessa, vt multis relatis probat Antonius Gabriel li. 2. communium, tit. de dilationibus, conclusion. 2. numer. 25. Guttierrez de iuram. confirm. 1. par. cap. 49. num. 8. nam prorogatio semper videtur facta cum eisdem conditionibus, & qualitatibus existentibus in re, quæ prorogatur, l. Labeo ait. 30. §. haec autem clausula, ff. de recept. arbitr. Boetius d. dec. 284. ex nu. 9. Tiraquellus de retract. conuent. §. 1. gloss. 7. nu. 27. Didacus Perez in l. 1. tit. 4. libr. 3. ordinamenti, colum. mihi 886. vers. dubitatur, Barbosa in d. leg. 1. art. 1. num. 75. ff. de iudicijs, & augmentum eiusdem naturæ esse debet, cuius est res principalis, l. vsum, C. de iure dotium. l. inter socerum, 26. §. cum inter, ff. de pact. dotal. l. Insula, 56. in principio, ff. de adquir. rer. domin. Tiraquellus de retract. lignag. §. 1. gloss. 18. num. 51. & in l. si vnquam, verb. donatione largitus, nu. 226. C. de reuocan. donat. Albertus Brunus in tract. de augmento, rebusque additis, conclus. 5. principali, ex numer. 1. tom. 17. tractat.

974 Addidi in definitione *iurisdictionis*, quò distinguam prorogationem, de qua hoc loco sermo est, à cęteris prorogationum generibus, non addidi verò *ordinariae*, quod additur à Barbosa, vbi supra, num. 10. cuius verbi explicationem prosequitur ex num. 203. vers. his ita, cum numeris sequentibus; quoniam non est coarctanda prorogatio ad solam iurisdictionem ordinariam, sed omnem iurisdictionem perambulat, ordinariam, & delegatam, vt rectè notat Marianus Socinus in d. cap. significasti, nu. 25. de foro compet. voluntariam, & contentiosam, simplicem, & imperium, seù merum, siuè mixtum. Hoc regulare est, tametsi fallat, & limitandum sit in quibusdam casibus, vt inferiùs prosequar sect. 4.

975 Dixi tandem, *ad causam, seù personam, alioqui sub ea nō comprahensam*, quia tunc dicitur interuenire prorogatio, cum seclusa prorogatione causa, vel persona, cuius comparatione iurisdictio Iudicis extenditur, & prorogatur, non compræhendebatur sub iurisdictione Iudicis prorogati; id enim efficit prorogatio, vt per eam subijciatur, & submittatur Iudici persona, & causa, extra eius iurisdictionem posita, & quę seclusa prorogatione non subijceretur. Ex qua doctrina quædam notanda colligit, & prosequitur Barbosa in d. l. 1. art. 1. ex n. 229. quæ suis locis à nobis commodius, si oportuerit inserentur.

976 Est autem multiplex prorogatio. In primis est duplex, alia tacita, alia expressa, notat Imola in d. c. P. & G. num. 11. 4. de offic. delegat. Tacitá, quæ fit tacito consensu eorum, qui se alienæ iurisdictionis subijciunt, veluti si exerceant aliquem actum, cui sit annexa ex iuris, & legum præscripto subiectio alieno Iudici. Exemplum est, in contrahentibus, vel delinquentibus in alieno territorio, qui ratione contractus, aut delicti subijciunt se alieno Iudici, & si nihil exprimant, iuxta tradita à Doctoribus in l. haeres absens, 19. §. proinde, ff. de iudicijs, & in l. 1. C. vbi de criminib. agi oport. & in cap. dilecti, 17. & in cap. vltimo, de foro compet. nos diximus latè supra hac eadem disputatione quaestion. 4. ex num. 160. & quaest. 7. ex nu. 716. Secundum exemplum, cum litigat quis scienter coram Iudice alieno non opposita exceptione fori declinatoria; vt notat Cagnolus in l. 1. num. 17. ff. de iudicijs, & Maranta in praxi, 4. par. distinct. 12. numer. 11. Tertium exemplum

plum tacitæ prorogationis est, si quis actor alienæ iurisdictionis, vt Clericus coram sæculari, reconueniatur coram eodem Iudice, coram quo proposuit actionem; nam tunc prorogatur tacitè iurisdictio Iudicis de causa cognoscentis, circa causam reconuentionis. De qua prorogatione latè agit Antonius de Mattheis *tract. de prorogat. iurisdict. ex nu. 59.* Maranta *d. distinct. 12. nu. 17.* Barbosa *in d. l. 1. art. 1. ex nu. 62. ff. de iudicijs, & ibidem ex n. 158.* Et regulariter ad prorogationem sat esse tacitum consensum, docet Alexander *in l. extra territorium, ultima, nu. 6. in fine ff. de iurisdict. omn. iudic.* Panormitanus *in cap. P. & G. 40. num. 20. de offic. & potestat. Iudic. delegat.* Socinus *in cap. significasti, numer. 37. de foro competenti,* Vantius *de nullitatibus, titulum quibus modis sententia nulla defendi possit, ex numer. 76.* Barbosa *in d. l. 1. articul. 3. ex numer. 4. ff. de iudicijs,* & inferius latiùs prosequemur. Expressa verò prorogatio est, quæ fit expresso consensu aliquorum; facta aperta submissione alieno Iudici, eique subijcientium personas, & bona sua, cum renunciatione proprij fori, & Iudicis, de qua agitur in *d. l. si conuenerit, 18. ff. de iurisdict. omn. iudic.*

977 Rursus prorogationis sex solent species constitui, tres enumerat Glossa *in l. 2. §. si & Iudex, verbo inhibita, ff. de iudicijs,* Bartolus ibi *in principio, num. 6. & 7.* & ceteri. Glossa *in d. cap. P. & G. 40. verb. prorogatio nulla, de offic. delegat.* quam sequûtur Canonistæ ibi. Primò, potest prorogari iurisdictio de personis ad personas, vt in *l. 1. ff. de iudicijs.* Secundò, de re ad rem, vt in *l. de qua re, 74. §. Iudex, ff. eodem titul.* Tertiò, de tempore ad tempus, vt in *l. 2. §. si & Iudex, ff. eodem titulo, & in cap. de causis, 4. de offic. & potestat. Iudic. delegat.* Quartam speciem addunt Doctores, vt prorogetur iurisdictio de loco ad locum, vt in *cap. statutum, 11. §. in nullo, de rescriptis in sexto,* sumpto argumento de tempore ad locum, vt quemadmodum fit prorogatio de tempore ad tempus, *dicto §. si & Iudex,* sic de loco ad locum: valet enim in iure argumentum de tempore ad locum, vt tradunt Doctores *in l. vinum, 22. ff. si certum petatur, & in l. vltima, per textum ibi, ff. de condict. triticar.* Euerardus *in locis legalibus, in loco 88. à tempore ad locum.* Qua ratione hanc prorogationem locum habere docent Bartolus *in d. leg. 2. num. 7. ff. de iudicijs,* Alexander *in d. l. vltima, ex num. 3. ff. de iurisdiction. omn. indic.* Maranta *in praxi, 4. part. distinct. 12. num. 3.* Euerardus *vbi supra, num. 1.* in qua tamen prorogatione illud est speciale, vt requiratur ad eam expressus consensus, nec satis sit tacitus, vt probat textus *in dicto c. statutum, 11. §. in nullo,* & notat Panormitanus *in dicto cap. P. & G. num. 14.* Maranta *vbi supra, num. 15.* Barbosa *in d. l. 1. artic. 2. num. 5. & 6. ff. de iudicijs.* Quintam speciem prorogationis addit Panormitanus *in eodem cap. P. & G. num. 15.* videlicet de casu ad casum, vt *in cap. cordi, 1. de appellationibus, libr. 6.* Sexta tandem idem ibidem de causa ad causam; tametsi Barbosa *in d. l. 1. artic. 2. numer. 2.* existimet hanc esse reducendam ad prorogationem de re ad rem. Harum prorogationum exempla, & explicationes, prosequitur latè Panormitanus *in d. cap. P. & G. ex num. 12.* Imola *ex num. 54.* Marianus Socinus *in dicto cap. significasti, ex num. 29. de foro competenti,* Maranta *in praxi, 4. par. dicta distinct. 12. ex num. 3.* Antonius de Mattheis *de prorogation. iurisdiction. num. 19.* Scaccia *de sententia, & re iudicata, gloss. 7. quæst. 4. per totam,* vbi latissimè Barbosa *in dicto artic. 2. per totum,* quibus nihil addendum occurrit.

SVMMA SECTIONIS Secundæ.

978 Quinque sunt requisita ad prorogationem.

979 Ad prorogationem requiritur consensus prorogãtium iurisdictionem.

980 Consensus, aut est expressus, aut tacitus, & ad prorogationem non est necessarius expressus.

Taciti, & expressi idem est iudicium.

981 In prorogatione de loco ad locum, non sufficit tacitus consensus, sed necessarius est expressus.

982 Pauli sententia cẽsentis in prorogatione de tempore ad tempus, & de re ad rem, esse necessarium expressum consensum & duo eius fundamenta, & n. 983. & 984.

985 Tacitus consensus in mente retentus, non satis est ad prorogationem, sed manifestatus per actus exteriores.

Paria sunt actu, vel verbo aliquid significari.

986 Prorogationis de loco ad locum possibilitatem negarunt Bartolus, & Baldus.

Non omnium, quæ à maioribus constituta sunt, ratio reddi potest.

987 Explicatur text. in cap. statutum, §. in nullo, de rescriptis in sexto, cuius decisio in illo solo casu locum habet.

988 Explicatur verba leg. 1. ff. de iudicijs, se subijciant, & *consent ant.*

989 Actus ex quibus elicitur consensus tacitus necessarius ad prorogationem sunt multi.

Alij iudiciales, alij extraiudiciales, alij positiui, alij negatiui.

Prorogatio iurisdictionis facta per contractum, aut delictũ, in alieno territorio, est irretractabilis.

990 Litis contestatio coram alieno Iudice inducit prorogationem irretractabilem.

991 Propositio exceptionum dilatoriarum coram alieno Iudice, inducit prorogationem irretractabilem, ex sententia Bartoli, & communi Doctorum.

992 Refertur contraria multorum sententia prorogationem ex propositione dilatoriarum non esse efficacem, quin possit Iudex declinari.

Vsque ad litis contestationem potest opponi declinatoria.

Inducta ad vnum finem non debent operari contrarium.

Argumentum de minori ad maius, affirmatiuè non valet.

Tacitus consensus, in aliquibus actibus iudicij, non porrigitur ad alios actus, qui sequuntur.

Consensus limitatus, limitatum producit effectum.

Consensus tacitus limitatur iuxta actum, ex quo colligitur.

993 Reijcitur prædicta sententia, & eius fundamentis satisfit.

994 Cum exceptio proposita respicit personam Iudicis, & eius iurisdictionem, potest postea eius iurisdictio declinari.

995 Proposita exceptione cum protestatione potest declinari iurisdictio Iudicis.

Protestatio conseruat ius protestantis.

996 Inquisitus in casu prohibito, proponens exceptiones dilatorias, non prorogat iurisdictionem inquirentis, quin possit eam quandocunque declinare.

997 Per actus iudiciales, citra litis contestatione, non prorogatur Iudicis iurisdictio, vt si quis petat copiam libelli.

Neque per satisdationem de iudicio sisti.

Neque per satisdationem de iudicato soluendo.

Neque

Neque per confessionem coram incompetenti, tametsi contra sentiat Gregorius Lopez.

998 *Consensus Idoneus ad prorogationem nonnunquam elicitur ex actibus negatiuis, vt ex omissione declinatoria, patientia, & taciturnitate.*

Iudex satis videtur acceptare prorogationem, si patiatur litigantes coram se in iudicium venire, & actiones suas tanquam coram Iudice proponere.

999 *Consensus tacitus elicitus ex patientia, inducit prorogationem limitatam respectu illius iudicij, & instantia solùm, in qua adhibetur, non in alio iudicio.*

1000 *Ad prorogationem non satis est consensus fictus, & interpretatiuus.*

Contumax non prorogat.

1001 *Contumax coram Iudice ipso iure incompetenti non prorogat eius iurisdictionem, sed si est incompetens ope exceptionis contumax amittit declinatoriam.*

1002 *Si Iudex incompetens pronunciet se competentem contra contumacem, qui per contumaciam redderetur inhabilis ad appellandum, non posset postea opponere declinatoriam.*

Quod limitandum est, cum iurisdictio est improrogabilis.

1003 *Iurisdictio Iudicis alieni, in quem litigantes expresse conueniunt, vt de aliqua causa cognoscat censetur prorogata.*

Ex consensu sine vllo adminiculo mero iure inducitur prorogatio.

Decretum citationis est prima sententia interloquutoria, ad quam ex solo consensu legitimatur iurisdictio Iudicis alieni.

1004 *Prorogatio ex solo expresso consensu facta non est irreuocabilis, sed per pœnitentiam reuocari potest.*

1005 *Mutatio voluntatis, quæ prorogationem reuocat, ex vtraq; parte interuenire debere, qui senserunt.*

1006 *Verius est, ex vnius pœnitentia infirmari conuentionem de Iudice factam inter duos priuatos, antequam Iudex adeatur.*

1007 *Rationes decidendi l. si conuenerit, ff. de iurisd. omn. iud. reddunt Doctores, & quas reddat Socinus.*

Quæ publici iuris sunt non subijciuntur pactis priuatorum.

Pactum nudum non producit actionem.

Faciliter res reuertitur in suam pristinam naturam.

1008 *Referuntur improbationes Ripæ & Barbosæ.*

1009 *Consensus in Iudicem, siuè per pactum nudum, siuè per stipulationem adiecta pœna potest impunè reuocari.*

Regula est, non valere stipulationem interpositam de ijs, de quibus pacisci non licet.

Attento iure Canonico, & Regio Castellæ actio datur ex pacto nudo.

Ex pacto, aut stipulatione circa iurisdictionem non oritur actio efficax, nam pactum, & stipulatio possunt reuocari.

1010 *In dict. leg. si conuenerit, agitur solùm de pacto nudo ex sententia Bartoli, & complurium, & in ea nulla continetur specialitas.*

1011 *Pactum de proroganda iurisdictione, nisi quid aliud eidem superaddatur, eius natura est, vt ab eo mutata voluntate recedi possit.*

1012 *Quæ aduersantur consensui repugnant prorogationi, eamq; tollunt.*

1013 *Error impedit consensum, & prorogationem.*

Dubitatio impedit prorogationem.

Siuè erret vtraque pars, siuè altera, siuè antè, siuè post litem contestatam, siue errore iuris, siuè facti, impeditur prorogatio.

Error, & ignorantia in dubio præsumuntur, si quis consentiat in Iudicem non suum.

1014 *Violenta coactio impedit prorogationem mero iure.*

Metu irritatur ipso iure prorogatio.

Regulare est, gesta per metum mero iure valere.

Speciale est in proroganda iurisdictione, vt prorogationem metus ipso iure nullam reddat.

Recognitio alicuius in superiorem facta per metum, ipso iure iure nulla est, & non quæritur iurisdictio metum inferenti.

1015 *Expenditur l. 2. in principio, ff. de iud. pro hac sententia, & quid posset ad eam responderi.*

1016 *Confirmatur tamen ex verbis eiusdem legis communis sententia, & quibus modis dicatur vis.*

1017 *Explicatur textus in leg. interdum, ff. quod falso tutore, auctore.*

1018 *Redditur ratio specialitatis, cur hoc casu metus ipso iure vitiet prorogationem.*

1019 *Ad prorogationem vltra consensum requiritur, vt partes Iudici se subijciant, & per hanc subiectionem prorogatio redditur firma, & irretractabilis.*

1020 *Per quos actus videantur partes se subijcere, & submittere Iudici.*

1021 *Per stipulationem solemnem additam nudo pacto de iurisdictione proroganda, non fit prorogatio irretractabilis.*

Ex stipulatione oritur actio, qua peti potest interesse ab eo, qui mutata voluntate à priori pacto recedit.

Obligatio facti non obligat præcisè ad factum, sed liberatur quis soluendo interesse.

Stipulatio de litigando coram aliquo Iudice continet factum.

Pactum de proroganda iurisdictione redditur irreuocabile per actus iudiciales, non extraiudiciales.

1022 *A conuentione de proroganda iurisdictione, etiam si solemni stipulatione vallata ex dissensu vnius partis potest impunè recedi.*

Verbum conuentionis complectitur, tàm pactum nudum, quàm stipulationem.

Qui facit lege permittente pœnam non meretur.

Pacta seruari oportet.

1023 *Pacto de proroganda iurisdictione stipulatione confirmato quæritur actio ad interesse contra mutantem voluntatem.*

Ex pacto nudo oritur exceptio.

A contractu, inuito altero ex contrahentibus, non receditur.

1624 *De iure canonico ex pacto nudo oritur actio.*

De iure canonico non habet locum d. l. si conuenerit.

1025 *De iure Castellæ ex nudo pacto datur actio.*

De iure Castellæ non procedit decisio d. leg. si conuenerit.

1026 *Vtraque ex prædictis sententijs est satis probabilis.*

1027 *An interesse promissum ob non impletam promissionem possit peti apud Iudicem prorogatum, à quo per dissensum recessum est, remissiuè.*

1028 *An idem dicendum sit de pœna, quod de interesse, remissiuè.*

1029 *An per clausulam,* quod reus possit vbicunque conueniri, *fiat prorogatio irreuocabilis, verior est pars negatiua.*

1030 *Quid dicendum sit de clausula, vel pacto quo promittat quis, se responsurum coram quocunque Iudice.*

1031 *L. si conuenerit, quæ loquitur in casu pacti nudi, extenden-*

da

da est ad casum pacti cohærentia contractus vestiti, vel stipulationis contractæ.

1032 Dicta l. si conuenerit, limitanda est, si prorogationi adhibeatur iuramentum.

Iuramentum fortius confirmat pactum, quam stipulatio, cum ex iuramento compellatur quis præcisè facere.

Iuramentum, cum potest seruari sine dispendio salutis æternæ, præcisè seruandum est.

Iuramento interueniente non possunt partes à conuentione recedere.

1033 Contrariam sententiam, imò etiam si prorogationi adhibeatur iuramentum, pœnitentia litigatorum posse reuocari, qui fuerint amplexi.

Iuramentum sortitur naturam actus, cui accedit.

Iuramentum non efficit irreuocabilem actum, natura sua reuocabilem.

Neque testamentum iuratum.

Neque donationem causa mortis.

Neque maioratum iuratum.

Neque statutum iuratum.

Hæc sententia est satis probabilis.

1034 Media sententia.

1035 Reijcitur, & impugnatur.

1036 D. l. si conuenerit, non procedit si quis se obliget ad prorogandum per instrumentum guarentigiatum, & tunc non admittitur pœnitentia.

Obligatio guarentigia æquiparatur sententiæ obtinenti auctoritatem rei iudicatæ.

Obligatus ad factum ex obligatione guarentigia, quemadmodum ex sententia, tenetur præcisè facere, neq; liberatur soluendo interesse.

1037 Dicta l. si conuenerit, locum non habet, si illi fuerit renunciatum.

Renunciatio d. l. si conuenerit, vulgatissima in instrumentis tabellionum Regni Castellæ.

Cuilibet licitum est iuri suo renunciare.

1038 Renunciari non posse d. l. si conuenerit, qui senserint, & quibus rationibus.

Priuati efficere non possunt, vt per renunciationem suam, ex pacto nudo, detur actio.

Neque vt in contractibus innominatis non detur pœnitentia.

Neque vt ex pacto citra traditionem transferatur dominium.

Neque immutare generales iuris dispositiones, & statuta.

1039 In renunciatione d. l. si conuenerit, continetur pactum geminatum.

Ex nudis pactis geminatis datur actio, ex quorundam sententia.

1040 Verius est, ex pacto geminato non dari actionem, præsertim si adijciatur in continenti.

Ex pacto geminato resultat sola obligatio facti, ex qua obligatur quis ad interesse, & non ad factum præcisè.

1041 In d. leg. si conuenerit, non continetur ius priuatum, sed ius publicum, cui priuatorum pactis non derogatur.

1042 Animaduersio Decij ad concordandas diffidentes sententias in hac re.

Facto potest renunciari d. l. si conuenerit, non verbo.

1043 Cur possit quis facto renunciare fauori suo, non verbo.

1044 Qui facto renunciat, adijcit prorogationi, quod requiritur ad eius irreuocabilitatem, non qui verbo.

Sæpè accidit, vt facto quis præiudicet sibi, & iuri suo renunciet, pacto autem id efficere non possit.

Minor potest facto suo renunciare restitutioni in integrum, non pacto.

Peccator facto potest renunciare pœnitentiæ, non pacto.

1045 Textus in d. l. si conuenerit, est valde difficilis, & continet sinuosam materiam.

Renunciatio l. si conuenerit, & renunciatio fori, seu exceptionis declinatoriæ, idem prorsus est, & vna renunciatio diuersis verbis concepta.

Vbi est eadem ratio, idem debet esse ius.

Vna res non debet, diuerso iure censeri.

1046 Dictæ l. si conuenerit, non potest renunciari, renunciatione generali, sed debet esse specifica, & idem seruandum est in exceptione fori.

1047 Eadem difficultates occurrunt, circa renunciationem fori, & d. l. si conuenerit, quæ supra tacta sunt, circa consensum in Iudicem.

1048 Ex renunciatione fori, & l. si conuenerit, redundat pactum geminatum.

1049 Renunciatio fori, & l. si conuenerit, eatenus valet, quatenus valet consensus in Iudicem, sed non excludit declinatoriam fori.

Consensus in omnes vniuersim Iudices, adiecta fori renunciatione, non excludit reum à fori declinatoria, & potest quis nihilominus à priori voluntate recedere.

1050 Distinguuntur duo casus, in quibus solet fieri renunciatio fori.

Renunciatio fori adiecta consensui in Iudicem, aliàs non competentem, est reuocabilis.

1051 Renunciatio fori ad corroborandam iurisdictionem iudicis, aliàs competentis est efficax, & irreuocabilis.

1052 Pactum de non adeundo aliquo Iudice competenti, ex multis valet, & est irreuocabile.

1053 Ratio discriminis inter duos prædictos casus.

1054 Explicatur l. 20. in fine, tit. 21. lib. 4. recop.

1055 Qui non possint suo foro renunciare, remissiuè.

1056 Exempti non possunt suo foro, & exemptioni renunciare.

1057 Religiosi non possunt suo foro renunciare.

1058 Vassallus Burgensis non potest foro Baronis sui renunciare.

1059 Renunciatio fori facta à vassallo Baronis, præiudicat vassallo, non Baroni.

Baro petit remissionem causæ sui vassalli, omittentis declinatoriam, aut victi, in articulo ipsius declinatoriæ.

1060 Agricolæ de iure Castellæ non possunt suo foro renunciare.

1061 Qui potest prorogare, potest renunciare exceptioni fori, & qui potest renunciare, potest prorogare.

Atque item, qui non potest renunciare foro, non potest prorogare, & è contra, qui non potest prorogare, non potest renunciare.

1062 Proponitur quæstio, cui foro censeatur renunciare, qui sortitus plures, renunciat exceptioni fori declinatoriæ.

1063 Renuncians priuilegio fori, si non habeat forum ex priuilegio, censetur renunciare illi foro, cuius renunciatio est necessaria ad effectum, ob quem interponitur renunciatio.

Verba sunt impropriianda, iuxta subiectam materiam, ne reddatur inutilis dispositio.

1064 Si renunciatio fori fiat simpliciter, non expresso foro priuilegij, aut iuris communis, ex fine renunciationis colligendum est, cui foro sit renunciatum.

1065 Gaudens foro priuilegiato, & foro iuris communis, si renunciet priuilegio fori, censeri renunciasse foro priuilegiato sententia quorundam.

1066 Contraria sententia, imò censeri renunciatum, foro iuris communis, si id requiratur, ad effectum, ob quem interponitur

924 Secundò respondetur, falsissimam prorsus esse, & ab omni ratione alienam, plenamq; erroneam, iuxta veram iuris doctrinam, illam propositionem, nempè inspiciendum esse tempus delicti ad dignoscēdum quis sit futurus legitimus Iudex punitionis, pro qua plures retuli supra num. 628. in fine. Passi verò sunt æquiuocationem; qui vniuersim hac propositione vtuntur, ex textu *in leg. 1. in principio, ff. de pœnis*, & traditis ibi à Doctoribus, videlicèt ad imponendam pœnam inspiciendum esse tempus delicti, non sententiæ. Quod verissimum est, non tamen inde sequitur quòad legitimandum iudicium, & adeundum legitimum Iudicem, qui est effectus valde diuersus, idem tempus esse spectandum; quod rectè considerauit Guttierrez *libr. 1. practicarum, q. 5. num. 7.* Imò quantum ad hoc attinet, habenda est ratio temporis motæ litis, & iudicij cœpti, seù vocationis ad iudicium, quam citationem vocant, non temporis delicti. *Consiliumque* illud Giurbę, 15. decisionemq; in illo relatam censendum est leuis fundamenti, & auctoritatis esse. Nam si illa propositio esset vera fieret, vt laicus post delictum effectus Clericus puniendus esset indistinctè à Iudice sæculari, & non recurrerent Doctorēs ad communissimam illam distinctionem ordinis, vel Religionis, in fraudem, vel sine fraude susceptorum, dictum est supra, num. 448. Quare solam commissionem delicti non causare præuentionem, expressè docuit Federicus de Senis *consil. 97. nu. 5. in fine*, & Card. Tuscus *liter. P. conclus. 646. nu. 14. & 27.* Deinde si idem seruandum esset in contractibus, ad quos re vera ex delictis quòad forum, rectè argumētum ducitur, frustra *in d. l. cum quadam puella, in principio, ff. de iurisdict. omnia iudic. & in cap. proposuisti, 19. de for. competent.* Pontifex, & Iurisconsultus fundamentum decisionis illorum textium statuissent in præuentione facta, si illa seclusa idem dicendum foret, quod superiùs etiam expendi num. 285. ex quo prędicti textus huic doctrinæ planè aduersantur; quę nullum quoque fundamentum habet, vt rectè considerauit Carauita *ad rit. 66. num. 9. & 10.* Neque quidquam faciunt, quæ tradit Grammaticus *decis. 10.* quoniam fundamentum illius decisionis non fuit futilis illa doctrina Baldi *in l. affinitatis, 7. numer. 4. in fine, Cod. commun. de successionibus*; & quorumdam aliorum eum sine vlteriori examine, imò fortassis non viso loco sequētium instar auium volantium, inspiciendum esse tempus delicti ad legitimandum forum; sed quoniam ille Clericus delinquens, qui remissionem petebat, priuilegiū fori non amiserat, vtpotè coniugatus cum virgine, eoq; foro vti poterat, vt Clericus coniugatus, *iuxta cap. 1. de Clericis coniugatis in sexto.* Imò verò, & si Baldus attentè legatur, videtur præsupponere, in casu, de quo agit, præuentam fuisse causam ab Ecclesiastico. Nam clericum dicit priùs declinasse forum, post verò dimisisse habitum, & tonsuram, per quam depositionem, qualitatem Clericatus ait consumptā, idest quòad effectum fori extinctam. Quare mirum non est, si dicat ad Ecclesiasticum remittendum: data enim præuentione, id non habet difficultatem. Igitur siuè de delictis, siuè de contractibus agamus, ille erit Iudex competens, & legitimus, qui eo tempore, quo reus in iudicium vocatur, fuerit competens, & legitimus, vt planè indicant præter modo dicta, quæ notaui supra num. 909. in fine De *lege* autem *secunda, C. de iurisdict. omn. iudic.* quæ adduciebatur pro confirmatione, latè egi supra ex nu. 283.

925 Succedit secunda difficultas, an sententia lata à sæculari Iudice competente aduersus eum, qui tempore litis motæ erat laicus, ante verò, vel post sententiam efficitur Clericus, sit exequutioni mandanda ab ipso Iudice laico, vel debeat exequutio remitti ad Iudicem Ecclesiasticum? Et non agimus de sententia lata in criminalibus cōtra personam Clerici, quæ nulla erit, quippè cùm per susceptionem ordinis, etiam in fraudem iurisdictionis sæcularis persona Clerici exempta maneat à sæculari iurisdictione, vt dictum est supra num. 448. sed de sententia lata contra bona Clerici in criminalibus, vel in ciuilibus causis, eo casu, quo causa præuenta est à laico Iudice, & quo non prodest ad mutationem fori priuilegium superueniens, *vt in l. cum quedam, 19. in principio, ff. de iurisdict. omn. iudic. d. l. si quis postea. 7. ff. de iudicijs, & d. cap. proposuisti, 19. de foro compet.* Ex similis potest occurrere difficultas in casu inuerso, videlicèt si ab Ecclesiastico lata esset sententia contra Clericum, qui ante exequutionem deposito habitu, & tonsura nuberet, priuilegiumque; fori amitteret vtrum sententia esset exequenda ab ipso Iudice Ecclesiastico, an verò à laico, cui reus tempore exequutionis subijcitur.

926 Prima sententia asserit exequutionem eius sententiæ remittendam esse ad Iudicem, cuius reus subijcitur tempore exequutionis, scilicèt primo casu ad Ecclesiasticum, si exequtio facienda est contra Clericum: secundo casu, ad laicum si is, contra cuius bona exequenda est, laicus fuerit. Ita de primo casu loquentes senrunt Speculator *lib. 2. tit. de reo, §. 1. num. 4. in fin.* tametsi agat de sententia criminali Lapus *allegat. 118. num. 4.* Aufrerius *ad Cappellam Tholosanam decis. 147. num. 2.* Caualcanus *decis. 10. num. 32. lib. 5.* Vrsinus *decis. 49. nu. 6.* Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ, 2. par. q. 37. num. 5.* Ambrosinus *de immunitate, cap. 20. num. 47. & 49.* Giurba *cons. 15. num. 38.* Molfesius *ad consuetud. Neapolit. tom. 2. par. 2. tit. de personis, in additionibus ad quæst. 8. num. 3.* Marta *de iurisdictione, 2. par. cap. 2. num. 21. & 23.* vbi tamen loquitur de exequutione circa personam, non circa bona, verùm *4. par. casu 121. num. 6. & 7. & casu 151. ex num. 5.* vniuersim loquitur.

927 Secunda nihilominùs sententia, quæ est magis vera, magisque iuri conformis affirmat exequutionem sententiæ latæ a Iudice laico contra laicum postea factum Clericum, vel contra Clericum in ijs casibus quibus laicus contra Clericum potest legitimè procedere, posse fieri ab eodem Iudice laico, qui illam legitimè tulit contra bona Clerici. Eam sequuntur Io. Andreas *in cap. 1. num. 19. in fine, de oblìgat. ad ratiocin. non ordinand.* Federicus de Senis *cons. 97. nu. 5. in fine.* Marianus Socinus *in d. cap. proposuisti, num. 54. vers. quintò exemplificant.* Antonius de Mattheis *de prorogatione iurisdictionis, num. 34. versic. aut in iudicio ciuili, tom. 3. tractat. 1. par.* Tuscus *liter. P. conclus. 646. nu. 13. 14. & 15.* Bossius *tit. de for. competent. nu. 145. & tit. de pœnis, num. 38.* Vrsillus *ad Afflictis decis. 212. num. 2. in fine*, Marta sibi inconstans *de iurisdictione, 2. part. cap. 2. num. 27.*

928 Probatur primò, ex communi doctrina Doctorum, quam colligunt ex textu *in d. l. cum quadam, in principio*, qui dicunt, quando cunque iurisdictio Iudicis confirmatur quòad cognitionem alicuius causæ, censeri debere confirmatam quòad exequutionem, quoniam eiusdē iurisdictionis est sententiam ferre, & eam exequutioni mādare, etiam si interim forus mutetur. Ita docent *d. leg. cum quadam, in principio.* Baldus *ante num. 1.* Albericus *num. 1.* Angelus *nu. 2.* Fulgosius *num. 2.* Paulus *num. 5.* Alexander *nu. 6.* Decius *num. 7.* Ias. *num. 5.* Sebastianus Sapia *num. 28.* Cagnolus *num. 23.* Antonius Faber *in rationalibus, ibi, in ratione decidendi.* Surdus *cons. 152. num. 21. & 22. libr. 2.*

Giurba decis.23.nu.2. quorum quidam in specie loquuntur de sententia lata aduersus laicum, qui post sententiam fit Clericus.

929 Secundò quoniam præuentio nullum haberet effectum, si lata sententia iurisdictio Iudicis cessaret, apertaque esset fraudibus via, si potestati rei relinqueretur vt quouis modo eximeret se à iurisdictione Iudicis eum dānantis, atque ita se immunem, & securum redderet ab exequutione sententiæ contra ipsum latæ.

930 Tertia tandem incidit hoc loco difficultas, an casu, quo præuentio locum non habet, quia subingrediatur noua persona in iudicium, non vocata in locum rei, quoniam scilicèt lite pendente, seù ante, siuè post sententiam latam, in eum sit translata possessio rei in iudicium deductæ, effectęq; litigiosæ, quę tamen persona gaudeat priuilegio fori, aut alieno foro communi subijciatur, & non Iudicis qui de causa cognouit, possit ne tunc Iudex, qui sententiam tulit, eam exequutioni mandare contra nouum possessorem alieni fori propria auctoritate, quasi præuentionis effectus, non solum tangat personas in iudicio interuenientes, sed etiam redundet in res ipsas in iudicium deductas, & efficiat, vt possit cęptum iudicium vsque ad exequutionem inclusiuè continuari aduersus personam in iudicium non vocatā, ad quam dolo actoris, exequutionis subterfugiendę causa, est translata rei litigiosę possessio.

931 In qua ego tres casus distinguendos existimo. Primus est, cum nouus possessor in iudicium non vocatus subijcitur foro eiusdem Iudicis, qui sententiam tulit. Secūdus, cum nouus possessor subijcitur diuersæ priuilegiatæ iurisdictioni, veluti si esset Clericus, aut Monachus, aut Miles. Tertius cum nouus possessor est alterius iurisdictionis ordinariæ, veluti si esset laicus alterius territorij, aut Prouinciæ.

932 Primo casu resolutio non est sine controuersia. Nam Bartolus in l.à Diuo Pio, 15.§.si super rebus, num.7.ff.de re iudic.& in l.si. quis missum, 17.§. Iudex, num.3.& 4.ff.de damn. infect. sensit non posse recta via sententiam latam contra eum, qui dolo desijt possidere, exequutioni mandari contra tertium possessorem; sed necessarium esse, prius agi actione reuocatoria, iuxta §. item si quis in fraudem, inst.de act.& totum titulum de ijs, quæ in fraudem creditorum, ff.& C. & alienatione reuocata exequutionem suū effectum sortituram. Bartolum sequitur Alexander in d.§.si super rebus, num.10. Surdus decis.306.num.16. Rolandus a Valle cons.5.ex n.8.vol.4. quam sententiam Couarru. in practic.cap.15.nu.7.vers.immò ex hac, ait iure magis probari, & esse frequentiori Doctorum suffragio receptam. Verùm est Bartolum istis locis non loqui expressè de re litigiosa, sed de re per fraudem alienata, potest autem fraus in alienatione rei contingere citra vitium litigiosi.

933 Verum alij, quorum opinionem veriorem credo, in casu, de quo loquimur, existimant sententiam latam contra reum, qui rem litigiosam ante, vel post ipsam sententiam in alium transtulit dolo desinens possidere, posse recta via sine nouo processu contra tertium possessorē in iudicium non vocatum exequutioni mandari. Hanc sententiam tuetur Cynus in l.1.num.11.& 12.C.de alienat. iudicij mutand. caus. fact. eandem in his terminis amplectitur Bartolus in l.creditores, 3.num.23.C.de pignoribus, & in l.1.§.si inter, num.3.C.de litigiosis, Baldus in l.ob maritorum, 2.num.8.C.ne vxor pro marito, Paulus in d.l.à Diuo Pio, §.si super rebus, num.8.Iasi.num.10.ff.de re iudic. Afflictis in constitut.eorum fraudibus, nu.10.& 11.rubr.41.lib.2. Rodericus Suarez in l.post rem, ff.de re iudic. in declaratione l. Regni, limitat. 1. num. 4. Couarruuias in practic. d.cap.15.num.7. Cacheranus decis.65.num.4. Peguera decis.205.numer.4. Caualcanus decis.16.num.7.& 8.1.par. Capycius decis.118.num.6. Andreas Gail practicat.obser.lib.1.obseruat.118. Surdus cons.405.num.8.vol.3.& cons.533.ex nu.1.vol.4. tametsi ibi agat de sententia in actione personali, quo casu res non est litigiosa, Hondedeus cons.20.nu.7.& ex nu.42.vol.1. Tuscus liter.E.concl.488.ex nu.8.tom.3. Parladorius lib.2.rerum quotidianarum, cap.fin.4.par.§.5.ex nu.6. Menochius de præsumptionibus, lib.2.præsumpt.97.num.59. Peregrinus de iure fisci, libr.4.tit.6.num.27. Probatur hæc sententia attento iure communi ex l.vltima, ff.de litigiosis, & ex l.vltima, C.eodem titulo. & ex §.Iulianus, in l.quanquam, ff.de aqua pluuia arcenda; neque enim æquum est licere, cuique aduersarij conditionem duriorem efficere, aut Iudicis, & iudicij auctoritatem, & vim eludere. Attento verò iure Neapolitano id apertè constitutum est in cap. Regni, conuentus, 151. Regis Caroli II vbi notat Sebastianus de Neapoli, & Io. Antonius de Nigris, Vincentius de Franchis decis.464.& decis.545.& ad ea loca Additiones, Paschalis de patria potestate, par.1.cap.8.num.217.

934 Secundo casu dicendum est, non posse Iudicem, qui sententiā tulit eam exequutioni mandare aduersus nouū possessorem rei litigiosæ diuersæ priuilegiatæ iurisdictioni subiectum; vt aduersus Clericum, aut Monachum, sed exequutionem esse remittendam ad Iudicem competentem noui possessoris, vt in casu proposito ad Ecclesiasticum. Ita sentit Abbas Panormitanus in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, 3.num.10. propè finem, vers.& hæc sententia lata, vt lite pendente nihil innouetur Bartholomeus Socinus consil.13. insignis Doctor, & cons.14. circa dubia, nu.11.volum.4. Vincentius de Franchis decis.545. Marta de iurisdictione, 2.par.cap.2.num.21.& 23.& 4.par.casu 35.ex nu.13. Riccius collectan.342. Paschalis de patria potestate, par.1.cap.8.dicto num.217. Molfesius ad consuetudin. Neapolit. par.2.tit.de personis, q.8.ex nu.29.vsque ad finem quæstionis, & ibi num.32. refert quandam decisionem Sacr. Consil. pro confirmatione huius sententiæ, & ex consequenti decisionem dict. capit. Regni conuentus 151. non habere locum contra Clericum successorem in possessione rei litigiosæ existimanit Iacobus Antonellus de Bottis in annotatione ad ipsum, & Franchis d. decis.545.ex num.4. Eaq; resolutio ex eo probatur, quoniam ad exequutionem complendam necessaria est citatio rei, vt superiùs dicebam num.913.& 914. idq; præsertim in hoc casu, in quo ille aduersus quem facienda est exequutio nō est in iudicium vocatus; vt pluribus probant Socinus dict.cons.13.ex numer.6. Octauianus Vestrius in practica: Romana aula lib.8.cap.vltimo, numer.4. Marta d.casu.35.num.14.& 15. Hondedeus d.cons.20.ex nu.43.vol.1. de hoc casu in specie loquentes; neque mirum id videatur, cum in eum instantia transferri non possit, vtpotè singularem voluntarium successorem; vt constat ex traditis à Bartolo in L. si cum hominem, 34.num.4.ff.de fideiussor. & Mariano Socino Iuniore cons.34.nu.13.libr.3. Peregrino de fideicommissis, artic.53.ex num.24. ex textu in l.2.§.non solum ff. de hered.vel act. vend.& in l.si pignori, 29.ff.famil.herciscun. & tamen succedente hærede vniuersali, in quem instantia etiam transfertur, d.l.si cum hominem, vbi notant Doctores, non possit aduersus eum fieri exequutio sine citatione, vt post Baldum, Angelum, Paulum, Alexandrum, & alios notat Rodericus Suarez in l.post rem, in declaratione l. Regni extension.1.nu.2. Rebuffus to.3.in constit. Reg.

titul.

tit. de sententijs, artic. vltimo, gloss. vna, num. 20. Carauita *ad ritum.* 178. *num.* 5. Citationem autem, quæ actus iudicialis, est necessarium est fieri à Iudice competenti, vt legitima sit, & arctet citatum, alioqui in extraneos iurisdictio non potest legitimè exerceri, *l. extra territorium, vltima, ff. de iurisdict. omn. iudic.* Ergo aduersus exemptos à sæculari iurisdictione non poterit à Iudice sæculari mandari exequutioni sententia ab eo lata, sed necessario remittenda est ad Iudicem Ecclesiasticum. Confirmant eãdem resolutionem, quæ adducit Bortellus *de Regis catholici præstantia, cap.* 71. *nu.* 275. & Marta *de iurisdictione,* 4. *par. q.* 151. *ex num.* 5. vbi multis relatis tradit sententiam latam contra Clericum à Iudice laico in causa reconuentionis esse exequutioni mandandam per Iudicem Ecclesiasticum literis hortatorijs Iudicis laici requisitum, & non ab ipso laico, qui sententiam quamuis legitimè tulerit, quod an verùm sit modo non disputo.

935 Nec satisfaciet, qui dixerit ex translatione rei litigiosæ in Clericum dominium non transferri, cum inualida sit alienatio, *l. vltima, C. de litigios.* vbi Doctores Afflictus, *decis.* 331. *numer.* 2. Menochius *de præsumptionibus, libr.* 2. *præsumpt.* 97. *ex nu.* 31. & notaui supra num. 921. ac per consequens rem in eum alienatam manere sub dominio laici alienantis, & ideò posse sententiam à sæculari de ea restituenda exequutioni mandari tanquam in bonis subditi, & eiusdem iurisdictioni subiectis. Nõ inquam satisfaciet quoniam quantumuis sit inualidus titulus alienationis, translata est possessio in Ecclesiasticum, quę etiam verè obtinetur ex titulo inualio, *l.* 1. *§. si vir vxori, ff. de adquir. possess.* vt considerat etiã Socinus *d. cons.* 13. *nu.* 4. *vol.* 4. qua Clericus priuari non potest, nisi in iudicium vocetur, *cap. licet Episcopus,* 28. *de prebend. & dignitat. in sexto*: in iudicium autem à Iudice sæculari vocari nequit, vt memini supra quæst. 5. num. 351. vbi ex eadem ratione dixi non posse iubente sæculari Iudice exequutioni mandari instrumentum census aduersus Clericum ex titulo particulari successorem hippothecarum in spetie censui obligatarum.

936 Contrariam tamen sententiam, quinimo latam à Iudice laico, sententiam posse ab eodem exequutioni mandari propria auctoritate aduersus Clericum, in quem alienata est res litigiosa, amplexus est Vrsillus *ad Afflictis decis.* 221. *num.* 2. *& ad decis.* 331. *num.* 3. in quorum primo loco refert pro hac opinione decisionem Sac. Consil. latam anno 1564. sed non affert illud fundamentum. Ego refero aliam me interueniente factam die xx. Aprilis anni 1628. in causa Claudij Terracinæ Clerici, cum Prudentia Benaia, Actuario Carbone: In qua cum prius latum esset decretum à Sac. Cons. quo iubebatur causam remitti, qua ex parte tangebat Clericum, ad Ecclesiasticum Iudicem, & ab eo supplicatum, in instantia reclamantionis facto verbo reuocatum est, & nouiter decretũ causam debere remanere in Sac. Consil. habito pro vero, *cap. Regni conuentus*, locum etiam habere aduersus Clericum contra prædictam *decision.* 545. Vincentij de Franchis, & cæteri Domini collegæ testati sunt de alijs similibus decisionibus. Pro quibus solùm expensum est illud, quod contraria sententia admissa aperiretur via fraudandi iudicia sæcularia, & eorum effectus, & eludendi iurisdictionem Iudicis sententiam ferentis, spernendique auctoritatem, & vim iudiciorum, eamque exponendi calumnijs insuperabilibus in hoc Regno frequentissimis. Eadem decisio posset confirmari ex verbis Baldi *in l. edicto, vltima, num.* 54. *C. de edict. D. Adrian. toll.* qui ait *Nam si in fraudem iurisdictionis Clericus successit prædoni, non est curandum vnum obolum de Clericatu, quia Ecclesia, quod vult in se, vt sua iurisdictio non fraudetur, debet velle in alijs, cap.* 1. *vers. Ecclesia, de alienatione feudi,* qui est *titul.* 13. *lib.* 1. *feudorum*, vbi notat idem Baldus *num.* 5. *&* 10. Posset item confirmari ex eo, quod quamuis regulare sit in singularem successoré non transferri instantiam, vt dixi supra quæst. 5. nu. 348. tamen id limitandum est, cum in iudicio exercetur actio realis, vel in rem scripta, vt desumitur ex doctrina Bartoli *in l. Lucius,* 78. *§. rogatus, num.* 1. *ff. ad trebell.* quam approbat Puteus *decis.* 197. *li.* 2. Mohedanus *decis.* 1. *de iudicijs, aliàs decis.* 41. res verò non efficitur litigiosa nisi cum exercetur actio realis, *Authent. litigiosa, l.* 2. *&* 4. *C. de litigios.*

937 Verùm etsi retineas primam sententiam, quę communior, & tutior est, ea limitanda est, vt locum habeat, quando certo constat Clericum esse possessorem, & faciendam esse exequutionem in re à Clerico possessa; secus in dubio, si exequutio fieret in re aliqua existimata propria laici damnati per sententiam Iudicis sæcularis, quam ipse reus crederetur possidere, & Clericus opponeret se exequutioni, vt eam impediret, velut oppositor tertius, petens se ad proprium Iudicem remitti. Nam eo casu Clericus coram sæculari Iudice debet agere, & apud eum sua iura proponere, & legitimè, quæ proposuerit probare; iureq; poterit Iudex sæcularis circa hanc controuersiam suum decretum interponere, eamq; definire. Ita docet Baldus *in l. testamenta,* 18. *nu.* 7. & Salycetus *in l. consulta,* 23. *num.* 2. *C. de testament.* Antonius de Canario *tract. de insinuationibus,* 2. *par. q.* 24. *ex nu.* 40. *tom.* 6. *tractat. par.* 2. Aufrerius *tract. de potestat. sæcular. in ecclesiastic. regul.* 2. *fallent.* 10. præsupponitq; Capycius *decis.* 8. *num.* 3. & Grammaticus *decis.* 41. Surdus *decis.* 26. *num.* 11. Mangilius post hæc scripta editus *tractat. de euictionibus, q.* 6. *num.* 29. Trentacinquius *lib.* 2. *variarum, de iudicijs, resolut.* 16. *num.* 2. doctissimus Riccius *in praxi rerum fori Ecclesiastici, resol.* 146. videtur enim eo casu Clericus actor voluntarius, iuxta notata ab Afflictis *in constit. de burgensaticis, num.* 4. *&* 8. *rubur.* 67. *lib.* 1.

938 Tertiò tandem casu, cum successor in re litigiosa est subditus alteri Iudici ordinario, vt quia sit ciuis alterius ciuitatis oportet substinguere. Nam aut res litigiosa, in qua exequutio facienda est, sita est in territorio Iudicis, qui sententiam tulit, & tunc potest propria auctoritate, sententiam suam exequutioni mandare citato tamen per requisitorias literas possessore absente. Si verò res, de qua agitur, sit extra territorium Iudicis qui sententiã tulit, atque item persona possidens rem litigiosam, tunc ad exequutionem peragendam vtendum est literis requisitorijs, quibus inuocetur auxilium Iudicis, apud quem reus degit, & vbi res sita est, vt sententia exequutioni mandetur, iuxta textum *in l. à Diuo Pio,* 15. *§. sententiam Romæ,* & ibi tradita à Doctoribus, *ff. de re iudic.* & doctrinam Baldi *in d. l. edicto,* 3. *nu.* 55. *C. de edict. D. Adrian. toll.* Iudex autem requisitus debebit literis hortatorijs solennibus acquiescere.

939 Amplia secundò principaliter prædictum tertium effectum præuentionis, vt si inducta iam præuentione laico succedat Clericus hæres non obstante Clericatu alligetur instantia cœpta cum defuncto, & iudicium sit prosequendum, & finiendum apud Iudicem sæcularem, apud quem cœptum est à defuncto. Hanc ampliationem tradidi, & latè comprobaui supra quæstion. 5. ex num. 309.

940 Prędictum tamen tertium effectum limita primò, vt procedat, & locum habeat, donec durat instantia iudicij

dicij cępti: nam eatenus durat effectus præuentionis; cęterùm si perimatur instantia cępti iudicij, & nouum iudicium fit inchoandum, litigans; cui superuenit nouum fori priuilegium, in nouo iudicio poterit allegare exceptionem fori declinatoriam, & iurè petet se ad suum cōpetentem Iudicem remitti. Ita sentiunt Anna *singul.* 129. Caualcanus *decision.* 10. *numer.* 33. *libr.* 5. Marta *de iurisdictione*, 4. *par. casu.* 141. *ex nu.* 4. Cenallos *de cognitione per viam violentia*, 2. *par. quæst.* 37. *num.* 8. *in fine*, Grassis *de effectib. clericat.* 1. *effect. num.* 1241. qui loquuntur de laico conuento, & post facto Clerico, faciunt tradita à Paulo *in l. si conuenerit*, 18. *ex num.* 6. *ff. de iurisdict. omn. iudic.* & à Ronchegallo *in l. ex duobus*, 16. *nu.* 17. *ff. de duobus reis*.

941 Amplia primò prædictam primam limitationē principalem, vt procedat non solum cum durat re vera eadem persona, quia in iudicio interueniente facta est præuentio, verùm etiam quando durat persona iuris fictione eadem, veluti cum defuncto litiganti successit litæ cępta hæres alterius fori: nam si tunc perimatur instantia, Clericus, verbi gratia, hæres defuncti laici litigantis non tenebitur amplius prosequi iudicium coram Iudice laici defuncti, sed iure poterit petere remissionem ad suum Iudicem, vt dixi supra quæstion. 5. num. 311. in fine relato Carolo de Grassis *de effectibus clericatus*, 1. *effect. num.* 291. apud quem inuenies, qui nam sint effectus instantię peremptæ.

942 Amplia secundò prædictam primam limitationem principalem, vt sit vera, tàm ipsa, quàm eius prima ampliatio, etiam si per insuflationē spiritus vitæ reuiuiscat instantia, (de qua instauratione, & insuflatione spiritus latè agit Trentacinquius *variarum resolutionum li.* 2. *de iudicijs resolut.* 4. *num.* 31. & Rolandus à Valle *cons.* 4. *per totum*, *volum.* 3. nam adhuc ille, qui post peremptam instantiam erat iure remittendus ad suum Iudicem in nouo iudicio, remittendus etiam est post instantiæ resurrectionem, & antiqui iudicij instaurationem. Non enim operatur gratia insuflationis, & instaurationis instantiæ in præiudicium illius, cui per peremptionē fuerat ius quæsitum. Ita sentiunt Carolus de Grassis *de effectib. clericat.* 1. *effect. d. nu.* 1241. Anna *d. singul.* 129. Grammaticus *decision.* 103. *ex num.* 114. & ad eum locum Didacus de Mari *numer.* 54. 55. & 56. Vrsillus *ad Afflictis decis.* 331. *numer.* 2. Minadous *decis.* 5. Marta, Paschalis, Trentacinquius, Rouitus, & Galluppus, quos retuli d. quæst. 5. num. 311. in fine, loquentes de casu limitationis, & ampliationis primæ prædictæ, & quæst. 6. num. 646. cum sequentibus, alios.

943 Vnum illud, quod ad hanc rem attinet, non omittam, prædictam primam limitationem, & eius ampliationes vtiles esse, & effectum habere in causis ciuilibus, quæ tractantur in Regno Neapolitano in tribunalibus inferioribus, in quibus instantia durat triennio dūtaxat, iuxta textum *in l. properandum, in princip.* & *in §. sint autem reus*, *Cod. de iudicijs*, & *ritum* 248. vbi notat Carauita *ex num.* 1. Maranta *in praxi*, 5. *par. num.* 2. & *ex num.* 5. *latè*, Muscatellus *in praxi Sacr. Reg. Consil. libr.* 2. *part.* 7. *glossa*, *sententiam*, *ex num.* 39. Trentacinquius *variarum resolutionum*, *lib.* 2. *tit. de iudicijs*, *resolut.* 4. *ex num.* 1. Scaccia *de appellationibus*, *quæstion.* 15. *artic.* 11. *numer.* 241. *cum seqq.* Riccius *collectan.* 2193. Galluppus *in praxi Sacr. Consil.* 2. *par. cap.* 16. *num.* 5. ac prorsus esse inutiles, & nullius effectus, quòad causas criminales in eodem Regno Neapolitano, in quibus instantia durat perpetuò, & non perimitur, iuxta *pragmat.* 51. *de offic. Magistr. Iustitiar.* & *pragmat.* 11. §. 33. *de offic. Iudicum.* Item in tribunalibus Ecclesiasticis, in quibus instantia est etiam perpetua, & nūquam perimitur, vt notat Maranta *in praxi dicta quinta parte*, *num.* 14. *ex cap. venerabilis*, 20. *de iudicijs*, vbi notant Doctores, & res est indubitata. Item in Regno Castellæ, vbi instantia ex consuetudine nunquam perimitur; vt notat Gregorius Lopez *in leg.* 9. *titul.* 6. *part.* 6. *glossa* 3. & 4. Ioannes Guttierrez *de iuramento confirmatorio*, 3. *par. cap.* 5. *numer.* 4. Paz *in praxi*, *in tutto*, *annotatione secunda*, *num.* 10. Caldas Pereira *in l. si curatorem*, *verb. infra legitimum tempus*, *numer.* 1. *in fino*, *Cod. de in integr. restitut. minor.* quod item in Gallia seruari testatur Rebuffus *in constitution. Reg. tom.* 1. *in proœmio*, *glossa quinta*, *num.* 51. meminitque ibidem Caldas. Item in eodem Regno Neapolitano in causis etiam ciuilibus introductis in Sacro Regio Consilio quoniam illud proculdubio est consistorium Principis, in quo nomine regio proferuntur sententiæ; & in consistorio Principis instantia perpetuò durat, & nunquam perimitur, vt tradit Maranta *in praxi*, *dicta* 5. *part. numer.* 15. Io. Guttierrez *vbi supra*; Scaccia *dict. quæstion.* 15. *numer.* 266. Amendola *ad Franchis decis.* 250. *num.* 21. Regens Tapia *decis.* 1. *numer.* 27. *supremi Italiæ Senatus*, Paschalis *de patria potestate*, 1. *part. capit.* 8. *num.* 223. Molfesius *cons.* 47. *ex numer.* 3. vbi optimè probat instantiam non perire in Sacro Consilio. Eandem sententiam in genere loquens de consistorio Principis, tuetur Rebuffus *ad constit. Reg. tom.* 3. *titul. de appellation. artic.* 14. *glossa vnic. num.* 8. Thessaurus *decis.* 10. *num.* 6. Minsingerius *centur.* 2. *obseruat.* 48. & probat optima ratione singularis textus *in Authentic. de appellation.* & *intra quæ tempora*, *seù nouella* 23. §. *ad hæc sancimus*, dum ait: *Quod enim vitium est litigantium si culmēn imperatoriū occupetur? vel quis tanta est authoritatis, vt nolentem Principem possit ad conuocandos Patres, cęterosque Proceres coarctare?* Neq; obstat, quod Afflictis *decis.* 283. *num.* 4. & ibi Vrsillus *num.* 9. & 10. quos sequitur Regens Tapia *Iuris Neapol. li.* 2. *rubr.* 2. *in pragmat.* 3. *de offic. Sacr. Reg. Consil. nu.* 6. & 7. & *in decis. Sacr. Consil.* 38. videantur dicere contrarium, nam neque id probant, neque respondet Vrsillus ad argumenta Roberti Marantæ. Neque item obstat quotidianus vsus, & praxis obtinendi in eiusmodi causis a Domino Præfecto Sacro Consilio insuflatione spiritus vitæ, tùm quia nunquam ipse concedit absolutè prædictam instantiæ instaurationem, sed cum clausula, *quatenus opus sit*, quę veluti vera conditio nihil ponit in esse, Parisius *consil.* 9. *nu.* 45. *vol.* 2. Rolandus à Valle *cons.* 58. *num.* 18. *vol.* 2. Tuscus *liter. C. concl.* 593. *tom.* 2. tùm quia abundans cautela non nocet, imò tutius est eam semper apponere, Glossa *in l. si cum dies*, §. *plenum*, & *exprimere*. *de recept. arbitr. l. testamentum*, 17. *in fin. Cod. de testament.* vbi Glossa *verb. cautela*, *l. non solent.* 95. *ff. de regul. iur.* Hec autem petitio insuflationis spiritus vitæ, & eius concessio, magis vt abundans cautela adhiberi censendæ sunt, quam quia sint necessariæ. Verùm quidquid sit, quamuisque discedendum esset ab hac sententia, quam verissimam credo, vt sępius, cum se obtulit occasio, affirmaui in eodem Sac. Cons. cum minimum est credendum, facta semel monitione ad dicendum, instantiam reddi perpetuam, & immortalē: non enim potest litiganti imputari, cur causam non finiat, vt docuit Capycius *decis.* 109. *num.* 4. Muscatellus *in praxi*, *libr.* 1. *par.* 7. *dicta glos. sententiam*, *num.* 53. quod planè videtur probare *d. pragmat.* 1. *de instantia causa non restituenda*, & confirmant, quæ notat Maranta *d.* 5. *par. n.* 31. & apertè probat textus singularis *in d. §. ad hæc*, *in Auth. de appellat.* & *intra quæ tempora*. Tametsi sciā Ca-

Thomæ Carleualij de Iudicijs.

rauitã *in d.rit.*248.*nu.*4.quem non relatum ſequitur Frãchis *decis.*643. *ex nu.*3. dicere ex monitione ad dicendum inſtantiam prorogari ad nouennium aliud. Sed & hæc fundamentum nullum habent, & melius eſſet iſtarum vanarum cæremoniarum inſuflationis ſpiritus vitæ, & peremptionis inſtantiæ prorſus ridicularum, & puerilium, rationem non habere. Cur enim moriatur, quod tàm facilè reuiuiſcit?

944 Limita ſecundò principaliter prædictum tertium effectum, vt tunc locum habeat, cum priuilegium fori poſt litem cæptam ſuperuenit ex facto, vel induſtria priuilegiati adquiſitum, nam tunc non iuuat: ſecus ſi ſuperueniat ex conceſſione Principis motu próprio illud indulgentis; tunc enim etiam poſt litem cæptam, & præuentionem factam, priuilegiatus gaudebit priuilegio fori, & proceſſus remittendus erit ad Iudicem ex priuilegio. Quæ tamen temperanda, explicanda, & accipienda ſunt, iuxta tradita à nobis latiùs quæſtione præcedenti ex nu. 637. vbi omninò videas.

945 Limita tertiò principaliter prædictum tertium effectum, vt locum habeat, donec finiatur lis cæpta coram Iudice præueniente prolata ſentẽtia, & facta exequutione: nam ſi noua lis ex eadem cauſa oriatur, iam ceſſabit effectus præuentionis, & reus erit conueniendus coram Iudice competente, iuxta *l.*1.*C. de iuriſdict. omn. iudic. & cap. cum ſit, de foro compet.* nullo habito reſpecto ad litem anteriorem iam finitam. Hæc limitatio eſt conformis primæ, de qua egi ſupra nu. 940. eamque tradit Graſſis *de effectib. clericat.* 1 *effect. n.* 1246. Et ratio eſt manifeſta: nam finita lite, non poteſt durare effectus præuentionis circa nouam litem, cum ceſſante cauſa ceſſet effectus, *cap. cum ceſſante,* 60. *de appellation. l. adigere, §. quamuis, ff. de iurepatronat.* Iſta verò limitatio locum facit duabus ſingularibus quæſtionibus, quæ etiam ſi frequenter contingant, non frequenter tractantur à Doctoribus, neque facilem habent expeditionem.

946 Prima eſt, fingamus litigatum eſſe coram ſeculari Iudice inter Clericum actorem ſuper exactione alicuius debiti, & laicum reum, & alios eiuſdem creditores, eſſeque latam ſententiam pro Clerico, pro cuius exequutione Clericus, vel ſit immiſſus in poſſeſſionem bonorum debitoris communis, vel ſit illi ſoluta certa quantitas cum cautione de reſtituendo, cui quibus, & quando à Iudice fuerit decretum. Poſt verò re melius perpenſa, & examinata, vel adueniente in iudicium nouo creditore, qui oſtendat meliora iura, & anteriora, agitur, vel de auocanda poſſeſſione, vel pecunia ſoluta. Vel eſto Clericus prætendens ſucceſſionem fideicommiſſi ex decreto Iudicis nanciſcatur poſſeſſionem rerum hæreditariarum, ſaluo iure cuiuſlibet habentis potiora iura, vel citra præiudicium aliorum contradictorum. Poſt comparet, & opponit ſe nouus contradictor, & agitur de reuocanda immiſſione illa iam exequutioni mandata. Dubium eſt, coram quo Iudice ſit agendum ad reuocationem, an coram Eccleſiaſtico, an coram ſeculari. Videbatur enim agendum coram Eccleſiaſtico, quoniam conuenitur Clericus reus, & poſſeſſor, & regulare eſt, vt actor ſequatur forum rei, *leg.* 2. *Codicis de iuriſdict. omn. iudic. capit. cum ſit generale, capit. ſi diligenti, de foro competent.* præſertim cum prima lis, quæ coram ſeculari agitabatur finita ſit, cum non ſolùm lata ſententia, ſed etiam exequutioni mandata; ac per conſequens locus eſſe videatur prædictæ tertiæ limitationi principali, paulò ante traditę, vt ceſſet effectus præuentionis, cum lis contra Clericum, coram ſeculari legitimè cępta, ab eodem finita ſit.

947 In qua difficultate primò certum eſt, & indubitatum, ſi agatur de reuocando decreto lato in fauorem Clerici, remedio appellationis, ſupplicationis, aut reclamationis, quamuis prædictum decretum ſit exequutioni mandatum, & eius vi Clericus immiſſus in poſſeſſionem bonorum, aut illi ſit facta ſolutio pecuniarum debitarum, vt ſolent in Regno Neapolitano exequutioni mandari quodlibet decretum, vel ſententia lata à Sact. Regn. Conſil. præſtita cautione in caſu retractationis, cum exequutionem paratam habeant, iuxta *pragmat.* 5. *de offic. Sacr. Regn. Conſil.* & ibi tradita à collega noſtro Scipione Ronito *ex nu.* 1. & Gallupo *in praxi, part.* 3. *capit.* 3. *ex num.* 1. Muſcatello *in praxi, libr.* 2. *part.* 2. *gloſſ. ſententia, ex num.* 106. eſt enim ſententia Sacr. Conſil. inſtar ſententiæ Præfecti Prætorio, & quoad eam obſeruantur ſtatuta *in Authent. quę ſupplicatio, C. de precib. Imperat. offeren.* ſi inquam agatur de retractando decreto, ſeu ſententia latis à ſeculari, & exequutioni mandatis, remedio appellationis, ſupplicationis, aut reclamationis, nullitatis, aut reſtitutionis in integrum, agendum fore coram Iudicibus ſecularibus. Ratio eſt primo, quoniam appellationis, ſupplicationis, aut reclamationis remedium non deuoluit cauſas ex vna iuriſdictione in aliàm, ſed intra vnam, & eandem gradatim expeditur: vt probat optimus textus *in §. illud. etiam, in Authentic. de appellationibus, & intra quæ tempora, ſeù nouellis,* 23. & textus ſingularis *in cap. ſi duobus,* 7. *§. vltimo, de appellationibus,* & apud Caſtellanos, *leg.* 3. *titul.* 2. *libr.* 4. *recopilat.* quæ erat *leg.* 2. *titul.* 1 *libr.* 3. *ordinamenti veteris,* vbi notat. Didacus Perea *gloſſa* 2. *col.* 778. & Franciſcus Marcus *decis.* 365. *numer.* 6. *& decis.* 366. *numer.* 1. 2. *pat.* & deſumitur ex traditis ab Innocentio *in capit. ſignificantibus,* 38. *num.* 2. *de offic. delegat.* per textum *in capit. anteriorum,* 2. *q.* 6. vbi dicitur appellationes gradatim interponi debere, & à Panormitano *in capit. ſignificauerunt, vltimo, num.* 11. *de iudicijs, & in cap. lites ſuſcepto,* 10. *nu.* 9. *poſt medium, de foro compet. & in q.* 6. Gandulphos *nu.* 9. *in fine, ex verſiculo, ſecundo principaliter, cum nu.* 10. *&* 11. *ſequentibus,* Decio *in rubrica ex num.* 46. *de appellationibus,* Iaſon *conſ.* 123. *quod cauſa, vol.* 1. Gail *libr.* 1. *obſeruationum practicarum, obſeruat.* 119. *num.* 2. Minſingero *centur.* 1. *obſeruat.* 67. Tuſco *liter. A. concluſ.* 352. *ex num.* 24. Bouadilla *lib.* 2. *politicæ, cap.* 17. *ex num.* 196. ac per conſequens ſi prima ſententia lata eſt in fauorem Clerici in tribunali ſeculari, ibidem gradatim eſt confirmanda, aut retractanda, remedio appellationis, ſupplicationis, reclamationis, nullitatis, vel reſtitutionis, quæ omnia ſub vna, & eadem iuriſdictione expediuntur: appellationis enim remedium, & cætera illi ſimilia, reducunt cauſam ad ſtatum, vt ea omnia facienda ſint, quæ poterant in prima inſtantia, *leg. ita demum,* 13. *Codicis de Procurator.* Valaſcus *conſult.* 91. *num.* 4. Cornazanus *deciſion.* 51. *num.* 2. Imò cauſa appellationis eſt eadem cum prima cauſa, Surdus *decis.* 147. *numer.* 3. Tuſcus *liter. A. concluſion.* 395. *ex num.* 1. Atque ex hoc fundamento, ita aſſeruit Graſſis *dicto primo effect. num.* 1247. ſi ſublimitans prædictam tertiam limitationem principalem, de qua ſupra nu. 945. Secundò, quoniam durante appellatione, ſupplicatione, aut reclamatione, aut interpoſitis remedijs, nullitatis, aut reſtitutionis contra ſententiam, prima lis nõ eſt finita; imò cenſetur continuari pluribus probat Regens Ronitus *in pragm.* 38. *§. & ſimiliter de diffinitionis, ex num.* 3. *de offic. Procurat. Caſar.* & meminit *in pragm.*

I. nu.

t. *num.* 30. *in fine de minoribus*. Cùm verò litigantes litem prosequuntur, non possunt eam extrahere ex tribunali, in quo, & ex iurisdictione, sub qua cœpta est, cum effectum operante præuentione, vt dictum est supra numer. 906. cum sequentibus. Præsertim, quoniam dum durat eadem lis, idem manet actor, & reus, qui fuerunt ab initio litis, ac per consequens idem iuris ordo seruandus est in litis prosequutione, qui seruatus est in initio; neque potest esse incompetens Iudex in continuatione, qui fuerat legitimus in initio iudicij. Quæ eadem doctrina locū habebit, non solùm si remedium appellationis interponatur ab aliquo ex litigantibus, qui litem prosequuti sunt; sed etiam si appellatio à sententia lata, interponatur ab aliquo tertio interesse habente, qui non litigauerat, quem planum est à sententia lata nouiter se post ipsam opponentem appellare posse, iuxta textum, & ibi tradita à Doctoribus *in l. à sententia*, 5. *&* *in l. si perlusorio*, 14. *ff. de appellat. &* *in cap. cum super*, 17. *de sentent. &* *re iudic.* & ibi tradita a Canonistis, quoniam in hoc casu vigēt eędem rationes: tùm vel maximè cum tertius veniens ad causam, dicatur venire ex transuerso, & non alteret forum, vt eleganter notat Tuscus *liter. T. concl.* 83. *num.* 11. prosequuntur latè doctissimus Riccius *in praxi aurea variarum resolutionum*, 2. *par. resolut.* 146. qui multos allegat, & Barbosa *in l. venditor*, 49. *ex num.* 161. *ff. de iudicijs*. Cancer *variarum resolutionum*, 2. *part. cap.* 16. *nu.* 40. *cum seqq.* Ego dixi supra hac eadem disputatione quæst. 6. *sect.* 8. ex num. 663. cum seqq.

948 Neque obstat, quod instantia appellationis sit diuersa, vt notat Paulus, Castrensis *cons.* 192. *nu.* 5. *circa finem lib.* 2. & Tuscus *vbi supra, num.* 12. atque ex consequenti videatur locum habere doctrina superius tradita numer. 940. vbi dictum est perempta instantia effectum præuentionis extingui. Non inquam obstat, quoniam per appellationem causa constituitur in noua instātia sine peremptione primæ, quæ magis transfunditur, & conuertitur in secūdam, quam perimatur, quippè cùm ex ipsa prima iure ordinario, sine vlla gratia, aut priuilegio renascatur, & oriatur, quasi ex semine secunda instantia, interposita appellatione. Aliud est cum ex transcursu biennij, aut triennij instantia perimitur, quæ ita extinguitur cum toto iudicio, vt nisi gratia, & priuilegio superueniente, non possit reuiuiscere, aut resurgere.

949 Difficultas ergo est, cum post adeptam possessionem à Clerico bonorum in iudicio deductorum coram Iudice laico, virtute decreti ab eo interpositi, à quo non est appellatum, vel recepta pecunia sub cautione de restituendo, venit in iudicium nouus oppositor, etiam post multum tempus, qui deducat potiora iura, & intendat possessionem reuocare, aut auocare pecuniam solutam, an possit tractare causā coram Iudice sæculari, aut debeat corā Ecclesiastico, cui subijcitur possessor: & vice versa possessa re à laico ex sententia Iudicis Ecclesiastici, sub cautione, à qua sententia non sit appellatum, conueniri debeat laicus super possessione, vel solutione obtenta, corā Ecclesiastico Iudice, qui sententiam tulit, an coram laico, cuius iurisdictioni subijcitur, nulla habita ratione ante acti iudicij, & decretorum, quorum virtute solutio facta est, aut capta possessio.

950 In qua difficultate ego quatuor casus distinguendos existimo. Primus est, cum in decreto, aut sententia latis à laico Iudice, quo iubet solui Clerico, aut eum immitti in possessionem bonorum debitoris, adest clausula, *saluis iuribus ant iure cuiuscumque creditoris potiora iura obtinentis*, aut clausula, *citra præiudicium iurium cæterorum creditorum, aut contradictorum, vel oppositorum*, quæ in re eadem est cum prima, & pro exequutione huius decreti, aut sententiæ, Clericus fuerit immissus in possessionem bonorum, aut illi soluta fuerit pecunia cum cautione de restituendo, quod fieri solet, iuxta textum *in l. Procuratoris*, 5. §. *tributio, cum duabus legibus sequentibus ff. de tributoria actione*, aut etiam sine cautione. Et hoc casu dicendum est, causam tractandam esse coram Iudice eodem, qui decreuit faciendam solutionem, aut immissionem in possessionem bonorum, siuè sit sæcularis, siuè Ecclesiasticus. Ita sentiunt Peregrinus *de fideicommissis*, *art.* 48. *num.* 63. *& seqq.* Carolus de Grasis *de effectib. clericat.* 1. *effect. nu.* 947. Christophorus de Paz *tract. de tenuta*, *cap.* 64. *num.* 13. Ratio est, quoniam illa clausula, *saluis iuribus*, eum effectum habet, vt rem integram constituat, prout erat ante immissionem, & iudicium reducat ad eandem instantiam; quare ex vi reseruationis causa coram eodem Iudice tractari potest, imò debet, vt docuit Angelus *in l. edicto*; *vltima, num.* 6. *vers. sed ergo dico*, *C. de edict. D. Adrian. tollen.* cuius doctrinam commendat Peregrinus *de fideicommissis*, *artic.* 47. *num.* 29. *&* *dicto artic.* 48. *num.* 48. 65. *&* 66. sequitur Augustinus Barbosa *in remissionibus, de clausulis, claus.* 83. *num.* 4. idem docuit Baldus *cons.* 104. *comparuerunt. num.* 4. *vol.* 5. Iasl. *in l. naturaliter*. §. *nihil commune, nu.* 190. *ff. de adquir. possess.* Puteus *decis.* 34. *duodecima Octobris, libr.* 2. Rota diuersorum *decis.* 1013. *libr.* 3. Hondedeus *cons.* 86. *ex num.* 44. *ad* 53. *vol.* 2. Natta *cons.* 653. *num.* 5. *tom.* 4. faciunt, quæ tradit Gratianus *disceptationum forensium tom.* 1. *cap.* 41. *n.* 21. *&* 22. *&* *tom.* 2. *c.* 317. *ex nu.* 31. alijs rationibus ad eandem rem comprobandam vtitur Peregrinus *de fideicommissis, d. art.* 48. *num.* 63. *cum seqq.*

951 Contrariam tamen sententiam, quinimo in hoc primo casu causam reuocationis agitandam esse coram Iudice Ecclesiastico amplexus est Zucardus *in repetit. leg. final. C. de edict. D. Adrian. tollend. num.* 308. Menochius *de adipiscend. possess. remed.* 4. *num.* 476. Gratianus *disceptationum forensium, tom.* 2. *cap.* 238. *ex num.* 93. Marta *de iurisdictione*, 4. *par. casu* 159. *ex num.* 6. & ibi in specie *num.* 16. *&* 22. Ratio est illa, quàm superius commemorauimus numer. 946. quoniam, inquam, Clericus immissus in possessionem est verus possessor, & reus. Ergo standum est regulæ generali, vt conueniatur in suo foro, quoties agitur de illo amouendo à possessione cū actor forum rei sequi debeat, *d. l.* 2. *C. de iurisdiction. omn. iudic.* cum vulgaris.

952 Nihilominùs non est recedendum à prædicta resolutione, & non obstat fundamentum contrariæ sententiæ: nam respondemus cum Peregrino *dicto artic.* 48. *num.* 69. *in fine, vers. nec obstat*, regulam illam tunc locum habere, cum Clericus conuenitur coram sæculari de nouo independenter ab alio præcedenti iudicio, & non ex causa alicuius decreti obtenti per Clericum à Iudice sæculari, quo decreto reseruata sint iura cæteris litigantibus; at vbi ex eo decreto in fauorem Clerici lato, alius litigans esset grauatus à Iudice, vtiq; pro reparādo illo grauamine Iudex sæcularis esset competens. Ad eundem enim Iudicem pertinet reuocare, quod non rectè prouisum est, qui minus rectum decretum tulit, iuxta textum *in leg. quod iussit, ff. de re iudicat.* & ad eundem releuare, qui grauauit, vt qui facilis fuit in immittendo, facilis sit in extramittendo, vt dicebat Baldus *in l. vltima, num.* 5. *C. de edict. D. Adrian. tollend.* Peregrinus *dicto artic.* 48. *num.* 64. relato in eandem rē Ferretto *cons.* 27. *nu.* 7. *&* 10. *&* *cons.* 30. *mouer.* 2. præsertim cum vi clausulę prędictæ resurgat idem iudicium, & instantia, quæ planè prosequenda

Thoma Carlenalij de Iudicijs.

titorium, & possessorium iudicium apud eundem Iudicem sint tractanda, præterquam, cum is Iudex fuerit incompetens erga reum in petitorio, vt contingit cum Clericus obtinuit possessionem à Iudice laico in iudicio possessorio, à qua non poterit amoueri, nisi conuentus super proprietate coram Ecclesiastico Iudice, etiam si res, de cuius proprietate tractatur, sit prophana, & temporalis, & laicus Iudex non sit incapax cognitionis causæ, sed solùm incompetens ob priuilegium personæ rei, debeatque tunc seruari generalis alia regula, quod actor in petitorio sequatur forum rei, *l. 2. C. de iurisdiction. omn. iudic.* cum vulgatis,

958 Quæstionem hanc re vera difficilem reddit textus *in d. capit. vltimo, de iudicijs*, & nimis dubiam; videtur autem sub distinctione resoluenda. Retento igitur casu, quo actor, & reus sint diuersi fori, duobus modis possunt inter se litigare. Primò, si actor simul intentauerit petitorium, & possessorium, deinde petitorio suspenso possessorium fuerit prosequutus, vel intentauerit possessorium, quod ex sua natura habeat admixtam causam proprietatis, & sit veluti via ad petitorium peculiari modo, ita vt obtenta sententia super possessorio lis non censeatur finita, sed decisus articulus momentaneæ possessionis, dùm lis deciditur, & debito fine terminatur; atque ideò Iudex ferens sententiam super possessorio, prosequitur super petitorio, vel illud expressè reseruat, aut remittit legitimè prosequendum. In quibus terminis videtur loqutus Christophorus de Paz *præcedenti num. 956.* allegatus, dùm agit de iudicio tenutæ maioratuum Hispanorum, quod est Hispanis legibus antiquissima consuetudine receptis est veluti via ad petitorium, ita vt nunquam, censeatur finitum, donec super petitorio sententia feratur, & probationes in vno factæ vtiles sunt in alio; imò lata sententia in possessorio leges ipsæ iubent causam expressè remitti ad regia Prætoria terminandam super proprietate, vt constat *ex leg. 9. & 10. titul. 7. libr. 5. recopilation. & ex leg. 5. titul. 19. libr. 4. recopilation. in Cod. additionum.* & in hac specie dicendum est; cognoscendum esse de possessione, & proprietate à Iudicibus eiusdem fori. Ratio est, quoniam lis, etiam si finita sit super possessorio, non est tamen simpliciter, & verè finita, ac per consequens præuentio operatur, vt coram eisdem Iudicibus terminetur, apud quos est cœpta, iuxta superiùs dicta. Præsertim cum sæpè res ipsa, & litis natura trahat ad se personam, vt in feudis, *cap. ex transmissa, 6. cap. verum, 7. de foro competenti*, notauit Baldus *in l. edicto, vltima, num. 54. C. de edict. D. Adrian. tollend.*

959 Secundò, potest actor intentare merum possessorium simpliciter, quod causam proprietatis non habet admixtam, neque intentatur tanquam via ad petitorium, sed imò quia facilius obtinetur in possessorio, & in eo leuiores probationes requiruntur, maximè, vbi neque leges, neque consuetudo introduxerunt necessariam quandam specialem connexionem inter ista duo iudicia. Et in hac specie, diuidendum est iudicium petitorium, a possessorio, vbi reus, & actor sunt diuersis fori, & Iudex decernens possessionem est incompetens comparatione eius, qui futurus est reus in iudicio proprietates, atque apud diuersos Iudices sunt tractanda. Ratio est, quia primum iudicium est finitum, quo finito cessat effectus præuentionis, vt dictum est in limitatione tertia principalis numer. 945. atque in his terminis accipiendus est textus *in dicto cap. significauerunt, vltimo, de iudicijs*, & iuxta hunc casum interpretandus; cui interpretationi, & distinctioni à me traditæ occasionem dedit Innocentius ibi statim in principio, & Ancharanus *num. 2. versic. tertio nota, & num. 7.* qui dicunt, decisionem dicti capitis ex eo procedere, quod primum iudicium super possessione finitum erat; finito igitur iudicio, si nouum iudicium esset inchoandum, recurrendum esse ad Iudicem rei legitimum, ex regula textus *in leg. secunda Cod. de iurisdictione omnium Iudicum.* Aliter igitur dicendum esset, si iudicium inchoatum super possessione quouis modo non censeretur finitum, sed adhuc penderet super aliqua sui parte, aut quoniam consuetudo regionis necessariam quandam connexionem introduxisset inter possessorium, & petitorium, quia vnum esset via ad alterum, & quædam valdè cognata appendix, & quasi pars, vt contingit in tenuta maioratuum Hispanorum, aut quia actor simul vtramq; causam proposuisset, & ideò Iudex decidens possessorium vlterius, etiam ad petitorium transiret, aut reseruando, aut remittendo, aut certè prosequendo; quemadmodum si decisso possessorio concederet terminum super proprietate, & super ea partes ad probationem admitteret: tunc enim stante effectu præuentionis, causa sub eisdem Iudicibus, & eadé iurisdictione esse tractanda. Hæc quòad secundum casum.

960 Tertius casus principalis est, cum aliquis immittitur in possessionem, siuè sit Clericus, siuè laicus, ex qua possessione non efficiatur verus possessor; veluti si immitteretur causa damni infecti, vel rei seruandæ, vel ventris nomine, vel pro exequutione rei iudicatæ, quibus casibus non efficitur quis verus possessor, sed solùm custos, seù detentator; vt rectè tradit Negusancius *de pignoribus, 2. membro, tertiæ partis, numer. 6. & 7.* vel si immitteretur in possessione adiecta conditione, *non existente legitimo contradictore*, qui tamen existeret, vel adiecta clausula, *veris existentibus expositis*, quæ tamen essent falsa, quibus casibus decretum conditionale, non existente conditione nihil operaretur, neque possessorem faceret. Quibus casibus dicendum est, si agatur de reuocanda ista immissione, & compareat reus refectis expensis, iuxta textum *in Authentic. & qui iuras. Cod. de bon. author. Iudic. posiden.* & ibi tradita, à Doctoribus, adeundum esse eundem Iudicem, qui decreuit faciendam immissionem, siue laicus aduersus Clericum, siuè Ecclesiasticus aduersus laicum. Ratio est, quia per istam immissionem non est finitum officium Iudicis, neque finita est causa; atque ideò cum agitur de reuocanda immissione, non inchoatur noua causa, sed continuatur prima; quare ex vi præuentionis idem Iudex iudicium prosequitur, nulla habita ratione, an qui in possessionem est immissus, sit eiusdem Iudicis iurisdictioni subiectus, an non sit. Ita sentit Marta *de iurisdictione, 4. par. casu 159. ex num. 30.*

961 Quartus casus est, cum Iudex definiens possessorium, vel iubens solui pecuniam Clerico creditori, cum cautione, aut sine illa, in decreto non adiecit clausulam, *saluo iure*, aut *citra præiudicium iuris*, sed simpliciter definiuit causam, & sententiam exequutioni mandauit, nihil reseruans. Ex hoc casu dicendum est, quoties actum fuerit de reuocanda possessione, vel auocanda pecunia, Clerum, qui obtinuit, conueniendum esse coram suo Iudice competenti: nempè Ecclesiastico; tametsi tunc fideiussor sæcularis à Clerico datus pro obtinenda sententia, aut decreto, conueniri possit apud sæcularem eundem Iudicem, vt compellatur restituere pecuniam, vel possessionem. Ita sentiunt a me allegati supra nu. 951. & hanc resolutionem planè probat textus *in d. capit. vltimo, de iudicijs*, loquens

in fortioribus terminis. Ratio est, quoniam per similem decretum exequutioni mandatum iam lis finita est, & vlteriùs non pendet; atque adeò si compareat nouus contradictor, vel creditor petens reuocationem possessionis, vel auocationem pecuniæ, manifestè inchoat nouum iudicium, *l. à Diuo Pio, §. si post addictum, cum §. sequenti, ff. de re iudic.* Ergo illud mouere debet coram Iudice rei competente, argumento *l. 2. C. vbi, & apud quem,* iuxta vulgarem regulam textus *in l. 2. C. de iurisdict. omn. iudic. cap. cum sit, & cap. si diligenti, de foro compet.*

962 Succedit secunda quæstio, quæ ex facto in quadam causa agitata in Sac. Consil. venit in dubitationem; mota lite super exactione reddituum decursorum cuiusdam census, seù annui redditus, vel introitus, obiecerat reus exceptionem nullitatis contractus, discusso negotio, obtinuit actor sententiam pro se, qua reus condemnatus est soluere eos redditus, pro quorum solutione fuerat conuentus, & declarato valido contractu correspondere singulis annis in futurum actori. Quæ sententiæ forma vsitatissima est in Sacr. Consil. notat Afflictis *decis.* 279. *in fine*, & ad eam Vrsillus *numer.* 2. quemadmodum in Mantuano, in casu, de quo Surdus *decis.* 120. Ea sententia exequutioni mandata, pro redditibus tunc debitis, & prædicta sententia compræhensis, multis post annis, reus factus iam Sacerdos, cessauerat à solutione nouorum reddituum, & iterum pro eorum solutione conuentus est adiecto libello processui antiquo. Opposuit reus exceptionem fori declinatoriam, & petijt remissionem ad Ecclesiasticum, vtpotè, qui proculdubio fruiturus esset priuilegio fori. Actor replicans de præuentione dicebat agendus esse in Sacr. Cons. cum per ipsum, vel Mag. Cur. Vicar. ipsi inferiorem (non enim bene memini) fuisset iam ante condemnatus reus correspondere singulis annis in futurum, ac proinde causam præuentam non posse eximi à foro sæculari, iuxta textum *in cap. proposuisti, 19. de foro competenti, & in l. si quis postea quàm, 7. de iudicijs*. Decisum est in Sac. Consil. denegandam esse remissionem, & causam in Sac. Cons. tractandam 28. Februarij anni 1628. in causa inter Marcum Antonium de Arriano actorem, & Darium Pignellum Clericum Presbyterum reum, coram Borrello Actuario.

963 Verùm ego sum in contraria sententia, quinimo isto casu causam remittendam ad Ecclesiasticum, cum conuenitur Clericus, ad sæcularem cum laicus, etiam si Clericus ex sententia laici, laicus ex sententia Ecclesiastici ante fuerit condemnatus. Ratio est, quia prima illa lis finita est sententia exequutioni mandata, & ampliùs non pendet, *leg. à Diuo Pio, §. si post addictum, ff. de re iudicat.* vbi notabiliter dicit Paulus de Castro, in controuersia post adiudicationem adeundum esse Iudicem competentem possessoris, Alexander *in eadem lege, §. si super rebus, num. 9. & in dicto §. si post addictum, num. 1. & sequentibus*, vbi etiam Iaso post Glossam ibi. Præuentio autem eatenùs durat, quatenùs durat lis, in qua facta est, qua finita effectus præuentionis expirat, & in quolibet iudicio de nouo inchoando adeundus est Iudex rei, non attenta præuentione in priori iudicio iam finito facta, vt dictum est supra numer. 940. adeò vt perempta instantia iudicium restauratum non sit prosequendum coram priori Iudice, si reus forum mutauerit, vt dixi supra num. 942.

964 Neque obstat hoc casu adesse sententiam condemnatoriam in futurum, quapropter quoties in futurum reus cessat à solutione reddituum, & sententiæ non obedit, sed illi aduersatur, virtute eius esse compellendum ab solutionem, & continuationem reddituum, & ipsammet sententiam exequendam esse aduersus ipsum, quare pertinebit exequutio ad eundem Iudicem qui sententiam tulit, vt dicebam supra num. 928. Non inquam obstat, quoniam prima lis pendebat super duobus capitibus, altero de validitate contractus, altero de solutione reddituum decursorum: non pendebat autem super redditibus in posterum decurrendis, qui tunc neque debebantur, neque eos actor exigere intendebat, cum non posset. Quòd si de illis in sententia mentio fit, non eo tendit, vt de illorum exactione tractetur, sed quoniam, cum in lite dubitabatur, an contractus esset validus, & obligatio perpetuò soluendi, & correspondendi, in futurum subsistens, vt declararetur ea obligatio soluendi futuros redditus valida, & perpetua. Quasi in sententia definiretur reum deuinctum obligatione soluendi perpetuò in futurum annuum redditum, non quasi condemnaretur ad soluendum in futurum redditus, qui neque petebantur in libello, neque peti poterant, vtpotè nondum debiti, ex quo fieret sententia libello disformis, aduersus regulam textus *in l. vt fundus, ff. communion. diuid.* frustraq; Iudex solicitus fuisset de futuris euentibus, cum tractus futuri temporis ad ipsum non pertineat, *leg. non quemadmodum, 35. ff. de iudicijs, l. 1. §. nec tamen, ff. de vsuris*, Io. Franciscus de Ponte *decis. 32. nu. 1.* Igitur sententiæ obtemperatum credi debet, eamq; exequutioni mandatã, quoad primum caput, cum obligatio perpetuò soluendi in futurum agnita est à reo se illi subijciente, quoad secundum, cum redditus tunc decursos soluit; atque adeò lis omninò sopita est, & iudicium penitus finitum. Et quod consequens est cum reus denuò cessat, non aduersatur sententiæ, neque facit contra, illam, quæ in omnibus, & per omnia seruata est, & quoad omnia in ea cõtenta exequutioni mandata, *d. l. à Diu. Pio, 15. §. si post addictum, ff. de re iudicat.* sed aduersatur, & repugnat obligationi, qua declaratum est per sententiam illum obstrictum esse; & vt compellatur prædictæ obligationi satisfacere nouo iudicio conueniendus est. Atque dum nouum inchoatur iudicium, vt exerceat legitimè, Iudex rei est adeundus ab actore, ex vulgata regula *in d. l. 2. C. de iurisdict. omn. iudic.*

965 Neque item verùm est, quoties reus post prædictam sententiam cessat, vi sententiæ compellendum ad soluendos redditus, sed imò vi obligationis per sententiam declaratæ, quæ semper durat, habens sententiam prò firmo fundamento. Alioqui vis exequutiua sententiæ, neque se extendit ad ea, quæ in ipsa non compræhenduntur, neque posset in æternum durare, quantumuis eius verba æternitatem præ se ferant. Iure enim Regni Castellæ; finitur spatio annorum viginti, *ex leg. 6. tit. 15. libr. 4. recopilat.* quæ erat, *l. 63. Tauri*, Iure autem Regni Neapolitani, quod conuenit in hoc articulo cum iure communi, finitur spatio triginta annorum, vt notauit Afflictis *decis. 245. numer. 12. & 13.* & ibi Addentes Cartarius *decis. 120.* Antonius Faber *lib. 7. Codicis, tit. 13. diffinition. 12.* Riccius *collectan.* 809. Salgado *de Regia protectione, par. 4. cap. 2. num. 4.* qui plures allegat; quid quòd, verba sententiæ sunt interpretanda, vt nihil de redditibus soluendis definiant, qui tempore sententiæ nõ debebantur, neque erant in iudicium deducti, iuxta textum *in d. l. 1. §. 1. ff. de vsuris*, & elegantem textum *in l. non potest, 23. ff. de iudicijs*, notat Marcus de Mantua *singular.* 242. sed vt de præsenti definiant, consistere obligationem in futurum soluendi redditus singulis annis, vt dicebam numero præcedenti. Quæ planè comprobantur ex traditis à Vin-

centio

centio de Franchis *decis.* 395. & ijs, quæ dixi supra num. 909. post medium, ex versiculo, *imò verò*, quæ hic non repeto.

966 Præterea confirmatur eadem resolutio, nam si ex hac sententiæ forma resultaret præuentio quoad cæteras causas ex actionis reddituum futurorum, hæredes etiam rei condemnati alligarentur iudicio præterito, quemadmodum dixi supra quæst. 5. num. 311. & quæst. 6. num. 646. & paulò ante nu. 941. hæredes defuncti conuenti, & præuenti alligari instantia, etiam si gaudeant priuilegio fori. Quis autem hæc dixerit? Nisi sibi etiam persuadeat, attendendum esse ad iudicia, quæ ante actis sæculis præterierunt; & cum vt fert sors mortalium, nulla sit res apud Clericos, de qua non sit litigatum apud laicos, neq; apud laicos, de qua antiquis temporibus non sit litigatum apud Ecclesiasticos, *nec valet quisquam dicere ecce hoc recens est, iam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos, Ecclesiast. 1. n. 10.* si antiquas illas origines inspicias, & ex illis præuentiones ducas, nullum est iudicium, quod non inuerti possit.

967 Quod verò attinet ad decisionem Sac. Consil. à me relatam, ideò eius mentionem feci, vt ab ea caueas, non vt eam sequaris: mecum enim omnis auctoritas humana tantum valet, quantùm valet ratio. Præterquàm quod decisionum auctoritas tunc attendenda, quando communi multorum rectè sentientium, & imperturbatorum voto proferuntur: alioqui multa corrumpit ignorantia, multa peruertit affectus iudicia; & non quid factum sit, sed quid fieri debeat, est spectandum, *leg. sed licet ff. de offic. Præsidis, cap. cum causam, 27. de electione*; neque exempla nisi bona sequenda, vt rectè notauit Gelius *libr. 10. noctium Atticarum, cap. 19.* sana enim ratio exemplis anteponenda est, vt notat D. Augustinus *libr. 1. de Ciuitate Dei, c. 23.* & adnotauit ad eum locum Leonardus Coqueus. Hæc dicta sint de præuentionibus, & tota quæstione de foro delicti. Neapolis Aprilis 28. anni 1628.

SVMMA QVÆSTIONIS Octauæ.

968 *De materia prorogationis, qui tractent, & diuiditur eius tractatus in sex capita.*

QVÆSTIO OCTAVA,

De foro prorogationis.

968 De materia prorogationis, quæ latissimè patet agunt Doctores Legistæ *in leg. si per errorem, 15. & in l. si conuenerit, 18. ff. de iurisdict. omn. iud. & in leg. 1. & l. 2. §. si & Iudex, ff. de iudicijs, & in leg. quidam consulebant, 57. ff. de re iudicat. & in l. si qui ex consensu, 8.* vbi Baldus, *C. de Episcop. audient. & in l. 1. C. de iurisdict. omn. iudic.* latè Barbosa *in d. leg. 1. & 2. ff. de iudicijs*, Canonistæ *in cap. P. & G. 40. de offic. & potest. Iudic. delegat. & in cap. 1.* vbi Decius ex *num. 127. de iudicijs, & in cap. significasti, 18. de foro competenti*, vbi optimè Marianus Socinus. Antonius de Mattheis *speciali, & integro tractatu, de prorogatione iurisdictionis, tom. 3. tract. 1. part.* Maranta *in praxi, 4. par. distinct. 12.* Didacus Perez *in l. 1. tit. 4. lib. 3. ordinament. gloss. 1. colum. 4. in versic. quaero verùm, cum sequentibus, colum. mihi* 884. Decianus *tract. crimin. libr. 4. cap. 23.* Tepatus *in compendio variorum, tit. 133. cap. 11. 12. & 13.* Anastasius Germonius *libr. 2. animaduersionum, cap. 22.* Cardin. Tuscus *liter. P. ex conclus.* 925. Cancer *variarum resolutionum, 2. par. cap. 2. ex num. 192.* Capiblancus *in pragm. 8. par. 1. ex num. 101. de Baronibus*, Scaccia editus post hæc scripta, latissimè *tract. de sententia, & re iudicat. gloss. 7. ex quæst. 2. ad quartam inclusiuè.* Quę autem de illa à me dicenda sunt ad sex capita reducentur, quæ tot sectionibus comprehendam. Prima, quid, & quotuplex sit prorogatio? Secunda, quę nam sint ad prorogationem necessaria? Tertia, à quibus possit fieri prorogatio? Quarta quorum Iudicum iurisdictiones possint prorogari? Quinta, quæ causæ prorogationem admittant, quę non item? Sexta, qui sint effectus prorogationis?

SVMMA SECTIONIS Prima.

969 *AEquiuoca prius sunt distinguenda quam diffinienda.*
970 *Prorogationem esse possibilem nullus dubitat.*
971 *Prorogationis multæ diffinitiones remissiuè, & quæ sit vera illius diffinitio.*
972 *Iurisdictio prorogata est eadem quam habebat Iudex, non diuersa.*
Extensio qualitatis, non inducit in illa diuersitatem, neque augmentum, distinctionem in re adaucta.
973 *Iurisdictio prorogata est eiusdem naturæ, & qualitatis cum iurisdictione quæ prorogatur.*
Prorogatio semper videtur facta cum eisdem conditionibus, et qualitatibus.
Augmentum eiusdem naturæ debet esse, cuius est principalis res.
974 *Prorogatio non est coarctanda, ad solam iurisdictionem ordinariam, sed omnem iurisdictionem amplectitur.*
975 *Prorogationem comprahenditur sub iurisdictione persona, quæ aliàs non compahendebatur.*
976 *Prorogatio, alia est tacita, alia expressa, & tacitæ referuntur tria exempla. Regulariter ad prorogationem, sat est tacitus consensus.*
977 *Referuntur sex prorogationis species, ex sententia Glossæ, & Doctorum, et earum exempla remissiuè.*

SECTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex sit prorogatio.

969 AEquiuoca distinguenda esse prius quàm definienda præceptum est commune dialecticorum desumptum ex doctrina Aristotelis *libr. 2. posteriorum Analiticorum, cap. 13. et libr. 6. topicorum, cap. 10.* Prorogationis autem nomen diuersimodè accipitur, vt rectè notat Maranta *in praxi, dicta distinct. 12. num. 2.* alia enim est prorogatio termini, seù dilationis, alia prorogatio compromissi, alia iurisdictionis, de qua modò agimus, aliam addit Baldus *in cap. P. et G. numer. 20. de offic. delegat.*

970 Prorogationem iurisdictionis posse contingere, seù esse possibilem nullus Doctorum vnquam dubitauit, cū tàm leges ciuiles, quàm decreta sacra eam passim admittant, *in d. l. si conuenerit, 18. ff. de iurisdiction. omn. iudic.* & cæteris à me paulo ante relatis, *et in cap. P. et G. 40. de offic. delegat. cap. significasti, 18. de foro competenti*, & alijs locis Doctores, apud Castellanos *l. 32. versic. la nouena,*

in.

tit. 2. par. 3. vbi glossa 14. et l. 15. tit. 1. par. 7. l. 20. tit. 21. lib. 4. recopilat. vbi Azeuedus. Certissimum enim est regulariter posse, quemuis subijcere se iurisdictioni Iudicis non sui, quod est eius iurisdictionem prorogare, vt docet Baldus *in d. l. 1. lect. nu. 2.* Cagnolus *nu. 15. ff. de iudicijs*, Antonius de Amato *resol. 33. nu. 10.*

971 Prorogationis autem iurisdictionis, seu fori, multas definitiones tradunt Doctores, quas remissiuè refert Barbosa *in l. 1. art. 1. nu. 9. ff. de iudicijs*, preter illas aliam tradit Antonius de Mattheis *in d. tract. de prorogat. iurisdiction. num. 2.* mihi magis placet illa, quæ desumitur ex Iasone *in d. l. si per errorem, 15. nu. 1. ff. de iurisdict. omn. iudic.* in quam concurrunt Decianus, & Barbosa, & ferè cæteri paulò discrepantes, videlicet; *Prorogatio est extensio iurisdictionis ad causam, seu personam, alias sub ea non comprahensam.* Dicitur *extensio*, primò, vt denotetur prorogationem iurisdictionis, præsupponere iurisdictionem in Iudice, cuius iurisdictio prorogatur; nam si ille iurisdictionem nō haberet, extendi non posset, nā quod nū est, non extenditur, nec prorogatur, *l. sed si manente, 5. ff. de precaria*, & clare colligitur *ex cap. significasti, 18. de foro competenti, et ex l. 1. C. de iurisdict. omn. iudic.* ibi, *cum & Procurator iudicādi potestatem inter certas habeat personas*, vbi notat Fulgosius *num. 2. in fine*, Baldus *in l. 1. numer. 1.* post glossam ibi, *C. de pedaneis iudicibus*, Panormitanus *in cap. P. & G. num. 20.* Buttius *nu. 20. de offic. delegat.* Socinus *in dicto cap. significasti, num. 8.* Ias. *in d. l. si per errorem, nu. 1.* Cagnolus *in d. l. 1. nu. 4. ff. de iudicijs*, Barbosa *ibidem, art. 1. num. 20. & 21.* Decianus *tract. crimin. lib. 4. cap. 22. nu. 1.* Gail *de pace publica, lib. 1. c. 12. nu. 12.* Paz *in praxi, tom. 1. 1. par. 5. semper. nu. 25.* alioqui non habenti iurisdictionem, non tribueret illam priuatorum consensus, *leg. priuatorum, C. de iurisdict. omn. iudic.* Ex qua annotatione multa insert notatu digna, idem Barbosa *dict. artic. 1. ex numer. 22. ad num. 73.* quæ hic repetere non oportet.

972 Secundò, eodem verbo denotatur iurisdictionem prorogatam, esse eandem illam iurisdictionem, quam habebat Iudex, extensam; non verò iurisdictionem diuersam; nam extensio qualitatis non inducit in illa diuersitatem, neque augmentum discrimen, & distinctionem in re adaucta; vt probat eadem *d. l. sed si manente, & l. dies cautioni, 4. in princip. ff. de damn. infect. l. si cum dies, 26. in principio*, vbi notat Glossa prima *ff. de recept. arbitr.* Glossa vltima *in cap. P. & G.* vbi Panormitanus *nu. 12. de offic. & potestat. Iudic. delegat.* Boetius *decision. 284. num. 8. & 12.* Parisius *consil. 43. num. 1. lib. 1.* Decius *cons. 497. n. 1. & 2. volum. 2.* Socinus Iunior *cons. 75. num. 48. lib. 3.* Felynus *in cap. 1. num. 5. de iureiurand.* Barbosa *in d. l. 1. art. 5. num. 1. 2. & 5. ff. de iudic.* Hippolytus Riminaldus *in repetit. cap. de Quoduultdeo, numer. 72. de iudicijs.* Quare Iudex qui vtitur iurisdictione prorogata, tametsi eius iurisdictio extensa sit, & cōplectatur, quę seclusa prorogatione non complecteretur, non videtur nouam iurisdictionem adquirere, sed eandem illam exercet post prorogationem, quam exercebat in causas, & personas sibi subiectas ante prorogationem.

973 Tertiò, denotatur eodem verbo, iurisdictionem prorogatam esse eiusdem naturæ, & qualitatis, cum iurisdictione præexistente, quæ prorogatur; notat Glossa *in cap. si qui, 12. verb. specialiter, de prebend. & dignitatib. in sexto*, quam sequitur ibi Dominicus Geminianus *numer. 9.* Philippus Franchus *num. 5.* Petrus Ancharanus *num. 3. versic. quaro, qua fuit ratio*, Felynus *in cap. de causis, 4. num. 2. vers. secundò limita*, Decius *ibi numer. 50. & 51. de offic. delegat.* Parisius *d. cons. 43. num. 10. lib. 1.* Paulus Castrensis *in l. 1. n. 4.* Cagnolus *nu. 6.* Barbosa *art. 1. nu. 74. & 75. ff. de iudicijs*, Marianus Socinus *in d. cap. significasti, numer. 47. in fine, vers. quaro, & num. 48. vers. assumo nunc, de foro competenti*, Menchaca *quæst. vsu frequentium, cap. 14. num. 34.* Maranta *in praxi, 4. par. dict. distinct. 12. num. 18.* Decianus *tract. crimin. lib. 4. d. cap. 23. nu. 6. & 7.* alioqui non esset iurisdictio prorogata, sed noua, & diuersa denuo concessa, vt multis relatis probat Antonius Gabriel *li. 2. communium, tit. de dilationibus, conclusion. 2. numer. 25.* Guttierrez *de iuram. confirm. 1. par. cap. 49. num. 8.* nam prorogatio semper videtur facta cum eisdem conditionibus, & qualitatibus existentibus in re, quæ prorogatur, *l. Labeo ait. 30. §. hac autem clausula, ff. de recept. arbitr.* Boetius *d. dec. 284. ex nu. 9.* Tiraquellus *de retract. conuent. §. 1. gloss. 7. nu. 27.* Didacus Perez *in l. 1. tit. 4. libr. 3. ordinamenti, colum. mihi 886. vers. dubitatur*, Barbosa *in d. leg. 1. art. 1. num. 75. ff. de iudicijs*, & augmentum eiusdem naturæ esse debet, cuius est res principalis, *l. etiam, C. de iure dotium. l. inter socerum, 26. §. cum inter, ff. de pact. dotal. l. Insula. 56. in principio, ff. de adquir. rer. domin.* Tiraquellus *de retract. lignag. §. 1. gloss. 18. num. 51. & in l. si vnquam, verb. donatione largitus, nu. 226. C. de reuocan. donat.* Albertus Brunus *in tract. de augmento, rebusque additis, conclus. 5. principali, ex numer. 1. tom. 17. tractat.*

974 Addidi in definitione *iurisdictionis*, quò distinguam prorogationem, de qua hic loco sermo est, à cęteris prorogationum generibus, non addidi verò *ordinariæ*, quod additur à Barbosa, *vbi supra, num. 10.* cuius verbi explicationem prosequitur ex *num. 203. vers. his ita, cum numeris sequentibus*; quoniam non est coarctanda prorogatio ad solam iurisdictionem ordinariam, sed omnem iurisdictionem perambulat, ordinariam, & delegatam, vt rectè notat Marianus Socinus *in d. cap. significasti, nu. 25. de foro compet.* voluntariam, & contentiosam, simplicem, & imperium, seu merum, siuè mixtum. Hoc regulare est, tametsi fallat, & limitandum sit in quibusdam casibus, vt inferiùs prosequar sect. 4.

975 Dixi tandem, *ad causam, seu personam, alioqui sub ea nō comprahensam*, quia tunc dicitur interuenire prorogatio, cum seclusa prorogatione causa, vel persona, cuius comparatione iurisdictio Iudicis extenditur, & prorogatur, non comprahendebatur sub iurisdictione Iudicis prorogatis; id enim efficit prorogatio, vt per eam subijciatur, & submittatur Iudici persona, & causa, extra eius iurisdictionem posita, & quę seclusa prorogatione non subijceretur. Ex qua doctrina quædam notanda colligit, & prosequitur Barbosa *in d. l. 1. art. 1. ex n. 229.* quæ suis locis à nobis commodius, si oportuerit inferentur.

976 Est autem multiplex prorogatio. In primis est duplex, alia tacita, alia expressa, notat Imola *in d. c. P. & G. num. 14. de offic. delegat.* Tacita, quæ fit tacito consensu eorum, qui se alienæ iurisdictionis subijciunt, veluti si exerceant aliquem actum, cui sit annexa ex iuris, & legum præscripto subiectio alieno Iudici; Exemplum est, in contrahentibus, vel delinquentibus in alieno territorio, qui ratione contractus, aut delicti subijciunt se alieno Iudici, & si nihil exprimant, iuxta tradita à Doctoribus *in l. heres absens, 19. §. proinde, ff. de iudicijs, & in l. 1. C. vbi de criminib. agi oport. & in cap. dilecti, 17. & in cap. vltimo, de foro compet.* nos diximus latè supra hac eadem disputatione quæstion. 4. ex num. 160. & quæst. 7. ex nu. 716. Secundum exemplum, cum litigat quis scienter coram Iudice alieno non opposita exceptione fori declinatoria; vt notat Cagnolus *in l. 1. num. 17. ff. de iudicijs*, & Maranta *in praxi, 4. par. distinct. 12. numer. 11.* Tertium exem-

plum

plum tacitæ prorogationis est, si quis actor alienæ iurisdictionis, vt Clericus coram sæculari, reconueniatur coram eodem Iudice, coram quo proposuit actionem; nam tunc prorogatur tacitè iurisdictio Iudicis de causa cognoscentis, circa causam reconuentionis. De quâ prorogatione latè agit Antonius de Mattheis *tract. de prorogat. iurisdict. ex nu. 59.* Maranta *d. distinct. 12. nu. 17.* Barbosa *in d. l. 1. art. 1. ex nu. 62. ff. de iudicijs, & ibidem ex n. 158.* Et regulariter ad prorogationem sat esse tacitum consensum, docet Alexander *in l. extra territorium, vltim. s. nu. 6. in fine, ff. de iurisdict. omn. iudic.* Panormitanus *in cap. P. & G. 40. num. 20. de offic. & potestat. Iudic. delegat.* Socinus *in cap. significasti, numer. 37. de foro competenti,* Vantius *de nullitatibus, titulum quibus modis sententia nulla defendi possit, ex numer. 76.* Barbosa *in d. l. 1. articul. 3. ex numer. 4. ff. de iudicijs,* & inferius latiùs prosequemur. Expressa verò prorogatio est, quæ fit expresso consensu aliquorum, facta aperta submissione alieno Iudici, eique subijcientium personas, & bona sua, cum renunciatione proprij fori, & Iudicis, de qua agitur in *d. l. si conuenerit, 18. ff. de iurisdict. omn. iudic.*

977 Rursus prorogationis sex solent species constitui, tres enumerat Glossa *in l. 2. §. si & Iudex, verbo inhibita, ff. de iudicijs,* Bartolus ibi *in principio, num. 6. & 7.* & cæteri. Glossa *in d. cap. P. & G. 40. verb. prorogatio nulla, de offic. delegat.* quam sequuntur Canonistæ ibi. Primò, potest prorogari iurisdictio de personis ad personas, vt in *l. 1. ff. de iudicijs.* Secundò, de re ad rem, vt in *l. de qua re, 74. §. Iudex, ff. eodem titul.* Tertiò, de tempore ad tempus, vt in *l. 2. §. si & Iudex, ff. eodem titulo, & in cap. de causis, 4. de offic. & potestat. Iudic. delegat.* Quartam speciem addunt Doctores, vt prorogetur iurisdictio de loco ad locum, vt in *cap. statutum, 11. §. in nullo, de rescriptis in sexto,* sumpto argumento de tempore ad locum, vt quemadmodum fit prorogatio de tempore ad tempus, *dicto §. si & Iudex,* sic de loco ad locum: valet enim in iure argumentum de tempore ad locum, vt tradunt Doctores *in l. omnium, 22. ff. si certum petatur, & in l. vltima, per textum ibi; ff. de condict. triticar.* Euerardus *in locis legalibus, in loco 88. à tempore ad locum.* Qua ratione hanc prorogationem locum habere docent Bartolus *in d. leg. 2. num. 7. ff. de iudicijs,* Alexander *in d. l. vltima, ex num. 3. ff. de iurisdiction. omn. indic.* Maranta *in praxi, 4. part. distinct. 12. num. 3.* Euerardus *vbi supra, num. 1.* in qua tamen prorogatione illud est speciale, vt requiratur ad eam expressus consensus, nec satis sit tacitus, vt probat textus *in dicto c. statutum, 11. §. in nullo,* & notat Panormitanus *in dicto cap. P. & G. num. 14.* Maranta *vbi supra, num. 15.* Barbosa *in d. l. 1. artic. 2. num. 5. & 6. ff. de iudicijs.* Quintam speciem prorogationis addit Panormitanus *in eodem cap. P. & G. num. 15.* videlicet de casu ad casum, vt *in cap. cordi, 1. de appellationibus, libr. 6.* Sexta tandem idem ibidem de causa ad causam; tametsi Barbosa *in d. l. 1. artic. 2. numer. 2.* existimet hanc esse reducendam ad prorogationem de re ad rem. Harum prorogationum exempla, & explicationes, prosequitur latè Panormitanus *in d. cap. P. & G. ex num. 12.* Imola *ex num. 54.* Marianus Socinus *in dicto cap. significasti, ex num. 19. de foro competenti,* Maranta *in praxi, 4. par. dicta distinct. 12. ex num. 3.* Antonius de Mattheis *de prorogation. iurisdiction. num. 19.* Scaccia *de sententia, & re iudicata, gloss. 7. quæst. 4. per totam,* vbi latissimè Barbosa *in dicto artic. 2. per totum,* quibus nihil addendum occurrit.

SVMMA SECTIONIS Secunda.

978 *Qvinque sunt requisita ad prorogationem.*

979 *Ad prorogationem requiritur consensus prorogãtium iurisdictionem.*

980 *Consensus, aut est expressus, aut tacitus, & ad prorogationem non est necessarius expressus.*

Taciti, & expressi idem est iudicium.

981 *In prorogatione de loco ad locum, non sufficit tacitus consensus, sed necessarius est expressus.*

982 *Pauli sententia cẽsentis in prorogatione de tempore ad tempus, & de re ad rem, esse necessarium expressum consensum & duo eius fundamenta, & n. 983. & 984.*

985 *Tacitus consensus in mente retentus, non satis est ad prorogationem, sed manifestatus per actus exteriores.*

Paria sunt actu, vel verbo aliquid significari.

986 *Prorogationis de loco ad locum possibilitatem negarunt Bartolus, & Baldus.*

Non omnium, quæ à maioribus constituta sunt, ratio reddi potest.

987 *Explicatur text. in cap. statutum, §. in nullo, de rescriptis in sexto, cuius decisio in illo solo casu locum habet.*

988 *Explicatur verba leg. 1. ff. de iudicijs, se subijciant,* & *consentiant.*

989 *Actus ex quibus elicitur consensus tacitus necessarius ad prorogationem sunt multi.*

Alij iudiciales, alij extraiudiciales, alij positiui, alij negatiui.

Prorogatio iurisdictionis facta per contractum, aut delictũ, in alieno territorio, est irretractabilis.

990 *Litis contestatio coram alieno Iudice inducit prorogationem irretractabilem.*

991 *Propositio exceptionum dilatoriarum coram alieno Iudice, inducit prorogationem irretractabilem, ex sententia Bartoli, & communi Doctorum.*

992 *Refertur contraria multorum sententia prorogationem ex propositione dilatoriarum non esse efficacem, quin possit Iudex declinari.*

Vsque ad litis contestationem potest opponi declinatoria.

Inducta ad vnum finem non debent operari contrarium.

Argumentum de minori ad maius, affirmatiuè non valet.

Tacitus consensus, in aliquibus actibus iudicij, non porrigitur ad alios actus, qui sequuntur.

Consensus limitatus, limitatum producit effectum.

Consensus tacitus limitatur iuxta actum, ex quo colligitur.

993 *Reijcitur prædicta sententia, & eius fundamentis satisfit.*

994 *Cum exceptio proposita respicit personam Iudicis, & eius iurisdictionem, potest postea eius iurisdictio declinari.*

995 *Proposita exceptione cum protestatione potest declinari iurisdictio Iudicis.*

Protestatio conseruat ius protestantis.

996 *Inquisitus in casu prohibito, proponens exceptiones dilatorias, non prorogat iurisdictionem inquirentis, quin possit eam quandocumque declinare.*

997 *Per actus iudiciales, extra litis contestatione, non prorogatur Iudicis iurisdictio, vt si quis petat copiam libelli.*

Neque per satisdationem de iudicio sisti.

Neque per satisdationem de iudicato soluendo.

Neque per confessionem coram incompetenti, tametsi contra sentiat Gregorius Lopez.

998 *Consensus Idoneus ad prorogationem nonnunquam elicitur ex actibus negatiuis, vt ex omissione declinatoriæ, patientia, & taciturnitate.*

Iudex satis videtur acceptare prorogationem, si patiatur litigantes coram se in iudicium venire, & actiones suas tanquam coram Iudice proponere.

999 *Consensus tacitus elicitus ex patientia, inducit prorogationem limitatam respectu illius iudicij, & instantia solùm, in qua adhibetur, non in alio iudicio.*

1000 *Ad prorogationem non satis est consensus fictus, & interpretatiuus.*

Contumax non prorogat.

1001 *Contumax coram Iudice ipso iure incompetenti non prorogat eius iurisdictionem, sed si est incompetens ope exceptionis contumax amittit declinatoriam.*

1002 *Si Iudex incompetens pronunciet se competentem contra contumacem, qui per contumaciam redderetur inhabilis ad appellandum, non posset postea opponere declinatoriam.*

Quod limitandum est, cum iurisdictio est improrogabilis.

1003 *Iurisdictio Iudicis alieni, in quem litigantes expresse conueniunt, vt de aliqua causa cognoscat censetur prorogata.*

Ex consensu sine vllo adiuncto mera iure inducitur prorogatio.

Decretum citationis est prima sententia interloquutoria, ad quam ex solo consensu legitimatur iurisdictio Iudicis alieni.

1004 *Prorogatio ex solo expresso consensu facta non est irreuocabilis, sed per pœnitentiam reuocari potest.*

1005 *Mutatio voluntatis, quæ prorogationem reuocat, ex vtraq; parte interuenire debere, qui senserint.*

1006 *Verius est, ex vnius pœnitentia infirmari conuentionem de Iudice factam inter duos priuatos, antequam Iudex adeatur.*

1007 *Rationes decidendi l. si conuenerit, ff. de iurisd. omn. iud. reddunt Doctores, & quas reddat Soc inus.*

Quæ publici iuris sunt non subijciuntur pactis priuatorum.

Pactum nudum non producit actionem.

Faciliter res reuertitur in suam pristinam naturam.

1008 *Referuntur improbationes Ripæ & Barbosæ.*

1009 *Consensus in Iudicem, siuè per pactum nudum, siuè per stipulationem adiecta pœna potest impunè reuocari.*

Regula est, non valere stipulationem interpositam de ijs, de quibus pacisci non licet.

Attento iure Canonico, & Regio Castellæ actio datur ex pacto nudo.

Ex pacto, aut stipulatione circa iurisdictionem non oritur actio efficax, nam pactum, & stipulatio possunt reuocari.

1010 *In dict. leg. si conuenerit, agitur solùm de pacto nudo ex sententia Bartoli, & complurium, & in ea nulla continetur specialitas.*

1011 *Pactum de proroganda iurisdictione, nisi quid aliud eidem superaddatur, eius natura est, vt ab eo mutata voluntate recedi possit.*

1012 *Quæ aduersantur consensui repugnant prorogationi, eamq; tollunt.*

1013 *Error impedit consensum, & prorogationem.*

Dubitatio impedit prorogationem.

Siuè erret vtraque pars, siuè altera, siuè antè, siuè post litem contestatam, siue errore iuris, siuè facti, impeditur prorogatio.

Error, & ignorantia in dubio præsumuntur, si quis consentiat in Iudicem non suum.

1014 *Violenta coactio impedit prorogationem mero iure.*

Metu irritatur ipso iure prorogatio.

Regulare est, gesta per metum mero iure valere.

Speciale est in proroganda iurisdictione, vt prorogationem metus ipso iure nullam reddat.

Recognitio alicuius in superiorem facta per metum, ipso iure iure nulla est, & non quæritur iurisdictio metum inferenti.

1015 *Expenditur l. 2. in principio, ff. de iud. pro hac sententia, & quid posset ad eam responderi.*

1016 *Confirmatur tamen ex verbis eiusdem legis communis sententia, & quibus modis dicatur vis.*

1017 *Explicatur textus in leg. interdum, ff. quod falso tutore auctore.*

1018 *Redditur ratio specialitatis, cur hoc casu metus ipso iure vitiet prorogationem.*

1019 *Ad prorogationem vltra consensum requiritur, vt partes Iudici se subijciant, & per hanc subiectionem prorogatio redditur firma, & irretractabilis.*

1020 *Per quos actus videantur partes se subijcere, & submittere Iudici.*

1021 *Per stipulationem solemnem additam nudo pacto de iurisdictione proroganda, non fit prorogatio irretractabilis.*

Ex stipulatione oritur actio, qua peti potest interesse ab eo, qui mutata voluntate à priori pacto recedit.

Obligatio facti non obligat præcisè ad factum, sed liberatur quis soluendo interesse.

Stipulatio de litigando coram aliquo Iudice continet factum.

Pactum de proroganda iurisdictione redditur irreuocabile per actus iudiciales, non extraiudiciales.

1022 *A conuentione de proroganda iurisdictione, etiam si solemni stipulatione vallata ex dissensu vnius partis potest impune recedi.*

Verbum conuentionis complectitur, tàm pactum nudum, quàm stipulationem.

Qui facit lege permittente pœnam non meretur.

Pacta seruari oportet.

1023 *Pacta de proroganda iurisdictione stipulatione confirmato quæritur actio ad interesse contra mutantem voluntatem.*

Ex pacto nudo oritur exceptio.

A contractu, inuito altero ex contrahentibus, non receditur.

1624 *De iure canonico ex pacto nudo oritur actio.*

De iure canonico non habet locum d. l. si conuenerit.

1025 *De iure Castellæ ex nudo pacto datur actio.*

De iure Castellæ non procedit decisio d. leg. si conuenerit.

1026 *Vtraque ex prædictis sententijs est satis probabilis.*

1027 *An interesse promissum ob non impletam promissionem possit peti apud Iudicem prorogatum, à quo per dissensum recessum est, remissiuè.*

1028 *An idem dicendum sit de pœna, quod de interesse, remissiuè.*

1029 *An per clausulam,* quod reus possit vbicunque conueniri, *fiat prorogatio irreuocabilis, verior est pars negatiua.*

1030 *Quid dicendum sit de clausula, vel pacto quo promittat quis, se responsurum coram quocunque Iudice.*

1031 *L. si conuenerit, quæ loquitur in casu pacti nudi, extenden-*

da

da est ad casum pacti cohærentia contractus vestiti, vel stipulationis contractæ.

1032 *Dicta l. si conuenerit, limitanda est, si prorogationi adhibeatur iuramentum.*

Iuramentum fortius confirmat pactum, quam stipulatio, cum ex iuramento compellatur quis præcisè facere.

Iuramentum, cum potest seruari sine dispendio salutis æternæ, præcisè seruandum est.

Iuramento interueniente non possunt partes à conuentione recedere.

1033 *Contrariam sententiam, imò etiam si prorogationi adhibeatur iuramentum, pœnitentia litigatorum posse reuocari, qui fuerint amplexi.*

Iuramentum sortitur naturam actus, cui accedit.

Iuramentum non efficit irreuocabilem actum, natura sua reuocabilem.

Neque testamentum iuratum.

Neque donationem causa mortis.

Neque maioratum iuratum.

Neque statutum iuratum.

Hæc sententia est satis probabilis.

1034 *Media sententia.*

1035 *Reijcitur, & impugnatur.*

1036 *D. l. si conuenerit, non procedit si quis se obliget ad prorogandum per instrumentum guarentigiatum, & tunc non admittitur pœnitentia.*

Obligatio guarentigia æquiparatur sententiæ obtinenti auctoritatem rei iudicatæ.

Obligatus ad factum ex obligatione guarentigia, quemadmodum ex sententia, tenetur præcise facere, neq; liberatur soluendo interesse.

1037 *Dicta l. si conuenerit, locum non habet, si illi fuerit renunciatum.*

Renunciatio d. l. si conuenerit, vulgatissima in instrumentis tabellionum Regni Castellæ.

Cuilibet licitum est iuri suo renunciare.

1038 *Renunciari non posse d. l. si conuenerit, qui senserint, & quibus rationibus.*

Priuati efficere non possunt, vt per renunciationem suam, ex pacto nudo, detur actio.

Neque vt in contractibus innominatis non detur pœnitentia.

Neque vt ex pacto citra traditionem transferatur dominium.

Neque immutare generales iuris dispositiones, & statuta.

1039 *In renunciatione d. l. si conuenerit, continetur pactum geminatum.*

Ex nudis pactis geminatis datur actio, ex quorundam sententia.

1040 *Verius est, ex pacto geminato non dari actionem, præsertim si adijciatur in continenti.*

Ex pacto geminato resultat sola obligatio facti, ex qua obligatur quis ad interesse, & non ad factum præcisè.

1041 *In d. leg. si conuenerit, non continetur ius priuatum, sed ius publicum, cui priuatorum pactis non derogatur.*

1042 *Animaduersio Decij ad concordandas dissidentes sententias in hac re.*

Facto potest renunciari d. l. si conuenerit, non verbo.

1043 *Cur possit quis facto renunciare fauori suo, non verbo.*

1044 *Qui facto renunciat, adijcit prorogationi, quod requiritur ad eius irreuocabilitatem, non qui verbo.*

Sæpè accidit, vt facto quis præiudicet sibi, & iuri suo renunciet, pacto autem id efficere non possit.

Minor potest facto suo renunciare restitutioni in integrum, non pacto.

Peccator facto potest renunciare pœnitentiæ, non pacto.

1045 *Textus in d. l. si conuenerit, est valde difficilis, & continet sinuosam materiam.*

Renunciatio l. si conuenerit, & renunciatio fori, seu exceptionis declinatoriæ, idem prorsus est, & vna renunciatio diuersis verbis concepta.

Vbi est eadem ratio, idem debet esse ius.

Vna res non debet, diuerso iure censeri.

1046 *Dicta l. si conuenerit, non potest renunciari, renunciatione generali, sed debet esse specifica, & idem seruandum est in exceptione fori.*

1047 *Eædem difficultates occurrunt, circa renunciationem fori, & d. l. si conuenerit, quæ supra tacta sunt, circa consensum in Iudicem.*

1048 *Ex renunciatione fori, & l. si conuenerit, redundat pactum geminatum.*

1049 *Renunciatio fori, & l. si conuenerit, eatenus valet, quatenus valet consensus in Iudicem, sed non excludit declinatoriam fori.*

Consensus in omnes vniuersim Iudices, adiecta fori renunciatione, non excludit reum à fori declinatoria, & potest quis nihilominus à priori voluntate recedere.

1050 *Distinguuntur duo casus, in quibus solet fieri renunciatio fori.*

Renunciatio fori adiecta consensui in Iudicem, aliàs non competentem, est reuocabilis.

1051 *Renunciatio fori ad corroborandam iurisdictionem iudicis, aliàs competentis est efficax, & irreuocabilis.*

1052 *Pactum de non adeundo aliquo Iudice competenti, ex multis valet, & est irreuocabile.*

1053 *Ratio discriminis inter duos prædictos casus.*

1054 *Explicatur l. 20. in fine, tit. 21. lib. 4. recop.*

1055 *Qui non possint suo foro renunciare, remissiuè.*

1056 *Exempti non possunt suo foro, & exemptioni renunciare.*

1057 *Religiosi non possunt suo foro renunciare.*

1058 *Vassallus Burgensis non potest foro Baronis sui renunciare.*

1059 *Renunciatio fori facta à vassallo Baronis, præiudicat vassallo, non Baroni.*

Baro petit remissionem causæ sui vassalli, omittentis declinatoriam, aut victi, in articulo ipsius declinatoriæ.

1060 *Agricolæ de iure Castellæ non possunt suo foro renunciare.*

1061 *Qui potest prorogare, potest renunciare exceptioni fori, & qui potest renunciare, potest prorogare.*

Atque item, qui non potest renunciare foro, non potest prorogare, & è contra, qui non potest prorogare, non potest renunciare.

1062 *Proponitur quæstio, cui foro censeatur renunciare, qui sortitus plures, renunciat exceptioni fori declinatoriæ.*

1063 *Renuncians priuilegio fori, si non habeat forum ex priuilegio, censetur renunciare illi foro, cuius renunciatio est necessaria ad effectum, ob quem interponitur renunciatio.*

Verba sunt impropriandæ, iuxta subiectam materiam, ne reddatur inutilis dispositio.

1064 *Si renunciatio fori fiat simpliciter, non expresso foro priuilegij, aut iuris communis, ex fine renunciationis colligendum est, cui foro sit renunciatum.*

1065 *Gaudens foro priuilegiato, & foro iuris communis, si renunciet priuilegio fori, censeri renunciasse foro priuilegiato sententia quorundam.*

1066 *Contraria sententia, imò censeri renunciatum, foro iuris communis, si id requiratur, ad effectum, ob quem interponitur*

ponitur renunciatio, est verior.

1607 Postquàm Iudex est aditus, non admittitur pœnitentia consensus in Iudicem.

Aditus censetur Iudex, si ipso præsente litigantes in ipsum consentiant.

6108 Lite contestata omissa declinatoria non admittitur pœnitentia.

1069 Propositio exceptionum dilatoriarum præter declinatoriam, post consensum in Iudicem, facit prorogationem irreuocabilem.

1070 Ratio cur requiratur ad prorogationem reddendam irreuocabilem aliquis actus subiectionis.

In corporalibus requiritur traditio, & non sufficit conuentio, ad transferendum dominium.

In corporalibus autem requiritur aliquid vice traditionis.

1071 Ad prorogationem requiritur ex parte Iudicis, vt ille iurisdictionem habeat.

1072 Regulariter ad prorogationem non requiritur consensus Iudicis prorogati, & limitatur.

1073 An requiratur consensus superioris, eius, qui iurisdictionem prorogat, vt prorogatio sit firma, proponitur quæstio.

1074 Statuitur regula generalis negatiua.

1075 Limitatur primo, in Clericis, qui sine consensu suorum superiorum non possunt iurisdictionem, alieni Iudicis, etiam Ecclesiastici, prorogare.

1076 Clerici iurisdictionem Iudicis laici cum licentia, neq; sine illa, prorogare non possunt.

1077 Superior, cuius licentia requiritur in prorogatione Clerici, est Episcopus Diœcesanus.

In exemptis est Papa.

1078 Difficile est inuenire rationem huius limitationis, et plures adducuntur, & num. seq.

1079 Clericus magis subiacet Episcopo, quàm laicis suis superioribus.

1080 Iurisdictio Ecclesiastica emanauit à Deo, & cōcessa est Ecclesiæ, & eius supremo pastori, & ab eo deriuata in cæteros Pontifices.

Laica profecta est à Deo, concessa populo, à populo autem in suos superiores transfusa.

1081 Decisio c. significasti, de foro comp. non procedit ex speciali subiectione Clericorū erga Episcopos, sed ex speciali modo iurisdictionis Episcoporum erga Clericos sibi subditos, qui habent iurisdictionem priuatiuam.

1082 Princeps supremus potest prohibere, ne subditi prorogent iurisdictionem alienorum Iudicum.

1083 Clericus tacite sine consensu sui superioris potest prorogare iurisdictionem alieni Iudicis Ecclesiastici, si contrahat, solutionem destinet, vel delinquat in territorio alterius.

1084 Contraria sententia quoad forum, dumtaxat destinatæ solutionis, & reijcitur.

1085 Clericus mutato domicilio in aliam Diœcesim subijcitur Episcopo illius.

Clerici sine sui Episcopi licentia non possunt mutare domicilium extra Diœcesim.

1086 Clericus conuentus coram Iudice competenti mero iure, sine consensu sui superioris potest omittere declinatoriam fori ex priuilegio, vel alia ratione.

1087 Clericus prima tonsura potest prorogare iurisdictionem Iudicis alieni sine licentia sui Episcopi, iuxta quorundam sententiam.

Ordines minores non imprimunt caracterem, neque sunt sacramenta, sed sacramentalia.

Tonsura non est ordo.

Ordines solum sunt septem.

1088 Reijcitur prædicta sententia, & ostenditur, decisionem cap. significasti, de foro competenti, procedere in Clericis tonsuratis.

Sub nomine Clericus comprahenditur tonsuratus.

Tonsuratus non gaudens priuilegio fori, potest prorogare sine consensu Episcopi.

1089 Clerici tonsurati, etiam si illis caracter non imprimatur, censetur res spirituales.

Ordines minores imprimunt caracterem ex sententia Diui Thomæ.

Non rectè ducitur argumentum affirmatiuè, neq; negatiuè à caractere ad priuilegium fori.

1090 Laici in spiritualibus sacramentalibus non possunt prorogare iurisdictionem Iudicis, non sui, seù alieni Parrochi, sine licentia sui proprij Iudicis.

1091 In spiritualibus non sacramentalibus non potest fieri prorogatio in Iudicem Ecclesiasticum alienum, sine consensu sui superioris.

Non potest prorogari illud, quod non venit, nisi solùm à Deo.

1092 Contraria sententia refertur, quæ probabilis est.

1093 Vasalli feudatarij non possunt prorogare iurisdictionem alterius Iudicis sine consensu Dominorum directorum.

1094 Id tamen procedit, cum controuersia est de re feudali, aut iuribus Domini directi, secus si controuertatur, de iuribus ad feudum non pertinentibus: nam ad prorogationem non requireretur consensus Domini directi.

1095 Vasalli burgenses an possint prorogare iurisdictionem Iudicum extraneorum sine consensu Baronum.

1096 Vasallos burgenses non posse prorogare iurisdictionem Iudicis extranei sine sui Baronis consensu, multorum sententia in Regno Neapolitano continua praxi confirmata.

1097 Vasallus subditus Domino, secundum nudum vsum iurisdictionis, potest prorogare inscio, aut inuito Domino; subditus verò vltra nudum vsum iurisdictionis, non potest consentire in alienum Iudicem sine consensu Domini.

Vasalli burgenses subduntur Baronib. vltra nudum vsum iurisdictionis.

1098 Vasalli burgenses non possunt prorogare iurisdictionem alieni Iudicis præter Baronem, cum agitur de oneribus, & muneribus ipsi debitis, secus cum in lite nullum versatur interesse Baronis.

1099 Spectato iure communi feudali, vasalli burgenses prorogant sine consensu Baronis in litibus, in quibus non versatur interesse Baronis.

1100 Cum iurisdictio conceditur in inuestitura feudali, cum clausulis priuatiuis, abdicatiuis, & decreti irritantis, non potest fieri prorogatio sine consensu Baronis.

Concessio iurisdictionis annexa feudo censetur fieri priuatiuè, & non cumulatiuè.

Priuilegia Baronum non obseruantur in tàm ampla forma, quàm sonant verba priuilegij.

Concessio, quæ tribuit priuatiuè iurisdictionem, non comprahendit casum prorogationis.

Ad impediendam prorogationem oportet, vt specialis inhibitio interueniat.

De expressa voluntate Principis denegantis facultatem prorogandi, constat ex clausulis abdicatiuis, & decreti irritantis.

In Regno Neapolitano regulariter in inuestituris inserūtur ista clausula, ex quo vsus obtinuit, vt causæ vasallorum remittantur ad Barones ipsis petentibus.

1101 Vasalli non possunt tacitè prorogare iurisdictionem alieni

Iu-

Iudicis, etiam si possint Clerici.

Vassalli burgenses in Regno Castellæ liberè possunt prorogare iurisdictionem quorumuis Iudicum, & in eo Domini vassallorum non petunt remissionem causarum suorum vassallorum.

SECTIO SECVNDA,

Quænam sint ad prorogationem necessaria.

968 QVæ hac sectione dicenda sunt, concernunt examen naturæ prorogationis, ac ideò post definitionem prorogationis oportuit ea subijcere, & ante cætera examinanda præmittere, quæ viam etiam post dicendis aperitura, & muniitura sunt. Sunt autem quinque requisita ad prorogationem, de quibus hac sectione agendum est. Duo ex parte prorogantium, duo verò ex parte Iudicis prorogati, alterum tandem ex parte superioris eorum, qui iurisdictionem prorogant.

979 Igitur ad prorogationem primo requiritur consensus iurisdictionem prorogantium, & se submittentium Iudici, cuius iurisdictio est proroganda. Probat textus in *d. l. 1. & in l. 2. in princ. ff. de iudicijs, et in l. si per errorem, 15. & in l. si conuenerit, 18. ff. de iurisd. omn. Iudic. l. si qui ex consensu, 7. C. de Episc. audient. cap. de causis, 4. de offic. et potestat. Iudic. delegat.* & illis locis notant Doctores.

980 Et cum consensus duplex sit, tacitus, & expressus, ad prorogationem non est necessarius consensus expressus, sed satis est tacitus, vt notaui supra, num. 976. & probat textus *in cap. cum olim. el primo*, vt eum expendit, Panormitanus ibi *nu. 3. de offic. delegat.* & docet idem Panormitanus *in d. cap. P. et G. 40. num. 20.* Imola ibi *nu. 56. cont. et* idem Panormitanus *in cap. significasti, nu. 18.* Marianus *nu. 37.* Felynus *nu. 5. de foro compet.* Decius *in cap. 1. nu. 103. de iudicijs*, Parisius *consi. 15. nu. 4. libr. 4.* Bartolus *in d. l. 1. nu. 12.* Sapia *nu. 12. ff. de iudicijs*, Alexander *in l. vltima, nu. 6. in fin. de iurisd. omn. iudic.* Maranta *in praxi, 4. par. d. distinct. 12. nu. 11.* Menochius *de præsumptionibus, lib. 2. præsumpt. 19. nu. 1.* Barbosa *in d. l. 1. art. 3. ex nu. 4.* & est communis sententia. Quæ ex eo probatur, quoniam taciti, & expressi idem est in iure iudicium, & par virtus, *l. cum quid, 3. ff. si cert. petat.* vbi Doctores notant.

981 Quamuis autem hoc regulare sit, limitandum est ex communi sententia in prorogatione, quæ fit de loco ad locum: nam in hac non sufficit tacitus consensus partium, sed necessarius est expressus, iuxta apertum textum *in d. cap. statutum, 11. §. in nullo, de rescriptis in 6.* vbi notant Ioan. Andreas, Antonius Butrius, Dominicus Geminianus, Philippus Franchus, Petrus Ancharanus; Panormitanus *in c. cum olim Abbas n. 32. num. 3. & in cap. P. & G. num. 14. de offic. deleg.* Marianus *in d. cap. significasti, nu. 37. vers. aduerte, circa finem de for. compet.* Vantius *de nullitatibus tit. quib. mod. sentent. nulla defendi possit, nu. 79.* Maranta, & Barbosa in eandem rem relati paulò ante sectione præcedenti nu. 977. circa finem, tametsi nullus eorum reddat rationem specialitatis huius prorogationis.

982 Paulus tamen Castrensis *in leg. consensisse, 2. §. sed si Iudex, num. 1. & 2. ff. de iudicijs*, & Imola *in d. cap. P. & G. num. 62.* & Menochius *conf. 340. num. 56. lib. 4.* extendunt hanc limitationem, vt locum habeat etiam in prorogatione de tempore ad tempus, vt ad eam etiam sit necessarius expressus consensus. Imò verò id etiam credit extendendum Paulus ad prorogationem de re ad rem: ex quo paulatim videtur esse in contraria sententia, videlicet non satis esse ad prorogationem, quamuis consensum tacitum, sed expressum esse necessarium. Quam etiam defendit Andreas Siculus, quem refert Barbosa *d. art. 3. nu. 5.*

Thomæ Carleualij de Iudicijs.

983 Reddunt verò Paulus, & Imola eam rationem, cur tàm prorogatio de loco ad locum, quàm de tempore ad tempus, requirat expressum cōsensum. Quoniā cum vtroque modo prorogatur iurisdictio opus est, vt Iudici sit nota, qui scit, vel scire debet, lapso tempore contento in rescripto, aut extra locum in eodem rescripto contentum se non esse Iudicem. Quare si prorogationem ignoret, non poterit vltra tempus, & locum præfixum validè iurisdictionem exercere, cum acta valere non possint, si se non esse Iudicem credat; sed si consensus prorogationis non est expressus, non potest esse Iudici notus, qui non potest scire id, quod partes habent in corde. Ergo istis casibus requiritur expressus consensus.

984 Secundò, probat Andreas Siculus id omni prorogationi commune esse, vt requirat expressum consensum ex *l. 1. ff. de iudicijs*, vbi dicitur, *si se subijciant, & consentiant.* Ergo ne superflua et verbum *consentiant*, significat expressum consensum partium, nam tacitus satis continebatur in verbo præcedenti, *se subijciant.*

985 Sed neque est recedendum à priori sententia, neque approbanda specialitatis ratio considerata à Paulo; non enim dicimus tacitum consensum in mente retentum, & in corde occultum, cuius nullum appareat exterius vestigium sat esse ad prorogationem. Quis vnquam id cogitauit? sed tacitum consensum manifestatum per exteriores actus, qui non sint verba: nam cum paria sint facto, vel verbo aliquid significare, *l. de quibus, ff. de legibus*, eundem habebit effectum quoad prorogationem consensus per verba patefactus, & per actus, vel positiuos, vel negatiuos, videlicet omissiones, declaratus. Quò fit, vt non minus possit ad notitiam Iudicis deuenire prorogatio, quæ fit factis ipsis apertè manifestantibus voluntatem, quàm ea, quę verbis expressis facta est. Quod etiam significauit Ioannes de Imola *in dicto cap. P. & G. num. 62. in fine.*

986 Rationem verò specialitatis prorogationis, quæ fit de loco ad locum eam reddere possumus, quod sit tàm aduersa iuris rationi, vt eam possibilem esse negauerit Baldus *in l. si qui ex consensu, numer. 9. & 10. C. de Episcop. audient.* & Bartolus *in d. lege consensisse, in principio, numer. 7. ff. de iudicijs*; ideò fortassis in ea requiritur consensus expressus, nam Pontifex, qui repugnante iuris ratione eam concessit *in dicto §. in nullo*, rectè illam ita coarctauit, vide Rotam *decision. 15. alias 380. si Iudex in nouis de officio delegati.* Quod si hæc displiceat cum non omnium, quę à maioribus constituta sunt ratio reddi possit, *lege non omnium, ff. de legibus*, quia mihi alia non occurrit eam libenter ab alijs discam.

987 Addo fortassis in nullo alio casu locum habere decisionem textus *in dicto §. in nullo*, quàm in illo, de quo ibi agitur. Tractat textus de delegato Pontificis, qui non propria, sed Pontificis iurisdictione vtitur, *l. 1. §. qui mandatam, ff. de off. eius cui mandat. est iurisdict.* quæ nullo loco coarctatur ex natura sua, *cap. cuncta per mundum, 9. quæst. 3.* ac per consequens, quod ad ipsam attinet, posset vbicunque exerceri; est autem fauor impetrantium rescriptum, vt non possint extrahi à loco in illo expresso, cui fauori, & beneficio si renuncient conferitores expressè, vt delegatus cognoscat de causa in alio loco, iurisdictio ipsa ex se, & natura sua ad omnem locum extenditur, vt dicebam supra quæst. 1. num. 29. Quare Pontifex in eo casu ne quod concessum est ob fauorem

T con-

conuertatur in odium, quod permitti non debet, *l. quod in fauorem, C. de legibus*, laxat iurisdictionis habenas, vt eo excurrat, quo consentiunt litigantes: at in alijs casibus, in quibus exercetur iurisdictio territorio adhærens, & limitata, illiq; adiacens, & illius coarctata limitibus, crederem, conformius esse iuri, vt non possit de loco ad locum iurisdictio prorogari. Quod præsensit ex hac eadem ratione Marianus Socinus *in dicto cap. significasti, numer. 25. versic. tertiò limitatur*. Inde fit, vt decisionem illius textus *in dicto §. in nullo*, limitandam credant Butrius, & Ancharanus ibi; imò vero, & ipse textus videtur loqui limitatè, dum ait: *in nullo quoque casuum prædictorum*. Frustra ergo quærimus rationem diuersitatis inter prorogationem de loco ad locum, & cæteras, si illa in illo solo casu, & cum illis conditionibus, & circumstantijs permittenda est, quod in cæteris non contingit. Addo videndum Scaccium post hæc scripta editum, *de sententia, & re iudicata, cap. 1. gloss. 7. quæstion. 4. spec. 2. ex numer. 173.* Verum est, quantum ad prorogationem iurisdictionis de tempore ad tempus, occurrere specialem rationem, (quæ tamen est noua consideratio, quam nulli acceptam refero, quia à nullo audiui, apud neminem vidi,) quoniam illud huic prorogationi peculiare est, vt seruet vitam iurisdictionis, alioqui perituræ, nam iurisdictio, quæ quouis alio modo prorogatur, exclusa prorogatione viuit, existit in rerum natura, & permanet tametsi limitata; at iurisdictio de tempore ad tempus prorogata, si prorogationem secludas, extinguenda est, perit, & moritur; cum igitur in hoc casu prorogatio tam insignem producat effectum, vt vitam iurisdictionis, alioqui extinguendæ conseruet, mirum nõ est, si requirat voluntatem magis apertam, explicatam, & expressam, & vt sic dicam, magis enixam.

988 Ad secundam rationem Andreæ Siculi respondendũ est verbum illud, *se subijciant*, coniunctum *in leg. 1. ff. de iudicijs*, cum verbo, *consentiant*, non referri ad consensum expressum, neque item verbum, *consentiant*, additum verbo, *se subijciant*, denotare solùm consensum expressum, vt Siculus autumat. Etenim verbum illud, *consentiant*, satis excludebat sub generali sua significatione vtrunq; consensum, tùm tacitum, tùm etiam expressum prorogationem requisitum: sed referri ad aliquid aliud, quod consensui debet superaddi, quò reddatur efficax, & irreuocabilis, & producat prorogationem irretractabilem: illud verò esse subiectionem, & submissionẽ Iudici factam, præter consensum ipsum, qua ipse consensus, qui alioqui facili negotio reuocaretur, redditur firmus, & irreuocabilis, & subijcit Iudici efficaciter litigantes, vt ex doctrina Aretini, & Socini respondet Barbosa *in d. art. 3. num. 7.*

989 Actus verò, ex quibus elicitur consensus tacitus ad prorogationem tacitam necessarius, & sufficiens, multi sunt, vt optimè explicat Butrius *in dicto c. ap. P. & G. num. 21. de offic. delegat.* Decius *in cap. 1. numer. 170. & 171. cum seqq. de iudicijs*. Quidam sunt actus extraiudiciales, exemplum, si quis alienæ iurisdictionis delinquat, vel contrahat in territorio Iudicis non sui: nam tunc quoad contractum, aut delictum prorogat iurisdictionem alieni Iudicis, vt supra tetigimus num. 976. & latè prosequitur Antonius de Mattheis *de prorogatione iurisdictionis, ex num. 63.* & hæc prorogatio est irretractabilis, & in ea non habet locum pœnitentia, (quam in expressa prorogatione sæpius locum habere inferiùs declarabimus,) vt notarunt *in leg. si conuenerit, ff. de iurisdictione omnium Iudicum*, Albericus *numer. 1.* Angelus *numer. 1.* Decius *num. 22.* Iaso *num. 23.* Salycetus *in l. nullum, num. 3. C. de testibus*, idem Decius *in dicto cap. 1. 1. lectur. num. 171. de iudicijs*, Syntagma communium opinionum *lib. 3. tit. 11. num. 10.* quoniam prorogatio facti fortior est quam prorogatio verbi, vt probat textus *in cap. dilecti, de foro competenti*, & Alciatus *in dicto cap. 1. num. 29. de iudicijs*. Alij autẽ sunt actus iudiciales, qui aut fiunt citra litis contestationem, aut ipsa litis contestatio, & vlteriores; & isti omnes actus sunt positiui. Alij sunt negatiui, vt omissiones, aut in alleganda exceptione declinatoria, aut in respondendo, & veniendo ad iudicium post vocationem, ex quo incurritur contumacia, & de singulis, quam vim habeant ad inducendam tacitam prorogationem videndum est.

990 Quod attinet ad actus iudiciales, inclusa litis contestatione, ex illa, & illis inducitur consensus sufficiens ad prorogationem irretractabilem. Nam si quis coram alieno Iudice litem contestaretur, prorogat eius iurisdictionem, & non est locus pœnitentię, vt sentit Glossa *in d. l. si conuenerit, 18. verb. adiretur, ff. de iurisdict. omn. iudic.* & ibi Bartolus *num. 3.* Albericus Fulgosius, Paulus, Socinus, Alexander, Iaso, Decius Oroscius, per textum ibi à contrario sensu.

991 Quòd verò ad alios ante litis contestationem, in primis si quis proponat coram Iudice quamuis exceptionem dilatoriã, quæ ante litis contestationem proponenda est, *cap. inter Monasterium, 20. de re iudic.* & omittat exceptionem fori declinatoriam, dubitant Doctores, an inducatur tacita prorogatio pœnitentia irretractabilis. In qua difficultate Bartolus *in d. l. si conuenerit, num. 2. & 3. ff. de iurisdict. omn. iudic. & in l. quidam consulebant, 57. num. 9. & 10. ff. de re iudic. & in l. vltima, per textum ibi, Cod. de exception.* Alexander *in d. l. quidam consulebant, num. 22.* & Baldus *in d. leg. si conuenerit, nu. 1.* Angelus, *nu. 1.* Paulus *num. 3.* Socinus *nu. 28.* Decius *nu. 34.* Iaso *num. 33. & seqq.* Oroscius *n. 5.* Cagnolus *num. 18.* Innocentius *in d. cap. inter Monasterium, num. 2.* Baldus *nu. 5.* Panormitanus *ex num. 5. & nu. 8. & seqq.* Felynus *ex nu. 4.* idem Decius *in cap. 1. 1. lect. nu. 179. de iudicijs*, Maranta *in praxi, 4. par. distinct. 22. num. 11.* Menochius *de præsumptionibus, lib. 2. præsumpt. 19. num. 12.* Vantius *de nullitatibus, tit. quib. mod. sententia nulla defendi possit, nu. 80.* Paz *in praxi, 1. tom. 1. par. 5. temp. nu. 22. & 23.* Azeuedus *in l. 1. num. 17. cum seqq. tit. 5. lib. 4. recopilat.* Guttierez *de iuram. confirm. 1. par. cap. 28. num. 1.* Surdus *cons. 280. num. 15. & 16. lib. 2.* Tuscus *liter. P. conclus. 926. nu. 8.* Barbosa *in d. l. 1. art. 3. num. 69. ff. de iudicijs*, & communiter Doctores censent, inducere consensum in Iudicem, & subiectionem, submissionemq; ipsi factam, ita vt non possit litigans à iudicio per pœnitentiam vlterius recedere, propositionem cuiuslibet exceptionis, etiam dilatoriæ, omissa declinatoria. Probant ex textu *in l. sed etsi susceperit, 52. in princ. ff. de iudicijs*, præsupposito ad inductionem, quòd non per solam litis contestationem, sed etiam ante ipsam dicitur quis actionem, & iudicium suscipere, vt notat Alexander *in d. l. si conuenerit, nu. 17.* & post ipsum Decius *in c. 1. 1. lect. nu. 179. de iudicijs*, reprobato Fulgosio *in eadem l. si conuenerit, nu. 5.* contrarium dicente. Item probant ex textu *in l. vltima, C. de exception.* & ratione, quoniam qui coram Iudice proponit exceptiones videtur petere, Iudex super eis pronunciet, quapropter, in eius iurisdictionem videtur consentire, eique se subijcere, ex quo fit, vt qui, quamcumque exceptionem dilatoriam proponit ante declinatoriam fori, præcludat sibi viam ad eandem declinatoriam post propomendam, quoniam videatur in Iudicem consensisse. &

eius

eius iurisdictionem efficaciter prorogasse.

992 Contrariam tamen sententiam quinimò per propositionem exceptionum dilatoriarum non esse efficaciter prorogatam iurisdictionem Iudicis, neque induci consensum, & subiectionem in eum efficacem, quin possit post declinari, sentit Fulgosius *in d.l. si conuenerit, n.5.* Imola *in d.l. quidam consulebant, nu. 19. cum seqq. ff. de re iudic. & in d. cap. inter Monasterium, 20. extra eod. tit. num. 7.* & in eam satis inclinat Felynus *numer. 4. ibidem*, Antonius de Mattheis *de prorogatione iurisdictionis, nu. 12. §. videamus, circa finem, in vers. dubium est*, pro qua Bartholomeus Socinus *in dicto l. si conuenerit, num. 28.* refert, Glossam, Iacob. de Arer, Cynum, Io. Andream, Speculator. Baldum, Angelum, & Franciscum Aretinum; ac proinde erit hęc sententia communis contra communem. Quæ probatur primò, quia vsque ad litis contestationem potest opponi declinatoria contra Iudicem, *leg. apertissimi, C. de iudic. leg. nemo, C. de iurisdict. omn. iudic. Authent. offeratur, C. de litis contest.* Ergo dum lis non est contestata, quamuis aliæ exceptiones sint propositæ, nondum elapsum est tempus proponendi declinatoriam. Secundò, quia omnis exceptio, quæ opponitur ante contestationem, videtur opponi fine repellendi iudicium, & licet quantum ad cognitionem illius exceptionis, videatur prorogata iurisdictio, non tamen debet videri prorogata quoad causam principalem, quia inducta ad vnum finem, non debent operari contrarium, *l. quod fauore, C. de legibus, cap. quod ob gratiam, de regul. iur. in sexto*. Tertiò, quia qui approbat Iudicem super dilatorijs, quæ sunt parui momenti, non approbat eum necessario super causa principali, quæ affert grauius preiudicium: hoc enim est arguere de minori ad maius affirmatiuè, quod argumentum non valet, vt notatur *in c. cum in cunctis, de election. & in Authent. multo magis, C. de sacrosan. eccles.* Quartò quia tacitus consensus in aliquibus actibus iudicijs non porrigitur ad alios actus, qui sequuntur, vt notatur per Glossam *in element. sæpè, de verbor. signific. verb. partibus*, approbatam à Doctoribus ibi, & Panormitano *in cap. quoniam contra, nu. 37. in fin. de probationibus*; consensus enim limitatus limitatum producit effectum, *l. in agris, ff. de adquir. rer. domin.* & consensus tacitus limitatur, iuxta actum ex quo colligitur, *l. vltima, C. ne vxor pro marito*, dixi supra eadem disputatione num. 381.

993 Nihilominùs non est recedendum à priori sententia, quę verior, & communior est, neque obstat argumenta proposita. Nam ad primum respondetur, textum *in d. l. apertissimi, cum similibus*, esse intelligendum regulariter, dummodo ante litis contestationem non sit factus alter actus, ex quo inducatur consensus in Iudicem; nam si eiusmodi actus fiat, exinde, etiam si lis contestata non sit, nō poterit declinari iurisdictio; ita respondet Decius ex sententia Alexandri, & Panormitani *in d. cap. 1. 1. lect. num. 175. de iudicijs, & in d. l. si conuenerit, nu. 24.* Ad secundum dicendum est, exceptionem quæ ante litem contestatam opponitur, tendere ad excludendum iudicium, non omninò, & simpliciter, sed eo respectu, quo obijcicitur, videlicet respectu libelli, vel respectu Procuratoris, vel respectu actoris, sed non respectu Iudicis, contra quem cum nihil opponatur, censetur eius iurisdictio approbata, siquidem coram eo excipitur, & ab eo petitur super exceptione pronunciari, *d. l. sed & si susceperit, in princ. ff. de iudicijs*, vnde, inducta ad vnum finem vno respectu, alio respectu in consequentiam, contrarium quoque operantur, *l. denique, §. interdum*, vbi Bartolus per illum textum, *ff. de pecul. legat.* Decius *in cap. intelligimus, nu. 29. de iudicijs*, ita respondet idem Decius *in d. cap. 1. 1. lect. nu. 176. & in d. l. si conuenerit, nu. 24. in fin.* Ad tertium, & quartum dicendum est, consensum qui colligitur ex oppositione dilatoriarum coram Iudice, tametsi videatur limitatus circa exceptiones ipsas propositas, non esse limitatum circa personam Iudicis, contra quam nihil opponitur; ac per consequens eius iurisdictio approbatur; ideò qui Iudicem approbat in præparatorijs, non potest illum in causa principali recusare, *l. ordinarij* vbi Baldus *num. 2. C. de rei vindicat.* ita respondet idem Decius *in d. cap. 1. ex num. 179. & in d. l. si conuenerit, num. 25.*

994 Retenta igitur prædicta priori opinione limitatur. Primò, vt non procedat quando exceptio proposita respicit personam Iudicis, & eius iurisdictionem; nam tunc ei denegetur iurisdictio, etiam si petatur pronunciatio super exceptione, nō videtur approbata persona Iudicis in causa principali, neq; facta submissio, quin possit postea idem Iudex declinari, vt probat textus *in C. super literis, 20. de rescrip.* Hanc limitationem tradit Panormitanus *in c. inter Monasterium, nu. 20.* Felynus ibi, *n. 6. de re iud.* Baldus *in l. non videtur, 33. in 1. lect. ff. de iud.* Decius *in d. l. si conuenerit, nu. 25. ff. de iurisd. omn. iud. & in c. 1. nu. 181. & 182. de re iud. in 1. lect.*

995 Limita secundò, si quis proposita exceptione protestetur se non consentire in Iudicem, quoniam protestatio conseruat ius protestantis. Hāc limitationem tradit Decius *in d. c. 1. 1. lect. nu. 187. de iudicijs*, Felynus *in d. c. inter Monasterium, n. 8.* Barbosa *in d. l. 1. art. 3. num. 16. ff. de iud.* vbi alios refert.

996 Limita tertiò, vt non procedat, etiā si Iudex formaret inquisitionem contra aliquem in casu prohibito: tunc enim etiam si inquisitus proponeret coram ipso quaslibet exceptiones dilatorias, non fieret prorogatio, quin posset quandocunque declinare iurisdictionem eius: Ratio est, quia per exceptionem declinatoriam iudiciū redderetur retro nullum. Hāc limitationem tradunt Baldus *in l. licet, 24. num. 6. C. de Proc.* Alexander *in l. quidam consulebant, 57. nu. 21. ff. de re iud.* Socinus *in d. l. si conuenerit, num. 28. in fine*, Decius *nu. 26. & in d. c. 1. nu. 183. cum seq.* Aliàs limitationes vide apud Felynum *in d. c. inter Monasterium, ex num. 5. de re iud.*

997 Quod ad cæteros actus iudiciales positiuos citra litis contestationem pertinet, si quis petat copiam libelli non videtur in Iudicem consentire, neq; prorogat iurisdictionem eius, *l. non videtur, 33. ff. de re iud.* vbi omnes. Imò potius videtur petere, vt deliberet, *vt in l. 1. ff. de edendo, & in Auth. offeratur, C. de litis contestat.* & notat Bartolus *in d. l. si conuenerit, num. 2.* Oroscius *num. 10.* Cagnolus *nu. 18.* idem Bartolus *in d. l. quidam consulebant, numer. 10.* Imola *num. 18.* Alexander *num. 24.* Butrius *in d. cap. P. & G. num. 21.* Imola *ibidem numer. 110. de offic. delegat.* Panormitanus *in d. cap. inter Monasterium, numer. 6. & 9.* Felynus *nu. 9.* Maranta *in praxi, d. distinct. 12. numer. 11.* Item nec per satisdationem de iudicio sisti, quia in illa subintelligitur conditio, nisi Iudex postea ex legitima causa declinaretur, aut recusaretur. vt notat Bartolus *in d. l. si conuenerit, num. 2.* Romanus ibi *numer. 1.* & cæteri modo relati ex textu *in Auth. offeratur, C. de litis contestat.* & Fulgosius *in eadem l. si conuenerit, nu. 12. vers. quarta limitatio est*, vbi limitat. Item nec per satisdationem de re iudicando soluendo, vt notat idem Bartolus *in l. vir bonus, 18. num. 4. ff. iud. solu.* Socinus *in d. l. si conuenerit, num. 29.* Oroscius *nu. 9.* Cagnolus *num. 18.* Imola *in d. l. quidam consulebant, 57. nu. 19.* Alexander *num. 24.* qui limitant, Addendi sunt Marianus Socinus *in d. cap. significasti, num. 47. de foro compet.*

Marsilius *sing. 227. per dationem*, Menoch. *de præsumptionibus, lib. 2. de præsumpt. 19. ex num. 7.* Decianus *tractat. crimin. libr. 4. cap. 23. n. 19.* Tuscus *liter. P. conclus. 926. nu. 10.* Nec per confessionem rei coram incompetenti prorogatur iurisdictio, neque inducitur tacitus consensus, & subiectio, seù submissio, quia nō spontè sed compulsus illam videtur facere, docet Fulgosius *in d. l. si conuenerit, nu. 15. in fin. vers. vigesimaquinta*, Socinus *consil. 108. numer. 20. vol. 4.* qui probat optimis rationibus, Maranta *in praxi, 4. part. d. distinct. 12. nu. 13.* Farinacius *in praxi, q. 7. numer. 4. vers. sublimitando*, Auendañus *respons. 40. nu. 6. vers. secus verò*, Bossius *titul. de foro comp. num. 179.* Decianus *d. cap. 23. num. 15. & nu. 16.* omnino videndus, tametsi contra sentiat Gregorius *in leg. 15. tit. 1. p. 7. gl. 2.* & Angelus *in l. 1. n. 3. ff. de confessis*, Angelus Aretinus *de maleficijs, verb. comparuerunt dicti inquisiti, et confitentur totum, numer. 4. et 5.*

998 Cæterùm tacitus iste consensus idoneus ad prorogationem, non semper elicitur ex actibus positiuis, sed quādoque etiam præsumitur ex negatiuis, vt ex omissione, patientia, & taciturnitate: nam si partes patiantur aliquem Iudicem procedere in causa, & decernere tanquam Iudicem aliquid contra eos, nihil opponentes, neque iurisdictionem declinantes, is tacitus consensus sufficit ad inducendam prorogationem, vt probat textus in *lege sed etsi susceperit, in princip. ff. de iudic. & in leg. vltim. C. de exception.* & notat Alexander *in l. 2. nu. 12.* Iasl. *nu. 39. ff. si quis in ius vocat. non ier.* Menochius *de præsumptionibus, libr. 2. præsumpt. 19. num. 6.* Barbosa *in d. l. 1. art. 3. nu. 8.* quemadmodum ex parte Iudicis satis videtur acceptata prorogatio, si patiatur partes coram eo in iudicium venire, & actiones suas proponere, tanquam coram Iudice, vt notat idem Alexander *in d. l. si conuenerit, n. 7.* Oroscius *num. 8. ff. de iurisdict. omn. iudic.* Felinus in *cap. causam quæ, 14. num. 10. in fin. de re iudic.* Imola *in d. cap. P. & G. nu. 62. in fin. de offic. del.* Menochius *cons. 340. nu. 57. libr. 4.* Barbosa *vbi supra, num. 9.* qui *numer. 10.* reijcit sententiam contrarium sentientium.

999 Verum an iste tacitus consensus semel præstitus, & ex ista omissione, & patientia elicitus, inducat prorogationem limitatam respectu illius iudicij solum, & instantiæ, in qua adhibetur, ita vt, qui sic tacitè consensit in Iudicem, & eius iurisdictionem prorogauit, si iudicium redderetur retro nullum, aut perimeretur instantia, possit in iudicio nouo denuò inchoando dissentire, & Iudicem declinare: an verò arguat prorogationem diuturnam & durabilem, respectu causæ, etiam nouo iudicio discussæ, ex qua, qui semel Iudicem approbauit, amplius reprobare non possit, & præcluserit sibi viam, ad proponendam deinceps declinatoriam in eadem causa, tractant Baldus *in d. l. si conuenerit, 1. lect. n. 4.* Angelus *nu. 3.* Paulus *nu. 6.* Alexander *nu. 21.* Socinus *nu. 31.* Decius *in dicto cap. 1. 1. lect. ex n. 95.* Alciatus *nu. 27. & 28. de iudicijs*, Romanus *singul. 145. vltimo dico tibi*, Antonius de Mattheis *de prorogat. iurisdict. num. 12. circa finem, vers. hic venit inferendus casus*, Hippolytus Riminaldus *in repetit. cap. 1. ex nu. 79. de iudicijs*. Et communis resolutio est non præcludi viam declinatoriæ in alio iudicio, saltem in casu cōsensus taciti, qui videtur esse limitatus solum ad præsentem instantiam iudicij, & ad futurum non extendi.

1000 Oportet tandem hac in re animaduertere, quamuis ad prorogationem satis sit præsumptus consensus, qui tacitè elicitur ex prædictis actibus, seù positiuis, seù negatiuis, vt dictum est; non sat esse ad prorogationem cōsensum fictum, & interpretatiuum, inductū per legem; vnde licet contumax interpretatiuè habeatur pro consentiente, *l. de ætate, §. qui tacuit, ff. de interogat. action.* tamen iste fictus consensus non est idoneus ad inducendam prorogationem. Quare licet Iudex procedat contra non subditum absentem tanquam contumacem, & sic se gerat pro Iudice; absēs autem taceat, & se iudicio non sistat, neque compareat, allegans declinatoriam: poterit quidem procedere contra eum ad mulctam, iuxta notata *in leg. si quis ex aliena, ff. de iudicijs*; non tamen censebitur verè prorogata eius iurisdictio, & ideò alia gesta per eundem Iudicem erunt inualida, & irrita. Quod videtur probari *in l. si qui ex consensu, 7. C. de Episcop. audient.* vbi notat Baldus *num. 7.* Fulgosius *in d. l. si conuenerit, num. 12. vers. nona limitatio, cum num. 13. sequenti*, Panormitanus *in d. cap. P. & G. nu. 21. de offic. deleg.* Marianus Socinus *in d. cap. significasti, nu. 37. vers. aduerte tamen, de foro compet.* Franchus *in cap. si duobus, 7. in princ. nu. 30. de appellationib.* Iasl. *in l. 2. nu. 39. ff. si quis in ius vocat. ier.* Romanus *consil. 48. num. 1. ad fin.* Afflictis *decis. 133.* Thomas Grammaticus *vot. 27. nu. 2. & 3.* Maranta *in praxi, 4. par. d. distinct. 12. num. 16.* Follerius *in practic. criminal. 4. par. 3. par. rubr. & si confitebuntur, num. 24.* Tuscus *liter. P. conclus. 926. num. 6.* Carauita *rit. 205. nu. 5.* Surdus *decis. 26. num. 14.* Farinacius *in praxi, q. 7. num. 4. vers. sublimita secundò*, Bossius *tit. foro competent. num. 180.* Capiblancus *in pragmatic. 8. part. 1. numer. 115. & 116. de Baronibus*, Cancer *variarum resolutionum, part. 2. cap. 2. numer. 196.* Barbosa *in dicto articul. 3. ex num. 11.*

1001 Quę tamen conclusio, vt per contumaciam non inducatur prorogatio, limitanda est ex mēte prędictorum, vt procedat, quoties Iudex cognoscens de causa contumacis est ipso iure incompetēs; secus si esset incompetēs ope exceptionis, quam posset allegare reus comparens, cui competeret fori præscriptio, seù priuilegium. Nam cum per contumaciam amittatur exceptio fori declinatoria, & ei videatur renunciatum, vt dixi supra quæst. 6. sect. 7. nu. 600. cum plurimis Doctoribus, quos retuli, & ex Innocentio notat Franchus *in d. cap. si duobus, in principio, n. 29. & 30. de appellation.* semel contumax non poterit postea effugere iudicium. Hæc tamen re vera non est prorogatio iurisdictionis, cum non sit augmentum iurisdictionis Iudicis competentis, sed potius non diminutio, resultans ex amissione exceptionis, seù remotio obstaculi, vt rectè notat Baldus *in d. l. si conuenerit, in 1. lect. num. 2. in fin. ff. de iurisdict. omn. iud.* & Io. Faber *in l. si qui ex consensu, in princip. C. de Episcop. audien.* Tametsi, vt verum fatear, hæc doctrina eam difficultatem patiatur, quòd non incurritur contumacia cum Iudex est incompetens mero iure, cum citatio eiusmodi Iudicis non arctet citatum, vt rectè Follerius, vbi supra animaduertit.

1002 Si verò Iudex incompetens pronunciaret se competentem contra contumacem, qui per contumaciam redderetur inhabilis ad appellandum, non posset postea declinatoriam opponere, neque dicere iurisdictionem non esse prorogatam, vt docet Bartolus *in repet. l. ex quacunque, 2. nu. 6. ff. si quis in ius voc. non ier.* cuius doctrinam sequitur Fulgosius *in d. l. si conuenerit, nu. 12. vers. septima limitatio*, Gregorius Lopez *in l. 15. tit. 22. part. 3. gloss. 1.* Antonius de Mattheis *de prorogat. iurisdict. num. 16. vers. tertiò limitationem intellige*, Afflictis *decis. 354. nu. 15.* Barbosa *d. art. 3. n. 20.* latè examinat, & declarat Marianus *in d. cap. significasti nu. 37.* Decius *consil. 18. n. 5.* qui limitat in casu, quo iurisdictio non est prorogabilis. Hactenus de consensu tacito, ex quo inducitur prorogatio.

1003 Veniamus iam ad consensum expressum. Qui in re

indu-

indubitatum est, si litigantes expressè conueniant inter se, vt certus Iudex, cui non sunt subditi, de caussa aliqua cognoscat, ex eo cõsensu eius iurisdictionem censeri prorogatam, vt possit de ea causa cognoscere; vt continetur in textu expresso *in l. si conuenerit, 18. ff. de iurisd. omn. iudic.* isque consensus sine vllo alio adiuncto, sat est ad inducendam mero iure prorogationem, donec prorogantium voluntas mutata non fuerit, & legitimandam iurisdictionem Iudicis, in quem litigantes cõsenserunt, vt possit procedere in causa ad decretum citationis, quod est prima sententia interloquutoria, iuxta rectè notata à Ioanne de Imola *in d. l. quod ius consulebant, 57. nu. 23. ff. de re iudic.* quemadmodum egregiè adnotarunt Io. Andreas *ad Speculator lib. 3. tit. de c. vn. retent. iudic. adition. §. 1. num. 9. ad verbum conuenerit,* idem Imola *in d. cap. 9. P. & G. nu. 112. de offic. delegat.* Alexander *in d. l. si conuenerit, nu. 8. in fin.* Socinus *ibi num. 5. & nu. 27.* qui dicit communem sententiam Legistarum, & Canonistarum idem Decius *in c. 1. 1. lect. num. 146. de iudic.* Seraphinus *de priuilegijs iuramenti priuileg. 74. nu. 183.* non iure reprehensi à Barbosa *in d. artic. 3. num. 123.* qui non distingure inter prorogationem reuocabilem, & irreuocabilem, quasi ad adquirendam etiam reuocabiliter iurisdictionem in prorogantes, requiretur preter consensum, vt se iudici subijcerent, in qua eadem sententia videtur esse Antonius Faber *in rationalib. ad eandem l. si conuenerit verb. mutata voluntas,* quod est planè falsum, & contra textum *in d. l. si conuenerit.*

1004 Istu verò expresso consensu in Iudicem, cõuentione litigantium declarato, tametsi mero iure inducatur prorogatio iurisdictionis, non tamen oritur prorogatio firma, & irreuocabilis, nisi partes in eadem voluntate perseuerent: imò verò reuocabilis per pœnitentiam, vsquequo Iudex adeatur; vt probat expressè textus *in d. l. si conuenerit,* in prima sui parte, quæ statuit non esse compellendos stare conuentioni, qui conuenerunt, vt alienus Iudex adiretur, si prius quam adeatur, mutata voluntas fuerit.

1005 An autem mutatio voluntatis, quę prorogationem reuocat, & dissoluit, debeat interuenire ex vtraque parte consentiente; an verò satis sit vnius dissensus, vt euanescat cæpta prorogatio, difficultas est. In qua sunt, qui sentiant pœnitentiam illam, qua conuentio, & consensus de Iudice dissoluitur, ex vtraque parte intercedere debere, alioqui vnius partis dissensu conuentionem non dissolui, neque consensum reuocari; regulare enim esse, vt quæ duorum consensu gesta sunt, eorum dissensu retractentur: iuxta regulam textus *in §. hoc amplius, instit. quib. mod. tollit. obligat. & in l. 2. C. quando liceat ab empt. discedi.* Huius sententiæ meminit Albericus *in d. l. si conuenerit, ante nu. 1.* credens eo sensu legem accipi posse, & nullam pari difficultatem: eamque amplectitur Decius *ibidem num. 1. & cap. 1. 1. lect. num. 92.* Alciatus *ibi nu. 25. de iudicijs, & lib. 2. paradoxorum, cap. 17.* Corrasius *libr. 4. miscellan. cap. 5.* Couarruuias *in cap. quamuis pactum, 1. par. §. 4. n. 13. de pact. in 6.* Federicus Martini *de iure censuum, cap. 6. numer. 313.*

1006 Nihilominus communior, & verior sententia affirmat ex dissensu vnius & eius solius penitentia irritari, & infirmari conuentionem de Iudice inter duos priuatos factam, dum modo contingat dissensus, antequã Iudex adeatur. Ita sentiunt Cynus *in d. l. si qui ex consensu, nu. 9. C. de Episcop. audient.* Bartolus, Albericus, Baldus *in 1. lect.* Angelus, Paulus, Fulgosius, Socinus, Alexand. Iaso, Oroscius, *in leg. si conuenerit, 18. ff. de iurisdict. omn. iudic.* quibus *nu. 1.* presupponentes eam conuentionem non obligare pacisceutes, quin ab ea, antequam Iudex adeatur, possint recedere. Guido Papæ *decision. 77. num. 1.* Cuiacius *ad Africanum tract. 7. ad d. l. si conuenerit,* Antonius Faber *in rationalibus in pandect. ad eandem legem,* & Anastasius Germonius *lib. 2. animaduersionum, cap. 22.* Etenim si lex de mutata voluntate vtriusque paciscentium exponenda esset, quam potuisset habere rationem dubitandi, vt de ea re quæsitus fuisset Africanus Iurisconsultus eius legis author *in lib. 7. quæstionum?* Mouebat autem dubitandi rationem, vt rectè considerat Bartolomeus Socinus, vbi supra, quòd cum pactum illud, neque esset aduersus leges, neque aduersus bonos mores videbatur esse seruandum, & ab eo vnius pœnitentia recedi non licere *leg. iurisgentium, 7. §. ait Prętor, ff. de pact. l. sicut, C. de action. & oblig.*

1007 Rationes verò decidendi eius legis diuersas reddunt Doctores, vt sentiunt diuersis sensibus esse accipiendam. Etenim qui credunt speciale esse in pacto de iurisdictione proroganda, vt vnius dissensu dissoluatur, inter quos sunt Socinus *in d. ind. l. si conuenerit,* Ias. *nu. 1.* Cagnolus *nu. 29.* rationes decidẽdi dicunt esse. Primò, quia hoc pactum versatur circa iurisdictionem, quæ publici iuris est, *l. 1. §. huius studij, ff. de iustit. & iur.* & ideò non subiecta pactis priuatorum, *d. l. iurisgentium, 7. §. si paciscar, et §. & generaliter, l. ius publicum, 39. ff. de pactis, leg. priuatorum, C. de iurisdiction. omn. iudic. cap. si diligenti, 12.* vbi glossa prima optima *de foro competent.* Inde fit, vt hoc pactum sit minus efficax, quam cætera, & non solùm non producat actionem, quod omnibus nudis commune est, *dicto l. iurisgentium, §. sed cum nulla, in fine:* sed neque exceptionem, quod est peculiare. Secundò, quia durissimum est quem inuitum coram suspecto Iudice litigare, *l. apertissimi, C. de iudic.* Tertiò quia per hanc penitentiam recurritur ad ius commune, idest ad iurisdictionem ordinariam, quę fauorabilis est, atque ita facili negotio res reuertitur in suam pristinam naturam, *leg. si vnus, 27. §. pactus ne peteret, vers. quod et in specie, ff. de pactis.* Quartò addit Antonius Faber *in prædictam lege si conuenerit, in rationalibus,* competens Magistratus iurisdictionem habet in inuitum, *l. inter stipulantem, 83. §. si stycum, ff. de verbor. obligat. l. nemo, C. de iurisdiction. omn. iudic.:* sed qui est incompetens non potest habere nisi in volentem, *leg. si quis filio, 6. §. quid si quis, ff. de iniusto, rupto irritoque fact. testament.* volens autem intelligitur, non qui voluit, sed qui vult eo precisè tempore, quo exercetur primus actus iurisdictionis. Quod idem dixerat Iulius Pacius *legum conciliatarum cent. 1. ex tit. de iurisdictione, q. 60.*

1008 Ripa tamen *in cap. 1. num. 48. de iudicijs:* has & alias rationes reijcit, & impugnat, quamuis ipsa nullam reddat. Hæc autem interpretatio ideò displicet Petro Barbosæ *in dicto articul. 3. numer. 85.* quia in ea recurritur ad specialitatem; quod Glossa *in leg. filium, quem habentem, verb. hæreditaria parte prędij, in principio, C. famil. hercisc.* vocat refugium miserorum. Sed non puto censeri refugium miserorum recursus ad specialitatem, cum redditur specialitatis ratio; quemadmodum in hoc casu reddunt Doctores, & ego in has rationes decidendi magis inclino.

1009 Ex quibus decidendi rationibus colligitur, decisionem *dicto lege si conuenerit,* amphandam esse, vt procedat, non solùm cùm consensus in Iudicem continet pactum nudum, sed etiam si contineat stipulationem, & pœnam: nam nihilominus poterit à contractu impunè recedi, quia cum lex vtatur generali conuentionis verbo, quod

comprahendit tàm pactum, quàm stipulationem, *l. 1. §. conuentio, ff. de pactis*, & sub eodem verbo generali pœnitētiam permittat, & recessum à priori voluntate antequam Iudex adeatur, quod sit lege permittente, pœnam non meretur, *l. Gracchus, C. ad leg. Iul. de adulterijs*; & in hoc conuentionis genere id voluit lex esse speciale, ob id, quod versetur circa iurisdictionem, quæ vtpotè ad ius publicum spectans priuatorum pactis subdita non est, vt probaui num. 1007. antecedenti. Est autem regula non valere stipulationem interpositam de his, pro quibus pacisci, non licet, *dict. l. iurisgentium, §. & generaliter, versicul. & si stipulatio, ff. de pactis*. Similiter idem dicendum erit, attento iure Canonico, & Regio Castellæ, iuxta quæ regulariter actio datur ex pacto nudo, *cap. 1. cap. 3. de pactis, l. 2. titul. 16. libr. 5. recopilation.* non esse dandam nihilominùs actionem ad interesse, aut pœnam ex hac conuentione; quoniam ex eo ineam illa mutationem voluntatis permittit, ne omninò priuatorum pactionibus, attinentia ad iurisdictionem subijciat, ob quam eandem rationem, neque ex pacto orietur exceptio mutata voluntate, quemadmodum neque ex stipulatione actio efficax, quoniam mutata voluntate, & pactum, & stipulatio redduntur omninò inefficacia.

1010 Verùm Bartolus *in d. l. si conuenerit*, Albericus, Fulgosius, & Paulus ibidem, omnes *num. 1.* Butrius *in cap. 1. num. 37. 38. & 39.* Zabarella *num. 5.* Panormitanus *nu. 20. de iudicijs* Io. Imola *in dicto cap. P. & G. numer. 106. de offic. delegat.* Marianus Socinus *in dicto cap. significasti, num. 46. de foro competent.* Cuiacius *tractat. 7. ad Africanum ad eandem leg. si conuenerit*, Iulius Pacius *legum conciliatarum, centur. 1. tit. de iurisdictione, dict. quæst. 60.* Fachineus *libr. 1. controuersiarum, cap. 61.* Guttierez *de iurament. confirm. 1. par. cap. 58. num. 2.* Barbosa *d. art. 3. nu. 87. & 88* Additio Ferretti *ad Guidonem Papæ decis. 77.* existimant textum *in d. l. si conuenerit*, esse interpretandum, vt agat solùm de pacto nudo, & cum ex pacto nudo non detur actio, *d. l. iurisgentium, §. sed cum nulla, ff. de pactis*, non discedendo à communibus regulis iuris, neque recurrendo ad specialitatem, dicitur in eo textu neminem compelli eiusmodi conuentioni stare mutata voluntate, quod regulare est in quouis pacto nudo, non speciale in pacto de iurisdictione proroganda. Quare in hoc casu nonnulli Doctores non rectè vtuntur nomine pœnitētiæ, quod cadit solùm propriè in contractibus innominatos qui producunt actionem, *l. naturalis, ff. de præscript. verb.* à quibus re integra pœnitentia receditur, *leg. si pecuniam. 5. in principio, ff. de condictione causa data*: at cum ex pacto nudo actio non oriatur, *dict. §. sed cum nulla*, pœnitentiæ verbum in eo non rectè cadit, iuxta Glossam *in l. si cum fundum, 37. verb. possideret, ff. de pactis*. Incidit tamen in hac interpretatione illa difficultas quoniam si generale est, vt ex pacto nudo actio non oriatur, & nemo illi stare compellatur, nulla videtur fuisse ratio dubitandi, *in dict. l. si conuenerit*,

1011 Quidquid sit, illud est indubitatum, pactum de proroganda iurisdictione non esse eius naturæ, vt ab eo recedi non possit mutata voluntate, nisi quid aliud eidem superaddatur, quo reddatur firmum, efficax, & irretractabile, vt planè probat textus *in dict. leg. si conuenerit*.

1012 Ex hic vsque dictis infertur, cum ad prorogationem sit necessarius consensus, ea omnia quæ consensui aduersantur, repugnare prorogationi, eamque tollere. Quæ inter alia prorogationis impedimenta enumerat Cynus *in l. si qui ex consensu, nu. 10. Cod. de Episcop. audient.* Didacus Perez *in l. 1. titul. 4. libr. 3. ordinamenti, versic. error, col. mihi 890.*

1013 In primis error, vt impedit consensum, impedit prorogationem, *l. si per errorem, 15.* vbi communiter interpretes. *ff. de iurisdictione omnium Iudicum, l. consensisse, 2. in principio, ff. de iudicijs, l. 15. titul. 22. part. 3.* & ibi Glossa secunda, & Glossa tertia *in l. 15. titul. 1. part. 7.* Error enim consensum tollit, & nihil tàm contrarium consensui, quàm error, *l. cum testament. cum l. consequenti*, vbi notat Bartolus *ff. de iuris, & fact. ignor.* vbi dicitur: *voluntatem, & consensum errantis nullum esse*. Nihil quippe volitum est, quin præcognitum, iuxta Philosophorum axioma, quod assumit Baldus *in l. certi iuris, num. 2. C. de locato, & in l. quæ fortuitis, num. 2. C. de pignorat. action.* & ideò errorem consensui repugnare docent vnanimi consensu Philosophi post Aristotelem, *lib. 3. moralium ad Nichomacum, cap. 1. & 2.* quem commemoraui supra *num. 366.* & Theologi post Magistrum sententiarum *in quart. distinct. 30.* Diuus Thomas *prima secundæ, quæst. 6. artic. 8.* Sanchez *de matrimonio, libr. 7. disputat. 18. ex num. 1.* Cardinal. Tuscus *litera C. conclusione 754.* & in proposito tradunt Marianus Socinus *in dicto cap. significasti, numer. 38. de foro compet.* Bartholomeus Socinus *regul. 265.* qui adijcit *15. limitationes, aliàs litera I. regul. 38.* idem Card. Tuscus *litera P. conclus. 926. nu. 12. & 13.* Duenas *regul. 257.* Maranta *in praxi quarta parte, dicta distinct. 12. nu. 21.* Decianus *tract. crimin. lib. 4. cap. 23. nu. 13.* Antonius de Matthæis *de prorogat. iurisdict. nu. 16. vers. tertiò limitatur*, Iulius Pacius *legum conciliatarum, d. cent. 1. ex tit. de iurisdictione, q. 59.* Barbosa *d. art. 3. ex nu. 21.* qui rectè extendit eandē conclusionem, vt similiter ac error, dubitatio prorogationem impediat, & vbi interuenit dubitatio excludatur consensus ad prorogationem necessarius, ex Bartolo, Baldo, Paulo: notat etiam Decianus *d. nu. 13.* Et procedit, siuè erret vtraque pars, siuè altera tantùm, siuè error cōtingat ante, siue post litem contestatam, siuè sit error iuris, siuè facti, vt docet Glossa *in d. l. si per errorem, verb. qui errant*, Didacus Perez *in d. l. 1. tit. 4. lib. 3. ordinamenti, col. 890. vers. error*, & Barbosa *vbi supra, d. art. 3. nu. 21. & 23.* quidquid contrarium de errore iuris sentiat Isernia *in cōstitut. statuimus, in fine de offic. Magistr. Iustitiar.* & ibidem Afflictis *num. 44.* illum sequutus. Nam confessus, qui efficitur ex errore iuris, iuxta *l. non fatetur, ff. de confess.* est interpretatiuus, qui non satis est ad prorogationem, vt superius animaduerti num. 1000. Cæterum consensum, tum expressum, tùm præsumptum, & tacitum, tollit planè error iuris, & ex consequenti impedit prorogationem. Errorem autem, & ignorantiam in dubio præsumi, si quis in Iudicem non suum consentiat, notant Speculat. *lib. 2. tit. de compet. Iudic. addition. §. 1. num. 7. vers. sed nunquid*, Iaso *in d. l. si per errorem, num. 10.* Socinus *cons. 108. numer. 20. lib. 4.* Natta *cons. 82. numer. 12. & 13. lib. 1.* Menochius *de præsumptionibus, lib. 2. præsump. 19. num. 12.* Tuscus *liter. P. concl. 926. num. 14.* Giurba *cons. 77. num. 25.* quorum doctrinam, examinat, declarat, & prosequitur Barbosa *d. art. 3. ex num. 26.* omninò videndus, & approbat Syntagma communium opinionum *lib. 3. tit. 11. num. 116.*

1014 Secundò, etiam consensum impedit violentia, & coactio, quæ eatenus impedimento est prorogationi. Quare si per vim, & metum, quis compellatur, aut in Iudicem consentire, aut actum facere, quo eius se iurisdictioni subijciat, nulla erit prorogatio, neque Iudex adquiret iurisdictionem aliquā in prorogantem. Ita probat textus *in l. 2. in princip. ff. de iudicijs, & in l. si qui ex consensu, 8. C. de Episcop. audient.* iuxta interpretationem Gloss. ibi, *scho-*

lio. vltimo, & in l. 15. tit. 22. p. 3. ex quibus receptum eſt, metu irritari ipſo iure prorogationē iuriſdictioni. Notat Paulus in l. in criminali, nu. 7. C. de iuriſdict. omn. iudic. Imola in d. cap. P. & G. num. 58. de offic. deleg. Rolandus à Valle conſ. 2. nu. 85. & 86. volum. 1. & conſ. 57. ex nu. 53. vol. 3. Antonius de Mattheis de prorogat. iuriſdict. num. 16. verſ. quintò principaliter limitatur. Decianus tract. crimin. libr. 4. cap. 23. num. 14. Sarmiento de redditib. eccleſiaſt. 1. par. cap. 4. num. 8. Antonius Faber in rationalibus ad l. 2. in princip. verb. viribus præturæ compulſus, ff. de iudicijs, Balthaſſar Mogollon tract. de ijs, quæ vi, metuſuè cauſa fiunt, cap. 9. num. 18. Et cum regulare ſit geſta per metum mero iure valere, tametſi reſcindenda ſint per reſtitutionem, ſeù actionem, quod metus cauſa, l. ſi mulier, 21. §. ſi metu, ff. de eo, quod met. cauſ. Sanchez de matrimonio, libr. 4. diſput. 8. ex num. 4. qui refert omnes: tamen ſpeciale eſſe in proroganda iuriſdictione, vt prorogationem metus ipſo iure nullam reddat, ſenſit Gloſſa prima circa finem in cap. Abbas, 2. de ijs, quæ vi, vbi Panormitanus nu. 12. & in d. cap. P. & G. num. 22. in fine, & ibi Imolam nu. 59. item Gloſſa in d. l. ſi mulier, 21. §. ſi dos, verb. vlla eſſe, in fine ſcholij, & in l. 1. §. vltimo, in verb. non valet, ff. de auctor. tut. Bartolus in l. 2. ante num. 1. ff. de iud. Baldus in d. l. ſi qui ex conſenſu, num. 7. Marianus in d. cap. ſignificaſti, num. 39. Barboſa in l. 1. art. 3. nu. 45. ff. de iudic. Et vniuerſim ſi quis per metum alium in ſuperiorem recognoſcat, recognitionem ipſo iure nullam eſſe, neque quæri iuriſdictionem metum inferenti, ſentit idem Bartolus in tract. de tirania, num. 14. Panormitanus in cap. licet de vitanda, 6. num. 13. de elect. & conſ. 3. n. 5. verſ. videntur autem, 2. par. conferunt, quæ tradit Decius conſ. 690. num. 14. cum ſeqq.

1015 Vt verum fatear, communem iſtam ſententiam non videtur omnis vrgenter probare textus in d. l. 2. in princ. ff. de iudicijs; cui facilè poſſet reſponderi, eum, de quo ibi, viribus præturæ compulſum pati, non agere, ac per conſequens, nullum in ea paſſione eius conſenſum interceſſiſſe, ſiue tacitum, ſiue expreſſum, ex quo etiam mero iure induci poſſit prorogatio. Ex actibus enim conſiſtentibus in paſſione nullus inducitur conſenſus; notat Innocentius in cap. olim, 17. nu. 2. de reſtitut. ſpoliator. Antonius Butrius in cap. gratum, 20. num. 31. verſ. nota limitationem, de offic. delegat. Imola ibidem, nu. 16. Felynus in cap. cum M. Ferrarieſis, 9. numer. 80. in fin. de conſtitut. At ſi feciſſet aliquid, & conſenſiſſet, quamuis conſenſu coacto, valuiſſet ſaltem mero iure prorogatio, licet veniret reſcindenda per actionem, quod metus cauſa, vt valet ſuſceptio iudicij, ad quam Prætor compullerat, in l. interdum, 5. ff. quod falſ. tut. auctor. ad quam reſcindendam reſtitutione opus fuit, atque ita nihil in hoc articulo reperiri ſpeciale, aut extraordinarium, ſed obſeruandam eſſe communem regulam, vt valeant mero iure, quæ metu geſta ſunt, iuxta textum in d. l. ſi mulier, §. ſi metu.

1016 Aliquid tamen dandum eſt communi perſuaſioni, cui tametſi aduerſari videatur textus in d. l. 2. in principio, dum verbum, reſiſtere, ibi poſitum, ſignificat factam à Prætore vim aliquā expulſiuam, ablatiuam, aut inquietatiuam, quibus reſiſti ſolet; & qui reſiſtit agit, qui verò vincitur, & patitur, nihil agit; atque ideò eas ſuſtinet ſine conſenſu aliquo ex parte ſua, ex quo poſſit etiam mero iure inferri prorogatio; tamen idem textus eidem ex alia parte fauet, dum adiungit verbum, viribus præturæ compulſus eſt, quod ſignificat vim compulſiuam, qua quis compellitur facere, quod ſpontè aliàs minimè eſſet facturus; ſignificat igitur Vlpianus, metu præturæ compulſum eum, de quo agit, actum aliquem, tametſi coactum feciſſe, quo conſentire in Iudicem viſus ſit, quæ vis in alijs caſibus regulariter locum facit actioni, quod metus cauſa, vt adnotauit Menochius in præludijs, de recuper. poſſeſſ. num. 41. Caballus reſolut. criminal. cent. 1. caſu 95. num. 10. cum ſeqq. in hoc verò ſpeciali prorogationis de quo agimus, reddit actum merò iure nullum, iuxta communem interpretum placitum.

1017 Neque obſtat textus in d. l. interdum, nam Gloſſa ibi, verb. reſtitutio, Reſpondet, rationem diuerſitatis in illo caſu eſſe, quod ibi agatur de Iudice ſuo proprio, & competenti illius, qui compulſus eſt, qui per iuriſdictionem innatam, & propriam compulit; verum in d. l. 2. ff. de iudic. agitur de Iudice alieno, qui per metum, & compulſionem volebat iuriſdictionem adquirere; quam ſolutionem Gloſſæ approbat Baldus in d. l. 2. in princ. 1. lect. num. 3. Albericus nu. 2. Angelus num. 2. Paulus nu. 8. Antonius de Mattheis de prorogat. iuriſdict. num. 16. verſ. redeundo tametſi minus placeat Petro Barboſa in d. art. 3. nu. 49. qui tamen poſt nu. 57. & 58. vel inuitus deſcendit in eandem ſententiam.

1018 Specialitatis autem rationem, cur in hoc caſu metus ipſo iure vitiet prorogationem, reddit Antonius Faber in rationalibus, ad prædictam l. 2. quoniam quemadmodū res digna eſt Prætore, & alio quolibet Magiſtratu, propriam iuriſdictionem tueri, ac pœnali quoque ſi opus ſit iudicio defendere, l. 1. ff. ſi quis iusdicen. non obtemper. ita nihil indignius, quam ſi aliquid per vim, aut iniuriam faciat, præſertim ad vindicandam ſibi, & arrogandam iuriſdictionem, quam nō habeat, cum ad eius officium maximè pertineat vim, & iniuriam, quæ ab alijs fiat coercere; l. vltim. in fin. ff. quod met. cauſ. l. non eſt ſingulis, 176. ff. de regul. iur. potuit adiungere, l. meminerint, C. vnde vi. Quo eodē recurrit ratio, quā reddit Fortunius Garcia tract. de vltimo fine iuris num. 423. & 424. tom. 1. tractat. qui tamen præteritam ſupplet. Nam cum hæc ratio ſolum procedat in caſu, quo Iudex compellit litigantes, de quo dumtaxat agit textus in d. l. 2. non verò vbi metus à priuato illatus eſt, quo compellatur litigans in Iudicem non ſuum conſentire, addit ille etiam in hoc caſu prorogationem nullam eſſe. Quoniam cum Prætor promittat ſe per metum geſta, rata non habiturum referens ſe ad iudicia, l. 1. ff. quod met. cauſ. ideſt ea, quæ inuenerit metu eſſe facta non obſeruaturum, nec ex illis iudicium daturum, poſtulat recta ratio, vt ſi metus in ipſis iudicialibus inferatur, actus non valeat. Etenim ſi cæterorum metu geſtorum Prætor cum ad iudicium acceditur nullam rationem habet; quæ ad iudiciō pertinent, ſi metus interueniat irritabuntur, quaſi iudiciū, quod valida infirmat, in ſe liberius, & purius ab omni vi, & metu eſſe debeat. Hæc ferè Fortunius d. n. 424. addit Barboſa in d. art. 3. ex num. 50. cum Iudex cogit prorogare litigantes iuriſdictionem ſuam in effectu iubet ſe fieri Iudicem, quod lege Iulia de iudicijs erat prohibitum, l. ſed etſi in ſeruum, 9. §. ſi quis Iudex, ff. de recept. arbitr. l. Prætor, 4. ff. de offic. Prætor, leg. Præſes, 5. ff. de offic. Præſid. l. Prætor, 4. ff. de tutor. & curator. datis ab his. Cuius legis Iuliæ iudiciariæ meminerunt Gellius libr. 14. noct. attic. cap. 2. Macrobius lib. 1. ſaturnaliorum, cap. 10. Duarenus in tit. de iudicijs, ſub. rubr. de varijs iudiciorum præceptis, Cuiacius ad l. 1. & 2. ff. de iudic. & Caluinus de legibus Romanis. Lege autem prohibente nulla poteſt quæri iuriſdictio metū inferenti, l. non dubium, C. de legibus. Imò vero etiam ſi non Iudex, ſed alius metum inferat, quò in Iudicem conſentiatur non valebit prorogatio, l. ſi qui ex conſenſu, iuncta Gloſſa vltima ibi C. de Epiſcop. audient. quoniam Iudex ipſe, qui poſtea ratum habet

gentio, §. *si pacifcar*, §. *& generaliter*, *in Verf. etsi stipulatio*, *ff. de pact. l. illud*, 5. *in princ. & in* §. 1. *ff. de pact. dotalib.* Cæteras rationes referunt Socinus, Decius, & Alciatus.

1023 Qui verò existimant prædictam *l. si conuenerit*, dumtaxat agere de conuentione pacto nudo facta, (quorum sententiam retuli supra num. 1010.) dicunt si pacto nudo de proroganda iurisdictione accedat confirmans stipulatio, vel vestimentum contractus cohærentis, teneri eum, qui voluntatem mutauerit ad interesse, ad quod petendum ex stipulatione, vel pacto vestito cohærentis contractus actio quæritur. Imò vero ex pacto nudo quæri exceptionem, tametsi actio non competat, *d. §. sed cum nulla*, quæ poterit etiam vtilis esse, vt expendit Barbosa *in d. l.* 1. *art.* 3. *ex numer.* 95. *ad* 97. *ff. de iudic.* & proinde partes tenebuntur stare conuentioni causatiuè, quamuis non præcisè. Ita sentiunt Bartolus *in d. l. si conuenerit, nu.* 4. Albericus *ante num.* 1. Baldus *in* 2. *lectur. nu.* 2. Angelus *nu.* 3. Paulus *nu.* 2. Fulgosius *num.* 11. Alexander *nu.* 3. Decius *nu.* 10. Ias. *num.* 27. Oroscius *num.* 2. *&* 6. Speculator *lib.* 2. *tit. de compet. Iudic. adit.* §. 1. *num.* 19. Butrius *in cap.* 1. *nu.* 37. Panormitanus *nu.* 20. Decius 1. *lectur. num.* 111. *&* 214. *in fine*, Ripa *nu.* 55. *de iudicijs*, Marianus *in d. cap. significasti, nu.* 46. *vers. tertia opinio de foro competent.* Gutierrez *de iurament. confirmat.* 1. *par. cap.* 28. *nu.* 4. Cartarius *decis.* 6. *num.* 7. *&* 8. Barbosa *d. artic.* 3. *ex nu.* 99. *& in l. hæres absens*, 19. §. *proinde*, *ex nu.* 48. *ff. de iudic.* Et probatur ex *l. diem proferre*, 27. §. *final. ff. de recept. arbitr.* Deinde quoniam regulare est stipulationem valere, & à contractu non recedi inuito altero ex contrahentibus, *l. sicut, C. de actio. & obligat. l. ex placito, C. de rer. permut.* in hoc autem casu nihil inuenitur speciale, quoniam *d. l. si conuenerit*, agit de pacto nudo, non de stipulatione, vt expendimus supra, dicto numer. 140. Cæteras rationes referunt Doctores.

1024 Ex qua posteriori sententia infertur primò, cum de iure canonico ex pacto nudo oriatur actio, *capit.* 1. *de pactis*, idem quod dictum est de prorogatione iurisdictionis per stipulationem facta, vt ex ea possit agi ad interesse, si non impleatur, dicendum esse de progatione per nudum pactum, attento eodem iure canonico. Qua ratione iuxta idem ius Pontificium non habere locum, & limitandam esse, *d. l. si conuenerit*, tradunt Fulgosius *ad eam, num.* 15. *vers. vigesimasecunda*, Alexander *num.* 5. Decius *num.* 17. tametsi non firmiter, Socinus *num.* 24. *&* 25. Ias. *num.* 28. Oroscius *num.* 2. *&* 3. Marianus *in d. cap. significasti*, *nu.* 46. *vers. tertia opinio*, idem Decius *in cap.* 1. 1. *lect. nu.* 110. *&* 116. *de iudic.* Couarruuias *in capit. quamuis pactum*, 1. *par.* §. 4. *num.* 13. *de pactis in sexto*, & Gutierrez *de iurament. confirmat.* 1. *par. d. cap.* 28. *nu.* 5.

1025 Secundo infertur, idem prorsus ob similem rationem dicendum esse, attento iure Castellæ: nam cum eo iure ex nudo pacto detur actio, *l.* 2. *titul.* 16. *lib.* 5. *recopil.* non procedet iuxta illud decisio, *d. l. si conuenerit*, neque licebit impunè pœnitere post factam nudo pacto prorogationem, quin possit pars, cuius interest, agere ad interesse, vel pœnam pacto contentam aduersus alteram, quæ pactum non seruauerit, vt obseruat, Oroscius *vbi supra, num.* 3. & Gutierrez *d. cap.* 28. *num.* 5.

1026 Si verò inter has oppositas sententias nostrum iudicium expectas, censemus vtramque esse satis verisimilem, & sustineri posse, & vtriusque fundamentis satisfaciunt ex vtraque parte Socinus, & Decius supra relati, qui vtramque sententiam probabilem iudicant, & ferè ad æquilibrium rem reducunt, nisi quod in priorem ego magis inclino.

1027 Retenta tamen posteriori sententia, quæ proculdubio est magis communis, an interesse commissum ob non impletam promissionem possit peti apud Iudicem prorogatum, à cuius iurisdictione per dissensum recessum est; disputant, & declarant Barbosa *in d. artic.* 3. *nu.* 103. *cum seqq.* qui post Gulielmum, Albericum, Iacobum, Antonium, Panormitanum, Imolam, Decium, & Antonium de Mattheis, affirmat, & Marianus *in d. cap. significasti, nu.* 46. *vers. sed circa prædicta*, Ripaq; *in cap.* 1. *nu.* 56. *de iudicijs*, qui negant verosimilius iudicio meo.

1028 Et an idem dicendum sit de pœna, quod de interesse dicitur, negat Barbosa *vbi supra, ex nu.* 109. reddens rationem discriminis.

1029 Ex prædictis colligitur primò, quid dicendum sit, vbi in contractu adijcitur pactum à contrahentibus, vel in instrumento clausula, quod reus possit vbicunque conueniri, vel vbicunque reperiatur conueniri, & an per hoc pactum, & clausulam censenda sit facta prorogatio efficax, & irreuocabilis iurisdictionis Iudicis loci, vbi reus inuentus fuerit, qui possit virtute eius de causa cognosceret, & non possit declinari. Et dicendum est ex hoc pacto vel clausula iudici mero iure prorogationem Iudicis cuiuscunque loci, vbi reus fuerit inuentus, & re vera reddi competentem, & legitimum, reuocabiliter tamen, nam ab ea prorogatione mutata voluntate, licet contrahentibus recedere antequam Iudex adeatur, vel antequam superaddatur aliquid, quo ipsi contrahentes Iudici se subijciant quo reddatur prorogatio efficax, & irreuocabilis iuxta textum *in d. l.* 2. *&* 2. *ff. de iudicijs.* Nam etiam si verbotenus dicant se subijcere, & submittere vni, vel omnibus Iudicibus, hæc verbalis subiectio, & extraiudicialis submissio, nihil aliud operatur, quam expressus in Iudicem consensus, à quo per pœnitentiam mutata volũtate receditur, & quo non obstante à Iudice opposita exceptione fori declinatoria discendi potest. Ita docent Bartolus *in l. non vtique*, 3. §. *si quis ita, nu.* 3. *ff. de eo quod certo loco, & in d. l. si conuenerit. nu.* 4. *ff. de iurisdict. omn. Iudic.* vbi Fulgosius *num.* 11. Alexander *nu.* 17. Socinus *nu.* 15. Romanus *nu.* 2. Ias. *nu.* 36. *&* 37. Decius *num.* 29. 30. *&* 31. Oroscius *nu.* 6. Angelus *in l. cum res.* 49. *nu.* 2. *ff. de legat.* 1. Marianus Socinus *in cap. dilecti, num.* 30. *de foro competenti*, idem Decius *in cap.* 1. 1. *lectur. num.* 169. Ripa *ibi nu.* 73. *de iudicijs*, Speculator *lib.* 1. *tit. de compet. Iudic. adition.* §. 1. *nu.* 18. *&* 19. vbi Io. Andreas *ad verbum, Bononiæ*, *& nu.* 20. *in fine*, *& nu.* 21. Baldus ibidem *in additionibus*, *vers. sub tribus modis*, Cartarius *decis.* 6. *num.* 5. Gratianus *decis.* 180. *in additione, nu.* 9. *&* 10. Minsingerius *singular. obseruation. centur.* 1. *obseruat.* 88. *num.* 1. *&* 2. Rodericus Suarez *in l. post rem*; *ff. de re iudicat. in declaratione l. Regni.* §. *circa Iudicum, seu quæstione* 5. *nu.* 18. Cardin. Tuscus *liter. C. conclus.* 294. *ex num.* 15. *& liter. F. conclus.* 437. *numer.* 8. *&* 9. *& conclus.* 438. *num.* 5. Peregrinus *de fideicommissis*, *artic.* 53. *num.* 4. Fedcricus Martini *de iure censuum, capit.* 6. *ex num.* 320. *ad* 322. *& num.* 332. Riccius *collect.* 750.

1030 Secundo colligitur, quid dicendum sit, cum quis adijcit instrumento clausulam, vel contractui pactum, quo promittat se responsurum coram quocunque Iudice, & in quocunque loco, quem actor elegerit. Nam si dicat simpliciter, *respondere*, vt significet idem quod litigare, idem dicendum erit de hoc pacto, quod de præcedenti, cum verba idem prorsus significent, & pactum sit in substantia idem, notat Barbosa *in d. l.* 1. *artic.* 3. *ex num.* 29. *ff. de iudicijs*, cum alijs, quos refert. Si verò dicat, se responsurum de pecunia, quod verbum indicat obligare

se

ſe contrahentem ad ſolutionem, & eo ſenſu accipi verbum, *reſpondere*, animaduertit Paulus *in dicta leg. ſi conuenerit, num. 5.* Socinus *num. 15. ff. de iuriſdict. omn. Iudic.* Decius *in l. ſi quis in conſcribendo, num. 22. C. de pactis*, Felynus *in cap. 1. num. 7. de iudicijs*, Barboſa latè *in d. l. 1. art. 3. ex num. 227. ad finem articuli, ff. de iudicijs*, vel alijs indicijs colligitur verbum *reſpondere*, accipi pro ſoluere, ſeù ſatisfacere; idem dicendum erit, quod de promiſſione de ſoluendo vbique locorum, & ſolutione deſtinata in omnia loca, diximus latè agentes ſupra quæſt. 4. ex nu. 253. atque ad hunc locum, qua ex parte ad eum pertinet, reſeruauimus num. 258.

1031 Tertiò tandem colligitur deciſionem *d. l. ſi conuenerit*, quæ loquitur in caſu pacti nudi, extendendam, & ampliandam eſſe ad caſum pacti cohærentia contractus veſtiti vel ſtipulationis contractæ, vt illis etiam caſibus, tametſi prorogatio mero iure valeat, dùm prorogantium voluntas eadem perſeuerauerit, atque item fortaſſis valeat, vt committi poſſit ſtipulatio ad intereſſe, ſi non impleatur; nihilominus poſſint partes mutata voluntate Iudicem, in quem conſenſerunt, declinare, forique præſcriptionem, ſeù exceptionem declinatoriam opponere, & prorogationem retractare.

1032 Hæc tamen concluſio, ſeù deciſio *d. leg. ſi conuenerit*, primò limitanda eſt, ſi conſenſui in Iudicem ſeù prorogationi adhibeatur iuramentum nam eo adhibito prorogatio redditur efficax, & irreuocabilis, & nõ poterit iurãs à conuẽtione recedere. Ita ſentiunt Ancharanus *conſ. 19. in auxilium veritatis, num. 4. verſ. dixi tertiò, & num. 5.* Felynus *in cap. 1. num. 6.* Decius *ibi 1. lect. nu. 127. cum ſeqq.* Ripa *ex nu. 57.* Alciatus *nu. 30. de iudicijs*, Angelus *in d. l. ſi conuenerit, num. 1.* Paulus *nu. 2.* Alexander *nu. 2.* Fulgoſius *nu. 12.* Decius *ex nu. 3.* Socinus *nu. 7.* Iaſo *nu. 6.* Oroſcius *nu. 8.* Guido Papæ *deciſ. 77.* Franciſcus Marcus *deciſ. 276. nu. 5. par. 1.* Couarruuias *in cap. quamuis pact. 1. par. §. 4. num. 12. cum ſeqq. de pact. in 6. & in practic. cap. 10. num. 6.* Ant. Gabriel *lib. 2. communium, tit. de iureiurando, concl. 9. num. 12.* Guttierrez *de iuram. confirm. 3. par. cap. 16. num. 5. & 6. & 1. par. cap. 28. nu. 9.* Ant. de Mattheis *de prorogat. iuriſdict. num. 12. verſ. dùm ſecundò.* Natta *conſ. 426. nu. 23. tom. 2.* Fachineus *lib. 1. controuerſiarum, cap. 61.* Seraphinus *de priuilegijs iuramenti, priuileg. 74. ex num. 165. ad nu. 194.* vbi rem ex profeſſo copioſiſſimè, & doctiſſimè diſputat, vt ferè nihil addi poſſit, & tandem dicit hanc ſententiam magis communem, & veriorem, Benehendorfius ad eundem Seraphinum *priuileg. 105. num. 3.* Et eandem ſententiam, vt ſibi conſentiant, amplexuri ſunt quicunque credunt rationem decidendi *in d. l. ſi conuenerit*, conſiſtere in eo quòd agatur in illa de pacto nudo, nõ de pacto ſtipulatione vallato, vel veſtito cohærentia contractus: quippè cùm iuramentum fortius confirmet pactum quam ſtipulatio, cùm ex iuramento compellatur quis præcisè facere, vt notat Decius *in cap. 1. 1. lect. nu. 128. de iudicijs*, & Antonius Gabriel qui quamplurimos refert *lib. 2. communium, tit. de iureiurando, concluſ. 8.* Seraphinus *dicto priuil. 74. nu. 2.* Guttierez *de iurament. confirmat. 1. par. cap. 39. ex num. 6.* quod ſtipulatione non fit, *l. ſtipulationes non diuiduntur, 72. §. Celſus, ff. de verbor. obligat.* & tradunt præter Doctores ibi ſupra dictis locis citatis. Ratio limitationis eſt, quia cùm iuramentũ ſeruari poteſt, ſine diſpẽdio ſalutis æternæ, vt in hoc caſu contingit, præcisè ſeruandum eſt, *cap. cum contingat, de iureiurando*. Secundò, quoniam interueniente iuramento partes non poſſunt à conuentione recedere, ſed cogendæ ſunt illam præcisè adimplere, iuxta gloſſam receptam *in l. ſi pecuniam, 5. in principio, verb. nec eſſe habeat, ff. de condictione cauſa data*, quam ſingularem dicit Iaſo *in §. actionum, numer. 47. inſtitut. de action.* & doctrinam nuper relatam.

1033 Contrariam tamen ſententiã huic primæ limitationi, quinimo etiam ſi conuentioni de prorogando iuriſdictione, & conſenſui de Iudice, adhibeatur iuramentum; nihilominus poſſe ab eis recedi pœnitentia litigatorum, ſeù alterius eorum, amplexi ſunt Antonius Butrius *in cap. 1. num. 40.* & ibi Panormitanus *num. 22. de iudicijs* Romanus *in d. l. ſi conuenerit, nu. 2.* Alciatus *in l. ſi quis in conſcribendo, num. 9. C. de pactis*, Natta *conſil. 381. num. 5. tom. 2.* In quam ſatis inclinant Decius, & Seraphinus, relati pro priori ſententia. Probatur ex eo; quoniam iuramentum ſortitur naturam actus, cui adhæret. Ergo ſi actus, cui iuramentum adhibetur, natura ſua eſt reuocabilis, per iuramentum non efficietur irreuocabilis, vt in genere de actu reuocabili loquentes tradunt idem Decius *in dicta l. ſi conuenerit, num. 4.* Iaſo *num. 9.* Seraphinus *dicto priuilegio 74. num. 192. verſicul. quartò allegatur*, Natta *conſil. 607. numer. 2. tomo tertio*, in ſpecie autem de teſtamento iurato, Couarruuias *in rubrica de teſtamenti, 2. part. nu. 44.* Menchaca *de ſucceſſionibus, tomo primo, libr. 3. §. 29. num. 26. & tomo tertio lib. 1. §. 1. num. 1. cum ſequentibus*, Guttierez *de iurament. confirmator. 2. part. cap. 1. num. 2. verſic. ſecunda opinio*, de donatione cauſa mortis, idem Couarruuias *dicto num. 44.* Guttierrez *de iurament. confirmat. 1. par. cap. 12. nu. 9.* Seraphinus *priuileg. 71. num. 48.* Menchaca *de ſucceſſionibus, tom. 1. lib. 2. §. 15. num. 102. & 103.* Molina *de primogen. libr. 4. cap. 2. num. 40. & 45.* Natta *dicto conſil. 607. tom. 3.* de maioratu iurato, idem Molina *dicto cap. 2. num. 56. & 57.* de ſtatutis iuratis, idem Guttierez poſt multos, quos allegat, *de iurament. confirmat. 2. part. cap. 1. num. 4.* Cùm igitur conſenſus in Iudicem, & conuẽtio de illius iuriſdictione proroganda natura ſua ſit reuocabilis, etiam ſi iuramentum accedat manebit reuocabilis. Huic ſententiæ adſtipulatur etiam ratio decidendi prior quam prædictæ *l. ſi conuenerit*, aſſignare multos dixi ſupra numer. 1007. quòd videlicèt conuentio de qua ibi, verſetur circa iuriſdictionem, quæ publici iuris eſt, & habet retractabilitatem, magis ex materia, in qua verſatur quam ex forma, & quia ſit pactum nudum, cum idem dicendum foret, etiam ſi conuentio illa per ſtipulationem fieret. Rationes tamen pro hac ſententia, quam pro contraria expendunt Decius, & Seraphinus ſuprà citati, & illis ſatisfaciunt, & vtraque eſt ſatis probabilis.

1034 Quidam ſunt, qui inter has ſententias media via incedendum credunt: nam præſupponentes ex conſenſu ſolo iuriſdictionem non prorogari, niſi accedat aliquis actus, quo ſe litigatores Iudici ſubijciant, exiſtimant ex iuramento conſenſui adhibito, non fieri quoque prorogationem irreuocabilem. Quoniam per iuramentum litigatores non ſe magis ſubijciunt Iudici, quàm per conſenſum; ac per conſequens ſicut per conſenſum nudum litigatorum non adquiritur Iudici iuriſdictio, ita neque per iuramentum adquiritur eidem irreuocabiliter iuriſdictio: nihilominus ob iuramenti reuerentiam compellendos, qui iurauerint proroganda iuriſdictione ſtare conuentioni, eamq; præcisè adimplere. Ita ſentit Barboſa *in d. l. 1. art. 3. ex num. 15. ff. de iudicijs*, & eius fundamento apertè fauet Panormitanus *in dicto cap. 1. numer. 18. de iudicijs*, & Imola *in cap. ſignificantibus, num. 25. de offic. delegat.*

1035 Verùm non placet hoc diuerticulum, nam exiſtimo præſuppoſitum eſſe falſum, videlicet, non fieri proroga-

rogationem mero iure ex solo partium consensu antequã per actum aliquem se Iudici subijciant. Quoniam submissio, & subiectio Iudici facta, eum effectum habet, vt pœnitentia non admittatur, & prorogatio reddatur irreuocabilis, quæ solo consensu ipso iure facta fuerat, tametsi reuocabiliter; non vt prorogatio fiat, vt notaui supra nu. 1003. cum sequenti. Quare qui sibi persuaserint conuentionem super iurisdictione proroganda non esse natura sua retractabilem; sed reuocabilitatem eius oriri, ex eo, quod fiat pacto nudo dicturi sunt consequenter ex iuramento adhibito conuentionem fieri irreuocabilem, & pœnitentiam non esse admittendam in prorogatione ex pacto iurato facta cui compellendi sunt litigatores præcisè stare, ac proinde deinceps excludendi sunt à declinatoria.

1036 Limita secundò decisionem *d.l. si conuenerit*, vt non procedat si quis se obliget ad prorogandum seù consentiendum in Iudicẽ per instrumentum guarentigiatũ: nam tenebitur præcisè stare contractui, neque tunc admittetur pœnitentia. Ita sentiunt Decius *in cap. 1. lect. nu. 158. & 129. de iudicijs*, Io. Beruardus Diaz *regul. 642. fallent. 12.* Antonius de Matheis *de prorogatione iurisdictionis, num. 12. vers. dum secundo loco dixit.* Ratio limitationis est, quia obligatio guarentigia æquiparatur sententiæ obtinenti auctoritatem rei iudicatæ, vt notat Benedictus de Barzis *tractat. de guarentigia, 2. par. principali, q. 2,* & obligatus ex illa ad factum, quemadmodum ex sententia, tenetur præcisè facere, nec liberatur soluẽdo interesse, vt notant Baldus *in l. vnica, num. 62. C. de senten. quæ pro eo, quod interest*, Decius *vbi supra, d. nu. 129.* Parladorius *lib. 1. rerum quotidianarum, cap. 6. §. 2. nu. 8.* atque forrassis in eum sensum accipiendi sunt, Couarruuias *in d. cap. quamuis pactum, 1. p. §. 4. n. 13.* & Guttierez eum sequutus *de iurament. confirmat. 1. par. cap. 18. num. 10.* dum asserunt in praxi admittendam non fore responsionem Iurisconsulti *in d. l. si conuenerit*, si quis post pactum prorogãdæ iurisdictionis alicuius Iudicis, quæ prorogati potuisset, etiam ante litem contestatam pœniteret; ideò fortassis, quod in Hispania id effici soleat in instrumentis publicis, & guarentigijs, alioqui contra aperta iura loquuntur.

1037 Limita tertiò, vt non admittatur pœnitentia iurisdictionem prorogantium, si renunciatum fuerit, *d. l. si conuenerit*, cuius renunciatio in instrumentis tabellionum vulgatissima est, præsertim in Castella, vt apud Monterosum *in practica, tract. 7. titul. declaracion, y practica, de las fuerças, de las obligaciones, y contratos, y porque se llaman guarentigias.* Item iuri suo cuilibet licitum est renunciare, *l. si quis in conscribendo, penultima, C. pactis.* Hanc limitationem tradit Albericus *in d. l. si conuenerit, num. 5. & 6.* Decius *nu. 15. in fin.* Oroscius *nu. 9.* idem Decius *in cap. 1. 1. lect. num. 142. de iudicijs*, Guttierrez *de iurament. confirmat. 1. par. cap. 28. num. 6.* Duarenus *in tit. de iurisdictione, cap. 6. vers. septimò Magistratus*, Sintagma communium *lib. 3. tit. 11. nu. 110.* Guido Papæ *decis. 77. num. 2.*

1038 Sed subsistendum est, quoniam contrariam huic limitationi sententiam, quinimo non posse renunciari prædictæ *leg. si conuenerit*, & ex consequenti renunciationem eius nullius momenti esse, neque vllum effectum habere, docuit Baldus *in d. cap. P. & G. nu. 16. de offic. delegat.* ex eo, quod in ea lege contineatur ius publicum pactis priuatorum non subditum. Quam eandem sequuntur Decius *in d. l. si quis in conscribendo, 29. nu. 19. cum seqq.* Alciatus ibidem *ex nu. 5.* & proprie *nu. 7. C. de pactis*, Ias. *in d. leg. si conuenerit, nu. 25.* & ibi idem Decius *nu. 15. & 16. & in cap. 1. 1. lect. nu. 140. & 142. de iudicijs*, Barbosa *in d. l. 1. art. 3. nu. 98. ff. de iudicijs.* Et vrgentissimè probatur, quoniam decisio *d. l. si conuenerit*, aut nititur ei fundamento, quòd in conuentione, de qua ibi, versatur ius publicum, cui pactis priuatorum, neque renunciari, neque præiudicari potest, vt dicebat Bal. paulò ante relatus; aut potius ei, quòd ex pacto nudo non detur actio, vt expendebã superius n. 1019. At priuati neque consensu, neque pacto, neque renunciatione sua efficere possunt, vt ex pacto nudo detur actio, vt pluribus prosequitur Hieronymus Butigella *in repetit. rubr. ff. de verbor. obligat. ex nu. 33.* & Decius *in d. l. si quis in conscribendo, nu. 19. in fine*, Alciatus ibi *num. 52.* quemadmodum neque possunt efficere, vt in contractibus innominatis non detur pœnitentia, idem Decius *nu. 20.* & Alciatus *ibidem nu. 53.* neque item possunt efficere, vt ex pacto citra traditionem trãsferatur dominium, *l. non statim, 8. ff. de pecul. l. traditionibus, C. de pactis*; neque item possunt immutare in alijs articulis iuris generales dispositiones, & statuta. Ergo renunciari non potest dispositioni *l. si conuenerit*, & si renunciatum fuerit, nihilominùs integer manebit illius effectus, vt quoniam ex pacto nudo actio non datur, possit ab eo recedi.

1039 Neq; satisfaciet, qui dixerit, ideò valere reuocationem *d. l. si conuenerit*, quòd in ea contineatur pactum geminatum: alterum videlicèt conuentionis consensus in Iudicem, alterum renunciationis pœnitentiæ, quæ stante sola prima conuentione locum erat habitura, ex qua geminatione nudorum pactorum poterit dari actio, vt vniuersim de pacto geminato docent Raphael Cumanus *in rubr. nu. 8. ff. de verbor. obligat.* & ibidem Alexander *nu. 15.* Alciatus *in 2. lect. nu. 20.* Hieronymus Verius *in repetit. eiusdem rubricæ, ex num. 113. ad 136.* latissimè examinans, Matthesilanus *singul. 36.* quia voluntas geminata, & reiterata arguit maiorem deliberationem; quo pacto geminato interposito, & orta ex eo actione, locum habere non poterit decisio *d. l. si conuenerit*, cuius ratio non est alia, nisi quod ex pacto nudo non detur actio.

1040 Nõ inquam satisfacit, primò quoniam verior est opinio contraria, videlicet ex pacto geminato actionem non dari, quam tuentur Decius *in l. legem, 10. ex nu. 9. C. de pactis*, Ias. *in rubr. nu. 11. & 12. ff. de verbor. obligat.* Ripa ibi *nu. 3.* Hieronymus Buttigella *in repet. eiusdem rubricæ, ex nu. 23.* latè, & benè. Baldus Nouellus ibidem *num. 46.* Io. Crottus *nu. 6. cum seqq.* Bulgarinus *ex nu. 10.* Lancellotus Galiaula *ex num. 78.* Iacobus de Nigris *ex num. 41.* Betingutius *circa finem repetitionis, §. & licet Decius*, & insignis præceptor meus Franciscus Caldera *in eadem rubrica num. 17.* Secundò, quoniam tametsi daremus ex pacto geminato oriri actionem, illud tunc contingeret ex communi sententia id asserentium, quando adijcitur ex interuallo, secus si in continenti adhibetur. Quare cum in casu, de quo agimus, statim adijciatur renunciatio prædictæ *leg. si conuenerit*, post consensum in Iudicem, nihil operari poterit iuxta concordem omnium sententiam. Tertiò, quoniam tametsi pactum geminatum valeret ad producendam actionem, tamen cum ex illo non resultet altera obligatio, quàm obligatio facti, cum plurimùm pacta geminata obligabũt ad interesse pactis nõ impletis; non tamen fiet illis, vt quis maneat præcisè obligatus ad factum. Quòd si litigator, qui se responsurum coram aliquo Iudice promiserit, etiam interposita renunciatione *d. l. si conuenerit*, non est ad hoc factum præcisè obligatus, poterit factũ non implere, & soluto interesse reddibit ad declinatoriam, vt dixi supra num. 1021. contingere, cum in prædicta conuentione interponitur stipulatio.

1041 Ex quo facilè fatisfit fundamento prædictæ limitationis ex eadem doctrina Baldi, & aliorum, nam *in d. l. si conuenerit*, non continetur ius priuatum; cui quis renunciare possit, iuxta *d. l. si quis in conscribendo, C. de pact.* sed ius publicum, cui priuatorum pactis non derogatur, *leg. ius publicum, 38. ff. de pactis, capit. si diligenti, 12. de foro competenti*, cùm agatur de protoganda iurisdictione, & Iudice constituendo, quæ prorogatio eam habet à iure naturam, vt antequàm Iudex adeatur, possit pœnitentia, & mutatione voluntatis reuocari. Neque ius huic consensui vllam vim voluit tribuere, ad compellendum paciscentes ei stare, nisi vterque eorum in eadem voluntate perseuerauerit, & se Iudici prorogato subiecerit, vt planè dicitur *in d. l. si conuenerit, iuncta l. 1. ff. de iudic.* Ita fit, vt *prædicta l. si conuenerit*, non fuerit correcta *ex d. l. si quis in conscribendo*, vt Duarenus ante relatus autumat: loquuntur enim de casibus diuersis.

1042 Sed adhùc Decius *in d. l. si conuenerit, nu. 15. in fine, & in cap. 1. lectur. nu. 142. de iudicijs* conatus conciliare prædictam tertiam limitationem cum Baldi sententia, sic eam explicat, vt quatenus prædicta *l. si conuenerit*; continet priuatum commodum paciscentis, cui permittitur pœnitentia post consensum, si paciscens permissa pœnitentia non vtatur, renunciare possit fauori suo; secus erit si dicat, quod in casu *leg. si conuenerit*, non habeat locum pœnitentia, quia eo modo renunciatio facta non valeret: nam quòd quis obligetur ex contractu, & quatenùs obligetur, pendet à potestate legis, non à voluntate hominis. Quod planiùs dixisset, facto posse renunciari prædictæ *l. si conuenerit*, non verbo.

1043 Verùm cur si potest quis pœnitentia non vtens renunciare fauori suo contento in prædicta *l. si conuenerit*, non possit etiam à principio renunciare, & non secus verbo, quam facto, quiuis actus fieri possit, *l. de quibus, ff. de legibus*, hoc Decius non explicat: imò verò *in d. cap. 1. n. 142.* se inuoluit, dùm distinguit duos casus sub eisdem ferè verbis & in primo concedit renunciationem, in secundo negat, cùm tamen vnus non videatur ab altero differre, & res est satis inuoluta.

1044 Sed re attentius perspecta responderi potest, eum qui ex facto pœnitentia non vtitur, re vera adijcere priori consensui id, quod ius requirit ad faciendam prorogationem irreuocabilem, quod non facit, qui verbotenus renunciat. Nam qui pœnitentia non vtitur, quid aliud facit, quam pati conueniri se cotam Iudice omissa declinatoris non discedens à priori consensu, nec voluntatem mutans ante Iudicis additionem, quod licebat? Ergo se Iudici subijcit, qui postquàm aditus est ante mutationem voluntatis consentientium in eum, deinceps non potest declinari, neque iudicium eius subterfugi. Qui verò solis verbis pœnitentiæ renunciat, nihil magis facit, quò se Iudici subijciat, quod necessarium est ad prorogationem irreuocabilem reddendam, quàm prius per consensum fecerat. Quare pœnitentiam in eo casu a lege permissam, a se non abijcit, neque effectus huius renunciationis dari potest, qui non sit contra ipsius iuris dispositionem; quod constitutionem Iudicis priuatorum pactis subijcere noluit. Sæpè autem accidit, vt quis facto sibi præiudicet, & iuri suo renunciet; non possit autem pacto id efficere, vt docet Io. Andreas *in cap. si diligenti, 12. n. 6. de foro competent.* vbi Antonius Butrius *nu. 19.* Marianus Socinus *num. 18.* nam minor potest suo facto restitutioni in integrum renunciare, ea non vtens, *l. si Iudex, 45. ff. de minor.* non tamen potest pacto tollere sibi potestatem restitutionis petendæ. Alios casus similes retulit Glossa *in cap. inolita, 42. verb. Pontifices, 11. quæst. 1.* & ille ab illa omissus est satis ad rem. Peccator, quiuis si moriatur impenitens potest renunciare remedio pœnitentiæ, quæ ad remissionem peccatorum à Deo prouisa est; verùm si pacisceretur etiam cum Diabolo se pœnitentia nõ vsurum, aut moriturum se impenitentem, pactum non valeret, quo renunciaret pœnitentiæ, & ab illa non maneret exclusus.

1045 Ego quidem, dùm hactenus tradita à Doctoribus circa prædictam limitationem mihi non satisfaciunt, quæ sinuosam continent materiam, varijsque nodis implicatam, à nullo huc vsque benè dissolutis, ex quamplurimis, qui commentarijs suis prosequuti sunt dictam *leg. si conuenerit*, vt indicat varietas eorundem, quorum sententias retulit Nicolaus Genoa *in conciliatione legum, ad l. si quis in conscribendo, C. de pactis*, multa meditatus, inuenio pleraque non animaduersa, aut non intellecta, aut à nemine bene explicata. Primò, certissimè credendum est (quod nemo quem viderim explicuit) renunciationem *l. si conuenerit*, & renunciationem fori, seu renunciationẽ exceptionis fori declinatoriæ, vel fori, idem prorsus esse, vnamque & eandem renunciationem diuersis verbis conceptam. Quid enim aliud est fori renunciatio quàm renunciatio exceptionis declinatoriæ, qua quis paciscitur se non vsurum exceptione declinatoria, sed passurum se conueniri cotam aliquo Iudice non opposita exceptione declinatoria, neque mutaturum eam voluntatem, qua in Iudicem consensit? Quod expressis verbis docuit apud nos Hispanos, *l. 70. tit. 18. par. 3.* dùm formans instrumentum mutui, adijcit subsequentem clausulam: *E otro si le otorgo, e le prometio, que le pagaria aquellos dineros, do quier que gelos demandase, e que non pornia ante si defension ninguna, e senaladamente aquella, que el lugar, do gelos demandase, no era de su fuero.* Ecce renunciationem fori. At quid aliud est renunciatio *l. si conuenerit*? In ea statuitur, vt postquam quis in Iudicem consensit, ante quam eum adeat: possit mutare voluntatem, & forum declinare, planè, qui huic fauori renunciat; exceptioni fori renunciat; & si vna, & eadem est renunciatio, de vtraque idem debet esse ius, *l. illud, ff. ad l. Aquil. l. à Titio, 108. ff. de verb. obligat. § si igitur iussu, institut. quod cum eo*: non enim debet vna, & eadem res diuerso iure censeri, *l. eum, qui ædes, ff. de vsucap. cap. cum in tua, de decimis.*

1046 Ex quo infertur primò, quemadmodum *d. l. si conuenerit*, non potest renunciari renunciatione generali; neque intelligitur compræhensa in renunciatione generali, sed necessarium est, vt illi renuncietur in specie, vt docet Albericus *in eadem l. si conuenerit, nu. 5. & 6.* ita exceptioni fori nunquam intelligi renunciatum per renunciationem generalem, sed opus esse, vt illi renuncietur in specie, & expressè, vt docet Aretinus *in § idem iuris est, num. 47. institut. de exception.* Iaso *in dict. leg. si conuenerit, num. 25.* Decius *in cap. 1. 2. lect. num. 65. de iudicijs*, Auiles *in cap. 27. Prætorum, verb. entreguen. num. 20.* & probat textus *in leg. 1.* vbi notat Glossa *verb. specialiter, ff. si quis in ius vocat. non ier.* eamque significat planè textus *in d. l. 70. tit. 18. p. 3.* ibi: *E senaladamente aquella.*

1047 Secundò infertur, quod attinet ad hanc renunciationem fori, & *d. l. si conuenerit*, reincidere difficultates supra tactas circa consensum in Iudicem: nam renunciatio ista fori, & *l. si conuenerit*, institutæ sunt ad conualidandum, & confirmandum consensum in Iudicem semel præstitum: Igitur spectandum est, an istæ renunciationes fiant per pactum nudum, vt censeatur pactum nudum renunciationis, additum pacto nudo consensus; an verò fiant

per

per pactum nudum, vt censeatur pactum nudum renonciationis, additum pacto nudo consecolus: an verò fiat per stipulationem. Item an adhibeatur reounciationi iuramentum, vel fiat in instrumẽto guarentigio: his enim spectatis poterit definiri, an renunciationi præcisè sit standum, an causatiuè ob pœnā, & interesse, an impunè possit ab ea recedi, eodem prorsus modo, quo supra definita sunt ista omnia circa consensum in Iudicem. Quam animaduersionem video à Doctoribus prætermissam.

1048 Tertio infertur, cùm ex renunciatione ista fori, & *l. si conuenerit*, redundet geminatum pactum, considerandum esse, an renunciatio fiat in continenti post consensum, an ex interuallo. Effectus enim erit, quòd primo casu, censebitur in efficax, & nullius effectus ex communi omnium sententia; secundo verò, ex multorum sententia danda erit illi efficacia stipulationis, quemadmodum illam habet pactum nudum geminatum, vt dicebam superiùs no. 1039. & 1040. quod item video prætermissum.

1049 Quartò infertur renunciationem fori, & *l. si conuenerit*, eatenùs valere quatenùs valet consensum in Iudicem; videlicet vt legitimentur omnia acta ante pœnitentiam, seu mutationem voluntatis, vt dixi supra num. 1023. & 1004. non verò valere, aut eum habere effectum, vt excludatur pœnitentia, & præcludatur via exceptioni fori, si litigator antequam Iudici se subijciat, & patiatur se conueniri, voluntatem mutet, & Iudicem declinare velit; poterit enim non obstante renunciatione id efficere, & ita explicandus est Baldus, & cæteri Doctores eum sequuti, quos retuli num. 1038. & id expressim tradit Gutierez *de iurament. confirmat. 1. par. d. cap. 28. num. 1.* Probaturque argumento ineuitabili ducto à communi, & vera Doctorum resolutione, de qua supra num. 1029. & 1030. nam cùm quis facit pactum generalis submissionis, & cõsensus in omnes vniuersim Iudices adiecta clausula, vt possit vbilibet cõueniri, vel promittit se vbicunque cõueniatur responsurum, non obstante hac clausula, vel pacto, interposita etiam fori renunciatione, quæ nihil superaddit nisi consensum reiteratum, & magis explicitum; poterit nihilominùs fori declinatoriā obijcere, & à priori voluntate recedere. Quod expressiùs omnibus tradit Minsingerius *singular. obseruat. cent. 1. obseruat.* 88. Gratianus *decis. 180. in additione, num. 9.* Rodericus Suarez *in l. post rem, in declaratione legis Regni, quæst. 5. num* 20. Caualcanus *decis. 1. num. 8. 1. par.* & Federicus Mattini *de iure censuum, cap. 6. num.* 332. Ergo simili modo contingit in consensu speciali in particularem Iudicem, adiecta eadē renunciatione declinatoriæ, vt si pœnitentia ductus litigator voluntatem mutet; possit nihilominùs declinatoriam proponere, non obstante renunciatione, quemadmodum non obstante priori consensu, nam ab vtroque æquè potest recedere. Consequentia probatur, quoniam tantundem operatur dispositio generalis quòad omnia, quantum specifica quòad singula, *leg. si duo, in fine,* vbi Glossa vltima *ff. de administr. tut.* Ant. Gomez *tom. 3. variarum, cap. 7.* Parladorius *libr. 1. rerum quotidianarum, cap. 3. §. 1. num. 18.* Pelaez *de maiorat. 1. part. q. 1. an antiquus, num. 31. in nouis, num. 89.*

1050 Quintò adijciendum est, pro perfecta explicatione prædictæ tertiæ limitationis, & concordia eius cum sententia Baldi commemorata, distinguendos esse duos casus, in quibus fieri solet renunciatio fori, aut prædictæ *l. si conuenerit.* Primus, quando renunciatur exceptioni fori, aut *l. si conuenerit*, ad corroborandam iurisdictionem Iudicis non alioqui competentis, quàm ex consensu, & prorogatione paciscentium. In quo siuè consensus sit generalis in omnes Iudices, siuè specialis in aliquem, valet quidem mero iure renunciatio, verùm mutata voluntate inefficax redditur, & reuocatur, tàm consensus, quàm renunciatio, vt ex communi sententia dixi numero præcedenti, & ita accipienda est sententia Baldi, & aliorum quos retuli num. 1038. & eatenùs est vera.

1051 Secundus casus est, cùm fit renunciatio exceptionis fori ad corroborandam iurisdictionem Iudicis iure communi competẽtis ex alio capite, quàm ex prorogatione. Exempli causa, si paciscatur quis cum aduersario promittens se responsurum, aut passurum se conueniri coram Iudicibus, domicilij, originis, rei, sitæ contractus, vel destinatæ solutionis vel competenti sibi, vt hæredi, vel priuilegij, vel delicti; apud quos, iuxta hactenus dicta quæst. 1. 2. 3. 4. 5. 6. & 7. quia forum sortitur; & addijciat renunciationem *d. l. si conuenerit*, & fori, seù exceptionis declinatoriæ sibi quomodolibet competentis, vel iure communi, aut ex speciali priuilegio, vt competit Scholari, Curiali, & similibus, quod re vera est pactum de non declinando Iudice, magis quàm de prorogando: & hoc casu concors est ferè omnium Doctorum sententia, renunciationem valere ab initio efficaciter, vt non sit locus pœnitentiæ, aut mutationi voluntatis, etiam antequàm Iudex adeatur, & ab ea recedi non possit quominùs qui in Iudicem consensit renunciato foro possit apud eundem conueniri; quo sensu accipienda est prædicta tertia limitatio, & eatenùs est vera, & amplectanda. Quæ sententia probatur *ex l. si quis in conscribendo, C. de pactis, & in cap. 1. de iudicijs,* quæ in eum sensum accipiontur à Doctoribus, & approbatur apud nos Hispanos *in d. l. 20. tit. 21. lib. 4. recopilat.* cuius occasione hæc scripsimus; fuit autem sententia Glossæ *in l. 1. scholio vltimo, si quis in ius vocat. non ier. & in dict. l. si conuener. schol. vltim. ff. de iurisd. omn. Iudic.* quam sequitur Bartolus *ibidem num. 4.* Baldus *in 1. lect. numer. 3. & in 2. lect. num. 2.* Albericus *num. 1.* Paulus *num. 5.* Angelus *nu. 1.* Fulgosius *num. 11. & num. 15. vers. decimaquinta limitatio, & vers. vigesimaprima,* Romanus *num. 2.* Socinus *num. 14. 15. & 16.* Alexander *nu. 8. 9. & seqq.* Iasu *num. 29. & 35. cum seqq.* Decius *nu. 23. & num. 29.* idem Baldus *in l. si quis in conscribendo, 39. num. 2. C. de pactis,* idem Decius *in cap. 1. 1. lect. nu. 100. & 101. num. 149. de iudicijs* vbi Ripa *nu. 65.* Alciatus *num. 31.* idem Romanus *singul. 283.* item Alexander *in addition. 1. ad Bartolum in l. 1. ante nu. 1. verb. si se subijciant, ff. de iudicijs,* Guido Papæ *decis. 77. nu. 2.* Couarruuias *in practicis, cap. 10. n. 5. & 6.* Gregorius Lopez *in l. 70. tit. 18. part. 3. gloss. 7.* relata ad textum ibi, Auiles *in cap. 27. Prætorum, verb. entreguen, nu. 19.* Bernardus Diaz *regul. 642. fallent. 1.* Toscus *litter. F. conclus. 442. num. 9. cum seqq.* Riccius *collectan. 750.* Guttierrez *de iurament. confirmat. 1. par. cap. 28. nu. 8.* Felicianus cum multis, quos refert, *de censibus, tom. 2. libr. 2. cap. 3. num. 13. vers. pro qua sententia,* Barbosa *in d. l. 1. art. 3. num. 224. cum seqq. vsque ad finem articuli, & in l. hæres absens, 19. §. 1. ex num. 43. ff. de iudicijs.*

1052 Ad eundem secundum casum pertinet pactum illud, de quo agit Iurisconsultus *in d. l. hæres absens, §. proinde, ff. de iud. ibi: nisi alio loco se se vt defenderet conuenit,* quod explicat Gl. *in verbo, vt defenderet conuenit,* tunce prũ esse negatiuè, quasi conuenerit, vt in loco contractus non teneretur se defendere; & in effectu continere quandam renunciationem fori contractus, quam valere existimat nõ obstante decisione text. *in l. si conuener. ff. de iurisdict. omni. Iud. ex l. si quis in conscrib. C. de pact.* Quoniam tametsi pactum affirmatiuum de Iudice eligendo nõ valeat efficaciter, quin possit mutata voluntate retractari, iux. prædictā

legem si conuenerit; cùm in eo agatur de danda iurisdictione, quæ publici iuris est: at pactum negatiuum de renunciando foro, & non adeundo aliquo Iudice particulari ex multis competentibus, valet ab initio efficaciter, & irreuocabiliter. Quam Glossam approbant ibi communiter Doctores, quos retuli, & sequutus sum supra, quæst. 4. num. 247. Nam cùm exempli causa contrahens non solùm sortiatur ex contractu forum in loco contractus, sed etiam in loco domicilij sui, *d. l. hæres absens, §. illud sciendum*, poterit renunciare foro domicilij efficaciter, vt conueniatur in foro contractus, aut foro contractus, vt conueniatur in foro domicilij, & ea renunciatio erit valida, & irreuocabilis.

1053 Rationem verò discriminis inter duos prædictos casus, cur in primo renunciatio fori, & consensus in Iudicem non valeat efficaciter, quin relinquatur locus pœnitentiæ; in secundo verò valeat ab initio efficaciter, & irreuocabiliter, reddit Glossa in prædictis locis, quòd cum agitur de proroganda iurisdictione, & danda Iudici qui alioqui competens non est, negotium est graue, & magni momenti, tangiturq; res ad ius publicum pertinens, quod priuatorum pactis non subditur, *leg. ius publicum, 39. ff. de pactis*, nisi limitatè, & pedetentim, vt *in d. l. si conuenerit*: cum verò agitur de iurisdictione declinanda, res est leuis, & quæ in iure priuato consistit, cui quilibet renunciare potest, *d. l. si quis in conscribendo, C. de pactis*, Nam cum iura fecerint multos Iudices competentes in eodem negotio, mirum non est indulsisse facultatem priuatis eligendi, quem velint, vt re vera concesserunt actori facultatem eligendi quem velit inter multos Iudices competentes, apud quem reum conueniat, vt dixi supra num. 152. idque præsertim si Iudex, qui declinatur, est Iudex ex priuilegio, ex cuius declinatione redditur ad iurisdictionem ordinariam quæ fauorabilis est, & facilè res reuertitur ad ius pristinum, *leg. si vnus, 28. §. pactus, ne peteret, versic. quod & in specie, ff. de pactis*, notat Ioannes Andreas *in mercurialibus, in regula scienti, 27. nu. 5. de regulis iuris in sexto*, & Panormitanus *in cap. significasti, numer. 10. de foro competenti*.

1054 Sextò, ex prædictis colligitur cautè accipienda esse verba, *dicta l. 20. in fine, titul. 21. libr. 4. recopilationis*, dùm ibi dicitur: *Otro si mandamos, que en virtud de las submissiones generales, que se suelen hacer, sometiendose à qualquier fuero, jurisdiction, y Iuez, ante quien fueren demandados, aunque aya renunciacion de fuero, y qualesquier otras clausulas, no se pueda proceder sino tan solamente hallandose la persona, o bienes en la jurisdiction del Iuez, ante quien se pidiere la tal execucion*, quæ eadem ferè verba habet Couarruuias *in practicis, cap. 10. numer. 6. versic. vndecimò ex his*, quo Præsidente in supremo Regio Consilio prædicta lex est condita, vt ipsemet testatur *in eodem cap. 10. num. 5. versic. sextò subdeducitur, in fine, in dicto autem versic. vndecimò ex his, in fine*, hæc habet: *Et ideò, qui simpliciter respondere promisit certo in loco, non poterit apud tribunal illius conueniri, nec in iudicium vocari, nisi ibi fuerit inuentus*. In quibus locis tam vno, quàm altero, agitur de Iudice competenti ex sola prorogatione, non de Iudice competenti ex contractu, aut aliundè, in quem simul concurrat, tùm iurisdictio iuris communis, tùm adquisita ex prorogatione; & ex prædictis verticulis videntur constituendæ duæ regulæ. Prima negatiua, videlicet, virtute submissionis verbalis generalis, adiecta etiam renunciatione fori, non posse quem conueniri in omni loco, & foro. Quę regula negatiua cautè accipienda est, ita videlicèt, si is, qui se submisit per istam generalē submissionem, cum renunciatione proprij fori, & *d. l. si conuenerit*, pœnitentia ductus opponat declinatoriam, & petat se ad suum Iudicem remitti, & sic cæptam prorogationem, meroque iure consistentem reuocet. Etenim si non reuocet, & voluntatem non mutet, iure poterit procedere aduersus reum Iudex quilibet, cuius iurisdictio est prorogata, iuxta dicta supra num. 1003. & 1004. & hoc casu ista regula negatiua non procedet, & erit limitanda. Secūda regula affirmatiua, scilicèt virtute generalis submissionis, posse quem conueniri apud Iudicē prorogationis, dummodò inueniatur in loco eius iurisdictioni subdito, vel eius bona ibidem fuerint inuenta. Quæ item regula cautè accipienda est: quod enim attinet ad bona inuenta in territorio Iudicis prorogati, tunc locum habebit, cum reus sortitur fuerit forum apud Iudicem loci, vbi bona inueniuntur, tunc inquam, cum agitur actione reali circa illa bona, non cum sola personali, quæ in loco rei sitæ non potest in iudicium deduci, vt dixi supra quæst. 3. nu. 151. eo enim casu concurrit forus rei sitæ, cū foro prorogationis. Quod verò ad personam attinet tunc locum habebit prædicta affirmatiua regula, cum reus libēter iudicium susceperit, & declinatoriam non opposuerit: nam si pœnitentia ductus declinatoriam exceptionem opponat, iustè petet causam ad suum Iudicem remitti, idque obtinere debebit, cum possit etiam præsens prorogationem, & submissionem verbalem reuocare, retractareque renunciationem fori semel factam, & ad declinatoriam redire, iuxta dicta supra, num. 1038. cum seqq. & num. 1049. cum seqq. nam ita *d. l.* 20. erit conformis iuri communi, & doctrinis Doctorum; quę certè ius commune non corrigit, neque se corrigere significat; alioqui ab illo deuiatura, cùm tamen correctioni locus dari non debeat, quantum fieri possit, *cap. cum expediat, 29. de elect. in 6*.

1055 Septimò, prædictá tertia limitatio sic explicata, vt liceat renunciare foro si quis consentiat in Iudicem, aliàs competentem, & hæc fori renunciatio sit irretractabilis, habet non contemnendas sublimitationes. Nam in primis Clerici nō possunt suo foro renunciare, vt dixi quęst. 6. nu. 403. neque religiosi militares, vt dixi nu. 452. neq; milites, vt dixi nu. 464. neque miserabiles personę, vt dixi nu. 598. neque Neapolitani vt dixi nu. 675. neque Fiscus, vt dixi nu. 702.

1056 Exempti quoque non possunt suo foro, & exemptioni renunciare, vt tradunt Io. Andreas *in mercurialib. in regul. scienti, 27. ex num. 4. in quæst. de regul. iur. in 6*. Marian. Soc. *in d. cap. significasti, nu. 42. de for. compet*. Felynus *in cap. P. & G. nu. 13. de offic. deleg*. Fulgosius *in d. l. si conuenerit, num. 15. vers. decimasexta limitatio, cum vers. sequenti, ff. de iurisd. omn. iud*. Gail *obseru. pract. lib. 1. obseru. 40. nu. 3. 4. & 5*. Erasm. Cochier *tractat. de iurisdict. ordinar. in exemptos, tom. 1. par. 2. q. 7. num. 2. & 3*. eo quòd in exemptis non solùm versetur fauor ipsorum, sed etiam interesse eximentium, *cap. cum tempore, 5. de arbitris, cap. auctoritate, 4. de priuilegijs in sexto*, cui per subditos nō potest præiudicari. Id autē cōtingit cum exemptio indulgetur toti alicui ordini, *iuxta cap. si diligēti, de foro compet*. Secùs esset, si priuilegium exemptionis cōcederetur alicui singulari personæ ob ipsius solum fauorem, non in fauorem, & gratiam eximentis, aut alterius; tunc enim posset priuilegio suo renunciare, *l. si quis in conscribendo, Cod. de pactis*, notauit Aretinus *in §. idem iuris est, nu. 49. instit. de exception*.

1057 Item Religiosi ob eandem rationem non possunt foro suo renunciare, vtpotè exempti. Docuit Marianus *in d. cap. significasti, nu. 42*. Felicianus *de censibus, tom. 2. lib. 2*.

cap. 3.

cap. 5. nu. 13. Emanuel Rodericus tom. 2. regularium, q. 63. art. 10. Præsertim cum exemptio Religionum concessa sit ob fauorem totius ordinis, & communitatis, & non singularum personarum; d. cap. si diligenti.

1058 Vassallus etiam burgensis non potest foro Baronis sui renunciare, cum iurisdictio concessa fuerit à Domino directo in fauorem Baronis, cuius ius in ea renunciatione vertitur, & cui per subditum præiudicari non potest: nam alteri per alterum iniqua conditio inferri non debet, l. non debet alteri, 74. ff. de regulis iuris. Ita sentit Gail lib. 1 dicta obseruat. 40. ex num. 2. & eandem sententiam amplectuntur quicunque dicunt non posse vassallos prorogare iurisdictionem alieni Iudicis, quos inferius referemus, vbi hanc doctrinam ex professo explicabimus ex num. 1093.

1059 Vnum illud hic aduertendum occurrit, tametsi renunciatio ista non valeat in præiudicium Baronum, sustineri tamen eam in præiudicium vassallorum burgensium in casibus, in quibus de iure valeret in cæteris, qui feudatarij, subditi non sunt; vt ipsi non possint opponere exceptionem fori declinatoriam contra propriam renunciationem, & petere suam causam ad Barones remitti. Verum Baro poterit, etiam si ipsi vassalli in Iudicem extraneum consenserint, & omnia declinatoria litem contestati fuerint, seu extraneus Iudex oppositam fori exceptionem reiecerit, dici se opponere, & petere causam vassalli ad se remitti. Quod sæpissime in Sac. Cons. factum vidi, & post victos vassallos declinatoria fori opponentes, obtinere Barones remissionem causarum eorum, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus. Id animaduerterunt Antonius de Marchesis de prorogatione iurisdictionis, num. 14. in fine, vers. sed ratio hac Afflictis decis. 155. nu. 6. & ibi Vrsillus num. 3. Surdus cons. 47. num. 25. lib. 1. Cancer variarum resolutionum, 3. par. cap. 10. num. 31. 32. & 33. Amadeus de Ponte in quæstione, quis sit Iudex in causa feudi, nu. 20. Carauita ritu 205. nu. 8. Marcellus de Calsa de modo articulandi, §. 1. gloss. 1. n. 77. Petra ad Capycium decis. 9. addition. 1. & 2. Barbosa in d. l. 2. art. 3. nu. 23. & nu. 81. cum seqq. vsque ad num. 65. ff. de iudicijs, Capiblancus in pragmat. 8. par. 1. nu. 123. & 124. de Baronibus, & ego superius adnotaui quæst. 7. præcedenti num. 808. Qua in re etiam inter Clericos, & laicos differentiam agnoscit idem Carauita ritu. 65. num. 4. & 5. iuncto dicto ritu 305. num. 4. quod etiam ego tetigi supra num. 811. in fine.

1060 Tandem de iure Castellæ agricolæ non possunt suo foro renunciare; l. 25. cap. 4. seu §. 4. tit. 21. libr. 4. recopilat. iuncta pragmatica anni 1619. in fauorem agricolarum lata capite seu §. 3. qua restricta prædicta l. 25. quæ permittebat agricolis in quibusdam casibus renunciare suo foro, vniuersim constitutum est, ne deinceps vllo in casu possent suo foro renunciare, foro inquam domicilij.

1061 Octauò, & postremò, ex dictis elicitur, esse tam affinem prorogationi iurisdictionis, renunciationem fori, cù renunciationem exceptionis declinatoriæ fori, tamque cognatam, aut potiùs cum illa connexam, vt possit statui regula affirmatiua, & negatiua. Nempè vt qui potest prorogare, possit renunciare exceptioni fori, & qui potest renunciare foro, seù declinatoriæ possit prorogare; atque item, qui non potest renunciare foro, non possit prorogare, & è contra, qui non potest prorogare, non possit renunciare foro vt ex parte significauit Capib. in pragmat. 8. par. 1. num. 110. de Baronibus, idque iure optimo. Nam prorogatio est discessus quidam a Iudice proprio, accessusq; ad alienum, & semper fit per consensum in Iudicem alienum, non solùm non declinando illum, seu omittendo oppositionem declinatoriæ, sed etiam positiuè se illi subijciendo, vt paulò inferiùs declarabo.

1062 Illa tamen hoc loco se se offert difficultas, demus aliquem sortiri plures foros multos quidem iure communi, alium verò, seu alios ex priuilegio, & hunc renunciare foro, seu declinatoriæ fori, dubitari poterit, an foro censeatur renunciatum, an foro priuilegij dumtaxat, quod faciliùs tollitur. l. eius militis, 35. §. militia missus ff. de milit. testam. an omnibus foris etiam iure communi competentibus. Dubitationem facit, quod plura iura habens, & vni renuncians, alteri renunciare non videtur. l. si domus, 20. ff. de seruit. vrbanor. l. si mihi 20. ff. de seruit. rusticor. cap. pastoralis, 19. vbi Glossa vltima, de priuilegijs.

1063 Et re fere quibus verbis sit concepta renunciatio, & ad quem finem: Nam primò, si renunciatum sit priuilegio fori, & renuncians non habeat forum ex priuilegio, sed solùm ex iure communi ei foro renunciatum censebitur, cuius renunciatio est necessaria ad eum effectum, ob quem ipsa renunciatio interponitur, Ratio est, quoniam verba sunt impropriianda, iuxta subiectam materiam, ne reddatur inutilis dispositio. l. quibus diebus, 40. §. Dominus, ff. de condit. & demonstrat. Cardin. Tuscus liter. M. conclus. 110. 111. & 112. tom. 8. at si verba in hoc casu acciperentur propriè, inutilis maneret dispositio. Ergo ne id accidat debet intelligi renunciatum esse ei foro iuris communis, cuius renunciatio est necessaria ad effectū a contrahentibus intentum. Id etiam probatur ex textu in l. 1. ff. si quis in ius vocat. non ier. ibi nisi priuilegio suo specialiter renunciauerit, iunctis verbis præcedentibus ibi: non suppositum iurisdictioni illius, & adiecta Glossa ibidem, verbo, pro non dato, in quo ille, qui specialiter priuilegio renunciauit; nullum aliud forum sortiri videbatur, quàm forum iuris communis. Quem expendit Decius in dicto cap. 1. nu. 166. Ripa nu. 65. de iudicijs, qui ita sentiunt, & Ias. in eadem l. 1. num. 9. quos sequitur Alciatus de præsumptionibus, regul. 3. præsumpt. 36. num. 8. & Menochius de præsumptionibus lib. 6. præsumpt. 6. num. 7.

1064 Secundò, si renunciatum sit simpliciter foro, seu exceptioni fori, non expresso, an foro priuilegiato, an foro iuris communis renuncietur, similimodo ex fine renunciationis cuius gratia adhibita est, colligendum est, quid actum sit: nam si ad eum finem, ob quem facta est renunciatio, est necessaria renunciatio fori iuris communis, non obstante illo axiomate, quod tollantur faciliùs, quæ iure speciali, quàm quæ iure communi competunt, renunciatum censebitur foro iuris communis, ne alioqui eludatur mens, & voluntas contrahentium, quæ ratio præponderat. Ita videtur sentire Decius, & cæteris vbi supra, significatq; Oroscius in d. l. si conuenerit, num. 4.

1065 Tertiò, si renuncietur priuilegio fori, & renuncians gaudeat foro priuilegiato, & alijs foris iuris communis, est maior difficultas, quo modo hæc renunciatio interpretanda sit. Et in hoc casu Decius in d. cap. 1. nu. 166. & Ripa ibidem num. 65. de iudicijs, existimant, renunciatum foro priuilegij, non foro iuris communis: eandem sententiam tuetur Ias. in l. 1. nu. 9. ff. si quis in ius vocat. non ier. Ratio est, quia cum verba verificari possint in foro priuilegij, quo gaudet contrahens, & id apertè sonent, in claris non erit opus coniecturis, l. continuus, 131. §. cum ita, ff. de verbor. oblígat. neque tunc habebit, locum doctrina, de qua in primo casu, nam hic renunciatio potest effectum habere sine verborum impropriietate.

1066 Contrariam tamen sententiam, quinimo censeri renunciatum foro iuris communis, si id requiratur ad effectū, ob quem interponitur renunciatio, amplectitur Co-

uarruuias *in practicis, cap.10. numer.5. vers. septimò*, quem sequitur Molinus *de brachio sæculari, cap.30.* & videtur consentire Menochius *de præsumptionibus, libr.6. dicta præsumpt.6.num.7.& 8.* Exemplum sit, contrahit quis in loco aliquo, habet forum domicilij iure communi competens, præter forum contractus, & præterea forum priuilegij, subijcit se Iudici contractus, & renunciat foro priuilegij, eo fine, vt in foro contractus conueniri possit absque metu exceptionis declinatoriæ; censebitur renunciasse foro domicilij, sine cuius renunciatione non potest obtineri finis intentus: nam si illi non esset renunciatum, sed solum intelligeretur renunciatum foro priuilegij, cum iste conueniretur in foro contractus, posset allegare exceptionem declinatoriam, ob forum domicilij, quæ illi salua remansisset, dùm non esse comprehensa sub renunciatione priuilegij fori; atque ita frustraretur alter contrahens intento fine. *Non enim, vt rectè inquit* Cicero *oratione 12. pro A.Cæcina, num.52.& 53. ex verbis debet pendere ius, sed verba seruire hominum consilijs, & auctoritatibus: voluntas enim semper valet, quæ si tacitis nobis intelligi posset, verbis omninò non vteremur, quia non potest, verba reperta sunt, non quæ impedirent, sed quæ indicarent voluntatem*. Cessat igitur ratio contrariæ sententiæ, nam effectus, quem contrahentes intendunt non obtinebitur, nisi verba improprientur, recurrimusq; ad doctrinam Gloss. *in d.l.1.si verbo, pro non dato ff. si quis ius vocat.non ser.* quam sequitur Decius relatus *in dicto 1. casu*: itaque verbum illud, *priuilegium fori*, non aliud significat, quàm fori præscriptionem, seu exceptionem, vt rectè interpretatur, vbi supra Couarruuias.

1067 Quartò limita decisionem *d.l.si conuener.* vt non admittatur pœnitentia, & recessus à priori voluntate, & consensu in Iudicem, postquàm Iudex est aditus. Quæ limitatio colligitur ex eadem lege à contrario sensu, vt rectè animaduertit Barbosa *in d.l.1 artic.3. ex num.120. ff.de iudicijs*. Dicetur autem aditus primo, si præsente Iudice, & acceptante expresè, aut saltem non contradicente, facta sit conuentio inter litigatores, vt coram ipso actionem suam, & iudicium prosequantur: nam deinceps pœnitentia non admittetur. Ita sentiunt Angelus *in d.l. si conuenerit, num.1.* Fulgosius *num.7.* Paulus *num.2.* Alexander *num.6.* Decius *num.13.& 14.* Iaso *nu.18.* Barbosa *in d.art.3 num.64.& 65.cum seqq.& num.122.* idem Decius *in cap.1.num.101. de iudicijs*, Imola *in cap.P.& G.num.108.de offic. delegat.* Belluga *in speculo Principum, rubr.15. §.sed quid dices, num.1.& 2.* Syntagma communium opinionum *lib.4. tit.11.nu.110.* Matthesilanus *singular.106. cum additione, & annotatione ibi*.

1068 Secundò, si lis sit contestata omissa declinatoria, nam post litem contestatam pœnitentia non admittitur, vt docet Glossa *in d.l.si conuenerit, verb.aditur*, & omnes interpretes ibidem, Imola *vbi supra, num.59.* Barbosa *d.art.3.ex num.62.*

1069 Tertiò, si propositæ sunt coram Iudice exceptiones aliæ dilatoriæ, præter declinatoriam, iuxta *l.sed etsi susceperit, 52.in princ.ff.de iudicijs*, idque iure optimo. Nam si disceptatio super exceptionibus inducit tacitum cõsensum sufficientem ad prorogationem irretractabilem, vt dixi supra nu.991.& 993. multo maiori cum ratione, superaddita concessui expresso, faciet irreuocabilem prorogationem; & hoc loco repetenda sunt, quæ superius dixi de actibus, ex quibus elicitur tacitus consensus ad prorogationem necessarius. Nam si illi adijciantur supra consensum expressum, facient irreuocabilem prorogationem, & planum erit, non posse deinceps prorogationem mutata voluntate renouari. In istis enim, & similibus actibus consistit subiectio, & submissio illa, quam ius requirit, vt prorogatio censeatur efficax, & irreuocabilis, *in l.1.& 2. in princ.de iudicijs*.

1070 Rationem autem optimam, cur requiratur ad prorogationem efficaciter, & irreuocabiliter inducendam, aliquis actus subiectionis, & submissionis, vltra consensum in Iudicem reddit Barbosa *d.artic.3.ex nu.75.* Nam quemadmodum in corporalibus requiritur tradditio, & non sufficit conuentio ad transferrendum dominium, *l.traditionibus, C.de pactis*, ita in incorporalibus requiritur aliquid vice traditionis, & huius loco sunt similes actus subiectionis, quibus quis quasi tradit se Iudici, quò iurisdictionem mero iure prorogatam, & reuocabiliter adquisitam irretractabilem reddat. Quæ eadem fuit adnotatio Socini *in d.l.si conuenerit, num.27.* Alciati *in l.si quis in conscribendo, nu.5.C.pactis*, & in simili obseruat Guido Papa *decis.315.num.1.* De cæteris limitationibus *d.l.si conuenerit*, nam omnia prosequi non possumus, videantur interpretes in eadem lege, *& in c.1. de iudicijs*, vbi latè tractant. Hæc de duobus requisitis ad prorogationem ex parte prorogantium.

1071 Tertiò, ad proragationem requiritur ex parte Iudicis, vt ille iurisdictionem habeat, alioqui, eius iurisdictio prorogari non poterit, vt animaduertit supra sect.1. nu.971. & notat Marianus *in d. cap significasti, num.21.& nu.40. vers. quintò, quarto*.

1072 Quartò, dubitari potest, an ad prorogationem requiratur consensus Iudicis, cuius iurisdictio prorogatur? Et dicendum est regulariter non requiri. *l.2.§. conuenire, ff.de iudicis*, notat Speculator *lib.2.titul. de compet.Iudic. adit.§.1 num.22* Bartolus *in eadem l.2.in principio, & nu.2.* Baldus *in d.§.conuenire num.1.* Albericus *num.3.& 4.* Angelus *nu.1.* Paulus *nu.1.* & Cuiacius Iaso *in d.l.si conuenerit, numer.21.* Antonius Butrius *in d.cap.P.& G. num.20. vers. requiritur tertiò*, Panormitanus *num.22.* Imola *nu.62.& 124. de offic.delegat.* Marianus *in d.cap.significasti, num.48.de foro compet*, Antonius de Mattheis *de prorogatione iurisdictionis, num.13.* Dixi *regulariter*, quoniam in prorogatione, quæ fit de persona ad personam, consensus Iudicis non requiritur; at in prorogatione, quæ fit de tempore ad tempus, requiritur consensus Iudicis, vt probat textus *in d.l.2.§.si & Iudex*, iuxta literam Florentinam, & ibi omnes interpretes: consentire verò intelligitur, qui scit, & non contradicit, vt expresè notant Butrius, Panormitanus, Imola, & Marianus, supra relati, & Barbosa *in l.1.art.2.n.13.cum seqq.ff.de iudicijs*, vbi plurimos allegat. Argumento autem de tempore ad locum, idem dicendum erit ne prorogatione, quæ fit de loco ad locum quoties illa locum habeat. Aduertendum tamen est iuxta communem Doctorum mentem, catenùs requiri consensum Iudicis ad prorogationem, quatenùs requiritur notitia eiusdem, etenim notitia cum vsu inducit consensum, catenusque ex defectu consensus vitiari prorogationẽ, quatenùs vitiantur acta iudicij ex ignorantia prorogationis. Igitur cum iurisdictio ritè exercetur sine prorogationis notitia, non est necessarius consensus Iudicis ad prorogationem: verùm cum Iudex ritè non vtitur iurisdictione, si prorogationem ignoret, tunc ad prorogationem requiritur consensus; meliùs Doctores dixissent notitiam prorogationis requiri. Rationem verò discriminis inter has prorogationes, reddit Angelus *in d.§.si & Iudex, nu.1.* Nam iurisdictione ordinarij, quæ prorogatur de re ad rem, & persona ad personam, non est limitatum certum, & determinatum tempus, cum

duret

duret vsque ad aduentum successoris, ita vt eo etiam veniente, non extinguatur funditùs iurisdictio, *l. si forte*, 17. *ff. de offic. Præsid.* notat Innocentius *in cap. cum dilecta*, 22. *num.* 1. *de rescript.* Ita fit vt quamuis Iudex ignoret factam prorogationem, erret solum in qualitate iurisdictionis, non in substantia, cum se Iudicem sciat. At in iurisdictione delegata tempus est determinatum, quare delegatus cognoscens de causa post tempus suæ delegationis, errat circa substantiam iurisdictionis, cum eam exerceat tempore, quo scit se non esse Iudicem, nisi de prorogatione habeat notitiam. Itaque dùm prorogatur iurisdictio de persona ad personã ignorantia prorogationis cùm plurimùm inducit errorem in qualitate, qui actum non vitiat; dum de tempore ad tempus, quod in delegata contingit, ignorantia inducit errorem circa substantiam, qui vsum iurisdictionis irritat: nam irritum erit iudicium, si iudicet is, qui credit se non esse Iudicem, argumento textus *in l. quæro, ff. de eo, qui pro tutor. negot. gess.* notat Bartolus *in d. l.* 2. *num.* 2. *ff. de iudicijs*; à quo hæc ratio desumpta est, quam omnes approbant. Idem seruari oportere in prorogatione, quæ fit de quantitate ad quantitatem, ob eandem rationem, notat Cuiacius *in d. l.* 2. *in fine*, cui adnotationi addenda sunt, quæ tradit Barbosa *in d. l.* 1. *artic.* 2. *ex nu.* 7. *ff. eodem titulo*. Et vniuersim idem dicendum erit in quauis prorogatione, in qua prædicta ratio locum habuerit.

1073 Quintò dubitari potest, an requiratur consensus superioris, eius, qui iurisdictionem prorogat, ad hoc, vt prorogatio sit firma. Ratio dubitandi est quoniam ad superiorem videtur attinere, eumq; tangit, quòd eius subditus alieno Iudici se subijciat, atque ita opus esse eius consensu argumento *cap. quod omnes tangit*, 29. *de regul. iur. in* 6. *l. non debet alteri* 74. *ff. de regul. iur.*

1074 Sed pro resolutione statuenda est regula generalis, non esse necessarium consensum superioris Iudicis, vt subditus possit prorogare iurisdictionem Iudicis non sui. Ita probat textus in *cap. significasti*, 18. *de foro competenti*, vbi hæc regula limitatur, per locum ab exceptione ad regulam, de quo Euerardus *in locis legalibus*, *loco* 9. *ab exceptione ad regulam*, *& per locum ab speciali*, *de quo idem loco* 99. *ab speciali*: nam exceptio firmat regulam in contrarium, *leg. nam quod liquidè*, *ff. de pœna legat.* Ita sentiunt Glossa *in cap. inolita*, 42. *verbo*, *Pontifice*, 11. *quæst.* 1. Bartolus *in l.* 1. *§. & post operis*, *num.* 8. Baldus *num.* 2. Paulus *num.* 6. Imola *num.* 26. Romanus *num.* 19. Alexander qui latè tractat *ex num.* 15. Ias. *ex num.* 11. *ff. de non. oper. nunciation.* Isernia *in cap. imperialem*, *num.* 78. *de prohibit. feud. alienat. per Federicum*, Capycius *decis.* 9. *num.* 1. Afflictis *in constitut. Iustitiarij nomen*, *num.* 22. *lib.* 1. *rubric.* 42. Follerius *in eadem constitutione*, *num.* 111. *&* 114. Maranta *in praxi*, 4. *par. distinction.* 12. *numer.* 25. Barbosa *in d. l.* 1. *artic.* 3. *num.* 161. *ff. de iudicijs*, Antonius Butrius *in dict. cap. P. & G. num.* 20. *versicul. circa hunc consensum*, Imola *num.* 45. 71. *&* 97. *cum seqq.* Marianus Socinus *in dicto cap. significasti*, *nu.* 44. Antonius de Mattheis *de prorogat. iurisdict. nu.* 14. Federicus Martini *de iure censuum*, *cap.* 6. *nu.* 325.

1075 Limita primò prædictam regulam in Clerico, qui sine consensu sui superioris, non potest iurisdictionem alieni Iudicis, etiam Ecclesiastici prorogare. Hanc limitationem continet expresse textus *in d. capit. significasti*, vbi notant omnes Canonistæ, *& in cap.* 1. *in principio*, *de foro compet. libr.* 6. docet Bartolus *in d. l.* 1. *num.* 1. *ff. de iudicijs*, Aretinus *in §. idem iuris est*, *num.* 42. *institut. de exceptionib.* Couarruuias *in practicis*, *cap.* 10. *numer.* 5. *versic. octauò* Antonius de Mattheis *de prorogatione iurisdictionis*, *in Thoma Carleualij de Iudicijs.* *numer.* 14. Viuius *decis.* 125. *numer.* 1. Barbosa *dicto artic.* 3. *ex num.* 179. & ibidem *numeris sequentibus*, rectè animaduertit, sat esse tacitum consensum, qui elicitur ex scientia, & permissione, seù non contradictione, qui etiam superueniat ex post facto, tametsi ab initio non interuenerit.

1076 Dixi, *alieni Iudicis*, *etiam Ecclesiastici*, quoniam Iudicis laici iurisdictionem, Clericus nullatenus potest prorogare, neque cum licentia sui superioris, neque sine illa, *capit. si diligenti*, *de foro competenti*, notat Marianus *in dicto cap. significasti*. *numer.* 42. *in fine vers. solutio*, Aretinus *in dicto §. idem iuris est*, *num.* 42. & probat latè Barbosa *dicto artic.* 3. *ex num.* 173. etiam si tacitè se coram sæculari conuenire pateretur, non opposita exceptione fori declinatoria: nam nihilominus iudicium non subsistet, Iaso *in l.* 2. *num.* 39. *ff. si quis in ius vocat. non ierit*, Couarruuias *in practicis*, *cap.* 33. *num.* 2. Azeuedus *in l.* 1. *numer.* 21. *titul.* 5. *libr.* 4. *recopilationis*, Barbosa *vbi supra*, *num.* 177.

1077 Quis autem esse debeat superior iste, cuius consensus requiritur in prorogatione à Clerico facta, tractat Marianus *in dicto cap. significasti*, *num.* 42. & ait, hunc superiorem esse Episcopum Diœcesanum, etiam si Clericus habeat alium superiorem immediatum, eumque sequitur Barbosa *dicto artic.* 3. *nu.* 210. Id autem limitat idẽ Marianus ex sententia Panormitani, quando vterque superior habet iurisdictionem subordinatam in Clericum: secus si Abbas, vel alius haberet iura Episcopalia, & iurisdictionem quasi Episcopalem: nam ad eum pertineret eo casu præstare consensum prorogationi à Clerico factæ, non ad Episcopum. Eodem in loco extendit prædictam primam limitationem, ad omnes Clericos cuiuscumque gradus, nam neque Episcopus, neque Archiepiscopus possunt prorogare iurisdictionem Iudicis non sui sine consensu suorum superiorum. Quod idem existimat dicendum esse de exemptis, non posse, inquam, sine licentia, & consensu Papæ, cui subduntur prorogare aliorum Iudicum iurisdictionem; idem dixit Gregorius *in l.* 7. *tit.* 9. *par.* 1. *glos.* 9. & Barbosa *in d. l.* 1. *art.* 4. *num.* 43. *ff. de iudicijs*.

1078 Difficilè tamen est inuenire rationem huius limitationis, & cur in Clericis hoc sit speciale. Multas autem recenset Marianus *in dicto cap. significasti*, *num.* 45. examinatq; & reijcit Barbosa *in dicto artic.* 3. *ex num.* 186. Verùm Imola *in dict. cap. P. & G. num.* 98. *de offic. delegat.* Alexander *in l.* 1. *dicto §. & post operis*, *num.* 19. *ff. de non. oper. nunciation.* & Felynus *in dicto capit. significasti in principio*, *versicul. rationes differentiæ*, credunt nullam esse demonstratiuam, & concludentem, sed omnes censent persuasiuas, seù probabiles.

1079 Sed non displicet primò, ea quam adducit Marianus *dicto num.* 45. quòd Clericus, inquam, magis subiaceat Episcopo quàm laici suis superioribus; quippè cùm non solùm subdatur Episcopo secundum nudum vsum iurisdictionis, sed vltra etiam ratione ordinum susceptorum, & si habet beneficium, etiam ratione beneficij. Nam cum Clericus ordinem recipit, se totum Deo dedicat, *cap. Cleros*, 21. *distinct. cap. cui portio*, *cap. duo sunt*, 12. *quæst.* 1. *capit. cum secundum*, 16. *de præbend. & dignit.* ita fit, vt Clericus non possit sine sui superioris licentia prorogare: nam etiam laici sine superioris licentia prorogare non possunt, cum superiori subduntur vltra nudum vsum iurisdictionis; vt vasalli, qui subduntur ratione fidelitatis, & seruitij, vt statim dicemus. Ex qua radicali diuersitate oriuntur etiam quædam alia discrimina inter laicos, & clericos, quæ retulit Glossa notatione digna *in*

cap. insolita, 42. verb. Pontifice, 11. quæst. 1. Nam laicus potest iurare sine licentia sui superioris, sed Clericus nõ potest, *cap. inhærentes, de iurament. calumn.* Item Clericus non potest ab alio Episcopo ordines accipere: ergo nec iudicium, quod maius est, *cap. nullus primas, 9. quæst. 2.* Item non potest ab alio, quàm à suo Prælato petere iudicium animę, quod est occultum, *cap. placuit, de pœnitent. distinct. 6. cap. omnis vtriusque sexus, de pœnitent. & remission.* ergo multo fortius, nec manifestum. Et re vera hæc fuit originalis sententia Innocentij, vt ea illo retulit Alexander *in dicto §. & post operis, nu. 19.* tametsi ego eam apud illum non inueniam in loco ab Alexandro relato. Quam rationem differentiæ approbarunt Panormitanus *in dict. cap. P. & G. numer. 18. & in d. cap. significasti, num. 7. in fine,* Dominicus de sancto Geminiano *in cap. Romana, in principio, num. 4.* & ibi Philippus Franchus *num. 2. in fine, de foro competenti in sexto* Romanus *in dicto §. & post operis, num. 19. & 20.* Iaso *num. 11.* & in eandem incidit Barbosa *in dicto artic. 3. ex numer. 195.* tametsi videatur velle nouum aliquid afferre.

1080 Secundam aliam rationem tribuit Alexander Dominico de sancto Geminiano, quæ similiter apud illum non reperitur, sed inuenitur apud Innocentiũ *in cap. de causis, 4. num. 3.* & Baldum *ibi, num. 31. de offic. deleg.* (certè hac de causa commentaria antiquorum, quæ apud nos vulgo circumferuntur, valdè mihi suspecta redduntur, & incerta, quòd ea, quæ alij alijs attribuunt, relatis etiam eorum verbis, apud ea non inueniantur) agnoscit diuersitatem Dominicus inter Ecclesiasticam, & sæcularem iurisdictionem, quòd illa emanauit à Deo, & concessa est Ecclesiæ, & eius supremo Pastori, & ab eo deriuata in cæteros, Pontifices; at laica profecta est ab ipso populo, quem collectio singulorum constituit, cui immediatè à Deo concessa est, ab ipso autẽ populo in suos superiores transfusa. De quo discrimine rectè agunt Victoria *relect. 1. de potestat. Eccles. sect. 5. & in relect. 3. de potestat. ciuil. ex num. 7.* Molina *de iustit. tract. 2. disput. 21. §. habemus deinde, cum disput. seqq.* Bellarminus *tom. 1. vol. 1. controuers. 3. de Romano Pontifice, lib. 4. cap. 22. 23. & 24. & vol. 2. cõtrou. 5. lib. 3. cap. 2. & cap. 9.* Ac per consequens mirũ non est, si maior facultas concessa sit laicis prorogandi iurisdictionem laicam, quam ipsi dederunt, vt partes populi; quàm prorogandi iurisdictionem Ecclesiasticam subditis illius, quæ ab ipsis nullatenus emanauit. Quam rationem videtur approbasse idem Baldus *in l. si qui ex consensu, num. 10. C. de Episc. aud.* Quæ ratio non iure displicet Alexandro, neque ab eo impugnatur efficaciter.

1081 Tertiam rationem prædictæ limitationis excogitauit Follerius *in constit. Iustitiarij nomen, nu. 115.* quam dicit alibi non tactam, & quidem non contemnendam, videlicet decisionem *d. cap. significasti*, non procedere ea speciali subiectione clericorum erga Episcopos, sed ea speciali modo iurisdictionis Episcoporum erga Clericos sibi subditos. Quæ decisio communis etiam erit omnibus laicis, si habeant iurisdictionem erga subditos, simili modo qualificatam. Hæc autem qualitas in eo consistit, quòd Episcopus habet in Clericos sibi subditos iurisdictionem priuatiuam, comparatione aliorũ Episcoporũ, *cap. nullus primas, cap. Episcopum, 9. q. 2. cap. 1. & cap. 2. de for. comp.* inde prouenit, vt non possit Clericus sine sui superioris licentia prorogare alieni Iudicis iurisdictionem; quod item in laicis contingit habentibus iurisdictionem priuatiuè supra suos subditos, vt inferius tangemus.

1082 Quartam rationem addit Isernia *in constit. cum satis;* quoniam Princeps supremus potest inhibere subditis ne litigent coram alienis Iudicibus, & eos cohibere à prorogatione Iudicis extranei, *leg. 2. §. si Iudex, ff. de iud.* quod ita iure fieri posse prosequitur Barbosa *d. artic. 3. nu. 142. & nu. 139. cum seqq.* notat sic factum esse à multis Regibus. Et in Regno Castellæ *in l. 11. & 13. tit. 4. lib. 4. recop.* prohibitum est, ne laici se subijciant Iudicibus Ecclesiasticis, aut declinent laicos; quod ea ratione fit ne minuatur iurisdictio prohibentiũ. Id ipsum igitur factum est à Pontifice *in cap. si diligenti, 12. & in d. cap. significasti, de for. compet.* qui ne sua iurisdictio diminueretur, aut illi pręiudicaretur, prohibuit ne Clerici consentirent in Iudicem laicum, atque ne minueretur Episcoporum iurisdictio, inter quos distributa erat potestas, designatis certis subditis, *9. q. 2. per totum*, ne sine consensu proprij Episcopi, consentirent in Iudicem Ecclesiasticum. Quam rationem pręsensit Panormitanus *in d. cap. significasti, nu. 8. in fine,* & est optima ratio.

1083 Quæ tamen prædicta prima limitatio sic probata, sublimitanda est primò, vt Clericus, etiam sine sui superioris consensu, possit prorogare iurisdictionem alieni Iudicis Ecclesiastici tacitè; videlicet, si contrahat, vel quod idem est, solutionem destinet, vel delinquat in territorio alterius. Ratio est, quia hæc prorogatio, non oritur ea sola voluntate, & consensu Clerici prorogantis, sed ex dispositione, & assistentia iuris, quod iubet, quem forum sortiri, vbi contrahit, vel delinquit, & ibi eum etiam inuitum respondere compellit, *cap. dilecti, cap. vltim. de for. compet. cap. Romana, §. contrahent. eod. tit. in 6. cap. 1. de priuileg. in 6.* & ego latissimè dixi q. 4. ex nu. 160. Hanc sublimitationem tradunt Speculator *lib. 2. tit. de compet. Iud. addition. §. nu. 21.* Panormitanus *in d. cap. dilecti, nu. 4.* Marianus *num. 5. & 17.* Ripa *in cap. 1. nu. 67. de iudicijs,* Decius *in cap. Clerici, nu. 57. eod. titul.* Angelus *in l. 1. num. 5.* Paulus *num. 10.* Alexander *in additione ad Barthol. ibidem num. 2.* Barbosa *artic. 3. nu. 222. 225. & 226. ff. de iudicijs*, idem Alexander *cons. 89. num. 1. & 6. lib. 7.* Maranta *in praxi, 4. par. d. dist. 12. num. 24.* Nauarrus *in relectione, cap. accepta, de restit. spoliat. in solutione oppositionis, 8. nu. 5. tom. 3.* Couarruuias *in practic. cap. 10. nu. 5. vers. nonò,* Marta *de iurisdict. 2. par. cap. 6. num. 46. & 47.* Carrocius *decis. 52. num. 24.* Eam autem sublimitationem extendit Barbosa *vbi supra n. 223.* vt si contrahat Clericus in aliquo loco, & renunciet foro, seù promittat se non vsurum declinatoria, etiam sine sui superioris licentia, possit absens quoque ibidem conueniri, quod inferius sectione vltima tractabimus num. 1252.

1084 Contrariam tamen sententiam huic sublimitationi quòad forum destinatæ solutionis duntaxat, quinimo nõ posse Clericum sine sui superioris licentia prorogare iurisdictionem Iudicis loci, in quem solutio destinata est, amplectitur Speculator, vbi supra, quem sequitur Angelus *in d. l. 1. nu. 5. ff. de iudicijs,* & prædicta additio Alexandri *ad Barthol. ibidem nu. 2. ad verbum, haberent feudum.* Sapia *in ead. l. 1. nu. 19.* Decius *in cap. 1. 1. decl. nu. 166. in fin. de iudicijs*, conatus acutam rationem disparitatis inter hunc, & alios foros assignare, sed non solidam; cum iuris interpretatio ne quisque censeatur contrahere in loco, in quem contulit solutionem, *l. 3. ff. de bonis author. Iud. possid. l. contraxisse, ff. de action. & obligat.* quod explicat eleganter Ioannes Baptista de santo Seuerino *in repetit. l. cunctos populos, num. 130. C. de summa Trinitate, fide catholica,* & ego latè supra, dicta quæst. 4. num. 248. cum sequentibus. Quare iure optimo ab hac sententia recedunt cæteri paulò ante pro contraria priori sententia relati, pręsertim Couarruuias *in practicis, d. cap. 10. num. 5. vers. nonò*

ex

ex proximè,& eam refellit Barbosa *dicto nu.*216.ex textu quasi expresso *in dicto cap.de licti.de foro comp.*

1085 Sublimita secundo prædictam primam limitationẽ principalem, si Clericus mutet domicilium in alium locum,quod iure communi permittitur,*l.cum quadam*,19. *ff.de iurisdict.omn.Iudic*.notat Hostiensis *in summa de foro competenti, numer.* 10. nam post mutatum domicilium, incipit subiacere Episcopo noui domicilij,& in prorogatione denuò facienda indigeret consensu illius Episcopi, in cuius Diœcesi domicilium habet, non eius, qui eum ordinauit,& cui ante mutatum domicilium subiacebat: nam is ex dispositione iuris subrogatur loco illius Episcopi,qui clericum ordinauit:quemadmodum si iste mutans domicilium ordines suscipere deberet, additurus esset Episcopum noui domicilij,non antiqui mutati, *cap. cum nullus*, 3.*de temp.ord.lib.* 6. Hanc sublimitationem tradit Barbosa *in d.ar.*3.*n.*213. pro qua refert Imolam *in d.c.P.& G.nu.*46.*de offic.deleg.*qu amuis ille non agat de foro externo,sed de foro interno pœnitentiali;verum ex illo desumitur argumentum ad externum; quo vsa est Glossam *in d.cap.inolita* 11.*quæst.*Circa quam tamen sublimitationem adnotare oportet, non posse Clericos, vt possent laici sine sui Episcopi licentia domicilium mutare extra Diœcesim, *capit. non oportet*, *cap.si qui verò*, *cap.si quis Presbyter*, 23.*capit.propter eos*, 7.*quæstion.*1.& istis locis notant Archidiaconus, & Geminianus, Hostiensis *in summa*, *de foro competenti*, *nu.*14.Graffis *de effectibus clericatus,effect.*25.nec possunt sine eiusdem licentia à sua Ecclesia abesse, *cap. si quis in Clero,eadem causa,& quæstione*;quare in quauis mutatione domicilij præsupponitur consensus Episcopi.

1086 Sublimita tertiò eandem primam limitationem, si Clericus conueniatur coram Iudice competente mero iure,à quo tamen posset subtrahere opposita exceptione declinatoria ex priuilegio, vel quauis alia ratione procedente de iure communi: nam poterit Clericus declinatoriam omittere, & sinere se conueniri sine consensu sui superioris: hæc enim non est vera prorogatio, sed remotio obstaculi iurisdictionis,vt dicebam supra, num. 1001. Hanc sublimitationem tradunt Panormitanus *consi.*25.*num.*1.*statim post principium,versic. sed dubium est nunquid*,1.p.Ripa *in c.*1.*nu.*68.*de iud.* Antonius de Matthæis *de prorogatione iurisdictionis*, *num.*14.*vers.& hac de consensu*,Barbosa *d.art.*3.*nu.*221.

1087 Quartò prædictam primam limitationem sublimitandam credit Barbosa *d.art.* 3.*num.* 216. vt non procedat in Clerico primæ tonsuræ, quem credit posse prorogare iurisdictionem Iudicis alieni, sine consensu proprij Episcopi. Quod ex eo probat, quia ex prima tonsura non imprimitur character,vt docent Theologi *in* 4.*distinc.* 24.vbi Dominicus Soto *quæst.*1.*art.* 4. *conclus.* 7. existimat ordines, etiam minores infra subdiaconatum, non imprimere characterem, neque esse sacramenta, sed sacramentalia quædam ad sacramentum disponentia, *& quæst.*2.*artic.*1.*ad quartum*, ait, primam tonsuram non esse ordinem, referens in eandem sententiam Diu. Thomam,Bonauenturam,& Richardum,Diuus autem Thomas *in additionibus ad tertiam partem,quæst.*37.*art.*2. tonsuram inter ordines non enumerauit. Sunt enim solùm septem, videlicet, tres sacri, Sacerdotium, Diaconatus, Subdiaconatus;quatuor minores,Acoliti,Lectoris,Exorcistæ, Ostiarij, & non plures, *& in* 4.*distinct.*24.*quæst.* 3. *artic.*1.*quæstiunc.* 2. ait tonsuram non esse ordinem, nec per eam imprimi characterem, & Diuus Antoninus *tertia parte summa,tit.*14.*cap.*16.§.6. ait primam tonsuram non esse ordinem,sed dispositionem ad ordines,item Diuus Isidorus *in cap.Cleros*,21.*distinct.* omnes ecclesiasticos ordines recenset, tonsuræ nullam mentionem faciens; & idem Diuus Thomas in eisdem additionibus *quæst.*39.*artic.* 2. expresè negat primam tonsuram esse ordinem; idem asserit Franchis *dec.*189.*num.*9.& statuit Vazquez *in tertiam partem D.Thom.tom.*3. *disputat.* 236. *cap.*1.*num.*3.*& seqq.& cap.*2.*numer.*15.*& seqq.* ait solùm esse in Ecclesia septem ordines. Ex qua doctrina colligit Barbosa, tonsuratum non effici rem spiritualem, vt per ordines efficiuntur Clerici, ex quo prouenire existimat, vt sine Episcopi permissu non possint iurisdictionem alieni Iudicis prorogare.

1088 Sed ego de hac sublimitatione multo dubito: imò si accipienda, & intelligenda sit vniuersim, vt iacet, eam existimo falsam, salua doctissimi viri reuerentia; quin potius censeo decisionem *d. cap.significasti*, non solùm in Clericis, in sacris, & in minoribus ordinibus constitutis, sed etiam in tonsuratis recipiendam esse. Nam cùm textus Clericos nominet, & sub nomine, *Clericos*, comprehendatur etiam tonsuratus, *c.vnico, de Cleric.coniug. in sexto*,Trident.*sess.*23.*decreto de reform.cap.* 1. & omnia priuilegia concessa Clericis, & statuta loquentia de Clericis,locum habeant in Clericis primæ tonsuræ,vt tradit Felynus *in cap.Ecclesia sancta Maria,num.*110. & ibi Decius expresè *numer.*20.*& seq.de constitution.& in cap.cum non ab homine*, *numer.* 8, *de iudicijs*, non video cur limitandus sit textus *in d.cap.significasti*, sine auctoritate, & sine ratione vlla, vt non procedat in Clericis tonsurati. Illud tamen existimo verissimum,illum textum non procedere in Clericis, etiam minorum ordinum,qui nõ gaudent priuilegio fori, eo quòd non seruent requisita à Tridentino *sess.*23.*decreto de reformat.c.*6. Ratio est manifesta, quia eiusmodi Clerici non subduntur foro Episcopi, sed laicorum, à quibus iudicantur, ac per consequens non indigent ad eligendum sibi Iudicem venia Episcopi,cuius foro non sunt subiecti,& a quo in iudicio non pendent; & hactenus vera erit traditio Barbosæ,non vltra.

1089 Neque obstat eius fundamentum. Nam in primis Clerici, etiam tonsurati, eatenus censendi sunt res spiritualis, quatenus diuino obsequio dedicantur, & in partem Domini hæreditatemque eius vocati segregantur a cæteris,vt docet D.Thom.*in additionib.ad* 3.*par.quæst.*39. *art.* 2. *&* 3. *& in* 4.*distinct.* 24. *quæst.*3. *art.* 1. *quæstiunc.* 2.*ad secundum*, etiam si illis non imprimatur character: quoniam vasa etiam sacra,& aqua lustralis,& alia sacramentalia spiritualitatem contrahunt ex benedictionib., vel consecratione Sacerdotum, & Episcoporum, etiam si illis character non imprimatur. Quid quod? quantum attinet ad ordines minores, D.Thom. *in addition.ad* 3.*p. quæst.*35.*art.*2.*& in* 4.*distinct.*24.*quæst.*1.*art.*2.*quæstiunc.* 2.existimat per illos imprimi etiam characterem, cuius sententiam approbat Bellarminus *tom.* 2.*controuers.* 5. *lib.*2.*cap.* 8. vbi addit minores ordines esse sacramenta; verum est tamen in illis non includi tonsuram. Sed quidquid sit, nescio, qua crassa, & supina quorundam Iuristarum ignorantia factum sit, vt dum agitur de priuilegio fori, inuoluatur tractatus de charactere,cũ nihil commune habeant character, & priuilegium fori. Imò verò, more dialecticorum loquendo, sint termini impertinentes,qui neque se inferunt,neq; sibi repugnant. Cui tamẽ errori ansam,& occasionem videtur præbuisse Nauarrus *in repetit.cap.nouit,de iudicijs,notabil.*6.*num.* 30. & in eum paulatim lapsus est, doctissimus alioqui Franciscus Sua-

iurisdictionem extraneorum Iudicum sine consensu Baronum; ac per consequens si litem moueant, aut patiantur apud Iudices Regios, aut aliorum Baronum, inuitis Baronibus, quibus subduntur, non possint Barones ipsis superiores petere remissionem earum litium, & causarum suorum vassallorum burgensium. Quod videtur præsensisse Romanus *in d.l.1 §.& post operis nu. 20. ff. de nou. oper. nunciat.* Huius autem consequutionis vsum contrarium videmus admissum continua, & communi praxi in hoc Regno Neapolitano, & planè consequutio falsa censenda est, & contra communem sententiam.

1096 Nam imo, neque vassallos burgenses posse prorogare iurisdictionem Iudicis extranei sine sui Baronis consensu, sentiunt Bartolus *in dicto l.1 §.& post operis, num.8.* Angelus *nu.2.* qui Bartolum approbat, Paulus *nu.6.* Cumanus *num.6.* Imola *num.26.* Romanus *num.20.* Alexander *numer.15. ff. de nou. oper. nunciat.* Baldus *in lege decernimus, 15. num.4. C. de sacrosanct. eccles. & in dict. cap. imperialem, §. præterea si inter duos, num 19.* vbi Afflictis *num.2. & 10. de prohibit. feud. alienat. per Federicum.* Ancharanus *in cap.1. in principio, num.3. circa finem, de foro competenti in sexto,* Marianus Socinus *in d. cap. significasti, num. 45.* idem Afflictis *decis.265. num.35.* Vrsillus *ibi num.37. vers. circa decimam tertiam, & num.38, & 39. & ad decis. 155. ex nu. 3.* Guido Papæ *decis.77. num.4.* remittens se ad Baldum, vbi supra. Capycius *decision.9. num.3.* Boerius *decis.114. nu.4. & 5. & num.10. cum seqq.* Cacheranus *decis.78. num. 12. 13. & 17. cum seqq.* Franchis *decis.417. nu.2. & decis. 539.* & ibi addentes, Gail *practic. observation. libr.1. observat.40. num.2. & 6.* Laurentius Siluanus *consil.25. num. 40.* Fabius de Anna *consil.107. num.12. lib.2.* Menochius *cons.340. num.55. lib.4.* Marta *vot.163. num.7.* Belluga *in speculo Principum, rubr.15. §. sed quid dices nu.7. & in rubr. 41. §. leges Regni, num.59.* Guillelmus Benedictus *in repetit. cap. Raynutius, verb. & vxorem nomine Adelasiam, decision.2. num.54. de testament.* Curtius *de feudis, 7. par. ex num.19.* Duarenus *in consuetud. feudor. cap.20. num.8.* Freccia *de subfeudis, libr.2. auctorit.10.* Carauita *ritu 205. num. 6.* Amadeus de Ponte *in tit. quis sit Iudex in causa feudali, numer.19. & 20.* Surdus *consil.47. ex num.34. lib.1.* Ponte *de potestat. Proreg. titul.3. §.1. num.21. et 22.* Mastrillus *de magistratibus, lib.4. cap.16. num.61. et 62.* Marcellus Cala *de modo articulandi, §.1. gloss.1. numer. 77. et 107.* Federicus Martini *de iure censuum, cap.6. num.320. et 325.* Cancer *variarum resolutionum, par.3. cap.10. ex numer.30.* Petra *de potestat. Princ. cap.11. nu.7. et 8.* Capiblancus *in pragmat. 8. p.8. 1. n.118. & 119. de Baronibus.* Et hæc sententia in Regno Neapolitano confirmata est, certa, & continua praxi, vt notat Franchis *d. dec.417. nu.2.* ego autem aduerti supra, loquens de criminalibus, quæst.7. præcedenti, num.858.

1097 Neque satisfacies, si dixeris, quinimò hanc sententiã esse conformem limitationi supra traditæ num.1093. & rationi, qua ad eam, & hanc asserendam mouentur Doctores: nam ferè omnes post Bartolum distinguunt, an vassallus subdatur Domino solum secundum nudum vsũ iurisdictionis, vt in hoc casu possit, aut inscio, aut inuito Domino iurisdictionem prorogare; an verò subdatur aliquo alio modo vltra nudum vsum iurisdictionis, vt in eo casu non possit, sine Domini consensu in alienum Iudicem consentire. Quod eleganter notauit Marianus *in d. cap. significasti, num.44.* Afflictis *in constitut. Iustitiarij nomen, num.22.* Franciscus Marcus *dec.313. num.3. 2. par.* at vassalli, etiam burgenses, Baronibus feudatarijs subduntur vltra nudum iurisdictionis vsum, nam obligantur etiam ad subuentiones, & seruitia personalia Dominis impendenda, ad iurandam fidelitatem, ad angarias, & perangarias, munera erariatus, Camerlingatus, & similia, multasq; alias operas obsequiales, vt constat in hoc Regno Neapolitano, tum ex vsu, tum etiam ex *constitut. quamplurimum, & constitut. Comitibus, & pragm. 10. 14. & 16. de Baronibus,* & iis, quæ ad eas adnotauit Capiblancus, & Rouitus *in pragmat.64. num.31. de offic. Procurator. Cæsar.* & docuit Afflictis *in cap. imperialem, §. præterea si inter duos, num.10. de prohibit. feud. alienat. per Federicum,* vbi ait omnes habitantes in Terra Baronis, iurare fidelitatem Baroni, etiam si non habeant feudum, quia saltem pro aere, terra, & aqua, & igne, quæ recipiunt de terra Domini, tenentur ad præstandam fidelitatem; consentit Capycius *d. dec.9. num.5. & 6.* Franchis *d. decis.417. num. 2.* Guillelmus Benedictus *in cap. Raynutius, verbo & vxorem, num.54. de testamentis,* præsenterq; Baldus *in d. leg. decernimus, 15. num.4. Cod. de sacros. eccl.* consentiunt item multi ex relatis à me numero præcedenti. Cum igitur vassalli burgenses subdantur Baronibus vltra nudum vsũ iurisdictionis, non poterunt, iuxta communem sententiã, iurisdictionem alienam, sine consensu Baronum, quorum subditi sunt, prorogare.

1098 Non inquam satisfacies, quoniam dato hoc ita esse, incideremus in sublimitationem ante traditam n.1094. vt tunc non possint vassalli burgenses prorogare iurisdictionem alieni Iudicis præter Baronem, cum agitur de oneribus, & muneribus ipsi debitis, ne sic defraudentur Baronum iura; quemadmodum ipsi Barones, & vassalli feudatarij non possunt prorogare iurisdictionem, & consentire in alienum Iudicem præter Dominum directum, cum tractatur de feudo, vel eius oneribus: at cum nullum versatur interesse Baronis, sed alterius vassalli burgensis priuati, aut etiam Baronis alieni, tunc aliena iurisdictio prorogari poterit. Quod idem obseruatur in litibus Baronum inter se, aut cum vassallis alienis circa iura ad feudum non pertinentia, vt in prædicta sublimitatione dicebamus, & expressè asseruerunt loquentes de vassallis burgensibus, Isernia *in d. c. Imperialem, §. præterea si inter duos, num.78. in fine,* Aluarottus *ibi, num.4. vers. nec obstat regula, in fine,* Præpositus *num.5.* Marianus *in d. c. significasti, num.44.* post Panormitanum, quem vocat Dominum suum, Angelus *in l. 1. num.6. ff. de iudicijs.* Angelus Aretinus *in §. idem iuris est, num.43. instit. de except.* Maranta *in praxi, 4. p. 4. dist.12, num.25.* Capycius *d. dec.9. num. 7. & 8.* Follerius *in praxi censuali, verb. & submissionis cuicumque foro, nu.3.*

1099 Quid dicendum in re tam controuersa? Certè amplectenda est ea sententia, vt dicamus, vassallos burgenses spectato iure communi, etiam feudali, posse prorogare iurisdictionem cuiusuis Iudicis extra suum Baronem, dummodò lis versetur circa iura diuersa a vassallagio, & iuribus Baronis. Quod nonnulli contra Paulum *in d. §. & post operis, num.6.* extendendum credunt, etiam si Baro propter prorogationem vassallorum, amitteret sportulas, vel aliud speratum lucrum. Inter quos sunt Imola *in d. cap. P. & G. numer.101. de offic. delegat.* Alexander *in d. §. & post operis, numer.20.* Capycius *dicta decision. 9. numer.13.* Barbosa *in dicto artic.3. num.148.* Resolutionem verò principalem amplectuntur relati numero præcedenti in fine, & plurimi ex iis, quos superius num. 1094. retuli, qui dum generaliter loquuntur, ita sunt intelligendi, & interpretandi, vt loquantur de omnibus vassallis.

1100 Verùm ea doctrina limitanda sit, cum iurisdictio in

inue-

inuestitura feudali conceditur priuatiuè, & abdicatiuè, respectu aliorum Iudicum, & cum clausula decreti irritantis, si aliter fiat. Nam tunc propter inuestituram, & priuilegium in ea contentum, non poterunt alij Iudices de causis vassallorum burgensium cognoscere, neque vassalli burgenses prorogare iurisdictionem Iudicis alieni, cum detrimento iurisdictionis Baronis proprij, sine eius consensu: quod si alij de causis vassallorum cognoscant, iure Barones petent, vt causæ suorum vassallorum burgensium ad suos Iudices remittantur. Dixi, *cum iurisdictio conceditur abdicatiuè, & priuatiuè, & cum clausula decreti irritantis*; quoniam alioqui sola concessio iurisdictionis annexæ feudo, censetur fieri priuatiue, & non cumulatiuè, vt aduerti supra quæstione praecedenti, num. 794. At sola concessio iurisdictionis in inuestitura feudali non haberet hunc effectum. Tum, quia priuilegia Baronum non obseruantur in tam ampla forma, quam priuilegij verba sonare, & importare videntur, nedum si non sonent, vt asserit Carauita *ad ritum* 205 *num.* 4. conferuntque, quæ adducit Natta *consil.* 614. *ex num.* 7. *tom.* 3. Tum, quia prædicta concessio, quæ tribuit priuatiuè iurisdictionem, non comprehendit casum prorogationis, in quo mixtim ex voluntate subditorum, & assistentia iuris tribuitur Iudici iurisdictio, vt in eo extraneum Iudicem iurisdictione priuet, vt probat textus *in l. in sacris*, 13. §. *nouimus*, iuncta Glossa ibi, *verbo eos*, *C. de proxim. sacrorum scriniorum*, *libr.* 12. & notat Isernia *in constit. statuimus*, *in fine*, & ibidem Afflictis *num.* 43. *de offic. magistr. Iustitiar.* Barbosa *in dict. leg.* 1 *artic.* 4. *num.* 60. *ff. de iudicijs*. Idque confirmatur ex doctrina Ioannis de Imola in simili casu *in d. cap. P. & G. num.* 47. *in fine*, *de offic. delegat.* & mirabili doctrina Salyceti *in l. certa*, 5. *num.* 2. *in fine*, *C. quando prouocar. non est necess.* vbi ait ad impediendam prorogationem oportere, vt specialis inhibitio interueniat; in quam rem multa ibidem notatu digna congessit, consonat Barbosa *in d. leg.* 1. *artic.* 1. *num.* 111. *&* 112. *& seqq. &* 132. *cum seqq.* Atque ideò debet constare de enixa voluntate Principis infeudantis volentis denegare subditis facultatem prorogandi, vt illa videatur denegata. De ea autem videtur constare per istas clausulas geminatas; vt notat Capycius *in inuestitura feudali*, *sub titulo feudorum clausulæ*; *verbo*, *ita quod de illis nullus*, *pagina* 127. *column.* 2. Cùm verò in Regno Neapolitano in inuestituris regulariter inserantur istæ clausulæ abdicatiuæ, & decreti irritantis; inde fit, vt vsus obtinuerit attestante Vincentio de Franchis *dicta decis.* 417. *num.* 2. vt causæ vassallorum petentibus Baronibus ad eos remittantur. Id tamen non prouenit ex natura vassallagij, aut iurisdictionis priuatiuæ, sed ex virtute clausularum inuestituræ, vt doctè, & cum iudicio obseruat Follerius *in practica criminali*, 1. *par.* 2. *partis*, *verb. audiantur excusatores*, *num.* 63. & eleganter explicat, & prosequitur *in constitut. Iustitiary*, *nomen. num.* 112. 113. *&* 115. quod ante notauerat Capycius *dicta decis.* 9. *num.* 15. *&* 16. *et seqq.* & ad eum notauit Petra ibi, *additione vltima*, *verb. clausula annullatiua*. Maranta *in praxi*, 4. *part. distinct.* 12. *num.* 26. Barbosa *in d. l.* 1. *artic.* 3. *num.* 153. *cum seqq. & artic.* 4. *ex num.* 48. *&* 51. sequiturq; Capiblancus *in pragmat.* 8. *part.* 1. *ex num.* 73. *latissimè*, *& num.* 118. *&* 119. *de Baronibus*. Quare cum casus occurrerit, accuratè inspicienda sunt priuilegij verba, & clausulæ, reuocando in memoriam doctrinam Carauitæ *in ritu* 205. *num.* 4. vbi ait, Barones in Regno non esse in possessione clausulæ regulariter insertæ in inuestitura, de qua ibi, neque eam obseruari, cuius obseruationis meminit Barbosa *in dicto artic.* 3. *num.* 155. cum approbans, & notata à Marco Antonio Natta *dicto consil.* 614. *ex nu.* 7. *tom.* 3.

1101 Illud etiam hic occurrit notandum, tametsi in Clericis etiam exemptis, & priuilegiatis licita sit tacita prorogatio in Iudices extraneos, quamuis fiat sine sui superioris consensu, veluti si contrahant in aliena Diœcesi, vel ibidem conferant solutionem, vel delinquant, *cap. delicti*, *de foro competenti*, *cap.* 1. *de priuilegijs in sexto*: nam tunc magis prorogatur forus à iure, quàm ex subditorum voluntate, vt aduerti superius nu. 1083. verùm tamen in vassallis strictiorem esse hanc facultatem; nam etiam si delinquant, vel contrahant in alieno territorio, aut in illud solutionem conferant; nihilominus quoties super istis contractibus aut delictis in iudicium vocati fuerint ab extraneis Iudicibus, poterit peti à Baronibus, vt ad eos remittantur; quod ego notaui supra num. 813. & 814. idque erit ita faciendum, si priuilegium ostendant, cuius virtute id fieri debeat, alioqui standum erit iuri communi: Quod videtur obiter adnotasse Amedeus *in dicta quæstione quis sit Iudex in causa feudi*, *numer.* 20. *& de laudemijs*, *quæstion.* 24. *num.* 49. *&* 50. vt vel sic intelligas, hanc facultatis prorogandi, & conueniendi sub alienis Iudicibus coarctationem, non tam à subiectionis vassallorum burgensium natura prouenire, quam à priuilegio inuestituræ Baronum, quod iuri communi derogat ex potestate, & voluntate Principis concedentis. Ideò vassalli burgenses in Regno Castellæ, vbi non conceditur iurisdictio Baronibus, seu Dominis vassallorum, sub istis clausulis, & tenore inuestituræ, liberè possunt prorogare iurisdictionem quorumuis Iudicum, seu aliorum Baronum, seu Regiorum; & nusquam in eo Regno auditum est, Dominum vassallorum petijsse remissionem causarum suorum vassallorum, cum se alienis Iudicibus subiecerunt; ita obseruat quotidiana eius Regni praxis. Hæc dicta sint de quinque requisitis ad prorogationem necessarijs.

SVMMA SECTIONIS
Tertiæ.

1102 P*rorogationem facere possunt, qui impedimentum non habent, quominus prorogent.*
Ille censetur permissus de iure prorogare, qui non est prohibitus.
1103 *Proponitur quis possit prohibere prorogationem.*
1104 *Prorogationem non posse prohiberi nisi à Principe supremo non recognoscente superiorem sententia quorundam refertur, & eius fundamenta.*
1105 *Refertur secunda sententia affirmans omnes superiores, quorum consensus ad prorogationem requiritur, etiam si non sint supremi Principes, posse prohibere prorogationem, & eius probatio.*
1106 *Conciliantur distinctis duobus casibus prædicta sententia.*
Cum prorogantes non indigent consensu suorum superiorum, non possunt prohiberi prorogare, nisi à supremo Principe.
1107 *Cum prorogantes indigent consensu suorum superiorum, possunt prohiberi prorogare ab illis, quorum consensus ad prorogationem requiritur, etiam si non sint supremi Principes.*
1108 *Papa an possit prorogare, remissiuè.*
1109 *Imperator, & alij Principes sæculares non recognoscentes superiorem, possunt prorogare, & se subijcere inferioribus.*

1110 *Ar-*

1110 *Archiepiscopi, & Episcopi, non possunt prorogare, sine consensu sui superioris.*

1111 *Exempti non possunt prorogare sine consensu Papæ.*

1112 *Officiales Regij perpetui Regni Neapolitani, qui exempti sunt in criminalibus, non possunt prorogare iurisdictionem, etiam Proregis.*

1113 *Refertur contraria sententia, exemptos posse renunciare exemptioni, & prorogare iurisdictionem, saltem Ordinarij, sine licentia Papæ, & improbatur.*

1114 *Exempti tacitè possunt suo priuilegio renunciare, & Ordinario se subijcere sine licentia eximentis.*

1115 *Exempti destinantes solutionem in locum non exemptum tacitè se subijciunt Ordinario.*

1116 *Taxatur sententia Feliciani in casu frequenti.*

1117 *Religiosi non possunt prorogare iurisdictionem Ordinarij sine licentia Papæ.*

1118 *Vassalli non possunt prorogare iurisdictionem alieni Iudicis sine suorum superiorum licentia.*

1119 *Laici regulariter attento iure communi possunt prorogare iurisdictionem Iudicis Ecclesiastici, sine licentia suorum superiorum.*

1120 *Laici quoad causas spirituales, & ecclesiasticas sunt incapaces iurisdictionis, quoad temporales verò Clerici sunt prohibiti consentire in laicos.*

1121 *Iuxta iura municipalia Castellæ, Portugalliæ, Nauarræ, et Franciæ, non possunt laici prorogare iurisdictionem Iudicum Ecclesiasticorum.*

1122 *An possint vassalli vnius Regni prorogare iurisdictionem Iudicis alterius Regni, sine licentia sui superioris, proponitur quæstio, & refertur prima sententia negatiua.*

1123 *Contraria sententia affirmatiua verior approbatur.*

1124 *Explicatur tex. in c. per venerabilem, in vers. insuper, qui filij sint legitimi.*

1125 *Refertur prædicta sententia affirmatiua limitatio ex sententia Barbosæ.*

1126 *Reijcitur.*

1127 *Distinguuntur tres casus.*

Prorogatio Iurisdictionis facta in Iudicem alterius Regni per solam conuentionem durat, et est valida, quatenus ambo prorogantes perseuerant in eadem voluntate.

1128 *Cum quis in extraneum Regnum destinat solutionem, præter pactum de consentiendo in Iudicem eiusdem Regni, vel ex alia causa in alio Regno sortitur forum, prorogatio est efficax, etiam sine licentia Regis loci, vbi fit contractus.*

1129 *Subditus vni Regi tacitè prorogat iurisdictionem alterius Regis, vel Iudicum eius, verbi gratia, contrahendo in Regno extraneo.*

1130 *Minores, vel pupilli sine tutoris, vel curatoris, authoritate non possunt prorogare.*

Iudex competens quis sit ad curatorem minoribus litigantibus dandum.

1131 *Agricolæ, de iure Castellæ, non possunt renunciare foro sui domicilij, et prorogare iurisdictionem Iudicis alieni, præterquam Correctoris Regij proximioris loco vbi degunt.*

1132 *Refertur pragmatica Regis Philippi III, lata anno 1619. qua statutum est Agricolas non sortiri forum in loco contractus, aut destinatæ solutionis.*

1133 *Prædicta pragmatica non tollitur, quin Agricola possit conueniri in loco rei sitæ.*

1134 *Stante lege antiqua Agricolæ poterant tacitè prorogare iurisdictionem alienorum Iudicum.*

1135 *Reijcitur sententia Iacobi Collantes negantis Agricolam sortiri forum in loco destinatæ solutionis, iuxta terminos antiquæ legis Castellæ.*

1136 *Reprehenditur Ignatius Villar.*

1137 *Reijcitur explicatio Narbonæ textus in cap. 1. de priuileg. in sexto.*

1138 *Quæ fuerint innouata per pragmaticam anni 1619. circa priuilegia Agricolarum.*

1139 *Proponitur quæstio, an stante noua pragmatica possit Agricola conueniri extra locum domicilij, si ibidem administrasset tutelam, vel patrimonium Vniuersitatis, vel Ecclesiæ, ad reddendam rationem administrationis.*

1140 *Quid esset dicendum iure antiquo.*

1141 *Agricolam stante etiam iure nouo ibi redditurum rationem, vbi tutelam administrauit.*

Vnius priuilegium non debet trahi in alterius damnum, et iniuriam.

Quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter exprimantur, videntur quasi neglecta.

1142 *Miserabiles personæ non possunt prorogare iurisdictionem alieni Iudicis.*

Perpetuum est, vt non possit prorogare, qui non potest renunciare.

1143 *Prorogatio non potest fieri per Procuratorem sine speciali mandato.*

SECTIO TERTIA.

A quibus possit fieri prorogatio.

1102 PRorogationem facere possunt, qui impedimentum non habent, quominùs prorogent; hoc autem impedimentum, aut prouenire potest à iure, aut ab homine; videlicet si quis prohibitus esset prorogare a iure, vel ab homine. Quod autem attinet ad prius impedimentum à iure, ille censetur permissus prorogare, qui non est prohibitus argumento *l. mutus, 41. §. 1. ff. de Procurator lege nec non, 28. §. quod eis, ff. ex quib. caus. maior. cap. cum apud 23. de sponsalib. c. 1. de Procurator. in sexto:* nam cum regulariter quis prorogare possit, *l. 1. ff. de iudicijs*, qui non est prohibitus, permissus censendus est.

1103 Quod autem ad secundum impedimentum attinet, primo loco videndum est, quis possit prohibere prorogationem, quam regulariter iura permittunt.

1104 Prima sententia ait, prorogationem non posse prohiberi, nisi à Principe supremo nó recognoscente superiorem. Ita sentit Baldus *in d. cap. imperialem, §. præterea si inter duos, num. 19.* & ibi Præpositus *numer. 5. vers. nec obstat,* tametsi subobscurè, *de prohib. feud. alienat. per Federicum*. Petrus, & Cynus *in l. si qui ex consensu, num. 15. C. de Episcop. audient.* Albericus *in l. 1. num. 4. in fine, ff. de iudicijs.* Alexander *in l. 1. §. & post operis, num. 13. ff. de non. oper. nunciat.* Panormitanus *in d. cap. P. & G. num. 19.* Imola *num. 97. de offic. deleg.* idem Panormitanus *in d. cap. significasti, num. 7.* Marianus *nu. 45. de foro competent.* Capycius *decis. 9. nu. 4.* Cachetanus *decis. 32. nu. 7.* Barbosa *in d. l. 1. artic. 3. ex nu. 142. & artic. 4. nu. 44. cum seqq. ff. de iudicijs,* Capiblancus *in pragmat. 8. par. 3. nu. 120. & 121. de Baronibus.* Probatur primò ex textu *in d. l. 2. §. si et Index, ibi: nisi specialiter principali iussione prorogatio fuerit inhibita, ff. de iudicijs.* Secundò ratione, quia facultas prorogandi à iure, & legibus concessa, non potest tolli, nisi per eum, qui legibus ipsis superior sit.

1105 Secunda sententia affirmat, illos omnes superiores,

etiam

etiam si non sint Principes supremi, sed qui alios superiores recognoscãt, quorum consensus requiritur ad prorogationem, posse prohibere subditos, ne prorogent iurisdictiones alienorum Iudicum, & litigent apud eos, seù statuto generali, siuè præcepto peculiari. Ita sentiunt Boerius *decision.* 114. *num.* 2. Afflictis *in cap. imperialem,* §. *præterea si inter, n.* 10. *de prohib. alien. feu. per Federicum,* Vrsillus *ad afflictis decision.* 155. *num.* 4. *&* *ad decision.* 265. *nu.* 39. Petra *de potestate Princip. cap.* 11. *nu.* 7. *&* 8. Freccia *de subfeudis, lib.* 2. *auctoritat.* 10. Gail *obseruation. practicar. lib.* 1. *obseruat.* 40. *numer.* 6. Cacheranus *decision.* 78. *nnmer.* 12. Franchis *d. decis.* 417. *num.* 2. Cancer *variar. resolut. par.* 3. *cap.* 10. *num.* 30. Mastrillus *de magistratibus, libr.* 4. *cap.* 16. *nu.* 62. & plurimi ex ijs, quos retuli supra num. 1096. Quę sententia probatur, quoniam is, cuius assensus in aliquo actu requiritur, potest actum prohibere, quemadmodum potest assensum non præstare, argumento *lege parietem,* 7. *ff. de seruit. vrban. & l. Sabinus,* 28. *in princip. ff. commun. diuid.* sed requiritur assensus Domini vtilis etiam recognoscentis alium superiorem, scilicet Dominum directum, in prorogatione laici vassalli, exempli causa, burgensis, vt superius dixi numer. 1100. & in prorogatione Clerici opus est assensu proprij Episcopi, *d. cap. significasti, de foro competenti,* etiam si Episcopus habeat sibi superiorem Archiepiscopum, & Papam. Ergo superiores quamuis non supremi poterunt inhibere subditos, ne prorogent extraneorum Iudicum iurisdictionem, aut coram alijs litigantes auocare.

1106 Ego medio distinctionis conciliandas existimo duas istas inter se diffidentes sententias. Duo enim casus sunt distinguendi. Primus est, cum illi, qui porogant non indigent consensu suorum superiorum; quo casu non possunt prohiberi, quominus prorogent, nisi à Principe supremo, & superiorem non recognoscente, qui poterit beneficium legibus concessum auferre subditis cum expedierit, & iuxta hunc casum interpretanda est prima sententia.

1107 Secundus casus est, cum illi, qui prorogant, indigent consensu suorum superiorum, vt sunt Clerici, vassalli; & isto casu possunt prohiberi ne prorogent ab illis, quorum consensus ad prorogationem requiritur, etiam si nō sint supremi Principes. Quoniam cum illis iura non concedãt simpliciter facultatem prorogandi, sed limitatam, & adstrictam consensui suorum superiorum, vt illi nō præstando assensum, possint nullo subditis illato grauamine, eos coram alio Iudice litigantes auocare, & vt ad se remittantur petere, inhibereque ab initio, ne apud alios Iudices conueniant, aut conueniantur, saltem quatenus agitur de præiudicio ipsorummet superiorum: nam prorogatio quatenus infert subditis ipsis præiudicium, vero similius est ipso iure valere, vt dixi supra num. 1059. post multos, quos retuli.

1108 Deueniamus iam ad examen propositę difficultatis, quænam, inquam, personę possint prorogare. Primò autem occurrit Papa, de quo an possit prorogare tractat Io. Andreas *in cap. ecclesia sancta Maria, numer.* 5. *in fine, de constitution.* vbi Felinus *num.* 5. Decius *numer.* 62. *cum seqq.* idem Io. Andreas *in d. cap. significasti, num.* 2. Antonius Butrius *nu.* 8. *&* 10. Marianus Socinus *ex num.* 10. Glossa per textum ibi *in cap. nos si competenter,* 2. *quæst.* 7. vbi Archidiaconus, & Geminianus, Panormitanus *in d. cap. P. et G. n.* 17. *de offic. delegat.* idem Decius *in l. est receptum,* 14. *num.* 2. *et* 3. Iaso *ex nu.* 2. *ad* 6. Oroscius *ex numer.* 3. *ad* 11. *ff. de iurisdiction. omn. Iudic.* Romanus *cons. vltim. quod est* 423. *et singular.* 144. *lex est,* Antonius de Mattheis *de prorogation. iurisdict. nu.* 10. & ijs, quæ Doctores dixerunt, nihil addendum occurrit.

1109 Secundò, Imperator potest se subijcere Iudicib. inferioribus; idem dicendum est de Regibus, & alijs Principibus sæcularibus non recognoscentibus superiorem, vt de Rege Hispaniæ, quem nullum superiorem recognoscere dixi supra quæstion. 2. num. 128. in fine, & de Rege Galliæ, quem similiter esse immunem ab Imperio, tradit apostilla marginalis ad Glossam *in capit. Adrianus,* 22. *verb. per singulas, distinct.* 63. & videtur probare per textum *in cap. per venerabilem,* 13. §. *videbatur autem, versic. insuper, qui filij sint legitimi.* Qui tamen non obstante eo, quod sint supremi, possunt se subijcere inferioribus; idq; probatur ex textu expresso *in leg. est receptum,* 14. *ff. de iurisdict. omn. Iudic.* vbi omnes Doctores docent, *& in l. ille à quo,* 13. §. *tempestiuum, ff. ad Senatusconsult. Treb.* Marianus *in d. cap. significasti, num.* 14. *de foro competenti,* Felynus *in dicto cap. Ecclesia sancta Maria,* 10. *numer.* 5. *de constitut.* Gregorius Lopez *in leg.* 7. *per textum ibi, titul.* 9. *par.* 1. *gloss.* 9. *& gloss.* 2. *in princ. in l.* 2. *tit.* 7. *part.* 3. Antonius de Mattheis *de prorogat. iurisdict. num.* 10. *vers. Imperator.* Regens Rouitus *cons.* 90. *nu.* 14. *lib.* 2. vbi alios allegat. Quod tamen ita intelligendum est, vt possint isti supremi Principes se subijcere, quod etiam faciunt ex honestate, & decentia, non ex necessitate: nam possent de iuris rigore in suismet causis sibi ius dicere, vt notaui supra quęst. 7. pręcedenti numer. 786. propè finem, cum plurimis, quos retuli.

1110 Tertiò, Archiepiscopi, & Episcopi, quemadmodum cæteri Clerici non possunt prorogare iurisdictioné alieni Iudicis sine consensu sui superioris, vt dixi supra numer. 1075. quare ad prorogandum Archiepiscopus eget consensu Primatis, si illum habet, alioqui Papæ: Episcopus autem consensu Archiepiscopi: item Abbates suorum superiorum, notat Marianus *in d. c. significasti, nu.* 15. *&* 42. & Antonius de Mattheis vbi supra *d. nu.* 10.

1111 Quartò, exemptis non possunt prorogare iurisdictionem Iudicis non sui sine consensu Papæ, cui immediatè subduntur, etiam si sit proprius Episcopus; quemadmodum suo foro renunciare non possunt, vt dixi supra num. 1056. Notat Panormitanus *in quæst.* 7. *duo clericali caractere, nu.* 14. 15. 16. *&* 17. *cum seqq.* optime tractans, *& in d. cap. significasti, ex num.* 9. Marianus *ibi, num.* 16. *&* 42. *de foro competenti,* Didacus Perez *in l.* 2. *tit.* 1. *libr.* 3. *ordinamenti gloss.* 1. *vers. vtrum autem, col. mihi* 777. Gail *obseruation. practicar. lib.* 1. *obseruat.* 40. *nu.* 2. 3. 4. *&* 5. Antonius de Mattheis *de prorogat. iurisdict. dicto num.* 10. *in fine,* Cochier *de iurisdictione ordinarij in exemptos, to.* 1. 2. *part. q.* 7. *ex num.* 4. vbi refert octo ampliationes huius conclusionis, *& ex num.* 18. Felicianus *de censibus, tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 13. *ex vers. contrarium verò,* qui eleganter disputat, & optimè probat, aitque sententiam esse receptiorem, & crebriorem, Barbosa *in d. l.* 1. *art.* 4. *num.* 43. *ff. de iudicijs,* Capiblancus *in pragmat.* 8. *par.* 1. *num.* 107. *de Baronibus,* Probaturq; ex textu *in cap. cum tempore,* 5. *de arbitris, & in cap. authoritate,* 4. *de priuileg. in sexto,* vt expenduntur a Feliciano, vbi supra. Ratione etiam, quoniã in exemptione non solùm versatur fauor exempti, sed etiam eximentis, *dicto c. cum tempore,* cui facto exempti subtrahentis se iurisdictione eximentis, præiudicari non potest.

1112 Ex quo rectè infertur, Officiales Regios perpetuos huius Regni Neapolitani, qui exempti sunt ex Regijs rescriptis, à iurisdictione, & cognitione omnium Iudicũ inferiorum, etiam Proregis, in causis criminalibus, vt con-

constat ex rescriptis illis, quæ refert Regens Tapia *in decisionibus supremi Senatus Italiæ, decision. 3. num. 148. & nu. 251.* & omnibus, quæ ibidem ab eodem congesta sunt, traditisque à Surgente *de Neapoli illustrata, libr. 1. capit. 17. ex num. 40.* Fuluio Constantio *in leg. vnica, C. de classicis, lib. 11. nu. 88.* Boetio *dec. 149. nu. 14.* Gregorio Lopez *in l. 4. tit. 24. par. 2. glossa 3.* & Io. Dominico Tassono post hæc scripta edito *in pragmatica de antefato, vers. 2. obseruat. 2. ex num. 38.* qui ibidem *num. 40.* refert aliud regium rescriptum, quod nunc continetur *in pragmat. 11. de officio Iudicum, in compilatione nouissima* iuxta antiquam legem Imperatoris Zenonis, *in l. vltima, C. vbi Senatores, vel clarissimi,* cuius meminit Ponte *decision. 13. num. 2. vers. in viris illustribus*; non posse prorogare iurisdictionem cuiusquam inferioris, etiam Proregis, qui est prorsus incompetens, à cuius iurisdictione expressè sunt exempti: quod rectè adnotauit Capiblancus *in dicta pragmat. 8. par. 1. num. 107. & 108. de Baronibus*, & colligitur ex traditis à Barbosa *in dicto l. 1. art. 4. nu. 147. & 148.* præsertim cum cognitio criminalis causarum ad istos ministros pertinentium sit de reseruatis Principi, in quibus etiam nō potest fieri prorogatio, vt dicemus inferius, numero 1228. & num. 1233.

1113 Contrariam tamen sententiam quinimo exemptos posse exemptioni suæ renunciare, & prorogare iurisdictionem, saltem sui ordinarij, sine licentia Papæ, tàm in foro pœnitentiali interno, quàm in externo, sequuti sunt Ioannes de Lignano, & Federicus de Senis, qui eum refert *cons. 14.* Felinus *in cap. cum omnes, 6. nu. 8. vers. quartò probatur, & in cap. cum accessissent, 8. num. 6. de constitution.* Nauarrus *cons. 13. nu. 4. de priuileg.* & Iaso *in l. si vnus, 27. §. pactus ne peteret, numer. 9. ff. de pactis*, quorum fundamentis egregiè satisfacit Felicianus vbi supra, atque ideò à prædicta priori sententia recedendum non est.

1114 Qua retenta, eam limitabis, vt exempti tacitè possint suo priuilegio renūciare, & ordinario se subijcere sine licentia eximentis, veluti si delinquant, vel contrahant in loco non exempto, vt probat textus *in cap. 1. de priuileg. in sexto*, & notat Erasmus Cochier *de iurisdictione ordinarij in exemptos, tom. 1. 2. par. q. 45. nu. 1. & seqq. & num. 22.* quod tamen ibi sublimitat *numer. 3. & num. 25. & seqq.* Hæc enim prorogatio magis fit ex iuris assistētia, quam ex voluntate exemptorum.

1115 Hanc autem limitationem ego extenderem, si exēpti destinarent solutionem in locum non exemptum, quia iuris censura ibi contrahere intelliguntur, quo solutionem conferunt, *l. contraxisse, ff. de action. & obligation.* quod ex eadem ratione supra diximus de Clericis numer. 1083. cum sequenti.

1116 Ex quibus dubia redditur decisio quæstionis propositæ & disputatæ à Feliciano *in d. c. 3. ex nu. 13.* quoniam in illo casu videtur posse ab Ordinario mandari executioni aduersus exemptos instrumentum contractus census, etiam si in prorogatione non interuenit consensus Papæ, aut eius Legati, si esset collata solutio censuum decursorum in locum non exemptum, nisi fortè id impediret tenor priuilegij exemptionis quod ibidem non præsupponitur.

1117 Quintò, Religiosi ob eandem rationem, quia exēpti, non possunt prorogare iurisdictionem Ordinarij sine licentia Papæ, vt notat Emanuel Rodericus *tom. 2. quæstionum regularium, q. 63. art. 10.*

1118 Sextò, quod ad laicos attinet, vassalli feudatarij, & burgenses subditi feudatarij, non possunt prorogare iurisdictionem alieni Iudicis laici sine suorum superiorum licentia, iuxta dicta sectione præcedenti num. 1093. cum sequentibus, vsque ad finem sectionis.

1119 Septimò, iidem vassalli laici regulariter, & attento iure communi possunt prorogare iurisdictionem Iudicis Ecclesiastici sine licentia suorum superiorum. Ita docent Antonius Butrius *in d. cap. significasti, num. 9.* Marianus *nu. 40.* Io. Faber *in l. si qui, nu. 6. C. de Episcop. audient.* Franciscus Marcus *decis. 196. num. 5. 1. par. & dec. 544. num. 1. 2. part.* iuxta impressionem Lugdonensem anni 1585. nam hæc decisio deest in alia impressione recentiori anni 1587. Boerius *decision. 69. num. 5.* Cacheranus *decis. 78. nu. 1. & 2.* Viuius *decision. 125. num. 2.* Austerius *tract. de potestat. ecclesiast. super laicis, num. 25.* Natta *consil. 413. nu. 4. tom. 2.* Nauarrus *consil. 51. nu. 2. sub tit. de sentent. excommunicat.* Barbosa *in d. l. 1. art. 3. nu. 133. ff. de iudicijs.* Probatur primò ex textu *in d. l. ex si qui consensu, 7. l. Episcopale, 8. C. de Episc. audient.* & vtrobique notatis à Glossa, & Doctoribus. Secundò ratione, quia vassalli non egent consensu superiorum ad prorogandam iurisdictionem Iudicum alienorum, cum litigant super iuribus ad superiores non attinentibus, nisi impediantur priuilegio aliquo concesso illis, quibus subduntur, vt dixi supra num. 1094. 1099. & 1100. cum sequenti. Ergo cum nullum impedimentum adsit, quominus laici prorogent iurisdictionem Ecclesiasticorum, illam possunt prorogare. Ex quo rectè docuit Franciscus Marcus *decis. 1085. nu. 3. 1. par.* non posse Iudicem secularem inhibere laico, ne respondeat coram Iudice Ecclesiastico.

1120 Neque obstat argumentum à simili, quod non possint laici prorogare iurisdictionem Ecclesiastici, quemadmodum nec Clerici iurisdictionem laici, *cap. si diligenti, 12. de foro competenti*. Non inquam obstat, quoniam laici quoad causas spirituales, & Ecclesiasticas sunt incapaces iurisdictionis, *capit. decernimus, 2. de iudicijs*; quoad temporales verò Clerici sunt prohibiti consentire in laicum, *dict. capit. si diligenti*: at secus est in Iudicibus Ecclesiasticis, qui capaces sunt iurisdictionis quoad causas seculares, vt rectè notat Oldradus *consil. 83. numer. 7.* laici autem non sunt prohibiti subijcere se Ecclesiastico Iudici, imò permissi, *dict. l. si qui ex consensu, & l. Episcopale, C. de Episcop. audient.*

1121 Quam conclusionem sic probatam limita, vt attentis iuribus municipalibus multarum Prouinciarum, non possint laici, etiam vassalli burgenses Regij, prorogare iurisdictionem Iudicum Ecclesiasticorum in illis videlicet Prouincijs, vbi vigent leges prohibentes, ne laici Iudicibus Ecclesiasticis se subijciant, & eorum iurisdictionem prorogent in causis merè prophanis. Quam limitationem in genere tradit Io. Faber *in d. l. si qui, numer. 6. C. de Episcop. audient.* Habet autem locum in Regno Castellæ, in quo lata est, *leg. 10. & 11. titul. 1.* & ad eas notat Azeuedus, *& leg. 23. tit. 25. libr. 4. recopilat.* quibus interdicitur ne laici Iudicibus Ecclesiasticis submittant, quarum meminit Orosciua *in dicto leg. est receptum, 14. num. 12. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* Similis lex viget in Regno Portugalliæ, vt testatur Barbosa *in d. l. 1. art. 3. num. 139.* & Pereira *de manu regia 2. part. cap. 35. num. 1. & 2.* & in Regno Nauarræ, vt tradit Nauarrus *consil. 51. num. 3. & 4. sub tit. de sentent. excommunicat.* & ibi *num. 5.* asserit eas leges, & consuetudines esse iustas, consentit Menchaca *controuers. vsu frequent. cap. 14. num. 35.* post Angelum, & Paulum; idem probat Azeuedus *ad prædictam l. 11. ex num. 1. tit. 1. libr. 4. recopilation.* multis relatis. Idem seruari in Regno Franciæ obseruant Gulielmus Benedictus *in cap. Raymun-*

tus, verbo & vxorem, decis. 2. num. 53. de testament. Aufrerius *tract. de potestate Ecclesiæ super laicis, numer. 25.* & in ea est similis constitutio apud Rebuffum *tomus 3. in constitut. regiis tit. vt laici non conueniantur coram Iudicib. Ecclesiasticis,* vbi ille *in glossa vnica nu. 9.* notat latam esse tuendæ regiæ iurisdictionis gratia. Idem testatur Franciscus Marcus *2. decis. 544. nu. 1. 2. part.*

1122 Octauo, an ijdem vassalli possint prorogare iurisdictionem Iudicis extranei ab eo Regno, vel Republica, in qua degunt, & consentire in Iudicē alieni Regni vel Reipublicæ, sine licentia sui superioris, difficultatem habet: Exempli gratia, an possit Neapolitanus consentire in Iudicem Genuensem, Venetum, vel Romanum, seclusis Neapolitanorū priuilegijs, vel Hispanus in Iudicem Gallum, aut è contra Gallus in Hispanum? in qua Paulus *in l. 1. §. & post operis, num. 6. ff. de noui oper. nunciat. & in l. 1. num. 4. C. vbi de crimin. agi oport.* videtur sentire, tametsi non multum apertè loquatur; vassallos vnius Regni; vel Prouinciæ, non posse consentire in Iudices alterius Regni; vel Prouinciæ, vel prorogare iurisdictiones eorum, vbi dominia sunt distincta. Idem ducet Aegidius Bellamera *cons. 11. nu. 3. & cons. 33. num. 43.* vbi considerat Prouincias omnes fuisse subditas Populo Romano; ideò potuisse eo tempore quemcunque prorogare iurisdictionem cuiuslibet Iudicis; cæterum hodie cum subsint diuersis Regibus, & iurisdictiones sint diuisæ subditum vni Regi non posse prorogare iurisdictionem Iudicis alteri Regi subditi, utpotè cessante prædicta ratione. Eamque sententiam apertè amplectitur Gregorius Lopez *in l. 15. tit. 1. par. 7. gloss. 2. in fine,* quam confirmat ex doctrina Baldi, quem sic interpretatur *in dicto l. si quis ex consen fu; numer. 6. C. de Episcop. audient.* Paulus autem Castrensis allegat pro sua hac sententia textum *in capit. per venerabilem, 13. §. videbatur autem vers. insuper, qui filij sint legitim.*

1123 Contrariam tamen sententiam, imò regulariter, & attento iure ordinario posse subditos vnius Regni prorogare iurisdictionem Iudicum alterius Regni veriorem existimat, Alexander *in leg. 1. dicto §. & post. operis, numer. 10. ff. de nou. oper. nunciat.* Io. Faber *in d. l. si qui ex consensu; num. 8. C. de Episcop. audient.* Capycius *decis. 9. num. 3.* Barbosa *in d. l. 1. artic. 3. numer. 161. 163. & 164.* Quæ probatur ex generalitate textus *in leg. 1. & 2. ff. de iudicijs* & ex eo, quod superius asseruimus, regulariter non requiri consensum superiorum, vt laici prorogent iurisdictionem cuiuslibet Iudicis capacem prorogationis, nisi aliquo alio extrinseco impediantur, vt contingit in vassallis feudatarijs, & eorum subditis burgensibus, præsertim in Regno Neapolitano, vt dixi supra nu. 1099. & 1100.

1124 Neque obstat textus *in dicto cap. per venerabilem; versicul. insuper, qui filij sint legitimi;* quoniam vt respondet Alexander, & cæteri supra relati; eius decisio ex alio capite procedit. Ideò enim non potest ibi quoad legitimationem spuriorum prorogare iurisdictionē Papę subditus Regis Francorum, quoniam spuriorum legitimatio est de reseruatis Principi, *Authent. quibus modis natur. effic. sui, §. final. collat. 7.* in quibus, vt inferius dicemus sect. 5. non potest fieri prorogatio, ne superioris reseruationi præiudicium inferatur.

1125 Hanc tamen sententiam limitandam credit Barbosa, vbi supra *ex nu. 165.* in illis Regnis, & Prouincijs, in quibus viget lex, & consuetudo prohibens prorogare laicos Ecclesiasticorum Iudicum iurisdictionem in quibus admittendam existimat opinionem Pauli Castrensis supra relatam, vt vassalli, etiam burgenses, non possint prorogare iurisdictionem Iudicum extraneorum à suo Regno, vel Prouincia; sine licentia Regis proprij, vt contingit in Regnis Castellæ; Portugalliæ, Nauarræ, & Galliæ, vt dixi suprà numer. 1121. Ratione probat, quoniam in istis Regnis, prorogatio in Ecclesiasticos Iudices permissa iure canonico, ex textu *in dicto capit. significasti,* per locum ab speciali; ideò est prohibita, ne minuatur iurisdictio laicorum, vt in eodem prædicto numero in fine ego aduerti, & obseruat Nauarrus *dicto cons. 51. nu. 4. sub titul. de sententiam excommunicat.* Hæc autem ratio similiter vim habet in eo casu, quo subditus vnius Regis prorogat iurisdictionem Iudicis extranei Regni, quæ nullo iure, saltem expressè, inuenitur permissa. Ergo in vtroque casu idem ius statuendum est *l. illud, ff. ad l. Aquil.* Nam ex identitate rationis etiam extenditur dispositio pœnalis, & odiosa, quamuis non quoad pœnam, *capit. in pœnis, de regul. iur. in sexto,* saltem quoad dispositionem principalem, vt notat Panormitanus *in cap. 1. num. 10. de locat.* Cagnolus *in l. final. numer. 115. C. de pactis,* Farinacius *in fragmen. criminal. liter. E. num. 171.* Gammarus *tract. de extensionibus, ex nu. 18. 1. tom. 18. tractatuum,* Ripa *de remedijs ad conseruandam vbertatem, nu. 49. & 50.*

1126 Sed hæc limitatio, & eius fundamentum non placet; potest enim considerari vrgens ratio, cur laicis permittatur magis à Principibus supremis, prorogare Iudicum secularium extraneorum Regnorum iurisdictionem, quàm Ecclesiasticorum Iudicum, tametsi vtraque iurisdictio sit diuersa inuicem, & separata. Primò quoniam iurisdictio laica duorum Regnorum magis similis est, & symbola inuicem; quam laica, & Ecclesiastica vnius, & eiusdem Regni; & in symbolis facilior est transitus, *l. in rem, 24. §. idem quæcunque, ff. de rei vindicat. lege sed cum patrono, 6. in principio, ff. de bonor. possession. l. an inutilis, 8. §. acceptum; lege si accepto latum, 19. in principio, ff. de acceptilation.* Baldus *in l. Centurio, 15. num. 5. ff. de vulgar. & pupillar. substit.* Ancharanus *consil. 422. numer. 4.* Paulus *consil. 414. num. 3. 2. part.* Imola *in dicto cap. P. & G. numer. 86. de offic. delegat.* Cardin. Tuscus *liter. S. conclusion. 348.* Secundo, quoniam inter laicos fit quoad prorogationem permutatio; non verò inter laicos, & Ecclesiasticos. Dicam clarius; mirum non est, si Rex Hispanus permittat subditis suo prorogare iurisdictionem Iudicis Franciæ, siquidem Rex Franciæ vicissim permittit subdito suo, vt proroget iurisdictionem Iudicis Hispaniæ. Quæ mutua subditorum prorogationis permissio est vtilissima, & ferè necessaria ad vsum commerciorum, quæ procedunt à iure gentium, *l. ex hoc iure, ff. de iustitia, & iure* ac per consequens ex ipso etiam videtur originem duxisse. At non ita contingit inter Ecclesiasticos, & seculares, nam superiores Ecclesiastici nō permittunt subditos prorogare iurisdictionem Iudicum secularium; imò prohibent, *cap. si diligenti, de foro competenti;* quare vicissim Principes seculares prohibent subditos suos prorogare iurisdictionem Ecclesiasticorum Iudicum in prædictis Prouincijs, ne minuatur eorum iurisdictio.

1127 Verùm nihilominùs pro plena huius difficultatis resolutione, ego existimo distinguendos tres casus. Primus est; cùm subditus vnius Regni prorogat iurisdictionem Iudicis alterius Regni per solam conuentionem extraiudicialem, secluso iuramento. Tunc autem dicendum est; prorogationem catenus esse validam, quatenùs ambo prorogantes perseuerent in eadem voluntate, alioquin mutata voluntate, antequàm Iudex adeatur, prorogatio euanescit, vt dicebam superiùs ex numero 1029. contingere, cùm intra idem Regnum fit prorogatio,

rogatio, adiecta clausula, in contractu, quod quis vbicunque conueniatur.

1128 Secundus casus est, cùm quis præter pactum de prorogando, & consentiendo in Iudicem extranei Regni, confert solutionem in locum eiusdem Regni: velut si quis contrahens Neapoli, vel Romæ, vel Madriti, conferat solutionem faciendam Parisijs, vel alia legitima causa in alio Regno sortiatur forum, vt ratione contractus, rei sitæ, originis, & cæt. Hoc verò casu dicendum est fieri prorogationem efficacem, etiam sine licentia Regis loci, vbi fit contractus. Ratio est primò, quoniam Clerici etiam qui sine suorum superiorum licentia non prorogant, hoc modò sine illa prorogare possunt, vt notaui supra numero 1083. Ergo simili modo laici, in quibus nullo iure expresso cauetur, ne sine licentia prorogent, imò generaliter, & indistincte prorogare permittuntur, *l. si conuenerit, ff. de iurisdictione omnium Iudicum, l. 1. & 2. ff. de iudicijs.* Secundò, quoniam nullum infertur præiudicium superiorum iurisdictioni, inter quorum subditos vicissim, vt paulò ante dicebamus, fit prorogatio, nunc subijcendo se ex hoc Regno extraneo, nunc huic ex extraneo, videlicet nunc Hispanus Gallo, nunc Gallus Hispano se submittit, & quod ex vna parte aufertur, ex alia compensatur reciproca prorogatione ad commercia vtilissima, & ferè necessaria. Tertiò, quoniam hæc non est propriè prorogatio, cùm quis, etiam præciso prorogationis pacto, in extraneo Regno sortiatur forum, vt considerani supra, numero 1083. & magis operetur pactum remotionem obstaculi, & renunciationem exceptionis, fori, quàm nouam fori constitutionem.

1129 Tertius casus est, cum quis subditus vni Regi tacitè prorogat iurisdictionem alterius Regis extranei, vel Iudicum eius. Exempli causa, si Neapolitanus nullo facto expresso pacto de prorogando, aut consentiendo in extraneum Iudicem, contrahat Romæ, aut eodem solutionem conferat, vel Romanus Neapoli, Hispanus Lutetiæ, vel Gallus Hispali. Quo casu planè dicendum est prorogationem posse fieri sine licentia Regum earum Prouinciarum; alioquin commercia cessarent, & sustineri non possent: consentit Barbosa *d. art.* 3. *n.* 172. & probat textus *in cap. dilecti. de foro compet.* vbi notat Panormitanus *nu.* 4. Idque ex eo etiam constat, quòd Clerici hoc modo possunt prorogare sine suorum superiorum licentia, vt dixi supra nu. 1083. & 1084. & apertè deducitur ex ijs, quæ dixi de foro contractus, quæst. 4. ex n. 160. intelgendo tamen, & limitando ex ibidem dictis ex nu. 218.

1130 Nonò, minores 25. annis, & pupilli non possunt prorogare iurisdictionem alieni Iudicis, aut suo foro renunciare sine authoritate curatoris, aut tutoris, quia non habent legitimam personam standi in iudicio, *l. 1. & 2. C. qui legitim. person. l. clarum. C. de authorit. præst.* notat Speculator *lib. 1. tit. de actore, §. 1. num. 9.* Et ea hac ratione hanc conclusionem tradit Angelus *in leg. 1. nu. 5 ff. si quis in ius vocat. non ier.* vbi eam ampliat, etiam si minor renunciet foro adhibito iuramento; quoniam in iudicijs non habet locum *Authent. Sacramenta puberum, C. si aduersus vendit. & in leg. 1. num. 7. C. de iurisd. omn. Iudic.* Marianus Socinus *in d. cap. significasti, num. 19. de foro comp.* Eam tamen conclusionem limitat Baldus *in d. l. 1. nu. 6. C. de iurisdict. omn. Iudic.* si intersit minoris litigare coram alieno Iudice, nam tunc iudicium, & prorogatio valebit; argumento textus *in l. non eo minus, 14. C. de Procurator.* quam legem Baldus ibi *n. 1.* dicit locũ habere in pupillo. Confirmatur ex doctrina Glossæ *in lege neque tutores, § 1. verbo,* in-terueniente, *C. eodem titulo, de Procurator.* quam approbat ibi Bartolus *num. 19. in fine, & in d. l. non eo minus,* quæ ait iudicium, & sententiam latam pro minore, cum Procuratore constituto ab ipso sine tutoris authoritate, valere. Limitationis exemplum adducit Baldus *in d. leg. 1. num. 6. C. de iurisdict. omn. Iudic.* in pupillo expulso de Bononia commorante Ferrariæ, qui petebat dari sibi tutorem per Iudicem Ferrariæ, qui videbatur incompetens: concludit nihilominus cum expediat pupillo dari sibi tutorem, posse quoad id prorogari iurisdictionem Iudicis Ferrariensis. Baldum sequitur Marianus Socinus *in d. cap. significasti, numer. 19.* Angelus autem *in d. l. 1. numer. 7. C. de iurisdict. Iudic.* eodem ferè apposito exemplo videtur sublimitare limitationem Baldi, vt procedat tantùm in casu, quo pupillus ille haberet litem Ferrariæ, & in illa lite peteret sibi curatorem, quam tunc posset dari à Iudice Ferrariensi. De quo exemplo, & Iudice competenti ad curatorem dandum ab litem, vide latè Antonium de Amato *resolutionum variarum, resolut. 33.* Marantam *in praxi, 4. part. distinct. 11. num. 64.* Aymonem Crauettam *cons. 844. num. 7. & l. 1. C. vbi petant. tutor. vel curat.* & Bartolum *in l. pupillo, 27. ff. de tutor. & curator. dat. ab his.*

1131 Decimo, de iure Castellæ, Agricolæ non poterant prorogare iurisdictionem Iudicum extraneorum à suo foro, & ei renũciare; præterquàm si se subijcerent, & submitterent correctori Regio loci proximioris loco, vbi degunt; & in locis exemptis, Correctori loci capitis iurisdictionis, à quo exempti sunt *ex lege 25. cap. 4. tit. 21. lib. 4. recopilation.* & traditis à Io. Palladorio *in sesquicenturia quotidianarum differentiarum, different. 79. §. 1.* vbi prædictam legem commentatus est, *cap. 4.* Iacobo Collantes *commentar. in pragmatic. in fauorem rei frumentariæ, libr. 3. cap. 6. nu. 1. & seqq.* Ignatio Villar *in sylua responsorum, lib. 2. respons. 16. cap. 4. num. 1. & seqq.* Alphonso de Narbona *in tertiam partem recopilation. ad leg. 25. tit. 21. libr. 4. gloss. 17. ex nu. 1.* Ita enim statutum erat ob fauorem Agricolarum, ne vexarentur expensis litium in locis extraneis à suo domicilio, & ab eo multum distantibus, aut ab agricultura amouerentur, contra textum *in l. colonos nunquã, 15. C. de Agricol. & censit. libr. 11.* & adnotata à Renato Choppino *tractat. de priuilegijs rusticorum, lib. 1. part. 1. cap. 1. tom. 18. tractat.* a cuius artis exercitatione, & vsu pendet omnis Respublica, vtpotè à fonte alimentorum totius humanæ creaturæ, & in ea versatur ob eam rationem publicus fauor, & vniuersalis vtilitas.

1132 Superuenit ad hanc legem noua pragmatica Regis Philippi III. lata anno 1619. in cuius tertio capite factâ mentione de prædicta l. 25. ita statuitur: *Que sin embargo, que por la dicha ley se les permite, someterse al Corregidor Realengo mas cercano, y en los lugares eximidos al de la cabeza de la iurisdiction, de donde se eximieron; no puedan de aqui adelante hacer la dicha submision, ni otra alguna; sino que por las deudas, que contraxeren, ayan de ser conuenidos en el fuero de su domicilio, y no en otra parte.* Qua pragmatica inductum est, Agricolæ non solum non possint se subijcere, & submittere cuius alieno Iudici; sed etiam, vt non sortiantur forum in loco contractus, aut destinatæ solutionis, contra regulas iuris communis, & dicta à me supra, quæst. 4. num. 160. & num. 248. quod rectè aduertit Narbona *in dicto l. 25. gloss. 17. num. 48.* & est noua limitatio, addenda traditis in dicta quæst. 4. ex nu. 218. & propriè num. 280.

1133 Illud oportet animaduertere non tolli prædicta pragmatica, quin Agricola conueniatur in foro rei sitæ, in quo non conuenitur actione personali ex debito contra-

cto, sed actione reali, quę etiam locum habere potest, vbi nullum est contractum debitum, iuxta dicta supra, q. 3. n. 144. & 151. & iuxta *d. l. 25.* adnotauit Collantes *in pragm. rei frumentar. lib. 3. c. 7. num. 3.*

1134 Eadem etiam noua pragmatica stante, cessat antiqua difficultas, an Agricolæ possint tacitè prorogare iurisdictionem Iudicis extranei, contrahendo in territorio extra suum domicilium, aut destinando solutionem in eundem extraneum locum; quæ difficultas stante prædicta *l. 25.* antiqua se se offerebat. Et re vera iuxta terminos prædictæ antiquæ legis dicendum erat, prorogationem tacitam, ea non obstante locum habuisse, & potuisse Agricolas tacitè prorogare iurisdictionem alienorum Iudicum, contrahendo in eorum territorijs, vel in ea conferendo, & destinando solutionem contracti debiti. Idq; planè probat textus *in cap. dilecti, de foro competenti. & in cap. 1. de priuilegijs in sexto*, quibus dicitur, posse exemptos tacitè prorogare iurisdictionem Iudicis ordinarij contrahendo; & apud eum de contractibus conueniri posse exemptione non obstante, etiam si expressè non possint prorogare iurisdictionem Ordinariorum. Quod ex eo etiam probatur, quòd Clerici prohibiti in alienos Iudices expressè consentire sine suorum superiorum licentia, *d. c. significasti*, possunt in eosdem tacitè consentire contrahendo in territorio ipsis subdito, vt notaui nu. 1083. prouenit autem ex eo, quod ista prorogatio, non tàm oriatur ex consensu, & voluntate prorogantis, quàm ex authoritate, & assistentia iuris. Ex quo satisfit argumento eorum, qui ex paritate taciti, & expressi, contrariam sibi sententiam persuaserunt. Atque ita, quod ad forum contractus attinet, rectè id adnotauit Collantes *in pragmaticam rei frumentaria, lib. 3. d. c. 6. num. 3.* & non dissentit Narbona *in d. gl. 17. num. 7. 8. & 10.* attenta prædicta antiqua *l. 25.*

1135 Qua in re non consequenter idem Collantes *d. lib. 3. cap. 7. num. 1.* negauit, Agricolam iuxta terminos eiusdem *l. 25.* forum sortiri in loco destinatæ solutionis, & ibidem conueniri posse: siquidem eadem prorsùs ratio viget in loco destinatæ solutionis, quæ in loco contractus, cùm iuris censura locus destinatæ solutionis sit locus contractus, *l. contraxisse, 21. ff. de actio. & obligat. l. 3. ff. de bon. author. Iud. possid.* & contrahens in alium locum conferens solutionem, non in loco contractus, sed in loco solutionis forum sortiatur: quod latius prosequutus sum quamplurimis in id relatis supra quæst. 4. ex num. 248. atque ita idem ius in vtroque casu vigere debeat, *l. illud, ff. ad leg. Aquil.*

1136 Ignatius item Villar *dicto respons. 16. cap. 4. num. 2. & seqq.* tametsi magis consequenter loquutus videatur, magis errauit, dùm negauit Agricolam in vtroque casu contractus, & destinatæ solutionis posse conueniri in locis contractus, & solutionis: quasi lex, quæ expressam prorogationem sustulit: sustulerit etiam hanc tacitam. Nam planè loquitur contra textum *in d. cap. dilecti, de foro competenti, & in c. 1. de priuilegijs in sexto*, motus debili admodum fundamento, similitudinis taciti cum expresso, cui ex paulò ante dictis facilè satisfit.

1137 Neque satisfacit Narbona *in dicta gloss. 17. num. 14. & seqq.* dum conatur euacuare difficultatem prædictorum textuum, quatenus confirmant sententiam Iacobi Collantes relatam num. 1134. dicens, agi in illis de priuilegio concesso aliquibus, eorum particulari fauore, vt nō possint, nisi sub certo Iudice conueniri, cui tàm tacitè, quàm expressè renunciari potest, ex generali regula textus *in l. si quis in conscribendo, C. de pactis*, iuxta quam quilibet potest iis, quæ pro se inducta sunt renunciare. Non inquam satisfacit, quoniam aperta diuinatio est adaptare textus, qui loquuntur in genere de priuilegio, & exemptione, ad priuilegium, & exemptionem concessa fauore particulari priuilegiatorum: præsertim cum textus *in d. cap. 1. de priuilegijs in sexto*, duos casus comprehendat, primum de exemptis, secundum de priuilegiatis: & quamuis in secundo videatur loqui de ijs, quibus peculiare priuilegium est indultum à sede Apostolica, vt non nisi coram certo Iudice conueniantur; in primo includuntur proculdubio exemptis omnes, vt Religiosi, & Monachi, vt sentiunt communiter interpretes ad eum locum, quibus non fauore particulari, sed fauore communi Religionis indulgetur exemptio. Quod indicat textus ipse, dum facit mentionem de loco exempto: nam nunquam eximitur locus nisi cum alicui Religioni conceditur exemptio, & simul eximitur domus, & monasteria Religiosorum. Isti autem exempti non possunt priuilegio exemptionis renunciare, vt dixi supra, num. 1056. & 1057. & 1111. cum sequentibus quoniam in eorum exemptione versatur etiam fauor eximenti. Igitur non ex eo procedunt decisiones prædictorum textuum, quòd priuilegiati, & exēpti possint fauori suo renunciare: imò præsupponitur non posse renunciare expresse, & ex eo formatur ratio dubitandi, iuxta communem Doctorum mentem.

1138 Istæ tamen resolutiones, quæ verissimæ essent, attenta *d. l. 25.* antiqua, sublatæ iam sunt per dictam nouam pragmaticam anni 1619. nam per illam statuitur, ne Agricola alibi, quam in foro domicilij conueniatur; quare neque in loco contractus, neque destinatæ solutionis, tametsi essent alioqui fori proprij, & non extranei eidem Agricolæ, conueniri potest, neque ibidem forum sortitur, quantumuis amplè se subijciat, & submittat, ex prædicto nouo priuilegio, cui renunciari nō potest, vt cōtinetur in eadem pragmatica *capit. 6.* eatenusque approbandam censeo sententiam Narbonæ *in dicta gloss. 17. numer. 10. et 17. cum seqq.* Est autem hoc priuilegium multos amplius, quam si prohiberentur, prorogare iurisdictionem extranei Iudicis, quod non tolleret, quin possent Agricolæ coram Iudice loci contractus conueniri, si ibi inuenirentur, cum Iudex loci contractus non possit censeri extraneus, vt notaui supra nu. 1001. & 1051. sed hoc tollit ne, possit etiam conueniri coram Iudice aliàs competenti, cum solum in loco domicilij sit conueniendus.

1139 Illud tamen dubium reliquum est, an stante dicta noua pragmatica, si Agricola in loco extra domicilium administrasset tutelam, vel patrimonium alicuius Vniuersitatis, aut Ecclesię, vel priuati, & ageretur de reddenda ratione administrationis, possit conueniri in loco administrationis gestæ, vt regulariter faciendum esse dixi supra quæst. 4. num. 167. & 168. an verò ex huius pragmaticæ priuilegio, cuius verba generalia sunt debeat conueniri duntaxar in foro domicilij.

1140 Et quamuis Collantes *in pragmaticam rei frumentaria, lib. 3. cap. 7. n. 2.* resoluat, non obstante *d. l. 25.* antiqua Agricolam redditurum rationem in loco administrationis, & hæc resolutio non solùm sit vera, sed neque videatur pati difficultatem, stante sola *d. lege 25.* at post dictam nouam pragmaticam, si expendantur eius verba vniuersalia negatiua, redditur difficilis: nam dùm lex prohibet, ne Agricola de debitis contractis possit alibi, quam in foro domicilij conueniri, omnes casus videtur exclusisse.

1141 Nihilominus dicendum est, Agricolam ibi redditurum

rum rationem, vbi tutelam administrauerit, vel aliam administrationem exercuerit iuxta *l. 1. & 2. C. vbi de ratiociniis agi oport.* & adnotata à me supra dicta quæst. 4. nu. 168. Ratio enim illa contenta *in d. l. 2.* quòd non possint malè gesta probari, nisi in loco, in quo quis administrationē gerit, non solùm se extendit ad administrationē gestam ab Agricola, sed efficit, ne possit censeri Legislator, voluisse extēdere ad hunc casum priuilegium Agricolarum, cum damno minorum, Ecclesiarum, & Vniuersitatum, aut etiam maiorum, quorum patrimonia Agricola administrauerit. Primò, quoniā iniquum est, & fieri non debet, vt vnius priuilegium trahatur in alterius damnum, & iniuriam, aut alteri generet præiudicium, eiusque ius lædat, *l. impubers, 4 t. ff. de administr. tut. l. cum filius, 28. ff. de milit. testament. l. debitor, 3. in princip. ff. de separat. l. 2. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publico, cap. ex multiplici, 3. de decimis, cap. quamuis, 8. cap. si propter tua debita, 10. de rescriptis in sexto,* Molina *de primogen. lib. 2. cap. 1. num. 10. cum seqq.* Molina *de iustitia, tom. 3. disputat. 578. num. 6. vers. secunda item pars, in fine,* Peregrin. *de iure fisci, lib. 1. tit. 3. ex n. 21.* Riccius *collect. 1010.* Secundò, quoniam cum in prædicta pragmatica hic casus, in quo iam specialis ratio viget, expressus non sit, succedit regula, vt quæ notabiliter faciunt, nisi specialiter exprimantur, videantur quasi neglecta, & excepta à dispositione, *l. item apud labeonem, 15. §. hoc edictum, ff. de iniuriis, c. quamuis, 4. de prabendis in sexto,* Afflictis *dec. 265. n. 13. 15. & 22.* Collantes *in pragmaticam rei frumentaria, lib. 1. cap. 4. num. 6.*

1142 Vndecimò, miserabiles personæ non possunt prorogare iurisdictionem alieni Iudicis; tradit Baldus *in cap. de causis, 4. num. 49. de offic. & potestat. Iudic. deleg.* Ratio est, quia non possunt suo foro renunciare, iuxta dicta supra, n. 598. & n. 1055. Perpetuum vero est, vt prorogare, nō possit, qui non potest renunciare, vt obseruaui supra, nu. 1061. quidquid contrarium adstruere conetur Barbosa *in d. l. 1. artic. 4. ex num. 67. ff. de iudiciis.*

1143 Duodecimò, tandem prorogatio non potest fieri per Procuratorem, cum fit de tempore ad tempus, nisi habeat speciale mandatum, vel generale, cum libera. Ita docet, & probat Innocentius *in dicto cap. de causis, 4. num. 1. in fine, de offic. delegat.* Panormitanus *in cap. cum olim Abbas, 32. num. 10.* per textum ibi, *eodem titulo,* Marianus *in dicto cap. significasti, num. 20. de foro competenti.* In cæteris autem prorogationum generibus Procurator nō prorogat sine speciali mandato; eo quod Iudicis noui constitutio, & electio, videatur res magni momenti, quam Procurator sine speciali mandato expedire non potest, *cap. qui ad agendum, 4.* vbi Glossa, *verbo, vel pacisci, & cap. qui generaliter, 5. de Procurator. in sexto,* sentiunt Marianus *dicto num. 20.* Angelus *in l. 1. num. 7. C. iurisdictione omnium Iudicum,* Guido Papæ *decision. 285. num. 2. & decision. 462. num 2.* Lanfrancus Balbus *decision. 66.* Franciscus Marcus *decis. 313. num. 4. 2. part.* Antonius de Mattheis *de prorogatione iurisdictionis, num. 11.* Didacus Perez *in l. 1. tit. 4. libr. 3. ordinamenti, colum. 885. versic. dubitatur praterea.*

SVMMA SECTIONIS
Quarta.

1144 *Qualibet iurisdictio ex natura sua potest prorogari, nisi quid aliud eam impediat prorogare.*

1145 *Iurisdictio putatiua potest prorogari.*

1146 *Iurisdictio competens in habitu potest prorogari, vt reducatur ad actum.*
Thoma Carleualij de Iudiciis,

Habere iurisdictionem in habitu, quid sit, & afferuntur tria exempla.
Primum, in Iudicibus cartulariis.
Secundum, in Iudicibus, qui sunt extra territorium.
Tertium, in iurisdictione, quæ potest elidi opposita exceptione.

1147 *Refertur contraria sententia, non posse prorogari iurisdictionem, quæ est in habitu.*
Non potest prorogari iurisdictio non existens.
Parrochianus obtenta licentia à suo Parrocho, confitendi alieno Sacerdoti, debet confiteri alteri Parrocho, non Sacerdoti simplici.

1148 *Reiicitur prædicta sententia, & satisfit primo argumento contraria, explicaturque quid sit iurisdictio in habitu.*

1149 *Attento iure communi canonico Parrochianus, qui obtinuit licentiam à suo Parrocho, confitendi alieno Sacerdoti, potest absolui à quolibet Sacerdote, etiam non habente curam animarum.*

1150 *Secus est attenta Constitutione Triden. sess. 23. decreto de reformatione c. 15.*

1151 *An possit prorogari iurisdictio Regiorum Consiliariorum Sacri Consilij Neapolitani consensu partium.*
Consiliarij Sac. Reg. Consil. Neapolitani, vt vniuersi habent iurisdictionem ordinariam supremam in toto Regno, tàm ciuilem, quàm criminalem.

1152 *In causis commissis à Præside Sacri Consilij, an vtantur iurisdictione ordinaria, an delegata? & refertur sententia eorum, qui credunt esse delegatam.*
Discrimen inter Regios Consiliarios ex vna parte, & Iudices Mag. Cur. Vicar. Præsidentesque Cameræ Summariæ ex altera.

1153 *Reprehenditur, & reiicitur, ostenditurque Regios Consiliarios, vt singulos, vti iurisdictione ordinaria circa causas sibi commissas, non delegata.*
Iurisdictio ordinaria est, quæ datur à lege, vel consuetudine.

1154 *Iurisdictio Regiorum Consiliariorum, in causis sibi commissis, quam exercent, vt singuli, est annexa officio perpetuo.*
Quicunque habent officium perpetuum, censentur ordinarij.
Iurisdictio, quæ datur tanquam annexa officio, est ordinaria.

1155 *Commissio causarum facta à Præside S. Cons. non est delegatio, sed diuisio, & distributio causarum.*
Iurisdictio Regiorum Consiliariorum est similis iurisdictioni Sacerdotum, quæ illis datur in foro interiori tempore collationis ordinum.
Præses Sacr. Consil. non posset ipse per se de causis cognoscere, aut illas diffinire, neq. potest reuocare commissionem semel datam.
Non appellatur ad Præsidem Sac. Cons.

1156 *Respondetur ad fundamentum contrariæ sententiæ, & affertur exemplum de iure Castellæ, iuxta l. 7. tit. 18. lib. 4 recopil.*

1157 *Attentis communibus regulis iuris iurisdictio Regiorum Consiliariorum habitualis potest prorogari consensu partium.*
Iuxta pragmat. 79. de offic. Sacr. Reg. Consil. inter prætermissas, prorogatur iurisdictio Consiliarij cognoscentis de causa ob tacitum consensum litigatorum per spatium vnius mensis.
Ex mente pragmat. 41. cap. 6. de offic. Sacr. Reg. Consil. vi-

detur ista prorogatio inhibita, prӕterquam in casu dictӕ pragm.79.& quӕnam sit ratio.

Si tempore porrectӕ supplicationis coram Prӕside S. Cons. litigatores in aliquem Iudicem consentiunt, ille debet dari, quem partes vnanimiter petunt.

Sententia ferenda est, iuxta consensum litigatorum.

1158 Iurisdictio non solùm contentiosa, sed etiam voluntaria potest prorogari, & quid sit iurisdictio voluntaria.

1159 Notantur duo discrimina inter iurisdictionem voluntariam, & contentiosam quòad prorogationem.

Prorogatio iurisdictionis voluntariӕ potest fieri extra territorium, & exerceri iurisdictio non impetrata licentia Iudicis, in cuius iurisdictione exercetur.

Iurisdictio contentiosa potest prorogari in parem, vel minorem prorogante, non autem iurisdictio voluntaria, & ratio huius discriminis.

1160 Taxatur doctrina Petri Barbosӕ.

1161 Non solùm prorogatur iurisdictio ordinaria, sed etiam delegata.

1162 Iurisdictio delegata non admittit prorogationem de persona ad personam, & quӕ sit ratio.

1163 Traditur limitatio Afflictis.

1164 Iurisdictio delegati ad Vniuersitatem causarum admittit omne genus prorogationis.

1165 Explicatur prӕcedens doctrina.

1166 Iurisdictio competens ex iure speciali, vel priuilegio, potest prorogari.

1167 Refertur contraria sententia.

1168 Iurisdictio concessa ad certam speciem, & qualitatem causarum, potest prorogari ad causas diuersӕ qualitatis, & qui Doctores id senserint, & quo fundamento.

1169 Contraria sententia, & eius Authores, & fundamentum.

1170 Iurisdictio vnius speciei non potest prorogari ad aliam speciem, vt ciuilis ad criminalem, aut spiritualis ad temporalem.

1171 Iurisdictio ad causas certӕ quantitatis potest prorogari ad causas maioris summӕ.

1172 Qui fuerint in contraria sententia, & eorum fundamentum.

1173 Limitata iurisdictio ad certam summam, ex natura sua non comprahendit maiorem summam, sed sola limitatio non impedit prorogationem.

1174 Explicantur Doctores Hispani negantes prorogationem de causis minoris summӕ ad maiorem, & agitur de leg.7.tit. 18.lib.4.recopilat.& de variatione illius, successu temporum.

1175 Iudices appellationis non habent iurisdictionem, nisi deuolutam per appellationem legitimam.

Iure Castellӕ legitima appellatio interponitur ad tribunalia Regia, nisi in causis minoris summӕ.

Iudex appellationis non cognoscit, nisi de eo, de quo, cognouit Iudex à quo, inde fit, vt non possit fieri prorogatio ad maiorem quantitatem in casu d.l.7.

1176 Iurisdictio limitata ad causas certӕ qualitatis, quӕ requirat diuersum modum procedendi à modo aliarum, non potest prorogari ad causas diuersӕ qualitatis, quoniam istӕ causӕ differerint speciè moraliter.

1177 Sub vno genere subalterno continentur diuersӕ species.

1178 Iurisdictio tribus modis potest limitari, iuxta quos proponitur tres casus.

1179 Duӕ difficultates quòad prorogationem notantur in quolibet prӕdictorum casuum, altera facti, altera iuris, et attendendum esse, an concedens iurisdictionem voluerit prorogationem impedire.

1180 Inhibitio ad Iudices relata, duobus modis fieri potest, altero fauore Iudicis, altero fauore subditorum, & referuntur exempla.

1181 Iurisdictio limitata quòad genus personarum, & non quòad genus causarum, capax est cuiusuis prorogationis ad alias causas, & ad alias personas.

1182 Iurisdictio limitata ad certum genus personarum, non solùm potest extendi ex consensu partium, ad personas diuersas eiusdem qualitatis, sed etiam ad alias personas diuersӕ qualitatis.

1183 Iurisdictionem limitatam ad certum genus personarum, non posse prorogari ad personas diuersӕ qualitatis, qui senserint, & quibus fundamentis.

1184 Reijcitur istorum sententia, eius fundamentis satisfit.

1185 Iurisdictio limitata ad certas singulares personas ad alias non nominatas, prorogari non potest.

1186 Iurisdictio limitata ad causas vnius generis personarum, adiectis clausulis abdicatiuis, & decreti irritantis non potest prorogari ad personas diuersӕ qualitatis.

Ex istis clausulis colligitur voluntas superioris prorogationem inhibentis.

Cùm idem est effectus non curamus de modo.

1187 Ex diuersis coniecturis colligi potest voluntas inhibendi prorogationem.

1188 In Ciuitate Neapolitana non est admittenda prorogatio subditorum vnius Curiӕ, in Iudices alterius Curiӕ.

1189 Concordia diuersarum sententiarum de hac re.

1190 Iurisdictio limitata ad causas vnius materiӕ, non facta limitatione personarum potest prorogari ad causas diuersӕ materiӕ ex natura sua.

Iurisdictio ad causas vnius speciei non potest prorogari ad causas specie diuersas.

1191 In contraria sententia, qui fuerint, & quibus fundamentis.

1192 Reijcitur prӕdicta sententia, & fundamentis satisfit.

1193 Cùm in concessione iurisdictionis limitata ad certas causas adijcitur clausula, abdicatiua, & decreti irritantis, non permittitur prorogatio.

1194 Quoties constat ex coniecturis superiores voluisse, separatas esse iurisdictiones, videtur inhibita prorogatio.

1195 Ex sola simplici diuisione iurisdictionum, non rectè colligitur, tacitè inhibitam esse prorogationem.

1196 Cùm iurisdictio est limitata ad causas, & personas ex se, & natura sua est prorogabilis, nisi coniecturis constet prorogationem esse inhibitam.

1197 Iurisdictione concessa priuatiuè circa causas aliquas non est impedita prorogatio.

1198 Cùm datur Iudex certus certis personis ob earum priuilegium, censetur datus priuatiuè, & eius subditi nihilominus possunt prorogare.

1199 Iurisdictio feudis annexa censetur concessa priuatiuè.

1200 Iurisdictio regulariter conceditur priuatiue in fauorem subditorum, non eius, cui conceditur.

1201 Refertur contraria sententia ex concessione iurisdictionis priuatiuӕ tolli facultatem prorogandi, & eius fundamenta.

1202 Reijcitur, & fundamentis satisfit.

1203 Cùm concessioni iurisdictionis priuatiuӕ, adijciuntur clausula abdicatiua, & decreti irritantis, censetur inhibita prorogatio.

1204 Ex alijs etiam coniecturis concessa iurisdictione priuatiuè intelligitur inhibita prorogatio.

1205 Quando, & ex quibus censenda sit, concedi iurisdictio priuatiuè, & non cumulatiuè, remissiuè.

1206 In-

1206 *Iurisdictionis alienæ prorogatio facta in fraudem iurisdictionis Iudicis proprij non valet.*

Priuilegium adquisitum per fraudem adquirenti non prodest. Ex dolo, & fraude sua nemo commodum reportat.

1207 *Iurisdictio ex die, vel sub conditione, ante euentum diei, vel implementum conditionis, prorogari non potest.*

1208 *Iurisdictio ordinaria non potest prorogari per subditos, ita vt fiat arbitraria.*

1209 *Iuris ratio non patitur, vt ille, qui habet perfectum, & superius ius in re, adquirat ius inferius in eadem.*

1210 *Refertur & reycitur contraria quorundam sententia.*

1211 *In ordinarium potest consentire à subditis, vt in arbitratorem, & amicabilem compositorem.*

1212 *An id habeat locum de iure nouiori Regni Castellæ, & resoluitur affirmatiuè.*

Lex generalis posterior non corrigit anteriorem legem specialem.

1213 *De iure canonico compromitti potest in Ordinarium, tanquam in Arbitrum Iuris.*

1214 *In Iudicem ordinarium, cui non sint subditi compromittentes, possunt compromittere tanquam in Arbitrum.*

1215 *Consentientes in Ordinarium, an censendi sint prorogare iurisdictionem eius ordinarium, an consentire tanquam in Arbitrum, remissiuè.*

SECTIO QVARTA.

Quorum Iudicum iurisdictiones possint prorogari?

1144 Regula generalis statuenda est, quamlibet iurisdictionem ex se, & natura sua prorogari posse, nisi quid aliud eam impediat prorogari, quod colligitur *ex l. 1. & 2. ff. de iudicijs, & ex in d. l. si conuenerit, ff. de iurisdict. omn. Iudic.* vbi statuitur in genere in quemlibet Iudicem consentiri posse. Ex quo consequens est, vt omnis iurisdictio, tàm merùm imperium, quàm mixtum, & simplex iurisdictio, possit prorogari. Hanc regulam tradit Gloss. *in d. l. 1. schol. penultimo, & vltimo,* Paulus Castrensis ibi, *num. 18. & 19.* Barbosa *art. 1. ex num. 172. ff. de iudicijs,* Menchaca *question. vsufrequent. cap. 14 ex num. 27.* que regula amplianda est, seu potius exemplificanda, & declaranda in omnibus iurisdictionis speciebus, & formis. Eamq; significat Budeus *in eadem l. 1. in fin.* dum ait, posse consentiri in quemuis Iudicem, siuè eius, qui tribunal habet, idest maioris, siuè eius, qui subselia, idest minoris, iuxta animaduersionem Reuardi *in libro singulari protribunalium, cap. 7.* & Duareni *ad titulũ, ff. de iudicis, sub rubrica de Iudice,* ex Asconio Pediano, & Caluini *in lexico, verb. subselia, & verb. tribunal.*

1145 Amplia primò, vt etiam iurisdictio putatiua, & non vera, vt illa, de qua *in l. Barbarius, ff. de offic. Pratoris,* possit prorogari, quemadmodum sustinetur ob publicum, & communem errorem. Hanc ampliationem tradit Specularor *lib. 2. titul. de competentis Iudic. adition. §. 1. num. 9.* Paulus Castrensis *cons. 203. viso quodam saluo conducto, num. 1. 1. part.* Barbosa *d. art. 1 num. 173.*

1145 Amplia secundò, vt non solùm possit prorogari iurisdictio competens actu, sed etiam competens in habitu, vt reducatur de habitu ad actum. Ita sentiunt Innocentius *in cap. prudentiam, 21. numer. 10. & 11. de offic. delegat.* Albericus *in l. Præses Prouinciæ, la prima, num. 5. ff. de offic. Præsidis,* Baldus *in l. si quis ex consensu, 8. num. 98. C. de Episcopal. audient.* Paulus *in d. l. 1 numer. 18.* Cagnolus *num. 5. & 40.* Barbosa *dicto art. 1 num. 189. ff. de iudicijs.* idem Paulus *cons. 84. num. 41. par.* Imola *in dicto cap. P. & G. nu. 120. de offic. delegat.* idem Cagnolus *in l. vltima, num. 25. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* Alciatus *in l. si is, qui pro emptore, nu. 148. ff. de vsucapionibus,* Ludouicus Burgesius *in repet. d. l. 1. ex num. 88. & 89. ff. de iudicijs,* Afflictis *in constitut. Instituary nomen, num. 20. & 21. lib. 1. rubr. 42.* Menchaca *controuersiar. vsufrequent. cap. 14. num. 26.* Cui ampliationi occasionem dedit Gloss. *scholio penultimo in d. l. 1.* dùm ait, posse prorogari iurisdictionem Iudicum carthulariorum, quam non habent in actu, cum ante consensum partium eam exercere non possint, & per consequens solùm eam habent in habitu. Explicat verò Burgesius dicto nu. 89. quòd habere iurisdictionem in habitu, & non in actu sit, habere quidem dignitatem actu, cui tamen desit aliquid, vt eius administratio in actum reducatur. Exemplum primum in prædictis Iudicibus carthularijs, de quo vide, quæ scribunt Marianus Socinus *in dicto capit. significasti, numer. 27. de foro competenti,* Menchaca *controuersiar. vsufrequent. d. cap. 14. nu. 26.* Franciscus Marcus *decis. 488. nu. 9. 1. par.* Barbosa *d. art. 1. num. 174.* Exemplum secundum in Iudicibus, qui sunt extra territorium, quorum iurisdictionem posse prorogari ab ijs, qui sunt extra Prouinciã, docent Imola *in d. cap. P. & G. num. 75. & 76.* Marianus *in d. cap. significasti nu. 12.* Alexander *in l. vltima, nu. 3. & 4. & 5.* Iaso *nu. 14.* Hippolytus de Marsilijs *num. 22. & 194. ff. de iurisdict. omn. Indic.* idem Iaso *in l. vltima, num. 10 ff. de iustit. & iur.* Maranta *in praxi, 4. part. distinct. 12. num. 3. in fine,* Barbosa *d. art. 1. num. 195.* qua tamen prorogatione debet interuenire consensus expressus Iudicis, in cuius territorio fit prorogatio, aut saltem tacitus, qui elicitur ex scientia, & patientia vsus iurisdictionis prorogatæ vt rectè notauit Angelus *in l. 1. nu. 6. C. de iurisdict. omn. Indic.* Alexander *in d. l. vltima, num. 7.* Hippolytus de Marsilijs *num. 22. & 194. ff. de iurisdict. omn. Ind.* Panormitanus *in cap. nouit, nu. 4. de offic. legat.* Imola *in d. c. P. & G. num. 79. de offic. delegat.* Decius *in cap. cæterum, num. 40. & 41. de iudicijs,* Romanus *singul. 50.* alioqui iniuria fieret Iudici, in cuius territorio execeretur iurisdictio, *cap. ex parte, 23. de verbor. signific. cap. Episcopi, 9. quæst. 2. cap. 1. de offic. ordinar. in sexto,* notat Baldus *in l. sicuti. §. Aristo, num. 2. ff. si seruit. vendic.* Chassenæus *in consuetud. Burgundiæ, rubr. 12. §. vnico, nu. 3.* Rebuffus *tom. 2. in constitut. regi. tract. de literis requisitorijs, in princip nu. 5.* Barbosa *d. art. 1. nu. 185.* turbaretur enim eius iurisdictio, iuxta tradita à Farinacio *in praxi crimin. q. 114. inspect. 1. ex nu. 21. & propric nu. 60.* Tertium exemplum in iurisdictione, quæ potest opposita exceptione elidi, quæ nihilominus interim prorogari, poterit, vt probat textus *in cap. si duobus, 7. in princ. de appellat.* tradit Innocentius *in c. pastoralis, 14. num. 3. in fine, de rescriptis,* Felynus *in d. cap. P. & G. num. 6.* Barbosa *d. art. 1. nu. 190.*

1147 Contrariam tamen sententiam huic secundæ ampliationi, quinimo non posse prorogari iurisdictionem, quæ est in potentia, seù habitu, sed solùm eam, quę est in actu tuetur Marianus *in d. cap. significasti, num. 21.* Et probatur primò, quia non potest prorogari iurisdictio non existens, quia iurisdictionem non potest dare priuatorum consensus, *l. priuatorum, 3. C. de iurisdict. omn. Iudic.* & notatum est supra num. 971. & ideò necessarium esse, vt iurisdictio prorogationem admittat, vt competat in essentia, & actu, & non in sola potentia, docet Bartolus *in l. si is, qui pro emptore, nu. 8. ff. de vsucap.* Secundò probatur ex doctrina celebri Glossæ *in capit. omnis vtriusque sexus, 12. verb. alieno Sacerdoti, de pęnitent. et remiss. & in element. 1. in princip. verb. speciali, de priuilegijs,* quæ ait, si Parrochus concedat licentiam subdito, vt alteri Sacerdoti

doti confiteatur peccata, oportere, vt illi sit commissa actu cura animarum: nam si non esset commissa, & ita non haberet in actu potestatem absoluendi, sed solùm in habitu acceptam cum caractere Sacerdotali, etiam cum tali obtenta licentia non posset pœnitentiam absoluere, quia eius spiritualis iurisdictio, quæ in habitu tantum competit, non potest prorogari; cui sententię subscribunt Panormitanus *in dict. cap. omnis vtriusque sexus, nu. 14. & in d. cap. significasti, num. 5.* Marianus *num. 21. de foro compet.* Cappella Tholosana *q. 222.* & Antonius de Mattheis *de prorogat. iurisdict. num. 7.* qui asserit hanc esse omnium sententiam.

1148 Sed nihilominus à prædicta ampliatione recedendum non est, quæ communior est, & verissima. Veteorq; ne controuersia versetur magis circa voces, & modum loquendi, quam circa rem ipsam; videlicèt in explicando quid sit iurisdictio in habitu, quid in actu; vt constabit ex solutione argumentorum aduersæ partis. Ad quorum primum respondendum est, non negare nos iurisdictionem, quæ prorogatur, debere competere in essentia, & actu, vt actus distinguitur à potentia remota qualem habet quilibet popularis, qui potest creari Iudex, antequam Iudicis dignitatem actu consequatur; sed existimandum est, sat esse vt prorogetur, vt sit iurisdictio in habitu. Vocamus autem iurisdictionem in habitu illam, quæ tametsi vera sit, & actualis iurisdictio; suspensa tamen est ab actuali vsu, & administratione ob defectum materiæ, circa quam exerceatur, aut alterius extrinseci requisiti, ob quem caret effectu tametsi ipsa quantum est ex se, & natura sua posset in actum iurisdictionis prorumpere. Atque ita nihil hic dicimus aduersus doctrinam traditam dicto numer. 971.

1149 Ad secundum, doctrinam illam, quamuis celebrem Glossæ, non esse veram quinimo verius, & receptius esse, attento iure communi canonico antiquo, Parrochianum qui à suo Parrocho obtinuit licentiam generalem confitendi, alieno Sacerdoti, posse absolui à quouis Præsbytero, etiam non habente curam animarum, cui fuerit confessus, vt sentiunt Hostiensis *in summa de pænitentijs, & remissionibus, num. 14.* & mutata sententia Panormitanus *in clement. 1. num. 16. de priuilegijs.* D. Antonius *3. part, tit. 17. cap. 4. versic. tertius casus, & cap. 9. versic. quintus effectus,* Iaso *in l. si per errorem, 15. num. 8. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* Aufrerius *ad Capellam Tholosanam, d. quæst. 222. nu. 2.* Angelus Clauas. *in summa, verbo confessio, 3. numer. 4.* Syluester *verb. confessor, 1. num. 5.* Caietanus *in summa, verb. absolutio pænitentialis,* Nauarrus *in cap. placuit. 6. num. 53. de pænitent. distinct. 6.* Dominicus Soto *in 4. distinct. 18. quæst. 4. artic. 3. vers. his tamen non obstantibus,* Ioannes Medina *Codice de confessione, quæst. 34.* Franciscus Suarez *in tertiam partem D. Thom. tom. 4. disput. 28. sect. 3. num. 4. & seqq.* Gabriel Vazquez *in eãdem tertiam partem, tomo item 4. quæst. 93. art. 1. dub. 5. numer. 4.* qui in eodem *art. 1. dub. 2. num. 23. & 24.* explicat comparando iurisdictionem simplicis Sacerdotis collatam illi tempore ordinationis, & annexam potestati ordinis, & caracteri, cum iurisdictione Iudicum carthulariorum.

1150 Dixi, *attento iure communi canonico, antiquo,* quoniam hodie attenta Constitutione Consilij Tridentini *sess. 23. decreto, de reformation. cap. 15.* secus est: non enim potest quis eligere confessorem Sacerdotem, quem velit, ex licentia obtenta à Parrocho; sed debet eligere Sacerdotẽ ab Episcopo approbatum. Non quidem ex eo, quod desit iurisdictio habitualis prorogabilis in Sacerdotibus simplicibus, quemadmodum erat ante Concilium; sed quoniam visum fuit expediens Ecclesiæ, prorogationem inhibere, quod superioribus licet, *leg. 2. §. si & Iudex, ff. de iudicijs,* & superius notaui numer. 1104. & num. 1106. quod etiam animaduerterunt Suarez, & Vazquez vbi supra.

1151 Ex his infertur, quid dicendum sit ad quæstionem, quam apud neminem vidi tactã, videlicèt, an possit prorogari iurisdictio Consiliariorum Sac. Reg. Cons. Neapolitani, consensu partium? Ad cuius resolutionem præsupponendum est, Consiliarios Sacri Consilij Neapolitani, vt vniuersos, habere ordinariam iurisdictionem supremã in toto Regno, tàm ciuilem, quàm criminalem, sine vllo vlteriori recursu, vt constat *ex pragm. 2. 3. 4. & 5. capit. 4. de offic. Sac. Reg. Consil.* & ijs, quæ notant Bartolus *in l. præcipimus, 32. §. quòd si à duce, num. 1.* vbi Alexander *in additione, Cod. de appellat.* Baldus *in eadem l. præcipimus, ante numerum primum,* Afflictis *in constitut. summo periculo, nu. 2. in fine. libr. 2. rubric. 36.* Surgens *de Neapoli illustrata, lib. 1. cap. 17. ex num. 42.* Tapia *libr. 2. Iuris Neapolitan. rubric. 2. ex numer. 5.* Rouitus *in pragmat. in rubr. de offic. Sac. Reg. Consil. præsertim num. 4.* faciunt, quæ tradit Fuluius Pacianus *de probationibus, lib. 2. cap. 43. num. 71. cum seqq.* & in hoc nulla est difficultas, aut controuersia.

1152 Quam verò iurisdictionẽ habeant, vt singuli, cùm cognoscunt seorsim de causis sibi cõmissis à Præside Sacri Consilij, an illa sit ordinaria, an delegata, conuertunt practici. Credentibus multis, Consiliarios Sacr. Regn. Consil. circa cognitionem causarum sibi commissarum, vt singulos, vti iurisdictione delegata, non ordinaria; quia sine commissione Præsidis cognoscere non possunt de illis causis. In quo existimant versari inter Regios Consiliarios ex vna parte, & Iudices Magnæ Curię Vicariæ, Præsidentesque Cameræ Summariæ ex altera, maximum discrimen, quòd isti sint etiam, vt singuli, Iudices ordinarij, illi verò delegati. Ex istis sunt Afflictis, vbi supra. *& decis. 1. num. 8.* Surgens *d. cap. 17. num. 44.* Caraueta *ritu 265. num. 28. & 29.* Rouitus *in pragm. 1. de causis dicendis, num. 3. & rubr. de offic. Sac. Reg. Consil. num. 4.* Petra *ad Grammatic. decis. 9. nu. 2.* & Didacus de Mari *ad tandem num. 3.* & sic Scribę solent in initijs actorum, seu decretorum dicere, *N. Regius Consiliarius huius causæ Commissarius delegatus.*

1153 Verum crassus iste pragmaticorum error, salua reuerentia, nullo iuris fundamento nititur, & indubitata est sententia contraria, videlicèt Regios Consiliarios, vt singulos, vti circa causas sibi commissas iurisdictione ordinaria, non delegata. Quod ita sentiunt Baldus *in d. l. præcipimus, ante num. 1. C. de appellat.* & clarius *in l. vlt. ma. nu. 4. Cod. vbi Senator. vel clariss.* ad cuius sententiam se refert eam approbans Alexander *in l. more maiorum, 5. num. 18.* eadem sequitur Iaso ibidem *num. 52. ff. de iurisd. omn. Iud. & in l. ius ciuile, 6. numer. 8. vers. tertio limita, ff. de instit. & iur.* Felynus *in rubrica, numer. 3. post. medium, de rescriptis,* Alciatus *in rubrica num. 21. de offic. ordinar.* Grammaticus *decis. 9. num. 1.* tametsi minus clarè, Barbosa *in l. cum Prætor. 12. §. 1. nu. 75. ff. de iudicijs,* Antonius Corsetus *tract. de potestate Regia, 5. part. nu. 56. & 57. tom. 16. tractatuum,* Oliuanus *de iure fisci, cap. 4. num. 48.* Parladorius *in sequi. sexcenturia, different. 129. nu. 2.* & idem Rouitus mutata sententia re melius perpensa *in dicta rubrica, num. 6. in additione, de offic. Sacr. Reg. Consil.* Quæ sententia probatur primò, quoniam iurisdictio ordinaria, est quæ datur à lege, vel consuetudine, *l. more maiorum, 5. l. & quia, 6. ff. de iurisdict. omn. iudic. leg. cum Prætor. 12. §. Iudicem, & item ibi, ff. de iudicijs,* notat Glossa *in d. l. & quia, verb. nec ipsa lex, &*

in l. 1.

in l. 1. verb. specialiter, vbi Paulus num. 3. C. ne liceat potentioribus, Bartolus in d. l. more, num. 9. Socinus nu. 17. Ias. in principio, ante num. 1. Decius num. 7. & Cuiacius ibi, idem Paulus in l. à Iudice, 5. num. 9. & 10. C. de iudicijs, Antonius Butrius in d. cap. P. & G. num. 27. & 28. post Glossam ibi, de offic. & potestat. Iudic. delegat. idem Decius in cap. cæterum, num. 10. de iudicijs, Alciatus in rubrica, num. 5. de offic. ordin. Antonius Corsetus singular. 325. verb. statutum, 16. Barbosa in d. l. 1. art. 1. nu. 221. ff. de iudicijs. Sed Regijs Consiliarijs Neapolitanis à lege defertur iurisdictio, vt cognoscant, vt singuli, de causis sibi commissis, vt constat ex pragm. 16. & pragm. 41. cap. 11. de offic. Sac. Reg. Consil. Ergo eorum iurisdictio est ordinaria.

1154 Secundò, quoniam iurisdictio, quam habent Regij Consiliari ad substantiandas causas, & decidenda incidentia, & emergentia; imò & ad definiendas lites paruæ quantitatis seorsim, & vt singuli, iuxta pragm. 41. §. 11. de offic. Sac. Reg. Consil. est perpetua, & annexa officio perpetuo creato à Rege ad administrandam in Regno iustitiam; ergo est iurisdictio ordinaria. Consequentia ex eo constat, quod quicunque habent officium perpetuum, censentur ordinarij, vt ex l. iurisperitos, in principio, ff. de excusat. tutor. notat Barbosa in d. l. cum Prætor, 12. §. 1. nu. 75. & eleganter probat ex doctrina Bartol. in l. ambitiosa, num. 34. ff. de decret. ab ordin. faciend. vbi ait, iurisdictionem, quæ datur, tanquam annexa officio, esse ordinariam. Quod prosequitur idem Barbosam in eodem. §. 1. ex n. 29. & notauerat Couarruuias cum multis, quos refert, lib. 3. variarum, cap. 20. nu. 6. & Cabedus decis. 22. num. 5. 1. part.

1155 Tertiò, quoniam commissio causarum facta à Præside Sac. Cons. non est delegatio, sed potius diuisio, & distributio causarum, vt expressè statuitur in dicta pragm. 41. cap. 6. de offic. Sacr. Reg. Cons. atque ita nullam nouam iurisdictionem tribuit Consiliarijs, quibus illa in estratione officij, cui est annexa, data a Rege ex tempore collationis ipsius, vt rectè considerat Baldus, & Iaso, & omnium clarissimè Felynus, supra relati; sed solùm designat materiam, circa quam iurisdictio competens in habitu prædictis Consiliarijs, reducatur ad actum, & in qua exerceatur: non secus quidem, ac Sacerdotibus, tempore collationis ordinum, datur potestas etiam iudicialis in foro interiori, & facultas absoluendi cum iurisdictione habituali, vt paulò ante dixi, num. 1147. Quare succedit doctrina Alciati in rubrica num. 21. de offic. ordinar. vt censeatur ordinarius Auditor, qui ante commissionem habet iurisdictionem saltem in genere: nam tunc commissio distribuit causas non delegat. Hoc autem in nostro casu ex multis colligitur. Primò quia Consiliarij Regij non vtuntur iurisdictione mandata à Præside Sac. Cons. vt vterentur si essent delegati, l. 1. §. qui mandatam, ff. de eo, cui mand. est iurisdict. sed propriam Regiā iurisdictionem exercent; quia Præses Sacr. Consil. non posset ipse per se de causis cognoscere, aut illas definire, vt statuitur in pragm. 9. §. 1. de offic. Iudicum; ideo cùm eas committit, non delegat: nemo enim dat, quod non habet, cap. nemo potest, de regul. iur. in sexto; neque Præses Sacr. Cons. potest reuocare semel datam commissionem, iuxta pragmat. 8. §. 3. de offic. magistr. Iustitiarij, vt potest delegans delegationem, l. iudicium soluitur, 58. ff. de iudicijs, neque appellatur ad Præsidem Sac. Consil. vt appellatur à delegato ad delegantem, leg. 1. §. 1. & vltimo, ff. quis, & à quo appellet. cap. super quæstionum, 27. §. porrò, de offic. deleg.

1156 Ex quibus constat, qui respondendum sit ad fundamentum contrariæ sententiæ, nempè quod non possint Consiliarij cognoscere causa aliqua, nisi sibi committatur à Præside: nam commissio prædicta non est delegatio, sed diuisio, & distributio causarum, in quibus iurisdictio competens in habitu Regio Consiliario, & illi à lege delata, & officio annexa reducatur ad actū, & exercitationem. Est appositissimum exemplum de iure Castellæ iuxta l. 7. tit. 18. lib. 4. recopilat. in Decurionibus Ciuitatum, & Villarum Regni, quarum Consilijs a lege delata est iurisdictio proculdubio ordinaria, in gradu appellationis à sententijs latis à Iudicibus ordinarijs in causis ciuilibus non excedentibus summam decem mille marauedinorum, de qua lege, & casu inferius iterum agemus. Qui Decuriones non possunt cognoscere de causa deuoluta per appellationem ad Concilium, nisi ab eodē Concilio nominentur, & eligantur, vt illam iudicet. Concilium verò cùm illos nominat, & eligit, nullam tribuit iurisdictionem, sed illis nominatis illam lex defert. Scribarum autem errorem ortum ex contrariæ sententiæ persuasione, cuius meminit Afflictus dicta decis. 2. num. 8. ego sæpius emendari feci iubens, vt verbum illud, delegatus, deleretur, idq; semper faciendum est.

1157 Reliqua est igitur proposita difficultas, si Regijs Cōsiliarijs competit iurisdictio in habitu, & iuxta prædicta iurisdictio in habitu potest prorogari consentientibus litigatoribus, & ad actum reduci; an possit simili modo prorogari iurisdictio Regiorum Consiliariorum? Et proculdubio dicendum est, attentis cōmunibus iuris regulis in materia prorogationis, de quibus huc vsque dictum est prorogationem valere, & posse partes litigantes consensu suo Regiorum Consiliariorum iurisdictionem habitualē prorogare, vt possint cognoscere de quauis causa in prima instantia, eodem modo, quo ijdem Consiliarij de illa cognoscunt in prima instantia per commissionem Præsidis Sacri Consilij, quod est prorogare iurisdictionem de habitu ad actum. Idque confirmatur ex eo, quòd à lege ipsa prorogetur consiliarum iurisdictio, vt non possint declinari, neque possit obijci exceptio incompetentiæ Commissarij, etiam si verè sit incompetens, ob tacitum litigatorum consensum, si Commissarius quiuis spatio vnius mensis in causa processit, vt statuitur in pragmat. 79. de offic. Sac. Reg. Cons. inter prætermissas, nunc pragmat. 6. de dilationibus, & melius pragmat. 7. eodem titulo, in nouissima compilatione; in qua statuitur tempus trium mensium præsentibus, sex autem absentibus. Ergo simili modo poterit prorogari per consensum partium expressum. Verùm cū Principis inhibitione possit impediri prorogatio, l. 2. §. si & Iudex, ff. de iudicijs, existimo ex mente prædicta pragmatic. 41. cap. 6. de offic. Sac. Reg. Cons. tametsi minus apertè, hanc prorogationem esse inhabitam; dum intelligas exceptam eam, quæ à posteriori prædicta pragmat. 79. eodem titulo, tunc pragmat. 6. & 7. de dilationibus, in nouissima compilatione, promissa est. Nam cùm iniungat officio Præsidis Sac. Cons. diuisionem, & distributionem causarum arbitrio suo, tam inter aulas quam inter Consiliarios Sac. Cons. si litigatores sibi Iudicem eligerent, facultati Præsidis, eiusque arbitrio, & dispositionis ex ante versione præiudicium fieret, oririque posset confusio, & perturbatio tribunalis, cuius euitandæ causa, prædicta pragmatica eam facultatem Præsidi Sacr. Cons. concessit. Igitur eius mens fuit, ne prorogationem, ex qua tot incommoda sequerentur, permitteret. Nihilominùs censeo, si tempore porrectæ supplicationis, coram Præside Sacr. Cons. litigatores in aliquem Iudicem consentirent, eumq; sibi dari peterent, eorum votis, & consensui annui opportere, eumque Iudicem dari, quem

partes

partes, vnanimi consensu voluerint, nisi quid aliud incommodum impedimento sit. Nam & si Iudex dari non possit ille, quem vnus ex litigatoribus petit, regulariter loquendo, *l. obseruandum*, 47. *ff. de iudicijs*, *l. 20. tit. 4. part.* 3. potest tamen dari, quem ambo elegerint, vt notat Glossa *in eadem leg. obseruandum*, *schol.* 1. *& in cap. Iudices*, 11. *quæst.* 1. & dicit textus *in cap. super quæstionum*, 17. §. *verum, de offic. & potestat. Iudic. deleg. & in cap. cæterum*, 3. *de rescriptis*, & statuit *d. l. 20. tit. 4. par. 3.* præsupponiturque *in l. ex consensu*, 23. *ff. de appellat.* & antiquitus id seruari solitum obseruat Reuardus *in libro protribunalium*, *capit.* 11. Quemadmodum etiam sententia ipsa ferenda est, iuxta conuentionem, & consensum litigatorum, *l. si conuenerit* 26. *ff. de re iudic.* nedum Iudex designandus.

1158 Amplia tertiò prædictam principalem regulam, vt possit prorogari iurisdictio, non solùm contentiosa, sed etiam voluntaria. Est autem iurisdictio voluntaria, quæ inter volentes tantum exercetur; contraposita iurisdictioni contentiosæ, quæ redditur in inuitos, *l. inter stipulantem*, 83. §. 1. *ff. de verbor. obligat.* vt notat Glossa *in leg. omnes*, 2. *schol.* 1. *ff. de offic. Proconsul. & Legat.* & ibi interpretes; *& in l. vltima*, *ff. de iurisdict. omn. Iudic.* Igitur si communi consensu partes subijciant se habenti iurisdictionē voluntariam, cui alioqui non subdūtur, eius iurisdictionem prorogabunt. Ita sentiunt Baldus *in l. secundum* 32. *num.* 3. *C. de donationib.* Augelus *in l.* 1. *num.* 5. *& 6. C. de iurisdict. omn. Iudic.* Cagnolus *in l. vltima, num.* 24. *&* 25. *ff. de iurisdict. omn. Iudic.* Paulus Castrensis *cons.* 84. *num.* 4. 1. *par.* Angelus Aretinus *in §. præterea, nu.* 3. *instit. quib. mod. ius patr. potest. solu.* Decius *cons.* 156. *nu.* 1. Chassenæus *cons.* 31. *num.* 17. Antonius Butrius *in cap. pastoralis*, 11. *num.* 4. *de offic. ordinar.* Imola *in d. cap. P. & G. nu.* 94. *de offic. deleg.* Marianus *in d. cap. significasti*, *num.* 27. *de foro compet.* Felynus *in cap. cæterum*, 5. *num.* 2. *vers. quintò limita de iudicijs*, Antonius de Mattheis *de prorogat. iurisdict. num.* 5. *in fine*, *vers. prorogabilis est iurisdict.* Barbosa *in d. l.* 1. *art.* 1. *numer.* 181. *ff. de iudicijs*, Probatur ex textu *in l. emancipari*, 36. §. 1. vbi Glossa *schol.* 1. *&* 2. *ff. de adoption. & in l. omnes*, 2. *ff. de offic. Proconsul. & Legat. & in l. etiam*, 15. §. *vltimo*, *& in l. apud Proconsulem*, 18. *in princ. ff. de manumiss. vindict. & in l.* 1. *C. de emancip. liber.* Ratio verò esse videtur quoniam iurisdictio voluntaria non respicit certum genus subditorum, sed in omnes volentes exercetur; quare tametsi ij, qui sunt liberi à iurisdictione contentiosa eius, qui voluntariam quoque habet, in eum consentiat, voluntaria in eos exerceri potest; ideò Bartolus *in l. Modestinus*, 23. *nu.* 3. *ff. de donation.* tradit actum voluntariæ iurisdictionis posse exerceri in non subditum, si sponte se subijciat habenti iurisdictionem voluntariam. Et ob eandem rationem receptum est, posse extra territorium iurisdictionem voluntariā exerceri, citra voluntatem Iudicis eius territorij, vt notat Romanus *singul.* 49. & docent communiter interpretes *in d. l. extra territorium*, *vltim. ff. de iurisd. omn. Iudic.* & ex illis Couarruuias *lib.* 3. *variarum*, *d. cap.* 20. *nu.* 8. & Barbosa *d. artic.* 1. *num.* 185.

1159 Sunt verò inter iurisdictionem voluntariam, & contentiosam, quod ad prorogationem attinet, duo notanda discrimina, quæ expendit idem Barbosa *d. artic.* 1. *ex num.* 184. Primum, ortum ex prædicta doctrina, quòd prorogatio iurisdictionis voluntariæ potest fieri extra territorium, & iurisdictio prorogata extra territorium exerceri, non impetrata licentia Iudicis territorio Præfecti; quod in iurisdictione contentiosa locum non habet. Secundum, quòd iurisdictio cōtentiosa potest prorogari in parem, vel minorem, quàm sit prorogans, *l. est recept.* 14. *ff. de iurisdict. omn. Iudic.* & ego notaui supra nu. 1109. iurisdictio autem voluntaria non potest prorogari in parem illi, vel minorem illo, qui prorogat, vt probat textus *in l. apud eum*, 14. *in princ. ff. de manumiss. & in l. apud filium familias*, 18. §. 1. iuxta literam Florentinam, *ff. de manumiss. vind.* Cuius discriminis meminit Glossa *in d. l. est receptum*. *schol.* 1. quam approbant ibi Baldus *num.* 2. Angelus *num.* 2. Albericus *num.* 3. *&* 4. Fulgosius *num.* 1. Paulus *num.* 4. Alexander, *num.* 4. Iaso *num.* 7. Decius *numer.* 6. Oroscius *numer.* 13. Ratio autem diuersitatis inter istos casus est quoniam in contentiosa iurisdictione nemo potest sibi ius dicere, *l. vnica*, *C. ne quis in sua causa iudicet*, *l. qui iurisdictioni*, *ff. de iurisdict. omn. Iudic.* quòd si posset de potentia absoluta, non potest de honestate, vt animaduerti quæstione præcedenti nu. 786. in fine, & hac eadem quæstione dicto nu. 1109. & ideò ad consequendum sui ius potest subijcere se alterius Iudicis iurisdictioni: est enim tàm honestum, & decens, ne quis, tametsi supremus Princeps, sibi ius dicat, vt subiectio inferiori facta, non solùm non dehonestet, & cōtemptui exponat maiestatem, sed potius eam extollat magis, & magis commēdabilem reddat, *l. dig. vox*, *C. de legibus*. Vt non omittam iurisdictionē ab initio lege Regia a populo Principi collatam, & deriuatam à Republica, eam secum in ipsa collatione conditionem tulisse, vt ei, & in eum data sit, *l.* 1. *ff. de constit. Princip.* id est, Imperium, & potestatem sic à populo in Principem translata fuisse, vt Principi iuris dicendi potestas sit, & aduersus Principem ius dici possit, quomodo populo, & aduersus populum poterit, vt acutè, & eleganter interpretatus est Oroscius *in d. l. est receptum*, 14. *num.* 16. argumento ducto à similibus verbis eiusdem legis. In inferioribus verò illud est necessarium, vt alijs se subijciant, cum nullo modo possint suas met causas iudicare; & sic necessitas ipsa excusatio est in decentiæ submissionis. At in iurisdictione voluntaria secus est, nam cū ad eam attinentia possit Magistratus apud se metipsum expedire, *l. si Consul*, 3. *ff. de adop. l.* 1. §. *Consules*, *ff. de off. Consul.* neque vlla subsit necessitas submissionis, ius non permittit, vt contra maiestatem iurisdictionis suæ possit se submittere, quod saluo illius honore fieri non posset. Quam rationem reddunt omnes, sed melius omnibus expendit Fulgosius, vbi supra.

1160 Cæterùm tertium aliud discrimen, quod addit idem Barbosa *dicto artic.* 1. *num.* 188. non video, quomodo possit conciliari, cum dictis ab eodem nu. 182. nam cùm ibi dixisset, iurisdictionem voluntariam posse prorogari, postea eam posse prorogari negat. Verum est Baldum *in l. testamenta*, 19. *nu.* 2. *&* 3. *C. de testament.* Paulum ibidem *num.* 3. Iasonem *numer.* 2. quos ille pro se refert, dicere, nō propriè cadere prorogationem in negotio, in quo nō adest contradictor, qualia videntur esse attinentia ad iurisdictionem voluntariam. Tamen magis videtur esse controuersia de modo loquendi cùm ipsemet Baldus sæpè, & in specie *in l. repertæ*, 39. *num.* 1. *C. de Episcopis, & Clericis*, quo loco refertur à Barbosa pro suo illo discrimine, expressè admittit prorogationē in iurisdictione voluntaria, & cæteri locis a me superius relatis.

1161 Amplia quartò, vt nō solùm possit prorogari iurisdictio ordinaria, sed etiam delegata. Et quod attinet ad ordinariam, res est certa, admittere prorogationem, *ex l.* 1. *&* 2. *in principio*, *ff. de iudicijs*, *& cap. P. & G. de offic. deleg.* & istis locis traditis à Doctoribus, qui id statuunt communi consensu. Admittit autem iurisdictio ordinaria omne genus prorogationis ex ijs, quæ enumeraui supra, num. 977. videlicèt, de persona ad personam, de re

ad

ad rem, de tempore ad tempus, de loco ad locum, de casu ad casum, & de causa ad causam, vt explicant, & prosequuntur ij, quos eodem loco retuli. Et in specie quò ad prorogationem de tempore ad tempus, quæ iurisdictione ordinaria videtur habere difficultatem, videndus est Baldus *in d.l.si quis ex consensu, num.9.C.de Episcop.audient.* quòad prorogationem verò de loco ad locum, Bartolus *in d.l.2.in principio, num.7.ff.de iudicijs*, & de vtraque Barbosa *in d.l.1.artic.2.ex num.5.ff. eodem titulo*.

1162 Quod verò attinet ad delegatam iurisdictionem, non admittit prorogationem de persona ad personam, *dicto cap.P.& G.de offic.delegat.* tradunt ibi Doctores, & Afflictis *decis.227.ex nu.1.* Gail *obseruationum practicarum, lib.1.obseruat.35.nu.3.* Maranta *in praxi, 4.par.distinct.12.nu.20.* Barbosa *in d.l.1.art.1.ex num.204.& art.2.num.4.* cæterarum autem prorogationum capax est, *cap. cum olim, el primo, de offic.deleg.cap.statutum.§ in nullo, de rescriptis, in sexto*, docet Marianus Socinus *in d.cap.significasti, nu. 25. de foro competent.* Barbosa *d.art.1.num.215. cum seqq. & art.2.numer. 4. & nu.29.* Antonius de Mattheis *de prorogatione iurisdictionis, nu.20.* Franciscus Marcus *decis.68.nu.3.1.par.* Menchaca *quæstion. vsufrequ.cap.14.nu.29.* Rationem verò, cur delegata iurisdictio non admittat prorogationem de persona ad personam, cùm eam admittat ordinaria, ea est, quam reddit Barbosa *d.artic.1. ex num.213.* desumptam ex Mariano, vbi supra, quia illa competit alieno nomine, *l.1.§.fin.ff.de eo, cui mandat. est iurisdictio, l.solet.16.ff.de iurisdict.omn.Iudic.* & non vltra, quàm per delegantem conceditur, *cap.cui de non Sacerdotali, 27. de præbendis in sexto*, qui autem committit causam certæ personæ aduersus certam personam, vel inter certas personas earum expressis nominibus ad eas se restringit, ita vt alias censeatur excludere, ex doctrina Gloss. *in l. si quis ... 16.verb.quis si filio*, & ibi Bartoli *n.... ff.de testament tut.* Ergo cum delegato tacitè denegetur iurisdictio respectu aliorum, & ipse nihil aliud habeat proprium, non erit locus prorogationi; quam rationem videtur præsensisse Panormitanus *in d.cap.P.& G.num.5.*

1163 Nihilominus id, quod dicimus delegatam iurisdictionem non prorogari de persona ad personam, neque extendi limitat notabiliter Afflictis *d.decis.227.nu.2.* quem refert, & sequitur Maranta *in praxi, 6.part.titul.de laudatione quanta in ... iudicijs, num.10.* cùm processus contra personam in delegatione non comprehensam, venit in consequentiam primæ litis, & habet connexionem cum illa veluti ... causa venditionis inter emptorem, & venditorem ... poterit prorogari iurisdictio ad authorem laudatum, imò ... prorogatione poterit aduersus ipsam procedi ex virtute primæ delegationis, atque ita ista non est vera prorogatio. Eandem planè limitationem tradit Marianus *in d.cap.significasti, num.25.versic.item aduerte, & versic. ... etiam*, vbi ait delegatum ad causam principalem posse procedere contra fideiussores; quos sequitur Barbosa *in d.art.1.nu.223.& 224.cum seqq.*

1164 Amplia quintò, vt iurisdictio delegati ad vniuersitatem causarum, admittat omnes genus prorogationis. Ita sentit Glossa *in d.l.2. verbo, qui tribunali, ff. de iudicijs*, quam probat Felynus *in d.cap.P.& G.num.6, versic.sextò fallit, de offic.delegat.* Barbosa cum alijs, quos allegat *in eadem l.1 artic.1.num.217.& artic.2.num.30.& 31.* reprobans Panormitanum *in d.cap P.& G, numer.5.* Marianum *in d.cap.significasti, num. 25. de foro competent.* & Paulum *in l.1.num.6.C.de iurisdict. omn.Iudic.* & alios, qui contra sentiunt. Ratio ampliationis est, quoniam delegatus ad vniuersitatem causarum est instar ordinarij, & in omnibus exequatur ordinario, vt adnotabo infra disput.4.nu.31. cum multis, quos allegabo, & præter eos notat Alexander *cons.12.numer.5.lib.6.* Potest igitur prorogari eius iurisdictio, quemadmodum, & ordinaria.

1165 Ego verò pro concordia limitarem hanc ampliationem, vt tunc procedat, cum delegatio sit ad vniuersitatẽ causarum, & personarum, vel ad vniuersitatem personarum, etiam si sit limitata ad vnum genus causarum, vt succedit in delegatione facta ad administrationem gabellarum, quæ expediri solet in consilio Regij patrimonij Hispaniarum, in qua nulla est limitatio quoad personas, etiam si sit limitatio ad genus causarum ad gabellas pertinentium, & in eiusmodi alijs; secus esset, si limitaretur delegatio quòad certas personas, vt si expediretur commissio ad causas vertentẽs inter Titium, & Sempronium: nam tunc cum detur iurisdictio limitata ad illas personas tantùm, non poterit prorogari ab extraneis; idque dumtaxat probant rationes adductę pro contraria sententia à Doctoribus eam amplectentibus.

1166 Amplia sextò, vt etiam iurisdictio competens ex iure speciali, vel ex priuilegio, possit prorogari. Ita sentiunt Marianus *in d.cap.significasti, num.23.de foro compet.* Sebastianus Sapia *in d.l.1.nu.28.* Barbosa *art.1.nu.197.ff.de iudicijs*, Couarruuias *lib.3.variarum, cap.20.nu.9.* & videtur probari *ex l.1.C.de iurisdict.omn.Iudic.*

1167 Contrariam tamen sententiam, videlicèt iurisdictionem speciali iure, vel ex priuilegio competentem, prorogari non posse, tuentur Antonius de Butrio *in d.cap.P.& G.numer.19.circa finem, vers.prædicta sunt vera*, Imola ibi, *num.65.* Panormitanus *in cap. excommunicatis, 9.num. 5. in fine, de offic.Legat.* Romanus *singul. 49.* Hyppolytus de Marsilijs *in repetit.l.extra territorium, vltima, num. 193. cum seqq.ff.de iurisdict.omn. Iudic.* Felynus *in cap. cæterum, num. 1.de iudicijs*, Maranta *in prxi, 4. part. dicta distinct. 12.num.10.* Huius sententiæ fundamenta refert Barbosa *d.artic.1.nu.197.* & illis benè satisfacit *ex nu.198.* & resolutio vera huius difficultatis colligenda est ex ijs, quæ in sequenti ampliatione latius dicenda, & explicanda sunt.

1168 Amplia septimò, vt possit etiam prorogari iurisdictio concessa ad certam speciem, & qualitatem causarũ; nam si deputetur Iudex ad certam speciem, & qualitatem causarum, ex prorogatione partium, seu litigatorum poterit de alijs causis diuersæ qualitatis cognoscere. Ità sentiunt Paulus Castrensis *in l.testamenta omnia, 18. num.5.* & inclinat Iaso ibi *num.1.* Fulgosius *num.2.C.de testament.* Sapia *in l.1.numer.2.* Ludouicus Burgensis *numer. 156.ff.de iudicijs* Isernia *in constitut.statuimus, propè finem, versic.sed numquid, & §.sed verius est*, quem sequitur ibidem Afflictis *num. 43.* Cabedus *decis.22.numer.5.* & ante nos idem docuit Glossa prima, iuncto textu *in leg.si per errorem, 15.ff.de iurisdict.omn.Iudic.* quatenus probat cessante errore posse causas ciuium iudicari à Prætore peregrino, & Glossa *in verb. iurisdictionem, in fine, in d.l.1. ff.de iudicijs* Glossa item secunda *in leg.1.C.de pedan.iudic.* idem Paulus *in l. vltima, num. 10.* & ibi Cagnolus *num. 46.de iurisdict.omn.Iudic.* atque iterum idem Paulus *cons. 2.num.3.ad finem, part.2.* & Afflictis *decis.27.numer.3.* vbi agit de prorogatione per reconuentionem. Fundamentum huius sententiæ desumitur *ex l.1.Cod. de iurisdiction. omn.Iudic.* vbi Procurator fisci, qui iurisdictionem habet limitatam cognoscendi de causis inter fiscum, & priuatos, *l.1.C.si aduersus fiscum*, & eadem ratione inter priuatos competens Iudex esse non potest, *l. 1.C. de pedan.iudic.& d.l.1.C.de iurisdict.omn.Iudic.* tamen de consensu litigatorum est etiam competens Iudex inter priuatos,

quod

quod notauit Surdus cons. 280. num. 17. volum. 2. Ergo iurisdictio limitata ad causas certæ qualitatis potest prorogari ad causas diuersæ qualitatis.

1169 Verùm hæc ampliatio multum controuersa est, multúmq; perplexa, & ambigua. Nam contrariam sententiam, quin potius iurisdictionem limitatam ad certam speciem, & qualitatem causarum prorogari non posse ad causas diuersæ qualitatis, atque ideò si statuto concessa sit alicui iurisdictio cognoscendi de causis mercaturæ, aut mercatorum, non posse eundem etiam de consensu litigatorum cognoscere de causis, quæ non sint mercaturæ, aut mercatorum amplexi sunt per plures. Inter quos Cynus in d. l. 1. num. 2. in fin. C. de iurisdict. omn. Iudic. subscribit Baldus in d. l. testamenta omnia, 18. num. 4. Fulgosius num. 2. Alexander num. 2. Iaso num. 1. C. de testament. Hippolytus de Marsilijs in repetit. l. extra territoriū, vltima, num. 197. ff. de iurisdict. omn. Iudic. idem Iaso in d. l. si per errorem, 15. num. 4. & seqq. ff. eodem titulo. idem Baldus in cap. de causis, 4. nu. 48. de offic. & potestat. Iudic. delegat. Panormitanus in d. cap. P. & G. nu. 15. Imola nu. 86. 87. & 88. cum seqq. Felynus nu. 12. eodem titulo, idem Panormitanus in d. cap. significasti, num. 16. Marianus nu. 29. & num. 30. vers. tertiò quæritur de foro compet. Romanus cons. 132. nu. 2. Natta cons. 82. num. 7. & 8. tom. 1. Valascus consultat. 27. num. 5. Gamma decis. 219. Capycius decis. 9. num. 16. Maranta in praxi, 7. part. distinct. 6. num. 33. qui ex num. 28. optimè disputat, & resoluit difficultatem. Didacus Perez in l. 1. glos. 1. tit. 4. lib. 3. ordinamenti, vers. item quartò fit prorogatio, columm. 887. qui bene loquitur, Guttierrez de iurament. confirmat. 3. part. cap. 5. nu. 20. in fine, Caldas Pereira in l. si curatorem, in princip. nu. 20. C. de integr. restit. minor. Vantius tract. de nullitatibus. tit. 9. de nullitate ex defectu iurisdictionis, & vnde, &c. nu. 51. & 52. Antonius de Amato variarum resolutionum, resolut. 33. nu. 16. in fine, & est procul dubio communior sententia. Fundamentum eius desumitur ex eo, quod dicebam supra num. 973. quòd prorogatio semper censetur fieri cum eisdem conditionibus, & qualitatibus. Nam quod prorogatur debet præexistere, & prorogatum cum prorogato est einsdem naturæ; quare Iudex ex prorogatione debet habere in prorogantes eandemmet iurisdictionem in specie, & qualitate, quam exercet in subditos: alioquin prorogantium consensus tribueret Iudici nouam iurisdictionem, quam non haberet, contra regulam, l. priuatorum consensus, 3. C. de iurisd. omn. Iudic. in quam rem legi potest Panormitanus in cap. at si Clerici, in princ. num. 19. & 21. de iudicijs.

1170 Nodus iste non habet facilem dissolutionem. Pro qua tamen, & istarum sententiarū concordia, & explicatione, primò, dicendum est, iurisdictionem vnius speciei non posse prorogari ad diuersam speciem, vt merum imperium ad mixtum, aut iurisdictionem simplicem, neque è contra. Quare iurisdictio criminalis non extenditur ad causas ciuiles, neque ciuilis ad criminales ex litigatorum consensu; neque iurisdictio spiritualis ad causas temporales, aut temporalis ad spirituales. Ita sentiunt vnanimi consensu Doctores relati pro prima, & secunda sententia, & præter prædictos Decianus tract. crimin. lib. 4. cap. 23. num. 3. Barbosa in d. art. 2. nu. 115. & seqq. & num. 142. cum seqq. & colligitur apertè ex fundamento prædictæ secundæ sententiæ, relato numero præcedenti. Probaturque ex textu in l. solemus, 61. §. Latrunculator, ff. de iudicijs.

1171 Secundò, dicendum est, iurisdictionem limitatam ad causas certæ quantitatis ex consensu partium posse prorogari ad causas maioris quantitatis. Ita probat textus expressus in l. de qua re, 74. §. Iudex, ff. de iudicijs & in l. inter conuenientes, 28. ff. ad municipal. & de incol. Quantitas enim maior, aut minor, non facit causas specie diuersas, sed accidentalem solum diuersitatem inducit, & quæ differunt secundum magis, & minus, genere non differunt, l. vltima, ff. de fundo instructo. Hanc sententiam amplectuntur Baldus in l. si qui ex consensu, 8. num. 8. C. de Episcop. audient. Salycetus in l. certa ratione, 5. num. 2. Cod. quando prouocar. non est necess. Paulus in d. l. de qua re, §. 1. idem videtur sentire Iaso in d. l. testamenta omnia, 18. num. 1. C. de testament. & Riccius ad eum locum ad num. 2. Viuius decis. 126. num. 4. Panormitanus in d. cap. P. & G. num. 12. de offic. delegat. Marianus in d. cap. significasti, de foro competenti, nu. 29. Felynus in cap. cæterum, num. 2. vers. tertiò limita, de iudicijs, Guido Papæ decis. 285. num. 1. Maranta in praxi, 4. part. distinct. 6. num. 33. Auiles post capita Prætorum, in forma secreta sindicationis, interrogat. 49. verb. condenar, num. 13. Barbosa in d. l. 2. art. 1. num. 221. ff. de iudicijs, Paz in praxi, 1. tom. 6. par. cap. 13. num. 19. in fine, tametsi statim num. 16. videatur recedere, dùm refert contrariam sententiam, & nihil resoluit. Et ob eandem rationem iurisdictio Iudicis, qui non potest cognoscere, nisi vltra certam summam, poterit ex partium consensu prorogari ad causas minoris summæ, & Iudex prorogationis vi, de illis cognoscere, vt in specie adnotarunt Baldus, & Marianus nuper relati.

1172 Contrariam tamen sententiam, videlicet iurisdictionem limitatam ad certam quantitatem non posse extendi ad causas maioris quantitatis, sequuti sunt idem Baldus sibi contrarius in d. l. certa ratione, 5. num. 4. C. quando prouocar. non est necess. cuius sententiam videtur approbare Romanus consil. 132. num. 2. commendat Gregorius Lopez in l. 47. tit. 18. par. 3. gloss. 1. & non improbat Iaso vbi supra; sed eam securè tradunt Hispani, Messia ad legem Tolet. 1. part. fundament. 10. numer. 39. Guttierrez de iurament. confirmat. 3. part. cap. 5. num. 20. & lib. 3. practicarum, q. 25. num. 11. Azeuedus in l. 7. nu. 25. tit. 18. lib. 4. recopilation. & in additionibus ad Curiam Pisanam lib. 4. capit. 8. numer. 31. Bouadila libr. 3. politic. cap. 8. num. 193. & 234. Heuia Volano in curia philippica, 5. part. §. 6. n. 1. Ignatius Villar in sylua responsorum, respons. 25. q. 8. ex num. 1. & per totum, Narbona in tertiam partem recopilat. in l. 18. nu. 7. tit. 18 lib. 4. recopilat. Fundamentum Baldi est, quia cùm lex ad plura procedit, distinguendo potentias, & statuendo, vt vnus Iudex non habeat iurisdictionem nisi intra certam summam, & ab inde supra pertineat ad alterum cognitio, quod vni assignatur, denegatur alteri, l. quòd in rerum 24. §. si quis, ff. de legat. 1. Quæ ratio denegati, & concessi facit vt iurisdictio prorogari non possit; quod enim facit Iudex vltra id, quod lex concedit, lege prohibente facere videtur, argumento l. qui clientis, 33. §. libertos, ff. de negot. gest. id enim prouenit ex natura limitationis, vt in l. Dominus, 64. §. per fidei commissum, & ibi glossa schol. vltimo, in fine, & in eleganti textu in l. ex facto, 43. §. item quæro ff. de vulg. & pupill. subst.

1173 Sed non est recedendum à prædicta priori sententia, quæ verior, & communior est, & habet firmissima fundamenta. Argumentum verò Baldi, quo secundam sententiam probat, facilè soluitur ex doctrina Salyceti relati pro priori, si dicamus, conuincere Iudicem, qui habet limitatam iurisdictionem ad certam summam, ex natura, & vi iurisdictionis suæ, non posse cognoscere de maiori summa, verùm non inde colligitur, non posse etiam ex vi prorogationis, quæ nisi specialiter denegetur, & inhibeantur expressè litigantes prorogare, non censetur

prohibi-

prohibita. Cui solutioni acquiescit Barbosa *dicto artic.* 1. *num.* r. 122. & ego dixi supra sect. 2. numer. 1100. diuersum quid esse, iurisdictionem à superiore non tribui, & prorogationem inhiberi, in qua mixtim ex litigatorum voluntate, & assistentia iuris prouenit iurisdictionis vsus. Quod verò expendit Baldus de vi limitationis, paulò post explicabitur commodiore loco, & plenius toti difficultatis satisfiet ex numer. 1181. & proprie ex numer. 1184.

1174 Neque verò ideò reprehendendi sunt Doctores Hispani ei sententiæ adhærentes. Quorum multi, tametsi agnoscant regulariter admittendam esse prorogationem de causis minoris summæ ad causas maioris, eam tamen doctrinam limitant iure optimo in speciali casu, *leg.* 7. *tit.* 18. *libr.* 4. *recopilation.* in cuius explicatione versantur. Concedit lex illa iurisdictionem Capitulis, seù Concilijs ciuitatum, & villarum Regni, vt possint in gradu appellationis cognoscere de causis ciuilibus, quæ non excedant summam decem mille marauedinorum, deuolutis ad ipsa Concilia per appellationem interpositam à Iudicibus ordinarijs earundem ciuitatum, aut villarum. Quæ Concilia eligunt duos ex Decurionibus, qui simul cum eodem Iudice ordinario, qui sententiam tulit, procedant ad reuidendam sententiam; statuiturque ne eiusmodi appellationes interponi possint ad superiora tribunalia. Hæc lex immutata est *ex leg.* 18. *eodem titulo, & libro, in Codice additionum*, in qua summa decem mille marauedinorum extensa est ad quantitatem viginti mille marauedinorum. Quæ lex desumpta est, ex *capit.* 65. Curiarum Matritensium, cæptarum anno 1592. finitarum anno 1594. publicatarum anno 1604. ad petitionem 65. Sed salua Compilatoris reuerentia, (vt id etiam animaduertam) diuersissimum sensum habet lex compilata à capite, ex quo sumpta est. Supplicatum enim fuit Regi, vt in causis viginti mille marauedinorum liceret appellationem interponere ad Concilia Decurionum: respondit, *fiat vt petitur*. Qua decretatione attenta, licebat appellationem interponere ad Concilia, sed non erat sublata facultas appellandi ad suprema tribunalia in illis causis viginti mille marauedinorum, quemadmodum per *dicta leg.* 7. sublata erat facultas appellandi ad suprema tribunalia in causis decem mille marauedinorum, & aliarum infra eam summam. Verùm attenta lege compilata, in qua relata *dict. leg.* 7. decernitur: *Ordenamos que la dicha quantia sea de veinte mil marauedis*, manet subiecta summa viginti mille marauedinorum eidem legi, quę lata erat super summa decem mille marauedinorum; ac per consequens, quemadmodum in causis illius quantitatis, & infra eam summam, non poterat appellari ad Regia tribunalia, ita modo in causis viginti mille marauedinorum, & infra. Quæ diuersitas est notabilis, & effectus eius maximè dānosus: cumque non constet Compilatori datam esse à Rege facultatem variandi, & mutandi, aut alterandi statuta, sed solùm compilandi, crederem standum esse potius capitulo Curiarum, & eius tenori, quàm tenori legis compilatæ, & tametsi liceret iuxta prædictum *capit.* 65. in causis viginti mille marauedinorum appellare ad Concilia, non esse tamen sublatam facultatem appellandi ad Chancellarias, & Regia tribunalia. Sed iam cessat hæc difficultas, nam superuenit regium rescriptum Regis Philippi III. D. N. impetratum à Regno, expeditum 28. Iunij die anni 1619. quo velut vniuersali lege extensa est quantitas viginti mille marauedinorum, contenta in dicto capite Curiarum, & *dict. leg.* 18. compilata, ad quantitatem triginta mille marauedinorum, & cautum iuxta prædictam *leg.* 7. vt non solum concilia Decurionum cognoscat de causis eius quantitatis, & infra eam summam; verùm etiam, ne illis admittatur appellatio ad Regia tribunalia, quibus præcipitur, ne in eas causas se intromittant, & ab earum cognitione deinceps inhibentur, & statuitur, vt illę ad prædicta Concilia omninò remittantur.

1175 Quibus legibus attentis tractant Doctores Hispani, an possit prorogari iurisdictio Conciliarum ad causas maioris summæ; & respondent, non posse prorogationem locum habere idque iure optimo. Rationem reddunt, quoniam in causis appellationis non admittitur prorogatio, cuius vim inferiùs examinabimus num. 1226. Verùm quiquid sit, quod ad propositum attinet ex eo redditur firma quoniam regula est, attento iure Castellæ neminem posse cognoscere de causis quibuslibet in gradu appellationis, etiam de partium consensu, nisi suprema tribunalia, *l.* 20. *tit.* 4. *l.* 12. *titul.* 5. *lib.* 2. *recopilat.* non enim est liberum litigatoribus, facere ad libitum Iudices superiores eos, qui non sunt superiores ijs, à quibus appellatum, est, vt docet Bartolus *in authent. & consequenter, num.* 15. *C. de sentent. & interloquut. omn. Iudic.* Non potest autem de appellatione cognoscere, nisi illi, qui sit superior Iudicis, à quo appellatum est, *cap.* 2. *de consuetud. in sexto. cap. Romana,* 3. *in princ. de appellation. eodem lib.* 6. quamuis consensu suo possint quemlibet Iudicem appropriare sibi, *d. l. si conuenerit, ff. de iurisd. omn. Iudic. d. l.* 1. *ff. de iudicijs.* alioqui ius publicum, quod in ea re maximè versatur, priuatorum voluntati subderetur, quod permittendum non est, *d. l. priuatorum, Cod. de iurisdict. omn. Iudic.* Ab hac autem regula dumtaxat excipiuntur causæ minoris summæ, in quibus à lege defertur iurisdictio Concilijs Decurionum, dùm ad ea appellatur à litigatoribus; in cæteris autem manet firma regula, vt ad ea non possint litigatores via appellationis adire: appellatio enim esset nulla. Appellatione autem irrita, quæ medium est, & via adquirendi iurisdictionem, iurisdictio quæri non poterit, quia vbi remouetur medium, quo finis adquiritur, finis non obtinentur, *lege. huic scripturæ,* 15. *ff. ad l. Aquil. leg. qui libertinus,* 37. *§. posthumo, ff. de operis libert.* notat Baldus *in l. benignius,* 17. *num.* 7. *ff. de legibus*. Cùm igitur illegitima appellatio non deuoluat causam ad superiores, etiam si accedat partium consensus, vt notant Auendanus *de exequend. mandat.* 1. *par. cap.* 1. *num.* 32. *versic. duodecima causa*, & Guttierrez *de iurament. confirmat.* 3. *part. capit.* 5. *numer.* 20. *post medium*, & Iudex appellationis nullam iurisdictionem habeat, nisi per deuolutionem, vt docet Baldus *in d. authent. & consequenter, num.* 12. neque possit cognoscere, nisi de eo, de quo cognouit Iudex, a quo, in prima instantia, vt docet Bartolus communiter receptus *in leg.* 1. *numer.* 3. *Cod. si aduersus libertat.* Baldus *in leg. per hanc* 4. *numer.* 18. per textum ibi, *Cod. de tempor. & reparat. appellat.* Afflictus *decision.* 53. *numer.* 2. Duenas *regul.* 48. *limitat.* 2. Maranta *in praxi, part.* 4. *distinction.* 6. *numer.* 25. Puteus *decision.* 180. *numer.* 2. & 3. *libr.* 2. Pistor *quæstionum iuris, libr.* 4. *quæstion.* 23. *ex numer.* 17. Hyppolytus de Marsilijs *singular.* 240. Ignatius Villar *in sylua, respons.* 15. *dicta quæstion.* 8. *numer.* 19. *in fine*, fit, vt in casu *dict. leg.* 7. non possit habere locum prorogatio. Quia si in prima instantia facta est prorogatio ad maiorem quantitatem, per appellationem ad Concilia Decurionum, vtpotè illegitimam, causa non deuoluitur: si verò est facta in secunda instantia, & in prima non erat facta, Iudices appellationis non possunt co-

gnoscere, vtpotè de causa per appellationẽ nõ deuoluta.

1176 Tertiò dicendum est, iurisdictionem limitatam ad causas certæ qualitatis, cum qualitas est eius naturæ, vt requirat in causa specialem modum procedendi diuersum, à modo procedendi in alijs causis, non posse extendi, & prorogari ad causas diuersæ qualitatis, in quibus ordo iudicandi, & procedendi immutandus est. Exemplum huius conclusionis oppositissimum desumitur ex doctrina Cyni, & aliorum, quos retuli supra num. 1169. vt si statuto constituatur aliquis Iudex mercatorum, ad cognoscendum de causis mercaturæ, istius iurisdictio non possit prorogari ad causas non attinentes ad mercaturam. Nam qualitas illa causarum ad mercaturam attinentium, desiderat diuersum modum procedendi in illis, ac in cæteris causis seruari solet. In causis enim mercatorum respicientibus mercaturam, & eorum Curia, proceditur ex bono, & æquo, & non ex rigore, neque ex apicibus iuris, & non attenduntur solemnitates, sed sola facti veritas inspicitur, vt tradit Bartolus *in l. si fideiussor, 29. §. quadam. num. 2. & in leg. Quintus Mutius, 48. ff. mandat.* Iaso *in l. 2. § item si in facto, num. 17. ff. de verbor. obligat.* Angelus Aretinus *in §. item si quis in fraudem, nu. 21. institut. de action.* Negusantius *de pignoribus, 8. par. membr. 1. num. 29.* Mantica *de tacit. & ambigu. convention. libr. 16. tit. 16. num. 3.* Marcus Antonius Eugenius *consil. 89. num. 25. & 26. lib. 1.* Boerius *decision. 221. num. 14.* Benuenutus Straccha *tractat. de mercatura, 3. particul. vltima partis principalis, quomodo in caus. mercat. sit procedend. rubrica de exceptionibus, num. 5. & 6. & 14. cum seqq.* Cacheranus *decis. 2. numer. 2.* Maranta *consil. 57. num. 1. & in praxi, 4. par. distinc. 9. ex num. 48.* Cùm tamen in alijs causis pertinentibus ad eandem speciem iurisdictionis simplicis, quæ sunt diuersæ qualitatis regulariter attendantur solemnitates iuris, & eius rigor sit seruandus, *l. Iudices, 9. C. de iudicijs, l. 1. C. de execut. rei iudicat.* Hanc conclusionem amplectitur Barbosa *in dict. l. 1. artic. 1. ex nu. 126. ff. de iudicijs*, Probaturque; primò, quoniam etiam si accidentalis qualitas non mutet speciem, neque inducat diuersitatem in natura, vt notat Bartolus *in l. denunciasse, 17. § quid tamen, num. 5. ff. ad l. Iul. de adulterijs*, cùm verò qualitas causæ est eiusmodi, vt habeat annexum diuersum modum procedendi, & definiendi, proculdubio alterat, & mutat naturam causæ in genere moris, & constituit diuersam speciem moralem. Causa enim istius qualitatis inte censebitur diuersa specie ab altera, quæ similem qualitatem non habeat, & in qua diuerso modo procedendum sit, vt planè significat Baldus *in l. heredes; palam, 21. §. sed & si notam, num. 4. ff. de testament.* & rectè alij in proposito animaduertit Suarez *in tertiam partem Diui Thomæ, tom. 3. disput. 2. sect. 4 §. vt verò distinguamus*, vbi qualitates, quæ immutant res in ordine ad vsum humanum, etiam si non inducant varietatem in specie physica, & naturali, notat causare diuersitatem specificam moralem. Eo notum est circumstantias, quæ accidentia sunt actus humani, & non mutant speciem naturalem actus, inducere diuersitatem specificam in genere moris, vt docent Theologi Thomistæ post *Diuum Thomam, 1. 2. quæst. 7. artic. 1. & quæstion. 18. artic. 3. & 5. & 10.* prosequitur Gabriel Vazquez *tom. 1. disput. 53. & 54. & 55. per totas, & disputat. 56. capit. 2.* Franciscus Suarez *ad primam secundæ Diui Thomæ, tract. 3. disput. 7. sect. 8. num. 9. & 10.* ex quo receptum est, eiusmodi qualitatem aduenientem rei, ita illam afficere, vt ipsam reponat in diuersa specie; notat Hippolytus de Marsilijs *singular. 520. qualitas adueniens*, Natta *cons. 139. num. 5. & 6. tom. 1.* & deducitur ex doctrina Bartol. *in l. ius ciuile, ff. de instit. & iur.* & ex textu *in l. si cui lana, 70. in principio, & in l. heres meus, 100. §. duæ statuæ, ff. de legat. 3. & in cap. licet canon, 14. iuncto capit. statutum, 22. de election. in sexto.* Eodem tendit, quod Alciatus docet *lib. 6. parergon, capit. 17.* iudicium non esse idem, sed diuersum, si cum prius ordinariè ageretur, post agatur summarie; rectè notat decius *in l. vnica, in 1. lectur. numer. 13. & 14. & in 2. lectur. numer. 46. C. de sentent. quæ pro eo, quod interest*, quidquid sit apud Dialecticos, apud Legistas tamen ex parua, & leui differentia, species constitui secundum quod iura loquuntur, licèt in quidditate, & essentia non videantur differre. Succedit igitur conclusio, de qua supra num. 1170. vt si causæ istæ specie diuersæ sint, non possit ex iurisdictione vnius ad alteram fieri prorogatio, quia videretur facta ad actum nouum, qui virtute iurisdictionis præexistentis non posset expediri, in quo casu prorogatio deneganda est, iuxta doctrinam Glossæ, & Doctorum, quos copiosè retuli supra num. 973.

1177 Confirmatur, quoniam tametsi causæ ciuiles videantur pertinere ad idem genus subalternum; sub eo autem continentur diuersa inferiorum genera, seu species infimæ, quæ secum inuicem comparatæ diuersæ item sunt. Quam doctrinam ex Bartoli, & Baldi traditionibus rectè expendit, & exornat Barbosa *dict. artic. 1. ex numer. 136.* Causę autem mercaturæ, etiam si comprehendantur sub genere ciuilium, multum differunt ab alijs ciuilibus causis, vt modò diximus. Ergo iurisdictio limitata ad eas non potest prorogari ad alias, cùm ob eandem rationem non possit prorogari iurisdictio ex vna specie ad aliam, qua non potest prorogari de vno genere ad aliud.

1178 Quartò dicendum est, reliquam esse, quod ad hoc attinet, maximam difficultatem, cùm iurisdictio alicui Iudici concessa est, limitatè ad certum genus causarum, quę neque specie differunt ab alijs causis, si iurisdictionem ipsam spectes, neque in eis seruatur diuersus procedendi modus, quia certa earum qualitas id non exigit; exempli gratia, si designaretur Iudex ad causas pupillorum, & viduarum, vel ad causas peregrinorum, vel mercatorum, vel ad causas mutui, vel matrimoniales, aut beneficiales, an possit eius iurisdictio prorogari, ad causas diuersæ materiæ, non obstante limitatione iurisdictionis. Oportet autem distinguere tres casus: primus, cùm iurisdictio limitatur quòad certum genus personarum, nõ quòad genus causarum. Exempli gratia, in hac ciuitate Neapolitana Curia Admiratiæ habet iurisdictionem quòad omnes causas, tàm ciuiles, quàm criminales, inter personas viuentes de arte maris, sed non potest in causis aliorum iurisdictionem exercere. Similiter Curia artis serici in omnes officiales, & mercatores artis serici matriculatos. Curia artis lanæ in personas viuentes de arte lanæ. Curia Raguseorum in omnes causas Raguseorum. Curia Catalanorum in omnes Causas Catalanorum, & sic de cæteris. Et Rector scholarium Academiæ Complutensis in Hispania, aut scholasticus Salmaticensis, habet iurisdictionem in omnes causas scholasticorum, iuxta dicta supra quæstione octaua, numer. 498. Et antiquo iure Prætor peregrinorum cognoscebat de omnibus causis peregrinorum, *leg. 2. §. post aliquot deinde annos, ff. de origin. iur.* notat Fenestella *de Magistratibus Roman. capit. 19.* Pomponius Letus *de Magistrat. Roman. titulo de Prætoribus*, Claudius Prævocius *commentario de Magistrat. Roman. capitul. 7.* Caluinus *in libello de Magistrat. Roman. verbum Prætor*

tor

tor peregrinus, Rosinus *de antiquitat. Roman. lib. 7. cap. 15.* Secundus casus, cùm iurisdictio est limitata ad certum genus causarum, non ad personas vt si designaretur Iudex ad causas matrimoniales, aut ad causas restitutionis in integrum, aut ad causas publicationis testamenti, vt *in l. testamenta omnia, 18. C. de testament.* aut ad insinuationem donationum, vt *in l. in hac, 30. l. secundum, 32. C. de donationibus*; & in Hispania conceditur iurisdictio de legatis administratoribus gabellarum ad causas gabellarum inter quascunque personas. Et Procuratori Cæsaris est concessa iurisdictio ad causas fiscales indistincte, nulla excepta personarum conditione, *leg. 1. & 2. l. ad fiscum, 5. C. vbi causæ fiscales, leg. 2. C. si aduersus fiscum.* Tertius casus est, cùm iurisdictio limitatur ad certum genus personarum, & causarum, vt concessa erat antiquo iure illis, qui præerant Collegio professionis, aut negotiationis alicuius ad causas illius negociationis, & personas illius Collegij, *leg. periniquum vltima, C. de iurisdiction. omn. Iudic.*

1179 In omnibus autem istis casibus occurrit duplex difficultas circa prorogationem, altera ad factum, altera ad ius spectans. Quæ ad factum ea est, an iurisdictionem concedens limitatam, prorogationem inhibuerit, eoque fine limitatum vsum iurisdictionis concesserit, vt subditos prorogare prohiberet. Duobus autem modis prorogationis effectus potest impediri à superiore iurisdictionem certam dante. Primò, si subditos ipsos prorogare vetet, *iuxta dict. l. 2. §. si & Iudex, ff. de iudicijs*, & superius numer. 1121. diximus in Regnis Castellæ, Portugalliæ, Nauarræ, & Galliæ inhibitam esse laicis prorogationem in Iudices Ecclesiasticos. Secundò, si ipsos Iudices prorogatos iurisdictione prorogata vti prohibeat, iubens ne in talibus, vel talibus causis se intromittant, sed eas statim remittant ad Iudices competens. Vtroque modo impeditur prorogationis effectum, sed hoc interest inter vnum, & alterum, quod primo modo prorogatio ipso iure impeditur, impedito eius ortu, & natiuitate; secundo modo non impeditur ipso iure, quoniam non impeditur origo, & natiuitas, sed dumtaxat effectus; nam Iudex prohibetur vti iurisdictione prorogata. Atque ita etiam si daremus processum factum coram prorogato valere, dùm à Iudice competente non est inhibitus, potest tamen Iudex prorogatus à superiore, vel altero competente, ad quem ex destinatione Principis causa spectat, inhiberi, & requiri, vt eam remittat. Discrimen verò ex eo colligitur, quòd prorogatione impedita secundo modo, cùm verba legis, vel rescripti non dirigantur ad inferiores prorogantes, sed ad ipsum Iudicem, in quem consentitur, cui iniungitur ne de illis causis iudicet, ad quas alter Iudex destinatus est, prohibitio non afficit prorogantes, sed Iudicem ipsum prorogatum.

1180 Hæc autem inhibitio ad Iudices relata, duobus item modis fieri potest. Primò, ita vt fauore Iudicis, cui iurisdictio conceditur, cæteri Iudices circa causas isti commissas, & concessas inhibeantur; vt cùm conceditur iurisdictio alicui, cum clausula abdicatiua, & decreti irritantis: exempli causa, si diceretur, de talibus causis tu solus cognoscas, & nullus alius in easdem se intromittat, aut possit intromittere, sed eas debeat ad te remittere, & quidquid aliter fiat, sit nullum, & irritum. Atque eo modo solet in hoc Regno concedi iurisdictio Baronibus, iuxta supra tradita numer. 1100. Huiusmodi autem inhibitio semper censetur facta fauore eius, cui iurisdictio conceditur, magis quam fauore subditorum, nisi id alijs indicijs manifestetur, vt si iurisdictio ista priuatiua concederetur alicui, non ratione suæ personæ, sed ratione vniuersitatis, cui præest, cui superior velit priuilegium, & immunitatem concedere præposito illi certo Iudice, vt contingit in Iudicibus Monachorum, Scholasticorum, & Militum. Secundo modo fit inhibitio, non fauore Iudicis, sed magis subditorum, cùm adijcitur non ad priuilegiandam, sed potius limitandam eius iurisdictionem, vt respiciat magis fauorem Iudicum extraneorum, quibus reseruantur causæ exceptæ à iurisdictione ista, quæ limitatur. Exemplum sit, si diceretur, tu cognoscas de talibus causis, & in alias te non intromittas, sed eas remitte ad competentes; vel per modum legis generalis directæ ad aliquem Iudicem, vel tribunal, prohibendo ne ille Iudex, vel tribunal cognoscat de talibus causis, sed eas debet ad alios Iudices remittere, vt de iure Regni Neapolitani *in pragmatic. 62. cap. 8. cum sequentibus, & pragmatic. 63. de offic. Procurator. Cæsar.* statuitur, ne tribunal Regiæ Cameræ Summariæ se intromittat in causas, in quibus fiscus non habet interesse, sed eas ad Sacrum Consilium remittat. Et de iure Castellæ statuitur *in l. 10. tit. 5. libr. 2. recopilation.* vt omnes causæ litium inter partes remittantur ad Regia auditoria, & in illas non se intromittat Regium Supremum Consilium. Et in eo rescripto Regio, cuius memini supra nu. 1174. cautum est ne Regia suprema tribunalia Castellæ se intromittat in causas, quantitatis triginta mille marauedinorum, & infra eam summam, sed earum cognitionem omninò remittant ad Concilia Decurionum ciuitatum, & villarum Regni. Item *in l. 22. tit. 5. dicto lib. 2. recopilationis*, inhibentur Regia Auditoria circa certas causas, quæ remitti iubentur ad Regium Supremum Consilium. Quæ à nemine video animaduersa clarè, cum prædictæ distinctiones sint necessariò diligenter attendendæ ad diiudicandum, an & quando prorogatio sit inhibita, aut admittenda; & quoties de ea re controuersum fuerit, oporteat tùm ea omnia scrutari, tùm sigillatim expendere verba, quibus iurisdictio concessa est, & causas ob quas est limitata.

1181 Secunda verò difficultas, quæ in iure consistit, tribus conclusionibus enodanda est, quæ respondent tribus propositis casibus. Prima conclusio, iurisdictio limitata quòad genus personarum, & non quòad genus causarum, capax est prorogationis cuiuslis in alias causas, & ad alias personas. Hanc amplectitur Bartolus *in dict. leg. 1. numer. 8. ff. de iudicijs*; dùm ad explicandos casus prorogationis, de quibus agitur in eadem lege prima, vtitur exemplo iurisdictionis Doctoris, quam habet limitatam ad scholares suos, *Authent. habita, C. ne filius pro patre*, & tamen eam posse prorogari docet in qua eadem sententia fuit Panormitanus *in capit. 1. num. 97. in fin. & num. 38. de mutuis petitionibus* Barbosa *in d. l. 1. art. 1. num. 118.* Et probatur primo ex textu *in d. l. 2. C. de iurisdiction. omn. Iudic.* vbi iurisdictio Procuratoris Cæsaris, quæ limitata est quòad personas eorum, qui cum fisco controuersiam habent, & non est limitata ad causas, permittitur prorogari. Secundo, quoniam si iurisdictio limitata quòad personas prorogationem non admitteret, nulla iurisdictio prorogari posset, quippe cum omnis iurisdictio limitata sit ad personas subditorum ex traditis *in l. vltima. ff. de iurisdict. omn. Iudic. & in cap. 2. de constitut. in sexto.*

1182 Amplia tamen hanc conclusionem, vt iurisdictio limitata ad certum genus personarum, non solum possit extendi, & prorogari ex consensu partium ad personas

diuersas eiusdem qualitatis sub ea non comprehensas; sed etiam ad alias personas diuersæ qualitatis Exemplum fit, Iudex Curię serici huius ciuitatis Neapolitanæ, qui cognoscit de causis mercatorum serici ciuium, potest cognoscere de consensu partium inter mercatores serici Auersanos, aut Sulmonenses, vel Brundusinos: atque item de consensu poterit cognoscere de causis eorum, qui non sint matriculati in arte serici, vt inter mercatores artis lanæ, vel alios, etiam non mercatores. Item si quis esset Iudex causarum pupillorum, aut viduarum, posset cognoscere de causis aliarum personarum, quæ neque sint viduæ, neque pupilli, si in eum consentirent. Hæc ampliatio quoad primam partem nullam patitur difficultatem, & eam tradit Imola *in d. cap. P. & G. num. 88. de offic. delegat.* & eum sequutus Barbosa *in d. l. 1. art. 1. nu. 145. ff. de iudicijs*, quæ manifestè probatur ex secunda ratione adducta pro prædicta prima conclusione. Quoad secundam verò partem, eam amplectuntur Cabedus *dicta decis. 22. num. 5. 1. part.* & idem Barbosa *d. artic. 1. nu. 151.* & desumitur ex Bartulo & Panormitano, relatis numero præcedenti.

1183 Sed contrariam sententiam huic ampliationi quoad secundam partem, quinimò iurisdictionem Iudicis limitatam ad certum genus personarum, vt ad causas mercatorum pupillorum, & viduarum, non posse prorogari de consensu partium ad personas diuersæ qualitatis, videlicèt ad causas eorum, qui non sint mercatores, pupilli, aut viduæ, tuentur Baldus *in cap. de causis, 4. num. 48. & in d. cap. P. & G. 40. nu. 10. de offic. & potest. Iud. deleg.* Felynus ibi *num. 12.* Marianus *in d. cap. significasti, num. 30. vers. tertiò probatur, de foro compet.* Vantius *de nullitat. tit. de nullitat. ex defectu iurisdict. ordinar. ex numer. 51. & 52.* Antonius de Mattheis *de prorogat. iurisdict. num. 5. post medium, vers. idem si est alterata respectu causarum.* Et probatur primò, quoniam causa limitata, limitatum producit effectum, *leg. in agris, ff. de adquir. rer. domin.* Ergo limitatio iurisdictionis à superiore facta, eum effectum debet operari, ne possit Iudex de alijs causis cognoscere, quam de comprehensis sub iurisdictione limitata eidem concessa. Secundò, quia quando certa qualitas est fundamentum iurisdictionis, & est causa dandi iurisdictionem alicui Iudici, de illa qualitate debet ante omnia constare, vt Iudex possit iurisdictionem suam exercere, *cap. cæterum, 5. de iudicijs, cap. si Clericus laicum, 5. de foro compet.* Sed qualitas viduitatis, aut pupillaris ætatis, aut negociationis mercaturæ præsupponuntur ad hoc, vt quis sit subiectus Iudici viduarum, aut pupillorum, aut mercatorum. Ergo ille, cui istæ qualitates non insint, non potest subdi Iudici illorum.

1184 Nihilominùs non est recedendum à secunda parte prædictæ ampliationis, quæ verissima est, si iurisdictio etiam limitata spectetur quoad suam naturam, & essentiã: Neque obstant contraria argumenta; nam ad primum respondetur, limitationem concessionis iurisdictionis, eum effectum habere, ne Iudex possit cognoscere ex vi iurisdictionis suæ, & aduersus inuitos, de alijs causis, quã in concessione contentis; at ex vi prorogationis factæ de litigatorum cõsensu hæc iurisdictio limitata ad alias personas potest extendi: hæc enim extensio, nisi speciali inhibitione prohibita sit, communi iure conceditur, vt dixi supra num. 1100. ex doctrina Salyceti, & aliorum, & num. 1173. Ad secundum, conceditur qualitatem, quæ est fundamentum iurisdictionis præsupponi; tunc verò qualitas illa subditorum est requisita, cum Iudex procedit aduersus inuitos: nam tunc procedit ex vi iurisdictionis sibi concessæ; cùm verò de consensu litigatorum, & ex vi prorogationis, qualitas præsupposita ex parte Iudicis est iurisdictio præexistens, ex parte autem litigatorum consensus, quibus præsuppositis processus factus ex vi prorogationis sustinendus est, & alias qualitates non requirit.

1185 Prædictam verò primam conclusionem limitabis primò, vt procedat in casu, quo iurisdictio limitata est ad certum genus personarum: secus esset si iurisdictio limitata sit ad certas singulares personas; nam hæc iurisdictio ad alias personas non nominatas prorogari non potest. Ita sentit Cabedus *dicta decis. 21. numer. 2. 1. part.* & esse communem sententiam dixi supra, num. 1162. & 1165. loquens de prorogatione iurisdictionis delegatæ, quæ ideò ad diuersas personas non extenditur quia limitatè inter certas personas est concessa.

1186 Limita secundo, si in concessione iurisdictionis limitatæ ad causas vnius generis personarũ, adijceretur clausula abdicatiua, & decreti irritantis. Exempli gratia, si diceretur, talis Iudex cognoscat de causis viduarum, & in alias causas, vel in causas aliarum personarum non se intromittat, nec intromittere possit, sed eas remittat ad alios Iudices competentes, & quidquid secus factum fuerit sit nullum, irritum, & inane; tunc enim non habebit locum prorogatio. Hanc limitationem docent Baldus *in l. repetita, 39. num. 1. C. de Episcop. & Cleric. & in l. cùm eorum, 5. num. 8. C. de sentent. & interloqut. omn. Iudic. & in authent. habita, num. 58. C. ne filius pro patre*, Paulus Castrensis *cons. 2. num. 3. in fine, 2. part.* Ludouicus Burgesius *in repetit. l. 1. num. 159.* Barbosa ibi *art. 1. ex num. 103. ad 107. & artic. 4. ex num. 46. ff. de iudicijs*, Marianus Socinus *in d. cap. significasti, nu. 30.* Gamma *decis. 219.* Et apertè probatur ex textu *in d. l. repetita, & in l. testamenta omnia, 18. & in l. consulta, 23. C. de testament. & in l. secundum, 32. C. de donation.* constatq; ex dictis supra dicto numer. 1100. nam ex istis clausulis manifestè colligitur, voluntatem superioris iurisdictionem concedentis esse, ne Iudex ita creatus, vtatur iurisdictione prorogata, etiam si verba rescripti, vel statuti non dirigantur ad subditos, prohibendo ipsos prorogarem. Idem enim est effectus, etiam si diuersus sit modus, de quo curandum non est *l. mulier, 22. in princip. ff. ad trebellian. l. cùm seruus, 104. ff. de verbor. obligat. l. fideicommissa, 11. §. si cui ff. de legat. 3.* Tiraquellus *in l. si vnquam, verb. susceperit liberos, numer. 142. C. de reuocand. donation.* Raudensis *decis. 4. numer. 26.* Sarmiento *de redditibus ecclesiasticis, 1. par. cap. 2. numer. 16.* Menochius *cons. 35. num. 22. lib. 1.* Hondedeus *cons. 81. numer. 1. vol. 2.* Euerardus *in locis legalibus, in loco ab æquipollentibus, 101. num. 8. in fine*, Alexander *in l. 1. §. lex falcidia, numer. 9. ff. ad l. falcid.* quid enim interest, an subditi prohibeantur prorogare, vel Iudex vti iurisdictione prorogata?

1187 Limita tertiò, si ex coniecturis alijs colligi possit, superiorem iurisdictionem concedentem, & creantem diuersos Iudices ad causas diuersarum personarum diuidentemq; diuersas iurisdictiones, id fecisse (vt ferè semper fieri solet) ob fauorem earundem personarum, quibus specialem Iudicem concedit; & quoniam publicè interest iurisdictiones esse diuisas, seorsim ad rectiorẽ Reipublicę gubernationem, & ne causę, & processus confundantur, nam tunc ex coniecturata mente eiusdem colligitur, noluisse permittere prorogationem, ex qua omnia confunderentur. & sic censendum est eo casu prorogationem locum non habere. Hanc limitationem planè significat Baldus *in d. cap. P. & G. 40. numer. 10. de offic. delegat.* dùm

negans

negans locum esse prorogationi, si iurisdictiones Iudicum sint taxatæ, & limitatæ, reddit rationem ne iurisdictiones, & processus Iudicum confundantur, & ita interpretādus est idem Baldus, & alij, quos refert Barbosa *in d.l.1. art.1 num.155.ff.de iudicis*, & Natta *cons.82. num. 7. & 8. libr.1.* Baldum sequutus, & Regens Fuluius Constantius postea visus *in l.vnica, num.78.C. de classicis, lib.11.* & eadem ratione ego supra quæstion.8.sect.9.num.702. notaui non posse fiscum prorogare iurisdictionem Iudicum extraneorum. Ratio autem huius limitationis est, quoniam planè prorogationis permissio esset contra finem à superiore intentum, dùm iurisdictiones diuisit, siquidem prorogatio efficit, vt Iudex extendat iurisdictionem suam vltra metam, & taxam præscriptam à Legislatore, & sic, vt processus, & causas alieni tribunalis tractet, quod est iurisdictiones diuisas confundere.

1188 Ex qua limitatione infertur in hac ciuitate Neapolitana, vbi diuisę sunt Curiæ, & iurisdictiones, vt viuentium de arte maris, de arte lanæ, de arte serici, &c. non esse permittendam prorogationem, si artifices, vel mercatores lanæ prorogarent iurisdictionem Consulum, & Iudicis artis serici, vel Curiæ Admiratiæ, neque permittuntur litigatores in causis, quæ ad fiscum non pertinēt prorogare iurisdictionem tribunalis Regiæ Cameræ Summariæ, & apud eam litigare, stante inhibitione facta *in pragmat.62.& 63.de offic.Procur.Cæsar.* & clariùs *in pragmat.37.de offic.Sac.Regn.Cons.* vbi hæc eadem ratio exprimitur, ne inquam iuris ordo confundatur. Quod tunc maximè locum habet, cum Iudices prorogati cognoscunt de causis ex consensu partium non opponentium exceptionem declinatoriam, sed spontè adeuntium extraneum forum, verùm inhiberentur à Iudicibus legitimis, & competentibus requirentibus, vt causas suorum subditorum ad se remittant. Tunc enim proculdubio causa remitti debet, & Iudices prorogata iurisdictione vtentes à superioribus inhiberi, ne confusioni causarum, & tribunalium detur locus, & ne item inferiorum prorogatio superiorum iurisdictioni præiudicio sit, quod esse non debet, iuxta adnotata à me supra, num.808. & numer.1059.

1189 Secundò ex prædictis limitationibus infertur conciliatio, & concordia dissidentium sententiarum, quas supra retuli, num.1168.& num.1169.atque item numeris proximè pręcedentibus 1182.& 1183. quæ facta casuoi distinctione iuxta istas limitationes ad vnum, & eundem sensum reducendæ sunt.

1190 Secunda conclusio, iurisdictio limitata ad causas vnius materiæ, vt mercantiles, matrimoniales, beneficiales, gabellarum, aut restitutionis, nulla tamen facta limitatione personarum ex se, & ex natura sua spectata, potest prorogari ad causas diuersæ materiæ. Dixi, *ad causas diuersæ materiæ*, non ad causas diuersæ speciei, quoniā indubitatum, & incontrouersum est apud omnes, vt superius dixi, numer.1170. iurisdictionem ad causas vnius speciei, non posse prorogari ad causas specie diuersas; hoc enim magis esset iurisdictionem de nouo dare, quod fieri non potest, *l. priuatorum, Cod.de iurisdict. omn.Iudic.* quàm prorogare. Diuersæ autem materiæ causarum nō faciunt causas specie diuersas, neque indacone inter iurisdictiones diuersitatem specificatiua, sed solùm materialem, & accidentalem, ex quo fit, vt iurisdictio ex se, & ex natura sua, possit ad alias causas extendi. Idque planè probat *d.l.1.Cod.de iurisdict.omn. Iudic.* vbi Procuratoris Cæsaris iurisdictio ad solas causas fiscales data consensu partium, potest prorogari ad causas non fiscales. Hanc conclusionem amplectuntur Doctores à me relati supra numer. 1188. pro illa septima ampliatione iuxta istam conclusionem interpretandi. Quæ conclusio ex eo item confirmatur, quoniam iurisdictio etiam limitata ad certum genus causarum sine limitatione personarum, præsertim si est annexa alicui officio, aut à lege vel statuto delata, re vera est iurisdictio ordinaria, aut saltem delegata ad vniuersitatem, causarum, vt docet Baldus *in l. solet.16.nu.2.* Alexander *num.9.* qui dicit esse sententiam communem, *ff. de iurisdict. omn. Iudic.* Socinus *in l. more maiorum, num.40.ff.eodem titulo,* Decius *in cap.causam matrimonij, num.43.de offic.delegat.* Barbosa *in l. cum Prætor, 12.§.1.num.48.ff.de iudicijs.* Iurisdictio autem ordinaria admittit prorogatione de re ad rem, vel de causa ad causam, vt ex communi sententia dixi supra num. 1161.ampliatione quarta, & de iurisdictione delegata ad vniuersitatem causarum indubitatum est, admittere omne genus prorogationis, vt dixi etiam supra numer.1164.ampliatione quinta. Ergo iurisdictio limitata ad causas vnius materiæ, sine limitatione personarum admittit prorogationem ad alias causas. Secundò, quoniam si limitatio obstaret, quominus posset prorogari iurisdictio prorogari posset, quoniam omnis inferiorum iurisdictio limitata est, tùm quòad territorium, tùm quòad subditos; & tamen nihilominùs capax est prorogationis. Ergo limitatio cum prorogatione non repugnat.

1191 In contraria tamen huic conclusioni sententia sunt illi Doctores, quos retuli num.1169. quis sentiunt iurisdictionem limitatam ad causas vnius materiæ non posse prorogari ad causas diuersæ materiæ. Quibus item fauent, quos retuli, num.972.& 973. dùm asserunt, iurisdictionem prorogatam debere esse eandem natura, & qualitate cum ea, quam exercet Iudex in proprios, & inuoluntarios subditos. Probatur primò, quoniam limitatio ad certos casus, & materias nihil operaretur, si ea non obstante posset fieri prorogatio ad causas, & materias dissimiles. Secundò, quoniam quemadmodum Iudex causarum ciuilium non potest etiam ex consensu partium extendere iurisdictionem suam ad causas criminales, quia non habet iurisdictionem criminalem ita qui habet iurisdictionem ad casus limitatos, & circa limitatam materiam, vt ad causas matrimoniales, exempli gratia, non habet iurisdictionem ad causas mutui, aut emptionis, & venditionis. Ergo consensus priuatorum non potest illi dare iurisdictionem, quam non habet, *l. priuatorum, C. de iurisdict.omn. Iudic.*

1192 Nihilominùs non est recedendum à prædicta secunda conclusione. Neque obstant argumenta contra eam adducta. Nam ad primum respondendum est, limitationem iurisdictionis ad certos casus operari, ne Iudex ex vi iurisdictionis suæ primitiuæ, & aduersus inuitos possit extra illos casus cognitionem extendere, sed non tollere, quin ex prorogatione, vbi adest consensus litigatorum, & assistentia iuris Iudex procedat extra casus in sua primitiua, & propria iurisdictione comprehensos. Ad secundum dicendum est, quoties iurisdictiones ex se, & ex natura sua in se ipsis spectatæ sunt specie diuersæ, non posse admitti prorogationem ex vna ad aliam, quia Iudex, qui habet vnam, non habet aliam, & non potest consensus priuatorum dare illi iurisdictionem, quam non habet, vt dixi paulò ante numer. 1190. secus est, cum iurisdictiones non specie, & essentia differunt, sed solùm per accidens, & penes, materiam, circa quam versantur: nam cùm iurisdictio circa causas vnius materiæ, non sit diuersa à iurisdictione circa causas alterius materiæ, po-

teſt ex vna ad alteram fieri prorogatio. Ex quo intelligitur, cùm ex iuriſdictione ciuili ad criminalem, vtpotè inter iuriſdictiones ſpecie diuerſas, non admittatur prorogatio; admittatur verò ex iuriſdictione ad cauſas matrimoniales ad iuriſdictionem ad beneficiales, vel ex iuriſdictione ad cauſas mutui, ad iuriſdictionem ad cauſas venditionis, aut permutationis.

1193 Qua concluſione retenta, eam limitabis primò, vt non procedat, quoties in conceſſione iuriſdictionis limitatæ ad certas cauſas adiecta fuerit in ſtatuto, vel reſcripto, clauſula abdicatiua, & decreti irritantis: nam eo caſu, etiam ſi ſubditi nō prohibeantur expreſsè prorogare, Iudices prohibeantur iuriſdictione prorogata vti, vt in ſimili dixi ſupra num. 1186. & deducitur ex traditis numer. 1100.

1194 Limita ſecundò, ſi conſtet ex coniecturis, hanc diuiſionem cauſarum à ſuperioribus factam fuiſſe, vt ſint ſeparatæ cauſæ, proceſſus, & tribunalia, & eorum iuriſdictiones, & vnus Iudex non ſe intromittat in cauſas ad aliũ Iudicem attinentes, quoniam id exigat recta Reipublicæ gubernatio; tunc enim tacitè cenſenda eſt inhibita prorogatio, ex qua fit, vt Iudex prorogatus in alienas cauſas manus mittat, & ex prorogationis permiſſione proceſſus, cauſæ, & iuriſdictiones confunderentur, quod permitti non debet. Quam rationem rectè expendit Caldas *in d.l.ſi curatorem, in princ.nu.*20.*C.de integr. reſtit. minor*, & Barboſa *in d.l.*1. *artic.*4.*num.*47.*ff. de iudicijs*, & in ſimili nos vſi ſumus in tertia limitatione primæ concluſionis nu.1187.

1195 Circà quam tertiam limitationem, ne quis etiam otioſam eſſe ſuſpicetur, animaduertendum occurrit, nō rectè elici ex ſola ſimplici diuiſione iuriſdictionum, & diſtinctione Iudicum, mentem ſtatuti, aut ſuperioris Iudices diſtinguentis fuiſſe, prorogationem tacitè inhibere, ſed id alijs coniecturis, & iudicijs ſuperadditis, & aliunde, quam ex diuiſione petitis colligendum, & arguendum eſſe: alioquin nunquam iuriſdictio poſſet prorogari; cùm ea locum habere non poſſit, niſi eum ex aliena, & diuiſa iuriſdictione ſubditus, in alienum Iudicem conſentit, *d.l.ſi conuenerit, ff. de iuriſdict.omn.Iudic.* & notum ſit diuiſam fuiſſe iuriſdictionem Procuratoris Cæſaris, ab ordinariorum Iudicum iuriſdictione, ex quo proueniebat, vt illa circa cauſas ſubiectorũ iuriſdictionis ordinariæ ad fiſcum non pertinentes eſſet incompetens Iudex, & nihilominus eius iuriſdictio poterat prorogari, *l.*1.*C.de iuriſdict.omn. Iudic.* Ergo iſte animus prorogationem inhibendi, ex alijs indicijs debet coniecturari; vt ex clauſulis creationis, aut vſu antiquo: & ex iſtis conciliabis contrarias quòad hoc relatas Doctorum ſententias.

1196 Tertia concluſio, cùm iuriſdictio eſt limitata ad cauſas, & perſonas, ſimili modo dicendum eſt, ac dictum eſt in duabus concluſionibus præcedentibus, videlicèt ex ſe, & natura ſua eſſe prorogabilem: verùm prorogationem impediri, ſi aut adiecta ſit clauſula abdicatiua, & decreti irritantis, aut aliundè ex coniecturis conſtet, ex partitione iuriſdictionis voluiſſe ſuperiorem, prorogationem inhibere, ne oriatur iuriſdictionum confuſio, vt in ſuperioribus concluſionibus dictum eſt.

1197 Amplia octauò principaliter prædictam regulam principalem, vt iuriſdictione etiã conceſſa priuatiuè circà cauſas aliquas, nihilominus prorogatio non ſit impedita, ſed permiſſa; & poſſint, aut ſubditi illius Iudicis, cui conceſſa eſt priuatiuè iuriſdictio reſpectu certarum cauſarum, prorogare iuriſdictionem Iudicum extraneorum circa eaſdem cauſas, aut ſubditi extraneorum Iudicum, prorogare iuriſdictionem Iudicis priuatiui ad cauſas diuerſas qualitate, & materia dùm ſpecie, & eſſentia non differant. Ita ſentiunt Bartolus *l.in ſacris*, 13.*num.*1. *poſt gloſſam ibi, verb.eos, C.de proxim.ſacror. ſerinior.lib.*12. Barboſa *in d.l.*1. *art.*4.*num.*52.*cum ſeqq.ff.de iudicijs*, Capiblancus *in pragmat.*8.*par.*1.*nu.*112.*de Baronibus*, & alij, quos retuli ſupra nu.1100. Ratio, eſt ea, quã ibidem expendi, quia cōceſſio, quæ tribuit priuatiuè iuriſdictionem ſolum prohibet tacitè, ne alij Iudices in illas cauſas propria authoritate ſe intromittant aduerſus inuitos, nō tollit autem poteſtatẽ ſubditis, vt ſi velint ſpontè adeant, quem velint Iudicem, neque inhibet prorogationem, in qua mixtim ex aſſiſtentia iuris, & voluntate litigatorum tribuitur Iudici vſus iuriſdictionis, vt probat textus *in d. l.in ſacris, iuncta gloſſa ibidem, in verb. eos*. Secundò probatur ex textu *in l. ſi quis in conſcribendo*, 29. *C.de pactis*, vbi Bartolus *numer.* 1.*in vtraque lectura*, & Gozzadinus *ibidem, in principio*; & alij adducunt exemplum caſus illius textus in milite, & ſcholari, quos præſupponunt ſuo foro poſſe renunciare, & ſic coram alijs Iudicibus conueniri. Quod tradiderat idem Bartolus *in d.l.ſi conuenerit*, 18. *num.*1 *ff.de iuriſdict.omn. Iudic.* & Baldus *in l.ſi quis in conſcribendo*, 49. *num.*7.*C.de Epiſcop. & Cleric.* & colligitur *ex l.*1 *iuncta gloſſa ibi, verb.militarem, C.ad l.Cornel.de ſiccarijs*. Ex quo conſequens eſt, vt illi, quibus ob eorum priuilegium Iudices dati ſunt, poſſint prorogare. At quando Iudex certus datur certis perſonis ob earum priuilegium, cenſetur datus priuatiuè, ita vt alij Iudices non poſſint in illarum cauſas ſe intromittere, vt probat textus *in l.nec quidquam, in princ. verſ.ſanè ſi fiſcalis, ff. de offic.Proconſul. & Legat.* traditq; Baldus *in l. Vnica*, §. *vbi autem, num.*7. *C. de caduc. tollend.* Paulus Caſtrenſis *in l.ſi quis cùm Procurator*, 31.§.*Iulianus ait, nu.*2.*ff.de Procurator.* Felynus *in cap.Paſtoralis*, 11.*nu.*2.*verſic limita quintò, de offic.Iudic.ordinar.* Afflictis *deciſ.*41.*num.*3. Io. Garcia *de nobilitate, gloſſ.*1.*num.*5. *verſ.item facit*, qui allegat Aretinum *conſ.*102.*num.*2. Barboſa *in d. l.*1.*artic.*4. *numer.*56. *num.* 134. Franchis *deciſ.*417. *num.* 7. Menochius *de præſumptionibus, l.*2.*præſump.*18. *num.*17. Ergo de primo ad vltimum, conceſſa iuriſdictione priuatiuè non cenſetur inhibita prorogatio.

1199 Tertiò probatur, quoniam iuriſdictio feudis annexa cenſetur conceſſa priuatiuè, & non cumulatiuè, vt dixi poſt multos, quos allegaui quæſtione præcedenti n.794. nihilominùs ſubditi feudatariorum poſſunt prorogare, attento iure feudorum, iuriſdictionem Iudicum extraneorum, & in eos conſentire, vt dixi ſection.2.nu.1099. Ergo ex conceſſione iuriſdictionis priuatiuæ nō cenſetur ſublata prorogandi facultas.

1200 Quartò, quoniam regulariter iuriſdictio conceditur priuatiuè in fauorem ſubditorum, vt ex Ruyno tradit Barboſa *d.art.*4.*num.*65.& non in fauorem eius, cui conceditur. Succedit igitur regula textus *in d.l.ſi quis in conſcribendo*, 29.*C.de pactis*, vt rectè expendit idem Barboſa *in d.art.*4.*ex num.*23. *ad* 28. *& ex nu.*61.*ad* 66. videlicèt, vt quamuis ſubditus non poſſit præiudicare iuribus ſuperioris ſui, & renunciare ijs, quæ eiuſdem ſuperioris fauore conceſſa ſunt; poſſit tamen præiudicare ſibi, & ſuo fauori renunciare; & quod conſequens eſt, etiam ſi ſubditus ſit ſuperiori habenti priuatiuam iuriſdictionẽ, prorogare iuriſdictionem alterius in ſui præiudicium, quod adnotaui, loquens de ſubditis Baronum in fortiori caſu, quo iuriſdictio conceſſa ſit abdicatiuè, & cum clauſulis decreti irritantis, ſupra nu.808.& nu.159.

1201 Sed contrariam ſententiam huic ampliationi, quinimò

imò concessa priuatiuè iurisdictione circa causas aliquas tolli facultatem prorogandi, vt non possint alij Iudices cognoscere de illis causis ex consensu litigatorum, & ex vi prorogationis, amplectitur Cabedus *decis. 22. n. 2. 1. part.* & Gamma *decision. 219.* & sibi contrarius Barbosa *in d. l. 1. art. 1. nu. 105. ff. de iudicijs.* Et probatur ex textu *in l. repetita, 39. C. de Episcop. et cleric. in l. testamenta omnia, 18. et in leg. consulta, 23. C. de testament. et leg. secundum, 32. C. de donat.* Secundò, quoniam prorogatio non potest fieri contra prohibitionem Principis, *leg. 2. §. si et Iudex, ff. de iudicijs*, cum autem Princeps concedit priuatiuè iurisdictionem circa certas causas, videtur cæteris Iudicibus inhibere, ne in illas causas se intromittant. Ergo de illis causis etiam de litigatorum consensu alij Iudices cognoscere non possunt.

1202 Sed non est recedendum à proposita octaua ampliatione, & non obstant fundamenta sententiæ contrariæ. Nam ad primum argumentum respondendum est, omnes illos textus ibidem relatos agere de casu, quo non solùm concessa est priuatiuè iurisdictio, sed etiam adiecta clausula abdicatiua, & decreti irritantis, quo limitandam esse prædictam ampliationem statim dicemus. Ad secundum dicendum est, Principem cum concedit iurisdictionem priuatiuam circa causas aliquas, solùm prohibere ne quis alius authoritate propria, & aduersus inuitos de illis cognoscat, præter Iudicem à se designatum, quod etiam extendendum est, quamuis in concessione iurisdictionis adsit dictio taxatiua, *tantum*, vt eleganter explicat, & prosequitur Barbosa *in dict. art. 1. n. 111. & 113. cum seqq.* verùm non auferre litigatoribus potestatem prorogandi iurisdictionem aliorum Iudicum in similibus causis, quę nisi speciali, & aperta inhibitione non censetur prohibita, vt dixi dicto nu. 1100.

1203 Qua ampliatione retenta eam limitabis primò, vt non procedat, cum concessioni iurisdictionis priuatiuæ adijcitur clausula abdicatiua, & decreti irritantis, ex qua declaratur voluntas Principis inhibentis prorogationem, aut eius vsum, vt superius in simili dixi n. 1186. & num. 1193. cui limitationi assentitur Capiblancus *in pragm. 8. par. 1. num. 113. de Baronibus*, & in eundem sensum accipiendus est Barbosa *in dicto art. 1. num. 105.* ne sibi videatur contrarius; tametsi ille, vt verum fatear, videatur inducere differentiam inter duos casus, videlicèt, si Princeps iurisdictionem concedens dicat in lege, aut statuto, *talis Iudex cognoscat de talibus causis, & alij non possint de illis cognoscere, aut se in cognitionem earum intromittere*; & si dicat lex, vel statutum, *talis Iudex cognoscat de talibus causis tantummodo*, & in primo casu prorogationem negat, in secundo admittit. Sed cum dictio taxatiua, *tantum*, resoluatur, & exponatur per duas propositiones, *tu cognoscas, & nullus alius cognoscat*, non videtur inter hos casus inducenda differentia, & vtriusque resolutio reducenda est ad hanc limitationem, vt quoties clausula abdicatiua, & decreti irritantis, iurisdictioni concessæ adijcitur, censeatur inhibita prorogatio, si non adijcitur, permissa. Idq; sit intelligẽdum, non solùm, cum subditi huius Iudicis prorogant iurisdictionem Iudicum extraneorum, sed etiam cum subditi extranei prorogant iurisdictionem huius Iudicis, ad dissimiles causas, ab ijs, de quibus ipse per priuatiuam iurisdictionem cognoscit.

1204 Secundò limita, cum ex coniecturis, & iudicijs colligitur, factam esse concessionem iurisdictionis priuatiuæ ob rationes respicientes regimen publicum, ad segregãdas causas concessas Iudici priuatiuo ab alijs tribunalib. ne causę confundantur, misceanturq; iurisdictiones. Quoniam inde colligitur, tacita prorogationis inhibitio, vt dixi paulò ante in similibus casibus num. 1187. & numer. 1194.

1205 Quoniam verò celebris est, non minùs, quàm ardua illa quæstio, quando, & ex quibus censenda sit concedi iurisdictio priuatiuè, & non cumulatiuè; de illa videto Doctores *in l. quod in rerum, 24. §. si quis post, ff. de legat. 1. & in l. testamenta omnia, 18. Cod. de testament.* Gregorium Lopez *in l. 24. tit. 9. par. 2. gloss. 6.* & Menochium *de præsumptionibus, lib. 2. præsumption. 18.* Ioannem Garciam *de nobilitate, dicta gloss. 1. numer. 5. ex vers. hic tamen incidit*, Cancer *variarum resolutionum, 2. part. cap. 2. ex num. 199.* lateq; & optime disputantem Petrum Barbosa *in dicta l. 1. artic. 4. ex num. 73. ff. de iudicijs*, cum alijs, quos copiosè cumulaui quæstione præcedenti sect. 1. nu. 794.

1206 Regulam autem principalem prædictam sic ampliatam, & declaratam, limitabis primò, vt non valeat iurisdictionis alienę prorogatio facta in fraudem iurisdictionis propriæ, seù eius, cui subijcitur prorogans, & eius nulla ratio habenda sit. Hanc limitationem tradit Baldus *in l. si qui ex consensu, 8. num. 6. C. de Episcop. audient. & in cap. de causis, 4. num. 52. de offic. & potestat. Iudic. delegat.* Angelus *in dicta leg. 1. num. 11.* Paulus *num. 20. ff. de iudicijs*, Imola *in dicto cap. P. & G. num. 104. de offic. delegat.* Marianus *in dicto cap. significasti, num. 57. de foro compet.* Gregorius Lopez *in l. 15. tit. 1. part. 7. gloss. 2.* Barbosa *in eadem l. 1. art. 4. num. 30. & in leg. si quis postea quàm, 7. num. 219. cum seqq. ff. de iudicijs.* Et videtur desumi ex ijs, quæ ex Innocentio, docet idem Baldus *in d. cap. de causis, num. 18.* quod si quis per collusionem accusatus fuerit coram aliquo Iudice, coram quo se conuenturi reus patiatur poterit de eodem delicto, iterum accusari coram Iudice loci delicti, *cap. 2. de collus. detegen. l. 3. ff. de præuaricator.* Confirmatur quoniam priuilegium adquisitum per fraudem adquirenti non prodest, *l. hos accusare, 12. in principio, ff. de accusat. l. si maritus, 15. §. legis Iuliæ, ff. ad l. Iul. de adulterijs, l. vltima, ff. de re militar. l. 1. Cod. qui milit. possunt, lib. 12.* ne quis ex dolo, & fraude sua commodum reportet contra regulam textus *in cap. ex tenore, 16. de rescriptis.* Conferunt quę dixi supra n. 862. 888. & 908. vbi pro hac eadem doctrina copiosè retuli Doctores.

1207 Limita secundò, vt non possit prorogari iurisdictio ex die, vel sub conditione ante aduentum diei, vel implementum conditionis. Hanc limitationem tradit Marianus Socinus *in d. cap. significasti, num. 21.* Imola *in d. cap. P. & G. num. 84. & 85.* Antonius de Mattheis *de prorog. iurisdict. num. 5. circa medium, versic. exemplum est si delegatus*, Barbosa *in dicta l. 1. art. 1. num. 22. & 45. cum seqq.* vbi sublimitat. Ratio huius limitationis est, quoniam vt iurisdictio prorogetur debet actu existere, vt dixi supra sect. 1. num. 971. & sequentibus, & hac eadem sectione n. 1148. alioqui creabitur de nouo magis quam prorogabitur. Sed iurisdictio ex die, vel sub conditione data ante aduentum diei, vel implementum conditionis non existit actu, sed solùm est spes illam habendi, *leg. cedere diem, 213. ff. de verbor. significat.* adnotarunt *gloss. vltim. circa medium, in cap. cum plures, 8. de offic. & potestat. Iud. deleg. in sexto*, Socinus *cons. 99. num. 10. lib. 3.* & multis relatis, Vantius *de nullitatib. tit. de nullit. ex defect. iurisdict. delegat. num. 91. & 92.* Ergo ea Iurisdictio tunc prorogari non potest.

1208 Limita tertiò prædictam regulam principalem, vt iuris-

detur ista prorogatio inhibita, præterquam in casu dictæ pragm. 79. & quænam sit ratio.

Si tempore porrectæ supplicationis coram Præside S. Cons. litigatores in aliquem Iudicem consentiant, ille debet dari, quem partes vnanimiter petunt.

Sententia ferenda est, iuxta consensum litigatorum.

1158 Iurisdictio non solùm contentiosa, sed etiam voluntaria potest prorogari, & quid sit iurisdictio voluntaria.

1159 Notantur duo discrimina inter iurisdictionem voluntariam, & contentiosam quòad prorogationem.

Prorogatio iurisdictionis voluntariæ potest fieri extra territorium, & exerceri iurisdictio non impetrata licentia Iudicis, in cuius iurisdictione exercetur.

Iurisdictia contentiosa potest prorogari in parem, vel minorem prorogante, non autem iurisdictia voluntaria, & ratio huius discriminis.

1160 Taxatur doctrina Petri Barbosæ.

1161 Non solùm prorogatur iurisdictio ordinaria, sed etiam delegata.

1162 Iurisdictio delegata non admittit prorogationem de persona ad personam, & quæ sit ratio.

1163 Traditur limitatio Afflictis.

1164 Iurisdictio delegati ad Vniuersitatem causarum admittit omne genus prorogationis.

1165 Explicatur præcedens doctrina.

1166 Iurisdictio competens ex iure speciali, vel priuilegio, potest prorogari.

1167 Refertur contraria sententia.

1168 Iurisdictio concessa ad certam speciem, & qualitatem causarum, potest prorogari ad causas diuersæ qualitatis, & qui Doctores id senserint, & quo fundamenta.

1169 Contraria sententia, & eius Authores, & fundamentum.

1170 Iurisdictio vnius speciei non potest prorogari ad aliam speciem, vt ciuilis ad criminalem, aut spiritualis ad temporalem.

1171 Iurisdictio ad causas certæ quantitatis potest prorogari ad causas maioris summæ.

1172 Qui fuerint in contraria sententia, & eorum fundamentum.

1173 Limitata iurisdictio ad certam summam, ex natura sua non comprahendit maiorem summam, sed sola limitatio non impedit prorogationem.

1174 Explicantur Doctores Hispani negantes prorogationem de causis minoris summæ ad maiorem, & agitur de leg. 7. tit. 18. lib. 4. recopilat. & de variatione illius, successu temporum.

1175 Iudices appellationis non habent iurisdictionem, nisi deuolutam per appellationem legitimam.

Iure Castellæ legitima appellatio interponitur ad tribunalia Regia, nisi in causis minoris summæ.

Iudex appellationis non cognoscit, nisi de eo, de quo, cognouit Iudex à quo, inde fit, vt non possit fieri prorogatio ad maiorem quantitatem in casu d. l. 7.

1176 Iurisdictio limitata ad causas certæ qualitatis, quæ requirat diuersum modum procedendi à modo aliarum, non potest prorogari ad causas diuersæ qualitatis, quoniam istæ causæ differentiæ specie moraliter.

1177 Sub vno genere subalterno continentur diuersæ species.

1178 Iurisdictio tribus modis potest limitari, iuxta quos proponuntur tres casus.

1179 Duæ difficultates quòad prorogationem notantur in quolibet prædictorum casuum, altera facti, altera iuris, et attendendum esse, an concedens iurisdictionem voluerit prorogationem impedire.

1180 Inhibitio ad Iudices relata, duobus modis fieri potest, altero fauore Iudicis, altero fauore subditorum, & referuntur exempla.

1181 Iurisdictio limitata quòad genus personarum, & non quòad genus causarum, capax est cuiusuis prorogationis ad alias causas. & ad alias personas.

1182 Iurisdictio limitata ad certum genus personarum, non solùm potest extendi ex consensu partium, ad personas diuersas eiusdem qualitatis, sed etiam ad alias personas diuersæ qualitatis.

1183 Iurisdictionem limitatam ad certum genus personarum, non posse prorogari ad personas diuersæ qualitatis, qui senserint, & quibus fundamentis.

1184 Reijcitur istorum sententia, eius fundamentis satisfit.

1185 Iurisdictio limitata ad certas singulares personas ad alias non nominatas, prorogari non potest.

1186 Iurisdictio limitata ad causas vnius generis personarum, adiectis clausulis abdicatiuis, & decreti irritantis non potest prorogari ad personas diuersæ qualitatis.

Ex istis clausulis colligitur voluntas superioris prorogationem inhibentis.

Cùm idem est effectus non curamus de modo.

1187 Ex diuersis coniecturis colligi potest voluntas inhibendi prorogationem.

1188 In Ciuitate Neapolitana non est admittenda prorogatio subditorum vnius Curiæ, in Iudices alterius Curiæ.

1189 Concordia diuersarum sententiarum de hac re.

1190 Iurisdictio limitata ad causas vnius materiæ, non facta limitatione personarum potest prorogari ad causas diuersæ materiæ ex natura sua.

Iurisdictio ad causas vnius speciei non potest prorogari ad causas specie diuersas.

1191 In contraria sententia, qui fuerint, & quibus fundamentis.

1192 Reijcitur prædicta sententia, & fundamentis satisfit.

1193 Cùm in concessione iurisdictionis limitatæ ad certas causas adijcitur clausula, abdicatiua, & decreti irritantis, non permittitur prorogatio.

1194 Quoties constat ex coniecturis superiores voluisse, separatas esse iurisdictiones, videtur inhibita prorogatio.

1195 Ex sola simplici diuisione iurisdictionum, non rectè colligitur, tacitè inhibitam esse prorogationem.

1196 Cùm iurisdictio est limitata ad causas, & personas ex se, & natura sua est prorogabilis, nisi coniecturis constet prorogationem esse inhibitam.

1197 Iurisdictione concessa priuatiuè circa causas aliquas non est impedita prorogatio.

1198 Cùm datur Iudex certus certis personis ob earam priuilegium, censetur datus priuatiuè, & eius subditi nihilominus possunt prorogare.

1199 Iurisdictio feudis annexa censetur concessa priuatiuè.

1200 Iurisdictio regulariter conceditur priuatiuè in fauorem subditorum, non eius, cui conceditur.

1201 Refertur contraria sententia ex concessione iurisdictionis priuatiuæ tolli facultatem prorogandi, & eius fundamenta.

1202 Reijcitur, & fundamentis satisfit.

1203 Cùm concessioni iurisdictionis priuatiuæ, adijciuntur clausula abdicatiua, & decreti irritantis, censetur inhibita prorogatio.

1204 Ex alijs etiam coniecturis concessa iurisdictione priuatiuè intelligitur inhibita prorogatio.

1205 Quando, & ex quibus censenda sit, concedi iurisdictio priuatiuè, & non cumulatiuè, remissiuè.

1206 In-

1206 *Iurisdictionis alienæ prorogatio facta in fraudem iurisdictionis Iudicis proprij non valet.*

Priuilegium adquisitum per fraudem adquirenti non prodest. Ex dolo, & fraude sua nemo commodum reportat.

1207 *Iurisdictio ex die, vel sub conditione, ante euentum diei, vel implementum conditionis, prorogari non potest.*

1208 *Iurisdictio ordinaria non potest prorogari per subditos, ita vt fiat arbitraria.*

1209 *Iuris ratio non patitur, vt ille, qui habet perfectum, & superius ius in re, adquirat ius inferius in eadem.*

1210 *Refertur & reijcitur contraria quorundam sententia.*

1211 *In ordinarium potest consentire à subditis, vt in arbitratorem, & amicabilem compositorem.*

1212 *An id habeat locum de iure nouiori Regni Castellæ, & resoluitur affirmatiuè.*

Lex generalis posterior non corrigit anteriorem legem specialem.

1213 *De iure canonico compromitti potest in Ordinarium, tanquam in Arbitrum Iuris.*

1214 *In Iudicem ordinarium, cui non sint subditi compromittentes, possunt compromittere tanquam in Arbitrum.*

1215 *Consentientes in Ordinarium, an censendi sint prorogare iurisdictionem eius ordinariam, an consentire tanquam in Arbitrum, remissiuè.*

SECTIO QVARTA.

Quorum Iudicum iurisdictiones possint prorogari?

1144 Regula generalis statuenda est, quamlibet iurisdictionem ea se, & natura sua prorogari posse, nisi quid aliud eam impediat prorogari, quod colligitur *ex l. 1. & 2. ff. de iudicijs, & ex in d. l. si conuenerit, ff. de iurisdict. omn. Iudic.* vbi statuitur in genere in quemlibet Iudicem consentiri posse. Ex quo consequens est, vt omnis iurisdictio, tàm merum imperium, quàm mixtum, & simplex iurisdictio, possit prorogari. Hanc regulam tradit Gloss. *in d. l. 1. schol. penultimo, & vltimo*, Paulus Castrensis ibi, *num. 18. & 19.* Barbosa *art. 1. ex num. 172. ff. de iudicijs*, Menchaca *quæstion. vsufrequent. cap. 14 ex num. 27.* quę regula amplianda est, seu potius exemplificanda, & declaranda in omnibus iurisdictionis speciebus, & formis. Eamq; significat Budeus *in eadem l. 1. in fin.* dum ait, posse consentiri in quemuis Iudicem, siuè eius, qui tribunal habet, idest maioris, siuè eius, qui subsellia, idest minoris, iuxta animaduersionem Reuardi *in libro singulari pro tribunalium, cap. 7.* & Duareni *ad titulũ ff. de iudicis, sub rubrica de Iudice*, ex Asconio Pediano, & Caluini *in lexico, verb. subsellia, & verb. tribunal.*

145 Amplia primò, vt etiam iurisdictio putatiua, & non vera, vt illa, de qua *in l. Barbarius, ff. de offic. Prætoris*, possit prorogari, quemadmodum sustinetur ob publicum, & communem errorem. Hanc ampliationem tradit Speculator *lib. 2. titul. de competentis Iudic. adition. §. 1. num. 9.* Paulus Castrensis *cons. 203. viso quodam saluo conducto, num. 1. 1. part.* Barbosa *d. art. 1. num. 173.*

1145 Amplia secundò, vt non solùm possit prorogari iurisdictio competens actu, sed etiam competens in habitu, vt reducatur de habitu ad actum. Ita sentiunt Innocentius *in cap. prudentiam, 21. numer. 10. & 11. de offic. delegat.* Albericus *in l. Præses Prouinciæ, la prima, num. 5. ff. de offic. Præsidis*, Baldus *in l. si quis ex consensu, 8. num. 98. C. de Episcopal. audient.* Paulus *in d. l. 1. numer. 18.* Cagnolus *num. 5. & 40.* Barbosa *dicto art. 1. num. 189. ff. de iudicijs.* idem Paulus *cons. 84. num. 4. 1. par.* Imola *in dicto cap. P. & G. num. 120. de offic. delegat.* idem Cagnolus *in l. vltima, num. 25. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* Alciatus *in l. si is, qui pro emptore, num. 148. ff. de vsucapionibus*, Ludouicus Burgesius *in repet. d. l. 1. ex num. 88. & 89. ff. de iudicijs*, Afflictis *in constitut. Iustitiarij nomen, num. 20. & 21. lib. 1. rubr. 42.* Menchaca *controuersiar. vsufrequent. cap. 14. num. 26.* Cui ampliationi occasionem dedit Gloss. *scholio penultimo in d. l. 1.* dùm ait, posse prorogari iurisdictionem Iudicum carthulariorum, quam non habent in actu, cum ante consensum partium eam exercere non possint, & per consequens solùm eam habent in habitu. Explicat verò Burgesius dicto nu. 89. quòd habere iurisdictionem in habitu, & non in actu sit, habere quidem dignitatem actu, cui tamen desit aliquid, vt eius administratio in actum reducatur. Exemplum primum in prædictis Iudicibus carthularijs, de quo vide, quæ scribunt Marianus Socinus *in dicto capit. significasti, numer. 27. de foro competenti*, Menchaca *controuersiar. vsufrequent. d. cap. 14. nu. 26.* Franciscus Marcus *decis. 488. nu. 9. 1. par.* Barbosa *d. art. 1. num. 174.* Exemplum secundum in Iudicibus, qui sunt extra territorium, quorum iurisdictionem posse prorogari ab ijs, qui sunt extra Prouinciã, docent Imola *in d. cap. P. & G. num. 75. & 76.* Marianus *in d. cap. significasti nu. 22.* Alexander *in l. vltima, nu. 3. & 4. & 5.* Iaso *nu. 14.* Hippolytus de Marsilijs *num. 22. & 194. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* idem Iaso *in l. vltima, num. 10. ff. de iustis. & iur.* Maranta *in praxi, 4. part. distinct. 12. num. 3. in fine*, Barbosa *d. art. 1. num. 195.* qua tamen prorogatione debet interuenire consensus expressus Iudicis, in cuius territorio fit prorogatio, aut saltem tacitus, qui elicitur ex scientia, & patientia vsus iurisdictionis prorogatæ vt rectè notauit Angelus *in l. 1. nu. 6. C. de iurisdict. omn. Iudic.* Alexander *in d. l. vltima, num. 7.* Hippolytus de Marsilijs *num. 22. & 194. ff. de iurisdict. omn. Iud.* Panormitanus *in cap. nouit, nu. 4. de offic. legat.* Imola *in d. c. P. & G. num. 79. de offic. delegat.* Decius *in cap. cæterum, num. 40. & 41. de iudicijs*, Romanus *singul. 50.* alioqui iniuria fieret Iudici, in cuius territorio exerceretur iurisdictio, *cap. ex parte, 23. de verbor. signific. cap. Episcopi, 9. quæst. 2. cap. 1. de offic. ordinar. in sexto*, notat Baldus *in l. sicuti. §. Aristo, num. 2. ff. si seruit. vendic.* Chassenæus *in consuetud. Burgundiæ, rubr. 12. §. vnico, nu. 3.* Rebuffus *tom. 2. in constitut. regi. tract. de literis requisitorijs, in princip nu. 5.* Barbosa *d. art. 1. nu. 185.* turbaretur enim eius iurisdictio, iuxta tradita à Farinacio *in praxi crimin. q. 114. inspect. 1. ex nu. 21. & propric nu. 60.* Tertium exemplum in iurisdictione, quæ potest opposita exceptione elidi, quæ nihilominus interim prorogari, poterit, vt probat textus *in cap. si duobus, 7. in princ. de appellat.* tradit Innocentius *in c. pastoralis, 14. num. 3. in fine, de rescriptis*, Felynus *in d. cap. P. & G. num. 6.* Barbosa *d. art. 1. nu. 190.*

1147 Contrariam tamen sententiam huic secundæ ampliationi, quinimo non posse prorogari iurisdictionem, quæ est in potentia, seù habitu, sed solùm eam, quę est in actu tuetur Marianus *in d. cap. significasti, num. 21.* Et probatur primò, quia non potest prorogari iurisdictio non existens, quia iurisdictionem non potest dare priuatorum consensus, *l. priuatorum, 3. C. de iurisdict. omn. Iudic.* & notatum est supra num. 971. & ideò necessarium esse, vt iurisdictio prorogationem admittat, vt competat in essentia, & actu, & non in sola potentia, docet Bartolus *in l. si is, qui pro emptore, nu. 8. ff. de vsucap.* Secundò probatur ex doctrina celebri Glossæ *in capit. omnis vtriusque sexus, 12. verb. alieno Sacerdoti, de pœnitent. et remiss. & in clement. 1. in princip. verb. speciali, de priuilegijs*, quæ ait, si Parrochus concedat licentiam subdito, vt alteri Sacer-

doti

doti confiteatur peccata, oportere, vt illi sit commissa actu cura animarum: nam si non esset commissa, & ita non haberet in actu potestatem absoluendi, sed solùm in habitu acceptam cum charactere Sacerdotali, etiam cum tali obtenta licentia non posset pœnitentiam absoluere, quia eius spiritualis iurisdictio, quæ in habitu tantùm competit, non potest prorogari; cui sententiæ subscribunt Panormitanus *in dict. cap. omnis vtriusque sexus, nu. 14. & in d. cap. significasti, num. 5.* Marianus *num. 21. de foro compet.* Cappella Tholosana *q. 222.* & Antonius de Matheis *de prorogat. iurisdict. num. 7.* qui asserit hanc esse omnium sententiam.

1148 Sed nihilominùs à prædicta ampliatione recedendum non est, quæ communior est, & verissima. Vereorq; ne controuersia versetur magis circa voces, & modum loquendi, quam circa rem ipsam; videlicèt in explicando quid sit iurisdictio in habitu, quid in actu; vt constabit ex solutione argumentorum aduersæ partis. Ad quorum primum respondendum est, non negare nos iurisdictionem, quæ prorogatur, debere competere in essentia, & actu, vt actus distinguitur à potentia remota qualem habet quilibet popularis, qui potest creari Iudex, antequam Iudicis dignitatem actu consequatur; sed existimandum est, sat esse vt prorogetur, vt sit iurisdictio in habitu. Vocamus autem iurisdictionem in habitu illam, quæ tametsi vera sit, & actualis iurisdictio; suspensa tamen est ab actuali vsu, & administratione ob defectum materiæ, circa quam exerceatur, aut alterius extrinseci requisiti, ob quem caret effectu tametsi ipsa quantum est ex se, & natura sua posset in actum iurisdictionis prorumpere. Atque ita nihil hic dicimus aduersus doctrinam traditam dicto numer. 971.

1149 Ad secundum, doctrinam illam, quamuis celebrem Glossæ, non esse veram quinimo veriut, & receptius esse, attento iure communi canonico antiquo, Parrochianum qui a suo Parrocho obtinuit licentiam generalem confitendi, alieno Sacerdoti, posse absolui à quouis Præsbytero, etiam non habente curam animarum, cui fuerit confessus, vt sentiunt Hostiensis *in summa de pœnitentijs, & remissionibus, num. 14.* & mutata sententia Panormitanus *in clement. 1. num. 16. de priuilegijs.* D. Antonius *3. part. tit. 17. cap. 4. versic. tertius casus, & cap. 9. versic. quintus effectus,* Iaso *in l. si per errorem, 15. num. 8. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* Aufrerius *ad Capellam Tholosanam, d. quæst. 222. nu. 2.* Angelus Clauas. *in summa, verbo confessio, 3. numer. 4.* Syluester *verb. confessor, 1. num. 5.* Caietanus *in summa, verb. absolutio pœnitentialis.* Nauarrus *in cap. placuit. 6. num. 53. de pœnitent. distinct. 6.* Dominicus Soto *in 4. distinct. 18. quæst. 4. artic. 3. vers. his tamen non obstantibus,* Ioannes Medina *Codice de confessione, quæst. 34.* Franciscus Suarez *in tertiam partem D. Thom. tom. 4. disput. 28. sect. 3. num. 4. & seqq.* Gabriel Vazquez *in eãdem tertiam partem, tomo item 4. quæst. 93. art. 1. dub. 5. numer. 4.* qui in eodem *art. 1. dub. 2. num. 23. & 24.* explicat comparando iurisdictionem simplicis Sacerdotis collatam illi tempore ordinationis, & annexam potestati ordinis, & characteri, cum iurisdictione Iudicum cartulariorum.

1150 Dixi, *attento iure communi canonico, antiquo,* quoniam hodie attenta Constitutione Consilij Tridentini *sess. 23. decreto, de reformation. cap. 15.* secùs est: non enim potest quis eligere confessorem Sacerdotem, quem velit, ex licentia obtenta à Parrocho; sed debet eligere Sacerdotẽ ab Episcopo approbatum. Non quidem ex eo, quod desit iurisdictio habitualis prorogabilis in Sacerdotibus simplicibus, quemadmodum erat ante Concilium; sed quoniam visum fuit expediens Ecclesiæ, prorogationem inhibere, quod superioribus licet, *leg. 2. §. si & Iudex, ff. de iudicijs,* & superius notaui numer. 1104. & num. 1106. quod etiam animaduerterunt Suarez, & Vazquez vbi supra.

1151 Ex his infertur, quid dicendum sit ad quæstionem, quam apud neminem vidi tactã, videlicèt, an possit prorogari iurisdictio Consiliariorum Sac. Reg. Cons. Neapolitani, consensu partium? Ad cuius resolutionem præsupponendum est, Consiliarios Sacri Consilij Neapolitani, vt vniuersos, habere ordinariam iurisdictionem supremã in toto Regno, tàm ciuilem, quàm criminalem, sine vllo vlteriori recursu, vt constat ex *pragm. 2. 3. 4. & 5. capit. 4. de offic. Sac. Reg. Consil.* & ijs, quæ notant Bartolus *in l. præcipimus, 32. §. quòd si à duce, num. 1.* vbi Alexander *in additione, Cod. de appellat.* Baldus *in eadem l. præcipimus, ante numerum primum.* Afflictis *in constitut. summo periculo, nu. 2. in fine. libr. 2. rubric. 36.* Surgens *de Neapoli illustrata, lib. 1. cap. 17. ex num. 42.* Tapia *libr. 2. Iuris Neapolitan. rubric. 2. ex numer. 5.* Rouitus *in pragmat. in rubr. de offic. Sac. Reg. Consil. præsertim num. 4.* faciunt, quæ tradit Fuluius Pacianus *de probationibus. lib. 2. cap. 43. num. 71. cum seqq.* & in hoc nulla est difficultas, aut controuersia.

1152 Quam verò iurisdictionẽ habeant, vt singuli, cùm cognoscunt seorsim de causis sibi cõmissis à Præside Sacri Consilij, an illa sit ordinaria, an delegata, conuertunt practici. Credentibus multis, Consiliarios Sacr. Regn. Consil. circa cognitionem causarum sibi commissarum, vt singulos, vti iurisdictione delegata, non ordinaria; quia sine commissione Præsidis cognoscere non possunt de illis causis. In quo existimant versari inter Regios Consiliarios ex vna parte, & Iudices Magnæ Curiæ Vicariæ, Præsidentesque Cameræ Summariæ ex altera, maximum discrimen, quòd isti sint etiam, vt singuli, Iudices ordinarij, illi verò delegati. Ex illis sunt Afflictis, vbi supra. *& decis. 1. num. 8.* Surgens *d. cap. 17. num. 44.* Carauita *ritu 265. num. 28. & 29.* Rouitus *in pragm. 1. de causis dicendis, num. 3. & rubr. de offic. Sac. Reg. Consil. num. 4.* Petra *ad Grammatic. decis. 9. nu. 2.* & Didacus de Mari *ad eandem num. 3.* & sic Scribæ solent in initijs actorum, seù decretorum dicerẽ, *N. Regius Consiliarius huius causæ Commissarius delegatus.*

1153 Verum crassus iste pragmaticorum error, salua reuerentia, nullo iuris fundamento nititur, & indubitata est sententia contraria, videlicèt Regios Consiliarios, vt singulos, vti circa causas sibi commissas iurisdictione ordinaria, non delegata. Quod ita sentiunt Baldus *in d. l. præcipimus, ante num. 1. C. de appellat.* & clarius *in l. vlt. ma, nu. 4. Cod. vbi Senator. vel clariss.* ad cuius sententiam se refert eam approbans Alexander *in l. more maiorum, 5. num. 18.* eadem sequitur Iaso ibidem *num. 52. ff. de iurisd. omn. Iud. & in l. ius ciuile, 6. numer. 8. vers. tertio limita, ff. de instit. & iur.* Felynus *in rubrica, numer. 3. post. medium, de rescriptis,* Alciatus *in rubrica num. 21. de offic. ordinar.* Grammaticus *decis. 9. num. 1.* tametsi minus clarè, Barbosa *in l. cum Prætor. 12. §. 1. nu. 75. ff. de iudicijs,* Antonius Corserus *tract. de potestate Regia, 5. part. nu. 56. & 57. tom. 16. tractatuum,* Oliuanus *de iure fisci, cap. 4. num. 48.* Parladorius *in sequi. centuria, different. 129. nu. 2.* & idem Rouitus mutata sententia re melius perpensa *in dicta rubrica, num. 6. in additione, de offic. Sacr. Reg. Consil.* Quæ sententia probatur primò, quoniam iurisdictio ordinaria, est quæ datur à lege, vel consuetudine, *l. more maiorum, 5. l. & quia, 6. ff. de iurisdict. omn. iudic. leg. cum Prætor. 12. §. Iudicem, & item hi, ff. de iudicijs,* notat Glossa *in d. l. & quia, verb. nec ipsa lex, &*

in l. 1.

in l. 1. verb. specialiter, vbi Paulus *num. 3. C. ne liceat potentioribus*, Bartolus *in d. l. more, num. 9.* Socinus *nu. 17.* Iason *in principio, ante num. 1.* Decius *num. 7.* & Cuiacius ibi. idem Paulus *in l. à Iudice, 5. num. 9. & 10. C. de iudicijs.* Antonius Butrius *in d. cap. P. & G. num. 27. & 28.* post Glossam ibi, *de offic. & potestat. Iudic. delegat.* idem Decius *in cap. cæterum, num. 10. de iudicijs*, Alciatus *in rubrica, num. 5. de offic. ordin.* Antonius Corsitus *singular, 325. verb. statutum, 16.* Barbosa *in d. l. 1. art. 1. nu. 221. ff. de iudicijs.* Sed Regijs Consiliarijs Neapolitanis à lege defertur iurisdictio, vt cognoscant, vt singuli, de causis sibi commissis, vt constat *ex pragm. 16. & pragm. 41. cap. 11. de offic. Sac. Reg. Consil.* Ergo eorum iurisdictio est ordinaria.

1154 Secundò, quoniam iurisdictio, quam habent Regij Consiliari ad substatiandas causas, & decidenda incidentia, & emergentia; imò & ad definiendas lites paruæ quantitatis seorsim, & vt singuli, *iuxta pragm. 41. §. 11. de offic. Sac. Reg. Consil.* est perpetua, & annexa officio perpetuo creato à Rege ad administrandam in Regno iustitiam; ergo est iurisdictio ordinaria. Consequentia ex eo constat, quod quicunque habent officium perpetuum, censentur ordinarij, vt ex *l. iurisperitos, in principio, ff. de excusat. tutor.* notat Barbosa *in d. l. cum Prætor, 12. §. 1. nu. 75.* & eleganter probat ex doctrina Bartol. *in l. ambitiosa, num. 34. ff. de decret. ab ordin. faciend.* vbi ait, iurisdictionem, quæ datur, tanquam annexa officio, esse ordinariam. Quod prosequitur idem Barbosam *in eodem. §. 1. ex n. 29.* & notauerat Couarruuias cum multis, quos refert, *lib. 3. variarum, cap. 20. nu. 6.* & Cabedus *decis. 12. num. 5. 1. part.*

1155 Tertiò, quoniam commissio causarum facta à Præside Sac. Cons. non est delegatio, sed potius diuisio, & distributio causarum, vt expresse statuitur *in dicta pragm. 41. cap. 6. de offic. Sacr. Reg. Cons.* atque ita nullam nouam iurisdictionem tribuit Consiliarijs, quibus illa institutione officij, cui est annexa, data à Rege ex tempore collationis ipsius, vt rectè considerat Baldus, & Iaso, & omnium clarissime Felynus, supra relati; sed solùm designat materiam, circa quam iurisdictio competens in habitu prædictis Consiliarijs, reducatur ad actum, & in qua exerceatur: non secus quidem, ac Sacerdotibus, tempore collationis ordinum, datur potestas etiam iudicialis in foro interiori, & facultas absoluendi cum iurisdictione habituali, vt paulò ante dixi, num. 1147. Quare succedit doctrina Alciati *in rubrica num. 21. de offic. ordinar.* vt censeatur ordinarius Auditor, qui ante commissionem habet iurisdictionem saltem in genere: nam tunc commissio distribuit causas non delegat. Hoc autem in nostro casu ex multis colligitur. Primò quia Consiliarij Regij non vtuntur iurisdictione mandata à Præside Sac. Cons. vt vterentur si essent delegati, *l. 1. §. qui mandatam. ff. de eo, cui mand. est iurisdict.* sed propriam Regiã iurisdictionem exercent; quia Præses Sacr. Consil. non posset ipse per se de causis cognoscere, aut illas definire, vt statuitur *in pragm. 9. §. 1. de offic. Iudicum*; ideo cùm eas committit, non delegat: nemo enim dat, quod non habet, *cap. nemo potest, de regul. iur. in sexto*; neque Præses Sacr. Cons. potest reuocare semel datam commissionem, *iuxta pragmat. 8. §. 3. de offic. magistr. Iustitiarij*, vt potest delegans delegationem, *l. iudicium soluitur, 58. ff. de iudicijs*, neque appellatur ad Præsidem Sac. Consil. vt appellatur à delegato ad delegantem, *leg. 1. §. 1. & vltimo, ff. quis, & à quo appellet. cap. super quæstionum, 27. §. porrò, de offic. deleg.*

1156 Ex quibus constat, qui respondendum sit ad fundamentum contrariæ sententiæ, nempè quod non possint Consiliarij cognoscere causa aliqua, nisi sibi committatur à Præside: nam commissio prædicta non est delegatio, sed diuisio, & distributio causarum, in quibus iurisdictio competens in habitu Regio Consiliario, & illi à lege delata, & officio annexa reducatur ad actũ, & exercitationem. Est appositissimum exemplum de iure Castellæ *iuxta l. 7. tit. 18. lib. 4. recopilat.* in Decurionibus Ciuitatum, & Villarum Regni, quarum Consilijs a lege delata est iurisdictio proculdubio ordinaria, in gradu appellationis à sententijs latis a Iudicibus ordinarijs in causis ciuilibus non excedentibus summam decem mille marauedinorum, de qua lege, & casu inferius iterum agemus. Qui Decuriones non possunt cognoscere de causa deuoluta per appellationem ad Concilium, nisi ab eodẽ Concilio nominentur, & eligantur, vt illam iudicet. Concilium verò cùm illos nominat, & eligit, nullam tribuit iurisdictionem, sed illis nominatis illam lex defert. Scribarum autem errorem ortum ex contrariæ sententiæ persuasione, cuius meminit Afflictus *dicta decis. 1. num. 8.* ego sæpius emendari feci iubens, vt verbum illud, *delegatus*, deleretur, idq; semper faciendum est.

1157 Reliqua est igitur proposita difficultas, si Regijs Cõsiliarijs competit iurisdictio in habitu, & iuxta prædicta iurisdictio in habitu potest prorogari consentientibus litigatoribus, & ad actum reduci; an possit simili modo prorogari iurisdictio Regiorum Consiliariorum? Et proculdubio dicendum est, attentis cõmunibus iuris regulis in materia prorogationis, de quibus huc vsque dictum est prorogationem valere, & posse partes litigantes consensu suo Regiorum Consiliariorum iurisdictionem habitualẽ prorogare, vt possint cognoscere de quauis causa in prima instantia, eodem modo, quo ijdem Consiliarij de illa cognoscunt in prima instantia per commissionem Præsidis Sacri Consilij, quod est prorogare iurisdictionem de habitu ad actum. Idque confirmatur ex eo, quòd à lege ipsa prorogetur consiliarum iurisdictio, vt non possint declinari, neque possit obijci exceptio incompetentiæ Commissarij, etiam si vere sit incompetens, ob tacitum litigatorum consensum, si Commissarius quiuis spatio vnius mensis in causa processit, vt statuitur *in pragmat. 79. de offic. Sac. Reg. Cons. inter prætermissas*, nunc *pragmat. 6. de dilationibus*, & melius *pragmat. 7. eodem titulo in nouissima compilatione*: in qua statuitur tempus trium mensium præsentibus, sex autem absentibus. Ergo simili modo poterit prorogari per consensum partium expressum. Verùm cũ Principis inhibitione possit impediri prorogatio, *l. 2. §. si & Iudex, ff. de iudicijs*, existimo ex mente *prædicta pragmatic. 41. cap. 6. de offic. Sac. Reg. Cons.* tametsi minus apertè, hanc prorogationem esse inhabitam; dum intelligas exceptam eam, quæ à posteriori prædicta *pragmat. 79. eodem titulo*, tunc *pragmat. 6. & 7. de dilationibus, in nouissima compilatione*, promissa est. Nam cùm iniungat officio Præsidis Sac. Cons. diuisionem, & distributionem causarum arbitrio suo, tàm inter aulas quàm inter Consiliarios Sac. Cons. si litigatores sibi Iudicem eligerent, facultati Præsidis, eiusque arbitrio, & dispositionis ex ante versione præiudicium fieret, oririque posset confusio, & perturbatio tribunalis, cuius euitandæ causa, prædicta pragmatica eam facultatem Præsidi Sacr. Cons. concessit. Igitur eius mens fuit, ne prorogationem, ex qua tot incommoda sequerentur, permitteret. Nihilominùs censeo, si tempore porrectæ supplicationis, coram Præside Sacr. Cons. litigatores in aliquem Iudicem consentirent, eumq; sibi dari peterent, eorum votis, & consensui annui opportere, eumque Iudicem dari, quem

partes

partes, vtriusque consensu voluerint, nisi quid aliud in commodum impedimento sit. Nam & si Iudex dari non possit ille, quem vnus ex litigatoribus petit, regulariter loquendo, *l. obseruandum*, 47. *ff. de iudicijs*, *l.* 30. *tit.* 4. *part.* 3. post tamen dari, quem ambo elegerint, vt notat Glossa *in eadem leg. obseruandum*, *schol.* 1. *& in cap. Iudices*, 11. *quæst.* 1. & dicit textus *in cap. super quæstionum*, 17. *§. verum, de offic. & potestat. Iudic. deleg. & in cap. cæterum*, 3. *de rescriptis*, & statuit *d. l.* 30. *tit.* 4. *par.* 3. præsupponiturque *in l. ex consensu*, 23. *ff. de appellat.* & antiquitus id seruari solitum obseruat Reuardus *in libro protribunalium*, *capit.* 11. Quemadmodum etiam sententia ipsa ferenda est, iuxta conuentionem, & consensum litigatorum, *l. si conuenerit*, 26. *ff. de re iudic.* nedum Iudex designandus.

1158 Amplia tertiò prædictam principalem regulam, vt possit prorogari iurisdictio, non solùm contentiosa, sed etiam voluntaria. Est autem iurisdictio voluntaria, quæ inter volentes tantum exercetur; contraposita iurisdictioni contentiosæ, quæ redditur in inuitos, *l. inter stipulantem*, 83. *§.* 1. *ff. de verbor. obligat.* vt notat Glossa *in leg. omnes*, 2. *schol.* 1. *ff. de offic. Proconsul. & Legat.* & ibi interpretes, *& in l. vltima*, *ff. de iurisdict. omn. Iudic.* Igitur si communi consensu partes subijciant se habenti iurisdictionē voluntariam, cui alioqui non subduntur, eius iurisdictionem prorogabunt. Ita sentiunt Baldus *in l. secundum*, 32. *num.* 3. *C. de donationib.* Angelus *in l.* 1. *num.* 5. *& 6. C. de iurisdict. omn. Iudic.* Cagnolus *in l. vltima*, *num.* 24. *&* 25. *ff. de iurisdict. omn. Iudic.* Paulus Castrensis *consil.* 84. *num.* 4. 1. *par.* Angelus Aretinus *in §. præterea*, *nu.* 3. *instit. quib. mod. ius patr. potest. solu.* Decius *cons.* 156. *nu.* 1. Chasseneus *consil.* 31. *num.* 17. Antonius Butrius *in cap. pastoralis*, 11. *num.* 4. *de offic. ordinar.* Imola *in d. cap. P. & G. nu.* 94. *de offic. deleg.* Marianus *in d. cap. significasti*, *num.* 27. *de foro compet.* Felynus *in cap. cæterum*, 5. *num.* 2. *vers. quintò limita, de iudicijs*, Antonius de Mattheis *de prorogat. iurisdict. num.* 5. *in fine*, *vers. prorogabilis est iurisdict.* Barbosa *in d. l.* 1. *art.* 1. *numer.* 181. *ff. de iudicijs*, Probatur ex textu *in l. emancipari*, 36. *§.* 1. vbi Glossa *schol.* 1. *&* 2. *ff. de adoption. & in l. omnes*, 2. *ff. de offic. Proconsul. & Legat. & in l. etiam*, 15. *§. vltimo*, *& in l. apud Proconsulem*, 18. *in princ. ff. de manumiss. vindict. & in l.* 1. *C. de emancip. liber.* Ratio verò esse videtur quoniam iurisdictio voluntaria non respicit certum genus subditorum, sed in omnes volentes exercetur; quarè tametsi ij, qui sunt liberi à iurisdictione contentiosa eius, qui voluntariam quoque habet, in eum consentiat, voluntaria in eos exerceri potest; ideò Bartolus *in l. Modestinus*, 23. *nu.* 3. *ff. de donation.* tradit actum voluntariæ iurisdictionis posse exerceri in non subditum, si spontè se subijciat habenti iurisdictionem voluntariam. Et ob eandem rationem receptum est, posse extra territorium iurisdictionem voluntariā exerceri, citra voluntatem Iudicis eius territorij, vt notat Romanus *singul.* 49. & docent communiter interpretes *in d. l. extra territorium*, *vltima ff. de iurisd. omn. Iudic.* & ex illis Couarruuias *lib.* 3. *variarum*, *d. cap.* 20. *nu.* 8. & Barbosa *d. artic.* 1. *num.* 185.

1159 Sunt verò inter iurisdictionem voluntariam, & contentiosam, quod ad prorogationem attinet, duo notanda discrimina, quæ expendit idem Barbosa *d. artic.* 1. *ex num.* 184. Primum, ortum ex prædicta doctrina, quòd prorogatio iurisdictionis voluntariæ potest fieri extra territorium, & iurisdictio prorogata extra territorium exerceri, non impetrata licentia Iudicis territorio Præfecti, quod in iurisdictione contentiosa locum non habet. Secundum, quòd iurisdictio cōtentiosa potest prorogari in parem, vel minorem, quàm sit prorogans, *l. est receptum*, 14. *ff. de iurisdict. omn. Iudic.* & ego notaui supra nu. 1109. Iurisdictio autem voluntaria non potest prorogari in parem illi, vel minorem illo, qui prorogat, vt probat textus *in l. apud eum*, 14. *in princ. ff. de manumiss. & in l. apud filium familias*, 18. *§.* 1. iuxta literam Florentinam, *ff. de manumiss. vind.* Cuius discriminis meminit Glossa *in d. l. est receptum*, *schol.* 1. quam approbant ibi Baldus *num.* 2. Angelus *num.* 2. Albericus *num.* 3. *&* 4. Fulgosius *num.* 1. Paulus *num.* 4. Alexander, *num.* 4. Iaso *num.* 7. Decius *numer.* 6. Oroscius *numer.* 13. Ratio autem diuersitatis inter istos casus est, quoniam in contentiosa iurisdictione nemo potest sibi ius dicere, *l. vnica*, *C. ne quis in sua causa iudicet*, *l. qui iurisdictioni*, *ff. de iurisdict. omn. Iudic.* quòd si posset de potentia absoluta, non potest de honestate, vt animaduerti quæstione præcedenti nu. 786. in fine, & hac eadem quæstione dicto nu. 1109. & ideò ad consequendum suū ius potest subijcere se alterius Iudicis iurisdictioni: est enim tam honestum, & decens, ne quis, tametsi supremus Princeps, sibi ius dicat, vt subiectio inferiori facta, non solum non dehonestet, & cōtemptui exponat maiestatem, sed potius eam extollat magis, & magis commēdabilem reddat, *l. digna vox*, *C. de legibus.* Vt non omittam iurisdictionē ab initio lege Regia à populo Principi collatam, & deriuatam à Republica, eam secum in ipsa collatione conditionem tulisse, vt ei, & in eum data sit, *l.* 1. *ff. de constit. Princip.* id est, Imperium, & potestatem sic à populo in Principem translata fuisse, vt Principi iuris dicendi potestas sit, & aduersus Principem ius dici possit, quomodo populo, & aduersus populum potuit, vt acutè, & eleganter interpretatus est Oroscius *in d. l. est receptum*, 14. *num.* 16. argumento ducto à similibus verbis eiusdem legis. In inferioribus verò illud est necessarium, vt alijs se subijciant, cum nullo modo possint suas met causas iudicare; & sic necessitas ipsa, excusatio est indecentiæ submissionis. At in iurisdictione voluntaria secus est, nam cū ad eam attinentia possit Magistratus apud se metipsum expedire, *l. si Consul*, 3. *ff. de adop. l.* 1. *§. Consulei*, *ff. de off. Consul.* neque vlla subsit necessitas submissionis, ius non permittit, vt contra maiestatem iurisdictionis suæ possit se submittere, quod saluo illius honore fieri non posset. Quam rationem reddunt omnes, sed melius omnibus expendit Fulgosius, vbi supra.

1160 Cæterum tertium aliud discrimen, quod addit idem Barbosa *dicto artic.* 1. *num.* 188. non video, quomodo possit conciliari, cum dictis ab eodem nu. 182. nam cùm ibi dixisset, iurisdictionem voluntariam posse prorogari, postea eam posse prorogari negat. Verum est Baldum *in l. testamenta*, 13. *nu.* 2. *&* 3. *C. de testament.* Paulum ibidem *num.* 3. Iasonem *numer.* 2. quos ille pro se refert, dicere, nō propriè cadere prorogationem in negotio, in quo nō adest contradictor, qualia videntur esse attinentia ad iurisdictionem voluntariam. Tamen magis videtur esse controuersia de modo loquendi cùm ipsemet Baldus sæpè, & in specie *in l. repetita*, 39. *num.* 1. *C. de Episcopis*, *& Clericis*, quo loco refertur à Barbosa pro suo illo discrimine, expressè admittit prorogationē in iurisdictione voluntaria, & cæteri locis à me superius relatis.

1161 Amplia quartò, vt nō solùm possit prorogari iurisdictio ordinaria, sed etiam delegata. Et quod attinet ad ordinariam, res est certa, admittere prorogationem, *ex l.* 1. *&* 2. *in principio*, *ff. de iudicijs*, *& cap. P. & G. de offic. delegat.* & istis locis traditis à Doctoribus, qui id statuunt communi consensu. Admittit autem iurisdictio ordinaria omne genus prorogationis ex ijs, quæ enumeraui supra, num. 977. videlicet, de persona ad personam, de re

ad

ad rem, de tempore ad tempus, de loco ad locum, de casu ad casum, & de causa ad causam, vt explicant, & prosequuntur ij, quos eodem loco retuli. Et in specie quò ad prorogationem de tempore ad tempus, quæ iurisdictione ordinaria videtur habere difficultatem, videndus est Baldus *in d.l. si quis ex consensu, num. 9. C. de Episcop. audient.* quòad prorogationem verò de loco ad locum, Bartolus *in d.l. 2. in principio, num. 7. ff. de iudicijs*, & de vtraque Barbosa *in d.l. 1. artic. 2. ex num. 5. ff. eodem titulo.*

1162 Quod verò attinet ad delegatam iurisdictionem, non admittit prorogationem de persona ad personam, *dicto cap. P. & G. de offic. delegat.* tradunt ibi Doctores, & Afflictis *decis. 227. ex nu. 1.* Gail *obseruationum practicarum, lib. 1. obseruat. 35. nu. 3.* Maranta *in praxi, 4. par. distinct. 12. nu. 20.* Barbosa *in d.l. 1. art. 1. ex num. 204. & art. 2. num. 4.* cæterarum autem prorogationum capax est, *cap. cum olim, el primo, de offic. deleg. cap. statutum. § in nullo, de rescriptis, in sexto*, docet Marianus Socinus *in d. cap. significasti, nu. 25. de foro competent.* Barbosa *d. art. 1. num. 215. cum seqq. & art. 2. numer. 4. & nu. 29.* Antonius de Mattheis *de prorogatione iurisdictionis, nu. 20.* Franciscus Marcus *decis. 68. nu. 3. 1. par.* Menchaca *quæstion. vsufrequ. cap. 4. nu. 29.* Rationem verò, cur delegata iurisdictio non admittat prorogationem de persona ad personam, cùm eam admittat ordinaria, ea est, quam reddit Barbosa *d. artic. 2. ex num. 213.* desumptam ex Masiano, vbi supra, quia illa competit alieno nomine, *l. 1. §. fin. ff. de eo, cui mandat. est iurisdictio, l. solet. 16. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* & non vltra, quàm per delegantem conceditur, *cap. cum de non Sacerdotali, 27. de præbendis in sexto*, qui autem committit causam certæ personæ aduersus certam personam, vel inter certas personas earum expressis nominibus ad eas se restringit, ita vt alias censeatur excludere, ex doctrina Gloss. *in l. si quis item 16. verb. quis si filio*, & ibi Bartoli *n. ff. de testament. tut.* Ergo cum delegato tacitè denegetur iurisdictio respectu aliorum, & ipse nihil aliud habeat proprium, non erit locus prorogationi: quam rationem videtur præsensisse Panormitanus *in d. cap. P. & G. num. 5.*

1163 Nihilominus id, quod dicimus delegatam iurisdictionem non prorogari de persona ad personam, neque extendi limitat notabiliter Afflictis *d. decis. 227. nu. 2.* quem refert, & sequitur Maranta *in praxi, 6. part. titul. de laudatione quinto membro iudicij, num. 10.* cùm processus contra personam in delegatione non comprehensam, venit in consequentiam primæ litis, & habet connexionem cum illa veluti [illegible] causa venditionis inter emptorem, & venditorem poterit prorogari iurisdictio ad authorem laudatum: imò [illegible] prorogatione poterit aduersus ipsam procedi ex virtute primæ delegationis, atque ita ista non est vera prorogatio. Eandem planè limitationem tradit Marianus *in d. cap. significasti, num. 25. versic. item aduerte, & versic. limita etiam*, vbi ait delegatum ad causam principalem posse procedere contra fideiussores; quos sequitur Barbosa *in d. art. 2. nu. 223. & 224. cum seqq.*

1164 Amplia quintò, vt iurisdictio delegati ad vniuersitatem causarum, admittat omnea genus prorogationis. Ita sentit Glossa *in d.l. 2. verbo, qui tribunali, ff. de iudicijs*, quam probat Felynus *in d. cap. P. & G. num. 6. versic. sextò fallit, de offic. delegat.* Barbosa cum alijs, quos allegat *in eadem l. 1. artic. 1. num. 217. & artic. 2. num. 30. & 31.* reprobans Panormitanum *in d. cap. P. & G. numer. 5.* Marianum *in d. cap. significasti, num. 25. de foro competent.* & Paolum *in l. 1. num. 6. C. de iurisdict. omn. Iudic.* & alios, qui contra sentiunt. Ratio ampliationis est, quoniam delegatus ad vniuersitatem causarum est instar ordinarij, & in omnibus exequatur ordinario, vt adnotabo infra disput. 4. nu. 32. cum multis, quos allegabo, & præter eos notat Alexander *conf. 12. numer. 5. lib. 6.* Potest igitur prorogari eius iurisdictio, quemadmodum, & ordinaria.

1165 Ego verò pro concordia limitatem hanc ampliationem, vt tunc procedat, cum delegatio sit ad vniuersitatē causarum, & personarum, vel ad vniuersitatem personarum, etiam si sit limitata ad vnum genus causarum, vt succedit in delegatione facta ad administrationem gabellarum, quæ expediri solet in consilio Regij patrimonij Hispaniarum, in qua nulla est limitatio quoad personas, etiam si sit limitatio ad genus causarum ad gabellas pertinentium, & in eiusmodi alijs; secus esset, si limitaretur delegatio quòad certas personas, vt si expediretur commissio ad causas vertentes inter Titium, & Sempronium: nam tunc cum detur iurisdictio limitata ad illas personas tantùm, non poterit prorogari ab extraneis; idque dumtaxat probant rationes adductę pro contraria sententia à Doctoribus eam amplectentibus.

1166 Amplia sextò, vt etiam iurisdictio competens ex iure speciali, vel ex priuilegio, possit prorogari. Ita sentiunt Marianus *in d. cap. significasti, num. 23. de foro compet.* Sebastianus Sapia *in d.l. 1. nu. 28.* Barbosa *art. 1. nu. 197. ff. de iudicijs*, Couarruuias *lib. 3. variarum, cap. 20. nu. 9.* & videtur probari ex *l. 1. C. de iurisdict. omn. Iudic.*

1167 Contrariam tamen sententiam, videlicèt iurisdictionem speciali iure, vel ex priuilegio competentem, prorogari non posse, tuentur Antonius de Buttrio *in d. cap. P. & G. numer. 19. circa finem, vers. prædicta sunt vera*, Imola ibi *num. 65.* Panormitanus *in cap. excommunicatis, 9. num. 5. in fine, de offic. Legat.* Romanus *singul. 49.* Hyppolytus de Marsilijs *in repetit. l. extra territorium, vltima, num. 195. cum seqq. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* Felynus *in cap. cæterum, num. 1. de iudicijs*, Maranta *in prxi, 4. part. dicta distinct. 12. num. 10.* Huius sententiæ fundamenta refert Barbosa *d. artic. 1. nu. 197.* & illis benè satisfacit *ex nu. 198.* & resolutio vera huius difficultatis colligenda est ex ijs, quæ in sequenti ampliatione latius dicenda, & explicanda sunt.

1168 Amplia septimò, vt possit etiam prorogari iurisdictio concessa ad certam speciem, & qualitatem causarū; nam si deputetur Iudex ad certam speciem, & qualitatem causarum, ex prorogatione partium, seù litigatorum poterit de alijs causis diuersæ qualitatis cognoscere. Ita sentiunt Paulus Castrensis *in l. testamenta omnia, 18. num. 5.* & inclinat Iaso ibi *num. 1.* Fulgosius *num. 2. C. de testament.* Sapia *in l. 1. numer. 2.* Ludouicus Burgensis *numer. 156. ff. de iudicijs* Isernia *in constitut. statuimus, propè finem, versic. sed nunquid, & §. sed verius est*, quem sequitur ibidem Afflictis *num. 43.* Cabedus *decis. 22. numer. 5.* & ante eos idem docuit Glossa prima, iuncto texto *in leg. si per errorem, 15. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* quatenus probat cessante errore posse causas ciuium iudicari à Prætore peregrino, & Glossa *in verb. iurisdictionem, in fine, in d.l. 1. ff. de iudicijs* Glossa item secunda *in leg. 1. C. de pedan. iudic.* idem Paulus *in l. vltima, num. 10.* & ibi Cagnolus *num. 46. de iurisdict. omn. Iudic.* atque iterum idem Paulus *conf. 2. num. 3. ad finem, part. 2.* & Afflictis *decis. 27. numer. 3.* vbi agit de prorogatione per reconuentionem. Fundamentum huius sententiæ desumitur *ex l. 1. Cod. de iurisdiction. omn. Iudic.* vbi Procurator fisci, qui iurisdictionem habet limitatam cognoscendi de causis inter fiscum, & priuatos, *l. 1. C. si aduersus fiscum*, & eadem ratione inter priuatos competens Iudex esse non potest, *l. 1. C. de pedan. iudic. & d.l. 1. C. de iurisdict. omn. Iudic.* tamen de consensu litigatorum est etiam competens Iudex inter priuatos,

quod

prohibita. Cui solutioni acquiescit Barbosa *dicto artic.* 1. *num.* 122. & ego dixi supra sect. 2. numer. 1100. diuersum quid esse, iurisdictionem à superiore non tribui, & prorogationem inhiberi, in qua mixtim ex litigatorum voluntate, & assistentia iuris prouenit iurisdictionis vsus. Quod verò expendit Baldus de vi limitationis, paulò post explicabitur commodiore loco, & plenius toti difficultatis satisfiet ex numer. 1181. & propriè ex numer. 1184.

1174 Neque verò ideò reprehendendi sunt Doctores Hispani ei sententię adhærentes. Quorum multi, tametsi agnoscant regulariter admittendam esse prorogationem de causis minoris summæ ad causas maioris, eam tamen doctrinam limitant iure optimo in speciali casu, *leg.* 7. *tit.* 18 *libr.* 4. *recopilation.* in cuius explicatione versantur. Concedit lex illa iurisdictionem Capitulis, seù Concilijs ciuitatum, & villarum Regni, vt possint in gradu appellationis cognoscere de causis ciuilibus, quæ non excedant summam decem mille marauedinorum, deuolutis ad ipsa Concilia per appellationem interpositam à Iudicibus ordinarijs earundem ciuitatum, aut villarum. Quæ Concilia eligunt duos ex Decurionibus, qui simul cum eodem Iudice ordinario, qui sententiam tulit, procedant ad reuidendam sententiam; statuiturque ne eiusmodi appellationes interponi possint ad superiora tribunalia. Hæc lex immutata est *ex leg.* 18. *eodem titulo, & libro, in Codice additionum*, in qua, summa decem mille marauedinorum extensa est ad quantitatem viginti mille marauedinorum. Quæ lex desumpta est, ex *capit.* 65. Curiarum Mattitensium, cœptarum anno 1592. finitarum anno 1594. publicatarum anno 1604. ad petitionem 65. Sed salua Compilatoris reuerentia, (vt id etiam animaduertam) diuersissimum sensum habet lex compilata à capite, ex quo sumpta est, Supplicatum enim fuit Regi, vt in causis viginti mille marauedinorum liceret appellationem interponere ad Concilia Decurionum; respondit, *fiat vt petitur*. Qua decretatione attenta, licebat appellationem interponere ad Concilia, sed non erat sublata facultas appellandi ad suprema tribunalia in illis causis viginti mille marauedinorum, quemadmodum per *dicta leg.* 7. sublata erat facultas appellandi ad suprema tribunalia in causis decem mille marauedinorum, & aliarum infra eam summam. Verùm attenta lege compilata, in qua relata *dict. leg.* 7. decernitur: *Ordenamos que la dicha quantia sea de veinte mil marauedis*, manet subiecta summa viginti mille marauedinorum eidem legi, quę lata erat super summa decem mille marauedinorum; ac per consequens, quemadmodum in causis illius quantitatis, & infra eam summam, non poterat appellari ad Regia tribunalia, ita modo in causis viginti mille marauedinorum, & infra. Quæ diuersitas est notabilis, & effectus eius maximè dãnosus: cumque non constet Compilatori datam esse à Rege facultatem variandi, & mutandi, aut alterandi statuta, sed solùm compilandi, crederem standum esse potius capitulo Curiarum, & eius tenori, quàm tenori legis compilatæ, & tametsi liceret iuxta prædictum *capit.* 65. in causis viginti mille marauedinorum appellare ad Concilia, non esse tamen sublatam facultatem appellandi ad Chancellarias, & Regia tribunalia. Sed iam cessat hæc difficultas, nam superuenit regium rescriptum Regis Philippi III. D. N. impetratum à Regno, expeditum 28. Iunij die anni 1619. quo velut vniuersali lege extensa est quantitas viginti mille marauedinorum, contenta in dicto capite Curiarum, & *dict. leg.* 18. compilata, ad quantitatem triginta mille marauedinorum, & cautum iuxta prædictam *leg.* 7. vt non solum concilia Decurionum cognoscat de causis eius quantitatis, & infra eam summam; verùm etiam, ne illis admittatur appellatio ad Regia tribunalia, quibus præcipitur, ne in eas causas se intromittant, & ab earum cognitione deinceps inhibentur, & statuitur, vt illę ad prædicta Concilia omninò remittantur.

1175 Quibus legibus attentis tractant Doctores Hispani, an possit prorogari iurisdictio Conciliarum ad causas maioris summæ; & respondent, non posse prorogationem locum habere idque iure optimo. Rationem reddunt, quoniam in causis appellationis non admittitur prorogatio, cuius vim inferiùs examinabimus num. 1226. Verùm quiquid sit, quod ad propositum attinet ex eo redditur firma quoniam regula est, attento iure Castellæ neminem posse cognoscere de causis quibuslibet in gradu appellationis, etiam de partium consensu, nisi suprema tribunalia, *l.* 20. *tit.* 4. *l.* 12. *titul.* 5. *lib.* 2. *recopilat.* non enim est liberum litigatoribus, facere ad libitum Iudices superiores eos, qui non sunt superiores ijs, à quibus appellatum, est, vt docet Bartolus *in authent. & consequenter, nu.* 15. *C. de sentent. & interloquut. omn. Iudic.* Non potest autem de appellatione cognoscere, nisi illi, qui sit superior Iudicis, à quo appellatum est, *cap.* 2. *de consuetud. in sexto. cap. Romana,* 3. *in princ. de appellation. eodem lib.* 6. quamuis consensu suo possint quemlibet Iudicem appropriare sibi, *d. l. si conuenerit, ff. de iurisd. omn. Iudic. d. l.* 1. *ff. de iudicijs.* alioqui ius publicum, quod in ea re maximè versatur, priuatorum voluntati subderetur, quod permittendum non est, *d. l. priuatorum, Cod. de iurisdict. omn. Iudic.* Ab hac autem regula dumtaxat excipiuntur causæ minoris summæ, in quibus à lege defertur iurisdictio Concilijs Decurionum, dùm ad ea appellatur à litigatoribus; in cæteris autem manet firma regula, vt ad ea non possint litigatores via appellationis adire: appellatio enim esset nulla. Appellatione autem irrita, quæ medium est, & via adquirendi iurisdictionem, iurisdictio quæri non poterit, quia vbi remouetur medium, quo finis adquiritur, finis non obtinentur, *lege. huic scripturæ,* 15. *ff. ad l. Aquil. leg. qui libertinus,* 37. *§. posthumo, ff. de operis libert.* notat Baldus *in l. benignius,* 17. *num.* 7. *ff. de legibus*. Cùm igitur illegitima appellatio non deuoluat causam ad superiores, etiam si accedat partium consensus, vt notant Auendanus *de exequend. mandat.* 1. *par. cap.* 1. *num.* 32. *versic. duodecima causa*, & Guttierrez *de iurament. confirmat.* 3. *part. capit.* 5. *numer.* 20. *post medium*, & Iudex appellationis nullam iurisdictionem habeat, nisi per deuolutionem, vt docet Baldus *in d. authent. & consequenter, num.* 12. neque possit cognoscere, nisi de eo, de quo cognouit Iudex, a quo, in prima instantia, vt docet Bartolus communiter receptus *in leg.* 1. *numer.* 3. *Cod. si aduersus libertat.* Baldus *in leg. per hanc* 4. *numer.* 18. per textum ibi, *Cod. de tempor. & reparat. appellat.* Afflictus *decision.* 53. *numer.* 2. Duenas *regul.* 48. *limit.* 2. Marantha *in praxi, part.* 4. *distinction.* 6. *numer.* 25. Puteus *decision.* 180. *numer.* 2. & 3. *libr.* 2. Pistor *quæstionum iuris, libr.* 4. *quæstion.* 23. *ex numer.* 17. Hyppolytus de Marsilijs *singular.* 240. Ignatius Villar *in sylua, respons.* 15. *dicta quæstion.* 8. *numer.* 19. *in fine*, fit, vt in casu *dict. leg.* 7. non possit habere locum prorogatio. Quia si in prima instantia facta est prorogatio ad maiorem quantitatem, per appellationem ad Concilia Decurionum, vtpotè illegitimam, causa non deuoluitur: si verò est facta in secunda instantia, & in prima non erat facta, Iudices appellationis non possunt co-

gnoscere, vtpotè de causa per appellationẽ nõ deuoluta.

1176 Tertiò dicendum est, iurisdictionem limitatam ad causas certæ qualitatis, cum qualitas est eius naturæ, vt requirat in causa specialem modum procedendi diuersum, à modo procedendi in alijs causis, non posse extendi, & prorogari ad causas diuersæ qualitatis, in quibus ordo iudicandi, & procedendi immutandus est. Exemplum huius conclusionis oppositissimum desumitur ex doctrina Cyni, & aliorum, quos retuli supra num. 1169. vt si statuto constituatur aliquis Iudex mercatorum, ad cognoscendum de causis mercaturæ, istius iurisdictio non possit prorogari ad causas non attinentes ad mercaturam. Nam qualitas illa causarum ad mercaturam attinentium, desiderat diuersum modum procedendi in illis, ac in cæteris causis seruari solet. In causis enim mercatorum respicientibus mercaturam, & eorum Curia, proceditur ex bono, & æquo, & non ex rigore, neque ex apicibus iuris, & non attenduntur solennitates, sed sola facti veritas inspicitur, vt tradit Bartolus *in l. si fideiussor, 29. §. quadam, num. 2. & in leg. Quintus Mutius, 48. ff. mandat.* Iaso *in l. 2. § item si in facto, num. 17. ff. de verbor. obligat.* Angelus Aretinus *in § item si quis in fraudem, nu. 21. institut. de action.* Negusantius *de pignoribus, 8. par. membr. 1. num. 29.* Mantica *de tacit. & ambigu. conuention. libr. 16. tit. 16. num. 3.* Marcus Antonius Eugenius *consil. 89. num. 25. & 26. lib. 1.* Boerius *decision. 228. num. 14.* Benuenutus Stracca *tractat. de mercatura, 3. particul. vltima partis principalis, quomodo in caus. mercat. sit procedend. rubrica de exceptionibus, num. 5. & 6. & 14. cum seqq.* Cacheranus *decis. 2. numer. 2.* Maranta *consil. 57. num. 1. & in praxi, 4. par. distinc. 9. ex num. 48.* Cùm tamen in alijs causis pertinentibus ad eandem speciem iurisdictionis simplicis, quæ sunt diuersæ qualitatis regulariter attendantur solennitates iuris, & eius rigor sit seruandus, *l. Iudices, 9. C. de iudicijs, l. 1. C. de exequut. rei iudicat.* Hanc conclusionem amplectitur Barbosa *in dicta l. 1. artic. 1. ex nu. 126. ff. de iudicijs*, Probaturque; primò; quoniam etiam si accidentalis qualitas non mutet speciem, neque inducat diuersitatem in natura, vt notat Bartolus *in l. denunciasse, 17. §. quid tamen, num. 5. ff. ad l. Iul. de adulterijs*, cùm verò qualitas causæ est eiusmodi; vt habeat annexum diuersum modum procedendi, & definiendi, proculdubio alterat, & mutat naturam causæ in genere moris, & constituit diuersam speciem moralem. Causa enim istius qualitatis iure censebitur diuersa specie ab altera, quæ similem qualitatem non habeat, & in qua diuerso modo procedendum sit, vt planè significat Baldus *in l. heredes, palam, 21. §. sed & si notam, num. 4. ff. de testament.* & rectè alio in proposito animaduertit Suarez *in tertiam partem Diui Thomæ, tom. 3. disput. 2. sect. 4. §. vt verò distinguamus*, vbi qualitates, quæ immorant res in ordine ad vsum humanum, etiam si non inducant varietatem in specie physica, & naturali, notat causare diuersitatem specificam moralem. Et notum est circumstantias, quæ accidentia sunt actus humani, & non mutant speciem naturalem actus, inducere diuersitatem specificam in genere moris, vt docent Theologi Thomistæ post *Diuum Thomam, 1. 2. quæst. 7. artic. 1. & quæstion. 18. artic. 3. & 5. & 10.* prosequitur Gabriel Vazquez *tom. 1. disput. 53. & 54. & 55. per totas, & disputat. 56. capit. 2.* Franciscus Suarez *ad primam secundæ Diui Thomæ, tract. 3. disput. 7. sect. 8. num. 9. & 10.* ex quo receptum est, eiusmodi qualitatem aduenientem rei, ita illam afficere, vt ipsam reponat in diuersa specie; notat Hippolytus de Marsilijs *singular. 520. qualitas adueniens*, Natta *cons. 139. num. 5. & 6. tom. 1.* & deducitur ex doctrina Bartol. *in l. ius ciuile, ff. de iustit. & iur.* & ex textu *in l. si cui lana, 70. in principio, & in l. hæres meus, 100. §. duæ statuæ, ff. de legat. 3. & in cap. licet canon, 14. iuncto capit. statutum, 22. de election. in sexto*. Eodem tendit, quod Aleiatus docet *lib. 6. parergon, capit. 17.* iudicium non esse idem, sed diuersum, si cum prius ordinariè ageretur, post agatur summarie; rectè notat decius *in l. vnica, in 1. lectur. numer. 13. & 14. & in 2. lectur. numer. 46. C. de sentent. quæ pro eo, quod interest*, quidquid sit apud Dialecticos, apud Legistas tamen ex parua, & leui differentia, species constitui secundum quod iura loquuntur, licèt in quidditate, & essentia non videantur differre. Succedit igitur conclusio, de qua supra num. 1170. vt si causæ istæ specie diuersæ sunt, non possit ex iurisdictione vnius ad alteram fieri prorogatio, quia videretur facta ad actum nouum, qui virtute iurisdictionis præexistentis non posset expediri, in quo casu prorogatio deneganda est, iuxta doctrinam Glossæ, & Doctorum, quos copiosè retuli supra num. 973.

1177 Confirmatur, quoniam tametsi causæ ciuiles videantur pertinere ad idem genus subalternum; sub eo autem continentur diuersa inferiorum genera, seu species infimæ, quæ secum inuicem comparatæ diuersæ item sunt. Quam doctrinam ex Bartoli, & Baldi traditionibus rectè expendit, & exornat Barbosa *dict. artic. 1. ex numer. 136.* Causę autem mercaturæ, etiamsi comprehendantur sub genere ciuilium, multum differunt ab alijs ciuilibus causis, vt modo diximus. Ergo iurisdictio limitata ad eas non potest prorogari ad alias, cùm ob eandem rationem non possit prorogari iurisdictio ex vna specie ad aliam, qua non potest prorogari de vno genere ad aliud.

1178 Quartò dicendum est, reliquam esse, quod ad hoc attinet, maximam difficultatem, cùm iurisdictio alicui Iudici concessa est, limitatè ad certum genus causarum, quę neque specie differunt ab alijs causis, si iurisdictionem ipsam spectes, neque in eis seruatur diuersus procedendi modus, quia certa earum qualitas id non exigit; exempli gratia, si designaretur Iudex ad causas pupillorum, & viduarum, vel ad causas peregrinorum, vel mercatorum, vel ad causas mutui, vel matrimoniales, aut beneficiales, an possit eius iurisdictio prorogari, ad causas diuersæ materiæ, non obstante limitatione iurisdictionis. Oportet autem distinguere tres casus: primus, cùm iurisdictio limitatur quòad certum genus personarum, nõ quòad genus causarum. Exempli gratia, in hac ciuitate Neapolitana Curia Admiratiæ habet iurisdictionem quòad omnes causas, tàm ciuiles, quàm criminales, inter personas viuentes de arte maris, sed non potest in causis aliorum iurisdictionem exercere. Similiter Curia artis serici in omnes officiales, & mercatores artis serici matriculatos. Curia artis lanæ in personas viuentes de arte lanæ. Curia Raguseorum in omnes causas Raguserum. Curia Catalanorum in omnes Causas Catalanorum, & sic de cæteris. Et Rector scholarium Academiæ Complutensis in Hispania, aut scholasticus Salmaticensis, habet iurisdictionem in omnes causas scholasticorum, iuxta dicta supra quæstione octaua, numer. 498. Et antiquo iure Prætor peregrinorum cognoscebat de omnibus causis peregrinorum, *leg. 2. §. post aliquot deinde annos, ff. de origin. iur.* notat Fenestella *de Magistratibus Roman. capit. 19.* Pomponius Letus *de Magistrat. Roman. titulo de Prætoribus*, Claudius Præuocius *commentario de Magistrat. Roman. capitul. 7.* Caluinus *in libello, de Magistrat. Roman. verbum Præ-*

tor

tor peregrinus, Rosinus *de antiquitat. Roman. lib. 7. cap. 11.* Secundus casus, cùm iurisdictio est limitata ad certum genus causarum, non ad personas vt si designaretur Iudex ad causas matrimoniales, aut ad causas restitutionis in integrum, aut ad causas publicationis testamenti, vt *in l. testamenta omnia, 18. C. de testament.* aut ad insinuationem donationum, vt *in l. in hac, 30. l. secundum, 32. C. de donationibus*; & in Hispania conceditur iurisdictio delegatis administratoribus gabellarum ad causas gabellarum inter quascunque personas. Et Procuratori Cæsaris est concessa iurisdictio ad causas fiscales indistinctè, nulla excepta personarum conditione, *leg. 1. & 2. l. ad fiscum, 5. C. vbi causæ fiscales, leg. 2. C. si aduersus fiscum.* Tertius casus est, cùm iurisdictio limitatur ad certum genus personarum, & causarum, vt concessa erat antiquo iure illis, qui præerant Collegio professionis, aut negotiationis alicuius ad causas illius negociationis, & personas illius Collegij, *leg. periniquum vltima, C. de iurisdiction. omn. Iudic.*

1179 In omnibus autem istis casibus occurrit duplex difficultas circa prorogationem, altera ad factum, altera ad ius spectans. Quæ ad factum ea est, an iurisdictionem concedens limitatam, prorogationem inhibuerit, eoque sine limitatum vsum iurisdictionis concesserit, vt subditos prorogare prohiberet. Duobus autem modis prorogationis effectus potest impediri à superiore iurisdictionem certam dante. Primò, si subditos ipsos prorogare vetet, *iuxta dict. l. 2. §. si & Iudex, ff. de iudicijs*, & superius numer. 1121. diximus in Regnis Castellæ, Portugalliæ, Nauarræ, & Galliæ inhibitam esse laicis prorogationem in Iudices Ecclesiasticos. Secundò, si ipsos Iudices prorogatos iurisdictione prorogata vti prohibeat, iubens ne in talibus, vel talibus causis se intromittant, sed eas statim remittant ad Iudices competens. Vtroque modo impeditur prorogationis effectum, sed hoc interest inter vnum, & alterum, quod primo modo prorogatio ipso iure impeditur, impedito eius ortu, & natiuitate; secundo modo non impeditur ipso iure, quoniam non impeditur origo, & natiuitas, sed dumtaxat effectus; nam Iudex prohibetur vti iurisdictione prorogata. Atque ita etiam si daremus processum factum coram prorogato valere, dùm à Iudice competente non est inhibitus, potest tamen Iudex prorogatus, à superiore, vel altero competente, ad quem ex destinatione Principis causa spectat, inhiberi, & requiri, vt eam remittat. Discrimen verò ex eo colligitur, quòd prorogatione impedita secundo modo, cùm verba legis, vel rescripti non dirigantur ad inferiores prorogantes, sed ad ipsum Iudicem, in quem consentitur, cui iniungitur ne de illis causis iudicet, ad quas alter Iudex destinatus est, prohibitio non afficit prorogantes, sed Iudicem ipsum prorogatum.

1180 Hæc autem inhibitio ad Iudices relata, duobus item modis fieri potest. Primò, ita vt fauore Iudicis, cui iurisdictio conceditur, cæteri Iudices circa causas isti commissas, & concessas inhibeantur; vt cùm conceditur iurisdictio alicui, cum clausula abdicatiua, & decreti irritantis: exempli causa, si diceretur, de talibus causis tu solus cognoscas, & nullus alius in easdem se intromittat, aut possit intromittere, sed eas debeat ad te remittere, & quidquid aliter fiat, sit nullum, & irritum. Atque eo modo solet in hoc Regno concedi iurisdictio Baronibus, iuxta supra tradita numer. 1100. Huiusmodi autem inhibitio semper censetur facta fauore eius, cui iurisdictio conceditur, magis quam fauore subditorum, nisi id alijs indicijs manifestetur, vt si iurisdictio ista priuatiua concederetur alicui, non ratione suæ personæ, sed ratione vniuersitatis, cui præest, cui superior velit priuilegium, & immunitatem concedere præposito illi certo Iudice, vt contingit in Iudicibus Monachorum, Scholasticorum, & Militum. Secundo modo fit inhibitio, non fauore Iudicis, sed magis subditorum, cùm adijcitur non ad priuilegiandam, sed potius limitandam eius iurisdictionem, vt respiciat magis fauorem Iudicum extraneorum, quibus reseruantur causæ exceptæ à iurisdictione ista, quæ limitatur. Exemplum sit, si diceretur, tu cognoscas de talibus causis, & in alias te non intromittas, sed eas remitte ad competentes: vel per modum legis generalis directæ ad aliquem Iudicem, vel tribunal, prohibendo ne ille Iudex, vel tribunal cognoscat de talibus causis, sed eas debet ad alios Iudices remittere, vt de iure Regni Neapolitani *in pragmatic. 61. cap. 8. cum sequentibus, & pragmatic. 63. de offic. Procurator. Cæsar.* statuitur, ne tribunal Regiæ Cameræ Summariæ se intromittat in causas, in quibus fiscus non habet interesse, sed eas ad Sacrum Consilium remittat. Et de iure Castellæ statuitur *in l. 10. titul. 5. libr. 2. recopilation.* vt omnes causæ litium inter partes remittantur ad Regia auditoria, & in illas non se intromittat Regium Supremum Consilium. Et in eo rescripto Regio, cuius memini supra nu. 1174. cautum est ne Regia suprema tribunalia Castellæ se intromittat in causas quantitatis triginta mille marauedinorum, & infra eam summam, sed earum cognitionem omninò remittant ad Concilia Decurionum ciuitatum, & villarum Regni. Item *in l. 22. titul. 5. dicto lib. 2. recopilationis*, inhibentur Regia Auditoria circa certas causas, quæ remitti iubentur ad Regium Supremum Consilium. Quæ à nemine video animaduersa clarè, cum prædictæ distinctiones sint necessariò diligenter attendendæ ad diiudicandum, an, & quando prorogatio sit inhibita, aut admittenda, & quoties de ea re controuersum fuerit, oporteat tùm ea omnia scrutari, tùm sigillatim expendere verba, quibus iurisdictio concessa est, & causas ad quas est limitata.

1181 Secunda verò difficultas, quæ in iure consistit, tribus conclusionibus enodanda est, quæ respondent tribus propositis casibus. Prima conclusio, iurisdictio limitata quòad genus personarum, & non quòad genus causarum, capax est prorogationis cuiusuis in alias causas, & ad alias personas. Hanc amplectitur Bartolus *in dict. leg. 1. numer. 8. ff. de iudicijs*, dum ad explicandos casus prorogationis, de quibus agitur in eadem lege prima, vtitur exemplo iurisdictionis Doctoris, quam habet limitatam ad scholares suos, *Authent. habita, C. ne filius pro patre*, & tamen eam posse prorogari docet in qua eadem sententia fuit Panormitanus *in capit. 1. num. 37. in fin. & num. 38. de mutuis petitionibus* Barbosa *in d. l. 1. art. 1. num. 118.* Et probatur primo ex textu *in d. l. 2. C. de iurisdiction. omn. Iudic.* vbi iurisdictio Procuratoris Cæsaris, quæ limitata est quòad personas eorum, qui cum fisco controuersiam habent, & non est limitata ad causas, permittitur prorogari. Secundò, quoniam si iurisdictio limitata quòad personas prorogationem non admitteret, nulla iurisdictio prorogari posset, quippe cum omnis iurisdictio limitata sit ad personas subditorum ex traditis *in l. vltima ff. de iurisdict. omn. Iudic. & in cap. 2. de constitut. in sexto.*

1182 Amplia tamen hanc conclusionem, vt iurisdictio limitata ad certum genus personarum, non solum possit extendi, & prorogari ex consensu partium ad personas

diuersas eiusdem qualitatis sub ea non compræhensas; sed etiam ad alias personas diuersæ qualitatis Exemplum sit, Iudex Curię serici huius ciuitatis Neapolitanæ, qui cognoscit de causis mercatorum serici ciuium, potest cognoscere de consensu partium inter mercatores serici Auersanos, aut Sulmonenses, vel Brundusinos: atque item de consensu poterit cognoscere de causis eorum, qui non sint matriculati in arte serici, vt inter mercatores artis lanæ, vel alios, etiam non mercatores. Item si quis esset Iudex causarum pupillorum, aut viduarum, posset cognoscere de causis aliarum personarum, quæ neque sint viduæ, neque puppilli, si in eum consentirent. Hæc ampliatio quoad primam partem nullam patitur difficultatem, & eam tradit Imola *in d.cap. P.& G. num.* 88. *de offic.delegat.* & eum sequutus Barbosa *in d.l.* 1 *art.* 1 *nu.* 145 *ff. de iudicijs*, quæ manifestè probatur ex secunda ratione adducta pro prædicta prima conclusione. Quò ad secundam verò partem, eam amplectuntur Cabedus *dicta decis.* 2 2 *num.* 5.1 *part.* & idem Barbosa *d.artic.* 1 *nu.* 151. & desumitur ex Bartolo & Panormitano, relatis numero præcedenti.

1183 Sed contrariam sententiam huic ampliationi quòad secundam partem, quinimò iurisdictionem Iudicis limitatam ad certum genus personarum, vt ad causas mercatorum pupillorum, & viduarum, non posse prorogari de consensu partium ad personas diuersæ qualitatis, videlicèt ad causas eorum, qui non sint mercatores, puppilli, aut viduæ, tuentur Baldus *in cap. de causis*, 4. *num.* 48. *& in d.cap.P.& G.* 40. *nu.* 10. *de offic.& potest.Iud.deleg.* Felynus ibi *num.* 12. Marianus *in d.cap.significasti, num.* 30. *vers. tertiò probatur, de foro compet.* Vantius *de nullitat. tit. de nullitat. ex defectu iurisdict. ordinar. ex numer.* 51. *&* 52. Antonius de Mattheis *de prorogat. iurisdict. num.* 5. *post medium, vers. idem si est alterata respectu causarum.* Et probatur primò, quoniam causa limitata, limitatum producit effectum, *leg. in agris, ff. de adquir. rer. domin.* Ergo limitatio iurisdictionis à superiore facta, eum effectum debet operari, ne possit Iudex de alijs causis cognoscere, quam de comprehensis sub iurisdictione limitata eidem concessa. Secundò, quia quando certa qualitas est fundamentum iurisdictionis, & est causa dandi iurisdictionem alicui Iudici, de illa qualitate debet ante omnia constare, vt Iudex possit iurisdictionem suam exercere, *cap. ceterum. §. de iudicijs, cap. si Clericus laicum*, 5. *de foro compet.* Sed qualitas viduitatis, aut pupillaris ætatis, aut negociationis mercaturæ præsupponuntur ad hoc, vt quis sit subiectus Iudici viduarum, aut pupillorum, aut mercatorum. Ergo ille, cui illæ qualitates non insint, non potest subdi Iudici illorum.

1184 Nihilominùs non est recedendum à secunda parte prædictæ ampliationis, quæ verissima est, si iurisdictio etiam limitata spectetur quòad suam naturam, & essentiã: Neque obstans contraria argumenta, nam ad primum respondetur, limitationem concessionis iurisdictionis, eum effectum habere, ne Iudex possit cognoscere ex vi iurisdictionis suæ, & aduersus inuitos, de alijs causis, quã in concessione contentis; at ex vi prorogationis factæ de litigatorum cõsensu hæc iurisdictio limitata ac alias personas potest extendi: hæc enim extensio, nisi speciali inhibitione prohibita sit, communi iure conceditur, vt diximus supra num. 1100. ex doctrina Salyceti, & aliorum, & num. 1173. Ad secundum, conceditur qualitatem, quæ est fundamentum iurisdictionis præsupponi; tunc vero qualitas illa subditorum est requisita, cum Iudex procedit aduersus inuitos: nam tunc procedit ex vi iurisdictionis sibi concessæ; cùm verò de consensu litigatorum, & ex vi prorogationis, qualitas præsupposita ex parte Iudicis est iurisdictio præexistens, ex parte autem litigatorum consensus, quibus præsuppositis processus factus ex vi prorogationis sustinendus est, & alias qualitates non requirit.

1185 Prædictam verò primam conclusionem limitabis primò, vt procedat in casu, quo iurisdictio limitata est ad certum genus personarum: secus esset si iurisdictio limitata sit ad certas singulares personas; nam hæc iurisdictio ad alias personas non nominatas prorogari non potest. Ita sentit Cabedus *dicta decis.* 21. *numer.* 2.1. *part.* & esse communem sententiam dixi supra, num. 1162. & 1165. loquens de prorogatione iurisdictionis delegatæ, quæ ideò ad diuersas personas non extenditur quia limitatè inter certas personas est concessa.

1186 Limita secundo, si in concessione iurisdictionis limitatæ ad causas vnius generis personarũ, adijceretur clausula abdicatiua, & decreti irritantis. Exempli gratia, si diceretur, talis Iudex cognoscat de causis viduarum, & in alias causas, vel in causas aliarum personarum non se intromittat, nec intromittere possit, sed eas remittat ad alios Iudices competentes, & quidquid secus factum fuerit sit nullum, irritum, & inane; tunc enim non habebit locum prorogatio. Hanc limitationem docent Baldus *in l. repetita*, 39. *num.* 1. *C. de Episcop. & Cleric. & in l. cùm eorum*, 5. *num.* 8. *C. de sentent. & interloquut. omn. Iudic. & in authent. habita, num.* 58. *C. ne filius pro patre*, Paulus Castrensis *cons.* 2. *num.* 3. *in fine*, 2. *part.* Ludouicus Burgesius *in repetit. l.* 1. *num.* 159. Barbosa ibi *art.* 1. *ex num.* 103. *ad* 107. *& artic.* 4. *ex num.* 46. *ff. de iudicijs*, Marianus Socinus *in d.cap. significasti, nu.* 30. Gamma *decis.* 219. Et apertè probatur ex textu *in d.l. repetita, & in l. testamenta omnia*, 18. *& in l. consulta*, 23. *C. de testament. & in l. secundum*, 32. *C. de donation.* constatq; ex dictis supra dicto numer. 1100. nam ex istis clausulis manifestè colligitur, voluntatem superioris iurisdictionem concedentis esse, ne Iudex ita creatus, vtatur iurisdictione prorogata, etiam si verba rescripti, vel statuti non dirigantur ad subditos, prohibendo ipsos prorogarem. Idem enim est effectus, etiam si diuersus sit modus, de quo curandum non est *l. mulier*, 22. *in princip. ff. ad trebellian. l. cùm seruus*, 104. *ff. de de verbor. obligat l. fideicommissa*, 11. *§. si cui ff. de legat.* 3. Tiraquellus *in l. si vnquam, verb. susceperit liberos, numer.* 142. *C. de reuocand. donation.* Raudensis *decis.* 4. *numer.* 26. Sarmiento *de redditibus ecclesiasticis*, 1. *par. cap.* 2. *numer.* 16. Menochius *cons.* 35. *num.* 22. *lib.* 1. Hondedeus *cons.* 82. *numer.* 1. *vol.* 2. Euerardus *in locis legalibus, in loco ab æquipollentibus*, 101. *num.* 8. *in fine*, Alexander *in l.* 1. *§. lex falcidia, numer.* 9. *ff. ad l. falcid.* quid enim interest, an subditi prohibeantur prorogare, vel Iudex vti iurisdictione prorogata?

1187 Limita tertiò, si ex conjecturis alijs colligi possit, superiorem iurisdictionem concedentem, & creantem diuersos Iudices ad causas diuersarum personarum diuidentemq; diuersas iurisdictiones, id fecisse (vt ferè semper fieri solet) ob fauorem earundem personarum, quibus specialem Iudicem concedit; & quoniam publicè intersit iurisdictiones esse diuisas, seorsim ad rectiorẽ Reipublicę gubernationem, & ne causę, & processus confundantur; nam tunc ex coniecturata mente eiusdem colligitur, noluisse permittere prorogationem, ex qua omnia confunderentur. & sic censendum est eo casu prorogationem locum non habere. Hanc limitationem planè significat Baldus *in d.cap.P.& G.* 40. *numer.* 10. *de offic. delegat.* dùm

negans

negans locum esse prorogationi, si iurisdictiones Iudicum sint taxatæ, & limitatæ, reddit rationem ne iurisdictiones, & processus Iudicum confundantur, & ita interpretãdus est idem Baldus, & alij, quos refert Barbosa *in d.l.1. art.1 num.155.ff.de iudicis*, & Natta *cons.82. num. 7. & 8. libr.1.* Baldum sequutus, & Regens Fuluius Constantius postea visus *in l.vnica, num.78.C. de classicis, lib.11.* & eadem ratione ego supra quæstion.8.sect.9.num.702. notaui non posse fiscum prorogare iurisdictionem Iudicum extraneorum. Ratio autem huius limitationis est, quoniam planè prorogationis permissio esset contra finem à superiore intentum, dum iurisdictiones diuisit, siquidem prorogatio efficit, vt Iudex extendat iurisdictionem suam vltra metam, & taxam præscriptam à Legislatore, & sic, vt processus, & causas alieni tribunalis tractet, quod est iurisdictiones diuisas confundere.

1188 Ex qua limitatione infertur in hac ciuitate Neapolitana, vbi diuisę sunt Curiæ, & iurisdictiones, vt vincotium de arte maris, de arte lanæ, de arte serici, &c. non esse permittendam prorogationem, si artifices, vel mercatores lanæ prorogarent iurisdictionem Consulum, & Iudicis artis serici, vel Curiæ Admiratiæ, neque permittuntur litigatores in causis, quæ ad fiscum non pertinẽt prorogare iurisdictionem tribunalis Regiæ Cameræ Summariæ, & apud eam litigare, stante inhibitione facta *in pragmat.62. & 63.de offic.Procur.Cæsar.* & clariùs *in pragmat.37.de offic.Sac.Regn.Cons.* vbi hæc eadem ratio exprimitur, ne inquam iuris ordo confundatur. Quod tunc maximè locum habet, cum Iudices prorogati cognoscunt de causis ex consensu partium non opponentium exceptionem declinatoriam, sed spontè adeuntium extraneum forum, verùm inhiberentur à Iudicibus legitimis, & competentibus requirentibus, vt causas suorum subditorum ad se remittant. Tunc enim proculdubio causa remitti debet, & Iudices prorogata iurisdictione vtentes à superioribus inhiberi, ne confusioni causarum, & tribunalium detur locus, & ne item inferiorum prorogatio superiorum iurisdictioni præiudicio sit, quod esse non debet, iuxta adnotata à me supra, num.808. & numer.1059.

1189 Secundò ex prædictis limitationibus infertur conciliatio, & concordia dissidentium sententiarum, quas supra retuli, num.1168.& num.1169.atque item numeris proximè præcedentibus 1182.& 1183. quæ facta casuum distinctione iuxta istas limitationes ad vnum, & eundem sensum reducendæ sunt.

1190 Secunda conclusio, iurisdictio limitata ad causas vnius materiæ, vt mercantiles, matrimoniales, beneficiales, gabellarum, aut restitutionis, nulla tamen facta limitatione personarum ex se, & ex natura sua spectata, potest prorogari ad causas diuersæ materiæ. Dixi, *ad causas diuersæ materiæ*, non ad causas diuersæ speciei, quoniã indubitatum, & incontrouersum est apud omnes, vt superius dixi, numer.1170. iurisdictionem ad causas vnius speciei, non posse prorogari ad causas specie diuersas; hoc enim magis esset iurisdictionem de nouo dare, quod fieri non potest, *l. priuatorum, Cod.de iurisdict. omn.Iudic.* quàm prorogare. Diuersæ autem materiæ causarum nõ faciunt causas specie diuersas, neque inducunt inter iurisdictiones diuersitatem specificam, sed solùm materialem, & accidentalem, ex quo fit, vt iurisdictio ex se, & ex natura sua, possit ad alias causas extendi. Idque planè probat *d.l.1.Cod.de iurisdict.omn. Iudic.* vbi Procuratoris Cæsaris iurisdictio ad solas causas fiscales data consensu partium, potest prorogari ad causas non fiscales. Hanc conclusionem amplectuntur Doctores à me relati supra numer.1188. pro illa septima ampliatione iuxta istam conclusionem interpretandi. Quæ conclusio ex eo item confirmatur, quoniam iurisdictio etiam limitata ad certum genus causarum sine limitatione personarum, præsertim si est annexa alicui officio, aut à lege vel statuto delata, re vera est iurisdictio ordinaria, aut saltem delegata ad vniuersitatem, causarum, vt docet Baldus *in l. solet.16.nu.2.* Alexander *num.9.* qui dicit esse sententiam communem, *ff. de iurisdict. omn. Iudic.* Socinus *in l. more maiorum, num.40.ff.eodem titulo,* Decius *in cap.causam matrimonij, num.43.de offic.deleg.* Barbosa *in l. cum Prætor, 12.§.1.num.48.ff.de iudicijs.* Iurisdictio autem ordinaria admittit prorogatione de re ad rem, vel de causa ad causam, vt ex communi sententia dixi supra num.1161.ampliatione quarta, & de iurisdictione delegata ad vniuersitatem causarum indubitatum est, admittere omne genus prorogationis, vt dixi etiam supra numer.1164.ampliatione quinta. Ergo iurisdictio limitata ad causas vnius materiæ, sine limitatione personarum admittit prorogationem ad alias causas. Secundò, quoniam si limitatio obstaret, quominus posset prorogari iurisdictio prorogari posset, quoniam omnis inferiorum iurisdictio limitata est, tùm quòad territorium, tùm quòad subditos; & tamen nihilominùs capax est prorogationis. Ergo limitatio cum prorogatione non repugnat.

1191 In contraria tamen huic conclusioni sententia sunt illi Doctores, quos retuli num.1169. quis sentiunt iurisdictionem limitatam ad causas vnius materiæ non posse prorogari ad causas diuersæ materiæ. Quibus item fauent, quos retuli, num.972.& 973. dùm asserunt, iurisdictionem prorogatam debere esse eandem natura, & qualitate cum ea, quam exercet Iudex in proprios, & inuoluntarios subditos. Probatur primò, quoniam limitatio ad certos casus, & materias nihil operaretur, si ea non obstante posset fieri prorogatio ad causas, & materias dissimiles. Secundò, quoniam quemadmodum Iudex causarum ciuilium non potest etiam ex consensu partium extendere iurisdictionem suam ad causas criminales, quia non habet iurisdictionem criminalem ita qui habet iurisdictionem ad casus limitatos, & circa limitatam materiam, vt ad causas matrimoniales, exempli gratia, non habet iurisdictionem ad causas mutui, aut emptionis, & venditionis. Ergo consensus priuatorum non potest illi dare iurisdictionem, quam non habet, *l. priuatorum, C. de iurisdict.omn. Iudic.*

1192 Nihilominùs non est recedendum à prædicta secunda conclusione. Neque obstant argumenta contra eam adducta. Nam ad primum respondendum est, limitationem iurisdictionis ad certos casus operari, ne Iudex ex vi iurisdictionis suæ primitiuæ, & aduersus inuitos possit extra illos casus cognitionem extendere, sed non tollere, quin ex prorogatione, vbi adest consensus litigatorum, & assistentia iuris Iudex procedat extra casus in sua primitiua, & propria iurisdictione compræhensos. Ad secundum dicendum est, quoties iurisdictiones ex se, & ex natura sua in se ipsis spectatæ sunt specie diuersæ, non posse admitti prorogationem ex vna ad aliam, quia Iudex, qui habet vnam, non habet aliam, & non potest consensus priuatorum dare illi iurisdictionem, quam non habet, vt dixi paulò ante numer.1190. secus est, cum iurisdictiones non specie, & essentia differunt, sed solùm per accidens, & pœnes, materiam, circa quam versantur: nam cùm iurisdictio circa causas vnius materiæ, non sit diuersa a iurisdictione circa causas alterius materiæ, po-

test ex vna ad alteram fieri prorogatio. Ex quo intelligitur, cùt ex iurisdictione ciuili ad criminalem, vtpotè inter iurisdictiones specie diuersas, non admittatur prorogatio; admittatur verò ea iurisdictione ad causas matrimoniales ad iurisdictionem ad beneficiales, vel ex iurisdictione ad causas mutui, ad iurisdictionem ad causas venditionis, aut permutationis.

1193 Qua conclusione retenta, eam limitabis primò, vt non procedat, quoties in concessione iurisdictionis limitatæ ad certas causas adiecta fuerit in statuto, vel rescripto, clausula abdicatiua, & decreti irritantis: nam eo casu, etiam si subditi nò prohibeantur expresse prorogare, Iudices prohibeantur iurisdictione prorogata vti, vt in simili dixi supra num. 1186. & deducitur ex traditis numer. 1100.

1194 Limita secundò, si constet ex coniecturis, hanc diuisionem causarum à superioribus factam fuisse, vt sint separatæ causæ, processus, & tribunalia, & eorum iurisdictiones, & vnus Iudex non se intromittat in causas ad aliû Iudicem attinentes, quoniam id exigat recta Reipublicæ gubernatio; tunc enim tacitè censenda est inhibita prorogatio, ea qua fit, vt Iudex prorogatus in alienas causas manus mittat, & ea prorogationis permissione processus, causæ, & iurisdictiones confunderentur, quod permitti non debet. Quam rationem rectè expedit Caldas *in d.l.si curatorem, in princ, nu. 20. C.de integr. restit. minor*, & Barbosa *in d.l.1. artic.4. num.47. ff. de iudicijs*, & in simili nos vsi sumus in tertia limitatione primæ conclusionis nu. 1187.

1195 Circà quam tertiam limitationem, ne quis etiam otiosam esse suspicetur, animaduertendum occurrit, nò rectè elici ex sola simplici diuisione iurisdictionum, & distinctione Iudicum, mentem statuti, aut superioris Iudices distinguentis fuisse, prorogationem tacitè inhibere, sed id alijs coniecturis, & iudicijs superadditis, & aliunde, quam ex diuisione petitis colligendum, & arguendum esse: alioquin nunquam Iurisdictio posset prorogari; cùm ea locum habere non possit, nisi cùm ex aliena, & diuisa iurisdictione subditus, in alienum Iudicem consentit, *d.l.si conuenerit, ff. de iurisdict.omn.Iudic.* & notum sit diuisam fuisse iurisdictionem Procuratoris Cæsaris, ab ordinariorum Iudicum iurisdictione, ex quo proueniebat, vt illa circa causas subiectorû iurisdictionis ordinariæ ad fiscum non pertinentes esset incompetens Iudex, & nihilominus eius iurisdictio poterat prorogari, *l.1. C.de iurisdict.omn. Iudic.* Ergo iste animus prorogationem inhibendi, ex alijs indicijs debet coniecturari; vt ex clausulis creationis, aut vsu antiquo: & ex istis conciliabis contrarias quòad hoc relatas Doctorum sententias.

1196 Tertia conclusio, cùm iurisdictio est limitata ad causas, & personas, simili modo dicendum est, ac dictum est in duabus conclusionibus præcedentibus, videlicèt ea se, & natura sua esse prorogabilem: verùm prorogationem impediri, si aut adiecta sit clausula abdicatiua, & decreti irritantis, aut aliundè ex coniecturis constet, ex partitione iurisdictionis voluisse superiorem, prorogationem inhibere, ne oriatur iurisdictionum confusio, vt in superioribus conclusionibus dictum est.

1197 Amplia octauò principaliter prædictam regulam principalem, vt iurisdictione etiã concessa priuatiuè circà causas aliquas, nihilominus prorogatio non sit impedita, sed permissa; & possint, aut subditi illius Iudicis, cui concessa est priuatiuè iurisdictio respectu certarum causarum, prorogare iurisdictionem Iudicum extraneorum circa easdem causas, aut subditi extraneorum Iudicum, prorogare iurisdictionem Iudicis priuatiui ad causas diuersas qualitate, & materia dùm specie, & essentia non differant. Ita sentiunt Bartolus *l.in sacris, 13. num. 1. post glossam ibi, verb.eos, C.de proxim.sacror. scrinior.lib.12.* Barbosa *in d.l.1. art.4. num.52. cum seqq. ff. de iudicijs*, Capiblancus *in pragmat.8. par.1. nu.112. de Baronibus*, & alij, quos retuli supra nu. 1100. Ratio, est ea, quã ibidem expendi, quia côcessio, quæ tribuit priuatiuè iurisdictionem solum prohibet tacitè, ne alij Iudices in illas causas propria authoritate se intromittant aduersus inuitos, nô tollit autem potestatẽ subditis, vt si velint spontè adeant, quem velint Iudicem, neque inhibet prorogationem, in qua mixtim ex assistentia iuris, & voluntate litigatorum tribuitur Iudici vsus iurisdictionis, vt probat textus *in d. l.in sacris, iuncta glossa ibidem, in verb. eos*. Secundò probatur ex textu *in l. si quis in conscribendo, 29. C.de pactis*, vbi Bartolus *numer. 1. in vtraque lectura*, & Gozzadinus *ibidem, in principio*; & alij adducunt exemplum casus illius textus in milite, & scholari, quos præsupponunt suo foro posse renunciare, & sic coram alijs Iudicibus conueniri. Quod tradiderat idem Bartolus *in d.l.si conuenerit, 18. num.1. ff.de iurisdict.omn. Iudic.* & Baldus *in l.si quis in conscribendo, 49. num.7. C.de Episcop. & Cleric.* & colligitur *ex l.1. iuncta glossa ibi, verb.militarem, C.ad l.Cornel.de siccarijs*. Ex quo consequens est, vt illi, quibus ob eorum priuilegium Iudices dati sunt, possint prorogare. At quando Iudex certus datur certis personis ob earum priuilegium, censetur datus priuatiuè, ita vt alij Iudices non possint in illarum causas se intromittere, vt probat textus *in l.nec quidquam, in princ. vers. sanè si fiscalis, ff. de offic.Proconsul. & Legat.* traditq; Baldus *in l. vnica, §. vbi autem, num.7. C. de caduc. tollend.* Paulus Castrensis *in l.si quis cùm Procurator, 31. §.Iulianus ait, nu.2. ff.de Procurator.* Felynus *in cap.Pastoralis, 11. nu.2. versic limita quintò, de offic.Iudic.ordinar.* Afflictis *decis.41. num.3.* Io. Garcia *de nobilitate, gloss.1. num.5. vers.item facit*, qui allegat Aretinum *cons.102. num.2.* Barbosa *in d. l.1. artic.4. numer. 56. num. 134.* Franchis *decis.417. num. 7.* Menochius *de præsumptionibus, l.2. præsump.18. num.17.* Ergo de primo ad vltimum, concessa iurisdictione priuatiuè non censetur inhibita prorogatio.

1199 Tertiò probatur, quoniam iurisdictio feudis annexa censetur concessa priuatiuè, & non cumulatiuè, vt dixi post multos, quos allegaui quæstione præcedenti n. 794. nihilominùs subditi feudatariorum possunt prorogare, attento iure feudorum, iurisdictionem Iudicum extraneorum, & in eos consentire, vt dixi section.2. nu. 1099. Ergo ex concessione iurisdictionis priuatiuæ nô censetur sublata prorogandi facultas.

1200 Quartò, quoniam regulariter iurisdictio conceditur priuatiuè in fauorem subditorum, vt ex Rnyno tradit Barbosa *d.art.4. num.65.* & non in fauorem eius, cui conceditur. Succedit igitur regula textus *in d.l.si quis in conscribendo, 29. C.de pactis*, vt rectè expendit idem Barbosa *in d.art.4. ex num.23. ad 28. & ex nu.61. ad 66.* videlicèt, vt quamuis subditus non possit præiudicare iuribus superioris sui, & renunciare ijs, quæ eiusdem superioris fauore concessa sunt; possit tamen præiudicare sibi, & suo fauori renunciare; & quod consequens est, etiam si subditus sit superiori habenti priuatiuam iurisdictionẽ, prorogare iurisdictionem alterius in sui præiudicium, quod adnotaui, loquens de subditis Baronum in fortiori casu, quo iurisdictio concessa sit abdicatiuè, & cum clausulis decreti irritantis, supra nu. 808. & nu. 159.

1201 Sed contrariam sententiam huic ampliationi, quinimò

imò concessa priuatiuè iurisdictione circa causas aliquas tolli facultatem prorogandi, vt non possint alij Iudices cognoscere de illis causis ex consensu litigatorum, & ex vi prorogationis, amplectitur Cabedus decis. 22. n. 2. 1. part. & Gamma decision. 219. & sibi contrarius Barbosa in d. l. 1. art. 1. nu. 105. ff. de iudicijs. Et probatur ex textu in l. repetita, 39. C. de Episcop. et cleric. in l. testamenta omnia, 18. et in leg. consulta, 23. C. de testament. et leg. secundum, 32. C. de donat. Secundò, quoniam prorogatio non potest fieri contra prohibitionem Principis, leg. 2. §. si et Iudex, ff. de iudicijs, cum autem Princeps concedit priuatiuè iurisdictionem circa certas causas, videtur cæteris Iudicibus inhibere, ne in illas causas se intromittant. Ergo de illis causis etiam de litigatorum consensu alij Iudices cognoscere non possunt.

1202 Sed non est recedendum à proposita octaua ampliatione, & non obstant fundamenta sententiæ contrariæ. Nam ad primum argumentum respondendum est, omnes illos textus ibidem relatos agere de casu, quo non solùm concessa est priuatiuè iurisdictio, sed etiam adiecta clausula abdicatiua, & decreti irritantis, quo limitandam esse prædictam ampliationem statim dicemus. Ad secundum dicendum est, Principem cum concedit iurisdictionem priuatiuaio circa causas aliquas, solùm prohibere ne quis alius authoritate propria, & aduersus inuitos de illis cognoscat, præter Iudicem à se designatum, quod etiam extendendum est, quamuis in concessione iurisdictionis adsit dictio taxatiua, tantum, vt eleganter explicat, & prosequitur Barbosa in dict. art. 1. n. 111. & 112. cum seqq. verùm non auferre litigatoribus potestatem prorogandi iurisdictionem aliorum Iudicum in similibus causis, quę nisi speciali, & aperta inhibitione non censetur prohibita, vt dixi dicto nu. 1100.

1203 Qua ampliatione retenta eam limitabis primò, vt non procedat, cum concessioni iurisdictionis priuatiuæ adijcitur clausula abdicatiua, & decreti irritantis, ex qua declaratur voluntas Principis inhibentis prorogationem, aut eius vsum, vt superius in simili dixi n. 1186. & num. 1193. cui limitationi assentitur Capiblancus in pragm. 8. par. 1. num. 113. de Baronibus, & in eundem sensum accipiendus est Barbosa in dicto art. 1. num. 105. ne sibi videatur contrarius; tametsi ille, vt verùm fatear, videatur inducere differentiam inter duos casus, videlicèt, si Princeps iurisdictionem concedens dicat in lege, aut statuto, talis Iudex cognoscat de talibus causis, & alij non possint de illis cognoscere, aut se in cognitionem earum intromittere; & si dicat lex, vel statutum, talis Iudex cognoscat de talibus causis tantummodo, & in primo casu prorogationem negat, in secundo admittit. Sed cum dictio taxatiua, tantum, resoluatur, & exponatur per duas propositiones, tu cognoscas, & nullus alius cognoscat, non videtur inter hos casus inducenda differentia, & vtriusque resolutio reducenda est ad hanc limitationem, vt quoties clausula abdicatiua, & decreti irritantis, iurisdictioni concessæ adijcitur, censeatur inhibita prorogatio, si non adijcitur, permissa. Idq; sit intelligẽdum, non solùm, cum subditi huius Iudicis prorogant iurisdictionem Iudicum extraneorum, sed etiam cum subditi extranei prorogant iurisdictionem huius Iudicis, ad dissimiles causas, ab ijs, de quibus ipse per priuatiuam iurisdictionem cognoscit.

1204 Secundò limita, cum ex coniecturis, & indicijs colligitur, factam esse concessionem iurisdictionis priuatiuæ ob rationes respicientes regimen publicum, ad segregãdas causas concessas Iudici priuatiuo ab alijs tribunalib. ne causę confundantur, misceanturq; iurisdictiones. Quoniam inde colligitur, tacita prorogationis inhibitio, vt dixi paulò ante in similibus casibus num. 1187. & numer. 1194.

1205 Quoniam verò celebris est, non minùs, quàm ardua illa quæstio, quando, & ex quibus censenda sit concedi iurisdictio priuatiuè, & non cumulatiuè; de illa videto Doctores in l. quod in rerum, 24. §. si quis post, ff. de legat. 1. & in l. testamenta omnia, 18. Cod. de testament. Gregorium Lopez in l. 24. tit. 9. par. 2. gloss. 6. & Menochium de præsumptionibus, lib. 2. præsumption. 18. Ioannem Garciam de nobilitate, dicta gloss. 1. numer. 5. ex vers. hic tamen incidit, Cancer variarum resolutionum, 2. part. cap. 2. ex num. 199. lateq; & optime disputantem Petrum Barbosa in dicta l. 1. artic. 4. ex num. 73. ff. de iudicijs, cum alijs, quos copiosè cumulaui quæstione præcedenti sect. 1. nu. 794.

1206 Regulam autem principalem prædictam sic ampliatam, & declaratam, limitabis primò, vt non valeat iurisdictionis alienę prorogatio facta in fraudem iurisdictionis propriæ, seù eius, cui subijcitur prorogans, & eius nulla ratio habenda sit. Hanc limitationem tradit Baldus in l. si qui ex consensu, 8. num. 6. C. de Episcop. audient. & in cap. de causis, 4. num. 52. de offic. & potestat. Iudic. delegat. Angelus in dicta leg. 1. num. 11. Paulus num. 20. ff. de iudicijs, Imola in dicto cap. P. & G. num. 104. de offic. delegat. Marianus in dicto cap. significasti, num. 57. de foro compet. Gregorius Lopez in l. 15. tit. 1. part. 7. gloss. 2. Barbosa in eadem l. 1. art. 4. num. 30. & in leg. si quis postea quàm, 7. num. 219. cum seqq. ff. de iudicijs. Et videtur desumi ex ijs, quæ ex Innocentio, docet idem Baldus in d. cap. de causis, num. 18. quod si quis per collusionem accusatus fuerit coram aliquo Iudice, coram quo se conueniri reus patiatur potent de eodem delicto, iterum accusari coram Iudice loci delicti, cap. 2. de collus. detegen. l. 3. ff. de præuaricator. Confirmatur quoniam priuilegium adquisitum per fraudem adquirenti non prodest, l. hos accusare, 12. in principio, ff. de accusat. l. si maritos, 15. §. legis Iuliæ, ff. ad l. Iul. de adulterijs, l. vltima, ff. de re militar. l. 1. Cod. qui milit. possunt, lib. 12. ne quis ex dolo, & fraude sua commodum reportet contra regulam textus in cap. ex tenore, 16. de rescriptis. Conferunt quę dixi supra n. 862. 888. & 908. vbi pro hac eadem doctrina copiosè retuli Doctores.

1207 Limita secundò, vt non possit prorogari iurisdictio ex die, vel sub conditione ante aduentum diei, vel implementum conditionis. Hanc limitationem tradit Marianus Socinus in d. cap. significasti, num. 21. Imola in d. cap. P. & G. num. 84. & 85. Antonius de Mattheis de prorog. iurisdict. num. 5. circa medium, versic. exemplum est si delegatus, Barbosa in dicta l. 1. art. 1. num. 22. & 45. cum seqq. vbi sublimitat. Ratio huius limitationis est, quoniam vt iurisdictio prorogetur debet actu existere, vt dixi supra sect. 1. num. 971. & sequentibus, & hac eadem sectione n. 1148. alioqui creabitur de nouo magis quam prorogabitur. Sed iurisdictio ex die, vel sub conditione data ante aduentum diei, vel implementum conditionis non existit actu, sed solùm est spes illam habendi, leg. cedere diem, 213. ff. de verbor. significat. adnotarunt gloss. vltim. circa medium, in cap. cum plures, 8. de offic. & potestat. Iud. deleg. in sexto, Socinus cons. 99. num. 10. lib. 3. & multis eclatis, Vantius de nullitatib. tit. de nullit. ex defect. iurisdict. delegat. num. 91. & 92. Ergo ea Iurisdictio tunc prorogari non potest.

1208 Limita tertiò prædictam regulam principalem, vt iuris-

iurisdictio ordinaria non possit prorogari per subditos, ita vt fiat arbitraria, neque possint subditi consentire in Iudicem ordinarium, & in eum compromittere tanquam in arbitrum. Ita sentit Glossa schol. 1. in leg. 1. ff. de iudicijs, cuius sententiam approbant Paulus ibi num. 1. Cagnolus nu. 33. Barbosa art. 1. nu. 230. Antonius Faber in rationalibus ibidem ad verbum, est iurisdictio, eamque limitationem amplexum est ius Castellæ in l. 24. tit. 4. par. 3. eam expressè statuens. vbi notat Gregorius gloss. 8. & 9. & in l. 13. & in l. 17. tit. 5. lib. 2. recopilat. & in l. 9. tit. 6. lib. 3. eiusdem recopilat. item ius Neapolitanum in pragmatic. 2. cap. 13. de Commissarijs, & Exequutoribus. Et probatur hæc limitatio ex textu in l. sed & si in seruum, 9. §. si quis Iudex, ff. de recept. arbitr. vbi dicitur lege Iulia prohibitum esse, ne ordinarius iudicet ex compromisso, lege inquam Iulia de Iudicijs, cuius hoc erat vnum caput, vt notat Caluinus in legibus Romanis, verb. Iulia, de iudicijs. Eandem limitationem tradiderunt Bartolus, Albericus, Baldus, Fulgosius, in d. §. si quis Iudex, & Romanus in l. 1. §. & post operis, num. 5. ff. de nou. oper. nunciat. Marcus Antonius Blancus tract. de compromissis inter coniunctos, quæst. 2. ex numer. 41. vbi huius limitationis reddit decem rationes, Olanus in concordia Antinomiarum, lit. I. n. 64. Borrellus de compromissis, §. 2. gloss. 4. nu. 49.

1209 Ex rationibus autem hanc limitationem probantibus, quas Blancus adducit, Barbosa vbi supra nu. 236. magis approbat tertiam, & decimam desumptam à Baldo, quam etiam reddit Auiles in cap. 9. Pretorum, verb. compromissos, num. 1. nempè quod iuris ratio non patitur, vt ille, qui habet perfectũ, & superius ius in re, in eadem re adquirat ius inferius, vt probat textus in leg. si heres institutus, 70. in princip. ff. ad trebell. quo ad id probandum vtitur Socinus in l. si filius, qui patri, num. 16. ff. de vulgar. & Iaso in l. possideri, 3. §. ex pluribus, nu. 44. ff. de adquir. possess. Si autem Iudex ordinarius fieret eiusdem causæ arbiter descenderet, & non ascenderet: ergo id ei permittendum non est. Accedit, quod ego addo, officium Iudicis datum esse illi à Rege, vel Republica ob publicam causam ad administrandam inter litigatores, iustitiam; officium verò arbitri deferri ab ipsis litigatoribus: æquius verò esse, decentius, & rationi congruentius, vt Iudex in dijudicandis causis satisfaciat officio publico iniuncto sibi a Rege, vel Republica, quam muneri arbitri imposito à priuatis.

1210 Contrariam sententiam huic limitationi, quinimò ordinarium posse consensu litigatorum fieri arbitrum, tuentur Decius in l. & si Prætor, 3. num. 5. de offic. eius, cui mand. est iurisdict. Lodouicus Burgensis in repetit. l. 1. ex nu. 56. in fine cum seqq. Petrus Calefatus ibidem ex nu. 40. ff. de iudicijs. Sed non est recedendum à prædicta limitatione; quæ verior est, & receptior, & habet vrgentiora fundamenta.

1211 Qua dicta limitatione retenta sublimita eam primò, vt nihilominus possit consentiri in ordinarium, vt arbitratorem, & amicabilem compositorem. Ita docet Glos. in dicto §. si quis Iudex, in verb. in re se, quam sequuntur sibi communiter Doctores, etiam relati pro prædicta limitatione principali, & Angelus consil. 218. numer. 1. Cagnolus in d. l. 1. num. 35. ff. de iudicijs, Guido Papæ dec. 69. num. 1. Franciscus Marcus decis. 464. nu. 2. 1. part. Grammaticus decis. 9. n. 1. Barbosa d. art. 1. n. 240. & 241. Borrellus de compromissis, §. 2. dicta gloss. 4. nu. 52. & hanc sublimitationem statuit expressè apud Hispanos d. l. 24. in fine, tit. 4. par. 3. vbi notat Gregorius gloss. 10. sentit Messia in l. Toleti, 1. par. fundament. 10. nu. 49.

1212 Quæ tamen sublimitatio an locum habitura sit de iure nouiori Regni Castellæ in d. l. 9. tit. 3. lib. 3. recopil. & l. 13. & l. 17. tit. 5. lib. 2. eiusdem recopil. controuersia est inter Castellanos Doctores. Nam Auendañus in Dictionario, verb. Aluedriadores, vers. hodie tamen, Auiles in cap. 9. Pretorum, verbo, compromissos, numer. 1. vers. & licet sit ista communis opinio, Olanus in concordia, liter. I. num. 64. existimant de iure nouiori sublimitationem locum non habere, & non posse Iudices ordinarios constitui arbitratores; eo quod nouæ leges caueant verbis generalibus, ne Iudices compromissa recipiant; sub quibus verbis tàm videntur contineri compromissa tanquam in arbitros, quàm compromissa tanquam in arbitratores, & quoad hoc correctam esse eodem nouiori iure prædictam l. 24. tit. 4. par. 3. Verum Azeuedus in d. l. 9. nu. 4. tit. 6. libr. 3. recopilat. cui ego magis assentior opinatur ex verbis generalibus eiusdem leg. 9. & similibus non esse correctam antiquam legem Partitæ, & sic prædictam sublimitationem locum habere, attento iure hodierno, Iudicesque ordinarios posse esse arbitratores, quamuis non possint esse arbitri. Quod in primis indicat Gregorius in dicta gloss. 10. dum diuersam multo rationem esse ait inter casum arbitrij, & arbitramenti. Deinde probatur ex celebri doctrina Glossę scholio 1. in l. Decurionibus, 3. C. de Silentiarijs, libr. 12. quam commendat, & sequitur Bartolus in lege sed, & posteriores, 27. ff. de legibus, eidem assentitur Dynus in regular. generi, 34. num. 10. de regul. iur. in sexto, Decius in l. in toto iure, 80. num. 7. Cagnolus num. 10. ff. de regul. iur. videlicet, legem generalem, tametsi posteriorem, non derogare anteriori legi speciali, aut eam corrigere; imò potius manere limitatam, & derogatam in casu speciali, anteriori lege speciali definito. Ergo lex recopilationis, quæ generaliter loquitur de compromissis, non corrigit legem Partitæ specialiter loquentem de arbitramentis; præsertim quia verbum illud, compromissos, significat magis arbitrium iuris, quàm arbitratum, vt constat ex l. 1. ff. de recept. arbitr. iuncta l. idem Pomponius, aliàs l. si de meis, 14. §. recepisse, eodem titulo, & notatis à Nebrisensi in vocabulario iuris, verb. compromissum, & compromittere, & Caluino in lexico eodem verbo, dicta verò l. 9. tit. 6. libr. 3. recopilat. vtitur eodem verbo recipiendi compromissa, quod inuenitur in d. §. recepisse. Potius autem est tolerãda superfluitas, quàm legum correctio, vt rectè considerat Azeuedus in loco relato, ne quis obijciat, videri leges nouas superfluas, quæ veteribus nihil adderent.

1213 Sublimita secundò, vt prædicta limitatio non procedat de iure canonico, quo attento comprimitti potest in ordinarium tanquam in arbitrum iuris. Ita probat text. in c. cum tempore, 5. c. cum olim, 7. c. cum à nobis, 13. de arb. & in c. nisi essent, 21. de præb. sentit Bart. in d. leg. sed & si in seruum, 7. §. si quis Iudex, ff. de recep. arb. Paul. in l. 1. n. 14. ff. de iudicijs, Alexander in l. 1. §. & post operis, n. 5. ff. de nou. oper. nunciat. Franciscus Marcus decis. 464. num. 1. 1. part. Marcus Antonius Blancus tractat. de compromissis, quæst. 1. ex num. 47. tom. 3. tractat. 1. par. Baptista à sancto Blasio in tract. contradictionum iuris canonici cum iure ciuili, vers. vndecimò tom. 1. tract. Cagnolus in d. l. 1. num. 34. Barbosa ibidem, art. 1. nu. 243. ff. de iudicijs, Auiles in cap. 19. Pretorum, verb. compromissos, nu. 1. vers. tertia opinio, Azeuedus in d. l. 9. nu. 4. tit. 6. libr. 3. recopilat. Borrellus de compromissis, §. 2. dicta glos. 4. nu. 50.

1214 Sublimita tertiò, vt in Iudicem ordinarium cui non sint subditi compromittentes, possint subiecti alienæ iurisdictioni compromittere tanquam in arbitrum, quia respectu non subditorum cessant rationes superius addu-

ctæ.

æ. Hanc sublimitationem probat textus *in l. si qui consensu, 8. C. de Episcop. audient.* iuxta primam interpretationem Glossæ *ibi schol. in princip.* & amplectitur Bartolus *in d. l. 1. numer. 4.* post Glossam *ibidem schol. 1. post medium*, Barbosa *in d. artic. 1. num. 239. ff. de iudicijs*, Alexander *in d. §. & post operis, num. 2.* Marcus Antonius Blaucus *d. q. 2. num. 41.* Borrellus *d. gl. 4. num. 51.*

1215 Consentientibus autem non subditis in Iudicem aliquem ordinarium, an censeantur in eum consentire tanquam in Iudicem prorogando iurisdictionem eius ordinariam, an tanquam in arbitrum, & ex quibus id discernendum sit, vide Glossam *in d. l. 1. verbo, consentiant, ff. de iudicijs*, & ibidem Bartolum, Paulum, & alios, & Barbosam, qui optimè explicat *in d. art. 1. ex num. 246.*

SVMMA SECTIONIS
Quintæ.

1216 *Regulariter in omnibus causis admittitur prorogatio.*

1217 *In causis criminalibus habet locum prorogatio.*

1218 *Prorogatio in criminalibus fit in Iudicem habentem merum imperium, non in habentem simplicem iurisdictionem, aut imperium mixtum.*

1219 *Prorogatio iurisdictionis licet non valeat de vna specie ad aliam, valet intra eandem speciem ex infimo gradu ad supremum.*

1220 *In criminalibus valet prorogatio, cum proceditur per viam accusationis, non per viam inquisitionis.*

1221 *Adnotatio necessaria circa hanc doctrinam.*

1222 *Prorogatio in criminalibus etiam via inquisitionis admittitur, cùm reus consentit in Iudicem contra ipsum inquirentem.*

1223 *Prorogatio in criminalibus valet in præiudicium prorogantium, non in præiudicium Iudicis competentis.*

1224 *In causis appellationum non admittitur prorogatio.*

1225 *Qua ratione motus id asseruerit Baldus, & reijcitur. Appellatio non mutat naturam prioris causæ.*

1226 *Refertur verum fundamentum prædictæ conclusionis.*

1227 *Casus in quibus limitatur superior conclusio.*

1228 *In causis reseruatis Principi, non habet locum prorogatio.*

1229 *Reseruata Principi esse in duplici genere.*

1230 *Iniuriam infert Principi, qui ea, quæ ipse sibi reseruauit, absque eius consensu, in alium transfert.*

1231 *In ijs, quæ Princeps sibi reseruare, vult, & ad se aduocat tacitè videtur inhibita prorogatio.*

1232 *Exempti non possunt prorogare, sine licentia Papæ, quia causas exemptorum sibi reseruauit.*

1233 *Officiales Regij perpetui Regni Neapolitani, non possunt prorogare iurisdictionem Iudicis inferioris, etiam Proregis, sine licentia Domini nostri Regis, quia eorum causæ criminales sunt de reseruatis Principi.*

SECTIO QVINTA.

Quæ causæ prorogationem admittant, quæ non item?

1216 Regulariter in omnibus causis admittitur prorogatio, vt planè colligitur ex latè traditis sectione præcedenti; & probatur ex generalitate textus *in d. l. 1. & 2. in princ. ff. de iudicijs, & in d. l. si conuenerit, ff. de iurisdict. omn. Iud.* & per locum ab speciali *in d. c. significasti, de foro competenti*, nisi specialiter inueniatur in aliqua causa prohibita, argumento item ducto ex textu *in l. necnon, 28. §. quod eis, ff. ex quib. caus. maior. l. mutus, 43. §. 1. ff. de Procurator. l. 1. ff. de testibus, cap. cum apud, 23. de sponsalibus, cap. 1. in princ. de Procurator. in sexto.* Sumus enim in materia, in qua quod non est prohibitum censetur permissum, & concessum; notat ex Ruyno Barbosa *in dict. l. 1. art. 4. num. 1. ff. de iudicijs.* Solùm occurrit hoc loco tractandum de tribus articulis, qui specialem difficultatem videntur continere, videlicèt de causis criminalibus, de causis appellationis, & de causis Principi reseruatis.

1217 Prima conclusio, in causis criminalibus habet locum prorogatio. Hanc probat textus *in l. 1. C. vbi de criminalibus agi oport.* iuncta Glossa ibi, *verb. inchoata, & in l. 1. C. ad l. Cornel. de siccarijs*, iuncta Glossa ibidem, *verb. multarem, & in l. non valet, 4.* iuncta Glossa *in principio scholij, C. ad leg. Flauiam, de plagiarijs.* Approbat Io. Andreas *in additionibus ad Speculat. libr. 2. titul. de competentis Iudicis aditione, §. 1. num 14. ad verbum, sensu.* Baldus *in additionibus ad eundem locum, vers. quod in criminali, & in l. si qui ex consensu, 8. num. 6. C. de Episcop. audient.* Panormitanus *in d. cap. P. & G. num. 15.* Imola *ex num. 48.* Felynus *num. 9. de offic. delegat.* Marianus *in d. cap. significasti, nu. 36.* Bartolus *in d. l. 1. nu. 9.* Paulus *num. 20.* Cagnolus *num. 46.* Barbosa *art. 4. ex num. 2. ff. de iudicijs*, idem Bartolus *in l. inter conuenientes, 28. ff. ad municipal. & de incol.* idem Paulus *in d. l. 1. num. 4. C. vbi de crimin. agi oport.* idem Baldus *in cap. de causis, 4. num. 17. de offic. delegat.* Decianus *tractat. crim. libr. 4. cap. 23. num. 2.* Gail *de pace publica, lib. 1. cap. 12. ex numer. 10.* Iulius Clarus *libr. 5. sentent. §. fin. quæst. 42. ex num. 1.* qui dicit hanc esse communem opinionem Didacus Perez *in leg. 1. tit. 4. lib. 3. ordinamenti, colum. 884. vers. quid autem.* Menchaca *quæstion. vsufrequent. cap. 14. num. 30.* Natta *cons. 82. num. 5. tom. 1.* Follerius *in constit. Capitaneorum, num. 38.* Capiblancus *in pragmat. 8. part. 1. num. 105. de Baronibus*, Cancer *variar. resolut. par. 2. cap. 2. nu. 194.* Et in Hispania hæc conclusio est approbata per *l. 15. tit. 1. par. 7.* vbi notat Gregorius *gloss. 2.* & ad ea, quæ contra hanc sententiam obijci possent rectè respondet Barbosa *dicto artic. 4. ex num. 3.*

1218 Hanc autem primam conclusionem limita primò, vt procedat cum prorogatio fit in Iudicem habentem merum imperium, & iurisdictionem criminalem; secus esset, si prorogatio fieret in Iudicem eiusdem habentem solam simplicem iurisdictionem, aut mixtum imperium. Ita animaduertit Gregorius Lopez *d. glossa 2.* & plurimi ex relatis pro dicta prima conclusione, & Barbosa, qui alios refert *d. art. 4. num. 18.* & ex eo manifestè probatur, quoniam iurisdictio non potest prorogari ad causas diuersæ speciei, vt dixi sectione præcedenti n. 1170. sed debet fieri prorogatio intra eandem speciem iurisdictionis alioqui esset noua concessio iurisdictionis non antiquæ, & præexistentis extensio, vt expendebamus sect. 1. nu. 971. cum duobus sequentibus.

1219 Cui tamen limitationi addenda est adnotatio Barbosæ *d. art. 4. numer. 21.* vbi ait tametsi non valeat prorogatio de vna specie iurisdictionis ad aliam diuersam, tamē intra vnam, & eandē speciem valere ex infimo gradu ad supremum eiusdem iurisdictionis. allegat Bartolum, Paulum, & Cagnolum, qui minus expressè loquuntur; & ego id latiùs non examino, videtur tamen hæc doctrina tantisper difformis ijs, quæ tradidi sect. præcedenti num. 1176. & 1177.

1220 Limita secundò, vt prædicta prima conclusio locum habeat, cum proceditur contra reum per viam accusationis; secus si per viam inquisitionis, nam in ea non fit pro-

prorogatio, neque valebit processus inquisitionis factus ab imcompetente prætextu prorogationis factæ à reo. Ratio huius limitationis est, quia ad prorogationem opus est consensu partium, vt dixi latè sect. 2. num. 979. sed consensus non datur in eo, contra quē fit inquisitio, & si aliquis colligitur ex eius taciturnitate, & ex eo, quòd se non sistat, & non obijciat exceptionem fori est, fictus, & interpretatiuus, qui non sat est ad prorogationem, vt dixi numero 1000. cum sequentibus. Ergo facto processu via inquisitionis non fit prorogatio. Ex quibus hanc limitationem tradunt Baldus *in d. l.* 1 *num.* 10. *C. vbi de crim. agi oport. & in l.* 1 *num.* 2. *C. ad l. Cornel. de sicarijs*, Alexander *consil.* 216. *num.* 16. *libr.* 6. Socinus *consil.* 168. *num.* 21. *lib.* 4. Felinus *in cap. ad petitionem*, 22. *num.* 6. *circa finem, vers. & istis adde Baldum, de accusationibus*, Natta *dicto consil.* 82. *num.* 5. *tom.* 1. Gregorius Lopez *in d. leg.* 15. *titul.* 1. *par.* 7. *gloss.* 2. Iulius Clarus *libr.* 5. *sentent.* §. *fin. dicta quæst.* 42. *num.* 3. Decianus *tractat. crimin. libr.* 4. *d. cap.* 23. *num.* 4. Barbosa *in d. l.* 1. *art.* 3. *num.* 14. *& art.* 4. *ex num.* 15. *ff. de iudicijs*.

1221 Adnotauit tamen circa hanc limitationem Barbosa *dicto artic.* 4. *nu.* 17. quod si contra delinquentem via accusationis procedat Iudex prorogatus, & alter Iudex competens velit contra eundem procedere via inquisitionis, non valebit processus Iudicis competentis, iuxta regulam *cap. de his de accusationibus*, quæ procedit etiam, quando contra iam accusatum proceditur de nouo per viam inquisitionis, vt adnotauit Paulus Castrensis in *d. l.* 1 *num.* 20. *in fin. ff. de iudicijs*, Iulius Clarus *dicto* §. *fin. quæst.* 57. *numer.* 7. Quæ tamen adnotatio ita generaliter accepta est falsa, sed cautè accipienda est, iuxta distinctionem a me traditam, quæst. 7. præcedenti, sect. 2. num. 819. vt videlicèt tunc locum habeat, cùm prorogatio facta est in criminibus priuatis, in quibus non potest Iudex competens procedere via inquisitionis, nisi ex instantia, & petitione offensi, vt animaduertit Ioan. Andreas post Guidonem de Suza in additione ad Speculator *lib.* 2. *titul. de competent. Iudic. adition.* §. 1 *num.* 14. *ad verbum, sensu*, & Marianus *in d. cap. significasti, nu.* 57. *de foro compet.* Decianus *d. cap.* 23. *num.* 4. & confirmat apud Hispanos *l.* 4. *tit.* 10. *libr.* 8. *recopilation.* Eo enim casu, cùm ex ipsius offensi voluntate facta sit in alium Iudicem prorogatio neque Iudicis competentis iurisdictioni, neque iuri Reipublicæ malo exemplo læsæ fit præiudicium, si cesset inquisitio; secus esset si crimina essent publica, & Iudex competens posset ex officio, & non instante offenso formare inquisitionem; tunc enim, neque accusator, neque reus poterunt voluntate sua iuri Reipublicæ læsæ, & offensæ, aut iurisdictioni competenti obesse, quominus procedant ad punitionem delicti, & satisfactionem damni, & iniuriæ, quod rectè adnotauit Iulius Clarus *dict. quæst.* 42. *numer.* 3. *in fine*, & clarius Gregorius *in d. l.* 15. *titul.* 1. *part.* 7. *gloss.* 4. & iam statim dicam in tertia limitatione principali.

1222 Sublimita prædictam secundam limitationem, vt tunc non procedat, & admittenda sit in criminalib. prorogatio, etiam in processu facto per viam inquisitionis, cùm reus expresse, vel tacitè, indubitatis tamen iudicijs, consenserit in Iudicem contra ipsum inquirentem. Quod ex eo probatur, quia tunc cessat ratio limitationis, videlicèt defectus consensus. Neque mouere debet, quod non adsit in inquisitione duplex consensus actoris, & rei, qui videtur ad prorogationem necessarius, iuxta dicta num. 979. Nam tunc requiritur consensus duorum ad prorogationem, cum de vtriusque præiudicio tractatur; cùm verò de vnius præiudicio agitur: sat est ad prorogationem vnius consensus, quemadmodum cùm prorogatur iurisdictio voluntaria; cùm igitur in inquisitione de solius rei præiudicio agatur, eius solus consensus satis erit ad prorogationem. Hanc sublimitationem tradit Salycetus *in l.* 1. *nu.* 6. *C. vbi de crimin. agi oport.* Marianus *in d. cap. significasti, nu.* 34. sequitur Felynus *in d. cap. P. & G. n.* 9. Iulius Clarus *d.* §. *fin. quæst.* 42. *nu.* 3. Follerius *in constit. Capitaneorum num.* 38.

1223 Limita tertiò principaliter prædictam primam conclusionem, vt prorogatio in criminalibus valeat, & teneat in præiudicium prorogantium, non tamen, vt ex ea inferatur præiudicium Iudici competenti, & ille impediatur, quominus aduersus, delinquentem procedat ad eum puniendum, & resarciendum ius Reipublicæ offensæ malo exemplo delicti. Pro hac limitatione faciunt, quæ latè adduxi quæstione præcedenti sect. 2. ex num. 808. & num. 1059. Ratio autem eius est manifesta, quam paulò ante tetigi, quoniam voluntate priuatorum prorogantium non potest præiudicari iuri publico, *l. iurisgentium*, 7. §. *si paciscar, l. ius publicum*, 38. *ff. de pactis*; at ius publicum in puniendis maleficijs versatur, *leg. ita vulneratus*, 51. *ff. ad leg. Aquil. l. locatio*, 9. §. *quod illicite, ff. de publican. & vectigal.* Hanc limitationem tradunt Paulus Castrensis *in d. l.* 1 *num.* 20. Cagnolus *num.* 46. Calesatus *numer.* 81. Barbosa *artic.* 4. *num.* 23. *ff. de iudicijs*, Baldus *in l. si qui ex consensu*, 8. *num.* 6. *C. de Episcop. audient.* Panormitanus *in d. cap. P. & G. num.* 15. Imola *nu.* 102. *cum seqq. de offic. deleg.* Marianus *in d. cap. significasti, nu.* 57. *de foro compet.* Io. Andreas *ad Speculator libr.* 2. *tit. de compet. Iudic. adition.* §. 1. *num.* 24. *ad verbum, sensu*, Gregorius Lopez *in d. l.* 15 *tit.* 1. *part.* 7. *gloss.* 4. Antonius de Mattheis *de prorogat. iurisdict. nu.* 15. *vers. ad secundum dictum*, Decianus *tractat. criminal. libr.* 4. *cap.* 23. *num.* 2. 4. *&* 5. Iulius Clarus *dicto* §. *fin. quæst.* 42. *num.* 3. Maranta *in praxi*, 4. *par. dicta distinct.* 12. *nu.* 14. Gail *de pace publica, libr.* 1. *cap.* 12. *num.* 15. Neque mirum videatur, si possint subditi prorogatione præiudicare sibi, non Reipublicæ, neque Iudici superiori, siquidem possunt etiam facere conuentiones in sui præiudicium, non in præiudicium superiorum, vt adnotauit Curtius Iunior *in l. debitorum, num.* 4. *C. de pactis*, quem refert, & sequitur Barbosa *vbi supra, numer.* 28. & Felynus *in cap. ad petitionem*, 22. *num.* 6. *circa finem, vers. & ad intellectum textus hic in fine*, ait, licèt pars non possit tollere iurisdictionem tributam Commissario à Papa, posse consentire in sui præiudicium; vt alius de causa cognoscat non in præiudicium Iudicis. Faciunt tradita à Carauita *ad ritũ* 166. *ex n.* 73. & Marcello Cala *de modo articulandi*, §. 1. *gloss.* 1. *num.* 61.

1224 Secunda conclusio in causis appellationum non admittuntur prorogatio. Ita sentiunt Baldus *in cap.* 1. *versic. hoc quod nos, num.* 21. *de pace constantiæ, & in cap. de causis*, 4. *nu.* 51. *& in cap. P. & G.* 40. *nu.* 11. Panormitanus *nu.* 15. Imola *num.* 85. Felynus *nu.* 7. *de offic. deleg.* Marianus *in d. cap. significasti, num.* 35. *de foro compet.* Ancharanus *consil.* 345. *in fin.* Natta *cons.* 82. *num.* 7. *&* 8. *tom.* 1. Maranta *in praxi*, 4. *par. dicta distinct.* 12. *num.* 22. Auendaño *de exequend. mandat.* 1. *par. cap.* 1. *nu.* 31. *vers. vndecima causa, & in cap.* 6. *nu.* 1. *eadem* 1. *par. & respons.* 26. *nu.* 10. Guttierez *de iurament. confirmat.* 3. *par. cap.* 5. *nu.* 20. Azeuedus *in l.* 7. *num.* 25. *&* 26. *titul.* 18. *libr.* 4. *recopil. & in additionibus ad Curiam Pisanam, lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 32. *&* 32. Bouadilla *libr.* 3. *politic. cap.* 8. *num.* 193. *gloss. A*, Ignatius Villar *in sylua responsorum, respons.* 15. *q.* 8. *nu.* 6. Cancer *variar. resolut.* 2. *p. cap.* 2. *nu.* 193. additio *ad Bartol. in l.* 2. *numer.* 1. *verb. consensisse*,

sensisse,

sensisse, ff. de iudicijs, Barbosa *in d.l.1 art.1 nu.165. & 166. ff. eodem titulo*, Antonius de Mattheis *de prorogat. iurisdict. num.5. circa finem, vers. nec prorog ibilis est iurisdictio Iudicis appellationis*.

1225 Fundamentum huius conclusionis illud tradit vbique Baldus, quod causæ appellationis sint meri, aut saltem mixti imperij, quæ imperia prorogari non possunt; sed hoc iustæ reprahensioni subiacet, tanquam falsum, & inefficax. Falsum, quoniam appellatio non mutat naturam prioris causæ, vt docet Innocentius *in cap. cùm specia. li, 61. num.7. de appellationib.* notat Franchis *decis.520. n.1.* & Decius *in cap. cùm te, numer.5. & 6. de offic. delegat. & in cap. cæterum, nu.7. de rescriptis, & in cap. Pastoralis, num.20. eodem titulo*. Primæ autem causæ non semper pertinent ad merum, aut mixtum imperium, sed interdum ad iurisdictionem simplicem. Ergo neque omnes causæ appellationis pertinebunt ad imperium mixtum, aut merum. Inefficax verò, quoniam non rectè infertur, non posse fieri prorogationem in causa, quoniam sit meri, vel mixti imperij quippè cùm in causis meri imperij, videlicet criminalibus, dictum sit conclusione prima, prorogationem locum habere; & in causis mixti non sit ratio, quæ prorogationem excludat. Quòd si Baldus, dùm ait, causas appellationis esse meri, vel mixti imperij, significet, vt re vera credo eum significare, non posse cognoscere de causis in gradu appellationis Iudicem, qui solùm habeat simplicem iurisdictionem, quales sunt minores Magistratus, sed qui habeat merum imperium, aut mixtum, tametsi id regulare sit, quamuis non perpetuum, & necessarium, nihil inde colligitur, quod ad propositę conclusionis probationem faciat.

1226 Vera igitur eius ratio est, quoniam non potest appellari ad Iudicem, qui non sit superior appellati, *capit. 2. de consuetud. in sexto, capit. Romana, in principio, de appellationibus in sexto*, & ibi Glossa *verb. ad se ipsos*, Bartolus *in l.1. num.3. in fine, ff. de appellation.* nam appellatio gradatim facienda est. Et quamuis litigatores suo consensu possint subijcere se iurisdictioni illius Iudicis, cui aliàs subditi non erant, vt superiùs probatum est, non tamen possunt efficere proprio consensu, vt qui non est superior Iudicis a quo appellatum est, sit superior eius; quemadmodum neque possunt suo consensu efficere, vt Iudex superior, ad quem interposita est appellatio, retineat causam principalem, non iustificata causa appellationis, *cap. vt debitus, 59. in fine, de appellation.* neque vt Iudex, ad quem lapsis fatalibus appellatum est, & ad quem ideò causa non est deuoluta, sit Iudex causæ, Ancharanus *dicto cons.345. num.1. & 2.* Cacheranus *decis.7. nu.6. & 7.* Ponte *cons.64. ex nu.8. & nu.14. volum.1.* Tiraquellus *de retract. lignag. §.1. gloss.10. num.32.* Scaccia *de appellationib. quæst.15. artic.10. nu.196. & 197. cum seqq.* Barbosa *in d. art.1. nu.171.* Quò fit, vt si quis appellet ad Iudicem, qui non sit superior Iudicis, a quo appellatum est, quamuis aduersarius taceat, & declinatoriam non opponat, & ideò sequatur condemnatio, processus appellationis non valeat, vt rectè animaduertit Marianus *in d. cap. significasti, nu.35.* Idque iure optimo, quoniam ius publicum, quod maximè in distributione iurisdictionis versatur, & dispositione ordinis monarchici, nō debet esse subiectus priuatorum voluntati, & libidini, vt dicebam supra num.1175.

1227 Ex qua ratione fundamentali rursus colligit Marianus *dicto num.35.* & illum sequutus Barbosa *dicto nu.166.* cùm illa cessauerit, limitandam esse prędictam secundam conclusionem, & admittendam prorogationem in causa appellationis, si contingere potuerit, litigatores appellare ad verum superiorem Iudicis à quo. Exempli gratia, si quis contra regulas iuris ciuilis omisso medio appellaret ad supremum Iudicem, quamuis non esset appellandum ad ipsum tanquam mediatum, & pars aduersa, nihil opponeret, prorogatio valeret, & processus sustineretur, *leg. 1. §. si quis in appellatione, ff. de appellationibus*. Eodem tendit secundum aliud exemplum apud Mattheum de Afflictis *decision.155. num.6.* dum ait, lata sententia in causa appellationis à Sacr. Consil. in possessorio, planè remittendam fuisse causam petitorij ad Baronem, ratione priuilegij primarum causarum, ex doctrina Baldi *in leg. si de proprietate, num.20. C. si à non competent. Iudic.* dicentis, Iudicem, qui de possessorio cognouit, non posse cognoscere de petitorio, si per hoc alterius iurisdictioni, & cognitioni præiudicium fiat; verum, quia partes prorogarunt consensu suo iurisdictionem Sacr. Consil. & voluerunt, vt sententia possessorij exequutioni mandata, ageretur de proprietate in eodem Sacro Consilio, & huic prorogationi Baro, de cuius præiudicio agebatur, non contradixit, processum esse ad causam proprietatis. Et Vincentius de Franchis *decision. 529.* agnoscit prorogationem in Sacro Consilio in causa appellationis fieri posse à vassallis Baronum; verùm si Baro contradicat causam esse ad eum remittendam; quod ego notaui quæstione præcedenti numero 858. Nunc autem animaduerto, in his exemplis non cerni propriam prorogationem, cum prorogantes, etiam prorogatione seclusa, semper sint subditi Iudici prorogato, & dumtaxat inuertatur in processu, & disturbetur gradualis illa ascentio obseruari solita, dùm per saltum ab inferiori ad supremum proceditur omisso medio. Repugnatque aliam iuris regulã supra numero 1175. traditam, scilicèt, Iudicem appellationis non posse cognoscere, nisi de eo, de quo cognouit Iudex à quo, cum nulla alia cognitio, nisi ista ad ipsum deuoluatur, quam etiam apertè tradit Couarruuias *in practicis, cap.9. numer.2. & 3.* Tametsi vt verum fatear, in supremis tribunalibus ea regula non semper obseruetur, cùm possint etiam causas ab inferioribus euocare, quod idem Couarruuias *eodem numer. 3.* animaduertit; & in hoc Sacro Regio supremo iustitiæ consilio Neapolitano, in quo cognoscitur sola facti veritate inspecta, sępius vidi hanc subtilitatem insuperhaberi, cùm & ipsum possit causas ab inferioribus iustis rationibus euocare. Quò etiam videtur respicere textus *in cap. 1. §. post hoc, de appellationib. in sexto*, expensus, & optimè explicatus a Barbosa *dicto articul. 1. ex numer. 24. ad numer. 32.*

1228 Tertia conclusio, in causis reseruatis Principi non habet locum prorogatio, neque potest subditus consensu suo iurisdictionis vsum in alium etiam parem transferre, eique se subijcere. Hæc conclusio probatur ex textu *in cap. per venerabilem, 13. §. insuper, qui filij sint legitimi*, iuncto textu *in §. finali, in Auth. vt natural. efficiat sui, collation. 7.* Ex quo textu *in dicto §. insuper*, dicit Panormitanus *in eodem capit. per venerabilem, num. 11.* colligi manifestè, & alibi non ita benè, non posse patrem in legitimatione filij subijcere se iurisdictioni alterius, sine consensu sui Domini. Et ex eo textu prædictam conclusionem amplectitur Imola *in dicto cap. P. & G. numer. 105.* Alexander *in leg. 1. §. post operis numer. 20.* Iaso *numer. 14. ff. de noui operis nunciatione*, Baldus *in cap. imperialem, §. præterea si inter duos, numer. 19* Aluarottus *num. 4. vers. sed intelligas*, Præpositus *numer. 5. ver-*

5. versicul. nec obstat, de probib. feud. alienat. per Federicum, Ancharanus *consil.* 320. *numer.* 3. Decius *consil.* 150. *num.* 5. Rolandus *consil.* 88. *numer.* 35. *volum.* 1. Socinus Iunior *consil.* 100. *num.* 30. *libr.* 2. Chassenæus *consil.* 31. *num.* 20. Hieronymus Gabriel *consil.* 59. *num.* 8. *&* 9. *libr.* 1. Capycius *decision.* 9. *num.* 4. *& num.* 14. Couarruuias *de sponsalib. & matrimon.* 2. *part. cap.* 8. §. 8. *num.* 43. *&* 44. Peregrinus *de fideicommissis, artic.* 53. *num.* 17. Barbosa *in dicta leg.* 1. *artic.* 3. *num.* 136. *&* 137. *& artic.* 4. *ex num.* 333. *ad* 43. *ff. de iudicijs*, Capiblancus *in pragm.* 8. *part.* 1. *num.* 105.

1559 Ad explicationem autem huius conclusionis oportet aduertere reseruata Principi esse in duplici genere. Alia sunt reseruata in signum supremæ potestatis incómunicabilis, & inamisibilis, quam habet in subditos iuxta *l.* 1. *tit.* 15. *lib.* 4. *recopil.* vt est recursus querelæ, & appellationis vltimæ, ius cognoscendi de causis miserabilium, & alia huiusmodi, quæ non possunt à dignitate Principis separari: alia sunt reseruata Principi in signum dignitatis Regalis, quę nulli alij competunt, quàm Regi, vt impositio vectigalium creatio tabellionum, spuriorum legitimatio, & his similia, vt rectè distinxit, post alios Couarruuias in *cap. possessor, par.* 2. §. 2. *num.* 10. *&* 11. *de reg. iur. in sexto*, Regnerus Sextinus *de regalibus, c.* 2. *num.* 1. qui aduertauit vocari illa, regalia maiora, hæc minora, & maiora enumerat ibidem *ex num.* 8. *ad* 44. minora autem *ex num.* 45. Petra *de potestate Principis ex c.* 3. latissimè, & Feudistę *in tit. quæ sint regalia.* Cùm igitur dixi in prædicta conclusione, prorogationem non posse fieri à subditis in causis Principi reseruatis, loquor de causis vtriusque generis, vt conclusio prædicta omnes istiusmodi causas complecti censenda sit.

1230 Ratio eius fundamentalis est, quam reddunt Couarruuias *de sponsalibus* 2. *part. cap.* 8. §. 8. *dicto num.* 43. & Peregrinus *de fideicommissis, art.* 23. *num.* 17. quibus assentitur Barbosa *d. art.* 4. *num.* 35. quoniam maximam iniuriam infert Principi, qui ea, quæ ad ipsum propriè pertinent, & quæ ipse in signum sui supremi dominij sibi reseruauit absque eius consensu in alium transfert, estqs hæc maxima irreuerentia, vt planè indicat textus *in d.* §. *insuper.*

1231 Amplia prædictam tertiam conclusionem, vt procedat etiam in ijs, quæ natura sua non sunt Principi reseruata, tamen Princeps ex voluntate ex accidenti ea sibi reseruare vult, & ad se priuatim aduocat: nam in eis censenda est tacita inhibita prorogatio, & locum habere non potest obstante ista tacita inhibitione. Hanc ampliationem probat textus *in c. vt nostrum*, 56. *de appellat.* & ex eo eam asserit Felynus *in d. cap. P. & G. num.* 6. *in fine, vers. si verò Papa*, & refert pro eadem Innocentium, & Baldum, Socinus *cons.* 87. *num.* 3. *libr.* 3. Rolandus *cons.* 88. *num.* 21. *volum.* 1. Maranta *in praxi*, 4. *p. dicta distinct.* 12. *num.* 26. Barbosa *in dicto art.* 3. *num.* 170. & *art.* 4. *num.* 42. Capiblancus *in pragm.* 8. *par.* 1. *num.* 106. *&* 107. *de Baronibus.*

1235 Ex quo rectè infert idem Barbosa *dicto art.* 4. *numer.* 43. exemptos non solum, quia Clerici sunt, vel personæ Ecclesiasticæ, ex regula generali textu *in dicto cap. significasti, de foro competenti*, non posse sine licentia Papæ, superioris sui prorogare iurisdictionem alieni Iudicis; sed etiam quia Papa reseruat suæ cognitioni causas exemptorum, & sic eorum causæ sunt de reseruatis Principi.

2533 Secundò infertur officiales Regios perpetuos Regni Neapolitani, videlicèt Regentes Collateralis Consilij, Præsidem Sacri Consilij, Locumtenentem Regiæ Cameræ Summariæ, Consiliarios eiusdem Sacr. Reg. Consil. & Præsidentes Regiæ Cameræ, in causis criminalibus non posse consensu suo prorogare sine licentia Regis Domini nostri, iurisdictionem alterius inferioris Iudicis, etiam proregis. Quoniam eorum causæ criminales sunt de reseruatis Principi, vt constat ex Regio rescripto, quod refert Regens Tapia *in decisionibus supremi Italiæ Consilij, decis.* 3. *ex num.* 151. nunc ex *pragm.* 11. *de offic. Iudicum*, in compilatione nouissima, adnotauit Capiblancus *in dicta pragmat.* 8. *par.* 1. *num.* 107. *&* 108. & ego animaduerti supra nu. 1115. vbi vide. Quod si ex reseruatione prouenit, vt voluntaria prorogatio exemptorum cedat in magnam Principis irreuerentiam, & iniuriam, vt expendunt Couarruuias, Peregrinus, & Barbosa, paulò ante relati; quanto maiorem irreuerentiam committere, & iniuriam inferre reseruationi Regiæ censendus est, qui aduersus eos inuitos, & reluctantes, præsertim innoxios, & immerentes procederet, eosqꝫ calumnijs persequeretur, molestijsqꝫ & vexationibus afficeret? Res est, quæ tangit Regiam authoritatem, & quæ postulat exemplarem & solennem animaduersionem, si quis tàm audacter, & potenter, ne dicam inuerecundè se gerat, vt regia præcepta contemnens, authoritatem regiam, à Principe supremo sibi reseruatam, vsurpet, non secus, ac si titulos Principi reseruatos arrogaret sibi, aut regijs cæremonijs vteretur, quod olet, & sapit læsæ maiestatis crimen, iuxta tradita ab Aymone Crauetta *consil.* 18. *num.* 2.

SVMMA SECTIONIS
Sexta.

1234 F*Acta prorogatione, potest successor in officio vti iurisdictione prorogata.*

1235 *Iurisdictio prorogata non transit in successorem, cum sit contemplatione personæ.*

1236 *Prorogatio facta, in Iudicem non habentem successorem, extinguitur, extincta eius iurisdictione.*

1237 *Sententia lata in causa à Iudice prorogato, appellatio interponitur ad Iudicem superiorem prorogati, non ad superiorem prorogantium, si sit diuersus.*

Appellatio semper est interponenda gradatim.

Si prorogatio fiat in Iudicem, à quo non potest appellari, non poterunt appellare prorogantes.

Si non potest appellari à Iudice proprio prorogantium, & potest appellari à prorogato, poterunt prorogantes appellare à sententia prorogati.

1238 *Prorogatus potest mandare exequutioni sententiam aduersus prorogantes, si potest sententiam suam exequutioni mandare aduersus subditos proprios.*

1239 *Si iurisdictio Iudicis talis est, vt ad exequutionem egeat auxilio alterius iurisdictionis, prorogata eiusdem iurisdictio, eodem auxilio indigebit in prorogata causa.*

Prorogatio non immutat iurisdictionis naturam.

In Regno Castellæ, non possunt Ecclesiastici Iudices sententias latas contra laicos subditos exequi quoad personas, aut bona, nisi implorato auxilio à sæcularibus.

Decisio l. Episcopale, in fine, C. de Episcopali audientia hodie cessat.

1240 *Iudex prorogatus compelli potest sententiam ferre, si prorogationi consensit.*

1241 *Iudex prorogatus potest causam, in qua prorogatus est, delegare, sicut cæteras causas propriæ iurisdictionis.*

1242 *Coram Iudice prorogato sortitur quis forum legitimum, & competens, tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus.*

1243 Cum

1243 *Cum sortitus quis forum, ex sola prorogatione ante litis contestationem potest à foro electo discedere.*

1244 *Id locum habes, etiam si suo foro renunciaret.*

1245 *Reus absens à loco Iudicis prorogati non compellitur in iudicium venire in loco prorogationis.*

1246 *In foro prorogationis, deducta in iudicium sola actione personali, reus absens conueniri non potest, etiam si habeat bona in eo loco.*

1247 *Attento iure communi potest reus citari à Iudice prorogato legitimè.*

1248 *De iure Regni Castellæ virtute submissionis generalis in quemcunque Iudicem, etiam cum renunciatione declinatoriæ non potest procedi ad exequutionem contra reum petitam, nisi reus sit præsens, vel bona reperiantur in loco Iudicis, coram quo petitur exequutio, quod limitatur, vt ibi.*

1249 *Cum forus prorogationis concurrit cum alio modo sortiendi forum, distinguendum est, an renuncietur declinatoriæ, an non renuncietur.*

1250 *Prorogatio concurrens cum alio foro, non renunciata declinatoria, facit, vt non possit forus declinari, sed Iudex eo casu procedit, eodem modo, quo potest Iudex loci contractus: & hoc casu non potest peti remissio rei à Iudice loci, vbi est præsens.*

Vbi non adest renunciatio declinatoriæ fori, non potest ex contractu peti remissio rei ad locum contractus.

1251 *Vbi concurrunt forus legitimus, & forus prorogationis, & adijcitur renunciatio fori, Iudex non solum non potest declinari, sed potest etiam compellere reum absentem coram se comparere, & petere, à quocunque Iudice, remissionem rei, ad suum tribunal.*

In hoc casu limitatur regula generalis, in contractibus non esse locum remissioni.

1252 *Clericus contrahens, extra locum domicilij, renuncians foro, sine sui superioris licentia, remittendus est ad Iudicem Ecclesiasticum loci contractus.*

1253 *Explicatur l. 20. tit. 21. lib. 4. recop. & proponuntur quatuor exempla in ea contenta.*

SECTIO SEXTA.

Qui sint effectus prorogationis.

1234 PRimus effectus prorogationis est, vt facta in Iudicem prorogatione, possit successor in officio eadem iurisdictione prorogata vti. Ita sentiunt Paulus *in d. l. 1. nu. 3.* Cagnolus *ex num. 11.* Barbosa *art. 1. ex num. 169. versi. his ita explicatis, cum num. 170. ff. de iudicijs,* Socinus *in d. c. significasti, num. 59. de foro compet.* Menchaca *quæst. vsu frequen. cap. 14. num. 23. & 24.* Maranta *in praxi, 4. part. dicta distinct. 12. num. 9.* Franciscus Marcus *decision. 73. num. 10. 1. part.* Decianus *tractat. criminal. libr. 4. cap. 23. num. 12.* Ratio est, quoniam cum ex parte Iudicis ad prorogationem sit necessaria iurisdictio, prorogatio semper videtur facta magis contemplatione iurisdictionis, quam personæ Iudicis; quo fit, vt iurisdictio prorogata transeat in successorem, argumento regulæ textus *in cap. quoniam Abbas, 14. de offic. delegat.* vbi omnes notant: *& in l. 47. in fine, tit. 18. par. 3.* vbi Gregorius *glos. 8.* Alexander *in l. more, 5. num. 9. in fine, ff. de iurisdict. omn. Iud.* Decianus *tractat. crim. lib. 4. cap. 25. num. 45.* Eneraxdus *in locis legalibus, loco 122. à vi subrogationis, num. 3. & 4.* Bouadilla *lib. 2. politic. cap. 10. num. 39.* Probat ille textus, & Doctores isti, delegatione facta in aliquem ratione, contemplatione, & nomine dignitatis, transire in successorem dignitatis; idem igitur dicendum est de prorogatione.

1235 Limita tamen prædictum primum effectum, si constiterit prorogationem factam fuisse cõtemplatione personæ habita ratione qualitatis eius, videlicè t scientiæ, vel integritatis, & ideò prorogatio facta fuerit sub nomine proprio: nam tunc prorogatio non transibit in successorem. Quæ limitatio colligitur *ex d. cap. quoniam Abbas,* eamque tradit Speculator *lib. 2. tit. de compet. Iud. adition. §. 1. num. 8.* Cagnolus *in d. l. 1. num. 12.* Calefatus *num. 20.* Barbosa *art. 1. num. 171. ff. de iudicijs,* & ad eum sensum reducendus est Marianus *in d. c. significasti, nu. 59. versicul. primo casu, in fine, de foro comp.*

1236 Secundus effectus est, qui colligitur ex hac limitatione primi, vt si prorogatio facta fuerit in Iudicem, qui successorem non habeat, vt in delegatum, & eius iurisdictio finiatur, quia fuerit reuocata, vt *in l. iudicium soluitur, ff. de iudicijs,* vel aliter fuerit extincta, tunc etiam iurisdictio prorogata expiret, & omnino cesset. Ita sentiunt Speculator *lib. 2. tit. de compet. Iud. adition. §. 1, num. 9.* Antonius Butrius *in d. cap. P. & G. numer. 30. de offic. delegat.* Albericus *in d. leg. 1. num. 10.* Barbosa *d. art. 1. nu. 69. ff. de Iudicijs,* Marianus *in d. c. ap. significasti, num. 59. vers. secundo casu, & vers. concludit,* Decianus *tract. crim. libr. 4. dicto cap. 23. num. 8.* Ratio est, quia prorogatio iurisdictionem non dat, sed præexistentem præsupponit, & in ea fundatur, neque eius naturam immutat, aut alterat; accidens autem destruitur destructa substantia, ædificium corruit diruto fundamento, & cum principalis causa non subsistit accessoria permanere non possunt *l. cum principalis, 139. ff. de reg. iur. c. accessorium, de reg. iur. in sexto.*

1237 Tertius effectus est, vt prorogatione facta, & sententia lata in causa à Iudice prorogato, appellatio sit interponenda ad superiorem Iudicis prorogati, ad quem ordinarij subditi ipsius prorogati appellare solent, non autem ad Iudicem superiorem prorogantium, si ille sit diuersus. Ita sentit Speculator *vbi supra nu. 12.* Marianus *in d. c. significasti, num. 58.* Ratio est, quoniam appellatio semper est interponenda gradatim, *l. præcipimus, 32. Cod. de appell. l. Imperatores, 21. ff. eodem titulo, cap. dilecti, 52. de appellationibus.* Sed Iudex superior appellantium, si est diuersus a superiori Iudicis, à quo appellatum est, non facit illi gradum, ergo ad illum non debet appellari. Deinde, quia iurisdictio prorogata est eadem iurisdictio, & eiusdem naturæ cum præexistente, vt dixi supra num. 972. sed cùm Iudex exercet iurisdictionem suam in proprios subditos, interponitur ab eo appellatio ad suum superiorem. Ergo ad eundem debet interponi, cùm vtitur iurisdictione prorogata. Ex quo prouenit, vt si prorogatio fiat in Iudicem, à quo non potest appellari, non possit tunc appellari à sententia lata ab eodem Iudice inter prorogantes, vt probat textus *in l. Episcopale, 9.* vbi ex ipso notat Bartolus, & Baldus *num. 1. C. de Episcopal. audient.* Romanus *singul. 11.* Panormitanus *in cap. c. susane, 14. nu. 2. in fine de re iud.* Imola *in d. cap. P. & G. num. 67.* Marianus *in d. cap. significasti, num. 48. versic. assumo nunc,* Paulus *in d. leg. 1. num. 4.* Cagnolus *num. 6.* Barbosa *art. 93. nu. 13. & 14. ff. de iudicijs,* Decius *consil. 3. num. 8.* Gamma *dec. 222. num. 11. & 12.* Antonius de Mattheis *de prorogation. iurisd. num. 77. & vers. & si talis.* Et è contra si prorogantes non possent appellare a sententia Iudicis proprij, sed inferiores ordinarij prorogati possunt ab eodem appellare, poterunt quoq; appellare prorogantes, vt notat Albericus *in eadem l. 1. nu. 10. ff. de iudicijs,* Marianus *in d. cap. significasti, num. 58.* Gamma *dec. 222. num. 10. & 12.* De-

12. Decianus tract. crim. lib. 4. dicto c. 23. num. 7. Quoniam videlicèt iurisdictio prorogata est eiusdem naturæ cum præexistente, & per prorogationem non alteratur iurisdictio.

1238 Quartus effectus est, vt facta prorogatione, & lata sententia à Iudice prorogato, ipse idem, si iurisdictio eius inter subditos est talis naturæ, vt suas sententias possit mandare exequutioni, possit eam etiam vi prorogationis exequutioni mandare. Ita sentiunt Speculator lib. 2. tit. de compet. Iudic. adition. dicto §. 1. num. 13. Antonius Butrius in d. cap. P. & G. num. 30. Imola ex n. 130. de offic. delegat. Marianus vbi supra num. 52. Alexander in l. à Diuo Pio, §. sententiam Romæ, num. 6. in fine, ff. de re iudicat. Decius in l. cum quadam, 19. in princ. numer. 7. Cagnolus numer. 26. ff. de iurisdict. omn. Iudic. Barbosa in dicto l. 1. art. 5. num. 29. cum seqq. ff. de iudicijs, Antonius de Mattheis de prorogatione iurisdictionis, numer. 77. vers. sequitur prǽterea, Guido Papæ decision. 77. numer. 4. qui dicit hoc seruari de stilo, Decianus tractat. criminal. libr. 4. dicto cap. 23. num. 11. Capiblancus in pragmatic. 8. part. 1. numer. 104. de Baronibus. Ratio est, quia iurisdictio ex prorogatione adquisita est eiusdem naturæ, & eadem cum iurisdictione innata, propria, & naturali, vt modo dixi. Ergo si iurisdictio propria est idonea ad exequēdū suas sentētias inter subditos, erit quoque potens, & sufficiens prorogata ad exequendas sententias inter prorogantes.

1239 Limita tamen istum effectum, si iurisdictio, quæ prorogatur, possit inter subditos suos exequi per se ipsam suas sententias, sed eas debeat exequi, inuocato auxilio alterius iurisdictionis: nam tunc prorogatio iurisdictionis non efficiet, vt Iudex possit suas sententias exequi, sed egebit ad exequendam suam sententiam alterius Iudicis brachio, & auxilio per literas requisitorias, aut hortatorias inuocato. Ratio est eadem modò notata, quoniam prorogatio non immutat iurisdictionis naturam, & conditionem; & quemadmodum non minuit eius potestatem, eam non auget, sed iudicatur secundum vires, & similitudinem iurisdictionis prorogatæ, vt ait Bartolus in d. l. Episcopale, num. 1. & Paulus num. 1. in fine, C. de episcop. audient. Hæc limitatio probatur ex textu in eadem l. Episcopale, 9. in fine, prǽsupposito ad inductionem, quod ibi notat Baldus nu. 2. Paulus num. 3. Barbosa d. art. 5. num. 32. in fine, Bernardus Laurentius in tractat. Iudex secularis, in quibus potest imponere manus in personas Clericorum sine metu excommunicationis, numer. 18. tom. 11. tract. 1. part. scilicèt Episcopos tempore illius legis nullum habuisse territorium quòad temporalia, neque familiam, per quam possent exequi suas sententias, & ideò tunc necessarium erat eas exequi per alios, inuocato auxilio, & brachio seculari. Quemadmodum & hodie in Regno Castellæ non possunt ecclesiastici Iudices exequi sententias latas contra laicos, etiam sibi subditos, quòad personas, bona aut eorū, nisi implorato auxilio à secularibus, vt statuitur in leg. 14. & 15. titul. 1. libr. 4. recopilat. vbi notat, & explicat Auezedus, qui alios allegat, & Couarruuias in practicis, cap. 10. n. 1. & 2. & in simili notat Panormitanus in cap. si quis contra, 4. numer. 31. de foro compet. loquens de sententia Doctoris, aut Rectoris scholarium, qui eadem ratione, quòd careant territorio, & familia, non possunt sententias suas exequutioni mādare, sine auxilio alterius Iudicis ordinarij. Decisio tamen d. l. Episcopale, in fine, hodie cessaret, cùm Episcopi iam habeant territorium, & familiam, etiam quòad temporalia, cap. 1. de offic. ordinar. cap. cum contingat, 13. de foro compet. & notat Barbosa vbi supra nu. 33. Atque in sensum huius limitationis accipiendi sunt iuxta eam intelligendi, & ad eam reducendi, Alexander in d. l. cum quodam, 19. in princip. Iaso num. 5. ff. de iurisdict. omn. Iudic. Felynus in d. cap. P. & G. nu. 8. de offic. deleg. & in cap. postulasti, 14. nu. 11. vers. contrarium sentit, de foro compet. Guido Papę dec. 77. nu. 4. Maranta in praxi, 4. part. dicta distinct. 12. nu. 19. & apertiùs omnibus loquutus Antonius de Mattheis vbi supra nu. 77. dicto vers. sequitur prætereà, dùm negant sententiam latam à Iudice prorogato, posse ab eodem exequutioni mandari; id enim ita demum verum erit, si Iudex prorogatus sententias latas inter suos subditos ex iurisdictione propria non posset exequutioni mandare.

1240 Quintus effectus est, vt Iudex prorogatus compelli possit, si semel prorogationi consensit, eamque expressè, aut tacitè admisit, causam ad se per prorogationem delatam lata sententia diffinitiua terminare, sicut in cæteris causis, de quibus vi iurisdictionis propriæ sine prorogatione cognoscit, l. de qua re, 74. in princ. ff. de iudicijs, l. Prætor, 13. §. si post causam, ff. de vacat. & excusat. muner. Probatur ex textu in l. sancimus, 6. C. de aduocat. diuers. iudic. & in l. munerum, 18. §. iudicandi, ff. de muner. & honor. iuncto textu in l. 3. §. tamesi, ff. de arbitr. Ita sentit Speculator dicto §. 1. num. 13. & 22. Antonius de Butrio in d. c. P. & G. 40. num. 20. versic. requiritur tertiò, Imola numer. 124. de offic. deleg. Marianus in d. cap. significasti, nu. 51. de foro compet. Decianus tract. crimin. lib. 4. d. cap. 23. num. 10. Barbosa in d. l. 1. art. 2. num. 27. ff. de iudicijs, Antonius de Mattheis de prorogat. iurisdict. nu. 77. vers. insuper sequitur, & vers. quod verum putas.

1241 Sextus effectus est, vt Iudex prorogatus possit causam, in qua prorogatus est delegare, sicut posset causas propriæ iurisdictionis. Ratio est, quia iurisdictio prorogata est eiusdem rationis, & naturæ cum iurisdictione propria, & præexistenti, vt sępius dixi. Ergo si Iudex potest delegare causas ad propriam iurisdictionem pertinētes, vt in l. à Iudice, 5. C. de iudicijs: poterit etiam delegare causā, in qua est prorogatus, nisi natura illius delegationem non admittat. Ita sentiunt Speculator lib. 2. titul. de compet. Iudic. adition. d. §. 1. num. 12. in fine, qui tamen exigit, vt lis sit contestata, sed ante litem etiam contestatam, & indistinctè prorogati delegationem admittit, Socinus in d. cap. significasti num. 50. potiori ratione, & Abbas Panormitanus cons. 61. nu. 3. 1. par. Gamma decis. 222. nu. 12. Decianus tract. crimin. lib. 4. d. cap. 23. n. 9. Barbosa in d. l. 1. art. 5. nu. 2. ff. de iudicijs.

1242 Septimus tandem effectus prorogationis est, vt possit conueniri reos coram Iudice prorogato, qui se submisit, & coram eo forum competēs, & legitimum sortiatur, tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus, vt ex hucusque dictis constat; verùm, vt ille effectus omninò explicetur, oportet distinguere diuersos casus, vt aperiatur, quid in vnoquoque seruari debeat.

1243 Primus casus est, cùm aliquis solùm ex prorogatione constituit sibi forum, & forus prorogationis non concurrit cum alio modo sortiēdi forum. Exempli gratia, si duo Auersani consentirent in Iudicem Capuanum, vel duo Toletani in Iudicem Burgensem, vel Cordubensem. Quo casu dicendum est sortiri illos forum apud Iudicem prorogationis, verùm data alterutrius pœnitentia ante litis contestationem, vel alium actum, quo se Iudici prorogato subijcientes reddant prorogationem irreuocabilem, posse à foro electo resilire, & a Iudice prorogato recedere, vt constat ex dictis supra sect. 2. ex num. 1003. cum seqq. ad n. 1031. & n. 1029. cum seqq.

1244 Quam resolutionem ampliabis, vt similiter locū habeat,

beat, siuè quis renunciauit suo foro, seù exceptioni declinatoriæ fori, (quod idem est,) siuè non renunciauerit, vt constat ex dictis supra nu. 1047. & 1049. & 1050. iuncto num. 1054.

1245 Verùm ea resolutio limitanda est primò, vt non procedat, si reus sit absens à loco, cui præfectus est Iudex prorogatus; nam tunc, etiam non data pœnitentia non poterit conueniri in loco prorogationis, vt compellatur in iudicium venire. Ratio est, quoniam iste forus prorogationis, qui ex voluntate partium conformi resultat non est efficacior, quàm forus contractus: imò cum sit maximè similis minus est efficax, tùm quoniã prouenit ex pacto nudo, quod infirmius est cõtractu, tum quoniã potest reuocari pœnitentia alterius ex consentientibus, *d. l. si conuenerit*, cum ibi notatis, *ff. de iurisdict. omn. Iudic.* quod non potest forus contractus, qui firmus est, & irreuocabilis ab initio. At in foro contractus contrahens conueniri non potest, nisi ibi inueniatur, vt dixi supra quæst. 4. num. 218. cum seqq. Ergo neque in foro submissionis, seù prorogationis. Quod statuit apertè *d. l. 20. in fine, tit. 21. lib. 4. recopilat. versic. otrosi mandamos*, & animaduertit Couarruui. *in practicis, c. 10. n. 6. vers. vndecimò ex his*, & ego notaui dicto num. 1054.

1246 Limita secundò, vt in foro submissionis, seù prorogationis solius, si deducatur in iudicium sola actio personalis, & non realis reus absens conueniri non possit, etiam si habeat bona in loco subdito Iudici prorogato: Ratio est, quia existentia bonorum nullum effectum habet nisi actio, qua agitur, & quæ in iudicium deducitur, realis sit: quare idem prorsus dicendum est actione personali mota, & reò absente, siuè bona sint, siuè nõ sint in territorio iudicij, vt animaduerti supra dicto num. 1504. vt videlicèt reus absens non possit cogi venire ad iudicium.

1247 Attèro tamen iure communi existimo virtute huius pacti posse reum instante actore citari legitimè à quocunque Iudice, in quem fuerit consensum, cùm ipso iure censeatur facta prorogatio, vt dixi numero 1029. Qua citatione facta non excludetur reus ab allegatione declinatoriæ; verùm si eam omittat, & se conueniri patiatur, aut contumax fuerit, ea impropria contumacia, quæ incurritur ex citatione facta à Iudice loci contractus, iuxta dicta suprà quæstion. 4. nu. 221. poterit Iudex qui eum legitimè citauit, procedere propria auctoritate ad missionem in possessionem bonorum, quæ reus habet in districtu prorogati; in possessionem verò eorum, quę habuerit extrà districtum per literas hortatoriales, eodem prorsùs modo, & sub eisdem conditionibus, & limitationibus, quibus dictum est de Iudice loci contractus, dicta quæst. 4. ex numer. 220. quasi Iudex prorogatus esset Iudex loci contractus, solùm ab eo discrepans, quòd coram Iudice loci contractus, non potest reus opponere delinatoriam; potest verò ea opposita subterfugere iudicium prorogati.

1248 De iure verò Regni Castellæ crederem hoc correctum esse in *d. l. 20. tit. 21. lib. 4. recopil.* Nã virtute submissionis generalis in quemcunque Iudicem, adiecta etiam renunciatione declinatoriæ fori, quæ neque maiorem vim habet in hoc casu, quam ipsa prorogatio, neque alium habet effectum, vt dixi supra nu. 1047. & 1049. nõ potest procedi ad exequutionem instrumenti guarentigiari contra reum petitam à Iudicibus inferioribus, nisi vel reus ipse personaliter, vel bona eius reperiãtur in loco subdito Iudici, coram quo petitur exequutio; atque ita neque per requisitorias ille, Iudex poterit decernere exequutionem, vel missionem in possessionem, & eas per alterum fieri mandare, vt constat *ex d. l. 20.* Quod tamen in Iudicibus superioribus Curiæ, seù Alcaldis, limitat prædicta lex in principio; quos ex sola prorogatione cũ renunciatione fori factos Iudices, decernit posse facere exequutionem per requisitorias contra reos absentes, & bona extra districtũ, & eos petere ad se remitti, vt paulo post in fine huius sectionis reperemus. Hæc quod attinet ad primum casum.

1249 Secundus casus principalis est cum forus prorogationis cõcurrit, cũ alio modo sortiendi forum, veluti cum foro contractus, rei sitæ, hæredis, vel priuilegij: sub quo rursus cõpręhenduntur alij duo. Aut enim litigantes simpliciter, consentiũt in Iudicem, & non renunciant exceptioni declinatorię fori, & *l. si conuenerit, ff. de iurisdict. omn. Iudic.* aut consentiunt in illum Iudicem contractus, rei sitę, priuilegij, &c. renunciantes prædictę *l. si conuenerit*, & exceptioni fori declinatoriæ.

1250 Primo casu dicendum est, submissionem, & prorogationem ex coniunctione, & colligatione, cum alio foro legitimo, eum effectum habere, vt non possit opponi declinatoria ad subtersugiendum iudicium; & sic prorogationem manere, & reddi irreuocabilem; sed reum manere, subiectum Iudici loci contractus, eodem modo, quo si submissio facta non fuisset. Ita vt prorogatio ex admixtione cum foro coniũcto participet irreuocabilitatem; sed forus contractus nullam vim nouam participet ex prorogatione, quam antea non haberet. Ex hoc enim consensu non fiet, vt Iudex loci contractus alio modo possit contra reum procedere, quàm procederet prorogatione non facta, quasi expressio eius consensus, qui tacitè contractui ipsi inerat, nihil operetur, *lege hæc verba, 3. ff. de delegat. 1.* vbi Doctores, Dueñas *regula 285. litera E.* Quare prædictus Iudex poterit citare reum sine metu declinatoriæ fori, poterit decernere missionem in possessionem bonorum absentis, si se defensurus non comparuerit; sed non poterit petere à Iudice loci, vbi reus adest, vt eum ad se remittat, vt dixi dicto numero 220. ex textu celebri *in c. Romana, § contrahentes. de foro compet. in sexto*, cum numeris sequentibus. Nam vt contrahens in loco contractus conueniatur præcisè, & cogatur ad iudicium venire, necessaria est eius præsentia, vt dixi dicta quæstion. 4. num. 218. & sic vbi non adest renunciatio, non potest ex contractu peti remissio rei ad locum contractus, vt adnotauit Couarruuias *in practicis, cap. 10. num. 6. versic. vndecimò ex his*, Tuscus *litera F. conclus. 442. nu. 11.* & planè sentiunt omnes, qui ad effectum remissionis postulant fori renũciationem, quos statim numero sequenti referemus, & indicat *dicta l. 10. in fine titul. 21. lib. 4. recopilat.* quę etiam ad effectum, vt procedat Iudex contractus contra absentem, requirit renunciationem proprij fori.

1251 Secundo casu dicendum est vbi cum foro legitimo concurrit forus prorogationis, & adijcitur renunciatio fori & *dicta leg. si conuenerit*, effectum esse non solùm, vt Iudex prorogatus non possit declinari, sed etiam vt possit compellere reum absentem coram se comparere, & personaliter sistere, petereque à quocunque Iudice per literas hortatorias, seù requisitorias, vt eum ad se remittat, & Iudex requisitus obsequi teneatur, limitata generali regula, in contractibus non esse locum remissioni, de qua dixi dicta quæstion. 4. num. 218. referẽs pro ea plurimos Doctores. Esse verò in hoc casu celeberrimam eius limitationem dixi n. 219. vbi remisi ad hũc locũ maiorem eius declarationem. Tradit autẽ hanc limi-

limitationem Glossa celebris, & singularis *in l. 1. verbo, pro non dato, cum scholio sequenti, ff. si quis in ius vocat. non ierit.* Quam approbant ibi Bartolus *num.* 3. Albericus *nu.* 2. qui dicit approbatam esse vsu iudiciorum, Baldus *n.* 5. Paulus *num.* 11. *&* 12. Romanus *num.* 5. Socinus *num.* 15. Alexander *nu.* 6. *cum seqq.* Iaso *nu.* 9. Oroscius *num.* 6. qui ait esse sententiam in scholis, & iudicijs receptissimam, quamuis eam reprobent Angelus *num.* 3. & Fulgosius *nu.* 3. *&* 4. Sed communem Glossæ opinionem, præter dictos sequuti sunt Panormitanus *in c.* 1. *n.* 23. *de iud.* Marianus *in c. dilecti, num.* 39. *de foro competenti,* idem Romanus *singular.* 283. regula est, idem Socinus *regul.* 416. *fallent.* 1. *& regul.* 417. *fallent.* 1. *aliàs liter. R. regul.* 5. *&* 6. *in fallent.* 1. Bernardus Diaz *regul.* 642. *remissio, fallent.* 1. Decius *in dicto cap.* 1. 1. *lectur. num.* 165. *&* 166. *de iudicijs,* Ripa ibi *numer.* 65. Felynus *nu.* 6. *vers. vbi renunciatum est,* Alciatus *num.* 33. *vers. fallit etiam,* Couarruuias *in practicis, c.* 10. *numer.* 5. *vers. quintò hinc, & vers. sextò subdeducitur,* Menchaca *quæst. vsufrequent. cap.* 52. *numer.* 4. Auiles *in cap.* 27. *Prætorum, verb. entreguen. numer.* 19. Auendaños *titul. de las exceptiones, numer.* 9. *versicul. item dicta clausula poterit,* Acevedus *in l.* 1. *numer.* 54. *& in dicta l.* 20. *numer.* 14. *et* 15. *cum seqq. tit.* 21. *libr.* 4. *recopilation.* Guttierrez *de iurament. confirmat.* 3. *par. cap.* 16. *numer.* 4. Paz *in praxi,* 1. *tom.* 4. *part. cap.* 2. *numer.* 8. Menochius *de præsumptionibus, libr.* 6. *præsumpt.* 6. *numer.* 8. Barbosa *in d. l.* 1. *art.* 3. *numer.* 224. *et in d. l. hæres absens,* 19. §. 1. *num.* 43. *et* 45. *ff. de iudicijs,* Riccius *collect.* 750. Tuscus *liter. F. dicta conclus.* 442. *num.* 9. Molinus *de brachio sæculari, lib.* 2. *cap.* 28. Antonius de Amato *variarum resolutionum, resolut.* 33. *num.* 13. *et* 14. Capiblancus *in pragmat.* 8. *part.* 2. *num.* 152. *et* 153. *de Baronibus.* Et eius Glossę sententiam approbauit, & seruari iussit apud nos Hispanos, *d. l.* 20. *tit.* 21. *libr.* 4. *recop.* de qua Paz vbi supra n. 12.

152 Amplianda autem est hæc resolutio, vt procedat, etiam si Clericus contrahens extra locum domicilij, renunciauerit foro sine sui superioris licentia: nam ex vi huius renunciationis remittendus est ad Iudicem Ecclesiasticum loci contractus, vt supra tetigi, numer. 1083. & docuit Barbosa *in d. l.* 1. *art.* 3. *nu.* 223. quem sequutus est Capiblancus *in d. pragm.* 8. *par.* 2. *dicto nu.* 153. *de Baronibus.* Ratio est, quia renunciatio ista non dat forum, sed corroborat forum contractus à iure constitutum, *in d. c. dilecti, de foro compet.*

153 Has resolutiones confirmat, & continet apertè, si rectè intelligatur *d. l.* 20. *tit.* 21. *lib.* 4. *recopilat.* quæ tota eò tendit, vt cùm forus prorogationis constituitur seorsim ab alijs, etiam cum renunciatione proprij fori, Iudex prorogatus nihil possit efficere nisi reo præsente, aut eius bonis constitutis in territorio, & districtu suo: cùm verò forus prorogationis superadditur foro alioqui cōpetenti, & cum eo coniungitur adiecta renunciatione proprij fori, possit Iudex prorogatus procedere aduersus reum absentem, & bona eius extra districtum sita, per requisitorias; aduersus præsentem verò, & bona in districtu inuenta, authoritate propria. Idque statuit prædicta lex propositis quatuor exemplis. Primo de submissione facta in Iudices Curiæ, quos vocamus, *Alcaldes de Corte.* Secundo de submissione facta in Præsidem, & Auditores Regiarum Cancellariarum, aut aliorum Regni Auditoriorum. Tertio de submissione facta in Iudices Prouinciarum, quos vocant, *Alcaldes de Adelantamientos.* Quarto de submissione facta in cæteros Iudices Regni ordinarios. Dùm tamen ad inductionem prę supponatur, districtum tàm Regij Consilij, quam Regiorum Auditoriorum, atque item iudicum *de los Adelantamientos,* quòad causas primæ instantiæ, esse distantiam quinque leucarum in girum à loco auditorij, *l.* 21. *tit.* 5. *l.* 4. *tit.* 7. *lib.* 2. *recopil. l.* 17. 24. 27. 31. *tit.* 4. *lib.* 3. *recopilat.* Verùm prædicta resolutio, vt Iudex ex sola prorogatione nihil possit efficere contra reum absentem, cum simul absunt bona à suo districtu, ex prædicta lege limitanda decernitur in primo illo ex propositis casibus, seù exemplis, quo submissio prorogatio facta est in Iudices Curiæ, seù *Alcaldes de Corte,* cum renunciatione fori. Nam isti, Iudices constituti ex sola prorogatione possunt contra reum absentem, & bona extra districtum mittere literas requisitorias, & petere reum ad se remmitti, & causam exequutionis prolata addictionis sententia definire, & terminare, vt rectè explicat Azeuedus *in dicta leg.* 20. Ratio autem huius limitationis non alia esse potest, nisi quòd Rex voluerit istis maioribus Iudicibus, maiorem authoritatem, & potestatem tribuere, quam cæteris ordinarijs inferioribus, dùm eorum iurisdictio prorogatur. Ex quo habes effectus prorogationis factæ sine renunciatione, & prorogationis factæ cum renunciatione, quando est separata ab alijs foris, & eiusdem prorogationis cùm coniungitur cum alijs foris. Hactenus dictum sit de foro prorogationis, & tota ista prolixa disputatione; quæ vt mihi, & multo stetit tempore, & maximo labore, ita optarem, vt cedat in proximiorum magnam vtilitatem, & publicam, maioremq; Dei optimi, maximi honorem, & gloriam. Neapoli 8. Ianuarij die, anni 1629.

SVMMA DISPVTATIONIS Tertiæ.

1 *IVdicibus non licet negotiari cum subditis.*
Mutuum accipere non est negotiari.
2 *Sententia prima, Iudicem accipientem mutuum incurrere crimen repetundarum.*
3 *Qui accipit mutuum, accipit à subditis compendium.*
4 *Et est venditor legum, et Prouinciæ.*
5 *Præsumitur fraudem facere legi, qui cum liberè actum facere non potest, dicis facere se eo modo, quo potest.*
6 *Secunda sententia negatiua, & eius Authores.*
7 *Leg. Præsidis, §. Præses, ff. si certum petatur, exponitur, et num. 8.*
9 *Leges Castellę quòad prohibitionem munerum strictiores sunt, quàm leges iuris ciuilis, et canonici.*
10 *Qui accipit à subditis id, quod non æstimatur pecunia, non violat leges Castellæ.*
11 *Mutui datio non est pecunia æstimabilis.*
Vsura omni iure est illicita.
12 *Error est in fide vsuras esse licitas.*
Leges, et statuta permittentia, vsuras abrogata esse iure canonico, cui standum est.
13 *Mutui acceptio non est Iudicibus prohibita.*
14 *Qui accipiebat mutuum sub vsuris non censebatur corruptus iure antiquo.*
15 *Iudices possunt emere à subditis sibi necessaria, etiam creditò.*
16 *Approbatur secunda sententia.*
17 *Limitatur primò.*
18 *Limitatur secundò.*
19 *Cessante impressione licet Iudici à subditis mutuum accipere.*
20 *Ferè omnes Authores prioris sententiæ rem ex professo non tractarunt.*

Com-

Communis opinio est, quam sequuntur, qui rem ex professo disputant, non qui aliorum authoritate sine iudicio, & examine ducti.

21 *Qui accipit gratis mutuum, nullum sentit compendium.*

22 *Non debet quis alteri onus imponere ob id, quod gratis facere debet.*

23 *L. quisquis, C. si certum petatur, quadruplex interpretatio, & n. 24. 25. & 26.*

27 *Non est subueniendum ei, qui in necessitate se posuit, & num. 28.*

29 *Præsumitur fraus contra Iudicem mutuum accipientem, ex adiunctis circumstantijs.*

Iudex abstinere debet à mutuo quantum fieri possit.

30 *Mutuum si verè constet contractum à Iudice, nulla pœna dignus est.*

DISPVTATIO III.

Vtrum Iudex possit gratis mutuum recipere à subditis, licitè, & sine nota criminis repetundarum?

Ad l. 1. tit. 6. lib. 3. recopil.

1

Ongè diuersa est quæstio ista, ab ea, vtrum licitum sit Iudicibus negotiari cum subditis, de qua disserunt Doctores *in l. principalibus, ff. si cert. pet.* vbi textus eā decidit negatiuè, cum quo conuenit nostra *l. 5. tit. 5. par. 5.* & ibi notat Gregorius Lopez *gl. 2. & seqq.* & in Regno Neapolitano *prag. 1. de mercatura officialib. prohibita*, tractat Peregrinus *de iure fisci, lib. 4. tit. 7. nu. 12.* Est inquam hæc quæstio diuersa, quoniam mutuam accipere pecuniam simpliciter non est negotiari, vt notat glossa per textum ibi *in l. eum 19. in prin. verb. vtilis ff. de inst. act.* vbi notat Angelus, Salycetus, Paulus, Bartolus, *in l. legatis, 65. in princ. n. 2. ff. de leg. 3.* Baldus *in l. 1. n. 2. C. de inst. & exerc. act.* Benuenutus Stracca *de mercatura p. 1. n. 40. & 41.* Quod igitur disputādum suscipimus est; vtrum seclusa negotiatione Iudex, qui mutuam accipit pecuniam gratis, sine vsurarū præstatione, non vt mercaturæ det operam, sed vt suis necessitatibus satisfaciat, eo ipso incurrat crimen repetundarum, seq; syndicatoris coertioni, & supplicio subijciat.

2 Prima sententia ait, Iudicem, qui mutuum accipit à subditis gratis, & sine vsuris, incurrere crimen repetundarum, posseq; ob id syndicatu puniri. Ita sentiunt Bald. *in l. 1. n. 4. ff. de calumniator. & in l. quisquis, 16. num. 1. C. si cert. petat.* Paris de Puteo *de syndicatu verb. corruptio, cap. 3. num. 1.* Io. Bernardus Diaz *regul. 508.* Gregorius Lopez *in l. 6. tit. 4. par. 3. gloss. 3. in fine*, Matienzus *in dialogo relatoris, 3. part. cap. 25. num. 1. vers. quartò si fuerit, & cap. 31.* Thomas Grammaticus *cons. 35. super causis fiscalibus, num. 8. vers. item committitur*, Menochius *de arbitrarijs Iudicum, lib. 2. centur. 4. casu 342. nu. 34.* Mascardus *de probationibus, concl. 164. n. 4. & concl. 454. corruptela vitium, num. 10. & 11. vol. 1.* Tyberius Decianus *tract. crim. lib. 8. cap. 35. num. 7.* Farinacius *in praxi crim. q. 111. num. 171. vol. 3.* Cardinalis Tuscus *liter. C. conclus. 1053. num. 4. tom. 2. & liter. O. concl. 100. tom. 5.* Amadeus *de syndicatu, num.*

Thomæ Carleualij de Iudicijs.

166. vers. item si accepit, Auiles *in c. 1. Prætorum, verb. dadiuas, n. 14.* Azeuedus *in l. 1. n. 23. in fine, tit. 6. lib. 3. recopilat.* Bouadilla *lib. 2. polit. c. 12. ex n. 61.*

3 Probatur primò hæc sententia, quoniam quicunque Iudex accipit aliquid à subditis, ex quo quid omninò compendij sentiat, intelligitur corruptus, & incurrit crimen repetundarum, vt probatur manifestè *ex l. 56. tit. 5. recopil. & ex l. 6. in fine, eod. tit. & ex l. 1. tit. 6. lib. 3. recop.* Sed Iudex, qui recipit mutuam pecuniam sine vsuris à subditis, ex illa gratuita receptione sentit commodum, & compendium, *l. quin etiam, 2. ff. de calumniator.* Ergo iste Iudex censeri debet corruptus. Confirmatur quia ob eādem rationem censetur calumniator, qui vt alicui negotium faciat, vel non faciat, recipit gratuiam pecuniā mutuam, *d. l. quin etiam*, quoniam inquam, vetitum est accipere pecuniā hac de causa, vel aliquid pro pecunia, sētireq; ex hoc quoquo modo aliquid compendij, *l. 1. l. & generaliter, 3. in princ. ff. de calumniator.*

4 Secundò, eandem sententiam videtur expressè probare textus *in l. quisquis, 16. C. si cert. pet.* iuxta interpretationem Baldi ibi, in qua is, qui dederit Iudici mutuam pecuniam fenebrem, puniri iubetur, quasi emptor legū, ac Prouinciæ. Ergo multo magis puniri debet Iudex, qui eam accipit quasi venditor legum, ac Prouinciæ; iuxta regulā vulgarem correlatiuorum, qua statuitur dispositū in vno correlatiuis, includere aliud, *l. 1. C. de expressis ex luco Daphnēnsi, lib. 11.* & tradita ab Abbate Panormitano *in proœmio Gregoriano, nu. 19. & 20.* Gregor. Lopez *in l. 1. tit. 7. p. 6. gl. 1.* Auiles *in cap. 1. Prætorum, verb. donacion, ex n. 14. ad 19.* Tiraquello *de retract. lignag. §. 1. gl. 9. n. 171.* vbi ex textu *in l. vltima, C. de edict. D. Adrian. tollen. & ex d. l. 1.* probat regulam istam procedere in correctorijs, & pœnalibus: correlatiua autem sunt emptio, & venditio, *iuxta d. l. 1.*

5 Tertiò, quoniam præsumitur fraus facta legi, quoties cùm quis actum liberè facere non potest, actui titulum iustum imponit, profertur q; se actum facere eo modo, quo iustè potest fieri, *l. qui testamentum, 27. ff. de probationib. l. 3. tit. 14. p. 3.* Rebuffus *in repet. textus in c. extirpandæ, §. qui verò, n. 93. de præbendis*, Antonius Gomez *in l. 29. Tauri, n. 23. vers. ex quibus infertur*, Ioannes Garcia *de nobilitate, gl. 2. in princ. nu. 18.* Ludouicus Molina *de Hispan. primog. lib. 2. c. 10. n. 39.* Petrus Barbosa *in l. 1. 6. p. n. 29. et 31. ff. sol. matr.* Iacobus Menochius *de præsump. lib. 2. præsum. 67. n. 9. 10. & seq.* Ianinius *de citatione reali, lib. 2. c. 6. n. 65.* Loseus *de iure vniuersitatis, p. 3. c. 10. nu. 10.* Sed Iudex prohibitus est, ne accipiat aliquid dono, *d. l. 1. tit. 6. lib. 3. recop.* Ergo si accipiat pecuniam titulo mutui præsumendum est aduersus ipsum, esse palliatam donationem, fraudemq; committi aduersus prædictam legem.

6 Secunda sententia contraria asserit, Iudicem, qui accipit mutuo verè à subditis pecuniam gratuitò, & sine vsuris ad subleuandas suas necessitates, non incidere in crimen repetundarum. Dixi *mutuo verè*, quoniam si dolus, aut fraus intercederet, imponereturq; titulus mutui muneri gratuito, & donationi, iam esset verum crimen, delictūq; multò peius, quàm esset aperta doni receptio; siquidem non solùm violatur lex sed etiam peccatum tegitur, ne puniri possit. Quæ circumstantia malitiam auget, & aggrauat delictum, cui miscetur contumacia, *l. vltima, ff. de rit. nupt.* & reddit dignum grauiori pœna, *l. si Dominus, 2. vers. qui si mea, ff. de ijs, qui sunt sui, vel alien. iur. l. relegati, 4. in fin. ff. de pœnis*, notat Baldus *in l. fraus, 29. ante n. 1. lectur. ff. de legib.* & Aristoteles *lib. 7. de moribus ad Nicomachum, cap. 7. & lib. 6. Eudemiorum, cap. 6.*

egregiè docuit, quò quisque occultior, & insidiosior est, eò eum esse iniustiorem, quò iniustior autem est, eò esse turpiorem. Quo conferunt congesta à Ioanne Roxas de *hæreticis*, *1. par. ex num. 72.* & Ribadeneira *de virtutibus Principis christiani, lib. 2. cap. 2.*

Secundam illam sententiam sequuti sunt Accursius *in l. Præsidis, 34. verb. non prohibetur. ff. si cert. petat.* Bartolus *in l. principalibus, nu. 2. ff. eodem*, Angelus ibi *in princip. & nu. 1.* Salycetus *nu. 1. & 2.* Paulus *nu. 1.* Alexander *nu. 4. vers. quintò limita, & in lectura nouissima eiusdem legis, nu. 11. & 12.* Decius *nu. 13.* Iaso *in princ. & num. 2 vers. quartò limita*, idem Salycetus *in d. l. quisquis, 16. num. 1. Cod. si cert. pet.* vbi ait, hanc esse communem Doctorum sententiam, Baldus sibi contrarius *in l. venales, num. 5. C. quando prouocar. non est necess.* Aviles *in cap. 1. Prætorum, verb. donacion, num. 25.* Cataldinus *de syndicatu num. 50. in fine, quæst. 96.* Peregrinus *de iure fisci, lib. 4. tit. 7. num. 12. vers. limita quartò*.

7 Probari autem videtur ista sententia ex textu expresso *in l. Præsidis, 34. §. Præses, ff. si cert. petat. Præses Prouinciæ*, (ait Iurisconsultus Paulus) *mutuam pecuniam fenebrem sumere non prohibetur*. Et ad eum locum Accursius, quem cæteri frequenter sequuntur, ita interpretatur, vt non prohibeatur Præses accipere mutuum ad vsum suũ quotidianum.

8 Sed respondebit quispiam non ineptè, eo textu nullatenus probari propositam secundam sententiam, quoniam Iurisconsultus loquitur de longè diuerso casu. Dubitabatur enim ibi, an liceret Præsidi mutuum accipere sub vsuris: ratio autem dubitandi, qua conuinci videbatur non posse, ea erat, quoniam negotiatio, fænorisq; exercitium Præsidibus erant interdicta, iuxta textum *in l. principalibus, præcedentem, & l. eos, 3. Cod. si cert. pet.* & adnotata à Peregrino *de iure fisci, libr. 4. tit. 7. num. 12. in princ.* quo fieri videbatur, vt quemadmodum Præses fænori dare non poterat, ita neque sub fænore accipere, iuxta regulam de correlatiuis, quam expendimus supra numer. 4. Nihilominus resoluit Paulus, licere Præsidibus mutuum accipere sub vsuris, seù quia mutuam accipere pecuniam, non sit negotiari, vt animaduertimus supra num. 1. seù quia necessitas, quæ lege caret, *cap. quanto, de consuetudine, cap. 2. in fine, de obseruat. ieiunior.* excusare eum poterat, vt plerique Doctores obseruarũt inter quos Peregrinus *vbi supra, vers. limita quartò*, seù potius, quod satis est verisimile, minus sit indecens Præsidem sub vsuris accipere mutuum, quam dare cum nota turpis quæstus, & illiberalis negotiationis. Agere verò Iurisconsultum de mutuo sub vsuris, ex eo patet, quoniam Præsidi licere dixit accipere mutuam pecuniam fænebrem, quæ pecuniæ qualitas intelligi debet, iuxta tempus verbi, ex vulgari regula textus *in l. in delictis, §. si damnum, alias §. si extraneus. ff. de noxalib. actionib. leg. si vxor, in princip. ff. ad leg. Iul. de adulter. l. Titius, 25. ff. de militar. testament.* ac per consequens pecuniam tunc esse fenebrem, cum a Præside accipitur, atque ita accipi sub vsuris. Hæc autem decisio parùm, aut nihil confert ad comprobationem propositæ sententiæ, videlicet licere Iudicibus accipere a subditis mutuam pecuniam sine vsuris; quod planè subolfecit Antonius Faber *in rationalibus, in prædicto §. Præses*, post hæc scripta editus.

9 Fundamentum igitur firmum, ac solidum istius postremæ sententiæ est, quoniam leges Regni nostri, videlicèt, *d. l. 6. in fine, & l. 56. tit. 5. lib. 2. recopilation. & l. 1. tit. 6. lib. 3. & l. 21. titul. 1. libr. 9. recopilation.* prohibent, ne Iudices quidquam accipiant a subditis gratuitum, cuiuscunque sit valoris, etiam esculentum, aut poculentum, neque ex eorum donis, quid vsquam compendij sentiant. Rigidiores certè leges, quod ad hoc attinet, quàm vetera iura ciuilia, & canonica, iuxta quæ notum est, non vsque adeò Iudices ab omni munerum genere abstinere debere, quum licitum fuerit ipsis quędam dono accipere, saltem esculenta, aut poculenta, *l. solet, §. non verò, ff. de offic. Proconsul. & Legat. Non verò* (ait Vlpianus) *in totum Xenijs abstinere debebit Proconsul, sed modum adijcere, ut neque morosè in totum abstineat, neque auarè modum Xeniorum excedat, &c. Nam valdè inhumanum est à nemine accipere, sed passim vilissimum, & omnia auarissimum*; iuxtaq; seruandum esse vetus prouerbium, *neque omnia, nec passim, neque ab omnibus*, de quo meminit Erasmus, *Adagiorum chiliad. 2. cent. 4. adag. 16. l. plebiscito, 18. ff. de offic. Præsidis Plebiscito continetur* (ait Modestinus) *ne quis Præsidum munus, donumue caperet, nisi esculentum, poculentumue, quod intra dies proximos prodigatur*; & Bonifacius *in cap. statutũ, 11. §. insuper, de rescriptis in sexto*, delegatis Ecclesiasticis permittit non cupidam, & illiberalem acceptationem muneris esculentis, aut poculenti merã liberalitate oblati, quod paucis consumi possit diebus, sic Xenia producantur ad munerũ qualitatem iuxta consilium Vlpiani, quod adnotauit Menochius *de arbitrarijs Iudicum, lib. 2. cent. 6. casu 517.* Sanctè tamen iura nostra patria restrinxerunt periculosum istud arbitrium, sublata penitùs sub hoc velo peccandi occasione cupidis hominibus, quales vtinam non sint, qui Iudicum officia exercent, radicitusq; auaritiæ semina, & fomitem extirparunt, prohibendo Iudices ab omni omninò munere, siuè id pecunia sit, siuè quæuis alia res pecunia æstimabilis. Quod etiam animaduertit Molina *de iustitia, tract. 2. disput. 86. in fine, §. quod ad Regnum Castellæ*, & Florez de Mena *libr. 1. variarum, q. 8. §. 4. nu. 12.* referens alios. Hoc idem in sua illa Republica sub mortis pœna statuendum censuit Plato *dialogo 12. de legibus, paulò post medium*, & in omni bene instituta Republica statui oportere existimauit, Petrus Gregorius *de Republica, libr. 2. cap. 6. numer. 16. ad finem*, quod confirmat egregria doctrina Philonis Iudæi, *libro de Iudice*, & D. Thomæ *opusculo de eruditione Principum, lib. 4. cap. 3. & 4. & seqq.* vbi enumerat incommoda, quæ consequuntur Principum, Iudicum, aliorumq; ministrorum auaritiam, & rapacitatem, munerumque receptionem. Hæc vt rectè in nostro Regno instituta sunt, vtinam tàm rectè seruarentur.

10 Quibus quidem legibus planè satisfecisse cẽsendus est, quicunque Iudex eiusmodi munera prætio æstimabilia nõ acceperit, tametsi à subditis aliqua alia beneficia gratis accipiat, quæ & pecunia æstimari non solent, & ob id gratis ab hominibus in homines conferuntur. Etenim qui alijs hominibus non eget, cuique eorum auxilio opus non est, supra naturam humanam est, vt alio in proposito animaduertit Aristoteles *lib. 1. politicorum, c. 2.* Ex eo verò, quòd quis creetur Iudex, non illicò supra naturam humanam constituitur, fitq; particeps diuinæ, aut angelicę, vt censendus sit ab omni necessitate immunis, & ab omni humanitate alienus; neque vera est superbientium stultorum existimatio, qui se, quod Iudices sunt diuinos scientia, & potentia, auctoritateq; credũt diuinosq; honores deposcunt, & exigunt. Non est itaque prohibitus Iudex ab aliorum hominum officio, & ope, vt eleganter expendit Abulensis *in Exod. cap. 23. q. 8.* Nonne poterit habere Sacerdotem, cui confiteatur peccata? Nonne poterit cõsilium petere, & accipere à subditis quoties indiguerit? Quis credat vetasse leges, ne Iudex vno, vel al-

teto

tero die accipiat à ſubdito commodatum equum ad deambulandum? Quis perſuadeat ſibi, contra leges facere, ſi recreandi animi cauſa Iudex in hortos ſubditorũ ſecedat, adhibita etiam comite familia? Planè Iudici hæc, & eiuſmodi alia licent; hæc enim exempli gratia expreſſa ſunt, quamuis ex ijs, & ſimilibus beneficium ſentiat; eiuſmodi enim beneficia non æſtimantur pecunia. Imò verò tàm exigua ſunt, vt neque beneficij non occupare poſſint, ſi credimus Senecæ *lib. 4. de beneficijs, cap. 29.* ea enim magis humanitati, quàm hominibus dantur, quæ etiam ſi gratitudine digna ſint, gratiq; hominis animum deuincere ſoleant, qui ea accipit, non dicitur accepiſſe aliquid pecunia æſtimabile, vt cenſeatur corruptus, incurriſſeq; crimen repetundarum.

11 Igitur (vt redeamus ad inſtitutum) qui pecuniam mutuam accipit ad vſum, nihil accipit pecunia æſtimabile. Ergo non poteſt videri corruptus, neque huiuſmodi acceptio cenſenda eſt legibus interdicta, quæ prohibent accipere à ſubditis munera pecunia æſtimabilia, cuiuſcunq; ſint valoris. Antecedens, videlicet vſum pecuniæ mutuę, non eſſe pecunia ęſtimabilem, tàm certum eſt, quàm vſuras eſſe illicitas, omniq; iure naturali, diuino, & humano, canonico, & regio, prohibitas. Eſt verò hoc tàm certum, vt oppoſitum ſit error in fide, *clement. 1. §. ſanè de vſuris*; & vſuras omni iure eſſe illicitas, latè proſequuntur Theologi Thomiſtæ cum D. Thoma 2. 2. *q. 78. art. 1.* vbi Aragon. *in explicatione articuli*, Salon *controuerſ. 1.* Dominicus Soto *de iuſtit. & iur. lib. 6. q. 1. art. 1. concluſ. 1.* Ioannes Medina *C. de rebus per vſuram adquiſitis, quæſt. 2.* Molina *de iuſtit. tract. 2. diſput. 304. vol.* Leonardus Leſſius *de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 20. dubitat. 4. ex num. 23.* Rebellus *de obligat. iuſtitia, par. 2. q. 2. ſect. 2.* Bonacina *ſummæ moralis tom. 2. tract. de reſtitutione, & contractibus diſp. 3. q. 3. punct. 2. tertia propoſitione*, Vincentius Filuccius *moral. quæſt. tract. 34. 2. capit. ex nu. 10.* Azor *inſtitut. moral. tom. 3. lib. 5. titul. de vſura, cap. 2.* Summiſtæ *verb. vſura*, Nauarrus *in manuali, c. 17. nu. 207. verſ. habetur ſecundo, & in commentario, cap. ſi fęneraueris, 14. q. 3. ex nu. 7.* Couarruuias *lib. 3. variarum, cap. 1. nu. 5.* Ioannes Lupus, Palac. Rube. *in repetit. cap. per veſtras, notabil. 6. num. 5.* & ibi additionatores, Ioannes Baptiſta Lupus *de vſuris, cõment. 1. in l. curabit, C. de action. empt. §. 3. ex nu. 20.* Simancas *de catholic. inſtit. tit. 66.* Gutierrez *libr. 2. canonicar. quæſt. cap. 18. ex num. 1.* Cagnolus *in d. l. curabit, nu. 3.* & omnes catholici communiter, ſcribit optimè Gaſpar Rodericus *de annuis redditibus libr. 3. q. 4. præſertim ex nu. 56.*

12 Cauendum autem eſt ab errore eorum, qui vſuras licere exiſtimarunt credentes non eſſe peccatum accipere aliquid vltra ſortem ob pecuniam mutuo datam; quem errorem adſcribit Græcis, Guido Carmelita, quem refert Alphonſus de Caſtro *lib. 14. aduerſus hæreſes, verb. vſura*, & Carolo Molineo, Nauarrus, Couarruuias, & Leſius, paulò ante relati. Cui item errori adhæſit ante Hermanus Meirer *tract. de pignoribus, & hyppothecis, lib. 1. tit. 7. num. 7. & 8.* eò ductus argumento, quod leges ciuiles iuris antiquioris id lucrum recipere permittant; & ordinatio politica, cuius Deus author eſt vſuras admittat. Sed eius fundamentum non minùs eſt erroneum, quàm concluſio, in cuius probationem adducitur. Etenim omiſſa ea difficultate, quam inferiùs fortaſſis obiter attingemus, an antiqua iura ciuilia vſuras ſaltem moderatas permiſerint, in confeſſo eſt apud catholicos omnes, multa per iura antiqua ciuilia permiſſa fuiſſe, quæ iure naturali ſunt vetita, quemadmodum, vt alia omittamus concubinatum, & meretricium: non ergo rectè argumentatur Hermanus, aut rectè colligit, licitum eſſe aliquid lege naturali, ex eo, quòd permittatur lege ciuili, niſi velit perſuadere nobis de meretricio, & concubinatu, quod perſuadere conatur de vſuris ea eadem ratione, quæ planè infirma eſt. Quemadmodum etiam non rectè infertur licitum eſſe, quod legibus non punitur, *l. at ſi quis, 14. §. Diuus autem Marcus, ff. de religioſ. & ſumpt. funer.* obſeruat Couarruuias *de ſponſalibus, prima parte, cap. 4. in principio, num. 10. verſ. nec ſequitur.* Gaſpar Rodericus *de annuis redditibus, libr. 3. dicta quæſt. 4. nu. 56.* notaui ſuperius diſputatione ſecunda, num. 270. Quod verò attinet ad id, de quo agimus, certum eſt apud catholicos quaſcumque leges ciuiles permittentes vſuras in præteritum, ſeù in poſterum permiſſuras abrogatas fuiſſe decreto Concilij Viennenſis, quod refertur *in dicta clementina vnica, in principio, de vſuris*, velut errantes contra naturale ius. Qua in parte, vtpotè in re ſpectante ad animarum ſalutem, finemque ſupernaturalem, ius canonicum præualet ciuili, Pontificiaque poteſtas excedit laicas, vt rectè adnotauit Couarruuias *lib. 3. variarum, cap. 1. nu. 6. verſ. ego ſanè*, Molina *de iuſtitia, dicta diſput. 304. § erant verò iniquæ, colum. mihi 341. volum. 2.* Leſius *de iuſtitia, & iure libr. 2. cap. 20. dubitat. 4. num. 32.* Cardinalis Tuſcus *litera L. concluſion. 277. num. 41. cum ſequentibus tomo 5.* Gaſpar Rodericus *de annuis redditibus, libr. 3. dicta quæſt. 4. num. 56. 97. 104. & 105.*

13 Si igitur Iudex, qui mutuum accipit gratis, nullum accipit donum, nullum munus admittit prætio æſtimabile, vt eleganter probat D. Thomas *ſecunda ſecundæ, dicta q. 78. art. 1. in corpore*, ſed duntaxat beneficium, quod unicuique gratis tenetur conferre in quemlibet proximum pius, & chriſtianus homo, vt idem D. Thomas docet *dicta quæſt. 78. art. 2. ad ſecundum*, non eſt cur cenſeatur violare leges prohibentes munerum, & donorum cuiuſcunque valoris acceptionem. Quam rationem, & fundamentum huius ſententiæ apertè præſenſit, & approbauit Baldus *in l. venales, nu. 5. C. quando prouocar. non eſt neceſſ.* cùm dixit, non videri corruptum eum, qui recipit gratis pecuniam à fęneratore per ea, quæ notat Speculator *tit. de vſuris*, quo in loco Speculator non aliud dicit, quam vſuras eſſe illicitas, & tuta conſcientia exigi non poſſe, prohibitaſq; eſſe iure canonico; quod eſt propoſitum à nobis argumentum, congruamq; ſolutionem habere non poteſt.

14 Secundo probatur prædicta ſententia, quia Iudex, qui iuxta antiqua ciuilia iura accipiebat mutuam pecuniam ſub vſuris non exiſtimabatur corruptus, etiam ſi eam ſub vſuris deberet, vt probat textus *in l. Præſidis, §. Præſes, ff. ſi certũ petatur*, quem expendebamus ſupra n. 7. & 8. Ergo iure noſtro non eſt delictum Iudicem debere pecuniam ſine vſuris, quia vſuræ deberi non poſſunt. Neque verò obijciat quis nobis textum *in l. quiſquis, 16. Cod. ſi certum petatur*, qui videtur directò contrarius textui *in dicto §. Præſes*, quoniam inferiùs in ſolutione ad ſecundum argumentum primæ ſententiæ ſatisfaciemus ei antinomiæ.

15 Tertiò probatur, quoniam Iudices emere poſſunt, quę neceſſaria ſunt illis ad victum, & cultum *l. venca, §. Prouincias, C. de contract. Iudicum, l. 3. titul. 5. part. 5.* notat Peregrinus *de iure fiſci, libr. 4. titul. 7. num. 12. verſic. limita ſecundò*, ac per conſequens non prohibentur, quin hæc neceſſaria emant credito habita fide de prætio, Auiles *in cap. 2. Prætorum, verbo, de mercaderia, num. 41. & capit. 4. verbo, ſea obligado, num. 17. & 18.* Bouadilla *lib. 2. politic. cap. 12. num. 51.* Neque enim Iudices minus indigent cæterorum auxilio, quam reliqui; paria autem ſunt debere aliquid ex mutuo, vel ex venditione: ea enim ratione

vſura

vsura committitur, si quis pluris vendat credito, quam præsenti pecunia, quoniam in debito ex venditione inest mutuum, tacitum, & interpretatiuum, *cap. in ciuitate, de vsuris*, & ibi Doctores, Ioannes Baptista Lupus *de vsuris, commentar. 3. §. 5. ex num. 100.* & docet D. Thomas *secunda secundæ quæstion. 78. artic. 2. ad septimum*, & Theologi communiter, Molina *de iustitia, tract. 2. disputat. 355.* Dominicus Soto *de iustitia, & iure, libr. 6. quæst. 4. artic. 1.* Lesius *de iustitia, & iure lib. 2. cap. 21. dubitat. 6. nu. 51.* Nauarrus *in tractatu cap. si feneraueris, ex num. 26. & in manuali, cap. 17. ex num. 210.* Couarruuias *libr. 3. variarum, cap. 3. nu. 7.* Guttierez *lib. 1. canonicarum quæstionum, cap. 39. nu. 16. & seqq.* Palladorius *lib. 2. rerum quotidianarum, cap. 2, nu. 10.* Gaspar Rodericus *de annuis redditibus, lib. 3. quæst. 7. numer. 30. & 37.* Ergo Iudices possunt etiam sine delicto accipere mutuam pecuniam sine vsuris.

16 Meum verò iudicium hac in re, si requiras existimo secundam sententiam verissimam, iuxta quam cēseo cōsulendum, & iudicandum, si se casus offerat: dùm tamē adhibeantur quædam cautelę, seù mauis limitationes.

17 Primò igitur limitabis prædictam secundam sententiam, vt Iudex mutuum accipere non possit à litigante, vel ab eo, qui proximè litigaturus sit ad ipsum. Quam limitationem apud Gallos lege à multis Regibus lata stabilitam esse testatur Guillelmus Benedictus *in cap. Raynutius, verb. duas habens filias, num. 51. de testament.* & expressè cauetur de iure Regni Neapolitani *in pragmat. 2. & 4. sub tit. de muneribus official.* notauitq; Baiardus *ad Iulium Clarum lib. 5. sentent. §. fin. q. 73. num. 30.* idemq; statutum erat *in constit. communiter, de prohibito Curialium commertio*, sequitur Caballus *resolut. crim. centur. 2. cas. 195.* Hoc enim casu vix est, vt possit cessare impressio, metusq; ex parte mutuantis; preces enim Iudicis comparatione litigantis habent latentem vim imperij, vtpotè superioris erga subditum, vt eleganter cecinit Ausonius epigrammate ad Theodosium Augustum.

Scribere me Augustus iubet, & mea carmina poscit,
Pene rogans, blando vis latet imperio.

Atque præsensit diuinus Plato *libr. 16. suor. oper. epist. 7.* cum ait; *Preces Tirannorum necessitati permixtas esse non ignoramus*, notauit Bartolus *tract. de tirania, nu. 21.* Mauritius *tract. de in integr. restit. c. 277. num. 15.* Rebuffus *tom. 2. in leges Galliæ, tract. de rescissione contractuum, in præfatione, num. 14.* Tiraquellus *in tract. de pœnis temperandis, caus. 35.* Erasmus Cochier *de iurisdictione, to. 2. part. 2. quæst. 46. num. 5.* Cardin. Tuscus *liter. P. conclus. 484.* Cellua Hugo *consil. 120. num. 69. vers. nec omitto*, Mascardus *de probationibus, concl. 193.* Præsumit enim quicunque litigans nisi Iudicem sibi gratum reddat obsequio, obtemperando iussis, iustitiam se non obtenturum, à qua impressione, & metu, quàm maximè debent Iudices abstinere ne incurrant pœnam statutam *l. si per impressionem, C. de ijs, quæ vi, metusuè caus.* videanturq; tiranicè extorquere à subditis, quæ acceperunt, quod præsumi, docuit Bartolus *in d. l. principalibus, num. 2. ff. si cert. petat.* ex textu *in l. vnica*, & ibi Glossa *C. de salgamo hospitibus non præstando, lib. 12.* Decianus *tract. crim. lib. 8. cap. 38. num. 17.* præsertim quia gratitudo Comes est nobilitatis cum turpissima sit ingratitudo teste Seneca *initio libr. 3. de beneficijs*; nobilitate autem Iudicem exornatum esse oportet, vt prosequitur Matienzus *in dialogo relatoris, 3. p. cap. 2. & seqq.* Ita fiet, vt si à subdito litigatore beneficia accipiat, in eius ius plus debito propendeat, liberque non sit in iudicio, ac per consequens ad iudicandum ineptus; quippè cum vt rectè docuit Diu. Thomas *opuscul. 2. cap. 243.* ad rectitudinē iudicij requiritur, vt animus Iudicis sit liber ab his, de quibus iudicaturus est; monendi sunt igitur Iudices ne se istiusmodi suspitioni exponant accipientes mutuum à litigatoribus.

18 Secundò limitabis eandem sententiam, vt Iudex non possit accipere mutuum gratis, & sine vsuris à mercatoribus, & negotiatoribus, qui pecuniam in suis quæstuosis artibus occupant; nam si ab illis accipiat gratis pecuniam mutuam, meritò censeri debet corruptus, vt notauit Caballus *dicto casu 195. num. 4.* Ratio est, quia cùm istis ob damnum emergens, ac item ob lucrum cessans, licitum sit in mutuo aliquid accipere vltra sortem, vt docet D. Thomas *2. 2. quæst. 78. art. 2. ad 1.* Sotus *de iustit. & iur. lib. 6. q. 1. art. 3.* Molina *de iustitia, tract. 2. disputat. 314. & 315.* Lesius *de iust. & iur. libr. 2. cap. 20. dub. 10. & 11.* Nauarrus *in manuali, cap. 17. num. 211. & 212.* Couarruuias *lib. 3. variarum, cap. 4. num. 1. & seqq.* Ioannes Baptista Lupus *de vsuris, comment. 1. §. 6. num. 101. cum seqq.* si Iudex ab eis accipit gratis mutuam pecuniam, remittitur ei licitus quæstus, qui ex huiusmodi mutuo posset exigi, eà vero remissio, ac renunciatio vim habet donationis, vt docet Bartolus *in l. si fraudator. 25. in principio. ff. quæ in fraud. credit.* Baldus *in rubrica, num. 7. Cod. de reuocand. his, quæ in fraud. creditor.* Tiraquellus *in leg. si vnquam, verb. donatione largitus, num. 173. & seqq. C. de reuocand. donation.* Couarruuias *lib. 2. variarum, dicto cap. 4. nu. 8.* qui alios refert, Castillo *in l. 55. Tauri, in verb. por quita, num. 24. in fin.* Matienzus *in leg. 2. tit. 3. libr. 5. recop. gloss. 3.* Nauarrus *in comment. de spolijs Clericorum, §. 15. num. 5.* & est doctrina Glossæ *in cap. ex parte, 12. verb. dimittere, de offic. & potest. Iudic. deleg.*

19 Exceptis istis duobus casibus, cessanteq; impressione, & violentia, abusuque potestatis iudiciariæ, non credenem, imputandum Iudici vitio, aut culpæ, neque imputatem in iudicio syndicatus, aut visitationis, si mutuum accepisset à subditis gratis, quibus reddita principali sorte, nihil subinde debet, quia nihil ab eis accepit, quod prætio possit æstimari, vt dictum est.

20 Neque verò aduersus hanc sententiam, quidquam faciunt argumenta in primæ probationem adducta. In primis autem (ne id quoque omittamus) si rectè expendantur loca authorum, quos pro ea retulimus, inuenientur quamplures ex illis non exactè quæstionem disputasse, sed retulisse se ad aliorum placita, inter quos enumerari potest doctissimus Gregorius Lopez. Baldus autem, item Auiles videntur in hoc articulo sibi contrarij, & recantasse palinodiam. Bernardus Diaz regulam statuit, quam censet limitandam, iuxta Iasonis doctrinam, ac per consequens nobis contrarius non est; cæteri non exactè rem tractarunt. Non est autem magni ponderis auctoritas eorum, qui sine vllo iudicio, & examine aliorum placita recensent tacitè approbantes; quod adeò verum est, vt communis opinio dici non possit ea, quæ plures Doctores eam asserentea habet nulla disputatione præmissa, sed perfunctoriè, & (vt dicitur) per transennam illam sequentes, vt doctè monuit Ioannes de Neuizanis *in sylua nuptiali, lib. 5. num. 29.* Alciatus *de præsumptionibus, reg. 1. præsumpt. 51. numer. 2.* Menochius *de præsumptionibus, lib. 2. præsumpt. 71. num. 39. & consil. 51. num. 54. lib. 1.* Sanchez *de matrimonio, lib. 3. disput. 44. num. 2. in principio.* Ideò multi dixerunt nulla, aut parua consideratione habenda esse, quæ perfunctoriè, & in transitu dicuntur, inter quos sunt Tyberius Decianus *respons. 3. num. 35. volum. 3.* Mascardus *de probationibus, conclusion. 1143. opinionem communem, num. 11. volum. 3.* Antonius Ga-

Gabriel *libr. 1. communium, tit. de testibus, conclus. 4. num. 85.* Gonzalez *in regul. 8. Cancellar. glos. 5. §. 8. numer. 56. & seqq.* qui alios referunt. Et Nauarrus *in manuali, cap. 17. num. 289.* rectè, & grauiter censuit communiorem esse illam opinionem, quam sex, vel septem Authores classici rem ex professo tractantes assererent, quàm probatam à quinquaginta sola ferè authoritate priorum adductis, & qui more auium volatum anteriorem sequantur, quod familiare esse Iurisconsultorum vitium, præter Nauarrũ, & Sanchez, relatos, notarunt Decius *consil. 494. num. 15. & consil. 499. num. 12.* Molina *de primogen. lib. 2. cap. 8. nu. 31. in fine,* & Ioseph Ludouicus *decis. Lucensi, 21. num. 22.* Opinio enim communis non ex numero opinantium, sed ex pondere authoritatis fit. Quam doctrinam vellem haberent præ oculis stilistæ, & communistæ, quorum minus indocti ex multitudine Authorum, quod verũ, & equum est, dijudicant, aduersantes præcepto Imperatoris *in l. 1. §. sed neque, C. de veter. iur. enucl.* alij ex solo stylo (sic enim vocant) sine lege, sine Doctore, imo verò ex suo prorsus capite vtinam benè sano.

21 Ad primum argumentum respondendum est, concessa maiori propositione, & negata minori; qui enim accipit gratis mutuam pecuniam, nullum sentit compendium, cùm ex mutuo nullum possit licitum commodum mutuanti prouenire, neque à mutuatario extorqueri, attento ciuili iure Hispano, & communi canonico, imò verò naturali, & diuino, vt notauimus supra nu. 11. & 12. Textus verò *in l. quin etiam,* procedebat iuxta ius ciuile antiquum Romanorum, per quod licebat mutantibus recipere vsuras ex mutuo, vt inferius attingemus, ac per consequens, si cui pecunia mutua sine fœnore dabatur, videbatur remmiti compendium, & lucrum, quod leges illæ permittebant accipere, qua propter censebatur corruptus, quippè cum lucrum sentiret ex eo, quod alicui faceret, vel non faceret negotium; iure verò nostro ea ratio cessat.

22 Ad Confirmationem dicendum est, illicitum quidem esse, accipere mutuam pecuniam cum onere faciendi, aut non faciendi alicui negotium; ob id quem, quod gratis debuisset, quis potius facere, quàm extorquendo mutuum ab eo, qui sponte illud non daret. Itaque duabus de causis id turpiter accipitur, primò, quia per impressionem, & metum inducitur ad mutuandum is, qui alioqui non mutuaret, adnotata *in l. si per impressionem, C. de ijs, quæ vi.* secundò, quia venditur id, quod gratis potiùs fieri debuisset, *l. vltima, ff. de condict. ob turp. caus. l. 54. tit. 14. par. 5.* qui est optimus textus, & *l. 47. eodem titulo.* Spectato igitur iure Castellæ non consistit turpitudo recipientis in eo, quod ex mutuo gratuito compendium, & lucrum sentiat mutuatarius ob onus iniũctum, videlicèt, vt alicui negotium faciat vel non faciat; nullum enim sentit, & restituens principalem sortem reddit omne, quod debet, sine vlla alia vtilitatis, & lucri reliquia; sed in eo, quod mutuantem compellit ad mutuandus, & onus mutuanti imponit ob id, quod gratis potius facere debuisset. Quemadmodum illicitum quoque est mutuare, sub pacto de remutuando, vt post D. Thom. 2. 2. *q. 78. art. 2. ad 4.* & cõmunem sententiam Theologorum latè prosequitor Molina *de iustitia, tractat. 2. disput. 308. vol. 2.* & Gaspar Redericus *de annu reddit. lib. 3. q. 5. nu. 18.* tametsi remutuatio ipsa non sit res prætio ęstimabilis.

23 Ad secundum argumentum desumptum ex *l. quisquis, C. si cert. petat.* respondendum est eam legem duobus sensibus accipi posse, seù (vt cum vulgo loquar) duos habere intellectus, vt omittam alios, quos illi Accursius assignat, tàm ibi, quàm *in d. l. Præsidis, §. Præses, ff. eodem titulo,* qui videtur textus contrarius. Primus est, vt intelligatur de eo, qui pecuniam fænebrem, idest eam, quæ sub vsuris dari solebat, dat Iudici mutuam sine vsuris; iste enim iubetur puniri, quasi emptor legum, ac Prouincię, atque item Iudex, qui eam accipit iuxta ista iura. Secus est, si quis daret Iudici pecuniam fænebrem sub vsuris, aut ipse sub vsuris acciperet; iste enim casus extra pœnam est, vt *in d. l. Præsidis, §. Præses,* atque ita conciliari potest ista Antinomia.

24 Quod si ita explicetur *d. l. quisquis,* iure optimo procedebat, iuxta ius ciuile antiquum Romanum, quo permittebantur vsuræ vt adnotauit Couarruuias *libr. 3. variarum, cap. 1. num. 6. vers. ego sanè,* Gaspar Rodericus *de annuis redditibus, lib. 3. q. 4. nu. 56. & ibi ex nu. 54.* rem exactè examinat recitatis omnium sententijs, Molina *de iustitia, tractat. 2. disp. 304. §. quod ad ius Cæsareum, cum seqq.* Lesius *de iustit. & iur. lib. 2. cap. 20. dubitat. 4. num. 31. & seqq.* Idque non solùm, quia tolerarẽtur vsuræ, quasi conniuentibus superiorum oculis, vt alia pleraque illicita, vt nunc quoque publica prostibula, & simplices fornicationes, quæ non deueniunt ad concubinatum, quas notat Hippolytus de Marsilijs *singular. 150.* post Bartol. *in l. si vxor, 13. in princip. nu. 1. & 4.* per textum ibi, *ff. ad leg. Iul. de adulter.* & alios, impunibiles esse de iure, quo duntaxat modo permissas fuisse vsuras, videtur sentire D. Thom. 2. 2. *dicta q. 78. artic. 1. ad 3.* sed etiam, quia quodam modo approbarentur concessa ab antiquis legibus actione ad eas recuperandas, & denegata repetitione, quasi quæstus vsurarius non esset turpis, & illicitus; quidquid alij dixerint: de quo videatur Sotus *de iustit. & iur. lib. 6. q. 1. artic. 1. ad tertium argumentum,* Io. Baptista Lupus *de vsuris, comment. 1. in l. curabit, C. de action. empt. §. 3. ex nu. 35.* Federicus Martini *de iure censuum, cap. 1. ex num. 65.* Iam verò inter catholicos eò res deuenit, vt non leuis debitatio sit, an possit licitè Princeps Christianus vsurarum exercitium subditis suis permittere, quam tractarunt Baldus *consil. 449. ius naturale, lib. 3.* Alexander *consil. 1. & 2. lib. 2.* Couarruuias *lib. 3. variarum, dicto cap. 2. nu. 8.* Thessaurus *decis. 57.* in qua inseruntur de eadem re duo consilia, Marta *de iurisdictione, 2. part. cap. 3. ex nu. 17.* Gaspar Rodericus *de annuis redditibus, libr. 3. dicta quæst. 4. nu. 97.* Itaque antiquo iure Romanorum spectato Iudex, qui recipiebat sine vsuris fænebrem pecuniam, videbatur lucrari vsuras, quæ possent iuxta leges illas exigi, earumq; remissio censebatur plane donatio, vt notauimus supra num. 18. iure verò nostro spectato, quod est conforme iuri naturali, diuino, & canonico, nihil censetur accipere prætio æstimabile, qui pecuniam mutuam accipit sine vsuris, præterquàm si acciperet ab eis, qui ratione damni emergentis, aut lucri cẽssantis possent vltra sortem aliquid exigere, iuxta adnotata dicto nu. 18. quo casu rectè procederet hodie, *d. l. si quisquis.*

25 Sed quoniam fortassis prædicta interpretatio videbitur diuinatoria, subiungam secundam, quam communiter Doctores amplectuntur, videlicèt *d. l. quisquis,* agere de Iudice, qui accipit mutuum lucri, & negotiationis causa, quod tanquam à iure reprobatum pęna dignum est; textum vero *in dicta l. Præsidis, §. Præses,* agere de Iudice accipiente mutuam pecuniam ad vsus necessarios. Ita conciliatur vnus textus cum alio, & *d. l. quisquis,* non est aduersa nostræ sententiæ. Ea interpretatio placuit Accursio *in d. l. Præsidis, verb. non prohibetur,* Bartolo, *in d. l. principalibus, num. 2. ff. si cert. petat.* eam sequuti sunt Cynus, Albericus, Baldus Angelus, Salycetus, Fulgosius,

in d. l.

in d.l.quisquis, & Paulus Castrensis *in dicta l. principalibus* vbi Romanus *nu.2.* Alexander *num.2. & 4.vers.quintò limita*, Ialo *num.2.vers.quartò limita*. Sed non video quantumuis sit cõmunis, quomodo à diuinatione sit excusanda, quod erat vitium præcedentis. Tametsi sciam licitum esse diuinare ad conciliandas legum Antinomias, vt docuit Bartolus *in l.ita stipulatus*, t 15. *num.* 28.*ff. de verbor. obligat.* quem sequitur Ripa *in l. 1.nu.22. ff. de vulgar. & pupillar. substit.* Petra *de fideicommissis, quæst.9.num.47.* eleganterq. adnotauit Claudius Cantiuncula *in topicis legalibus, in loco à comparatione, circa medium*.

26 Addo tertiam interpretationem; pœnam inquam *d. l.quisquis*, latam esse non aduersus eum, qui Iudici pecuniam sub fænore dederit ex vero mutui contractu, nulla simulatione, aut fraude interueniente, quod planè licebat, iuxta textum *in d.l. Præsidis*, §. *Præses*, sed aduersus eum, qui sub prætextu fænoris Iudicem donatione pecuniæ corrumpit, & aduersus Iudicem, qui se sub mutui prætextu corrumpi patitur; quod ex ipsius legis contextura conijci poterit. Expendamus literam, quæ quod ad casum, de quo agimus attinet omisso, quod extra rem est, ita habet: *Quisquis Iudici fænebrem pecuniam mutuauerit, si in Prouincia fuerit versatus, quasi emptor, legum, ac Prouinciæ, exilij pœna, vna cum ipso Iudice plectatur*. Certè *versari in Prouincia*, non dicitur quis propriè, quod in Prouincia habitet, vel degat, sed verbum, *versor*, magis ad mores pertinet. Calepinus, *versor versari, voluto, obuersor, tracto, nundinor, consuesco*, Caluinus in lexico ex Spiegelio, verbo, *versari, est autem versari in aliqua re assiduum esse*, *l.1.§. 7 ff. de offic. Præfect. Vrb.* quare clausula illa, *quasi emptor legum, ac Prouinciæ*, non est referenda ad verbum sequens, *plectatur*, sed ad illud antecedens, *fuerit versatus*. Quis autem quæso versatur in Prouincia, quasi emptor legum, & Prouinciæ, nisi is, qui solet Iudices donis corrumpere, eorumq; fauorem, & familiaritatem emere, vt pluris postea vendat, & eo modo sibi quæstum paret? ita fit; vt lata sit lex aduersus simulatos Iudicum corruptores, qui sub mutui prætextu donationibus sibi Iudices deuinciunt, non aduersus simplices homines, qui charitatis Christianæ, & misericordiæ, aut veræ amicitiæ affectu, Iudicum necessitatibus subueniunt mutuata pecuniam, quam post recipiant ab obligatis ad eius restitutionem. Adijcio aliam coniecturam, quoniam lex duos casus complectitur, & duo delicta eadem, & pari pœna coercet. Primum est eius, qui Iudici pecuniam fœnebrem mutuauerit: secundum eius, qui honoris pretium dederit; vbi autem idem eius est, & eadem pœna, eadem etiam esse debet ratio delicti, *l.illud.ff.ad l. Aquil.* cum similibus. In secundo autem casu Iudici pretium datur honoris; ergo vt primus cum secundo conueniat; in primo pretium datur iustitiæ sub palliata donatione sine onere restituendi; vt quemadmodum in secundo Iudex punitur, vt venditor honoris, ita in primo puniatur quasi venditor iustitiæ. Certè Salycetus *in d.l.quisquis*, hanc interpretationem subolfecit, *cum nu.1.* postquam dixerat, non posse subditum dare Iudici pecuniam mutuam, adiecit: *Item nota, quod datus præsumitur Iudicem corrumpere; ex quo sequitur, quod in eis barattaria præsumitur, licet titulus mutui adijciatur*; consonat Alciatus *in d.l.Præsidis, num.5.* explicans secundum casum *d.l.quisquis*, de eo, qui pecuniã dedit Iudici, vt dignitatem emat, *quo casu (ait) suspectus esset, ne mutuanti iustitiam proderet*, & Decianus *tract. crimin.lib.8.cap.38.num.14.* cum ijs, quod referemus infra num.29.

Verùm, vt ingenuè fatear, nulla ex istis interpretationibus difficultatem te, tus euacuat; neque mihi omninò placet. Magis arridet quarta interpretatio, quam tradit Iulius Pacius *legum conciliatarum, cent. 3.quæstion. 75.* videlicèt *dictam l.Præsidis*, agere de Præside, cui quia Præses est, licèt mutuum dare, dictam verò *l.quisquis* agere de Iudice propriè sumpto nomine, idest de eo, qui actu Iudex est, & apud quem litigat is, qui mutuum dedit. Quare tametsi verum sit, appellatione Iudicis, tum Præsidem, tum Prætorem, & cæteros Magistratus contineri, *l.si Iudex, 41.ff.de minor. l.1.ff.de iudicijs, Rubr.ff.de rebus author. Iudic. possiden.* nihilominùs isti ijdem Magistratus, quibus liceret mutuum dare alias, tunc mutuum accipere prohibentur, cùm ab ijs accipiunt, inter quos iudicant. Quod ideò placuit, ne prætextu mutui iudicia corrumpantur, & sententiæ Præsidum venales sint igitur prædicta *l.quisquis*, solùm probat eam limitationem, quam tradidimus supra nu.17. & nullatenùs aduersatur textui *in d.l.Præsidis, §.Præses*.

27 Aduersus tamen secundam interpretationem, quæ magis recepta est, obijci posse videtur. Quia ratio cur Doctores permittunt Iudicibus accipere mutuam pecuniam à subditis est, quoniam necessitate videntur excusari, cùm ad vsus suos pecunia egent; quæ necessitas multa indulget, quæ ea seclusa nequaquam concedi possent, vt rectè obseruat Alciatus *in d.l.Præsidis, nu.7.* Salycetus *in d.l.quisquis, num.1. in fine*, & nos supra num.8. At hæc necessitas ex eo non videtur eos excusare, quoniam se in necessitate constituerunt Magistratum subeuntes: necessitas autem excusare non solet eum, qui sibi ipsi causa necessitatis fuit, quare illi non est subueniendum, *l.si fideiussor, 7. §.si necessaria, in fine, ff.qui satisdar. cogant. l.2. §.si quis tamen*, & ibi Glossa *verbo, arctauerit, ff.si quis cautionibus, l.3.§.subuenitur, ff.ad syllanian.* Felynus *in cap.quæ in Ecclesiarum, num. 67. de constitution.* Gregorius Lopez *in l.3. tit.9. part.1. gloss.7. & in l.22.tit.5. part.3. gloss.3.* Couarruuias *lib.5.variarum, cap.16.nu.9. & in practicis, cap.6.num.2. in fine*; Menochius *de arbitrar. Iudic. libr.2. cent.2.cas.182.ex num.37.* cum plurimis omissis. Melius igitur faceret Iudex iste pauper, & egenus, si se Magistratu abstinuisset, ne illum necessitas cogeret à subditis necessaria petere, & accipere mutuam pecuniam ad suas necessitates subleuandas, quàm si voluntariè in egestatem incidendo per Magistratus susceptionem, prohibitionem legum excusatione necessitatis effugiat.

28 Respondendum est, regulam quidem esse, nulli subueniendum, qui se in necessitatẽ constituerit; verùm esse limitandam tunc, cùm culpa non est ordinata ad necessitatem; eo enim casu, etiam si culpa sua quis in necessitatem inciderit, seu necessitas excusat, & nõ reddit indignum beneficio. Quæ fuit doctrina Glossæ *in cap.quia diuersitatem, verb. suspensus, de concess.præbend.* quam sequitur Panormitanus ibi *num.11. & 13.* Felinus *in d.cap. quæ in Ecclesiarum, num.69.vers.non obstat etiam, de constitution.* Decius ibi *nu.37.* qui loquitur in indiuiduo de paupertate, docuit Bartolus *in l.2.§.simili modo, ff. si quis cautionibus*, Angelus *in quæst.6. Bononiensis suæ ciuitatis bannitus, num. 55.* Menochius *de arbitrarijs, cas.182.nu.59.* Surdus *decis. 262.ex nu.16.* & alij, nos diximus dispit.2.num.616. Non est autem putanda causa necessitatis Magistratis susceptio, siquidem multi, diuites etiam, tam Magistratus quàm non Magistratus incidunt quotidie in necessitates, ob quas coguntur petere mutuum. Ita fit, vt necessitas excuset Magistratum ex communi Doctorum sententia, si mutuum petat à subditis, quia non ordinatur Magistratus administratio ad necessitatem incurrendam, neque

que eam consequitur necessitas infalibiliter, præsertim cum ex salario publico, & emolumentis Iudex ali possit.

29 Ad tertium argumentum dicendum est, aduersus Iudicem, non ex eo solo, quòd mutuũ accipiat ad suas necessitates subleuandas, præsumendam esse illicitam munerum palliationem, seu simulationem; alioqui ex eo, quòd emat necessaria ad victum, vel vendat semel, aut iterum superflua, posset eadem simulatio præsumi, sed id ex adiunctis circumstantijs esse præsumendum, veluti si clam acciperet, si interposita persona suspecta, si à litigatore, vel alio simili suspitioni obnoxio. Verum tamen si mutuum palàm, & bona fide contractum esset, & de simulatione non constaret, veluti si se Iudex, vel in priuato chirographo, vel publica scriptura obligasset ad id restituẽdum, vel accepisset mutuum sub pignore, quod planè nõ fecisset, si pecunia dono illi data esset: (eiusmodi enim dona solent, tàm occultè accipi, vt nullum eorum remaneat vestigium, neque possit donator donatarium ad restitutionem compellere) nullius criminis esset reus Iudex, qui eo modo mutuum acciperet. Tametsi verum sit, Iudicibus consilium esse dandum, vt quantum fieri possit abstineant ab istis contractibus inter subditos, quemadmodum eos hortata est apud Neapolitanos *pragmat. 4. vers. præterea eosdem, de munerib. official.* quoniam, vt prudenter animaduertit Molina *de primogenijs lib. 2. cap. 8. nu. 41. & lib. 4. cap. 5. nu. 29. ex l. si pupillorum, §. si pupillus ff. de reb. eor.* antequam actus fiat, tutior pars est eligenda; Iudex autem propter istas prohibitiones expositus est periculo suspitionis, vt adnotauit Farinacius *in praxi criminali, q. 111. num. 170. cum tribus sequentibus, vol. 3.* Mascardus *de conclus. 164. nu. 5.* Baiardus *ad Iulium Clarum, lib. 5. sentent. §. fin. q. 73. num. 27. & seqq.*

30 Si tamen id fecerit vrgente necessitate, constetq; syndicatori de veritate mutui, præsertim si tempore syndicatus iam solutum sit, nulla pœna dignus est. Idque si benè aduertamus probat argumentum ipsum, quod dissoluimus, siquidem mutuum Iudici factum vocat titulum iustum prohibitæ donationis, quod planè indicat licitum esse Iudici mutui contractum exercere; illicitum verò donationem recipere, dolumq; esse, iniustum insti nomine, & titulo tegi, & dissimulari, quod nos non negamus.

SVMMA DISPVTATIONIS quarta.

1 *Triplex est genus emolumentorum Iudicis.*
2 *Disputatio tractanda est de Iudice delegato salariato.*
3 *Iudex delegatus non salariatus absque dubio percipit partes pœnarum, &c.*
4 *Extenditur resolutio ad Iudices superiores, Auditores Regios, aut Alcaldos, cum delegantur.*
5 *Explicantur l. 15. tit. 6. lib. 2. recopilation. & num. 6. & 7.*
8 *Confirmatur resolutio alijs legibus, & limitatur.*
9 *Ratio decidendi d. l. 15.*
10 *Secunda ratio decidendi d. l. 15.*
11 *Titulus disputationis proponitur, & declaratur.*
12 *Prima sententia negatiua.*
13 *Probatur primò.*
14 *Probatur secundò.*
15 *Probatur tertiò.*
16 *Probatur quartò.*
17 *Secunda sententia affirmatiua, & nu. 18.*
19 *Distinguuntur casus, & primus refertur.*
20 *Prima conclusio.*
21 *Laboris, & præmij perpetua est, & mutua proportio.*
22 *Ratio decidendi in l. 9. tit. 5. lib. 3. recopilat. designatur omissa à scribentibus.*
23 *Præmium promissum capienti malefactorem, non debetur familiæ potestatis eum capienti, iuxta Bartolum.*
24 *Non debet quis duplici damno onerari.*
25 *Rationes dicendi l. 31. tit. 6. lib. 3. & l. 11. tit. 21. lib. 4. & l. 13. tit. 7. lib. 9. recopilation.*
26 *Secundus casus proponitur.*
27 *Secunda conclusio, qua deciditur.*
28 *Tertius casus distinguitur.*
29 *Tertia conclusio.*
30 *Probatur efficaciter, & vbi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus.*
31 *Eadem ratio quòad hoc militat in ordinario Iudice, quæ in delegato.*
32 *Delegatus ad vniuersitatem causarum est instar ordinarij.*
33 *Est cur Principes magis afirment delegatos Iudices, quam ordinarios, curque eis magis faueant.*
34 *Non est lex, quæ prohibeat delegatos adquirere quedã lucra.*
35 *Consuetudinis, quòd Alcaldi Curiæ percipiant* derechos de los despreces omecillos, y sangre, *quæ nam sit ratio.*
36 *Dissoluuntur primum, & secundum argumentum primæ sententiæ.*
37 *Tertium argumentum dissoluitur.*
38 *Quarto argumento satisfit.*
39 *Admonitio Authoris, & omnes homines esse lucri cupidos, tametsi quidam dissimulent, aut contrarium simulent.*

DISPVTATIO IV.

Vtrum Iudex delegatus salariatus, possit vltra salarium exigere sportulas actorum, & partes pœnarum, quas leges Regiæ Iudicibus designant, & applicant?

Ad l. 31. titul. 6. lib. 3. & l. 15. titul. 6. lib. 2. l. 11. tit. 21. lib. 4. & l. 13. tit. 7. lib. 9. nouæ recopilat.

1 Emolumentorum, quæ Iudices ratione officij sui onerisque iniuncti percipiunt, tria sunt genera. Primum est, salarium publicum, quod in nostro Regno Hispano designatur, tùm ordinarijs Iudicibus, tum delegatis. Secundum sunt minuta quædam commoda pecuniarum, quasi, per stipem collectarum iure actorum, quæ Iudex quotidie facit, de quibus statuitur *in libr. 3. recopilationis, titul. 10. del Aranzel de los derechos de las justitias ordinarias.* Has vocamus sportulas, de cuius nominis significatione videndi sunt Alexander ab Alexandro *lib. 5. genialiũ dierum, cap. 24.* Cælius Rodiginus *libr. 12. lectionum antiquarum, cap. 21. in fine,* Alciatus *libr. 3. dispunctionum, cap. 17.* Caluinus *in lexico iuris verb. sportula,* Ioannes Garcia *de expensis, & meliorationibus, cap. 21. ex num. 11.* vbi de translatione huius nominis ad hæc significanda, & est in Codice Iustiniani *titul. 2. lib. 3. de sportulis, & sumptibus in diuersis iudicijs faciendis, &c.* Tertium genus emolumentorum est pars quædam pœnarum pecuniariarum, quam ob varia delicta leges Iudicibus assignant, vt fere in pragmaticis recentioribus designatur tertia, vel quarta pars

pœnæ

pœnæ applicanda Iudici sententiam ferenti. Item in rescriptis regijs de administratione eius contributionis, quam in nostro Regno, vulgo vocamus *Millones*, & in statutis ciuitatum, & populorum circa custodiam montium, & agrorum, vt erat statuta in saltu illo, quem commemorat Gordianus Imperator *in leg. 2. C. de noxalibus action.* De hoc tertio genere emolumentorum agit textus *in dicto titul. 10. cap. 1. 2. & 10. libr. 3. recopilation.* Est verò inter emolumenta primi, & secundi generis ex vna parte, & emolumenta tertij ex alia, discrimen notatu dignum; quód salarium, & sportulæ Iudicibus assignata censenda sunt fauorabilia: fauore enim Iudicis sunt constituta, vt habeat vnde alatur, eique de victu, & cultu prouisũ sit. Emolumenta verò tertij generis censenda sunt odiosa, quæ non tàm respectu Iudicis, & vt ipse commodum sentiat, ac ditescat, designata sunt à legibus, statutis, aut rescriptis, sed odio potiùs delictorum, atque vt Iudices, & Officiales, qui fortassis, non ita permouerentur zelo vtilitatis publicæ ad insectanda delicta, sed dissimularent potius, vt plerùmque faciunt in ijs causis, ex quibus commodum non expectant proprij lucri cupiditate, & quæstus sibi propositi auiditate saltem delinquentes persequerentur, delictaque impunita non manerent, hominesque vel pœnarum, & mulctarum metu, quas sibi certò sciunt infligendas sine vlla remissione, cum ad Officiales iustitię iure pertinent, deterreantur à peccatis, & à delictis abstineant. Tametsi enim leges istæ per accidens, (vt phylosophicè loquar) faueant Iudicis lucro; per se tamen, & præcipua intentione spectant ad delictorum terrorem, & punitionem, adhibentque lucrum Iudicis tanquàm medium ad consequutionem finis principalis, nempè vt delinquentes nullibi se tutos existiment ab Officialibus suum lucrum inhiantibus, vt planè indicat textus *in l. 66. titul. 31. libr. 5. recopilation.* & obseruat Rechinos *tractatu de maiestate Principis, ad verbum, non armis solùm decoratam, secunda parte, numer. 201.* loquens de armis, quæ applicantur exequutoribus *in leg. 28. tit. 23. libr. 4. recopilation.* Ac per consequens rectè dictum est eiusmodi emolumenta censenda esse odiosa; quia odium in eis præcipuè viget, etiam si aliquis fauor inueniatur; iste enim ordinatur ad illud tanquam ad finem. Censura autem fauoris, vel odij in dispositionibus desumenda est ab eo, quod præcipuum est, iuxta communem traditionem Doctorum *in l. quæritur. ff. de statu hominum*, cuius meminere Geminianus *in cap. sciant cuncti, 12. numer. 6. de electi on. in sexto.* Philippus Franchus *ibidem num. item 6.* Tiraquellus *de retract. lignagier. §. 30. glossa prima num. 4. & 5.* vbi rectè docet semper actum iudicari à principali intentione agentium. Peregrinus *de fideicommissis, art. 1. num. 24. & 25.* Flaminius Parisius *de confident. beneficial. quæstion. 13. ex numer. 41.* Molina *de primogen. libr. 1. cap. 18. numer. 3.* Prætis *de interpretation. vltimar. voluntat. libr. 1. interpretat. 1. dubitat. 4. solution. 12. ex numer. 21.* Menochius *de recuperand. possession. remed. 1. ex numer. 13.* Guttierrez *libr. 4. practicarum, quæstion. 24. numer. 28. & seqq.*

2 Quæstio verò proposita est à nobis de Iudice delegato salariato; neque enim dubitatio est, quin Iudex ordinarius præter salarium possit omnia ista commoda percipere, cum id expressè leges illi concedant, videlicet, *totus ille titulus decimus, libr. 3. recopilation. & l. 9. titul. 5. l. 7. & 8. tit. 6. eiusdem libr. 3. & l. 12. titul. 21. libr. 4. recop.*

3 Neque item dubitant Doctores nostri, quin Iudex delegatus, cui per commissionem suam salarium non assignatur, possit percipere ista emolumenta; id enim planè videtur probari *ex leg. 11. titul. 21. libr. 4. recopilation. versicul. y mandamos*, ibi, *que no lleuen mas derechos de execution* (videlicèt cùm cognoscunt de causa tanquam delegati) *de los que les pertenecieren, y debieren lleuar como Iueces ordinarios de los tales lugares, & leg. 31. titul. 6. libr. 3.* ibi *Y no lleuando salario solamente lleuen los derechos por la tabla del concejo, donde se hiciere la execution*, quæ les loquitur de Iudicibus delegatis, seu Commissarijs. Notat Bouadilla *lib. 2. politicæ, cap. 21. num. 35. & lib. 5. cap. 1. num. 243.* Rodriguez *tractatu de exequutione, capit. 7. num. 11.* Ioannes Heuia Volaño *in curia philippica, 2. par. del juicio executiuo, §. 33. num. 8.*

4 Quæ quidem resolutio, quæ apud nostros est indubitata, ampliãda est, etiam si Iudex delegatus non salariatus sit aliquis de Iudicib. superioribus, videlicèt, aut Regius Auditor, aut Iudex criminum, quem *Alcalde* vulgo vocamus. Isti enim cùm delegantur ad aliquas causas sine designatione salarij, si causæ sint eius naturæ, & conditionis, in quibus alij Iudices ordinarij, vel delegati, possent iure applicare sibi per sententias, & percipere partes pœnarum per leges assignatas, possunt etiam ipsi eas sibi applicare, & percipere, dummodò per delegationum instrumenta, seù rescripta, id eis prohibitum nõ sit. Qua in re vidi præcipitem lapsum supremi cuiusdam tribunalis existimantis, non posse Iudices istos applicare sibi partes istas pœnarum: verùm vbi caput se in præceps dat, caput membra sequuntur. Ampliationis tamen nostræ fundamentum est, *l. 15. tit. 6. libr. 2. recopilat.* cuius verba referã; *Mandamos que asi en los pleitos, que de aqui adelante se mouieren, como en los que al presente estan pendientes, que no estuuieren sentenciados en reuista, los Alcaldes de nuestra casa, y corte, y los Alcaldes de las nuestras audientias, y chancillerias, y los otros Iueces superiores, de los quales, y en los cassos, que no ay grado para appellar, o suplicar para otros tribunales, en los negocios, y delitos, que sentenciaren, aunque ayan venido ante ellos en primera instancia, no puedan lleuar, ni lleuen la parte de las penas, que por leyes, y pragmaticas destos Reynos se aplica a los Iueces, que las determinaren, y que le parte, que conforme a las dichas leyes auian de auer los dichos Iueces de aqui adelante sean, y se apliquen para la nuestra camera, y fisco. De manera, que el Iuez, o Iueces de quien, y en los cassos, que no vuiere grado de appellacion, o suplicacion para otro superior, no pueda lleuar, ni lleue parte de las dichas penas quedando las dichas leyes en su fuerza, y vigor, enquanto a los Iueces inferiores.* Quæ lex continet limitationem eius regulæ generalis, quòd Iudices possint per suas sententias assignare sibi partes pœnarum statutas à legibus, seù pragmaticis Regijs. Ea enim est limitanda, cum Iudex cognoscit de causa tanquam superior, à quo nõ potest interponi appellatio, seù supplicatio ad superius tribunal. Quæ limitatio amplianda est, etiam si talis causa deueniat in prima instantia ad eiusmodi Iudicem. Quæ tamen lex, vt vberius explicetur, duo casus notandi, & distinguendi sunt. Primus, quem expressè lex ipsa continet, & determinat, est, cùm Iudices isti superiores Auditores, aut Alcaldi, cognoscunt de aliqua causa, non vt singuli, sed vt vniuersi, & per modum vnius tribunalis, vt coniudices cum alijs, quorum singula vota, & iudicia non constituunt sententiam, sed coniuncta cum votis aliorum iuxta *l. 26. 43. 44. 47. tit. 5. libr. 2. recopil.* & doctrinam Bartoli *in l. si vnus ex pluribus, 36. alias Pomponius, num. 1. & seqq. ff. de re iud.* Quo casu à sententia pronunciata ab Auditoribus, aut Alcaldis non potest interponi appellatio, aut supplicatio ad superius tribunal,

sed

sed interponitur supplicatio ad idē tribunal, in quo per sententiā reuisionis cōfirmatur, aut reuocatur prior sententia, sine vllo alio recursu ordinario, iuxta *l. 22. tit. 4. lib. 2. rec.*

5 Primo igitur isto casu, *d. l. 15.* quàm interpretamur, definit, non posse Iudices istos superiores applicare sibi partes pœnarum per suas sententias, quas leges Iudicibus decidentib. causas applicant. Idque non solùm si cognoscāt de causa in gradu appellationis interpositę à Iudicib. inferioribus, sed etiā si causa ad eorum tribunal deueniat in prima instātia, vt multis casibus potest deuenire.

6 Secundus casus est, quem lex non exprimit; apertè tamen indicat distinguendum à primo, quo Iudices isti, qui aliàs vnam vniuersitatem superiorem componūt cognoscentem de causis in gradu appellationis, efficiuntque tribunal supremum à quo non potest appellari, cognoscunt de causis ipsis, non vt vniuersi, sed vt singuli, videlicèt tanquam delegati ab aliquo superiore intra, vel extra Curiam. Quo casu votū ipsorum ab aliorum votis separatum, & singulariter pronunciatum facit sententiā, & litem determinat. Quo item casu ab ipsis interponitur appellatio ad superius tribunal, vt testatur, tùm stylus ipse omnibus patens, tùm leges diuersæ nouæ recopilationis, *l. 16. tit. 26. titul. 8. lib. 2. l. 16. cap. 17. titul. 6. leg. 20. titul. 4. eodem lib. 2.* Quæ leges tametsi loquantur de Alcaldis, vt Iudicibus Prouinciæ decidentibus causas ciuiles; idem tamen contingit cùm cognoscunt de causis criminalibus ex iurisdictione delegata: tunc enim solus Alcaldus delegatus decernit litem, & ab eo interponitur appellatio ad superius tribunal delegantis, vt est luce clarius, & quotidianis experimentis notissimum. Idem de Auditoribus dictum puta.

7 De isto autem casu, quo Iudex alioqui superior sit Iudex inferior, & cognoscit, & procedit vt inferior, *d. l. 15.* nihil expressè definit; sed eo ipso, quòd omisit reliquisse videtur, quid faciendum sit, sub dispositione iuris communis, *l. commodissime ff. de liber. & posthum. l. si extraneus, 6. ff. de condict. caus. dat. l. præcipimus, 32. in fin. C. de appellat. cap. susceptum, de rescript. in sexto,* cum traditis à Petro Barbosa *in l. si cum dotem, 23. in princ. ex nu. 17. 21. & 45. ff. de solut. matrim.* Eò maximè, quòd in calce legis ea verba adiecerit Legislator: *Quedando las dichas leyes en su fuerza, y vigor, en quanto a los Iuezes inferiores.* Atque in eo contrariam decisionem sequēdam esse, decisioni casus præcedentis apertè insinuant totius legis verba limitantia, decisionem eius ad præcedentem casum, ibi: *De los quales, y en los casos, que no ay grado para appellar, o suplicar para otros tribunales;* & iterum inferius in fine: *De manera, que el Iuez, o Iuezes, de quien, y en los casos, que no vuiere grado de appellacion para otro superior, no pueda lleuar, ni lleue parte de las dichas penas.* Ergo in alijs casibus contrarijs contrarium est dicendum, nempè posse Iudices istos pœnarum partes percipere; alioqui cur limitatè lex loqueretur, & non potius simpliciter, & absolutè percepisset Iudices istos nunquam, & nullo casu, siuè ab eis posset, siuè non posset interponi appellatio ad superius tribunal, percipere partes pęnarum in causis, de quibus iudicant? Succedit igitur regula, vt limitata verba limitatū effectum producant, *l. in agris, ff. de adquir. rer. domin. l. cancellauerat, ff. de ijs, quæ in testam. delent. l. age, C. de transact.* Meres *de maioratib. 2. par. q. 6. in prima impressione, nu. 106. in secunda, nu. 531. & seqq.* Symon de Prætis *de interpretat. vltim. volunt. lib. 1. interpr. 1. dubit. 4. solut. 12. per totam, fol. mihi 62.* Ioannes Garcia *de nobilitate, gloss. 1. in princ. ex num. 29.* quoniam si Legislator aliud voluisset facile aliud expressisset. Quo argumento vius est Pontifex *in cap. ad audientia de decimis,* vbi notat Abbas Panormitanus *nu. 2. cap. inter corporalia, vers. vnde si circa, de translat. Episcop. l. vnica, §. sin autem ad deficientis C. de caduc. toll.* ibi: *Nam si contrariū volebat nulla erat difficultas contrariū ea disponere, l. si seruum, 7. §. Prætor ait, vers. non dixit Prætor, ff. de adquir. haredit.* Bouadilla *lib. 5. politic. cap. 1. nu. 14.* Fit igitur, vt hæc exceptio, & limitatio firmet regulam in contrarium, *l. nam quod liquidè, §. vlt. ff. de penu legata, l. quæsitum, §. denique, ff. de fund. instruct.* Paulus Castrensis *cons. 257. nu. 5. vol. 2.* Decius *in l. 1. n. 21. ff. de regul. iur.* Simon de Prætis *de interpret. vltimar. volunt. lib. 4. interpr. 2. dubit. 3. per totam, fol. mihi 212.* Couarruuias *lib. 2. variarū, cap. 5. nu. 5. & 6.* Meres *de maioratib. 1. par. quæst. 22. ex nu. 1.* Matienzus *in l. 3. tit. 10. lib. 5. recopilation. gloss. 15.* Mantica *de tacit. & ambigu. conuention. lib. 7. tit. 16. num. 30. & seqq.*

Thomæ Carleualij de Iudicijs.

8 Id quoque apertè probant mihi aliæ leges nostræ, in primis *l. 10. tit. 6. lib. 2. recopilat.* ibi: *Y mandamos a los dichos nuestros Alcaldes de Corte no lleuan parte alguna de las penas en que condenaren, que pertenezcan a nuestra Camara, y fisco,* ista sunt verba limitata; & in *l. 11. eod. tit.* prohibētur Alcaldi applicare sibi partes pęnarum, in ijs casibus, in quibus leges illi nullas applicant partes; aut percipere, in ijs, in quibus leges assignant Fisco pœnas condemnationis. Quæ planè denotant prohiberi cum limitatione percipere pœnas in eisdem casibus, quibus idem prohiberetur Iudicibus alijs inferioribus; permissum verò esse percipere pęnas in casibus, quibus pęnæ à legibus applicantur Iudicibus vniuersim, & nulla distinctione facta, vt denotat textus *in tit. 10. cap. 10. lib. 3. recopilation.*

Idem probat apertius *l. 13. cap. 26. titul. 14. lib. 2. recopilat.* cuius verba sunt: *Otrosi mandamos, que los dichos nuestros Alcaldes, ni los denunciadores de qualesquiera delitos, no reciban, ni cobren, ni lleuen la parte, que les pertenece de las dichas condenaciones, hasta tanto, que antes, y primero se pague al dicho nuestro Receptor, lo que dellas pertenece a nuestra Camara, so pena de lo pagar con el doblo,* quæ lex apertè prę opponit; imò docet partem pœnarum eiusmodi condemnationum pertinere ad Alcaldos eodem modo, quo pertinet ad delatores, & posse ab eis exigi, verum præcipit ne ab eis prius exigatur, quam Receptori fuerit satisfactum, quod ab inferioribus Iudicibus seruari iubet, *dicto cap. 10. tit. 10. lib. 3. recopilation.*

Ex quibus venit explicanda *l. 20. titul. 1. lib. 3. recopilat.* cui verba sunt: *Que los dichos Gouernador, y Alcaldes mayores* (loquitur lex de Regio auditorio Gallaciæ) *no pongan, ni apliquen, ni lleuen para si penas algunas, ni para sus officiales, ni para sus familiares; ni sus officiales las pongan, ni lleuen para los dichos Gouernador, y Alcaldes mayores, ni para si; saluo que todas las penas pertenecientes a la nuestra Camara, y qualesquiera otras, que ellos sentenciaren, las hagan poner en deposito de manifiesto en el Receptor, el qual tenga cargo de las cobrar, y cobre por ante Escriuano, para acudir con ellas a quien nos mandaremos, y las otras para gastarlas, por mandamiento de los dichos Alcaldes en las obras, y cosas, paraque fueren aplicandas, l. 25. eod. tit.* quæ prohibet ne isti Auditores Gallecię percipiant partes pęnarum, quas per suas condēnationes imponūt. Sunt enim leges istę intelligēdę, & practicādę, iuxta superiùs dictę in duobus casibus. Primus est, cum pęnę sūt arbitrarię, & lex nullā partē pęnę Iudici attribuit; tunc enim Iudex non potest per suam sententiā partem pęnę imponēdę sibi applicare iuxta *l. 2. tit. 26. lib. 8. recopil.* Secundus casus, cùm isti Auditores cognoscunt de causa quapiā per modum supremi cuiusdam tribunalis, à quo nō est recursus appellationis aut supplicationis ad aliud tribunal superius, & nō vt singuli, sed vt

vniuersi, vt conueniat cum dicta *l.* 15. *tit.* 6. *lib.* 2. superius explicata: in alijs verò casibus contrarium iudicanum est.

Limitanda tamen est decisio prædictæ *l.* 15. *per l.* 18. *tit.* 5. *libr.* 9. *recopil.* vt non procedat in pęna tripli, quam incurrit committens fraudem, & dolum in ratiocinio regiorum redditiuum in ani si rationem reddēs dolosè omittat in calculi parte, quam onerationē, seù introitum, vel *cargo*, vocamus aliquam summam, vel partitam, vel eam addat in exoneratione, aut eaitu, incurrit pœnam tripli, cuius tertia pars applicatur Auditoribus tribunalis ratiociniorum regiorum causam definientibus, iuxta *d.l.* 18. & ordinationes Consilij Regij patrimonij, & computorum eius, tametsi ab eis non sit recursus ad aliud tribunal, quod ita vsu receptum est, vt sæpè vidimus, etiam si non careat scrupulo.

9 Ratio verò decidendi *d.l.* 15. cur prohibitum fuerit ne Iudices superiores partes pęnarū percipiant ijs casibus, quibus ab eis non est recursus ad superius tribunal, duplex est iudicio meo, tametsi neminem ex nostris eam videam attigisse. Prima quoniam durissima res est, (*negari non potest*) Iudicem ea causa, quam iudicat vllum percipere commodum, & in ea versari eius interesse. Id enim planè est in sua causa sibi ipsi ius dicere, quod repugnat cum naturali dictamine rationis; ex quo prouenit ne quis valeat vlcisci de propria iniuria, ne sit idem Iudex & actor, & cum regulis iuris ciuilis *in Rubr. C. ne quis in sua causa iudicet, vel sibi ius dicat.* Ideo rectissimè *in l. vnica cod. tit.* dixerunt Imperatores, *in re propria iniquum admodum est alicui licentiam tribuere sententiæ*, & elegantissima fuit obseruatio Bartoli *in leg. de iure,* 37. *in princ. nu.* 1. post Glossam ibi, *verbo, Prouincia. ff. ad municipal. & dein. col.* dicentis: *Ex hac mirabili glossa nota, quod quando Iudici applicatur decimum, quod ipse non potest cognoscere, an ipse sit Iudex competens*, & plurima ad eam rem cumulauit Surdus *cons.* 193. *n.* 6. *lib.* 2. Tametsi Baldus *in l. ex quacunque, nu.* 7. *ff. si quis in ius vocatus non ierit*, dicat, commodo sportularum, vel alio lucro incidenter peruenienti Iudici non reddi illum suspectum, quominus possit pronunciare incidenter de iurisdictione; in quam rem legatur Carrasco *ad nouam recopilationem, cap.* 9. *num.* 68. *& num.* 126. & Philippus Franchus *in capit. ad audientiam,* 34. *num.* 3. *de appellation.* Barbosa *in l. si quis ex aliena, ex num.* 111. *& propriè ex num.* 117. cum textu ibi, *ff. de iudicijs.* Causa autem propria alicuius dicitur, in qua eius vtilitas vel interesse vertitur, *l.* 1. *§. in propria, l.* 2. *§. vltimo, ff. quando appell. sit.* Heringius *tract. de fideiussorib. cap.* 29. *num.* 12. in qua non solùm Iudex, quod magis est, sed nec testis, quod est minus quis esse potest, *l. nullus, ff. de testibus l. omnibus. Cod. eod. tit.* Mascardus *de probationib. concl.* 1364. testes in causa, *ex nu.* 1. *vol.* 3. Farinacius latissimè *in praxi crimin. q.* 60. *ex nu.* 1. Cardinalis Tuscus *liter. T. conclus.* 197. *volum.* 8. Vnde fit, vt iustissima sit causa recusationis, si dānum, vel emolumentum litis ad Iudicem quocunque modo pertineat, ea quo possit dici causa propria, Maranta *in praxi,* 6. *par. tit. de appellatione, n.* 32. Aufrerius *de recusationibus, num* 76. Caualcanus *decis.* 28. *num.* 114. *caus.* 78. 2. *par.* Tuscus *liter. S. concl.* 908. *nu.* 1. neque solùm si causa ipsum tangat; verùm si similem causam habet, *cap. causam quæ de Iudicijs.* Farinacius *in fragment. crimin. liter. I. num.* 784. qui multos allegat. Verum in hac regula versetur dumtaxat interesse priuatum, & alia parte publicè intersit puniri maleficia legibus prohibita, *l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquil. l. locatio, §. quod illicitè, ff. de public. & vectigal. cap. vt famæ, de sentent. excommunic.* Tuscus *liter. D. conclus.* 157. ad quorum punitionem quibusdam casibus non aliud cōmodius medium potuit adhiberi, quàm facere Iudicem participem pœnæ imponendæ pecuniariæ, quo moueatur acriùs ad eorum vindictam proprio commodo, & vtilitate stimulatus (vt superius aduertimus hac eadem disputatione nu. 1. insuperhabenda fuit iniquitas ista priuata victa ab vtilitate communi; quod in iure nouum non est, vtilitas enim publica præfertur priuatæ, *l. vnica, §. fin. C. de caduc. toll. Authent. res quæ C. commun. delegat. l. vtilitas publica, Cod. de primipilo, libr.* 12. & ob eam multa in iure ciuili contra strictam rationem disputandi recepta esse innumerabilibus exemplis probari potest, *d. l. si ita vulneratus, §. æstimatio, ff. ad l. Aquiliam, l. sunt personæ, ff. de religios. & sumptib. funer.* temperanda tamen res fuit, & quod vtilitas publica suadebat, in prima instantia sequendum fuit, in qua Iudex particeps fit pœnæ pecuniariæ imponendæ per suam sententiam, cui si reus acquiescat, & sua ipsius conscientia conuictus condemnationi consentiat benè acta res est; satis enim iusta est condemnatio, quam reus ipse illi acquiescendo iustam putat: quòd si reus grauatum iudicet, prouocetque ad superius tribunal appellatione interposita res deuoluitur ad Iudices superiores, ad quos causa nullatenus pertinet, qui ab omni affectu vacui, & interesse liberi, de causa cognoscunt, vtpotè qui ex sententia nullam vtilitatem possunt captare. Qua ad eos deuoluta tandem non offenditur prior illa ex iure naturali deducta regula, ne Iudex propriam causam iudicet, vbi restauratur ius rei, si læsum est apud Iudicem inferiorem. Itaque nullum reputatur incommodum, quòd reus lædi possit à Iudice, cuius sententia non est exequenda, nisi reo ipso consentiente; esset verò magnum, si Iudices, quorum sententia mandanda est exequutioni sine vllo recursu, participes forent lucri ex sententia percipiendi. Quæ ratio extendit se ad eas etiā causas, quæ ad superiora tribunalia deueniūt in prima instantia, quas lex ipsa se amplians cōplectitur.

10 Secunda ratio est, quoniam sequuta confirmatione primæ sententiæ latæ in prima instantia, non agitur ex prima sententia, quæ appellationis remedio videtur extincta, *l.* 1. *§. vltimo, ff. ad Turpillian.* sed ex secunda sententia lata in grado appellationis confirmatoria, vt docuit Accursius *in l. eos verb. vel iniustam, in fin. C. de appellation. & in l. furti, verb. hodie, ff. de ijs, qui not. infam. & in l. si quis priore,* 29. *verb. sed teneri ff. ad trebellian. & in leg. chirographis,* 58. *§. vltimo, schol. penultimo, ff. de administr. tutor.* & Glossa Bernardi *in cap. pastoralis, §. Præterea, verb. discussa, in fine, de offic. deleg.* & est recepta sententia ex Alexandro *in l.* 1. *nu.* 5. Iasone *nu.* 11. *ff. de re iudic.* quos sequitur Barbosa *in l. diuortio,* 8. *§. si vir, n.* 51. *in ff. fin. solut. matrimon.* & Fuluius Constantius *in l.* 1. *ex num.* 29. *C. pœnis fiscalib. creditor. præferri, libr.* 10. Si igitur Iudices appellationis perciperent partes pœnæ pecuniariæ per suas condemnationes impositæ, nunquam Iudices inferiores, à quorum sententijs condemnatorijs fere semper interponitur appellatio ad superius tribunal, illas perciperent, sed suo lucro fraudarentur, & illorum labor in persequendis delinquentibus, & puniendis delictis foret irritus, & inanis; lucrum enim omne ad superiores deuoluerent, & in eos rectè caderent Virgiliana carmina: *Sic vos non vobis.* Item leges distribuentes pœnas pecuniarias, earumque partem Iudicibus sententias ferentibus adscribentes, & attribuentes, suo fine frustrarentur: in enim lucrum Iudicibus proponunt, (vt initio huius disputationis aduertimus,) quò eos ad inquisitionem, & punitionem delictorum promoueant, non mouerentur autem, si scirent lucrum à legibus propositum ipsis, non

ab ipsis, sed à superioribus sententias suas confirmantibus capiendum esse. Necessarium igitur fuit, vt tribunalia superiora, ad quæ causæ in gradu appellationis deuoluuntur, & in quibus terminantur sine vllo alio recursu, nihil ex istis pœnis pœcuniarijs participarent; aut perciperent; quod sensit Parladorius *in sesquicenturia, different.* 111 *num.* 17. confirmans ex *l.6.tit.14.lib.2.recopilat.*

Quæ rationes planè non militant in casu, quo Iudices alioqui superiores cognoscunt de causis tanquam inferiores delegati, à quorum sententijs ad tribunalia superiora reis conceditur appellatio, & recursus.

11 Reliqua est igitur difficultas, quam disputandam proposuimus de Iudice delegato salariato, vtrùm possit partes pœnarum pecuniariarum, & sportolas actorum vltra salarium percipere.

12 Prima sententia negat Iudicem delegatum salariatum posse percipere sportulas, aut partes pœnarum pecuniariarum, quas leges Iudicibus designant, & attribuunt, aut vlla alia emolumenta præter salarium. Hanc amplectuntur Bouadilla *lib.2.politicæ, cap.21.num.35.& libr.5. cap.1.nu.243.* Rodriguez *tract. de exequutione, cap.7. num.* 10. Ioannes Heuia Volano *in curia philippica, 2.part.del juicio executiuo,§.23.num.8.*

13 Quæ sententia probatur primo ex *d.l.31.tit.6.libr.3. recopilat.* qua præcipitur Iudicibus ordinarijs, ne permittant Iudices delegatos ad aliquam exequutionem designato salario, aliquid vltra salarium percipere, ibi: *Que no consientan a nuestros Commissarios, ni a otros Iueces algunos, ni executores lleuar derechos algunos de execucion, ni assessorias, ni vistas de processos, ni otro salario alguno, saluo lo contenido en nuestras cartas.* Ergo Iudices salariati delegati dumtaxat possunt salaria sua percipere.

14 Secundo probatur ex *l.11.tit.21.libr.4.recopilat.* ibi: *Ningun Alguacil, ni Executor, ni otra persona, que imbiaremos con nuestras cartas, y poderes, o inbiaren, los del nuestro Consejo, y Oidores de las nuestras Audiencias, o los a nuestros Contadores mayores aquien mandaremos dar salario señalados en nuestras cartas, agora sea por cada dia de los que ocupare, o per tiempo señalado, o por todo el tiempo, que ocupare en lo que vuire de hacer, no lleue otros derechos de execucion, ni de meajas, ni otros derechos algunos de mas de su salario, ni los concejos, ni personas particulares a quien tocan, se los den, ni las nuestras justicias se los consientan lleuar; y si el tal Executor, o Alguacil de hecho lo lleuare, por la primera vez lo buelua con el quatro tanto, y por la segunda vez con las setenas,* cui similis est textus *in leg.13.in fin.tit.7.lib.9. recopilat.* Ecce leges prohibentes Commissarios salariatos quid vltra salarium percipere.

15 Tertio probatur, quoniam regula est Iudicem nihil commodi percipere posse, nisi quatenus illi per leges attribuitur expresse, *l.11.in fin.tit.6.lib.3.recopilat.l.vnica, cap.10.tit.10.eodem libr.3.recopilat.* Glossa *in verb. qualitercunque, in cap.statutum, §.insuper, de rescript.lib.6.* Sed leges Regni non applicant sportulas Iudicibus delegatis, sed dumtaxat ordinaris, *l.7.tit.6.dicto libr.3. & dicto tit.* 10.*eodem libro,* qui inscribitur, *del Aranzel de los derechos de las justicias ordinarias:* nusquàm vero reperitur taxa sportularum delegati apud leges regias. Ergo delegatus non potest sportulas percipere.

16 Quarto probatur à Bouadilla *dicto libr.2.politicæ, cap.* 21 *nu.42.circa finē,* & censet esse rationem à priori huius discriminis inter delegatum, & ordinarium, quoniam delegatus dumtaxat habet vsum officij Iudicis; ordinarius verò habet vsumfructum, vt videtur probari *in l.1.§. qui mandatam, ff.de eo, cui mand.est iurisdict.* & ex traditis à *Thomæ Carleualij de Iudicijs.*

Doctoribus ibi, *& in rub.eiusdem tituli:* Ita fit, vt ordinarios possit frui omnibus commoditatibus iurisdictionis, non verò delegatus.

17 Secunda sententia affirmat delegatum posse præter salarium recipere sportulas easdem, quas accipit ordinarius. Ita videtur sentire Glossa *in verb. pedaneis, in Auth. de Iudicibus, §.ne autem,* & ibi Bartolus *nu.1.& 2.* sequitur Matienzus *in dialogo relatoris, 3.par.cap.24.nu.6.* Ioannes Garcia *de expensis, cap.21.num.10.in fine, cum seqq.*

18 Quod verò attinet ad partes pœnarum, quas leges applicant Iudicibus, nullum hucusque inueni Doctorem, qui earum percipiendarum facultatem concedat delegato salariato, nisi quod Villadiego *in sua instructione politica, cap.5.§.32.nu.40.41.& seqq.* ait, pertinere ad Iudices extractionum, quos Hispanè dicimus, *Iueces de sacas,* partes pœnarum in denunciationibus, quæ apud ipsos fiunt extractionum rerum prohibitarum extrahi à Regno. Isti autem Iudices sunt delegati, & salariati.

Compellor referre quoscunque scriptores Hispanos, tùm quòd hæc difficultas versetur in patrijs nostris legibus, de qua tractant solùm ferè ij, quos retuli, qui eam cum alijs ad vulgus vulgata lingua detulerunt, ne nostra ætate deessent multi Flauij, qui Iurisconsultorum misteria enunciarent, & in publicum ederent; tùm etiam, quod nulli Scriptorum suam inuideam gloriam qualemcunque, sciamque deberi multum ijs, qui quoquomodo studia iuuenerint.

19 Hæc sunt, quæ nostri Castellani de proposita difficultate tradiderunt. Nos verò vt eam commodiùs resoluamus, credimus distinguendos esse multos casus.

Primus casus est, cùm Iudex delegatur ad vnam aliquam singularem causam, seù ciuilem, seù criminalem, in qua si procederet ordinarius, haberet iuxta leges certa emolumenta; veluti si delegatur ad exequutionem faciendam in loco, in quo iuxta consuetudinem, statutum, aut legem debetur decima; at si delegatur ad puniendum delictum, cui imposita est à lege pœna pecuniaria, cuius pars applicatur Iudici; & isto casu designatur salarium expensis debitoris morosi, vel delinquentis, vt solet ferè semper assignari eiusmodi delegatis.

20 Prima conclusio, cum Iudex delegatur ad exequendum cū salario præstando à debitore moroso, vel ad puniendum aliquod delictum expensis delinquentis, non potest vltra salarium exigere sportulas actorum aut partem pœnæ impositæ eiusmodi delicto, quam lex Iudici applicat. Hæc conclusio est conformis primæ sententiæ, quæ iuxta eam est intelligenda, & non aliter; & in eius terminos est arctanda, & limitanda, vt sit vera; alioqui erit falsa, & prorsùs inuerisimilis, vt statim inferiùs ostendemus.

21 Probatur primò, quia laboris, & præmij commodi, & oneris perpetua est, & mutua proportio, iuxta omnia iura naturalia, & positiua. *l.secundum naturam, ff.de regulis iuris, l.vnica.§ pro secundo, C.de caducis tollend. cap. vltimo,* & ibi Glossa vltima, *7.quest.2. cap.rationi congruit, de regulis iuris in sexto, §. ne autem, in authent. de Iudicibus, collation. 6.* notat Surdus *consil.42. num. 22.§. vltimo non aduersatur, libr. 2.* vnum igitur laborem, & onus, vnum tantum debet sequi præmium, & commodum, vt sic seruetur debita proportio. Quemadmodum enim bona fides non patitur, vt idem debitum bis exigatur, sed vnum debitum, & vna obligatio, vnica solutione tollitur, *leg.bona fides.ff.de regulis iuris, cap. bona fides 83. de regulis iuris in sexto, leg. quibis idem, 18.ff. de verborum obligation.* iuxta interpretationem Accursij ibi,

Petri de Bellapertica, Dini, & Baldi, Cuiacij ad Africanum tractata scz tertio, Heringij. de fideiussoribus, cap. 24. nu. 116. & 117. cui fauet Fulgosius in l. vltima, C. de nouat. num. 1. ita vni officio, vnum dumtaxat præstatur salarium, & vni labor, vna solum mercede compensatur, cap. felicis, versicul. adijcientes, de censibus, libr. 6. l. 10. tit. 6. libr. 3. recopilation. l. 7. tit. 21. lib. 4. recopil. vbi cauetur ne ob vnius debiti ex actionem soluantur duplicata exequutionis iura, seu sportulæ. Confirmat hoc, quod tradunt Doctores, nempè salarium minui pro rata minuti laboris, vt obseruarunt Magonius decision. Lucensi, 12. num. 13. Costa de portione rata, quæst. 13. num. 2. Cardinalis Tuscus litera S. conclusion. 15. num. 5. & 6. volum. 7. Ex quo eodem capite prouenit, vt ei, qui habet licitè duplex officium, duplex quoque debeatur salarium, l. his scholaribus, C. de erogatione militar. annona, libr. 12. notat Baldus in l. 4. nu. 2. C. de appellation. est textus vbi notat Bartolus Authent. vt Iudices sine quoquo suffragio, §. illud tamen, meminit Gregorius Lopez in leg. 60. tit. 5. par. 1. glos. 3. vbi plures refert. Felynus in cap. cum olim, 12. num. 1. de senten. & re iudicat. Menochius de arbitrarijs, libr. 2. centur. 3. casu 223. nu. 8. Gail observationum practicarum, lib. 1. obseruat. 44. num. 8. Gratianus decision. Marchiæ 101. num. 1. & sequentibus, Costa vbi supra num. 3. Tuscus dicta conclusion. 15. num. 1. & sequentibus, Caballus resolution. criminal. centur. 3. casu 229. num. 14. Bouadilla libr. 2. politica, cap. 20. num. 69. quia vbi crescit expensa, & labor debet crescere pretium, seu salarium, cum tàm labor, quàm pecunia diuissionem recipiant, l. Seio amico, in principio, ff. de annuis legatis, & ibi notant Doctores, Cæpola de seruitutib. verban. cap. 50. num. 26. & 27. Ita fit vt simplici labori, simplex merces, simplici officio, simplex salarium, simplici merito, simplex respondeat præmium; duplici verò, duplex. Planè cùm alicui committitur aliqua exequutio cum salario, vel punitio alicuius delicti, designatur illi merces, quam ex eiusmodi negotio, & occupatione debet percipere. Et ne videatur ob vnum laborem accipere duplicem mercedem, & ob vnum debitum duplicem solutionem, non potest vltra salarium taxatum habere sportulas, decimam, aut partem pœnæ, quæ commoda lex defert Iudicibus non salariatis, ob pœnam quidem morosorum, & delinquentium, tanquam ob finem præcipuum, & magis intentum, sed simul in præmium, & satisfactionem laboris, & diligentiæ, quam Iudex adhibet, seu in exactione debiti, seu in punitione delicti.

22 Ex quo fundamento, quod verissimum est, infertur ratio decidendi, ad l. 9. titul. 5. libr. 3. recopilation. qua cauetur ne Iudices ordinarij, aut eorum substituti accipiant aliquid ob iudicandas lites, aut videndos processus *No lleuen cosa alguna de los pleiteantes, ni de otro per ellos, por razon de assessorias, ni vistas de processos, que vieren, para sententiar, y sententiarea en diffinitiua, o interloquutoria, en las causas, que ante ellos penden* cuius meminit Auiles in capit. 9. Prætorum, verbo, assessorias, & verbo, comission, & verbo, ley, Auendanus de exequend. mandat. secunda parte capit. 10. num. 6. Matienzus in dialogo relatoris, tertia parte, cap. 24. num. 6. Bouadilla lib. 2. politica, cap. 20. num. 59. Florez de Mena libr. 1. variarum, quæstion. 8. §. 4. num. 1. & sequentibus Segura Dauallos in directorio Iudicum Ecclesiasticorum, prima parte, cap. 14. nu. 38. 39. & sequentibus, tradit Azeuedus in eius commentaria, num. 1. & in l. 9. num. 1. & sequentibus titul. 6. dicto lib. 3. recopilation. quæ concordat cum dicta leg. 9. titul. 5. eisque similis est, leg. 12. titul. 7. lib. 9. recop lation. quam tamen decidendi rationem Scribentes isti non expenderunt. Est itaque decisionis harum legum ea ratio, quoniam causarum definitio, & processuum examen est præcipuum munus Iudicis, & ad eius officium directò pertinet Hostiensis in summa, tit. de offic. ordinarij, nu. 3. & seqq. Quò fit, vt salarium, quod Iudici assignatur ob officium, comprehendat hoc onus, & eius intuitu solui censendũ sit, ac per consequens Iudex non potest ob eam rationem aliquid vltra à litigatoribus accipere, quibus non incumbit Iudicem sibi constituere, & ei stipendia præstare, Glossa in capit. cum ab omni, verbo, præter expensas, de vita, & honestate Clericorum, Mastrillus de Magistratibus, libr. 1. cap. 22. num. 16. & 17. & cap. 21. num. 18. & sequentibus, Ioannes Garcia de expensis, dicto cap. 21. num. 20. seclusa contraria consuetudine, aut statuto, iuxta quam contrarium dicendum esset cum Deciano consil. 41. num. 74. & sequentibus, libr. 2. Menochio consil. 1047. ex num. 1. libr. 11. Auiles in cap. 1. Prætorum, verbo salario, num. 2. vt vtrumque notauit Florez libr. 1. variarum, quæst. 8. §. 1. num. 6. & sequentibus. Non potest inquam Iudex vltra accipere, ne videatur, aut duplicem sui muneris mercedem exposcere, si vltra salarium postulet assessoriam, (liceat vti ea voce,) quæ ratio in salariato ordinario procedit aut stipendium exigere ab eis, qui stipendium non debent, quæ ratio militat in non salariatis: qui tamen sibi imputent si suis expensis voluerunt militare, & gratis Iudicum munus obire: eo enim casu gratis suo officio satisfacere tenebuntur, quidquid dicat Antonius à Corduba in summa casuum conscientiæ, quæstion. 10.

23 Quam rationem decidendi, & fundamento confirmat egregia doctrina Bartoli in l. si quis in graui, 3. §. vtrũ, num. 2. ff. ad syllanianum, vbi ait: *Et per hoc dico, quod præmium, quod debetur capientibus exbannitos, non debetur officialibus, vel familiæ potestatis capientibus, non enim vltro faciunt, sed ex necessitate eorum officij, quod est purgare Prouinciam malis hominibus, l. congruit, ff. de offic. Præsid. ergo non vltro, & sic non habebunt præmium, vt hic: præterea qui gratis facere tenetur, si præmium accipit turpiter facit*, l. fin. de condict. ob turp. caus. Bartolum sequitur ad eum locum Albanus num. 2. & nu. 3. addit: *Pari ratione ex hoc Bartoli documento infertur, Præfectis triremium non deberi præmium statutum capientibus piratas, vel alios prædones maria deprædantes, quia hoc faciunt ex debito officij eorum, cum ad id potissimum fuerint destinati*, idem tenet Felynus in cap. de hoc, 11. num. 7. de simonia, allegans Bartolum vbi supra, & addit: *Item facit notabile dictum Petri de Ancharano cons. 197. incipit: Præmittendum est*, (aliàs est cons. 201.) *vbi consuluit, quod si Papa delegat causam ordinario, qui in eadem causa erat ordinarius, non debentur ei sportulæ, quia omnino tenebatur de causa cognoscere.* Hucusque Felynus. Idem docuit Decius in l. 1. nu. 2. C. de bonor. possess. contra tab. libert. quæ, &c. Angelus de maleficijs, verbo, quod fama publica, num. 74. Corsettus singul. 309. verb. statutum, 7. & Petrus Gerardus singul. 24. num. 9. & 10. Siluester in summa, verb. dignitas, nu. 9. Bouadilla lib. 5. politic. cap. 7. num. 18. Caballus resolut. crimin. cent. 3. casu 279. Additio ad Decium vltima in l. qui cum alio, 19. ad num. 11. in verbo, ex propria voluntate, ff. ad regul. iur. Peguera decis. 67. Ponte cons. 59. ex numer. 15. volum. 1. Baldus cons. 64. volum. 2. idem Ponte de potestat. Proreg. titul. 5. ex numer. 24. Menochius cons. 112. num. 44. libr. 2. Piticllus in l. 1. 3. part. num. 62. versicul. infertur, 13. C. de bon. matern. Ioannes Lupus in rubric. §. 50. ex num. 32. de donation. inter, Cardin. Tuscus liter. P. conclus. 516. tom. 6. Farinacius in praxi criminal. quæst. 103. num. 356.

24 Secundo probatur eadem conclusio, quoniam non debet

bet

bet quis duplici damno onerari, *l. nauis*, §. *cum autem*, *ff. ad l. Rhodiam, de iact. l. iure succursum*, 7. *ff. de iure dot. cap. at si Clerici*, §. *fin. in fine de iudic.* Tiraqu. *de retract. lignag.* §. 1. *gloss.* 18. *nu.* 9. Franchis *decis.* 87. *nu.* 5. Monterus *decis.* 14. *nu.* 97. imò verò, qui in vno grauatur, in alio debet releuari, *l. cum qui*, *ff. de iureiuran.* Sed reus debitor, seu delinquens, cum creatur Iudex ad eum exigendum, aut puniendum, oneratur onere salariorum, quæ soluere debet Iudici. Ergo non debet simul onerari onere decimæ, aut pœnæ soluendæ Iudici; imò verò quòad hoc debet releuari.

25 Has duas rationes existimo fuisse fundamenta Legislatoris, & rationes decidendi *in d. l.* 5. *tit.* 6. *lib.* 3. *& in l.* 11. *tit.* 21. *lib.* 4. *& in l.* 13. *in fin. tit.* 7. *libr.* 9. *recopilat.* quas adduximus in comprobationem primæ sententiæ supra nu. 13. 14. & 15. tùm inquam ne eidem debito bis satisfieret, tùm ne subditi duplici onere grauarentur. Quæ tamē rationes (vt planum est) non militant in Iudicibus delegatis non salariatis, in quibus per consequens, neque illæ leges seruandæ sunt, neque de eis proposita conclusio intelligenda, vt & superiùs ex num. 3. adnotauimus.

26 Secundus casus est, cùm delegatur Iudex ad multas causas designato salario expensis morosorum, vel delinquentium; qui Iudex vocatus delegatus ad pluritatem causarum, vt notat Salycetus post Baldum *in l. à Iudice*, *nu.* 3. 4. *& C. de iudic.* & æquiparatur delegato ad generalitatem, non ad vniuersitatem causarum.

27 Secunda conclusio, Iudex delegatus ad multa debita exigenda à multis debitoribus, aut ad multos delinquentes puniendos, non potest ex eiusmodi negotio vlla alia emolumenta percipere, quàm salarium in rescripto suæ commissionis à Rege præscriptum, & taxatum. Hæc conclusio eisdem protsus rationibus, ac fundamentis nititur, quibus præcedens: inter casum enim istum, & primum nulla esse potest ratio disparitatis, eadem erit igitur iuris dispositio, *l. illud*, *ff. ad l. Aquil. l. à Titio*, 108. *ff. de verbor. oblig.* §. *si igitur*, *instit. quod cum eo.*

28 Tertius casus est, cùm delegatur Iudex ad aliquod vniuersale negotium principaliter tractandum expensis delegantis, vel etiam ad vniuersitatem aliquam causarum, iniuncto mandato, vt cognoscat de incidentijs, & dependentijs, & puniat quos inuenerit reos; vt cùm quis delegatur ad administrationem gabellarum, seu ad exactionem vestigalium, quæ barbarè appellantur portagia, eorumq; administrationem, qui Iudices puniunt fraudantes regios redditus, & extrahentes res prohibitas, incidenter, & propter connexionem, quam habent ista delicta cum principali negotio. Neque ideò minus censendi sunt delegati ad vniuersitatem causarum, quòd videantur delegati ad causas vnius generis, siquidem delegatus ad causas mutui vertentes in aliquo castro, sine limitatione aliqua personarum, censendus est delegatus ad vniuersitatem causarum, vt docet Baldus *in l. solet*, 16. *num.* 2. Alexander *nu.* 9. qui dicit communiter teneri, *ff. de iurisdict. omn. Iudic.* Bartholomeus Socinus *in l. more maiorum*, *num.* 40. *ff. eod. tit.* Decius *in cap. causam matrimonij*, *nu.* 43. *de offic. deleg.* Barbosa *in l. cum Prætor*, 12. §. 1. *num.* 48. *ff. de iudicijs.*

29 Tertia conclusio. Tertio isto casu, Iudex delegatus ad negocia aliqua principaliter tractanda expensis delegantis, aut ad vniuersitatem causarum designato salario, simili modo ex bonis delegantis, nempè fisci, iniuncto mandato, vt incidenter cognoscat de delictis, & puniat quos inuenerit reos, vt accidere solet in rescriptis commissionum Iudicum administratorum gabellarum, aut vectigalium, seu portagiorum; si aliquem inueniat deliquisse aliquo genere delicti, cui imposita sit pœna pecuniaria, cuius pars applicatur Iudici sententiā ferenti, poterit in sententia quam protulerit applicare sibi eiusmodi partem pœnæ, & eam accipere; atque in causis ciuilibus exequutiuis, de quibus incidenter tractat poterit percipere quælibet commoda, & sportulas, quę in eiusmodi causis lex, vel consuetudo Iudicibus defert. Hæc conclusio est conformis secundæ sententię, quæ hactenus, & non vlterius est existimanda vera.

a Thoma Carleualÿ de Iudicijs.

30 Probatur autem efficaciter, quoniam omnia commoda, quæ lex Iudicibus defert licitè ab eis percipiuntur, nisi alioqui prohibeantur. Sed istę partes pœnarum, & sportulæ applicantur Iudicibus in punitione delictorum quorundam, & causis exequutionum, & nulla alia lege prohibentur ea accipere: ergo iustissimè ei fruuntur. Minor probatur. Quoniam leges, quæ partes pœnarum applicant Iudicibus non loquuntur in specie de Iudicibus ordinarijs, sed genericè de Iudicibus, quo nomine comprehenduntur, tùm ordinarij, tùm delegati, iuxta doctrinam Glossæ *in rubric. ff. de iurisdiction. omn. Iudic.* & Alexandri ibi *nu.* 1. Decij *num.* 2. qui iurisdictionem in genere prolatam, docent comprehendere ordinariam, & delegatam. Succedit igitur vulgaris regula, vbi lex non distinguit, neque nos debere distinguere, sed generaliter, & sine exceptione accipere leges generaliter loquentes, *l. non distinguemus*, *ff. de recept. arbitr. l. de pretio*, *ff. de public. in rem act. l.* 1. §. *quod autem Prætor*, *ff. de aleatoribus*, *leg.* 1. §. *generaliter*, *ff. de legat. præstand. l. in fraudem*. §. *fin. in fine*, *ff. de testam. milit. l. vltima*, *C. de heredit. vel. act. vendit.* notat Castillo *de vsufructu*, *cap.* 3. *num.* 81.

31 Neque vero occurri potest esse diuersam rationem quòad hunc iuris articulum in ordinario, quàm in delegato, quoniam id falsum est, & sine fundamento; neque enim leges magis consulunt commodis ordinariorum, quam delegatorum, neque Principes intendunt, vt ordinarij magis ditescant, quam delegati, vt ordinarijs salariatis ista commoda concedant; delegatis vero salariatis denegent: imò vero (vt superiùs aduertimus nu. 1.) leges, quæ applicant pœnas Iudicibus, non eum finem respiciunt, vt Iudices habeant maius lucrum in præmium suorum laborum, sed vt homines à maleficij deterreantur pœnarum metu, & Iudices quæstus sui auidi in delinquentium punitionem incitentur. Quæ ratio ęque militat in Iudicibus ordinarijs, & delegatis.

32 Accedit, quod delegatus ad vniuersitatem causarum, qualis est Iudex, de quo modò loquimur est instar ordinarij Iudicis fere quòad omnia, vt animaduertit Glossa *in verb. delegare, in cap. super quæstionum*, 27. §. *si verò*, *de offic. delegat. & in cap. cùm causam*, 62. *de appellat. verb. delegatus*, *in fin.* item Glossa *in verb. non habet*, *in fine*, *in l. à Iudice*, 5. *C. de iudicijs*, vbi notat Baldus *nu.* 2. Alexander *nu.* 6. Iaso *nu.* 7. Gail *obseruation. practicar. libr.* 1. *obseruat.* 97. *nu.* 12. Menochius *de arbitrar. libr.* 1. *q.* 67. *nu.* 59. Sanchez *de matrimonio*, *lib.* 3. *disput.* 31. *n.* 1. *vers. secundum fundamentum*, vbi plurimos refert. Ex quo fit, vt idem concedendum sit isti delegato, quod ordinario conceditur, *in verb. moderatas*, *in fine*, *in cap. statum*, §. *insuper*, *de rescriptis*, *in sexto*, Cardinalis Tuscus *liter.* I. *concl.* 426. *nu.* 3. *& seqq. tom.* 4.

33 Imò verò est cur Iudices Commissarios pluris æstimet Principes, quàm ordinarios, eorumq; eis magis faueant, & consultum velint; siquidem delegati sunt manus, & bracia regia, quæ ordinariorum defectus supplent, quippè cùm iuxta patria nostra iura creandi non sint nisi cùm ordinarius, aut est negligens in administranda iustitia,

aut metu potentium imbecillis, & impotens; quibus casibus delegatorum industria succurritur ordinarij negligentiæ: audacia autem, & fortitudine imbecillitati, *l.8. tit.1.lib.8.recop.*

34 Non est autem lex, quę prohibeat delegatos ista lucra adquirere, nam leges illæ, videlicèt, *l.31.tit.6.lib.3.recop. & l.11.tit.21.lib.4.& l.13.tit.7.libr.9.* superius allegatæ num.13.& 14. & 25. non sunt extendendæ vltra casus, quos continent, de quibus diximus in prima, & secunda conclusione, & rationes decidendi earum, quas supra assignauimus numer.21.& seqq. ad 25. non se extendunt ad casum, de quo modò est sermo: nam iste Iudex non accipit salarium ob istas incidentias, & dependentias, quę forsassis nunquam contingent, ac per consequens non veniunt in considerationem designantis salarium, sed accipit illud ob negotium principale; atque ita non fit, vt ob vnam occupationem Iudex habeat duplicem satisfactionem. Neq; item oritur hoc casu alterum incommodum, vt quis oneretur duplici damno; nam delinquens, qui punitur pœna pecuniaria, non soluit Iudici salarium, sed soluit ipse delegans. Hoc igitur casu quemadmodum ordinarius vltra salarium adquirit ista commoda; ita potest ea iustè adquirere iste delegatus.

35 Ex hoc intelliges, quod nam sit fundamentum eius consuetudinis, quam receptam semper vidisse se testatur Bouadilla *lib.2.politicæ, cap.21.nu.42.* tametsi ipse eam sine vlla ratione improbet, vt videlicèt delegati etiam si sint Iudices Curiæ, quos *Alcaldes* vulgo vocamus, vltra salarium percipiant commoda, quædam ex bonis delinquentium, contra quos procedunt in pœnam contumaciæ, aut præmium capturæ. Sunt autem ista, arma delinquentium, quæ *l.28.tit.23.libr.4.recopilat.* applicat capienti delinquentem, & *l.21.tit.7.libr.2.recopilat.* id extendit ad Alcaldos Cancellariarum, & alię sportulæ, quas vocamus, *derechos de despreces, omecillòs, y sangre.* Est autem huius consuetudinis eadem ratio, quæ nostræ huius tertiæ conclusionis. Quoniam inquam est commoda capiuntur ex incidentibus in negotio principali, quæ quidem per accidens contingunt, & possent non accidere, ac per consequens Princeps, qui Iudici constituit salarium ob prosequutionem principalis negotij non respicit ea, neque habet in consideratione, vt censendus sit ob ea salarium assignasse, aut eorum intuitu, vt ea censenda sint compræhensa sub salario causæ principalis. Contumacia enim delinquentis, ob quam imponuntur quædam ex dictis pœnis, coniungitur per accidens cum delicto, & posset non coniungi, quia posset delinquens non esse contumax; præterquàm quod cum sint modica, seù minima potius ista lucra, de illis non curat lex, quæ de minimis non curat, vt latè prosequitur Peregrinus Ianinius *tract. de citatione reali, lib.2.cap.2.num.94.cum sequentibus, & num.237.cum sequentibus,* Neuizanis *in sylua nuptiali, lib.3.nu.98.*

36 Reliquum est, vt satisfaciamus argumentis pro prima sententia adductis, quatenus videntur pugnare cum tertia conclusione à nobis proposita. Ad primum, & secundum argumentum desumpta ex textu *in l.31.titul.6.libr.3.recopilat. & in l.11.tit.21.libr.4. & in l.13.in fine, tit.7.lib.9.* constat ex dictis à nobis leges illas dumtaxat probare non posse Iudicem, cui ob vnum negotium stipendiũ designatur aliud vllum stipendium quærere ob illudmet negotium, & subditos grauare: cùm verò contingit coniungi aliquid cum negotio principali, ob quod constituitur Iudici salarium, quod posset quidem non coniungi, ac per consequens non potuit constituens salarium assignare ipsum intuitu eius, quod fore vt contingeret, ignorabat, ex quo incidenti negotio leges aliquod lucrum Iudici deferunt, poterit delegatus salariatus nõ minus, quàm ordinarius salariatus id lucrum percipere; eadem enim protsus ratio in vtroque viget, vt id possint, aut non possint.

37 Ad tertium argumentum dicendum est, verùm quidem esse leges regias non præscripsisse sportulas delegatorum, quoniam leges respiciunt casus freqnentiores, *leg. nam ad ea, ff. de legibus;* verùm vbi iustum fuerit delegatos accipere sportulas, iuxta distinctionem à nobis traditam, accipiendę sunt iuxta constitutionem, & taxam sportularum ordinariurum, vt insinuat *d.leg.31. & d.l.11* neque nouum est leges ad similia trahi, *l.non possunt, 12. & l.nam vt ait, 13.ff.de legibus.* Iudex verò, qui iuxta leges, seù expressas, seù interpretatione extensas suas commoditates percipit, iustissimè procedit.

38 Ad quartum argumentum dicendum est, inter Iudicem ordinarium, & delegatum, multa quidem esse discrimina, de quibus consulendi sunt Doctores Legistæ *in rubrica, ff.de eo, cui mand.est iurisdict. & per totum titulum,* & Canonistæ *in rubrica de offic. & potestat. Iudic. delegat. de offic.ordinarij,* Maranta *in praxi, 4.par.distinct.5.* Tuscus *liter.I.conclusion. 426.tom.4.* Triuisanus *dec.1.libr.1.* Alexander Raudensis *lib.1.variar.resolution.cap.67.* Parladorius *in sesquicenturia, different.129.* Ianinius *de citatione reali, lib.1.cap.1.ex num.492.* qui enumerat quadraginta differentias; tametsi non meminerim vidisse vsquam præterquàm apud Bouadilla illam æquiparationem vsufructuarij ordinario, & vsuarij delegato. Verum est Angelum *in l.more maiorum, numer.1.ff.de iurisdict.omn.Iudic.* comparare ordinarium proprietario, delegatum autem vsuario: quæ tamen similitudo displicet Fulgosiu ibi, *num.6.* licèt eam defendere conetur Iaso *num.1.* sed similitudu est in articulo multum diuerso ab isto; præterquàm quòd comparatio Angeli procedit inter ordinarium delegantem, & delegatum ab ipsu, non inter ordinarium, & delegatum absolutè. Sed siuè sint similes, siuè non sint, (de quu modò nõ curò) nihil ad rem; non enim ex eo colligitur posse ordinarium frui commodis, quibus non possit frui delegatus; quemadmodum ex eadem dissimilitudine non colligitur, non posse delegatum habere salaria, quia ordinarius salarijs fruatur; sed id dumtaxat colligitur delegatum pro termino solum commissionis suę, ijs commodis frui, aut vti quibus vtitur, & fruitur ordinarius pro tempore sui officij.

39 Illud admonuerim, nè quis existimet me, qui videar Iudicum potestatem extendisse, ac dilatasse aliquantò magis, quàm scrupulosos, minutosque quusdam, ac nimis religiosos, Scriptores Hispanos, ea ampla potestate vsum, dùm exercui munus Iudicis delegati per multos annos, quu iuuante Deo iam functus sum, permisisseque mihi, quæ alijs licita esse iudicaui. Scio docente Paulo *1. Corinth.6.num.15. & cap.10.num.22.* non omnia, quæ licent expedire: ego autem sic me gessi ne facta mea possent ad disputationem trahi, vt sentiret de illis, quisque vt liberet mihi scrupulosus, & vndequaque cautus vixi; cum alijs autem mitius ago mihi tutiorem partem elegi alijs quænam sit magis probabilis, ac iudicio meo vera ostendo, alios ego ita iudicarem, ab aliorum autem iudicio semper caui. Tametsi ingenuè fatear, quod alij aut fateri verebuntur, aut falsò, & fraudulenter negabunt, me lucri cupidum esse, nam omnes homines lucri cupidos esse dici à Platone *in fine dialoghi de lucri cupiditate,* qui inscribitur Hiparchus, quem ita concludit. Ne-

mo igitur rectè vituperabit lucri cupidos, cum ipse quoque lucri cupidus sit, & ab Aristotele eidem consentiente. *libr. 2. politicorum, cap. 3. alijs cap. 5.* Innatum esse à natura ipsa omnibus hominibus lucri appetitum, animaduertit insignis Author aurei libelli summo in pretio apud pios habiti, ac ferè Canonici reputati, Contemptum mundi dico, seù de imitatione Christi, *lib. 3. cap. 59.* quod non latuit Accursium, qui *in l. cura, 4. §. deficientium, verb. si ex voto. ff. de muner. & honor.* textũ interpretatus est dicens; *Quilibet anhelat ad lucrum, vt hic, & C. arbitr. tutel. leg. si defunctus*, nè quis se tàm Curium simulet, vt ab hoc appetitu prædicet alienum; sat erit prudenti, ac temperanti viro, si appetitum istum intra rationis, ac legum diuinarum, & humanarum metas cohibeat, ac moderetur; sed vituperandus non est, qui iustum sectetur lucrum. Neminem certè hucusque noui, qui lucrum non sectetur, tametsi nouerim nonnullos, qui cùm ipsi essent lucri cupidissimi, abhorrebant ab alijs moderatissima commoda sectantibus, qui alimentis necessarijs contenti viuerent. Huc peruenit nostrorum temporum hypocrisis.

SVMMA DISPVTATIONIS Quinta.

1 *CAsus frequentissimus, infrequens apud Scriptores nostros.*
2 *Salarium diuisim exigitur si rei sint soluendo.*
In exactione quis modus seruandus.
3 *Distinguuntur multi casus, & proponitur primus de multis reis obligatis, simpliciter, ex vno contractu, & primitiua eius obligatione ad solutionem salarij.*
4 *Ex contractibus oritur duplex obligatio, & actio.*
5 *Obligatio secundaria contrahitur aliquando tacitè, & aliquando expressè.*
6 *Resoluitur primus casus.*
7 *Amplia, ut resolutio procedat, tàm in reis principalibus, quàm eorum fideiussoribus.*
8 *Id tamen procedit iuxta ius Regium.*
9 *Secundus casus de multis obligatis insolidum ad solutionem salarij ex primaria obligatione vnius contractus; quo isti insolidum conueniuntur, & soluit idoneus pro non idoneo.*
10 *Fideiussores non gaudent beneficio diuisionis, cùm insolidum obligantur attento iure Regio.*
11 *Tertius casus, cum multi obligantur ex secundaria obligatione vnius contractus, quo insolidum conueniuntur, & soluit idoneus pro non idoneo.*
12 *Secundaria obligatio non oritur ex contractu nisi interueniente dolo, vel culpa debitoris.*
13 *Qui obligantur ex dolo, obligantur insolidum, quia dolus pro parte committi non potest.*
14 *Textus id probantes.*
15 *Qui ex mora obligantur, obligari insolidum.*
16 *Quartus casus, cum multi obligantur ex officio obligatione primaria, vel secundaria.*
17 *Ex obligatione officij primaria, multi obligantur insolidum.*
18 *Limita si administratio sit legitimè diuisa.*
19 *Ex obligatione officij secundaria multi tenentur insolidum, & quoties à multis incurritur obligatio insolidum, soluit idoneus pro non idoneo.*
20 *Quintus casus, cum multi obligantur ex vno delicto ad salarium, & isto tenentur singuli insolidum.*
21 *In pœna, quod vnus soluit alterum non liberat, secus in interesse.*
Expensæ processus criminalis magis sunt, reputanda tanquam interesse, quam quasi pœna.
22 *Officiales in officio delinquentes ad pœnam conuenti gaudent beneficio diuisionis.*
23 *Sextus casus, cum multi obligantur ex multis delictis ad solutionem salarij alicuius Iudicis, quo singuli insolidum tenentur.*
24 *Iudex à quolibet delinquente cæteris existentibus non soluendo exigit sua salaria insolidum.*
25 *Ex quo capite proueniat indiuiduatio delictorum remissiuè.*
26 *Declara, vt debeat Iudex simul procedere aduersus omnes reos.*
27 *Declara secundo, si Iudici designetur vnum salarium quotidianum, siuè procedat contra vnum, siue contra plures; secus si salarium diuisim assignetur ex bonis multorum.*
28 *Septimus casus, cum multi obligantur ad salarium ex secundaria obligatione multorum contractuum: quo etiam singuli insolidum tenentur, & num. 29.*
30 *Id tamen tunc procedit, quando Iudex simul format processum contra plures.*
31 *Notatur discrimen inter duos casus, quo Iudex procedit aduersus reos vnius obligationis, vel reos plurium.*
32 *Ad exigenda plura debita in vno loco, non plures, sed vnus solùm executor mittendus est.*
33 *Obiectio aduersus prædicta.*
34 *Solutio, & verba ad exequutionem relata non immutant dispositionem.*
35 *Verba accipienda sunt cum effectu.*
Vbi forma à lege inducta præcisè impleri non potest, illa remittitur, & actus aliter factus sustinetur.
36 *Expenditur textus in l. 1. C. si plures vna sententia.*
37 *Octauus casus, cum multi obligantur ad salarium ex sententia distinguitur in alios diuersos.*
38 *Damnati insolidum, insolidum conueniuntur.*
39 *Præceptum de soluendo factum pluribus in exequutionem obligationis insolidum contractæ, tenet insolidum eos, & facit, vt insolidum exigantur.*
40 *Sententia diffinitiua condemnatoria plurium lata in exequutionem obligationis pœnalis, ex maleficio tenet omnes insolidum.*
41 *Sententia condemnatoria lata simpliciter contra multos in exequutionem obligationis contractæ non insolidum, sed pro virili, obligat multos pro virili.*
42 *Rei damnati simpliciter, vt soluant quantitatem, ad quam omnes insolidum tenebantur, si conueniuntur ex actione iudicati, exiguntur pro virili.*
43 *Si verò conueniantur ex actione primitiua in iudicium deducta (quod possunt) conueniri possunt insolidum sine metu exceptionis rei iudicatæ.*
44 *Beneficium diuisionis, & vtilis actionis conceditur multis reis ex obligatione ciuili, siuè primaria, siuè secundaria.*
45 *Beneficium cessionis, & vtilis actionis denegatur reis ex delicto, vel quasi, dolo, aut culpa dolo simili.*
46 *In foro interiori reus delicti, qui solutione alterius correi liberatus est ab interesse, tenetur ei satisfacere pro rata.*
47 *Beneficium diuisionis an concedatur reis ex delicto, vel quasi, res est controuersa, & multi negant.*
48 *Multi affirmant, & vide, remissiuè.*

DISPVTATIO V.

Vtrum Iudex delegatus, cui per commissionem designatur certum salarium exigendum à multis reis, contra quos simul procedit exequutiuè, vel criminaliter, & diuidendum inter ipsos, possit ab vnoquoque, cæteris existentibus non soluendo, salarium insolidum exigere?

Ad l.32.t.6.libr.3.recopilation. & ad l.1.§.3.tit.31.libr.4.recopilation.

1 FRequentissimus casus, sed satis infrequens apud nostros Scriptores ex facto aliquando venit in disputationem, & apud graues viros de eo dubitatum est; in quo, vt incipiamus à certis, & indubitatis quædam præsupponenda sunt.

2 Statuo in primis, si rei omnes soluendo existant, salarii debere exigi per partes diuiso toto in singulos pro rata, ita vt nemini fiat iniuria, si ab eo exigatur, quod ab alio exigi posset; quoniã eum effectum habere debet clausula commissionis, quæ hæc diuisio fieri iubetur, cui obedire debet Iudex quantum fieri possit. Idem prorsus dicendum est, si aliquis ex reis, a quibus salarium exigendum est, etiam si non habeat pecuniam promptã ad solutionem salarij, habet tamen bona, ex quorum fructibus, vel venditione, sperare potest Iudex de proximo fore, vt redigatur pecunia sufficiens ad solutionem salarij debiti; nam si se Iudices cum subditis gerere debent, quemadmodum vellent si essent subditi, vt cum eis se gereret Iudex, *cap. quoniandam, distinct. 74.* Abbas *in proœmio Gregoriano, verb. Rex pacificus, ante num. 1.* memores parabolæ conserui *Matthei 18. ex n. 23.* vbi monemur tales nos præbere erga proximos qualem se nobis exibet pater misericordiarum, Seneca *lib. 1. de clementia, cap. 7.* Principes monet tales se ciuibus, quales sibi Deos velle debere; neque exactio facienda est tàm amarè, & tanquam inter infestos, vt aliàs dicebat Iurisconsult. *in l. si id quod, 28. §. si quas, ff. de donationibus inter virum. Oportet enim exactorem non esse acerbum, & contumeliosum, sed moderatum, & cum efficacia benignum, & cum instantia humanum, l. si bene, 33. ff. de vsuris; etenim vt debitor delicatus ferendus non est, ita neque onerosus creditor debet audiri, l. si seruos, 25. ff. de pignorat. action.* notat Escobar *de ratiocinijs, prima parte, cap. 19. num. 29.* quoniam in mora modici temporis paruum est præiudicium, *leg. si debitori, 21. ff. de iudicijs:* nam & ipsum ius quadrimestres inducias ad parendum iudicatis indulsit, *l. 2. & 3. C. de vsuris rei iudicat.* & moderatam dilationem debitoribus ipsis fiscalibus eam ad comparandam pecuniam petentibus negari non permisit, *l. in fraudem, §. fiscalibus, ff. de iure fisci.* Est igitur difficultas pertractanda, eo casu, quo constat soluendo non esse aliquem, vel aliquos ex reis.

3 Secundo statuendum est, quod attinet ad præsentem difficultatem multos casus distingui posse. Primus casus est, cùm multi obligantur ad soluendum salarium Iudicis in vno contractu simpliciter, & non in solidum ex primitiua contractus obligatione, quæ parit primitiuam actionem ad eiusmodi salarium exigendum.

4 Pro cuius casus, & sequentium explicatione notandũ est, in quolibet contractu duplicem obligationem spectari posse, ex qua oritur duplex actio. Prima obligatio est illa, quæ resultat ex natura ipsa contractus ad implẽdum id, quod partes consentiunt, & principaliter intendunt, quæ vocatur obligatio primitiua; & ex ea oritur actio ex vtraque parte ad compellendam alteram, vt impleat istam primitiuam obligationem, quæ item vocatur actio primitiua. Secunda obligatio est secundaria, quasi per accidens ex contractu orta, ex eo, quòd aliquis ex contrahentibus non impleat contenta in prima illa obligatione; succedit enim ista subsidiaria ad supplendum defectum primæ: item actio secundaria ad resarciendum ius læsum ex defectu implementi primæ illius obligationis. Exemplo res plana fiet. In commodato, vel deposito primæua obligatio est, vt restituatur suo tempore res commodata, vel deposita, talis qualem recepit depositarius, vel commodatarius; quod si ille non impleat, vt debet, oritur ex eodem contractu obligatio secundaria soluendi interesse deponenti, vel cõmodanti: atq; eodem prorsus modo ex primæua contractus obligatione oritur primæua actio ad recuperandam rem depositam, vel commodatam; sed interueniente dolo, vel lata culpa depositarij, vel commodatarij; qui vel rem restituere non possit, vel deteriorem reddiderit, datur deponenti, & commodanti actio secundaria, qua prosequatur suum ius circa damnum illatum sibi dolo, vel culpa depositarij, vel commodatarij. Hæc doctrina apertè colligitur *ex l. prima, ff. depositi,* in multis paragraphis, & legibus sequentibus, *& ex l. si vt certo, l. in commodato, l. in rebus, ff. commodati.* Item in verborum obligationibus primitiua obligatio est, quæ verbis continetur, vt impleatur statuto tempore, & primitiua actio est ad implementum istius obligationis: ea vero suo tempore non impleta succedit obligatio secundaria ad damna, & interesse, orta ex non implemento, & actio ad exigendum eiusmodi interesse, & resarciendum damnum, quæ vocatur secundaria. Huc pertinet *l. si insulam cum materia, ff. de verborum obligat.* & multi alij textus. Pertinet item communis conclusio, quod in obligationibus facti post moram succedit obligatio ad interesse, quæ est obligatio secundaria, & subsidiaria, de qua conclusione latè Bartolus *in l. stipulationes non diuiduntur, ex num. 36. ff. de verborum obligat.* Gratianus *regula 184.* Item alia communis conclusio, quòd debitor, qui est in mora dandi, seu soluendi pecuniam suo creditori, tenetur ipsi ad interesse lucri cessantis, & damni emergentis, de qua Decius *in capit. cum venerabilis, numero 55. cum sequentibus, de exceptionibus,* Pinelus *de iudicatum soluendo, §. 11. in dotis actione numer. 30. & 31.* qui id intelligunt quoad lucrũ cessans in solitis negociationibus, *§. 27. per totum,* Bellonus *decision. 139. numer. 7.* qui dicit hanc sententiã, ita esse canonizatam in scholis, & palatijs, vt ab ea recedere nefas esse videatur, Tuscus *liter. I. conclusion. 303.* Bertazolius *consil. criminali 264. numer. 1. & seqq. lib. 2.* Hondedeus *consil. 50. volum. 1.* Surdus *de alimentis, tit. 1. quæst. 45. ex num. 27.* Atque hanc doctrinam de duplici actione, videlicet, primatiua, & secundaria, ortis ex contractibus, tradunt Bartolus *in lege, autem, 9. in princip. num. 3. ff. de duobus reis,* & ibi Angelus *nu. 2.* Paulus *num. 2.* Roncheghallus *n. 254. cum seqq.* Mantica *de tacitis, & ambiguis*

bigais conuentionibus, lib. 9. tit. 2. nu. 10. 11. & 12. & tit. 4. nu. 5. & lib. 15. tit. 2. nu. 6. tom. 2.

5 Illud tamen obuitèr addendum est, obligationem istā secundariam, de qua agimus, cui locum dat dolus, culpa, aut mora alterius contrahentis, aliquando contrahi tacitè, cùm videlicèt in ipso contractu nihil aliud exprimitur quàm quòd pertinet ad principalem, & primitiuam obligationem, quemadmodum in obligationibus fa-ctì, post moram tacitè contrahitur obligatio ad interesse: aliquando verò expressè, cùm in contractu non solum exprimitur, quod principaliter agendum est; sed etiam quid præstandum sit interueniente mora, vel dolo, aut culpa alterius, vel vtriusque contrahentis; quemadmodum cùm adijcitur stipulationi principali stipulatio pœnalis, sub conditione, si principalis stipulatio non impleatur. Docet id apertis verbis optimus textus *in lege si pœnam, 68. ff. de verbor. obligation.* item *in l. si fundum certo die, 114. ff. eodem titulo,* qui agit de tacita obligatione, secundaria post moram; notat doctè vt alia, Mantica *de tacit. & ambigu. conuentionib. lib. 14. tit. 9. num. 28.* Hæc autem expressio plerumque fit in contractibus, cum in eis interuenit scriptura; promittitur enim, aut interesse in genere, aut certa quantitas loco interesse, verbi causa, promittitur salarium exactori præstandum in casu moræ, vt dicitur *in l. 20. tit. 21. lib. 4. recopilation. vers. otrosi, el primo,* & aduertit Gaspar Rodericus *de annuis redditibus lib. 2. quæst. 7. nu. 9. & 10. lib. 3. quæst. 5. nu. 10.*

6 Igitur (vt eò redeamus, vnde digressi fuimus,) primo isto casu resoluendum est, multos reos obligatos obligatione primitiua ad soluendum salarium Iudicis simpliciter, & non insolidum, non posse insolidum exigi; sed vnusquisque soluere debet pro virili parte siuè alij idonei sint, siuè non sint. Quod ex eo probatur, quoniàm obligatio à principio diuisa est pro rata inter omnes, & vnusquisque tantum obligatur pro parte ipsum tangēte, & non pro parte alterius, *l. reos, §. cum tabulis, ff. de duobus reis.* Ergo vnus pro alterius debito conueniri non potest, neque exigi ab vno, quod alius debet, *l. 3. in fin. C. ne vxor pro marito,* ibi: *Certissimum enim est ex alterius contractu neminem obligari, l. legatorum in principio, ff. de leg. it, & l. solent, in fine, ff. de aliment. & cibar. lege.* Regula enim iuris est, non debere alteri per alterum iniquam conditionem inferri, *l. non debet alteri, ff. de regul. iur.* Tuscus *liter. A. conclus. 313.*

7 Declaratur hęc resolutio, vt sit intelligenda non solùm de reis principalibus simpliciter obligatis, sed etiam de fideiussoribus obligatis eodem modo; quoniam inter fideiussores simpliciter obligatos diuiditur à principio ipso iure obligatio fideiussoria, quemadmodum inter reos principales. Decisionem enim textus *in d. l. reos, §. cū tabulis,* extendit ius Regium ad casum fideiussorum *in l. 8. tit. 16. lib. 5. recopilat.* vt ad eam explicant Castellani Doctores, Azeuedus ibi *num. 1.* Matienzo *gloss. 1.* & ante eos Gregorius Lopez *in l. 8. tit. 12. par. 5. gloss. 5.* & Villalobos *in antinomia liter. F. num. 14.* Olanus *dicta liter. F. num. 35.* sequitur Gaspar Rodericus *de annuis redditibus, lib. 2. quæst. 5. num. 6.* & alij ab eo relati.

8 Limitabis tamen hanc declarationem, vt accipienda sit, iuxta ius Regium; nam communi iure attento, tametsi quod attinet ad reos principales, id ita verum sit, nempè obligatos esse dumtaxat pro virili parte, cum obligantur simpliciter, iuxta textum *in d. l. reos, §. cum tabulis, ff. de duobus reis;* secus tamen est in fideiussoribus obligatis simpliciter, qui non pro virili, sed insolidum obligantur ipso iure *l. non rectè, 3. C. de fideiussor. §. si plures, instit. de fideiussorib.* tametsi indulgebatur illis beneficium epistolæ Diui Adriani, si omnes erant idonei, vt vnusquisque pro virili portione cōueniretur, *d. l. non rectè, & d. §. si plures;* de quo tamen alibi latius agemus Deo volente.

9 Secundus casus est, cùm multi obligati sunt ad soluendum salarium Iudicis primitiua obligatione vnius, & eiusdem contractus, qui se insolidum obligarunt, veluti cum multi debitores insolidum se obligant ad soluendas creditori expensas exactionis. Quo casu dicendum est, posse vnumquemque insolidum conueniri pro tota quantitate salarij, si cæteri soluendo non existant. Ratio est, quoniam hoc casu isti debitores sunt multi rei debendi: porrò cùm multi rei debendi sunt, potest creditor ab vnoquoque solidum exigere, *leg. in duobus, §. vbi duo, ff. de duobus reis, l. creditor, C. eodem titul.* Si verò cæteri idonei sunt inter eos debet diuidi obligatio, & non sunt insolidum exigendi, idque duabus rationibus, in casu, de quo modo agimus. Prima est, quoniam præsupponimus in rescripto commissionis statui, vt salarium diuisim exigatur inter istos reos, & ne totum ab vnoquoque, quod ita seruandum est, quantum fieri possit. Secunda, quoniam etiam si cessaret ista ratio ius ipsum indulget multis reis principalibus insolidum obligatis beneficiū diuisionis, quando omnes idonei sunt soluendo, *Authent. hoc ita, C. de duobus reis, l. 10. tit. 12. part. 5.* ac per consequens multi rei idonei non sunt exigendi insolidum, sed pro virili.

10 Obseruandum autem est, attento iure Regio, tametsi constituenda sit, quoàd hoc differentia inter reos principales insolidum obligatos ex vna parte, & fideiussores obligatos insolidum ex altera, quod illi gaudent beneficio diuisionis, iuxta textum *in d. l. 10. titul. 12. part. 5.* & explicationem Gregorij *in l. 8. tit. 12. part. 5. gloss. 1. in fin.* Isti tamen nullo diuisionis beneficio potiuntur, iuxta textum in *d. l. 8.* & prętèr Gregorium modo relatum, adnotarunt Villalobos apud Olanum *in concordia antinomiarum liter. F. nu. 32.* & ipse Olanus ibi *nu. 33.* & est verissima animaduersio, quidquid alij docerint. Verum quod attinet ad casum, de quo modo loquimur, si fideiussores obligati insolidum ad solutionem salarij sunt omnes idonei, non sunt insolidum conueniendi quoniam beneficium diuisionis, quod ius Regni illi deneget, concedit rescriptum commissionis Iudicis istius delegati, de quo agimus, cui mandatur, vt salarium diuisim exigat ab obligatis pro virili portione exigendo ab vnoquoque eorum.

11 Tertius casus est, cùm multi sunt obligati ad soluendum salarium ex secundaria obligatione vnius, & eiusdem contractus, siuè tacitè, siuè expressè. Exemplum est, si multi siuè rei, siuè fideiussores interuenerunt in mutuo, vel locatione Regiorum redditum, qui in casu moræ, & cessationis obligati sunt, siuè tacitè ex natura contractus, siuè expressè, quia in scriptura ita expressum est, ad expensas exactionis, videlicèt salaria exactorum, & exequutionis sportulas, & expensas factas in venditione bonorum, & eorundem subhastationibus. Quo casu resoluendum est, quibusdā nō existentibus idoneis, & soluendo, posse vnumquemque insolidum exigi, & conueniri idoneum pro non idoneo.

12 Fundamentum istius resolutionis est, quoniam hęc secundaria obligatio nunquam oritur ex contractu, nisi cùm interuenit dolus, culpa, vel mora debitoris, ita vt sup

posito contractu ipso tanquã semine, & primo principio ipsius nascatur ista obligatio, & actu secũdaria, tãquam ex radice immediata, & causa proxima, ex dolo, culpa, aut mora contrahentis, iuncta anteriori contractui, & cùm minimum, vt debitor isti secundariæ actioni, & obligationi maneat obnoxius incurrit moram, quæ in sui ratione, & essentia includit culpam; cùm mora sit dilatio debitoris culposa in debito soluendo, vel creditoris indebito recipiendo, vt docuit Salicetus *in l. quod te, 5. num. 2. ff. si cert. petat.* Socinus ibi *num. 2.* Decius *in 2. lectur. nu. 3. & 4.* Iaso *in l. si ita quis, 131. §. Seia cauit, num. 18. 19. & 20. ff. de verbor. obligation.* Mascardus *de probationibus conclusion. 1071. mora cùm sit facti, num. 2. volum. 2.* Barbosa *in l. si mora, 10. ante numerum primum ff. solut. matrimon.* Pichardus *disputatione de mora number. 10.* imò verò mora delictum est; vt notat Iaso & Mascardus locis relatis post alios, & probatur ex textu *in d. leg. quod te, & in l. qui sine, 63. ff. de regul. iur.* & qui est in murã soluendi, quod debet suspectus est de dolo, vt notat Glossa *in verb. non tenetur, in l. mora, 32. §. 1. ff. de vsuris,* & colligitur *ex leg. si Procuratorem, 8. §. fin. ff. mandati,* cuius Glossæ opinionem sequuti sunt Paulus *in d. l. quòd te, num. 4.* Decius ibi *in 1. lectur. nu. 2. & in 2. lectur. nu. 5. & 6.* & certum est moram non incurri sine lata culpa quæ dolo æquiparatur, iuxta *l. quod Nerua, ff. depositi*, vt post Bartolum, Fulgosium, Alexandrum, Iasonem, Decium, Ripam, Purpuratum, Cagnolum, Petrum Gregorium, Curtium, animaduertit Barbosa *in d. l. si mora, 10. nu. 1. ff. solut. matrimon.*

13 Succedit igitur elegans doctrina Bartoli *in l. eandem, 9. in principio, n. 3. in fine ff. de duobus reis,* quam ipsum sequuti tradiderunt Angelus ibi *num. 2. & in l. reos in princip. num. 2. eod. tit.* Ioannes de Imola *in d. l. eandem, nu. 1. versic. vnde potest attentari, & num. 2. vers. secundum est, & in d. l. reos, num. 1. circa finem, versic. Item aduerte, & in lege cum duo, 19. num. 3. in fine, & num. 4. & 5. ff. eodem,* Paulus Castrensis *in d. l. eandem, num. 2. & in d. lege reos, numer. 5;* Ronchegallus *in d. l. eandem, num. 254. & seqq. & nu. 258. & seqq. & num. 271. cum seqq.* Cardinalis Mantica *de tacitis, & ambiguis conuentionibus libr. 15. titul. 2. num. 6.* videlicet eos, qui obligantur ex contractu ratione secundariæ obligationis ex dolo, aut culpa teneri insolidum; non solùm si id actum est: tunc enim erunt propriè duo rei debendi, sed etiam ex natura ipsa doli, & culpæ, quę cum non possint pro parte committi, sed insolidum, ideò suos auctores tenent, & obligant insolidum, & se habent tanquam duo rei debendi. Dixi, *se habent tanquam duo rei debendi,* quia quòad obligationem solidi, ipsis similes sunt, sed sunt dissimiles quòad alia; diuersum enim est in iure esse reos debendi, & esse insolidum obligatos, vt latè prosequuntur Doctores cum Bartolo *in leg. an duobus 3. §. 1. ex num. 6.* vbi notat Ronchegallus *nu. 87. & in d. l. eandem, 9. in principio, num. 268. & in l. reos, §. cum tabulis nu. 66. ff. de duobus reis.*

14 Probant autem egregiam istam doctrinam textus notatu digni à Bartolo in eius probationem adducti. Primus *in l. 1. §. si apud duos, ff. depositi. Si apud duos* (ait Iurisconsultus) *sit deposita res aduersus vnumquemque eorum agi poterit, &c. Proinde si ambo dolo fecerunt, & alter, quod interest præstiterit, alter non conuenietur, exemplo duorum tutorum, quòd si alter, vel nihil, vel minus facere possit, ad alium peruenietur.* item textus *in l. in depositi, 9. ff. eodem, in depositi actione si ex facto defuncti agatur aduersus vnum ex pluribus haredibus pro parte hareditaria agere debeo: si verò ex suo delicto pro parte non ago: meritò, quia æstimatio refertur ad dolum, quem insolidum ipse hæres admisit; & in leg. si duo heredes, 22. ff. eodem. Si duo heredes rem apud defunctum depositam dolo interuerterint quodam vtique casu in partes tenebuntur: nam si diuiserint decem millia, quæ apud defunctum deposita fuerant, & quina millia abstulerint, & vterque soluendo est, in partes obstricti erunt; neque enim amplius vtloris interest; quòd si lancem constauerint, aut conflari ab aliquo passi fuerint, aliaue qua species dolo eorum interuersa fuerit, insolidum conueniri poterunt, ac si ipsi seruandam suscepissent; nam certè verum est insolidum quemque dolo fecisse, & in l. si vt certo, §. si duobus vehiculum, in fine ff. commodati,* ibi: *Sed esse veriùs ait, & dolum, & culpam, & diligentiam, & custodiam in totum me præstare debere: quare duo quodam modo rei habebuntur, & si alter conuentus præstiterit liberabit alterum.* Qui textus planè agit de secũdaria obligatione contractus commodati.

15 Ex quibus tandem planè colligitur eos, qui ex sua mora virtute secundarię obligationis vnius, & eiusdem contractus incurrunt reatum soluendi salarij, esse insolidum obligatos ad salarij solutionem, ac per consequens loco eorum, qui soluendo non sunt, conueniri posse idoneos, & insolidum exigi, quibus nulla fit iniuria, siquidem non amplius ab eis extorquetur, quam ipsi debeant, cùm quilibet totum salarium debeat. Quæ verò aduersus hanc resolutionem obijci possunt, & difficultatem faciunt, inferiùs numer. 33. opportuniore loco dissoluenda sunt.

16 Quartus casus est, cùm multi obligantur ad soluendum salarium ex officio, sub quo rursus subdistingui possunt alij duo. Primus cùm multi obligantur ad soluẽdum salarium, aliquod ex primitiua, seù primaria obligatione officij. Secundus cùm multi obligantur ad soluendum salarium ex obligatione officij secundaria; etenim quemadmodũ ex contractu oritur duplex illa obligatio primitiua, & secũdaria: ita similiter ex officio quolibet, & eius acceptatione oritur duplex obligatio: primitiua inquã quę comprehendit ea, quæ pertinent ad munus, & onus officij, ad quæ quis obligatur ex officij susceptione. *Qui enim officium desiderat bonum opus desiderat,* vt de Episcopatu dixit Paulus *2. ad Timoth. 3. nu. 1.* vbi enumerat, quę pertinent ad officium Episcopi; vt eleganter animaduertit Diuus Augustinus *libr. 19. de ciuitate Dei, c. 19.* Diuus Gregorius *1. part. pastoralis, capit. 8.* Diuus Thomas *quodlibet. 5. articul. 22. in corpore,* & egregiè interpretatur Cornelius à Lapide, in eum locũ Pauli; docet enim Apostolus iuxta horum sententiam Episcopatum nomen esse operis, non honoris, quod proportione sua de quolibet officio potest intelligi ob eandem rationem. Secundaria autem est illa obligatio, quæ ex eo oritur, quòd quis primitiuę obligationi non satisfecerit, seù omittẽdo per negligentiam, quę facere debebat, seù committendo aliquid contra officij debitum; quam obligationem incurrit quicunque officium male gerit. Quæ doctrina planè colligitur ex textu *in leg. 1. ff. tutel. & ration. distrah. & in l. 2. C. de diuidend. tutel.* pręterquàm quòd rectè ducitur argumẽtum à contractibus ad quasi contractus, teste Euerardo *in locis legalib. loc. 37.* quasi cõtractus autem celebratur in officij susceptione, *§. tutores, instit. de oblig. quæ ex quasi contract.*

17 Primi casus exemplum est, si quis minor debeat salarium, puta, minor est Comes, Marchio, vel Dux, & habet Iudices designatos in villis suę iurisdictionis, quibus constituta sunt salaria, vel habet Procuratores, vel familiares, quibus salaria sunt cõstituta. Ista enim salaria, & salaria Magistrorum minoris, tutores ipsius ex primitiua officij obligatione soluere tenentur, iuxta *l. cum plures, 12.*

§. cum

§. cum tutor, ff. de administrat. tutor. Item administratores Regiorum redditutum ex primitiua officij obligatione tenentur soluere salaria officialium inferiorum, ita; enim continetur in titulis suorum officiorum, & prouisionibus Regijs suarum commissionum. Igitur hoc casu, si plures sint deputati alicui officio, veluti sint plures administratores Reipublicę, vel tutores minoris debentis salaria, possunt exigi insolidum nomine eius, qui salarium debet: nam quilibet insolidum debet, & est obligatus soluere eiusmodi salarium. Ratio est, quia ex officio redundat obligatio insolidum in pluribus officialibus deputatis ad officium publicum, vel administrationem publicam, vel priuatam, l. creditor, 60. §. duobus quis, ff. mandat. l. si plures, 39. ff. de administrat. tutor. l. 1. §. nunc tractemus, ff. tutel. & ration. distrahen. l. Imperator, 21 ff. ad municipal. & de incol. l. 2. C. de diuid. tut. l. 1. C. quo quisque ordin. conuen. lib. 11. & ibi Bartolus, & Angelus, Ioannes de Platea num. 2. & Lucas de Pena, & l. 2. & ibi Platea num. 1. C. eodem titulo, Boerius decis. 59. & 60. tractat latè distinguendo Bartolus in d. l. eandem, nu. 7. & seqq. ff. de duobus reis, & Ronchegalus ibi in principio illius legis, ex num. 210. Baeza de decima tutoris, cap. 2. nu. 132. Imò id quoque procedit in actione mandati contrari, vt colligitur ex notabili textu in l. si mandato, 59. §. Paulus, el secundo, ff. mandati, datur enim contra plures mandatores insolidum.

28 Limita hanc resolutionem, si administratio sit diuisa interueniente authoritate Iudicis, vel eius, qui possit legitimè eam diuidere, nam ratione huius legitimæ diuisionis fit, vt plures officiales non teneantur insolidum, sed quilibet pro sua parte ex obligatione primitiua, vt planè docet textus in d. l. 2. C. de diuid. tutel. & tradit Bartolus in d. l. eandem in princ. nu. 7.

29 Secundi casus exemplum est in minore, vel Republica debentibus aliquid sub vsuris, seù cum obligatione soluendi salaria exactori in casu moræ, cuius tutores, vel administratores sint negligentes in solutione eiusmodi obligationis. In quo casu ipsi possunt ratione sue culpæ conueniri, & exigi insolidum, & idoneus soluet pro non idoneo. Ita docet textus in d. l. 2. C. de diuid. tutel. vers. in diuisionem autem, ibi: Nisi per dolum, aut culpam, &c. & colligitur ex textu in d. l. 1. §. nunc tractemus, vers. planè, ff. tutel. & ration. distrab. notat Bartolus post Glossam in d. l. eandem, in principio, num. 9. facit textus notabilis in l. si multi, 6. ff. de public. & vectigal. secundùm expositionem Bartoli, & Ioannis de Imola ibi, & textu in l. si plures, 38. §. siquidam, ff. de administrat. tutor. notat Franciscus de Claperijs causa 61. quest. 4. nu. 2. & seqq. Obserua tamen vniuersim verum esse, quoties quilibet ex multis obligatis conueniri potest insolidum quia est insoliũ dobligatus tunc idoneum obligatum, insolidum conueniri, & exigi pro non idoneo, vt colligitur ex dictis supra n. 13. cũ; seq.

30 Quintus casus est, cùm multi sunt obligati ex vno delicto ad salarium, veluti occisor, auxiliator, consilium dans ad homicidium perpetrandum, tenentur ad soluenda salaria Iudicis delegati ad punitionem eiusmodi homicidij. Et dicendum est, isto casu omnes delinquentes, & delicti participes, & complicen teneri, insolidum, & conueniri posse idoneum pro non idoneo, compelliq; soluere expensas istas, & salaria. Ratio est quia delictum non committitur pro parte, sed insolidum, d. l. in deposito, 9. d. l. si duo haredes, 22. ff. deposit. l. ita vulneratus, 51. in fin. ff. ad l. Aquil. Ex quo fit vt omnes delicti participes & singuli ad pœnam insolidum teneãtur. Ita probatur textu l. item Mela, §. sed si plures, & §. si plures, ff. ad l. Aquil. l. 1. §. nunc tractemus, vers. planè, ff. tutel. & ration. distrab. leg. si multi, 6. ff. de public. & vectigal. l. qui seruo, §. si duo, l. interdum, 56. §. si duo, ff. de furt. l. vulgaris, §. si duo ff. eod. tit. l. aufertur §. si multi, ff. de iure fisci, l. si plures ff. arborum furtim Cæsar, l. 2. C. de diuid. tutel. l. 1. C. de conduct. furt. apud nos l. 20. tit. 14. p. 7. Notat Bartolus, & Doctores in istis locis. Boerius decision. 310. Bossius variorum tractatuum, tit. de pœnis, nu. 1. Couarruuias in regula peccatum, 2. par. §. 12. num. 2. 3. & 4. Thesaurus decis. 254. Magonius decis. Lucensi. 27. num. 53. & 54. Hieronymus de Laurentijs decis. Aueniouensi, 112. Tuscus liter. D. conclus. 186. Antonius Gomez tom. 3. variarum, cap. 1. nu. 86. Iulius Clarus lib. 5. sentent. §. fin. quest. 84. num. 7. & ad eum Baiardus, Caballus resolut. crimin. cent. 2. casu. 198. Farinacius in prax. crim. q. 167. nu. 94. Bouadilla lib. 2. politicæ, cap. 21. nu. 251. & esse communem regulam testatur Natta cons. 79. num. 9. & 10. vol. 1.

31 Duo tamen sunt hac in re obseruatione digna. Primum est, quòd tametsi multi delinqueotes teneantur, singuli insolidum ad pœnam delicti, & quod vnus soluit alterum non liberet, vt dixit Iurisconsult, in d. l. item Mela, §. sed si plures, ff. ad l. Aquil. verùm si plures ad interesse teneãtur ex delicto, etiã si singuli solidum debeant, & quisque possit per obligationem ex suo dolo contractam, in solidum conueniri, & exigi, quod vnus soluit, liberat alterũ, vt agnoscens hoc discrimen inter pęnam, & interesse, egregiè notauit Glossa in d. §. sed si plures, verb. pœna, Ioannes de Imola in l. cum duo, vltima, num. 4. ff. de duobus reis. probat textus, quem citat in l. 1. §. si plures, ff. de eo, per quem fact. erit, & in l. si duo, ff. depositi, ibi: Neque enim amplius actoris interest. & in l. 1. §. si apud duos, ff. eod. tit. & in l. si ex duobus, 15. ff. tutel. & ration. distrah. & in l. 1. C. de cond. ob. furt. apud nos in l. 10. tit. 14. p. 7. circa fin. docuit D. Th. 2. 2. q. 60. ar. ad 2. quem sequitur Couarr. in regula peccatũ, 2. p. §. 12. n. 3. quibus adde Anton. Gomez lib. 3. variar. c. 1. num. 88. vers. ex quo infertur. Ex quo rursus fit, vt si vnus ex delinquentibus soluat salaria Iudicis, & litis expensas, cæteros liberet. Nam obligatio soluendi salaria Iudicis, & expensas processus criminalis, quamuis oriatur ex delicto, non tàm reputanda est delicti pęna, quam interesse Reipublicæ & fisci, ad quem pertinet et ista soluere, si delinquentes non essent idonei, iuxta latius tradita à Peregrino de iure fisci, lib. 5. tit. 1. num. 193. cum seqq. Caballo resolut. crimin. cent. 3. cas. 201. ex nu. 21. Baiardo ad Iulium Clarum lib. 5. sentent. §. fin. q. 78. num. 169. Petro Gerardo singul. 14. nu. 13. Ioanne Lupo in repetit. cap. per vestras, §. 39. nu. 6. & ad eum locum Barahona, Auendano de exequ. mandat. 2. par. cap. 10. nu. 14. & seqq. Hieronimo de Laurentijs decis. 121. nu. 5. Afflicto in §. bona committentium, nu. 47. tit. quæ sint regalia, lib. 3. feud. Thoma Sanchez in summa lib. 2. cap. 22. nu. 93.

32 Secundum est, quòd etiam si ex maleficio oriatur obligatio ad pœnam in singulis participibus delicti, quæ eos in solidũ teneat tamen quando crimen velari potest prætextu alicuius officij, idest quando delinquitur à multis in officio, & ex hoc delicto proceditur contra omnes istos officiales in officio delinquentes, lex indulget illis beneficium diuisionis ope exceptionis quòad exactioné pœnæ, mitiùsque agit cum eis, quam cum alijs, quorum crimen prætextu officij velari non potest, qui non gaudent isto beneficio. Consistit autem eiusmodi beneficiũ in eo, quòd singuli satisfaciunt præstando partem pœnę, si ceteri soluendo sint: si verò cæteri non sunt idonei, pro non idoneis, qui sunt idonei, conueniuntur. Ex quo rursus colligitur re vera singulos ipso iure teneri in solidum, alioqui non possent exigi in solidum, etiam alijs existentibus

bus non idoneis, iuxta *lege* 1. *C. si plures vna sententia*, & ea, quæ dicemus in fine huius numeri. Item colligitur hoc beneficium non concedi eis ipso iure, sed ope exceptionis dumtaxat. Hoc verò discrimen inter duplex istud delinquentium, genus assignat Iurisconsultus *in dicta lege si multi ff. de publican. & vectigal.* dum ait. *Si multi publicani sint qui illicitè, quid exegerunt, non multiplicatur dupli actio, sed omnes partem præstabunt, & quod ab alio præstari non potest, ab altero exigetur, sicut Diuus Seuerus, & Antoninus rescripserunt: nam interceriminis reos, & fraudis participes multum interesse constituerunt*. Vocat *criminis reos*, eos qui delinquunt sine officij velamine; *fraudis* autem *participes*, eos qui prætextu officij delinquunt; vt interpretantur ibi Bartolus Angelus, Imola, Cumanus Paulus, Romanus, deserta Glossæ sententia *in verbo, reos*, aliter interpretantis, vt textus significet, inter eos, qui soli, & eos, qui cum socijs delinquunt, discrimen esse quasi textus dicat, *refert solus, an cum alio delinquas*. Idem continet textus, & ibi iterato notauit Bartolus *in l. aufertur*, 46. *§. si multi ff. de iure fisci*. *Si multi* (ait) *fisco fraudem fecerint, non vt in actione furti singuli solidum, sed omnes semel quadrupli pœnam pro virili portione debent, sane pro non idoneis, quæ sunt idonei conueniantur*. Idem notat, idem Bartolus *in l. qui in contractibus*, 8. *numer.* 3. *C. de iure fisci, libr.* 10. & Franciscus Aretinus eum sequutus *in dicta lege, eandem num.* 4. *volum.* 2 *ff. de duobus reis*. Quod verò dicitur, *debere omnes pro virili portione*, non tàm ad obligationem ipsam, quàm ad exactionis modum refertur, vt paulò ante diximus, & doctè animaduertit Paulus Castrensis *in dicta lege si multi numer.* 2. *in textu ibi* (inquit) *sed omnes partem præstabunt intellige, quod quilibet tenetur in solidum, & condemnatur in solidum cum hac modificatione, quod vna solutio sufficiat, & post latam sententiam si sunt omnes soluendo quilibet exigitur pro parte, aliàs non procederet, quod sequitur in sequenti versiculo, quia si quilibet teneretur pro parte, vel condemnaretur pro parte, altero eorum reperto, non soluendo alter, non teneretur pro illo, vt lege legatorum, in principio, ff. de legat.* 2. *& de aliment. & cibar. legat. l. solent, in fine*: Hactenus Paulus. Eandem doctrinam tradit Franciscus de Claperijs *causa* 62. *quæstione* 4. *numer.* 3. *&* 4. *& causa* 104. *quæst. vnica, nu.* 2. *&* 4.

23 Sextus casus est, cùm multi sunt obligati ad soluendum salarium Iudicis alicuius, ob multa, & diuersa delicta; puta deputatur Iudex ad punienda varia, & diuersa delicta, iubeturque ei, vt distribuat salarium ipsi designatum inter multos reos, contra quos procedit, atque vt id ab eis exigat. Quo casu dicèdum est, singulos in solidum teneri ad soluendum integrum salarium, & conueniri posse idoneos pro non idoneis, exigique pro illis. Idque probatur apertè, quoniam ex multis delictis multi delinquentes tenentur singuli in solidum ad pœnam, *leg. si quis id quod, §. hoc verò edicto, cum l. adeò sequenti, & l. si familia, ff. de iurisdict. omn. Iudic. leg. item Mela, §. sed si plures lege ita vulneratus, in fine, ff. ad l. Aquil. l. vulgaris, §. si duo, ff. de furt. l. si plures ff. arborum furtim cæsar.* notat Alexander *in dicto l. si quis id quod, num.* 12. Paulus *num.* 14. Decius *nu.* 45. Iaso *num.* 39. Bartolus *in d. l. si familia, nu.* 12. Baldus *num.* 6. *in* 2. *lectur.* Angelus *nu.* 1. *&* 2. Paulus *nu.* 1. *&* 2. Romanus *in principio*, Socious *num.* 6. *&* 10. Decius *num.* 2. 15. *&* 18. Innocentius *in cap. sicut dignum nu.* 5. *de homicidijs*, Cynus *in l. is qui debitorem, num.* 7. *&* 8. *ff. ne quis eum, qui in ius vocat. vi exim.* Marianus Socinus *in d. cap. sicut dignum, num.* 16. *& seqq.* Antonius Gomez *tom.* 3. *variarum, cap.* 1. *nu.* 88. Caballos *resolution. crimin. casu* 198. *nu.* 9. *&* 10. id- que manifesta ratione. Si enim multi, qui ad vnum delictum concurrunt, tenentur singuli insolidum ad pœnā, & interesse, ex eo quòd delictum non potest pro parte committi, sed committitur insolidum vt diximus supra, *num.* 13. 14. & 20. multo magis id locum habebit, cùm delinquentes in delicto non cōmunicant, sed singuli per se, & separatim delinquunt: nulla enim tunc excusatio esse potest, ne contrahant in solidum reatum pœnæ delicto impositæ. Si igitur vnusquisque ex multis istis, de quo obus ad pœnam insolidum obligatur, insolidum quoque obligabitur, ad omne id, per quod ad istam pœnam deuenitur, cùm non possit reddi maior ratio vnius, quam alterius, argumento *l. oratio ff. de sponsalibus*. Nam cùm in maleficijs qualisqualis reperiatur consensus ad pœnam, *leg. Imperatores, ff. de iure fisci*, Paulus Castrensis *in lege omnem obligationem*, 40. *ff. de indicijs*, & ibi Doctores post Glossam *in lege* 1. *§. bestias ff. de postuland. in verb. honorari*, Tuscus *litter. A. conclusion.* 15. *numer.* 5. *&* 12. & qui vult consequens, velit etiam antecedens, & è contra *deg. illud, ff. de adquirend. heredit.* Molina *de primogen. libr.* 4. *cap.* 5. *num.* 2. Mantica *de coniecturis vltimarum voluntatum libr.* 4. *tituli.* 8. *num.* 32. ex his enim, quæ inter se sunt connexa, non potest admitti vnum sine altero, *leg.* 1 *ff. de iurisdictione omnium Iudicum*, planè fit, vt qui se ad pœnam per maleficium obligat, eisque se subdit, obliget quoque se ad expensas processus, qui fieri solet, & debet ad maleficium puniendum, ac per consequens singuli ex multis delinquentibus incurrunt, obligationem in solidum soluendi expensas salariorum officialium, qui contra ipsos procedunt, ratione cuius obligationis iure posset Regium Consilium delegare Iudices diuersos, quorum singuli aduersus singulos malefactores procederent, clementer tamen facit cùm istam suam potestatē moderatur, nè tàm magnis expensis delinquentium patrimonium consumat, eisque sumptuum magnitudine vexet, ac conficiat, & vnum Iudicem dat ad puniendos maiores malefactores, & multa delicta, vt sumptus inter se diuidant: id verò non tollit, quin singuli in solidum sint obligati, quemadmodum erant obligati à principio ex ipsa natura negotij.

24 Ex quo rursus fit, vt possit Iudex à quocunque ex istis delinquentibus sua salaria exigere, cæteris existentibus non soluendo. Etenim quando multi sunt in solidū obligati, & se habent velut multi rei debendi, in solidū exigi possunt, nisi omnes sint idonei tunc enim inter eos diuiditur exactio, alioqui vnusquisque potest pro nō idoneo conueniri, & exigi, vt diximus supra nu. 9.

25 Ex quo autem capi e prouenit delictorum indiuiduatio (loquendo more metaphysicorum) idest, vt delicta sint multa, vel vnum, lege Bartolum, & Doctores *in dicta leg. si familia, ff. de iurisdictione omnium Iudicum*, vbi latè Couarruuiam *lib.* 2. *variarum, cap.* 10. *num.* 8. Boerium *decision.* 119. Cardinalem Tuscum *liter. D. conclusion.* 159. Menochium remissiuè *libr.* 2. *de arbitrar. Iudic. centur.* 6. *casu* 591. *in principio*.

26 Declaratur tamen primò, hæc resolutio, vt procedat quando Iudex simul & eodem tempore exercet suam commissionem contra multos delinquentes; tunc enim poterit ab vnoquoque altero existente, non soluendo sua integra salaria exigere: secus esset si diuersis temporibus procedet aduersus eos: nam salarium eius temporis, quo Iudex processit aduersus eum, qui idoneus soluendo non est, & non aduersus idoneum, non poterit exigere ab idoneo. Ratio est, quoniam obligatio in solidum soluendi salaria in istis duobus delinquentibus, non com-

cõplicibus, etiam si ex delicto oriatur quod singuli commiserunt insolidum: pendet tamen à concursu processus, & expensarum; nam nisi aduersus eos procedatur, simul vnus non debet, quod attinet ad expensas alterius, quod planè docet textus *in leg. si multi, ff. de public. & vectigal.* secundum interpretationem Glossæ ibi, verbo, *reos*, quæ constituit discrimen inter eos, qui soli, & eos, qui cum alijs delinquunt, vt in illis non teneatur vnus pro alio: in istis verò contra res habeat. Estque id conforme regulis iuris vulgatis: nam vnus pro debito alterius non potest conueniri, *C. ne vxor pro marito, & Cod. ne filius pro patre* in rubricis, melior textus de iure *in lege vnica, C. vt nullus ex vicaneis, libro 11. Graue est* (ait Imperator) *non solùm legibus, verùm etiam æquitati naturali contrarium, pro alienis debitis alios molestari, cap. vnico, de iniurijs, & damno dato in sexto, l. 15. tit. 10. par. 7. l. nullam, C. de exequutoribus, libr. 12.* Cassiodorus *variarum, libr. 4. epistol. 10.* notauimus supra hac eadem disputatione num. 6. in fine. Ergo vt possit ab idoneo exigi salarium non idonei, necesse est, vt simul fiat processus aduersus idoneum; alioqui non poterit debere idoneus expensas, quas solus non idoneus separatè causauit. Quod ex eo quoque confirmatur, quoniam si Iudex processit aduersus idoneum, & eum condemnauit, & condemnationem exegit, post sententiam autem processit aduersus inopem delinquentem, iniustè exiget expensas processus ab idoneo iam punito, & pœnæ suę solutione purgato, vt igitur possit iustè exigere salaria, & expensas a malefactore idoneo, necesse est, vt simul & eodem tempore aduersus idoneum, & non idoneum procedat. Quod non est accipiendum, ita vt omnibus horis, & momentis, diebus, ac noctibus sit simul procedendum aduersus omnes reos, vt sit iusta ista exactio, de qua loquimur, quod esset captare verba, & ea Iudaice accipere, vt eleganter notat alio in proposito Bartolus *in lege quominus, numero 11. ff. de fluminibus,* sed intelligenda sunt humano, & ciuili modo: ita inquam, vt cum aduersus vnum inquiritur, processus aduersus alterum non pœnitus quiescat, sed vel inquiratur aduersus eum, vel admitatur ad probationem, & dilatio simul currat, vel aliquis alter articulus processus formetur; ita enim fit, vt simul vtriusque delinquentis processus incrementum accipiat, quod satis est, vt ex doctrina Bartoli *in dicta lege quominus, num. 11.* colligitur.

27 Declaratur secundò, hanc resolutionem intelligendam esse eo casu qui frequens est, iuxta vsum nostri Regni, videlicet, quando Iudici designatur idem salarium quotidianum, siue procedat aduersus vnum, siuè aduersus plures reos: tunc enim hoc salarium exigere potest ab idoneo pro non idoneis, contra quos simul processum format iuxta superiùs dicta, & in hoc militant rationes adductæ ad eam resolutionem comprobandam; secus esset, si Iudici designaretur quotidianum salarium quingentorum nummorum, verbi causa, vt procederet aduersus Ioannem, qui quidem erat idoneus, & aliorum quingentorum, vt procederet aduersus Petrum, qui non erat soluendo: hoc enim casu ex bonis Ioannis non posset exigere illud salarium, quod illi designatum esset ex bonis Petri, & ratione processus facti contra Petrum ne Ioannes solueret, quod Petrus debet; id enim esset omnibus modis iniquum, vt diximus numero præcedenti.

28 Septimus casus est, cùm multi sunt obligati ad soluendum salarium Iudicis alicuius ex secundaria obligatione multorum contractuum; videlicet, quoniam multi cõtrahentes incurrerunt moram soluendi suis designatis temporibus; ob quorum moram Iudex aliquis deputatus est ad omnia ista debita orta ex diuersis contractibus exigenda; & iste est casus, de quo dubitatum est quoniam cõmissiones illę, quas multis annis in Regia Curia exercui, datæ sunt ad exigenda multa debita orta diuersis contractibus, & obligationibus, in quarum solutione singuli contrahentes morosi fuerunt: liceat enim id verbum ex mora deducere, & eo ad significandum eum, qui in mora fuit vti. In quo casu simili modo dicendum est, posse Iudicem delegatum ad eiusmodi debita exigenda exigere salarium à quocunque ex istis debitoribus idoneis, cæteris existentibus non soluendo. Ratio est, quoniam etiam si cæteri debitores non essent morosi iustissimè procederetur aduersus morosus idoneum, & ab eo exigeretur salarium ordinarium Iudicis delegati, & officialium eius. Ergo non debet esse deterioris conditionis Iudex, & eius officiales, quoniam illis multa negotia committantur, & maior, labor & onus eis imponatur quòad suorum salariorum exactionem, quæ tanto difficilior, & deterior redditur, quo in plures debitores diuiditur *l. cùm ij, §. causa, ff. de transaction. l. planè, ff. famil. hercisciund.* notat Thessaurus *libro 1. quæstionum forensium, quæst. 19. numer. 2.* vt ideò amittant partem salarij, quàm non idoneus erat soluturus, aut exigant ab ipso creditore, qui similiter non minùs iuris habet ad exigenda salaria officialium deputatorum ad sua debita exigenda ab ipsis morosis debitoribus, velut expensas necessarias exactionis, & verum interesse, quoniam multi sint morosi, quam si vnus esset dumtaxat morosus; essetque maximum incommodum, posse creditorem, qui vnum solum debitorem habet morosum, ab eo exigere integras expẽsas exactionis sui debiti: ex eo verò, quod habeat plures debitores morosos, non posse easdem integras expensas exigere pręsertim cum non sint maiores expensæ necessariæ ad exigenda multa, quam ad exigendum vnum debitum: sed cum damno multarum morarum solutionis debitorum suorum, sentire quoque damnum solutionis partis expensarum, quam soluere deberent debitores nõ idonei: fieret enim inde planè, vt multiplicata debitorum culpa in damnum iuris creditoris redundaret, & vnus debitor ex alterius debitoris culpa releuaretur à damno, contra duo iuris principia, alterum in textu *leg. si sequens gradus, ff. ad syllaniã.* alterum in *l. nõ debet alteri, ff. de regul. iur.* & contra naturalem ipsam rationem, quę sine vlla constitutione sufficit ad causas decidendas, *l. scire oportet, 13. §. sufficit, ff. de excusat. tutor.*

26 Est autem huius conclusionis eadem ratio, & fundamẽtum, quod casus præcedentis; nam quemadmodum multi delinquentes, qui non sunt complices vnius delicti, insolidum obligantur singuli ad sui delicti pęnam, & ad expensas processus punitionis eorum, quo fit, vt si simul, & eodem tempore aduersus ipsos procedatur, possit ab vnoquoque solidum exigi cæteris existentibus non idoneis ita prorsùs similiter multi debitores morosi, qui neque vnius obligationis, neque vnius morę, (quę culpa est) participes sunt, obligati sunt insolidum ad soluendas suæ exactionis expensas, & exactoris salaria, ex quo procedit, vt possit ab vnoquoque solidum salarium exigi, si alij ad soluendum non sint idonei.

27 Declaranda tamen est ista resolutio (quemadmodum, & præcedens,) ut tũc procedat quando Iudex deputatus ad multorum exactionem simul & eodem tempore procedit exerceatque commissionem suam aduersus omnes debitores; nam si diuersis temporibus eorum obligatio-

nes exequatur, non poterit exigere ab vno salaria eius temporis, quo aduersus ipsum non processit quoniam cùm vnus eorum non sit particeps culpæ alterius, aut obligationis alterius non potest ab eo exigi salarium temporis, quod iudex in altero exigendo occupauit, nisi simul illud occuparit in exigendo idoneo; tunc enim eò, quòd sit obligatus soluere in solidum expensas temporis occupati in sua obligatione exigenda, & exequẽda, si alterius exequutio concurrat cum sua iustè exigitur ab ipso salarium solidum, quod idem posset ab ipso exigi, si aduersus solum ipsum procederetur, argumento *l. ex par. 40. in principio, ff. famil. hercisc.*

31 Hinc colligitur manifestum discrimen inter duos casus supra propositos. Primus est, quando idem Iudex procedit aduersus plures complices, vnius & eiusdem obligationis ciuilis, vel criminalis. Secundus, quando procedit aduersus plures obligatos separatim, & non participes, vnius & eiusdem obligationis, seu ciuilis seu criminalis, sed qui per actus diuersos, & separatos, facti sunt rei suarum obligationum. Nam primo casu, siuè procedat Iudex vno, & eodem tempore aduersus omnes, siuè diuersis, semper exigit ab idoneo pro non idoneis. Ratio est, quoniam participatio in vna, & eadem culpa, per se, & ex natura sua habet hunc effectum, eò quòd in solidum obligat omnes delinquentes, & cùm culpa vna sit, & delictum vnum, quilibet ex delinquentibus est reus in solidum, & videtur esse in causa, cur aduersus omnes procedatur, iuxta dicta à nobis supra nu. 20. & sequentibus. In secundo tamen casu, cùm delicta sint multa, & diuisa, & obligationes inuicem separatæ, & vnus delinquens, vel reus, non participet, de culpa alterius, neque vllam communicationem habet cum pœna eiusdem; per accidens tamen contingit, vt quia quilibet in solidum tenetur ad expensas sui processus, & vno, & eodem tempore fit processus aduersus omnes, neque maior est expensa plurium, quam vnius; qualibet enim die constituitur Iudici salarium mille marauedinorum, siuè aduersus vnum, siuè aduersus multos procedat, hæc enim est taxa congruę sustentationis Iudicis, hinc oritur, vt si simul, & eodem tempore aduersus plures reos Iudex procedat, possit ab vnoquoque solidum salarium exigere, & ab idoneo pro non idoneis. Cæterum si vno tempore aduersus vnum dumtaxat procedat, cùm alter in nullo sit particeps, non poterit ab eo exigere salarium temporis, quod in eius causa non occupauit. Quare cautus debet esse Iudex, qui eiusmodi commissionem impetrauerit, quoties vnus ex reis sit non idoneus, non procedat aduersus eum solum, neque in eius solo processu aliquod tempus occupet, sed simul procedat aduersus idoneos, vt possit ab eis salarium exigere suæ occupationis, alioqui si vel idonei prius puniantur, vel sua debita soluerint, non poterit postea ab eis exigere salaria eius temporis, quod post eos punitos, vel exactos, in causis non idoneorum occupauerit. Atque iuxta istam resolutionem ego in dictis commissionibus semper practicaui tametsique difficilis visa fuerit superioribus res ista, primo aspectu ante visa fundamenta, post quam tamen rationem reddidi, cur iustè fieri posset ista exactio, ab eis hactenus permissa fuit, & nullus deinceps fuit, qui obloqueretur.

32 Obseruare tamen oportet hac in re, quoties contigerit vno loco esse multos debitores morosos, ob quorum negligẽtiam mitti solet exactor ad debita exigenda, siuè à Regio consilio, siuè à creditore priuato, etiam si rigore iuris attento possit creditor multos exactores designare, quorum, singulis singulorum debitorum exactionem commendet; suggerente tamen æquitate vnus dumtaxat exactor eligendus est ad ista omnia debita exigenda, ne debitores patiantur illud incommodum, quod oritur ex multorum exactorum salarijs. Quod procedit ex ijsdem fundamentis, quibus motus Senatus Pedemontanus decidit, plures consortes, qui à subditis exigunt census minutos, ratione feudi debere vnum tantum exactorem deputare, cui soluantur referente Gaspare Antonio Thessauro *libro 1, quæstionum forensium quæstion. 19.* cui consonat constitutio Anastasij Imperatoris *in leg. vltima, C. de exactor. tributor. libr. 10.* quæ est vna ex legibus recenter additis ad tres libros Codicis, in impressionibus nouioribus, aduersus exactorem multitudinem lata, Qua statuitur in singulas Prouincias (nedum in singulas ciuitates) vnum tantum ad exigenda debita exactorem mittendum, ne exactorum multitudo, & fisci rationibus, & Collatoribus damnum afferat, cui consonat de iure Neapolitano *pragmatic. 11. capit. 62. de officio iudicum,*

33 Sed aduersus hanc resolutionem vrget, quoniam videtur aduersari pręcepto Regio, incluso in commissionis rescripto, quo iubetur iste Iudex diuidere salarium inter multos reus illudque, exigere per partes, quo fit, vt singulos ex illis videatur dumtaxat tangere partis solutio, ac per consequens iniustè totum exigetur ab eo, qui partem tantum debet.

34 Sed respondendum est primo, verba rescripti commissionis, in quibus agitur de percipiẽdo salario, nihil includere attinens ad partitionem eius, sed simpliciter Iudici assignare salarium mille nummorum, seu marauedinorum, & cuicunque officialium certam sui salarij quãtitatem; post assignatum verò salarium subiungi, verba, quę agunt de salarij partitione, & diuisione; sic enim ferè dici, solet, vt in meæ commissionis rescripto continebatur, *los quales dichos salarios cobrareis repartiendolos, &c.* Quæ verba referuntur planè ad exequutionem, seù exactionem: quò fit, vt locum habeat regula, quòd verba, quæ referuntur ad exequutionem, non immutant dispositionem, quam tradit celebris textus *in clement. 1. de prabendis,* Bartolus *in l. Lucius, nu. 3. ff. de aliment. & cibar. legat. et in l. inter stipulantem, 83. §. sacram, num. 6. ff. de verbor. obligation.* Alexander *in l. qua dotis, 34. numer. 12.* Iaso *numer. 41. ff. solut. matrimon.* Decius *in l. non omnis, numero 11. ff. si cert. petat. & in l. de quæstione, 30. numer. 21. C. de pactis,* Paulus Castrensis *consil. 398. num. 3. 1. part.* Couarruuias *in rubrica de testamentis, 2. part. numer. 38. versicul. tertia conclusio,* Ioannes Garcia *de expens. et meliorationib. cap. 4. n. 38.* Riccius *decisionum collect. 786.* Ex quo infertur, si iuxta iure, & ęquitatem ipsam isti rei obligati sunt in solidum ad ista salaria soluenda, vt hactenus diximus, & conueniri possunt in solidum idonei pro non idoneis, hanc ipsam obligationem non esse, immutandam ex uerbis, quę referuntur ad exequutionem ipsius modumque exigendi, sed mansuram in suo eodem robore.

35 Secundo addendum est, uerba illa, quæ pertinent ad istorum salariorum exactionem, accipienda est, cum effectu, vt solent, & debent uerba cuiusq; dispositionis, *lege quamuis, ff. de in ius vocando, l. si per alium, §. docere, ff. ne quis eum, qui in ius, vocat. est vi exim.* Quare præceptum istud Regium circa modum exactionis, eo modo exequendum est, quo eius exequutio sit possibilis, uidelicèt si omnes rei sint idonei facta inter eos salarij diuisione, alioqui soluendo non sint, fieri non potest, ut ei obtemperetur

peretur

peretur, & eo casu præceptum remittitur, & res temperatur, vt quoniam officiales sua salaria amittere non debent, in quorum exactione magis de damno vitando, quã de lucro captando certãt, quippè cum salarium sit merces operarum, & laborum, quæ nemini denegari debet, *§. nc autem. in Authent. de Iudicibus, cap. Sacerdos, 1. quæst. 2,* imò denegare impietas esset, *l. quidam cum testamentum, §. illo, videlicet, C. de necess. seruis hered. instit.* animaduertit Hieronymus de Laurentijs *decis.* 121. *num.* 3. ea exigant, vt de iure possunt. Nam vbi ea forma, quam lex induxit, præcisè impleri non potest ob contingens impedimentũ, quod impossibilem reddat eius obseruationem, illa remittitur, & actus aliter factus sustinetur, Romanus *consil.* 433. *num.* 5. Crauetta *cons.* 177. *num.* 3. qui multos adducit, Tiraquellus *de legib. connubial. gloss.* 6. *num.* 29. *&* 34. Rolandus *cons.* 81. *ex num.* 25. *volum.* 1. *& cons.* 43. *num.* 36. *volum.* 2. *& cons.* 30. *num.* 13. *volum.* 3. Rota Romana *in decisione coram D. Lita in causa Placentina*, quam refert ad verbum Garcia *de beneficijs*, *part.* 9. *cap.* 2. *num.* 90. *in principio*, Peregrinus Ianinius *de citatione reali, lib.* 2. *cap.* 1, *num.* 190. 193. & 204. Itaq; cùm in istiusmodi commissionibus præcipitur salarium exigi diuisione facta inter reos, subintelligenda est conditio, si fieri possit, iuxta Glossam notatu dignam *in cap. quemadmodum verb. conditio, de iureiurand.* si verò id non possit fieri, & obseruata diuisione exactio effectum non sit habitura, recurrẽdum est ad exactionem possibilem, & iustam; neque credendum Principem velle fraudare officiales suos iusta mercede operarum, & debito salario, contra iustitiam, & pietatem, ad quod accipiendum, non eos habendi ducit cupiditas, sed cogit viuendi necessitas, *d. cap. Sacerdos*, sed præsumendum potius, eum velle ministros suos iusta percipere emolumenta, si non possunt modo, quo iubentur, saltem quo licitè valent.

36 Secundò, aduersus prædicta opponi potest textus *in l.* 1. *&* 2. *C. si plures vna sententia*, vbi multi condemnati ad solutionem certæ quantitatis manent obligati singuli pro virili, & vnus non soluit, quod ab alio seruari non potest, neque censendi sunt rei debendi, obligati insolidum ad eam solutionẽ; imò obligatio à principio est diuisa. Igitur hoc casu, de quo agimus, idem dicendum est, nempe obligationem soluendi salaria à principio diuisam esse inter istos reos, & vnum non teneri pro alio, qui idoneus non est; siquidem clausula illa commissionis, quę præcipit salaria ab istis exigi est, veluti præceptum de soluendo quòad omnes illos, & quasi sententia condemnatoria, per quam damnantur ad expensas exactionis ob moram incursam, vel inquisitionis, & processus ob culpam commissam. Huius tamen argumenti solutio pẽdet, & inferetur ex resolutione octaui casus, quam mox subijciemus.

37 Octauus casus est, cùm multi sunt obligati ad soluendum salarium ex sententia: qui tamen, vt commodius resoluatur, subdiuidendus est in plures articulos. Aut enim multi, qui condemnantur ad soluendum salarium condemnati sunt ad soluendum illud in solidum, quod Hispanè dicimus; *estar en la sentencia mancommunados para la paga*: aut condemnati sunt ad soluendum salarium simpliciter, non expresso, quòd insolidum sint obligati ad soluendum.

38 Primò casu planè dicendum est, conueniendos esse multos istos reos, velut insolidum obligatos, ita vt si omnes possint satisfacere, debeat inter eos solutio diuidi pro rata, sin minus conueniantur idonei pro non idoneis; quoniam eum effectum habet ista condemnationis for-

ma, vt obseruarunt relati à nobis supra n. 20. præsertim, Bouadilla *dicto lib.* 2. *politicę, cap.* 21. *nu.* 251. cum multis, quos ibi congessit.

39 Secundus casus, pluribus adhuc modis potest contingere. Primò hæc condemnatio multorum simpliciter facta, vt soluant certam quantitatem salarij, fieri potest per præceptum de soluendo, in exequutionem obligationis præcedentis in solidum contractæ. Et hoc casu adhùc dicendum est, manere reos insolidum obligatos ad soluendam quantitatem contentam in præcepto de soluendo, ac per consequens teneri idoneum pro non idoneo: hæc enim est vis, & natura obligationis in solidum contractæ. Ita sentit *Baldus in dicta l.* 1. *num.* 2. *C. si plures vna sententia*, cuius doctrinam sequutus est Senatus Neapolitanus apud Vincentium de Franchis *decis.* 680. & Riccius *collect.* 246.

40 Secundò, hęc condemnatio multorum, vt soluant certam quantitatem, seù ratione salarij, siuè alicuius alterius obligationis simpliciter facta, fieri potest per sententiam diffinitiuam, quæ lata sit in exequutionem obligationis pœnalis contractæ, ex maleficio, dolo, vel culpa, veluti si per statutum imposita esset certa pœna delictum aliquod perpetrantibus, & delinquentibus multis, Iudex damnaret eos diffinitiuè simpliciter, vt soluerent pœnam legibus statutam. Quo casu dicendum est, reos, ita simpliciter damnatos, nihilominùs teneri singulos in solidum ad soluendam pœnam, & quod consequens est idoneos pro non idoneis conueniri. Ita docet Baldus *in dicta l.* 1. *num.* 3. 4. *et* 5, *C. si plures vna sententia*, & Salycetos *in eadem l.* 1. & quam legit sub *leg. vltim. C. de vsur. rei iudic. num.* 2. *vers. quæro tertiò*, post Innocentium *in cap. constitutus, num.* 3. *de religiosis domibus*, Hieronymus à Laurentijs *decis.* 112. Vrsillus *ad Afflictis dec.* 215. *nu.* 1. & ita in hoc caso, & præcedenti limitanda est, *d. l.* 1. *C. si plures vna sententia.*

41 Tertiò, hæc sententia diffinitiua condemnatoria multorum simpliciter lata, esse potest in exequutionem obligationis non ortę ex maleficio, & quę à multis contracta fuerit, non in solidum, sed pro virili. Quo casu plures isti rei condemnati exiguntur dumtaxat pro virili, & non insolidum, & vnus non debet, quod ab alio non potest exigi, quia obligatio à principio est diuisa, vt in simili superiùs probauimus nu. 6. & 22. apertè deciditur *in d. l.* 1. *& in l. legatorum, in princip. ff. de legat.* 2. *& in l. solent, in fine, ff. de alim. & cibar. legat.*

42 Quartò, sententia ista diffinitiua simpliciter lata contra plures reos super obligatione ciuili contracta ab omnibus in solidum producit ex se, & natura sua actionem iudicati aduersus omnes, non quidem in solidum, sed pro virili; ac per consequens si actor conueniat istos reos ex actione iudicati, orta ex sententia, & obligatione eidem actioni correspondenti, non potest eos conuenire in solidum, sed pro virili; vt dicit textus *in dicta lege* 1. & ibi Doctores, *& in l. Paulus,* 43. *ff. de re iudicat. & in l. si qui separatim, §. quoties, ff. de appellation.* Afflictis *decis.* 215. Grammaticus *decis.* 68. *num.* 7. Boerios *decis.* 59. *num.* 8. Flaminius Cartarius *decis.* 28. Giurba *decis.* 46. *num.* 1. *& sequentibus*, Abbas Panormitanus *cons.* 33. *numer.* 8. *libr.* 2. Quàm tamen resolutionem limitandam docet Peguera *decis.* 181. post Zasium *in dicta l. Paulus*, in sententia lata super indiuiduis, vt super hyppotheca bonorum contracta à pluribus, quem sequitur Riccius *dicta collectan.* 246. Giurba vbi supra num. 5.

43 Quintò, fieri potest, vt post latam sententiam diffinitiuam simpliciter contra plures reos in solidum obligatos

Bb 2 obli-

obligatione ciuili, actor non vtatur actione iudicati orta ex sententia, sed velit eos conuenire vi actionis primitiuæ in iudicium deductæ, quæ oritur ex obligatione solidi. Et eo casu potest quilibet reus conueniri in solidum sine metu exceptionis rei iudicatæ; vt *in dicta leg.* 1. notat Glossa *in verbo, virilibus, in fine*, quam sequuntur ibi Doctores communiter, Bartolus, Baldus, Angelus, Salycetus, Paulus, Bonadilla *lib. 2. politicæ cap.* 20. *numer.* 58. alios refert Scipio Rouitus *consil.* 58. *ex num.* 2. *libr.* 2. post hæc scripta editus, qui nihil resoluit. Quæ nostra resolutio ex eo planè confirmatur, quòd non soleat esse deterior conditio eorum, qui actionem suam in iudicium deduxerunt, quam si non deduxissent: per iudicium enim potius melior redditur actio litigâtium, quam deterior fiat, *l. aliam,* 29. *ff. de nouationibus, l. non solet,* 87. *l. nemo,* 88. *ff. de regul. iur.* notant Doctores istis locis, & in *l.* 1. *C. de iudicijs.* Si igitur actori ante cæptum iudicium licebat singulos reos in solidum conuenire, & ab idoneis debitum suum pro non idoneis exigere, cur id post sententiam latam negandum erit, nisi per iudicium iuris eius conditio deterior facta fuerit? Ex quibus constat expositio *dicta leg.* 1. & solutio difficultatis a nobis propositæ superiùs numer. 36.

44 An verò in quolibet ex istis casibus quibus superiùs diximus, multos reos esse in solidum obligatos, concedendum sit illis beneficium diuisionis, si cæteri sint soluendo; & postquàm alij pro alijs soluerunt, soluentibus competat beneficium cessionis, & vtilis actionis quo possint recuperare portionem pro alijs solutam: difficultas est, quæ longiorem postulabat sermonem. Sed ne videamur per negligentiam, quod ad hoc attinet omisisse, distinguendi sunt duo casus. Primus est, cùm obligatio est ciuilis orta ex contractu, vel quasi, siuè sit primitiua, siuè secundaria, & non orta ex delicto, aut quasi delicto. Quo casu in vniuersum dicendum, est multis reis indulgeri beneficium diuisionis, ne conueniantur nisi pro rata, *Authentic. hoc ita, C. duobus reis, leg.* 10. *titul.* 12. *part.* 5. Idque dummodò cæteri sint idonei, vt iam animaduertimus supra numer. 9. Quo eodem casu soluentibus cõceditur etiam beneficium cessionis, & vtilis actionis, per quã consequantur, quod pro alijs soluerunt, *l.* 1. *C. de duobus reis,* & ibi notant Doctores, *& in l. Modestinus, ff. de solutionibus.*

45 Secundus casus est, cùm obligatio est criminalis orta ex delicto, vel quasi delicto, ex dolo, aut culpa dolo simili. In quo, si agamus de beneficio cessionis, & vtilia actionis, vniuersim dicendum est, hoc beneficium denegari soluentibus ob proprium delictum, & culpam, ne quid consequantur à cæteris doli participibus. Textus est notatu dignus in *lege* 1. *§. nunc tractemus, versicul. planè, ff. tutel. & ration. distrahend. Planè si ex dolo communi conuentus præstiterit tutor, neque mandandæ sunt actiones, neque vtilis competit, quia proprij delicti pœnam subit, quæ res indignum eum fecit, vt à cæteris quid consequatur doli participibus; nec enim vlla societas, vel communicatio iusta damni ex maleficio est.* Cui consonat textus in *l. si ex duobus, ff. eodem, & in l. si plures, §. vnde quærendum, ff. de administrat. tutor. Vnde quærendum est,* (ait Papinianus) *an actiones pupillus ei, qui solus conuenitur, in alterum pro parte scilicet præstare debeat; sed cùm propria cuiusque contumacia puniatur, qua fronte poterit hoc desiderari?* Notant istis locis Doctores, Ronchegallus *in dicta leg. eandem, in principio nu.* 220. *& sequentibus, ff. de duobus reis,* Franchis *decision.* 662. *ex numer.* 8. Ponte *decision.* 10. *ex num.* 1. Bouadilla *libr.* 2. *politicæ cap.* 21. *num.* 252. *& libr.* 5. *cap.* 3. *num.* 68. vbi multos refert.

46 Illud admoneo, tametsi quòad forum exterius hæc resolutio sequenda sit; in foro tamen interiori, in ijs casibus, in quibus multi conueniuntur ex dolo, vel culpa communi ad interesse, in quibus diximus supra hac eadem quæstione nu. 21. vnica solutione reos omnes liberari, teneri eos, qui solutione alterius liberati sunt, ei pro rata sua parte satisfacere, non secus, ac si ipsi possent cedi actiones pro rata. Ita docuit Innocentius *in cap. sicut dignum num.* 5. *de homicidio,* D. Thomas 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 6. *ad* 1. *& art.* 7. *ad* 2. & istis locis Caietanus, Couarruuias *in regula peccatum* 2. *p. §.* 12. *nu.* 4. Lesius *de iustitia, & iure, lib.* 2. *cap.* 13. *dubit.* 5. *num.* 40. *et* 47. significauit Magonius *decis. Lucens.* 27. *num.* 54.

47 Quod tamen attinet ad beneficium diuisionis, an cõcedendum sit multis reis in solidum obligatis ex delicto, vel quasi, res est controuersa. Nam Angelus *in l. reos, in princip. numer.* 2. *ff. de duobus reis,* post Azonem, Glossam, & Bartolum, quos refert, est in sententia negatiua.

48 Contrariam tamen sententiam affirmatiuam sequitur Bartolus *in dicta leg. reos, in principio, num.* 5. & ibidem Paulus *num.* 5. qui recedit à sententia Angeli, eamq; impugnat ex textu, cuius Angelus nõ meminit *in l. si plures, in principio, ff. de administrat. tutor.* qui videtur hanc sententiam probare. Adde eundem Bartolum *in d. leg.* 1. *§. nunc tractemus, num.* 2. *et* 3. *ff. tutel. et ration. distrah.* Ponte *dicta decis.* 10. *num.* 2. & Doctores *in leg.* 1. *Cod. de transactionibus,* & dicta à nobis hac eadem disputatione numer. 22.

SVMMA DISPVTATIONIS sexta.

1 *Salariorum condemnatio exequutioni mandari potest appellatione non obstante.*
2 *Salariorum celeris solutio fuit præceptum diuinum veteris legis.*
3 *Præcepta iudicialia veteris legis in noua non obligant ex auctoritate legis, sed possunt seruari, vt rationi naturali consona.*
Ius Romanorum non obligat in Regno Castellæ auctoritate legis, sed seruatur ex vi rationis.
4 *Præcepta Regia rescriptis contenta habent exequutionem paratam.*
5 *Sententiæ in causis alimentorum mandantur exequutioni appelationi non obstante.*
6 *Condẽnatus in causa alimentorum non auditur appellans, antequam alimenta soluerit.*
7 *Salarium officialium æquiparatur victui, seù alimentis.*
8 *Admonitio ad superiores Iudices.*
9 *Talis debet esse superior erga subditum, qualem erga se superiorem desiderat.*
10 *Paupertas victoris requiritur, vt sententia alimentorum exequutioni mandetur, et Iudices delegati ferè semper sunt pauperes.*

DISPVTATIO VI.

Vtrum Iudex possit non obstante appellatione ad superiores interposita, exequutiuè exigere sua, & suorum ministrorum salaria,

1
Communis est hac in re Doctorum ferè omnium sententia salaria Iudicis delegati, & officialium eius rescripto delegationis designata, quæ vt soluat reus damnatus est, exequutiuè exigi posse appellatione ad superiores interposita nõ obstante. Eam sequuti sunt quotquot de exactione salariorum expressè tractarunt, Rebuffus *tom. 1. in const. regis tract. de sent. prouisional. ar. 3. gl. 7. per totam*, vbi ait vniuersim eam doctrinam veram esse in salario omniũ operariorum, eorumq; qui quocũq; modo seruiunt; planum est, autem Iudices eorumq; officiales in suo ministerio Regi, Reipublicæq; inseruire; esseq; etiã operarios, quod notauit Hieronymus de Laurentijs *decis. 121. nu. 3.* addit vbi supra Rebuffus *num. 6.* ex Imberto *lib. 1. instit. forens. §. præterea.* Quòd si quis fuerit condemnatus ad salarium, & aliam rem, vna sententia, quòad salarium exequetur sententia, sed non quòad aliam rem non fauorabilem, atque arresto ita iudicatum asserit die 7. Martij, anni 1529. Rebuffum sequitur, & refert ex nostris Azeuedus *in l. 9. num. 38. tit. 15. lib. 4. recopilat.* eidem sententiæ adhæsit Quintilianus Mandosius *in tractat. de monitorijs, quæst. 59.* quem refert, & sequitur Paz *in praxi, 1. tom. 4. par. cap. 1. nu. 56.* Florez de Mena *lib. 1. variarum, quæst. 8. §. 2. num. 23.* Amator Rodriguez *tractatu de exequutione, cap. 1. articul. 3. num. 24.* Bouadilla, qui loquitur de salario Iudicis in specie, & officialium eius, *libr. 2. politica, cap. 21. numer. 238.* vbi testatur de vsu, & practica huius conclusionis, dicens apud nos receptum esse, exigi ea salaria exequutiuè appellatione non obstante; idque sæpiùs in multis Senatibus decisum est. In primis in ea sententia fuit Rota Romana *decision. 764. part. 1. diuersorum*, Rota Florentina apud Magonium *decisio. Florentin. 12. numer. 11.* Senatus Siciliæ apud Milanensem *decis. 5. num. 26. lib. 1.* Gratianus *decis. Marchiæ 53. num. 5.* & Additio ad eam *ad num. 2.* Andreas Gail *obseruationum practicarum, lib. 1. obseruat. 44. numer. 6. & 7.* vbi ait in Camera Imperiali, non solùm expediri pro salarijs literas exequutoriales, (quæ vicem habent mandati exequutorij,) sed etiam quandoq; præceptum de soluẽdo, quod nos dicimus, *mandamiento de pago, o apremio*, quod satis est notatu dignum; obseruauit Tepatus *in compendio variarum, tit. 87. c. 13. vers. salarium.*

2 Probatur primò, quoniam id tàm iustum est, æquum, ac rationi consonum, vt lege diuina populo Israelitico fuerit constitutum, ac præceptum ab ipso Deo, Leuitici 19. numer. 13. dicitur: *Non morabitur opus mercenarij tui apud te vsque mane*, & Deuteronom. 24. num. 14. & 15. *Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, siuè aduenæ, qui tecum moratur in terra, & intra portas tuas est; sed eadem die reddes ei pretium laboris sui, ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam, ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.* & Thobiæ 4. num. 15. *Quicunque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, et merces mercenarij tui apud te omninò non remaneat.* Si igitur salarium tàm citò, & celeriter solui præcipitur, citò & celeriter poterit exigi, iuxta regulam correlatiuorum; exactio enim, & solutio correlatiua sunt, & quod de vno statuitur, alterum comprehendit, *l. vltima, C. de cupressis ex luco daphnensi, libr. 11.* diximus supra disp. 3. n. 4. & plures auctoritates congessimus.

3 Neq; verò huic rationi obstat, quòd iuxta doctrinam D. Thomæ, 1. 2. *quæst. 104. art. 3. in corpore*, & Theologorum omnium, quos referens, sequitur Suarez *tractatu de legibus, libr. 9. cap. 11. numer. 3.* quod animaduertit Tiraquellus *de retractu, in præfatione ex num. 8.* præcepta iudicialia veteris legis post nouam non obligent, neque obseruari debeant, vt præcepta. Nam respondẽdum est, verum quidem esse, cessasse aduentu nouæ legis vim obligatiuam in præceptis veteris iudicialibus, non autem vim directiuam, videlicèt, vt desinant esse rationabilia, & non possint eadem, quę illi populo iniungi nostro à Principibus, & superioribus: imò verò ob conuenientiam possunt reuocari, & denuò constitui quemadmodum tum in legibus Imperatorum, tùm etiam in iure Canonico multa ex præceptis iudicialibus veteris legis, eò quod sint æqua, congruentiaq; Reipublicæ nostræ, desumpta sunt: notat Gratianus cum Glossa ibi *in §. his itaque distinct. 6.* Io. Antonius de sancto Georgio, Præpositus, Cardinalis Alexandrinus *in proœmio ad libros feudorum, nu. 12.* Ioannes de Imola *in l. testamenti, 3. nu. 6. ff. de testam. ordinand.* Decianus *respons. 12. num. 3. vol. 4.* Salon de Pace *in relectione proœmij legum Tauri, num. 100.* & Couarruuias *lib. 1. variarum, c. 17. num. 1.* Atque vt ex multis quædam cõmemoremus, præcepta legis Aquiliæ ferè desumpta sunt ex Exodo *c. 21.* multæque aliæ leges, & canones concordant cum præceptis iudicialibus veteris legis traditis in libris Numerorum, Leuitici, & Deuteronomij, quod satis indicat idem D. Thom. *d. q. 104. art. 3.* dum ait: *Præcepta iudicialia sunt quidem mortua, quia non habent vim obligandi, non tamen sunt mortifera, quia si quis Princeps ordinaret in Regno suo illa iudicialia obseruari non peccaret.* Certè si in Regno Castellæ quamuis non obliget ius ciuile Romanorum in vim legis, *l. 3. tit. 1. lib. 2. recopil.* obseruatur tamen tanquam ius æquum, & rationi consentaneum, & ex illo, & iuxta illud deciduntur lites in omnibus tribunalibus, nisi quatenus reperitur correctum per nostras leges, vt asserunt Ioannes Lupus de Palacios Rubios *in introductione ad rubricam de donationibus inter virum, & vxorem, num. 16.* Burgos Salon de Paz *in l. 1. Tauri, ex nu. 509.* Antonius Gomez ibi *in principio*, Gregorius Lopez *in l. 6. tit. 4. p. 3. gl. 2.* Didacus Perez *in proœmio in ordinationes Regias, 3. quæstion. proœmiali*, Azeuedus *in rubrica, num. 4. & sequentibus, tit. 1. lib. 2. recopilat.* Olanus *in præfationibus ad concordiam suam, num. 2. & sequentibus, & num. 7. & 13.* Franciscus Suárez *de legibus, libr. 3. cap. 8. num. 4. & 5.* quemadmodum in Gallia seruari testatur Chassæneus *cons. 8. num. 25. & sequentibus*, & Rebuffus *in proœmio constitutionum Regiarum, gloss. 5. numer. 127.* multò maiori, & fortiori ratione obseruanda erit lex iudicialis à Deo ipso imposita, cuius ratio adhuc viget, ex vi naturalis iustitiæ, & æquitatis à nostris legibus non dissonantis; quod planè docuit textus *in cap. per venerabilem, §. rationibus, qui filij sint legitimi*, in quo Põtifex Innocentius III. argumentum desumit ad decisionem casus ex lege Deuteronomij; ita fit, vt nõ ineptè Rebuffus *tra-*

Petri de Bellapertica, Dini, & Baldi, Cuiacij ad Africanum tractatu septimo, Heringij. de fideiussoribus, cap. 24. nu. 116. & 117. cui fauet Fulgosius in l. vltima, C. de nouat. num. 1. ita vni officio, vnum dumtaxat præstatur salarium, & vni labor, vna solum mercede compensatur, cap. felicis, versicul. adijcientes, de censibus, libr. 6. l. 10. tit. 6. libr. 3. recopilation. l. 7. tit. 28. lib. 4. recopil. vbi cauetur ne ob vnius debiti executionem soluantur duplicata executionis iura, seu sportulæ. Confirmat hoc, quod tradunt Doctores, nempè salarium minui pro rata minuti laboris, vt obseruarunt Magonius decision. Lucensi, 13. num. 18. Costa de portione rata, quæst. 13. num. 2. Cardinalis Tuscus litera S. conclusion. 15. num. 5. & 6. volum. 7. Ex quo eodem capite prouenit, vt ei, qui habet licitè duplex officium, duplex quoque debeatur salarium, l. his scholaribus, C. de erogatione militar. annonæ, libr. 12. notat Baldus in l. 4. nu. 2. C. de appellation. est textus vbi notat Bartolus Authent. vt Iudices sine quoquo suffragio, §. illud tamen, meminit Gregorius Lopez in leg. 60. tit. 5. par. 1. glos. 3. vbi plures refert. Felynus in cap. cum olim, 12. num. 1. de senteus. & re iudicat. Menochius de arbitrarijs, libr. 2. centur. 3. casu 223. nu. 8. Gail obseruationum practicarum, lib. 1. obseruat. 44. num. 8. Gratianus decision. Marchiæ 101. num. 1. & sequentibus, Costa vbi supra num. 3. Tuscus dicta conclusion. 15. num. 1. & sequentibus, Caballus resolution. criminal. centur. 3. casu 229. num. 14. Bouadilla libr. 5. politicæ, cap. 20. num. 69. quia vbi crescit expensa, & labor debet crescere pretium, seu salarium, cùm tàm labor, quàm pecunia diuisionem recipiant, l. Seio amico, in principio, ff. de annuis legatis, & ibi notant Doctores, Cæpola de seruitutib. verban. cap. 50. num. 26. & 27. Ita fit vt simplici labori, simplex merces, simplici officio, simplex salarium, simplici merito, simplex respondeat præmium; duplici verò, duplex. Planè cùm alicui committitur aliqua executio cum salario, vel punitio alicuius delicti, designatur illi merces, quam ex eiusmodi negotio, & occupatione debet percipere. Et ne videatur ob vnum laborem accipere duplicem mercedem, & ob vnum debitum duplicem solutionem, non potest vltra salarium taxatum habere sportulas, decimam, aut partem pœnæ, quæ commoda lex defert Iudicibus non salariatis, ob pœnam quidem morosorum, & delinquentium, tanquam ob finem præcipuum, & magis intentum, sed simul in præmium, & satisfactionem laboris, & diligentiæ, quam Iudex adhibet, seu in exactione debiti, seu in punitione delicti.

22 Ex quo fundamento, quod verissimum est, infertur ratio decidendi, ad l. 9. titul. 5. libr. 3. recopilation. qua cauetur ne Iudices ordinarij, aut eorum substituti accipiant aliquid ob iudicandas lites, aut videndos processus No lleuen cosa alguna de los pleiteantes, ni de otro per ellos, por razon de assessorias, ni vistas de processos, que vieren, para sententiar, y sententiaren en diffinitiua, o interloquutoria, en las causas, que ante ellos penden cuius meminit Auiles in capit. 9. Pretorum, verbo, assessorias, & verbo, comission, & verbo, ley, Auendanus de exequend. mandat. secunda parte capit. 10. num. 6. Matienzus in dialogo relatoris, tertia parte, cap. 24. num. 6. Bouadilla lib. 2. politicæ, cap. 20. num. 59. Florez de Mena libr. 1. variarum, quæstion. 8. §. 4. num. 1. & sequentibus Segura Dauallos in directorio Iudicum Ecclesiasticorum, prima parte, cap. 14. nu. 38. 39. & sequentibus, tradit Azeuedus in eius commentario, num. 1. & in l. 9. num. 1. & sequentibus titul. 6. dicto lib. 3. recopilation. quæ concordat cum dicta leg. 9. titul. 5. eisque similis est, leg. 12. titul. 7. lib. 9. recopilation. quam tamen decidendi rationem Scribentes isti non expenderunt. Est itaque decisionis harum legum ea ratio, quoniam causarum definitio, & processuum examen est præcipuum munus Iudicis, & ad eius officium directò pertinet Hostiensis in summa, tit. de offic. ordinarij, nu. 3. & seqq. Quò fit, vt salarium, quod Iudici assignatur ob officium, comprehendat hoc onus, & eius intuitu solui censendū sit, ac per consequens Iudex non potest ob eam rationem aliquid vltra à litigatoribus accipere, quibus non incumbit Iudicem sibi constituere, & ei stipendia præstare, Glossa in capit. cum ab omni, verbo, præter expensas, de vita, & honestate Clericorum, Mastrillus de Magistratibus, libr. 1. cap. 22. num. 16. & 17. & cap. 21. num. 18. & sequentibus, Ioannes Garcia de expensis, dicto cap. 21. num. 20. seclusa contraria consuetudine, aut statuto, iuxta quam contrarium dicendum esset cum Deciano consil. 41. num. 74. & sequentibus, libr. 2. Menochio consil. 1047. ex num. 1. libr. 11. Auiles in cap. 1. Pretorum, verbo salario, num. 2. vt vtrumque notauit Florez libr. 1. variarum, quæst. 8. §. 1. num. 6. & sequentibus. Non potest inquam Iudex vltra accipere, ne videatur, aut duplicem sui muneris mercedem exposcere, si vltra salarium postulet assessoriam, (liceat vti ea voce,) quæ ratio in salariato ordinario procedit aut stipendium exigere ab eis, qui stipendium non debent, quæ ratio militat in non salariatis: qui tamen sibi imputent si suis expensis voluerunt militare, & gratis Iudicum munus obire: eo enim casu gratis suo officio satisfacere tenebuntur, quidquid dicat Antonius à Corduba in summa casuum conscientiæ, quæstion. 110.

23 Quam rationem decidendi, & fundamento confirmat egregia doctrina Bartoli in l. si quis in graui, 3. §. vtrū, num. 5. ff. ad syllanianum, vbi ait: Et per hoc dico, quod præmium, quod debetur capientibus exbannitos, non debetur officialibus, vel familiæ potestatis capientibus, non enim vltrò faciunt, sed ex necessitate eorum officij, quod est purgare Prouinciam malis hominibus, l. congruit, ff. de offic. Præsid. ergo non vltro, & sic non habebunt præmium, vt hic: præterea qui gratis facere tenetur, si præmium accipit turpiter facit, l. fin. de condict. ob turp. caus. Bartolum sequitur ad eum locum, Albanus num. 2. & nu. 3. addit: Pari ratione ex hoc Bartoli documento infertur, Præfectis triremium non deberi præmium statutum capientibus piratas, vel alios prædones maria deprædantes, quia hoc faciunt ex debito officij eorum, cum ad id potissimum fuerint destinati, idem tenet Felynus in cap. de hoc, 11. num. 7. de simonia, allegans Bartolum vbi supra, & addit: Item facit notabile dictum Petri de Anchարano cons. 197. incipit: Præmittendum est, (aliàs est cons. 201.) vbi consuluit, quod si Papa delegat causam ordinario, qui in eadem causa erat ordinarius, non debentur ei sportulæ, quia omnino tenebatur de causa cognoscere. Hucusque Felynus. Idem docuit Decius in l. 1. nu. 2. C. de bonor. possess. contra tab. libert. quæ, &c. Angelus de maleficijs, verbo, quod fama publica, num. 74. Corsettus singul. 309. verb. statutum, 7. & Petrus Gerardus singul. 14. num. 9. & 10. Siluester in summa, verb. dignitas, nu. 9. Bouadilla lib. 5. politic. cap. 7. num. 18. Caballus resolut. crimin. cent. 3. casu 279. Additio ad Decium vltima in l. qui cum alio, 19. ad num. 12. in verbo, ex propria voluntate ff. ad regul. iur. Peguera decis. 67. Ponte cons. 59. ex numer. 15. volum. 1. Baldus cons. 64. volum. 2. idem Ponte de potestat. Proregali tit. 5. ex numer. 24. Menochius cons. 118. num. 44. libr. 2. Paricius in l. 1. 3. part. num. 62. versicul. infertur, 13. C. de bon. matern. Ioannes Lupus in rubric. §. 50. ex num. 32. de donation. inter, Cardin Tuscus liter. P. conclus. 516. tom. 6. Farinacius in praxi criminal. quæst. 103. num. 356.

24 Secundo probatur eadem conclusio, quoniam non debet

bet quis duplici damno onerari, *l. nauis, §. cum autem, ff. ad l. Rhodiam, de iact. l. iure succursum, 7. ff. de iure dot. cap. at si Clerici, §. fin. in fine de iudic.* Tiraqu. *de retract. lignag. §. 1. gloss. 18. nu. 9.* Franchis *decis. 87. nu. 5.* Monterus *decis. 14. nu. 97.* imò verò, qui in vno grauatur, in alio debet releuari, *l. eum qui, ff. de iureiuran.* Sed reus debitor, seu delinquens, cum creatur Iudex ad eum exigendum, aut puniendum, oneratur onere salariorum, quæ soluere debet Iudici. Ergo non debet simul onerari onere decimæ, aut pęnæ soluēdę Iudicis; imò verò quòad hoc debet releuari.

25 Has duas rationes existimo fuisse fundamenta Legislatoris, & rationes decidēdi *in d. l. 5. tit. 6. lib. 3. & in l. 11. tit. 21. lib. 4. & in l. 13. in fin. tit. 7. libr. 9. recopilat.* quas adduximus in comprobationem primæ sententiæ supra nu. 13. 14. & 15. tum inquam ne eidem debito bis satisfieret, tùm ne subditi duplici onere grauarentur. Quæ tamē rationes (vt planum est) non militant in Iudicibus delegatis non salariatis, in quibus per consequens, neque illæ leges seruandæ sunt, neque de eis proposita conclusio intelligenda, vt & superius ex num. 3. adnotauimus.

26 Secundus casus est, cùm delegatur Iudex ad multas causas designato salario expensis morosorum, vel delinquentium I. qui Iudex vocatus delegatus ad pluritatem causarum, vt notat Salycetus post Baldum *in l. à Iudice, nu. 3. 4. & C. de iudic.* & æquiparatur delegato ad generalitatem, non ad vniuersitatem causarum.

27 Secunda conclusio. Iudex delegatus ad multa debita exigenda à multis debitoribus, aut ad multos delinquentes puniendos, non potest ex eiusmodi negotio vlla alia emolumenta percipere, quàm salarium in rescripto suæ commissionis à Rege præscriptum, & taxatum. Hæc conclusio eisdem protsus rationibus, ac fundamentis nititur, quibus præcedens: inter casum enim istum, & primum nulla esse potest ratio disparitatis, eadem erit igitur iuris dispositio, *l. illud, ff. ad l. Aquil. l. à Titio, 108. ff. de verbor. oblig. §. si igitur iustit. institut. quod cum eo.*

28 Tertius casus est, cùm delegatur Iudex ad aliquod vniuersale negotium principaliter tractādum expensis delegantis, vel etiam ad vniuersitatem aliquam causarum, iniuncto mandato, vt cognoscat de incidentijs, & dependentijs, & puniat quos inuenerit reos; vt cùm quis delegatur ad administrationem gabellarum, seu ad exactionem vectigalium, quæ barbarè appellantur portagia, eorumq; administrationem, qui Iudices puniunt fraudantes regios redditus, & extrahentes res prohibitas, incidenter, & propter connexionem, quam habent ista delicta cum principalis negotio. Neque ideò minus censendi sunt delegati ad vniuersitatem causarum, quòd videantur delegari ad causas vnius generis, siquidem delegatus ad causas mutui vertentes in aliquo castro, sine limitatione aliqua personarum, censendus est delegatus ad vniuersitatem causarum, vt docet Baldus *in l. solet, 16. num. 2.* Alexander *nu. 9.* qui dicit communiter teneri, *ff. de iurisdict. omn. Iudic.* Bartholomeus Socinus *in l. more maiorum, num. 40. ff. eod. tit.* Decius *in cap. causam matrimonij, nu. 43. de offic. deleg.* Barbosa *in l. cum Prætor, 12. §. 1. num. 48. ff. de iudicijs.*

29 Tertia conclusio. Tertio isto casu, Iudex delegatus ad negotia aliqua principaliter tractanda expensis delegantis, aut ad vniuersitatem causarum designato salario, simili modo ex bonis delegantis, nempè fisci, iniuncto mandato, vt incidenter cognoscat de delictis, & puniat quos inuenerit reos, vt accidere solet in rescriptis commissionum Iudicum administratorum gabellarum, aut vectigalium, seu portagiorum; si aliquem inueniat deliquisse aliquo genere delicti, cui imposita sit pœna pecuniaria, cuius pars applicatur Iudici sententiā ferenti, poterit in sententia quam protulerit applicare sibi eiusmodi partem pœnæ, & eam accipere; atque in causis ciuilibus exequutiuis, de quibus incidenter tractat poterit percipere quælibet commoda, & sportulas, quę in eiusmodi causis lex, vel consuetudo Iudicibus defert. Hæc conclusio est conformis secundæ sententię, quæ hactenus, & non vlterius est existimanda vera.

30 Probatur autem efficaciter, quoniam omnia commoda, quæ lex Iudicibus defert licite ab eis percipiuntur, nisi alioqui prohibeantur. Sed istę partes pœnarum, & sportulæ applicantur Iudicibus in punitione delictorum quorundam, & causis exequutionum, & nulla alia lege prohibentur ea accipere: ergo iustissimè ei fruuntur. Minor probatur. Quoniam leges, quæ partes pœnarum applicant Iudicibus non loquuntur in specie de Iudicibus ordinarijs, sed genericè de Iudicibus, quo nomine comprehenduntur, tùm ordinarij, tum delegati, iuxta doctrinam Glossæ *in rubric. ff. de iurisdictione omn. Iudic.* & Alexandri ibi *nu. 1.* Decij *num. 2.* qui iurisdictionem in genere prolatam, docent comprehendere ordinariam, & delegatam. Succedit igitur vulgaris regula, vbi lex non distinguit, neque nos debere distinguere, sed generaliter, & sine exceptione accipere leges generaliter loquentes, *l. non distinguemus, ff. de recept. arbitr. l. de pretio, ff. de public. in rem act. l. 1. §. quod autem Prætor, ff. de aleatoribus, leg. 1. § generaliter, ff. de legat. præstand. l. in fraudem. §. fin. in fine, ff. de testam. milit. l. vltima. C. de hæredit. vel. act. vendit* nu: at Castillo *de vsufructu, cap. 3. num. 81.*

31 Neque vero occurri potest esse diuersam rationem quòad hunc iuris articulum in ordinario, quàm in delegato, quoniam id falsum est, & sine fundamento; neque enim leges magis consulunt commodis ordinariorum, quam delegatorum, neque Principes intendunt, vt ordinarij magis ditescant, quam delegati, vt ordinarijs salariatis ista commoda concedant; delegatis vero salariatis denegent: imò vero (vt superius aduertimus nu. 1.) leges, quæ applicant pœnas Iudicibus, non eum finem respiciunt, vt Iudices habeant maius lucrum in præmium suorum laborum, sed vt homines à maleficij deterreantur pœnarum metu, & Iudices quæstus sui auidi in delinquentium punitionem incitentur. Quæ ratio ęque militat in Iudicibus ordinarijs, & delegatis.

32 Accedit, quod delegatus ad vniuersitatem causarum, qualis est Iudex, de quo modò loquimur est instar ordinarij Iudicis fere quòad omnia, vt animaduertit Glossa *in verb. delegare, in cap. super quæstionum, 27. §. si verò, de offic. delegat. & in cap. cùm causam, 62. de appellat. verb. delegatus, in fin.* item Glossa *in verb. non habet, in fine, in l. à Iudice, 5. C. de iudicijs,* vbi notat Baldus *nu. 2.* Alexander *nu. 6.* Iaso *nu. 7.* Gail *obseruation. practicar. libr. 1. obseruat. 97. nu. 12.* Menochius *de arbitrar. libr. 1. q. 67. nu. 59.* Sanchez *de matrimonio, lib. 3. disput. 31. n. 1. vers. secundum fundamentum.* vbi plurimos refert. Ex quo fit, vt idem concedendum sit isti delegato, quod ordinario conceditur, *in verb. moderatas, in fine, in cap. statum, §. insuper, de rescriptis, in sexto,* Cardinalis Tuscus *liter. I. concl. 426. nu. 3. & seqq. tom. 4.*

33 Imò verò est cur Iudices Commissarios pluris æstimet Principes, quàm ordinarios, curq; eis magis faueant, & consultum velint; siquidem delegati sunt manus, & bracia regia, quæ ordinariorum defectus supplent, quippè cùm iuxta patria nostra iura creandi non sint nisi cùm ordinarius, aut est negligens in administranda iustitia,

aut metu potentium imbecillis,& impotens; quibus casibus delegatorum industria succurritur ordinarij negligentiæ: audacia autem, & fortitudine imbecillitati, *l.8.tit.2.lib.8.recop.*

34 Non est autem lex, quę prohibeat delegatos ista lucra adquirere, nam leges illæ, videlicèt, *l.31.tit.6.lib.3.recop.* & *l.11.tit.21.lib.4.* & *l.13.tit.7.libr.9.* superius allegatæ num.13.& 14.& 25. non sunt extendendæ vltra casus, quos continent, de quibus diximus in prima, & secunda conclusione, & rationes decidendi earum, quas supra assignauimus numer.21.& seqq.ad 25. non se extendunt ad casum, de quo modò est sermo: nam iste Iudex non accipit salarium ob istas incidentias,& dependentias,quę fortassis nunquam contingent, ac per consequens non veniunt in considerationem designantis salarium, sed accipit illud ob negotium principale; atque ita non fit, vt ob vnam occupationem Iudex habeat duplicem satisfactionem. Neq; item oritur hoc casu alterum incommodum, vt quis oneretur duplici damno; nam delinquens, qui punitur pœna pecuniaria, non soluit Iudici salarium, sed soluit ipse delegans. Hoc igitur casu quemadmodum ordinarius vltra salarium adquirit ista commoda; ita potest ea iustè adquirere iste delegatus.

35 Ex hoc intelliges, quod nam sit fundamentum eius consuetudinis, quam receptam semper vidisse se testatur Bouadilla *lib.2.politica, cap.21.nu.42.* tametsi ipse eam sine vlla ratione improbet, vt videlicèt delegati etiam si sint Iudices Curiæ, quos *Alcaldes* vulgo vocamus, vltra salarium percipiant commoda, quædam ex bonis delinquentium, contra quos procedunt in pœnam contumaciæ, aut præmium capturæ. Sunt autem ista, arma delinquentium, quæ *l.28.tit.23.libr.4.recopilat.* applicat capienti delinquentem, & *l.21.tit.7.libr.2.recopilat.* id extendit ad Alcaldos Cancellariarum, & alię sportulæ, quas vocamus, *derechos de despreces, omecillos, y sangre.* Est autem huius consuetudinis eadem ratio, quæ nostræ huius tertiæ conclusionis. Quoniam inquam est commoda capiuntur ex incidentibus in negotio principali, quæ quidem per accidens contingunt, & possent non accidere, ac per consequens Princeps, qui Iudici constituit salarium ob prosequutionem principalis negotij non respicit ea, neque habet in consideratione, vt censendus sit ob ea salarium assignasse, aut eorum intuitu, vt ea censenda sint compræhensa sub salario causæ principalis. Contumacia enim delinquentis, ob quam imponuntur quædam ex dictis pœnis, coniungitur per accidens cum delicto, & posset non coniungi, quia posset delinquens non esse contumax; præterquàm quod cum sint modica, seù minima potius ista lucra, de illis non curat lex, quæ de minimis non curat, vt latè prosequitur Peregrinus Ianinius *tract. de citatione reali, lib.2.cap.2.num.94.cum sequentibus,* & *num.237.cum sequentibus,* Neuizanis *in sylua nuptiali, lib.5.nu.98.*

36 Reliquum est, vt satisfaciamus argumentis pro prima sententia adductis, quatenus videntur pugnare cum tertia conclusione à nobis proposita. Ad primum, & secundum argumentum desumpta ex textu *in l.31.titul.6.libr.3.recopilat.* & *in l.11.tit.21.libr.4.* & *in l.13.in fine, tit.7.lib.9.* constat ex dictis à nobis leges illas dumtaxat probare non posse Iudicem, cui ob vnum negotium stipendiũ designatur aliud vllum stipendium quærere ob illudmet negotium, & subditos grauare: cùm verò contingit coniungi aliquid cum negotio principali, ob quod constituitur Iudici salarium, quod posset quidem non coniungi, ac per consequens non potuit constituens salarium assignare ipsum intuitu eius, quod fore vt contingeret, ignorabat, ex quo incidenti negotio leges aliquod lucrum Iudici deferunt, poterit delegatus salariatus nõ minus, quàm ordinarius salariatus id lucrum percipere; eadem enim prorsus ratio in vtroque viget, vt id possint, aut non possint.

37 Ad tertium argumentum dicendum est, verum quidem esse leges regias non præscripsisse sportulas delegatorum, quoniam leges respiciunt casus freqnentiores, *leg. nam ad ea, ff. de legibus;* verùm vbi iustum fuerit delegatos accipere sportulas, iuxta distinctionem à nobis traditam, accipiendę sunt iuxta constitutionem, & taxam sportularum ordinariorum, vt insinuat *d.leg.31.* & *d.l.11* neque nouum est leges ad similia trahi, *l.non possunt, 12.* & *l.nam vt ait, 13.ff.de legibus.* Iudex verò, qui iuxta leges, seù expressas, seù interpretatione extensas suas commoditates percipit, iustissimè procedit.

38 Ad quartum argumentum dicendum est, inter Iudicem ordinarium, & delegatum, multa quidem esse discrimina, de quibus consulendi sunt Doctores Legistæ *in rubrica, ff. de eo, cui mand. est iurisdict.* & *per totum titulum,* & Canonistæ *in rubrica de offic.* & *potestat. Iudic. delegat. de offic. ordinarij,* Maranta *in praxi, 4.par. distinct.5.* Tuscus *liter. I. conclusion. 426. tom.4.* Triuisanus *dec.1. libr.1.* Alexander Raudensis *lib.1. variar. resolution. cap.67.* Pattadorius *in sesquicenturia, different.129.* Ianinius *de citatione reali, lib.1. cap.1. ex num.492.* qui enumerat quadraginta differentias; tametsi non meminerim vidisse vsquam præterquàm apud Bouadilla illam æquiparationem vsufructuarij ordinario, & vsuarij delegato. Verum est Angelum *in l. more maiorum, numer.1. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* comparare ordinarium proprietario, delegatum autem vsuario: quæ tamen similitudo displicet Fulgosio ibi, *num.6.* licèt eam defendere conetur Iaso *num.1.* sed similitudo est in articulo multum diuerso ab isto; præterquàm quòd comparatio Angeli procedit inter ordinarium delegantem, & delegatum ab ipso, non inter ordinarium, & delegatum absolutè. Sed siuè sint similes, siuè non sint, (de quo modò nõ curò) nihil ad rem; non enim ex eo colligitur posse ordinarium frui commodis, quibus non possit frui delegatus; quemadmodum ex eadem dissimilitudine non colligitur, non posse delegatum habere salaria, quia ordinarius salarijs fruatur; sed id dumtaxat colligitur delegatum pro termino solum commissionis suę, ijs commodis frui, aut vti quibus vtitur, & fruitur ordinarius pro tempore sui officij.

39 Illud admonuerim, nè quis existimet me, qui videar Iudicum potestatem extendisse, ac dilatasse aliquantò magis, quàm scrupulosos, minutosque quosdam, ac nimis religiosos, Scriptores Hispanos, ea ampla potestate vsum, dùm exercui munus Iudicis delegati per multos annos, quo iuuante Deo iam functus sum, permisisseque mihi, quæ alijs licita esse iudicaui. Scio docente Paulo *1. Corinth.6.num.12.* & *cap.10.num.22.* non omnia, quæ licent expedire: ego autem sic me gessi ne facta mea possent ad disputationem trahi, vt sentiret de illis, quisque vt liberet mihi scrupulosus, & vndequaque cautus vixi; cum alijs autem mitius ago mihi tutiorem partem elegi alijs quænam sit magis probabilis, ac iudicio meo vera ostendo, alios ego ita indicarem, ab aliorum autem iudicio semper caui. Tametsi ingenuè fatear, quod alij aut fateri verebuntur, aut falsò, & fraudulenter negabunt, me lucri cupidum esse, nam omnes homines lucri cupidos esse dici à Platone *in fine dialoghi de lucri cupiditate,* qui inscribitur Hiparchus, quem ita concludit. Ne-

mo igitur rectè vituperabit lucri cupidos, cum ipse quoque lucri cupidus sit, & ab Aristotele eidem consentiente, *libr. 2. politicorum, cap. 3. aliàs cap. 5.* Innatum esse à natura ipsa omnibus hominibus lucri appetitum, animaduertit insignis Author aurei libelli summo in prætio apud pios habiti, ac ferè Canonici reputati, Contemptum mundi dico, seù de imitatione Christi, *lib. 3. cap. 59.* quod non latuit Accursium, qui *in l. cura, 4. §. deficientium, verb. si ex voto, ff. de munen. & honor.* textũ interpretatus est dicens; *Quilibet anhelat ad lucrum, vt hic, & C. arbitr. tutel. leg. si defunctus*, nè quisse tàm Catium simulet, vt ab hoc appetitu prædicet alienum; sat erit prudenti, ac temperanti viro, si appetitum istum intra rationis, ac legum diuinarum, & humanarum metas cohibeat, ac moderetur; sed vituperandus non est, qui iustum sectetur lucrum. Neminem certè hucusque noui, qui lucrum non sectetur, tametsi nouerim nonnullos, qui cùm ipsi essent lucri cupidissimi, abhorrebant ab alijs moderatissima commoda sectantibus, qui alimentis necessarijs contenti viuerent. Huc peruenit nostrorum temporum hypocrisis.

SVMMA DISPVTATIONIS Quinta.

1 *CAsus frequentissimus, infrequens apud Scriptores nostros.*
2 *Salarium diuisim exigitur si rei sint soluendo.*
In exactione quis modus seruandus.
3 *Distinguuntur multi casus, & proponitur primus de multis reis obligatis, simpliciter, ex vno contractu, & primitiua eius obligatione ad solutionem salarij.*
4 *Ex contractibus oritur duplex obligatio, & actio.*
5 *Obligatio secundaria contrahitur aliquando tacitè, & aliquando expressè.*
6 *Resoluitur primus casus.*
7 *Amplia, vt resolutio procedat, tàm in reis principalibus, quàm eorum fideiussoribus.*
8 *Id tamen procedit iuxta ius Regium.*
9 *Secundus casus de multis obligatis insolidum ad solutionem salarij ex primaria obligatione vnius contractus; quo isti insolidum conueniuntur, & soluit idoneus pro non idoneo.*
10 *Fideiussores non gaudent beneficio diuisionis, cùm insolidum obligantur attento iure Regio.*
11 *Tertius casus, cum multi obligantur ex secundaria obligatione vnius contractus, quo insolidum conueniuntur, & soluit idoneus pro non idoneo.*
12 *Secundaria obligatio non oritur ex contractu nisi interueniente dolo, vel culpa debitoris.*
13 *Qui obligantur ex dolo, obligantur insolidum, quia dolus pro parte committi non potest.*
14 *Textus id probantes.*
15 *Qui ex mora obligantur, obligari insolidum.*
16 *Quartus casus, cum multi obligantur ex officio obligatione primaria, vel secundaria.*
17 *Ex obligatione officij primaria, multi obligantur insolidum.*
18 *Limita si administratio sit legitimè diuisa.*
19 *Ex obligatione officij secundaria multi tenentur insolidum, & quoties à multis incurritur obligatio insolidum, soluit idoneus pro non idoneo.*
20 *Quintus casus, cum multi obligantur ex vno delicto ad salarium, & isto tenentur singuli insolidum.*
21 *In pœna, quod vnus soluit alterum non liberat, secus in interesse.*
Expensa processus criminalis magis sunt, reputanda tanquam interesse, quam quasi pœna.
22 *Officiales in officio delinquentes ad pœnam conuenti gaudent beneficio diuisionis.*
23 *Sextus casus, cum multi obligantur ex multis delictis ad solutionem salarij alicuius Iudicis, quo singuli insolidum tenentur.*
24 *Iudex à quolibet delinquente cæteris existentibus non soluendo exigit sua salaria insolidum.*
25 *Ex quo capite proueniat indiuiduatio delictorum remissiuè.*
26 *Declara, vt debeat Iudex simul procedere aduersus omnes reos.*
27 *Declara secundo, si Iudici designetur vnum salarium quotidianum, siuè procedat contra vnum, siue contra plures; secus si salarium diuisim assignetur ex bonis multorum.*
28 *Septimus casus, cum multi obligantur ad salarium ex secundaria obligatione multorum contractuum: quo etiam singuli insolidum tenentur, & num. 29.*
30 *Id tamen tunc procedit, quando Iudex simul format processum contra plures.*
31 *Notatur discrimen inter duos casus, quo Iudex procedit aduersus reos vnius obligationis, vel reos plurium.*
32 *Ad exigenda plura debita in vno loco, non plures, sed vnus solùm executor mittendus est.*
33 *Obiectio aduersus prædicta.*
34 *Solutio, & verba ad exequutionem relata non immutant dispositionem.*
35 *Verba accipienda sunt cum effectu.*
Vbi forma à lege inducta præcisè impleri non potest, illa remittitur, & actus aliter factus sustinetur.
36 *Expenditur textus in l. 1. C. si plures vna sententia.*
37 *Octauus casus, cum multi obligantur ad salarium ex sententia distinguitur in alios diuersos.*
38 *Damnati insolidum, insolidum conueniuntur.*
39 *Præceptum de soluendo factum pluribus in exequutionem obligationis insolidum contractæ, tenet insolidum eos, & facit, vt insolidum exigantur.*
40 *Sententia diffinitiua condemnatoria plurium lata in exequutionem obligationis pœnalis, ex maleficio tenet omnes insolidum.*
41 *Sententia condemnatoria lata simpliciter contra multos in exequutionem obligationis contractæ non insolidum, sed pro virili, obligat multos pro virili.*
42 *Rei damnati simpliciter, vt soluant quantitatem, ad quam omnes insolidum tenebantur, si conueniuntur ex actione iudicati, exiguntur pro virili.*
43 *Si verò conueniantur ex actione primitiua in iudicium deducta (quod possunt) conueniri possunt insolidum sine metu exceptionis rei iudicatæ.*
44 *Beneficium diuisionis, & vtilis actionis conceditur multis reis ex obligatione ciuili, siuè primaria, siuè secundaria.*
45 *Beneficium cessionis, & vtilis actionis denegatur reis ex delicto, vel quasi, dolo, aut culpa dolo simili.*
46 *In foro interiori reus delicti, qui solutione alterius correi liberatus est ab interesse, tenetur ei satisfacere pro rata.*
47 *Beneficium diuisionis an concedatur reis ex delicto, vel quasi, res est controuersa, & multi negant.*
48 *Multi affirmant, & vide, remissiuè.*

biguis conuentionibus, lib. 9. tit. 2. nu. 10. 11. *&* 12. *& tit. 4. nu. 5. & lib.* 15. *tit. 2. nu. 6. tom. 2.*

5 Illud tamen obiter addendum est, obligationem istã secundariam, de qua agimus, cui locum dat dolus, culpa, aut mora alterius contrahentis, aliquando contrahi tacitè, cùm videlicèt in ipso contractu, nihil aliud exprimitur quàm quòd pertinet ad principalem, & primitiuam obligationem; quemadmodum in obligationibus facti, post moram tacite contrahitur obligatio ad interesse: aliquando verò expresè, cum in contractu non solùm exprimitur, quod principaliter agendum est; sed etiam quid præstandum sit interueniente mora, vel dolo, aut culpa alterius, vel vtriusque contrahentis; quemadmodum cùm adijcitur stipulationi principali stipulatio pœnalis, sub conditione, si principalis stipulatio non impleatur. Docet id apertis verbis optimus textus *in lege si pœnam, 68. ff. de verbor. obligation.* item *in l. si fundum certo die,* 114. *ff. eodem titulo,* qui agit de tacita obligatione secundaria post moram; notat doctè vt alia, Mantica *de tacit. & ambigu. conuentionib. lib.* 14. *tit. 9. num.* 28. Hæc autem expressio plerumque fit in contractibus, cum in eis interuenit scriptura; promittitur enim, aut interesse in genere, aut certa quantitas loco interesse, verbi causa, promittitur salarium exactori præstandum iri casu moræ, vt dicitur *in l. 20. tit. 21. lib. 4. recopilation. vers. otrosi, el primo,* & aduertit Gaspar Rodericus *de annuis redditibus lib. 2. quæst. 7. nu. 9. &* 10. *lib. 3. quæst. 5. nu.* 10.

6 Igitur (vt eò redeamus, vnde digressi sumus,) primo isto casu resoluendum est, multos reos obligatos obligatione primitiua ad soluendum salarium Iudicis simpliciter, & non insolidum, non posse insolidum exigi; sed vnusquisque soluere debet pro virili parte siuè alij idonei sint, siuè non sint. Quod ex eo probatur, quoniàm obligatio à principio diuisa est pro rata inter omnes, & vnusquisque tantum obligatur pro parte ipsum tangẽte, & non pro parte alterius *l. reos, §. cum tabulis, ff. de duobus reis.* Ergo vnus pro alterius debito conueniri non potest, neque exigi ab vno, quod alius debet, *l. 3. in fin. C. ne vxor pro marito,* ibi: *Certissimum enim est ex alterius contractu neminem obligari, l. legatorum in principio, ff. de leg.* 2. *l. solent, in fine, ff. de aliment. & cibar. lege.* Regula enim iuris est, non debere alteri per alterum iniquam conditionem inferri *l. non debet alteri, ff. de regul. iur.* Tuscus *liter. A. conclus.* 313.

7 Declaratur hęc resolutio, vt sit intelligenda, non solùm de reis principalibus simpliciter obligatis, sed etiam de fideiussoribus obligatis eodem modo; quoniam inter fideiussores simpliciter obligatos diuiditur à principio ipso iure obligatio fideiussoria, quemadmodum inter reos principales. Decisionem enim textus *in d. l. reos, §. cũ tabulis,* extendit ius Regium ad casum fideiussorum *in l. 1. tit. 16. lib. 5. recopilat.* vt ad eam explicant Castellani Doctores, Azeuedus ibi *num.* 1. Matienzo *gloss.* 1. & ante eos Gregorius Lopez *in l. 8. tit. 12. par. 5. gloss.* 5. & Villalobos *in antinomia liter. F. num.* 14. Olanus *dicta liter. F. num.* 35. sequitur Gaspar Rodericus *de annuis redditibus, lib. 2. quæst. 5. num. 6.* & alij ab eo relati.

8 Limitabis tamen hanc declarationem, vt accipienda sit, iuxta Ius Regium; nam communi iure attento, tametsi quod attinet ad reos principales, id ita verum sit, nempè obligatos esse dumtaxat pro virili parte, cum obligantur simpliciter, iuxta textum *in d. l. reos, §. cum tabulis, ff. de duobus reis*; secus tamen est in fideiussoribus obligatis simpliciter, qui non pro virili, sed insolidum obligantur ipso iure, *l. non rectè, 3. C. de fideiussor. §. si plures, institut. de fideiussorib.* tametsi indulgebatur illis beneficium epistolæ Diui Adriani, si omnes erant idonei, vt vnusquisque pro virili portione cõueniretur, *d. l. non rectè, & d. §. si plures*; de quo tamen alibi latius agemus Deo volente.

9 Secundus casus est, cùm multi obligati sunt ad soluendum salarium Iudicis primitiua obligatione vnius, & eiusdem contractus, qui se insolidum obligarunt, veluti cùm multi debitores insolidum se obligant ad soluendas creditori expensas exactionis. Quo casu dicendum est, posse vnumquemque insolidum conueniri pro tota quantitate salarij, si cæteri soluendo non existant. Ratio est, quoniam hoc casu isti debitores sunt multi rei debendi: porrò cùm multi rei debendi sunt, potest creditor ab vnoquoque solidum exigere, *leg. in duobus, §. vbi duo, ff. de duobus reis, l. creditor, C. eodem titul.* Si verò cæteri idonei sunt inter eos debet diuidi obligatio, & non sunt insolidum exigendi, idque duabus rationibus, in casu, de quo modo agimus. Prima est, quoniam præsupponimus in rescripto commissionis statui, vt salarium diuisim exigatur inter istos reos, & ne totum ab vnoquoque, quod ita seruandum est, quantum fieri possit. Secunda, quoniam etiam si cessaret ista ratio ius ipsum indulget multis reis principalibus insolidum obligatis beneficiũ diuisionis, quando omnes idonei sunt soluendo, *Authent. hoc ita, C. de duobus reis, l. 10. tit. 12. part.* 5. ac per consequens multi rei idonei non sunt exigendi insolidum, sed pro virili.

10 Obseruandum autem est, attento iure Regio, tametsi constituenda sit, quoad hoc differentia inter reos principales insolidum obligatos ex vna parte, & fideiussores obligatos insolidum ex altera, quod illi gaudent beneficio diuisionis, iuxta textum *in d. l. 10. titul. 12. part.* 5. & explicationem Gregorij *in l. 8. tit. 12. part. 5. gloss. 1. in fin.* Isti tamen nullo diuisionis beneficio potiuntur, iuxta textum *in d. l. 8.* & pręter Gregorium modo relatum, adnotarunt Villalobos apud Olanum *in concordia antinomiarum liter. F. nu.* 32. & ipse Olanus ibi *nu.* 33. & est verissima animaduersio, quidquid alij dixerint. Verum quod attinet ad casum, de quo modo loquimur, si fideiussores obligati insolidum ad solutionem salarij sunt omnes idonei, non sunt insolidum conueniendi quoniam beneficium diuisionis, quod ius Regni illi denegat, concedit rescriptum commissionis Iudicis istius delegati, de quo agimus, cui mandatur, vt salarium diuisim exigat ab obligatis pro virili portione exigendo ab vnoquoque eorum.

11 Tertius casus est, cùm multi sunt obligati ad soluendum salarium ex secundaria obligatione vnius, & eiusdem contractus, siuè tacitè, siuè expresè. Exemplum est, si multi siuè rei, siuè fideiussores interuenerunt in mutuo, vel locatione Regiorum reddituum, qui in casu moræ, & cessationis obligati sunt, siuè tacite ex natura contractus, siuè expresè, quia in scriptura ita expressum est, ad expensas exactionis, videlicèt salaria exactorum, & exequutionis sportulas, & expensas factas in venditione bonorum, & eorundem subhastationibus. Quo casu resoluendum est, quibusdã nõ existentibus idoneis, & soluendo, posse vnumquemque insolidum exigi, & conueniri idoneum pro non idoneo.

12 Fundamentum istius resolutionis est, quoniam hęc secundaria obligatio nunquam oritur ex contractu, nisi cùm interuenit dolus, culpa, vel mora debitoris, ita vt sup

posito

posito contractu ipso tanquã semine, & primo principio ipsius nascatur ista obligatio, & actio secũdaria, tãquam ex radice immediata, & causa proxima, ex dolo, culpa, aut mora contrahentis, iuncta anteriori contractui, & cùm minimum, vt debitor isti secundariæ actioni, & obligationi maneat obnoxius incurrit moram, quæ in sui ratione, & essentia includit culpam; cùm mora sit dilatio debitoris culposa in debito soluendo, vel creditoris indebito recipiendo, vt docuit Salicetus *in l. quod te, 5. num. 2. ff. si cert. petat.* Socinus ibi *num. 2.* Decius *in 2. lectur. nu. 3. & 4.* Iaso *in l. si ita quis, 131. §. Seia cauit, num. 18. 19. & 20. ff. de verbor. obligation.* Mascardus *de probationibus conclusion. 1071. mora cùm sit facti, num. 2. volum. 1.* Barbosa *in l. si mora, 10. ante numerum primum ff. solut. matrimon.* Pichardus *disputatione de mora numer. 10.* imò verò mora delictum est; vt notat Iaso & Mascardus locis relatis post alios, & probatur ex textu *in d. leg. quod te, & in l. qui sine, 63. ff. de regul. iur.* & qui est in mora soluendi, quod debet suspectus est de dolo, vt notat Glossa *in verb. non tenetur, in l. mora, 32. §. 1. ff. de vsuris,* & colligitur ex *leg. si Procuratorem, 8. §. fin. ff. mandati,* cuius Glossæ opinionem sequuti sunt Paulus *in d. l. quod te, num. 4.* Decius ibi *in 1. lectur. nu. 2. & in 2. lectur. nu. 5. & 6.* & certum est moram non incurri sine lata culpa quæ dolo æquiparatur, iuxta *l. quod Nerua, ff. depositi,* vt post Bartolum, Fulgosium, Alexandrum, Iasonem, Decium, Ripam, Purpuratum, Cagnolum, Petrum Gregorium, Curtium, animaduertit Barbosa *in d. l. si mora, 10. nu. 1. ff. solut. matrimon.*

13 Succedit igitur elegans doctrina Bartoli *in l. eandem, 9. in principio, n. 3. in fine ff. de duobus reis,* quam ipsum sequuti tradiderunt Angelus ibi *num. 2. & in l. reos in princip. num. 2. eod. tit.* Ioannes de Imola *in d. l. eandem, nu. 1. versic. vnde potest attentari, & num. 2. vers. secundum est, & in d. l. reos, num. 1. circa finem, versic. Item aduerte, & in lege cum duo, 19. num. 3. in fine, & num. 4. & 5. ff. eodem,* Paulus Castrensis *in d. l. eandem, num. 2. & in d. lege reos, numer. 5.* Ronchegallus *in d. l. eandem, num. 254. & seqq. & nu. 258. & seqq. & num. 271. cum seqq.* Cardinalis Mantica *de tacitis, & ambiguis conuentionibus libr. 15. tit. 2. num. 6.* videlicet eos, qui obligantur ex contractu ratione secundariæ obligationis ex dolo, aut culpa teneri insolidum; non solùm si id actum est: tunc enim erunt propriè duo rei debendi, sed etiam ex natura ipsa doli, & culpæ, quę cum non possint pro parte committi, sed insolidum, ideò suos auctores tenent, & obligant insolidum, & se habent tanquam duo rei debendi. Dixi, *se habent tanquam duo rei debendi,* quia quòad obligationem solidi, ipsis similes sunt, sed sunt dissimiles quòad alia; diuersum enim est in iure esse reos debendi, & esse insolidum obligatos, vt latè prosequuntur Doctores cum Bartolo *in leg. si duobus 3. §. 1. ex num. 6.* vbi notat Ronchegallus *nu. 87. & in d. l. eandem, 9. in principio, num. 268. & in l. reos, §. cum tabulis nu. 66. ff. de duobus reis.*

14 Probant autem egregiam istam doctrinam textus notatu digni à Bartolo in eius probationem adducti: Primus in *l. 1. §. si apud duos, ff. depositi. Si apud duos* (ait Iurisconsultus) *sit depositæ res aduersus vnumquemque eorum agi poterit, &c. Proinde si ambo dolo fecerunt, & alter, quod interest præstiterit, alter non conuenietur, exemplo duorum tutorum, quòd si alter, vel nihil, vel minus facere possit, ad alium peruenietur.* item textus *in l. in depositi, 9. ff. eodem, in depositi actione si ex facto defuncti agatur aduersus vnum ex pluribus heredibus pro parte hereditaria agere debeo: si verò ex suo delicto pro parte non ago: meritò, quia æstimatio refertur ad dolum, quem insolidum ipse heres admisit; & in leg. si duo heredes, 22. ff. eodem. Si duo heredes rem apud defunctum depositam dolo interuerterint quodam vtique casu in partes tenebuntur: nam si diuiserint decem millia, quæ apud defunctum deposita fuerant, & quina millia abstulerint, & vterque soluendo est, in partes obstricti erunt; neque enim amplius actoris interest; quòd si lancem conflauerint, aut conflari ab aliquo passi fuerint, aliaue quæ species dolo eorum interuersa fuerit, insolidum conueniri poterunt, ac si ipsi seruandam suscepissent; nam certè verum est insolidum quemque dolo fecisse, & in l. si vt certo, §. si duobus vehiculum, in fine ff. commodati,* ibi: *Sed esse verius ait, & dolum, & culpam, & diligentiam, & custodiam in totum me præstare debere: quare duo quodammodo rei habebuntur, & si alter conuentus præstiterit liberabit alterum.* Qui textus planè agit de secũdaria obligatione contractus commodati.

15 Ex quibus tandem planè colligitur eos, qui ex sua mora virtute secundarię obligationis vnius, & eiusdem contractus incurrunt reatum soluendi salarij, esse insolidum obligatos ad salarij solutionem, ac per consequens loco eorum, qui soluendo non sunt, conueniri posse idoneos, & insolidum exigi, quibus nulla fit iniuria, siquidem non amplius ab eis extorquetur, quam ipsi debebant, cùm quilibet totum salarium debeat. Quæ verò aduersus hanc resolutionem obijci possunt, & difficultatem faciunt, inferiùs numer. 33. opportuniore loco dissoluenda sunt.

16 Quartus casus est, cùm multi obligantur ad soluendum salarium ex officio, sub quo rursus subdistingui possunt alij duo. Primus, cùm multi obligantur ad soluẽdum salarium, aliquod ex primitiua, seù primaria obligatione officij. Secundus cum multi obligantur ad soluendum salarium ex obligatione officij secundaria; etenim quemadmodũ ex contractu oritur duplex illa obligatio primitiua, & secũdaria: ita similiter ex officio quolibet, & eius acceptatione oritur duplex obligatio: primitiua inquã quę comprehendit ea, quæ pertinent ad munus, & onus officij, ad quæ quis obligatur ex officij susceptione. *Qui enim officium desiderat bonum opus desiderat,* vt de Episcopatu dixit Paulus *2. ad Timoth. 3. nu. 1.* vbi enumerat, quę pertinent ad officium Episcopi; vt eleganter animaduertit Diuus Augustinus *libr. 19. de ciuitate Dei, c. 19.* Diuus Gregorius *1. part. pastoralis, capit. 8.* Diuus Thomas *quodlibet. 5. articul. 22. in corpore,* & egregiè interpretatur Cornelius à Lapide, in eum locũ Pauli; docet enim Apostolus iuxta horum sententiam Episcopatum nomen esse operis, non honoris, quod proportione sua de quolibet officio potest intelligi ob eandem rationem. Secundaria autem est illa obligatio, quæ ex eo oritur, quòd quis primitiuę obligationi non satisfecerit, seù omittẽdo per negligentiam, quę facere debebat, seù committendo aliquid contra officij debitum; quam obligationem incurrit quicunque officium male gerit. Quæ doctrina planè colligitur ex textu *in leg. 1. ff. de tutel. & ration. distrah. & in l. 2. C. de diuidend. tutel.* prætẽrquàm quòd rectè ducitur argumẽtum à contractibus ad quasi contractus, teste Euerardo *in locis legalib. loc. 37.* quasi cõtractus autem celebratur in officij susceptione, *§. tutores, instit. de oblígat. quæ ex quasi contract.*

17 Primi casus exemplum est, si quis minor debeat salarium, puta, minor est Comes, Marchio, vel Dux, & habet Iudices designatos in villis suę iurisdictionis, quibus constituta sunt salaria, vel habet Procuratores, vel familiares, quibus salaria sunt cõstituta. Ista enim salaria, & salaria Magistrorum minoris, tutores ipsius ex primitiua officij obligatione soluere tenentur, iuxta *l. cum plures, 12.*

§. cum

§.*cum tutor, ff. de administrat. tutor*. Item administratores Regiorum reddit uum ex primitiua officij obligatione tenentur soluere salaria officialium inferiorum, ita enim continetur in titulis suorum officiorum, & prouisionibus Regijs suarum commissionum. Igitur hoc casu, si plures sint deputati alicui officio, veluti sint plures administratores Reipublicę, vel tutores minoris debentis salaria, possunt exigi insolidum nomine eius, qui salarium debet: nam quilibet insolidum debet, & est obligatus soluere eiusmodi salarium. Ratio est, quia ex officio redundat obligatio insolidum in pluribus officialibus deputatis ad officium publicum, vel administrationem publicam, vel priuatam, *l. creditor*, 60.§. *duobus quis, ff. mandat. l. si plures*, 39. *ff. de administrat. tutor. l.* 1. §. *nunc tractemus. ff. tutel. & ration. distraben. l. Imperator*, 11 *ff. ad municipal. & de incol. l.* 2. *C. de diuid. tut. l.* 1. *C. quo quisque ordin. conuen. lib.* 11. & ibi Bartolus, & Angelus, Ioannes de Platea *num.* 2. & Lucas de Pena, & *l.* 2. & ibi Platea *num.* 1. *C. eodem titulo*, Boerius *decis.* 59. & 60. tractat latè distinguendo Bartolus *in d. l. eandem, nu.* 7. & *seqq. ff. de duobus reis*, & Ronchegalus ibi *in principio illius legis, ex num.* 210. Baeza *de decima tutoris, cap.* 2. *nu.* 132. Imò id quoque procedit in actione mandati contrari, vt colligitur ex notabili textu *in l. si mandato*, 59. §. *Paulus, el secundo, ff. mandati*, datur enim contra plures mandatores insolidum.

18 Limita hanc resolutionem, si administratio sit diuisa interueniente authoritate Iudicis, vel eius, qui possit legitimè eam diuidere, nam ratione huius legitimæ diuisionis fit, vt plures officiales non teneantur insolidum, sed quilibet pro sua parte ex obligatione primitiua, vt planè docet textus *in d. l.* 2. *C. de diuid. tutel.* & tradit Bartolus *in d. l. eandem in princ. nu.* 7.

19 Secundi casus exemplum est in minore, vel Republica debentibus aliquid sub vsuris, seù cum obligatione soluendi salaria exactori in casu moræ, cuius tutores, vel administratores sint negligentes in solutione eiusmodi obligationis. In quo casu ipsi possunt ratione suę culpæ conueniri, & exigi insolidum, & idoneus soluet pro non idoneo. Ita docet textus in *d. l.* 2. *C. de diuid. tutel. vers. in diuisionem autem*, ibi: *Nisi per dolum, aut culpam, &c.* & colligitur ex textu *in d. l.* 1. §. *nunc tractemus, vers. planè, ff. tutel. & ration. distrab.* notat Bartolus post Glossam *in d. l. eandem, in principio, num.* 9. facit textus notabilis *in l. si multi*, 6. *ff. de public. & vectigal.* secundùm expositionem Bartoli, & Ioannis de Imola ibi, & textu *in l. si plures*, 38. §. *siquidem. ff. de administrat. tutor.* notat Franciscus de Claperijs *causa* 61. *quæst.* 4. *nu.* 2. & *seqq.* Obserua tamen vniuersim verum esse, quoties quilibet ex multis obligatis conueniri potest insolidum quia est insolidū obligatus tunc idoneum obligatum, insolidum conueniri, & exigi pro non idoneo, vt colligitur ex dictis supra n. 13. cū seq.

20 Quintus casus est, cùm multi sunt obligati ex vno delicto ad salarium, veluti occisor, auxiliator, consilium dans ad homicidium perpetrandum, tenentur ad soluenda salaria Iudicis delegati ad punitionem eiusmodi homicidij. Et dicendum est, isto casu omnes delinquentes, & delicti participes, & complicen teneri, insolidum, & conueniri posse idoneum pro non idoneo, compellique soluere expensas istas, & salaria. Ratio est quia delictum non committitur pro parte, sed insolidum, *d. l. in depositi*, 9. *d. l. si duo heredes*, 22. *ff. depositi, l. ita vulneratus*, 51. *in fin. ff. ad l. Aquil.* Ex quo fit vt omnes delicti participes & singuli ad pœnam insolidum teneātur. Ita probatur textu *l. item Mela*, §. *sed si plures*, & §. *si plures, ff. ad l. Aquil. l.* 1. §. *nunc tractemus, vers. planè, ff. tutel. & ration. distrab. leg. si multi*, 6. *ff. de public. & vectigal. l. qui seruo*, §. *si duo, l. interdum*, 56. §. *si duo, ff. de furt. l. vulgaris*, §. *si duo ff. eod. tit. l. aufertur* §. *si multi, ff. de iure fisci, l. si plures ff. arborum furtim Cæsar, l.* 1. *C. de diuid. tutel. l.* 1. *C. de condict. furt.* apud nos *l.* 20. *tit.* 14. *p.* 7. Notat Bartolus, & Doctores in istis locis, Boerius *decision.* 310. Bossius *variorum tractatuum, tit. de pœnis, nu.* 1. Couarruuias *in regula peccatum*, 2. *par.* §. 12. *num.* 2. 3. & 4. Thesaurus *decis.* 254. Magonius *decis. Lucensi.* 27. *num.* 53. & 54. Hieronymus de Laurentijs *decis. Aueniononensi*, 112. Tuscus *liter. D. conclus.* 186. Antonius Gomez *tom.* 3. *variarum, cap.* 1. *nu.* 86. Iulius Clarus *lib.* 5. *sentent.* §. *fin. quæst.* 84. *num.* 7. & ad eum Baiardus, Caballus *resolut. crimin. cent.* 2. *casu.* 198. Farinacius *in prax. crim. q.* 167. *nu.* 94. Bouadilla *lib.* 2. *politicæ, cap.* 21. *nu.* 251. & esse communem regulam testatur Natta *cons.* 79. *num.* 9. & 10. *vol.* 1.

21 Duo tamen sunt hac in re obseruatione digna. Primum est, quòd tametsi multi delinquentes teneantur, singuli insolidum ad pœnam delicti, & quod vnus soluit alterum non liberet, vt dixit Iurisconsult. *in d. l. item Mela*, §. *sed si plures, ff. ad l. Aquil.* verùm si plures ad interesse teneātur ex delicto, etiā si singuli solidum debeant, & quisque possit per obligationem ex suo dolo contractam, in solidum conueniri, & exigi, quod vnus soluit, liberat alterū, vt agnoscens hoc discrimen inter pęnam, & interesse, egregiè notauit Glossa *in d.* §. *sed si plures, verb. pœna*, Ioannes de Imola *in l. cum duo, vltima, num.* 4. *ff. de duobus reis* probat textus, quem citat *in l.* 1. §. *si plures, ff. de eo, per quem factum erit*, & in *l. si duo, ff. depositi*, ibi: *Neque enim amplius alterius interest.* & *in l.* 1. §. *si apud duos, ff. eod. tit.* & *in l. si ex duobus*, 15. *ff. tutel. & ration. distrab.* & *in l.* 1. *C. de condict. furt.* apud nos *in l.* 10. *tit.* 14. *p.* 7. *circa fin.* docuit D. Th. 2. 2. *q.* 60. *ar. ad* 2. quem sequitur Couarr. *in regula pecc. tū.* 2. *p.* §. 12. *n.* 3. quibus adde Anton. Gomez *lib.* 3. *variar. c.* 1. *num.* 88. *vers. ex quo infertur*. Ex quo rursus fit, vt si vnus ex delinquentibus soluat salaria Iudicis, & litis expensas, cæteros liberet. Nam obligatio soluendi salaria Iudicis, & expensas processus criminalis, quamuis oriatur ex delicto, non tàm reputanda est delicti pęna, quam interesse Reipublicæ & fisci, ad quem pertineret ista soluere, si delinquentes non essent idonei, iuxta latius tradita à Peregrino *de iure fisci, lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 193. *cum seqq.* Caballo *resolut. crimin. cent.* 3. *cas.* 201. *ex nu.* 21. Baiardo *ad Iulium Clarum lib.* 5. *sentent.* § *fin. q.* 78. *num.* 169. Petro Gerardo *singul.* 14. *nu.* 13. Ioanne Lupo *in repetit. cap. per vestras*, §. 39. *nu.* 6. & ad eum locum Barahona, Auendano *de exequ. mandat.* 2. *par. cap.* 10. *nu.* 14. & *seqq.* Hieronymo de Laurentijs *decis.* 121. *nu.* 5. Afflicto *in* §. *bona committentium, nu.* 47. *tit. quæ sint regalia, lib.* 3. *feud.* Thoma Sanchez *in summa lib.* 2. *cap.* 22. *nu.* 93.

22 Secundum est, quòd etiam si ex maleficio oriatur obligatio ad pœnam in singulis participibus delicti, quæ eos in solidū teneat tamen quando crimen velari potest prætextu alicuius officij, id est quando delinquitur à multis in officio, & ex hoc delicto proceditur contra multos istos officiales in officio delinquentes, lex indulget illis beneficium diuisionis ope exceptionis quòad exactionē pœnæ, mitiúsque agit cum eis, quam cum alijs, quorum crimen prætextu officij velari non potest, qui non gaudent isto beneficio. Consistit autem eiusmodi beneficium in eo, quòd singuli satisfaciunt præstando partem pœnę, si ceteri soluendo sint: si verò cæteri non sunt idonei, pro non idoneis, qui sunt idonei, conueniuntur. Ex quo rursus colligitur re vera singulos ipso iure teneri in solidum, alioqui non possent exigi in solidum, etiam alij existentibus

bus

bus non idoneis, iuxta *lege 1. C. si plures vna sententia*, & ea, quæ dicemus in fine huius numeri. Item colligitur hoc beneficium non concedi eis ipso iure, sed ope exceptionis dumtaxat. Hoc verò discrimen inter duplex istud delinquentium, genus assignat Iurisconsultus *in dicta lege si multi ff. de publican. & vectigal.* dùm ait. *Si multi publicani sint qui illicite, quid exegerunt, non multiplicatur duplici actio, sed omnes partem pæstabunt, & quod ab alio præstari non potest, ab altero exigetur, sicut Diuus Seuerus, & Antoninus rescripserunt: nam inter criminis reos, & fraudis participes multum interesse constituerunt.* Vocat *criminis reos*, eos qui delinquunt sine officij velamine; *fraudis* autem *participes*, eos qui prætextu officij delinquunt; vt interpretantur ibi Bartolus Angelus, Imola, Cumanus Paulus, Romanus, deserta Glossæ sententia *in verbo, reos*, aliter interpretantis, vt textus significet, inter eos, qui soli, & eos, qui cum socijs delinquunt, discrimen esse quasi textus dicat, *refert solus, an cum alio delinquas.* Idem continet textus, & ibi iteratò notauit Bartolus *in l. aufertur, 46. §. si multi. ff. de iure fisci. Si multi (ait) fisco fraudem fecerint, non vt in actione furti singuli solidum, sed omnes semel quadrupli pœnam pro virili portione debent, sane pro non idoneis, qui sunt simul conueniuntur.* Idem notat, idem Bartolus *in l. qui in contractibus, 8. numer. 2. C. de iure fisci, libr. 10.* & Franciscus Aretinus eum sequutus *in dicta leg. eandem num. 4. volum. 2 ff. de duobus reis.* Quod verò dicitur, *debere omnes pro virili portione*, non tàm ad obligationem ipsam, quàm ad exactionis modum refertur, vt paulò ante diximus, & doctè animaduertit Paulus Castrensis *in dicta lege si multi numer. 2. in textu ibi (inquit) sed omnes partem præstabunt intellige, quod quilibet teneatur in solidum, & condemnatur in solidum cum hac modificatione, quod vna solutio sufficiat, & post latam sententiam si sunt omnes soluendo quilibet exigitur pro parte, aliàs non procederet, quod sequitur in sequenti versiculo, quia si quilibet teneretur pro parte, vel condemnaretur pro parte, altero eorum reperto, non soluendo alter, non teneretur pro illo, vt lege legatorum, in principio, ff. de legat. 2. & de aliment. & cibar. legat. l. solent, in fine:* Hactenus Paulus. Eandem doctrinam tradit Franciscus de Claperijs *causa 61. quæstione 4. numer. 3. & 4. & causa 104. quæst. vnica, nu. 2. & 4.*

23 Sextus casus est, cùm multi sunt obligati ad soluendum salarium Iudicis alicuius, ob multa, & diuersa delicta; puta deputatur Iudex ad punienda varia, & diuersa delicta, iubeturque ei, vt distribuat salarium ipsi designatum inter multos reos, contra quos procedit, atque vt id ab eis exigat. Quo casu dicẽdum est, singulos in solidum teneri ad soluendum integrum salarium, & conueniri posse idoneos pro non idoneis, exigique pro illis. Idque probatur apertè, quoniam ex multis delictis multi delinquentes tenentur singuli in solidum ad pœnam, *leg. si quis id quod, §. hac verò edicto, cum l. adeò sequenti, & l. si familia, ff. de iurisdict. omn. Iudic. leg. item Mela, §. sed si plures lege ita vulneratus, in fine, ff. ad l. Aquil. l. vulgaris, §. si duo, ff. de furt. l. si plures, ff. arborum furtim cæsar.* notat Alexander *in dicto l. si quis id quod, num. 12.* Paulus *num. 14.* Decius *nu. 45.* Iaso *num. 39.* Bartolus *in d. l. si familia, nu. 12.* Baldus *num. 6. in 3. lectur.* Angelus *nu. 1. & 2.* Paulus *nu. 1. & 2.* Romanus *in principio*, Socinus *num. 6. & 10.* Decius *num. 2. 15. & 18.* Innocentius *in cap. sicut dignum nu. 5. de homicidijs*, Cynus *in l. is qui debitorem, num. 7. & 8. ff. ne quis eum, qui in ius vocat. vi exim.* Marianus Socinus *in d. cap. sicut dignum, num. 16. & seqq.* Antonius Gomez *tom. 3. variarum, cap. 1. nu. 88.* Caballus *resolution. crimin. casu 198. nu. 9. & 10.* idque manifestâ ratione. Si enim multi, qui ad vnum delictum concurrunt, tenentur singuli insolidum ad pœnã, & interesse, ex eo quòd delictum non potest pro parte committi, sed committitur insolidum vt diximus supra, num. 13. 14. & 20. multo magis id locum habebit, cum delinquentes in delicto non cõmunicant, sed singuli per se, & separatim delinquunt: nulla enim tunc excusatio esse potest, ne contrahant in solidum reatum pœnæ delicto impositæ. Si igitur vnusquisque ex multis illis delinquentibus ad pœnam insolidum obligatur, insolidum quoque obligabitur, ad omne id, per quod ad istam pœnam deuenitur, cum non possit reddi maior ratio vnius, quàm alterius, argumento *l. oratio ff. de sponsalibus.* Nam cum in maleficijs qualisqualis repertatur consensus ad pœnam, *leg. Imperatores, ff. de iure fisci*, Paulus Castrensis *in lege omnem obligationem, 20. ff. de iudicijs*, & ibi Doctores post Glossam *in lege 1. §. bestias, ff. de postuland. in verb. honorari*, Tuscus *liter. A. conclusion. 15. numer. 5. & 11.* & qui vult consequens, velit etiam antecedens, & è contra, *leg. illud, ff. de adquirend. heredit.* Molina *de primogen. libr. 4. cap. 5. num. 2.* Mantica *de coniecturis vltimarum voluntatum libr. 4. titul. 2. num. 32.* ex ijs enim, quæ inter se sunt connexa, non potest admitti vnum sine altero, *leg. 1. ff. de iurisdictione omnium Iudicum*, planè fit, vt qui se ad pœnam per maleficium obligat, eique se subdit, obliget quoque se ad expensas processus, qui fieri solet, & debet ad maleficium puniendum, ac per consequens singuli ex multis delinquentibus incurrunt obligationem in solidum soluendi expensas salariorum officialium, qui contra ipsos procedunt: ratione cuius obligationis iure posset Regium Consilium delegare Iudices diuersos, quorum singuli aduersus singulos malefactores procederent: clementer tamen facit cum iustam suam potestatẽ moderatur, nè tàm magnis expensis delinquentium patrimonium consumat, eosque sumptuum magnitudine vexet, ac conficiat, & vnum Iudicem dat ad puniendos multos malefactores, & multa delicta, vt sumptus inter se diuidant: id verò non tollit, quin singuli in solidum sint obligati, quemadmodum erant obligati à principio ex ipsa natura negotij.

24 Ex quo rursus fit, vt possit Iudex à quocunque ex istis delinquentibus sua salaria exigere, cæteris existentibus non soluendo. Etenim quando multi sunt in solidũ obligati, & se habent veluti multi rei debendi, in solidũ exigi possunt, nisi omnes sint idonei tunc enim inter eos diuiditur exactio, alioqui vnusquisque potest pro nõ idoneo conueniri, & exigi, vt diximus supra nu. 9.

25 Ex quo autem capi e prouenit delictorum indiuiduatio (loquendo more metaphysicorum) id est, vt delicta sint multa, vel vnum, lege Bartolum, & Doctores *in dicta leg. si familia, ff. de iurisdictione omnium Iudicum*, vbi latè, Couarruuiam *lib. 2. variarum, cap. 10. num. 8.* Boerium *decision. 219.* Cardinalem Tuscum *liter. D. conclusion. 159.* Menochium remissiuè *libr. 2. de arbitrar. Iudic. centur. 6. casu 591. in principio.*

26 Declaratur tamen primò, hæc resolutio, vt procedat quando Iudex simul & eodem tempore exercet suam commissionem contra multos delinquentes; tunc enim poterit ab vnoquoque altero existente, non soluendo sua integra salaria exigere: secus esset si diuersis temporibus procederet aduersus eos: nam salarium eius temporis, quo Iudex processit aduersus eum, qui idoneus soluendo non est, & non aduersus idoneum, non poterit exigere ab idoneo. Ratio est, quoniam obligatio in solidum soluendi salaria in istis duobus delinquentibus, non

com-

complicibus, etiam si ex delicto oriatur quod singuli commiserunt insolidum: pendet tamen à concursu processus, & expensarum; nam nisi aduersus eos procedatur, simul vnus non debet, quod attinet ad expensas alterius, quod planè docet textus *in leg. si multi, ff. de public. & vectigal.* secundum interpretationem Glossæ ibi, verbo, *reos*, quæ constituit discrimen inter eos, qui soli, & eos, qui cum aliis delinquunt, vt in illis non teneatur vnus pro alio: in istis verò contra res habeat. Estque id conforme regulis iuris vulgatis: nam vnus pro debito alterius non potest conueniri, *C. ne vxor pro marito, & Cod. ne filius pro patre* in rubricis, melior textus de iure *in lege vnica, C. vt nullus ex vicaneis, libro 11. Graue est* (ait Imperator) *non solùm legibus, verùm etiam æquitati naturali contrarium, pro alienis debitis alios molestari, cap. vnico, de iniurijs, & damno dato in sexto, l. 15. tit. 10. par. 7. l. nullam, C. de exequutoribus, libr. 12.* Cassiodorus *variarum, libr. 4. epistol. 10.* notauimus supra hac eadem disputatione num. 6. in fine. Ergo vt possit ab idoneo exigi salarium non idonei, necesse est, vt simul fiat processus aduersus idoneum; alioqui non poterit debere idoneus expensas, quas sola non idoneus separatè causauit. Quod ex eo quoque confirmatur, quoniam si Iudex processit aduersus idoneum, & eum condemnauit, & condemnationem exegit, post sententiam autem processit aduersus inopem delinquentem, iniustè exiget expensas processus ab idoneo iam punito, & pœnæ suę solutione purgato, vt igitur possit iustè exigere salaria, & expensas a malefactore idoneo, necesse est, vt simul & eodem tempore aduersus idoneum, & non idoneum procedat. Quod non est accipiendum, ita vt omnibus horis, & momentis, diebus, ac noctibus sit simul procedendum aduersus omnes reos, vt sit iusta ista exactio, de qua loquimur, quod esset captare verba, & ea Iudaice accipere, vt eleganter notat alio in proposito Bartolus *in lege quominus, numero 11. ff. de fluminibus,* sed intelligenda sint humano, & ciuili modo: ita inquam, vt cum aduersus vnum inquiritur, processus aduersus alterum non pœnitus quiescat, sed vel inquiratur aduersus eum, vel admitatur ad probationem, & dilatio simul currat, vel aliquis alter articulus processus formetur; ita enim fit, vt simul vtriusque delinquentis processus incrementum accipiat, quod satis est, vt ex doctrina Bartoli *in dicta lege quominus, num. 11.* colligitur.

27 Declaratur secundò, hanc resolutionem intelligendam esse eo casu qui frequens est, iuxta vsum nostri Regni, videlicet, quando Iudici designatur idem salarium quotidianum, siue procedat aduersus vnum, siuè aduersus plures reos: tunc enim hoc salarium exigere potest ab idoneo pro non idoneis, contra quos simul processum format iuxta superiùs dicta, & in hoc militant rationes adductæ ad eam resolutionem comprobandam; secus esset, si Iudici designaretur quotidianum salarium quingentorum nummorum, verbi causa, vt procederet aduersus Ioannem, qui quidem erat idoneus, & aliorum quingentorum, vt procederet aduersus Petrum, qui non erat soluendo: hoc enim casu ex bonis Ioannis non posset exigere illud salarium, quod illi designatum esset ex bonis Petri, & ratione processus facti contra Petrum ne Ioannes solueret, quod Petrus debet; id enim esset omnibus modis iniquum, vt diximus numero præcedenti.

28 Septimus casus est, cùm multi sunt obligati ad soluendum salarium Iudicis alicuius ex secundaria obligatione multorum contractuum; videlicet, quoniam multi contrahentes incurrerunt moram soluendi suis designatis temporibus; ob quorum moram Iudex aliquis deputatus est ad omnia ista debita orta ex diuersis contractibus exigenda; & ille est casus, de quo dubitatum est quoniam commissiones illę, quas multis annis in Regia Curia exercui, datæ sunt ad exigenda multa debita orta diuersis contractibus, & obligationibus, in quarum solutione singuli contrahentes morosi fuerunt: liceat enim id verbum ex mora deducere, & eo ad significandum eum, qui in mora fuit vti. In quo casu simili modo dicendum est, posse Iudicem delegatum ad eiusmodi debita exigenda exigere salarium à quocunque ex istis debitoribus idoneis, cæteris existentibus non soluendo. Ratio est, quoniam etiam si cæteri debitores non essent morosi iustissimè procederetur aduersus morosus idoneum, & ab eo exigeretur salarium ordinarium Iudicis delegati, & officialium eius. Ergo non debet esse deterioris conditionis Iudex, & eius officiales, quoniam illis multa negotia committantur, & maior, labor & onus eis imponatur quòad suorum salariorum exactionem, quæ tanto difficilior, & deterior redditur, quo in plures debitores diuiditur *l. cùm ij, §. causæ, ff. de transaction. l. planè ff. famil. hercisc und.* notat Thesaurus *libro 1. quæstionum forensium, quæst. 19. numer. 2.* vt ideò amittant partem salarij, quam non idoneus erat soluturus, aut exigant ab ipso creditore, qui similiter non minùs iuris habet ad exigenda salaria officialium deputatorum ad sua debita exigenda ab ipsis morosis debitoribus, velut expensas necessarias exactionis, & verum interesse, quoniam multi sint morosi, quam si vnus esset dumtaxat morosus; essetque maximum incommodum, posse creditorem, qui vnum solum debitorem habet morosum, ab eo exigere integras expensas exactionis sui debiti: ex eo verò, quod habeat plures debitores morosos, non posse easdem integras expensas exigere præsertim cum non sint maiores expensæ necessariæ ad exigenda multa, quam ad exigendum vnum debitum: sed cum damno multarum morarum solutionis debitorum suorum, sentire quoque damnum solutionis partis expensarum, quam soluere deberent debitores nō idonei: fieret enim inde planè, vt multiplicata debitorum culpa in damnum iuris creditoris redundaret, & vnus debitor ex alterius debitoris culpa releuaretur à damno, contra duo iuris principia, alterum in textu *leg. si sequens gradus, ff. ad syllaniā.* alterum *in l. nō debet alteri, ff. de regul. iur.* & contra naturalem ipsam rationem, quę sine vlla constitutione sufficit ad causas decidendas, *l. scire oportet, 13. §. sufficit, ff. de excusat. tutor.*

26 Est autem huius conclusionis eadem ratio, & fundamentum, quod casus præcedentis; nam quemadmodum multi delinquentes, qui non sunt complices vnius delicti, insolidum obligantur singuli ad sui delicti pęnam, & ad expensas processus punitionis eorum, quo fit, vt si simul, & eodem tempore aduersus ipsos procedatur possit ab vnoquoque solidum exigi cæteris existentibus non idoneis ita prorsùs similiter multi debitores morosi, qui neque vnius obligationis, neque vnius morę, (quę culpa est) participes sunt, obligati sunt insolidum ad soluendas suæ exactionis expensas, & exactoris salaria, ex quo procedit, vt possit ab vnoquoque solidum salarium exigi, si alij ad soluendum non sint idonei.

27 Declaranda tamen est ista resolutio (quemadmodum, & præcedens,) ut tūc procedat quando Iudex deputatus ad multorum exactionem simul & eodem tempore procedit exercetque commissionem suam aduersus omnes debitores; nam si diuersis temporibus eorum obligatio-

nes exequatur, non poterit exigere ab vno salarium eius temporis, quo aduersus ipsum non processit quoniam cùm vnus eorum non sit particeps culpæ alterius, aut obligationis alterius non potest ab eo exigi salarium temporis, quod iudex in altero exigendo occupauit, nisi simul illud occuparit in exigendo idoneo; tunc enim eò, quod sit obligatus soluere in solidum expensas temporis occupati in sua obligatione exigenda, & exequēda, si alterius exequutio concurrat cum sua iustè exigitur ab ipso salarium solidum, quod idem posset ab ipso exigi, si aduersus solum ipsum procederetur, argumento *l. ex par. 40. in principio, ff. famil. hercisc.*

31 Hinc colligitur manifestum discrimen inter duos casus supra propositos. Primus est, quando idem Iudex procedit aduersus plures complices, vnius & eiusdem obligationis ciuilis, vel criminalis. Secundus, quando procedit aduersus plures obligatos separatim, & non participes, vnius & eiusdem obligationis, seu ciuilis seu criminalis, sed qui per actus diuersos, & separatos, facti sunt rei suarum obligationum. Nam primo casu, siuè procedat Iudex vno, & eodem tempore aduersus omnes, siuè diuersis, semper exigit ab idoneo pro non idoneis. Ratio est, quoniam participatio in vna, & eadem culpa, per se, & ex natura sua habet hunc effectum, eò quòd in solidum obligat omnes delinquentes, & cùm culpa vna sit, & delictum vnum, quilibet ex delinquentibus est reus in solidum, & videtur esse in causa, cur aduersus omnes procedatur, iuxta dicta à nobis supra nu. 20. & sequentibus. In secundo tamen casu, cùm delicta sint multa, & diuisa, & obligationes inuicem separatæ, & vnus delinquens, vel reus, non participet de culpa alterius, neque vllam communicationem habet cum pœna eiusdem; per accidens tamen contingit, vt quia quilibet in solidum tenetur ad expensas sui processus, & vno, & eodem tempore sit processus aduersus omnes, neque maior est expensa plurium, quam vnius; qualibet enim die constituitur Iudici salarium mille marauedinorum, siuè aduersus vnum, siuè aduersus multos procedat, hæc enim est taxa congruę sustentationis Iudicis, hinc oritur, vt si simul, & eodem tempore aduersus plures reos Iudex procedat, possit ab vnoquoque solidum salarium exigere, & ab idoneo pro non idoneis. Cæterum si vno tempore aduersus vnum dumtaxat procedat, cùm alter in nullo sit particeps, non poterit ab eo exigere salarium temporis, quod in eius causa non occupauit. Quare cautus debet esse Iudex, qui eiusmodi commissionem impetrauerit, quoties vnus ex reis sit non idoneus, non procedat aduersus eum solum, neque in eius solo processu aliquod tempus occupet, sed simul procedat aduersus idoneos, vt possit ab eis salarium exigere suæ occupationis, alioqui si vel idonei prius puniantur, vel sua debita soluerint, non poterit postea ab eis exigere salaria eius temporis, quod post eos punitos, vel exactos, in causis non idoneorum occupauerit. Atque iuxta istam resolutionem ego in dictis commissionibus semper practicaui tametsique difficilis visa fuerit superioribus res ista, primo aspectu ante visa fundamenta, post quam tamen rationem reddidi, cur iuste fieri posset ista exactio, ab eis hactenus permissa fuit, & nullus deinceps fuit, qui obloqueretur.

32 Obseruare tamen oportet hac in re, quoties contigerit vno loco esse multos debitores morosos, ob quorum negligētiam mitti solet exactor ad debita exigenda, siuè à Regio consilio, siuè à creditore priuato, etiam si rigore iuris attento possit creditor multos exactores designare, quorum, singulis singulorum debitorum exactionem commendet; suggerente tamen æquitate vnus dumtaxat exactor eligendus est ad ista omnia debita exigenda, ne debitores patiantur illud incommodum, quod oritur ex multorum exactorum salarijs. Quod procedit ex ijsdem fundamentis, quibus motus Senatus Pedemontanus decidit, plures consortes, qui à subditis exigunt census minutos, ratione feudi debere vnum tantum exactorem deputare, cui soluantur referente Gaspare Antonio Thessauro *libro 1, quæstionum forensium quæstion. 19.* cui consonat constitutio Anastasij Imperatoris *in leg. vltima, C. de exactor. tributor. libr.* 10. quæ est vna ex legibus recenter additis ad tres libros Codicis, in impressionibus nouioribus, aduersus exactorem multitudinem lata, Qua statuitur in singulas Prouincias (nedum in singulas ciuitates) vnum tantum ad exigenda debita exactorem mittendum, ne exactorum multitudo, & fisci rationibus, & Collatoribus damnum afferat, cui consonat de iure Neapolitano *pragmatic.* 11. *capit.* 62. *de officio iudicum*.

33 Sed aduersus hanc resolutionem vrget, quoniam videtur aduersari pręcepto Regio, incluso in commissionis rescripto, quo iubetur iste Iudex diuidere salarium inter multos reus illudque, exigere per partes, quo fit, vt singulos ex illis videatur dumtaxat tangere partis solutio, ac per consequens iniustè totum exigetur ab eo, qui partem tantum debet.

34 Sed respondendum est primo, verba rescripti commissionis, in quibus agitur de percipiēdo salario, nihil includere attinens ad partitionem eius, sed simpliciter Iudici assignare salarium mille nummorum, seu marauedinorum, & cuicunque officialium certam sui salarij quātitatem; post assignatum verò salarium subiungi, verba, quę agunt de salarij partitione, & diuisione: sic enim ferè dici, solet, vt in meæ commissionis rescripto continebatur, *los quales dichos salarios cobrareis repartiendolos, &c.* Quæ verba referuntur planè ad exequutionem, seù exactionem: quò fit, vt locum habeat regula, quòd verba, quæ referuntur ad exequutionem, non immutant dispositionem, quam tradit celebris textus *in clement. 1. de præbendis*, Bartolus in *l. Lucius, nu. 3. ff. de aliment. & cibar. legat. et in l. inter stipulantem, 83. §. sacram, num. 6. ff. de verbor. obligation.* Alexander *in l. quæ dotis, 34. numer.* 12. Iaso *numer. 41. ff. solut. matrimon.* Decius *in l. non omnis, numero 11. ff. si cert. petat. & in l. de quæstione, 30. numer. 28. C. de pactis*, Paulus Castrensis *consil. 398. num. 3. 1. part.* Couarruuias *in rubrica de testamentis, 2. part. numer. 38. versicul. tertia conclusio*, Ioannes Garcia *de expens. et meliorationib. cap. 4. n. 38.* Riccius *decisionum collect.* 786. Ex quo infertur, si iuxta iure, & ęquitatem ipsam isti rei obligati sunt in solidum ad ista salaria soluenda, vt hactenus diximus, & conueniri possunt in solidum idonei pro non idoneis, hanc ipsam obligationem non esse, immutandam ex uerbis, quę referuntur ad exequutionem ipsius modumque exigendi, sed mansuram in suo eodem robore.

35 Secundo addendum est, uerba illa, quæ pertinent ad istorum salariorum exactionem, accipienda est, cum effectu, vt solent, & debent uerba cuiusq; dispositionis, *lege quamuis, ff. de in ius vocando. l. si per alium. §. docere, ff. ne quis eum, qui in ius, vocat. est vi exim.* Quare præceptum istud Regium circa modum exactionis, eo modo exequendum est, quo eius exequutio sit possibilis, uidelicèt si omnes rei sint idonei facta inter eos salarij diuisione, alioqui soluendo non sint, fieri non potest, ut ei obtemperetur

peretur, & eo casu præceptum remittitur, & res temperatur, vt quoniam officiales sua salaria amittere non debent, in quorum exactione magis de damno vitando, quã de lucro captando certãt, quippè cum salarium sit merces operarum, & laborum, quæ nemini denegari debet, *§. ne autem, in Authent. de Iudicibus, cap. Sacerdos, 1. quæst. 2,* imò denegare impietas esset, *l. quidam cum testamentum, §. illo, videlicet, C. de necess. seruis hered. instit.* animaduertit Hieronymus de Laurentijs *decis. 121. num. 3.* ea exigant, vt de iure possunt. Nam vbi ea forma, quam lex induxit, præcisè impleri non potest ob contingens impedimentũ, quod impossibilem reddat eius obseruationem, illa remittitur, & actus aliter factus sustinetur, Romanus *consil. 433. num. 5.* Crauetta *cons. 177. num. 3.* qui multos adducit, Tiraquellus *de legib. connubial. gloss. 6. num. 29. & 34.* Rolandus *cons. 81. ex num. 25. volum. 1. & cons. 43. num. 36. volum. 2. & cons. 30. num. 13. volum. 3.* Rota Romana *in decisione coram D. Lata in causa Placentina*, quam refert ad verbum Garcia *de beneficijs, part. 9. cap. 2. num. 90. in principio,* Peregrinus Ianinius *de estatione reali, lib. 2. cap. 1, num. 190. 193. & 204.* Itaq; cùm in istiusmodi commissionibus præcipitur salarium exigi diuisione facta inter reos, subintelligenda est conditio, si fieri possit, iuxta Glossam notatu dignam *in cap. quemadmodum verb. conditio, de iureiurand.* si verò id non possit fieri, & obseruata diuisione exactio effectum non sit habitura, recurrẽdum est ad exactionem possibilem, & iustam; neque credendum Principem velle fraudare officiales suos iusta mercede operarum, & debito salario, contra iustitiam, & pietatem, ad quod accipiendum, non eos habendi ducit cupiditas, sed cogit viuendi necessitas, *d. cap. Sacerdos,* sed præsumendum potius, eum velle ministros suos iusta percipere emolumenta, si non possunt modo, quo iubentur, saltem quo licitè valent.

36 Secundò, aduersus prædicta opponi potest textus *in l. 1. & 2. C. si plures vna sententia*, vbi multi condemnati ad solutionem certæ quantitatis manent obligati singuli pro virili, & vnus non soluit, quod ab alio seruari non potest, neque censendi sunt rei debendi, obligati insolidum ad eam solutionẽ; imò obligatio à principio est diuisa. Igitur hoc casu, de quo agimus, idem dicendum est, nempe obligationem soluendi salaria à principio diuisam esse inter istos reos, & vnum non teneri pro alio, qui idoneus non est; siquidem clausula illa commissionis, quæ præcipit salaria ab istis exigi est, veluti præceptum de soluendo quoàd omnes illos, & quasi sententia condemnatoria, per quam damnantur ad expensas exactionis ob moram incursam, vel inquisitionis, & processus ob culpam commissam. Huius tamen argumenti solutio pẽdet, & inferetur ex resolutione octaui casus, quam mox subijciemus.

37 Octauus casus est, cùm multi sunt obligati ad soluendum salarium ex sententia: qui tamen, vt commodius resoluatur, subdiuidendus est in plures articulos. Aut enim multi, qui condemnantur ad soluendum salarium condemnati sunt ad soluendum illud in solidum, quod Hispanè dicimus; *estar en la sentencia mancomunados para la paga*: aut condemnati sunt ad soluendum salarium simpliciter, non expresso, quòd insolidum sint obligati ad soluendum.

38 Primò casu planè dicendum est, conueniendos esse multos istos reos, velut insolidum obligatos, ita vt si omnes possint satisfacere, debeat inter eos solutio diuidi pro rata, sin minus conueniantur idonei pro non idoneis; quoniam eum effectum habet ista condemnationis for-

ma, vt obseruarunt relati à nobis supra n. 20. præsertim, Bouadilla *dicto lib. 2. politicę, cap. 21. nu. 251.* cum multis, quos ibi congessit.

39 Secundus casus, pluribus adhuc modis potest contingere. Primò hæc condemnatio multorum simpliciter facta, vt soluant certam quantitatem salarij, fieri potest per præceptum de soluendo, in exequutionem obligationis præcedentis in solidum contractæ. Et hoc casu adhùc dicendum est, manere reos insolidum obligatos ad soluendam quantitatem contentam in præcepto de soluendo, ac per consequens teneri idoneum pro non idoneo: hæc enim est vis, & natura obligationis in solidum contractæ. Ita sentit *Baldus in dicta l. 1. num. 2. C. si plures vna sententia*, cuius doctrinam sequutus est Senatus Neapolitanus apud Vincentium de Franchis *decis. 680.* & Riccius *collect. 246.*

40 Secundò, hęc condemnatio multorum, vt soluant certam quantitatem, seu ratione salarij, siuè alicuius alterius obligationis simpliciter facta, fieri potest per sententiam diffinitiuam, quæ lata sit in exequutionem obligationis pœnalis contractæ, ex maleficio, dolo, vel culpa, veluti si per statutum imposita esset certa pœna delictum aliquod perpetrantibus, & delinquentibus multis, Iudex damnaret eos diffinitiuè simpliciter, vt soluerent pœnam legibus statutam. Quo casu dicendum est, reos, ita simpliciter damnatos, nihilominùs teneri singulos in solidum ad soluendam pœnam, & quod consequens est idoneos pro non idoneis conueniri. Ita docet Baldus *in dicta l. 1. num. 3. 4. et 5. C. si plures vna sententia*, & Salycetus *in eadem l. 1.* & quam legit sub *leg. vltim. C. de vsur. rei iudic. num. 2. vers. quæro tertio*, post Innocentium *in cap. constitutus, num. 3. de religiosis domibus,* Hieronymus à Laurentijs *decis. 112.* Vrsillus *ad Afflictis dec. 215. nu. 1.* & ita in hoc casu, & præcedenti limitanda est, *d. l. 1. C. si plures vna sententia.*

41 Tertiò, hæc sententia diffinitiua condemnatoria multorum simpliciter lata, esse potest in exequutionem obligationis non ortę ex maleficio, & quę à multis contracta fuerit, non in solidum, sed pro virili. Quo casu plures isti rei condemnati exiguntur dumtaxat pro virili, & non insolidum, & vnus non debet, quod ab alio non potest exigi, quia obligatio à principio est diuisa, vt in simili superiùs probauimus nu. 6. & 22. apertè deciditur *in d. l. 1. & in l. legatorum, in princip. ff. de legat. 2. & in l. solent, in fine, ff. de alim. & cibar. legat.*

42 Quartò, sententia ista diffinitiua simpliciter lata contra plures reos super obligatione ciuili contracta ab omnibus in solidum producit ex se, & natura sua actionem iudicati aduersus omnes, non quidem in solidum, sed pro virili; ac per consequens si actor conueniat istos reos ex actione iudicati, orta ex sententia, & obligatione eidem actioni correspondenti, non potest eos conuenire in solidum, sed pro virili; vt dicit textus *in dicta lege 1.* & ibi Doctores, *& in l. Paulus, 43. ff. de re iudicat. & in l. si qui separatim, §. quoties, ff. de appellation.* Afflictis *decis. 215.* Grammaticus *decis. 68. num. 7.* Boerius *decis. 59. num. 8.* Flaminius Cartarius *decis. 28.* Giurba *decis. 46. num. 1. & sequentibus,* Abbas Panormitanus *cons. 33. numer. 8. libr. 2.* Quàm tamen resolutionem limitandam docet Peguera *decis. 181.* post Zasium *in dicta l. Paulus,* in sententia lata super indiuiduis, vt super hyppotheca bonorum contracta à pluribus, quem sequitur Riccius *dicta collectan. 246.* Giurba vbi supra num. 5.

43 Quintò, fieri potest, vt post latam sententiam diffinitiuam simpliciter contra plures reos in solidum obligatos

obligatione ciuili, actor non vtatur actione iudicati orta ex sententia, sed velit eos conuenire vi actionis primitiuæ in iudicium deductæ, quæ oritur ex obligatione solidi. Et eo casu potest quilibet reus conueniri in solidum sine metu exceptionis rei iudicatæ; vt *in dicta leg. 1.* notat Glossa *in verbo, virilibus, in fine*, quam sequuntur ibi Doctores communiter, Bartolus, Baldus, Angelus, Salycetus, Paulus, Bouadilla *lib. 2. politicæ cap. 20. numer. 58.* alios refert Scipio Romitus *consil. 58. ex num. 2. libr. 2.* post hæc scripta editus, qui nihil resoluit. Quæ nostra resolutio ex eo planè confirmatur, quòd non soleat esse deterior conditio eorum, qui actionem suam in iudicium deduxerunt, quam si non deduxissent: per iudicium enim potius melior redditur actio litigantium, quam deterior fiat, *l. aliam, 29. ff. de nouationibus, l. non solet, 87. l. nemo, 88. ff. de regul. iur.* notant Doctores istis locis, & *in l. 1. C. de iudicijs.* Si igitur actori ante cæptum iudicium licebat singulos reos insolidum conuenire, & ab idoneis debitum suum pro non idoneis exigere, cur id post sententiam latam negandum erit, nisi per iudicium iuris eius conditio deterior facta fuerit? Ex quibus constat expositio *dictæ leg. 1.* & solutio difficultatis a nobis propositæ superiùs numer. 36.

44 An verò in quolibet ex istis casibus quibus superiùs diximus, multos reos esse in solidum obligatos, concedendum sit illis beneficium diuisionis, si cæteri sint soluendo; & postquàm alij pro alijs soluerunt, soluentibus competat beneficium cessionis, & vtilis actionis quo possint recuperare portionem pro alijs solutam, difficultas est, quæ longiorem postulabat sermonem. Sed ne videamur per negligentiam, quod ad hoc attinet omisisse, distinguendi sunt duo casus. Primus est, cùm obligatio est ciuilis orta ex contractu, vel quasi, siuè sit primitiua, siuè secundaria, & non orta ex delicto, aut quasi delicto. Quo casu in vniuersum dicendum, est multis reis indulgeri beneficium diuisionis, ne conueniantur nisi pro rata, *Authentic. hoc ita, C. duobus reis, leg. 10. titul. 12. part. 5.* Idque dummodò cæteri sint idonei, vt iam animaduertimus supra numer. 9. Quo eodem casu soluentibus cōceditur etiam beneficium cessionis, & vtilis actionis, per quā consequantur, quod pro alijs soluerunt, *l. 1. C. de duobus reis*, & ibi notant Doctores, *& in l. Modestinus, ff. de solutionibus*.

45 Secundus casus est, cùm obligatio est criminalis orta ex delicto, vel quasi delicto, ex dolo, aut culpa dolo simili. In quo, si agamus de beneficio cessionis, & vtilis actionis, vniuersim dicendum est, hoc beneficium denegari soluentibus ob proprium delictum, & culpam, ne quid consequantur à cæteris doli participibus. Textus est notatu dignus *in lege 1. §. nunc tractemus, versicul. planè, ff. tutel. & ration. distrahend. Planè si ex dolo communi conuentus præstiterit tutor, neque mandandæ sunt actiones, neque vtilis competit, quia proprij delicti pœnam subit, quæ res indignum eum fecit, vt à cæteris quid consequatur doli participibus; nec enim vlla societas, vel communicatio iusta damni ex maleficio est.* Cui consonat textus in *l. si ex duobus, ff. eodem, & in l. si plures, §. vnde quærendum, ff. de administrat. tutor. Vnde quærendum est,* (ait Papinianus) *an actiones pupillus ei, qui solus conuenitur, in alterum pro parte scilicèt præstare debeat; sed cùm propria cuiusque contumacia puniatur, qua fronte poterit hoc desiderari?* Notant istis locis Doctores, Ronchegallus *in dicta leg. eandem, in principio nu. 220. & sequentibus, ff. de duobus reis*, Franchis *decision. 662. ex numer. 8.* Ponte *decision. 10. ex num. 1.* Bouadilla *libr. 2. politicæ cap. 21. num. 252. & libr. 5. cap. 3. num. 68.* vbi multos refert.

46 Illud admoneo, tametsi quòad forum exteriùs hæc resolutio sequenda sit; in foro tamen interiori, in ijs casibus, in quibus multi conueniuntur ex dolo, vel culpa communi ad interesse, in quibus diximus supra hac eadem quæstione nu. 21. vnica solutione reos omnes liberari, teneri eos, qui solutione alterius liberati sunt, ei pro rata sua parte satisfacere, non secus, ac si ipsi possent cedi actiones pro rata. Ita docuit Innocentius *in cap. sicut dignum num. 5. de homicidio*, D. Thomas *2. 2. quæst. 62. art. 6. ad 1. & art. 7. ad 2.* & istis locis Caietanus, Couarruuias *in regula peccatum 2. p. §. 12. nu. 4.* Lesius *de iustitia, & iure, lib. 2. cap. 13. dubit. 5. num. 40. et 47.* significauit Magonius *decis. Lucens. 27. num. 54.*

47 Quod tamen attinet ad beneficium diuisionis, an cōcedendum sit multis reis in solidum obligatis ex delicto, vel quasi, res est controuersa. Nam Angelus *in l. reos, in princip. numer. 2. ff. de duobus reis*, post Azonem, Glossam, & Bartolum, quos refert, est in sententia negatiua.

48 Contrariam tamen sententiam affirmatiuam sequitur Bartolus *in dicta leg. reos, in principio, num. 5.* & ibidem Paulus *num. 5.* qui recedit à sententia Angeli, eamq; impugnat ex textu, cuius Angelus nō meminit *in l. si plures, in principio, ff. de administrat. tutor.* qui videtur hanc sententiam probare. Adde eundem Bartolum *in d. leg. 1. §. nunc tractemus, num. 2. et 3. ff. tutel. et ration. distrab.* Ponte *dicta decis. 10. num. 2.* & Doctores *in leg. 1. Cod. de transactionibus*, & dicta à nobis hac eadem disputatione numer. 22.

SVMMA DISPVTATIONIS sexta.

1 *Salariorum condemnatio exequutioni mandari potest appellatione non obstante.*

2 *Salariorum celeris solutio fuit præceptum diuinum veteris legis.*

3 *Præcepta iudicialia veteris legis in noua non obligant ex authoritate legis, sed possunt seruari, vt rationi naturali consona.*

Ius Romanorum non obligat in Regno Castellæ authoritate legis, sed seruatur ex vi rationis.

4 *Præcepta Regia rescriptis contenta habent exequutionem paratam.*

5 *Sententiæ in causis alimentorum mandantur exequutioni appellationi non obstante.*

6 *Condēnatus in causa alimentorum non auditur appellans, antequam alimenta soluerit.*

7 *Salarium officialium æquiparatur victui, seù alimentis.*

8 *Admonitio ad superiores Iudices.*

9 *Talis debet esse superior erga subditum, qualem erga se superiorem desiderat.*

10 *Paupertas victoris requiritur, vt sententia alimentorum exequutioni mandetur, et Iudices delegati ferè semper sunt pauperes.*

DI-

DISPVTATIO VI.

Vtrum Iudex possit non obstante appellatione ad superiores interposita, exequutiuè exigere sua, & suorum ministrorum salaria,

1 COmmunis est hac in re Doctorum ferè omnium sententia salaria Iudicis delegati, & officialium eius rescripto delegationis designata, quæ vt soluat reus damnatus est, exequutiuè exigi posse appellatione ad superiores interposita nõ obstante. Eam sequuti sunt quotquot de exactione salariorum expresse tractarunt, Rebuffus *tom. 1. in const. reg. tract. de sent. prouisional. ar. 3. gl. 7. per totam*, vbi ait vniuersim eam doctrinam veram esse in salario omniũ operariorum, eorumq; qui quocũq; modo seruiunt; planum est, autem Iudices eorumq; officiales in suo ministerio Regi, Reipublicæq; inseruire; esseq; etiã operarios, quod notauit Hieronymus de Laurentijs *decis. 121. nu. 3.* addit vbi supra Rebuffus *num. 6.* ex Imberto *lib. 1. instit. forens. §. præterea.* Quod si quis fuerit condemnatus ad salarium, & aliam rem, vna sententia, quòad salarium exequetur sententia, sed non quòad aliam rem non fauorabilem, atque arresto ita iudicatum asserit die 7. Martij, anni 1529. Rebuffum sequitur, & refert ex nostris Azeuedus *in l. 9. num. 38. tit. 15. lib. 4. recopilat.* eidem sententiæ adhæsit Quintilianus Mandosius *in tractat. de monitorijs, quæst. 59.* quem refert, & sequitur Paz *in praxi, 1. tom. 4. par. cap. 1. nu. 56.* Florez de Mena *lib. 1. variarum, quæst. 8. §. 2. num. 25.* Amator Rodriguez *tractatu de exequutione, cap. 1. articul. 3. num. 24.* Bouadilla, qui loquitur de salario Iudicis in specie, & officialium eius, *libr. 2. politicæ, cap. 21. numer. 238.* vbi testatur de vsu, & praxica huius conclusionis, dicens apud nos receptum esse, exigi ea salaria exequutiuè appellatione non obstante; idque sæpiùs in multis Senatibus decisum est. In primis in ea sententia fuit Rota Romana *decision. 764. part. 1. diuersorum*, Rota Florentina apud Magonium *decis. Florentin. 12. numer. 11.* Senatus Siciliæ apud Milaneusem *decis. 5. num. 26. lib. 1.* Gratianus *decis. Marchiæ 53. num. 5.* & Additio ad eam *ad num. 2.* Andreas Gail *obseruationum practicarum, lib. 1. obseruat. 44. numer. 6. & 7.* vbi ait in Camera Imperiali, non solùm expediri pro salarijs literas exequutoriales, (quæ vicem habent mandati exequutorij,) sed etiam quandoq; præceptum de soluẽdo, quod nos dicimus, *mandamiento de pagar apremio*, quod satis est notatu dignum; obseruauit Tepatus *in compendio variarum, tit. 87. c. 13. vers. salarium.*

2 Probatur primò, quoniam id tàm iustum est, æquum, ac rationi consonum, vt lege diuina populo Israelitico fuerit constitutum, ac præceptum ab ipso Deo, Leuitici 19. numer. 13. dicitur: *Non morabitur opus mercenarij tui apud te vsque mane*, & Deuteronom. 24. num. 14. & 15. *Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, siue aduenæ, qui tecum moratur in terra, & intra portas tuas est; sed eadem die reddes ei pretium laboris sui, ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam, ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.* & Thobiæ 4. num. 15. *Quicunque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, et merces mercenarij tui apud te omninò non remaneat.* Si igitur salarium tàm citò, & celeriter solui præcipitur, citò & celeriter poterit exigi, iuxta regulam correlatiuorum; exactio enim, & solutio correlatiua sunt, & quod de vno statuitur, alterum compræhendit, *l. vltima, C. de cupressis ex luco daphnensi, libr. 11.* diximus supra disp. 3. n. 4. & plures auctoritates congessimus.

3 Neq; verò huic rationi obstat, quòd iuxta doctrinam D. Thomæ, 1. 2. *quæst. 104. art. 3. in corpore*, & Theologorum omnium, quos referens, sequitur Suarez *tractatu de legibus, libr. 9. cap. 11. numer. 3.* quod animaduertit Tiraquellus *de retractu, in præfatione ex num. 8.* præcepta iudicialia veteris legis post nouam non obligent, neque obseruari debeant, vt præcepta. Nam respondẽdum est, verum quidem esse, cessasse aduentu nouæ legis vim obligatiuam in præceptis veteris iudicialibus, non autem vim directiuam, videlicèt, vt desinant esse rationabilia, & non possint eadem, quę illi populo iniungi nostro à Principibus, & superioribus: imò verò ob conuenientiam possunt reuocari, & denuò constitui quemadmodum tum in legibus Imperatorum, tùm etiam in iure Canonico multa ex præceptis iudicialibus veteris legis, eò quod sint æqua, congruentiaq; Reipublicæ nostræ, desumpta sunt: notat Gratianus cum Glossa ibi *in §. his itaque distinct. 6.* Io. Antonius de sancto Georgio, Præpositus, Cardinalis Alexandrinus *in proœmio ad libros feudorum, nu. 12.* Ioannes de Imola *in l. testamenti, 3. nu. 6. ff. de testam. ordinand.* Decianus *respons. 11. num. 3. vol. 4.* Salon de Pace *in relectione proœmij legum Tauri, num. 100.* & Couarruuias *lib. 1. variarum, c. 17. num. 1.* Atque vt ex multis quædam cõmemoremus, præcepta legis Aquiliæ ferè desumpta sunt ex Exodo c. 21. multæque aliæ leges, & canones concordant cum præceptis iudicialibus veteris legis traditis in libris Numerorum, Leuitici, & Deuteronomij, quod satis indicat idem D. Thom. *d. q. 104. art. 3.* dum ait: *Præcepta iudicialia sunt quidem mortua, quia non habent vim obligandi, non tamen sunt mortifera, quia si quis Princeps ordinaret in Regno suo illa iudicialia obseruari non peccaret.* Certè si in Regno Castellæ quamuis non obliget ius ciuile Romanorum in vim legis, *l. 3. tit. 1. lib. 2. recopil.* obseruatur tamen tanquam ius æquum, & rationi consentaneum, & ex illo, & iuxta illud deciduntur lites in omnibus tribunalibus, nisi quatenus reperitur correctum per nostras leges, vt asserunt Ioannes Lupus de Palatios Rubios *in introductione ad rubricam de donationibus inter virum, & vxorem, num. 16.* Burgos Salon de Paz *in l. 1. Tauri, ex nu. 509.* Antonius Gomez ibi *in principio.* Gregorius Lopez *in l. 6. tit. 4. p. 3. gl. 2.* Didacus Perez *in proœmio in ordinationes Regias, 3. quæstion. proœmiali*, Azeuedus *in rubrica, num. 4. & sequentibus, tit. 1. lib. 2. recopilat.* Olanus *in præfationibus ad concordiam suam, num. 2. & sequentibus, & num. 7. & 13.* Franciscus Suárez *de legibus, libr. 3. cap. 8. num. 4. & 5.* quemadmodum in Gallia seruari testatur Chassaneus *cons. 8. num. 25. & sequentibus*, & Rebuffus *in proœmio constitutionum Regiarum, gloss. 5. numer. 127.* multò maiori, & fortiori ratione obseruanda erit lex iudicialis à Deo ipso imposita, cuius ratio adhùc viget, ex vi naturalis iustitiæ, & æquitatis à nostris legibus non dissonantis; quod planè docuit textus *in cap. per venerabilem, §. rationibus, qui filij sint legitimi*, in quo Põtifex Innocentius III. argumentum desumit ad decisionem casus ex lege Deuteronomij; ita fit, vt nõ ineptè Rebuffus tra-

ctatu de sententijs prouisionalibus, dicta gloss. 7. n. 1. confirmarit legem Galliæ, eamque rationi conformem, & æquam esse cōprobauerit testimonijs Leuitici, & Deuteronomij à nobis adductis.

4 Secundò probatur eadem sententia, quoniam præceptum Regium Regio rescripto contentum regulariter habet paratam exequutionem, l. 1. ff. de constitution. Princip. l. 28. & 52. tit. 18. part. 3. & ibi Gregorius gloss. 2. & 5. & ibi ab exequutione similium rescriptorum denegatur appellatio, nisi exequutor modum, & mandatum excedat, Suarez in l. post rem notabili seù casu, 12. ff. de re iudicat. & Valdes ad eum locum, Rebuffus tom. 2. in constitut. Regi. tractatu de rescriptis, articul. 1. gloss. 3. Parladorius libr. 2. rerum quotidianarum, cap. final. 1. part. §. 7. ex num. 1. Bouadilla lib. 2. politica, cap. 10. num. 59. cum sequentibus. Planè Regio rescripto commissionis Iudicum delegatorum, & ordinariorum, continetur clausula de exigendis salarijs, & soluendis Iudici ipsi delegato, & officialibus eius iure igitur pro exactione eorū ex vi ipsius rescripti, poterit procedi exquutiuè, & appellatione postposita.

5 Tertiò probatur, quoniam sententiæ in causis alimentorum exequutioni mandantur non obstante appellatione, ne alioqui in illud incidamus incommodum, vt qui ali debet interim, dùm lis apud superiores tractatur, & tribus sententijs finitur, famæ pereat; venter enim dilationem nō patitur, nec ferre potest, vt esse in veteri prouerbio, tradit Menochius de arbitrarijs, lib. 2. centur. 1. casu 52. numer. 12. nimirum quia auribus caret, vt meminit Erasmus in adagio, venter auribus caret, chil. 2. centur. 8. adagio 84. retulit Seneca epistol. 21. & in fine, & ad eum Lypsius; & fames est malè suada Virgilio lib. 6. Aeneidos, vers. 276. imò verò, & sancto Gregorio in pastorali, part. 2. cap. 7. circa finem. Aegentis etenim (inquit) mentem doctrinæ sermo non penetrat. Istam conclusionem tradiderunt Speculator lib. 2. titul. de appellatione, §. in quibus num. 10. & 11. per textum in leg. vltima, ff. de appellation. recip. Bartolus in l. 2. num. 5. in fine, ff. de re iudicat. Baldus Nouellus de dote, 9. par. priuileg. 7. numer. 2. Tiraquellus tractatu de priuilegijs piæ causæ, priuileg. 153. Socinus regul. 40. fallent. 12. alias liter. A. regul. 24. fallent. 21. Rebuffus tom. 1. in constitut. Regias, tractatu de sentent. prouisionalib. artic. 1. gloss. 2. num. 34. Cassadorus decis. vnic. num. 1. tit. de mutuis petitionibus, Rota decision. 764. part. 2. diuersorum, Paulus Aemilius Verallus decision. 24. & dec. 39. 1. par. Cacheranus decision. 25. num. 20. Peguera decision. 170. Triuisanus dec. 16. num. 7. lib. 2. Barcius decis. 69. num. 10. Viuius decision. 523. num. 41. Milanensis decis. 5. nu. 32. lib. 1. Marius Giurba decision. 5. num. 27. Fachineus lib. 1. controuersiarum, cap. 77. Lara in l. si quis a liberis, §. si vel parens, num. 26. & sequentibus, ff. de liber. agnosc. Surdus de alimentis, tit. 8. priuileg. 60. per totum, Barbosa in leg. 1. 1. par. n. 56. ff. solut. matrimon. Guttierrez lib. 1. practicarum, quæst. 106. Lancellottus de attentatis, 2. part. cap. 12. limit. 24. per totam, Scaccia de appellationibus, quæst. 17. limitat. 7. ex num. 1.

6 Imò verò, vt adnotauit Surdus dicto priuileg. 60. numer. 20. & priuileg. 96. per totum, appellans à sententia condemnatoria in causa alimentorum, non auditur apud superiores, nisi prius soluerit alimenta.

7 Salarium autem tàm officialium, quàm cæterorum seruientium æquiparatur victui, seù alimentis, & in eorum locum succedit, vt notat Angelus in leg. si non sortem, §. libertus, num. 9. ff. de condict. indebit. iuxta lege 2. & ibi notata per Glossam C. de locat. Cassadorus d. decis. vnica, numer. 1. Surdus de alimentis, titul. 1. quæstion. 67. num. 7. Scaccia dicta quæstion. 17. limitat. 7. num. 9. et limitat. 8. num. 8. et 9.

Idque planè probatur ex eo, quod Diuus Paulus 1. ad Timoth. 5. numer. 18. salaria & emolumenta Sacerdotum, quæ percipiunt ex altaris ministerio, æquiparauerit cibo, & alimentis, de quibus interpretatus est locum Deuteronomij 25. numer. 4. Non alligabis os boui trituranti, addens; Dignus est operarius mercede sua; quod idem fuerat Christi doctrina, Lucæ 10. nu. 7. refertur in cap. quicunque, 66. duodecima quæst. 2. & iterum 1. Corinth. 9. num. 7. & sequentibus; Quis militat suis stipendijs vnquam, &c. an & lex hoc non dicit? scriptū est enim in lege Moysi non alligabis os boui trituranti, nunquid de bobus cura est Deo? An non propter nos utique hoc dicit, & cæt. Nescitis quoniam, qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt edunt, et qui altari deseruiunt cum altari participant? ita et Dominus ordinauit ijs, qui Euangelium annunciāt de Euangelio viuere, quò spectat textus in cap. cum secundum Apostolum, 16. de præbendis, et dignitat. Ex quo planè fit exequendas esse sententias circa salaria, seù condemnationes salariorum appellatione non obstante.

8 Neque verò superiores Iudices id grauiter ferè debent aut impedire inferiores suas sētentias de salarijs exequētes, ne censeantur alligare os bobus triturantibus, auferreque stipendia militiæ suæ inferioribus, eaque illis inuidere. Quamuis enim non auferatur, quod differtur, l. quoties, C. de precibus Imperat. offerend. cap. nemo desperandus, de pœnitent. distinct. 7. quibus locis id notant Doctores; auferre planè est differre exactionē salariorum vsque ad finem litium, quæ nunquam sunt exitum habituræ, vt ferè non habent illæ, quas agunt priuati cū fisco, nisi ipsi priuati eas finire studeant. Neq; item æquum est permittere, vt postquam officiales sua munera fideliter exercuerunt, moueantur eis lites circa stipēdia sua, quæ eorū exactionem impediant; hoc enim est facessere negotium alijs cōtra ius, & æquitatem, quod certè sibi fieri nollent. Meminerint quæso sententiæ illius ex ipso naturæ lumine, & dictamine primo rectæ rationis ortæ, sacrisque literis commendatæ sæpius Thobiæ 4. numer. 16. Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias, Matthæi 7. num. 12. omnia ergo quæcunque vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis hæc est enim lex, & Prophetæ, Lucæ 6. n. 31. Et prout vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis similiter. Certè sæpius ego hoc tam sanctum præceptum in memoriam reuoco, quòd videam in obliuionem superiorum venisse, tantoque lubentius obseruantiam eius iniungo, quantò minus seruari video, infringique plerumque testis sum. Dolenda certè res, quod superiores alium sibi Deum alium inferioribus velint, vt Hispano prouerbio dicitur; sed licet hæc sit hora sua, & potestas tenebrarum notum illis sit fore, vt eadem mensura, qua mensi fuerint remetiatur ipsis, Lucæ 6. Igitur cogitent, quam lentè paterentur, si Rex illis circa suorum salariorum exactionem litem moueret, aut moueri sineret, cùm tempus solutionis instaret. Quod si hoc ferendum non esset æquum est, vt se tales erga subditos gerant, quales erga se superiores desiderant, cap. quorundam, distinct. 74. Seneca epistol. 47. Hæc (inquit) præcepti mei summa est, cum inferiore sic viuas, quemadmodum tecum superiorem velles viuere, notat Diuus Thomas, qui multa adiungit opusculo de eruditione Princip. lib. 3. c. 3. & Abbas in proœmio Gregoriano, verbo, Rex pacificus, ante num. 1. eodemque iure, quod in alios statuunt vti debent, in rubro. & nigro ff. quod quisque iuris: idem enim debet esse ius in membris, quod in capite, cap. in Synodo, distinct. 63. ibi Glossa, verbo, ac per hoc, alioqui rei, ac participes erunt eius peccati, quod

iuxta

iuxta Diuum Thomam *de erudition. Princip. lib. 7. cap. 12.* ad Deum clamat, videlicet detentionis mercedis mercenariorũ; eius enim detẽtionis satis est particeps, qui mercedem exigi non permittit; in eumque iure cadit reprehensio Apostoli Iacobi in sua canonica, *cap. vltimo; Ecce merces operariorum vestrorum, quæ fraudata est à vobis clamat, & clamor eorum in aures Domini sabaoth introiuit.*

10 Neq; obstare potest, quominus hæc ita obseruentur, quod in causis alimentorum, vt sententiæ exequutioni mandentur appellatione ad superiores non obstante, requiratur paupertas eius, in cuius fauorem sententia est exequenda, atq; vt aliundè non habeat, vnde ali possit, vt notat Baldus Nouellus *tractatu de dote, part. 9. priuileg. 7. num. 2.* Surdus *de alimentis, titul. 8. priuileg. 60. num. 21.* Lara *in l. si quis à liberis, §. si vel parens, num. 31. ff. de liber. agnoscend.* Lancellottus *de attentatis, 2. part. cap. 12. limitat. 24. num. 15.* Scaccia *de appellation. quæst. 17. limitat. 7. num. 17.* cum alijs, quos referunt. Ea enim qualitas inest omnibus Iudicibus inferioribus delegatis, & eorum officialibus, vt ferè semper contingere videmus, in eisq; vtpotè operarijs, paupertas vt qualitas naturalis præsumitur, Tiraquellus *de retract. lignag. §. 32. glossa vnica, num. 94.* Scaccia *de appellation. dicta quæstion. 17. limitat. 8. num. 8.* qui nisi ægerent eas delegationes non susciperent; insanirent enim, si non ægentes istiusmodi pessimæ occupationi se immiscerẽt; quod si vnquam acciderit Iudicem delegatum esse diuitem, iustissimè incidet in laqueum eiusmodi litium, siquidẽ ad id officium venit ductus sordida, & cæca cupiditate: nullum enim existimo futurum tàm ignarum, quem eo pertrahat ambitio, præsertim nostro sæculo, ac tempestate, qua publicarum dignitatum honos tàm miserè iacuit.

SVMMA DISPVTATIONIS septimæ.

1 *Multis casibus potest Iudex restituere aduersus suas sententias.*
2 *Iudex postquam sententam tullit officio suo functus est.*
3 *Iudex multis casibus potest suam sententiam retractare, remissiuè.*
4 *Noua causa emergente potest Iudex de causa finita cognoscere.*
5 *Lata sententia expirat officium Iudicis mercenarium, sed durat nobile.*
6 *Productis post sententiam nouis instrumentis, intra triennium conceditur restitutio aduersus rem iudicatam in causis fiscalibus, & publicis.*
7 *Proponitur dubium, an restitutionem contra suam sententiam possit solus ordinarius concedere, vel etiam delegatus.*
8 *Tres sententiæ communes de hac re, & nulla vera.*
9 *Prima sententia negatiua.*
10 *Primum fundamentum ex l. si vt proponis, la prima, C. quomodo, & quando Iudex.*
11 *Secundum fundamentum ex l. minor autem, §. idem Imperator, in fine, ff. de minorib. l. aduersus, C. si aduersus rem indicatam, l. 1. C. & vbi apud quem.*
12 *Secunda sententia affirmatiua, & fundamentum eius.*
13 *Tertia sententia distinguens.*
14 *Reijcitur tertia sententia, & eius fundamentum.*
15 *Proponitur noua distinctio, & conciliatio primæ, & secundæ sententiæ.*
16 *Cùm iurisdictio delegati per sententiam non expirat, potest* *Thomæ Carleualij de Iudicijs.* *restituere, & cognoscere de nullitate.*
17 *Quando expiret iurisdictio delegati, vel non, ex alijs iuris principijs expendendum est, & n. 18.*
19 *Delegatus non potest restituere aduersus interloquutoriam, quæ totam commissionem absorbet.*
20 *Delegatus ab ordinario restituit aduersus interloquutoriam, nõ aduersus diffinitiuam.*
21 *Distinguuntur duo casus, quòad diffinitiuam delegati inferioris à Principe.*
22 *Delegatus ab inferiore, qui tullit sententiam nulliter an possit de nullitate cognoscere, & sententiam iterum ferre.*
23 *Sententia affirmantium minùs communis, sed verior.*
24 *L. si vt proponis exponitur.*
25 *Delegatus à Principe ad ferendam diffinitiuam, non potest aduersus ipsam restituere.*
26 *Delegatus à Principe simpliciter ad causam restituit antequã exequatur, etiam contra diffinitiuam, non post.*
27 *Solutio Pauli Castrensis, & Ioannis Guttierrez, adhibita fundamento prædictæ resolutionis.*
28 *Reijcitur, & impugnatur.*
Vna est, & eadem iurisdictio ad restituendum, & exequendum, & vnum, & idem Iudicis officium.
29 *Delegatus ad vniuersitatem causarum restituit aduersus suam diffinitiuam.*
30 *Delegatus ad exequutionem, antequam exequutio effectum habeat, restituit, & cognoscit de nullitate suæ sententiæ.*
31 *Reijciuntur aliæ distinctiones inuentæ à Doctoribus, & numer. 32.*
33 *Delegatus à Principe ad exactionem, eandem potestatem habet, ac delegatus ad exequutionem.*
Sententia posterior non semper est iustior, & melior, neq. superior semper doctior, sed quandoq; etiam stultus eleuatur in locum sublimem.
34 *Confirmatur tandem, & approbatur tradita resolutio.*
35 *Quæstionem, an delegatus cognoscat de nullitate suæ sententiæ, tractant multi Doctores, & ex alijs principijs resoluunt.*
36 *Satisfit textus in d. l. si vt proponis, & n. 37.*
38 *Declaratur l. 1. C. vbi, & apud quem, & quis fuerit institutor officij Procuratoris Cæsaris.*
Augustus Cæsar fuit primus institutor publicorum salariorum.
39 *L. minor autem, §. idem Imperator, et d. l. aduersus declarantur, et n. 40.*
41 *Satisfit fundamentis secundæ sententiæ.*

DISPVTATIO VII.

Vtrum Iudex delegatus possit aduersus suam sententiam concedere restitutionem in integrum, & de eius nullitate cognoscere.

Ad l. 3. tit. 25. part. 3.

1 Planum est multos esse casus, in quibus iure potest Iudex ipse, qui sententiam tulit, concedere restitutionem in integrum, aduersus sententiam à se prolatam. Ita docet textus *in l. in causæ, la secunda, §. vltimo, in fine, cum leg. sequenti,* ff. de

ff. de minoribus, cap. causa, 9. de integr. restitut. consonat *l. 3. titul. 15. par. 3.* notat Glossa vltima *in d. l. in causa*, 17. & Glossa prima *in l. 1. C. sententiam rescindi non posse*, & istis locis Doctores.

2 Neque obstat, quòd Iudex postquam sententiam tulit officio suo ita functus videatur vt iam non possit amplius in eam causam manus mittere, quasi extincta quoad id iurisdictione, *l. quod iussit, 14. in fine, l. Iudex postea quàm, 55. ff. de re iudic. l. cum rubrica, C. sententiam rescindi non posse, l. pœnam 15. C. de pœnis*.

3 Non inquam obstat, quoniam tametsi verum sit, eam regulam plerunque, & ferè semper esse obseruandam; habet tamen suas, non paucas exceptiones, quas fallentias, & limitationes vocant nostri. Earum plures recensuit Glossa prima *in d. l. 1. C. sententiam rescindi non posse*, vbi multorum casuum meminit, in quibus Iudex sententiam à se latam, à qua non est appellatum, & quæ rei iudicatæ robur accepit, reuocare potest. Septemdecim refert Romanus *in l. admonendi, ex nu. 34. ff. de iureiurand. & in eadem leg.* Alexander Iaso, & Ripa notant, alios Felynus *in cap. qualiter, & quando, el primo, ex num. 23. de accusationib.* Marianus Socinus ibi, *ex nu. 64.* & Doctores *in d. l. Iudex postea quàm*. Est autem ea regula in primis intelligenda, & practicanda, rebus sic stantibus, quæ conditio tacitè inest in multis actuum, & dispositionum generibus, vt colligitur ex textu *in cap. quemadmodum*, & ibi Glossa *verbo, conditio, de iureiurand. & in l. quod seruius ff. de condict. ob caus. & in l. cùm quis, 38. ff. de solution. in princip.* obseruat Iaso *in l. is qui putat, 15. nu. 5. num. 9. ff. de adquir. hæredit. & in d. l. quod seruius, num. 8.* Tiraquellus *in d. l. si vnquam. in præfatione, nu. 166. cum seqq. C. de reuoc. donat.* Hippolytus de Marsilijs *de fideiussoribus, num. 173.* secundum aliam impressionem *nu. 151.* Guido Papæ *decis. 199. nu. 3.* Cacheranus *decis. 91. num. 13. 14. & 15.* Magonius *decis. Lucens. 1. num. 32.* Seraphinus *decis. 612. num. 5.* Marta *de clausulis, 1. part. clausul. 123.* cum multis omissis.

4 Cæterùm prædicta regula fallit, vbi noua emergit causa, nam hæc viam aperit Iudici, vt possit denuo de lite finita cognoscere: nam plerumque noua emergente causa, nouum debet adhiberi remedium, *l. de ætate, §. ex causa, ff. de interrogat. action. l. 1. in princip. ff. de inspiciendo ventre, cap. cæterùm, de iurament. calum. l. 6. tit. 25. par. 7.* Hippolytus *singul. 233.* Peregrinus *de iure fisci, lib. 1. tit. 3. num. 67.* idque regulare est. Ita fit, vt ex causa noua apparente post sententiam possit ipsa sententia retractari.

5 Tametsi verò lata sententia Iudex functus sit officio; officium tamen illud, quod prolata sententia expirauit, finitumq; est, est officium mercenarium, quod deseruit actioni, vt *in d. l. Iudex postea quàm, 55.* obseruant Bartolus *nu. 2.* Cumanus *in princ. ante nu. 1.* Ioannes de Imola *nu. 4.* Alexander *nu. 2.* durat autem post sententiam officium nobile Iudicis, quo expeditur, tùm in integrum restitutio, tùm etiam executio sententiæ, vt ijdem notarunt.

6 Inter alios verò casus, in quibus restitutio aduersus rem iudicatam concedi potest, & debet, ille est notatu dignus, quando post rem iudicatam inueniuntur, & producuntur instrumenta, quæ si ante sententiam in processu producta fuissent, Iudicem permouissent ad sententiā aliter ferendam, idque peculiariter in causis fiscalibus, & publicis. Nam quamuis regulare sit sententia, prætextu nouorum instrumentorum retractari non posse, *l. sub specie, C. de re iudicata*, vbi notat Baldus *num. 1.* & Salycetus, Cynus, Angelus, Fulgosius, Paulus; fallit tamen hæc regula fauore Fisci, & Reipublicæ, iuxta textum *in l. Imperatores, ff. de re iudicat. & in l. vnica, C. de sentent. aduersus Fiscum latis, retract. lib. 10. & in l. 19. titul. 22. par. 3. versicul. otrosi decimos*, vbi notat Gregorius *gloss. 9.* Doctores *in dicta l. Imperatores, & in dicta l. vnica*, & Baldus *in dictis l. sub specie, num. 1.* Salycetus *num. 1.* Paulus *num. 2. & consil. 257. num. 3. 2. part.* quod in antiquis erat *num. 325.* Hippolytus de Marsilijs *singular. 229.* Padilla *in l. sub prætextu, num. 7. Cod. de transactionibus*, Ioannes Garcia *de nobilitate, gloss. 6. §. 2. num. 5.* Peregrinus *de iure fisci, libr. 7. tit. 4. numer. 2.* Sfortia *de restitut. in integr. 2. part. quæst. 75. artic. 1.* in causis enim publicis, & fiscalibus, ob instrumenta denuò reperta, vel producta intra triennium conceditur restitutio, vt *in dicta l. vnica, C. de sentent. aduersus fiscum latis, retract. lib. 10. & in dicta l. 19. tit. 22. part. 3.* & ibi Gregorio *gloss. 11.* de quo tamen vide latiùs Paulum, & Salycetum *in d. l. sub specie*, & Ioannem Garcia *d. gl. 6. §. 2. n. 14.* Quæ iuris conclusiones difficultatem non habent.

7 Est tamen dubium, quod memini ex facto visum esse non leue, tametsi iudicio meo immeritò, an istam restitutionem possit concedere duntaxat Iudex ordinarius; an verò etiam delegatus. Certè facultatem concedendi restitutionem in integrum in vniuersum videtur tribuere, tàm ordinarijs, quàm delegatis, Iustinianus *in l. vltima, C. vbi & apud quem*, solum arbitris eam denegans, & Gregorius IX. *in cap. causa restitutionibus, 9. de in integr. restitut.* apud nos *l. 3. tit. 25. par. 7.* correcto in hoc articulo antiquo iure digestorum, quo solùm Magistratus maiores habentes merum, & mixtum imperium, poterant in integrum restituere iuxta textū *in l. in causa, 17. §. vltimo, & l. Præfecti, 18. ff. de minoribus*, Magistratus autem minores quales sunt municipales, nō poterant id auxilio impartiri, *l. ea quæ, ff. ad municip. & de incol.* Iure verò nouiori fauore minorum, vtq; eis possit promptiùs, & faciliùs subueniri introductum est, vt omnes Iudices, siuè maiores, siuè minores, siuè ordinarij, siuè delegati, præter arbitros, & eorum delegatos, & compromissarios, possint restitutionem concedere id quod notauit Glossa *in d. §. vltimo, verb. pro iurisdictione*, quam sequitur Bartolus, & Baldus Mauritius *de restit. in integr. cap. 35. in fin.* Sfortia Oddus *1. par. q. 32. art. 4.* estq; communis opinio. Vnde iam iure nouo facultas restituendi competit iure Magistratus, ac per consequens est delegabilis, iuxta *l. 1. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisdictio*, vt probat textus *in d. leg. vltima, C. vbi, & apud quem cognitio integr. restitut. agit. sit.* Verùm oportet textus istos enucleare, & difficultatem profundiùs inspicere.

8 Tres fuerunt in hac re Doctorum sententiæ, omnes communes, duæ extremæ, altera media illas distinctione facta concilians, & ad concordiam reducens; quarum tamen nulla iudicio meo scopum veritatis attigit.

9 Prima sententia vniuersè negat Iudicem delegatum, siuè ab ordinario, siuè Principe à posse restituere aduersus suam sententiam. Ita sentit Cynus *in l. aduersus, in fin. C. si aduers. rem iudic. & in l. 1. & vltima. Cod. vbi, & apud quem*, Albericus *in dicta l. vltima*, Anchatanus *in cap. ex literis, 4. num. 4. de integr. restitut.* & alij, quos refert Sfortia *de restitut. in integr. 1. part. quæst. 32. artic. 18. num. 139.* vbi dicit communem.

10 Hæc sententia, quod attinet ad delegatum ab ordinario, probatur ex textu *in l. si vt proponis la prima, C. quomodo, & quando Iudex*; in quo Iudex, qui sententiam tulit obnoxiam vitio nullitatis, non potest iterum sententiam pronunciare, eò quòd iurisdictio eius expirasset. Ergo ob eandem rationem ille Iudex delegatus prolata sententia non poterit aduersus ipsam restitutionem concedere.

11 Quo-

11 Quòad delegatum autem à Principe probatur, quoniam aduersus sententiam delegati à Principe, solus Princeps restituit, *l. minor autem, 18. §. idem Imperator, in fin. ff. de minorib. l. aduersus C. si aduersus rem iudicat. l. 1. C. vbi, & apud quem.* Ergo ipsemet delegatus restituere non potest; quo fit, vt neuter delegatus, neque ab ordinario, neque à Principe possit restitutionem concedere.

12 Secunda sententia extremè opposita indistinctè concedit delegato à Principe Præsertim facultatem restituendi aduersus quamlibet suam sententiam. Hanc tuetur Petrus, relatus à Cyno *in d. l. aduersus*, Bartolus *in l. minor autem, §. sed & Proseno, ff. de minorib.* Fulgosius *in d. l. aduersus, num. 2. C. si aduersus rem iudic. & in d. l. 1. num. 2. C. vbi, & apud quem*, vbi Paulus Castrensis *num. 1.* Rebuffus *tom. 2. in constitut. regi. tract. de restitutionibus, in præfatione, num. 12.* licèt de stylo Regni Franciæ, aliud seruari testetur in tribunalibus sæcularibus. Maranta *in praxi, 5. part. num. 36.* & istam communem sententiam dicit Sfortia *dicto art. 18. num. 139.* Fundamentum huius sententiæ desumitur ex generalibus verbis textus *in d. l. in causa, §. vltimo, in fin. ff. de minorib. & in d. l. 3. C. vbi, & apud quem*, quibus in vniuersum, & sine limitatione vlla videtur concessa Iudicibus, tùm ordinarijs, tùm delegatis à Principe facultas restituendi aduersus suas sententias; quod planè confirmant verba, *cap. causa, de in integr. restitut.* quæ eam facultatem conceduntur delegatis à quolibet ordinario.

13 Tertia sententia media est inter istas, easque fœdere distinctionis conciliare conatur: aut enim (inquit) agimus de sententia interloquutoria, & tunc locum habet secunda sentẽtia, nempè Iudicem delegatum, siuè ab ordinario, siuè à Principe posse concedere restitutione aduersus illam: aut agimus de sententia diffinitiua; & eo casu prima sententia vera est, scilicèt non posse delegatum aduersus ipsam restituere. Hanc sequitur Bartolus *in d. l. aduersus, num. 1. C. si aduersus rem indicat.* vbi Baldus *nu. 2.* qui pro ea refert Iacobum Butrigarium, Angelus *nu. 2.* Salycetus *num. 2.* Paulus *num. 1.* Abbas *in dicto cap. causa restitutionis, 9. n. 7.* Sfortia *de restitutione, 1. par. dicta quæst. 32. art. 18. num. 139. circa finem*, Guttierrez *lib. 2. canonicarum quæstionum, cap. 2. nu. 37.* & Sfortia ait hanc distinctionem esse magis communem. Quę sententia colligitur ex fundamentis primæ, & secundæ, & orta est ad conciliandas leges, quæ sibi ipsis videntur contrariæ.

14 Si tamen in tàm controuersa re licèt nostrum interponere iudicium, tametsi existimem duas illas sententias, primam, & secundam, distinctione conciliandas esse, credo longè diuersam distinctionem hoc casu locum habere, amplectandamque esse: id quod apertè colligimus ex mente ipsa Doctorum, qui sequuntur propositam tertiam sententiam, & distinctionem eius. Nam fundamẽtum vnicum, quo omnes nitûtur, qui delegato denegant potestatem restituendi aduersus suam sententiam diffinitiuam est, quòd postquam sententiam tulit officio suo functus videatur, eiusque iurisdictio finita: nemo verò sine iurisdictione sententiam suam retractare potest, seù per restitutionem, seù quouis alio modo, cum iurisdictionis actus sit restitutionem concedere, *l. 1. ff. de in integr. restit. d. l. in causa, §. nunc videndum, cum legib. sequent. ff. de minorib. l. eum qui ff. de iurisdict. omn. Iudic. iuncta l. omnes, ff. de in integr. restitu.* Hoc autem fundamentum planè infirmum est, fallaxq; & lubricum, nam si quid probaret illud, etiam probaret non posse à Iudice ordinario, cõcedi in integrum restitutionem aduersus suam sententiã; quia videlicet non minus finitur iurisdictio ordinaria, ordinarijq; officium quòad causam iam iudicatam, quam delegati in causa delegata postquàm tulit sententiã, vt probat textus *in d. l. Iudex postea quàm, ff. de re iudic.* Quemadmodum igitur hoc argumentum efficax nõ est quòad ordinarium, & suam habet solutionem, vt attigimus supra hac eadem disputatione num. 5. ita eneruari potest, & dilui, quod attinet ad delegatum.

15 Aliter igitur distinguendum est, aut sententia, siuè interloquutoria, seù diffinitiua lata, finitur, expiratq; commissio Iudicis delegati, eiusque iurisdictio, aut non finitur, nec expirat. Primo casu Iudex delegatos non potest restituere aduersus suam sententiam, siuè interloquutoria sit, siuè diffinitiua. Ratio est, quia concedere restitutionem est actus iurisdictionis, vt probauimus numero præcedenti, & notat *in d. l. Iudex postea quàm*, Bartolus, Imola, Cumanus, & Alexander, relati supra num. 5. Ergo iurisdictione finita, & officio Iudicis extincto concedi non potest restitutio, seù aduersus interloquutoriam sententiã, seù aduersus diffinitiuam. Idque tàm est perpetuum, & vniuersim verum, vt non solùm locum habeat in Iudice delegato, sed etiam in ordinario: nam si contingeret iurisdictionem ordinarij, casu aliquo expirare, finirique officium eius, post latam in aliqua causa sentẽtiam diffinitiuam, aut interloquutoriam, planè deinceps non posset concedere restitutionem in integrum aduersus quamlibet sententiam à se prolatam, vt probat apertè textus *in leg. cum qui ff. de iurisdictione omnium Iudicum.*

16 Secundo autem casu, quando per prolationem sententiæ, seù interloquutoriæ, seù diffinitiuæ, non finitur mandatum, vel commissio, neque expirat iurisdictio delegati concedere potest restitutionem in integrum, aduersus suam sententiam, seù interloquutoriam, seù diffinitiuam; atque item cognoscere de nullitate suæ sententiæ, expedire quæ reliqua, quæ Iudicis officio expediuntur. Probatur manifestè, quoniã eo casu durat post sententiam iurisdictio, Iudicisque officium, ac per consequens facultas iuris dicendi, æquitatisque statuendæ, seu administrandi iustitiam subditis eam petentibus. Ergo nihil impedit, quominùs Iudex delegatus suam iurisdictionem exercere possit siquidem nulla lex est, quæ eius potentiam, & iurisdictionem coarctet, denegetque illi facultatem concedendi istam restitutionem, quod euidenter constabit ex solutione argumentorum contrariorum. Confirmatur ex doctrina glossæ approbatæ communiter à Doctoribus, *in d. l. in causa, 18. §. nunc videndum, verbo, pro iurisdictione sua*, cuius meminimus supra nu. 7. dicentis, facultatem restituendi competere iam Iudicibus iure Magistratu, idest eo ipso, quòd sunt Magistratus. Ergo durante officio, & Magistratu, duret quoque restituendi facultas. Quæ me rationes euidenter conuincunt, vt in hanc sententiam descendam.

17 Sed eò videtur hæc difficultas reducta esse, vt videamus, & examinemus, quando expiret iurisdictio delegati lata sententia, & quando censenda sit post sententiam durare, vt ex eo iudicemus, quando possit delegatus aduersus sententiam suam restituere, vel de nullitate suæ sententiæ cognoscere, quod ex ijsdẽ principijs deriuatur.

18 Respondendum est tamen, id definiendum esse ex alijs iuris principijs, spectata primùm commissionem, & madato Iudicis, ex quo pendet eius iurisdictio, eiusque exercitium: item spectata natura delegationis proueniens ab ipso delegante. Nam delegatus a Principe in multis differt à delegato ab inferiori ordinario, vt notant Legistæ *in rubrica, ff. de officio eius, cui mandat. est iurisdictio*, & Canonistæ *in rubrica de officio, & potestate Iudic. delegat.* Maranta

ranta *in praxi, 4.part.distinct.5.ex num.*23.& alijs à nobis relati supra disputatione 4.numer. 38. Quam tamen doctrinam vt sigillatim prosequamur, & ad peculiares casus descendentes declaremus, nonnulla subijciemus exempla; ex quibus apertius constabit Doctores in huius difficultatis resolutione halucinatos.

19 Infertur primò ex istis, eo casu, quo sententia interloquutoria talis est, vt totam causam delegatam absorbeat, iurisdictionemque finiat, nõ posse delegatũ etiã à Principe concedere aduersus ipsam restitutionem aut de nullitate suæ sententiæ cognoscere. Ita obseruauit Albericus *in l.minor autem, num.4.ff. de minorib.& in l.cùm scimus,3. num.3.C. vbi & apud quem*, Ancharanus *in cap.causa,9.nu. 7.de integr.restitut.* quos sequitur Sfortia *de restitut.1.part. quæst.32.art.18.num.*141.& Guttierrez *lib.2.canonicarum quæstionum, dicto cap.2.nu. 38. in fine*, idque ob rationem ante dictam.

20 Infertur secundò delegatum ab inferiore ordinario simpliciter ad aliquam causam, regulariter posse restituere aduersus sententiam interloquutoriam à se prolatam, aut de eius nullitate cognoscere; quoniam adhùc durat iurisdictio eius, & articulus restitutionis est incidens in causa principali, cognoscitque de ipso, vt incidenti. Ita probat textus *in d.cap.causa, 9. de integr.restitut.* sed prolata sententia deffinitiua non posse aduersus ipsam concedere in integrũ restitutionem, aut de eius nullitate cognoscere, quia nempè eius iurisdictio expirat prolata sententia, & post eam finitam non potest dici incidens esse restitutionis articulus, quod ex eodem textu planè colligitur.

21 Verùm quod attinet ad diffinitiuam prolatam à delegato inferioris à Principe, distinguendi sunt duo casus. Primus est, quando delegatus inferioris protulit sententiam diffinitiuam iure validam; quo casu sine controuersia receptum est expirare iurisdictionem delegati ab inferiore Principis, ac per consequens non poterit tunc iste delegatus cognoscere de nullitate suæ sententiæ, si nullitas aduersus ipsam obijceretur, aut contra ipsam restituere.

22 Secundus casus est, quando protulit sententiam nullam; quo casu Doctores frequentiùs sentiunt, non posse delegatum inferioris cognoscere de nullitate suę sententiæ. Ita sentit Glossa vltima *in d.l.si vt proponis, la prima*, quam sequuntur Bartolus, Baldus, & alij ibi, *C.quomodo, & quando Iudex*, Abbas Panormitanus *in cap. in literis, 9. num.4.de officio delegati*, Menochius *de arbitrarijs, lib. 1. quæst.67.ex nu.*21.tametsi ibi non tam examinet, an possit iste delegatus cognoscere de nullitate suę sententiæ, quàm an possit causam iterum definire; verum ex iisdem principijs pendet vtraque quæstio. Probant istam sententiam *ex d.l.si vt proponis*. Consulto tamen prætermittimus isto casu quæstionem, an possit Iudex iste cõtra eiusmodi sententiam restituere; quoniam cùm sententia ipsa nulla sit, & nullam esse præsupponamus, restitutione rescindi non potest, *l.iam, & sub conditione, vers. post defectum, ff.de iniusto rupto, irritoque fact.testament.leg.3.§.ex his, ff.eodem titul.l.quos retrahi, 3.C.si aduersus libertatem, cap.ad dissoluendum, de desponsat.impub.* idque iure quidem optimò, cùm priuatio præsupponat habitum, *l.manumissiones, 4.ff.de iustitia, & iure, leg. Titio vsufructus, 95.ff.de condict.& demonstrat.l.decem, 110.ff.de verbor. obligation.* Meminit Tuscus *liter.P.conclus.*715.

23 Contrariam tamen sententiam, imò Iudicem delegatum ab ordinario, qui sententiam tulit, quæ nulla est posse iterum pronunciare, cognoscereque de nullitate suæ sententiæ, sequutus est Cumanus *in l.à Diuo Pio, in principio.n.3.ff.de re iudic.* quem suppresso nomine sequitur Decius *in d.cap.in literis, num.13.de offic.& potest.Iudic.delegat.* & Parisiensis author damnatus ad Dynus *in cap.quod semel, num.2. de regul.iur. in sexto, in verb. delegant.* Fundamentum est, quoniam sententia nulla non absorbet, nec consumit iurisdictionem delegati; nam non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum, *cap. non præstat, de regul.iur. in sexto*, & quod nullum est, nullum habet effectum, *l.4.§.condemnatum, ff. de re iudic.*

24 Ad textum autem *in d.leg. si vt proponis*, dicunt nullo modo probare id, quod existimant communiter Doctores; ideò enim ibi delegatus non potuit de nullitate suæ sententiæ cognoscere, & in causa iterum sententiam ferre, quonia delegans reuocauit delegationem, & alteri causam denuò tractandam commisit, idque iustè fecit, quoniam in culpa fuit delegatus pronuncians sentẽtiam die feriato, & parte non citata: præsumitur enim in Iudice dolus, quando contra reum procedit more insolito, & solemnitatibus iudicij non seruatis, Thessaurus *decis. 1.num.9.* Cachetanus *decis.22.num.6.* Tuscus *liter. B. conclus.*127.Mascardus *de probationibus, conclus.*240.& 241. Farinacius *in praxi crimin.quæst.37.nu.138.volum.1.* Cravetta *cons.854.num.6.& consil.669. numer.14. volum.5.* Surdus *cons.377.num. 38.lib.3.* Bouadilla *libr.2. politica, cap.vltimo, nu.137.& lib.5.cap.5.num.206.* quare meritò Præses alteri causam delegauit qua noua delegatione facta non potuit delegatus amplius de causa cognoscere, *l.iudicium soluitur, ff.de iudicijs*. Si verò ibi delegatio non esset reuocata, posset delegatus, & de nullitate suæ sententię cognoscere, & causam iterum definire. Qua sententia satis est probabilis, etiam si sit minùs communis, imò iudicio meo vera.

25 Tertiò infertur delegatum à Principe ad procedendũ in aliqua causa vsque ad diffinitiuã, seù ad proferendum difinitiuam in aliqua causa, non posse postquam sententiam tulerit diffinitiuam, aduersus suam sententiam restituere, aut de nullitate eius cognoscere. Ratio est in promptu, quoniam iurisdictio eiusmodi delegati limitata est, & tandiù durat, donec sententia profertur, qua prolata expirat, finiturque: istum tamen iudicem posse restituere aduersus sententiam interloquutoriam à se latam, ob contrariam rationem, scilicèt quòd prolata interloqnutoria eius iurisdictio, durat vsque ad diffinitiuã proferendam. Hactenus vera est tertia sententia quam proposuimus, & non est vlterius extendenda, vt ex ijs, quæ statim subijciemus erit manifestum.

26 Quartò infertur, delegatum simpliciter à Principe ad aliquam causam, posse aduersus suam sententiam, tàm interloquutoriam, quàm definitiuam restituere, & de earum nullitate cognoscere. Ratio est, quia iurisdictio delegati à Principe simpliciter ad aliquam causam, non finitur prolata sententia, sed adhùc durat vsquequo eam mandet exequutioni per se, vel per alium, (quod intra annum facere potest, iuxta ius canonicum,) *cap. in literis, 9.cap.querenti, 26.de offic.& potestat.Iudic.delegat.* docet Bartolus *in d.l.à Diuo Pio, in principio, numer.2.* Angelus ibi *num.1.& 2.* Imola *num.1.* Alexander *num.2.* qui dicit communem sententiam etiam de iure ciuili; quidquid contrarium post Accursium dixerit Iason ex *num. 6.* qui tamen tandem consentit *nu.10.in fine* sententiæ Bartoli, & aliorum; pro qua etiam videri potest Maranta *in praxi, 4.part.distinct.5.num.45.* & Menochius *de arbitrarijs, lib.1. quæst.64.ex nu.48.* tametsi ab ea videatur discessisse, sed eam sequutus est Molina *de iustitia, tractat.5.disput.26.*

num.

num. 4. qui dicit esse in nostro Regno vsu receptam. Ergo durat in eo facultas iuris dicendi, administrandiq; iustitiam, ac per consequens si iuxta præscripta legum, restitutio, quæ ab eo petitur, concedi potest, non erit cur ipsam non concedat, aut cur non cognoscat de nullitate ob defectum iurisdictionis. Ita sentit Angelus *in l. Iudex postea quàm, 55 num.6 ff. de re iudicat.* Abbas Panormitanus omninò videndus *consil.87.1.par.* quem sequitur Tuscus *liter. R. conclus.278.tom.7.* Decius *in dicto cap. in literis, nu.14. cum seqq.* Boetius *decis.6.* Menochius *de arbitrarijs, lib.1. quæst.67. ex nu 43.* alios refert pro eadem sententia Tiraquellus *in l. bones, §. hoc sermone, limitat, 21. num. 4. & 5. ff. de verbor. significat.* Verum quidem est, hunc eundem delegatum, non posse concedere restitutionem aduersus suam definitiuam, aut de nullitate eius cognoscere, si id ab eo peteretur, postquàm diffinitiuam a se latam exequutioni mandasset, quoniam eo tempore iurisdictio eius cessasset, & officio suo functus esset, *dicto cap. in literis,* vbi notant Doctores. Et hæc illatio è directo est opposita tertiæ sententiæ supra propositæ.

27 Sed respondet Paulus de Castro *in dicta l. aduersus, nu. 1. C. si aduersus rem iudicatam,* ad textum *in dicto cap. querenti, de offic. delegat.* qui sequitur Ioannes Guttierrez *lib. 2. canonicarum dicto capit. 2. num. 23. & 40.* verum quidem esse durare iurisdictionem delegati à Principe intra annum á prolata sententia, Id tamen intelligendum esse, dumtaxat quòad exequutionem sententiæ, non verò quòad destructionem, & rescissionem per restitutionem in integrum.

28 Sed hæc euasio indigna est ingenio Pauli, & inexcusabilis, indignationem certè meretur, quãdo bonus Homerus dormitarit, si Ioanni Guttierrez ignosci potest, qui illum sequutus errauerit. Est itaque responsio omninò inuerisimilis, quoniam non est duplex iurisdictio, aut duplex officium Iudicis nobile, vnum quo sententia exequutioni mandetur, alterum quo restitutio in integrum concedatur, & cognoscatur de nullitate sententiæ, sed duplex iste actus, seù effectus ab vno, & eodem fonte, & principio procedit, ab vna, & eadem iurisdictionem, & officio Iudicis nobili deriuatur, vt obseruarunt Bartolus, Cumanus, Imola, Alexander, relati supra hac disputatione num. 5. & colligitur ex traditis ab Hostiensi *in summa, de officio Iudicis, num. 3* Speculatore *lib. 1. eodem titulo, de officio omnium Iudicum, §. post. 7.* Canonistis *in rubrica, & cap. 2. de officio Iudicis,* vbi notat Panormitanus *num. 5.* Legistis *in l. 1. ff. de iurisdiction. omn. Iudic.* vbi præter alios Oroscius *nu. 23. & 24.* qui testatur de communi. Ergo merè voluntariè, & sine fundamento dicitur manere iurisdictionem quòad vnum effectum, non quòad alium: estque id manifesta petitio principij, vt dialectico more loquamur: id enim est, de quo dubitamus, & quod probari deberet, non assumi, vt alio in proposito, sed sapientèr notauit Ripa *in l. heredes mei, §. cum ita, num. 78. in fine, ff. ad trebellian.* Interim enim donec durat iurisdictio, & officium Iudicis nobile, quod natura sua est principium multorum actuum, durat facultas exercendi omnes illos actus, siquidem nullo iure coarctatur facultas ista ad vnum actum potiùs, quàm ad alium. Atque quemadmodum per exercitium vnius actus iurisdictionis, præscribitur iurisdictio quòad omnes actus vnius, & einsdem speciei, etiam si aliorum actuum nullus fuerit vsus, ex eo, quòd omnes isti actus procedunt ab eodem fonte, & quasi habitu, vt eleganter notauit Iaso *in l. imperium, nu. 23. ff. de iurisdiction. omn. Iudic.* Baldus qui multos refert *tractat. de præscriptionib. 2. part. principal. quæst. 2. numer. 16. cum sequentibus, & numer. 22. & sequentibus:* imò verò, vt ibidem post Bartolum, & alios, notauit idem Baldus *num. 26.* quod attinet ad retentionem iurisdictionis, quæ fauorabilior est, quàm præscriptio, per vnum solum actum retinetur in vniuersum iurisdictio, etiã quòad alias species; ita similiter in casu proposito, quo agitur de retinenda iurisdictione, & officio Iudicis, Iudex delegatus, qui post sententiam retinet iurisdictionem, & officium quoad exequutionem iuxta textum expressum *in d. cap. in literis, cap. significasti, & cap. querenti, de officio delegati;* retinebit eam quoque quòad facultatem restituendi, tametsi hæc esset diuersa facultas à facultate exequendi, nedum cum vna, & eadem sit facultas, à qua procedit vterque actus.

29 Quintò infertur, delegatum ad vniuersitatem causarum posse restituere aduersus suam sententiam, tàm interloquutoriam, quàm diffinitiuam, quia nempè post latas istas sententias officium, & iurisdictio eius durat, & ob eandem rationem potest de suarum sententiarũ nullitate cognoscere. Ita sentiunt *in d. leg. Iudex postea quàm, ff. de re iudicat.* Albericus *num. 2.* Angelus *num. 6.* Imola *nu. 6. tametsi sub dubio,* Alexander *num. 13.* Baldus *in d. l. si vt proponis, 4. nu. 10. C. quamodo, & quando Iudic. &* ibi Salycetus *num. 3. circa finem,* Philiphus Francus *in cap. cum causam, 62 num. 25. de appellationib.* Decius *in cap. in literis, num. 8. de offic. delegat.* Panormitanus *in capit. qualiter, & quando, el primo, nu. 2. & 3. de accusationib.* Felinus ibi *nu. 40.* Ripa *in l. quod iussit, num. 64. ff. de re iudicat.* Vantius *tract. de nullitatib. tit. coram quo nullites, nu. 17.* Menochius *de arbitrarijs, lib. 1. quæstio, nu. 67. num. 47.* Guttierrez *lib. 2. canonicorum, dicto cap. 2. nu. 25. & sequentibus,* Maranta *in praxi, 4. par. distinct. 5. num. 51.*

30 Sextò infertur, delegatum ad exequutionem aliquam, donec cum effectu fuerit exequutus mandatum suum iurisdictionem habere, ac per consequens posse, vel de nullitate processus, vel sententiæ cognoscere, vel etiam restitutionem concedere. Exemplum est in delegato à Papa ad conferendum beneficium, etenim si primo contulit nulliter beneficium, non ideò impeditur, ne possit iterum beneficium conferre, donec gratia Pontificis habeat verũ effectum. Ratio est, quia cum Princeps delegat exequutionem, videtur magis cogitare de effectu, quàm de nudo facto, & consequenter delegatus nõ dicitur functus officio suo, donec res plenum sit effectum sortita. Ita sentit Innocentius *in dicto cap. in literis, num. 2. & 3. de officio delegati,* quem sequuntur ibi, Zabarella *num. 1.* Io. Andreas *num. 3.* Ancharanus nu. 1. Baldus *num. 2.* Felynus *num. 2.* Decius *num. 29.* idem Baldus *in l. item 6. §. si decuriones, antenum. 1. ff. quod cuisque vniuersit. nom.* Marianus Socinus *in cap. qualiter, & quando, el primo n. 83. de accusation.* & ibi iterum Felynus *nu. 45.* Oldradus *cons. 295. nu. 2.* Henrichus Boerius *singular. 7. num. 17.* Mellia *in l. Toleti, in conclusione vltima partis, nu. 48.* vbi multos refert, Guttierrez *dicto cap. 2. nu. 33.* Et confirmatur ex textu *in l. à Diuo Pio, §. si super rebus, ff. de re iudicat.* vbi facta exequutione super vna re, quæ apparuit litigiosa, potest denuò fieri exequutio super alia, quę fuit obseruatio, Ancharani *in d. cap. in literis, num. 1. vers. quæro dicitur.*

31 Neque verò admittenda est, quoad hoc differentia, quam plerique tradiderunt, sed non assignata ratione differentiæ, inter mandatam iurisdictionem, & mandatũ facti extra iudicialis, vt hæc doctrina locum habeat in mandato facti extraiudicialis; non verò in mandato iurisdictionis. Quod docuit vbi supra Innocentius, & Baldus, & Menochius, cum multis, quos sequutus retulit *in*

dicta

dicta quaest. 67. nu. 71. certè hoc verum esse in commissione facti, probat optimus textus *in l. 2. in princip. vers. data, ff. de option. leg.* sed interim, donec ratio discriminis designetur, ille probat mihi idem in iurisdictione mandata, cum sciam rectè duci argumentum à mandato Procuratoris ad mandatum iurisdictionis, iuxta obseruationem Euerardi *in locis legalibus, loco 35.* & textum *in l. & quia, in fin. ff. de iurisd. omn. Iudic.* vbi omnes doctores notant Iason *in l. more, num. 20. ff. eodem titulo.* Itaque vbi discriminis ratio non redditur, asseritur sine fundamento; discriminis autem rationem ego nullam inuenio.

32 Non est item admittendum discrimen aliud inter delegatum, qui per errorem facti commissionem suam nulliter exercuit, & eum, qui per errorem iuris, vt primus possit actum reformare non secundus; tametsi enim ista discrimina à doctissimis viris inuenta sint; sunt tamen figmenta sine fundamento vllo introducta, quae alijs non minus doctis displicuerunt, vt videri potest apud Tiraquellum vtrosque referentem *in l. boues, §. hoc sermone, limitat. 21. num. 4. & 5.* planius, & verius est, quod in vniuersum diximus, delegatum ad exequutionem iurisdictionem habere donec fuerit exequutus mandatum, idque indifferenter, & in omni casu accipiendum est ea superius adductis.

33 Septimò infertur, Iudicem delegatum à Principe ad exactionem alicuius quantitatis sibi debitae ab aliquo reo, & eius fideiussoribus, interim donec quantitas non est exacta, non esse functum officio suo, sed eius iurisdictionem durare, & quod consequens est, si sententiam aliquam tulit in processu exequutiuo, post quam producantur noua instrumenta, ratione quorum locum habeat petitio restitutionis in Fisci fauorem, poterit concedere illam aduersus suam sententiam difinitiuam processus exequutiui. Quod ita ea facto non semel iudicaui, iudicatemque quoties se casus offerret, alijsque iudicandum suaderem, quoniam existimo hanc sententiam verissimam, & firmissimo fundamento innixam; contrariam autem prorsùs falsam, & contra iura aperta, efficacissimamque rationem, cui satis fieri congruè non potest. Quare quidquid Guttierrez *vbi supra, num. 41.* reprehenderit Aduocatum, qui testabatur saepiùs se vidisse concedi à delegato restitutionem aduersus suam diffinitiuam, dixeritque suam illam sententiam veram esse, & tenendam in iudicando, & consulendo; tametsique viderim ex meis illis sententijs aliquas reuocatas à Iudicibus superioribus in gradu appellationis non recedo tamen a mea sententia, donec videam euersa fundamenta, quibus nititur. Quippè cùm sciam, etiam posse forsam vnius, & deterioris, sententiam, & multos, & maiores aliqua in parte superare, *l. 1. §. sed neque, C. de veter. iur. enucl.* sciam etiam non esse ideò quem deteriorem, quòd inferior sit, neque maiorem scientia, quod superior; imò verò saepè saepiùs videas cum sapiente Ecclesiastes 10. *Stultos positos in dignitate sublimi. Est quoque qui stultus apparet, post quam eleuatus est in sublime,* Prouerbior. 30. num. 32. *Nam exaltatio stulti ignominia.* Prouerbior. 3. num. 35. *Atque viderim ideò nonnunquam* (vtinam non saepè) *bene latas sententias in peius reformari, neque enim vtique melius pronunciat, qui nouissimus sententiam laturus est,* vt testatur Vlpianus *in l. 1. ff. de appellation.* Ne dicam cum celebri Rotae Aduocato Capharelo, cuius dictum retulit Glossa regularum Cancellariae Innocentij VIII. in proemio non longè à fine, & eius, vt notatu digni, meminit Ioannes de Neuizanis *in sylua nuptiali, lib. 5. num. 2.* Corrasius *de commun. opinione lib. 2. tit. 9. cas. 10. nu. 58.* Ioseph Ludouicus *decis. Lucens. 3. num. 48.* videlicèt. *Rota aliquando rotat.* Igitur qui vtriusque sententiae fundamenta attentè, & imperturbato animo inter se contulerit, maturèque pensitauerit, poterit inter vtramque iudicare.

34 Octauò tandem infertur, veram esse proculdubio resolutionem, quam sumus amplexi, & distinctionem, quam adhibuimus ad conciliandas duas illas extremas sententias, primam, & secundam, quas retulimus; eam verò, qua vtitur tertia à nobis relata sententia insufficientem esse, & fundamento carere, nisi ad limites nostrae distinctionis reducatur. Planè tertia illa sententia, & aliae quaedam limitationes, & distinctiones, quarum meminimus num. 31. & 32. introductae sunt ad conciliandas leges, quae in hoc articulo videntur inuicem contrariae: quae tamen neque secum repugnant, neque ea conciliatione indigent, vt mox apparebit.

35 Non omitto multos Doctores tractasse de ea quaestione, an possit delegatus cognoscere de nullitate suae sententiae, & resolutionem eius ex alijs principijs deduxisse. De qua consuli possunt Cumanus *in l. à Diuo Pio, in principio, num. 3. ff. de re iudicata,* Ripa *in l. quod iussit, ex num. 62. ff. eodem,* Paulus *in l. aduersus, num. 3. C. si aduersus rem iudicatam,* Philippus Francbus *in cap. dilecto, vltimo, ex numer. 64. de appellationibus,* Socinus *consil. 83. volum. 4.* Magonius *decision. Florentina, 90. numer. 10. & sequentibus,* Maranta *in praxi, 4. part. distinct. 5. à num. 21.* Vantius *de nullitatibus, titulo coram quo nullitas, à num. 14.* Bouadilla *lib. 2. politica, cap. 21. num. 214.* Azeuedus *in l. 2. num. 6. & 7. tit. 17. lib. 4. recopilation.* praeter eos, quos hac disputatione sparsim retulimus.

36 Ad fundamenta igitur primae sententiae quatenus pugnant cum nostra respondendum est, ad primum desumptum *ex l. vt proponis, la prima, C. quomodo, & quando Iudex,* dicendum est primò, in eo textu reuocatam esse delegationem, atque ex eo factum esse, vt delegatus non potuerit iterum iudicare, iuxta *l. iudicium soluitur, ff. de iudicijs,* aliter responderet Imperator; si delegatio reuocata non esset, vt diximus hac eadem disputatione numer. 24.

37 Secundò dicendum est, textum loqui de delegato inferioris à Principe, cuius iurisdictio regulariter finitur prolata sententia diffinitiua, & officio finito, neque restituere, neque de nullitate suae sententiae cognoscere potest, vt diximus supra numer. 20. longè aliter res habet in delegato à Principe, cuius iurisdictio nobilior, & firmior est, duratque adhùc post prolatam diffinitiuam, vt diximus num. 26. & sequentibus, & planè docet Bartolus *in l. terminato, 3. num. 8. C. de fruct. & lit. expens.* Ita explicat illum textum Decius *in dicta cap. in literis, num. 18. de officio delegati,* & Syluester Aldobrandinus ibi in additione, verbo, *denuò*; tametsi enim prolata sententia cesset officium Iudicis mercenarium, iuxta textum *in l. Iudex posteaquàm, 55. ff. de re iudicata,* durat officium nobile, quo expeditur exequutio sententiae, & in integrum restitutio, vt diximus supra numer. 5. & 28.

38 Ad secundum desumptum *ex l. minor autem, §. idem Imperator, cum versicul. sequenti, ff. de minoribus,* & ex concordanti textu *in leg. aduersus, Cod. si aduersus rem iudicatam, cum l. 1. C. vbi, & apud quem,* respondetur in primis *in dicta l. 1. C. vbi, & apud quem,* non agi de sententia delegati à Principe, sed de sententia Procuratoris Caesaris, aduersus quam non Praeses Prouinciae, à quo ibi restitutio petita erat restituere potest, iuxta eam legem, sed solus Princeps, Procurator autem Caesaris erat Magistratus superior ordinarius, à quo acta, vel gesta sic comprobaban-

babatur, ac si à Cesare gesta essent. Is Magistratus creditur institutus ab Augusto, qui testãte Dione Cassio Historiæ Romanæ *libr. 53. in principio*. Anno ab Vrbe condita 726. *instituit, vt administrationi Aerarij quotannis bini Prætorij viri præficerentur*, & inferiùs paulò ante medium eiusdem libri: *Imperator etiam Procuratores (sic enim ij vocantur, qui publicos redditus colligunt, certasque impensas faciunt) in omnes suas, ac populi Prouincias ex Equitibus alios, alios ex libertis mittit*, refert item constituisse illis salariũ. Quodque notatu dignum est, fuisse Augustum primum inuentorem, & authorem salariorum, quæ gerentibus publica officia designantur, cum antiquitus, qui aliquod à Republica munus suscepissent omnia suis impendijs agere consueuissent; quemadmodum Senatus Romanus post captam à Fabio Terracinam stipendia de publico solui militibus decreuit, cùm ante id tempus de suo quisque functus eo munere esset, Authore Liuio *decade prima, libr. 4. sub finem*. Deinde à succedentibus Principibus aucta paulatim est eius Magistratus iurisdictio, dignitas, & authoritas, vt colligi potest ex *titulo Digestorum, de offic. Procuratoris Cæsaris*, & Vbesembecio *in paratitla, eodem titulo*. Certè Cornelius Tacitus *libr. duodecimo annalium*, testantur hũc Magistratum sub Claudio vires sumpsisse: *Eodem anno* (inquit) *sæpiùs audita vox Principis parem vim rerum habendam à Procuratoribus suis iudicatarum, ac si ipse statuisset, ac ne fortuitò prolapsus videretur, Senatuscõsulto quoque cautum pleniùs, ac vberiùs quam antea*. Idem paulò aliter refert Suetonius Tranquillus in Claudio, *cap. duodecimo*. Sub recentioribus verò Cæsaribus mutatum est nomen Procuratoris Cæsaris in nomen Comitis rerum priuatarum, & sacrarum largitionum, vt constat ex titulis libri primi Codicis, & ijs, quæ scribit Cassiodorus *libr. 6. variarum, cap. 7. 8. & 9.* De initio, & progressu istius Magistratus, videbis si placet, quę scribit in suo Lexico Ioannes Caluinus, *verbo Procurator Cæsaris*, & in libello de Magistratibus Romanis, *codẽ verbo*, diximus aliqua disputatione, secunda, quæstione octaua, sectione nona, num. 701. Nobis satis sit notasse, dignitatem Procuratoris Cæsaris, non fuisse inferiorem dignitate Præsidis, vt aduersus illius sententiam apud hunc posset peti restitutio. Atque item istum Procuratorem non fuisse delegatum Principis, sed ordinarium Iudicem, circa materias fiscales, & patrimoniales, quo fit, vt textus *in dict. l. 1. Cod. vbi, & apud quem*, nihil aduersus nostram sententiam faciat.

39 Ad textum verò *in dicta l. minor autem, §. Imperator, cũ versicul. sequenti, & in dicta l. aduersus, Cod. si aduersus rem iudicatam*, quibus dicitur aduersus sententiam delegati à Principe, solum Principem restituere posse, respondetur, dictionẽ, *solus*, excludere omnes alios Iudices ordinarios, qui non possunt restituere aduersus sententiam delegati à Principe; idque ob duas rationes. Prima, quoniam minor Iudex non restituit aduersus sententiam maioris, *l. minor autem, 18. in principio, ff. de minoribus*, vbi notant Doctores delegatus autem in sua causa maior est quolibet ordinario, *cap. significasti, cap. sanè quia, cap. pastoralis, §. quia verò, de officio delegati*, quibus locis notant Doctores 1 *& in rubrica de officio delegati*, vbi Ioannes Andreas *num. 3.* Ancharanus, Felynus *ante numerum primum*, & Cardinalis Zabarella: item *in rubrica, ff. de officio eius, cui mandat. est iurisdict.* vbi Paulus Castrensis, Alexander. *num. 4. & 5.* Iaso *in principio & nu. 1.* Decius ex *nu. 2.* disputat latè Alciatus, tametsi ab omnibus discedat *ex nu. 30.* idem Decius *in d. in cap. in literis, num. 16.* Menochius *cons. 51. num. 9. libr. 1.* Bouadilla *lib. 2. politica. cap. 21. num. 59.* qua ratione ad hoc probandum vsus est Bartholomeus Socinus *cons. 83. num. 5. 6. & 7. volum. 4.* Secunda, quoniam semel per Principem delegata causa, tacitè videtur ad ipsum aduocata, *cap. studuisti, de officio legati, cap. cæterum, 3.* & ibi Doctores, *capit. pastoralis, 14. capit. cum contingat, 24. de rescript.* Quò fit, vt mandato etiam finito non possit ordinarius amplius in eam manus mittere, aut de ea cognoscere, *cap. licet, de offic. legat. cap. vt nostrum, 56. de appellationib.* Rota *decis. 48. in fi. de rescript. in antiquis, & decis. 1. de election. in nouis*, Baldus *in l. si vt proponis, 4. in 2. lectur. nu. 12. C. quomodo, & quando Iudex*, Decius *cons. 137. nu. 4.* Alciatus *consil. 48. hac in attentatorum, nu. 9. lib. 6.* Menochius *de arbitrarijs, lib. 1. q. 67. num. 46.* Auendanus *de exeq. mand. 1. par. cap. 19. numer. 3. vers. tacita ergo*, Guttierrez *lib. 3. practicarum, q. 23. nu. 5. & q. 24. num. 13.* Bouadilla *lib. 2. politicæ cap. 21. num. 34. 59. & 60.* vbi refert multos, Scaccia *de sentent. & re iudicat. cap. 1. gloss. 4. q. 6. nu. 24.* Aymon Crauetta *cons. 21. num. 1. inter consilia feudalia diuersorum*. Dictio verò illa, *solus*, non excludit Iudicem ipsum delegatum, qui vice, & nomine Principis restituit, ac per consequens ipse Princeps restituere videtur; vt enim rectè animaduertit Bald. *in d. c. studuisti, n. 5.* delegati vice Principis fũgũtur, & possunt idem quod ipse Princeps: quia vices suas gerunt, vt dicitur *in d. cap. sanè quia*; Princeps autem, qui per alium facit, videtur facere per se ipsum, *capit. is qui, 12. de præbendis in sexto*, notat Gloss. *d. in l. vltima, verb. restitutionem, & in d. l. in causæ, §. vltimo, verb. pro iurisdictione, in fine, ff. de minorib.* & Paulus Castrensis *in d. l. vltima, nu. 3.* vbi per eum textum notat, ea, quæ facit Iudex delegatus, censeri facta esse à delegante. Confirmatur ex textu *in leg. item eorum, 6. §. si decuriones, ff. quod cuiusque vniuersit. nomin.* vbi si decuriones dederunt alicui potestatem eligendi, qui eligitur vi istius potestatis, videtur electus ab ordine decurionum, & non ab eo, qui ex commissione decurionum elegit, vbi Baldus notat, & Bartolum *in l. vnum ex familia, §. si de falcidia, num. 1. ff. de legat. 2.* Decius *cons. 443. nu. 8.* Et quod magis est solutio ista planè descendit ex textu *in d. l. vltima, C. vbi, & apud quem*, vbi Iustinianus satisfaciens tacitè obiectioni, quę resultabat aduersus generalem decisionem illius legis concedentis facultatem delegatis à Principe restituendi aduersus suas sententias, ex conclusione *d. l. aduersus*, quòd aduersus sententias delegati à Principe, solus Princeps restituit, subiunxit: *Sancimus non solùm apud Iudices pro tribunali huiusmodi causæ cognitionem proponi, sed etiam apud eos Iudices, quos Augustalis dederit maiestas, aut nostræ Reipublicæ administratores, vel in hac Regia Vrbe, vel in Prouincijs, vt videatur* (attende & nota) *ipse, qui Iudicem destinauerit, vtpotè pro tribunali cognoscens, in integrum dare restitutionem*. Eadem doctrinam confirmat dicta Glossa ibi, *in verb. restitutionem*, ex textu *in l. & si Prætor, ff. de offic. eius, cui mandat. est iurisdict.* Neque verò nouum est in iure, vt ea, quæ fiunt à mandatario, censeãtur à mandante fieri, imò id regulare est, *l. vnum ex familia, in principio, & §. 1. ff. de legat. 2.* & ibi Doctores, Felynus *in cap. cum R. canonicus, num. 3. de offic. deleg.* Cardinalis Tuscus *liter. A. concl. 154.*

40 Quod verò illa verba, *solus Princeps, in d. leg. aduersus*, non excludant delegatum, sed solùm Magistratus ordinarios, probat planè ipsius legis contextus. *Aduersus sententiam* (ait) *eius, qui tunc vice Principis iudicauit, in integrum restitutionis auxilium apud Prætorem, seù Præsidem Prouinciæ clarissimum virum flagitare nequaquam poteris: nam aduersus eius sententiam, qui vice Principis cognouit, solus Princeps restituit*. Restitutio igitur ista petita nõ

est

est coram Delegato, sed coram Pretore, aut Preside Prouinciæ, Iudicibus ordinarijs qui eam concedere non poterant ob rationes numero præcedenti allatas. Petita est autem ista restitutio eo tempore, quo commissio delegati eiusque mandatum finitum erat. Sed quo argumento? quoniam id indicant illa verba, *qui tunc vice Principis iudicauit*: nam aduerbium, *tunc*, non adiungitur verbo præteriti, nisi ad significandam rem multo ante præteritam; notat Bartolus *in l. tutoribus, num. 1 ff. de testament. tutel.* Cum igitur casus illius textus præsupponat, finito delegati mandato restitutionem peti, & definiat quæstionem, vbi & apud quem sit petenda restitutio aduersus sententiam delegati eius delegatione finita, mirum non est, textum dicere à solo Principe posse concedi, siquidem eo casu non à delegato, quia commissio eius finita erat, ac per consequens eius iurisdictio cessauerat, neque ab ordinario, quia minore cōcedi potest. Reliquū est igitur, vt solus Princeps possit eam indulgere. Aliter respondissent Imperatores, si restitutio petita esset corā delegato ipso, qui iudicauerat iurisdictione eius durante. Ita fit, vt non sit necessarium recurrere ad solutionem Glossæ *in d. l. aduersus, verb. solus*, quæ credidit legē illam corrigi, *à l. vltima, C. vbi, & apud quem*, quæ disertis verbis sine vlla limitatione concessit facultatem restituendi Iudicibus à Principe delegatis.

41 Fundamenta autem secundæ sententiæ non faciunt contra nostram resolutionem: nam licèt verum sit Iudices delegatos à Principe facultatem habere restituendi aduersus suas sententias, sicut & ordinarios, quod attinet ad naturam suæ iurisdictionis, id tamen intelligendum est, datis terminis habilibus; quemadmodum intelligitur in quauis dispositione, & conclusione iuris, *leg. qui testamento, in princ. ff. de testament. l. dudum, Cod. de contrah. empt. c. ap. 1. de ætat. & qualit. & ordin. præficiend.* Itaq; dum durat iurisdictio delegati à Principe, potest concedere restitutionem aduersus suas sententias iuxta textum *in d. l. vltim. C. vbi & apud quem, & in cap. causa, de in integr. restit.* Finita verò iurisdictione expirat hæc facultas, quod in Iudicibus quoque ordinarijs locum habet, vt considerabamus supra num. 15.

SVMMA DISPVTATIONIS octaua.

1 *IN Regno Castellæ quis sit vsus concedendi promissa, & quid eo nomine significetur.*
2 *Administratores patrimonij fiscalis cum vendunt, vel locant res fiscales sub hasta, & Decuriones in venditione, vel locatione rerum ad ciuitates pertinentium, & hæredes cùm vendunt res hæreditarias ad satisfaciendos creditores, possunt promissa concedere.*
3 *In quo consistat difficultas præsentis disputationis.*
4 *Prima sententia affirmatiua. In re propria quilibet est moderator, & arbiter. Factum iudicis censetur factum partis.*
5 *Secunda sententia negatiua.*
Solùm potest concedere promissa, qui habet administrationem generalem cum libera.
Iudex executor circa bona, quæ vendit ex causa iudicati, non habet administrationem generalem cum libera.
Administratores publici possunt transigere.
Differt administratio publica cum mandato cum libera, concessa à lege, vel concessa ab homine. Iudex non potest vendere pignora capta in causam iudicati, nisi præsenti pecunia.
6 *Promissorum concessio continet grauamen debitoris, spectato futuro euentu, tametsi de præsenti videatur fauorabilis.*
Potestas in re aliena tota pendet ex Domini mandato.
Mandati fines diligenter sunt custodiendi.
Negotiatio, quæ exponuntur res discrimini lucri aut iacturæ soli Domino rei reseruatur.
Negotiorum gestor tenetur de damno, & non consequitur lucrum.
7 *Ratio discriminis inter Administratores publicos, & Iudices vendentes pignora.*
8 *Factum Iudicis censetur factum partis, cùm ritè, & rectè procedit, non cùm abutitur sua potestate.*
Factum Iudicis æquiparatur facto partis in venditione iudiciali quòad euictionem, non quòad alia.

DISPVTATIO VIII.

Vtrum Iudex pro exequuutione sententiæ vendens sub hasta pignora debitoris capta in causam iudicati, possit licitatoribus augentibus prætium, & afferentibus meliorem oblationem promittere pro premio augmenti partem prætij rei licitatæ.

1 IN Regno Castellæ, cùm locantur Regij reditus, eorum Administratores eo iure facultatem habent, concedendi licitatoribus afferentibus meliorem oblationem partem prætij aucti. Quā partem licitatores prætium subhastationis augentes omni modo lucrantur: nam siuè ipsis redditus addicantur, tantò minus soluunt, quantum est illis promissum, siuè post ipsos alius meliorem conditionem offerat, & posteriori licitatori redditus addicantur, ille, velut partem ab eo debiti prætij, soluit anteriori oblatori quantitatem promissi ab Administratore concessam, Hispani *prometidos* vocant. Quorum concedendorum facultatem tribuit Administratoribus gabellarum, *l. 22. titul. 13. libr. 9. recopilation.* & ibi *in l. 25.* declaratur promissum censendum esse partem prætij. Item *in d. l. 22.* statuitur quintam partem ipsiusmet promissæ quantitatis, credere debere lucro Regis. Estque mirabilis modus augendi licitationis calorem de quo vide Guttierrez *libr. 7. practicarum de gabellis, quæst. 151. & 152.* vbi etiam quando promissum ammitatur. Eas leges ego sæpiùs practicaui, dùm administrarem Regios redditus gabellarus ciuitatis Astigitanæ in Bætica Prouincia.

2 Eandem facultatem concedendi promissa ad inuitandos licitatores habere quoslibet deputatos administrationi patrimoniorum quorumlibet Principum, testatur Franciscus Lucanus *tractatu de Fisco, 4. part. nu. 4. tom. 12. tract.* Item hæredes dum vendunt bona hæreditatis ad soluenda debita defuncti, & eius creditores satisfaciendos, docet Bartolus *in l. vltima, §. in computatione, num. 3. Cod. de iure deliberand.* Item Decuriones ciuitatis dum locant redditus publicos, notat Auendanus *de exequend. mandat. part. 2. cap. 12. nu. 12. versicul. circa quod*, *Auiles in cap. 22. Prætorum, in verb. depuyar, nu. 16.* Bouadilla *lib. 5. politica, cap. 4. num. 60.* Azeuedus *in dicta l. 32. num. 2. tit. 13. lib.*

13 *libr. 9. recopilation.* Guttierrez *de gabellis, dicta quaest. 152. numer. 3.*

3 Nunc uerò dubitamus, utrum quod licèt Regis administratoribus in subhastatione Regiorum redditu um, & Decurionibus in locatione publicorum liceat circa bona uendita sub hasta quibuscunque Iudicibus sententiam exequutioni mandantibus, ut eo modo augeatur licitationis calor, & rerum uenditarum praetium, quod uidetur cedere in beneficium debitoris, cuius pignor uenduntur.

4 Prima sententia affirmat, posse à quouis Iudice uendente concedi promissa, seù partem praetij rei uenditae in praemium auctae oblationis. Hanc amplectitur Escobar *de ratiocinijs administratorum, 1. par. cap. 24. num. 43.* Probatur, quoniam debitor ipse, si uenderet pignora, posset ea promissa cócedere, cùm in re propria, quilibet sit moderator, & arbiter *l. in re mandata, C. mandati.* Sed factum Iudicis vendentis pignora capta in causam iudicati, censetur factũ ipsius debitoris, & illi aequiparatur, *l. si ob causam, C. de euictionib.* Ergo Iudex, seù Exequutor uendens, potest promissa concedere.

5 Secunda sententia uerior negat, promissa concedi posse à Iudice uendente sub hasta pignora capta in causam iudicati ad satisfaciendos creditores. Ita sentit Parladorius, *libr. 2. rerum quotidianarum cap. final. 5. par. §. 13. numer. 8.* Ioannes Haeuia Volanus *in Curia philippica 2. par. §. 22. numer. 3. in fin.* Probatur primò, quia is solùm potest concedere ista promissa, qui habet administrationem generalem, uel cum libera, bonorum, quae locat, uel uendit, ut colligitur ex traditis à Bartolo, & communiter Doctoribus *in l. à Diuo Pio, 15. §. sed si emptor, ff. de re iudicata.* Sed Iudex, uel Exequutor non habet administrationem generalem, uel cum libera pigorum captorum in causam iudicati: ad eius enim òfficium solum pertinet administrare iustitiam in causa exequutionis, circa quam habet mandatum, ut acutè adnotauit Iaso *in l. Praeses, 12. numer. 10. C. de transactionibus,* vbi ait Administratores publicos, electos ad gerendum negotia publica ciuitatis, posse trãsigere, secus si essent electi ad reddendum ius, ut in Potestate. In quam sententiam refert Cynum, Raynerium, Bartolum, & Alexandrum, & in singulare dictum Baldi *in l. iusiurandum, quod ex conuentione, §. final. in vltimis verbis, ff. de iure iurand.* ubi ait, si in creatione Potestatis detur ei ampla facultas, & apponantur uerba, cum libera, nihil operari, nisi quantum attinet ad ius reddendum. Idem docet Paulus *in l. ciuitas, 27. num. 1. ff. si certum petatur;* Imò & idem Iaso in *l. Procurator, 7. num. 2. C. de Procuratoribus;* distinguit administrationem concessam cum mandato cum libera, à lege, uel ab homine, ut concessa illa non possit Administrator alienare, uel transigere, hac uerò possit, Ex quo prouenit, ut exequutor uendens pignora in causam iudicati, capta ad satisfaciendum creditoribus, non possit ea uendere habita fide de praetio, ut posset Procurator generalis cum libera, sed ea debeat necessario uendere praesenti pecunia, ut expressè statuit textus *in dicto §. sed si emptor, versicul. oportet enim,* ubi notant Bartolus *num. 2.* Cumanus *num. 4.* Paulus *in principio,* Imola *in principio, et num. 20.* Alexander *numer. 3.* Iaso *nu. 4. 6. & 7.* Gratianus *tom. 2. disceptationum forensium cap. 325. num. 4. & 5.*

6 Secundò, quia ista promissorum concessio continet speciale praeiudicium, & grauamen debitoris domini rei uenditae, uel locatae, siquidem cùm ea lucratur is, qui meliorem, obligationem affert, diminuitur praetium uenditionis, ut locationis: ex praetio enim deducitur in lucrum adiectoris, cui sunt concessa, & auferuntur domino rei. Nam quamuis verum sit, spectato eo tempore, quo fit adiectio esse vtilem domino rei venditae promissorum concessionem; quippè cùm qui adijcit sex ob promissionem duorum spectato tempore adiectionis adijciat solum quatuor in commodum domini rei venditae, quod illi vtile est, cùm praetium rei suae eo tempore, sine ullo damno, aut diminutione augeatur: tamen attento futuro euentu vlterioris adiectionis, paratur eidem domino grauamen, & praeiudicium, cum pars praetij suae rei sit conuertendum in vtilitatem primi adiectoris. At actus omnes, qui continent speciale damnum, aut etiam grauamen, requirunt specialem, & expressam voluntatem eius, qui passurus est laesionem, neque possunt expediri sine speciali mandato eius, sine quo non potest esse legitima potestas cùm potestas in re aliena tota pendeat ex domini mandato, *dicta leg. in re mandata C. mandati,* & exacto officio geri necesse sit; colligitur ex textu, & ibi Glossa praesertim penultima, & vltima, & Doctoribus *in cap. qui ad agendum, de Procuratoribus in sexto.* Ergo sine speciali commissione, & mandato, vel voluntate domini, non potest Iudex, vel exequutor promissa concedere in venditione pignorum captorum in causam iudicati: non enim debet transcendere fines mandati qui diligenter sunt custodiendi, *l. diligenter, 5. leg. si quis pro eo, 46. ff. mandat.* facit textus *in lege si pupillorum, §. si Praetor, ff. de rebus eorum,* cum traditis à Molina *de primogen. libro 4. cap. 5. ex numer. 10.* vbi ex illo textu docet facultate data alicui ad vendendum rem aliquam, quam alioqui alienare non liceret, non licere ei eam rem pignori subijcere, & in decreto, aut mãdato, non licere quod est minus cui licet, quod est plus, cum à forma decreti, aut mandati recedendum non sit. Ita igitur permissa est in causa exequutionis pignoris capti venditio, vt totum rei praetium in vtilitatem debitoris conuertatur, & eius creditorum, quod idem est. Concedens autem promissa exponit se periculo conuertendi partem praetij in vtilitatem adiectoris, quod ei non licet, cùm nemo possit negotiari circa rem alienam, etiam si aliquid lucretur, exponens eam periculo damni, aut diminutionis. Negotiatio enim periculosa, qua res exponitur dubio discrimini lucri, aut iacturae, soli domino rei reseruatur, aut cui ipse commisserit. Quo fit vt negotiorum gestor, qui praeter domini mandatum administrat, teneatur de damno, & lucrum non consequatur, *leg. si negotia, 11. ff. de negotijs gestis.*

7 Ex quibus deducitur, cur Administratores Regij patrimonij, aut rerum ad ciuitates pertinẽtium, videlicèt Decuriones, possunt ista promissa concedere non verò Iudices, aut exequutores. Ratio enim disparitatis est, quòd illi cum habeant à lege administrationem officio annexam, censetur habere mandatum cum libera, vt notant Ioannes Lupus *in repetit. rubricae, de donation. inter, §. 66. num. 29.* Ponte *de potestate Proregis, titul. 4. §. 5. num. 29.* Mandellus *consil. 393. ex num. 2. & 3. volum. 1.* Trentacinquius *lib. 2. variarum de Procuratoribus, resolut. 1. ex num. 1.* Natta *consil. 641. num. 5. tom. 3.* Doctores *in l. Praeses, 12. Cod. de transactionibus* per textum ibi. Iudex verò, vel exequutor non habent potestatem administrandi pignora capta in causam iudicati, sed administrãdi iustitiam, vt planè colligitur ex textu *in l. magis puto, 5. §. si aes alienũ, ff. de reb. eorum* ibi: *Praetori enim nõ liberum arbitrium datum est distrahendi res pupillares, sed ita demum si aes alienum immineat.*

8 Argumentum verò prioris sententiae facili negotio diluitur,

luitur, si dicamus in primis in casu, de quo agimus, neque ipsi pignorum domino licere cõcedere promissa augentibus licitationem. Nam cùm promissa pars prætij sint, & res capta in causam iudicati vendatur ad satisfaciendos creditores, tota quantitas prætij eiusdem rei cõuerti debet in creditorum beneficium, eorumque lucro cedere, & non licet partem eius creditoribus auferri, & in lucrum licitatorum conuerti, Quamuis enim in re propria quilibet sit moderator, & arbiter, ita id debet accipi ne tertio præiudicium fiat, & debitoris liberalitas damnum creditoribus afferat, deinde tunc factum Iudicis censeri factum partis, cùm Iudex procedit ritè, & rectè, vt optimè animaduertit Gratianus *tom. 2. disceptationum forensium, cap. 326. num. 7.* secus si iurisdictione, & potestate sua abuteretur. Quare non potest efficere, quod posset ipse dominus; non enim potest rem vendere habita fide de prætio, & non præsenti pecunia, vt *ex lege à Diuo Pio, §. sed si emptor, ff. de re iudicata,* & Doctoribus ibi notaui paulò supra numer. 5. neque posset vendere rem minori prætio, quàm iusto, aut sine subhastationibus, vt posset dominus efficere. Eatenus autem dumtaxat factum Iudicis æquiparatur facto debitoris in venditione pignorum, iuxta *d. l. si ob causam, Cod. de euictionibus,* vt debitori ex venditione Iudicis maneat obligatus ad euictionem, ac si ipse vendidisset, vt potè, qui ex venditione commodum percipiat, cùm vtilitatem eius totum prætium venditionis conuertatur, non tamen ulterius, & quoad alia, ut rectè adnotauit Felicianus *de censibus tom. 2. libro 3. cap. 2. num. 14. versicul. tertio pro eadem parte.* Atque hæc dicta sint de toto primo titulo, de Iudicum legitima potestate, & priori tomo totius operis: cui finem imposui Neapoli die sancti Matthiæ Apostoli Februarij 24. Anni 1629. In quo si quæ dicta sint utilia Deo optimo maximo essentia uni, personis trino, gratiæ habeantur; cuius ope ad huius operis finẽ, post multorum annorum spatium succedentibus sibi plurimis impedimentis, & occupationibus tandem peruentum est; sicubi verò erratum, ut re uera sæpiùs fortassis erratum esse suspicor, ingenij mei imbecillitati tribuatur. Id humanum ingenium suapte natura fert, errores, & ignorantias, nisi diuinæ gratiæ radijs, & splendore illustretur. Omnia autem dicta sanctæ matris Ecclesiæ Catholicæ cẽsuræ, & correctioni subiecta sunto, in cuius fide, & sub cuius obedientia viuere mè, & moriturum protestor.

☞ Vltra disputationes in præcedenti libro contentas institueramus quasdam alias adijcere, circa difficultates passim occurrentes de legitima iudicum potestate, quæ planè in nostro hoc opere desunt. Sed quoniam neque speramus otium, neque quietem, quousque Dominus tribuat nobis illam requiem sempiternam, quam confidimus per suam gratiam, & misericordiam ob Iesu Christi Domini nostri merita adepturos, noluimus studiosum lectorem ex toto fraudare. Itaque proponemus difficultates, & quæstiones, quas eramus disputaturi, & iudicabimus loca, ex quibus possit earum resolutio colligi, vt vel sic totum titulum de legitima iudicum potestate absoluamus, & perficiamus.

DISPVTATIO IX.

Vtrùm iudex possit cognoscere, an sua sit iurisdictio in qualibet causa?

VIde pro resolutione Canonistas *in capit. super literis 20. de rescript.* vbi Panormitanus *ex num. 10. Felin. ex num. 28. Glossam in l. ex quacumque, Scholio 2. ff. si quis in ius vocat. non ierit.* & ibi Doctores, *Franciscum Marcum decis. 157. n. 4. 2. part.* & longam remissionem apud me *2. tom. tit. 2. disput. 5. num. 19.*

DISPVTATIO X.

Vtrùm iudex possit coarctare dilationem legalem?

VIde, quòd possit in causis summarijs, & executiuis, *Bouadilla lib. 2. Politic. cap. 20. numer. 29. cum sequentib. Gironda de Gabellis 4. part. in princip. ex numer. 7. ad 14. Franchis decision. 588. ex numer. 6. Didacum Perez in lege 1. titul. 3. lib. 3. Ordinamenti ad verbum. Hasta nueue dias, versicul. Quid autem erit, colum. 866. ad medium. Marantam in prax. 4. part. distinct. 9. num. 21.* Amplia, vt etiam post concessionem possit dilatio ex causa coarctari, *Bouadilla lib. 3. Politic. cap. 14. num. 84.* Limita post *Molinam de primogen. libr. 2. cap. 13. num. 19.*

DISPVTATIO XI.

Vtrùm iudex possit partes litigantes compellere ad concordiam.

VIde Canonistas *in cap. 1. de mutuis petitionibus,* vbi Butr. *ex num. 23. Alexand. in leg. 1. §. & post operis num. 7. ff. de noui oper. nuntiat. Iasonem in leg. quidam existimauerunt 21. numer. 3. & 4. ff. si cert. petat.* & ibidem alios Doctores, *Belluga in speculo Principum, rubric. 11. §. compendiosè, num. 6. & 7. & Rubric. 27. num. 49. & 51. Afflict. decis. 149. num. 5. & 6.* Menesium, qui latè tractat *in Rubric. ex num. 4. ad 15. C. de trans. Molinam de primog. lib. 4. cap. 9. nu. 29. Lancellot. Conradum in templo omn. iudic. libr. 1. cap. 1. §. 3. tractat. de Duello, & pace, part. 6. conclus. 102. Gratian. regul. 251. Ponte de potestat. Proregis, tit. 1. in princip. numer. 8. & 10. Cened. ad decretales, collectaneo 70. Martam de iurisdict. 2. part. cap. 22. ex num. 10. Collantes in pragmaticam rei frumentariæ, lib. 3. cap. 11. nu. 9.* Et quandoque potest.

DISPVTATIO XII.

Vtrùm iudex delegatus possit in causa fiscali eligere Officiales, Procuratorem, Aduocatum, & Nuncium Fiscalem?

DE Nuncio uniuersim affirmat Baldus, per textum *ibi in leg. cessante 2. num. 9. C. quomodo, & quando iud. Marian. Socin. in Rubric. de dilationibus, artic. 10. numer. 3.* De Notario affirmat idem *Baldus in lege si cum dies 26. in 2. lectur. num. 4. & 5. ff. de recept. arbitr.* & ibidem, an possit Notarius, seu actuarius mutari ad libitum, *& in d. l. cessante, num. 10.*

De Procuratore, & Aduocato negant aliqui, dicuntque, si iudex elegerit Procuratorem, & Aduocatum, processum cum eo factum fore nullum, & inualidum. Ita Afflict. *decis. 366. Peregr. de iure fisci, lib. 7. tit. 2. nu. 5.*

Contrarium, imò posse iudicem istos Officiales eligere in causa fiscali. Sentiunt Antonius Gomez *tom. 3. var. cap. 1. num. 10. Matienz. in leg. 1. titul. 14. libr. 5. Recopilat. gloss. 9. num. 1.*

DI-

DISPVTATIO XIII.

Vtrùm iudices Conseruatores possint cognoscere de exactione debitorum ciuilium coram ipsis à Religiosis petitorum.

VIde Conc. Trident. *sessio. 14. Decreto de reformat. cap. 5. Guidonem Papa singul. 361. & decis. 18. Valasc. consult. 152. Gutierrez libr. 3. practic. quaestion. 9. et 10. et libr. 4. quaest. 63. Emanuel Rodericum 1. tom. Regularium, quaest. 65. artic. 11. 12. & 13. Molinam de iustit. tractat. 5. disputat. 29. num. 3. Couall. in Speculo pract. tom. 4. quaest. 897. ex nu. 702. Ripol. variar. resolutio. cap. 1. ex num. 47. Erasmum Cochier de iurisdict. Ordinarij in exemptos, tom. 1. part. 1. quaest. 39. num. 31. et tom. 2. par. 2. quaest. 4. Salcedum ad Bernardum Diaz in pract. crimin. canonic. cap. 3. in fin. adnotationis, versic. Haec de conseruatoribus, Dianam resolut. Moral. part. 3. resol. 20.*

DISPVTATIO XIIII.

Vtrùm iudex possit promittere praemium indicanti, & capienti delinquentem?

VIde *Bart. in l. 1. num. 4. ff. de iustitia & iure, Gregor. Lop. in l. 10. tit. 28. part. 3. glossa vlt. in fin. Iul. Clar. lib. 5. sentent. §. fin. quaest. 29. num. 6. cum seqq. Auiles in capitul. 1. Praetorum, verb. Salario, num. 9. Bouadill. libr. 2. Politic. caput. 13. num. 76. & cap. 16. num. 64. & lib. 5. cap. 4. num. 18. & cap. 7. num. 18. Escobar. de Ratiocin. 1. par. cap. 25. ex numer. 12. & cap. 26. ex num. 33.* & resoluunt, posse. Et quòd iudex recuperat expensas factas in capiendo delinquente, *Clarus vbi supr. & Baiard. ad eum in dict. quaest. 29. num. 20.* Vide additionem ad Capicium *decis. 149. lit. A. Thuscum liter. B. conclus. 3. num. 1.* & nota iudicem, neque posse promittere praemium pro captura delinquentis ipsis Ministris, qui eum debent capere ex officij obligatione, neq; ipsos ministros accipere, vt notat *Escobar d. cap. 26. n. 34.* & nos diximus supra, *disp. 4. nu. 23.*

DISPVTATIO XV.

Vtrùm iudex possit augere, vel minuere poenas legibus impositas?

VIde *Diuum Thomam 2. 2. quaest. 67. articul. 4. Alexandrum in leg. & si seuerior. nu. 2. C. ex quibus caus. infam. irrogat. & ibi, numer. 5. & 8. Franciscum Marcum decisio. 908. 1. part. Tiraquellum in tractat. de poenis temperandis per tot. Couarruuias lib. 2. variar. cap. 9. num. 8. Anton. Gomez tom. 3. variar. cap. 13. numer. 7. Gregor. Lopez in l. 22. tit. 1. parte 7. gloss. 11. Didacus Perez in l. 7. tit. 15. libr. 2. Ordinamenti, colum. 597. & in Rubric. tit. 9. libr. 8. Ordinament. pag. 218. & in leg. vltim. tit. 7. lib. 3. Ordinament. col. 991. Auil. in cap. 1. Praetorũ, ver. Derechamente, ex n. 5. & n. 22. & 24. Plaza in epitome delictorum cap. 33. num. 6. Iulium Clarus libr. 5. sentent. §. fin. quaest. 85. num. 10. & 11.* & ibi *Baiardum ex num. 23. Menochium de arbitrar. libr. 1. quaest. 96. Farinac. in in praxi crimin. quaest. 17. ex num. 10. Bouadill. lib. 2. Polit. cap. 21. ex num. 138. Peregrin. de iure fisci, libr. 4. titul. 8. ex num. 14. & ex num. 21. Caball. resolut. crimin. cas. 172. numer. 38. tom. 1. Franciscum Suarez lib. 5. de legibus, cap. 11. num. 4. & 8. Eman. Rodericus tom. 2. Regularium, quaest. 41. articul. 5. Merlin. decis. 54. num. 3. Thuscum liter. I. conclus. 474. nu. 3.*

Thomae Carleualij de Iudicijs.

& liter. P. conclus. 255. Sebastianum Medices in repet. cap. erit 4. distin. ex num. 73. & ex num. 83. Follerium practic. crimin. 4. par. principali, numer. 2. Angulan. de legibus, libr. 3. controuers. 5. Azeued. in l. 14. ex numer. 4. per textum ibi, titul. 26. libr. 8. Rec. Ricc. coll. 261. & coll. 591. Rouit. in prag. 1. ex numer. 3. & 4. de poenis Fragosum in Regimine Christianae Republicae, lib. 4. disputat. 11. §. 1. & 2. textum in leg. 8. in fin. tit. 31. par. 7. & ibi gloss. 1. 3. & 16.

Aduerte item, in atrocissimis iudicem posse iura transgredi vt notat *Farin. in praxi, quaest. 37. n. 84. & 90. & Riccius collect. 1841. et 1842.*

DISPVTATIO XVI.

Vtrùm iudex possit penam impositam reo per suam sententiam moderari, sententiamque sua reuocare?

VIde textum, qui probat partem negatiuam *in l. moris 9. §. ista ferè, ff. de poenis, l. acta 45. §. de ampliando, ff. de re iudic. l. poenam 15. C. de poenis, l. 9. tit. 31 part. 7. Thesaur. decis. 232. Franch. decis. 358. numer. 6. Cacheran. decis. 101. Peregrin. de iure fisci, lib. 4. tit. 8. num. 17. et ex num. 19. et lib. 5. tit. 2. num. 3.*

Verùm hanc conclusionem limitandam esse quandoque, & sigilatim ex causa paupertatis rei probat textus *in l. 4. tit. 22. par. 3. vbi Gregor. gloss. 4. Azeued. in leg. 15. numero 2. tit. 5. lib. 2. Recopilat. et in leg. 2. num. 231. cum sequentib. tit. 10. lib. 8. Recopil. Gomezius de Leon in sua centur. Responsorum, Responso 40. nu. 3. et 4.* vbi ait, ita obseruari passim à iudicibus in Hispania. *Auendan. de exequend. mandat. 1. par. cap. 7. nu. 8. Bouadill. libr. 4. Politic. cap. 5. num. 66. 67. et seqq. Auiles in cap. 1. Praetorum, verb. Derechamente, numero 7.* & vide *ibi, ex nu. 5. Bernard. Diaz in pract. crim. canonica, capite, poenis vel alijs pecuniarijs, nibi 142.* & ad eum locum *Salced liter. D.* vide *Tiraquellus de poenis temperandis causa 32.* qui distinguit & ad *Baezam de inope debitore, cap. 11. ex num. 2. Menochium de arbitrar. libr. 2. cas. 447. ex numer. 1. Capiblanc. de Baron. libr. 2. c. 30. ex num. 7.* Ex quibus locis habebis interpretationem eius vulgaris dicti, *qui non habet in aere luat in corpore*, desumptum est text. *in l. vl. ff. de in ius vocand.*

DISPVTATIO XVII.

Vtrùm iudex minor possit punire officialem iudicis maioris delinquentem in suo territorio?

POsse iudicem minorem punire officialem iudicis maioris delinquentem in ijs, quę ad suum officium pertinẽt, dummodo id notum faciat iudici maiori. Sentit *Boerius decisio 9.* Vide *Auendan. de exequend. mandat. 1. par. cap. 11. num. 9. Petrum Gregor. de Republica, lib. 4. cap. 6. num. 24. in fin. et Carauit. in ritu 49. ex nu. 13.* Et delegatus potest punire suos officiales delinquentes circa suum officium. *Caball. resolut. crimin. tom. 1. casu 117. et 128. et tom. 2. centur. 3. cas. 262. Volano in Curia Phillipica 3. part. §. 6. nu. 15. Azeuedo in leg. 23. num. 2. tit. 7. libr. 3. Recopilat. Franch. decis. 407. et decis. 679. num. 2. Capiblanc. de Baronib. libr. 2. cap. 56. num. 1. 2. & 3. Foller. in practic. crimin. 1. par. 2. par. Rubric. fiat relatio, num. 15. Lucas de Penna in l. quinque summatae 57. ex n. 2. C. de decurion. lib. 10. Farin. consil. 134. vol. 2.* Facit *Ricc. collectan. 433.* & vide in *praxi rerum quotid. par. 3. resolut. 492.*

DISPVTATIO XVIII.

Vtrùm iudex delegatus delinquens puniri possit ab Ordinario?

Vide *Auendanum de exequend. mandat. 1. part. capitul. 11. nu. 9. & Bouadilla lib. 2. Politic. cap. 21. ex num. 95. Caballum resolut. criminal. cas. 53. Carantam ad Ritum 49. num. 14.*

DISPVTATIO XIX.

Vtrùm iudex possit delinquenti concedere saluum conductum in suo territorio?

Consule *Bartol. in leg. is, qui reus 5. num. 12. ff. de publicis iudicis, Baldum in §. Imperialis clementia, numer. 4. de pace constantia, Angelum quæstion. 6. Bononiensis suæ ciuitatis bannitus, numero 17. Felinum in cap. accedens el 2. numero 2. vt lite non contestata. Afflict. decision. 4. & 5. & ibi Addentes. Iulium Clarum libr. 5. sentent. §. fin. quæstion. 32. numer. 14.* & ibidem *Baiardum, Menoch. de arbitrar. libr. 1. quæstion. 81. & libr. 2. cas. 337. numer. 2. & consilio 100. num. 166. lib. 1. Boerium decis. 179. Farinac. in praxi criminal. quæst. 29. num. 79. & sequentibus, et ex num. 102. Caball. resolut. criminal. tom. 1. cas. 50. Thuscum liter. S. conclusion. 21. & 22. Ponte de potestate Proregis, titul. 1. §. 4. numero 51. & 52. Bouadilla libr. 3. Politicæ capit. 13. num. 17. & 19. Fachineum controuers. libr. 9. cap. 62. Colerum de processib. executiuis 4. part. ex cap. 1. ex numer. 203. Giurbam consilio 66. ex num. 17. Capiblancum de Baronibus, libro 2. cap. 31.*

DISPVTATIO XX.

Vtrùm iudex superior possit inhibere inferiorem in aliqua causa sine cognitione causæ, & citatione litigantium?

Partem negantem probat textus *in capit. Romana 3. §. si verò de appellat. libr. 6. & docet Panormitan. in cap. 1. numer. 10. circa medium de iure iurand. Marianus Socinus in Rubric. de dilation. articul. 7. numero 70. versicul. Trigesimus secundus, Rebuffus tom. 1. in constit. Regi, tractat. de sententijs executorijs, art. vnl. gloss. 1. numer. 1. Maranta in Speculo aureo, par. 4. distinct. 11. num. 55. Trentacinq. variarum resolution. libr. 2. titulo de executione rei iudicatæ, resolut. 1. ex nu. 12. & apud Castellanos l. 54. et 55. tit. 5. libr. 2. Recop.*

DISPVTATIO XXI.

Vtrùm iudex vnius causæ possit esse in eadem Actuarius?

Vide *Accursium in l. curent 22. verbo, Se ipsos, ff. de testibus, & in l. iubemus 14. §. ijs quoque verb. Ius gestorum, per textum ibi, Cod. de sacrosanct. Eccles. vbi Bald. in §. rerum, numero 11. & 12.* qui affirmant *Bartol. in Authent. de defensor. ciuit. in princip. numer. 3. Abbatem in cap. ex literis 3. numer. 10. & 11. de probat. Mathesilanum singul. 1. Guidonem Papæ decision. 564. Viuium decis. 48. Vrsillum ad Afflictis decision. 250. num. 9. Marcell. Cala de modo articul. §. 1. gloss. 3. num. 6. in fin.* remissiuè *Azeued. in leg. 4. numero 14. titul. 3. libr. 7. Recopilat. Trentacinquium variarum resolut. lib. 2. titulo de iudicijs, resolut. 1. ex num. 2. Cabed. decis. 60. 1. part. Riccium collectan. 1017. textum in l. Magistratus 2. C. de Magistratib. municip.* qui expressè probat sententiam Glossæ, & aliorum. Hæc habui, quæ adnotarem ad mea scripta, sub correctione Sanctæ Matris Ecclesiæ.

Finis Laus, Honor, & Gloria Deo.

IN-

INDEX COPIOSISSIMVS OMNIVM RERVM

Quæ in hoc opere continentur.

Primus numerus Disputationem, secundus eiusdem numerum denotat.

INDEX.

Cle-

I N D E X.

Delictum, & delinquens.

Deus.

Dictio.

Dignitas, & Dignus.

Dispositio.

Distinctio.

Distractus.

Distributiones.

Diuitiæ, & Diuites.

Doctor.

Domi-

Expo-

Expositus.

Extensio.

F

Facere.

Fama.

Familiares.

Fictio.

Fideiussor.

Fides.

Filius.

Fiscus.

Flagrantia.

Fœmina.

Forma.

Forum.

INDEX.

Thomae Carleuali de Iudicijs.

Orphanus.

P.

Pactum.

Papa.

Pater.

Paupertas.

Peccatum.

Peregrinus.

Periurium.

Persona.

Pestis.

Pœnitentia.

Possessio.

Potestas.

Pix.

Præceptum.

Premium

Presbyter.

Præses.

Præuentio.

Princeps.

Priuilegium.

giato

Ven-

INDEX.

FINIS.

